T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

MOLLA MUHAMMED TİMUR'UN

ÂSÂRU'L-İMÂMİYYE (ÇAĞATAYCA KELİLE VE DİMNE TERCÜMESİ) ADLI ESERİ- METİN, NOTLAR, DİZİN-SÖZLÜK

HAZIRLAYAN

Feyzi ÇİMEN

2502100380

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Musa DUMAN

İstanbul-2015

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

MOLLA MUHAMMED TİMUR'UN

ÂSÂRU'L-İMÂMİYYE (ÇAĞATAYCA KELİLE VE DİMNE TERCÜMESİ) ADLI ESERİ- METİN, NOTLAR, DİZİN-SÖZLÜK

HAZIRLAYAN

Feyzi ÇİMEN

2502100380

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Musa DUMAN

İstanbul-2015

Bu çalışma Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tarafından (proje no:17606) desteklenmiştir.

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
1982

DOKTORA

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : **Feyzi ÇİMEN**

Numarası : **2502100380**

Anabilim/Bilim Dalı : **Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı**

Danışman Öğretim Üyesi : **Prof. Dr. Musa DUMAN**

Tez Savunma Tarihi : **24.06.2015**

Tez Savunma Saati : **10.00**

Tez Başlığı : **Molla Muhammed Timur'un Âsârü'l-İmâmiyye (Çağatayca Kelile ve Dimne Tercümesi) Adlı Eseri-Metin, Notlar,Dizin-Sözlük**

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin **50. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Musa DUMAN		Kabul
2-Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN		Kabul
3- Prof. Dr. Kemal YAVUZ		Kabul
4- Prof. Dr. Fikret TURAN		Kabul
5- Prof. Dr. Hatice TÖREN		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Mustafa KOÇ		
2- Doç. Dr. Enfel DOĞAN		

Molla Muhammed Timur'un Âsâru'l-İmâmiyye (Çağatayca Kelile ve Dimne Tercümesi) Adlı Eseri-Metin, Notlar, Dizin-Sözlük

Feyzi ÇİMEN

ÖZ

Bu tezde Molla Muhammed Timur'un Âsâru'l-İmâmiyye isimli Kelile ve Dimne tercümesinin metin çevirisi yapılmıştır. Âsâru'l-İmâmiyye Kaşgar beylerinden olduğu anlaşılan İmam Muhammed Beg'in isteği üzerine 1718-19 tarihinde Çağatay Türkçesi'ne tercüme edilmiştir. Âsâru'l-İmâmiyye Kâşifî'nin Envâr-ı Süheylî isimli Farsça Kelile ve Dimne eserinden tercüme edilmiştir.

Âsâru'l-İmâmiyye adlı eserin biri Hollanda Leiden Üniversite kütüphanesinde beşi Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te yer alan Fenler Akademisi Ebu Rayhan Birunî Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümü'nde bulunan altı nüshası tespit edilmiştir.

Dört bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde Kelile ve Dimne'nin telifi, dünya dillerine ve Türkçeye tercüme serüveni hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde Molla Muhammed Timur'un hayatı ve eserleri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Âsâru'l-İmâmiyye'nin yukarıda bahsi geçen altı nüshasının ikisi kullanılarak eksiksiz, anlaşılır bir metin tesis edilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde metinde geçen kelimelerin anlamlarının ve geçtiği yerlerin gösterildiği bir dizin-sözlük verilmiştir.

Genel tespitlerin sıralandığı sonuç bölümüyle çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kelile ve Dimne, Âsâru'l-imâmiyye, Molla Muhammed Timur, Kaşgar, Çağatay Türkçesi.

Âsâru'l-İmâmiyye (Chagatai Translation of Kalilah and Dimnah) by Molla Muhammad Timur Text, Notes, Index-Dictionary

Feyzi ÇİMEN

ABSTRACT

In this dissartation, the translation of Kalilah wa Dimnah by Molla Muhammad Timur, entitled Âsâru'l-İmâmiyye, is transcripted into Latin transcription system. Âsâru'l-İmâmiyye was translated into Chagatai during 1718-1719 by the order of İmam Muhammad Beg, who was one of the contemporary Kashgar begs/rulers. Âsâru'l-İmâmiyye was translated into Chagatai from the Persian Kalilah wa Dimnah of Kashifi's Anwar-e Suhaylî.

There are six copies of Âsâru'l-İmâmiyye found worldwide, one in the library of Leiden University in the Netherlands, the other five in the Manuscripts Department of Abu Rayhan Birunî Oriental Institute of the Academy of Sciences in Uzbekistan's capital Tashkent.

This dissertation consists of four chapters. The first chapter informs about the venture of the composition of Kalilah wa Dimnah, and its translation into Turkish and other world languages.

The second chapter examines life and works of Molla Muhammad Timur.

The third chapter attempts to compose a complete and clear text based upon the two of the six copies available of Asâru'l-İmâmiyye mentioned above.

The fourth chapter provides a full dictionary of the text and an index locating these words in the text.

The conclusion summarizes the general outcomes of the study.

Keywords: Kalilah wa Dimnah, Âsâru'l-imâmiyye, Molla Muhammed Timur, Kaşgar, Chagatai Turkish.

ÖN SÖZ

Türkçe'nin en büyük iki kolu kabul edilen Doğu Türkçesi ile Batı Türkçesi binlerce eserden oluşan yazılı bir külliyata sahiptir. 11. Yüzyıldan itibaren Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte Türkçe İslam kültür alanına girmiş; bunun neticesinde Kur'an-ı Kerim'den hadis kitaplarına, edebî kitaplardan tıbbî eserlere değişik metinler Türkçe'ye çevrilerek bir tercüme ve şerh edebiyatı teşekkül etmiştir. Aynı kaynak eserlerden hem Doğu Türkçesi'ne hem Batı Türkçesi'ne farklı kişiler tarafından, farklı zamanlarda farklı hacimlerde tercümeler yapılmıştır. Söz konusu bu metinler nazım, nesir ve nazım-nesir şeklinde kaleme alınmıştır. Bu eserler üzerine ülkemizde ve yurtdışında yüzlerce bilimsel çalışma yapılmıştır. Bilimsel ölçütlere göre hazırlanan metin neşirleri ile bu metinlerin şekil, muhteva ve dil yönünden tahlil edilerek tercüme ve yorumlanmasına yönelik çalışmalar Türkiye'de çok tercih edilen bir çalışma türüdür.

Dil tarihi içinde her metin niteliği ve hacmi ne olursa olsun, kim tarafından yazılırsa yazılsın çok değerlidir, biriciktir. Öte yandan nesir metinleri ayrı bir önemi haizdir; çünkü bu metinler söz varlığı, kelime kadrosu, isimler, sıfatlar, zarflar bakımından dilin ifade zenginliğini nazma nazaran daha çok göstermektedir.

Dil ve kültür tarihi bakımından ister telif ister tercüme olsun geçmişte yazılmış her bir eser son derece önemliyken bu çalışmaya konu olan Kelile ve Dimne popülerliği ve ilmî kıymeti hâlihazırda da devam ettiğinden daha mümtaz bir konumda bulunmaktadır. Kelile ve Dimne gibi eserler tercüme edildikleri dönemin alfabe ve dili ile kaldığı sürece günümüz insanlarının onları anlaması ve onlardan istifade etmesi mümkün olmayacaktır. Dil çalışmaları açısından yapılacak bütün gramer, sözlük ve değerlendirme çalışmaları metne dayanmak zorundadır. Bu gibi çalışmaların sıhhati için de sağlam metin neşirleri gerekmektedir. Birbirinden uzakta, dünyanın farklı ülkelerinde yer alan Doğu-Batı Türkçesi metinlerinin bilimsel neşirlerinin hazırlanması Türkçe'nin bu iki büyük kolu arasında daha büyük karşılaştırmalı çalışmaları mümkün kılacaktır.

Zikredilen gereklilikten hareketle, Doğu Türkçesi nesir edebiyatı içinde önemli bir yer tutan Molla Muhammed Timur'un Âsâru'l-İmâmiyye isimli Kelile ve

Dimne çevirisini tezimize konu olarak seçtik. Çalışmamız Kelile ve Dimne'nin telifi ile tercüme yoluyla dünya dillerine yayılması, Batı-Doğu Türkçesine yapılan tercümeler, Molla Muhammed Timur'un hayatı ve eserleri, Âsâru'l-İmâmiyye'nin metin neşri ile dizin-sözlük bölümlerini kapsamaktadır.

Bu çalışmada birçok kimsenin emeği ve katkısı vardır: Öncelikle tez danışmanım, ilmi rehberim, tezimin her aşamasında değerli fikirleriyle beni yönlendiren Prof. Dr. Musa Duman'a nihayetsiz şükranlarımı sunarım. Üç buçuk yıl boyunca metnin okunması ve anlamlandırılmasında verdiği çok değerli katkılar için "Hocaların Hocası" Prof. Dr. Kemal Erarslan'a ömrüne ve ilmine bereket dileyerek sonsuz teşekkür ederim. Bir buçuk yıl aynı odayı paylaştığımız ve ne zaman bir kelimeyle ilgili sorunum olsa hemen cevaplayarak bana yardımcı olan Prof. Dr. Fikret Turan'a minnettarım. Metnin problemli son yirmi kelimesinin anlamlandırılmasında desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Kemal Yavuz'a hürmetlerimi iletirim. Hollanda'da bulunan Âsâru'l-İmâmiyye nüshasını ve ihtiyaç duyduğum başka kaynakları en kısa zamanda temin eden Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı Ayhan Tuğlu'ya müteşekkirim. Almanya'da bulunan Kelile ve Dimne nüshasını temin ederek görmemi sağlayan Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalin'e saygılarımı bildiririm. Özbekistan'daki kaynaklar konusunda yardımını gördüğüm Dr. Dilorom Hamroeva'yı burada zikretmezsem haksızlık etmiş olurum. Tez konusu araştırırken beni bu eserin varlığından haberdar eden Doç. Dr. Sadık Yazar'ı zikretmeyi borç bilirim. Özbekistan'da bulunan Âsâru'l-İmâmiyye'nin bazı nüshalarının temininde, yardımını gördüğüm Yrd. Doç. Dr. Ebubekir Koç'a teşekkür ederim. Dizin için hazırladığı word tabanlı makro programıyla sözlük çalışmamı kolaylaştıran Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ali Nizam'a zihin ve fikir açıklığı temenni eder, say'inin meşkûr olmasını dilerim. Arapça metinlerin anlaşılması ve anlamlandırılmasında yaptıkları yardımlar için Murat Dinler ve Sami Arslan'a medyûn-ı şükranım. Almanca kaynakların tercümesinde destek aldığım Yrd. Doç. Dr. A. Halil Güneş ile Öğrt. Gör. Ercüment Asil'e sevgi ve muhabbetlerimi sunarım. Yıllarca tez çalışması için devam ettiğim İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü'nde benimle odalarını paylaşan ve sözlük desteğiyle

çalışmamıza yardımcı olan Dr. Fatma Meliha Şen'e teşekkürü zevkli bir borç bilirim. Her zaman çalışmam için beni motive edip teşvik eden hocam Yrd. Doç. Dr. Nurdan Şafak'a ve oda arkadaşım Latif Karagöz'e sevgi ve muhabbetlerimi sunarım.

Bütün eğitim hayatım boyunca dualarıyla bana destek olan sebeb-i vücudum annem Melehat Çimen ile babam Fikri Çimen'e derin şükranlarımı sunarım.

Son olarak yıllardır çalışmalarımın ilk okuyucusu, ilk musahhihi, her zaman sevgisini ve desteğini arkamda hissettiğim sevgili eşim Elif ile bu çalışmayı hazırlamak için zamanlarından çaldığım oğlum Muhammet Bahadır ve kızım Yağmur Şifa'ya en derin kalbî muhabbetlerimi sunarım.

Feyzi Çimen, İstanbul, Üsküdar 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZ iii
ABSTRACT iv
ÖN SÖZ v
İÇİNDEKİLER viii
KISALTMALAR xii
SİMGE VE İŞARETLER xiii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ xiv
GİRİŞ 1

I. BÖLÜM
KELÎLE VE DİMNE'NİN TELİFİ VE TERCÜME SERÜVENİ

A. KELİLE VE DİMNE'NİN TELİFİ 8
B. TÜRKÇE TERCÜMELER: BATI TÜRKÇESİ'NE YAPILAN TERCÜMELER 10
1. Mes'ûd b. Ahmed Tercümesi 10
2. Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kelîle ve Dimne 10
3. Alâaddîn Alî b. Sâlih el-Filibevî Hümâyunnâme (Terceme-i Envâr-ı Süheylî). 11
4. Hilâlî Manzûm Tercüme-i Kelîle ve Dimne. 11
5. Mustafâ b. Hüsâmî Tercüme-i Envâr-ı Süheylî. 11
6. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Muhtasar-ı Hümâyûnnâme……..... 12
7. Kâtip Çelebi, Mustafâ b. Abdullâh Tercüme-i Kelîle ve Dimne. 12
8. Osmanzâde Ahmed Tâib Simârü'l-Esmâr Zübdetü'l-Ezhâr (Kelile ve Dimne'nin Tercümesi) 12
9. Diğer Kelîle ve Dimne Tercümeleri 12
C. TÜRKÇE TERCÜMELER: DOĞU TÜRKÇESİ'NE YAPILAN TERCÜMELER 13
1. İftihâru'd-dîn Muhammad Bekrî el-Kazvinî Çevirisi 13
2. Fiğânî Tercümesi 14
3. Molla Muhammed Timur'un Kelile ve Dimne Tercümesi (Āṣāru'l-İmāmiyye) 14
4. Türkiyat Enstitüsünde Bulunan Kelile ve Dimne Tercümesi 15
5. Molla Muhammed Niyâz el-Harezmî Tercümesi 15
6. P11614 Nolu Tercüme 15

7. P1236 Nolu Tercüme 16
8. Diğer Kelile ve Dimne Tercümeleri 16

II. BÖLÜM
MOLLA MUHAMMED TİMUR'UN HAYATI ve ESERLERİ

A. HAYATI 18
B. ESERLERİ 20
1. Aḫlāḳ-ı Muḥsinī ve Nüshaları 20
1.1. P9529 Nolu Nüsha 20
1.2. P11754 Nolu Nüsha 20
2. Āṣāru'l-İmāmiyye ve Nüshaları 21
2.1. Nüshalar 21
2.1.1. L Nüshası 21
2.1.2. T Nüshası 22
2.1.3. P5807 Nolu Nüsha 23
2.1.4. P7451 Nolu Nüsha 23
2.1.5. P10203 Nolu Nüsha 24
2.1.6. Diğer Bir Nüsha 24
2.2. Eserin Adı 24
2.3. Āṣāru'l-İmāmiyye'nin Tavsifi 25
2.4. Āṣāru'l-İmāmiyye'nin L ve T Nüshalarının Karşılaştırılması 25
2.5. Āṣāru'l-İmāmiyye'nin Muhtevası 27
2.6. Āṣāru'l-İmāmiyye'nin İmlası ve Dili 36

III. BÖLÜM
ĀṢĀRU'L-İMĀMİYYE METİN

Metnin Oluşturulmasında Takip Edilen Usul ve Transkripsiyon Sistemi 37
0. Besmele, hamdele, salvele, esere giriş, sebeb-i telif 40
1. Evvelḳı bāb sa'ygerlerniñg ve şikāklar sözin perhīz ḳılmaḳnıñg beyānıda 121
2. İkinçi bāb bed-kirdārlarnıñg sezā tapmaḳları ve olar ʿāḳıbetleri Şūmluġınıñg beyānıda 243

3. Üçünçi bāb dostlar muvāfaḳatları ve olarnıṉg her mühīmde yār-ı meded-kār bolmaḳlarınıṉg beyānıda.....305
4. Törtinçi bāb düşmenler ḥālıġa āgāh bolup olar mekr u ḥīleleriġa ferīfte bolmaslıḳ beyānıda 353
5. Beşinçi bāb ġāfillıḳnıṉg beyānıda.....428
6. Altınçı bāb aşuḳmaḳnıṉg ve bī-teʾennīlıḳnıṉg żararı beyānıda.....461
7. Yetinçi bāb tedbīr ve endīşe ve ḥīle birle düşmen belāsıdın ḫalāṣ bolmaḳnıṉg beyānıda 478
8. Sekizinçi bāb düşmenler temellüḳıġa iʿtimād ḳılmaslıḳ ve kīne-verler mülāyimiġa firīb yemeslik beyānıda.....507
9. Toḳuzınçı bāb ʿafv fażīletiniṉg beyānıda 534
10. Onunçı bāb her kişi mükāfāt özʿameli cezāsın tapmaḳnıṉg beyānıda.....576
11. On birinçi bāb her kişi endāzesidin artuḳnı tilep żarar tapmaḳ ve burunġı pīşesidin ḳuruḳ ḳalmaḳnı beyānıda 592
12. On ikinçi bāb yavaşluḳ aġurluḳ ḳılmaḳnıṉg beyānıda.....609
13. On üçünçi bāb igri ve bāṭıl sözleridin perhīz ḳılmaḳnı beyānı.....653
14. On Törtinçi bāb zamāne ḥavādiṯige iltifāt ḳılmaslıḳnıṉg ve işler bināsın ḳażā vü ḳaderġa ḳoymaḳnıṉg beyānı 678

IV. BÖLÜM
DİZİN-SÖZLÜK

Dizin-Sözlük Hazırlanırken Takip Edilen Usul.....705
DİZİN-SÖZLÜK.....708
SONUÇ.....1078
BİBLİYOGRAFYA/KAYNAKÇA 1080

EKLER

Ek 1 LNüshası 1b-2a 1097
Ek 2 L Nüshası 7a-7b 1098
Ek 3 L Nüshası 323b-324a 1099
Ek 4 T Nüshası 1b-2a 1100

Ek 5 T Nüshası 366b-367a 1101
Ek 6 P5807 1b-2a 1102
Ek 7 P5807 7b-8a 1103
Ek 7 P5807 345a-345b 1104
Ek 8 P7451 1b-2a 1105
Ek 9 P7451 6b-7a 1106
Ek 10 P7451 340a-340b 1107
Ek 11 P10203 1b-2a 1108
Ek 12 P10203 6b-7a 1109
Ek 13 P10203 334a-334b 1110
Ek 14 P9529 1b-2a 1111
Ek 15 P11754 1b 1112

ÖZGEÇMİŞ 1113

KISALTMALAR

Adı geçen eser	**age.**
Adı geçen makale	**agm.**
Arapça	**Ar.**
Bakınız	**bkz.**
Cilt	**C.**
Çekimli şekil, çoğul/cem şekli	**çkl.**
Çeviren	**Çev.**
Farsça	**Far.**
Hazırlayan	**Haz.**
Kelile ve Dimne'nin Hollanda Leiden Üniversitesi Kütüphanesi no 6269'da yer alan nüshası	**L**
Kelile ve Dimne'nin Özbekistan Fenler Akademisi Ebu Rayhan Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümü no P11307'de kayıtlı nüshası	**T**
Kişi adı, özel isim	**k. ad.**
Moğolca	**Moğ.**
Sanskritçe	**Sans.**
Sayfa	**s.**
Sayı	**S.**
Ve başkası, ve başkaları, ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi	**vb.**
Ve diğerleri	**v.d.**
Yer adı, ülke, şehir, memleket ismi	**y. ad.**
Yunanca	**Yun.**
Hadis	**H.**
Yayın	**Yay.**
Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi	**TDVİA**
Ölüm yılı, ölümü	**ö.**
Yüzyıl	**yy.**
Türk Dil Kurumu	**TDK**
Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi	**İA**

SİMGE VE İŞARETLER

“ ”	**1**. Arapça ibareler (bozulmaması için). **2.** Arapça ibarelerin müellif tarafından verilen manalarını normal metinden ayırmak için.
-	**1.** Ayrılması gereken şekiller. **2.** Birleşmesi gereken şekiller, terkipler. **3.** Ekleşen şekiller. **4.** Fiillere gelen ekler.
~	Değişken biçim; benzer şekiller.
<	Bu biçimden gelir; asıl şekli budur.
( )	**1.** İkincil durumdaki bilgiler. **2.** Anlam tamamlayıcı unsurlar. **3.** Metin bölümünde satır numarası. **4.** Dizin-Sözlükte: **a**) Kelime sıklığı. **b**) Kelimenin hangi dile ait olduğu.
[]	**1**. Metin kısmında varak numaraları. **2.** Metne yapılan ilaveler, onarılan kısımlar.
{}	T nüshasının varak numaraları
İtalik yazı	**1**. Hürmet, saygı lafızları. **2.** T nüshasından L nüshasına ilave edilen yerlerde geçen ve Dizin-Sözlüğe alınan kelimeler (L’de geçmeyen kelimeler)
< >	Metinde olup çıkartılması gereken şekiller.
(?)	**1**. Köken, yapı ve anlam bakımından tereddüt bildiren kelimeler. **2**. Başka türlü okunmaya müsait olmadığı halde anlaşılmayan ibareler.
+	İsme gelen ek.
(…)	Şiirlerdeki eksik mısra.
…	**1.** Satır başı veya sonundaki boşluklar. **2.** Devam eden örnekler.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Arap Alfabesi	Latin Alfabesi
ا	A, a/ Ā, ā/ E, e
ب	B, b/ P, p
ت	T, t
پ	P, p
ث	S̲, s̲
ج	C, c/ Ç, ç
چ	Ç, ç
ح	Ḥ, ḥ
خ	H̲, h̲
د	D, d
ذ	Z̲, z̲/ D̲, d̲
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ż, ż
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Ḳ, ḳ
ك	K, k/ G, g
گ	G, g
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n,
و	V, v/ U, u/ Ū, ū/ Ö, ö, Ü, ü, O, o/ ˘
ه	H, h, E, e
لا	Lā, lā
ی	Y, y/ İ, i/ ī, I, ı
ڭ	N͡G, n͡g

GİRİŞ

İlk ve orta çağlarda özellikle Doğu toplumlarında devlet yönetiminde "kut"a dayalı karizmatik otorite esası benimsenmiştir. Buna göre hükümdarlık insana Tanrı tarafından bahşedilmiş bir mevhibedir.[1] Bu sitemde gücün ve otoritenin temsilcisi olan hükümdar kendini tanrı veya tanrının gölgesi; yönettiği halkı da kulu (kölesi) olarak tanımlar. Bu durum tebaa gözünde de tabiileşip siyasî kültüre dönüşmesi neticesinde hükümdar ailesinden olmayan bir kimsenin ne kadar zeki, güçlü, becerikli, zengin vs. olursa olsun hükümdar olması meşru görülmemiş, zamanla karizmatik otorite geleneksel otoriteye dönüşmüştür.

Hükümdar ve tebaa arasındaki bu temel ayrılık iki sosyal sınıf olan yönetenler ile yönetilenler arasındaki keskin ayrılığı belirgin hâle getirmiştir. Özellikle yerleşik hayata geçiş ve şehirleşmeyle birlikte yönetenlerle yönetilenler savaş, felaket, musibet, ıstırap, acı zamanlarında birbirine yakınlaştığı; safa, eğlence, işret, sevinç dönemlerinde birbirlerinden uzaklaştığı gözlemlenmiştir. Yapı malzemesi olarak taşın kullanılmasıyla inşa edilen yüksek kasırlar, sağlam surlar ve güçlü burçlar bu iki sınıf arasındaki ayrılığın fiziksel olarak da perçinlenmesini mümkün kılmış ve siyasî kültürde olduğu gibi mimaride de bu ayrılık görünür hâle gelmiştir.

"Hak" ve "adalet" kavramlarının ortaya çıkmasında bu sınıfsal ayrılığın önemli bir yeri vardır. Siyaset ve ahlak kitapları hükümdarın yönetme yetkisinin muvakkaten kendilerine devredildiği ikinci yönetici tabakası olan vezirleri, yüksek rütbeli memurları ve askerleri, yönetilen halk tabakasıyla hükümdar arasında bir köprü olarak tanımlamışlardır. Bu geleneksel siyaset kurgusunda hükümdarın rahatlığı, halkın mutluluğu ve ülkenin bayındırlığı ikincil mevkilerin liyakatli insanların elinde olmasına bağlanmıştır. "Zulüm" ve "haksızlık" bu ikincil yöneten tabakasının beceriksizlik veya yetkilerin suiistimaline atfedilmiştir. Özellikle bu sınıfın, halkın şikâyetini hükümdara iletmesine mani olduğu ve adaletin tesisine set çektikleri durumlarda adaletin tesisi, halk tarafından yönetenlerin kendilerine yapacağı en büyük ihsan olarak görülmüştür. Tesis edilmesi istenen bu "adalet"

[1] Detaylı bkz. İbrahim Kafesoğlu, **Türk Milli Kültürü**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1984.

günümüzdeki anlamıyla "sosyal adalet" anlamında değildir; sadece kendilerine zulüm etmeme ve kamu düzenini sağlama şeklinde bir adalet bekleyişidir.

Devletlerin giderek daha karmaşık hâle gelmesi ve saray çevresinde siyasal sistemi meşrulaştırıp ona yön vermeye çalışan bir mütefekkir sınıfın oluşmasına paralel olarak hak ve adaletin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğine dair düşünceler daha sistemli bir şekilde ifade edilmeye başlanmış ve siyasetname diye adlandırılan bir hikmet türüne dönüşmüştür. Şifahî olarak başlayan bu hikmet türü bir dereceye kadar müessir de olmuştur. Ancak tam etkisini ve kalıcılığını bu sözlü geleneğin yazılı bir türe dönüşmesi ile kazanmıştır.

Bu bağlamda insanlık tarihi boyunca var olagelmiş peygamberlik müessesesi ile kutsal kitapların da önemli bir yeri vardır. Sık sık bozulan ve yeniden tartışılıp inşa edilmesi gereken bu "hak" ve "adalet" kavramının tesisinde kutsal metinlere referans verildiği veya onlardan ilham alarak eserler hazırlandığı görülmektedir. Ne var ki kutsal metinlerin beyan ettiği hak ve adalet anlayışı daha çok evrensel ve ilkesel bir nitelik arz etmekte; farklı farklı tarihsel ve kültürel yansımaları detaylı bir şekilde ele almamaktadır. Genel ve ilkesel olmaktan ziyade belirli bir tarihsel ve sosyo-ekonomik bağlamdaki "adalet" ve "hak" anlayışını şerh eden eserler olarak siyasetnameler, kendi özel psikolojik ve sosyolojik şartlarını en güzel yansıtan edebî türlerden biri olarak buna benzer bir zeminde tebarüz etmiştir.

Arapça siyaset (insan topluluklarını yönetme, devlet işlerini yürütme sanatı, politika) kelimesiyle Farsça name (mektup, yazı) kelimesinden meydana gelen siyasetname "devlet adamlarına siyaset sanatı hakkında bilgi vermek, devlet yönetiminde dikkat edilmesi gereken hususlara dair tavsiyelerde bulunmak"[2] amacıyla yazılmış kitap veya bu kitapların oluşturduğu "tür" anlamına gelmektedir.

Bu eserler padişahlar için yazılmışsa "nasîlhatü'l-mülûk, âdâbü'l-mülûk, tuhfetü'l-mülûk, ahlâku'l-mülûk, enisü'l-mülûk" vezir, emir veya diğer devlet adamlarına yönelikse "nasîhatü'l-vüzera, tuhfetü'l-vüzerâ, mir'atü'l-vüzerâ" gibi isimlerle anılır.

[2] Ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Hüseyin Adalıoğlu, Siyâsetnâme, **TDVİA**, C.37; s.305.

Siyasetnamelerde devlet yönetiminin temel ilkeleri, devlet başkanında bulunması gereken başlıca özellikler, yönetimde dikkat edilmesi veya kaçınılması gereken hususlar, devlet görevlilerinin tayin ve denetimleri, devlet mallarının idare ve tasarrufu devletlerarası ilişkilerde uyulması gereken kurallar, hükümdarın Allah'a ve halka karşı sorumlulukları, devletin ayakta kalmasının temel şartları gibi konular üzerinde durulur. [3]

Söz konusu hususlar ele alınırken anlatımın etkisini artırmak için ayetler, hadisler ve hikmetli sözler, şiirler, meşhur hükümdarların, halife ve sultanların söz ve davranışlarından örnekler, meseller, kıssalar, atasözleri, deyimler ile söz ve yazı zenginleştirilir.

İslam dünyasında hicretin ilk yıllarından itibaren devlet yöneticilerine tavsiye ve öğütleri ihtiva eden siyasetnameler kaleme alınmaya başlanmıştır. Kur'an-ı Kerim ve hadislerde vurgulanan devlet yönetimine dair temel ilkeler olan ulü'l-emre itaat, adalet, liyakat, doğruluk, halka güzel muamele, zulüm ve haksızlıktan kaçınma vb. hususlar, Hz. Peygamber ve Hulefâ-yı Râşidin devri başta olmak üzere çeşitli dönemlerde gerçekleştirilen uygulamalar, siyasi ve idari mektuplar, sözlü rivayetler bu eserlerin başlıca kaynaklarıdır. Ayrıca devlet yönetimine dair eski Yunan, Hint, İran ve Çin kültürlerine ait malumat da siyasetname türünün kaynakları arasındadır. Hz. Ali'nin Mısır valisi Mâlik el-Eşter en-Nehâî'ye gönderdiği rivayet edilen ve görevi sırasında uyması gereken kuralları en ince ayrıntılarına kadar anlattığı mektup İslam tarihinde ilk siyasetname örneği olarak kabul edilir.[4]

Kelile ve Dimne üslup, biçim olaylara yaklaşım şekliyle hem kendisi dünya tarihinde siyasetname türünün ilk örneklerindendir; hem de siyasetname türünün bir kaynağıdır. Kelile ve Dimne'nin bir siyasetname türü olup olmadığı sorusu üzerine araştırmacılar çok tartışmışlardır. Bazı araştırmalar Kelile ve

[3] Adalıoğlu, age. s.305.
[4] İsmail Durmuş, Nehcü'l-Belâga, **TDVİA** C. 32, s.538-540.

Dimne'yi siyasetname olarak kabul ederken bazıları onun siyasetname olmadığını özel bir konumunun olduğunu düşünür.[5]

Zehra Toska ilgili yazısında Kelile ve Dimne'nin siyasetname olduğunu düşünür ve bu hususu şu cümlelerle ifade eder:

> …o ne sadece dinî, tasavvufî ve ahlakî ilkeleri veren genel bir ahlak kitabı ne de devlet yönetimini, hükümdarın ve diğer idarî kadronun görevlerini, askerî ve malî örgütlenmeyi anlatan kuru ve didaktik bir eserdir. Genel bir ahlak ve siyaset kitabında yer alan kavramlar ve değer yargıları onda hikâyeler arasında serpiştirilmiş hikmetler ve atasözleriyle verilmiştir.[6]

Evrensel hikmet ve ahlaktan bahseden bir eser birçok niteliği aynı anda bünyesinde bulundurabilir. Söz gelimi bir ahlak kitabı aynı zamanda tasavvufî, dinî, olabilir; öğüt, nasihat içerebilir veya bir felsefe kitabı dinî, mantıkî, aklî olabilir. Kelile ve Dimne bu yönüyle özel bir eser olduğu için onu genel ahlak ve siyasetnameler arasında değerlendirmek araştırmacıları ihtilafa düşürmüştür. Kanaatimizce bu bilinçli bir tercihtir. Bu bağlamda Kelile ve Dimne'de yer alan şu ifadeler manidardır:

> …Kelīle ve Dimne kitābı durur kim Hind ḥükemāları anı ḫāṣ-ṭarz birle tertīb berip ve cāmiʿlıḳ ve ḥikmet-āmīzlıḳ birle yasapdurlar, anda nasīḥat ve ḥikmet ve hezl ve lehvini ḳatıpdurlar, çūnkim ẓāhir-bīnler ṭabʿlarnıñ meyli üçün söz ṣūretini efsāne ṭarīḳı birle keltürüpdürler vaḥṣī cān-verler ve çehār-pā ve ḳuşlar tilleridin türlüg ḥikāyet ve rivāyetler beyān ḳılıpdurlar. Olar żımnıda reng-be-reng fāyidelıḳ ḥikmetler ve naṣīḥat derc ḳılıpdurlar tā kim dānālar anıñ ḥaḳīḳatıdın leẕẕet tapmaḳ müṭālaʿa ḳılġaylar ve nādānlıḳlar anıñ ḥikāye ve efsānesidin behre kötermek üçün oḳuġaylar ve anıñ bildürmeki muʿallimġa āsān bolġay ve fī'l-vāḳiʿ ol kitāb ḥikmet-ensāb bāġıdur kim esrār dıraḫtı … şukūfeleri birle müzeyyen ve münevver ve gül-zārları eṭrāfı … būyı birle muṭayyeb ve muʿaṭṭar durur.[7]

Agâh Sırrı Levend ilgili çalışmasında bir siyasetnamenin taşıması gereken özellikleri şöyle sıralar:

---

[5] Agâh Sırrı Levent, Siyasetnameler, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, TDK, Ankara, 1962, s. 172.; Agâh Sırrı Levent, Levent Kelile ve Dimne'yi ahlak kitabı olarak değerlendir. Bkz. Agâh Sırrı Levent, Ümmet Çağında Ahlak Kitaplarımız, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, TDK, Ankara, 1963, s. 89- 115.

[6] Zehra Toska, "Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi (2 cilt)", **İstanbul, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Doktora Tezi]** İstanbul, 1989. s. 85.

[7] L 3b-11; 4a-2.

1) Hükümdarlar Tanrı'nın lütfunu kazanmış sevgili ve mutlu kullarıdır. 2) Halk Tanrı'nın emaneti (vediatu'llah)dir. 3) Saltanatın temeli adalettir. Şecaat ve cömertlik de saltanatı kuvvetlendiren iki dayanaktır. 4) Hükümdar bu nimetin şükrünü, "tebaa" ve "reaya" ya karşı göstereceği adaletle ödemelidir. 5) Hükümdarlık şartları, hükümdara yakışacak huylar. 6) Hükümdarda bulunması gereken başlıca erdemler (adalet, şecaat, cömertlik vb.). 7) Dinin ve ahlakın emrettiği maddeler (rahmet, şefkat, mürüvvet, hakkı yerine getirmek, acele emir vermemek, çabuk öfkelenmemek vb). 8) Kaçınılması gereken haller (zulüm, hasislik, kibir, gurur vb). 9) Danışmanın faydaları. 10) Hükümdarın nedimleri, musahipleri ve yakınları. 11) Devlet işlerinin ehil adamlara verilmesi. 12) Derecelerin gözetilmesi. 13) Maliye ve hazine hakkında öğütler. 14) Tebaa ve reayanın hali. 15) Tımar ve zeamet erbabının durumu. 16) Hükümdarın vezirlere, kadılara, bilginlere karşı tutumu. 17) Hükümdarın halkla münasebeti, halkın şikâyetini dinlemesi. 18) Hükümdarın askerlere karşı halka zulmü. 20) Halkın sitem ahının mülkü temelinden yıkabileceği. 21) Memurların görev şartları. 22) Şeriatın gerektirdiği cezalar. 23) Başka memleketlerle olan münasebetler. 24) Düşmana yapılacak işlem. 25) Cenk, yasa ve töreye uyma. 26) Yönetim işleri. 27) Sarayın durumu. 28) Hizmet sahipleri. 29) Memleket yönetiminin dayandığı esaslar. 30) Bir devletin çökmesi, nedenleri."[8]

Kelile ve Dimne bu vasıflardan birçoğunu taşımaktadır. Genel bir edebî tür tanımı içine oturmayan **Kelile ve Dimne**'nin -bu yönünden olsa gerek- telifinden günümüze yüzlerce çevirisi yapılmış, dilden dile, dinden dine adapte olarak büyümüş, genişlemiş, değişmiş ve farklı din mensupları tarafından kolayca benimsenen evrensel bir metin hüviyetini kazanmış kült bir eserdir. Eser bu yönüyle kutsal bir kitabın mütebakisi izlenimi vermektedir. Kelimenin ıstılahî anlamıyla siyasetname türündeki bir eser toplum katmanlarından sadece birine hitap etmektedir ve o sınıf haricindeki insanlar tarafından okunmamaktadır. Kelile ve Dimne'de ise çocuklardan yetişkinlere avamdan havasa, yönetenlerden yönetilenlere toplumun farklı katmalarındaki insanlar kendilerine hitap eden bir yön bulmuşlardır.

14. yüzyıldan günümüze değişik müellif/mütercimler tarafından farklı edebî şekillerde, farklı kaynaklardan, farklı hacimlerde yapılan Batı Türkçesi **Kelile ve Dimne** metinleri üzerine ülkemizde farklı disiplinlerde birçok akademik çalışma yapılmıştır. Öte yandan Doğu Türkçesi'ne (Çağatayça'ya) yapılan Kelile ve Dimne tercümeleri üzerine Türkiye'de henüz kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Hâlbuki

[8] Levent 1962: **age**. s. 169-170.

Kelile ve Dimne metinleri üzerine genel değerlendirmeler yapmak ve Doğu-Batı Türkçesi içinde aynı edebî eseri karşılaştırabilmek için Doğu Türkçesi metinlerinin de bilimsel neşirlerinin yapılması gerekmektedir.

Doğu Türkçesi'ne yapılmış Kelile ve Dimne tercümelerinin tam bir dökümüne maalesef sahip değiliz. Var olan bilgiler çeşitli kataloglarda kalmış bilgi kırıntıları şeklindedir. Bu eserlerin tam listesini ihtiva eden bir katalog da yoktur. Avrupa kütüphanelerinde yer alan yazma eserlerin bilgilerine ulaşmak nispeten kolay olsa da Türkî devletlerde bulunan eserlerin bilgilerine ulaşmak daha meşakkatlidir. Doğu Türkçesi'ne ait olan yazma nüshaların her birinin ayrı bir ülkede olduğunu düşünürse işin zorluğu daha iyi anlaşılacaktır. Sahanın uzmanlarının malumu olacağı üzere ulaşılan bir nüsha bilgisinin teyidi, hususiyle de temini hayli uzun ve yorucu bir süreçtir. Bu tez böyle yorucu bir sürecin neticesidir.

Bu çalışmada Doğu Türkçesi Kelile ve Dimne nüshalarını tespit edebildiğimiz kadarıyla bir araya getirmeye çalıştık. Kaydına ulaşılan eserlerden görebildiklerimizi tafsilatıyla tavsif ettik; bizzat inceleme imkânı bulamadığımız eserlerin yerlerine işaret etmekle iktifa ettik. Eski eserlerin kataloglarının yapılması esnasında türlü yanlışlar olabilmektedir. Bu hususun da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Burada yer alan bilgiler araştırmacılar tarafından kayıtlar tetkik edildikçe netlik kazanacaktır.

Kelile ve Dimne Türkçe/Çağatayca nesir metinleri içinde ihtiva ettiği hayvan ve yer adları, atasözleri ve deyimler, fiiller özellikle de birleşik fiiller bakımından son derece önemlidir. Ayrıca gramer incelemeleri ve örnekli sözlük çalışmaları için bu hacimli metinlerin mutlaka görülmesi gerekmektedir. Kültür ve edebiyat tarihimizin yapı taşları olan bu metinlerin bilimsel neşirlerinin hazırlanması üniversitelerde okutulan Çağatay Türkçesi dersleri için de alternatif bir nesir metni olması dolayısıyla önem arz etmektedir.

Sözü edilen tüm bu özellikleri bünyesinde barındıran Molla Muhammed Timur'un **Âsâru'l-İmâmiyye** isimli Kelile ve Dimne çevirisini doktora çalışmamıza konu olarak seçtik. Çalışmamızı dört bölüme ayırdık.

Birinci bölümde **Kelile ve Dimne**'nin ilk telifi ve dünya dillerine tercüme edilmesinden bahsettik. Daha sonra eserin Batı-Doğu Türkçesine yapılan tercümeleri ve bu tercümelerin nüshaları hakkında bilgiler verdik.

İkinci bölümde **Molla Muhammed Timur**'un hayatı ve eserleri hakkında bilgi verdik. Müellifin tespit edebildiğimiz iki eseri ve eserlerinin nüshaları hakkında malumat verdik.

Üçüncü bölümde eserin transkripsiyonlu metnini verdik. Metni şu şekilde oluşturduk: Öncelikle eserin **Hollanda Leiden** Üniversitesi Kütüphanesinde yer alan nüshasının dijital resimlerini temin ettik. Daha sonra **Özbekistan**'ın başkenti **Taşkent**'te yer alan **Fenler Akademisi Ebu Rayhan Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü** Yazma Eserler Bölümündeki nüshasını temin ettik. Her iki eseri ayrı ayrı okuduk. Kelime sayısı ve sözvarlığı açısından daha zengin olan **Hollanda** nüshasını esas metin olarak kabul ettik; eksik, atlanan, yanlış yazılan, takdim tehir yapılan kısımları **Taşkent** nüshasından tamamladık. Bu bölüm çalışmamızın en hacimli bölümüdür.

Dördüncü bölümde iki nüshayı birleştirerek tesis ettiğimiz metnin dizin-sözlüğünü sunduk. Dizin-sözlük, metinde geçen bütün kelimeler ile kelimelerin ihtiva ettiği anlamları kapsamaktadır. Ayrıca her kelimenin ilk geçtiği on yerin varak ve satır numaraları gösterilmiştir. Dizin-sözlükte 10294 madde başı yer almaktadır. Dîvânu Lügati't-Türk'te 7000-8000; Kutadgu Bilig'de 2861 kelime olduğunu düşünürsek bu muazzam bir rakamdır. **Molla Muhammed Timur** eserini **Kaşgar**'da kaleme almıştır. Bundan dolayı metinde onlarca mahallî ifade, yerel hayvan isimleri, isim ve fiiller yer almaktadır. Buna ilave olarak eser hem Uygurca hem Özbekçe özelliği göstermektedir. Bütün bu söz varlığını kapsayacak bir sözlük bulunmadığı için bu bölümün hazırlanması çok meşakkatli olmuştur.

Genel bir durum değerlendirmesi ve tespit edilen sonuçların paylaşıldığı bir sonuç bölümüyle çalışmamızı tamamladık. Çalışmamızın bu alanda bir boşluk dolduracağını ve bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağını temenni ediyoruz.

I. BÖLÜM

KELÎLE VE DİMNE'NİN TELİFİ VE TERCÜME SERÜVENİ[1]

A. KELÎLE VE DİMNE'NİN TELİFİ

Kelile ve Dimne yazıldığı yıldan günümüze birçok dünya diline çevrilmiş; üzerinde birçok akademik ve popüler yayın yapılmış olmasına rağmen hâlâ güncelliğini koruyan özel bir eserdir. Dilden dile tercüme edildikçe değişen, gelişen, zenginleşen, büyüyen **Kelile ve Dimne** günümüzde de birçok dünya dilinde zevkle okunan bir eseridir.[2] Eserin aslı Sanskritçe olup **Vişnu** mezhebindeki bir **Brahman** tarafından Miladi 300 yılına yakın **Doğu Keşmir**'de Budist bir öğreti olarak kaleme alınmıştır. Tercümeler yoluyla eser biçimle beraber tabiri caizse din de değiştirmiş; yeni kültür ve din muhitlerine adapte olmuştur. Bu yönüyle **Kelile ve Dimne** her dinden ve kültürden insanların benimsediği bir metin hüviyeti kazanmıştır. Evrensel öğretisinden dolayı her kültür ve din mensubu **Kelile ve Dimne**'nin hikmetinden pay almış ve eserde kendine hitap eden bir yön bulmuştur. Eser üzerine yapılan akademik çalışmalar, tezler, makaleler, araştırmalar, minyatürler, şerhler, hulasalar, özetler ve eserden ilham alınarak oluşturulan yeni eserlerle **Kelile ve Dimne** kendi külliyatını oluşturmuş müstesna eserlerden biridir.[3]

Eserin ilk adı **Pançatantra**'dır (insanın zekasını kullanacağı beş hal). **Kelile ve Dimne** adı metinde geçen hikâyelerden birinin kahramanları olan iki çakala dayanır. **Pançatantra**'da **Karata ve Damanaka** olan bu iki çakalın ismi **Pehlevîce**'ye **Kelileg ve Demneg** diye tercüme edilmiş ve daha sonraki tercümelerde

---

[1] Burada verilen bilgiler bu kaynaklardan özetlenmiştir. C. Brockelmann, Kelile ve Dimne, **İA**, C. 6. s. 552-558. 1977.;.Zehra Toska, "Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi (2 cilt)", **İstanbul, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Doktora Tezi]** İstanbul, 1989.; Zehra Toska, "Kelile ve Dimne'nin Türkçe Çevirileri", **Türklük Bilgisi Araştırmaları**, S. 15. s. 355-380, Harvard, 1991.; Zehra Toska, "Ahmet Mithat Efendi'nin Bir Diğer Eseri Hulâsa-i Hümâyunname", **Türklük Bilgisi Araştırmaları**, S.31-II, s.355-380, Harvard, 2007. Adnan Karaismailoğlu, "Kelile ve Dimne", **TDVDİA**, C. 25, s. 210-211.

[2] Türkiyede Kelile ve Dimne MEB'in yayınladığı 100 temel eser listesindedir.

[3] Bu eserlerden biri için bkz. **Sadreddin Mustafa Şeyhoğlu, Kenzü'l-kübera ve Mehekkü'l-Ulema, İnceleme, Metin, İndeks**. Haz. Kemal Yavuz, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1991.

bu isim belirleyici olmuştur.[4] **Kelile ve Dimne Beydapâ** adlı bir münzevi dervişle **Debşelim** adında bir hükümdar arasında geçen mükâleme şeklinde kaleme alınmıştır. Eserin Arapçası dört mukaddime ile beş kitaptan meydana gelse de farklı çevirilerde bu durum çeşitlilik arz eder.

> Hükümdarlara ve diğer devlet yöneticilerine, devlet idaresinde gerekli olan bilgileri ve aynı zamanda ahlakî meziyetlerde donanmış, adil, akıllı ve güçlü olma yollarını, hikemî öğütler, vecizeler ve atasözleriyle bezenmiş hikâyelerle sunan Kelile ve Dimne kitabı her zaman padişahların ilgisini çekmiş, ilk tercümeleri de onların isteğiyle gerçekleşmiştir.[5]

Kelile ve Dimne ilk kez **Sankritçe**'den **Pers kralı Hüsrev I. Anuşirvan** (531-597) zamanında **Tabip Burzuye** tarafından başka **Sanskritçe** kaynaklarla da genişletilerek 560 yılında **Pehlevice**'ye tercüme edilmiştir. Bu çeviri günümüze ulaşmamıştır. Eserin **Pehlevice**'den sonra ikinci çevrildiği dil **Süryanice**'dir. Bu tercüme yaklaşık 570'li yıllara tekabül etmektedir. **Bûd** adlı **Hristiyan** bir rahip tarafından yapılan bu tercüme günümüze ulaşmıştır. Asıl **Kelile ve Dimne** çevirilerinde kaynaklık eden eser ise **Pehlevice**'den **İbnü'l-Mukaffa** tarafından 750 yılında yapılan **Arapça** tercümedir. **Mukaffa** çevirisi birebir çeviri metni olmayıp bazı hikâyeler ve ilaveler içermektedir. **İbnü'l-Mukaffa** çevirisi **Sâmânî** hükümdarı **Nasr b. Ahmed'in emriyle Ebü'l-fazl Muhammed-i Bel'amî** tarafından **Farsça**'ya çevrilmiş ve bu çeviri **Şair Rûdekî** tarafından mesnevî nazım biçimiyle nazma çevrilmiştir.

Bundan sonra **İbnü'l-Mukaffa** çevirisinden yapılan iki **Farsça** çeviri daha **Kelile ve Dimne** tercümelerine kaynaklık etmiştir. Bunlardan biri **Nizâmüddîn Ebü'l-Me'âlî Nasrullâh b. Muhammed b. Abdülhamîd** tarafından yapılıp **Gazne** hükümdarı **Behrâm Şâh**'a (ö. 1151) ithaf edilen tercüme; diğeri ise **Hüseyin Vâ'iz Kâşifî**'nin (ö. 1504) **Hüseyin Baykara**'nın veziri **Ahmed Süheylî**'nin adına izafetle **Envâr-ı Süheylî** adını verdiği çeviridir. Her iki çeviri de **Arapça** olan kaynak metinden farklıdır. Bu farklılık nazım parçaları, ayet, hadis ve metne dâhil edilen ara hikâyelerden ibarettir.[6]

---

[4] Ayrıntılı bilgi için bkz. C. Brockelmann, age. s. 552.
[5] Toska: 1991. age.
[6] Toska: 1989. age.

Bunlardan başka **Mukaffa** çevirisi **Habeşçe**'ye, **İbranice**'ye, **Yunanca**'ya ve farklı Avrupa dillerine tercüme edilmiştir.[7]

B. TÜRKÇE TERCÜMELER: BATI TÜRKÇESİ'NE YAPILAN TERCÜMELER

1. Mes'ûd b. Ahmed (ö. 1354'ten sonra) Tercümesi

Kelîle ve Dimne, Beylikler döneminden itibaren **Batı Türkçesi**'ne tercüme edilmeye başlanmıştır. Anadolu sahasına yapılan ilk çeviri **Mes'ûd b. Ahmed**'e (ö. 1354'ten sonra) aittir.[8] **Mes'ûd** bu eserini Aydınoğluları Beylerinden Mehmet Bey'in ikinci oğlu **Umur Bey**'e (ö.1348) takdim etmiştir. Eserin adı **Tercüme-i Kelile ve Dimne**'dir.[9] Eser üzerine **Zehra Toska** doktora tezi hazırlamıştır.[10] **Mes'ûd b. Ahmed**'in bundan başka bir tercümesi daha vardır. **Gotha** yazmaları arasında 189 numarada bulunan bu eseri **Milan Adamovic** anonim kaydıyla neşretmiştir.[11] Bu neşir üzerine bir tanıtma yazısı yazan **Semih Tezcan** eserin **Mes'ûd b. Ahmed**'e ait olduğuna dair güçlü deliller sunmuştur.[12]

2. Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kelile ve Dimne

Anadolu sahasında yapılan ikinci **Kelile ve Dimne** Tercümesi XVI. yüzyılda yapılmıştır. Mütercimi belli olmayan bu çeviri 955/1548/49 yılında istinsah edilmiştir. Eserin bir nüshası **Bodlein Kütüphanesi'nde Marsh** 61 numarada diğeri

---

[7] Toska: 1991. age.

[8] Mes'ûd b. Ahmed kim olduğuyla ilgili tartışmalar için bzk. Nurettin Albayrak, "Kul Mesud", **TDVİA**, C. 26, s. 352-353.

[9] Eser üzerine ilk bilimsel çalışma M. Fuat Köprülü tarafından hazırlatılan mezuniyet tezleridir. Bkz. Laima Şükrü, Kelile ve Dimne, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 60, İki cilt, birinci cilt inceleme ve gramer ikinci cilt istinsah ve sözlük), İstanbul, 1933-1934**.; Sezer Erdem, Kelile ve Dimne, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 579),** İstanbul , 1961-1962.; Muzaffer Kılıç, Kelile ve Dimne (Metin Sözlük); **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 929)**, İstanbul , 1969-1970.; O. Bedreddin Seven, Kelile ve Dimne (Metin, sözlük), **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 941)**, İstanbul , 1969-1970.; Doğan Özdeneri, Kelile ve Dimne (Metin, sözlük), **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 946),** İstanbul , 1969-1970.

[10] Zehra Toska, "Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi (2 cilt)", **İstanbul, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Doktora Tezi]** İstanbul, 1989.

[11] Milan Adamovıc, **Kelile ü Dimne. Türkische Handschrift T. 189 der Forschungsbibliothek Gotha**, Hildesheim, 1994.

[12] Semih Tezcan, "Mesûd ve XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatına Dair Yeni Bilgiler ", **Türk Dilleri Araştırmaları,** C. 5, s. 65-84., Simurg Yayınları, İstanbul, 1995.

Almanya'da (Ms. Or. Quart 1747)[13] olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. Zehra Toska, söz konusu eserlerin birbirine uymayan yerlerinden bahsetmiştir.[14] Dolayısıyla eserin nüshâlârının mahiyeti hakkında bir müphemlik söz konusudur.

3. Alâaddîn Alî b. Sâlih el-Filibevî Hümâyunnâme (Terceme-i Envâr-ı Süheylî)

Doğum tarihi kesin bilinmeyen **Alâeddîn Alî Çelebi, Fatih** devrinde **Filipe**'de doğmuştur. İyi bir hattat ve müderris olan **Alâeddîn Alî Çelebi Bursa**'da kadı iken 1543 yılında vefat etmiştir.[15]

Alâeddîn Alî Çelebi'nin en önemli eseri **Farsça Envâr-ı Süheylî**'den **Hümâyûnnâme** adıyla **Türkçe**'ye çevirdiği **Kelile ve Dimne**'dir. Devrin padişahı **Kânûnî**'ye sunulan eser çok meşhur olmuş ve kendisinden sonra yapılan **Kelile ve Dimne** tercümelerini etkilemiştir. Eser üzerine **Tuncay Bülbül** doktora tezi hazırlamıştır.[16]

4. Hilâlî (ö.1543-44) Manzûm Tercüme-i Kelîle ve Dimne

Bursalı Mehmed Tâhir Alâeddin **Alî Çelebi** maddesinde, **Kelîle ve Dimne**'nin XVI. asır şairlerinden **Hilâlî** tarafından manzum olarak çevrildiğini ifade etmektedir. Bu kayıttan başka eserin nüshasına rastlanmamıştır.[17]

5. Mustafâ b. Hüsâmî (XVI. yüzyıl), Tercüme-i Envâr-ı Süheylî

Kâşifî'nin Envâr-ı Süheylî'sinden **Mustafâ b. Hüsâmî** tarafından XVI. yüzyılda yapılmış bir tercümedir. Nüsha 1068/1657'de istinsah edilmiştir. Eser hakkındaki bilgiler ilgili eserinde **Manfred Götz** tarafından verilen katalog bilgileridir (Ms. Or. Oct. 2507). [18]

---

[13] Detaylı bilgi için bkz. Barbara Flemming, **Türkische Handschriften I,** Wiesbaden, 1968, s. 340-341.
[14] Toska: 1989: age. s. 21-25.
[15] Detaylı bilgi için bkz. Ömer Faruk Akün, "Alâeddin Ali Çelebi". **TDVİA,** C. 2, s. 315-318.
[16] Tuncay Bülbül, Hümâyûn-Nâme (İnceleme-Tenkitli Metin), **Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayımlanmamış Doktora Tezi],** Ankara, 2009.
[17] **Bursalı Mehmet Tahir Efendi, Osmanlı Müellifleri (1299-1915),** Haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen, Meral Yayın Evi, C. 2, s. 17, İstanbul, 1972.
[18] Beschrieben von Manfred Götz, **Türkische Handschriften**, C. II, Wiesbaden, 1968, s. 155-56.

6. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi (ö. 1644) Muhtasar-ı Hümâyûnnâme

Kâtip Çelebi Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin[19] **Filipeli Alî Çelebi**'nin **Hümâyûnnâme**'sini muhtasar hale getirdiğini ifade etmektedir. Söz konusu esere ulaşılamamıştır.[20]

7. Kâtip Çelebi[21] (ö.1657) Tercüme-i Kelîle ve Dimne

Kelile ve Dimne nüshâlârı içinde Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde saklandığı için TDK nüshası diye bilinen baş kısmı eksik bir **Kelile ve Dimne** nüshası bulunmaktadır.[22] Sadık Yazar **Millet Yazma Eser Kütüphane**'sinde[23] söz konusu eserin baş kısmı tam bir nüshasını bulmuş ve eserin **Kâtip Çelebi**'ye ait olduğuna dair güçlü deliller sunmuştur.[24]

8. Osmanzâde Ahmed Tâib[25] (ö.1136/1724), Simârü'l-Esmâr Zübdetü'l-Ezhâr (Kelile ve Dimne'nin Tercümesi)

Tâib Efendi'nin **Kelîle ve Dimne**'si **Alî Çelebi**'nin **Hümâyûnnâme**'sinin telhisi yani özet halinde hazırlanmış şeklidir.[26]

9. Diğer Kelile ve Dimne Tercümeleri

Kelile ve Dimne intişarı XIX. yüzyılda da devam etmiştir. **Ramazanzâde Abdünnâfi** (1823-1890), **Nâfi'ü'l-Âsâr Nevbâve-i Simârü'l-Esmâr** adını verdiği eserinde **Osmânzâde Ahmed Tâ'ib Efendi**'nin **Hümâyûnnâme**'yi telhîs ettiği eserini nazım haline getirmiştir.[27]

---

[19] Hayatı için bkz. Bayram Ali Kaya, "Yahyâ Efendi, Zekeriyyâzâde" **TDVİA**, C. 43, s. 245-246.
[20] Katip Çelebi, **Keşfu'z-Zunûn 'an Esâmi'l Kütübi ve'l-Funûn**, C. III, s. 117, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Lübnan, 2008.
[21] Hayatı için bkz. Orhan Şaik Gökyay, "Kâtib Çelebi", **TDVİA**, C. 25, s. 36-40.
[22] Sultan Eşit, "Kelile ve Dimne Çevirisi Türk Dil Kurumu Nüshası", **Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Mersin, 2010.
[23] Millet Kitaplığı Ali Emiri Edebiyat, 369.
[24] Ayrıntılı Bilgi için bkz. Sadık Yazar, "Anadolu Sahası Klasik Türk Edebiyatında Şerh ve Tercüme Geleneği", **İstanbul, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayımlanmamış Doktora Tezi]** İstanbul, 2011. s. 859-865.
[25] Hayatı için bkz. Abdülkadir Özcan, "Osmanzâde Ahmed Tâib", **TDVİA**, C. 34, s. 2-4.
[26] Katip Çelebi, age. s. 117.
[27] Hayatı için bkz. İsmail Durmuş, "Abdünnâfi İffet Efendi" ,**TDVİA**, C. 1, s. 288.

Bursalı Mehmed Tâhir'in mezkûr eserinde bildirdiğine göre 1227'de **Vidin** valisi olan **Hâfız Ali Paşa**'nın dîvân efendisi **Şerîf İbrâhîm Mâhir Efendi** de **Kelîle ve Dimne**'yi sade bir dille tercüme etmiştir.[28]

Ahmed Midhat Efendi Hümâyûnnâme'yi sadeleştirip özetleyerek yeniden neşretmiştir.[29] Günümüzde birçok yayınevinin **Kelile ve Dimne** neşriyatı bulunmaktadır.[30] Bu da bizlere **Kelile ve Dimne**'nin yüzyıllardan beri hâlâ sevilerek ve beğenilerek okunduğu gösterir.

C. TÜRKÇE TERCÜMELER: DOĞU TÜRKÇESİ'NE YAPILAN TERCÜMELER

1. İftihâru'd-dîn Muhammed Bekrî el-Kazvinî Çevirisi

İftihâru'd-dîn Muhammed Bekrî el-Kazvinî Kelile ve Dimne'yi **Doğu Türkçesi**'ne tercüme eden ilk kişidir. **Muhammed Bekrî** ilk **Oktay Kaan**'ın hizmetine girmiş sonra oğlu Mengü Kaan (ö. 656-1258) hizmetinde bulunmuştur.[31] Mengü Kaan onu Kazvin'e vali yapmış ve kardeşi İmameddin Yahya'yı Irakıacem'in daha sonra da Irakıarab'a öbür kardeşi İmadüddin'i ise birkaç yıllığına Mazenderân'a vali tayin etmiştir. Üçüncü kardeşi Rukneddin'i Guristan valisi yapmıştır.[32]

Bu kayıtlara göre **Doğu Türkçesi**'ne yapılan ilk **Kelile ve Dimne** tercümesi bilindiğinin aksine 18. yüzyılda değil 13. yüzyılda yapılmıştır. Anadolu sahasında ilk **Kelile ve Dimne** tercümesi olan **Kul Mesud** tercümesinin 14. yüzyılda yapıldığını

---

[28] Bursalı Mehmet Tahir Efendi, age.,s.17.

[29] Ayrıntılı bilgi için bkz. **Ahmet Midhat Efendi'nin Kelile ve Dimne Tercümesi**, Hulâsa-i Hümâyûnnâme, haz. M. Atâ Çatıkkaş, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.; **Ahmet Midhat, İki Çakalın Hikâyesi (Hulâsa-i Hümâyûnnâme)**, Sadeleştiren: M. Atâ Çatıkkaş, Türkiye İlmî, İctimâî Hizmetler Vakfı, İstanbul, 2000.; Zehra Toska, "Ahmet Mihat Efendi'nin 'Bir Diğer Eseri': Hulâsa-i Hümâyûnnâme", **Journal of Turkish Studies / Türklük Bilgisi Araştırmaları** (Şinasi Tekin Armağanı), C. XXXI/II, 2007, s. 291-318.

[30] Günümüz Türkçesi çevirileri için bkz. Ömer Rıza Doğrul, **Kelile ve dimne/Beydeba**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985.; Hayreddin Karaman-Bekir Topaloğlu, **Kelile ve Dimne (Tercüme ve Metin)**, Nesil Yayınları, İstanbul, 1990.; Ulvi Murat Kılavuz, **Kelile ve dimne, Beydaba**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2003.; Sait Aykut, **Beydebâ-İbnü'l-Mukaffa Kelîle ve Dimne**, Şûle Yayınları, İstanbul, 2011. v.d.

[31] Katip Çelebi, **Keşfu'z-Zunûn 'an Esâmi'l Kütübi ve'l-Funûn**, C. V, s. 239, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Lübnan, 2008.

[32] Hermann Ethe, **Catalogue of Persian manuscripts in the India office library**, London, India Office Library, 1980. s. 471- 472.

düşünürsek **Doğu Türkçesi**'ne yapılan çeviri aşağı yukarı bundan 100 yıl öncedir. **Muhammed Bekrî** eserini ne zaman hazırlamıştır, tercümesinde hangi kaynak metni kullanmıştır, eserini hangi tertip üzerine kaleme almıştır, eser şu an mevcut mudur, ne durumdadır bu bilgiler şimdilik malumumuz değil; fakat şu kadarı bile **Doğu Türkçesi Kelile ve Dimne** tercüme faaliyetleri için son derece önemlidir.

2. Fiğânî Tercümesi

Kelile ve Dimne Ubeydullah Han[33] döneminde **Fiğânî** isimli biri tarafından **Doğu Türkçesi**'ne tercüme edilmiştir. Söz konusu eserden ilk bahseden kişi **H. F. Hofman**'dır.[34] Aynı eserden **Zeki Velidi Togan** da bahsetmektedir. **Togan** eserin tek nüshasının **Meşned'de Eczacı Gulam**'da bulunduğunu bildirmektedir.[35] Söz konusu eserde verilen bilgilerden **Togan**'ın eseri gördüğü anlaşılmaktadır. Tam mahiyetini bilemediğimiz eser, **Ubeydullah Han**'ın ölümünün 1539 olduğunu göz önünde bulundurursak, **Doğu Türkçesi**'ne yapılmış ikinci **Kelile ve Dimne** tercümesi olma özelliğini taşımaktadır.[36]

3. Molla Muhammed Timur'un Kelile ve Dimne Tercümesi (Āṣāru'l-İmāmiye)

Āṣāru'l-İmāmiye Molla Muhammed Timur tarafından 1131/1718-19 tarihinde **Kaşgar**'da **Kaşifi'nin Envar-ı Süheylî** metnine dayanarak **Farsça**'dan **Doğu Türkçesi**'ne yapılmış **Kelile ve Dimne** çevirisidir. Biri **Hollanda**'da dördü **Özbekistan**'da olmak üzere beş nüshası vardır. İkinci bölümde ele alındığından burada icmalen bahsedilmiştir.

---

[33] Hayatı için bkz. Muallâ Uydu Yücel "Ubeydullah Han" **TDVİA**, C.42, s.22-23.

[34] H. F. Hofman, **Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey**, Published by The library of the University of Utrecht under the auspices of the royal asiatic society of great britain and Ireland, Utrecht, 1969. s.38-39.

[35] Ord. Prof. Dr. A. Zeki Velidī Togan**, Bugunkü Türk İli Türkistan ve Yakın Tarihi**, Enderun Kitabevi, (2. baskı) İstanbul, 1981., s. 195.

[36] Eserleri görme imkanı olmadığı için iki eser bir eserin iki nüshası mı yoksa muasır iki farklı Figani tarafından yazılmış iki eser mi belirsizdir.

4. Türkiyat Enstitüsünde Bulunan Kelile ve Dimne Tercümesi

Eser **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsündeki Katanov** koleksiyonunun 7 numaralı kitabıdır. Nes-talik hatla yazılmıştır. 258x150 [197x80] mm. ölçüsündedir. 205 varak olan eserde her sayfada 17 satır bulunmaktadır. Nazım, hikâye başlıkları ayet ve hadislerin üstü kırmızı kalemle çizilmiştir. Eserin tercümesi 1300-1315 (1892) arasında gerçekleşmiştir. Eserin Taşkend-Fergana'da istinsah edildiği tahmin edilmektedir. Eser üzerine **Gyülcan Bayrami** yüksek lisans tezi hazırlamıştır.[37]

5. Molla Muhammed Niyâz el-Harezmî Tercümesi

Bu **Kelile ve Dimne** tercümesi **Özbekistan Fenler Akademisi Ebu Rayhan Birunî Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümü** P 1238 nolu katalog numarasıyla korunmaktadır. 459 varak olan eserin her sayfasında nes-talik hatla 17 satır yazı bulunmaktadır. Siyah mürekkep kalemle yazılmış olan eserin bap başlıkları, ayet, hadis ve nazım başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Müellif adı 6a-13'te geçmektedir. Müellifin tam adı **Molla Muhammed Niyaz bin Molla Nurullah el-Urgancî el-Harezmî**'dir. **Harezmî**'nin eseri de **Kaşifi'nin Envar-ı Süheyli**'sine dayanmaktadır. Eserin tercüme tarihi olan 1253/1838 kaydı 6b-16'a geçmektedir.[38] Eserin sonunda müstensih kaydı yer almadan 1259/1843 istinsah kaydı vardır.

6. P11614 Nolu Tercüme

Bu eser **Özbekistan Fenler Akademisi Ebu Rayhan Birunî Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümü** P 11614 nolu katalog numarasında yer almaktadır. 459 varak olan eser bozuk bir nes-talik hatla yazılmıştır. Müellifi belli olmayan eser eksiksizdir. Eserin tertibinden tercümenin **Kâşifî**'den yapıldığı tahmin edilmektedir.

---

[37] Gyülcan Bayrami, Doğu Türkçesi ile Yazılmış Kelile ve Dimne Tercümesi (1b-50a) Gramer-Metin- Tercüme-Sözlük, **İstanbul, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]** İstanbul, 2014.

[38] Harezmî'nin eserini kime sunduğunu bildiren 7a bölümünün resimleri iyi görünmediği için okunamadı.

Eserin sonunda müstensih zikredilmeden 1302/1886 istinsah kaydı yer almaktadır.

7. P1236 Nolu Tercüme

Bu **Kelile ve Dimne** tercümesi **Özbekistan Fenler Akademisi Ebu Rayhan Birunî Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümü** P 1236 nolu katalog numarasıyla korunmaktadır. 337 varak ve her sayfada 17 satır yazı bulunan eserin müellifi belli değildir; fakat kitabın başında **Kârî Feyzullah Taşkendî Envar-ı Süheylî** kaydı vardır. **Hofman, Özbek** birisinden bu isimli bir eser işittiğini söyler.[39] İki eserin aynı eser olma ihtimali yüksektir. Eser okunaklı bir nes-talik hatla kaleme alınmıştır. Bap başları, ayet, hadis ve nazım başlıkları kırmızı bir mürekkeple yazılmıştır. Eserin sonunda 1318/1902 istinsah tarihi yer almaktadır. Müstensih kaydı yoktur.

8. Diğer Kelile ve Dimne Tercümeleri

Doğu Türkçesi'ne yapılan **Kelile ve Dimne** tercümelerin biri **Dresden**'de ve biri **Münih**'te olmak üzere iki nüshası daha bilinmektedir. **Dresden**'deki tercüme nes-talik hatla kaleme alınmıştır. Eserin müellifi bilinmemektedir. 1781 yılında istinsah edilmiştir.[40]

Münih'teki yazma hicri 1046 yılında **Abdurrezzak Hafız** tarafından istinsah edilmiştir. Baş kısmı eksik olan eserin başında mesnevi şeklinde şiir parçaları yer almaktadır. Eserde minyatür için bırakılan boşluklar vardır. Eserin müellifi bilinmemektedir.[41]

Zikredilen tercümelerden başka **Kelile ve Dimne Fazlullah bin İsa Taskendî** tarafından **Doğu Türkçesi**'ne tercüme edilmiştir. **Muhammed Musa** eseri hattat **Mirza Haşim Hocandî**'ye yazdırarak 1306 (1888)'da taşbasma olarak neşrettirmiştir. **Abdü'l-allam Fayzhanoğlu** bu eseri **Kazan Türkçesi**'ne çevirmiştir.

---

[39] Hofman age. C. I s. 46.

[40] Heinrich Leberecht Fleischer, **Catalogus codicum manuscriptorum orientalium Bibliothecae Regiae Dresdensis**, Leipzig, 1831. s. 19-20 , numara, 136.

[41] Beschrieben von Joseph Aumer, **Die Persischen Handschriften der K. Hof- und Staatsbibliothek in München = Catalogus codicum manuscriptorum bibliothecae regiae monacensis**, Wiesbaden, Harrassowitz, 1970. s. 54

Kazan'da yapılan üç ayrı **Kelile ve Dimne** neşri daha bulunmaktadır. Biri 1310/1892 tarihli 56 sayfa; ikincisi 1901 tarihli 59 sayfadır. Sonuncusu ise 1889'da basılan 78 sayfalık bir **Kelile ve Dimne** çevirisidir.[42]

Kelile ve Dimne'nin yukarıda zikredilen eserlerden başka **Özbekistan Fenler Akademisi Ebu Rayhan Birunî Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümünde** gösterilen birçok daha tercümeleri/nüshâlârı vardır; fakat kataloglarda verilen bilgiler eserleri teşhis etmek için yeterli değildir. Verilen eserler yukarıda zikrettiğimiz eserlerin birinin kopyası olabileceği gibi farklı bir tercüme de olabilir. Özellikle katalog numarasıyla kütüphane kayıt numarasının birbirinden farklı olması eserlerin teşhisini daha da zorlaştırmaktadır. Bundan dolayı yanlış bir malumat vermemek için söz konusu kayıtların yerlerine işaretle iktifa edeceğiz. Eserler yerinde görülüp incelendikçe eserlerin mahiyeti daha iyi anlaşılacaktır.

A. Semenova biri Hümayunname diğeri **Envar-ı Süheylî** tercümesi adıyla sekiz **Kelile ve Dimne**'den bahseder.[43] **F. Ganihodjaev** iki [44] , **A. P. Kayumov** beş[45] **Kelile ve Dimne** tercümesini eserinde zikretmiştir.

[42] Toska 1991: age.
[43] A. A. Semenova age. C. 1, s. 103 no 256; C. 2, s. 420 no 1823; C.4, s. 415 no 3420; C. 5, s. 142 no 3685, s. 278 no 3933, s. 412 no 4143; C. 7, s. 228 no 5355; C. 8. s. 188 no 5767-5768.
[44] F. Ganihodjaev, **Katalog rukopisey gosudarstvennogo Muzeya Literaturi im Alişera Navoi**; Akademiya Nauk Respubliki Taşkent, Uzbekistan, 2006. s.
[45] A. P. Kayumov, **Katalog fond Institut Rukopisey, Akademiya Nauk Uzbekskoy**, SSR, Taşkent, (iki cilt) C. 1, 1988, s. 113.; C. 2,1989, s. 228.

II. BÖLÜM
MOLLA MUHAMMED TİMUR'UN HAYATI ve ESERLERİ

A. HAYATI

Molla Muhammed Timur'un hayatı hakkında yapmış olduğumuz araştırmalarda ne tezkirelerde ne kataloglarda ve ne de ansiklopedilerde müstakil bir bilgi bulabildik.

Molla Muhammed Timur'un eserini takdim ettiği **Muhammed İmam Beg**'in kimliği de belirsizdir. **Muhammed İmam Beg** ne zaman doğmuştur, ne zaman, nerede emirlik yapmıştır ve ne zaman ölmüştür bilemiyoruz. Eserin takdim edildiği **Muhammed İmam Beg**'in o dönemin önemli siyasî simalarından biri olması kuvvetle muhtemeldir; ancak hakkında net bir bilgiye ulaşamadık.[1] Tespit edebildiğimiz kararıyla müellifin iki eseri vardır; bunlardan biri bu çalışmaya konu olan **Āṣāru'l-İmāmiyye**, diğeri **Aḫlāḳ-ı Muḥsinī**'dir. **Aḫlāḳ-ı Muḥsinī**'nin tam nüshasını görme imkânı bulamadığımız için değerlendirmelerimizi **Āṣāru'l-İmāmiyye**'de yer alan şu satırlara dayanarak yapacağız.

> …Ve andın tāriḫ-i ḥażreti nebevī **miñ yüz otuz bir** irdi kim zamān fużalālarınıñ muḳtedāsı ve devrān kam-kārlarınıñ piş-vāsı fażīletġa mürebbī ve şerīʿatġa muḳavvī maʿnā-ṭaleb ve dāniş-laḳab:
>
> Beyt
>
> Zihī nīk-nām u ḥamīde-ḫıṣāl
>
> Muḥammed İmām beg ṣāḥib-kemāl
>
> Bu faḳr-ı istiṭāʿāt aʿnī **Mollā Muḥḥammed Timūr** kem-ṣalāḥiyyetġa buyurdı kim **Envār-ı Süheylī**'ni Fārisī luġatıdın **Türkī** tilġa **evrügey**, tā bu **Kāşġar-zemīn** vilāyetiniñ ḫalḳı kim tilleri **Türkī**dür, ol kitābnıñ maʿnāsıdın behre alġaylar ve her ḫāṣ u ʿāmġa menfeʿatı tamām yitkey.

[1] Ayrıntılı bilgi için bkz. Ord. Prof. Dr. A. Zeki Velidī Togan, **Bugunkü Türk İli Türkistan ve Yakın Tarihi**, Enderun Kitabevi, (2. baskı) İstanbul, 1981.;Atıf Mehmed, **Kaşgar Tarihi: Bâis-i Hayret Ahvâl-i Garibesi**, haz. Prof. Dr. İsmail Aka, v.d., Eysi Kitap ve Yayın, Kırıkkale, 1998.; Prof. Dr. Mehmet Saray, **Doğu Türkistan Tarihi**: **Başlangıçtan 1878'e kadar**, Doğu Türkistan Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.

Ḳıṭʿa

Menfaʿatnı ḫāṣ tutmaḳ süflelerniṉg resmidür

Merd-i ʿālī-himmet ol kim ʿām nefʿin közlegey

Ve ol bāʿiṣdin bā-vücūd bī-ṣalāḥiyyetlik ve kem-ḳuvvetlikim birle bu uluġ işġa şurūʿ ḳılmaḳnı özümge lāzım bildim. Ve ḥavṣalım çaġıdın artuḳ ṭuʿmege aġız açḳanımdın zamān fużalāları ve devrān ẓurefālarınıṉg ṭaʿnları oḳıġa özümni nişāne ḳıldım. "مَنْ صَنَّفَ فَقَدْ اُسْتُهْدِفَ" tīr-bārānı ḳorḳıncıdın bu işḳa ḳızıġçılıġdın köṉgül savuttum ve līkin "الْمَأْمُورُ مَعْذُورٌ " cürʾeti birle " مَنْ أَنْصَفَ فَقَدِ اسْتُطْرِفَ" siperidin yüzümge utru tuttum.[2]

Bu satırlardan anlaşılacağı üzere mütercim eserini **Muhammed İmam Beg**'in isteği üzerine kaleme almıştır. Ayrıca eserin yazıldığı tarih sarih bir şekilde zikredilmektedir. Hicri **1131** tarihi miladi **1718-19**'e tekabül etmektedir. **Muhammed İmam Beg**'in Kaşgar halkının **Kelile ve Dimne** kitabından istifadesini istemesi, kendisinin **Kaşgar**'ın ileri gelenlerinden biri olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu tercüme görevini **Molla Muhammed Timur**'a vermesi **Molla Muhammed Timur**'un söz konusu toplumda muteber bir şahsiyet olduğuna işaret etmektedir. **Muhammed Timur**'un isminin başında yer alan "molla" unvanı da bu iddianın diğer bir delilidir. **Āṣāru'l-İmāmiyye**'de konular ele alınırken istişhat için zikredilen ayetlerden sonra irap kaidelerinin ayrıntılı bir şekilde zikredilmesinden müellifin Arapça bildiği anlaşılmaktadır. **Āṣāru'l-İmāmiyye**'nin tercüme edildiği kaynak metnin Farsça olduğunu düşünürsek **Molla Muhammed Timur**'un en az üç dil bildiğini söyleyebiliriz. Bu da kendisinin sosyal çevre olarak ilmiye sınıfından olduğuna hüccettir. Eserini kaleme aldığı **1719**'da 20'li ya da 30'lu yaşlarda olması kuvvetle muhtemeldir.

Tüm bu yorumları birleştirirsek **Molla Muhammed Timur** 17. yüzyılın son çeyreğinde doğmuş ve 18. yüzyılın başlarında **Kaşgar**'da yaşamıştır diyebiliriz. **Āṣāru'l-İmāmiyye** ve **Aḫlāḳ-ı Muḥsinī**'den başka telif-tercüme eserleri olması muhtemeldir. Hayatı hakkındaki bilgiler bu eserler bulundukça netlik kazanacaktır.

[2] L7a-11.15; L7b- 1-7

B. ESERLERİ

Yapmış olduğumuz araştırmalarda **Molla Muhammed Timur**'a nispet edilen iki eser tespit edebildik; ama söz konusu iki eser üzerine -katalog bilgisinden başka- bilimsel bir çalışmaya tesadüf etmedik.

1. Aḫlāḳ-ı Muḥsinī ve Nüshaları

Hüseyin b. Ali el-Kâşifî tarafından Farsça yazılıp (ö. 910/1504) 900 (1495) yılında **Hüseyin Baykara**'nın oğlu **Ebu'l- Muhsin**'e takdim edilen meşhur ahlak kitabının[3] aynı adla **Doğu Türkçesi**'ne yapılan tercümesidir. **Molla Muhammed Timur** tarafından tercüme edilen **Aḫlāḳ-ı Muḥsinī**'nin **Özbekistan Fenler Akademisi Ebu Rayhan Birunî Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümünde** iki nüshası bulunmaktadır.[4]

1.1. P9529 Nolu Nüsha

Söz konusu enstitü kitaplığında P9529 katalog numarası ile saklanmaktadır. Eser 255 varak olup 26,5x16 cm ebatındadır. Bu ebatın 16,5x8 cm kısmı yazı için kullanılmıştır. Mukavva karton ciltle kaplıdır. Tercüman bilgisi 5b yer almaktadır. Her sayfada 13 satır yazı bulunan yazma güzel bir nes-talik hatla yazılmıştır. Konu başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Müstensih kaydı yoktur.

1.2. P11754 Nolu Nüsha

Yine aynı enstitüde P11754 katalog bilgisiyle hıfzedilmektedir. Bu eser başka bir eser ile birlikte ciltlenmiştir. **Aḫlāḳ-ı Muḥsinī** kısmı 33b ile 99a varakları arasında yer almaktadır. Nes-talik hatla yazılmış olup her sayfada 15 satır yazı bulunmaktadır. Eser 27x15 cm büyüklünde olup sadece 18x9,5 cm'lik kısmında yazı bulunmaktadır. Tercümanın ismi eserin 37b varağında geçmektedir. Eserin sonu eksik olduğundan müstensih kaydı ve istinsah tarihi yer almamaktadır.

---

[3] Detaylı bilgi için bkz. M. Nazif Şahinoğlu, Ahlak-ı Muhsini Maddesi, **TDVİA**, C. 2, s. 17, 1989.

[4] Eserin tam metnini elde etme imkânına sahip olamadığımız için sadece tanıtıcı mahiyetteki katalog bilgileriyle yetinmek durumunda kaldık. Çalışmamızın sonuna örnek olması ve araştırmacıların esere daha kolay ulaşması için söz konusu eserlerin giriş sayfalarından örnek metin koyduk.

2. Āṣāru'l-İmāmiyye ve Nüshaları

2.1. Nüshalar

Āṣāru'l-İmāmiyye'nin yapmış olduğumuz araştırmalarda altı nüshasını tespit edebildik. Bunlardan biri **Hollanda Leiden** Üniversitesi Kütüphanesi no 6269'da; diğerleri **Özbekistan Fenler Akademisi Ebu Rayhan Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümünde** P11307; P5807; P7451; P10203 katalog numaralarıyla kayıtlıdır. Biz bu çalışmamızda Hollanda nüshasını L nüshası, Özbekistan nüshasını ise T[5] (P11307) nüshası olarak adlandıracağız.

2.1.1. L Nüshası

Āṣāru'l-İmāmiyye 'nin bu nüshası hakkındaki ilk bilgileri meşhur kataloğunda **Jan Schmidt**[6] vermiştir. **Schmidt**'in, eseri tavsifi özetle şöyledir:[7] Eser sonradan yapıldığı anlaşılan siyah deri sırtlı mukavva bir ciltle kaplıdır. Cildin üzerinde **"Tercüme-i Envār-ı Süheylī Kāşifīce"** yazılı bir etiket bulunmaktadır. Düşük kaliteli kahverengi aherli bir kağıt üzerine yazılan eser yer yer tamir görmüştür. Eser 2+325+2 varak olup sayfa boyutları 225x125 mm ile 270x180 mm arasında değişmektedir. Eser zaman zaman değişmekle birlikte talik hat ile yazılmıştır ve her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Eserin son sayfası (323a) bozuk bir *şikeste* hat ile kaleme alınmıştır. Eserde, olay ve hikâyelerin anlatımında kalıp ifadeler kullanılmıştır. Konu başlıkları, noktalar, çizgiler ve istişhat için zikredilen Arapça ibareler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin sonunda müstensih kaydı ve istinsah tarihi yoktur. Yazmaya sonradan eklendiği anlaşılan varaklar üzerinde eserin sonraki sahiplerinin adı ve adres bilgileri (Johannes Awetaranian, Missionsprediger ve E. M. Hoppe, Mutkurova No.24, Rustschuk) yer almaktadır. Eserin tercüme tarihi olan 1131 yılına eserin sonunda bir şiirde geçen *yaḫşı yār* **(**يخشي يار**)** ibaresiyle ebcet tarihi

[5] Eser Özbekistan Taşkentte bulunduğundan bu kısaltmayı kullandık.
[6] Jan Schmidt, **Catalogue of Turkish Manuscripts in the Library of Leiden University and Other Collections in the Netherlands: Comprising the Acquisitions of Turkish Manuscripts in the Seventeenth and Eighteenth Centuries**, C. II, s. 300, (Asaru'l-imamiye, Cod Or: 6269) Leiden 2002.
[7] Burada Schmidt verdiği bilgilerin tercümesi verilmiştir.

düşürülmüştür.[8] Eserin girişi **Molla Muhammed Timur**'un bazı eklemeleri dışında **Kaşifi**'nin özgün metninin tercümesidir. Bu söz konusu girişte eserin **Hint** dilindeki telifi ve daha sonraki **Pehlevice**, **Arapça** ve **Farsça** tercümelerden bahsedilir.

Molla Muhammed Timur da **Kaşifi**'nin özgün eserine sadık kalarak tercümesini 14 bölümde kaleme almıştır. Eser zengin şiirlerle süslenmiş gösterişli bir nesir metnidir. Metnin değişik yerlerinde çeşitli bilgi ve yorumlara yer verilmiştir. Eserin başında ve sonunda eserle alakalı olmayan notlar ve yorumlar vardır. Eserin başı ve sonu tamdır. Müstensih hataları ve atlanan, yanlış yazılan kelimeler göz ardı edilirse eser gayet okunaklıdır.

2.1.2. T Nüshası (P11307)

Bu nüsha hakkında ilk tanıtıcı bilgileri **A. A. Semenova** vermiştir.[9] Eser kahve rengi deri bir ciltle kaplanmış olup vişne renginde meşin bir sırtla takviye edilmiştir. 2+367+2 varaktır. Sayfa boyları 22x36 cm olup L nüshası gibi nes-talik hatla yazılmıştır. Cildin üzerinde değişik motiflerle bezenmiş bir şemse olup cilt kapağının etrafı süslü şekillerle kaplanmıştır. Düşük kaliteli kahverengi aherli bir kâğıt üzerine yazılan eser, yer yer tamir görmüştür. Konu başlıkları, noktalar, çizgiler ve istişhat için zikredilen Arapça ibareler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her sayfada 15 satır bulunmaktadır. İki nüsha arasındaki 43 varaklık fark -bazı atlamaların dışında- daha çok kâğıdın kullanımıyla alakalıdır. T nüshasında L'den farklı olarak sonunda müstensih kaydı ve istinsah tarihi vardır.

> Temmet **tārīḫ bir miñg üç yüz senesinde** uşbu nüsḫa-i muʿteber **safer ayını törtünçi küni penşenbe kiçesi** mihrbān-ı ḫudāvendī bu faḳīr ḥaḳīr şikesteni ḳolıda itmāmġa yetti.[10]

Safer ayının 4. gecesi 1300 tarihi Miladi 15 Aralık 1882 tarihine tekabül etmektedir ki T nüshası eserin telifinden aşağı yukarı yüz yıl sonra istinsah edilmiştir. Müstensih dönem eserlerinde yaygın olduğu üzere gerçek ismini

[8] ya (ى) 10 + hı (خ) 600 + şın (ش) 300 + ya (ى) 10 + ya (ى) 10 + elif (ا) 1 + ra (ر) 200 =1311 (1718-1719)
[9] A. A. Semenova, **Sobraniye Vestoçnih Rukopisey Akademi Nauk Uzbekskoy**, SSR, 5. C., s.142-143, Taşkent, Özbekistan, 1960.
[10] T367a-11,12

zikretmek yerine “fakir, hakir” sıfatlarıyla ismini geçiştirmiştir. Esere sonradan eklendiği anlaşılan giriş ve sonuç kısımlarındaki varaklar üzerinde eserin sonraki sahiplerinin adı ile eserle alakalı olmayan notlar, rakamlar, yorumlar ve hesaplar vardır. L nüshasındaki Molla Muhammed Timur’un kendisinden bahsettiği kısım T’de eksiktir.

Eserin başı ve sonu tamdır. Müstensih hataları, atlanan, yanlış yazılan kelimeler göz ardı edilirse eser gayet okunaklıdır.

2.1.3. P5807 Nolu Nüsha

Vişne renkli deri bir ciltle kaplanan eser lacivert renginde meşin bir sırtla takviye edilmiştir. 2+345+2 varaktır. Eser 1b tezhipli bir serlevha ile süslenmiştir. Cildin üzerinde değişik motiflerle bezenmiş bir şemse yer almaktadır; ayrıca cilt kapağının etrafı süslü şekillerle kaplanmıştır. Kaliteli aherli bir kâğıt üzerine yazılan eser, yer yer tamir görmüştür. Konu başlıkları, noktalar, çizgiler ve istişhat için zikredilen Arapça ibareler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her sayfada 17 satır yazı bulunmaktadır. Nes-talik hatla yazılmıştır. **Molla Muhammed Timur**’un adı 7b’de geçmektedir. Başı ve sonu tam olan eserin sonunda Muhammed Sıddık isminde bir müstensih kaydı ile 1229 istinsah tarihi yer almaktadır.

2.1.4. P7451 Nolu Nüsha

Eser kahverengi deri bir ciltle kaplanmış, yine daha koyu kahve renkli meşin bir sırtla takviye edilmiştir. 2+340+1 varaktır. Çok okunaklı olmayan nes-talik bir hatla yazılmıştır. Cildin üzerinde değişik motiflerle bezenmiş bir şemse olup cilt kapağının etrafı süslü şekillerle kaplanmıştır. Düşük kaliteli kahverengi aherli bir kâğıt üzerine yazılan eser, yer yer tamir görmüştür. Konu başlıkları, noktalar, çizgiler ve istişhat için zikredilen Arapça ibareler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her sayfada 19 satır bulunmaktadır. Mütercim ismi 6b’de geçmektedir. Son sayfa tahrip olduğu için müstensihini ve ne zaman istinsah edildiği tespit edemedik.

2.1.5. P10203 Nolu Nüsha

Eser kahve renkli deri bir ciltle kaplanmış; lacivert renginde meşin bir sırtla takviye edilmiştir. 334 varaktır. Nes-talik hatla yazılmış olan eser çok yıpranmıştır. Cildin üzerinde değişik motiflerle bezenmiş bir şemse bulunup cilt kapağının etrafı süslü şekillerle kaplanmıştır. Düşük kaliteli kahverengi aherli bir kâğıt üzerine yazılan eser, yer yer tamir görmüştür. Konu başlıkları, noktalar, çizgiler ve istişhat için zikredilen Arapça ibareler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her sayfada 17 satır bulunmaktadır. Mütercim ismi 6b-17'te geçmektedir. Son kısım tahrip olduğu için müstensihini ve ne zaman istinsah edildiği tespit edemedik.

2.1.6. Diğer Bir Nüsha

Bu sayılan nüshalardan başka **Āṣāru'l-İmāmiyye**'nin **Yarkent Hanı Mirza Muhammed Hüseyin**'in (873-911; 1469-1506) emriyle **Muhammed Sıddık** tarafından 1814 tarihinde istinsah edilen bir nüshası daha bulunmaktadır. 19x29,5 ebatındaki eser 316 varaktır.[11]

2.2. Eserin Adı

Molla Muhammed Timur Kelile ve Dimne tercümesi olan eserini **Āṣāru'l-İmāmiyye** diye isimlendirmesini şöyle izah eder:

> Muṣannif özi tertīb birgen Fārisī kitābıġa **Emir Süheylī** bitip bolġanıdın **Envār-ı Süheylī** aṭ ḳoyġanın tebʿiyyet ḳılıp Türkī mecmūʿanı **Muḥammed İmām Big bāʿiṣ** olġaç **Āṣāru'l-İmāmiyye** atadım.[12]

Satırlardan da anlaşılacağı üzere **Molla Muhammed Timur Kaşifi**'yi taklit ederek eserini takdim ettiği kişinin adıyla tesmiye etmiştir.

[11] A. A. Semenova, **Sobraniye Vestoçnih Rukopisey Akademi Nauk Uzbekskoy**, SSR, 7. C., s. 228, Taşkent, Özbekistan, 1964.
[12] L7b- 12,14

2.3. Āṣāru'l-İmāmiyye'nin Tavsifi

Āṣāru'l-İmāmiyye üzerine yaptığımız bu çalışma, yukarıda tanıtmış olduğunuz nüshalardan L nüshası ile T nüshasına dayanmaktadır. Hakkında bilgi vermiş olduğumuz diğer nüshaların tam ve okunaklı resimlerini elde edemediğimiz için bu nüshaları çalışmamıza dahil etmedik. Araştırmalarımız sırasında öncelikle L nüshasının varlığından haberdar olduk[13] ve eserin dijital resimlerini temin edip üzerinde çalışmaya başladık. Araştırmalarımız derinleşince eserin **Özbekistan**'da da nüshaları olduğunu öğrendik. Gerekli yazışma ve teşebbüslerin neticesinde T nüshasını da elde ettik. Diğer nüshalar ya eksik ya geç geldi; veya okunaklı resimler gelmediği için onları fazla kullanamadık. L ve T nüshaları gayet okunaklı ve güzel korunmuş olmasına rağmen içerik olarak ikisinde de eksik olan yerler mevcuttur. Bu bakımdan iki nüsha birbirini tamamlar niteliktedir.

2.4. Āṣāru'l-İmāmiyye'nin L ve T Nüshaların Karşılaştırılması

İçerik, söz varlığı ve dil özellikleri bakımından T ve L nüshası karşılaştırılınca şu hususlar dikkati çekmektedir.

1. Her iki nüsha da tam olmaktan uzak olup birbirini tamamlar mahiyettedir.

2. T nüshası varak (367 varak) ve sayfa sayısı bakımından L (324 varak) nüshasından daha hacimli olmasına rağmen L'deki kelime sayısı daha fazladır. L nüshasında 156613 kelime bulunurken T nüshasında 156212 kelime bulunmaktadır.

3. Her iki nüsha da müellif nüshası olma özellik ve güzelliğinden uzaktır.

4. Her iki nüsha da dikkatsiz müstensihler tarafından istinsah edilmiştir.

5. L nüshasında hareke yanlışları, kelime atlama, satır atlama, noktalama, hikâye atlama vb. yanlışlar çok fazla yer alsa da; bu nüsha ağız özellikleri, arkaik unsurlar, mahalli ifadeler ve Türkçe ibareler açısından T nüshasından daha değerlidir.

[13] Schmidt, a.g.e.

6. Her ne kadar istinsah kaydı olmasa da kullanılan kelimeler ve gramer şekillerinden L nüshasının daha erken bir tarihte istinsah edildiği anlaşılmaktadır.

7. Ek uyumsuzluğu T nüshasında daha yaygındır.

8. Klasik eserlerde görülmeyen ilginç cümle ve kelimeler L nüshasında daha fazla yer almaktadır.

9. T nüshasında genetif ve akuzatif ekinin sıra dışı bir kullanımı vardır.[14]

10. L nüshasında yer alan birçok şiir T nüshasında yoktur.

11. T nüshası az bulundurmakla birlikte yer yer fâhiş hatalar içermektedir.

12. İki nüsha dil özellikleri bakımında farklılık arz etmekte olup bazen bir ifade, her iki nüshada farklı gramer şekilleriyle ifade edilmiştir.

13. İki nüshanın da başı sonu aynı olmakla birlikte, hikâyeler paralel gitmemektedir. L nüshasında bir hikâye yarıda kesilmiş ve başka bir hikâyeye ortasından başlanmıştır. Bu da bu durumun sehven olduğunu; yani müstensihin bir şekilde metni yazarken satır/sayfa atladığını göstermektedir.

14. L nüshasında bazı bölüm başlıkları yeri boş bırakılarak atlanmıştır. Bu da müstensihin durumun farkında olduğunu; ama bilmediğimiz bir sebepten burayı boş bıraktığını göstermektedir.

15. Her iki nüsha Farsça'dan tercüme edildiği halde metinlerde hiç Farsça şiir ya da Farsça ibare geçmemektedir.

Tüm bu gerekçeler göz önünde bulundurulduğunda dilbilime sunacağı dil malzemesi bakımından, L nüshasının T nüshasından daha değerli olduğu neticesine vardık.[15] Bundan dolayı çalışmamızda L nüshasını esas metin olarak, T nüshasını ise

[14] Bu durumu açık gösterir ayrı bir çalışma düşündüğümüzden sadece bir işaretle iktifa ettik.
[15] Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Ceval Kaya, "Türkçe metin yayımcılığının birkaç sorunu." **Türk Dili**, S. 580, Nisan 2000, s. 308-313.

yardımcı metin olarak kullandık. Bu şekilde daha anlaşılır bir metin oluşturmaya çalışarak 181746 kelimelik bir metin oluşturduk.

2.5. Āṣāru'l-İmāmiyye'nin Muhtevası

Eser klasik eserlerin tertibine uygun olarak **Besmele, Hamdele, Salvele** ile başlar (1b- 4a). Bu bölümde ve diğer bölümlerde Molla Muhammed Timur bir konuyu anlatırken, ayetlerden, hadislerden, şiirlerden, eski peygamberler ve bazı büyük padişahların hayatlarından örnekler vererek sözünü pekiştirir.

Daha sonra sebeb-i telif bölümü başlar. Eserin takdim edildiği kişi olan **Muhammed İmam Beg** ile müellif/mütercim, **Molla Muhammed Timur**'un adı bu aralıkta geçer (4a-19a).

Debşelim ve Beydepāy Dāsitānların Āġāzı (19a-42b).

Eserin bu kısmı **Molla Muhammed Timur**'un bazı eklemeleri dışında Kaşifi'nin özgün metninin tercümesidir. Bu söz konusu girişte eserin Hint dilindeki telifinden ve daha sonraki **Pehlevice, Arapça** ve **Farsça**'ya tercüme edilişinden bahsedilir.

Evvelḳı bāb: Saʿy-gerlerniṉg ve şikāklar sözin perhīz ḳılmaḳnıṉg beyānıda (42b-87b)

Bu bap başlığı altında "fitne ve fesat" çıkaran kişilerin sözlerinden kaçınmak ve onların sözlerine ehemmiyet vermemenin lüzumunu takviye edecek hikâyeler anlatılır. Hikâyeler birbirini içine geçmiş "hikâye içinde hikâye" şeklinde anlatılır. Birinci bap en çok hikâyenin zikredildiği bölümdür. Dimne'nin aslanın veziri olması ve aslanın diğer veziri olan öküzü kıskanıp arslan ile öküz arasına fitne sokması burada anlatılır. Diğer hikâyeler şunlardır:

Çiftçi ve çocukları[16]

Kanaatkâr şehzade

[16] Bu adlandırmalar tercüme yoluyla tarafımızdan yapıldı.

Saf derviş

Müsrif fare

İşgüzar maymun

İki arkadaş

Gafil tilki

Saf zahit

Güvercinlerin intikamı

İbret alan zalim padişah

Karga ile yılan

Karauna kuşu

Ava giderken avlanan tavşan

Tavşan ile arslan

Üç balık

Kaplumbağa ile akrep

Vesveseli ördek

Doğan ile tavuk

Bağban ile bülbül

Açgözlü avcı

Çakal, kurt, karga ile deve

Tituy ile deniz vekili

Geveze kaplumbağa ile ördekler

Nasihat kabul etmeyen kuş

Kurnaz ile saf ortak

Kurbağa ile yılan

Bağban ile ayı

Tacir ile yalancı dostu

İkinçi Bāb: Bed-kirdārlarnıñg sezā tapmaḳları ve olar ʿāḳıbetleri şūmluġınıñg beyānıda (87b-120b)

Bu bap başkalarına fenalık edenlerin eninde sonunda cezalarını bulacağı hakkında türlü hikâyeler ihtiva eder. Dimne'nin suçlu olduğunun anlaşılması ve yargılanıp öldürülmesi burada zikredilir. Bu bölümde zikredilen diğer hikâyeler şunlardır:

Tavuk alayım derken elindeki deri parçasından da mahrum olan tilki

Kuyruk isterken kulağından da olan eşek

Padişah ve rikabdar

Dünya nimetlerine aldanan zahit

Gafil âmâ

Ruşen-zamir şeyh

Aceleci âşıklar

Üç hasut yoldaş

Cahil tabip

İftiracı hizmetçi

Üçinçi Bāb: Dostlar muvāfaḳatları ve olarnıṉg her mühīmde yār meded-kār bolmaḳlarınıṉg beyānıda (121a-138a)

Bu bölümde münasip dost bulmak ve onların kadiri bilmek üzerinde durulur. Söz konusu manayı takviye etmek için türlü hikâyeler anlatılır. Anlatılan hikâyeler sırasıyla şöyledir:

Karga, sıçan, güvercin, kaplumbağa, geyik

Doğan kuşu ile keklik

Deveci ve yılan

Mihmandar adamın karası

Açgözlü kurt

Hırslı kedi

Törtünçi Bāb: Düşmenler ḥālıġa āgāh bolup olar mekr u ḥīleleriġa ferīfte bolmaslıḳ beyānıda (138a-178a)

Bu bapta düşmanların durumlarından haberdar olup onların hilelerine aldanmamanın gerekliliği üzerinde durulur. Birinci baptan sonra en çok hikâyenin anlatıldığı bölüm bu bölümdür. Burada şu hikâyeler yer alır:

Keşmiş padişahı ve veziri

Kargalar ve baykuşlar

Akıllı tavşan Bihruz ile filler

Zahit kedi ile keklik ve çil

Hüküm vermeye korkan kadı

İttifak eden hırsızlar ile saf zahit

Evine hırsız giren tüccar ile karısı

Şeytan ve hırsız

Karısına aldanan ahmak marangoz

Cemiyeti için kendini feda eden maymun

Fare iken insan olduğu halde hırsından tekrar eski haline dönen fare

İhtiyarlığında kurbağaya binek olmayı kabul eden yılan

Yılandan intikamını alan serçe

Beşinçi Bāb: Ġāfillıḳnıñg beyānıda (178a-195a)

Bu bapta münasip, muvafık dostları bulduktan sonra gaflet sebebiyle onları kaybetmenin neticesinde duyulan pişmanlığın bir fayda vermeyeceği anlatılır. Zikredilen hikâyelerin konu başlıkları şöyledir:

Kaplumbağa ile maymun

Akılsız dost ile akıllı düşman

Tilkiye iki kez aldanan eşek

Altınçı Bāb: Aşuḳmaḳnıñg ve bī-te'ennīlıḳnıñg żararı beyānıda (195a-202b)

Bu bapta acelecilik ve iyice düşünmeden yapılan işlerin insana verdiği zararlar üzerinde durulur. Bu durumun şerhi için şu hikâyeler anlatılır:

Sadık molun'unu öldüren aceleci zahit

Saçı sakalı bala bulanan derviş

Doğan'ını öldüren aceleci padişah

Yetinçi Bāb: Tedbīr ve endīşe ve ḥīle birle düşmen belāsıdın ḫalāṣ bolmaḳnıñg beyānıda (202b-216a)

Bu bapta duçar olunan kötü durumdan tedbir ve hile vasıtasıyla kurtulmanın mümkün olabileceğini izah ve ispat eden hikâyeler anlatılır. Zor durumda kalan bir insanın düşmanlarıyla bile anlaşma yapmak durumunda kalabileceği bildirir. Bunun için de insanlara, dostluğunda da düşmanlığında da ölçülü olmaları tavsiye edilir. Anlatılan hikâyeler sırasıyla şöyledir:

Çiftçinin vefasız karısı

Fare ile kurbağa

Sekizinçi Bāb: Düşmenler temellüḳıġa i'timād ḳılmaslıḳ ve kīne-verler mülāyimiġa firīb yemeslik beyānıda (216a-230b)

Bu bölümde iki dost arsında çıkan fitne sonrasında dostlar arası münasebetin nasıl olması gerektiği konusu işlenir. Durumun izahı için şu hikâyeler anlatılır:

İbn Medyen ve Kabze papağan

Derviş Danadil ile haramiler

Yaşlı kadın ve kızı Mehti

Padişah ve Mutrip

Karın ağrısına göz ilacı yazan tabip

Padişah ve kendisine düşman yaveri

Nasihat dinlemeyen kurt

Arap ile ekmekçi

Toḳuzunçı Bāb: ʿafv faż̄īletiniñg beyānıda (230b-253a)

Bu bölümde özelde padişahlara genelde ise tüm yöneticilere en lüzumlu hasletin "bağışlama ve affetme" olduğu hususu dile getirilmiştir. Bu durum da "padişaha hizmet eden kişilerden bir kusur sadır olsa onlara nasıl muamele etmek gerekir" sorunun cevabı olan hikâye ile anlatılmıştır. Bundan başka bu bapta şu hikâyeler yer alır:

Ferise adlı çakal ile arslan

Açgözlü sinekler

Ülkesinin menfaati için sevgilisini öldüren Bağdat Padişahı

Hasedinden kendini kölesine öldürten adam

Hizmetçisinin kusuru görmezlikten gelen Yemen padişahı

Onunçı Bāb: Her kişi mükāfāt öz ʿameli cezāsın tapmaḳnıñg beyānıda (253a-261b)

Bu bapta şahsî menfaati için başkalarına zarar veren, öğüt dinlemeyen, başkalarının durumundan ibret almayan, sonunda da kendi zarara uğrayan kişilerin durumu anlatılır. Anlatılan hikâyeler sırasıyla şöyledir:

Zalim arslan ile Avcı

Odunlarına ateş düşen zalim oduncu

Maymun ve yaban domuzu

On Birinçi Bāb: Her kişi endāzesidin artuḳnı tilep żarar tapmaḳ ve burunġı pīşesidin ḳuruḳ ḳalmaḳnı beyānıda (261b-270b)

Bu fasıl kişinin iyi yaptığı, ekmek parası kazandığı, kabiliyetli olduğu bir işi sırf hırsı yüzünden değiştirmeye kalkışırsa zarara uğrayacağı hakkındadır. Uygun olmadıkları işleri yapmaya kalkışan kişiler yeni el attıkları işte muvaffak olamayacakları gibi eski işlerine de dönemeyecekleri hususunu vurgular. Durumun izahı için şu hikâyeler anlatılır:

Arapça öğrenmeye kalkışan Avrupalı

Şahin ile turna

İki karısı olan adam

İlimden öğrendiği bir kelime ile servete kavuşan avcı

Kekliğin yürüyüşünü taklit ederken kendi yürüyüşünü unutan karga

On İkinçi Bāb: Yavaşluḳ aġurluḳ ḳılmaḳnıñ beyānıda (270b-294b)

Bu bölümde padişahlara lüzumlu olan güzel hasletlerden "cömertlik, cesaret ve teenni" karşılaştırılır ve neticede teenninin diğer hasletlere olan üstünlüğü vurgulanır. Bu manayı takviye etmek için şu hikâyeler anlatılır:

Süleyman peygamber ile Butimar kuşu

Zi'r-ruka Melik

Aceleci güvercin

On Üçinçi Bāb: İgri ve bāṭıl sözleridin perhīz ḳılmaḳ beyānı (294b-309a)

Bu kısımda padişahlara hizmet edecek insanların nitelikleri, faziletleri, hangi insanların terbiyeye müsait, hangi insanlar terbiyeye kabil olmadığı vb. konular irdelenir. Durumun izahı için şu hikâyeler anlatılır:

Padişah, kuyumcu ve yolcu

Şehzade ile ayakkabı ustası

On Törtünçi Bāb: Zemāne ḥavādiṩige iltifāt ḳılmaslıḳnıṉg ve işler bināsın ḳażā vü ḳaderġa ḳoymaḳnıṉg beyānı (309a-323b)

Bu son bapta insanlarda bulunan ve rızık kazanmaya vesile olan güzellik, zekâ, güç, kuvvet, ziraat, ticaret vb. vasıtaların Allah'ın himayesi olmadan bir işe yaramayacağı anlatılır. Bu hasletler tek başına bir dereceye kadar güzeldir; ama asıl belirleyici olan Allah'ın kazasıdır. Bu hususu takviye için sırasıyla şu hikâyeler anlatılır:

Rum şehrinin padişahı ve iki oğlu

Endülüslü çiftçi

Yaşlı adam ile Hüdhüd kuşları

Bu şekilde 1. bapta 28, 2. bapta 10, 3. bapta 6, 4. bapta 13, 5. bapta 3, 6. bapta 3, 7. bapta 2, 8. bapta 8, 9. bapta 5, 10. bapta 33, 11. bapta 5, 12. bapta 3, 13. bapta 2, 14. bapta 3 olmak üzere toplam 94 hikâye anlatılmaktadır. Bu hikâyelerin ardından;

> Bu **Türkī** taṣnīf tamām bolġanıġa tārīḫ üçün uşbu kelimāt-ı manẓūm boldı kim kördiler bu Türkī mecmūʿanı ḫalḳ tuttılar maḥbūb anı bī-iḫtiyār yār-ı ḫoş körgeç ehl-i dil.
>
> **Beyt**
>
> Yār-ı ḫoş körgeç anı her ehl-i dil
>
> Lā-cerem tārīḫ boldı **yaḫşı yār**

ibaresiyle eser tamamlanır.

14. yy'den günümüze **Kelile ve Dimne Arapça** ve **Farsça**'dan defalarca **Türkçe**'ye çevrilmiştir.[17] Bu çeviriler içinde **Molla Muhammed Timur**'un

[17] Günümüz Türkçesi çevirileri için bkz. Ömer Rıza Doğrul, **Kelile ve dimne/Beydeba**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985.; Hayreddin Karaman-Bekir Topaloğlu, **Kelile ve Dimne (Tercüme ve Metin)**, Nesil Yayınları, İstanbul, 1990.; **Ahmet Midhat'ın Kelile ve Dimne**

çevirisi hikâyeler ve konu akışı bakımından en çok **Ahmet Mithat Efendi**'nin tercümesiyle benzerlik gösterir. Bu da iki eserin kaynak olarak **Kâşifî** metnini kullanmasından kaynaklanmaktadır.

Her ne kadar **Ahmet Mithat Efendi** çevirisi ile **Molla Muhammed Timur** çevirisi aynı **Farsça** kaynak esere (Envâr-ı Süheylî) dayansa da iki eser arasında tam ayniyetten söz edilemez. İki eser arasında hikâyeler, hikâyelerdeki hayvan kahramanlar, konu akışı, hikâye sayısı, hayvan ve kişi adları bakımından büyük farklılıklar mevcuttur. Özellikle hayvan adları konusunda bu ayrılık hat safhadadır. Molla Muhammed Timur tercümesinde Kaşgar Türkçesi'nden birçok kelime kullanmıştır. Bu kelimelerde bazıları sözlüklerde bile geçmemektedir. Tüm bunlara rağmen eserin baplara ayrılması ve bap içinde geçen hikâyeler bakımından iki eser arasında benzerlik yadsınamaz.

2.6. Āṣāru'l-İmāmiyye'nin İmlası ve Dili

Āṣāru'l-İmāmiyye -şiirlerde ve bazı standart dışı dil özellikleri kullanımı dışında- eklerin uyumsuz ve düzensiz yazımından kaynaklanan ünlü uyumsuzluğu, "i" ve "e" sesinin karışık kullanımı, fiil çekimi, isimler, sıfatlar, zarflar, zamirler ve edatların kullanımı, zamir menşeli şahıs eklerinin kullanımı, yapım ekleri, çekim ekleri, karşılaştırma eki +rAK'ın yaygın kullanımı, emir eki -KIl'ın kullanımı, isim fiiller için daha çok -mAK şeklinin tercihi, sıfat fiiller için –KU, -AsI, -GUçI, -DUK, -mAs, mIş, eklerinin kullanılması zarf fiiller için -A, -I, -U, -y, -DI irse, -KAç, -KAlI, -GAnçA, -GAndA, -GAndIn, -GUçA, -GInçA, -GUnçA, -KUnçA, UbAn, -mAstIn burun, -mAy, -mAyIn, -p eklerinin kullanımı bakımından Klasik Çağatay Türkçesi özelliği gösterir.

Tercümesi (Hulasa-i Hümayunname), çev. Ahmed Midhat Efendi; haz. M. Ata Çatıkkaş, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.; Ulvi Murat Kılavuz, **Kelile ve dimne, Beydaba**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2003.; Sait Aykut, **Beydebâ-İbnü'l-Mukaffa Kelîle ve Dimne**, Şûle Yayınları, İstanbul, 2011. v.d.

III. BÖLÜM
ĀṢĀRU'L-İMĀMİYYE METİN

Metnin Oluşturulmasında Takip Edilen Usul ve Transkripsiyon Sistemi

1. Āṣāru'l-İmāmiyye metni oluşturulurken iki nüsha kullanılmıştır. Bu nüshalar L ve T nüshalarıdır. L nüshası 324 varak 156613 kelime; T nüshası 367 varak 156613 kelime ihtiva eder. Bunların arasındaki büyük farktan iki nüshanın da müellif nüshası olmadığı anlaşılmaktadır. Bu yüzden daha eski ve kelime sayısı daha fazla olan L nüshası esas alınmıştır. Ancak konu bütünlüğünün kaybolduğu, eksik ya da hatalı yazımların olduğu durumlarda T nüshası değerlendirilmiştir. Bu şekilde anlaşılır ve en fazla dil malzemesi içeren bir metin hazırlanmaya çalışılmıştır.
2. Oluşturulan metne dahil edilen kelimeler, yazımı daha açık olan, manaya daha muvafık olan şekillerdir; aynı kavram veya durum için iki nüshada farklı kelime ve kavramlar kullanılmışsa L'deki kelime kullanılmış, T dipnotta gösterilmiştir.
3. Metinde geçen () işareti satır numalarını, [] a) L nüshasının varak numaralarını; b) tamamlanan kısımları, {} T'nin varak numaralarını gösterir.
4. T'den L'ye ilave edilen kısımlar bir satırdan eksik ise {} içinde gösterilip ilişiğinde T'deki yeri dipnotta gösterilmiş; bir satırdan fazlaysa T'nin varak ve satır numalarıyla gösterilmiştir. {T45a} (1) gibi.
5. Her iki nüshanın da varak numalarını gösteren []; {} işaretleri rahat görülmesi için koyu olarak gösterilmiştir.
6. T'den L'ye ilave edilen yerlerde geçen kelimeler dizin-sözlükte italik olarak gösterilmiştir.[18]
7. Metin içinde okunuşundan şüphe edilen veya manası anlaşılmayan yerlere (?) işareti konmuştur.
8. Metnin anlaşılmasını zorlaştıracak ek düşüklüklerinde T nüshası yardım etmiyorsa metne [] simgesi içinde ilavelerde bulunulmuştur.

[18] Bu kelimeler sadece T olup L'de olmayan kelimelerdir.

9. L nüshasında bir kelimenin yanlış olduğunu düşündüğümüz durumda T'deki kelime tercih edilip bu durum dipnotta belirtilmiştir.
10. Metinde takdim-tehir yapıldığını düşündüğümüz durumlarda metin içine doğrusu yazıldı dipnotta bu durum belirtildi.
11. Metinde yer alan standart imlanın dışındaki hususlar (satır sayısı eksik, fazla, sayfa kenarına yazılan yazılar v.b.) dipnotta belirtildi.
12. Metin içinde geçen şiirlerin vezni bulunmuş ve 10 punto ile asıl metinle karışmayacak şekilde yazılmıştır.
13. Vezni bozuk olan şiirlere mümkünse [] içinde metin tamiri yapılmış değilse aksayan yönü dipnotta belirtilmiştir.
14. Vezinde eksik mısralar (…) ile gösterilmiştir.
15. Elden geldiği kadar doğru, anlaşılır bir metin oluşturulmaya çalışılmış; metne bir müdahale yapıldıysa bu durum dipnotta belirtilmiştir.[19] (İmlası yanlıştı diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi T135a-5 gibi)
16. Metnin daha anlaşılır olması için basit noktalama işaretleri (nokta, virgül, büyük harf) kullanılmıştır.
17. Bap başları ve bap içinde yer alan hikâyeler, kolay fark edilsin diye koyu olarak gösterilmiştir.
18. Metin içinde geçen nazım parçaları sayfa yapısından farklı olarak sayfanın ortasına hizalanmış ve şiir türü koyu olarak gösterilmiştir.
19. Metin içinde geçen özel isimler büyük harfle gösterilmiştir.
20. Metinde geçen saygı sözleri, hürmet ifadeleri Arapça gibi düşünülmediği için normal trasnktipt ile yazılmış, italik olarak gösterilmiştir.
21. Bu tür metinler zaten kolayca anlaşıldığı için dipnotla meali verilmemiştir.
22. Metinde geçen bütün Arapça ibareler özgün imlasıyla yazılmış ve mealleri dipnotta gösterilmiştir. (Metinler bilgisayardan kaynaklanan bir dizgi hatasına uğramaması için " " içinde verilmiştir.)
23. Metinde geçen Arapça ibareler ayet ise ayetlerin Kurandaki yeri bulunmuş meali ve geçtiği sure dipnotta gösterilmiştir.
24. Aynı ayet farklı surelerde geçiyorsa bütün kayıtlar gösterilmiştir.

[19] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Salahattin Polat, **Metin Tenkidi**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2010.

25. Eğer ibare hadis kaydıyla verilmişse ibarenin hadis kitaplarından yeri bulunmuş ve mealiyle birlikte dipnotta gösterilmiştir.[20]
26. Hadis kaydıyla geçmediği halde hadis olduğu anlaşılan ibareler aynı şekilde anlamı ve kaynaklarıyla dipnotta gösterilmiştir.
27. Hadis kaydıyla geçtiği halde kaynaklarda bulamadığımız ve kaynaklarda söz konusu ibarenin hadis olmadığına dair bir bilgi bulmuşsak bunu da dipnotta belirttik.
28. Arapça ibarelerde hareke, harf, kelime yanlışı varsa bunlar düzeltildi ve düzeltildi bilgisi dipnotta belirtildi.
29. Birbirine karıştırılan Arapça ibareler düzeltildi ve düzeltildi bilgisi dipnotta gösterildi.
30. Eser Türkiye'de metin neşirlerinde yaygın olarak kullanılan transkripsiyon sistemine[21] uygun olarak yazılmıştır.
31. Farsça tamlamalar kelime-yi tevhid şeklinde - işaretiyle; Arapça terkipler ahu'l-arap şeklinde gösterildi.
32. Metin kurulurken çalışmamızın başında tablosunu verdiğimiz transkripsiyon tablosu kullanılmıştır.
33. Arapça ve Farsça kelimeler Türk fonetiğine göre Osmanlıca sözlüklerde yer aldığı biçimiyle imla edilmiştir. Mesala "rûşen" şeklindeki kelime "ravşen" şeklinde de okumaya müsait olduğu halde kelimenin birinci şekli tercih edilmiştir.
34. Özel isimler de aynı şekilde Türkiye'de yaygın bilinen şekliyle imla edilmiştir. Mesela Bîdpây değil; Beydapâ şekli tercih edilmiştir.
35. Kapalı "é" sesi olarak bilinen harf çalışmamızda kullanılmamıştır.[22] Söz konusu sesin kullanıldığı kelimeler "i" olarak imla edilmişse "i" olarak okunmuş; "e" olarak gösterilmişse "e" olarak okunmuştur.
36. Türkçe kelimeler Doğu Türkçesi ses özelliğine göre gösterilmiştir.

[20] Bu iş için eş-şamile otomasyonu kullanılmıştır.
[21] Prof. Dr. İsmail ÜNVER, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume** 3/6 Fall, 2008.
[22] Ayrıntılı bilgi için bkz. Musa Duman "Klâsik Osmanlı Türkçesi Devresinde i/e Meselesine Dair", **İlmî Araştırmalar** 7, İstanbul 1999, s. 65-103.

[1b] (1) Bismillāhirraḥmānirraḥīm. (2) Ḥażret-i ḥakīm-i muṭlaḳ kim ḥikmeti rūşendür, anıñg ḥamd ü şenāsı laṭīfelerinıñg vaẓīfeleri (3) [1]"وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ" ḥikmeti birle cemīʿ-i bālā vü pest mevcūdātları tilleriġa cārī ve devāyir (4) ve bī-nihāyet niʿmetleri fāyideleri [2]"وأَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى" ḳāʿidesi (5) birle {barça}[3] yer ü kök maḫlūḳātlarınıñg eczālarıġa sārī ve sāyirdür. Evvelḳı āyetniñg maʿnāsı (6) bu irdi kim "Her mevcūd Ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālānıñg ḥamdı birle añga tesbīḥ aytur" ve keyinki kelām maẓmūnı bu kim (7) "Her maḫlūḳḳa vücūd niʿmetin berdi ve andın soñra yol körgüzdi."

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿAḳl-ı dāniş-verġa remz örgetküçi (8)

Cānnı öz sırrıġa āgāh etküçi

Rişte-i gevherġa ḥikmet tizġuçı

Kün üze kün çeşmesi aḳızġuçı[4]

(9) Ḳadīm-kelām ve lāzımu't-taḳdīm kitābda peyġamberliknıñg penāhı ve [5]"لِي مَعَ اللهِ" taḫt-gāhınıñg (10) şāhıġa kim [6]"وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ" nıñg nükte-dānı " أَنَا أَفْصَحُ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ" [7] nıñg rūşen-beyānı (11) irür. Evvelḳı āyetniñg maʿnāsı bu irdi kim "Ey Muḥammed Ḥaḳ taʿālā sañga bilmegenni bildü[r]di" **[2a]** (1) ve keyinki āyetniñg maʿnāsı bu kim "Men ʿArab ve ʿAcem'niñg faṣīḥ-zebānraġı turur-men."

Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Muḥammed ki ʿālem ara her ne bar

(2) Anıñg atıdın taptı naḳş-nigār

Çerāġı ki közge yaruġluḳ berür

---

[1] Her şey O'nu hamd ile tesbih eder…Kur'an, İsrā 44.
[2] Mûsâ, "Rabbimiz, her şeye hilkatini (yaratılış özelliklerini) veren, sonra onlara yol gösterendir" dedi Kur'an, Tâhâ 50.
[3] T1b-3
[4] T1b-7 tün üze kün çeşmesi aḳızġuçı
[5] Allah ile birliktelik anı.
[6] "…ve sana bilmediğin şeyleri öğretmiştir" Kur'an, Nisâ 113.
[7] Ben Arap ve Acemlerin en fasihiyim. H. , Suyûtî **el-Muzhir** 1, 210; Taberânî, **el-Mu'cemu'l-Kebîr**, VI, 35 (Fakat kaynaklarda **ve'l-acem** lafzı geçmektedir.)

Yarugluḳ cihān içre andın (3) irür

(4) صَلَوَاتُ اللهِ وسَلَامُهُ عَلَيهِ وَعَلَى آلِهِ وأَصْحَابِهِ الْمُقَرَّبِينَ لَديهِ وَ عَلى مَنْ تَابَعَهُ وإِنَّمَا إِليهِ الإِرَادَةُ"[8] والمَقْصُودُ"larınıñg ṭālibleri ve istiḳāmet-i maṭlūblarınıñg ḳāṣıdları ḥimāyeti üçün (5) mundaġ ḫiṭāb ḳılıp edeb mektebide dīn-i sebḳın örgenedurġan aṣḥāblar ve ṭaleb medresesinde (6) selām dersin oḳuydurġan aḥbāblar taʿlīmleri ve telḳīnleri ṭarīḳın evvel [9]"شَدِيدُ الْقُوَىٰ (7) عَلَّمَهُ" taʿlīmin birgüçige bu nevʿ körgüzdi kim [10]" ادْعُ اِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ (8) وَالْمَوْعِظَةِ" Evvelḳı āyetniñg maʿnāsı bu irdi kim eger "شَدِيدُ الْقُوَىٰ" "عَلَّمَهُ"niñg fāʿili bolsa (9) mundaġ bolur kim "Bildürdi Muḥammedge esrārnı saḫt u ḳavī kişi" yaʿnī Ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālā veyā Cebrāʾīl (10) *ʿaleyhi's-selām*. Veyā mübtedā, maḥẕūfnıñg ḫaberi bolsa, taḳdīrī "هوَ شَدِيدُ الْقُوَى" irür andaġ (11) bolur kim "Bildürdi Muḥammedge esrārnı ve ol Ḥażret esrār yükin kötermekke beġāyet ḳuvvetlıġ irür." (12) Bu ḫīnde "عَلَّمَهُ"niñg fāʿili żamīr-i müstetir bolur ve ikile taḳdīr birle mefʿūl, evveli maḥẕūf ve żamīr yaraduçige (13) açıġ.Ve keyinki āyetniñg mażmūnı bu kim "Ey ʿālem ehlini rāstlıḳ ve ṣalāḥ żiyāfetḫānesiġa çarlaġuçı ve (14) ey ādem evlādını[11] necāt felāḥ yolıġa indegüçi bendelerimni ḥikmet ṭarīḳi birle rāst (15) yolıġa indep ḫaṭā-yı sāyiridin yandurġıl ve meni perestiş ḳılġuçılarnı yaḫşı mevʿiẓe birle nefs ve hevāsınıñg **[2b]** (1) ḥaṣrasıdın Ḥaḳ rıżası ravżasıġa ulandurġıl kim nefs tevsenini[12] ḥikmet ḳamçısıdın (2) özge nemerse birle köndürse bolmas ve ḫod-pesend ṭabʿnı yaḫşı naṣīḥatdın bölek ʿilāc birle ṣalāḫga (3) keltürse bolmas." " وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ"[13] yaʿnī "Ey Muḥammed eger dürüşt-ḫūy (4) ve köñgli ḳatıġ bolsañg irdi, heme {ḫalāyıḳ}[14] ḳaşıñgdın tarḳaşur irdiler."

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yavaş örgetseler (5) her nevʿ tevsen

Berür hargereler cılavıġa(?) ten

Bolur bed-ḫūyluḳ itsen esb bed-ḫūy

Yavaşlıḳ (6) birle bolġay rām dil-cūy

[8] Allah'ın salat ve selamı onun, (Hz. Peygamberin) âlinin ve ona yakın olan ashâbının ve ona tabi olanların üstüne olsun.
[9] (Kur'an'ı) ona, üstün güçlere sahip, muhteşem görünümlü (Cebrail) öğretti. Kur'an, Necm 5.
[10] (Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Kur'an, Nahl 125.
[11] T2a-12 evlād-ı ādemni
[12] T2a-14 aṭını
[13] Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Kur'an, Âli İmrân 159.
[14] T2b-2

Andaġ kim yeñgi köndüredurġan ṭaylarını baylar mülāyimlıḳ mülāḥaẓa- (7) sın ḳılmay rām ḳılmaḳları mümkin irmes, ol cemʿī kim [15]"ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا"[16] (8) yaylaġında öz ḫᵛāhişleri birle {otlapdur ve}[17] nehy-i münker yükin ve emr-i maʿrūf ḳamçısın körmeydürler bu cihetdin (9) çerendelıḳ ve derendelıḳ ḫūy ṭabʿlarıġa ġālib kelipdür. Olar nefslerin hem ḥikmet ü tedbīr birle (10) köndürmeyin baş birmes, yaʿnī "Ḳoyġıl ey Muḥammed, kāfirlerni, öz ḥālları birle tā kim dünyāda (11) yigeyler ve dünyā niʿmetidin behre alġaylar tā olarġa ölüm ve āḫiret ʿaẕābı yetip özleridin (12) ḫāber-dār bolġunça "يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُو[18]dın "ن" iʿrābı maḥẕūf bolmaġı şarṭ-ı muḳadder (13) liki yaʿnī " ذَرْهُم بِإِنْ تَذَرْهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا"{ irür.}[19]

Naẓm

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿilün faʿ

Ḥikmet bile ḥāl bolġusıdur {her}[20] müşkil

(14) Ḥikmet bile maḳṣadları bolġay ḥāṣıl

"وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا"[21] (15) yaʿnī "Kişi kim ḥikmet dāniş tapıpdur elbette bisyār ʿizzet ve bī-şumār niʿmetġa **[3a]** (1) yetipdür."

{Beyt}[22]

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿilün faʿlün

Ḥikmet bile ercümend bolġıl

Kündin küne {ser}[23]-bülend bolġıl,

Yaʿnī Ḥaḳ taʿālānıñg emr ü nehyiġa (2) indemekde yaḫşı mevʿiẓe dip ol sözni ayturlar kim ḥaḳīḳatı rūşen bolġay ve işitküçige (3) anıñg fāyidelıḳ ve naṣīḥat ve ʿayn-ı şefḳat ve merḥamet {irkeni}[24] maḫfī ḳalmaġay ve yene aytıpdurlar kim (4) yaḫşı mevʿiẓe ol cāmiʿ söz irür kim işitküçilerniñg her biri andın öz aḥvāl ve ḳābiliyyetiġa çaġlıḳ[25] (5) fāyide alġaylar çünānçi Ḳurʾān mevʿiẓetleri ve furḳān naṣīḥatları kim ṣûret ve maʿnā eṭvārı- (6) nıñg barçasıġa şāmil ve dīn ü dünyā

[15] Bırak onları yesinler (içsinler), yararlansınlar… Kur'an, Hicr 3.
[16] İmlası yanlış yazılmıştı; düzeltildi.
[17] T2b-6
[18] İmlası yanlış yazılmıştı; düzeltildi.
[19] T2b-11
[20] T2b-12
[21] Allah, hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir. Kur'an, Bakara 269.
[22] T2b-14
[23] T2b-14
[24] T3a-1
[25] T3a-3 baḳa

esrārınıṅg hemesige mütenāvil durur ve her ḳırāʿat (7) ḳılġuçı ve işitküçi {anıṅg}[26] elfāẓı ve meʿānīsidin öz istiʿdādlarıġa baḳa[27] behre alurlar ve {bu}[28] maʿnāġa (8) baʿżı fuṣaḥālar işāret ḳılıp durur kim tercemesi bu durur.

Şiʿr

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿĀlem-i ḥüsn-i bahārı[29] tāze eyler cān u dil

(9) Ṣûret ehlin reng birle maʿnā ehlin būy ile.

Ve bu nevʿ cāmiʿ-i kelām ve sāṭıʿ-ı peyām ḥażret-i ḫātem-penāh (10) [30]"مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ" ḫāṣṣası irür kim mundın peyġamberlerniṅg hīç ḳaysılarıġa bu ṣıfatlıḳ (11) söz kelgen irmes cināsınca ḥażret-i *ṣallallāhu ʿaleyhi vesellem* bu mażmūnġa işāret ḳıldılar kim "أُو تِيتُ جَوَا مِعَ اَلْكَلِمِ"[31] yaʿnī "Taptım men sözler cāmiʿlerini" ve bu cihetdin mütābaʿat tüzüklüki ḫāṣlıḳ (13) maḳāmıġa yetkürgüçi ve münāsebet dürüstluġı netīce bergüçi irür herāyīne ol ḫāṣ ve büzürg ümmet- (14) ler kim [32]"كُنْتُمْ خَيرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَاسِ" ṣıfatı birle atanıpdurlar, olarnıṅg ṭabʿları (15) cāmiʿliḳ nūrları kim peyġamber çerāġı żiyāsı durur andın rūşenālık tapıpdurlar, yaʿnī "Ey Muḥammed **[3b]** (1) {ümmet}[33] leri sizler ḫalāyıḳnı yaḫşı işġa indep yaman kirdārdın ḳaçuradurġan ümmetlerniṅg ḫūbraġı (2) durur-sizler, bu sebebdin cāmiʿ ve kāmil sözni bilür-sizler kim anıṅg elfāẓıdın fehmlene durġan (3) meʿānī cemālıdın müşāhede ḳılmaḳ birle ẓāhir-bīnler közleri münevver ve ẓāhir maʿnāsıdın bölek aṣl u ḥakīḳat (4) maʿnāsı būyı birle ehl-i bāṭın dimāġları muʿaṭṭar bolġay, ammā her kişi öz ḥavṣalasıġa çaġlıḳ anıṅg bī-(5) nihāyet iḥsānı {ḫ̆ānıdın}[34] behre tafġay.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bu işikdin her kişi maḳṣūdın almay ketmegey

Bu maḳaddimeniṅg (6) feḥvāsıdın maʿlūm boldı kim her söziniṅg çehresi ḳança kim ḥikmet-i ḫaṭ ḫālı birle ārāste ve her mevʿiẓe cemālı (7) ne mıḳdār kim cāmiʿ ve

[26] T3a-5
[27] T3a-6 muvāfıḳ
[28] T3a-6
[29] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T3a-7
[30] Muhammed Allah'ın elçisidir. Kur'an, Fetih 29.
[31] Bana veciz sözler öğretildi/verildi. H. , Müslim, **Sahih**, 523.
[32] Siz, insanlar için ortaya çıkarılan, doğruluğu emreden, fenalıktan alıkoyan, Allah'a inanan hayırlı bir ümmetsiniz. Kur'an, Âli imrân 110.
[33] T3a-14
[34] T3b-5.

mānīʿlıḳ zīneti birle dil-ḫ̆āsteraḳ durur, maʿnā ʿāşıḳlarınıñg köñgülleri (8) anıñg cilveleridin temāşā ḳılmaḳġa ançа artuġraḳ durur.

Ḳıṭʿa

feʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Ḳaysı dil-ber kim irür ḥüsn-i cemālı (9) zībā

ʿIşḳ ehli tolaraḳ ol sarı bolġan māyil

Ve kitāblar kim taşnīfniñg ḳāʿidesi ḥikmet sözleri (10) üzre bağlanıp durur ve risāleler kim teʾlīfleri żābıṭası naṣīḥat siyāḳıġa yaraġlanıpdur, olarnıñg (11) biri Kelīle ve Dimne kitābı durur kim Hind ḥükemāları anı ḫāṣ-ṭarz[35] birle tertīb berip ve cāmiʿlıḳ (12) ve ḥikmet-āmīzlıḳ birle yasapdurlar, anda nasīḥat ve ḥikmet ve hezl ve lehvini ḳatıpdurlar, çūnkim ẓāhir- (13) bīnler ṭabʿlarnıñg meyli üçün söz ṣūretini efsāne ṭarīḳı birle keltürüpdürler (14) vaḥşī cān-verler ve çehār-pā ve ḳuşlar tilleridin türlüg ḥikāyet ve rivāyetler beyān ḳılıpdurlar. (15) Olar żımnıda reng-be-reng fāyidelıḳ ḥikmetler ve naṣīḥat derc ḳılıpdurlar tā kim dānālar anıñg ḥaḳīḳatıdın **[4a]** (1) leẕẕet tapmaḳ [birle] müṭālaʿa ḳılġaylar ve nādānlıḳlar anıñg ḥikāye ve efsānesidin behre kötermek üçün (2) oḳuġaylar ve anıñg bildürmeki muʿallimġa āsān bolġay ve fī'l-vāḳiʿ ol kitāb ḥikmet-ensāb bāġıdur kim (3) esrār dıraḫtı [36]"وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وتَلَذُّ الْأَعْيُنُ"[37] şukūfeleri birle müzeyyen (4) ve münevver ve gül-zārları eṭrāfı [38]"مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ ولَا أُذُنٌ سَمِعَتْ"[39] būyı birle muṭayyeb ve muʿaṭṭar {durur.}[40] Evvelḳı āyet- (5) niñg maʿnāsı "Ey müʾminler sizlerge behişt içre nefsiñgizler ārzū ḳıladurġan ve közüñgüzler (6) leẕẕet tapadurġan nemerse{ler}[41] bardur." Ve keyinki āyetniñg[42] maʿnāsı bu irür "Nemerse kim köz anı körmegen (7) ve hīç ḳulaḳ işitmegen bolġay."

Ḳıṭʿa

mefʿūlū mefāʿilün feʿūlün

Her nüktesidür miṣāl-ı bāġı

Rūşenliki miṣl-i şeb-çerāġı

---

[35] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T3b-12.
[36] Onlar için altın kadeh ve tepsiler dolaştırılır, canlarının istediği ve gözlerinin ḫoşlandığı her şey oradadır. Kur'an, Zuhruf 71.
[37] İmlası düzeltildi.
[38] Ne gözleri görmüş ne kulakları işitmiş…H. , Beyhaki, **Delailü'n-Nübüvve**, II, 390.
[39] İmlası düzeltildi.
[40] T4a-6
[41] T4a-8
[42] Bu ibare için ayet yazılmış ayet değil.

Zīnetde ʿibāret-i gülistān

(8) Maʿnā anıñg içre āb-ı ḥayvān

Ve ol ḥaḳīḳat maʿnāsınıñg feyżī peydā bolġalı beri tā bu zamān her zebān (9) birle irādet meclisiniñg maʿnā ṭālibleri ve saʿādet maḥfiliniñg dānā laḳablarıġa fāyide yetkürür ve bu zībde (10) beytler[43] niñg kisveti ol kitābnıñg müstaḳīm ḳāmetiġa münāsib ḫilʿat irür.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṣūreti bolmış uluġluḳ (11) ḫāmesiniñg zīneti

Maʿnāsı iḳbāl u devletniñg yüzige nigīn

Reng-be-reng eşʿārı ḥüsn-i cemālı dil-firīb

Zülfi (12) dik elfāẓınıñg başıdın ayaġı müşk-i Çīn

Sözlerindin nūr-ı dānişler berḳ yañglıġ örlemiş (13) ol ṣıfat kim ʿilm sırrı ʿārif ilniñg köñglidin. **El-ḳıṣṣa** bu kitābnı ḥakīm-i rūşen-rāy kim Beydepāy (14) ve Berehmen dir irdiler cihān-ārāy Debşelim-i Hindī kim Hindüstān memleketleriniñg baʿżısıġa (15) pādişāh irdi, anıñg aṭıġa Hind Tili birle kitāb taṣnīf ḳıldı. Ve sözge şurūʿ ḳılmasdın burun bu kitāb- **[4b]** (1) nıñg türluḳ sibāḳlar birle taṣnīfler tapmaġını beyān ḳılurmiz. Andaġ kim ḥakīm Beydepāy söz bināsın (2) mevʿiẓeniñg üstünige ḳoydı kim ol mevʿiẓe pādişāhlarġa raʿiyyet siyāsetide ve ʿadl bisāṭın yaymaḳda (3) ve sipāh u tevābiʿlerni terbiyet ḳılmaḳda ve memleket düşmenlerin yoḳ etmekde kārġa kelür. Ve Debşelim (4) bu kitāb maḳṣūdları ḳıblesi ve maṭlūbları ʿumdesi ḳılıp müşkillerni ḥāl ḳılmaḳ eşiklerin munıñg (5) muṭālaʿa açġusı birle açar irdi. Ve bu ḳıymet-bahā cevāhirniñg zamānıda heme kişiniñg közleridin gevher-i şehvār (6) ṣadef ḫalvet-ḫāneside yaşunġan dik nihān irdi. Laʿl-i bedaḫşān-kān içidin hezār ḫūn-ı ciger ṣarf ḳılmayın (7) köz körgüzmegen dik āşikāre bolmas irdi. Ve andın keyin ḳalġan her evlād ü aḥfādlar kim anıñg (8) ṣalṭanat taḫtıge olturdılar ol ṭarīḳa birle maḫfī saḳlar irdiler. Ol kitābnı (9) munça pinhān tutmaḳ birle fażīletleri cihān eṭrāfını gülistān kenāresi dik muʿaṭṭar ḳıldı ve yaḫşı ṣıfatları (10) āvāzesi maʿnā nefesidin būy alġuçılarnıñg dimāġları[n] müfīd eyledi.

Ḳıṭʿa

[43] İmlası düzeltildi.

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

Hüner yıpar durur ger anı nihān (11) tutsan͡g

Kelür dimāġ ara her dem yıdı bilen ḫaberi

Bilin͡gler lāy[44] bile kün yüzini sıvap bolmas

Ki merdüm içre bolur (12) fāş nūrının͡g eṣeri

Tā Nūşīrevān zamānıda bu ḫaber fāş boldı kim Hisdüstān pādişāhının͡g (13) ḫızāneside kitābī bar kim vuḥūş u ṭuyūr ve bī-zebān cān-verler tili birle cemʿ ḳılıpdurlar. Ve her pādişāh-ı (14) ʿālem-penāhlar ve cihān-dār u kām-kārlarnın͡g salṭanat ḳāʿidesin żabṭ eylemekleride siyāset ve tedbīr (15) der-kār ḳılmaḳlarıġa lāzım boladurġan nemerselerni anda keltürüpdürler. Dāniş-mendler {anı}[45] **[5a]** (1) her mevʿiẓenin͡g sermāyesi ve her menfaʿat vesīlesi bilürler. Nūşīrevān kim ʿadl cūy-bārı dıraḫt- (2) ları anın͡g iḥsānı yamġurıdın sersebz u şādāb ve inṣāf çemenin͡g gül-zārı anın͡g (3) şefḳat şebnemi birle muṭarrā ve sīr-āb irdi.

{Beyt}[46]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

ʿAdāletidin cihānnı rūşen etti

Ki ẓulm andın ʿadem künciġa ketti

(4) Ol {kitāb}[47] muṭālaʿasige meyl u raġbet bisyār boldı. Fārs eṭıbbālarının͡g uluġı Burūziye digen ṭabīb kim (5) faẓl u kemāl ve ādāb u cemāl birle ārāste irdi, Nūşīrevān ruḫṣatı birle Hindüstānġa bardı. (6) Bir neçe müddet anda bolıp ol kitāb nüsḫasını yaḫşı ḫīleler birle ḳolġa keltürüp az furṣatda (7) Hind tilidin Pehlevī tiliġa evrüdi[48] kim ol zamānda Īrān pādişāhlarının͡g sözleri ol (8) til birle irdi. Ve ol Pehlevī nüsḫanı Nūşīrevān ḳatıġa keltürdi. Burūziye bu ḫıẓmet (9) bāʿiṣidin Nūşīrevān ḫużūrıda bülend rütbe ve uluġ mertebe taptı. ʿAdl ü iḥsān işleri (10) mülk ü raʿiyyet żabṭı revişleride Nūşīrevān maṣlaḥat bināsın ol kitābġa ḳoydı ve andın (11) keyin ʿAcem pādişāhları {hem}[49] ol nüsḫanı maḫfī tutmaḳnı ʿādet ḳıldılar. Tā zamānī kim ʿAbbāsī ḫalīfeleri- (12) din Ebū Caʿfer Manṣūr kim Muḥammed ibni ʿAlī ibni ʿAbdullāh ibni ʿAbbās *raẓiyallāhu ʿanhum*'nın͡g oġlı irdi, (13) ol kitāb ḫaberin işitip meyl ü raġbet peydā ḳıldı. Ṭurfe ḫīleler birle Pehlevī nüsḫa- (14) sın ḳolġa keltürüp

[44] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T5a-1
[45] T5a-6
[46] T5a-9
[47] T5a-10
[48] T5a-14 tebdīl ḳıldı.
[49] T5b-3

İmām Ebuʾl-Ḥasan ʿAbduʾllāh ibni el-Muḳaffā kim ʿaṣr[50] fāżıllarınıṉg kāmili (15) irdi, aṉga buyurdı kim anıṉg tamām Pehlevī luġatın ʿArab tiliġa keltürdi. Ebū Caʿfer anı dāyim **[5b]** (1) müṭālaʿa ḳılıp ḫalīfelıḳ aḥkāmınıṉg ʿadl ü şefḳat bināsın anıṉg naṣīḥat ü vaṣıyyetleri üzre (2) ḳoydı. Ve andın soṉgra Ebū'l-Ḥasan Naṣr İbni Sāmānī zamānı fużalālarınıṉg birige buyurdı kim ol nüsḫanı (3) ʿArab tilidin Fārsīġa ötkerdi[51] ve Fārsī bolġandın soṉgra Rūdegī Şāʿir daġı Ebū'l-Ḥasan (4) emri birle naẓm rişteside tarttı. Ve andın keyin Sulṭān Maḥmūd Ġaznevī evlādıdın Ebū'l-Muẓaffer Behrām (5) Şāh Sulṭān Mesʿūd kim ḫakīm-i Ṣenāī *raḥmetuʾllāhi ʿaleyh*iniṉg memdūḥı irdi, fuṣaḥālar faṣīḥleri (6) ve büleġālar belīġleri Ebū'l-Meʿānī Naṣruʾllāh İbni Muḥammed İbni ʿAbduʾl-ḥāmid'ġa iltimās ḳıldı "رَوّحَ اللهُ رُوحَهُ" [52]'dur. (7) [53]"وزَادَ فِي غُرْفَةِ الْفِرْدَوسِ فُتُوحَهُ" Ol İbni Muḳannaʿ nüsḫasıdın diger bāre Fārsī terceme ḳıldı kim (8) anı ol zamānda Kitāb-ı Kelīle ve Dimne atarlar irdi. Ve ol ʿazīz-i şeker-rīz ve büzürg-vār-ı ʿālī temīz cemʿ ḳılġan terceme (9) ʿibāretī irdi kim leṭāfetde cān dik şīrīn, ṭarāvetde mercān dik rengīn ü dil-firīb, elfāẓı şeker-lebler (10) kirişmeleri dik ḫalāvet-āmīz, cān-fezā maʿnāları sebz ḫaṭları zülfleri dik dil-āvīz.

Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ḥurūfı (11) idi miṣl-i zülf-i nigār

Ki cān u köṉgül tapıp anda ḳarār

Tutup maʿnāsı ḥarf içre ṣebāt

Ḳaraṉgġuluḳ anda çü āb-ı hayāt

(12) Anıṉg ḫaṭları ḳarasını kim cevāhir sürmesi dise bolur irdi, köz ṣafḥasınıṉg aḳıda yer berse bolur (13) irdi. Ve anıṉg ṣafḥaları aḳı kim şād-mān ṣoḥbetiniṉg[54] <kim> nümūnesi irdi, köz ḳarası birle köterse (14) bolur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Kilk-i naḳḳāş eger çekse revā bolġay irdi

Nüsḫasınıṉg ḳarasın sür[55] köziniṉg aḳıġa

[50] ʿUsfur şeklindeydi, diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T5b-7
[51] İmlası düzeltildi.
[52] Allah ruhunu yüceltsin.
[53] Cennetteki makamı yüksek olsun.
[54] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T6a-8

Ve bā-vücūd ol ki (15) inşā bār-gāhınıng mesned-nişīnleri anıng ʿibāret ü feṣāḥatınıng ḫūblıġı ve terkīb-i belāġatınıng merġūb- **[6a]** (1) luġı taʿrīfide heme müttefiḳ irdiler.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yaḫşı söz oldur ki bolġay barçası maḳbūl-ı ṭabʿ

Ammā ʿacāyib luġatlar (2) keltürmeki ve ġayr-ı mükerrer elfāẓ söz yasamaġı müteferriḳ teşbīhler ve temṯīller birle mübālaġa-sāzlıġı ve muġlaḳ (3) ʿibāret ve kelimeler birle sözining dırāzlıġıdın işitküçining ḫāṭırı leẕẕet almas irdi. (4) Ve oḳuġuçınıng ṭabʿı ḳıṣṣanıng maṭlaʿın maḳṭaʿıġ[56] ḳavuşturmaġı sözning evvelin āḫırıġa yavuşturmaġı-(5) nıng ʿuhdesidin çıḳ'almas irdi. Bu sebebdin oḳıġuçı ve işitgüçilerge bisyār melāl-(6) lıḳ rū berür irdi. Ḫuṣūṣen ol leṭāfet-nişān zamānnıng kitāb-bişnevler ṭabʿları[57] ān-mıḳdār (7) laṭīf ü nāzik irdi kim kitāb maʿnāsı olarġa elfāẓ ve ʿibārāt teklīfiġa ḥācet bolmayın mefhūm bolġay. (8) Ne īn-geh baʿżı vaḳtda muġlaḳ elfāẓ ve ġayr-ı meşhūr ʿibāretler maʿnā{ların}[58] anglamak üçün luġatlarġa müteveccih (9) bolmaḳnı ḫ̆āhiş ḳılġaylar ve bu cihet{din}[59] ol nevʿ nezāket ü nefāsetlıġ {kitāb}[60] ḫ̆ār u bī-iʿtibār bolup il (10) naẓarlarıdın taşlanmaḳġa ve ḫalāyıḳ anıng fāyideleridin maḥrūm bolmaḳġa yavuştı. (11) Ve bu bāʿiṣdin ol zamānnıng sulṭānı ve ol devrānıng ḫaḳanı ehl-i memleket ve raʿiyyetḳa (12) emn ü emān bisāṭin açḳuçı, miskīnler ve muḥtācларġa ʿadl cevāhirin saçḳuçı, ḫilāfet (13) āf-tābınıng nūr-efşānı ve şerāfet burcınıng sitāre-i saʿādet nişānı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Salṭanatke (14) iperdi memleketke zīb ü zeyn

Şerʿ [ü] milletning medārı Ḥażret-i Sulṭān Hüseyn

{A}nıng[61] āsitān-ı felek- (15) nişān muḳarreblerining biri kim ṣāfī-ṣıfat ẕātı dāniş ve kemālġa cāmiʿ ve ḫ̆ūrşīd-menḳıbet ṣıfātı **[6b]** (1) efżāl[62] maṭlaʿıdın ṭāliʿ īn-heme bu

[55] Kelime sad harfi gibi yazılmış ve altına sin harfine konulan üç nokta konulmuştu bunu bir düzeltmek işareti gibi kabul edip sin gibi okundu.
[56] İmlası düzeltildi.
[57] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T6b-3
[58] T6b-5
[59] T6b-6
[60] T6b-6
[61] T6b-11
[62] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T6b-13

pādişāh-ı meẕkūrġa taḳarrub tapġanı birle [63]"وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا" (2) "اِلَّا مَتَاعُ الْغُرورِ" ḥikmetin mülāḥaẓa ḳılıp ġurūr ġubārın himmet itekige yavutmas irdi. Yaʿnī "Tiriklik kim (3) özge yavuḳraḳdur ḳarīb[64] menfaʿatıdın bölek nemerse irmes" ve mevʿiẓe istimāʿı birle kim:

(4) Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dünyānıñg pāyānı beş künlük ḫayāl

Anı nādānlar diyorlar mülk ü māl

Ol mıḳdār mülklerin (5) muḥabbetin laḥẓaī köñglide tutmas irdi ve bu kelām-ı saʿādet-encām mażmūnın kim

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Zühd ḫālı birle ḳudret (6) çehresi zīnet tapar

Yaraşur devlet ḳadige pāklıknıñg cāmesi

Aḥvālı naẓarıda tutup żaʿīfler (7) ve maḥrūmlarnı maḳṣūdları ve maṭlūblarıġa yetkürmekniñg şuġlını āḫiret ẕaḫīresi bilür (8) irdi ve bu teẕkire yādı bile kim

{Naẓm}[65]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Çarḫnıñg mihr ü vefāsı neçe kün efsūn irür

Bil ġanīmet dostlarıġa (9) {yaḫşılıḳnıñg}[66] furṣatın

[T7a] …(6) bol kitābnı uşbu yerge yetkende (7) ṣāḥib-i süḫanlardın beş altı mıstar inʿām ḳılsalar söz kūtāh boldı dip (8) ve ḥālā söz köp ve **[6b-9]** hīç vaḳtda özin ġāfillıḳda tutmas irdi ve ol emīr muşārun-ileyh Emīr 10) Şeyḫ Ahmed kim meşhūr atı Emīr Süheyl irdi [67] " "تَغَمَّدَهُ اللهُ بِرَحْمَتِهِ وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَثْوَاهُ" Der-vāḳiʿ Süheylī (11) irdi kim yümn-i yemenīdin tābān ve āf-tābī irdi kim mihr ü vefā maṭlaʿıdın dıraḫşān.

Ḳıṭʿa

[63] Dünya hayatı, zaten, sadece aldatıcı bir geçinmeden ibarettir. Kur'an, Âli imrân 185.
[64] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T6b-15
[65] Burada sadece mim harfi vardı diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T7a-5
[66] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T7a-6
[67] Kabri gülistan mekanı cennet olsun.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sinn-i Süheylī (12) tā ṭulūʿ eylep ḳayan saçġay nūr

Her kişige tā kīşiṅg devlet nişānı bolġusı

Ol kitābnıṅg tamām ḫalāyıḳġa (13) nefʿiḫāṣ u ʿām bolmaġın közlep belāġat tārikiniṅg tācı ve feṣāḥat mecmaʿınıṅg mizācı

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(14) Faẓlnıṅg mülkiġa şāh [u] maʿnānıṅg evciġa māh

Cāmiʿ-i tefsīr-i Kurʾān atı Mevlānā Hüseyīn kim meşhūr laḳabı Vāʿīẓ 15) el-Kāşifī irdi, aṅga iltimās ḳıldı kim kitāb-ı meẕkūrġa rūşen ʿibāret ve müberhen istiʿārātlar birle **[7a]** (1) yeṅgi libāslar kiydürgey ve ol muġlaḳ ġayr-ı meşhūr elfāẓ içre mestūr bolġay. Ve maʿnā maḥbūb- (2) ların nihānlıḳ perdesidin çıḳarıp ʿayānlıḳ mertebeside cilve berdürgey tā her bīnānıṅg (3) közi ol nāzenīnler cemālıdın kām ve her dānālar köṅgli ol perde-nişīnler viṣālıdın ārām (4) tapḳay.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Didi mundaġ maṅga her nükte-dānı

Ki ey söz ravżasınıṅg bāġ-bānı

Cihān bāġıda ger tapsaṅg mecālī

(5) Meʿānīdin tikip ḳoy nev-nihāli

Ki anıṅg mīvesi<din>[68] her kimge yitkey

Anı tikken kişige munı digey

(6) Bu bāġıṅg içre nūş-ḫoş mīvedür baḳ

Leṭāfetde biridin biri ḫūbraḳ

Çün olʿālim-i rabbānī ve vāʿiz-i (7) ḥaḳḳānī ve bu emrni ḳabūle mültemesni mebẕūl itti. [69]"وَاَلْحِكْمَةُ يَمَانِيَّةٌ" nüktesi Süheyl nūrı maṭlaʿıdın yüz körsetti (8) irse ḫūb u merġūb

[68] +din kelimesi fazladan yazılmıştı; vezne uymadığı için okunmadı.
[69] Hikmet Yemenden gelir… H. , Buharî, **Menâkıb**, Bab 2.

işḳa meşġūl boldı. Ve ançа kim ʿālem-i ġaybdın tili ve ḳalemi ve ḳalem tiliġa cārī (9) anı bitidi. Ve ol tercemesiġa Envār-ı Süheylī at ḳoydı. Ve ḥadīṯ-i meẕkurnıng maʿnāsı bu irdi kim (10) "Ḥikmet ü dāniş Süheyl-i Yemānīning yulduzınıng eṣeridin irür kim ʿilm andın terbiyet tapar."

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(11) Didi ḥikmetni Yemānī ḥażret-i şāh-ı ʿArab

Ger Süheyl [ning] nūrıdın bolsa ʿayān irmes ʿaceb

Ve andın tārīḫ-i ḥażret-i nebevī (12) ming yüz otuz bir irdi kim zamān fużalālarınıng muḳtedāsı ve devrān kām-kārlarınıng pīşvāsı (13) faẓīletġa mürebbī ve şerīʿatġa muḳavvī maʿnā-ṭaleb ve dāniş-laḳab:

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Zihī nīk-nām [u] ḥamīde-ḫıṣāl

Muḥammed İmām Beg ṣāḥib-kemāl

(14) Bu faḳr-ı istiṭāʿat aʿnī Mollā Muḥḥammed Timūr kem-ṣalāḥiyyetġa[70] buyurdı kim Envār-ı Süheylī'ni Fārsī luġatıdın Türkī tilġa (15) evürgey, tā bu Kaşġar-zemīn vilāyetining ḫalḳı kim tilleri Türkīdür, ol kitābnıng maʿnāsıdın behre alġaylar, **[7b]** (1) ve her ḫāṣ u ʿāmġa menfaʿatı tamām yitkey.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Menfaʿatnı ḫāṣ tutmaḳ süflelerning resmidür

Merd-i ʿālī-himmet ol kim (2) ʿām nefʿin közlegey

Ve ol bāʿiṣdin bā-vücūd bī-ṣalāḥiyyetlik ve kem-ḳuvvetlikim birle bu uluġ işġa (3) şurūʿ ḳılmaḳnı özümge lāzım bildim. Ve ḥavṣalam çaġıdın artuḳ ṭuʿmege aġız açḳanımdın zamān (4) fużalāları ve devrān ẓurefālarınıng ṭaʿneleri oḳıġa özümni nişāne ḳıldım. "مَنْ (5)صَنَّفَ فَقَدْ اُسْتُهْدِفَ"[71] tīr-bārānı ḳorḳınçıdın bu işḳa ḳızıġçılıġdın

[70] İmlası düzeltildi.
[71] Bir eser telif eden tenkit edilir.

kön͡gül (6) savuttum velīkin "الْمَأْمُورُ مَعْذُورٌ "[72] cürʾeti birle [73]"مَنْ أَنْصَفَ فَقَدْ انْصَرَفَ " (7) siperidin[74] yüzümge utru tuttum. Evvelķının͡g maʿnāsı "Kişi kim söz taşnīf ķıldı, melāmet oķıġa (8) nişāne boldı. Ve ikinçinin͡g bu kim "Kimerseī kim anı bir işķa buyırupdurlar, ol anı ķılmaķda ʿöẕrluķ (9) ve nā-çār irür." Üçünçinin͡g bu kim "Kimsenin͡g inṣāfı bardur kişige ṭaʿne ve melāmet ķılmaķdın özini (10) tartar."

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Bu işimdin man͡ga bardur ḫacālet

Anın͡g üstige sen ķılma melāmet

Revā yoķ sen kibi āvāre[er]ġa

(11) Ki ṭaʿne urġa-sin üftāde[er]ġa

Bilimlikler közidür ʿaybdın pāk

Bilimsizler eger ʿayb itse ni bāk

Közī kim (12) ol irür inṣāf-pīşe

Körer gevher egerçi bolsa şīşe

Muṣannif özi tertīb bergen Fārsī kitābıġa Emir Süheylī (13) bitip bolġanıdın Envār-ı Süheylī aṭ ķoyġanın tebaʿiyyet ķılıp Türkī mecmūʿanı Muḥammed İmām Beg bāʿiş olġaç (14) *Āṣāru'l-İmāmiyye* atadım.

Naẓm

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün (faʿlün)

Egerçi oḫşamaġdur anın͡g özige muḥāl

Velīk tebaʿiyyet taptım sözin be-ķadr-ı maḥāl

(15) Ķuyaş maķāmıġa yetmekde ẕerreġa ni ḥad

Hevā yüzide ger yörse <çarḫ evürüp> nüh-sāl

Bilmek kerek kim bu kitāb- **[8a]** (1) nın͡g aṣlı kim anı Kitāb-ı Kelīle dir irdi, bünyādı ḥikmet ʿilmi üzre durur ve ḥikmet ʿilmi (2) ve ʿilm-i māʿişet aḥvālının͡g niẓāmı üçün

[72] Emirle hareket eden (memur) mazurdur.
[73] İnsaflı kimse başkasını kınamas.
[74] İmlası düzeltildi.

ḳıladurġan işler ve tedbīrler şīvelerini[75] bilmek (3) durur ve bu iki ḳısm irür. Bir ḳısmı ḥikmet durur kim her kişige ʿalā-hāẕa lāzım bolur ve yene biri (4) oldur kim cemāʿatīġa şirket birle der-kār bolur. Evvelḳını tehẕīb-i aḫlāḳ dirler yaʿnī ḫūy eṭvārını (5) pākīze tutmaḳ. İkinçi ḳısmı kim şirketlik irür, bu dağı iki ḳısm irür. Biri bu kim şirket-i maḥallede (6) yā ḥavlıda yā öyde bolur. Munı tedbīr-i menāzil atarlar, yaʿnī menziller tedbīri. Ve yene biri ol kim (7) şirket-i şehr ü vilāyet belki iḳlīm ve memleket üzre bolur. Anı siyāset dimişler ve kitāb-ı (8) meẕkūr beyān tapḳan üç ḳısmınıñg keyinki iki ḳısmınıñg baʿżı fāyideleriġa müştemildür (9) ve tehẕīb-i aḫlāḳġa müteʿallıḳ sözler anda meẕkūr irmes. Meger birisi tebaʿiyyet ve her-çend kim mekārimġa (10) anda aḫlāḳ beyānıdın söz ḳoşmaḳnıñg ornı irdi. Līkin muṣannif *raḥmetu'llāhi ʿaleyhi* ḥakīm (11) Beydepāy sözleridin ziyāde söz keltürmekni ḫoşlamadı. Belki ḥakīm-i meẕkūr cemʿ ḳılġan bāblardın (12) evvelḳı ikisi kim aṣlā sözge daḫlı yoḳ ve pāyide andın ḥāṣıl irmes irdi. Taşladı (13) ḳalġan on tört bābnı rūşen- <ve> ʿibārāt ve āsān-elfāẕ birle keltürdi. Ve ḥikāyelerni (14) Rāy-Berehmen suʾāl ve cevāb ṭarīḳı birle aṣl-ı kitābda hem andaġ irdi, bitidi. Ve bāblarnı keltürmes- (15) din burun ḥikāyeī kim sözler ibtidāsı andın irür, anı beyān ḳılmaḳnı lāzım bildi, ve sözlerge **[8b]** (1) zīnet üçün maḳāmġa muvāfıḳ āyet ve ḥadīṯlerni derc ḳılıp dağı küffar cevāhirin işʿār gevheri (2) birle muraṣṣaʿ ḳıldı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳılur her kim ol bolsa ḫıred-mend

Bu yañglıġ naẕmnı neṯr ile peyvend

Ki gāhī ṭabʿ alġan andın ārām

(3) Gehī tapḳay munıñg birle köñgül kām

Ve hem merġūb ḥikāyeler ve maṭlūb miṯāllerni ḫāṭırıġa yıġışturdı. Bu mevʿiẓe (4) birle bağlaġaylar deste gülġa giyāhnı zīb üçün ve her birlerin bāblar ara münāsib maḥalġa yıġışturdı. (5) **On tört bābnıñg fihristi bu turur.** Evvelḳı Bāb saʿy-gerler ve şikāklar sözleridin perhīz ḳılmaḳ- (6) nıñg beyānıda. İkinçi bāb bed-kārlarnıñg sezā tapmaḳları beyānıda. Üçünçi bāb dostlar (7) muvāfaḳatları ve olarnıñg her mühimde yār u meded-kār bolmaḳlarınıñg menfaʿatları beyānıda. (8) Törtinçi bāb düşmenler ḥālıġa āgāh bolıp olar mekr u ḥīleleridin imīn bolmaslıḳ beyānıda. (9) Beşinçi bāb ġāfilniñg żararı nādānlıḳ birle ḳoldaġı maṭlūbnı żāyiʿ ḳılġandın keyin dirīġ ve nedāmet (10) sūd bermeslikiniñg beyānıda. Altınçı bāb aşuḳmaḳnıñg āfeti ve bī-teʾennīlıḳnıñg żararı beyānıda. (11) Yetinçi bāb tedbīr ü endīşe ve ḥīle birle düşmen

[75] İmlası düzeltildi.

belāsıdın ḫalāṣ bolmaḳnıñg beyānıda. Sekizinçi bāb (12) düşmenler temelluḳıġa iʿtimād ḳılmaslıḳ ve kīne-verler mülāyemetiġa firīb yemeslik beyānıda. Toḳuzınçı bāb (13) ʿafv faẕīleti beyānıda kim ʿale'l-ḫuṣūs pādişāhlarġa heme ṣıfatnıñg ḫūbraġıdur. Onunçı bāb (14) her kişi mükāfat ṭarīḳı birle öz ʿameli cezāsın tapmaḳnıñg beyānıda. On birinçi bāb kişi öz endāzesidin (15) artuḳ tilep żarar tapmaḳı ve burunḳı pīşesidin ḳuruḳ ḳalmaḳınıñg beyānıda. On ikinçi bāb **[9a]** (1) yavaşlıḳ ve aġırlıḳ taḥammül faẕīleti beyānıda. On üçünçi bāb igri bāṭınlar ve ḫıyānet-kārlar seferleridin (2) perhīz ḳılmaḳnıñg beyānıda. On törtinçi bāb zamāne ḥavādiṣiġa iltifāt ḳılmaslıḳ ve işler bināsın ḳażā (3) ve ḳaderġa ḳoymaḳlıḳ beyānıda. O bāblar başıġa barmaḳdın burun ḥikāyetī kim sözler ibtidāsı (4) andın irür beyān ḳılınur andaġ kim: **Ḥikāyet:** maʿnā bāzārınıñg cevāhir-dārları ve söz ḫarāb- (5) ḫānesiniñg nükte-güẕārları ġarīb ḥikāyetlerniñg çehre-güşāyları ve ʿacīb rivāyetleri- (6) niñg ṣūret-ārāyları aḫbār muḳaddimesi közidin bu yañglıġ niḳāb köterip āṣār dībācesi (7) cemālıġa bu nevʿ zīb ü zīnetler beripdürler kim ḳadīmülʾl-eyyāmda Ḫıṭāy memleketiniñg pādişāhı irdi (8) kim salṭanat ve aẓāmeti debdebesi ʿālem eṭrāfı cevānibde meşhūr, devlet ve şevketi āvāzesi maşrıḳ (9) ve maġrib ehli tilide meẕkūr nām-dār, pādişāhlar anıñg iṭāʿatı ḥalḳasın cānları ḳulaḳıġa salıp irdiler (10) ve refīʿ ol mıḳdār şehen-şāhlar anıñg fermānı zīn-pūşın köñgülleri üstinige alıp irdiler.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(11) Ferīdūn-ḥaşmet [ü] Cemşīd-cāhī

Sikender-şevket ü devrān penāhı

Ki anıñg ʿadlıdın çūn rū-yı zībā

Tutup ot (12) birle su bir yerde meʾvā

Anıñg devlet-efzūn bisāṭı ḫāşiyeside umerā ve ʿālem-gīr vüzerā ve ṣāḥib-i tedbīr (13) hemīşe ḫıẕmet-kārlıḳ kemerin baġlap ḥalḳa evürüp irdiler. Ve āsmān mevzūnı taḫtı eṭrāfıda fużalā-i (14) büzürg-vār ve ḥükemā-i naṣīḥat-şiʿār dāyim hevā-dārlıḳ kürsīsi üzre olturup irdi ve anıñg (15) ḫazāneside reng-be-reng cevāhirler ve türlüg naḳdīneler bī-ḥad, memleketide leşker-i cerrār ve sipāh-ı **[9b]** (1) nām-dār bī-ʿaded[76] ve şecāʿatı ve seḫāveti birle ḥāl-res Salṭanatı siyāseti birle hem-nefes.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[76] ʿaded kelimesi tekrar yazılmış.

(2) İrdi düşmenler başıġa tīġ-zen

Salġuçı serkeşler aṭıġa yügen

ʿAdlı irdi nīş her ġūn-ġ̌ārge

Çāre irdi (3) şefḳati bī-çārege

Ve ol pādişāhnı Humāyūn-Fāl dir irdiler kim anıng̑ şāmil ʿadlı birle reʿāyā ḳālları (4) saʿādetlik ve kāmil luṭfı birle ʿāciz miskīnler ḥālları ferāġatlik irdi. Ve muḳarrerdür kim eger ʿadl (5) ʿasesi ve raʿiyyetler aḥvālı żabṭıġa ihtimām körgüzmese pitne duzdı sitem mededi birle ġāṣ u ʿām (6) rūzgārıdın demār çıḳarur. Ve eger inṣāf şemʿining̑ pertevin derd-mendlerning̑ ḳarang̑ġu külbesiġa (7) rūşenālıġ bermese ẓulm ẓulmeti memleket eṭrāfıġa sitem-kārlar köng̑ülleri kibi tīrelik yetkürür.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(8) Şehī kim berse ol inṣāf ile <eyle> dād[77]

Vilāyetler ġarābın ḳılġay ābād

Eger şāh olsa ʿadlıdın peşīmān

Bolur bī-dād (9) birle mülki vīrān

Ve pādişāhning̑ bir vezīri bar irdi kim raʿiyyet-perver ve merḥamet-güster tedbīri şemʿī (10) memleket şebistānı içre nūr saçar ve fikri ilgi bir teemmül birle ming̑ müşkil girihlerni açar irdi pitne (11) deryāsının̑g̑ kimesige anıng̑ aġır ḥamlıdın imīnliḳ yeter irdi ve itig eyledurġan ẓulm igeleri- (12) ning̑ bīġ-i bünyādı anıng̑ siyāseti hāddıġa keter irdi.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Eger tedbīrni işletse bir dem

Birür irdi (13) tümen leşkerge ber-hem

Ve eger re'yini tutsa ġāme birle

Alur irdi cihānnı nāme birle

[77] İmlası düzeltildi.

Bu cihetdin kim anıng tedbīri ḫūbluġı- (14) dın memleket işleri heme revnaḳlıġ irdi ve anı Ḫuceste-Rāy dir irdiler. Ve pādişāh Humāyūn- (15) Fāl hīç işġa anıngsız şurūʿ ḳılmas irdi, ne anıng icāzetsiz rezm meydānıda ceng kemerin bağlağan **[10a]** (1) ve ne andın işāretsiz bezm mecliside olturmaḳnı yaraġlaġay idi. Pādişāhlar ve nām-dārlar (2) ve ser-firāz kām-kārlar kerek kim [78]"وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ" ḥikmeti birle kāmil büzürgler kingeş- (3) leridin meded tilemey mülk meṣālihiġa müteveccih bolmaġaylar. Ve her aʿmāl ve aḥvālları niẓāmın ve ʿāḳil (4) vezīrleri tedbīrleridin özge nemersedin ḳoymaġaylar. [79]"أَلا هَدَاهُمُ اللهُ لِأَرْشَدِ أُمُورِهِمْ (5)" feḥvāsı birle her ne kim olardın ṣādır bolsa ṣalāḥ üzre ʿālem emniyeti sermāyesi (6) ve benī ādem cemʿiyyeti pīrāyesi bolġay. Evvelḳı kelāmnıng maʿnāsı bu kim "Ey Muḥammed ṣallallāhu ʿaleyhi vesellem kingeş (7) ḳılġıl, aṣḥābların birle her mühimde". İkinçi ḥadīṯning maʿnāsı bu kim "Her ḳavmge iş üzre (8) kingeş ḳılur Ḫaḳ taʿālā olarnı mühimleri ṣalāḥı tüzünige başḳarmayın ḳoymas.

Naẓm[80]

İş kingeş (9) birle tapḳusı behbūd

Bī-kingeş kār hīç birmes sūd

İttifāḳ bir kün humāyūn-fāl şikār ʿazīmetin ḳıldı (10) ve Ḫuceste-rāy dağı anıng rikābın mülāzemetin özige vācib bildi. Ṣaḥrā şikārıġa ve ṣaḥrā şikâr-gāhıġa (11) pādişāh-ı mübārek ḳademin yetkürgenin āsmān körüp yerning ārzūsın yer irdi. Nesr-i ṭāyir-i eflāk (12) meʾmenidin ḫāk merkezige ümīd birle müteveccih bolup anıng şāh-bāzıġa ṭuʿme bolsam dir irdi ve şikār (13) üçün alıp çıḳḳan cān-verler heme bendidin acrap belki cidd ü cüst ḥareketke (14) kildiler. Yüz ḳara közlüg keyikler olar cemālların köreyin dip peleng (15) yanglıġ başdın ayaġ aʿżāların köz ḳılur irdi ve pelengler şīr dik çengāl **[10b]** (1) açıp tavuşḳan vişālı ārzūsın yep ming türlüg tülki öylerin körgüzür irdi. Laçin (2) yaydın oḳ atḳan dik baḫşılar ḳolıdın āsmān evciġa ḥamle saldı ve ḳarçıġay tırnaġlar neşteri (3) birle ḳırġavullarnıng kürān tamurlarıdın ḳan aldı ve bürgütler dağı ecellikler başıġa (4) ʿazrāʾīl yetken dik bī-çāre keyik ve tülkilerni ḳabżasige ḳayd ḳıldı. ʿAlā-ʿinde'l-ḳıyās her şikārī cān-verler (5) öz ḥālıġa münāsib vaḫşīlerni kemāyenbaġī ṣayd ḳıldı.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[78] … iş hakkında onlara danış… Kur'an, Âli İmrân 159.
[79] Bilin ki Allah onlara en güzel işler yapmayı nasip etti. Metinde H. , olarak geçiyor; fakat kaynağı bulunamadı.
[80] Hece sayıları eksik olduğu için vezin çıkmadı.

Hevāġa uçtılar şeh-bāzlar tīz

Boluban (6) şaydlar ḳavmiġa ḫūn-rīz

Laçīnler çıḳtılar ḳılmaḳġa tārāc

Ne ṭūṭī ḳaldı evc üzre ne durrāc

(7) Uzattı her ṭarafdın iki yüz ḳol

Keyikler ḳaçmaḳıġa ḳalmadı yol

Yaḳıp pelengler tavuşḳan cānıġa ot

(8) Bularnıng̃ közleri dağı bolup tört

Sipehler sırtıdın şaḥnı toldı

Ki şaḥrā vaḥşīlerge teng boldı

Ve çūn (9) pādişāh şaḥrānı çerendedin ve hevānı perendedin ḫālī eylep şikār neşāṭıdın fāriġ bolup leşkeri (10) birle yandı irse ve öz leşkerining̃ yanmaġlıġıġa hem ruḫṣatlarnı berdi. Ve özi vezīrleri (11) birle öz ordasıġa yüz keltürdi. Ammā ol vaḳtda hevā andaġ ıssıġ irdi kim cihān şaḥnı (12) āhen-ger kūresi yang̃lıġ germ bolup irdi ve āhenin fūlād ḳızımaḳlıġıdın mūm yang̃lıġ nerm (13) bolup irdi.

Naẓm

mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

ʿĀlem ḳızıdı tennūr yang̃lıġ

Tağlar heme köydi ṭūr yang̃lıġ

Āteş-gede boldı dağı kān hem

(14) Tefsān yer üzi āsmān hem

Būstān sarı ḳaçtı her perende

Kirdi töşük içre her çerende

Hümāyūn- (15) Fāl Ḫuceste-Rāyġā aydı kim mundaġ ışşıġ hevāda yörmek ḥikmetdin irmes çetr sāyesige **[11a]** (1) kirmek dağı sūd bermes. çūnkim yer yüzi tefsānlıġ birle toldı ve hevā {ḥarāret}[81] ilgide esīr boldı. (2) Pes neçük tedbīr körgüz-sin kim zamānī endek sāye tafıp āsāyiş tutġay-miz tā kim āf-tāb ʿankāsı (3) maġrib

[81] T7a-13

āşiyānesige meyl ḳılġay ve andın soñgra biz dağı öz menzilimizge yanġay-miz. Ḫuceste-rāy (4) şenā tilin açtı kim

Naẓm

fāʿilātūn fāʿilātūn fāʿilātūn fāʿilūn

Ey velāyet āf-tābı ve Ḫudānıñg sāyesi

Çetriñgizniñg sāyesi bolmış Ḫudānıñg (5) sāyesi

Bendeleriñgiz kim salṭanatıñgız[82] ʿameli sāyeside āsāyiş tapıpdurlar, olarġa bu (6) āf-tāb tapışınıñg eşeridin hīç bāk yoḳ.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿūlün

Luṭfuñgıznıñg sāyesi bolsa eger sizge penāh

Yimegey-miz (7) bu ḥavādiş ıssıġıdın hīç ġam

Velīkin sizniñg ʿālī-şıfāt ẕātıñgızġa heme ḫalḳ sizniñg (8) sāyeñgizde yörürler. Ammā hevā ḥarāretidin türlüg renc ve ṣudāʿ kişige andın peydā bolur (9) perhīz ḳılmaḳ vācibdür.

Mıṣrāʿ

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿulün

Sizing selāmetiñgiz barça il selāmetidür

Ve men bu yavuḳda bir taġ (10) kördüm kim civan-merdler himmeti dik ʿālī ve ṣāḥib-diller rütbesi dik bülend ve ḫıżar yañglıġ ser-ā-pā (11) sebz-pūş ve ṣāḥib-żamīrler sīne dik ḫūşk-vār çeşmeler anıñg sīnesidin der-cūş (12) ve gül reyḥānlar felek yulduzları dik rūşen ve nümāyān ve cārī çeşmeler behişt arıḳ- (13) ları dik her sarıġa revān. Pes ṣalāḥ ol evlādur kim uşbu taġḳa barġay-miz tā sāʿatī (14) sebze yañglıġ dıraḫt sāyeside ferāġat alıp olturġay-miz ve zamānī yāsemen dik su (15) ḳıraġıda temāşā urġay-miz.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿulün

Arıḳ lebide boluñg tā bu ʿömr ötüşni körüñg

[82] İmlası düzeltildi.

Öter cihān **[11b]** (1) meṣeli sizge bizge budur bes

Hümāyūn-fāl Ḫuceste-rāy {sözi}[83] birle ol cānibḳa yüzlendi (2) ve endek furṣatda mesāfet ḳaṭʿ ḳılıp raḫş-şükūh semendiniñ nesīmi yetim ġubārı birle taġ (3) itekin devlet-mendlerinki dik saʿādet-mendlerge būse-gāh eyledi. Kördiler kim taġ himmeti (4) başın āsmān evcidin ötkeripdür ve yaşıl ġılāflıġ tīġın āf-tāb farḳıġa (5) ḳoyupdur ve yaḫşı[84] gümān ḳıldı. [85] "وَالْجِبَالَ اَوْتَاداً" ṣıfatı birle ṣebāt ayaġın temkīn (6) iteki içre muḥkem atıpdur ve giryān közleridin yaş revān bolıp iteki eṭrāfıġa (7) yetipdür. Yaʿnī "Ḥaḳ taʿālā yerni toḫtatmaḳ üçün taġlarnı mīḫlar yaratdım ve baʿżı evliyālarnı (8) "اَوْتَاداً" atarlar kim ʿālem olarnıñ berekātıdın ber-pā tururlar. Pādişāh ol taġ üzre çıḳtı (9) ve itekin belige ḳısturup bulut dik her sarıġa seyr ḳılur irdi. Nāgāh taġ ṣaḥnıġa yetti kim (10) ümīd ʿarṣası dik vasīʿ ve ṭamaʿ meydānı dik kiñgrü, sebzesi gülleri birle felek gül-şeni- (11) niñ nümū-dārı ve āb u hevāsı {birle}[86] behişt merġ-zārı benefşesi gülleri eṭrāfıda ḫūblar zülfi (12) yüzleri devrin alġan dik yaraşıpdur. Ve sünbül-i ḫod-rūy birle maḥbūblar ruḫsārıġa (13) ḫaṭṭ-ı ḫāl peydā ḳılġan kibi bī-ibā yandaşıpdur bīd ṭayrānıda nīmçe-i ḳızıl aṭlas kiyiklik ve serv-i (14) sehī butaḳı ḥarīr ḳurşaġlıḳ nesīmi yilidin gül-zārı būy-ı esrārı cihānıñ (15) tört eṭrāfı ser-ḥaddıġa keter irdi ve bülbüli güft ü gūydın güller reng [ü] būyınıñ ḥikāyeti {ʿālem eṭrāfıġa yeter irdi.}[87]

[12a] (1) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün (faʿlün)

Mübārek menzili yaḫşı cāyı

Laṭīf [ü] dil-güşā āb u havāsı

Önüp güller arıḳ eṭrāfıda ḫūb

(2) Ki yamġur suyı birle yüzlerin yup

Dıraḫtı ḳadların evciġa tartıp

Ṭarāvetde biridin biri artıp

Heme ḳuşlar ḳılıp şāḫ üzre āvāz

(3) Terennümdin biri birige dem-sāz

Çıḳıp ṭūbā kibi her servi-zībā

[83] T7b-13
[84] Kelime metateze uğrayarak yaşḫı şeklinde yazılmış.
[85] …dağları da onun için birer direk kılmadık mı? Kur'an, Nebe 7.
[86] T8a-8
[87] T8a-13

Ḫaṭ-ı{ ṭūbī }[88] hem bergide peydā

Bu merġ-zārlar içre bir kevn bar idi (4) kim suyı āb-ı ḥayāt çeşmesi dik rūḥ-efzā ve behişt selsebīlleri dik ʿayn-ı leṭāfetde pāk ve muṣaffā.

(5) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Revān sīmāb yaŋglıġ mālik anda

Yeŋgi ay dik ki yörgey āsmānda

Vezīrler buyurdı tā köl {kenārını}[89] (6) pādişāhġa lāyıḳ yasadılar ve humāyūn-Fāl anda ferāġat mesnedide ḳarār tapıp olturdı. (7) Ve mülāzimlerniŋg her biri bir arıḳ yaḳasıda dıraḫtlar sāyeside orun tuttılar (8) ve ol dūzaḫ-miṣāl deştdin ve bu behişt-aḥvāl menzilġa ulanġanlarını yaḫşı ġanīmet bilip (9) her biri ḥāl tili birle bu beytni inşā ḳılur irdi kim:

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Şükr-i liʾllāh ketti bizdin miḥnet ü renc ü elem

(10) Menzil itmekke naṣīb oldı gülistān-ı irem

Hümāyūn-{fāl}[90] ve Ḫuceste-rāy birle şāh u ferzīn dik (11) bir bisāṭ taḫtasıda olturıp esb ü fīl hevāsıdın fāriġ ve piyāde bolup ve fāsid ḫayāllar (12) ferzīn bendidin ve dünyālıḳ taʿalluḳātlarıdın ruḫların evürüp Ḥak sübḥānehū ve taʿālā- (13) nıŋg merġ-zārdaḳı ʿacāyib ve ġarāyib maṣnuʿātlarını ve maḫlūḳātlarıġa temāşā ḳılur (14) irdiler. Ve anıŋg ḥamd ü ṣenāsı ḫuṭbesin bu yaŋglıġ oḳur irdiler: İlāhī taḳdīrniŋg naḳḳāşı (15) taġnıŋg taşıdın bütken levḥiġa ḳudret ḳalemi birle türlüg zībā naḳşlar ḳılıpdur **[12b]** (1) ve ṣunʿun bahārı luṭf mevsimi birle taş baġrıdın reng-ā-reng giyāhlar çıḳarıp durur ve gāh (2) gül varaḳıdın bu beytni tekrār ḳılur irdiler:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ne tenhā gül üze bülbül tili tesbiḥ-ḫᵛān olmış

(3) Ki anda her tiken tesbīḥ aytmaḳġa zebān olmış

[88] T8b-2
[89] T8b-5
[90] T8b-9

Ve gāh gülistān ṣafḥasıda bu naḳşlarnı müşāhede ḳılur (4) irdiler:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Gāh iter bād-ı ṣabānı bergi gülniñg ḫargehi

Suda mevcidin ḳılur merkeb butın zencīr-bend.

(5) Peyveste ḫaṭlar kim ilāhī taḳdīr ḳalemi birle su yüzi ṣafḥasige raḳam ḳılıpdur. "وَفَجَّرْنَا فِيهَا" (6) [91]"مِنَ ٱلْعُيُونِ" ḥurūfların oḳur irdiler. Ve sebze-zārnıñg zümrüd levḥiġa kim ḳażā-yı (7) ḥudāvendī ḫāmesiniñg raḳamı birle münaḳḳaş irdi. [92]"وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ" (8) mażmūnıñg müṭālaʿa ḳılur irdiler. Evvelḳı āyetniñg maʿnāsı bu kim "Ḥaḳ taʿālā aytur yer yüzide çeşme- (9) lerdin su aḳızduk" ve munda mefʿūl maḫẕufdur *va'llāhu aʿlemu bi'ṣ-ṣavāb,* keyinkiniñg maʿnā- (10) ları bu kim "Yer yüzide bāġlar ve būstānlar peydā ḳılduḳ." Ve bu ḥāl eṣnāsıda humāyūn-fālnıñg (11) naẓarı bir dıraḫtke tüşti kim beġāyet ḳarılıḳdın bergleri tökülip ḫazān yelige (12) uçraġan şāḫ dik bī-nevā bī-nihāyet köhnelıġıdın ḳadem ḳoyʾalmaġan ʿācizler yañglıġ bī-neşv ü (13) nemā, ḥavādiṣ otunçısınıñg baltusı anıñg şāḫların kesmekke yaḳın yetipdür ve rūzgār (14) yıġaççılarınıñg erresi anıñg aʿżāların pāre ḳılmaḳġa ḳaṣd itipdür.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yaş dıraḫt (15) olmış serpūş meṣellik bāġıda

Kesküçi bāġçılar anı ḳarı bolġan çaġıda

Ve ol dıraḫtnıñg **[13a]** (1) içi fāriġu'l-bāl ve dervīşler sīnesi dik ḫālī ḳalıpdur. Ve ʿasel harısı[93] cemāʿatı (2) ẕaḫīre cemʿ ḳılmaḳġa penāh alıpdur. Ve pādişāh harılar hücūmın kördi irse vezīrdin (3) sordı kim bu sinek-pervāz cānlar ol dıraḫt eṭrāfıġa ne sebebdin cemʿ bolıp (4) ḫıẕmetke bel bağlap kimniñg fermānı birle bu merġ-zārnıñg öyi öñgige barurlar (5) ve yine kelürler.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün (faʿlün)

Barmaḳ u kelmek ile nidür olarġa maḳṣūd

[91] …aralarında pınarlar fışkırtırız. Kur'an, Yāsin 34.
[92] orada hurmalıklar ve üzüm bağları var ederiz… Kur'an, Yāsin 34.
[93] T9b-1 arusı

Bu ʿibādet ki ara kimdür olarġa maʿbūd

(6) Ḫuceste-rāy cevāb birdi kim ey şehr-yārı kām-kār, olar gürūhīdür kim menfaʿatları (7) bisyār ve mażarratları {az}[94] ve ẕātları beġāyet laṭīf pākīzelıġıdın Ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālā- (8) nıñg ilhām-ı şerīfin tapıpdurlar kim[95] "وَاَوْحَىٰ رَبُّكَ اِلَى النَّحْلِ" {anıñg}[96] beyānını ḳılur (9) ve ʿināyet-i ilāhī feyżi birle[97] "اَنِ اتَّخِذِي مِنَ اَلْجِبَالِ بُيُوتًا" fermānıġa iṭāʿat ḳılıp (10) ḳabūl kemerin bellerige bağlapdurlar. Evvelḳınıñg tercemesi ol kim "İlhām berdi perverdigār (11) ʿasel harısıġa" ve keyinkiniñg tercemesi bu kim "Ey naḥīf ü laṭīf cān-verler ʿasel cemʿ (12) ḳılurnı örgeniñgler ve [ʿasel] cemʿ ḳılmaḳ üçün tağlarda öy tutuñgızlar." "مِنَ" (13) kelimesi tefeyyüż maʿnāsıda bolġay *va'llāhu aʿlemu bi'ṣ-ṣavāb*.[98] Ve bularnıñg bir pādişāhı bardur kim (14) atı yaʿsūbdur anıñg cüṣṣesi bularnıñg cüṣṣesidin yoġanraḳ ve büzürg ve ṣalābeti (15) heybetidin hemeleri anıñg mutābaʿatı ḥaṭṭıge baş ḳoyıpdur. Ve anıñg mūmdın tertīb **[13b]** (1) bergen {tört}[99] burcluḳ taḫtı bar anda ḳarār tapıpdur. Ve olarnıñg hem vezīri, (2) eşik aġaları[100] ve nāyib tayaḳçıları bardur kim her birleri mūmdın (3) altı burcluḳ öy ḳılıp olturupdurlar andaġ kim olarınıñg öyleri (4) bir birleridin pest bülend irmes {burunlarını}[101] hem kāmil ṭarḥlar ṭınāb (5) ve pergār ve mısṭar işletmey ol yañglıġ ṭarz birle ʿimāret binā {ḳılaʿlmas}[102] ve resmleri (6) andaġdur kim vaḳtā ki ʿimāretlerini bütkerürler pādişāhları ḳaşıġa (7) cemʿ bolurlar. Ve pādişāh ḥāl tili birle olardın ʿahd ü mīṣāḳ alur ve aytur kim (8) ey tevābiʿlerim imdi taġ merġ-zārınıñg eṭrāfıġa tarḳaşıp pākīze ve laṭīf (9) otlañglar kim leṭāfet aġzıñgızlarnı hergiz kesāfetke mübeddel ḳılmañgızlar ve pāk (10) cismiñgizlerġa neces ve bed-būy nemerseler birle ālāyiş bermeñgler. Pes olar (11) bu ʿahd birle barurlar hemīşe ḫoş-būy gül ve pākīze seçeklerge ḳonarlar (12) andın iştihālarıġa çaġlıḳ tenāvül ḳılurlar. Ḳudret-i ḫudāvendī birle ol yigen (13) ṭuʿmeleri ḳursaḳları içre endek sāʿatda tāze ve ḫoş meze bolup (14) ʿaselge evrülür. Ve ol ʿaselni aġızlarıdın yandurup ve öyleride (15) cemʿ ḳılurlar ve ol ḫalāyıḳnıñg türlüg ʿilletlerige devā bolur. Ve ḥikme-i ilāhī dārū- **[14a]** (1) ḫāneside[103] "فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ" anıñg şaffeti irür. Yaʿnī "Harılar içidin reng-ā-reng (2) ʿasel çıḳar kim ādemīler şifāsı andadur" ve harılarnıñg ki her birileri otlaġıdın (3) yanıp pādişāh dergāhıġa

---

94 T9b-7
95 Rabbin bal arısına… öğretti. Kur'an, Nahl 68.
96 T9b-8
97 …Dağlarda, ağaçlarda ve hazırlanmış kovanlarda yuva edin; sonra her çeşit üründen ye; sonra da Rabbinin işlemen için gösterdiği yollardan yürü"… Kur'an, Nahl 68.
98 Allah en doğrusunu bilir.
99 T10a-1
100 İmlası düzeltildi.
101 T10a-4
102 T10a-5
103 Onda insanlar için şifa vardır. Kur'an, Nahl 69.

kilür irdi irse yasavullar yıdlap baḳar irdi eger ḳılġan {ʿahd}[104] (4) larını uşatmay pāklıġ ve ḫoş-būyı birle kelgen bolsa anı elbette burcluġ öyge kirgeli (5) {ḳoyarlar}[105] eger [bolmasa] ʿiyāẕen-biʾl-lāh.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün

ʿAhdıñg belige urġıl elbette vefādın ḳol

Cehd eylegil ü zinhār ʿahdıñg üze (6) muḥkem bol

Bu beytniñg mażmūnıdın tecāvüz ḳılıp nā-pāklıḳ ve bed-būyluḳ birle yanġan (7) bolsalar añga öy sarı yol bermesler; belki fīʾl-ḥāl tutup iki pāre ḳılurlar. (8) Ve eger yasavullar bī-iḥtiyāṭlıġ eylep mabādā bed-būy harı öyige kirgen bolsa pādişāh (9) özi ḫāber-dār bolup buyurur kim ol bī-pervālıġ ḳılġan yasavulnı öltürgeyler. (10) Andın keyin bu bī-edeb harını öltürgeyler. Mundın harılar ʿibret alıp ġāfillıḳ (11) birle bolmaslar. Ve eger biʾl-farż yene bir zenbūr ḫānedin bī-gāne harı kelse yasavullar (12) anı hem menʿ ḳılurlar. Ve eger yanġalı unamasalar öltürürler. Ammā ḫaberde kelipdür kim (13) pādişāh Cemşīd eşik aġa ḳoymaḳnı ve yasavul ḳoymaḳnı ve tayaḳçı ve pās-bān (14) taʿyinlamaḳnı taḫt u mesned tertīb bermekni ʿasel harısıdın örgendi, endek zamānda (15) andaġ uluġ mertebege yetti. humāyūn-fāl Ḫuceste-rāydın bu sözni işitti irse laṭīf **[14b]** (1) ṭabʿı ol harılarnıñg ʿimāretlerin körüp ve anı körmekke māyil bolup ornıdın (2) ḳoptı ve ol dıraḫt tübige bardı. Zamānī {tevaḳḳuf ḳılıp}[106] harılarnıñg ordasını ve olarnıñg (3) keliş barışlarını ve pādişāhlarıġa mülāzemet ḳılışlarını temāşā eyledi. Ve cemʿī (4) kördi kim ḥaḳ fermānıġa bel baġlapdurlar ve Süleymān yañglıġ hevā merkebiġa minip pāk ġıḏā ve pākīze (5) mekān iḫtiyār ḳılıpdurlar. Ve bular hīç birleri yine birleriniñg pāyide ve żarar- (6) ları birle işi yoḳ. Ve hīç ḳaysıları öz cinsleriġa īzā ve āzār maḳāmıda (7) irmes.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Heme faḳīr irürler velīk devlet-mend

Kiçiklik içre ḳavī vü uluġluḳ ile bülend

{Hümāyūn-fāl}[107] Ḫuceste-rāy[ġa] (8) aydı: ʿAceb kim bular nihādıda marażlıḳ bar turup bir birlerige āzār yetkürʾelmesler ve nīşleri (9) bar ammā nūş birürler. Bā-

[104] T10b-3
[105] T10b-5
[106] T11a-4
[107] T11a-11

vücūd ol ki ṣūretleri heybetlikdür velīkin luṭf (10) ve mülāyimlıġ körgüzürler. Ve men ādem ferzendleri ara bular resmilerinin͡g (11) ḫilāfını körer-men kim baʿżılar <ve> baʿżılarıġa żarar yetkürürler. Belki birleri yine (12) birlerini yoḳ etmekni ḳaṣd ḳılurlar.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Körün͡g bü'l-ʿacebdür cihānnın͡g işi

Ki imīn imestür (13) {kişidin}[108] kişi

Vezīr aydı: Ey şāh-ı cihān-penāh bu cān-verler kim siz köre-siz, hemeleri tabʿiyyetdin (14) āferīde bolġan irür. Ve ferzend-i ādem muḫtelif ṭıbāyiʿdin maḫlūḳ bolġan tururlar. (15) Bu sebebdin kim olarnın͡g rūḥı ve cismi ve laṭīf ü kesīf ve nūr u ẓulmetdin itingü[109] durur. **[15a]** (1) Ve mülk ve melekūt naḳdıdın ʿulvī ve süflī ḫāṣılıdın olar {ḳalblarıġa}[110] derc ḳılıpdurlar ve her birlerige (2) cüdā meşreb ve bölek meẕheb bolupdur. [111]"قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ" yaʿnī "Ādemīdin (3) her cemāʿat öz meşreb ve meẕheblerin bildiler." Ve olar hem ferişte ʿaḳllarıdın behre alıpdur- (4) lar ve hem şeyṭān nefsleridin {naṣībe}[112] tapıpdurlar. Ve her ḳaysıları muvāfıḳ ḳavlın (5) ʿaḳl itekige urarlar, şeref ḳademi birle [113]"وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ" derecātıġa (6) teraḳḳī eylerler. Yaʿnī "Ḥaḳ taʿālā aytur kim ādem evlādlarını ve yine özge maḫlūḳdın uluġ- (7) laduḳ." Ve her ḳaysıları kim mütābaʿat başın nefs fermānının͡g ḫaṭṭıge ḳoyarlar, beġāyet (8) ḫ̆ārlıġdın [114]"بَلْ هُمْ اَضَلُّ" derekātıda bend içre ḳalurlar. Yaʿnī "Kāfirler ve bed-kār (9) çehār-pā ve ḥayvanātdın gümrāhraḳ irürler" ve ne ḫūb aytıpdurlar kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Hem melekdin behre- (10) ver-sin hem şeyāṭīn sarıdın

Taşlaġıl şeyṭānlıġın͡gnı tā melekdin ötkey-sin

Ve ekṣer {kişi}[115] cefā-cūy nefs- (11) nin͡g keynide yörüp yaman ṣıfatlarġa maẕhār bolupdurlar kim meṣelen ḥırṣ ve ḥased ve kīne ve ẓulm (12) ve kibr ve riyā ve ġāfillıḳ ve ḫıyānet ve ġıybet ve töhmet ve ġayr-ı ẕālik.

---

[108] T11b-1
[109] T11b-4
[110] T11b-5
[111] …herkes içeceği yeri bildi. Kur'an, Bakara 60.
[112] T11b-8
[113] And olsun ki, biz insanoğullarını şerefli kıldık. Kur'an, İsrâ 70.
[114] …hatta daha da aşağıdadırlar. Kur'an, Aʿrāf 179.
[115] T11b-15

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

(13) Yörür ʿaḳlsızlar heme bī-ḫaber

Bilip ʿaybnı özlerige hüner

Bolurlar tütün dik ve dimāġı körüp

İrürler boran dik çerāġı körüp

(14) Şāh aydı kim bu nevʿ birle kim sen beyān ḳıldıng ve bu yosun birle kim nefs-perestler ḥālın aydıng (15) ādemīlerġa ṣalāḥ-ı küllī andadur kim her birleri ʿuzlet ayaġın ferāġat itekige tartġaylar **[15b]** (1) ve ġayr birle iḫtilāṭ ve ṣoḥbet ḳılmaḳ eşikin yüzlerige baġlap dāyim özlerining pākīze- (2) lıġlarıġa kūşiş ḳılġaylar bolġay kim gümrāhlıḳ mühlikesidin ol yaman ṣıfat peydā bolur (3) ḫalāṣlıḳ tapġaylar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilün fāʿilātün fāʿilün

Ger ʿilācı bolsa gūşede ḳılġıl menzil

Ve men işitip irdim kim ḥużūr (4) tenhālıḳda durur. Ve ferāġat gūşe<de> tutmaḳda. Ammā bir kün mang̃a bī-şübhe maʿlūm boldı kim ḫalḳ- (5) ning̃ ṣoḥbeti efʿī-yi yılan zehridin ziyānlıġraḳdur irken ve bular birle iḫtilāṭ (6) ḳılmaḳ cān bermek muḫāṭarasıdın duşvārraḳ.[116] Ve baʿżı ḥükemālar kim müddethā-yı medīd ġār küncīde (7) veyā ḳuduḳ ḳaʿrıda ʿömr ötkerdiler. Ve olar bu maʿnānı tecribe ḳılıp irkenler.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(8) Ḫalvet ister kim ki ol ʿāḳil durur

Çünki ḫalvetde ṣafā-yı-dil durur

Çeh tübi yaḫşıdur il īzāsıdın

(9) Ḳaçḳusı ʿāḳil olar ġavġāsıdın

Belki kāmil ve ṣāf-dil dervīşler tilerler kim ḫalvet-gāhnı özleri- (10) din hem ḫālī itkeyler ne ki ġayrının̂g ṣoḥbetige yetkeyler.

Beyt

[116] T12a-12 duşvārraḳ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫalvet ister men ki ʿālem tofrāġıdur (11) beni çarḫ (?)[117]

Ger ḳoyun dik tapḳar irse tapmaġay gerdimni hīç

Ḫuceste-rāy aydı kim ey pādişāh-ı (12) cihān-penāh her sözi kim sizniṉg ilhām nişānı zebānıṉgızġa cārī boldı rāst ve maʿḳūl durur. (13) Ve çūnkim ṣoḥbet digen ḫāṭır perākende bolmaḳnıṉg sebebi durur. Ve ʿuzlet ẓāhir bāṭın (14) cemʿ bolmaġınıṉg bāʿiṣidür çünānçi aytıpdurlar kim:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Hemīşe ḫāṭırıṉg bolġusıdur cemʿ

(15) Ḫalāyıḳ ḥüccetiġa bolmaġıl şemʿ

Gülistān küncīde gül kim açıldı

Eger meclis ara bardı saçıldı

Ammā büzürgler aytıpdurlar kim **[16a]** (1) ve eger hem-ṣoḥbet ṣalāḥlıḳ ve ḥālġa muvāfıḳ bolsa bu ḥīnde ṣoḥbet ḫalvetdin ḫūbraḳdur. Ammā (2) vaḳtā ki yaḫşı refīḳ ve ḥāl-res şefīḳ tafılmay ṣoḥbetdin ḫalvet yaḫşıraḳdur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün (faʿlün)

Ġayrdın ḫalvet (3) kerek ne yārdın

Ḳış üçün ne yaz üçündür pūstīn

Der-vāḳiʿ ṣoḥbet ve dāniş ve faẓīlet (4) kesb ḳılmaḳnıṉg sebebi durur. Ve kāmiller ve fāẓıllar ḥalḳasıġa ulanmaḳnıṉg bāʿiṣi (5) durur.

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

Ṣoḥbet itekidin almaġıl dest-i ṭaleb

Yalġuzluḳ irür cünūn ḫiffetiṉgġa sebeb

[117] Bu beytin manası anlaşılmadı.

Bu ḥadīṯ (6) mażmūnı birle kim [118]"لَا رَهْبَانِيَّةَ فِي اَلْاِسْلَامِ" andaġ maʿlūm bolur kim ṣoḥbet pāyideleri (7) ʿuzlet menfaʿatlarıdın tolaraḳ turur. Yaʿnī "Tersā rāhibleri dik küşe-nişīn bolmaḳ (8) islāmda yoḳdur." Ve ḫalvet tutup öz cinsi ṣoḥbetidin üzülmek ādem ferzendiġa (9) neçük müyesser bolġay kim ḳudret-i ilāhī ādemni iḥtiyāc üzre tutupdur. Ve her birlerige birlerini (10) muḥtāc eylep durur. Bu cihetdin olar bi'ṭ-ṭabiʿ medenī vāḳiʿ bolupdurlar. Yaʿnī ictimāʿ (11) ṭaleb ḳılġuçı kim ol ictimāʿ [119]"تَمَدَّن" [120] din ādem evlādlarınıng birlerige birleri (12) yārī birmekleri ve fāyide yetkürmekleri lāzım irür. Ne üçün kim bu ṭāyife tiriklik- (13) leri bir birleridin meded tapmayın ṣūretke kelmes; meṣelā bir kişi yiyür ṭaʿāmınıng, kiyer (14) libāsınıng ve olturur mekānınıng meṣāliḥin yalġuz tertīb birür bolsa kerek kim burun- (15) raḳ temürçilik esbābın ve yıġaççılıḳ āletin peydā ḳılġay. Ve zirāʿat ve ʿimārat esbābı **[16b]** (1) küllī kesb hünerler çapdugı olarsız bütmes tā kim özi yalġuz ol esbāblarnı (2) peydā ḳılıp ve olar birle yemek ve kiymekni vaṭanlarıdın ṭayyār ḳılġunça hīç yemey niçük (3) bolup tirik yörgey. Ve bir taḳdīr kim esbāblarnı cemʿ ḳılġunça ḥayātı hem vefā ḳıldı irse (4) bir kişi heme hünerni niçük ḳılıp olar birle maʿīşet ü meṣāliḥin müheyyā ḳılġusı, pes biʾż-żarūr (5) lāzım boldı kim ādemīlerdin gürūhī bir birlerige meded-kārlıḳ eylemeyin hīç kār vuḳūʿġa (6) kelmes. Ve her birleri bölek pīşe ve hünerge meşġūl bolġaylar tā ki kem baʿżılarınıng (7) hüneridin ve baʿżıları nefʿ körgey. Olar bir birlerining eksüklerini yine birlerining (8) artuḳları birle bütkergeyler. Ve bu ṭarīḳ birle hemelerining mühimleri kifāyet tapḳay. (9) Ve bu sözlerdin maʿlūm boladur kim benī ādem birlerige birleri yāverlıḳ ḳılışmaḳlıġları (10) tā ictimāʿ bolmayın bolmas, muḥāldur gūyā kim anga oḫşar [121]"اَلْجَمَاعَةُ رَحْمَةٌ" bu ḥālġa (11) işāretdur. Yaʿnī "cemāʿat raḥmet irür."

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tapıp cemʿiyyeti bütker işing̃ni

Ki yalġuzluḳda (12) bütmes hīç kārī

Pādişāh aydı kim her ne kim vezīr beyān ḳıldı ol ḥikmet ü dānişning zübde ve ḫülāṣāsı (13) irür. Velīkin ḫāṭırġa yeter kim olar eger ictimāʿa muḥtāc bolsalar meşreblerining (14) iḫtilāfıdın nizāʿ peydā bolġusı durur, anıng üçün kim baʿżıları ve baʿżılarıdın zūr ve {cüsseleri} [122] (15) ḳavī dururlar. Ve mülk ü mālda bir birleridin artuḳ irür. Ve bularnıng özge ṭāyifelerge **[17a]** (1) baḳıp ḥırṣ ṭamaʿları

[118] İslamda ruhbanlık yoktur. İbare burada H. , diye verilmiş; fakat kaynaklarda hadis olmadığı yazıyor. Acluni, **Keşfu'l-Hafa**, Hadis No: 3154.
[119]… sakın gözün (kalmasın)… Kur'an, Hicr 88.
[120] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T13a-4
[121] Cemaatte rahmet vardır.
[122] T13b-7

{ġālib}[123] durur. Ve gürūhī kim küç ḳuvvet mülk [ve] mālları bisyārdur; (2) anı ḫ̆āhiş[124] ḳılurlar kim żaʿīf ve faḳīrler olarġa bende ve ḫıẕmet-kār bolġaylar. Ve cemāʿatī kim (3) ḥırṣ ṭamaʿları ġālibdür, an͡ga ḳaṣd ḳılurlar kim barça ḫalāyıḳnın͡g emvālın özlerige (4) cemʿ ḳılġaylar. Pes bu ṣūretler heme nizāʿ bāʿiṣi durur, āḫır fesādġa tartar.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Nizāʿ ilge (5) ot yaḳġusı ān-çünān

Anın͡g birle köygey heme ḫān u mān

Vezīr aydı Ey şehen-şāh-ı ḥikmet-penāh bu nizāʿnı (6) defʿ ḳılmakġa tedbīr-i muḳarrer ḳılıpdur. Ve her kişini öz ḥaḳḳıġa ḳāniʿ ḳılıp durur. Taʿaddī (7) ḳolın yene birinin͡g ḥaḳḳıġa uzatġalı ḳoymasa anı tedbīr-i siyāset dirler. Ve siyāset medārı ʿadālet (8) ḳāʿidesi üzre bolmış. Ve ʿadālet meyāne-ḥāllıḳnı mülāḥaẓa ḳılmaḳ bolur. Ve ol fażīlet (9) dāyiresinin͡g merkezi durur. [125]"خَيْرُ اَلْأُمُورِ أَوْسَطُهَا" ḥükmi birle heme eṭrāfıġa şāmil durur. Yaʿnī "her nemerse- (10) nin͡g ḫūbraġı meyane-ḥāl[126] durur" ve çünānçi büzürgler aytıpdurlar kim:

Ḳıṭʿa

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Bu nükte birle ki [127]"خَيْرُ اَلْأُمُورِ أَوْسَطُهَا" (11)

"Her nemerselerin͡g orta ḥāl bolġanı ḫūb."

Ḳuyaş ki tuttı felekin͡g utrusıda orun

Bolaʾlmadı (12) bu kibi hīç ḳaysı bir yulduz.

Pādişāh aydı ol meyāne ḥāletni kim anı bilmek birle barça işde iʿtidālġa (13) kelürin ḳaydın maʿlūm ḳılmaḳ kerek. Vezīr aydı anı kimerseī bildürür kim Ḥaḳ taʿālā imdādı[128] birle kāmil ve mükemmel (14) irür. {anı}[129] ḫalāyıḳġa yol körgüzmek üçün ipergendürler. Ḥükemālar anı nāmūs-ı ekber atarlar (15) ve dīn ʿulemāları peyġamber dirler. Herāyīne olarnın͡g emr ü nehyleri ḫalāyıḳnın͡g maʿīşet **[17b]** (1) ve

[123] T13b-9
[124] İmlası düzeltildi.
[125] İşlerin en hayırlısı orta olandır. H. , Irakî, **Tahricü'l-İhya**, III, 119.
[126] T14a-5 orta ḥāl
[127] İşlerin en hayırlısı orta olandır. H. , Irakî, **Tahricü'l-İhya**, III, 119.
[128] T14a-8 kelāmı
[129] T14a-9

zinde-kārlıḳları turur ve olarnıñg tüzünige müteʿallıḳ turur. Ve ol peyġamber kim {şerīʿat}[130] ḳāʿide- (2) lerin berpā ḳılġuçı irürler ve eger āḫiret dāruʾl-mülkiġa sefer ḳılsa anıñg şerīʿatlarıdın (3) revāc bermekke siyāset bolmayın bolmas. Ne üçün kim ekşer {ḫalḳ}[131] öz meṣāliḥleridin ġāfil irürler (4) ve nefslerinińg tebaʿiyyeti olarġa ġālib. Pes nā-çār durur kim olar üzre ḳāhir cābir pādişāh (5) veyā żābiṭ ḥākim lāzım irür kim siyāset birle peyġambernińg emr u nehy ḳāʿidesin muḥāfaẓat ḳılġay, (6) tā kim şerīʿat farḳı revāc birle meşʾen ve memleket libāsı emniyet ārāyişi birle müzeyyen bolġay kim (7) [132]"الْمُلْكُ والدِّينُ تَوْأَمَانِ" yaʿnī "mülk dīn ikizrek irürler" {mülk}[133] pādişāhġa işāret durur, dīn (8) peyġamberġa.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

ʿAḳl aldıda şehlıḳ bile peyġamberlik

İkki nigīn olġay ki bir engüşterlik

Bu maʿnāda aytıpdur- (9) lar kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mülk birle şerʿ bolġay ercümend

Şerʿ birle mülk dağı ser-bülend

Humāyūn-fāl ve ḳāhir pādişāh (10) żābıṭ peyġamberdin keyin olarnıñg vücūdları lāzım durur, ḥālları ne ṭarīḳada (11) bolġay olarnıñg ṣıfatları mülk [ü] millet işlerinińg żabṭıda ne yosun olġay (12) Ḫuceste-rāy aydı. Bu sulṭān-ı kām-kār ve emīr-i baḫtiyār kerek kim ʿadālet işleriġa ve siyāset (13) revīşleriġa dānā bolġaylar ve eger mundaġ bolmasalar mülkleri zevāl ve devletleri (14) işḳāl tafġusı durur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Memleket ʿadlıñgdın olġay pāyidār

Devletiñg andın dağı tafġay ḳarār

---

[130] T14a-11
[131] T14a-13
[132] Mülk ve din ikizdir. H. , Saganî, **Mevzuat**, 36. [Uydurma olarak geçiyor.]
[133] T14b-2

(15) Ve yine kerek kim devlet erkānlarını terbiye ḳılmaḳ terbiyeni bilgeyler kim ḳaysı ṭāyifeni ḳuvvet- [18a] (1) lendürüp olar birle hem-ṣoḥbet bolmaḳ kerek ve ne gürūh <ve ne> zebūn eylep olar iḫtilāṭıdın (2) üzülmek kerek ve çūnkim salṭanat āsitānınıñg mülāzimleridin cemʿī kim pādişāhnıñg dil-ḫᵛāh- (3) lıġı kemerin iḫlāṣları belige baġlapdurlar ve anıñg dünyāda yaḫşı at kötermekige (4) ve āḫiret{de}[134] necāt tapmaḳıġa kūşiş ḳılurlar az vāḳiʿ bolurlar. Ammā cemāʿat kim özleri- (5) niñg pāyideleri üçün yā żararlarını defʿ eylemekni közlep pādişāhġa mülāzim (6) bolurlar bisyār irürler:

{Naẓm}[135]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ārzū budur olarġa sendin bolġay menfaʿat,

Hem tapılġay devletiñg (7) ḳadrıda bolġay menzilet

Ve çūn <kim> olar mühimleriniñg medārı ṭamaʿ üzre durur, (8) iḫtimāli bar kim kimerse kim anıñg birle berāberlik ḳılaʾlmaslar köñgülleride reşk birle añga (9) kīne tutġay veyā ḥased yigeyler kim pādişāh ḳatıda vaẓīfe ve mertebeleri olar menfaʿat- (10) larıdın artuġraḳ irür çūnkim kīne ve ḥased olarda peydā bolġay irse ġayr-ı (11) vāḳiʿ ṣūretlerni ġarażge yetkürgeyler ve eger pādişāh ol yañglıġ ḫabīṯelerdin (12) iḫtiyāṭlıġ bolmasa belki olar sözlerige ḳulaḳ tutar bolsalar türlüg ḫalel (13) ve żarar andın peydā bolur. Ve reng-ā-reng fesād ve ziyānlar andın ẓuhūrġa kelür.

(14) Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlin feʿūlūn

İşitmes sözlerin ṣāḥib-i ġarażlar

Olarda kīnedin bardur marażlar

Ḳılurlar ehl-i ʿālemni perīşān

(15) İterler mülkni bir demde vīrān

Ammā pādişāh hūş-yār bolup olar ġarażları ġavrıġa eger yetse küllī ve cüzvī [18b] (1) işlerni teftīş ḳılıp rāstnı yalġannı imtiyāz itse hem dünyāda Salṭanatınıñg bünyādı (2) ḫaleldin imīn bolur ve hem āḫiretde necāt devleti derecātı rifʿatıġa ulanur.

Beyt

fāʿilātün mefāīlün faʿlün

[134] T14b-15
[135] T15a-2

Rāstlıḳ (3) birle kim ki birse dād

Āḫiretning öyin ḳılur ābād

Her pādişāh kim āgāh bolup işlerin fütkermekde ḥikmetni (4) bilse ve ḥükemāları naṣīḥatın düstūru'l-ʿamel eylese hem memleket maʿmūr, hem raʿiyyeti dil-şād ve bā-ḥużūr bolur. (5) Andaġ kim Rāy-ı aʿẓām Debşelim <aydı> Hindī salṭanatı bünyādın ḥakīm Beydepāy Berehmen sözleri- (6) ning ḳāʿideleri üzre ḳoydı ve andın ança kim pādişāhlarġa lāzım bolur olarnı taḥḳīḳ (7) eyledi ve ol cihetdin müddet-i medīd Salṭanatını kām-rānlıġ birle ötkerdi. Ve çūn fānī menzildin (8) ve bāḳī meʾvāġa naḳl ḳıldı irse henūz anıng yaḫşı atı ve ḫūbluḳ ṣıfātı rūzgār ṣafḥasıda bitiklik durur.

(9) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿĀlem içre barça işni fikr ḳıldım angladım

ʿÖmr sürmekning ḥuṣūlı tapmaḳ irken yaḫşı aṭ

Ve çūn <kim> (10) Humāyūn-fāl Debşelim ve Beydepāy ḥākim ẕikrlerin işitti irse tāze ġonçe yanglıġ seḥer vaḳtıde (11) ṣabā nesīmi ḥaraketidin nāzikleyin tebessümġa açḳay ve feraḥ çemeni içre neşāṭ bisāṭıda ḫandān (12) bolup gül dik açıldı ve aydı. Ey Ḫuceste-rāy müddetīdür kim bu Rāy-Berehmen ḳıṣṣalarının (13) sevdāsı könglüm ara orun tutup ve olarnıng mülāḳātlarıġa mülāḳāt ḳılmaḳnıng ḫayālı (14) ḫāṭırım ḫalvet-ḫāneside cāy-gīr idi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ötti ʿömrüm zülfüngiz sevdāsı birle vā dirīġ

Tefaḥḥuṣ (15) resmin çendān becā keltürdüm ve olar aḥvālı keyfiyetlerin her kişidin sordum ammā bu ḳıṣṣadın **[19a]** (1) hīç ḥiṣṣa ḳolġa kelmedi ve olar ḫaberlerining defterleridin ḥarfī maʿlūm bolmadı.

(2) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Hīç kişide dāsitānımnıng nişānıng körmedim

Ya anga yoḳdur nişānī yā manga yoḳdur ḫaber

Ve men hemīşe (3) hūş ḳulaġın açıp irdim tā olar atların kim tilide sürgey ve dāyim ümīd közin intiẓār yol- (4) larıġa tutup irdim. Tā bu ḥāl ḳaysı cānibdin man͡ga yol körgüzgey.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Söz sarıġadür ḳulaḳ (5) tā tapḳay ol mehdin ḫaber

Köz yol üzredür ki tā körgey cemālı pertevin

Ve imdi bildim kim vezīr ol (6) ḥāldın ḫāber-dār iken ḫudā-yı ʿazze ve celle şükrin becāy keltürür-men.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlin feʿūlūn

Ḫayālım ḫ̆āhişiġa imdi yettim

(7) Ne kim ḥaḳdın tiledim ḥāṣıl ettim

Ümīd-vārdur-men kim Rāy-Berehmen sözleridin meni batraḳ behre-mend (8) etkey-sin. Ve bu sözlerni beyān ḳılmaḳ birle meni͡ng niʿmetlerimdin san͡ga ḥāṣıl etkey ve ol mevʿiẓe- (9) lerni işitmek birle türlüg pāyideler mindin raʿiyyetlerge vāṣıl bolġay. Ve ol söz bu kim anı aytmaḳ (10) birle kişidin niʿmet şükrini͡ng ḥaḳḳı ketkey ve anı işitmekni͡ng bereketidin bisyār pāyideler (11) ḫāṣ u ʿāmġa yetkey beġāyet yaḫşı durur.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İrür açḳu ḫıred ehli tili kim

Anı͡ng birle açılġay (12) genc-i ḥikmet

Eşikni [u] aç keltür nükte-i zer

Ki mihride durur naḳş-ı naṣīḥat

Ki andın nefʿ körgeyler raʿiyyet

Bu yan͡glıġ bir naṣīḥat şāhlarġa.

Debşelim ve Beydepāy Dāsitānların Āġāzı

Vezīr-i rūşen-żamīr ve rāst (14) tedbīr beyān tilin açtı ve söz edāsıda feṣāḥat ve dürrin saçtı ve aydı kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ey mübārek Şehen-şeh kim (15) felekler üstide

Saʿd yulduzlar cemālıńgdın saʿādet tafġusı

Men ḥikāyet şekeristānınıńg[136] **[19b]** (1) ṭūṭīleridin {ve rivāyet gülistānınıńg}[137] bülbüleridin eşittim Hindüstān memleketi kim ve yine özge memleketler (2) çehresige ḫāl irür anda bir pādişāh bar irdi kim ʿālī-taḫt ve bīdār-baḫt anıńg rāy-ı raʿiyyet- (3) nevāz ve cihān-ārāy ẓulm- <ve> güdāzlıḳ şāhlıḳ taḫtı ʿadlı zīveri birle cemāl ve Salṭanat işi anıńg (4) emr ü nehyi birle kemāl tapıp irdi. Ẓulm ḳarasın cihān yüzidin arıtıp ve ʿadl çehresin iḥsān āyīneside (5) ḫalāyıḳġa körgüzüp irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Cihān ṣaḥnını ʿadlı nūrı birle[138] ḳıldı nūrānī

Belī ʿadl ile rūşen bolġusı (6) nūr-ı cihān-bānī

Ve bu pādişāhnı Rāy-Debşelim dir irdiler. Debşelim dimek Hindüstān tili birle uluġ (7) pādişāh [139] dimek bolur. Beġāyet uluġluḳdın himmeti kemendin felek küngüresidin özge yerge salmas (8) irdi. Ve bī-nihāyet istiġnāsıdın hemīşe bülend işlerdin naẓarın hergiz almas irdi. Ve on (9) miń cengī fīller çapduġı birle anıńg leşkeride ṭayyār irdi. Uruş ve kār zār ḳıladurġan irenler (10) sipāhları ara ḥadsız bar irdi ḫazīne firāvān ve memleket ābādān.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her ne kim şehlerde bardur (11) sende bardur barçası

---

[136] +nın eki tekrar yazılmış.
[137] T16b-3
[138] İki kelime arasında takdim tehir yapılmış.
[139] T16b-10 mihr-bān ṭabīb dimek bolur

Munça uluġluḳı birle raʿiyyetler işiniñg ġavrıġa yiter irdi. (12) Ve heme dād-ḫᵕāhlarınıñg ʿarżın özi perestiş iter irdi. Naẓar ḳılmaḳ ḳuşūrlarġa uluġ- (13) luḳnı ziyād eyler.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Süleymān şol uluġluḳ birle baḳtı mūr ḥālıġa

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Raʿiyyetdin alma riʿāyet ḳolın

(14) Riʿāyetġa tapşur raʿiyyet işin

Ve çūn memleket eṭrāfıġa siyāsetī żabṭı yetken irdi vilāyeti (15) ḥudūdını düşmenleridin ḫālī itken irdi hemīşe ferāġat birle ʿayş ü zemīn tüzer irdi ve maḳṣūd **[20a]** (1) gülin rūzgār gülistānıdın üzer irdi. Ve anıñg mecliside dāyim ḥikmet-şiʿār nedimler ve fażīlet- (2) āṣār ḥakīmler ḥāżır irdiler. Hemeleri meclisġa heme laṭīf sözler taḥḳīḳī ve şerīf ṣıfatlar (3) taʿrīfi birle ārāyiş birür irdiler. ʿİşret mesnedide olturup irdi pādişāh-āne ceşni (4) ḳurup irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

ʿAcāyib yaḫşı meclis tüzdi ol dem

Ki olturdı ferāġat birle ḫurrem

Ḫoş-nevā muṭribler naġme- (5) leridin fāriġ bolġandın keyin ḥikmet dāsitānı işitmekni lāzım bildi. Māh-rūy ve zühre-cebīnler (6) cemālların temāşā eylegendin soñgra naṣīḥat sözleri cilvelerin ḥükemā ve nüdemālardın (7) yaḫşı ṣıfatlar ḫūbraġın suʿāl ḳıldı; hūş ḳulaḳıġa olarnıñg sözleri cevāhiri birle zīnet birür (8) irdi.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Söz dürīdür kim taʿalluḳ şeh ḳulaḳıġa yeter

Pes olarnıñg her birleri özge yaḫşı (9) ṣıfatlarnı taʿrīf ḳıldı, tā kim sözniñg şeh-süvārı cūd u kerem meydānıda cevlānġa keldi irse ḥükemālar (10) ittifāḳ birle aydılar kim cūd u seḫā barça ṣıfatlarnıñg fāżılraġı durur kim ḥaḳ taʿālā uşbu cihet (11) birle

muʿallim-i evveldin naḳl ḳılıpdurlar kim ḥaḳ taʿālānıng̃ ṣıfatları efżālı bu irdi kim anı Cūd (12) dirler {yaʿnī}[140] bī-nihāyet keremlik. Ne üçün kim anıng̃ cūdı cümle mevcūdātġa yeter ve küllī maḫlūḳātnı bī-behre-mende (13) yeter ve ṣāḥib-i nübüvvet-i kübrā yaʿnī Muḥammed Muṣṭafā ṣallallāhuʿaleyhi ve sellem aytıpdurlar kim [141]"اَلسَّخَاوَةُ" (14) "شَجَرَةٌ فِي اَلْجَنَّةِ" yaʿnī "seḫāvet dıraḫtīdür kim cennet içre kevs̱er arıġı lebide önüpdür.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilün

(15) Aṣl-ı tevfīḳıng̃ irür ḳılsang̃ kerem

Maʿrifet genci durur terk-i derem

İstesen̄g̃ genc-i revāndın ger nişān

Bu durur kim baḫşiş itkey-sin revān

[20b] (1) Rāy bu sözlerni işitti irse keremi tamurı ḥareket{ke}[142] keldi ve buyurdı kim tā ḫazīne (2) eşikin açtılar ve kerem ṣalāḥın ḳılıpḫāṣ u ʿāmġa naḳdīnelerni firāvān saçdılar. (3) Misāfir ve cāy-dārlarnı öz naṣībesi birle ḫorsend {ḳıldılar}[143] uluġ kiçikni şāmil-i ʿaṭā ve seḫā birle behremend (4) {eylediler.}[144]

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yaġdı ilgi ebridin andaġ seḫāvet yamġurı

Levḥ-i ʿālemdin yuyuldı barça ḫaṭṭ-ı iḥtiyāc

Ve ol kün (5) āf-tāb dik zer baḫşīş ḳılmaḳġa devlet dik kām-rānlıḳ sürmekke meşġūl irdi tā ol zamānġa tigrü kim āf-tāb- (6) nıng̃ altun ḳanatlıġ sīmurġı maġrib āşiyānesige meyl ḳıldı ve kiçenin̄g̃ ḳara ḳarġası ḳarang̃guluḳ ḳanatın (7) ʿālem eṭrāfıġa yaydı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İtti kündüz barça zārını nihān

---

[140] T17b-2
[141] Cömertlik cennette bir ağaçtır. H. , olarak geçmesine rağmen kaynaklarda bulunamadı.
[142] T17b-8
[143] T17b-10
[144] T17b-10

Ḳıldı kiçe cümle sırrını ʿayān

Boldı kün ṣūfī kibi ḫalvet-nişīn

(8) Aldı Çarḫ ilgige öz kār tesbīḥin

Pādişāh bu kiçe ferāġat birle istirāḥatġa meşġūl boldı ve uyḳu leşkeri (9) dimāġı ṣaḥnıġa toldı irse tüşide kördi kim pīr-i nūrānī ṣāliḥ nişānesi pīşāneside peydā ve kerāmet ʿalāmeti (10) ve çehreside hüveydā şeh ḳatıġa keldi, a͡ngа selām ḳıldı ve aydı kim Ey Rāy bu kün genci͡ngni Ḫudā-yı taʿālānı͡ng yolıda (11) ṣarf ḳıldı͡ng ve heme naḳdı͡ngnı Ḫudā rıżāsı üçün ṣadaḳa eyledi͡ng ʿale'ṣ-ṣabāḥ ḳaṣdı͡ng ayaġını (12) devlet üzengüsiġa ḳoyġıl maşrıḳ ṭarafıge yörgil kim anda rencsiz gencġa uçraġun͡gdur. (13) Ve anı tapmaġın͡g birle sevinç ayaġın faraḳdın farḳıġa ḳoyġun͡g durur ḫoş-dillıḳ başın (14) āsmān rütbesidin ötkergün͡g durur. Rāy bu {beşāretni}[145] işitti uyḳudın uyġandı süḫan-senc (15) pīrni͡ng ḫoş ḫaberi ve gencni͡ng ḫayālı birle ḫorsend bolup ṭahāret-i tāze ḳıldı. Öz ḳāʿidesi ve ʿibādeti **[21a]** (1) bar irdi, a͡ngа meşġūl boldı. Tā a͡ngа tigrü kim ḳudret ḫazīne-bānı maşrıḳ ḫazīnesini͡ng (2) eşikin açtı ve āf-tāb envārını͡ng cevāhirlerin ʿālemġa saçtı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Seḥer vaḳtide aldı ṣubḥ-ı sīmīn

(3) Ḫazīne eşikidin ḳulf-ı zerrin

Pādişāh buyurdı tā reh-vār bād-ı reftārını altun eger ve muraṣṣaʿ yügen birle (4) ārāste ḳıldılar. Ferruḫ-fāl ve saʿd-sāʿatda aṭlanıp maşrıḳ sarıġa yüz ḳoydı. İḳbāl ü devlet (5) birle yörüp bir ṣaḥrāyīġa yitti irse her ṭarafke naẓar salur irdi ve her kişidin maḳṣūdı ḫaberin (6) alur irdi. Bu eṣnāda naẓarı bir taġḳa tüşti kim ṣāḥib-diller himmeti dik igiz ve ʿādiller (7) devleti dik bī-zevāl. Ve ol taġnı͡ng itekide bir ġār köründi kim ẓālimlerni͡ng gūrı dik ḳara͡ngġu. Anı bir rūşen-(8) żamīr {dervīş}[146] menzil itip irdi. Ve yār-ı ġār dik aġyār zaḥmetidin ḳutulup yatıp {irdi.}[147]

Beyt

māʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Te͡ngrini͡ng fikri bile (9) ḫalvet tutup

[145] T18a-8
[146] T18b-4
[147] T18b-5

Yatmış irdi māsivānı unutup

Ve çūn pādişāh naẓarı ol ʿārif-i dil-āgāhġa (10) tüşti kön͡gli anın͡g şoḥbetiġa rāġıb ve ḫāṭırı anın͡g vişālıġa ṭālib boldı. Pīr hem körüp muṣaffā (11) ḫāṭırı şafḥasıdın şāhnın͡g murādı naḳşın oḳudı. An͡gaʿ ināyet tilin açıp aydı kim:

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün fāʿilün

Seni cān (12) mülkige şāh itti ḫudāy bī-çūn

Tutġıl imdi keliben köz kön͡gül içre orun

Şāhā egerçi dervīş külbesi zer-nigār (13) ḳaṣrın͡g aldıda ḥaḳīr durur, dil-rīşler vaṭanı keyvān diyār eyvānın͡gġa baḳıp hīç (14) körünür.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Resmdür meşhūr ʿādetdür ḳadīm

Pādişāhlar fuḳarālarġa nevāziş birle raḥmet naẓarın salıpdur- (15) lar anı ḫūb-ḫulḳ ve yaḫşı ṣıfatlar efżālı bilipdürler.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Kiçiklerge naẓar ḳılmaḳ uluġluḳnı ḳılur artuḳ

[21b] (1) Süleymān ol uluġluḳ birle baḳtı mūr ḥālıġa

Debşelim dervīş sözin ḳabūl ḳılıp aṭıdın (2) piyāde boldı ve anın͡g mübārek nefesi feyżıdın himmet ḳoldı.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Himmet-i dervīş çü{n}[148] hem-rāh bolur

(3) Ḫ̆āce kön͡gül sırrıdın āgāh bolur

Her kişi kim maʿnādın aldı ḫaber

[148] T19a-1

Eyledi imdād an͡ga ṣāḥib-naẓar

Ve çūn {sultān}[149] yanmaḳ ḳaṣdın (4) ḳıldı dervīş an͡ga ʿöẕr tilin açtı ve aydı kim:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men gedāyın͡gnın͡g ḳolıdın kelmedi

Sin kibi sulṭānġa mihmān-dārlıḳ

(5) Ammā tuḥfem bar kim atamdın mīrāṯ ḳalıp irdi, anı mā-ḥażar ornıda naẓarınġa keltürür-men ve ol tuḥfe (6) bu kim ey melīk bu ġār kūşeside aġır genc ve[150] bī-ḥad cevāhir bardur kim men an͡ga [151] "اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ" (7) maʿnā gencin tapḳanımdın iltifāt ḳılmap irdim. Ve tevekkül naḳdı ba-hem bolġanıdın közimge (8) ilmep irdim. Yaʿnī "ḳanāʿat tükegüsüz gencdür."

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her kişi genc-i ḳanāʿat tapmadı hīç ni āfet

Ger tevekkül- (9) nin͡g cemālın körmedi hīç körmedi

Eger sen iltifāt pertevin an͡ga salıp buyursan͡g tā mülāzimler anı (10) aḫtarsalar ve naḳdīnelerin ḫazīneġa iltseler maṣrafıġa ṣarf ḳılmaḳġa bolġusıdur. (11) Debşelim bu sözni işitkendin son͡gra dervīşke tüşin beyān ḳıldı ve bu kār sırrıdın (12) anı āgāh eyledi. Dervīş aydı egerçi bu endek māliye senin͡g ʿālī-himmetin͡g ḳatıda sehl turur, (13) ammā Çūn ġaybdın ḥavāle bolupdur anı ḳabūl ḳılmaḳ kerek.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün mefāīlün faʿlün

Her ne kilse ġaybdın bī-ʿaybdur

Rāy buyurdı (14) tā cemʿī ol ġarnın͡g eṭrāfın gāviş ḳılmaḳġa meşġūl boldı endek furṣatnı gencni tapıp pādişāh- (15) nın͡g naẓarige kiltürdiler.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[149] T19a-2
[150] İki kelime arasında takdim tehir yapılmış. T19a-6
[151] Kanaat hazinedir. H. , Münzirî, **et-Terğib ve't-Terhib**, II, 45.

Cevāhirler besī küplerde pinhān

Heme-i çapduġa şāhī firāvān

[22a] (1) Muraṣṣaʿ tāc [u] ḫātem-bend ḫançer

Ḳılıçlarnıñg ġılāfı ḳabżası zer

Celābçedür (?) kümüş, āf-tābe altun

Ṭabaḳlar laʿl, ḳaşıḳ dürr-i meknūn

(2) Bar irdi ḳufluḳ ṣandūḳ bī-ḥad

Pirūz[152] [u] yāḳūt mercān zeberced

Pādişāh buyurdı tā heme ṣandūḳlarnıñg ḳufların (3) açtılar. Nefīs cevāhirler ve ʿacīb tuḥfelerġa naẓar saldı ve olar ara ṣandūḳī kördi kim muraṣṣaʿ (4) eṭrāfı cevānibi bendler muḥkem ḳılıpdurlar fūlāddın altun naḳşlıġ ḳufl salıpdurlar (5) muḥkemlıġı andaġ kim hīç açḳu tişi anıñg girihiġa küşād birmes irdi ve hīç ʿāḳil kişi közi (6) birle anı açmaḳnıñg ṭarīḳın bulmas irdi. Çendān ki fikr ḳıldılar anıñg açḳusıdın eşeri (7) tapmadılar. Rāyġa ol ḳuflnı açmaḳ üçün uluġ raġbetler peydā boldı ve ṣandūḳ içidekin körmekke (8) bisyār meyl ḥāṣıl boldı. Ḫayāl ḳıldı kim ol ḳıymet-bahā cevāhirlerniñg nefīsraġı bu ṣandūḳ içre (9) bolġay. Ve {olar}[153] īn-heme berkitmekke sebeb nedür. Pes buyurdı kim tā temürçiler ol ḳuflnı uşatmaḳ (10) birle hünerlerin dürüst eylediler. Ve çūn ṣandūḳnı açtılar irse, içidin bir ḳutı çıḳtı kim (11) āsmān yulduzları dik cevāhirler birle müzeyyen. Ol ḳutı kim içide bir ḥoḳḳa bar kim ay dik rūşen (12) ol ḥoḳḳanı alıp aġzın açtı bir aḳ ḥarīr üzre ne-çend suṭre ḫaṭ kördi kim Süryānī tili birle bitip- (13) dürler. Debşelim taʿaccübġa ḳaldı kim bu ne ḫaṭ turur. Baʿżılar aydılar kim bu genc igesiniñg aṭı turur. (14) Ve cemʿī añga ḥaml ḳıldılar kim ve ṭılsım ḫaṭṭı bolsa kerek kim genc saḳlamaġlıḳ üçün bitidiler bolġay. (15) Ve çūn devlet erkānınıñg sözleri bu bābda uzaḳlıḳḳa tarttı irse pādişāh aydı kim tā bu ḫaṭnı [22b] (1) oḳımaġunça şübhe köterilmes. Ḥāżırlardın hīç biriñgizleriñg bu ḫaṭ ḳāʿidesidin (2) vuḳūfı yoḳ irür. Pes biʾż-żarūre mundın ḫaberi bar kişini tapmaḳ lāzım. Ve ḥakīmī (3) kim bu nevʿ ḥaṭ oḳumaḳ ve bitimekde māhir irdi. Andın ḫaber taptılar ve ʿālī <ve> ḥükm birle endek (4) furṣatda anı pādişāh ḥużūruġa ḥāżır ḳıldılar. Debşelim ikrām ve taʿẓīm şerāyiṭidin soñgra (5) aydı ey ḥakīm sizge taṣdīʿ bermekdin ġaraż bu kim bizge bu mektūb mażmūnın rūşen ve şīrīn (6) ʿibāret birle beyān ve bu merḳūm ḥaḳīḳatın[154] rāstlıḳ birle ʿayān eylegey-siz.

Mışrāʿ

[152] T19b-3
[153] T19b-12
[154] T20a-11

mefʿūlün mefāʿīlün feʿūlün faʿ

Bolġay ki işitke[y]-men murādım (7) ḥarfın

Ve ḥakīm bu ḫaṭnı aldı. Kelimelerin ḥarf-be-ḥarf müṭālaʿa ḳıldı bisyār teʾemmüldin keyin aydı (8) kim bu mektūbī turur kim türlüg fāyideler munda bar, ḥaḳīḳat gencin nāmesi bu irmiş ve söz müḥaṣṣılı (9) bu kim men ki Hūşeng pādişāhıdur-men bu genc{ni}[155] ḳoydum Rāy-ı ʿāẓam üçün kim anı Debşelim atarlar (10) ve ilhām-ı ilāhī birle bildim kim bu ḫazāne anıng naṣībi bolġay ve bu cevāhir arasıda vaṣıyyet-nāme pinhān (11) ḳıldım tā ki gencni alġay ve bu vaṣıyyetlerġa fikrin salġay endīşe ḳılġay kim zerr ü gevherġa (12) firīfte bolmak ʿāḳiller işleri irmes. çūnkim ol ʿāriyetī metāʿı irür kim her kün bölek (13) kişining ḳolıda fersūde bolur hīç kimge vefā ḳılmas.

Beyt

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Fānī cihāndın ṭamaʿ itme vefā

(14) Kimge vefā ḳıldı ki ḳılġay sang a

Maġrūr vefā yoḳ bu süngek içre hīç

Mundın eger ʿāḳil isen g keç keç

Ammā bu vaṣıyyet-nāme düstūru'(15) l-ʿameldür kim hīç pādişāh munıngsız bolaʾalmaslar. Pes ol pādişāh ʿāḳil kerek kim bu vaṣiyyet birle kār ḳılġay **[23a]** (1) ve yaḳīn bilgey kim her pādişāh eger bu on tört ḳāʿideni beyān ḳılur-men manẓūr-ı naẓar ḳılmasa devleti (2) bināsı süst bolur ve endek zamānda zevāllıḳġa yüz ḳoyar. **Evvelḳı vaṣıyyet** bu durur kim mülāzimlerdin (3) her kimni özige muḳarreb eyledi ve ḫāṣlıḳ birle ser-firāz ḳılıp durur eger yene kişi şikestīde söz (4) aytsa ḳabūl ḳılmaġay çūnkim kimerseī kim bir pādişāhıġa muḳarreb boldı, elbette cemʿī anıng üçün ḥased yiyürler (5) ve ḫīleler birle ang a ziyān yetkürmekke kūşiş ḳılurlar ve firīb-i reng-āmīzlıḳ bile pādişāhġa (6) devlet-ḫ ̌āh ṣūretide bolup naṣīḥat aytḳan bolurlar . Ammā anıng żımnıda özlerining maḳṣūd- (7) ların ḥāṣıl ḳılurlar.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

İşitme söz kişidin [kim] mening sözimni işit

Ki fitneler sözi her (8) bābdın irür bisyār

[155] T20a-15

İkinçi vaşıyyet ol kim saʿy-gerler çaḳımçılarġa meclis sarı yol bermegey kim (9) olar fesād-engīz ve ceng-cūy irürler ve ʿāḳıbetleri bisyār şūm durur, belki bu şıfatnı (10) her kişidin maʿlūm ḳılsalar cüstraḳ anıñg şeḳāveti otını siyāset şimşīriniñg (11) suyı birle öçürgeyler, tā kim tütüni ʿālem ʿarṣasını ḳarañgġu ḳılmaġay.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Otī kim köygüsi andın (12) ḫalāyıḳ

Öçürmekdin bölek yoḳtur ʿilācı

Üçünçi vaşıyyet ol kimumerālar ve devlet erkānı birle muvāfaḳat (13) ṭarīḳın tutġay kim bir köñgüllük dostlarnı ʿaḳīdelik āşinālar ittifāḳları ve mededleri (14) küllī işler bütküsidür.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Melāḥat birle ḥüsnüñg ittifāḳ eylep cihān aldı

Ki ārī ittifāḳ eylep cihān (15) almaġlıḳ āsāndur

Törtünçi vaşıyyet ol kim düşmenniñg mülāyimlıġıdın ve tevāżuʿıdın firīfte bolmaġaylar **[23b]** (1) Her-çend kim temelluḳ ve tażarruʿ bisyār eylese iʿtimād ḳılmaġaylar kim düşmendin hīç vech birle dost- (2) luḳ kelmes.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dost yüzlüg düşmeniñgdin narı ḳaç

Otdur ol köydürmeside sunı aç

Bolmasa fikr-i cedel (3) birle dürüst

Ḥīleler dāmını yayġay tīz cüst

Beşinçi vaşıyyet ol kim vaḳtā kim murād gevheri ḳolġa kelse saḳlamaḳ- (4) lıḳ ve bī-fervālıḳ ḳılmay ġaflet birle żāyiʿ ipermegeyler kim tedārüki vuḳūʿġa kelmes ve añga peşīmān (5) eylemeklik sūd bermes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kelmegey iligiñge hergiz atġan oḳ

Pes nedāmet yemekiñdin sūd yoḳ

Altınçı vaṣıyyet (6) ol kim işlerde yeñglik ve ıldam ḳılmaġay belki āhestelik birle meşġūl bolġay kim uşuḳmaḳnıñg (7) żararı bisyār ve aġırlıḳnıñg menfaʿatı bī-şumār irür.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳoymaġıl işḳa uşuḳmaḳ birle ḳol

Pes teʾennī iledür (8) āheste bol

Ḳılmaġannı ḳılsa bolur her zamān

Ḳılġanıñgdın soñg peşīmānlıḳ yaman

Yetinçi vaṣıyyet ol kim hīç vech birle tedbīr <ve> cılavın (9) ḳoldın ipermegey. Eger düşmenlerniñg cemʿi anıñg ḳaṣdıġa ittifāḳ ḳılsalar ʿilācı bolsa olarnıñg birlerige (10) dostluḳ pīşe tutup ḥīle birle ol mühlikedin ḫalāṣlıḳ tapġay. [156]"وَالْحَرْبُ خُدْعَةٌ" ḥikmeti birle olarnıñg (11) firībleri bināsın mekr ve tedbīr birle zīr ü zeber ḳılġay. Yaʿnī "ceng ve ḫuṣūmet işi mekr ve firīb birle bolur.[157] "خُدْعَه"nı (12) ḥarbġa bī-vāsıṭa ḥaml ḳılmaḳ mübālaġa üçün turur maḳṣūd bu kim ceng işide bisyār {ḥīle}[158] lāzım irür çünānçi (13) aytıpdur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫaşm mekr dāmıdın hem mekr ile bolġıl ḫalāṣ

Kim temürniñg bendi açılġay temür esbāb ile

Sekizinçi (14) **vaṣıyyet** ol kim kīne-keşlerdin ferhīz ḳılġay olarnıñg til yumşaḳlıḳıġa maġrūr bolmaġay (15) çūnkim sīneler ṣaḥnıda kīne dıraḫtın tikipdürler anıñg ṣemeresi żarar āzārdın bölek nemerse irmes.

[24a] (1) **Naẓm**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[156] Harp hiledir. H. , Buharî, **Sahih**, 3030.
[157] T21b-10
[158] T21b-11

Kīne ki her sīnede taptı orun

Ḳaṣdı ziyān ḳılġusıdur yaşurun

Gerçi be-ẓāhir saṅġa dir yaḫşı söz

(2) Līk tiker köṅġlide cānınṅġa köz

Toḳuzınçı vaṣıyyet ol kim ʿafvnı pīşe ḳılıp mülāzimlerġa endek günāh birle ʿitāb eylemegey- (3) ler kim uluġlar hemīşe kiçikler aḥvālı ṣafḥasıda ḫaṭā ḫaṭdın körseler ʿafv suyı birle yup merḥamet iteki (4) birle olarnıṅġ bī-edebliklerin yapıpdurlar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Devr-i Ādemdin bu künge tigrü oldur resm ü rāh

(5) Kim uluġlardın irür ʿafv [u] kiçiklerdin günāh

Onunçı vaṣıyyet ol kim hīç kişige yamanlıḳnı közlemegey kim (6) [159]"وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ مِثْلُهَا" سَيِّئَةٌ" [160] **[T22a]** (8)… ḥükmi bilen aṅġa hem yamanlıḳ yetmey belki (9) yaḫşılıḳ yamġurını ʿālem ehlige yaġdurgey tā **[24a-6]** [161]"اِنْ اَحْسَنْتُمْ اَحْسَنْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ"[162] bāġıda murādları dıraḫtı mīve bergey. (7) Evvelḳınıṅġ maʿnāsı bu kim "yamanlıḳ cezāsı yamanlıḳ durur." İkinçi maʿnāsı bu kim "eger yaḫşılıḳ ḳılur-sizler {özüṅġizler[ge]."}[163]

(8) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yaḫşılıḳ körgüṅġdür ger yaḫşılıḳ itsen hüner

Ver yamanlıḳ eylesenġ körgüṅġ yamanlıḳdın beter

(9) Bī-ḫaber-sin yaḫşı iş birle yaman işdin bu kün

Taṅġla tapḳuṅġ her ne yaḫşı yamanınṅġdın ḫaber

[159] Bir kötülüğün karşılığı, onun gibi bir kötülüktür. Kur'an, Şūrā 40.
[160] Birinci ayetten sonra bir satır atlamış ve ikinci satırdaki ayetle birinci satırdaki ayeti birleştirmiş. T22a-8
[161] Ayet eksik yazılmış. T22a-9
[162] İyilik ederseniz kendinize iyilik etmiş olursunuz, kötülük yaparsanız yine kendinize yapmış olursunuz. Kur'an, İsrā 7.
[163] T22a-11

On birinçi vaṣıyyet ol kim her (10) iş kim öz ḥālıġa lāyıḳ imes an͡ga meyl ḳılmaġay kim her kişi nā-münāsib işġa ḳadem ḳoyıp öz pīşesin (11) taşlasa ol ḳolġa kelmes velī bu ilgidin barur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Örgeney dip ḳarġa man͡gmaḳlıḳda keklikni n͡g işin

(12) Hem bileʾlmey dağı unuttı özini n͡g man͡gışın

On ikinçi vaṣıyyet ol kim öz ḥālını yavaşlıḳ ve aġırlıḳ birle ārāste (13) ḳılġay kim ḥalīmni n͡g kön͡glü melīḥ durur ve [164]"كَادَ الْحَلِيمُ أَنْ يَكُونَ نَبِيًّا"[165] ḥadīṯ-i ṣaḥīḥ yaʿnī "yavaşlıḳ mertebe- (14) si peyġamberliḳ derecesiġa yavuḳ durur."

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḥilm tīġīdür ḳılıçdın tīzraḳ

Belki leşkerdin ẓafer-engīzraḳ

(15) **On üçünçi vaṣıyyet** ol kim işengü dik ve iʿtimādġa yaraġu dik mülāzimlerni saḳlaġay ve ḫıyānet-kār ve igri **[24b]** (1) bāṭınlardın yıraḳ bolġay kim eger mülāzimler imīnlıḳ ṣıfatı birle mevṣūf bolsalar hem mülk (2) esrārı saḳlanur ve hem ḫalāyıḳ olar żararıdın imīn bolur. Ve eger kön͡gülleri ḫıyānet (3) tīreligi birle bolsa ve sözleri pādişāh ve umerālar ḳatıda iʿtibār tapsa ʿiyāẕen-biʾl-lāh herāyīne (4) bisyār bī-günāhlar olar cihetidin ölümge barur ve işdin yaman netīceler ḥāṣıl {bolur.}[166]

Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

(5) Mülāzimler olsa emānet-disār

Vilāyet işi barça revnaḳ tapar

Eger ḳoysalar ḫıyānet sarı

Ḫarāb olġusı mülkni n͡g barı

[164] Yumuşak huyluluk peygamberliğe yakındır. H. , Beyhaki, **Delailü'n-Nübüvve**, VI, 36.
[165] İmlası düzeltildi.
[166] T22b-10

(6) **On törtünçi vaṣıyyet** ol kim devrān yötkilmekidin[167] ve zamāne miḥnetidin melāllıḳ ġubārın himmeti itekige (7) olturġuzmay çūnkim ʿāḳil kişi hemīşe belā bendige baġlıḳdur ve ġāfil ādemī devām niʿmet (8) ve rāḥatda kün ötkerür.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün fāʿ

Şīr zencīr ile baġlıḳdur tülki yörügey

ʿIyş [u] rāḥat bile ṣaḥrā üzre (9) bolsa bī-kār

ʿĀḳil öz külbeside ġam birle bolġay meşġūl

Ġāfil āzād bolup ḳılġusı seyr-i gül-zār

Ve yaḳīn (10) bilgey kim Ḥaḳ luṭfı yārī bermeyin murād oḳı saʿādet nişānesige yetmes ve faẕl u hüner ki ḳażā vü ḳader (11) yāverlıḳ ḳılmas, hīç sūd etmes.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilün

Ger meded ḳılmasa ḳażā vü ḳader

Baḫt bermes kişige ʿilm ü hüner

Bu on (12) tört vaṣıyyet kim ẕikr ḳılındı her birige dāsitān-ı muḳarrer ve ḥikāyet-i muʿteber bardur eger Rāy (13) ol ḥikāyetlerni tafṣīli birle rūşen bileyin dise Serendīb taġı sarı kim Ādem ʿaleyhiʾs-selāmnıñ (14) ḳadem-gāhı irür barġay kim bu girih anda yazılgey. Ve küllī maṭlūb ol ravża-i ʿālīde yüz körset- (15) güsidür. Ve[168] "وَاللهُ يُؤَيِّدُ بِوصُولِ الْمَقْصَدِ" yaʿnī "Allāhu taʿālā meded ḳılur maḳṣadġa ulanmaḳnı ve maḳṣūd **[25a]** (1) ḥāṣıl olmaḳda." Çūn ḥakīm bu faṣlnı aṣlı birle beyān ḳıldı irse Debşelim añga iltifātlar ḳılıp (2) nevāziş eyledi ve ol ṣaḥīfeni taʿẓīm-i tamām birle būse ḳılıp salṭanat bāzūsıġa baġladı ve aydı (3) gencī kim mañga nişān berdiler genc-i esrār iken. Ne direm ve ne dīnār ḫazīne kim mañga işāret eylediler (4) heme ḥikmet ü naṣīḥat irken ne cevāhir-i pür-ḳıymet. Ve mende el-ḥamdu li'l-lāh dünyā metāʿıdın ol mıḳdār bar kim mundın (5) ziyāde iḫtiyācım yoḳ. Ve himmet közi birle bu tapḳannı tapmaġan ḥisābıda körer-{men.}[169] İmdi (6) mañga lāzım bu kim bu pend-nāme şükrānesige kim genc-i ḥaḳīḳī uşbu irür; her ne kim bu gencdin ḳolġa keldi (7) müstaḥaḳlarġa ṣadaḳa eylegey-men, tā ṣevābı Hūşeng pādişāhnıñ rūḥıġa yetkey. Ve

[167] İmlası düzeltildi. T22b-12
[168] Allah amaca ulaşmaya yarıdım eder. H. , kaydıyla verilmiş; fakat kaynaklarda bulunamadı.
[169] T22a-14

[170]"عَلَى اَلْخَيْرِ (8) هُمُ اَلدَّالُّونَ"[171] ḥikmeti birle anıñg ecriġa şerīk bolġay-men, yaʿnī "ḫayrġa delīl bolġuçı ṣevābı ḫayr ḳılġuçı (9) dik turur."

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫayr ḳıl yā ḫayrġa bolġıl delīl

Tā ki tafġuñg ḳılġuçı yañglıġ ṣevāb

Pes pādişāh işāreti (10) birle mülāzimler ve ol ḫazīneniñg tamāmın ḫudā taʿālānıñg yolıda fuḳarā ve mesākinlerġa yetkürdiler.

(11) **Beyt**

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Ḫās bolup{dur}[172] derem üçün derem

Keldi derem ḳāfiyesige kerem

Debşelim bu işdin fāriġ boldı irse, ordasıġa (12) yanıp Salṭanat mesnedi{n}[173] şāhlıḳ şükūhı birle müzeyyen ḳıldı. Ve kiçe tañg atġunça Serendībġa barmaḳ- (13) nıñg endīşesi birle ötkerdi, tā anda barmaḳ birle şāyed ki maṭlūbıġa vāṣıl bolġay ve maḳṣūd ḥāṣıllar. (14) Vaṣiyyet tafṣīlıġa tamām vuḳūf tapıp olarnı memleket-dārlıġınıñg ʿumdesi ve Salṭanat şiʿārlıġınıñg (15) ḳıblesi eylegey. İrtesi kim āf-tāb-ı nūrānī yāḳūt-ı rabbanī dik Serendīb kūşesidin yüz körsetti **[25b]** (1) ve almās reng āsmān laʿl-i nūşın ʿālem eṭrāfıġa niṣār etti.

Beyt

mefʿūlü mefāʿilü mefāʿīlün faʿ / mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

Ḫūrşīd cihān üzre dür-efşān oldı

(2) Yulduz dürüniñg şuʿāʿı pinhān oldı

Debşelim buyurdı tā umerā ve vüzerālardın on kişi kim (3) tüzük tedbīrlıḳ ve rāst kiñgeş irdiler, ḳatıġa ḥāżır ḳıldılar ve olarġa iltifāt-ı pādişāh-āne (4) ve ʿavāṭıf-ı ḫusrev-āne eylegendin keyin öz ḥālın ve kiçeki ḫayālın ifşā ḳıldı ve aydı kim Serendīb (5) seferiniñg būyı köñglümni bī-ḳarār ve ol ṭarafge barmaḳnıñg ārzūsı

[170] Onlar hayra götürenlerdir.
[171] İmlası düzeltildi.
[172] T23b-6
[173] T23b-7

ḫāṭırımnı [174] bī-iḫtiyār (6) eylepdür. Sizler bu işde neçük ṣalāḥ körer-sizler ve maṣlaḥatın ne ṭarīḳda fikr ḳılur-sizler ve men (7) müddetī irdi kim müşkillerim girihlerin sizlerniñg tedbīriñgizler ilgi birle küşāde ḳılıp irdim ve işlerim (8) ṣalāḥını yaḫşı rāyıñgızlar feyżidin bilip irdim bu dağı maṣlaḥat ḫāṭırıñgızlar ḫᵛāhişī ḳılur mañga (9) ʿarż eyleyiñgizler; tā men hem anıñg eṭrāfıġa mülāḥaẓa ḳılayın ve ne tedbīr birle ittifāḳ etkümizdür (10) anı iḫtiyār eyleyin.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kiñgeşde bolmaġıl hīç vaḳtda ġammāz

Ki bī-tedbīr tuymas hīç kārī

Olar aydı- (11) lar kim şāhā bu maḳūle cevābın fiʾl-ḥāl bermek ḫūb irmes ve sulṭān mühimide teʾemmülsiz tekellüm sürmek ḫacāletdin (12) özge ḫuṣūl bermes kim endīşesiz söz ḳırılaġsız böz durur.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün fāʿilün

Sözni aytmaḳ kerek endīşei ḳılġandın keyin

(13) Bu kün kiçesi birle bu bābda endīşe ḳılalı ve her fikrniñg naḳdını imtiḥān mikekkiġa[175] soḳalı ve taṣavvur- (14) ların ḳaysı kim ḫālişraḳ tüşer tañgla ʿarż eyleli. Debşelim munı ḳabūl ḳıldı irtesi (15) bāmdād vaḳtıda pādişāh ḳatıġa ḥāżır boldılar ve her birleri öz maḳāmlarıda ḳarār tapıp **[26a]** (1) hūşları ḳulaġın sulṭān sarı açtılar. Ve sözge ruḫṣat tafġandın soñgra uluḳ vezīr edeb (2) tizi birle yükünüp duʿā ve ṣenā vaẓīfelerin becā keltürüp aydı kim:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün

Ey cihān-gīr cihān-baḫş ezel (3) ḥükmidin

Şāhlıḳ tā pāyidār sañga muḳarrer bolmış

Bendeniñg ḫāṭırıġa andaġ yetti kim bu seferde egerçi köp (4) pāyide bar durur ammā bisyār meşaḳḳat tartıp rāḥat ve ferāġatdın biʾl-küllī ilig yumaḳ lāzım bolupdur. (5)

[174] T24a-3
[175] T24a-12

Sizniṉg āf-tāb murādıṉgızge maḫfī imes [176]"اَلسَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ"[177] şereri şuʿledür kim (6) sīne-sūz "وَالْجَلاَءُ أَعْظَمُ الْبَلاَءِ"[178] niṉg otı nāvekīdür kim ciger-dūz. Evvelḳınıṉg maʿnāsı (7) bu kim "sefer dūzaḫnıṉg pāresi durur," ikinçiniṉg maʿnāsı ol kim "vaṭandın acramaḳ belālarnıṉg (8) uluġı irür." Ve köz ḳaraḳları hīç vaḳtda öyleridin taşḳarı çıḳmaġan baş üzre (9) orun alıpdurlar. Yaş ḳaṭreleri ḥadīḳa çeşmeleridin revān olġaç ayaġ astın (10) ḳalıp dururlar.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Seferde bar durur türlüg meşaḳḳat

Vaṭan içre besī ʿayş-ı ferāġat

ʿĀḳil kişi kerek (11) kim rāḥatnı ḳoyup miḥnetni kötermegey. Ve naḳd-ı leẕẕetni nisā sevdāsı birle ḳoldın ipermegey. (12) Ve öz iḫtiyārı birle ḥıżrnıṉg ʿizzeti sefernıṉg ʿizzetini bālā bilmegey. Tā aṉga ol yetmegey kim uşol (13) kebūterġa yetti. melīk sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**. Vezīr aydı. İşittim kim iki kebūter bir {öyde}[179] birige birāder ve dem-sāz (14) irdiler. Ve bir gūşede hem-rāz ne aġyār ġubārıdın olar ḫāṭırlarıġa gerdī ve ne zamāne miḥnetidin (15) köṉgülleri içre derdī, {endek}[180] su dānege ḳanāʿat ḳılıp irdiler. Ve dervīşler dik ḳanāʿat tevekkülni **[26b]** (1) ʿādet ḳılıp irdiler. Biriniṉg atı Bāzende[181] irdi ve yene biriniṉg atı Nevāzende irdi ve her ikisi (2) ṣubh u şām ittifāḳ tüzüp naġme-sāzlıḳ ve irte aḫşam gün-ā-gün āvāz birle terennüm-nevāzlıḳ ḳılur irdiler.

(3) **Beyt**

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Hemīşe kūşe tutup-{miz}[182] cemālın eylep yād

Ki ʿışḳıda heme ʿālemdin oldu-miz āzād

Ve āḫiruʾl-emr rūzgār-ı ġaddār (4) ol iki yārı ġam-güẕārnıṉg muvāfaḳatlarıge ḥased yedi ve zamāne köziniṉg zaḫmı ol iki ferzāneniṉg (5) ṣoḥbetige żarar yetkürdi.

Beyt

---

[176] Sefere çıkmak azab çekmektir. H. , Buharî, **Sahih**, 1804, 3001.
[177] İmlası düzeltildi.
[178] Sürgün en büyük beladır.
[179] T25a-1
[180] T25a-3
[181] İmlası düzeltildi. T25a-2
[182] T25a-7

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

İmesdür felek ḫālī bu kārdın

Ki eyler ḫudā yārnı yārdın

Bir[183] küni Bāzendege (6) sefer ārzūsı boldı yārıġa aydı kim biz tā ki bir kūşede bolur-miz ve bir āşiyānede kün[184] ötkerür-miz, maṅga (7) bu ārzūdur kim üç tört kün cihān eṭrāfını seyr ḳılġay-men. Ve [185]"قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ" (8) niṅg ʿaẓīmüʾş-şān fermānın tutup yaʿnī "ayġıl yā Muḥammed ṣallaʾllāhu ʿaleyhni ve sellem seyr ḳılıṅgızlar yer yüzide ʿizzet (9) üçün" kim seferde bisyār tecribeler ḳolġa keltürseler bolur, büzürg aytıpdurlar kim (10) [186]"اَلْسَّفَرُ وسِيلَةُ الْظَفَرِ"[187] yaʿnī "sefer ḳılmaḳ ẓafer tapmaḳnıṅg nişānesi[188] irür." Tā kim şimşīr ġılāfıdın çıḳmasa merdler maʿreke- (11) side yüzi ḳızarmas ve ḳalem tā kim başı birle suṭre yolıda yörmey ve zībā ʿibāretler vücūd ṣafḥasıġa (12) kelmedi ve āsmān kim hemīşe seferde yörür ol cihetdin hemedin igiz irür. Her kim yörmes heme vaḳt (13) ornıda turar ḫalāyıḳ ayaġları birle anıṅg başıġa urar.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Asmān yerge ʿibretdin ḳaraġıl ḫūb kim

(14) Ol yörümekin bülend oldı bu turmaḳ birle pest.

Ger kişi ḳılsa sefer tapġusı türlüg pāyide

Hem ḳılur ʿizzet (15) tapıp māl u hünerni zīr-dest

Yörse irdi her sarı bir yerde turmayın dıraḫt

Tapmas irdi erredin āzār**[27a]** (1) ve baltudın şikest.

Nevāzende aydı: Ey yār-ı hem-dem sen seferniṅg meşaḳḳatın tartmadıṅg (2) ve ġurbet miḥnetin çekmediṅg henūz [189]"اَلْغُرْبَةُ كُرْبَةٌ" nüktesi cānıṅg ḳulaḳıġa yetmedi. (3) [190]"وَالْفُرْقَةُ حُرْقَةٌ" yādı köṅglüṅg gül-şeni perīşān etmedi yaʿnī "ġarīb bolmaḳ renc (4) u meşaḳḳatke ḳalmaḳ ve yār diyārıdın ayrılmaḳ özni otġa salmaḳ bolur." Sefer

[183] İmlası düzeltildi. T25a-10
[184] T25a11 ʿömr
[185] De ki: "Yeryüzünde gezip dolaşın. Kur'an, Enʿām 11.
[186] Sefere çıkmak zafer vesilesidir.
[187] İmlası düzeltildi.
[188] İmlası düzeltildi. T25b-1
[189] Gurbet hüzün verir. H. , olarak belirtilmiş; fakat kaynalarda buluamadı.
[190] Ayrılık yakıcıdır.

dıraḫtī (5) bolur kim firāḳdın bölek mīve bermes ve ġurbet bulutdur kim yamġurı köz yaşıdın özge (6) neme irmes.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Namāz-ı şām ara yıġlap ġarīb bī-çāre

Yol üzre turġısıdur köñgli ġam bile pāre

Bāzende (7) aydı kim egerçi {ġurbet}[191] renci cān-fersā durur ammā şehrleri temāşāsı ve ʿacāyibler teferrrüci ruḥ-efzā (8) irür, dağı bu kim kişiniñg ṭabʿı sefer bile ḫūy aldı meşaḳḳatı bilinmes ve ḫāṭırı vilāyetler (9) ġarāyibiġa meşġūl bolup yol külfeti közge ilinmes.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün feʿūl

Ġurbetde cefānıñg tikeni bolsa ne ġam

(10) Maḳṣad güli ol tikendin öngey her dem

Nevāzende aydı ey refīḳ-ı muvāfıḳ ʿālem eṭrāfınıñg (11) ve irem bāġınıñg temāşāsı hem-dem yārlar ve maḥrem dostlar birle ḫoş durur. Vaḳtā kişi kim (12) refīḳ ve medārıñg saʿādetidin maḥrūm boldı. Maʿlūm kim anıñg derdi ol mıḳdār teferrüc birle (13) ne mıḳdār dermān alġay. Ol temāşā anıñg renciġa ḳança şifālıḳ bergey. Ve men bilür men kim hem- (14) nefesler firāḳınıñg derdi ve ḥāl-resler hicrānınıñg heme derdlerniñg duşvār- (15) raḳı ve barça renclerniñg katıġraḳı irür.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

İrür dūzaḫ nişānı dostlar vaṣlıdın ayrılmaḳ

[27b] (1) Maʿāzʾallāh ġalaṭ aydım ki dūzaḫdur nişān andın

Ḥālā el-ḥamdulillāh[192] bizde kūşeī tūşeī bar kim ferāġat (2) ayaḳın rāḥat itekige toḫtatġıl ve heves yaḳasın hevā ilgige birmey yatġıl.

Beyt

[191] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T25b-15
[192] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T26a-10

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

(3) Köterme ḫalḳ arasıdın başıñgnı ḥāżır bol

Ki tefriḳa başın almış ilgige devrān

Bāzende aydı kim ey (4) mūnis-i rūzgār imdi hicr ve firāḳ sözin aytmaġıl kim yār-ı ġam-güsār ʿālemde bisyār durur. (5) Her kişi kim yārdın üzülür hīç ġamı yoḳ durur kim yene birige ulanur ve her kim öziniñg (6) ṣalāḥġa indese hergiz yārsız ḳalmas. Egerçi munda seniñg vaṣlıñgdın maḥrūm ḳalur-men velī (7) endek furṣatda özimni özgeniñg ṣoḥbetiġa alur-men ve bu sūz sözni işitmediñg mü kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(8) Turmaġıl dāyim bolmaġıl bir yirde yār

Kiñgüdür ʿālem iteki her ṭarafda ḫalḳ bar

Ve tileydür-men (9) kim mundın keyin sefer meşaḳḳatı defteridin dem urmaġıl kim sefer meşaḳḳatınıñg otı kişini (10) püşürür ve ne her ḫām ṭabʿ ümīd ayaġı birle sefer meydānıda yügürür.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün

Bisyār sefer ḳılġıl tā ḫāmlıġıñg püşḳay

(11) Nevāzende[193] aydı ey yār-ı ʿazīz bu zamān kim yār ṣoḥbetidin üzülmek hevesi başıñgġa tüşüpdür yeñgi (12) ḥarīflerni tapmay fikriñgge ḳavuşupdur ve ḥakīm sözi:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Birni taşlap yene birni tutmaġıl

(13) Yeñgini dip köhneni unutmaġıl

Mundın tecāvüz ḳılur bolduñg meniñg sözüm sañga ne eṣer ḳılġusıdur.

Ḳıṭʿa

[193] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T26b-5.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Müddeʿīler maḳṣadı dik bolġusıdur ol kişi

Kim işitmeydür muvāfıḳ dostlarınıṉg pendini

Söz bu yerde ḳaṭʿ bolup bir birleridin vedāʿ ḳılıştılar ve Bāzende refīḳı ṣoḥbetidin köṉgül üzüp pervāz [28a] (1) ḳıldı. Benddin acraġan ḳuş dik tīz-tünd tamām raġbet birle hevā feżāsıda uçar irdi. (2) Ve bülend taġlarnı ve firdevs-mānend bāġlarnı teferrüc eyler irdi nāgāh taġī kördi kim igiz- (3) likde kūh birle berāberlik lāfın urar ve uluġluḳda tamām yerni aldıdaġı pāre tofraġ (4) sanar irdi. Anıṉg dāmeneside merġ-zārī kördi kim siyāḳı āsmān ravżasıdın (5) dil-güşāyraḳ ve nesīmi Ḫıṭāy ıparıdın ʿıṭr-sāyraḳ.

Naẓm

mefʿūlü mefāʿūlün feʿūl

Yüz miṉg gül açılġan anda bar

(6) Sular uyḳusı sebzeler bīdār

Her gül açılmış anda reng-be-reng

Ki san būyı her sarı ferseng

Bāzende ol yaḫşı menzilni (7) pesend ḳıldı ve anda iḳāmet eylemekni[194] lāzım bildi. Bir sāʿat turup henūz yol renci ketmep irdi kim boran (8) ferrāşı bulut çetridin hevā ṣaḥnıġa tarttı ve raʿd ġavġāsı berḳ şuʿlesi ḳıyāmet ʿalāmetidin (9) nişān berip cihān yüzin ḳararttı bir ṭarafdın ṣāʾikalar ötti lāleler sīnelerige (10) dāġlar salur irdi ve bir cānibdin jāleler peykānı nergis közlerige ḳadalur irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(11) Berḳ tīġı bile taġ sīnesi irdi pāre

Raʿd ġavġāsıġa yer titrer idi her bār

Bāzende bu ḥālda (12) yaġın tīr-bārānıdın hīç penāh alaʾlmas irdi gāh şāḫlar tübige sıġınur irdi. (13) Ve zamānī bergler[195] ara pinhān bolur irdi. Ve her sāʿat tolı ve yamġur şiddeti artar irdi. (14) Ve her laḥẓa berḳ ve ṣāʿiḳa ḳuvveti evcġa tartar irdi.

Beyt

[194] "lazım bildi" sayfa kenarına yazılmış.
[195] İmlası düzeltildi.

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ḳarañgġu kiçe[er] itik yaġın [u] raʿddın ġavġā

(15) Ferāġatda uyuġan eylemes bu ḥālıma pervā

El-ḳıṣṣa kiçeni miñg ġuṣṣa birle tañgġa yetkürdi. Ve nā-kām- **[28b]** (1) lıḳ ol nā-hengām belāġa ṣabr ḳıldı. Her dem āşiyānesini ve yār-ı ferzānesini yād iter irdi. (2) Ve yüz ḥasret ve derd birle pāre köñglidin āh-ı {serd}[196] çeker irdi ve aytur irdi kim:

Beyt

feʿilātün mefāʿilün faʿlün (feʿilün)

Bilsem irdi ki (3) firḳatıñg derdin

Ḳılur irken bu nevʿ yār zebūn

Sendin ayrılmaġay idim bir dem

Hergiz ölmes idim (4) yıraḳ bir kün

Ve çūn ṣubḥ zülāli maşrıḳ menbaʿıdın cārī boldı ve ḳarañgġuluḳ ḫaṭṭı rūzgār (5) ṣafḥasıdın yuyuldı ve āf-tāb veʿālem tāb tapışı birle zemīn [ü] zamān rūşen boldı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tarttı ḫāver sarıdın (6) zerrīn[197] ḫançer āf-tāb

Ḳıldı rūşen rubʿ-ı meskūnnı ser-ā-ser āf-tāb

Bāzende yene fervāz ḳıldı tereddüd[198] birle kim öyige yanġay (7) veyā iki üç kün seyr ḳılıp ʿişretġa ulanġay. Bu eṣnāda bir tīz-zebān ve ḳavī çengāl laçin kim (8) ṣayd başıġa āsmāndın āf-tāb şuʿāʿı yerge tüşkendin cüstraḳ yeter irdi ve üstün (9) ve cūşıda köz naẓarıdın tīzraḳ felekke özin vāṣıl iter irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṣayd başıġa yeterde (10) berḳ dik āteş-feşān

Hem ora hem itek açmaḳ birle ṣarṣardın nişān

[196] T27a-15
[197] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T27b-4
[198] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T27b-5

Bāzendege ḳaṣd ḳıldı miskīn kebūter- (11) niṅg közi laçinġa tüşti yüreki ḳozġaldı. Ve her ḳuvvet-i ḥareketi kim aʿżāsıda bar irdi (12) ḳorḳınçıdın yoḳaldı.

Beyt

mefāʿilün fāʿilātün feʿūlün

Kebūterġa[199] laçin yetkürse çengāl

Bolur ḳorḳunç birle zār-ı bed-ḥāl

Bāzende özini (13) belā bendige baġlıḳ kördi irse vefā-dār yārınıṅg naṣīḥatın yādıġa keltürdi. Ve öziniṅg nā-tamām (14) fikri ve ḫām ḫayālınıṅg bāṭıl irkenidin vuḳūf taptı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Neẕrler ḳıldı vaʿdeler etti

(15) Yaḫşı niyetde yārıġa yetti

Ve aydı kim eger bu mühlikedin selāmetlik birle ḳutulsam ve bu belālardın āsānlıḳ **[29a]** (1) birle ḫalāṣ olsam hergiz sefer endīşesiġa ḫāṭırım sarı yol bermegey-men. Ve yār-ı hem-dem ṣoḥbetin muġtenem tutup (2) ḥuẓūrıdın baş kötermegey-men.[200]

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Baḫt yāverlıḳ ḳılsan ḳolġa kelse vaṣl-ı yār

Tā tirikdür-men ilgidin bermegey-men (3) zinhār

Bu yaḫşı niyet berekātıdın aṅga necāt yolı açıldı ve neẕri ḳabūl bolup anı belādın ḫalāṣ ḳıldı. (4) Andaġ kim laçin pençesi anı ḳabżasıġa kiltürür maḥalda yene bir ṭarafdın bir ejdehā-ṣıfat bürgüt kim (5) şikār vaḳtıda mülk āşiyānesi üzre nesr-i ṭāyirġa {ḥamle}[201] salur irdi. Ve iştihā maḥallıda ḥaml ve ceddini āsmān (6) merġ-zārıdın alur irdi.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[199] Yönelme hali eki takdim tehir yapılmış, düzeltildi. T27b-11
[200] Olumsuzluk eki diğer nüshadan ilave edildi. T28a-1
[201] T28a-5

Heme ḳorḳınç ile çarḫ otlaġıda otlayaʾlmas

Meger behrām aṅġa ḳoyçı bolup ḳılsa nigeh-bānlıḳ

(7) Nāgāh ṭuʿme istep pervāzġa çıḳıp irdi, laçin ve kebūter ḥālların kördi ve özige aydı kim egerçi (8) bu kebūter miniṅg münāsebetimġa baḳa kiçik loḳma ve az ṭuʿme durur; ammā nefsge fīʾl-cümle anıṅg birle tesellī berse (9) ve aṅġa ḳanāʿat ḳılıp nā-şitālıḳ itse bolur. Pes ḥaml ḳıldı tā kim kebūterni laçinniṅg aldıdın alġay. Laçin- (10) niṅg ḥamlesin körüp egerçi kiçik bolsa, hem nihādıdaḳı ġayreti zūrıdın bürgütke[202] der-üftād boldı. İkileri (11) bir birleri birle ceng ü cedelġa meşġūl boldılar irse Bāzende furṣatnı ġanīmet bilip fiʾl-ḥāl bir uluġ taş turup (12) irdi ve özini anıṅg daldasıġa aldı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İki ḳuş birbirige çengāl attı

Ara tapıp kebūter cüst ḳaçtı

(13) Ve anda bir töşük bar irdi kim ḳuçḳaç sıġmas irdi. Hezār meşaḳḳat birle anıṅg içre kirdi. Aḫşam{ġaça}[203] (14) anda yattı. Ve kiçeni hem töşük içre ʿaẕāb şikenceside ötkerdi. Seḥer kim ṣubḥnıṅg aḳ ḳanatlıġ kebūteri (15) āsmān uvasıda ḳanatların aça başladı ve kiçeniṅg ḳara ḳarġası ʿanḳā dik özini pinhānlıḳḳa taşladı.

[29b] (1) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳuyaş ṭāvusı Çūn seḥer bāġıda

Yörüy başladı āsmān bāġıda

Bāzende eger çendī kim {gürisnelıḳdın}[204] uçḳunça ḳuvveti (2) yoḳ irdi, be-ḳadr-ı {ḥāl}[205] per u bāl urdı tersān [u] hirāsān oṅg solıḳa ḥāżır bolup yörüdi. Eṭrāf-ı (3) cevānibni iḫtiyāṭ ḳılıp barur irdi. Nāgāh yer üzre kebūterī kördi kim bir neçe dāneniṅg aldında bar. Bāzende (4) gümān ḳıldı kim ol dām içre girif-tār ammā anıṅg bedeni mülkiġa cūʿ leşkeri ġālib kelip irdi. Öz cinsini (5) anda körgeç ṭāḳat ḳılalmayın bī-iḫtiyār anıṅg ḳatıġa bardı. Ol dānege boyun sunup irdi kim belā (6) bendiġa bağlandı.

---

[202] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T28a-12
[203] T28b-1
[204] T28b-3, 4
[205] T28b-4

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dām-ı şeyṭāndur bu dünye dāne nefsiñg leẕẕeti

Dāne ḥırṣı salġusı köñglüm<üñg> ḳuşın dām ara

(7) Bāzende özin bu ḥālda körüp ol kebūterġa feryād ḳıldı kim ey birāder ikimiz bir cinsdindür-miz.[206] Men seni (8) öz cinsim bilip bu belāġa girif-tār boldum. Pes ne üçün meni bu ḥāldın ḫāber-dār itmediñg tā kim ḥaẕer (9) ḳılġan irdim. Ve kebūter aydı: Bu sözni ḳoyġıl kim ḳaderġa ḥaẕer ḳılmaḳ pāyide bermes. Ve ḳażāġa rıżādın (10) bölek nemerse ʿilāc imes.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün fāʿilün/mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

Ger kilse ḳazanıñg yayıdın oḳ

Rıżādın özge reddiġa siper yoḳ

Bāzende aydı: Hīç ʿilāc bar mu kim meni bu belādın alġay ve ḳıyāmetġa tegrü minnet ṭavḳın gerdenimġa salġay-sin. (12) Kebūter aydı: Ey raʿnā egerçi men ḫīle bilsem irdi, burunraḳ özümni ḳutġarġay irdim tā kim, (13) özümge necātlıḳ tapalmas-men sañga neçük ḫalāṣlıḳ bereyin. Ve {ne}[207] ḫūb oḫşar seniñg ḥālıñg ol tiveniñg aḥvālıġa (14) kim bisyār yol yörüp hardı ve nāle-i zārī birle anasıġa aydı kim ey mihr-bān sāʿatī toḫtaġıl kim (15) demimni alayın. Anası aydı: Ey bī-baṣīret, körmes mu {sen}[208] kim bu belānıñg yifi yananıñg[209] ḳolıda turur. Eger mende **[30a]** (1) endekī iḫtiyār bolsa irdi özümni yük yörüşidin ve seni yol yörüşidin ḫalāṣ ḳılur (2) irdim.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Şütür-beçe anasıġa didi kim

Zamānī toḫtaġıl bisyār hardım

Didi ger boyda bolsa öz ḳolımda

(3) Yörür irdim boşanıp öz yolumda

---

[206] -men yazılmış -miz olarak düzeltildi. T28b-11
[207] T29a-2
[208] T29a-6
[209] T29a-6

Bāzende çūn nā-ümīd boldı irse ıżṭırāb birle ṭayş-ı āġāz ḳıldı (4) ve cidd ü cehd birle ḳanat ayaġıġa zūr ḳıldı. Ümīd riştesi muḥkem irdi. Velī dām ifi köhne ve süst (5) a͡ngа kūşiş[210] berdi irse if üzüldi. Bāzende ḥalḳını dām ḥalḳasıdın ḫālī taptı fāriġ-bāl- (6) lıḳ birle uçtı. Vaṭanıġa yüzlendi bu nevʿ uluġluġ bendidin ḫalāṣ bolġanını͡ngа şādlıġı (7) birle gürisnelıġın unutup barur irdi. Tā bir kentke yetti kim anda zirāʿatını͡ngа ḳıraġıda {tam}[211] (8) bar irdi {a͡ngа ḳondı}[212]. {Dihḳānını͡ngа balası kim zirāʿatnı baḳıp yörür irdi}[213] közi kebūterġa tüşti irse kebāb ārzūsı dimāġıdın tütün örletip ḫarāb ḳıldı. (9) Neyni kemān cunāḳıġa mühreni alıp anı͡ngа sarı revān eyledi. Bāzende bu bāzīdin ġāfil kö͡ngli (10) közi geşt-i ṣaḥrā sarı māyil irdi. Tā ki felek ḥaḳḳ-ı bārī şuʿbedesidin mühreni͡ngа żarbı ol şikeste- (11) ḥālını͡ngа beliġa tigdi irse ser-nigūn bolup tam tübide bir ḳuduġ bar irdi kim a͡ngа tüşti. (12) Ve ol andaġ ḳuduḳ irdi kim beġāyet ki͡ngrülükidin çarḫ-ı felek anı͡ngа aġzıdaḳı su tartadurġan (13) dūlābdın özge irmes irdi. Ve bī-nihāyet çuḳurluġıdın kündüzler ve kiçeler anı͡ngа aḳ (14) ḳaralarıdın ḳatlaġan aġramçını a͡ngа salsa boy bermes irdi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Çuḳurluḳda ḳuduġ andaḳ idi kim

(15) Tübi yetinçi yir bir ḳaʿrige barmış

Hem irdi ke͡ngligi ol nevʿ kim çarḫ

Anı͡ngа eṭrāfıda devr ursa harmış

[30b] (1) Dihḳan-beçe barıp bildi kim kebūter ḳuduḳ tübige tüşüpdür. Ve tedbīr aġramçısı anı͡ngа ḳaʿrige yetmekke (2) ḳısḳalıḳ ḳılur. Nā-ümīd bolup yandı. Bāzende nim-cān irdi kim ol ʿuḳūbet zindānıġa bir kiçe kündüz (3) kö͡ngli pāre bedeni yāre bolup yattı. Ve ḥāl tili birle ʿācizlıḳ ṣıfatın żaʿīflıḳ ve bī-çārelıḳ (4) ṣūretin Nevāzendeni͡ngа ḫayālıġa ʿarż eyledi ve aytur irdi kim:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Ey ḫoşā kim ma͡ngа kūyın͡gа idi yaḫşı menzil

[210] İmlası düzeltildi.
[211] T29a-12
[212] T29a-12
[213] T29a-12, 13

(5) İşikiñg tofraġıdın közge yaruġluḳ ḥāṣıl

Köñgülüme bār irdi sensiz bulaʾalman hergiz

Ne ḳılay kim bu köñgül saʿyisi irken (6) bāṭıl

Ve irtesi nevʿ-i ḳūt tapıp taḳdīr-i ḥāl ḥīle ve medār birle özini çāhnıñg üstige aldı ve andın (7) nāle ve zārī birle uçup āşiyānesi ḳırġıġa yetti. Nevāzende anıñg feryād u fiġānıñg eşitip istiḳbālıġa (8) çıḳtı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men durur-men kim közüm yār yüzige açtım

Tüş müdür yā ki ḫayāl dil-berime yandaştım

Ve çūn Bāzende kenāre tarttı (9) irse, anı beġāyet naḥīf maʿlūm ḳıldı ve aydı kim: Ey yār-ı kem-dīdār ḳayda irdiñg ve ḥālıñg neçük keçti. (10) Bāzende aydı:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Çekip-men kim ʿışḳ derdini ki sormañg

Tapıp-men hicr ki zehrini sormañg

Ança kim belā ve miḥnetrenc ü meşaḳḳat (11) meniñg başımdın keçti.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kiçe bolġay idi ḫālī mekānı

Sañga ḳılġay idim andın beyānı

Sözüm ḫulāṣāsı bu kim eşit (12) <irdi kim> seferde bisyār tecribe ḥāṣıl bolur. Bārī mañga bu tecribeler rū berdi kim tā tirikdür-men sefer fikriġa (13) ḫayālım sarı yol bermegey-men. Ve żarūret bolmasa āşiyāne kūşesidin hergiz çıḳmaġay-men. Ve öz iḫtiyārım (14) birle dost müşāhedesini miḥnetġa mübeddel ḳılmaġay.

Beyt[214]

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Kişige uçramasun miḥnetim mücāhedesi

Hemīşe bolsun a͡ng͡a yārnı͡ng͡ (15) müşāhedesi

Ve bu meṣelni a͡ng͡a kiltürdüm kim tā ḥażret-i pādişāh-ı ʿālem-penāhnı͡ng͡ ġurbetni sefer {zilletiġa}[215] mübeddel ḳılıp öz **[31a]** (1) vilāyetidin ketmegey ve yār u diyār firāḳını kim netīcesi kim zār ve nāle-i eşk-bār-ı dīde irür, öz (2) iḫtiyārı birle ḳabūl etmegey.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Diyār u yārnı ḳılsam uşol nefes ki ḫayāl

Ḳılur yaşım suyı turġan yerimni mālāmāl

(3) Debşelim aydı kim: Ey vezīr-i nāṣiḥ egerçi sefer meşaḳḳatleri bisyār durur velīkin menfaʿatları (4) bī-şumār irür. Eger kişi ġurbet ve miḥnetke tüşse āb u pākīze bolur. Ve tecribeler kim ʿömr içre olar (5) bir pāyide körse bolur. Ve kişige uluġ teraḳḳī seferde durur. Ḫᵕāh ṣūret-i ẓāhiridin ve ḫᵕāh maʿnāsı (6) bāṭınıdın körmedin mu kim şaṭrenc yolıda alte menzil seferi birle ferzāne bolup ferzīn (7) maḳāmıġa yeter. Vay kim on tört kiçe seyr ḳılmaḳ birle ḥalāl mertebesidin çıḳıp bedr derecesin (8) ḥāṣıl iter.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Şeh seferler bile keyḫusrev bolur

Bī-sefer ay bolsa bī-pertev bolur

Ve eger kişi meskeni (9) kūşesidin başın almasa ve vaṭanıdın taşḳarı ḳadem ḳoymasa, şehr-i ʿacāyibī müşāhedesidin maḥrūm (10) ve ʿābidler muḥabbetleri muʿāyenesidin bī-behre ḳalġay. Ve ḳarçıġaynı͡ng͡ ornı pādişāhlar ḳolı (11) anı͡ng͡ üçün bolup durur kim uvasıda ḳaraʾlmas ve cuġd anı͡ng͡ üçün kim ḫārlıḳ tamını͡ng͡ (12) arḳasıda ḳalıp durur kim vīrāneni taşlayaʾlmas.

Beyt

---

[214] mücāhedesi, müşāhedesi kelimeleri takdim tehir yapılmış. T30a-3
[215] T30a-4

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Eylegil cevlān her dem seyr ḳıl şeh-bāz dik

(13) cuġd yaṅglıġ tā ki olturġuṅg durur vīrān ara

Uluġ meşāyıḫlardın birleri bu rubāʿī birle mürīdlerin (14) seferġa delālet ḳılur irdiler.

Beyt

Mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü feʿül

Her kim ki sefer ḳılsa pesen-dīde bolur

Kāmil bolup ilge merdüm-i dīde bolur

(15) ʿĀlemde sudın pāk nemerse bolmas

Bir yirde maḳām eylese gendīde bolur

Ve ol şikārī ḳarçıġay kim bāznıṅg **[31b]** (1) balaları {birlen}[216] bir uvada çoṅg bolup irdi. Olarnıṅg arḳasıda ḳalsa ve sefer hevāsıda pervāz (2) ḳılmasa irdi, herāyīne sulṭān terbiyeti şerefin tafmas irdi. Vezīr aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** (3) Debşelim aydı: İşittim kim bir vaḳtda iki ḳarçıġay bar irdi. bir birlerige hem-dem ve mihr-bān cüft- (4) luḳdadur devrān ve olar āşiyāneleri bir taġ ḳıbleside irdi kim āsmān bürgüti ve ṭayarān ḳuvveti (5) birle anıṅg eṭrāfıġa yavuşaʾlmas irdi ve nesr-i ṭāyir īn-heme bülend pervāzlıġı birle anıṅg ḥudūdıġa (6) ḳavuşaʾlmas irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Taġ irmes kim nidür andın nişān

Āsmān üstide irdi āsmān

Ol āşiyānede fāriġ- (7) bāllıḳ birle bir birleri dīdārın ḫoş-dil ve ḫurrem devr sürer irdiler.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Taptıṅg ey bülbül (8) çemen ṣaḥnıda gül birle viṣāl

Bil ġanīmet anı kim boldunṅg besī perḫunde-fāl

[216] T30b-6

Bir neçe vaḳtdın keyin {ḫudā-yı}[217] taʿālā olarġa ferzend-i (9) dil-pesend ʿaṭā ḳıldı ve ferzendleriġa mihr şefḳatları bī-ḥadlıġıdın her ikileri aṅa ṭuʿme tapmaḳġa (10) barur irdiler. Ve her sarıdın ve her türlüg ġıḏā keltürür irdiler kim tā kim endek zamānda ḳuvveti teraḳḳī (11) eyledi. Bir kün anı yalġuz ḳoyup ata ve anası bir birleri bir sarı şikār üçün kettiler Ve çūn (12) olar ṣayd tapalmay keçiktiler irse bāz-beçeniṅ iştihāsı cāẕibesi ḥaraketke keldi. Ḳażārā[218] her sarı cünbiş ḳılur irdi, tā kim āşiyāneniṅ ḳırıġıġa bardı ve andın yıḳılıp taġ tübige tüşüp ketip barur irdi. (13) Bir bāz balalarıġa ṭuʿme tapmaḳ üçün çıḳıp ol taġ kemeride olturup irdi. Naẕarı ol (14) bāz-beçege tüşti kim tüben tüşüp baradur. Ve ḫayāl ḳıldı kim sıçḳan bolġay, yene bir bāz- (15) nıṅ ḳolıdın tüşüp barur.

Mıṣrāʿ[219]

Her dem körer meh suda yüzüniṅ ḫayālını

Fiʾl-ḥāl özin attı yerge **[32a]** (1) tüşeridin burun çengālıġa alıp uvasıġa iltti. Ve çūn aṅa tefaḥḥuṣ ḳıldı kim tumşuġı[220] ve ayaġı nişānesidin (2) şikārī ḳuş, cinslıḳ bāʿ iṣidin köṅlide mihr peydā boldı ve özige aydı kim Ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālā- (3) nıṅ ʿināyetini bu ḥāl żımnıda tapsa bolur kim meni anıṅ tiriklikige sebeb ḳıldı. Ve eger men ol maḥalda (4) ḥāżır bolmasam irdi bu cān-ver taġ başıdın yirge tüşse taşlar anıṅ aʿżāların (5) pāre pāre ḳılur irdi. Ve üstüḫ̆ānları tofraḳ bolup fenā yelige keter irdi. Ve çūn (6) ḳażā-yı rabbānī meni anıṅ beḳāsıġa vāsıṭa ḳıldı. İmdi münāsib ol kim ferzendlerim birle terbiyet şerīk (7) eylegey-men. Belki anı ʿazīzlıḳġa alġay-men kim evlādım ḳatārıda bolġay. Anı faḫr ḳılsa bolur dip (8) ol bāz şefḳat yüzidin anıṅ terbiyeti{ ġa}[221] meşġūl boldı. Neçük kim öz ferzendleriġa pervā ḳılur (9) irdi aṅa hem andaġ ḳılur irdi. Tā kim ol bāz-beçe çoṅ boldı. Anıṅ ẕātıdaġı ḥilmni (10) tābiş ve nihādıda cürʾeti nümāyiş ḳıla başladı kim[222] "النَّاسُ مَعَادِنُ كَمَعَادِنِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ" yaʿnī (11) "her maḫlūḳ altun kümüş kānları {dek}[223] kānlarıdur kim her birleridin öz gevherleri (12) ẓuhūrġa kelür." Egerçi öznini bāznıṅ balalarıdın sanar irdi, ammā ṣūret ü ṣalābet (13) ve himmetini olarnıṅ ḳatārıda körmes irdi. Ve ekṣer vaḳt mundaġ taḥayyürde irdi kim (14) eger men bulardın bolsam ne üçün ṣūret ve ṣıfatda

[217] T30b-15
[218] Bir satır sayfa kenarına ilave edilmiş.
[219] Vezin bulunamadı.
[220] İmlası düzeltildi. T31a-10
[221] T31b-1
[222] İnsanlar da altın gümüş gibi madenlere benzer. H. , Müslim, **Sahih**, 2638.
[223] T31b-3

bularġa oḫşamas-men (15) ve eger bulardın ir[me]sem[224] nige bu āşiyāne{de neçük}[225] irür-men.

Rubāʿī

Feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūlün/müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Ne bilgüm özümni bu arada dāḫil

[32b] (1) Ne ḫāric a͡nga <nige> kö͡nglüm <olġay> ḳāyil

Ol yaḫşı ki bu şübhelik özidin ḳoyulup

Bolsam āḫır mülk-i fenāġa vāṣıl

(2) Bir küni bāz ol ḳarçıġayġa aydı kim ey ferzend-i dil-bend {seni}[226] beġāyet melūl ḫāṭır körer-men velī melāl- (3) lıġın bāʿiṣin bilmes-men. Eger kö͡nglü͡ngde her nevʿi ārzū͡ng bolsa ma͡nga ayġıl kim tā anı peydā (4) ḳılmaḳnı͡ng sebebide bolayın. Ve her dem murād kim ḫāṭırı͡ngġa keçer iẓhār eylegil tā be-ḳadr-ı (5) ḫāl a͡nga kūşiş ḳılayın. Ḳarçıġay cevāb birdi kim men hem özümde bu melāllıḳ eṣeri (6) tapar-men ve sırrını rūşen bilmes-men. Ve eger bilsem, hem aytalmas.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün feʿilün

Bülʿaceb gülni körü͡ng munda (7) açıldı bu zamān

Ni ḳılur-men rengini iẓhār būyını nihān

Ḥālā maṣlaḥatnı mundaġ körer-men (8) kim ma͡nga ruḫṣat bergil tā iki üç kün cihān eṭrāfıda yörgey-men. Şāyed ki ḫareketim bereketidin (9) ġam u ġubār kö͡nglüm ṣafḥasıda ayrılġay.[227] Ve çūn ḫāṭırım ʿālemni͡ng ʿacāyibleriġa meşġūl bolsa bolġay kim (10) feraḥ ṣūreti żamīrim āyīneside peydā bolġay. Bāz firāḳ āvāzesin kim eşitti cānıdın (11) {tütünler}[228] örledi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[224] T31b-6 bolmasam
[225] T31b-7
[226] T31b-9
[227] T31b-14 ber-ṭaraf bolġay
[228] T32a-1

Sen ki firḳatdın söz aytıp bile köydürdüñ meni

Her ne ḳılsañ ḳıl velīkin hīç ḳılmaġıl anı

(12) Feryād ḳıldı kim ey ferzend bu ne ḫayāl durur kim sen ḳıldıñ ve ne endīşe durur kim (13) ḫāṭırıñġa eledi̇ñ. Sefer sözin hergiz aymaġıl kim deryāyīdür ādem-ḫ˘ār ve ejdehāyī irür (14) merdüm-rubāy.

Beyt

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Uşbu cihānnıñ seferidür sefer

Çünki sefer ṣūreti keldi saḳar

Ḫalāyıḳ sefer iḫtiyār (15) ḳılmaḳları yā evḳāt-güẕārlıḳ esbābın peydā ḳılmaḳ üçündir yā vaṭanda bolmaḳları **[33a]** (1) dişvārlıġıdındur. Ḥālā sañga bu ikidin hīç biri vāḳiʿ irmes. Şükr Ḫudāġa kim evḳāt (2) ötkergünçe tūşeī ferāġat eylegünçe kūşeī bar. Ve yene özge ferzendlerimdin seni artuḳraḳ (3) bilür-men ve hemeleri seniñ uluġluḳuñġa boyun igipdürler. Pes munça birle sefer meşaḳḳatın (4) iḫtiyār ḳılmaḳ ve iḳāmet rāḥatın terk eylemek ʿaḳldın yıraḳ körünür aytıpdurlar kim:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(5) Yaḫşı künni taşlamaḳ irmes durur ʿāḳil işi

Ḳarçıġay aydı kim ança mañga {aydıñg}[229] şefḳat ve mihr-bān- (6) lıḳ yüzidin durur. Ammā her-çend kim fikr ḳılur-men, bu kūşe ve tūşe meniñ ḥālımġa lāyıḳ irmes. (7) Ve meniñ köñglümde fikr keçer kim ʿibāret andın ḳāṣır irür. {Bāz}[230] bildi kim [231]"كُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ اِلَي أَصْلِهِ" nüktesi ẓuhūrġa (8) kilipdür. Özini bu söz ḥaddıdın yıraḳ tuttı. Yaʿnī "her nemerse öz aṣlıge yiter" ve aydı ey ferzend (9) her söz kim men aytur-men, ḳanāʿat maḳāmıdın durur her ne kim sen aytur-sin, ḥırṣ mertebesidin irür. (10) Ve ḥırṣ-pīşe maḥrūm durur, hemīşe tā kim kişi ḳanāʿat ḳılmasa āsāyiş tapmas. Ve çūn sen ḳanāʿat (11) niʿmetige şükr ḳılmay-sin ḳorḳar-men kim sañga ol yetkey kim uşol {ḥarīṣ}[232] möşükke yetti. Ḳarçıġay (12) sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Bāz aydı keltürüpdürler burun zamānda bir mama bar irdi kim (13) ḥālı beġāyet zebūn ve külbesi bar irdi kim cāhiller köñgülleridin tarraḳ ve baḫīller köz- (14)

[229] T32a-11
[230] T32a-13
[231] Herşey aslına döner.
[232] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T32b-4

leridin ḳarang̱uraḳ ve bir gürbesi bar irdi kim hergiz nān yüzin ḫayāl āyīneside körmep (15) irdi. Ve bī-gāne āşiyānedin[233] aş atın eşitmep irdi. Ve ang̱a ḳāniʿ[234] irdi kim gāh gāh sıçḳan **[33b]** (1) yıdın töşükdin yıdlar irdi. Yā anıng̱ izidin tofraḳ taḫtasıda körer irdi. Ve eger (2) aḥyānen baḫtı bāzūsıdın yolap saʿādeti saʿy eylep bir sıçḳan anıng̱ ḳolıġa tüşse.

Rubāʿī

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(3) Bir gedā yang̱lıġ ki tapḳay genc-i zer { ruḫsāresi }[235]

Ruḫsārı ḫoş-dillıġıdın çerāġ dik yanar irdi. Ve ötken ġamları (4) teşneligi şādlıḳ şarābı bile ḳanar irdi. Bir hafta veyā on kün bu mıḳdār ġıḏā birle kün (5) ötkerür irdi ve aytur irdi kim.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ötkerip irdim künümni cūʿ birle māh u sāl

İmdi yā Rab (6) bu ferāġat tüş müdür yāḫūd ḫayāl

Bu cihetdin kim pīr-zen öyi möşükning̱ ḳaḥṭ sālı durur. Hemīşe (7) aruḳ ve żaʿīf irdi ve yıraḳdın ḫayāl ṣūretide körünür irdi. Bir kün nihāyet-i bī-ṭaḳātlikdin (8) hezār-miḥnet ü meşaḳḳat birle ögze başıġa çıḳtı irse hem-sāye ögzeside bir möşük kördi kim ḫırāmān (9) kelür. Beġāyet semizlikdin āheste mang̱ar ve şīr-i ciyān dik ṣavt sanap ḳadem ḳoyar. Pīr-zen gürbesi öz (10) cinsidin ol ṣıfatlik tāze ve ḳavī möşükni kördi irse mütaḥayyir bolup feryād çekti kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yār ḫırāmān yetting̱iz ḳaydın kelür-siz aytıng̱ız

Ey birāder bu leṭāfet birle andaġ maʿlūm buladur kim Ḫıṭāy (11) ḫānınıng̱ ziyāfet-ḫānesidin kelding̱iz bolġay. Ve illā bu ṭarāvet[236] nedindür. Hem-sāye möşüki cevāb (12) birdi kim men pādişāh ḫ̆ānınıng̱[237] rīze-ḫ̆ārı[238] irür-men. Her irte men anıng̱

[233] T32b-8
[234] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T32b-8
[235] T32b-11
[236] İmlası düzeltildi.
[237] İmlası düzeltildi.

bār-gāhı içre ḥāżır bolur-men ve żiyāfet (14) ḫ̆ānların yaydılar irse cürʾet körgüzüp semiz goşt meyde-nānlar körgüzüp (15) bir neçe loḳma alıp ḳaçar-men. Tā anıng birle yine irte kiçe anıng vüsʿat ü ferāġat birle rüzgār ötkerür-men. **[34a]** (1) Pīre-zen möşüki sordı kim semiz goşt digen ḳaydaġ nemerse bolur ve meyde-nān şūreti neçük irür. (2) Ve hem-sāye möşüki küldi. Anıng üçün seni örmeçükdin farḳ ḳılıp bolmaydur. Bizning ebnā-yı (3) cinsimizġa sening bu şekl heyʾeting din bisyār ʿār durur. Bu şūret bu şıfat birle öydin talaġa (4) çıḳarıngdın neng bī-şumār irür.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Möşüklükdin nişānıng uşbu baş [u] ḳuyruġung olmış

Ki andın (5) özge ʿużvung barçasıdur örmeçük miṣli

Eger sen sulṭān bār-gāhını körseng ol leẕīẕ ṭaʿāmlar (6) ve muvāfiḳ ġıḏālar ıdların burasang mümkindür kim [239]"يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ" (7) sırrı ġayb perdesidin ẓuhūr ʿarṣasıdın kelip yeng̃i ḥayāt tapḳay-sin. Yaʿnī "Ḥaḳ taʿālā (8) tirgüzür ḳuruġan üstü ḫ̆ānlarnı."

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nā-gehān maḥbūb būyı yitse ʿāşıḳ ḳabrige

Yoḳ ʿaceb andın (9) tirilse her bozulġan üstü ḫ̆ān

Pīre-zen möşüki tamām tażarruʿ birle aydı kim: Ey birāder mening sende (10) hem-sāyelik ḥaḳḳım bar durur. Ve aramızda cinsliḳ rābıṭası ṯābit, ne bolġay kim barur-sin (11) meni hem iltseng. Şāyed kim sening devleting birle ol uluġ yerge yetsem ve ṣoḥbeting bereketidin (12) nevāyī ḥāṣıl itsem.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İrenler itekidin almaġıl ḳol

Olarnıng ṣoḥbetide dāimā bol

---

[238] İmlası düzeltildi.

[239] …Çürümüş kemikleri kim diriltecek… Kur'an, Yasin 78.

Hem-sāye möşüki (13) anıñg bu nāle-i zārīsin eşitti irse mihr otıdın köñgli {iridi}[240] ve muḳarrer ḳıldı kim bu nevbet anıñgsız (14) pādişāh daʿvetiġa barmay. Pīre-zen möşükiniñg bu vaʿde birle cānı tāze boldı ve ögzedin tüşüp (15) hem-sāyeniñg beşāretin Pīre-zenġa beyān ḳıldı irse pīr-zen muñga naṣīḥat başladı kim: Ey **[34b]** (1) refīḳ-i mihr-bān ehl-i dünyā sözige firīfte bolmaġıl ve ḳanāʿat kūşesin ḳoldın ipermegil kim ḥırṣ (2) ḳaçası köz tofraġdın bölek nemerse birle tolmas. Ve ṭamaʿ ārzū közin fenā ignesidin ve ecel ıġı- (3) dın özge nemerse birle berkitip bolmas.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳanāʿat ḳılġusı irni tuvān-ger

Cihān kezgen ḥarīṣ añga ḫaber ber

Kişide (4) bolmaġay īmān ṭāʿat

Ḫudā bergenge ger ḳılmas ḳanāʿat

Ammā bu miskīn möşük başıġa sulṭān niʿmeti sevdāsı (5) andaġ tüşüp irdi kim naṣīḥat dārūsı añga nefʿ ḳılmas irdi.

Mıṣrāʿ[241]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İrür ʿışḳ ehliġa pend ü naṣīḥat

(6) Ḳafesde ġırbāl içide su

El-ḳıṣṣa bir kün hem-sāye möşükiniñg ittifāḳı birle yıḳıla {ḳopa}[242] özini (7) sulṭān dergāhıġa yetkürdi. Bu bī-çāreniñg anda barışıdın burun [243]"الْحَرِيصُ مَحْرُومٌ"[244] (8) {ejderhāsı}[245] anı yutmaḳ [üçün] aġız açıp irdi. Ve żaʿīf ṭāliʿi maḥrūmluḳ suyın ḫām ṭamaʿı otıġa (9) saçıp irdi. Ve sebeb ol irdi kim ötken {küni}[246] möşükler bāverçi[247] ḫāne eṭrāfıġa (10) yıġılışıp goşt ve nān ḳaṣdıda ġavġā salıp irdiler. Ve olarnıñg feryād u fiġānın (11) mihmān ve mīz-bān heme tenglikke ḳalıp irdiler. Ol cihetdin pādişāh emr ḳılıp (12) irdi kim tīr-endāzlar heme oḳ yaların ṭayyār ḳılıp gūşede

[240] T33b-11
[241] İkinci mısrada hece sayısı eksik.
[242] T34a-6
[243] Hırs gösteren mahrum olur.
[244] İmlası düzeltildi.
[245] T34a-7
[246] T34a-9
[247] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T34a-9

olturup irdiler, (13) tā her möşük kim bī-ḥayālıḳ sırrın yüzige tutup cürʾet meydānıġa kirip loḳmaī kim ilgeri (14) alġay, ciger-dūz yigen {bolġay.}[248] Pīre-zen möşüki bu maʿnādın bī-ḫaber Çūn ṭaʿām būyı (15) meşāmıġa yetti irse laçin dik bī-iḫtiyār özin ḫ̆ān şikārgāhıġa attı. Henūz **[35a]** (1) iştihāsı terāzūsınıng̃ pülleriġa aġır loḳma tartılmap irdi kim bī-gāh oḳ sīneside (2) terāzū bolup yattı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yıḳıldı çūn bedendin ḳanı aḳıp

Didi bu sözni öz ḥālıġa baḳıp

(3) Nige keldim ḳaçıp ol Pīre-zendin

Yidim baġrıma oḳ bu tīr-zendin

Bu meṣelni anga keltürdüm kim tā sen (4) hem meninġ āşiyānem kūşesin ġanīmet sanaġay-sin ve loḳmaī kim sanga bī-meşaḳḳat kilür ḳadrın (5) bilgey, bu azġa kanāʿat eylep ziyādeni tilemegey-sin. Mabādā kim ol pāyeġa yetelmeyin (6) bu rütbedin ḳuruġ ḳalmaġay-sin. Ḳarçıġay aydı kim her ne kim didinġ ʿayn-ı naṣīḥat ve maḥż-ı (7) merḥamet[249] durur, ammā cüzʾī nemerselarġa meşġūl bolmaḳ Pīre-zenler işleri durur, (8) maḥż yemek ve içmekke ḳanāʿat ḳılmaḳ bī-ʿaḳl cevānlar ʿādeti irür. Eger kişi (9) uluġluḳ mesnedide olturayın dise kerek kim bülend işlerġa özin yaraġlaġay. Eger ser-verlıḳ (10) tācın başıġa ḳoymaḳ tilese cüst ü cūy kemerin belige baġlaġay. Ammā bülend-himmetler pes ve ḫasīs işlerġa (11) rızā bermepdürler ve ʿālī-ṭabʿ erāzil mekānın tutmaḳnı kötermepdürler.

Beyt

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Himmet ile ger kişi (12) ḳoymas ḳadem

Bolmas anga yoḳḳarı çıḳmaḳ ba-hem

Bolġıl igiz tapġıl eṣer māhdın

İsteme yamġur suyını (13) çāhdın

Bāz aydı kim bu ḫayāl başınġdadur ḳuruḳ pindār birle vücūd almas ve bu hūşınġ (14) ḳazanı ḳuruḳ bī-kār temennādın ḳaynayʾalmas. Hīç iş tā esbābı müheyyā bolmayın bütüp (15) iligdin ketmes. Hīç netīce muḳaddimeler tertīb bermeyin yüz

[248] T34a-13
[249] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T34b-6

körsetmes, ba-hem bolmas uluġlar **[35b]** (1) ornı meger cemʿ ḳılmay uluġluḳ esbābın. Ḳarçıġay aydı: Çengālım ḳuvveti uluġluḳ devleti peydā (2) ḳılmaḳġa yaḫşı ālet durur ve minḳārım himmeti bülend rütbe tapmaḳġa ḫūb vesīlet irür. (3) Meger sen ol şimşir-zen bahādur ḥikāyetin işitmediñg mü kim dil-āverlıḳ bāzūsınıñg zūrıdın (4) şāhlıḳ ve ser-verlıḳ iddiʿāsın ḳıldı āḫirüʾl-emr himmeti ḫilʿati salṭanat ārāyişi birle (5) zīnet taptı. Bāz sordı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Ḳarçıġay aydı burunḳı zamānlarda bir kāsib (6) bar irdi kim beġāyet aḥvālı teng ve nā-murād ve ʿiyālleri evḳātın keçürmekde bī-nihāyet nā-şāddur ve mānde- (7) lıḳdın şofrası varaḳıda hergiz neşāṭ ḥarfin oḳuyalmas irdi. Ve hüneri ḥuṣūlıdın ʿiyāl- (8) larıġa ḫarcı tūşeluġı pāyide alaʾlmas irdi. Āḫiruʾl-emr Ḥaḳ sübhānehū ve taʿālā añga bir oġul (9) kerem ḳıldı kim devlet velāyeti pīşāneside peydā ve ḥaşmet ʿalāmeti çehreside hüveydā.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(10) Mübārek ṭalʿatı ferḫunde-fālı

Saʿādet bāġıda zībā nihālı

Anıñg ḳademi bereketidin ata{sı}[250] ḥālın revnaḳ (11) tapıp vüsʿatlikke tarttı. Vücūdı yümnidin kesbiniñg daḫlı ḫarcıdın arttı ve atası anıñg (12) ḳademini mübārek bilip ḳolıdın kelişiçe añga terbiye ḳılur irdi. Tili sözge kelgendin (13) beri her ne dise oḳ yaydın dir irdi. Ve tīr ü şimşīr birle oynar ve anı neçe kim mektebġa (14) iltseler ḳaçıp meydān sarı keter irdi. Ve ḥaṭ taʿlīm birseler elifni nīze raʾnı (15) şimşīr mimni gürz, nūnnı siper ḫayāl ḳılur. Ve hemīşe {cevher-dār}[251] ḳılıçlar ḫaṭṭıdın cihān-gīrlıḳ ḥarfin **[36a]** (1) oḳur irdi. Dāyim siper naḳşıdın kişver-güşāylıḳ muṭālaʿasın ḳılur irdi.

Beyt[252]

Ḳılur irdi (2) keni sūr sini siper gümān

Elifni bilip oḳ [u] yānı kemān

Ve çūn kūdeklik mertebesidin belāġat (3) ser-ḥaddıġa yetti irse, bir kün atası aydı kim: Ey oġlum meniñg heme himmetim seniñg sarı müteveccih (4) durur ve cevānlıḳ vaḳtı kūdeklik zamānıġa oḫşamaydur. Şūḫluġ ve delīrlıḳ eşerin aḥvālıñg (5) ṣafḥasıda rūşen körer-men. Pes ḫ̆āhiş ḳılur-men kim bed-endīş nefs seni şehvet

[250] T35a-11
[251] T35b-1
[252] Mısraların hece sayıları birbirinden farklı olduğu için vezin bulunamadı.

mühlikesiġa (6) taşlarıdın burun [253]"مَنْ تَزَوَّجَ فَقَدْ أَكْمَلَ نِصْفَ دِينِهِ" [254]ninġ muḥkem ḥişārı- (7) dın sanġa ḳarār-gāh eylegey-men. Yaʿnī "kişi kim ḫatun aldı, muḥaḳḳaḳdur kim dīnininġ nışfını (8) ḳurġan boladı" kim anġa şeyṭāndın hīç āfet yetmes. Ḥālā ḥālınġġa tuşluḳ ṭoyı çapduġı (9) ṭayyār ḳıldım, tā bir ḳız kim biznińġ berāberimiz ḳabīlesidin bolġay nikāḥınġġa kirgüzgey-men ve sen munda (10) ne şalāḥ körer-sin. Oġul aydı: Ey peder-i büzürg-vār ol ḫatunge men ḫ̌āhiş ḳılur-men anıńġ (11) çapduġı ve kābīnini özüm müheyyā ḳıldım. Bu bābda sizlerge hīç taṣdīʿ lāzım irmes. Ve sizler- (12) din aşlā meded ve yāverlıḳ kerekmes. Atası aydı kim ey püser senińġ aḥvālınġnı yaḫşı bilür kim (13) sende özlüküńġdin dest-māye ṭayyār ḳılġan māliye yoḳdur. Çapduġ rāst ḳıldım ki dir-sin (14) anı ḳaydın tapdınġ ʿarūsī kim közler isenġ ḳaysı durur. Oġul munı işitti irse (15) öyige kirdi ve şimşīr alıp çıḳdı kim ḫūblar ġamzeleridin yüz mertebe ḫūn-ḫ̌ārraḳ ve ʿaḳīḳ **[36b]** (1) lebler tişleridin miń derece gevher-bārraḳ idi. Ey peder men memleket ʿarūsın ḫ̌āst-kārlıḳ (2) ḳılġum durur ve salṭanat ḳızın nikāḥımġa alġumdur. Ve anġa çapduḳ ve kābīn şubu itik ḳılıcdın (3) ḫūbraḳ yoḳdur.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yaḫşı baḫtnı aşlā ḫoşlamas kişi yoḳdur

Memleket ʿarūsınıńġ mehri tīġ ile oḳdur

(4) Çūn bahādurluḳ himmeti pādişāhlıḳ peydā ḳılmaḳ üzre irdi. Endek furṣatda tīġ ḍarbı birle (5) ekṣer vilāyetlerni müsaḫḫar etti ve himmeti bülendlıġıdın salṭanat derecesiġa yetti. Bu bābda (6) aytupdurlar kim.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün mefāʿīlün mefāʿilün faʿlün

Alalmay kişi hīç vaḳt memleket ḳızını

Ger eylemes anġa şimşīr gevherin kābīn

Bu meṣelni anġa keltürdüm tā bilgey-sin kim ʿināyet-i ezelī devlet esbābını mende müheyyā ḳılıp durur (8) tevfīḳ īzidī saʿādet-mendlik işikin meniń aḥvālım yüzige açıpdur, men ümīd-vār-men kim (9) endek furṣatda maṭlūbumġa yetküm durur ve

[253] Evlenen dininin yarısını tamamlar. H. , Zürkanî, **Muhtasaru'l-Makasıd**, 1009; Elbani, **es-Silsiletü's-Sahiha**, 625.
[254] İmlası düzeltildi.

murād ḳolın maḳṣūd boynıġa vāṣıl etküm durur.[255] (10) İmdi kişiniñg efsāne ve efsūnı birle bu ḥālnı taşlamas-men, bu ḫayāldın felek fikriġa başlamas-men.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Ketmese melāmet bile bügüsi başıdın

Bāz bildi kim bu ʿālī-himmet (11) ḳuş ḥīle riştesi birle dāmġa ilinmes ve meger firīb dānesi birle ṣayd ḳılınmas nā-çār seferige (12) icāzet birdi. Ve müfāraḳat dāġın sīnesige köterdi. Ḳarçıġay bāznı balaları birle vedāʿ (13) eyledi. Ve āşiyānedin pervāz ḳılıp yolın yiledi ve sāʿatīdin keyin bir taġ başıġa özin (14) aldı. Ve temāşā közin her ṭarafge saldı. Nāgāh kördi kim bir keklik yorġalap yörür sayraġınıñg (15) ṣadāsın taġ eṭrāfı yañgġu berür. Ḳarçıġay keklik şikārıġa ṭabʿ raġbetin bildi, bir ḥamle birle sīnesi **[37a]** (1) goştıdın ḥavṣalasın pür ḳıldı irse andaġ taṭlıġ ṭaʿām maʿlūm ḳıldı kim çāşnīsi leẕẕeti ḥayāt (2) şerbeti birle berāber ve mezesi [256]"وَلَحْمِ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ" niʿmeti birle hem-seyr yaʿnī "behiştīlarġa (3) nefsleri ārzū ḳıladurġan ḳuşlar ve goştın vildānlar turup ḥāżır". Ve çūn (4) ʿömri içinde mundaġ leṭāfetlik goşt yimep irdi.

Beyt[257]

Başıdın ayaġıñgız heme meniñg ṭabʿım muvāfıḳı

(5) Teñgri yarattı meger kim meniñg üçün

Pes özige endīşe ḳılıp aydı kim sefer fāyideleri uşbu kim nā-mülāyim (6) ġıḏāların ḫalāṣ tafıp ḫoş-güvār ṭuʿmeler bile leẕẕet ḥāṣıl ittim ve tīz ü teng. Bu henūz evvelḳı āṣārı (7) durur tā mundın keyin yine laṭīfeler ġayb zāviyesidin[258] şehādet ʿarṣasıġa kelür irken.

Naẓm

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

(8) Tā ḳader perde içidin ne çıḳarġay bilmen

Pes ḳarçıġay bir neçe kün ol ṭarafda neşāṭ u rāḥat birle uçar (9) irdi. Ve ferāġat birle şikār eylep keklikler ve çillerni ḳuçar irdi. Tā bir kün taġ başıda (10) olturur irdi, ol

[255] Bir satır sayfa kenarına ilave yapılmış.
[256] …iştahla yiyecekleri kuş etleri…Kur'an, Vākıʿa 21.
[257] Mısraların kelime sayısı farklı olduğu için vezin bulunamadı.
[258] İmlası düzeltildi. T36b-8

taġ itekide bir gürūh aṭlıġlarnı kördi kim şikār ṣafın ārāste ḳılıpdurlar (11) ve şikārī ḳuşlar heme ṣayd cüst ü cūyıda pervāz itipdürler.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṭabl āvāzı boldı āşikār <ḳıldı>

(12) Ḳuşlar işitip ḳaṣd-ı şikār

Ḳahr bile ḳarçıġay eylep sitīz

Ṣayd ḳatıda ḳılıp tırnaġnı tīz

Ḳıldı (13) laçinler besī tārāclar

Ḳalmadılar keklik ü durrāclar

Ve ol uşol vilāyet pādişāhı irdi, (14) mülāzimleri birle şikārġa çıḳıp irdi. Ve olar çergeleri ol taġ tübide ḳavuşup (15) irdi. Ve bu ḥāl eṣnāsıda pādişāh öz ḳolıdaġı ḳarçıġaynı bir ṣaydge saldı ve bu yetip alurıdın burun **[37b]** (1) ol bülend-himmet ḳarçıġay hem anıng̃ şikārıġaʿazm ḳılıp fiʾl-ḥāl pādişāh ḳarçıġaynıng̃ aldıdın (2) anı aldı. Ve çūn pādişāh naẓarı anıng̃ tīz-perlıḳıġa ve almanlıġıġa tüşti irse, köng̃li anıng̃ (3) girif-tārı boldı. Şol zamān feryād ḳıldı kim tā çābuk-dest ṣayyād luṭf ḥīleler ve dām ḥalḳasın (4) anıng̃ ḥalḳıġa saldı. Pes devlet rehberlıġı bile pādişāhnıng̃ ḫıẕmeti şerefiġa özin saldı (5) ve baḫt meded ḳılıp pādişāhnıng̃ ḳolın ang̃a taḫt eyledi. Ve eger bāznıng̃ menzilide iḳāmet (6) ḳılsa ve sefer eylep deşt eṭrāfını geşt ḳılmasa irdi anıng̃ bu dereceġa yetip ve mertebede (7) teraḳḳī eylemeki muḥāl irdi. Ve bu meṣelni ol cihetdin keltürdüm tā maʿlūm bolġay kim seferde bülend (8) mertebiyyet ve bisyār menfaʿat ḥāṣıl bolur ve kişini esfel-i sāfilīn pāyesidin aʿlā-yı ʿilliyyīn sāyesiġa (9) ulandurur.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Sefer yaḫşı mübārek iş durur kim

Anıng̃dın eylegey {nefˁ-i}[259] muṭlaḳ

Sefer ḳılsang̃ (10) murādıng̃nı tapar-sin

Ki [260]"فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا" dedi ḥaḳ

[259] T37a-13

Yaʿnī “{yürüñgizle[r]}[261] yer eṭrāfıda tā kim her sarı saçılġan (11) rızḳıñgızlarnı sefer ḳılmaḳ birle tapıp yiñgizler.” Ve çūn Debşelim sözi āḫırıġa yetti irse (12) {yene bir}[262] vezīr utru kelip duʿā-gūyluḳ resmin becā keltürdi, aydı ança kim ḥażret-i şehen-şāh-ı ẓıll-i ilāhī (13) sefer pāyidelerinīñg beyānıda söz aydılar, rāst ve dürüst ikenidin hīç şek (14) ve şübhe yoḳ durur. Fe-ammā bendeler ḫāṭırıġa andaġ kim keçer pādişāhlarnıñg melek-ṣıfāt (15) <ve> ẕātlarıġa kim ehl-i ʿālemnīñg selāmet ve rāḥatları olarnıñg selāmetlarıġa baġlıḳ durur. **[38a]** (1) Sefer meşaḳḳatın iḫtiyār ḳılmaḳ ve ʿişret ravżasıdın miḥnet bādiyesiġa intiḳāl (2) eylemek ḥikmet revişidin yıraḳ körünür. Debşelim aydı meşaḳḳat lāzım ḳılmaḳ irenler (3) pīşesi ve şīrler pīşesi irür ve bī-şübhe cihān-dārlarnıñg ʿişretinīñg itekige meşaḳḳat (4) tikenin ilinmes raʿiyyetlarġa ferāġat gülistānıda emniyet güli açılmas ve tā melīkler himmetinīñg ayaġı (5) beliyyet bādiyesiġa ḳadem salmas bī-sāmān dervīşlernīñg başı rāḥat yastuḳıda ḳarār eylemes.

(6) **Beyt**

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Eger sin tilersenīñg öz āsāyişinīñg

Diyārınıñgda ārām alalmas kişinīñg

Ve bilgil kim ḫudā-yı taʿālā- (7) nınıñg bendeleri iki ḳısm durur, birleri pādişāh kim olarnı memleket tutmaḳ ve fermān yörütmek (8) ʿizzeti üzre köteripdürler, birleri raʿiyyetler kim olarġa emn ü rāḥat şerefin (9) beripdürler. Bu iki ṭāyifenīñg ḥālları bir kişide cemʿ bolmas.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Kişi kim rāḥatın taşlap meşaḳḳat (10) iḫtiyār eyler

Ḳılur devrānḳı ehl-i zamāne üstige ser-ver

Çemende şāhlıḳ resmini gül yaḫşı bilür yaʿnī (11) ki ol nāzüklıġı birle tikendin eylemiş müstemir. Ve ḥükemā aytıpdurlar kim [263]“اَلْجِدُّ وَسِيلَةُ اَلْجَدِّ”[264] (12) yaʿnī “meşaḳḳat tartmaḳ uluġluḳ tapmaḳnıñg pīş-keşi irür. Ve cidd ü cehd körgüzmek (13)

---

[260] …onun üzerinde yürüyün… Kur’an, Mülk 15.
[261] T37a-14, 15
[262] T37b-1
[263] Ciddiyet ululuğa vesile olur.
[264] İmlası düzeltildi.

ṭālibni baḫtın pür-menzilġa[265] yetkürür ve mücāhede beyābānın ḳaṭʿ ḳılıp ve maḳṣūd cemālın müşāhede (14) naẓarıge keltürüp ve menfaʿatlar ḥāṣıl ḳılmaḳ meşaḳḳat merkebige minmek birle bolur.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Şāhlıḳnıṉg kemerin bağlayalmas hergiz

Kişi bister-i rāḥat üzre ten asadur

Her kişi kim himmet meydānıda cehd ʿilmin **[38b]** (1) köterdi ve miḥnet iḫtiyār eylep ferāġat ṣıfatın berbād iperdi barçadın cüstraḳ[266] maḳṣadıġa yetküsidür. (2) Ve murādı közige maḳṣūdı yüz körsetküsidür çünânçi ol peleng kim feraḥ efzāy bīşe- (3) siġa pādişāh bolmaḳ ārzūsın ḳılur irdi. Ol cidd ü cehdi bereketidin kim andın vuḳūʿġa (4) keldi endek furṣatda maḳṣūdı çehresidin teʾḫīr niḳābı tüşti ümīd ḳolı murādı itekige ḳavuştı. (5) Vezīr der-ḫ̆āst ḳıldı kim ne yaṉglıġ irken ol: **Ḥikāyet:** Debşelim aydı Baṣra ser-ḥaddıda cezīreī (6) bar irdi kim beġāyet ḫoş-hevā ve bīşe bar kim bī-nihāyet laṭīf ve bā-ṣafā rūşen çeşmeleri her ṭarafdın (7) revān ve rūḥ-baḫş nesīmleri her sarıdın vezān.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Dıraḫtı barçası zībā vü merġūb

(8) Tizilip şāḫlarda mīve-i ḫūb

Körüp her serv ṭūbī dik ser-fırāz

Ḳılsan ḫūblar dik ʿişve ü nāz

Arıḳlarda (9) aḳıban āb-ı rūşen

ʿAyān eylep besī güllerni gül-şen

ʿAcāyib pākīzelikdin anı feraḥ-fezāy (10) dir irdiler. Ve ol bīşeniṉg ulūġı bir peleng irdi kim anıṉg himmetidin dilīr şīr ol ṭarafda (11) ḳadem uralmas irdiler. Ve anıṉg ṣalābetidin derende ve çerende ol bīşe endīşesin (12) ḫāṭırıda keçüreʾlmes irdiler.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[265] T38a-2
[266] T38a-6 çālākrek

Uzatsa çengālın ol şīr-şerze

Tüşer irdi felek (13) şīriġa lerze

Eger her yolda ol oltursa bir dem

Baralmas irdi ol yan ḫalḳ-ı ʿālem

Müddethāy-ı medīd (14) ol bīşede devlet sürüp irdi. Andaḳı cān-verlerġa ḥükm-rān[267] bolup yörüp irdi. (15) Bir balası bar irdi kim ʿālem rūşenlikini anıng̃ cemālıdın bilür irdiler. Közleri yaruġluḳın **[39a]** (1) ol ḳurratü ʾl-ʿayn mülāḳātıdın gümān ḳılur irdi. Ḳaṣdı andaġ irdi kim ol balası (2) kemālıġa yetse ve aġız çengālın derende ve çerendeler ḳanıdın ālūde bolsa ol bīşening̃ (3) ser-dārlıġını anıng̃ taṣarrufı ḳolıġa bergey ve ḳalġan ʿömrini ḳanāʿat kūşeside ferāġat (4) birle ötkergey. Henūz ārzūsı ḫayālı murād şukūfesin pes körsetmep irdi kim (5) ecel ḫazānı ḥayātı bāġı mīvesin tārāc boranıġa iperdi.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün (faʿlün)

Ey besā ārzū bolup tofraġ

(6) Ve çūn bu peleng ecel şīr-pençesiġa[268] girif-tār boldı ve ol derendeler kim burundın bu bīşe (7) ārzūsın yer irdiler. Heme anga ḳaṣd eylediler peleng-beçe bildi kim olarġa utru (8) kelelmes bīşeni taşlap celā-yı vaṭan boldı. Derendeler ara uluġ telāş tüşti. (9) Ammā bir şīr-i pür-zūr ḫūn-rīz bar irdi olarnıng̃ hemesige ġālib kelse feraḥ-fezā-yı ḥudūdını (10) taṣarrufıġa aldı ve peleng-beçe ne-çend kün taġlarda ve beyābānlarda serger-dānlıḳ tartıp (11) özini yene bir bīşeġa yetkürdi ve ol menzil sibāʿlarıġa köng̃li rencin beyān ḳılıp (12) bu ḫalel tedārükide meded tiledi ve olar ol şīr-i pür-zūr āvāzesin işitip peleng- (13) beçege imdād ḳılmaḳı ḳabūl ḳılmadılar ve aydılar kim ey bī-çāre sening̃ menziling̃ ḥālā şubu (14) taṣarrufıdadur kim anıng̃ ḳorḳıncıdın ol bīşe üzre ḳuş uçalmas ve heybetidin (15) ol şīr ḥadd[ı] sarı fīl baralmas. Ve bizde anıng̃ birle ceng muḥārebe ḳılġunça ḳuvvet ve ḳudret yoḳdur, **[39b]** (1) sen dağı müḳābele bolup muḳātele ḳılalmas-sin. Ve bizning̃ köng̃lümiz andaġ yaraġ körer kim anıng̃ (2) dergāhıġa yanġay-sin ve iḫlāṣ birleḫıẕmetiġa ulanġay-sin.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[267] İmlası düzeltildi.
[268] Ensede ve sırtta çıkan ve çabuk yayılma eylimi gösteren bir tür mikrobik hastalık.

Kimse kim cengige yitmes ḳuvvetiñg

(3) Ḫūbdur aldıda anıñgḫıẕmetiñg

Pes anıñg birle murād ḳılġay-sin, nāle vü ʿözr āşikār ḳılġay-sin.[269] peleng-beçeġa bu söz maḳbūl tüşti (4) ve işi ṣalāḥını anda kördi kim şīr mülāzemetiġa yetkey ve be-ḳadr-ı ḥālḫıẕmetin lāzım (5) itkey. [270]"اَلْغَفُورُ اَحْمَدُ" nüktesin oḳup öz diyārıġa yandı ve muḳarrebleridin (6) birni vāsıṭa ḳılıp şīrḫıẕmetiga ulandı. Ammāḫıẕmetḳārlıḳ itekin hevā-dārlıḳ belige andaġ (7) üstüvār ḳıldı kim bir sāʿat ḥużūrıdın yıraḳ ketmes irdi. Ve bir laḥẓaḫıẕmetidin ġāfillıḳ (8) itmes irdi. Ḳança kim işin fütkermekke kūşiş ḳılur irdi şīr iltifātı (9) ança ziyāde bolur irdi. Tā ol ḥālġa tegrü kim hemīşe devlet erkānı añga ḥased yediler.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün fāʿlün

(10) Cidd [ü]-cehd eylese kişi ḳança

Bolġusı devleti igiz ança

Vaḳtī boldı kim şīrġa bir yıraḳ bīşede żarūrī mühim (11) kifāyet ḳılmaḳ lāzım boldı. Ve ol zamānda hevā beġāyet ıssıġ irdi kim yer ve kök tennūr dik tāblıġ (12) ve taġ tüz şīşe-ger kūzesi dik iltihāblıġ beġāyet ḥarāretdin cān-verligi üstḫ̆ānī ara (13) cūşġa kilür irdi. Ve sereṭān deryā içre ḳazandaḳı balıḳ dik biryān bolur irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(14) Bolsalar irdi bulutlar ḳaṭre-bār

Bolur irdi ḳaṭreler otluġ-şerār

Uçsa pervāne kibi otluġ çaḳın

Köydürür irdi (15) ḳanat [u] ḳuyruġın

Çūn nihāyetsiz ḳızıġaç āf-tāb

Bolur irdi tābıdın ʿālem kebāb

Şīr özi birle endīşe ḳıldı kim **[40a]** (1) mundaġ ḳızıḳ hevāda kim deryā ḳaʿrıdaḳı dürler ṣadef içre būte dağı güher dik güdāzġa (2) kiter ve semender āf-tāb tābı

[269] Bu cümle sayfa kenarına yazılmış nerede yer alacağı belirsizdi diğer nüshaya göre buraya ilave edildi. T39a-8

[270] Affeden sevilir.

ḳorḳınçıdın çıḳaʾlmayın ot içre maḳām etkey. Ve bu ḥīnde maṅga bu mühim (3) pīş keldi mülāzimlerdin ḳaysı bolġay kim ḥarāret şiddetin köterip ve miḥneti teʾsīriġa (4) köṅgül berip munıṅg kifāyetiġa ḳadem ḳoyalġay. Ve bu tefekkür eṣnāsıda peleng-beçe mülāzimler ṣafıġa (5) kirdi irse şīrni endīşelıḳ körüp aṅga utru bardı ve tefekküri ḥaḳīḳatıdın āgāhlıḳ (6) alıp aṅga maʿlūm ḳılıp ol mühim kifāyeti ʿuhdesin köterdi. Ve icāzet tapıp cemʿ-i mülāzimler birle ketti (7) ve tüş vaḳtı irdi kim ol bīşege yetti ve andaġ ḫıẕmetni bütkerip ve mühimiġa kemāyenbaġī ser-encām (8) berip yanmaḳ kaṣdın ḳıldı irse ol gürūhī kim anıṅg mülāzemetide irdiler heme ittifāḳ eylep (9) aṅga ʿarż yetkürdiler kim mundaġ ḳatıġ ıssıġ hevāda bu mıḳdār uzaḳ yolnı ḳaṭʿ ḳılduḳ (10) el-ḥamdu li'l-lāh ki işimiz kifāyet taptı ve bizniṅg pādişāhġa hemedin muḳarreb iken-siz, sizge maʿlūm durur (11) ve ne bolġay kim sāyede bir sāʿatī meclis ḳursaṅgız ve zamānī ārām alıp oltursaṅgız.

Ḳıṭʿa

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūlün

Ferāġat ile zamānī (12) bolġıl āsūde

Biliṅg ki bizge tükenmes cihān işi hergiz

Peleng-beçe tebessüm ḳılıp aydı meniṅg muḳarreblıḳım (12) pādişāh ḳatıda cidd ü cehdim birle kötergen ʿilmim durur kim anı süstluḳ ve kāmillıḳ birle ser-nigūn (14) ḳılmaḳım ʿāḳil işidin irmes. Ve kişiniṅg endekī hūşı bar durur meşaḳḳat birle fütkergen (15) ʿimāretin bī-fervālıḳdın āsānlıḳ birle vīrān itip berbād ipermes ve bilmek kerek renc taḥammülin etmeyin **[40b]** (1) genc taḥammüliġa yetmes ve tiken cefāsın çekmeyin gül-zār temaşāsın rū birmes.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Maḳṣadıġa yetküsidür ol kişi

Kim belālar oḳıġa boldı esīr

Kelmes āsānlıḳ birle ḳolġa murād

Yutmaġunça cehd ile ḫūn-ı ciger

Sefer{din}[271] yanıp şīr dergāhıġa (3) kildiler irse peleng-beçeniṅg ḫıẕmetde cidd ü cehd körgüzgenin ve iş ḥaddıda rāḥat ve ferāġatıdın ümīd üzgenin[272] tamām şīrġa

[271] T40a-7
[272] Bu kısım satır kenarında yazılmış.

yetkürdiler. (4) Şīr taḥsīn ḳılıp aydı kim ser-dār mundaġlıḳ kişige yaraşur kim öz āsāyişin unutġay ve raʿiyyetini (5) āsūde tutġay.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Şāh eger taḫt üzre āsāyiş iter

Memleket ehlidin emniyet kiter

Bol meşaḳḳatnıñg sarāyıġa (6) sutūn

Tā raʿiyyet tapġay ārām u sükūn

Pes peleng-beçeni ḳatıġa çarlap iʿzāz keremler birle feraḥ-efzāy (7) bīşeniñg ser-dārlıġını berdi ve emānetini ḳolıġa yetkürüp atasınıñg ornıġa pādişāh (8) köterdi. Ve bu meṣel fāyidesi ol kim hīç kişige sebeb kūşiş ḳılmayın murādı āf-tābı ümīdi (9) maşrıḳıdın ṭulūʿ ḳılmadı ve cüst ü cūy eylemeyin kişi recā muḳaddimesidin ḥuṣūl netīcesige yetmedi.

(10) **Ḳıṭʿa**

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Çekmeyin renc ḥāṣıl olmaz genc

Ḳılmayın iş ḳoluñgġa kelmes müzd

Çūn bu seferdin maḳṣūdum ʿilm ṭalebi durur (11) renc meşaḳḳat ḳorḳınçı birle resmini yandurmas-men ʿālī-himmetim şeh-suvārı cılavın ve ol cānibdin (12) hergiz aylandurmas-{men.}[273]

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Başım barġay bu sevdādın bu sevdā barmaġay başdın

Cefānı kim tola çekse cevāhir ol alur taşdın

(13) [274]"فَاِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ" yaʿnī "pes be-durustī ki seferde kelgen żarar ve īzālarġa ṣabr ḳılġan işlerġa muḥkem (14) köñgül baġlamaḳ durur."

Beyt

[273] T40b-3

[274] Bilin ki, bunlar (yapmaya değer) azmi gerektiren işlerdendir. Kur'an, Âli imrân 186.

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Şāh kim ʿazm eyleben ḳoysa üzengüġa ayaḳ

Yoḳ ʿaceb kim zāyil olsa ḫarc iligidin cılav

Ve çūn vezīrler (15) bildiler kim olar naṣīḥatı şāh ʿazīmetiġa māniʿ tüşmes, āḫır heme anıñg reʾyiġa müttefiḳ bolup sefer **[41a]** (1) çabdugıġa meşġūl boldılar ve ol seferniñg mübarek-bādlıġıda ġulġuleni āsmāndın ötkezip bu beyitni (2) tekrār ḳıldılar.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Ḳıldıñgız ʿazm-i sefer luṭf-ı ḫudā yār olsun

Evliyālar naẓarı ḳafile-sālār olsun

Pes Rāy-ı Debşelim memleket (3) işini żabṭ siyāset revişini erkān-ı devletdin birleri iʿtimādġa yaraġu dik kişi irdi, añga tapşurdılar. (4) Raʿiyyet riʿāyeti ve vilāyet ḥaṣānet bābıda bir neçe vaṣiyyet kim salṭanat libāsıġa ārāyiş bolġay, anıñg ḳulaḳıġa (5) aydı ol cümledin bu kim:

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mülkdür āyīne-i İskenderī

Tā yüzüñgni kör baḳıp anıñg sarı

Ẓulm rengin eylesenğ andın yıraḳ

(6) Körgüzür çehreñgni ol zībā vü aḳ

Rūşen itkil mülkni miṣl-i seḥer

Ṣubḥ-dem urġan nefesdin ḳıl ḥaẕer

Atsalar oḳ her deminiñg tīr-zen

(7) {Kārgerdür}[275] andın āh-ı pīr-zen

Ve çūn ḫāṭırı memleket işidin teskīn taptı irse cemʿi ḫāṣ ḫıẕmet-kārlar birle Serendib (8) yolıġa yüz ḳoydı ay dik menzildin menzilge yiter irdi. Āf-tāb dik şehrdin şehrge

[275] T40b-15

intiḳāl iter irdi (9) her merḥale ki ve her ḳāfile kim naẓar salur irdi andın tecribeler ve pāyideler alur irdi tā çöl (10) ve köl menzillerin ḳısḳartıp ıssıġ savuḳ şiddetlerin tartıp Serendib ser-ḥaddı an͡ga ẓāhir boldı (11) ve ol diyārnın͡g ḫūş-būyluḳı birle şāhnın͡g dimāġı {muʿaṭṭar}[276] boldı.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Yaḫşı būyın͡gnı kişi bād-ı ṣabādın biledi

Āşinā (12) būyını yārı āşinādın biledi

İki üç kün şehrde yol rencin āsāyiş taptı irse aġır ve artuḳnı (13) anda ḳoyıp iki üç kün ten maḥremleri birle taġ sarı yörüdi Ve çün taġ başıġa çıḳtı anı andaġ (14) ögze kördi kim itekinin͡g sāyesi āf-tāb başıda turupdur. Tīġının͡g şuʿāʿı meriḫ ḫançerige (15) rūşenlik yetkürüp durur.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Felek birle pīlī ten͡glik talaşıp

Ki andın ḳullesinin͡g başı aşıp

Ser-ā-pā **[41b]** (1) āsumān dik aṭlasī reng

Dıraḫşān yulduzıdur anda her seng

Körünür irdi bu çarḫ-i peyk-rev

Anın͡g aldıda öngen sebze-i nev

(2) Her ṭarafda merġ-zārī türlüg reyāḥīn birle ārāste ve her cānibde būstān-ı irem bāġı dik dil-ḫᵛāste.

(3) **Ḳıṭʿa**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṭaġlarnın͡g belige bağlap zümrüddin kemer

Sebze-zārı ignide yaşıl zeberceddin libās

[276] T41a-6

Būstān būyıdın firdevs bāġ u būstān

(4) Cūy-bārı servidin her dem alur ṭūbī ḳıyās

Debşelim anda her sarı yörür irdi ve müteberrek maḳāmlarnı (5) ṭavaf ḳılur irdi ol eṣnāda naẓarı bir ḳarañgġuluḳdaġı ġārīġa tüşti kim ḳarası (6) köz nūrı birle berāber irdi. [277] "وَالنُّورُ فِي اَلسَّوَا" sırrın rūşen aytar irdi. Yaʿnī "yüz (7) ḳaralıġıdadur kim ḳarañgġuluḳdaḳı tefekkür köñgülge rūşenlıḳ salur irdi." Ol (8) menzilde mücāvir bolġan şeyḫlardın sorap bildiler kim o bir ḥakīm-ı rūşen-dilniñg (9) meskeni irken anı Beydepāy dir irmişler Hind tilide Beydepāy dimek hüner-bān ṭabīb dimek bolur. (10) Ol merdī irdi kim dāniş miʿrācıġa yetken ve nefs-i nāṭıḳasını feżāyil birle ārāste etken (11) ḫalāyıḳ ṣoḥbetidin taşanġan ve endek ġıḍā-yı ḳanāʿatke ulanġan ve dünyā ʿalāyıḳıdın köz yumup (12) ʿibādetdin özgeni körmegen ve nā-pāk efʿālı ḫāşākin riyāżat {otı}[278] birle örtengen, beġāyet bīdārlıġdın (13) hīç vaḳt uyḳu çehresige közin salmaġan ve bī-nihāyet perhīz-kārlıḳdın [279]"وَاَللَّهُ يَدْعُوا اِلَى دَارِ السَّلَامِ" (14) nidāsıdın özgeni ḳolaḳıġa almaġan, yaʿnī "Allah taʿālā indeyür bendelerni (15) behişt sarı."

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḥüsn nūrıdın āyīne irdi

Żamīri ʿilmidin gencī irdi

Sözi birle rıżādın ḳıṣṣa-pervāz

[42a] (1) İşi birle ḳażādın maḥrem-i rāz

Debşelim añga mülāḳāt ārzūsın ḳılur irdi ve zamānī ġār aġzında (2) boldı. Ve ḥāl tili birle ol ṣāḥib-i kemāl bāṭınıdın körmekke icāzet ḳoldı. Pür-rūşen-żamīr ilhām-ı ʿālī (3) ve aʿlā raybī birle pādişāh-ı ʿālem-gīr murādıġa ıṭṭılāʿ tapıp [280]"اُدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِنِينَ" ṣadāsın (4) berdi. Yaʿnī "kiriñgizler <ge> behiştlerge ḥaḳ himmeti birle ʿaẕāb meşaḳḳatıdın imīn bolup."

Naẓm

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Kirdi ġār içre ol şeh-i ʿādil

Ġārġa boldı zīneti ḥāṣıl

---

[277] Uzlette huzur (nur) vardır.
[278] T41b-9
[279] Allah, esenlik yurduna çağırır. Kur'an, Yūnus 25.
[280] Onlara, "Girin oraya esenlikle, güven içinde" denilir. Kur'an, Hicr 46.

Pīr aldıda cüft bag̀ladı ḳol

Ḫızmetke özin yarag̀ladı (6) ol

Ammā Berehmen kördi kim {tecrīd}[281] ḳademin {tefrīd}[282] ʿālemig̀a salıp durur. Ve deḳāyıḳ meydānıda (7) ḥaḳāyıḳ ʿilmin alıp durur. Anın̂g̀ şerīf ṣūretidin melekiyyet sırrı birgürür ve cismin̂ing̀ (8) neẓāfeti rūḥnın̂g̀ leṭāfetidin nişān berür. Rāy[283] ferāset bile bildi kim maḳṣūdın ol ḥāṣıl ḳılg̀usı durur. (9) Ve tamām edeb birle an̂g̀a müteveccih bolup taḥiyyet becā keltürdi. Ve Berehmen selām cevābıda ikrām edāsıdın son̂g̀ra (10) olturmaḳıg̀a işāret ḳıldı. Ḥażar rāḥatın taşlag̀anı ve sefer miḥnetig̀a özin başlag̀anıg̀a (11) sebeb sordı. Debşelim tüş körgeni ve genc-i vaṣiyyet-nāme anın̂g̀ tafṣīli ḥavālesin Serendibg̀a tüşti (12) ve anın̂g̀ ḳıṣṣasın başıdın ayag̀ taḳrīr ḳıldı. Ve Berehmen tebessüm ḳılıp aydı kim āferīn ol (13) pādişāhnın̂g̀ himmetig̀a kim dāniş ṭalebide īn-heme riyāżat ve meşaḳḳatni özige iḫtiyār etkey. (14) Ve raʿiyyetler riʿāyeti memleket ehlinin̂g̀ rāḥatı üçün sefer ḳılıp bu yerge yetkey.

Naẓm

mefʿūlü mefāʿilün faʿlün

Belī mundag̀ olg̀ay (15) cihān-dārlıg̀

Raʿiyyetg̀a şefḳat bile yarlıg̀

Dıraḫtī ki ḳıldın̂g̀ an̂g̀a perverīş

Berür her demī yaḫşılıḳdın yemiş

[42b] Pes Berehmen esrārī dercinin ag̀zın açtı, Rāyg̀a ḥikmet cevāhirlerin saçtı, olarnı işitmek (2) birle anın̂g̀ ḳulag̀ı ṣadefi toldı. Tā Berehmen bu ṭarīḳa birle neçe kün şāhnın̂g̀ terbiyetide peydā boldı ve bu maḳūle (3) eṣnāsıda Hūşeng vaṣıyyet-nāmesi arag̀a tüşti ve Debşelim vaṣıyyetlerni ḥakīmg̀a bir bir beyān ḳıldı. Ve Berehmen (4) ol bārede Rāy-ı aʿẓāmg̀a sözler aytur irdi. Rāy anı ḥāfıẓası levḥig̀a bitip alur (5) irdi. Ve Kelīle ve Dimne kitābı Rāy ve Berehmenni̇n̂g̀ suvāl ve cevāblarıg̀a müştemil durur ve biz anı (6) pihristide ẕikir tafg̀anı dik on tört bābda keltürük [284]"الْمَعُونَةُ مِنَ اللهِ" (7) "الْمُسْتَعَانِ وَهُوَ حَسْبُنَا وَعَلَيْهِ الْتُكْلَانُ"[285] yaʿnī "bu işḳa imdād ḥaḳ taʿālādın durur kim (8) bārī ol birdür ve bizge kifāyetī andın irür, an̂g̀a tevekkül ḳılduḳ. **Evvelḳı bābda (9) saʿy-gerlerni̇n̂g̀ ve şikāklar sözin perhīz ḳılmaḳnın̂g̀ beyānında** irür. Beydepāy ḥakīmg̀a Rāy-ı aʿẓam (10) Debşelim aydı kim evvelḳı vaṣıyyet mażmūnı ol irdi kim eger kişi

[281] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T42a-4
[282] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T42a-4
[283] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T42a-6
[284] Yalnız Allah'a sığınıyor ve ondan yardım bekliyoruz ona tevekkül ettik o bize kafidir.
[285] İmlası düzeltildi.

pādişāhlarġa muḳarreb bolmaḳnıñ (11) şerefin tapsa herāyīne añga hem teñgleri ḥased yigeyler ve anıñ ḥürmetiġa şikest birmekke (12) kūşiş ḳılıp mekr-āmīz sözler birle sulṭān mizācını añga muġayyer ḳılġaylar. Pes pādişāh (13) kerek ṣāḥib-i ġarażlar sözige yaḫşı iḥtiyāṭ ḳılġay ve eger maʿlūm ḳılsa kim sözi (14) ġarażdın ḫālī ve mekrdin ʿārī irmes anı ḳabūl ḳılmaġay.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yavutma ḳatıñġa kelse (15) bed-endīş

Ki ol keltürgüsidür[286] nūş ile nīş

Be-zāhir nūş körgüzgey bolup yār

[43a] (1) Velī bāṭında urġay nīş-i āzār

Ve men Berehmendin iltimās ḳılur-men kim bu ḥālġa münāsib dāsitānī (2) beyān ḳılġay. Ve kişi kim pādişāhlar aldıda muḳarreb irken ġaraż-āmīz söz birle anıñ mertebesige (3) ḫalel yetip dostluġı düşmenlikke mübeddel bolġanınıñ tafṣīlin ʿayān ḳılġay. Berehmen aydı (4) salṭanat bünyādınıñ medārı uşbu vaṣiyyet durur: Eger pādişāh ehl-i ġaraż ve şikāklarnı (5) fesād ve żarar yetkürmekdin menʿ ḳılmasa devlet meded-kārı ve ʿizzet-medārı bolġan muḳarreblerni (6) ḫār ü nigūn-sār ḳılurlar ve bu sebebdin salṭanatge bisyār ḫalel yeter. Eger ol fesād-kār iki (7) dost arasıġa ġubār tüşürmekke maḥal tapsa herāyīne olar işiniñ ser-encāmı ḫuṣūmet ve muḫālefet (8) tartar andaġ kim [uy bilen] şīrniñ arasıġa vāḳiʿ boldı. Rāy sordu kim neçük irken ol: **Ḥikāyet:** Berehmen aydı. (9) Keltürüpdürler kim bir sūdā-ger bar idi. Köl çöl menzillerdin körgen maşrıḳ ve maġrib (10) ıḳlīmleride yörügen ve zamāneniñ ıssıġ savuḳını ötkergen ve devrānnıñ (11) açıġ ve tatlıġıdın behre kötergen.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ḫıred-mend idi besī kārdān

Ḳılıp tecribe asru bisyār-dān

(12) Çūn ölüm leşkeriniñ muḳaddimesi pīrlik ẓaʿfıdur cismi memleketiġa aṭ saldı ve ecel sipāhı- (13) nıñ cengide velī kim aḳarġan saç ve saḳal ir[ür] vücūdı ḳorġanınıñ eṭrāfın {aldı}.[287]

[286] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T42b-14

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Pīrliġnıñg (14) nevbeti çün yetküsi

Rāḥat ile şādlıġnıñg ketküsi

Aḳ saḳalıñg birgey ecelidin peyām

İgri ḳaddıñg ḳılġay (15) ölümdin selām

Ḫ̆āce bildi kim ecel tīġın añga bulageyler ve cān metāʿı kim beden öyüde emānet [43b] (1) ḳoyġandurlar, anı tilegeyler, ferzendlerin cemʿ ḳıldı olar heme hūş-mend ve zīrek civān-mert irdiler, (2) ammā yaşlıḳ eṣeri ve yigitlik ġurūrı birle iʿtidāl ṭarīḳıdın tecāvüz ḳılıp ataları mālıġa isrāf (3) ḳolın urdılar. evḳātların kāhillıḳ ve bī-pervālıḳ birle tutup kesb ü ticāretlerin yıġışturdılar. (4) Ataları şefḳat ve merḥamet yüzidin pend naṣīḥat ayta başladı. Yaḫşılıḳ ümīd ve yamanlıḳ nesīmidin (5) bir munça sorarġa başladı andaġ kim ey ferzendler mālī kim anı tapmaḳda renc tapmadıñgızlar (6) ḳadrın bilmeseñgizler maʿẕūr durur ammā bilmek kerek kim māl dünyā ve āḫiretniñg sermāyesi (7) irür ve her maḳṣūdnı māl vāsıṭası birle ḳolġa keltürse bolur ve ʿālem ehli üç nemerse ṭalebide bolurlar (8) evvel maʿīşedniñg kiñgrülüki ve olar özüniñg āsān tapılmaġı ve bu ol cemāʿatnıñg (9) maṭlūbı durur kim himmetleri yemek ve keymekde irür ve nefs leẕẕetin istemekde irür. İkinci uluġ (10) mertebe tapmaḳ devlet sürmek. Ve bu muḫtaṣ pādişāhlar ve umerā ve manṣıb-dārlar maḳṣūdları bolmuş. (11) Bu iki mertebeni mālsız hergiz tapıp bolmas. Üçünçi āḫiret ṣevābı ḥāṣıl etmek ve ḫudā raḥmetiġa özni (12) vāṣıl itmek. Bu necāt ehli ve derecāt ḫayli maḳṣadları irür muñga hem ḥalāl māl birle yetse bolur. (13) [288]"نِعْمَ الْمَالُ اَلصَّالِحُ لِلرَّجُلِ اَلصَّالِحِ"[289] yaʿnī "ḫūb durur ṣāliḥ kişide ḥalāl māl" çünānçi sırr-ı maʿnevī kitāb (14) meṣnevīde aytıp durlar.

Beyt

fāʿilātün mefāʿīlün feʿūl

Mālnı kimdin üçün ḳıldıñg ḳabūl

[290]"نِعْمَ الْمَالُ اَلصَّالِحُ"dipdür rasūl

---

[287] T43a-13
[288] Helal mal güzel insanda daha güzeldir. H. , Irakî, **Tahricü'l-İhya**, IV, 127.
[289] İmlası düzeltildi.
[290] Helal mal güzel insanda daha güzeldir. H. , Hadis Irakî, **Tahricü'l-İhya**, IV, 127.

Māl ḳolġa yetkürmek (15) kesbsiz ve ṭalebsiz muḥāl irür māl birle bisyār maṭlūb ḳolġa kelür Eger aḥyānen kişi meşaḳḳatsız **[44a]** (1) māl tapsa elbette anıñg ḳadrın bilmey ḳoldın ipergüsidür. Pes kāhillıḳdın yanıp kesbġa meyl ḳıldıñgızlar (2) sūdāgerçilik kim müddet-hāy-ı medīd mendin kördiñgizler añga meşġūl bolıñgızlar. Uluġ oġlı (3) aydı, ey peder bizni kesbġa buyurur-sin, bu tevekkül işidin irmes ve men bīgümān bilür-men kim mañga (4) rızḳımdın muḳadder bolupdur anıñg ṭalebide cidd ü cehd ḳıldım hem kelgüsi durur ve ol kim meniñg naṣībim (5) irmes añga cüst ü cūy ḳılmaġım fāyide bermes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Rızḳıñg olsa kelgüsidür şol zamān

Rızḳıñg imestür (6) kelmegey ol bī-gümān

Her ne kim ḥaḳdın naṣīb irmes sañga

Çekmegey-sin beyhūde renciş añga

Ve men eşittim kim büzürgī (7) aytıp durur kim ne kim naṣībim irdi her-çend andın ḳaçtım ol mañga yetti ve her nemerse kim rızḳım irmes (8) irdi çendān ki anı tuttum ol mendin ketti. Pes biz kesb ḳılalı ḫ̆āh ḳılmalı.

Mıṣrāʿ

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Ezel naṣībesi hīç vaḳt yetmeyin ḳalmas

(9) Çünänçi pādişāhnıñg iki oġlı bu ḥāl güvāhları durur kim biri atasınıñg genciġa rencsiz (10) yetti ve yene biri anıñg ümīdide pādişāhlıġın ḳolıdın iperip nedāmetde ketti. Atası sordı (11) neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Oġlı aydı keltürüpdürler Ḥaleb vilāyetide pādişāh bar irdi kim kām-kār (12) ve ʿālī mıḳdār besī zamāne ḥavādiṣini körgen ve rūzgār ıssıġ savuḳ ötkergen. Anıñg iki (13) oġlı bar irdi kim yigitlik ġurūrınıñg ġarḳasıda ḳalġan ve devlet mestlikige özin salġan (14) hemīşe ve ʿişret ve şarāb ve rāḥatġa şuġl itür irdiler.[291]

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿīlü feʿūl

[291] Bu varağın satır sayısı hilaf-ı adet eksik; 14 satır.

Hemīşe ʿayş [u] feraḥ bile kim köz açḳunça

[44b] (1) Ḫazān maḥallı yeter nevbahār faṣlı keter

Pādişāh ʿāḳil ve tecribelik kişi irdi ḫazīnesi bī-ḥad bī-ʿaded. (2) Ve ferzendleriniñg eṭvārını körüp ḳorḳtı kim mendin keyin īn-heme cemʿ ḳılġan emvālnı maḥallıda (3) ṣarf ḳılmayın berbād ipergeyler. Pes şehriniñg kenāreside bir zāhid bar irdi kim dünyā (4) kār u barını unutḳan ve āḫiret işini tutġan.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿĀşıḳ eylep özini mevlāġa

Köyüben āteş tecelli[si]ġa

(5) Pādişāhnıñg {añga}[292] bisyār ülfeti ve muḥabbeti bar irdi kim tamām emvālnı cemʿ ḳılıp hīç kişini ḫāber-dār ḳılmayın anıñg (6) ṣavmaʿasıda defn ḳıldı ve zāhidġa vaṣiyyet ḳıldı kim eger ferzendlerim ḳolıdın bī-vefā devlet bī-beḳā (7) ḳısmetni felek ġaddārı emānet-dār ise ve iḳbāl ser-çeşmesige kim közlerige serāb dik körünür ve bār (8) tofraġı birle teneşşüb ḳalsa olar bī-bidāʿat ve muḥtāc bolsalar ol gencdin ḫāber-dār eylegey velī vech-i ṣarf (9) eylemeyin iʿtidālide tutup yegeyler miḥnet körüp meşaḳḳat tartġandın mālnıñg ḳadrın bilip öz ornıda (10) ḫarçlageyler. Zāhid şāh vaṣiyyetin ḳabūl ḳıldı ammā şāh ẓāhirīde andaġ ḳıldı kim ḳaṣrī kim özi (11) anda olturup irdi anıñg küncīde muḥkem ḫazīne-ḫāne yasadı ve ferzendleriġa aydı kim (12) sizler üçün saḳlaġan ḫazīnem munda durur. Bu ḥāldın keyin endek zamānda şāh ve zāhid teñgri (13) yarlıġın bütkerip [293]"كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ" cāmıdın fevt şarābın içtiler yaʿnī "her cān- (14) dār ölüm şerbetin tatġusı durur."

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

Kişi ki toġdı anadın anı içer āḫır

Ecel ḳolıda mey-i [294]"كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ"[295]

[45a] (1) Yaʿnī "her zī-cānī kim yer yüzide irür fānī bolġusıdur" ol gencī kim zāhid ṣavmaʿasıda (2) kömülük irdi maḫfī ḳaldı hīç kim ol ḥāldın vāḳıf bolmadı. Ve ol iki birāder atalarınıñg (3) mülk mālların talaşıp ceng ü cidālge tüştiler, uluġ oġulnıñg

[292] T44b-10
[293] Her can ölümü tadacaktır. Kur'an, Ankabut 57.
[294] Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır. Kur'an, Rahman 26.
[295] Bu varağın satır sayısı hilaf-ı adet eksik; 14 satır.

ḳuvvet ve şevketi artuḳ irdi. (4) Heme memleketni taṣarrufıġa aldı ve kiçik oġul salṭanat manṣıbıdın mīrāṯ mālıdın bī-naṣīb ḳaldı irse (5) özi birle endīşe ḳıldı kim imdi niʿmet ve ḥaşmet āf-tābı zevāl maġribige yüz ḳoydı ve cefā-pīşe (6) {Çarḫ}[296] bī-vefālıḳ ve bed-mihrlıḳ şīvesin āşikār ḳıldı. Dünyā ṭalebige müteveccih bolmaḳ, {sınġan yene sınmaḳ ne}[297] netīce (7) bergey.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Baḳmaġıl bu köhne miḥnet-ḫānege

Bī-vefādur arzımas bir dānege

Özni bāḳī mülk sarı başlaġıl

Bu işiñni uçuḳ öyge (8) taşlaġıl

Çūn devlet beḳāsı iḫtiyār ḳabżasıdın uçradı imdi tevekkül ḳanāʿat itekin ḳolġa keltüre-men (9) dervīşlıḳ rütbesi kim bī-zevāl Salṭanat durur, {ilgidin ipermeyin}[298]

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü

Dervīş kim bar elide (10) genc-i ḳanāʿatı

Sulṭān irür egerçi gedādur anıñ atı

Pes bu beyt bile şehrdin çıḳtı imdi fulān zāhid atam (11) dostı irdi imdi yaḫşıraḳ iş bu kim anıñ ṣavmaʿasige kirip dünyā ʿalāyıḳın unutḳay-men (12) çūn zāhidniñ ṣavmaʿasige bardı irse maʿlūm ḳıldı kim rūḥı ṭūṭīsi beden ḳafesidin çıḳıp (13) [299]"فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ" bāġı sarı uçupdur ve mübārek cesedi ḳadīm āşināsı kim gūr tofraġıdur anı (14) ḳuçupdur yaʿnī "ḳıyāmet küni saʿādet-mendlerniñ niʿmet eşeridin yüzleri tāze bolurlar kim (15) dünyāda ḳılġan yaḫşı ʿamelleri cihetidin ekber behişt içre ḫoşnūd yörürler ve ol ṣavmaʿanı pür-rūşen [45b] (1) żamīrdin ḫālī körgeç añga bisyār ġam u endūh yetti ve ʿāḳıbetüʾl-emr anda iḳāmet ḳılmaḳnı ḳabūl etti (2) ve ṣavmaʿanıñ içide bir ḳuduḳ bar irdi. Taşıda bir kārīz ol kārīzdin ḳuduḳġa tegrü arıḳ (3) irdi. Kārīz suyı anıñ birle ḳuduḳḳa kilür irdi ve ṣavmaʿanıñ ehli ḳuduḳdın su (4) içer irdi ve ṭahāret ḳılur irdiler. Şeh-zāde bir kün ḳuduḳġa sāġar saldı irse su (5) āvāzı kilmedi ve fikr ḳıldı kim eger ḳuduḳġa ve kārīzġa bir ḫalel yetip su nā-būd bolġan bolsa bu

[296] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T45a-11
[297] Burada yazılı kelime anlama uymadığı için diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T45a-12
[298] T45a-14
[299] Yüksek bir cennettedirler. Kur'an, Ğâşiye 10.

ṣavmaʿada (6) bolmaḳ müşkil dip munı taḥḳīḳ ḳılmaḳ üçün ḳuduḳġa tüşti ve ḳuduḳ arıḳ eṭrāf cevānibġa naẓar salur (7) irdi. Kördi kim bir uluġ töşüknińg aġzı açılıp durur andın bir bölek tańgġan yük (8) arıḳ içige tüşüp su yolın tusap durur. Āyā bu ne yük ve ne vechlıḳ töşük irken dip endeki (9) gavlap irdi aġır genc köründi ve şehzāde şād bolup ḥaḳ taʿālāġa şükr secdesin (10) ḳıldı ve aydı kim egerçi bisyār māl ve bī-şumār cevāhir durur tevekkül ve ḳanāʿat maḳāmıdın ötmek ḫūb (11) irmes. İḥtiyācġa baḳa ṣarf ḳılmaḳ kerek.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü feʿūlün

Tā ġaybdın közüńge ne kelgey ẓuhūrġa

Ammā uluġ (12) birāderi salṭanat taḫtıda olturup irdi raʿiyyet ve leşkerge pervā ḳılmas irdi ve yalġan genc kim atası (13) ḳaṣrıda ḫayāl ḳılur irdi. Anıńg ümīdide her māl kim ḳolıġa tüşse isrāf ḳılur irdi. (14) Kīne ve naḫveti cihetidin kiçik birāderi ḥālıġa baḳmas irdi ve anıńg ülfetidin ʿār ḳılur (15) irdi. Nāgāh anda bir uluġ düşmen[300] peydā boldı bisyār leşker-i cerrār ve sipāh tīġ-i güẕār birle anıńg vilāyeti **[46a]** (1) ḳaṣdın ḳıldı. Şeh-zāde-i vālā ḫazīnesin ḫālī körüp ve leşkerin bī-sāmān ve ḥālların perīşān (2) kördi irse ol mevżūʿ kimġa atası genc nişānın berip irdi. Bardı tā kim [301]"لَا مُلْكَ اِلّا بالرِّجَالِ (3) وَلَا رِجَالَ إلّاَ بِالمالِ" ḥikmetin tutup leşker ve sipāhlarıġa ol mālnı ṣarf ḳılġay. Yaʿnī "mülk musaḫḫar bolmas (4) leşkersiz ve leşker cemʿ bolmas {mālsız.}[302]

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mülküńg musaḫḫar olġay eger sende bolsa leşker

Leşker sańga berür cān ger saçsańg (5) allıġa zer

Çendān ki aḫtardı velī genc rū bermedi ve her cidd ü cehd <ve> eyledi maḥrūmluḳdın özge (6) ḥuṣūl kötermedi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yoḳ naṣībin ger kişi tapġum digey

[300] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T46a-8
[301] Askersiz mülk; parasız asker olmaz.
[302] T46a-13

İsteben tapmas velī ḥasret yegey

Çūn genc tapmaġıdın biʾl-küllī nā-ümīd (7) boldı türlüg mudārā birle leşker terbiyet berip düşmen defʿi üçün şehrdin taşḳarı çıḳtı ve iki ṭaraf- (8) dın ṣaf rāst bolup yördiler tā kim kīne bulutı ceng hevāsıġa aġdı ve ʿadāvet oḳlarınıñg yamġurı (9) ḫalḳ üzre bī-ḥad yaġdı.

Beyt

mefāʿilün mefāʿilün fāʿilātün

Başaḳlardın hevānı jāle tuttı

Aḳıp ḳan yer yüzüni lāle tuttı

Nāgāh düşmen (10) leşkeridin bir oḳ kelip şeh-zādeniñg yürekige tigdi irse ornıda ḳata ḳaldı. Bu ṭarafdın (11) hem bir ḳādir endāz [ok] atıp irdi yaġı pādişāh yıḳılıp yete ḳaldı. Pādişāhlar ölmeki birle ikile leşker (12) bī-ser ḳaldılar. Ve añga yavuḳlaştı kim pitne otı ʿālemġa tutaştı iki memleket ehli köydürüp (13) dūdı felekdin aşġay. Āḫiruʾl-emr iki cānibniñg ser-dārları bir birige cemʿ bolup pādişāh (14) evlādıdın salṭanatġa olturmaḳġa lāyıḳ kişini istediler kim ittifāḳ birle anı pādişāh (15) kötergeyler. Ve hemeniñg reʾyi muñga ḳarār taptı ki şehr-yārı ve kām-kārı kim devletiniñg **[46b]** (1) farḳı ser-firāz lıḳ tācıġa sezā-vār ve saʿādeti engüştiniñg cihān-dārlıḳ yüzükige (2) münāsebeti bar ol şeh-zāde-i tevekkül-dār turur. Pes memleket uluġları anıñg ṣavmaʿası eşikige keldiler (3) ve melīk-zādeni taʿẓīm ve ikrām birle ʿuzlet meskenidin salṭanat mesnediġa iltdiler ve tevekkül bereketidin hem (4) atasınıñg gencin aldı ve pādişāhlıġı muñga ḳaldı. Bu meṣelni aña keltürdüm tā muḥaḳḳaḳ bolġay kim (5) naṣībe tapmaḳnıñg kūşiş ve kesbġa işenmekdin ḫūbraḳ irür.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün

Barça kesbiñgdin tevekkül ḫūbdur

(6) Özni salmaḳ teñgrige maḥbūbdur

Rızḳ ʿāşıḳraḳ durur sendin sañga

Toḫtasañg rızḳıñg kelip turġay idi

Özni ʿāşıḳ dik (7) sañga urġay idi

Bu dāsitānnı tamām ḳıldı irse atası aydı ey oġlum ança ki aydın͡g rāst (8) ve maʿḳūl durur, velīkin bu ʿālemni ve besātaṭ ve āsiyāb dirler yaʿnī bu ʿālemde vāsıṭa ve sebeb-kārġa (9) barur. Ḥaḳ taʿālānın͡g ʿādeti andaġ cārī bulup durur kim ekṣer maṭlūblarnı sebebsiz ḥāṣıl ḳılmaydurlar. (10) Ve kesbnin͡g menfaʿatıdın tevekkül nefʿidin artuḳraḳ durur. çūnkim tevekkül pāyidesi tevekkül ḳılġuçıdın (11) özge kişige yetmes ve kesb sebeb ḳılġuçının͡g nefʿi hem özige hem ve ġayriga bolur ve ġayrge menfaʿat (12) yetkürmek ḫūbluḳ nişānıdur kim [303]"خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ" yaʿnī "kişinin͡g ḫūbraġı (13) kişige nefʿ yetkürgen kimerse irür." Eger kişinin͡g ġayrige nefʿ yetkürmekke ḳudreti bolsa kāmillıḳ yene (14) birevdin nefʿ istemekni ḥayf belki ʿayb irür meger sen ol ʿābid ḳıṣṣasın işitmedin͡g mü kim ḳarçıġay (15) ve ḳuzġunnın͡g vāḳıʿaların körüp sebeb ve kūşişni terk etti ol sebebdin ḥaḳ taʿālā ʿitābı **[47a]** (1) an͡ga yetti.[304] Oġlı suvāl ḳıldı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Atası aydı dervīşī bir bīşedin öter (2) irdi, ten͡gri ʿazze ve celle āṣar-ı raḥmeti ve ḳudret-i eṭvārıdın endīşe iter irdi. Nāgāh bir {bāz-ı}[305] tīz- (3) pervāznı[306] kördi kim çengālıda pārça goştnı köterip bir dıraḫt üstünige ḳondı. Dervīş sāʿatī (4) an͡ga neẓāre ḳılıp turdı irse daġı kördi kim bir dıraḫt üzeside āşiyāne ol āşiyāne içinde (5) bir ḳuzġun bar kim anın͡g ne ḳanatı bar ne ḳuyruġı. Ve ol tīz bāz çengālı daġı goştnı ḳuzġun gālıġa (6) çaġlıḳ pāre pāre ḳılıp tutar irdi ḳuzġun anı alıp yutar irdi. Dervīş aydı sübḥāna'l-lāh (7) ʿināyet-i ilāhī ve merḥamet-i nā-mütenāhīni körmek kerek kim ḳanatsız ve ḳuyruġsız <ve> ḳuzġunnı kim anın͡g uçarġa (8) ḳuvveti bar ve ne cevlān ḳılurġa şevketi bar bu āşiyāne kūşeside rızḳsız ḳoymas.

Naẓm

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

Yarattı yer yüzini (9) ʿām-sofra

Bar anda dost hem düşmenġa loḳma

Bu yan͡glıġ kin͡grü yaydı ḫān-ı şefḳat

Ki taptı ḳāf ara sīmurġ ḳısmet

(10) Pes menin͡g rızḳ istep bir yerde ḳarār almaslıġım ve başımnı ḥırş beyābānıda ḳoyup türlüg ḥīle (11) birle bir nāndın ziyādeni ḳolġa keltüreʾlmes. Herāyīne ʿaḳlım nāḳışlıġı ve iʿtiḳādım sustluġıdın (12) bolsa kerek.

---

[303] İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır. H. , olarak verilmiştir; fakat kaynaklar söz konusu rivayetin kaynağını bulamadıklarını bildiriyorlar. Aclunî, **Keşfu'l-Hafa**, I, 472.
[304] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T47a-14
[305] T47b-1
[306] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T47b-1

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Rızḳıma żāmin durur ol rūz-ı resān

Neçe yörgüm loḳma istep her yan

Her ne kim teñgri taʿālā yetkürür

(13) Az u köp her nevʿ bolsa bes durur

[307]"Ol yaḫşı kim mundın {buyan ferāġat}[308] başın ʿuzlet tiziġa ḳoymaġay-men ve kesb ṣafḥasıdın ḥirfet ḥarfin ḳanāʿat tīġı birle oyġay-men" cümle rızḳ durur teñgri taʿālā üze andın soñgra dünyā[309] esbābıdın (14) ilig yup kūşeni[310] özige yaraġladı ḥaḳ taʿālānıñg bī-nihāyet ʿilletige köñglin bağladı.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Ḳoyġıl (15) sebebiñgni ve sebebniñg igesin tut

Üç kiçe kündüz ʿuzlet kūşeside olturdı ammā hīç yerdin **[47b]** (1) rızḳ yetmedi. Gürisnelıḳdın her sāʿat żaʿīfraḳ ve naḥīfraḳ bolur irdi, żaʿfı ol maḳāmġa (2) yetti kim ṭāʿat ve ʿibādetdin ḳaldı. Āḫiruʾl-emr ḥaḳ taʿālā sañga aytur kim ey bendem bu ʿālem murādın sebebler (3) ve vāsıṭalar üzre ḳoyupdur-men, egerçi ḳudretim heme işlerni sebebsiz bütkerür ammā ḥikmetim anı (4) taḳāżā ḳılur kim mühimler dağı sebeb-i kūşişler birle kifāyet tapḳay tā ḫalāyıḳ ara pāyide yetkürmek (5) ḳāʿidesi bāḳī turġay. Pes eger sen özgeler pāyidesiġa sebeb bolsañg ḫūbraḳ durur. Andın kim (6) olar sebebidin fāyide alġay-sin.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳarçıġay dik seyr ḳıl tā loḳma ber

Ḳarġa dik köz açmağıl ḳuş tārfıġa

Bu meṣelni (7) añga keltürdüm kim heme kişige sebebler ḥicābın taşlamaḳ müyesser bolmas. Ve tevekkülniñg pesen-dīdesi ol kim sebebni (8) ḳolın ipermeyin. Tevekkül

[307] Sayfa kenarında bir satır ilave var.
[308] T47b-12, 13
[309] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T47b-14
[310] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T47b-14

{māḳāmıda}[311] ṣābit-ḳadem bolġay [312]"اَلْكاسِبُ حَبِيبُ اللهِ" ḳaṣdın behre-mend bolġay, yaʿnī "kāsib kişi (9) ḫudā-yı taʿālānıñg dostı turur" büzürgī aytıp durur kim kesb ḳılġıl tā kāhil bolmaġay-sin.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Pes tevekkül (10) birle kāhil bolmaġıl

Remz-i [313]"اَلْكاسِبُ حَبِيبُ اللهِ"nı bil

Ḳıl tevekkül hem şurūʿ it kārġa

İş ḳılsan tekye ḳıl cabbārġa

Oġlı (11) yine söz āġāz ḳıldı kim ey ata bizde küllī[314] tevekkülġa ṭāḳat yoḳ durur kesb ḳılmasḳa çāre yoḳ irken (12) pes kesbġa meşġūl olsaḳ ḫudāvend-i taʿālā anıñg vāsıṭası birle bizge keremi ḫazīnesidin mālī ve menālī (13) berse anı ḳaydaġ tutsaḳ bolur. Atası aydı māl cemʿ ḳılmaḳ āsān durur ammā anı saḳlamaḳ andın (14) fāyide almak dişvār. Eger kişiniñg ḳolıġa māl kilse iki ṣūretni alġay oġrı ve ḳaraḳçı ve kīne-ver (15) ḳolları añga yitelmeġay kim zerniñg dostı bisyār durur düşmen bī-şumār ḳaraḳçı.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[48a] (1) Ḳaraḳçı urmaġusı yolıda bī-deremlerni

Velīk urġusı zer-dār muḥteşemlerni

Ve yene biri ol kim mālnıñg sūdıdın (2) pāyide almaḳ kerek, ammā aṣl-ı sermāyesini yoḳatḳuluḳ imes, çūnkim eger sermāyeni yek-pāre kibi ḫarc (3) ḳılsalar sūdıġa ḳanāʿat ḳılmasalar endek furṣatda heme māl fenā yelige savrulur.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kilmese deryāġa su her dem aḳıp

(4) Su tükep deryā ḳuruġ ḳalġay baḳıp

---

311 T48a-11
312 Çalışan Allahın sevgilisidir. H. olarak zikredilmesine rağmen kayvaklarda bulunamdı.
313 Çalışan Allahın sevgilisidir. H. olarak zikredilmesine rağmen kayvaklarda bulunamdı.
314 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T48a-15

Tağdın ger tofraġ alur-sin devām

Ornıġa ger ḳoymasaŋ bolur tamām

Her kimniŋ daḫlı bolmasa (5) dāyim ḫarc ḳılsa veyā daḫlı bolup hem ḫarcdın az bolsa ʿāḳıbet iḥtiyāc maḳāmıġa tüşer belki mümkindür (6) kim işi helāketke encām tapar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yıġlamaḳ ol kimse aḥvālıġa lāyıḳraḳ turur

Ḫaracı çıḳay yigirme daḫlı on toḳuz irür

(7) Ve ol telef-kār sıçḳan yaŋlıġ kim özini ġamdın helāk eyledi. Ve oġlı sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** (8) Atası aydı keltürüp dururlar kim dihḳānī ẕaḫīre üçün pāreī buġday pinhān ḳılıp irdi (9) ve anıŋ taṣarrufıdın isrāf ḳolın yıġıp irdi. Tā bir kün iḥtiyāc-ı żarūret nihāyetige (10) yetse andın pāyide alġay. Ḳażārā bir sıçḳan kim beġāyet ḫarīṣlıġı birle āsmān zirāʿat-gāhıdın öz kār (11) ḫūşesiġa çengāl salur irdi. Ve ay ḫarmanıdın oġurlap dāneler alur irdi. Ol menzil (12) ḳıraġıda vaṭan ora tegreside mesken tutup irdi ve hemīşe yer astıda hīç nec-i veber dendānı birle her sarıġa (13) naḳb atar irdi. Ve ḫārā-şikāf çengālı birle töşük ḳazıp ne yerni ḫˇāhiş ḳılsa aŋa yeter irdi. (14) Bir küni ora astıdın naḳb urar irdi buġdayġa töşük açıldı dāneler anıŋ başıġa (15) saçıldı. Sıçḳan kördi kim [315]"وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ" vaʿde-i vefāġa yetti.[316]" اَلْرِّزْقَ فِي خَبَايَا اَلْاَرْضِ (1)**[48b]** اِلْتَمِسُوا" nüktesi[317] özin rūşen etti. Evvelḳınıŋ tercemesi bu kim "rızḳıŋızlar[318] (2) āsmāndadur, yaʿnī "ḳar yamġur suyı kim niʿmetniŋ ulūġı oldur." Keyinki bu kim "tileyiŋizler rızḳıŋızlarnı (3) kömülgen nemerselerdin kim ol dāneler dururlar." [319]"حَبُّ الْأَرْضِ" dip giyāhnı[320] hem ayturlar. (4) Anda hem maʿnā mundın yıraḳ irmes. Pes ol niʿmet tapılġanıġa şükrler becā keltürdi. Ve ol (5) ḳıymet-bahā cevāhir ḥāṣıl bolġanġa ḫoş-ḥāl bolup Ḳārūn naḫvetin ve Firʿavn daʿvetin (6) āġāz eyledi, endek furṣatda maḥalle sıçḳanları ḫāber-dār bolup anıŋ mülāzemetide ḫıẕmet kemerin (7) bağladılar anı maḥdūmluḳġa yaraġladılar.

Beyt

---

[315] Gökte rızkınız …. vardır. Kur'an, Zāriyāt 22.
[316] Rızkı dünyanın gizli yerlerinde arayınız. H. , Taberanî, **el-Mucemu'l-Evsat**, I, 274; İbn Asakir, **Mucemu'ş-Şuyuh**, II, 812.
[317] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T49a-7
[318] İmlası düzeltildi.
[319] Yerin tahılı…
[320] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T49a-9

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳıldı sıçḳanlar ara ṭurfe yıġın

Ki yıġılġan (8) kibi ʿaselġa çibin

Ve ol nevāle dostları piyāle ḥarīfleri dik a͡ngа temelluḳ ṭarḥın (9) tüzdiler. Andaġ kim her sözleride ve işleride anın͡g murādı hevāsıdın özgege (10) barmadılar ve tilleridin anın͡g medḥ ü ṣenāsıdın ve şükr ü duʿāsıdın bölek çıḳarmadılar. (11) Ve ol daġı dīvāne-vār aġzın lāf-ı guẕāfġa açar irdi. Ve töşükdin ḳoyılġan (12) buġdaynı hergiz tükenmes ḫayāl ḳılıp sıçḳanlarġa ayamay saçar irdi māl mülāḥaẓasın (13) ḳılıp istiḳbālġa ʿaḳlı yetmes irdi. Bu kön͡gül ḫayālı birle tan͡glalıḳnı tefekkür itmes irdi.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sāḳīyā mey tut bu kün kim körüpdür irteni

Ol vaḳt kim sıçḳanlar ol kūşe-i ḫalvetde ʿişretġa meşġūl (15) irdiler ḳaḥṭlıḳ ve teng-sāllıḳ ḫalāyıḳnı tenglikke ulandurup irdi. Ve gürisnelıḳ **[49a]** (1) otın bī-māye sīneleride yandurup irdi ve her cānibde nānġa {cān}[321] berür irdiler. (2) Ve kişi a͡ngа naẓar salmas irdi. Ve her ṭarafda ḫāne metāʿın dāneġa satar irdiler (3) hīç kim almas irdi.

Naẓm

fāʿilātün feʿilün feʿilün

Bolsa irdi kişige nān körmek heves

Ay kün sarı baḳar irdi heves

Tenglikke (4) ḳalġan irdi bar kişi

Aş dip cān birmek irdi il işi

Ol devletke maġrūr sıçḳan niʿmet bisāṭın (5) yayıp ne ḳaḥṭdın ḫāber-dār irdi ve ne yıl tenglikke ıṭlāʿ bar ve ḥāl eṣnāsıda dihḳānnın͡g (6) hem işi cānġa pıçaḳı üstüḫ̆ānġa yetti barıp oranı açtı irse kördi kim buġdayġa bisyār (7) noḳṣān yetipdür pür-derd ve kön͡glidin āh-ı serd tarttı. Beġāyet teessüf ve nedāmet yedi. Ve özige aydı kim (8) ol ziyānī kim tedārüki mümkin irmes a͡ngа özni urmaḳ ʿĀḳiller işi irmes. İmdi (9) evlā bu kim orada ḳalġan buġdaynı yıġışturup bölek yerge kömeyin. Pes dihḳān bāḳī-mānde (10) ġalleni yıġıp almaḳġa meşġūl boldı. Ammā ol maḥalda buġday igesidür-

[321] T49b-7

men digen sıçḳan (11) uyḳuda irdi ḫādim sıçḳanlar hem ḥarīṣlıḳ ġafletide dihḳānnıng̑ şurfesin eşitmes (12) irdiler. Olar ara bir hūş-yār sıçḳan bar irdi. Bu ṣūretni fehm ḳılıp öyidin ora (13) ḳıraġıġa çıḳtı töşükdin dihḳān vāḳıʿasın körüp fiʾl-ḥāl tüben tüşti. Ḳıṣṣa mażmūnın (14) uşuḳuş birle yārānlarıġa aytıp özin penāhġa aldı ve olarnıng̑ her biri bir kūşeġa (15) özin saldı. Velī-i niʿmetlerini uyḳuda yalġuz ḳoydı.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dostlar kim dost bolmış aşıng̑e

[49b] (1) Yetse miḥnet birle turmas başıng̑a

Dost bu kim miḥneti cān dostı

Ne olar kim devlet nān dostı

Āşinālıḳ tārı anıng̑ (2) başı aş

Taşla ilging̑din anı ḳılma telāş

Bu vāḳıʿadın bir küni ötti irse uyḳudaġı sıçḳan (3) rāḥat uyḳusıdın başın köterdi ong̑ solġa ḳaraladı mülāzimleridin hīç birin körmedi (4) endūh fiġān tutup aydı kim.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Āşinālar kim mang̑a ḳılmaslar irdi[322] cān fedā

Ni belā boldı olarġa (5) boldılar mendin cüdā

Ve çūn olar aḥvālların taḥḳīḳ ḳılmaḳ üçün talaġa çıḳtı irse kördi (6) kim ḫalāyıḳ ara ḳaḥṭlik peydā bolupdur. Özige aydı kim imdi hīç iş andın bihraḳ (7) irmes kim bu tenglikde ol buġdaynı isrāf ḳılmayın yaḫşı saḳlaġay-men dip fiʾl-ḥāl öyige (8) kirdi. Töşük sarı ḳaradı buġdaydın eṣerī körmedi andın ötüp oraġa çıḳtı bir kiçelik (9) ḫūrek bolġunçe nemerse tapalmadı ṭāḳatı ṭāḳ bolup ıżṭırāb ḳolı birle cān yaḳasın tuttı ve sevdāyī (10) başın yerge çendān urdı kim migesi saçrap çıḳtı bed-ḫarclıḳ ve telef-kārlıḳ şūmluġıdın (11) helāketke yetti. Bu meṣel pāyidesi ol kim ḫarcī tā kim daḫlġa baḳa dest-māyeni saḳlap anıng̑ (12) sūdın nefʿ almaḳ kerek.

Beyt

mefāʿilün mefāʿilün feʿilün

[322] T50a-12 itmiş idiler

Eger daḫlı olmasa ḳıl ḫarcnı kem

Naẓar ḳıl daḫl ile ḫarcın͡ga her dem

Çūn atası uluġ (13) oġluġa bu dāsitānnı tüketti irse andın kiçik oġul utru kelip söz dībācesiġa duʿā ve ṣenā birle (14) ārāyiş berip aydı kim ey peder kişi mālnı ḳāʿidesi birle muḥāfaẓat ḳılsa ve andın bisyār sūd ḳolġa (15) kilse anı ne ṭarīḳ birle ḫarc ḳılsa yaḫşı bolur. Atası aydı kim iʿtidāl ṭarīḳın tüzmek ve her nemersede **[50a]** (1) ḫūb irür, ḫuṣūṣen maʿāş bābıda besī māl muḥāfaẓat ḳılıp sūd tapġan kişi kerek kim yene iki ḳāʿideni riʿāye ḳılġay. (2) Biri ol kim isrāf ḳılmaḳdın perhīz etkey, tā peşīmānlıḳ yemegey ve ḫalāyıḳ an͡ga ṭaʿne etmegey. (3) Ve fīʾl-ḥaḳīḳa mālnı bī-ḥisāb yoḳ etmeki ve isrāf eylemek[323] şeyṭān vesvesesidin irür. "اِنَّ (4) الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا اِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ"[324] yaʿnī "muḥaḳḳaḳdur kim isrāf-kār ḫalḳ (5) şeyṭānnın͡g birāderleri bolmışlar."

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Gerçi irmesdür baḫīl ikki cihānda yüzi aḳ

Līk bolmış baḫīl işi (6) isrāf işidin yaḫşıraḳ

İkinçi ol kim baḫīl bed-nāmıdın özni yıraḳ saḳlaġay kim baḫīl kişi dünyā ve āḫiretde (7) yaman atlıġ durur. Dünyā-dārı kem durur kim heme vaḳt ḫalāyıḳnın͡g ṭaʿne tilleri (8) üçün düşmen murādıġa yavuḳ[325] durur. Baḫīl mālı ve talan ziyān oḳlarıġa beġāyet nişāne (9) bolur ve anın͡g miṯāli ol kim bir uluġ köl bolġay an͡ga ne-çend arıḳdın ve çeşmedin su kirip turġay (10) ve ayaġı çıḳmaġay. Pes nā-çār durur kim ol yıġılġan su ḥaddıdın aşġay ve zūr ḳılıp bir ṭarafge taşġay. (11) Raḫneler ḳılġay āḫiruʾl-emr ol köl bir yolı vīrān bolup sular eṭrāf u cānibġa perākende (12) bolġay.[326] بَشِّرْ مَالَ اَلْبَخِيلِ بِحَادِثٍ أو وَارِثٍ"[327] yaʿnī "ḫoş ḫaber yetkürgil baḫīller mālıġa (13) ḥadīṯ tārācı birle veyā mīrāṯ-ḫˇor ḳolıġa tüşmek birle" ḥāṣıl bu kim baḫīl ḳolıdaġı emvāl (14) heme ġayrın͡g taṣarrufıġa barmaḳ ārzūsın tilep münācāt ḳılur irmiş.

Naẓm

fāʿilātün feʿilātün feʿilün (faʿlün)

(15) Ketküsidür baḫīller mālı

---

[323] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T50b-13
[324] Çünkü saçıp savuranlar şeytanların kardeşleridir. Kur'an, İsrā 27.
[325] T51a-3 açuḳ
[326] Cimrinin malını ya varise ya musibete müjdele. İbare Hadis kaydıyla verilmiş; fakat kaynaklarda geçmiyor.
[327] İmlası düzeltildi.

Heme bar iligide berbād

Ya tüşer vārisi ḳolıġa ki ol

Anı laʿnet tilide ḳılġay yād

[50b] (1) Ve çūn sūdā-ger oġlanları ataları naṣīḥatların eşittiler ve sözleri menfaʿatların (2) yaḫşı aṅgladılar her birleri ṣarfnı iḫtiyār ḳıldılar uluġ oġlı sūdā-gerçilikke ḳadem ḳoyup (3) uzaḳ sefer ḳıldı ve anıṅg yük tartadurġan iki uyı[328] bar irdi kim bir atadın toġılġan (4) ve andaġ irdiler kim felek sevri olarnıṅg ḳuvvetletleriġa hergiz bebāberlik ḳılaʾlmas irdi ve Çarḫ (5) şīri olarnıṅg himmet ve ṣalābetleri aldıda rūze-dār möşük dik tırnaḳların pençe- (6) sidin çıḳaralmas irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilün fāʿilātün fāʿilün

Cüṣṣe birle miṣl-i pil ḥamle birle miṣl-i şīr

Hem körünmekde dil-āver hem yörümekde (7) dilīr

Ve bu uylarnıṅg biriniṅg atı Şenzebe irdi yene biriniṅg atı Menzebe irdi. Ve olar (8) aḥvālıdın ḫˇāce hemīşe ḫāber-dār irdi ve aṅga terbiyet ḳılur irdiler, ammā çūn sefer (9) müddeti uzaḳġa tarttı ve yıraḳ yolnı ḳaṭʿ ḳıldılar. Aḥvāllarıġa futūr yetip żaʿīflıḳ olarda (10) ẓāhir boldı. Ḳażārā yol üzre uluġ sular ve lāylatmalar pīş keldi Şenzebe lāyġa (11) battı ve ḫıẓmet-kārlar anı be-hezār meşaḳḳat lāydın çıḳardılar Ve çūn baḳtılar kim uynıṅg (12) yörgünçe ṭāḳatı ḳalmapdur. Ḫˇāce uynı baḳġalı bir kişige kirāye taʿyinlep ḳoydı ve aydı kim yaḫşı (13) terbiye ḳılġıl ḳuvvetiġa kelgende kārvānnıṅg arḳasıdın maṅga yetkürgil dip ḳoydı. (14) Ve kirā kişi uynı iki kün baḳtı irse yalġuzluḳdın melāl boldı ve Şenzebeni taşlap (15) kārvān arḳasıdın yetti ve ḫˇāceġa anı öldi dip yalġan ḫaber yetkürdi ol ḫaber yetken **[51a]** (1) menzilde Menzebe beġāyet harıp żaʿīf bolġanıdın hem Şenzebe firḳatıdın āḫiret seferi ḳıldı. (2) Ammā Şenzebe endek furṣatda ḳuvvetiġa keldi otlap her sarıġa istep barur irdi. Ve merġ-zārīġa (3) yetti kim türlüg reyāḥīnler birle ārāste ve gün-ā-gün güller birle pīrāste rıḍvān ol ravża (4) reşkidin her dem ġayret ilgin tişiġa alur irdi ve āsmān her bar ḥayret közin açıp (5) aṅga neẓẓāre salur {irdi}.[329]

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sebze güller revān sular bile ʿālemde ṭāḳ

[328] T51a-14 höküzi
[329] T52a-2

Özgeçe yaḫşı behiştī kim yaman (6) közdin yıraḳ

Şenzebeġa ol menzil ḫoş keldi ve anda iḳāmet eyledi ve ne-çend kün (7) ol uy bī-hāy hūy bu merġ-zār içre bī-āzār otladı beġāyet semrüdi ve bī-nihāyet (8) ḳuvvetlendi āsāyiş ʿişretide ārāyiş leẕẕeti anı a͡ngа meyl ḳıldurdu kim beġāyet şād- (9) lıḳdın bülend bang urġay. Pes be-yek-bār bir ḳatıġ aznadı kim ol merġ-zār ḳıraġıda şīr bar[330] (10) irdi kim himmet ve şevketde beġāyet cürʾet ve ġayretde bī-nihāyet irdi. Ve bisyār vaḫşīler (11) anın͡g ḫıẕmetide turġan irdiler. Ve bī-şumār derendeler anın͡g fermānı ḫaṭṭıġa baş (12) indürġan irdiler. Ve yaşlıḳ ġurūrı ve ḫükūmet sürūrı ve ḫādimler bī-ḥadlıġı ve mülāzimler (13) bī-ʿadedlıġı sebebidin hīç cān-dārnı özidin uluġ bilmes irdiler. Ve ammā özini (14) hergiz körmep irdi ve āvāzını hem işitmep irdi Ve çūn Şenzebenin͡g üni a͡ngа yetti (15) irse Şīr beġāyet ḳorḳtı ve munın͡g bu ḳorḳmaḳını mülāzimler a͡nglamasun dip Şīr hīç ṭarafke **[51b]** (1) ma͡ngmas irdi. Ve anın͡g ḳatıda iki çuburı bar irdi birinin͡g aṭı Kelīle ve birinin͡g aṭı (2) Dimne ve her ikilesi zīreklik irdi. Ve dāniş-mendlik birle meşhūr irdiler. Ammā Dimne uluġ (3) bolmaḳġa ve mertebe tapmaḳġa ḥarīṣ irdi. Ferāset bile bildi kim Şīrġa ḳorḳınç peydā bolupdur. (4) Ve kön͡glü besī ġamlik. Dimne Kelīleġa aydı kim melīk bāreside ne dir-sin kim ḥaraket neşāṭını taşlapdur (5) bir yerde endīşelıḳ olturur.

{Beyt}[331]

mefāilün mefāʿilün feʿülün

Yüzide bardur āṯār-ı melālet,

Ḳılur kön͡gli ġamıġa ol delālet.

Kelīle cevāb berdi kim (6) senin͡g bu suvāl birle ne işin͡g bar mundaġ sözge ne nisbetin͡g bar sen kücā memleket işi kücā. (7) Ve biz bu pādişāh dergāhıda ṭuʿme tartıp yer-miz devleti sāyeside kün ötkerür-miz sen {uşbu niʿmetlerġa}[332] (8) ḳanāʿat ḳılġıl pādişāhnın͡g ser-ā-serleri teptīş ve aḥvālları taḥḳīḳını taşlaġıl çūnkim biz (9) ol mertebede irmesdür-miz kim olarġa nedīm bolmaḳ bizge ba-hem bolġay veyā sözümiz ḳulaḳlarıġa (10) yetip cāy-gīr olġay. Pes olar ẕikrlerin ḳılmaḳ tekellüf durur ve her kişi kim özige sezā-vār (11) irmes işḳa ḳadem ḳoysa a͡ngа ol yeter kim {uşal}[333] meymūnġa yetti. Dimne sordı kim neçük irken ol. (12) {**Ḥikāyet:**}[334] Kelīle aydı keltürüpdürler kim bir meymūn bir yıġaççını kördi kim yıġaç üzre olturupdurlar (13) ve ol yıġaçnı erre birle yarmaḳġa meşġūl irür iki fenā mīḫı bar irdi. Yıġaçnın͡g (14) arasıġa ḳoyup yıġaçnı yarar irdi birini tartıp yine birini ḳaḳar irdi tā şikāf- (15)

[330] bar kelimesi tekrar yazılmış.
[331] T52b-4
[332] Manaya daha muvafık olduğu için diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T52b-8
[333] T52b-13
[334] T52b-14

nıñg aġzı açılıp erre yörüşmeki āsān bolur irdi. Bu ṭarīḳde iş ḳılur irdi. **[52a]** (1) Meymūn munı körüp olturup irdi kim nāgāh yıġaççı ḳażā-yı ḥācetke ḳoptı. Meymūn yerni (2) ḫālī körüp yügürüp kildi barıp yıġaçınıñg yarılġan ṭarafige mindi ve ḫāṣṣalarnı (3) yıġaçnıñg yaruḳıġa tıḳıp idi, sañgulap ḳaldı yene bir mīḫını ḳaḳmay turup yıġaç şikāfı- (4) daḳı mīḫnı çıḳarıp irdi, şikāfnıñg aġzı yumulup ḫuṣṣesi yıġaç arasıda ḳaldı. (5) Bu miskīn meymūn feryād u nāle ḳılur irdi ve aytur irdi kim:

{Beyt}[335]

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿilün faʿlün

Bu yaḫşı ki ḳılsa her kişi, (6) öz işini

Ġayrınıñg işi belāġa salġay kişini.

Meymūn ayttı kim meniñg işim mīve terip yimek ne erre (7) kötermek ve yene yıġaçnı yarmaḳ hemīşe bīşelerde yügürmaḳ irür ne teber ve tīşe urmaḳ irür.

(8) **Mıṣrāʿ**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger kişi mundaġ ḳılur andaġ ḳılur

Meymūn bu ḥālda irdi kim yıġaççı keldi ve meymūnnıñg sezāsın berdi (9) ve bī-orun iş kesāfetidin helāketke yetti ve bu cihetdin aytıpdurlar kim.

Beyt[336]

Yıġaççılıḳ irmes meymūn- (10) nıñg işi

Bu meṣelni añga keltürdüm kim tā bilgey-sin her kişi öz işin ḳılġay ve endāze- (11) sidin taşḳarı ḳadem ḳoymay. [337]"لِكُلِّ عَمَلٍ رِجَالٌ" yaʿnī "her işḳa bölek kişiler (12) ḫāṣ durur."

{Naẓm}[338]

fāʿilātün mefāʿīlün fāʿlün

Bu meṣelni mañga didi yārī

Her kişige irür bölek kārī

---

335 T53a-9
336 Vezin bulunamadı.
337 Her işin erbabı vardır.
338 T52a-15

Bu iş kim seniñg (13) derdiñg irmes taşlaġıl endek ṭuʿme kim sañga ḥaḳdın yeter ġanīmet sanaġıl. Dimne aydı her kişi kim (14) pādişāhlarġa muḳarreblıḳġa ḫ̆āhiş ḳılur ṭuʿme loḳma üçün bolmaġay çūnkim ḳursaḳ her yerde her nemerse birle (15) toyar belki olarġa mülāzim bolmaḳ fāyidesi ol kim uluġ manṣıb tapmaḳ bolġay. Tā kim ol **[52b]** (1) ḥālda dostlar luṭf ve mededi birle nevāzişḳa yetkürgey ve düşmenler ḳahr otı birle güdāz (2) işḳa yetkürgey. Her kişi kim anıñg himmeti ṭuʿmeġa başın indürür ol çehār-pā ḥayvanāt ḳaṭārıda irür (3) aç seg dik kim şād bolur üstüḫ̆ān birle ve ḫasīs möşük yañglıġ möşük ḫoşnūd bolur (4) pāre nān birle. Ve men kördüm kim şīr eger tavuşḳan alġan bolsa ol ḥālda ḳulannı körse anı taşlap (5) añga yügürür.

Mıṣrāʿ[339]

fāʿilātün feʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿālī-himmet {bol ki}[340] ḥaḳ nezdide ve ḫalḳ allıda

Himmetiñg çaġıġa baḳıp iʿtibārī tapḳa-sin

{T53b} (10) Ve her kişi kim igiz derece taptı egerçi gül dik ʿömri ḳısḳa bolsa hem ʿāḳiller anı yaḫşı (11) ṣıfatı cihetidin uzun ʿömrluḳ sanarlar ve ol kimerse kim süstluḳ ve dūn- (12) himmetlıḳıġa baş indürse tā cev dıraḫtınıñg bereketi dik egerçi uzun ʿömr hem körse (13) dānişmenler aldıda iʿtibārı bolmas ve ḥisābda tutmaslar.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Saʿd yaḫşı (14) atanġan kişi olmas hergiz

Ölüg ol bolġusı kim yaḫşı dimesler anı ḫalḳ

(15) Kelīle aydı mertebe istemek ol ṭāyifeġa yaraşur kim nesebide büzük-zādelik **{T54a}** (1) ve uluġluḳġa nisbeti bar[341] bolġay ve biz ol ṭarīḳadın irmes-miz kim uluġ mertebeġa (2) yaraşḳay-miz. Dimne aydı uluġluḳ dest-māyesi ʿaḳl ve edeb durur ve ne aṣl u neṣeb. (3) Her kimniñg ʿaḳlı żaʿīf ve rāyı naḥīf bolsa özini aʿlā derecedin ednā pāyeġa taşlar.

(4) **Ḳıṭʿa**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Salsa bolġay āsmān üzre taṣarrufdın kemer

[339] T53b-8
[340] T53b-9
[341] İmlası düzeltildi.

ʿAḳl imdādı bile rāy-ı ḳavī fikret (5) bile

Körse bolmaydur meʿānīni yüzini zinhār

Ger köŋgülge köz açılmaydur uluġ (6) himmet bile

Büzürgler aytıpdurlar kim igiz dereceġa çıḳmaḳ bisyār meşaḳḳat (7) birle ḳolġa kilür, ammā tenzīl mertebesige tüşmek endek iş birle müyesser bolur, çünānçi (8) aġır taşnı uluġ zaḥmet birlen üzesiġa alsa bolur endek işāret birlen (9) yerge taşlasa bolur. Bu cihetdindür ki miḥnetni köredurġan bülend (10) himmetlerdin bölek kişi meʿānīġa kūşiş ḳılaʾlmaydur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nāzenīnġa lāyıḳ (11) irmes ʿışḳ-ı verziş ḳılmaġay

Bu cefā içre ḳadem ḳoyġay belā-keş şīre-merd

Her kişi (12) [342]"اَلْخُمُولُ رَاحَةٌ" āsāyiş tilese āb-ı rūydın ilig yup dāyim ḫārlıḳ kūşeside ḳan (13) yutar ve ol kimerse kim [343]"اَلشُّهْرَةُ آفَةٌ" tikenidin endīşe ḳılsa endek furṣatda murād (14) gülin üzüp ʿizzet çemenide ʿişret mesnedi üze orun tutar. Evvelḳı (15) ḥadīṣniŋg maʿnāsı bu kim özni yetürmek rāḥat durur ve keyinkiniŋg maʿnāsı bu kim {T54b} (1) āşikār bolmaḳ āfet irür.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Derd ile ġam yemeyin bolmadı ir ḳadri bülend

Laʿl (2) baġrı bolmayın ḳan hīç ḳıymet tapmadı

Merd-reh rev Çūn saʿādet nāmesiġa baḳtı (3) līk

Anda miḥnet dāġısız bir ḥaṭṭ-ı devlet tapmadı

Ve sen meger ol iki irenler (4) dāsitānın eşitmediŋg oḫşar kim biri renc ü meşaḳḳat tartıp özini (5) pādişāhlıḳ derecesiġa yetkürdi, biri kāhil ve süstluḳ eylep iḥtiyāc ve perīşān- (6) lıḳ maḳāmıda ḳaldı. Kelīle aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Dimne aydı kiltürüp- (7) dürler ki iki refīḳ [bar] irdi biri sālim atlıḳ ve yene biri ġānim atlıḳ yolda hem-rāh (8) barur irdiler ve bir birlerin muvāfaḳatı birlen menāzil ve merāḥil ṭay

[342] Bilinmemek rahatlıktır. İbare Hadis kadıyla verilmesine rağmen kaynaklarda kelam-ı kibar olarak geçiyor. Bkz. Aliyyü'l-Kari, **el-Esraru'l-Merfua**, s. 200.
[343] Şöhret afettir. H. , değil **a. g. e**.

ḳılur irdi (9) tā güzerleri bir taġ dāmenesiġa tüşti kim anıng̃ ḳalʿası bülendlikde āsmān (10) birle teng körünür irdi ve king̃rülikde felekni on iki burcluḳ saṭḥıġa (11) üzengü ḳaḳışur irdi ve ol taġ tübide çeşmeī bar irdi kim ṣāflikde (12) tāze rūyı gülʿizārlar ruḫsāreleri dik ve tatlıġ ve şīrīnlıḳda şeker (13) lebler güftārı dik. Ve ol çeşme aldıda bir uluġ köl bar irdi suyı ġarībler (14) köz yaşı kibi eṭrāfıġa cārī ve dıraḫtlar kim başları bir birlerige ulaşḳan.

(15) Naẓm

feʿilātün feʿilātün fāʿlün/ fāʿilātün mefāʿilün feʿūlün

Açılıp her sarı gül ü reyḥān

Baş tartıp dıraḫt kibi her yan

Çün bu refīḳler {**T55a**} (1) bu höl-nāk çöldin ol pāk kölġa yettiler irse yaḫşı cāy ve dil-pesend meʾvānı kögeç (2) anı āsāyişḳa maḳām ittiler Ve çūn anda āsāyiş ve ārām alġandın keyin köl ve çeşmeni (3) eṭrāf cevānibiġa güzer ḳılur irdiler ve her cānibġa naẓar salur irdiler. Nāgāh köl (4) kenāreside su kire durġan ṭarafda bir aḳ taş kördiler kim ḳudret ḳalemi birle (5) yaşıl ḫaṭ bitipdürler mażmūnı bu kim ey misāfir kim bu menzilge tüşdüng̃ bil kim (6) biz mihmānġa yaḫşı müheyyā ḳıldük velīkin ol żiyāfetni bu şarṭ birle tapar-sin kim (7) başıng̃dın keçip bu çeşme suyıge kirgil kim girdāb żararı ve ġarḳap ḫaṭarıdın endīşe (8) ḳılmayın dest-pā urup özüng̃ni sunıng̃ ol ṭarafıġa alġıl ve anda taşdın (9) bir şīrī bardur kim taġ tübide ḳoyupdurlar anı avuşung̃ge alġıl aşlā tereddüd (10) ḳılmay bir yörmek birle ārām almay taġ başıġa çıkgil eger derendeler utru kilip (11) cānıġa ḳaṣd ḳılsalar ve tikenler her cānibdin itekinge ilinseler hem toḫtamaġıl kim Çūn (12) taġ başıġa yeter-sin anda maḳṣūd ḥāṣıl iter-sin.

Naẓm

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūl

Tā yörmese menzilġa yetelmes reh-merd

(13) Maḳṣūdın alalmas eylemey cānnı girev

ʿĀlem yüzini ḳabūl nūrı tutsa eger

(…)[344]

[344] Bir mısra eksik.

Ol ḫaṭ (14) mażmūnıdın vāḳıf boldı irse ġānim sālimġa baḳıp aydı kim ey birāder kilġıl (15) tā mücāhede ḳademi birlen bu muḫāṭara meydānıġa kireli ve bu ṭılsım ḥaḳīḳatın an͡glamaḳḳa imkān {T55b} (1) barıça kūşiş ḳılalı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yā murād ile ḳoyar-miz Çarḫ başıġa ayaġ

Yā irenler dik turup (2) himmet üze baş berge-miz

Sālim aydı ey yār-ı ʿazīz maḥẓ bir ḫaṭ birle kim ne bitigüçisi (3) maʿlūm ve ḥaḳīḳatı mefhūm irmes uluġ ḫaṭar ʿuhdesin almaḳ ḫayālī menfaʿat ve vehmī (4) fāyide taṣavvurı birle özni ḳatıġ mühlike salmaḳ ḥamāḳat delīlidür ve hīç ʿāḳil gümān- (5) sız tiryāḳke işenip ve gümānlıḳ zehrni yemegey ve bāyeste rāḥat üçün naḳd-ı (6) miḥnetni ḳabūl ḳılmagey.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Berāber kilmegey dānā ḳatıda

Demī ġam birle mi͡ng yıllıḳ ferāġat

(7) Ġānim aydı kim ey refīḳ ü şefīḳ istirāḥat ḫasīs-dūnluḳ muḳaddimesi durur ve meşeḳḳat (8) devlet ve ʿizzet nişānesi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilün

Taşlasa her kişi geh rāḥatını

Kön͡glini baḫt ile ḳılalmas şād

(9) Kim ki ḳorḳar ḫumār aġrıḳıdın

İçeʾalmas demī şarāb-ı murād

Bülend-himmet ir başın sehl (10) kūşege igmes endek kūşeni közge ilmes ve tā kim uluġ mertebesini ḳolıġa (11) kiltürmes hīç ārām alıp olturmas ṭarab gülbüni laḳab tikenin cefāsın (12) çekmeyin üzse bolmas ve murād gencin eşike renc açḳu tutmayın güşāyşke (13) yetkürse himmet cılavımnı alıpdur taġ başıġa meni yetkürgüsi durur belā girdābı (14) cefā ġarḳabı endīşesin żamīrimdin sürgüsi durur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātü feʿilātün mefāʿilün feʿilün (faʿlün)

Ger ṭaleb yolıda renc (15) yetse bizge bāki yoḳ

Kaʿbe şevḳı bolsa ger sehldür beyābānlar

Sālim aydı ārī {T56a} (1) eger devlet bahārınıṉg būyı kilip tursa anıṉg ümīdide miḥnet ḫazānı ġavġāsın (2) tartsa bolur ammā pāyānı yoḳ yolda yügürmek ve ḳarası körünmes deryāġa özin (3) urmaḳ ʿaḳl ṭarīḳıdın irmes ve her kimerse kim bir işḳa şurūʿ ḳılur andaġ kim (4) anıṉg birisin körer narısıġa hem naẓar salġay ve anıṉg başıdın ayaġıġa (5) ḳarap hem żarar u nefʿlerin ʿaḳl terāzūsıġa tartıp köṉglige alġay tā kim (6) beyhūde renc yükin kötermegey ve ʿazīz ʿömri naḳdın fenā mülkige bermegey.

Naẓm

fāʿilātün feʿilātün faʿlün (feʿilün)

(7) Kılmasaṉg berni burunraḳ üstvār

Ḳoymaġıl anda ḳademni zinhār

Ger kirer-sin (8) her ne işke ḫāżır ol

Közleġıl tā çıḳa-sin sarıġa yol

Şāyed kim bu ḫaṭnı (9) masḫarelik üçün bitip kitipdür bolġay ve raḳamnı taşḳa oyun üçün (10) taḥrīr etti bolġay ve bu çeşme girdābı kim su üzmek birle kişi ḳıraġıġa çıḳalmas (11) eger çıḳmaḳ müyesser bolsa iḥtimālı bardur kim ol şīrni yerdin öşenige (12) alaʾlmaġay ve ol hem vāḳiʿ bolsa kiçe kim anı köterip bir ḫamle birle taġnı (13) başıġa yetkey ve eger bu dağı vücūdġa kilse mefhūm irmes kim ne netīce yüz (14) körsetḳay men bārī saṉga bu işde hem-rāh irmes-men ve hem seniṉg (15) barmaġıṉgge rıżā bermes-men. Ġānim aydı bu sözdin ötkil[345] kim men kişini {T56b} (1) raġbeti bilen ḳılġan ḳaṣdımnı yoḳ ḳılmas-men ve ʿahdī ki baġladım cin ve şeyāṭīn- (2) leri vesvesesi birlen uşatmas-men ve men bildim ki maṉga hem-rāhlıḳġa ḳuvvetiṉg (3) ve refīḳ bolmaġlıḳke tāḳatıṉg yoḳ turur narıda turup ḫālımġa baḳıp naẓẓāre (4) ḳılġıl ve duʿā ve ṭaleb birle meded yetkergil.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlün faʿ

Bildim ki yoḳ mey içkeli (5) ḳuvvet saṉga

Kil geşt sarı bir temāşā-yı ḫāl ḳıl

[345] İmlası düzeltildi.

Sālim bildi kim ol öz (6) işide muḥkem durur aydı ki ey birāder körer-men ki meniñg sözüm birlen (7) mühim başıdın kitmes-sin ve bol ḳılmas işdin yanmas-sin ve meniñg bol (8) ḥālnı körmekke ṭāḳatım yoḳ bu işni temāşāsıġa raġbetim bolmas ve ṣalāḥ (9) buldur kim:

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün faʿlün

Bu mühlik yaḳaġa alsam özni

Bu sözni aydı (10) irse merkebiġa yüklendi ve birāderini vedāʿ eylep yolġa yüzlendi. Ġānim (11) cāndın ümīdin üzüp çeşme lebige kildi ve aydı.

Beyt

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

Deryāġa (12) tüşgümdür bu kün öz ḥālıma ḳılmay naẓar

Yā anda ġarḳ olgümdür yā ḳolġa (13) kiltürgüm güher

El-ḳıṣṣa ʿazm itekin himmeti belige üstüvār eylep çeşmege (14) tüşti.

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿilün faʿ

Çeşme imes irdi ol deryā

Ṣūretde velīk irdi (15) çeşme-nümā

Ġānim egerçi bildi kim ol çeşme belā girdābı irdi ammā köñglin **{T57a}** (1) ḳavī tutup ṣıdḳ-ı dil birle dest-pā urdı tā endek sāʿatde necāt (2) sāḥiliġa yetip ve nefsin rāst ḳılıp taşdın yasagen şīrni (3) temkīn ḳuvveti birlen arḳasıġa köterdi ve miñg türlüg zaĥmetdin bir yolı (4) yörmek birle taġ başıġa çıḳıp öziġa ārām berdi ve taġnıñg ol ṭarafige (5) ḳaradı irse bir uluġ şehr kördi kim ĥoş-hevā ve dil-keş.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilün faʿ

Şehrī (6) durur ki ḫūbluġıda behişt-vār

Kim her ne istesenñg anın içre var

(7) Ġānim ol şehrge neẕāre ḳıldı, nāgāh şehrdin ḳatıġ āvāz çıḳtı kim ṣalābetidin (8) taġ ve ṣaḥrā lerzege kildi ve anıñg āvāzı şehrge eşitilip bisyār ḫalḳ (9) eṭrāfı cevānibidin çıḳıp taġ sarı yüzlendiler. Ġānim ḫalāyıḳnı hücūmın (10) körüp taʿaccübġa ḳalur irdi ve ḥayrān közini olarġa salur irdi. (11) ve olarnı uluġı ve eşrāfları heme ġānimniñg aldıġa yetip duʿā-gūyluḳ (12) ve ṣenā-cūyluḳ iẓhār ḳıldılar ve bisyār iltimāslar birle anı rāh-vār aṭıġa (13) süvār ḳılıp şehrġa ilttiler tā anıñg ayaġın gül-āb ve kāfūr birle yup (14) pādişāh-āne ḫılʿatlar kiydürüp uluġ iʿzāz ḳıldı irse cevāb berdiler: (15) Ey melīk bu çeşmede kim kördüñg ḥükemā ṭılsımī ḳılıpdurlar bu taşdın bütken **{T57b}** (1) şīrni türlüg tefekkür ve teʾemümel birlen ṣābit seyyāre atlıġ yulduzlar ṭulūʿ- (2) larını derecelerini mülāḥaẓa ḳılıp yasapdurlar anı vaḳtā ki bu şehrniñg (3) pādişāhıġa ecel yetse ve ḥayātı āf-tābı fevt ufḳıda ġurūb etse ol ṣāḥib-i (4) devlet kim ḥaḳ ṭaʿālā ölgenni ornıġa anı pādişāh ḳılmaḳnı ḫ̆āhiş ḳılıpdur (5) anıñg ḥaşmetiniñg sitāresi bu taġ üzesidin ṭulūʿ ḳılur ve Ḥaḳ (6) taʿālā anı ber-sāʿat birle bu çeşme ḳıraġıġa yetkürür ve çeşmedin ötmek birle (7) şīrni taġ başıġa alıp çıḳadur ve şīr āvāzı peydā boldı irse (8) şehr ḫalḳı ol ṣāḥib-i devletni salṭanat sitāresi ṭulūʿ itkenin (9) andın bilürler ve anı pādişāhlıḳġa köterip ʿadlını sāyeside ārām (10) ve āsāyiş birlen rūzgār [ötker]ürler tā kim munıñg dağı nevbeti āḫır boldı irse (11) yene biriġa bu vāḳiʿa pīş kilür ve pādişāhlıḳ añga yüzlenür.

Mışrāʿ

mefʿūlün fāʿilātün mefāʿilün feʿūlün

Ger biri (12) kitse ornıġa kildi yene biri

Ve bisyār zamān ötüpdür ki bu ḳāʿide (13) uşbu düstūr birle meẕkūr boldı imdi bu kün pādişāhlıḳ sañga (14) yetti.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Şāh-sin sen her ne ḫ̆āhişindür sañga fermān yörüt

Ġānim (15) bildi kim ol miḥnet kim tarttı devlet taḳāżāsı irken. Bu meṣelni añga **{T58a}** (1) kiltürdüm tā bilgey-sin kim nāz u niʿmet nūşı āzār u miḥnet bolmayın bolmas (2) her kişige ser-firāzlıḳ sūdesi tüşse her süflege pāy-i māl bolmas dün (3) mertebe ve zebūn pāyeġa ḳāniʿ bolmas ve men tā şīrġa taḳarrub ḳılmasam ve anıñg muḳarreb- (4) leri zümresiġa başımnı ferāġat yastuḳıġa ḳoyup yatmas-men ve ayaġımnı rāḥat (5) töşekiġa uzatmas-men. Kelīle aydı. Bu işiñg açḳusın ḳaydın ḳolġa (6) kiltürdüñg ve bol cemāʿat arasıġa kirmekni endīşesin neçük kiltürdüñg. (7)

Dimne aydı bu furṣatda kim şīrġa ġam ve endīşe peydā bolupdur maṣlaḥat körer- (8) men kim özümni a͡nga ʿarż eylesem iḫtimāli bar kim meni͡ng naṣīḥatım nūş dārūsı ani͡ng (9) cān meşāmige yetip teʾs̱īr ḳılıp ferāḫlik ḥāṣıl bolgey ve ol veşīle birlen (10) ani͡ng ḳatıda ma͡nga ḳurb u maḥremlik tapılġay. Kelīle aydı şīrġa taḳarrubü͡ng neçük (11) ḥāṣıl bolġay ve eger bolsa sen kim pādişāhlar ḫız̤metide bolġan irmes-sin (12) ve mülāzemet resimlerin ve ādābların bilgeni͡ng yoḳ durur endek furṣatda (13) ḥāṣıl ḳılġan taḳarrub ve mertebe͡ngni ḳolu͡ngdın iperür-sin ve yene ani͡ng tedārükin (14) ḳılalmas-sin. Dimne aydı eger kişide dānālıḳ ve tuvānālıḳdın naṣībe bolsa (15) uluġ işlerġa ḳadem ḳoymek a͡nga ziyān yetkürmes ve kimerse kim öz hünerige {T58b} (1) iʿtimādı bar durur her mühimġa kim şurūʿ ḳılur ʿuhdesidin çıḳar ve yene ol kim (2) eger kişide devlet bolur anı işleriġa başḳarur çünānçi ḫaberde kiltürüp- (3) dürler kim bāzārlarīdin birini͡ng devleti āf-tābı igiz örledi ve pādişāh- (4) lıḳ rütbesin taptı ve ani͡ng ḫaberi cihānġa yayıldı irse ḳadīmī pādişāhlardın (5) biri a͡nga nāme bitidi kim seni͡ng hüneri͡ng yıġaççılıḳ irken ve sen anı yaḫşı (6) bilür-sin memleket-dārlıḳ tedbīri ve salṭanat-şiʿārlıḳ ṭarīḳını ḳaçan (7) bildi͡ng ve kimdin örgendi͡ng. Ol cevāb bitidi ki ol kişi kim ma͡nga devlet (8) naṣīb etti ol zamān cihān-dārlıḳ yosunın hem örgetti.

Naz̤m

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿAḳl telḳīn (9) defterin ḳılsa ʿubār

Ḳılġusı mendin kereklik iş z̤uhūr

Kim ki devletdin (10) a͡nga ger yansa şemʿ

Eylegey dānālıḳ esbābını cemʿ

Kelīle aydı pādişāh- (11) lar ikrāmlarını faz̤īletlıḳlarġa ḫāṣ bilürler belki iltifātını ol (12) kişige maḫṣūṣ tutarlar kim olarġa ani͡ng ābā vü ecdādı ḫız̤met yetkürgen (13) bolġay veyā öz faẓlı hüneri birlen ḫız̤met-kārlıḳ ḥuḳūḳın olarġa s̱ābit (14) ḳılġan bolġay. Ve şīrġa burun ābā ve ne aḳrabāları͡ngdın kimerseī mülāzemet (15) itken ve ne özü͡ngdin ḫız̤met yetken pes iḫtimāli bar kim ani͡ng merḥamet {T59a} (1) naẓarıġa yetelmey maḥrūm ḳalġay-sin. Ve bu sebebdin düşmen dāmıġa özü͡ngni (2) salġay-sin. Dimne ayttı her kişi kim sulṭān mülāzemetide igiz mertebe taptı ol (3) a͡nga derece-be-derece yetti ne a͡nga anı bir yolı ḥāṣıl itti belki bir yolı ḥāṣıl etti belki ḫız̤met (4) yolıda cidd ü cehd birle ḳadem urdı ol cihetdin pādişāh terbiyetin tapıp (5) özini a͡nga ulandurdı. Men daġı andaġ ḳılur-men ve ol ṭalebde yügürür-men. (6) İmdi bisyār renc çekmekke özümni āmāde ḳıldım ve bī-şumār meşaḳḳatler (7) tartmaḳnı

lāzım bildim ve bilür-men kim her kişi pādişāhlar dergāhlarıġa mülāzim (8) bolsa a͡nga beş nemerseni iḫtiyār ḳılmaḳ lāzımdur. Evvel açıġ ve ġażab otını (9) yavaşlıġ suyı birle öçürġay, ikinçi hevā ve hevesdin ve şeyṭānnın͡g (10) vesvesesidin ḫaẕar ḳıġay, üçünçi kişige firīb birür ṭamaʿnı kim fitne **[52b-6]** peydā ḳılur olarnı rehnümāy ʿaḳlġa ġālib ḳılmaġay törtünçi işin bināsın rāstlıḳ ve diyānet- (7) kārlıḳ üzre ḳoyġay. Beşinçi her vāḳiʿa ve ḥādiṣeī kim pīş[346] kelür anı yumşaḳlıḳ ve mudārā birle tutġay. (8) Ve her kimerse kim bu ṣıfatnı özige lāzım iter elbette murādıġa ḫūbluḳ birle yeter. Kelīle aydı men (9) fikr ḳıldım kim sen kim pādişāhġa yavuḳ bolun͡g[347] ḳaysı sebeb birle anın͡g naẓarige manẓūr ve ne hüner birle (10) ḳadr u mertebe tapıp şād u mesrūr bolur-sin. Dimne aydı eger man͡ga anın͡g ḳatıda muḳarreblıḳ müyesser bolsa (11) beş işni özümġa[348] lāzım tutar-men. Evvel bu kim tamām iḫlāṣ birle ḫıẕmet ḳılur-men. İkinçi özimni (12) anın͡g mutābaʿatıġa ḫāṣ tutar-men. Üçünçi anın͡g efʿāl evṣāfını kişige yaḫşılıḳ birle (13) maʿlūm iter-men. Törtünçi andın yaḫşı iş ve ṣalāḥġa yavuḳ tedbīr vücūdġa kelse anı anın͡g (14) naẓarıda taʿrīf ve tavṣīfler birle ārāste ḳılur-men andın ve menfaʿatlar yetse yaḫşı vechler birle (15) beyān eyler-men tā kim iş tedbīri ḫūbluġı ve menin͡g rāstlıġım özige maʿlūm ve rūşen bolup şādlıġı **[53a]** (1) ziyāde bolġay.[349] Beşinçi eger bir işḳa şurūʿ ḳılsa kim anın͡g āḫırı yaman ve ziyānlıḳ irür (2) żararların şīrīn sözler birle ve yaḫşı temṣīller birle a͡nga beyān ḳılur-men tā kim ʿāḳıbetidin (3) āgāh bolur ve her vaḳt pādişāh menin͡g hünerlerimni körse ʿināyet ü iltifātın man͡ga ḫāṣ tutar. (4) Ve hemīşe ṣoḥbetimnin͡g meyli ve naṣīḥatımnın͡g rāġıbı bolur çünki hīç hüner pinhān turmas ve hīç hüner-mend (5) terbiyetdin bī-behre ḳalmas.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Hüner yıpar durur ger anı nihān tutsa͡n͡g

Ki būyınınġ eṣeridin heme cihān tolġay

(6) Heme fażl u hüner ẓāhir eylegil tā kim

Fażīleti͡n͡g ḫaberi yer yüzige pür tolġay

Kelīle aydı kim andaġ maʿlūm boladur kim (7) bu maḳṣūdġa cidd ü cehd birle ḳadem urup-sin ve bu mühim üzre muḥkem turup-sin bārī (8) yaḫşı ḫaẕer mülāḥaẓa ḳılġıl kim pādişāhlar mülāzemeti ḫaṭarlik iş ve meşaḳḳatlik kūşiş durur (9) ḥükemā aytıp

[346] T59a-12
[347] İmlası düzeltildi. T59a-15
[348] T59b-2
[349] İmlası düzeltildi. T59b-8

durur kim üç işḳa nādānlardın bölek kişi ḳadem ḳoymaslar. Evvel özini (10) sulṭānlar ḫıẕmetiġa yavutmaḳ[350], ikinçi gümān birle zehr yutmaḳ, üçünçi ḫatunlarġa sırrını (11) der-miyān tutmaḳ ve ʿālimler ve pādişāhlarnı igiz taġḳa teşbīh ḳılıpdurlar. Anda ḳıymet-bahā (12) cevāhir-{kānī}[351] bardur; ammā anıng üzre ayıġ ve böri ve pārs ve yılanlar bisyār ve żarar-künendeler (13) ṭayyār irür. Hem ang̲a çıḳmaḳ duşvār irür ve hem {anda}[352] orun tutmaḳ özge āzār birür ve yene (14) aytıpdurlar kim pādişāh ṣoḥbeti deryā seferiġa oḫşayur[353] sūdā-gerī kim deryāda sefer ḳılur bisyār (15) sūd ḳolġa keltürür veyā ġarḳap helāketīge girif-tār bolur.

Naẓm

mefāʿilün feʿülün mefāʿilün feʿūlün

Egerçi baḥrda esbāb-ı menfaʿat bisyār

[53b] (1) Velī kenārede bol kim anıng selāmeti bar

Dimne aydı ārī ança kim aydıng fāyidelıḳ durur ve men hem bilür-men kim (2) pādişāhlar köyer otġa oḫşarlar her kişi kim ang̲a yavuḳluḳı bardur ang̲a ḫaṭar bisyār durur.

(3) Naẓm

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

Yıraḳ bol şāhlar ṣoḥbetleridin

Ḳaçurġan dik otunnı ot sarıdın

Her kişi kim ḫaṭarlik işḳa tüşelmese (4) uluġ mertebege yavuşalmas.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ol kişi taptı uluġluḳ kim ḫaṭardın ḳaçmadı

Sūdnı sūdā-ger aldı kim seferdin (5) ḳaçmadı

Ve üç işḳa şurūʿ ḳılsa bolmas meger kim himmet bülendlıġı birle ol sulṭān işiġa yügürmaḳ. (6) İkinçi deryā seferiġa ḳadem urmaḳ. Üçünçi düşmen üzre ġālib turmaḳ. Ve men kim özümni dūn-(7) himmet körmes-men ne üçün sulṭān ʿamelidin ḳorḳar-men.

---

350 İmlası eksikti; diğer nüshadan tamamlandı. T60a-4
351 T60a-6
352 T60a-7
353 İmlası düzeltildi. T60a-9

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Mende himmetdin oldı bāzū ḳol

Her ne disem kelür (8) ḳolumġa ol

İster irsen͡g eger şerāfetini

Ḳoymaġıl hīç vaḳt himmetini

Her murādın͡g sarıge ḳol salġun͡g

Himmetin͡g ger ḳavī (9) durur alġun͡g

Kelīle aydı egerçi bu ḳaṣdın͡gnı maʿḳūl körmes-men ammā bu reʾyin͡g bu endīşe birle muḥkem (10) turupdur mübārek bolġay.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bu durur yolnın͡g başı barġıl selāmetlik bile[354]

Fiʾl-vāḳıʿa Dimne bardı (11) Şīrġa selām ve taḥiyyet becāy keltürdi. Şīr sordı kim bu ne kişidür, aydılar fülānīnin͡g (12) oġlı kim ol müddetī āsitānın͡g mülāzimi irür. Şīr aydı ārī men bilür-men, pes Dimneni allıġa (13) indedi ve aydı: Ḳayda bolur-sin. Dimne aydı atamnın͡g **{T60b-} (13)** … düstūrı bilen özümni ḥālā felek-penāh dergāhlarıġa (14) mülāzim ḳılıpdur-men ve anı ḥācāt ḳıblesi ve murādāt kaʿbesi bilipdür-men (15) ve muntaẓırdur-men kim eger mühimī vāḳiʿ bolsa ve an͡ga humāyūn yarlıġın͡g ṣādır bolsa anı **{T61a}** (1) ʿaḳlım imdādı birle kifāyet ḳılġay-men andaġ kim baʿżı mühimlerni kifāyetide devlet (2) erkānları ve ʿümerā ve salṭanat aʿyānları ve vüzerāġa iḫtiyār tüşer mümkin kim (3) pādişāhlar dergāhlarıda mühimī bolġay kim ol biznin͡g rāʾyın zīr-destler (4) mededi birle bitkey.

Ḳıṭʿa

mefʿülü mefāʿilün mefāʿīlün feʿūl

Der-kārdur bu bāġ ara ṭāvūs hem çibin

Ol iş kim (5) igne bütkerür anı ser-fırāz nīzesi bütkereʾlmes ve mühimī ki naḥīf ḳalem tırāş ḳılur (6) anı şimşīr-i ābdār ʿuhdesidin çıḳaʾlmas her ḫiẕmerkār egerçi be-ḳadr bolsa hem (7) żararnı yoḳ etmekde kārger kilür çünānçi ol ḳuruḳ yıġaç kim

[354] İmlası “birle” şeklindeydi; vezin gereği T’ye uygun olarak düzeltildi. T60b-9

ḫārlıḳ birlen (8) yol üzeside yatar iḥtimāli bardur ki bir küni işḳa kirgey veyā eger hīç (9) nemersege yaramasa şāyed ki dendānge ve yasap tiş kavlaġalı bolur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün(fāʿlün)

(10) Şāḫımızdın gerçi gül açmasa

Bolġumız bardur oçaḳıġa otun

Çün şīr (11) Dimne sözin işitti irse anıng̃ feṣāḥat ve belāġatı ang̃a ḫoş kildi ve taʿaccübġa (12) ḳalıp ḥāżırlarıġa baḳtı aydı kim hüner-mend kişi egerçi yaşurun yörse hem (13) ʿaḳl ve dāniş bülendi fażīletidin bī-iḫtiyār ẓāhir ḳılur ot şuʿlesi dek kim (14) anı yandurġuçı egerçi pest köydürür ol başın igizlikke tartar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her (15) kişi kim köng̃li içre ʿışḳ bar

Bolġusı ol çehresidin āşikār

Dimne bu sözdin **{T61b}** (1) şād boldı ve bildi kim efsūnı şīrġa eṣer ḳıldı ve firībi anıng̃ köng̃lige yaḫşı (2) cāy aldı ang̃a naṣīḥat başladı ve aydı. Heme mülāzimler ve tevābiʿlerġa vācib- (3) dür kim eger pādişāhġa mühimī pīş kilse öz fehm ü dānişleriçe anıng̃ ġavrıġa (4) yetkeyler ve ḫāṭırlarıġa her ne kim tüşer naṣīḥat ṭarīḳı birle ang̃a ʿarż itkeyler (5) tā pādişāh anıng̃ birlen olarnı aḥvālların yaḫşı bilgey reʾy ve tedbīr- (6) leri **[53b-13]** iḫlāṣ ve temeyyüzlarıġa vāḳıf bolup (14) hem olar ḫıẓmetidin nefʿ kötergey ve hem her birlerining̃ çaġıġa baḳıp iltifāt bergey çūnkim dāne (15) tā yerde pinhān durur ve hīç kim ang̃a baḳmas ve eger tofraḳ niḳābıdın yüz körsetti irse maʿlūm **[54a]** (1) bolur kim eger dıraḫt mīvelik durur şek yoḳ durur kim ang̃a perverīş ḳılurlar ve ṣemeresidin (2) nefʿ alurlar ve illā naẓarın salġaylar ḫıẓmetidin pāyide alġaylar.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿlün

Ḫūrşīd bolup-sin sin ü tofraḳ (3) tiken-men

Pes lāle gül bergüm eger terbiyet etseng̃

Şīr aydı ḫıred-mendlerġa neçük terbiyet yetkürse bolur olardın (4) ne vesīle birle pāyide körse bolur. Dimne aydı bu işde aṣl oldur kim pādişāhlar ḥasebġa baḳġaylar

(5) ne nesebġa ve eger cemʿi ata babasınıng̑ ḫıẕmetlerin vesīle ḳılsa hem angȃ iltifāt eylemegey. Kişi kim (6) nesebin hüner birle dürüst ḳılġay ne peder birle.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sözlesen̑g̑ fażl [u] hünerdin sözlegil

Ötken ilge özni (7) nisbet bermegil

Sen olar birle tirilmek tut uyat

Tā ölügge ber hüner birle ḥayāt

Urma lāf ölgen atandın ey cevān

(8) Seg imes-sin nege yer-sin üstüḫ̆ān

{Maʿlūmdur ki}[355] sıçḳan bā-vücūd ol kim ḫalāyıḳġa hem-ḫāne ammā andın żarar yetkendin (9) tā ʿilāc tapsalar öltürürler ve ḳarçıġay kim ildin yıraḳ vaḥşī durur menfaʿat andın (10) bolġaç tamām iʿzāz birle ḳolġa kiltürürler. Pes pādişāh kerek kim naẓarın ʿāḳiller ve ferzāneġa (11) salġaylar, ne her āşinā ve bī-gāneġa ve her kişi kim bī-hüner ve işlerdin bī-ḫaberdürler olarnı fāżıl (12) irenler ve kāmil kimerselerdin artuḳ körmegey ve ʿāḳiller manṣıbların bī-ʿaḳllarġa bermek angȃ (13) oḫşar kim destārnı ayaġḳa baġlaġaylar ve kefşni başlarıġa yaraġlaġaylar ve her yerde kim (14) fāżıllar żāyiʿ ḳılsalar ve cāhiller iḫtiyār cılavın iliglerige alsalar herāyīne ol (15) memleketke futūr keter ve anın̑g̑ şūmluġı şāh-ı raʿiyyetġa yeter.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Aytıp humāyġa kim sāye-i şeref salmay

[54b] (1) Uşol diyārda kim ṭūtī sarıdın kemdür

Ve çūn Dimne sözdin fāriġ boldı irse Şīr angȃ iltifāt körgüzüp (2) ḫāṣlar mertebesige aldı. {Ve sözleriġa}[356] üns ülfet tapıp endek zamānda mühimleri bināsın anın̑g̑ naṣīḥatlarıġa (3) ḳoydı. Dimne hem ʿaḳl kiyāseti ve fehm riyāseti revīşi birle Salṭanat ḥaremiġa maḥrem bolup mülk devlet (4) ṣalāḥın tüzmekke kūşiş ḳıla başladı. Ve bir küni yaḫşı sāʿatda muvāfıḳ vaḳt tapıp Şīr birle (5) ḫalvet tuttı ve angȃ aydı kim müddetīdür kim sen bir yerde ḳarār aldın̑g̑ ve ḥareket ve leẕẕet ve şikār neşāṭını (6)

[355] T62a-5
[356] T62a-15

ḳoydıñg. Ḫˇāhiş ḳılur-men kim anıñg bāʿiṣin añglap ġavrıġa yetkey-men ol bārede ḳudretim barıça (7) ḫıẕmet körsetkey-men. Şīr ḫˇāhiş ḳıldı kim ḳorḳunç ve endūhın Dimnedin yaşurġay, ol eṣnāda (8) Şenzebe yene ḳatıġ āvāz birle aznadı Şīr eşitip beġāyet bī-ser-encām boldı ve bī-ārāmlıḳ yüze- (9) sidin özin toḫtalmadı irse nā-çār bolup rāzın Dimneġa aydı. Ve aydı kim meniñg ıżṭırābım (10) uşbu āvāz durur kim eşitting ve men bilmeydür-men kimniñg āvāzı irken. Ammā gümān ḳılur-men (11) anıñg terkībi ve ḳuvveti hem āvāzıġa baḳa bolġay, eger mundaġ bolsa bizge mundaḳ[357] bolmaḳ nihāyet-i ḫaṭā durur. (12) Dimne sordı ey melīk bu āvāzdın bölek ḫātırıñgda yene hem endīşeñg bar mu. Şīr (13) aydı yoḳ. Dimne aydı: Eger andaġ irse bir āvāz eşitmek birle bu mıḳdār endūh-gīn bolmaḳ atadın (14) ḳalġan[358] mīrāṣnı taşlamaḳ ve ülfet alġan mekāndın ḳaça başlamaḳ ḫūb irmes. Āvāzġa ne iʿtibār (15) naʿreniñg ne ḫayāli bar kim kişi anıñg üçün ornıdın tebregey. Pādişāh taġ dik **[55a]** (1) ṣābit-ḳadem kerek kim her boran anı ırġataʾlmaġay.

Mıṣrāʿ

müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilün faʿlün

Bāde bile tebreme bol {taġ}[359] kibi pā-ber-cā

Büzürgler (2) aytıpdurlar kim her bülend āvāz ve ḳavī cüṣṣege iltifāt ḳılġulıḳ imes ve ne her ṣūretni maʿnā- (3) niñg delālet-kārı durur ve ne ẓāhir bāṭınnıñg numūdārı ve ḳamış her-çend yoġan bolsa (4) ilte yıġaç birle sınar ve ḳurday her-çend çoñg bolsa ḳarçıġay çengālıġa tüşüp zebūn ḳalur. (5) Her kişi kim cüṣṣeni ḥisābda tutsa añga ol yeter kim uşol tülkige yetti. Şīr sordı kim neçük irken (6) ol. **Ḥikāyet: {T63a}** (9) …Dimne aydı (10) kiltürüpdürler ki bir tülki bīşeīde ṭuʿme istep her ṭarafḳa yörüdi bir dıraḫtī (11) tübige yetti ve anda bir hüdhüdni kördi kim dāne ister üçün yerlerni aḫtarıp (12) tumşuḳ soḳadur ve tülki anı ṣayd ḳılmaḳnı ḳaṣdın itip marap turup irdi. (13) Be-nāgeh boran boldı ol dıraḫt şāḫıġa bir çoñg dumbaḳ asıp ḳoyup irdiler (14) borandın şāḫ igilip dumbaḳġa tigip āvāzī çıḳtı ol āvāznı tülki (15) işitti irse üstiġa baḳtı ol dumbaḳnı kördi. Özige aydı kim ḫūb **{T63b}** (1) yoġan semiz cān-ver iken ve munıñg terisi ve goştı hem āvāzınıñg bülendi ve uluġluġı- (2) ge baḳa mol ve bisyār bolsa kerek. Pes toḫınıñg behridin ötüp dumbaḳġa (3) ḳarap yüzlendi irse hüdhüd bī-çāre ornıdın ḳopa ḳaçtı ve tülki miñg meşaḳḳat (4) birle dıraḫtḳa çıḳıp dumbaḳġa yetip, için yarıp ve yırtıp kördi ki bir parçe (5) teri ve yıġaçdın özge nemerse tapmadı. Ḥayret ve nedāmetdin bölek ṣayd dāmıġa (6) ilinmedi ve köñgliġa ot yaḳtı ve aydı hey dirīġ kim bol ẓāhirī çoñg bī-maġz iken (7) munı dip ol ḥalāl ṣaydım ḳolumdın kitti ve bu maʿnā ṣūret ne bir ẕerreçe nefʿ (8) [yet]ti.

---

[357] T62b-13 munda bolmaḳ
[358] İmlası diğer nüshadan düzeltildi. T63a-1
[359] T63a-3

Ḳıṭʿa

mefʿūlü feʿilātün faʿlün

Pür āvāz bolmış ṭabl kim līkin

Kevākdür arası pes andın ne ḥāṣıl

Eger (9) dānişiŋ bolsa maʿnāġa baḳ

Żarūret ġurūrı birle bolma cāhil

Bu meṣelni anıŋ (10) üçün kiltürdüm tā sen hem ol heybetlik āvāz ve çoŋ cüṣṣe endīşesi (11) birle özüŋdin kitmegey-sin ve şikārnı ẕevḳıdın ḳalmaġay-sin ve özüŋni (12) ġam bendiġa salmaġay-sin. ve eger yaḫşı aŋlasaŋ maʿlūm bolur kim ol āvāz-ı çette (13) hīç kārġa barmas ve eger buyursaŋ anıŋ ḳatıda barayın ve anıŋ işi (14) ve ḥālın beyānın ve uşbunı iş ḥaḳīḳatın saŋa maʿlūm ḳılayın didi. (15) Şīrġa Dimneni sözi ḫoş kildi Dimne anıŋ ruḫṣatı birle ol āvāz sarı {T64a} (1) revān boldı. Ammā Dimne şīrni közidin ġāyib boldı irse şīr tefekkürġa (2) ḳaldı Dimneni ol işḳa buyurġanıdın peşīmān bolup özige aydı kim vā dirīġ (3) uluġ ḫaṭā ḳıldım mendin endīşesiz söz ṣādır boldı āyā ne netīce berür irkendür (4) ve büzürgler aytıpdurlar kim pādişāh esrārını fāş ḳılurda on ṭāyife- (5) ge iʿtiḳād ve iʿtimād ḳılmagey ve ḫāṣ mühimleri kim anı pūşīde tutmaḳda mübālaġa (6) eylerler andın remzī olar arasıġa salġay kim firīb ol mühim ḥaḳīḳatın aŋlamageyler. (7) Evvel ol ṭayife kim anıŋ dergāhıda günāh ve ḫıyānet ḳılmay turup cefā ve ihānet (8) körgen bolġaylar ve olarnıŋ renc ve belālārınıŋ müddeti uzaḳḳa tartḳay (9) ikinçi ol kim māl ve ḥürmetleri anıŋ mülāzemetide berbād kitken bolġay ve maʿişetleri (10) tenglikke tartḳan bolġay ve üçünçi ol kim manṣıblarıdın acraġan bolġaylar (11) andaġ kim anı yene ḳolġa kiltürmekleridin ümīdleri üzülgan bolġay (12) törtünçi şerīr ü müfsīdler kim hemīşe fitne-cūy ve kīne-ḫūy bolġaylar emniyet (13) ve dil-cemʿlıḳnı ḫoşlamaġaylar beşinçi kīne-kārlar kim olar mülk özge kīne-kārlarġa (14) şefḳat ḳılıp bular ʿuḳūbetde ḳalġan bolgeyler altınçı kīne-kārlar kim (15) öz cinsleridin cefā gūş-mālı yegen bolġaylar ammā olarġa ʿaẕāb ve elem ziyāderaḳ {T64b} (1) yetken bolġay yetinçi cemāʿatī kim pesen-dīde ḫıẕmet yetkürüp ʿināyet ve merḥametdin (2) maḥrūm bolġan bolurlar özgelerniŋ ḫıẕmetsiz terbiyet tapḳanın (3) körgen bolġaylar sekizinçi daḫı kim düşmenleri sulṭānlar imdādı birle ve (4) olarnıŋ orun ve mertebelerin alġan bolur ve olar ḫār u bī-iʿtibār ḳalġan (5) toḳuzınçı olar kim pādişāhġa ziyān yetmekdin özlerige fāyide taṣavvur ḳılsalar (6) ve olar kim pādişāh dergāhıda orun ve iʿtibār tapaʾlmaslar ve anıŋ düşmen (7) ḳatıda ḳabūl tapmaḳnıŋ fikride bolsa pādişāhlar bu on ṭāyifeġa sırların (8) āşikār ḳılmaġaylar ve

aṣl ol kim tā her kişini dīn ü diyāneti ve maṭlūbını a͡nglamayın (9) sır maḥremi a͡nglamageyler.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Açma rāzın͡g aġzını her kişige yer yüzide

Seyr ḳıldım (10) kim velī rāzımġa maḥrem tapmadım

Pes bu muḳaddimeler ḥükmi birlen Dimneni imtiḥān (11) ḳılmay turup düşmen ḳatıda aşuḳup ipergenim ʿaḳl revīşidin yıraḳ iş (12) durur bu Dimne zīrek körünedür bisyār vaḳt meni͡ng dergāhımda rencūr (13) ve maḥrūm yörgen iken ve eger ʿiyāẕen-billāḥ anın͡g kön͡glige āzār tikeni mendin (14) yetken bolsa bu maḥalda iḥtimāli bar kim ḫıyānetī endīşe ḳılġay ve fitneī közlegey (15) veyā ol kim düşmenni ḳuvvet ve şevketde mendin ġālib körüp anın͡g ḫıẕmetiġa rāġıb **{T65a}** (1) bolġay ve meni͡ng her sırrımġa kim vāḳıf boldı olardın a͡nga ḫaber bergey ve eger mundaġ (2) bolsa anın͡g tedārüki tedbīr derecesidin taşḳarı durur ve men ne üçün " اَلْحَزْمُ سُوءُ الظَّنِّ (3)"[360] kelāmının͡g mażmūnı birle iş ḳılmadım yaʿnī ḥazm kişidin yaman işni (4) gümān͡g ḳılmaḳ irür ne üçün ḥakīmni͡ng bu beytini͡ng ḥükmin tutmadım kim.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bolmaġıl (5) bed-nefs bolma[361] bed-gümān͡g

Tā ki mekr ü fitnedin tapġıl amān

Ve eger bu işimdin āfetī yetse (6) meni͡ng çendān andaḳ ki sezā-vār-men bu fikretim ıżṭırāb birle intiẓār közin (7) yolġa tikip her dem ḳopar irdi olturur irdi kim nāgāh Dimne peydā boldı şīr anı (8) kördi irse endek ḫāṭırı cemʿ bolup ārām aldı ve ornıda ḳarār [taptı]. Dimne kilip (9) ḫıẕmet levāzımı edāsıdın so͡ngra aydı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tā felek gerdişide tursun (10) bu şān şevketi͡ng

Bendelerġa tābiş itsün āf-tāb-ı devleti͡ng

[360] Kesin konuşmak su-i zandır.
[361] -ġıl eki vezin bozulduğu için okunmadı.

Ey şehr-yār-ı cihān-dār (11) ol nemerseī kim anıñg āvāzı ḳulaġıñgızġa yetti höküz iken kim bu bīşede otlar (12) pāk su içmek birlen meşġūl ve uḳlamek birle maġrūr özge işi yoḳ (13) anıñg himmeti gālı ve ḳursaġıdın ötmes. Şīr aydı ḳuvveti ḳança bar. Dimne (14) aydı anda ḳuvvetke delālet ḳılġu dik ʿalāmāt körmedim ve andın ḫātırımġa (15) hīç ḳorḳunç ve hirās tüşmedi kim anıñg birle ḳadr ve ḥürmeti maʿlūm bolġay. {T65b} (1) Şīr aydı düşmenni żaʿflıḳġa ḥaml ḳılıp bolmas ve seniñg nā-mülāḳātıñg birle (2) firīb yep bolmas çūnkim ḳatıġ boran egerçi żaʿīf giyāhlarnı yolmas (3) ammā uluġ dıraḫtlarnı yıḳıtur uluġlar ve behbūdlar özlerini berāberin (4) tapmasalar añga ḳuvvet şevket iẓhār ḳılmaslar.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳarçıġay meyl etmegey (5) ḳaraġu çolaḳ ṣaydige

Açmagey hergiz laçin peşşe şikārige ḳanat

Dimne aydı (6)[362] anıñg işin munça uluġ bilmegil ve mühimini munça düşvar sanamaġıl (7) ve eger ḫ̆ahiş ḳılsañg anı men dergāhıñgġa kiltüreyin tā irādet başın (8) iṭāʿat ḫaṭṭıge ḳoygey ve bendelik zīn-pūşın ḫıẓmet-kārlıḳ üstige (9) kötergey. Şīr bu sözdin şād boldı Dimneġa anı kiltürmekke icāzet (10) berdi. Dimne şol zamān şenzebe ḳatıġa bardı ve köñglini ḳavī tutup hīç (11) tereddüd ḳılmayın söz ayta başladı. <Mışrāʿ> Burunraḳ didi kim ḳaydın durur-sin, (12) ve munda neçükdin bolup tüştüñg bu maḳāmġa kilmekiñgge ve bu yerde (13) iḳāmet ḳılmaḳlıkiñgġa sebeb ne irdi. Şenzebe bu ṣūret-i ḥālnı (14) rāstlik birlen tamām beyān ḳıldı ve Dimne anıñg aḥvālıdın vāḳıf bolup (15) aydı kim bu bīşede şīrī bar sibāʿlarnı pādişāhı ve bu ṣaḥrā revişini {T66a} (1) fermān-revāsı irür meni sañga yiberdi ve buyurdı kim seni anıñg dergāhıġa (2) alıp barġay-men eger derḥāl barsañg tā bu vaḳtġaça anıñg mülāzemetide (3) taḳṣīr kılıp-sin, anı ʿafv ḳılġusıdur ve eger ne endek tavaḳḳuf ḳılsañg fiʾl-ḥāl (4) manıp barıp vāḳiʿ anı aytḳum durur. Şenzebe Çūn şīr ve sibāʿlarnı nām- (5) ların işitti irse ḳorḳtı kim ey Dimne köñglümni cemʿ ḳılsañg ve şīrni (6) siyāsetidin meni imīn eylesenğ seniñg birlen barayın ve hem-rāhlıḳıñg (7) vesīle birlen anı ḫıẓmeti şerefin tapayın. Dimne añga köñgli tingü dik ḳasem (8) yād ḳıldı ve ḫātırı cemʿ bolġu dik ʿahd ü peymān becāy kiltürdi ve her iki- (9) si şīr sarıġa revān boldılar Dimne ilgeri barıp şīrġa höküzni (10) kilür ḫaberin berdi aradın bir munça nefes ötüp irdi bol hem yetip kilip ve ḫıẓmet (11) şarṭın becāy kiltür[di]. Şīr anı sordı kim bu nevḥaġa ḳaçan yettiñg ve kilmekinġa (12) bāʿiṣ nedür. Uy-ı bī-çāre ḳıṣṣasın evveldin tā āḫır bir bir taḳrīr ḳıldı şīr (13) fermān ḳıldı ki

[362] aydı kelimesi tekrar yazılmış.

munda bolġıl tā meniñg şefḳat ve ikrām ve merḥamet inʿāmım- (14) dın köp behreler tapḳuñg durur bol diyārımız eşiki mücāvirlerġa (15) ve misāfirlerni yüzleriġa açıpdur-miz fāyide-i tamām ve māyide-i mālā-kelāmnı {T66b} (1) āsitānımız mülāzimleriġa ʿināyet destūr-ḫānı üze saçıp durur-miz.

(2) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İstesenğ bu mülk ara miñg yıl eger

Tapmaġuñg bir kişni bizdin şekve-ger

(3) Bu durur bizlerde her işke murād

Kim raʿiyyet işleri tapḳay küşād

Gāv, Şīrġa (4) şenā ve duʿālarnı tamām edāsıdın soñgra özin mülāzimlıḳġa çaġladı ve ḫıẕmet (5) kemerin raġbet bilen bilige baġladı şīr hem muḳarreblik mertebesin berip anı (6) kündin künge özige yaḳın ḳılur irdi ve sāʿat-be-sāʿat iʿzāz u iḥtirāmın art-(7) turur irdi ve munıñg żımnıda aḥvālını tefaḥḥuṣ ve aḳvālını tecessüs eylep idrāk ve (8) temyizi çaġın añgladı ammā kimerseī kördi kim fehm ü ferāset birle mevṣūf rāy u kiyāset (9) birle maʿrūf ve her-çend ki anıñg ḫulḳ u eṭvārın tolaraḳ āzmūde ḳıldı anıñg (10) dānişi bisyārlıḳıġa iʿtimādı ziyāde boldı.

Naẓm

fāʿilātün müstefʿilün fāʿilün

Anı kördi dānā vü rūşen-şinās

(11) Suḫan-ı senc ḫoş-fehm merdüm-şinās

Bisyār teʾemmül ve bī-şumār tefekkürdin keyin esrār (12) maḥremi ḳıldı ve her sāʿat şīr ḳatıda ḳadr u menzeleti artar irdi ḥükm yörütmekde fermān (13) revālıḳda şān u şevketi artuġraḳ bolur irdi tā ol yerge yetti kim barça devlet (14) erkānı ve ḫükūmet-i aʿyāndan aştı. Dimne kördi kim şīr kāvnı taʿẓīmini (15) nihāyetiġa yetkürdi ve anıñg ikrām ve inʿāmıda mübālaġa ḥaddıdın aşurdı ammā Dimne {T67a} (1) birlen ne bir mühimde kiñgeş ḳıldı ve ne bir sözde maşlaḥat sordı pes ḥased ḳolı (2) nefret sürmesin köñgli közige tarttı ve ḫışm otın ġayret şuʿlesin dimāġıġa salmaġ (3) birle fiġān tarttı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḥased otını yandurdı ḥasūdī

Burunraḳ köygey anda (4) öz vücūdı

Ṣabr u ḳarārı ārām vaḳārı köñglidin tamām kitti irse şikāyet üçün (5) Kelīleni ḥużūrıġa bardı ve aydı ey birāder meniñg ʿaḳlım żaʿīflıġı ve tedbīrim süst- (6) lıḳını körgil kim heme himmet ve ḫıẕmetimni şīrniñg ferāġatıġa ḫāṣ tutdum ve gāvnı (7) anı ḳaşıda iṭāʿatıġa kiltürdüm taḳarrub ve mertebe tafıp heme mülāzimlerdin (8) muḳaddem ve men öz derecemdeki ornumdın tüştüm. Kelīle cevāb berdi kim.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bu işni (9) sen özüñg ḳıldıñg ki öz ḳılġanġa yoḳ tedbīr

Bol tikenni öz ayaġıñgġa (10) özüñg urduñg ve fitne özüñgġa özüñg arturduñg ve sañga ol (11) yetti kim uşol zāhidġa yetti. Dimne sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kelīle (12) aydı kiltürüpdürler kim pādişāhī bir zāhidġa aġır bahālıḳ altun berdi (13) bir oġrı andın ḫāber-dār boldı altunnı ṭamaʿıda zāhidġa mürīd boldı ḳol (14) berip ʿināyet ḳıldı ve ḫıẕmetin iḫtiyār eyledi ve ṭarīḳat ādābların (15) örgenmaḳ bolup kiçe ve kündüz ṣoḥbetide müḳīm ve müstaḳīm bolup yörür irdi {T67b} (1) tā bu ṭarīḳa birlen añga maḥrem boldı ve bir kiçe furṣat tapıp tonnı oġurlap (2) aldı ve özin yolıġa saldı zāhid irtesi ḳaradı ki ton yoḳ ve hem yeñgi mürīd bolġan (3) bildi ki tonnı alıp ḳaçıpdur anıñg istep şehr ṭarafıġa yördi (4) barurda yolda iki keyikni kördi ki andaḳ bir birleri birlen ceng ḳılur irdi- (5) ler ve her ikisinin başı yarulup ḳanı aḳar irdi ve sāʿatī alarġa baḳıp (6) turdı irse bir tülki peydā boldı ol keyiklerni başlarıdın aḳḳan ḳan- (7) ların yalap turar irdi nā-ġāh araġa ceng vāḳiʿ bolup iki baş añga (8) iki yandın bir yolı ecel işkencesiġa girif-tār boldı zāhid bu ṣūretlerdin (9) tecribe ḫāṣıl ḳılıp ötti ol kiçe yol yörüp irdi şehrge yetti kördi ki (10) dervāze baġlıḳ turur ve kirgeli yer tapmadı her ṭarafġa aylanur irdi (11) ol güzer üzre tam başıda bir ḫatun kūçeġa baḳıp turup irdi (12) zāhidni kördi ġarīb serger-dān irkenin fehm ḳıldı öyiġa teklīf (13) ḳıldı zāhid anı öyiġa kirip bir kūşeside ʿibādet evrādıġa meşġūl (14) boldı ve ol ḫatun fāḥişeluḳ ve bed-kirdārlıḳda meşhūr irdi ve anıñg (15) fısḳ fucūrı üçün saḳlagen kenīzekleri bar irdi ve olardın biri andaḳ {T68a} (1) ḫoş-rūy irdi kim cemāl kirişmeside behişt ḥūrileri cilvegerluḳ örgenür (2) irdi ve yüzi tābıdın āf-tāb-ı ʿālem-tāb ġayret otıda örtenür irdi (3) mest közi ġamzesi oḳı birle sīneniñg nişānısiġa ṣayd dek raḫne ḳılur (4) irdi ve cān-baḫşlıḳıda şeker dek köñgül tamaḳıġa leẕẕet ve ḥalāvet berür irdi (5) ve ol kenīzek bir yigitke ʿāşıḳ bolup irdi ki ol hem yene zībā cemāllıḳ ve cādū (6) közlük ve şīrīn sözlük ḫıṭāy ḫoş-rūyları dik zülfi pīçān ve irdi ṣemerḳand (7) nūş-lebleri dik şeker-niṣār ʿāşıḳlar şevḳı dik ıżṭırābda ve ol öyde bir

bir- (8) leri birlen ay kün dek ḳırān ḳılur irdiler ve zühre müşteri dek her biri (9) müctemiʿ bolur irdiler ve elbette bu yigit ʿışḳ ġayretidin ḳopmas irdi ki özge ḥarif- (10) ler hem ol kenīzekni vişālı cāmıdın cürʿa nūş itkeyler beyābānının̄g teşne- (11) lerinin̄g naḳbıdın yüz min̄g ḥasret birle anın̄g çeşm-i zülāliġa yetkeyler.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün (fāʿlün)

(12) Ġayretim ḫ̆āhişi andaḳ ki ḳolumdın kilse

Kirgeli ḳoymagüm aġyār ḫayālıġa seni

Ve ol (13) bed-kār ḫatun bu kenīzekni işidin tengluḳḳa ḳalıp irdi özge kenīzeklerni kirāsıdın (14) köp nefʿ tapıp mundın hīç nefʿ köreʾlmegenidin ṭāḳatı ḳalmas irdi ve her-çend ki (15) ol cedel eyledi tā kenīzekni bu işdin yandurge ve özge ʿādetiġa ḳoyġay çūnkim **{T68b}** (1) ol ḫayā ḥicābın köterip irdi ve cānın sevdāsıġa berip irdi ve hīç vechdin (2) an̄ga ġālib kileʾlmes irdi nā-çār anın̄g maʿşūḳı bolġan yigitni öldürmekke (3) ḳaṣd eyledi ve ol kiçe ki öyiġa zāhid kilip irdi ve tedbīrī peydā ḳılıp irdi (4) andaḳ ki ḳuvvetluġ şarāblardın tapıp ḳoyġan irdi anı zemzem bile ʿāşıḳ birle (5) maʿşūḳḳa içürdi beġāyet mest boldılar ve öydekiler tamāmı uyḳuge bardı- (6) lar irse pāreī zehr-i helāhilni yumşaḳ ve meyde ḳılıp ḳamışnı içiġa aldı (7) anın̄g bir başın öz aġzıġa saldı ve yene bir başın yigitni boynıġa ḳoyup ḳaṣd (8) eyledi zāhidnin̄g dimāġıġa yölegey ol eṣnādā yigit be-nāgāh çüçkürdi ve burnı- (9) nın̄g yelinin̄g zevāyidin ḳamış içindeki zehr tamāmı ḫatunnı ḥulḳıġa ḳoyıldı (10) irse ornıda ḳata ḳaldı zāhid bol ḥālnın̄g müşāhede ḳıldı ve ol kiçeni (11) kim uzunluḳı ḳıyāmet tüni dek körüp yüz miḥnet birle ötkerdi tā vaḳt-ı (12) ṣubḥ-ı ṣādıḳ boldı zāhid tünnin̄g ḳaran̄gġu zāviyesidin çıḳıp ṭāʿat secde- (13) sin āsmān miḥrābının̄g aldıġa yazdı ve āyet-i ʿālī rüʾyet-i “ يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ (14)اِلَى النُّورِ”[363] mażmūnı birle ʿālem ehlige rūşen boldı yaʿnī “çıḳarur Allāhu taʿālā müʾmin- (15) lerni ḳaran̄gġulıḳdın yaruġluḳḳa”

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün feʿūlün (fāʿlün)

Boldı künbeẕ rūşen āyīne-reng kitti

{T69a} (1) Çīn āyīnesidin barça zeng

[363] Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Kur’an, Bakara 257.

Zāhid özinin͡g olarnı fesādlarıdın ḫālī (2) ḳılıp andın bölek menzilġa revān boldı ve bir kefş-dūz özin anın͡g (3) mürīdleridin sanar irdi teberrük dip anı öyġa iltti ve ehl-i ʿiyālının͡g (4) zāhidni ḫıẕmetleride ḳoyup özini bir dostı żiyāfetke çarlagen irdi (5) anda bardı ve ḫatunı bir kişiġa ʿāşıḳ irdi ki zībā ḫūyluḳ silsile mūyluḳ (6) ve ārāste yüzlük ve şīrīn sözlük.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ġamzelıḳ yaḫşı ḳılıġlıḳ şūḫ (7) közlük ʿışḳ-vār

Dil-berā ger mundaḳ olsa ol belā-yı cān durur

Olarnın͡g (8) aralarıdaki dellāle bir ser-tırāşnın͡g ḫatunı irdi efsūn-gerluḳde ot [ve su] (9) aralarıġa mihr-bānlıḳ salur irdi til baġlamaḳḳa taşnı iritür irdi.

(10) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātü fāʿlün/mefāʿilün mefāʿilün fāʿlün

Eyler irdi cüft bir nefesde

Simurġ ile peşşeni ḳafesde

Tesbiḥ (11) tapıp an͡ga bu mekkār

İf ornıda ḳılġan irdi zünnār

Dir aġzında barça (12) siḥrni reng

Sāde taşıda heme pūç reng

Kefş-dūznı ḫatunı öyini ḫālī (13) taptı irse dellāleġa barıp aydı ki barġıl maʿşūḳumġa ḫaber bergil kim bu kiçe ḳand (14) birle şükr megesdin ḫālī turur ve ṣoḥbet ʿasesidin kilgey-sin andaḳ nihān (15) kim tüşmegey kişiġa ḫaber dellāle ḫaber üçün maʿşūḳ işikige kilip iḫtiyāṭdın aldı {T69b} (1) ve arḳasıġa baḳıp āheste āheste dervāzesin ḳaḳıp turup irdi ki (2) nāgāh kefş-dūz belā-yı nā-gehān dik kilip āvāzının͡g tanuy ḳaldı ve ol (3) hem anın͡g bildi irse ḳaçıp özini ḫalvetḳa aldı ve kefş-dūz mundın burun- (4) raḳ bu işdin gümān eylep irdi Çūn anı ol kiçe ol eşikde kördi (5) gümāndın çıḳtı ve bī-şek boldı ve öyġa kirip ḫatunının͡g köp sögti andın (6) ḫatunı ötken işke münkir boldı. El-ḳıṣṣa istirāḥat yastuḳıġa başın (7) ḳoyup uyḳuġa bardı zāhid munı körüp aydı ki hīç günāh mundın (8) ẓāhir irmes ne üçün sögüp āzār ve ḫaḳāret ḳıldı bāyestī kim ol sök- (9) ġalı turgende men munı acratıp alġan irdim ve günāhsız ʿuḳūbetke (10) rıżā bermegey irdim bol eṣnāda turup irdi ser-tırāşnı ḫatunı

kilip (11) kefş-dūznı ḫatunıġa aydı ki maʿşūḳın͡g eşikde muntaẓır turur tīzraḳ (12) çıḳıp ʿişret ḳılġıl.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün (fāʿlün)

Yār eger sorġalı bīmārını meyl etse din͡giz

Buyun͡gızdın (13) bolur ne kim dağı nefsi bardur

Kefş-dūznı ḫatunı yıġlam sorap anı aldıġa (14) çarladı aydı ki.

Naẓm

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Āsūde ne bilgey kişini zārlıġını

Min͡g tīġ-ı cefā birle (15) dil-efkārlıġını

Ey fāḫte pervā üzre uçar-sin ne bilür-sin

Bülbülni ḳafesin içre {T70a} (1) girif-tārlıġını

Ey mihmān dostum nālemnin͡g eşitip ve derdimnin͡g bilip ḥālımġa (2) baḳ ve naẓāre ḳıl kim bol bī-raḥm mekkār anı eşikde kördi bolġay ki dīvāne (3) dek kirip kilip ura başladı ve bu ḥālımġa yetkürüp tügrükke tan͡gdı (4) ve eger man͡ga şefḳatlerin͡g ve yārımġa merḥametlerin͡g bolsa meni zūrraḳ (5) boşatkil kim tā senin͡g öz ornumda ḳoyup tügrükke bağlagey-men ve ḥal (6) bolmayın yārımġa ʿöẕrler aytıp senin͡g boşatḳay-men ve meni yene burunġı dik (7) bend ḳılġay-sin ve bol iş birle hem meni kām-kār ḳılġun͡g durur ve hem maʿşūḳım- (8) nın͡g minnet-dār ḳılġun͡gdur. Ser-tırāşnı ḫatunı mihr-bānluḳ yüzidin (9) anın͡g benddin ḫalāṣ ḳıldı ve özi bağlıḳ ḳaldı ve ol çıḳıp yārıġa (10) vāṣıl boldı ve maḳṣūdı ḥāṣıl boldı ve zāhid bol iki ḫatunı söz- (11) leşip turuşlarını fehmlep irdi ḫatunnı uruşların sebeblerin (12) bildi bol eṣnāda kefş-dūz uyġandı ve ḫatunıġa heybet birle bang urdı (13) andın söz sordı irse ser-tırāşnı ḫatunı āvāzımnı bilmegey ve bu ḥaldın (14) ḫāber-dār bolmagey dip hīç cevāb bermedi çendān ki kefş-dūz feryād ḳıldı (15) ol ḫatun āvāzın çıḳarmadı āḫır kefş-dūznın͡g açığı otı şuʿle urup **{T70b}** (1) ornıdın turdı berenden͡g aldı ve tügrük aldıġa kilip ser-tırāşnı ḫatununı (2) burnını kesti ve ḳolıġa berip aydı ki maʿşūḳın͡g iperedurġan tuḥfen͡g bu durur ol (3) ḳorḳunçıdın āh vāh ḳılmay öziġa aytur irdi ki ol kişinin͡g ʿişretige (4) bol kişini miḥneti Ve çūn kefş-dūznı ḫatunı yanıp kirdi irse dellālesini (5) burunsız kördi beġāyet içi köyüp bisyār ʿözrler aydı ve anı boşatıp (6) yene özin bend ḳıldı ve ol kesilġan burnın alıp öyġa revān boldı (7) ḥayretde gāhī

köyüp yıġlar irdi ve zāhid bu vāḳiʿalarnı körüp sözlerini (8) eşitür irdi ve ol ʿacāyibler kim taḳdīr perdesiniñg içidin körerdi (9) ve olar üçün ḫayrānlıġ üzre ḫayrānlıġı ziyāde bolur irdi ammā kefş-dūznı (10) ḫatunı sāʿatdin keyin mekr ü deġā ḳolların duʿāġa açıp aytur irdi ki melīkā (11) pādişāhā perverdigārā sañga maʿlūmdur ki irim mañga bī-raḥmlik eylep bī- (12) cürm ve bī-günāh ve bī-vech sitem eyledi ve töhmet birlen mendin ṣādır bolmegen (13) günāhnı mañga yükledi imdilikde öz faẓl u keremiñg birlen men żaʿīf (14) müstaġfir bī-çāreni nā-tuvānnı ḫālıġa raḥm eylegil burnum kim cemālımnı zīb-i (15) zīneti irdi ve yene evvelḳı dik mañga ʿaṭā eylegil kim meni bī-günāhlikim bol {T71a} (1) ḫalḳġa maʿlūm ve rūşen bolup tā ki yüzüm rūşen bolġay dip bu duʿā ve münācāt (2) vaḳtıda irdi. Kefş-dūz uyġandı kördi ki ḫatunını yüzi ḳıblede (3) olturup münācātke meşġūldur feryād ḳıldı ki ey nā-bekār u tebeh-kār bol (4) ne duʿādur kim sen ḳılur-sin ve bu ne ārzū durur ki ḫayālıñgda keçürür-sin (5) bol dergāhda bed-kārlarnı duʿālarını ḳadrı bolmas ve nā-pāklarnı ḫācet- (6) leri revā bolmas.

Naẓm

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Pāk eylemes eger tili ve köñglini kişi

Hergiz küşāde (7) tapmagüsi ġaybdın işi

Bir nefesdin soñg ḫatunı ḳıçḳurup aydı ki (8) ey sitem-kār-ı dil-āzār ḳopġıl ḫaḳ taʿālānıñg ḳudretin temāşā ḳılġıl kim meni (9) töhmet birlen andaġ cebr sitemlerni kördiñg el-ḥamdüʾl-lāh men rāst üçün (10) ḫażret-i īzid ü taʿālā burnumnı evvelḳı dek dürüst ṣıḥḥat eyledi ve meni il (11) arasıda rüsvā bolmaḳdın amān berdi ve ḫalāṣ eyledi ol sāde-dil (12) ir ornıdın ḳopup çerāġnı yandurup ḫatunını ḳaşıġa bardı anı (13) burnınıñg selāmet kördi derḥāl rāst irken dip ʿöẕr-ḫˇāhlıḳ (14) tilep ḳol ayaġını yeşip benddin boşattı ve tevbe ḳıldı ki mundın narı (15) ol pāk-dāmen pārsā ḫatunnı yaman ṣıfat birle yād ḳılmagey-men ve her ġammāznı {T71b} (1) sözi birle āzār yetkürmegey-men ve ḳalġan ʿömri içide ol mestūreni emr ü (2) fermānıdın çıḳmagey-men kim elbette müstecābdur ammā ser-tırāşnıñg ḫatunı ornıdın (3) üzülġan burnını öyġa alıp bardı ve ḫayrān irdi ki ne ḥīle ve ne tedbīr ḳılur-men (4) ve bu ṣūretni irimġa neçük körgüzür-men ve ḳoşnı ve āşinālarġa ne cevāb (5) aytur-men bol eṣnāda ser-tırāş uyġandı ḳıçḳurdı ki ey ḫatunçapduḳlarımnıñg (6) bergil kim fulān ḫˇācheniñg ornıġa barur-men ḫatun keçikip ün berdiçapduḳların (7) bermekde teʾḫīr eyledi āḫiruʾl-emr yalġuz usturenıñg ḳolıġa berdi ser-tırāşnı ḳadrı (8) kilip açıġı birlen ustureni ḫatunnıñg aldıġa taşladı ḫatun özini (9) yerge urup feryād eyledi ki Vay burnım vāh burnım ser-tırāş ḫayrān ḳalıp (10) çerāġ yaḳıp irdi ki maḥalle ḫalḳı ġavġānı eşitip kirdiler kördüler ki ḫatunnı (11) burnı kesilipdür ser-ā-pā ḳanġa

ālūde ser-tırāşnı heme melāmet ḳıldılar (12) ol bī-çāreni ne iḳrārge yüzi ve ne a͡nglarġa tili ammā efrūz-ı ṣubḥ ẓulmet perdesin (13) allıdın köterdi ve seḥerni gītī-nümā āyīnesi cemşīd cāmı dek dıraḫşān (14) ḫatunnı uruḳ aḳrabāları cemʿ bolup ser-tırāşnı ḳāḍīġa ilttiler ittifāḳā (15) zāhid kim kefş-dūznı öyidin çıḳıp ḳāḍīnı öyiġa barur irdi ḳāḍīġa **{T72a}** (1) āşinālıḳı bar irdi ki körgeli barıp irdi ḳāḍī-ḫāneġa kildiler irse kördi ki (2) ser-tırāşnı uruḳları ḳāḍīġa yükünüştiler ḳāḍī zāhid birle deryāblaştılar (3) andın so͡nġ ser-tırāşġa baḳıp aydı ki ey ūstād bī-kesb ve bī-günāh şerʿ (4) bu ḫatunnı burnını kesmekni neçük revā kördü͡nġ ser-tırāş lāl bolup sözle-(5) ġalı mecālı bolmadı ḳāḍī [364]"وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ" ḥükmi birle anı͡nġ burnın kesmekke buyurdı (6) yaʿnī bu cerāḥat berāberide ḳılmaḳ ḳışāş durur "وَالْجُرُوحَ" yuḳarısıġa (7) maʿṭūfdur ve taḳdīr birlen "**إِنَّ الْجُرُوحَ**" bolur. Zāhid ornıdın turup aydı (8) eyyühe'l-ḳāḍī bu işte te'emümel ḳılıp ferāset közin açmaḳ kerek çünkim tonumnı (9) oġrı oġurlamadı ve tülkini keyikler öltürmedi ve bed-kār ḫatunnı zehr helāketġa (10) yetkürmedi ve ser-tırāşnı ḫatunını burnın kefş-dūz kesmedi ve öz (11) ḫatunıġa ʿaẕāb ʿuḳūbetler ḳılmadı belki heme belālarnı͡nġ özimiz özimizge kılduḳ. (12) Ḳāḍī ser-tırāşnı bol eṣnāda ʿuḳūbetdin toḫtaddı zāhidge aydı ki bu sözni (13) beyānı birle rūşen ve maʿnānı vāḳiʿaların müberhen eylegil didi. Zāhid ança kim körüp (14) irdi hemelerin bir bir taḳrīr eyledi ve aydı ma͡nġa mürīd almaḳ ārzū bolmasa (15) irdi dūznı efʿālıġa firīfte bolmas irdim ve ol bed-kār mekkār u ġaddār meni **{T72b}** (1) tonımnı͡nġ alıp ḳaçmas irdi ve tülki ḥarīşluḳḳa meşġūl bolup ḳan yutmekke (2) kūşiş ḳılmasa irdi keyiklerdin żarar yetmes irdi ve eger bed-kār yigitni öldür- (3) mekke ḳaṣd ḳılmasa irdi özini şerīf cānın berbād ipermes irdi ve eger ser-tırāş- (4) nı͡nġ ḫatunı yaman işḳa meded-kārlıḳ ḳılmasa irdi burnı kesilip rüsvā bolmas irdi (5) kefş-dūznı ḫatunı yaman işḳa ḳadem urmasa irdi iridin elem ʿuḳūbet körmes (6) irdi her kişi kim yamanlıḳ ḳılsa yaḫşılıḳ ümīd ḳılmagey her kişi kim ney-i şeker ḫ̆āhiş (7) ḳılsa ve ḥanẓal uruḳların ikmegey.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yaman iş ḳılmagil baḳġıl bu sözge

(8) Yamanlıġ yanġusıdur āḫır özge

Bu meṣelni a͡nġa kiltürdüm ki tā bilgey-sin kim (9) miḥnet tikenin yolu͡ngge özü͡nġ saçsa͡nġ ve meşaḳḳat eşikini yüzü͡ngge özü͡nġ (10) açdı͡nġ.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[364] Yaralar da kısasa tabidir. Kur'an, Māide 45.

Nāle ḳılma ġayrdın özüñdin oldı özüñge

Dimne aydı rāst (11) didiñ kim bol işni özüm ḳıldum velīkin sen munıñ tedbīrin mañga neçük kör- (12) güzür-sin ve bu girih açmaḳıġa ne ṭarīḳa ḥīle ḳılur-sin. Kelīle aydı ki men burundın sañga (13) bu işte muvāfıḳ irmes irdim ḥālā hem yaḳada tutar-men özüñ fikrini özüñ (14) eylegil aytıpdurlar kişi öz meşvereti ve kiñgeşiniñ özi yaḫşı bilgey. Dimne (15) aydı ḫ̆āhiş ḳılur-men kim türlüg ḥīleler körgüzür-men ve her mekrī ki imkānım barıça {T73a} (1) kūşiş ḳılgey-men tā olar birle gāvnı mertebesidin tüşürgey-men belki bol (2) vilāyetdin yetkürgey-men ḥamiyyet meẕhebide süstluḳ ve kāhilluḳ revā irmes (3) ve eger ġāfilluḳnı verziş ḳılsam ʿāḳillerge maʿlūm bolmagüm durur ve yene bu ke- (4) yinki mertebeni izlemeydür-men ve burunġı öz çağım ve rütbemdin aşmaḳnıñ tiley- (5) dür-men kim büzürgler aytıpdurlar kim ʿāḳiller biş işḳa egerçi bisyār kūşiş (6) ḳılsalar revā durur. Evvel burunġı manṣıblar ve menziletleriniñ ḳollarıġa (7) kiltürmekke ikinçi ziyānın tecribe ḳılġan nemersedin perhīz ḳılmaḳ üçünçi ḳol- (8) larıdaki manṣıbnı saḳlamaḳḳa törtünçi vāḳiʿ bolġan āfetdin özlerin (9) yaḳaġa almaḳḳa beşinçi kiledürgen zamāndaki nefʿni soñgıda bolmaḳḳa ve żararnıñ (10) defʿin mülāḥaẓa ḳılmaḳḳa ve men añga kūşiş ḳılur-men kim öz manṣıbımġa yene yetḳay-men ve burunġı (11) ḥālım cemālı tāze bolġay pes ṭarīḳ oldur kim ḥīle birle gāvnı arḳasıġa tüşḳay-men (12) tā yer yüzidin muṭlaḳ yetkey veyā ol menzildin narı kitkey ve men ol żaʿīf (13) kebūterdin kem irmes-men kim intiḳāmnı ḳırġırdın aldı. Kelīle sordı ki neçük irken (14) ol. **Ḥikāyet:** Dimne aydı eşitipdür-men kim iki ḳuçḳaç bir dıraḫt şāḫı (15) üze āşiyān tutup irdiler dünyāda endek su ve dānege ḳanāʿat ḳılıp irdiler {T73b} (1) ol dıraḫt bir taġ tübide irdi ve ol taġ başıda bir ḳırġır uya tutup irdi (2) ṣayd ḳılur vaḳtlarıda bir kūşedin berḳ dik atınur irdi ve żaʿīf cān-verlerniñ (3) cānın ḫarmanların şimāl dik savurar irdi.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü feʿūlün

Ḳuçḳage ḥamle salur (4) irdi

Bir ḥamlede cānın alur irdi

Her vaḳtā ki ol iki ḳuçḳaç bala çıḳarsalar (5) uçḳu dik bolġanda ol ḳırġır uyasıdın alur irdi ve öz balalarıġa ṭuʿme (6) ḳılur irdi ve miskīn ḳuçḳaçlar[365] "حُبُّ اَلْوَطَنِ مِنَ اَلْاِيمَانِ" ḥükmi birle vaṭanlarıdın (7) özge yerge baraʾlmas irdiler ve ol hem ẓālim cefāsıdın taḥammül ḳılaʾlmas irdiler (8) yaʿnī vaṭannı dost tutmaḳ īmāndındur.

[365] Vatan sevgisi imandandır. H. , kaydıyla verilmesine rağmen kaynaklar sözün mevzu (uydurma) olduğunu bildiriyor. Saganî, **Mevzuat**, 53; Aliyyü'l-Karî, **el-Esraru'l-Merfua**, 189.

Ferd

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ni barurge ḥāletim bar ni tururge (9) ṭāḳatım.

Bol nevbet āḫır bularnıṉg balaları katta boldılar ḳanat ḳoyruḳ (10) çıḳardılar ve ata anaları ferzendleriniṉg bu ḥālet yetkenlerin bisyār (11) ḫoş-dil ve ḫurremluḳ ḳılur irdiler nāgāh ḳırġırnı ʿādeti endīşesi ḫāṭırlarıġa (12) yüzlendi ve şol zamān şādlıġları nā-şādluḳḳa ögürüldi ıżṭırāb (13) ve bī-ḳarārlik birle nāle ve zārī başladılar ve balaları ara biriniṉg rüşdi ve (14) tedbīri alāmetleri pīşāneside peydā boldı olardın bu ḥāl sebeblerin (15) sordı irse aydılar ey ferzend sormagil bizdin köṉgülni derdini köz yaşıdın {T74a} (1) sor ki ol ḳılġay beyān pes ḳırġırnı ẓulmıṉg ve her yıl balalarını alġan- (2) larınıṉg vāḳiʿalarını tamāmını beyān eylediler irse ol ferzendi aydı ki (3) egerçi ḳażā ḥükmidin ve ḳader buyruġıdın baş ḳaytarmaḳ bendelıġ ṭarīḳasıdın (4) imestür ammā ḥaḳ taʿālā kim sebeb-kār turur her derdge devāyī berür her ʿilletke (5) şifāyī andın durur ve eger ṭaleb yolında ḳadem ḳoysaṉgız ve bu belālar defʿiniṉg (6) kūşişler üzre tursaṉgızlar mümkin durur kim hem bizge ḫalāṣluḳ (7) andın yetkey ve hem bu endūh sizleriṉg köṉgülleriṉgizdin köterilgey. Ḳuçḳaç- (8) large bu söz muvāfiḳ tüştiler birleri balalarınıṉg ʿuhdesin alıp (9) ḳaldılar yene birleri çāre izlep pervāz ḳıldı Çūn ḳadrī yol (10) yörüp bir endīşege tüşti kim āyā ḳayan barur-men ve köṉglüm derdin kimġa (11) aytur-men.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Köṉgülde boldı bī-ḥad derd ḥāṣıl

Devā ḳılmaḳ aṉga pes kār-ı müşkil

(12) Ḳażārā semenderī otlamaḳḳa uyasıdın çıḳıp ṣaḥrā yüzide yörür irdi (13) ḳuçḳaç közi aṉga tüşti irse Ve çūn ol ʿaceb ṣūret ve ġarīb heybetni (14) kördi irse öziġa aydı ki bolġay ki köṉgül derdini ve dil endūhını bol cān-verge (15) ifṣā ḳılsam şāyed ki bol işim girihlerini ol açıp meni çāre ve ʿilāc sarı {T74b} (1) başḳarġay ve tamām-ı taʿẓīm birlen semender ḳaşıġa kildi ve aṉga selāmdın soṉgra (2) temelluḳ ḫıẓmet resmin becāy kiltürdi ve semender per-verlıġ birlen aṉga müsāfir nevāz- (3) lıġı eyledi ve aydı ki melāl eṣerin seniṉg yüzüṉgde körür-men eger yol rencidin (4) irse neçe kün munda iḳāmet eylegil tā āsūdeluḳḳa mübeddel bolġay ve eger (5) özge ḥālet hem bolsa ayġıl tā anıṉg ʿilāclarıġa ḳudretim barıça saʿy ḳılay (6) ḳuçḳaç sözge kirdi ve aḥvāl-ı güzeştesin semenderge aydı ve ʿarż eyledi ki (7) eger taşḳa aytsa irdi köṉgli hem derdin işetmek birlen pāre pāre boldı.

(8) **Beyt**

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Şerḥ eylesem kişiġa ġamım dāsitānını

Yüz tāze dāġ ḳoyġum anıñg köñglige[-men]

(9) Bol sözlerni işitmek birlen köñglige şefḳat otı tutaştı ve aydı ki ġam yemegil (10) men bu belānı seniñg başıñgdın defʿ eylegüm durur bu kiçe anıñg uyasıdaki nemerseler (11) birle ot salıp örteyin ve sañga ḳışāşıñgnı alıp bereyin ve sen mañga menzil (12) ve cāyıñgnı nişān bergil ve balalarıñgnı ḳaşıġa barġıl kim men iş vaḳtıda (13) seniñg ḳaşıñgge bargüm durur ḳuçḳaç semenderge öylerini nişānelerin (14) taḳrīr berdi özi şād-mān bolup öyiġa yandı Ve çūn kiçe bolup irdi (15) semender öz ilidin cemʿi birlen her birleri birlen ot kükird köterip ḳuçḳaçnı **{T75a}** (1) ḳaşıġa kildiler ve añga yol başlatıp ḳırġırnı uyasıġa bardılar ve balaları (2) bol balalar yetkenleridin ġāfil heme ḳatıġ uyḳuda irdiler semender ança (3) ot ve kükird alıp barıp irdiler hemesin ḳırġırnıñg uyasıġa ḳoyup (4) yandılar uşal zamān ʿadl-i ilāhī siyāḳını añga tigdi ve ḳahrı otı şuʿlesi (5) örlep ẓālim menziliġa tutaştı ve bir zamānda özleri ve uyaları tamāmı heme (6) köyüp kül boldılar. Bu meṣelni añga kiltürdüm kim her kişi düşmen defʿiġa kūşiş (7) ḳılsalar bā-vücūd ol kim bol kişi kiçik ve żaʿīf, düşmen uluḳ ve ḳavī bolsa ẓafer ve nuṣret (8) tapmaḳġa ümīdi bar durur. Kelīle aydı ki ḥālā şīr anıñg özleridin uluġ (9) añglap devletleriniñg ʿaleminiñg igiz köterip durur pes anıñg muḥabbetin (10) şīr köñglidin kötermek ve mizācıda anıñg bāreside taġyīr bermek beġāyet müşkildür (11) ve pādişāhlar terbiyetleri tā uluḳ nemerse sebeb bolmasa anı ḫār ḳılmaslar ve her kimerseni (12) köteripdürler küllī ḥādiṣe rū bermeyin anıñg taşlamaslar.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Su yıġaçnı ne üçün (13) suġa çökürmes hergiz

Şerm eyler pest iterge özini perverde-sin

Dimne aydı (14) pādişāh ḳaysı sebebdin anıñg mertebesin arturdı ve özge naṣīḥat-gūylarġa (15) iltifāt ḳılmadı ve mundın aġrıp heme anıñg mülāzemetin taşladılar kim ḫıẓmetleriniñg {T75b} (1) fāyideleri ve naṣīḥatlarınıñg menfaʿatlarıdın bī-behre ḳaldı ve bu işlerdin (2) ḫod uluḳ āfetler peydā bolġusı durur ḥükemālar aytıpdurlar ki pādişāh- (3) lar āfeti ve mülk ḫaṭarı bu altı nemerseniñg biri birle bolur evvel ḥırmān yaḫşılıġ (4) közleydürgenlerni özleridin maḥrūm ḳoymaḳ ve ʿāḳiller ve

tecribelıġlarnı (5) ḫār eylemek ikinçi fitne ol durur andaḳ kim bī-sebeb cengler ve bī-endīşe söz- (6) ler peydā bolġay ve muḫālefetler ḳılıçlar ġılāfıdın tartılgey üçünçi hevā ol (7) ḫatunlarge ḥarīş bolmaḳ şikārġa raġbet ḳılmaḳ şer alıġa meşġūl bolmaḳ (8) üçün oyun ve külgüge meyl ḳılmaḳ üçün törtünçi zamāneni ḫalā ol (9) ḥādiṣe irür nā-çār ve bī-iḫtiyār vāḳiʿ bolġay çünānçi vebā ve ḳaḥṭ ve yer diprenmek (10) ve sude ġarḳ bolmaḳ ve otḳa köymek ve olarge oḫşaş vāḳiʿalar beşinçi (11) tünd-ḫūyluḳ ve ol açıġ yamanlıḳ ve siyāset ve ʿuḳūbetdin ḥaddın aşurmaġlıḳ (12) altınçı nādānluḳda ol andaḳ ṣulḥ maḥallıda cengni ḫ̆āhiş ḳılmaḳ ve uruş (13) vaḳtıda ṣulḥge meyl ḳılmaḳ ve mihr-bān çaġıda naẓar körgüzmek ve ḳahr işide luṭf (14) ṭarḥın körgüzmek. Kelīle aydı ki bildim intiḳām kemerin belin͡ge baġladın͡g ve şenzebenin͡g (15) ʿadāvetin yaraġladun͡g ve ḳaṣd ḳılur-sin kim sendin an͡ga żarar yetkey ve ammā bilgil ki {T76a} (1) kişiġa āzār yetkürmek yaḫşı netīce bermes ve mükāfāt ṭarīḳı birle her kişinin͡g yamanlıġı ornıġa (2) yanmaḳka iḥtimāli imes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kim yamanlıḳ ḳılsa tapmas [ol] yamanlıġdın amān

Ol yamanlıġ (3) āfeti yanġay öziġa bī-gümān

Ve her kişi ġayret yüzidin niḳāb alsa ve yaman yaḫşının͡g (4) mükāfātıġa közin salsa şek ve şübhe yoḳtur ki yaḫşılıġ ve merḥamet sarı anın͡g raġbeti (5) artar ve tilini kişinin͡g āzārıdın tartar çünānçi ol pādişāh-ı dād-ger ḳıldı. Dimne (6) sordı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kelīle aydı eşitipdür-men burunḳı (7) zamānlarda bir pādişāhī bar irdi ki ẓulm taʿdā ṭarīḳın tutḳan ʿadl iḥsān resmin (8) unutḳan.

Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Cihān-sūz bī-raḥm bīdār idi

Anın͡g cevridin ḫalḳ nā-şād idi

(9) Ḫalāyıḳ kiçe ve kündüz anın͡g şerridin münācāt ḳılur irdiler ki ilāhī bu ẓālim (10) bed-kirdārnı başımızdın dūr ḳılġıl. Bir kün pādişāh şikārġa bardı Çūn yanıp (11) kildi irse münādī ḳıldurdı kim ey ḫalāyıḳ kön͡glümni közi tā bol künġaça (12) ṣevāb yüzin körmekdin beġāyet yapuġluḳ irdi ve ẓulm-resīde ve sitem-dīde- (13) ler üzre ʿişyānım ḳolıġa cefā tīġın alıġlıḳ ḫālā raʿiyyet-perverlıḳ maḳāmıda (14) pāk-dāmen ve ʿadālet-güsterluḳ maḳāmıda ṣābit-ḳadem boldum ve mundın son͡g (15) hīç ẓālimnin͡g ḳolı teşvīş ḥalḳasın raʿiyyetlerin͡g eşikleriġa urmas-men {T76b} (1) ve hīç sitem-pīşenin͡g ayaġı fuḳārālarnın͡g eşikige yetip turmasun.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tapmasa şehdin (2) raʿiyyet ḫāṭırı ḫoşnūdluḳ

Bolmagey mülk içre hergiz vüsʿatı behbūdluḳ

Raʿiyyet- (3) lerge bu ḫoş-ḫaberdin gūyā yeñi cān peydā boldı ve ümīd-vārluḳ bāġıda murādları (4) ser-sebz boldı el-ḳıṣṣa ʿadāletni yümni añga yetti kim kiyikler şīr emçekidin süt emmek [birle] (5) ser-firāz irdi ve ḳırġavul ḳarçıġay birlen ittifāḳ tüzüp hem-sāz ve bol (6) sebebdin añga şāh-ı dād-ger laḳab ḳoyup irdiler.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

ʿAdālet ḳaṣrın andaḳ (7) ḳıldı muḥkem

Ki köydürmes idi kügürdni ot hem

Salṭanant ḫarīminiñg maḫremleridin (8) biri vaḳt tapıp ve bu ḫāl keyfiyetin añga ve anıñg cevr ü cefāsın mihr ü vefāge tebdīl (9) tapḳanın sordı pādişāh aydı ki uşal küni ki men şikārġa barıp irdim ve anda (10) kördüm ki bir it tülkiniñg arḳasıdın yügürdi ve añga yetip ayaḳıġa ağız saldı ve tişini (11) ḍarbı birlen anıñg ayaġını çaynap aḳsattı ve bī-çāre tülki yüz miñg ḥīle ve tedbīr birlen andın (12) acrap ayaḳın südrey südrey töşükke ḳaçıp kirdi ve it evrülüp yandı (13) ve ol eşnāda bir piyāde şaydge taş atıp irdi ve ol taş itni ayaḳıġı tigip sındur- (14) dı ve piyāde henūz neçe ḳadem barmap irdi ki anıñg atları yetip ayaḳlarını sındurdı (15) ve ol at hem pāreī yol yörüp irdi butı töşükke kirip sındı bularnıñg körüp {T77a} (1) ve müşāhede ḳıldım irse özümġa endīşe ḳıldım ki ey nefs kördüñg mü kim olar ne ḳıldılar (2) ve niler kördiler her kişi kim ḳılmaġu işniñg ḳılsa körmegü nemerselerniñg körer.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

(3) Yaḫşı bil ḳılmaġıl yamanlıḳnıñg

Çünki yaḫşı yaman körer özge

Ve bu meşelniñg añga kiltürdüm ki (4) mükāfātdın endīşe ḳılġay-sin ve bed-endīşluḳ maḳāmıdın ötḳay-sin tā kim anıñg (5) şūmluki sañga yetmegey ve ḥadīş “ مَنْ حَفَرَ بِئْرًا

لِأَخِيهِ وَقَعَ فِيهِ"[366] niṉg maʿnāsıda ẓuhūr etmey yaʿnī (6) "kişi kim birāderiġa ḳuduḳ ḳazsa anda özi yıḳılġay ve büzürgī aytıpdurlar kim yaman (7) sarı ḳadem ḳoymagil kim yıḳılur-sin ve ḳuduḳ kişige ḳazmagil kim yıḳılur-sin Dimne aydı ki (8) men bu vāḳiʿalarda ẓulm-resīdedür-men ve ne ẓulm-dār ve sitem-keşīdedür-men ne sitem-kār (9) ve maẓlūm eger ẓālimdin intiḳām alur irse aṉga ne mükāfāt yetkey ve āzār yetkürgüçisiġa (10) āzār birse andın ne żarar ẓuhūr ḳılgey. Kelīle aydı bel taḳdīrī ki bu işdin saṉga ḫalelī (11) yetmes bolsa hem uynı helāketleriġa neçük kūşiş eylegey-sin anıṉg sendin artuḳraḳ (12) ḳuvveti bar durur ve meded-kārları seniṉg dostuṉgdın köp durur. Dimne aydı ki işi binā- (13) ları bisyār ḳuvvet bī-şumār şevketke ḳoyġuluḳ irmes ve rāy tedbīriṉg andın artuḳ (14) bilmek kerek çūnkim ol nemerse kim tedbīr ḥīle birlen ḳılsa bolur ekṣer andaḳ durur kim (15) zūr ve ḳuvvet birlen rū bermes andaḳ kim ḳarġa yılannıṉg öltürdi. Kelīle aydı ki **{T77b}** (1) neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Dimne aydı ki kiltürüpdürler kim bir cüft ḳarġa- (2) lar kim bir taġnıṉg bilideki töşükde uya ḳoyup irdiler ve ol töşükke yavuḳ (3) bir yılan bar irdi ki hemīşe işleri kişiniṉg helāk ḳılmek irdi ve ḳahrı birlen (4) zehr salıp şīrīn cān almaḳ irdi her bārı ki ḳarġa bala açsa yılan (5) anıṉg yer irdi ve ḳarġanıṉg cigerlerin ferzend firāḳıda dāġ birlen köydürer (6) irdi Çūn yılannıṉg sitemi nihāyet ḥaddın aştı irse ḳarġa dermānde bolup (7) ḥālnı bir çuburġa anıṉg dostı irdi şikāyet eyledi ve endīşe ḳılur-men kim özümni (8) bu ẓālimniṉg belāsıdın ḳutḳarġay-men çuburı sordı ki bu iş kifāyet- (9) leriniṉg ne yosun birle defʿ ḳılur-sin ve anıṉg żararı defʿin ne ṭarīḳa birlen (10) yoḳ ḳılur-sin. ḳarġa aydı ki andaḳ kim rāy körer-men kim yılan uyḳuge bargende (11) közlerin çoḳur-men tā ḳaraġu bolup minbaʿd ferzendlerimni başıġa yetmegey. çuburı (12) aydı bu tedbīriniṉg yaḫşı imestür ve çūnkim ʿāḳil kişi düşmen ḳaṣdın andaḳ ḳılmek (13) kerek kim anda cān ḫaṭarı bolmagey zinhār kim bol fikrniṉg ḳılmaġıl tā ḳarauna yaṉglıġ (14) bolmagil ḫarçengni helākiġa ḳaṣd ḳıldı ve ʿazīz cānın berbād berdi ḳarġa aydı (15) neçük irken ol. **Ḥikāyet:** çuburı aydı kiltürüpdürler kim ötḳan **{T78a}** (1) zamānda bir ḳarauna bar irdi ki su ḳatıda vaṭan tutḳan ve balıġ tutup yemekdin (2) özge işni unutḳan balıġnı sudın be-ḳadr-ı ḥācet alur irdi ve iştihāsı (3) barıça kāmıġa salur irdi Çūn ḳarılıġ derdi yetip cevānlıġ ḳuvveti bedenidin (4) kitti irse balıġ şikārıdın ḳaldı ve köṉgüllerini ġam dāġıġa saldı öziġa (5) aydı ki:

Naẓm[367]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kārvān-ı ʿömr andaḳ kittiler

[366] Her kim din kardeşine kuyu kazarsa o kuyuya kendi düşer. Bu ibare kaynaklarda mevzu H. , olarak geçiyor. **Aliyyü'l-Kari**, **el-Esraru'l-Merfua**, s. 329.
[367] naẓm iki defa yazılmış.

Kim körünmeydür olarnı kördi hem

(6) Efsūs ki ʿömrümni beyhūdelıḳ birlen ötkerdüm ve ḳarılıġda ısıġ bergü dik (7) ve dest-gīrlıḳ ḳılġu dik nemerse ẕaḫīre ḳılmap irdim imdi mende ḳuvvet ḳalmadı (8) ve ḳuvvetdin henūz çāre yoḳtur ol yaḫşı kim iş bināsın ḥīlege ḳoyup mekr ü firīb (9) itekin tutḳay-men ve tezvīr dāmın yazgey-men rızḳ dānelerin aṅga saçḳay-men (10) şāyed ki bu ṭarz birle evḳātım ötküsidür pes endūh eylep āh vāh ḳılıp su lebide (11) olturdı ve yıraḳdın bir ḫarçeng ḳaşıġa kildi aydı ki ey ʿazīz seniṅg ġam (12) ve endūhlik körer-men sebeb ne durur cevāb aydı ki neçük ġam-gīn bolmayın ve sen (13) bilür-sin kim maʿīşetim māʾidesi ve tirikluḳum sermāyesi ol irdi ki her künde bir iki (14) balıġ alıp evḳāt ḳılur irdim ve balıġlarge andın azgine noḳṣān yeter irdi (15) ve meni evḳātım yene ḳanāʿat ve ḫorsendluḳ birle öter irdi ve bu kün kördüm ki {T78b} (1) iki ṣayyād mundın öttiler ve sözleştiler kim bu suda balıġ bisyārdur bularnıṅg (2) tedbīrlerin ḳılmaḳ kerek birleri aydı fulān suda balıġ mundın tolaraḳdur (3) evvel olarnıṅg işlerini ḳılalük andın soṅg bularge ḳadem ḳoyalı ve eger ḥāl (4) mundaḳ irse maṅga lāzım boldı ki tatlıġ cāndın köṅgül üzgey-men ve açıġ ölümġa (5) bī-çārelik birlen rıżā bergey-men. Ḫarçeng bol sözni eşitti irse derḥāl sunı (6) içiġa kirdi balıḳlarge işitkenlerin beyān eyledi ve ḫurūc ve ıżṭırāblarige (7) tüşti ve hemeleri ḫarçeng birle ittifāḳ ḳılıp ḳarauna ḳaşıġa bardılar ve aṅga (8) aydılar ki bizge mundaḳ ḫaber yetti ve tedbir cılavın hūşımız ilgidin cüdā ḳıldı.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü fāʿilātün faʿ/mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

(9) Ḳalduḳ bu mühim meşveretde serger-dān

Bolduḳ heme pergār kibi kim ḥayrān

Ve ḥālā "اَلْمُسْتَشارُ مُؤْتَمَنٌ" [368] (10) ḥükmin tutup seniṅg birlen kiṅgeş itkeli kildük yaʿnī "kiṅgeş ḳılmaḳka (11) iʿtimādge yaraġu dik kişi bolġay" egerçi düşmen hem bolsa aṅga işenip kiṅgeş tilemek (12) kerek tā kim ol ṭarīḳın ḳoymas ḫuşūşen ol işte kim fāyideī aṅga bolġay ve sen özüṅg (13) aytur-sin meni tiriklikim sizlerni vücūdıṅgızlardındur pes bizlerniṅg işimiz (14) meşveretimiz neçük bolur. Ḳarauna cevāb didi ki ṣayyādlar kim bol sözni dipdürler (15) olar birlen berāber kilürümizge ʿilāc yoḳ turur ḫāṭırımġa mundın özge ḥīle yetmes ki {T79a} (1) bol yer yavuḳıda bir uluġ köl kördüm ki suyı aḳ ve ṣavuḳluḳda ṣubḥ-ı ṣādıḳdın (2) hergiz kemliki yoḳ ve ṣūretleri ʿaksleri körgüzmekde āyīne-i gītī yol bermes (3) ve ḳum dānesi anı ḳahrıda muʿāyene körse bolur irdi ve balıġ beyżāsınıṅg anı astıda (4) müşāhede ḳılsalar bolur ve fehm ġavvāṣı anda tüşse tübiġa yetelmes ve hem seyyāḥī aṅga ḳarasa (5)

[368] İstişare edilen güvenilen kişidir.

ḳıraġınıṉg köreʾlmes ve ne hīç ṣayyādnıṉg dāmı anda tüşüp ṣayd körgen ve ne hīç balıġ (6) su zencīridin özge ḳayd körgen imes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün/mefʿūlü mefāʿīlü fāʿilātün faʿ

Ol köl irmes belki deryā irdi

(7) Deryā-yı ʿaẓīm irdi bī-ser ü pāyān

Ve eger aṉga barsaṉgızlar ḳalġan ʿömriṉgizlerni (8) emn ü rāḥat birle ʿayş-ı ferāġatda ötkerür-sizler. hemeleri aydılar ki bol yaḫşı (9) maṣlaḥat turur ammā yāverluḳ ve meded-kārlıġ ḳılmasaṉg anda baraʾlmagey-miz ḳarauna (10) aydı ki mende ança kim ḳuvvet ü ḳudret bar durur sizlerdin dirīġ tutmas-men amān (11) teng durur ve ṣayyādlarnıṉg kiler çaġları yavuḳlaştı ve furṣatnıṉg ġanīmet (12) bilmek lāzımdur balıġlar zārī taẓarruʿ bisyār minnet-dārlıġ birlen aṉga (13) ḳarār taptı her küni kötergünçe anda iltkey pes ḳarauna bu söz birle balıḳlarnı (14) alur irdi ve bir tifeniṉg başıġa iltip yer irdi ve yene kilür irdi ve balıḳlar bol (15) vāḳiʿadın bī-ḫaber köçmek[ke] aşuḳup bir birleridin ilgeri cān ve mühimidin ṣayyād ẓulmidin {T79b} (1) ḳaçıp anıṉg ḳaşıġa ilgeri barur irdiler ʿaḳl ʿibret közleri birlen olarnı (2) ġafletleriġa taʿaccübdin baḳar irdi ve zamāne miṉg dīde birle ḥāllarıġa yıġlar irdi. (3) Ve herāyīne her kim düşmen söziġa kirse ḫabis ve bed-güherge iʿtimād ḳılsa sezāsı bol durur. (4) Çūn neçe kün munıṉg birle ötti irse ḫarçeng hem ol kölge barmaḳ ārzūsın (5) eylep ḳaraunage ʿarż eyledi ḳarauna endīşe ḳıldı ki meni mundın uluġraḳ (6) düşmenim yoḳtur evlā oldur kim munı hem yārānlarıġa ḳoşḳay-men ḫarçengni gerdeniġa (7) alıp balıḳlarnı yigen yolıge yördü ḫarçeng kim yıraḳdın balıḳlarnı üstẖ̆ānın (8) kördi irse bildi ki ḥālı ne turur özi özi birle endīşe ḳıldı ki ʿāḳiller (9) düşmenni ḳılġanın körgende anı defʿin kūşiş ḳılmasalar öz ḳanın tökmekke (10) saʿy ḳılġan bolur ve eger kūşiş ḳılsalar iki ḥāldın yıraḳ irmes yā ẓafer tafıp (11) anıṉg birlen olarnıṉg irenliki rūzgār ṣafḥasıda yoḳalmas veyā şikest yigey- (12) ler kim munıṉg birle hem bī-ġayretluḳ ve bī-himmet ve bī-ḥamiyyetluḳ üzre ḳalmaslar.

(13) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫaşm eger ḳaşdıṉgda bolsa sen yene ḳaşdıda bol

Cehd eyle defʿiġa gerʿaḳl (14) ile meşhūr-sin

Ger ẓafer tapsaṉg murādıṉgnı alur-sin ḳoluṉga

Verne hem ṭaʿneçilerni (15) aldıda maʿẕūr-sin

Pes ḫarçeng ḳaraunanıñg tamaḳıġa çırmaşıp muḥkem sıḳıp irdi {T80a} (1) pür-żaʿf üçün tāb kileʾlmedi bī-hūş bolup hevādın yerge tüşti ve öldi. Ḫarçeng (2) anı gerdenidin acrap süʿat birlen ḳalġan balıḳlarnı ḳaşıġa kildi ölġan- (3) ların taʿziyetlerin ve ḳalġanlarnıñg taḥnīṭlerin[369] cemʿ ḳılıp olarge bol (4) ḥālnı tamām bir bir beyān ḳıldı irse heme şād bolup ḳaraunanıñg ölġanın añglap (5) yeñgidin tāze ḥayāt özleriġa bildiler.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Düşmen ölġandın keyin bir dem (6) tirik bolsa kişi

Bī-gümān yüz yıllıḳ ötken ʿömrlerdin ḫūb irür

Maḥż anı (7) ölmeklükige şād bolmas-men velīk

Ḫaşmdın bir dem ferāġat barçadın merġūbdur

(8) Ve meṣelni añga kiltürdüm ki tā bilgey-sin bisyār kimerseler öz ḥīlesi birle helāk (9) bolur ve mekrniñg vebālı [370]"وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ اِلَّا بِاَهْلِهِ" delīli özige yanar yaʿnī "yaman igesidin (10) özge kişi birle ḫuṣūmet ḳılmas". Ammā men vechī körgüzeyin kim eger anıñg birle iş (11) ḳılsañg özüñgni selāmetiñgniñg helākiġa sebeb bolġay. Ḳarġa aydı dostlarnı (12) işārātın taşlap bolmas ve añga ḫilāfet eylep özni yolġa başlap bolmas.

(13) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün (fāʿlün)

Meni mey-ḫāne sarı indeñggiz ey sākī[yā]

Yārlıġ resmidin irmes ger anıñgdın (14) yansam

Çuburı aydı ki özüñgni pervāz ḳılıp hevāġa alġıl ve tamlarge ve beyābān- (15) large salġıl ve her yerde kim bir kişiniñg boy başıdaki ignin özidin cüdā körseñg {T80b} (1) alıp ḳaçkil ve il közidin ġāyib bolmayın pest ve āheste uçḳıl ve şek yoḳtur kim ol (2) iginni tapıp almaḳ üçün iki üç kişi arḳañgdın yügürürler ve olarnıñg (3) yılannıñg ḳaşıġa başlaġıl Ve çün anda yetdüñg irse alġanıñgnı yılannıñg (4) üzesiġa taşlaġıl anı körseler burunraḳ yılannıñg öltürürler andın (5) keyin iginni alurlar. Ḳarġa

[369] İmlası düzeltildi.
[370] Oysa kötü tuzak, ancak sahibini kuşatır. Kur'an, Fatır 43.

çuburnı tedbīri birlen bir kentke bardı ve anda bir ḫatun (6) kiygen ignin salıp ḳoyup irdi ve özi ṭahāratḳa meşġūl bolup irdi (7) alıp uçup çuburı ayġan dik yılannıñ üzesiġa taşladı ve kişiler kim (8) ḳarġanıñ ḳovlaşıp ḳilip irdiler derḥāl yılannıñ başın yançtılar ve aldıda (9) kim nemerselerin aldılar. Ḳarġa bu ḥīle birlen ol yılandın ḫalāṣ boldı. Dimne (10) bu meṣelni añga kiltürdüm tā bilgey-sin kim uşal işni kim ḥīle bilen ḳılsa bolur (11) ḳuvvet birlen mümkin irmes. Kelīle aydı ki uyda ḳuvvet ve şevket ve ferāset heme ḥāṣıldur (12) mekr birlen bu oḫşa kişiġa ġālib kilse bolmas ve sen her ṭarafdın mekr ḥīle raḫne ḳılsañg (13) ol fikr anı birlen baġlar. İḥtimāli bar kim sen anıñg aḳşamluḳ ḳılurıdın burun ol (14) seniñg irteluḳ eylegey ve meger ol tavuşḳan dāsitānı ḳulaġıñgġa yetmedi oḫşar (15) tülkini girif-tārlükini ḳaṣd ḳıldı ve özi girif-tār boldı. Dimne aydı ki neçük irken **{T81a}** (1) ol. **Ḥikāyet:** Kelīle aydı ki eşitipdür-men ki bir aç böri talada ṭuʿme izlep yörüp (2) irdi bir tavuşḳan kördi ki bir ḫāşākde uḫlap yatıpdur anı ġanīmet bilip (3) āheste āheste ḳadem ḳoymaḳ birle marıp bardı Çūn yavuḳ yetti irse ayaḳınıñg şurfesin (4) alıp tavuşḳan sigrep turdı böri anıñg ḳaçḳalı ḳoymayın yolın tustı ve aydı ki:

(5) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kil beri kim ṭāḳatım yoḳ bolġalı sendin yıraḳ

Kitmegil kim sendin ayru cānġa yetti (6) iştiyāḳ

Tavuşḳan anı vaḫşetidin turgen ornıdın lāl oldı ve nāle (7) yüzin yerge sürtüp didi ki Ey derendelerniñg bigi bilür-men kim gürisneluḳ otı (8) sizde ḫāre urar ve nefsiñgiz ġıḍānı ṭalebleride ıżṭırābda turupdur ve meni (9) bu żaʿīf naḥīf tenim sizge bir loḳmadın ziyāde azuḳ bolaʾlmas ve meni yemek birle siznig (10) iştihāñgızge ne mıḳdār nefʿ yetkey ve bol yavuḳda bir tülki bar kim semizluḳdın yol (11) yöreʾlmes ve bī-nihāyet yoġanlıḳdın ḫareket ḳılaʾlmas ve andaḳ gümān ḳılur-men kim (12) goştı ter ü tāzeluḳda ḫayāt meṣellik turur ve tatlıḳda benāt şerbeti dik. Eger siz (13) anıñg sarı barsañgız anı ne mıḳdār ḥīle birlen ki bilür-men ḳaydıñgızge körgüzür-siz (14) ve nā-şitālıḳıñgız bolġay, eger ḳolġa kirse fīhā ve illā men ḫod müheyyā ve baġlıḳdur-men.

(15) **Mıṣrāʿ**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Özgeni ḳıl ṣayd kim men ḫod esīriñg bolmışam

Böri anıṉg efsāne ve efsūnıġa {T81b} (1) firīfte bolup tülkiniṉg ṭalebiġa müteveccih bolup yördi ammā ol tülki andaḳ irdi ki firīb- (2) perverde şeyṭānġa ders örgetür irdi ve ḥīlegerluḳda nefs-i emmārege sebaḳ örgetür (3) irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün (fāʿlün)

Buʾl-ʿaceb tülki deġā-pīşe [hem]

Ṭurfe mekkār [u] ḥīle-endīşe

Kent [ü] ṣaḥrā yüzige efsūn- (4) sāz

Dīv-rūlar içide şuʿbede-bāz

Böriler [hem] andın irdiler nālān

İtler (5) andın yene ḳılıp efġān

Yörür irdi kişiġa kim körünüp

İzini ḳoyruġı bilen (6) süpürüp

Tavuşḳan ḳadīmüʾl-eyyāmdın aṉga ʿadāveti bar irdi ve vaḳtını furṣat tapıp (7) intiḳām arḳasıġa tüşti ve börini başlap kilip töşükni aġzıġa ḳoydı ve özi içkeri kirip (8) selām eyledi tülki aṉga cevāb berip aydı ki:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Veh ne ḫoş kildiṉg ḳaşımġa (9) kil beri turma ıraḳ[371]

Eyleyin mihmān öyümde başıma ursaṉg tayaḳ

Tavuşḳan aydı ki (10) müddet-i medīddür kim mülāḳātıṉg şerefin ārzūsıda irdim el-ḥamdü-liʾl-lāh cemālıṉg pertevidin ḥālā (11) közümge rūşenluḳ peydā boldı ve ammā bir ʿazīz kim kerāmet mışrıda ser-firāz ve velāyet (12) mülkide pīr mürīd-nevāz, sizniṉg zāviyedārluġuṉgıznıṉg eşitip terk-i mezārdın dergāh-ı (13) ʿāliṉgizge kildiler ve bu bendeniṉg sizge vesīle ḳıldılar tā köṉgüllerini közini (14) cihān-ārā yüzüṉgiz birlen rūşen ve cānı meşāmın müşg-āsā enfāsıṉgız birlen muʿaṭṭar (15) eylegey eger mülāḳātlarıge cevāb birseler kirsün ve eger vaḳt anı taḳāżā ḳılmasa yanıp {T82a} (1) ve yene barıp bir vaḳtīde kilsünler.

[371] İmlası düzeltildi.

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün feʿilün

Yansun mu iken belā kibi ol

Kilsün mu iken duʿā (2) kibi ol

Tülki bol söz üzesidin ḥīle ḥaṭlarıdın oḳudı ve kelime āyīneside (3) mekr ṣūretlerin kördi irse öziġa aydı ki olar birlen öz eṭvārlarıda sülūk (4) eyleyin ve özleriġa öz şerbetlerin içüreyin, kesek atḳan kişiġa taş yetḳay. (5) Pes tülki neçe ḫoş-āmed birlen tavāżuʿ ḳılıp aydı özimni ʿazīzler ḫıẕmetleriġa (6) tutupdur-men dānişimniṉg mübārek yüzlerige açıpdur-men tā ḥālları cemālıdın (7) ve nefesleri kemālıdın behre tapḳay-men ḫuṣūṣen mundaḳ ʿazīz kim sen nişān berdüṉg ve bu (8) nevʿ ṣāḥib-i kemāl ki sen taʿrīf eyledüṉg aṉga mihmān-dārluḳda ne üçün taḳṣīr eylegey- (9) men ve ḫıẕmet-kārluḳda ne kemluḳ körgüzgey-men ve bilür-men [372]"اَلضَّيْفُ إِذَا نَزَلَ نَزَلَ" (10) [373]"بِرِزْقِهِ" yaʿnī "mihmān her vaḳtā kim kilse öz rızḳı birlen kilür" ve büzürgler aytıpdurlar kim.

(11) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her kişi ʿālem aradur yigüsi öz rızḳını

Kim seniṉg ḫ̆ānıṉgda nān yer yā öziniṉg (12) ḫ̆ānında

Veh öyüṅa kilse ger mihmān minnet tutmagil

Kim ne yer irmiş seni ḫ̆ānıṉgda (13) ol öz nānını

Ve sāʿatī tavaḳḳuf eylegil kim kilīm ṣaḥnın süpürüp ḫas u ḫāşākini yaḳaġa (14) alayın bisāṭī kim mihmānnı ḥālıġa lāyıḳ salayın. Tavuşḳan taṣavvur ḳıldı ki efsūnı tülkige (15) eṣer eyledi derḥāl börige mülāḳāt ḳılgüsi durur ve aydı ki mihmān bī-tekellüf dervīş- {T82b} (1) meşreb kişi durur olturur yerni ve kiyer libāsnı ārāyişi birlen işleri (2) yoḳdur ḫāṭırıṉgge ḫ̆āhiş bolupdur kim taṣdīʿ tartḳay ve aṉga ḥācet bāḳī yoḳtur. (3) Munı aydı tavuşḳan çıḳıp tamāmı mācerālarnıṉg böriġa beyān eyledi ve tülkiniṉg (4) ħoş ḫaberin didi yeṉgi başdın [374]"لِكُلِّ جَدِيدٍ لَذَّةٌ" ḥükmi birlen tülkini tatlıġ ve semiz- (5) lükin taʿrīf ḳıla başladı yaʿnī her "yeṉgide özgeçe leẕẕet bar durur" böri munı (6) eşitmekdin ümīd-vārlıġ tişlerin ḳayrar irdi tülki goştlarnı leẕẕeti yādıda (7) aġzın tatlıġ bilür irdi ve tavuşḳan bu yaḫşı ḫıẕmeti birlen andın ḫalāṣ tapmaḳ ḫayālın (8) ḳılur irdi ammā tülki hūş-yār durur endīşlıġ közlep mundın burun öy içre (9) bir çuḳur ora ḳazıp üzesin endek ḫāşek birle pūşīde ḳılıp irdi ve öyiniṉg (10) yene bir ṭarafıda żarūr vaḳtıda pinhān dervāze yasaġan irdi Çūn tavuşḳannı uzattı (11) irse ora başıġa kildi ve ḫas u ḫāşāk endek işāret birle oyulġu dik ḳılıp

[372] İmlası düzeltildi.
[373] Misafir rızkıyka gelir. H. , Darekutnî, **el-Makasidu'l-Hasene**, 59.
[374] Her yeni lezzetlidir.

ḳoydı (12) ve ol pinhān dervāze üzeġa barıp āvāz ḳıldı ki mihmān-ı ʿazīz imdi kirsünler ve olar (13) kirişleri birle bol yaşurun töşükdin çıḳıp be-der kitti tavuşḳan uluḳ (14) söyünçi ve böri tamāmı ĥırś birlen ol ḳarang̃u külbege kirdiler ve ol ḫāşāk üzre ḳadem (15) ḳoymaḳları hemān irdi oranı ḳaʿrıġa tüşmekleri hemān böri bu ḫīlening̃ tavuşḳan **{T83a}** (1) efʿālıdın taşvīr ḳılıp anı şol zamān iki pāre eyledi. Bu meşelning̃ ang̃a kiltürdüm (2) tā bilgey-sin kim dānā kişini bāreside ḫīle kārge yaramas ve kimerse ki hūş-yār irür kişi- (3) ning̃ firībleriġa maġrūr bolmas. Dimne aydı andaḳdur-men kim sen aytur-sin (4) ammā uy maġrūr durur meni düşmenluḳumdın ġāfil uynı ġaflet sebebleridin yoḳatġum- (5 dur çūnkim her mekr otı kim anı dostluḳı başıdın atarlar elbette murād nişānesiġa (6) yetküsidür ve meger işitmedüng̃ oḫşar kim ol tavuşḳan mekri şīrġa ne nevʿ müʾeşşir (7) tüşti ve şīr tavuşḳan ḫīlesidin ġāfil üçün ol mıḳdār zīrekluḳ ve ʿāḳillüki (8) birlen helāketke yetti. Kelīle sordı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Dimne aydı ki (9) eşitipdür-men kim Baġdād şehride gül-zārlar ve merġ-zārī bar irdi ki būyı (10) ve nesīmleri behişt būyını muʿaṭṭar gülleri ʿaksi felek dīdesining̃ münevver ḳılur irdi (11) gül-zārlarını her şāḫıdın yüz ming̃ tābān irdi ve yulduzlarının̄g̃ her birini (12) ḫüsnide tuḳuz felek serger-dān ve ol merġ-zārda vaḥşīler bisyār irdiler hevāsı (13) ḫūb fezāsı merġūb suyı bī-şumār ve niʿmeti andın köpraḳ üçün anda evḳātların (14) ḫoşlıġ ve boşluḳ birle ötkerür irdi ve ol yavuḳda bir şīr bar irdi ki tünd-ḫūy- (15) luḳ ve belā-cūyluḳda ḥaddın ziyāde ve her kün ol bī-çāreler şikārıġa ber-nevbet kilür **{T83b}** (1) irdi ve ʿayş tiriklüklerin munaġġaş ḳılur irdi bir kün heme ittifāḳ eylep (2) şīr ḳaşıġa bardılar ve anda bendeluḳ inḳıyādların iẓhār kıldılar, aydılar ki: (3) Ey pādişāh bizler barçamız sening̃ fuḳarāng̃ ve ḥaşmeting̃ turur-miz ve sen her küni köp (4) meşaḳḳat tapıp barımızning̃ şikār ḳılur-sin biz hemīşe sening̃ ḳorḳunçıdın ġam (5) endūhlar içredür-miz sen hem bizni cüst ü cūyımızda renc içre imdi bizler meşveret (6) ḳılduḳ eger ḳabūl ḳılsang̃ hem sening̃ ferāġating̃ sebebleri bolġusı durur hem bizning̃ (7) emn ü rāḥatlarımız bāʿiṣi bolur ve her kün aş vaḳtıda birimizning̃ vaẓīfe ipereyli (8) ve bu ʿādetimizde hīç taḳṣīr ḳılmaylük anı yegil ol vaḳt yetkünçe bizlerge āzār yetkürmegil. (9) Şīr bularge rıżā berdi ve olar her kün ḳurʿa salur irdiler ve ḳaysılarıġa (10) tüşse anı vaẓīfe ḳılur irdi tā bol ḥāl birlen müddetī ötti bir kün yene bir ḳurʿa saldılar (11) tavuşḳannı atıġa tüşti ol yārānlarıġa aydı ki eger meni ipermekni maşlaḥat körgen (12) bolsang̃lar men sizlerning̃ ol ẓālim cevridin āsān ḳutḳarur-men. Olar aydı ki (13) kāşkī andaḳ bolsa yaḫşı durur tavuşḳan sāʿatī tavaḳḳuf eylep turdı ki aş vaḳtı (14) ötti Ve çūn vaẓīfe teʾḫīr taptı şīrning̃ açıġı kilip ḳahrıdın tişlerin ḳayrar irdi ki (15) tavuşḳan āheste āheste ḳaşıġa bardı ve anın̄g̃ bisyār ḫaşmet-nāk kördi ki gürisneluḳ **{T84a}** (1) otı nefesidin şuʿle urup turupdur ve ġażab tünd-bādı sekenātın ḥareketke (2) kiltürüp durur ḳursaḳ tennūrı ḳızısa ol dem nān yapsa bolur uluḳ ġam. pes (3) ang̃a turup selām ḳıldı. Şīr sordı ki ḳaydın kilür-sin, vaḥşīler meni vaẓīfemni ne kıldılar. (4) Tavuşḳan aydı olar yene bir tavuşḳannı mang̃a hem-rāh ḳılıp iperip irdiler yolda (5) ikevlen kilür irdük bir şīr bizge dūçār boldı hem-rāhımnı tutup aldı ve her-çend (6) men feryād ḳıldım kim bu vaḥşīler pādişāhning̃ ġıḍāsıdur ḳoya bergil ol meni sözümġa (7) hīç iltifāt ḳılmadı aydı ki bu bīşe mening̃ şikār-gāhım turur munı ṣaydı mang̃a (8) tigişli durur şīrġa bir bīşe muḳarrer bolmış. Ey pādişāh-ı ʿālem ve ey sulṭān-ı bā-kerem (9) ol çendān lāf u güzāflar urdı ḳuvvet ve şevketlerin beyān ḳıldı kim (10) meni anı işitürge ṭāḳatım

ḳalmadı ve ḳaçıp sa͡ŋga kildim tā ki bu vāḳiʿ anı ḳulaġlarıġa (11) ʿarż eyleyin. Aç şīr munı işitti irse cāhilluḳnı ḥamiyyeti cūşḳa kirdi ve aydı ki (12) men a͡ŋga urayın andaḳ zaḫm u żarb ki örgensün ol mendin ādāb-ı ḥarb.

[Beyt]

mefāʿīlün mefāʿīlün fāʿilün

Ne ḥad kim (13) tutmayın a͡ŋga öz yolun

Kim ṣaydım sarı uzatḳay ḳolun

Aydı ki ey tavuşḳan (14) anı ma͡ŋga körsetḳay-sin ve men barıp andın hem seni͡ŋg öçü͡ŋgni ve hem özümni intiḳāmımnı (15) alayın. Tavuşḳan aydı ne üçün körsetmegey-men ol seni͡ŋg ḥaḳḳı͡ŋgda bī-edeb-āne **{T84b}** (1) işler ḳıldı ve eger meni͡ŋg küçüm yetse irdi başını kāselerini ṣaḥrā cān-verleriġa (2) piyāle ḳılur irdi munı aydı irse şīrni͡ŋg aldıġa tüşti sāde-dil yolbars (3) bol mekrge maġrūr bolup tavuşḳan arḳasısın yördi tavuşḳan şīrni͡ŋg (4) ḳuduḳ başıġa alıp bardı kim suyı ṣāfluḳda ḫıṭāy āyīnesi dek sūret- (5) lerni dürüst körsetür irdi a͡ŋga baḳḳan kişige kiygen libāsların (6) ve yüzlerin ḫāl ḫaṭların bir bir ḥisāb berür irdi.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Her kim ki baḳar irdi (7) anı͡ŋg ṣafḥası içre

Öz naḳşı nigārını ser-ā-ser oḳur irdi

Aydı ki ey melīk, nā-bekār (8) düşmenni͡ŋg munda turupdur men andın bī-ḥad ḳorḳar-men eger meni ḳuçaġlarıġa alıp (9) tursalar men anı͡ŋg sizge körgüzür-men. Pes şīr tavuşḳannı kögsiġa [aldı] ḳuduḳḳa (10) baḳtı irse öz ṣūretin anda körüp öziġa özi aydı ki uşal şīr bol (11) turur ki ol tavuşḳan munda tutup turur dip derḥāl tavuşḳan ḳoya berdi (12) özini ḳuduḳḳa taşladı iki üç çökmek birle bed-kār nefesini ḫūn-ḫ͡ār ölümġa berdi (13) ve şīrīn cānını ṣayyād-ı ecelġa sipārīş ḳıldı. ve tavuşḳan selāmetluḳ birle (14) yanıp bu ḫoş-ḫaberni vaḥşīlerge yetkürdi ve olar hemeleri şükr-i ilāhīġa meşġūl (15) bolup emn emān ve selāmet bāġıda ferāġat-ı ḫāṭır birle ʿömr ötkerdiler anda bol **{T85a}** (1) beytni ifşā eyledi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bir ḳana su içmeki͡ŋg düşmen yoḳalġandın keyin

Bī-nihāyet (2) ḫūbdur yetmiş yıl ötḳan ʿömrdin

Bu meṣeldin maʿlūm boldı ki her-çend düşmen ḳavī (3) bolsa anı ġāfilluḳda yıḳsa bolur. Kelīle aydı eger şīrge rencī yetkürmeyin uynı (4) helāḳetke yetkürse bolur eger helāketī şīrge żarar tigmey vuḳūʿ ġa kilmes irse (5) zinhār bu işḳa ḳadem urmagil kim

hīç ḫıred-mend öz āsāyişi üçün ḫ̆ācesini (6) żararın iḫtiyār etmegey. Söz bu maḳāmġa yetti irse Dimne aydı şīrni mülāzemetlerin (7) neçe kün terk ḳıldım ve kūşede ḫalvet tuttum tā bu kün furṣat tapıp özini şīrni (8) ḫalvet-hānesiġa aldı ve anıng allıda ġam u endūhbirlen bed-ḥālluḳ ve perīşān- (9) luḳḳa ḳalıp başını tübin salıp turdı. Şīr sordı ki ey Dimne neçe künlerdür ki (10) seninġ körmedim meger yaḫşılıḳ ve ḫayr bolġay. Dimne aydı inşā'allāh ḫayr bolġay. (11) Ve şīr bu Mışrāʿ mażmūnıġa muṭṭaliʿ boldı irse ornıdın saçrap turdı ve aydı (12) nemerseī kim ḥādiṣe bolup mu durur. Dimne aydı ārī anı ayturge ḫalvet kerek (13) şīr aydı şol zamān ḫalvet durur tīzraḳ. Ayġıl kim kül işlerde teʾḫīr kerek (14) irmes bu ḫadiṣ mażmunı birle [375]"اَلْخَيْرُ لَايُؤَخَّرُ" ve eger irtege ḳalsa minġ āfet peydā bolur.

(15) **Naẓm**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳılmagil teʾḫīr aygıl sırr-ı kār

Çünki teʾhīr içre āfet bī-şumār

Dimne aydı ki her söz {T85b} (1) işitküçiġa yaman kilse ḳulaġıġa ḫoş yaḳmas anı dimekke delīrluḳ ḳılmek ḫūb irmes (2) anġa tamām fikr ve bisyār endīşe yörütmeyin taḳrīr eylemek sūd bermes mekr eşitküçini (3) ʿaḳl-ı temyizi iʿtimādluḳ bolsa ve fāyidelıġ ve ziyānlıġ irkeniġa ol farḳ ḳolsa ol vaḳtda (4) dise bolur Ve çūn işitküçi bilip kim aytküçini ġarażı devleth̆̆āhluḳ ve hevā-dārluḳ- (5) dın özge nemerse irmes anıng sözini elbette ḳabūl ḳulaġı birle eşitmek kirek. (6) şīr aydı bilür-sin kim men pādişāhlar arasıda ʿaḳlım ziyādelüki ve hūşum (7) artuḳluḳıdın bol derecede beġāyet ılġanıp çıḳḳandur ve men her kişiniġ sözini (8) eşitmekde pādişāh-āne imtiyāznı köngülüm naẓarıda tutar-men ve sen bī-tekellüf ança kim (9) ḫ̆āhlar-sin ayġıl ve bī-tereddüd her ne kim ḫāṭırıngge yeter pinhān tutmagil. Dimne aydı ki men hem (10) bu sözni dimekke anıng üçün cürʾet eyledim kim seninġ ʿaḳl u dānişingge işençim (11) bar durur sanġa rūşendür kim bu sözni şefḳat ve mihr-bānlıġ yüzidin aytur-men (12) şek ve şübhet ve ġaraż-ı ʿilletke aşturmas-men ve söz naḳdınıng yaḫşı yamanın (13) seninġ ṭabʿıng muḥkemige urmayın tanusa bolmas.

Naẓm

fāʿilātün mefāʿilün feʿūl

Şāh zihni miḥeng durur kim (14) şükr

Tanugey ḳalb ḫālişimni ḫūb

Şīr aydı seni ḫıyānetsizluḳung manġa maʿlūm (15) turur sözüng hemīşe şefḳat ve naṣīḥatke maḥmūl durur anda ġaraż şübhege iḫtimālī {T86a} (1) yoḳ turur. Dimne aydı vaḫşīler tirik seninġ ʿömrüng bāḳī baġlıḳ durur pes raʿiyyetler- (2) din her ḳaysıları kim pākīze-nihād ve ḥalāl-zādedür kim kerek kim ḥuḳūḳ edāsı ve ṣıdḳ (3)

[375] Hayır işini ertelenmez.

iẓhārıda pādişāhdın naṣīḥatnıñg ayamagey ve ḥükemālar aytıp dururlar kim (4) her kişi kim pādişāhdın ḥaḳnı yapsa ve ṭabībdin derdin yaşursa ve fuḳarālar iḥtiyāc- (5) nı dostlar iẓḥār ḳılmasalar özigä ḫıyānet ḳılmış bolġay. şīr aydı ki seniñg (6) hevādārluḳuñg ve yek-cihetluḳuñgnı men burundın bilgey-men emānet diyānetiñgde (7) şek ve şübhem yoḳtur pes ayġıl kim ne ḫādise peydā bolupdur kim tā añga vāḳıf bolup (8) tedbīriġa meşġūl bolġay-miz. Dimne aydı Çūn şīrniñg efsāne ve efsūnġa firīfte (9) eyledi ve ġammāzluḳḳa aġzın açtı.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün (faʿlün)

Şehen-şāh ki sañga ʿaḳl reh-numūn olsun

(10) Ẓafer meded ḳılıban düşmeniñg zebūn olsun

Āgāh ve dānā bolġıl şenzebe seniñg ḳaşdıñgda (11) leşker umerāları birle ḫalvetler ḳılıp durur ve devlet erkānları birle söz-(12) leşipdür ve aytıpdur kim şīrni āzmāyīş ḳıldum ve zūr ḳuvveti ve rāy (13) fikretini endāzesini bildüm ve her yerde bisyār żaʿf ve bī-şumār ḫalel taptım.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(14) Men dir irdim kim uşaldur bar ṣıfatda ber-kemāl

Allāh Allāh bu gümān irken (15) ʿaceb bāṭıl ḫayāl

Ve men ḥayrāndur-men kim ol kāfir-i niʿmet ġaddār körünmek nā-bekārnıñg iʿzāz {T86b} (1) u ikrāmın ḥaddın aşurduñg ḥükm-rānlıġ ve ferman-revānlıġda barçamızdın aʿlā (2) tutduñg velī ol niʿmet muḳābileside andın bu ṣūret vücūdge kildi andaḳ (3) yaḫşı ʿizzet berāberide mundaḳ yaman niyet andın ṣādır bolup turur ve herāyīne (4) [376]"اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغَىٰ اَنْ رَاٰهُ اسْتَغْنَىٰ" ḥükmi birlen ḳavlni emr u nehy işleride boş (5) bilse ve ḫalāyıḳ ser-encām ı cılavını iḫtiyārnı ilgige ilse dimāġı āşiyāneside fitne (6) dīvi yifi ḳopar ʿişyān hevāsı köñgli feżāsıdın per urar yaʿnī "ādemī-zād elbette (7) ḥaddın aşar özini müstaġnī körse".

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kişini kim ḳılsa zamān terbiyet

Berse devlet (8) birle aʿlā mertebet

Yoḳ ʿaceb kim ḥaddın aşḳay bī-dirīġ

[376] İnsan kendini yeterli gördüğü için mutlaka azgınlık eder. Kur'an, Alak 6.

Şāhlarnı ḳaṣdıda (9) ger çekse tīġ

Şīr aydı ki bu ne söz durur ki aytur-sin ve munı ḥaḳīḳatların (10) ḳaydın bildiñg eger iş sen ayġan dik bolsa tedbīri neçük durur. Dimne aydı ki (11) anıñg derece ve mertebelerin bülendliki özüñgge maʿlūm turur şāhlarge kerek kim mülāzim (12) ve ḥiẕmetkārlardın her ḳaysılarılarını kim ḥürmet ve māl ḥaşmet ve iḳbālde özleri (13) birle berāber körseler tīzrek anı dergāhlarıdın yoḳatḳaylar eger iş ḳoldın (14) kitse ve ʿālī cenābıñgge yetse anı çāresini açuḳ rāy ve rūşen-żamīriñg birle özüñg (15) ḳılmasañg bizni ḳāṣır ʿaḳlımız añga neçük yetkey ve ammā meni bilmişim munçadur kim uynı {T87a} (1) işiġa aşuḳuş birle encām bermek kerek ve eger teʾḫīr tapsa ol iş biriġa yetküsidür kim (2) tedbīri añga ḳadīmdin añga bar durur añga ʿāciz kilgey.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün (faʿlün)

Muḫālifiñg çumalı irdi (3) bir yılan boldı

Anı ʿilācını bu künde eylegey-sin cüst

Taġāfül eylesenğ ve ger añga (4) amān bersenğ

Bir ikki kün ötüben bolġay ejdehā-yı dürüst

Ve aytıpdurlar kim (5) ḫalāyıḳ iki ṭāyife bolur biri ṣāḥib-i ḥazm yaʿnī āgāh ve yene biri ʿācīz ve nā-tuvān yaʿnī (6) ṣāḥib-i ḥazm <nā-tuvān> ol kişi durur kim derd-endīşluḳ hemīşe iş āḫırın (7) endīşe ḳılġay ve ʿāciz [ü nā-tuvān] ol turur kim vāḳiʿa peydā bolġanda serāsīme bolup perīşān- (8) ḥāl ve serger-dān bolur. Ṣāḥib-i ḥazm yene iki ḳısm bolur birleri ol turur kim ḫıẕr ẓāhir (9) bolmasıda anıñg her ṭavr boluın bilse ve ol nemerseniñg kim özgeler işi āḫırıda (10) bilürler ol andın burun ʿaḳl közi körgey ve soñgġını tedbīrin ilgeri ḳılġay (11) ve mundaḳ kişi belā girdābıġa tüşerdin **[55a-6]** burundın burun özini ḫalāṣ sāḥiliġa yetkürür ve anı aḥzam[377] dir irdiler (7) yaʿnī āgāhraḳ, ikinçi ol kişi kim çūn belā yetse köñglini bir yerde toḫtatıp añga çāre ḳılmaḳġa meşġūl (8) bolsa ḫayrānlıḳḳa ḳalmas. Herāyīne bu kişige maṣlaḥat u tedbīr yolı baġlanmas ve ʿaḳlnı kārġa iperip (9) ḫalāṣlıḳ ve selāmetlikke çıḳar ve munı ḥāzim[378] atarlar yaʿnī āgāh. Üç kişiniñg ḥālı kim biri (10) tamām ʿāḳil ve yene biri ʿāḳil[379] üçünçi cāhil. Ol üç balıḳnıñg vāḳiʿasige oḫşar kim üçevlen (11) bir kölde irdiler. Şīr sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Dimne aydı keltürüpdürler kim bir köl (12) bar irdi yıraḳlıḳdın hīç yol ötküçiniñg ḳademi añga barmas irdi ve maḫfīlıḳdın (13) hīç teşne özin veyā ulaġın anda suġarmas irdi suyı ṣūfīler iʿtiḳādı dik ṣāf {irdi körmeki ḥayāt çeşmesini tilegüçilerġa kāfī}[380] (14)

[377] İmlası diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T87a-12
[378] İmlası diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T87a-15
[379] T87b-1 çala aḳl
[380] T87b-5, 6

Dānā[381] üç balıḳ bar irdi kim yerni köteredurġan balıḳnıṉg ʿaḳlı olarnıṉg çoṉg semizlikige (15) ḥayrān irdi ve āsmānda balıḳlar[382] reşkidin ġayret māyeside āf-tāb tābıda pişḳan dik **[55b]** (1) biryān. Üç balıḳ kim biriniṉg aṭı Aḥzam yene biriniṉg atı Ḥāzim ve yene birniṉg aṭı ʿĀciz[383] (2) irdi. Nāgāh bahār vaḳtıda kim cihān gül-zār arasıdın firdevs[384] bāġınıṉg numūdārı bolup irdi. (3) Ve yer yüzi tābān ve dıraḫşān güller birle āsmān ṣaḥnı dik yulduzlarġa tolup irdi ve ḳudret (4) ferrāşı yer ʿarṣasınıṉg her cānibiġa zer-nigār reng-ā-reng firāşlarnı salıp irdi. Ve vażʿ bāġ-bānı (5) cihān çemenini gün-ā-gün güller birle müzeyyen ḳılmışḳa alıp irdi.[385]

Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ṣabādın çemen ṣaḥnı ḫoş-būy olup

(6) Semen dil-rubā dik nīkū-rūy olup

Seḥer salḳımını gülniṉg aġzın açıp

Ki bülbülġa gül dik leṭāfet saçıp

İki (7) üç balıḳçı ṣayyādlarnıṉg güzeri ol ṭarafga yavuştı ve naẓarı bu kölge tüşti ḳażā-yı (8) ilāhī taḳāżāsı birle ol balıḳlarnıṉg anda irkenin bildi irse bu kölge irte dām alıp kelip (9) salmaḳġa bir birlerige vaʿde berip öylerige yandılar. Ve balıḳlar bu mācerādın āgāh- (10) lıḳ tapıp su içinde ḥayret-i ġam u endūhotı birle köydürdiler. Ve kiçe boldı irse ol ʿāḳil[386] (11) kāmil hemedin āgāhraḳ balıḳ kim zamāne cefā ve külfetlerin ve felek-i ġaddār meşaḳḳatların bisyār (12) körgen ve tecribe maḳāmıda ṣābit-ḳadem bolġan irdi. Ṣayyād dāmlarıdın ḫalāṣ tapmaḳnıṉg (13) fikriġa tüşti.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Merd-i dānā işiġa ḳoysa ḳadem

Salġusı āsāyişini muḥkem

Kişiniṉg bolmas irse ḥarfī dürüst

---

[381] İmlası düzeltildi.
[382] T87b-7
[383] İmlası diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T87b-9
[384] İmlası düzeltildi.
[385] T87b-13 ārāste ve pīrāste ḳılıp irdi
[386] İmlası diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T88a-4

(14) Bolġusı her işi bināsı süst

Kördi kim ol kölniñg bir arıḳı bar irdi kim deryāġa neşīme bolup (15) turġan irdi, anıñg birle çıḳıp deryāġa ketti ve iki birāderleri andın bī-ḫaber ḳaldılar. ʿAleʿṣ-ṣabāḥ **[56a]** (1) ṣayyādlar ḥāżır bolup ol arıḳnı muḥkem baġladılar ve ol ʿāḳil balıḳ kim egerçi (2) hūş-yār irür velīkin tecribedin bī-behre irdi. Çūn bu ḥālnı kördi irse (3) peşīmān boldı ve aydı ey dirīġ men ġafletde ḳaldım ve herāyīne ġāfiller[387] işiniñg āḫırı (4) mundaġ bolġusıdur bāyestī kim men hem ol[388] balıḳ dik belā kelürin burun öz ġamımnı (5) yegey irdim ve āfet yeterdin ilgeri ḫalāṣlıḳ fikrini ḳılġay irdim.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Vāḳiʿa fikrini (6) bolmasdın burun ḳılmaḳ kerek

İş ilgidin barġanıdın sūdā-ger sūd itmes dirīġ

Egerçi ḳaçmaḳnıñg (7) furṣatı ötüp durur ammā mekr u ḥīleniñg vaḳti henūz bāḳī ve her-çend aytıpdurlar kim belā (8) vaḳtı dağı tedbīrniñg fāyidesi yoḳ turur ammā ʿāḳil kişi kerek kim her vaḳtda dānişi menfaʿatıdın (9) nevmīd bolmaġay ve düşmen şerrinniñg defʿide teʿḫīr tevaḳḳuf ḳılmaġay. Pes özini ölüg ḳıldı (10) ve sīnesini hevāġa ḳılıp arıḳnı baġlaġan yer sarı barıp turdı bir ṣayyād anı ölüg (11) balıḳ dip alıp yaḳaġa taşladı ve ol iki sekrip özini arıḳḳa saldı, cānın selāmet (12) ḳutḳarıp deryāġa aldı.

Beyt

mefāʿīlün fāʿilātün feʿūlün

Özimgni öltür tapġıl rehālıḳ

Ki ölmey tapmaġay-sin āşinālıḳ

Ammā (13) ol balıḳ ġaflet işiġa mahir irdi ve ʿācizlıḳ anıñg efʿālıda ẓāhir ve ḫayrān serger-dān- (14) lıḳ birle oñg solġa büker irdi ve ıżṭırābdın yoḳarı çıḳıp tüben çöker irdi, āḫiruʾl-emr (15) hīç işi sūd bermeyin ṣayyādlarġa girif-tār boldı. Bu meṣelni keltürmekdin sañga **[56b]** (1) andaġ maʿlūm bolsuñg kim Şenzebeniñg işini bat tutġıl tā kim furṣat öterdin burun (2) ol ḫāḳ-sār baġrıġa tīġ-ı ābdār urmaḳ kerek ve ʿömri ḫarmanını fenā yelige savurmaḳ kerek. Şīr (3) aydı ança kim didiñg maʿlūm boldı ammā gümānım bar kim Şenzebe meniñg ḥaḳḳımda ḫıyānet közlegey ve niʿmet (4) şükrānın ʿadāvet küfrānıġa tebdīl bergey, çūnkim tā bu ġāyet yaḫşılıḳdın

[387] İmlası diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T88a-13
[388] T88a-14

bölek nemerse {mendin}[389] an͡ga ṣādır bolmadı. (5) Dimne aydı kim ārī senin͡g bu yaḫşılıḳın͡g munı bu maḳāmġa yetkürdi terbiyetke münāsib kişi irmes irdi (6) bāyestī kim anı ḫār u bī-iʿtibār tutḳay irdin͡g.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dāġ salur yerge kişi nā-gehān

Merhem itip bağlasa (7) körgey ziyān

{Leʾim}[390] bed-güher ṭamaʿ ḳıladurġan mertebesini tapġunça[391] {kişiġa}[392] dost ve yek-dil bolur. Ammā (8) çün maḳṣūdı ḥāṣıl boldı ve dostluḳnı taşlar öz ḥālıdın bülend mertebege yetmek iddiʿāsın ḳılur (9) ve büzürgler aytıpdurlar kim süfle ve aṣlı yaman kişinin͡g ḫıẕmeti bināsı ṭamaʿ ve riyā ḳorḳınç (10) üzre turur çünkim ḳorḳunçdın ḫalāṣ taftı irse ve dil-ḫᵕāhlıḳ çeşmesinin͡g suyın (11) lāyıtur[393] Şīr aydı çün süfle dūn-ṭabʿ[394] mülāzimler birle ni yosunda sülūket ḳılmaḳ kerek tā küfrān-ı (12) niʿmet eṣeri olardın ẓāhir olmaġay. Dimne aydı bularnı şefḳat iltifātıdın (13) maḥrūm tutḳuluḳ irmes tā bir yolı nā-ümīd olup düşmen sarı māyil bolmaġay ve bisyār (14) ser-firāz ḳılıp māl-ā-māl hem eylegülük imes tā kim nefsleri semrüp yaman niyetleri (15) olardın ser-ber urmaġay belki olarnı ḳorḳınç ve ṭamaʿ arasıda tutmaḳ kerek ve işleri **[57a]** (1) vaʿde vü vaʿīd vehm ü ümīd arasıda bolġay çünkim ġanīlıḳda ve imīnlıḳ olarnın͡g (2) nefslerini semrütür ol serkeş ve nā-fermānlıḳ sebebi bolur nā-ümīdlıḳ ve ḳuruḳ (3) baḳıp ḳalmaġlıḳ ḫıẕmet-kārlıḳnın͡g iʿtiḳādını yandurur[395] ve ol pādişāhlar şikestige (4) bāʿiṣ durur.

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün feʿilātün faʿlün

Nevmīd kişi dilīr irür bī-pervā

Pes tutma anı merḥametin͡gdin nevmīd

Şīr aydı ey Dimne menin͡g ḫāṭırımġa (5) andaġ yeter kim Şenzebe ḥālının͡g āyīnesi bu bed-niyetlik zengidin artuḳ bolġay kön͡gül ṣafḥası bu yaman ḫayāl (6) zaḫmıdın pāk. Ve men anı hemīşe şefḳat ve ʿināyet birle tutar irdim Pes mendin an͡ga menfaʿat

[389] T88b-13
[390] T89a-2
[391] İmlası diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T89a-2
[392] T89a-2
[393] T89a-7 lāylatur
[394] T89a-8 dūn-himmet
[395] T89b-1 ḳaytarur

ve merḥamet (7) devām yetip turup anıng mükāfātıda ol manga neçük yamanlıḳ ve mażarrat endīşesin ḳılġay.

(8) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men turuban dostluḳ vādeside s̱ābit-ḳadem

Ol nedin düşmenlikim meydānıda tikkey ʿalem

Dimne aydı ey melīk (9) bāṭını igri kişidin hergiz tüzüklük kelmes ve aşlı yaman hīç vech birle yaḫşı ṣıfatlıḳ bolmas (10) [396]"كُلٌّ اُنَاسٍ يَتَرَشَّحُ بِمَا فِيهِ" yaʿnī "her ḳaça öz içideki birle tamçırar[397] ve kūzedin (11) ol tamçırap çıḳar kim içide bar durur." Meger sen ol faḳaçanaḳ ve çayan ḳıṣṣa{ların}[398] eşitmeding mü. Şīr aydı (12) neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Dimne aydı bir faḳaçanaḳ birle bir çayan aralarıda dostluḳ bar irdi (13) ve āşinālıḳ ülfeti ber-ḳarār.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İrtedin aḫşamġaça bir birlerige ḥāl-ı res

Kiçedin tang atġunça ara- (14) yetişiben hem-nefes

Vaḳtā ikilerige żarūretī vāḳiʿ bolup sefer iḫtiyār ḳıldılar (15) ve yol üzre bir uluġ {su}[399] üstüngge uçradılar ve çayan andın ötmekni beġāyet müşkil[400] körüp **[57b]** (1) nihāyetī ġamlik bolup endīşege ḳaldı irse faḳaçanaḳ aydı ne bāʿis̱din sanga bu ġuṣṣa ve endūh yetti (2) ve könglüngdin şād u ḫurremlik ketti. çayan aydı ey birāder bu sudın ötmekning endīşesi (3) meni ḥayret girdābıġa salıp durur ʿaḳlım anıng ʿilācıdın ʿāciz ḳalıp durur ne mundın (4) öterge ḳuvvetim ne sendin ayrılurġa ṭāḳatım bar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sen barur-sin men ḳalur-men bī-sebeb

Sendin ayru (5) ḳalmaġım kārī ʿaceb

---

396 Her insan içindekini sızdırır.
397 İmlası diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T89b-10.
398 T89b-11
399 T90a-1
400 T90a-1emr-i muḥal

Faḳaçanaḳ aydı hīç ġam yemegil uçamnı kime ḳılıp seni a͡ŋga alur-men ve seni (6) yetkürmeyin necāt sāḥilıġa çıḳarıp salur-men sen dik yārnı müşkillik birle ḳolġa keltürüp (7) ve āsānlıḳ birle ḳoldın ipermek ḥayf durur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Barça mālın͡ŋgnı ṣarf etip yārī

Satıp alġıl ki satmaġıl (8) hergiz

Pes faḳaçanaḳ çayannı uçasıġa aldı ve sīnesini suġa saldı su üzüp barur irdi[401] (9) çayan a͡ŋga nīş ura başladı ve ḳatıġ uçasıġa nīş tikenini͡ŋg āvāzı a͡ŋga eşitildi (10) irse ol suvāl ḳıldı kim ey bed-ḥareket bu ne şurfedür kim men işitür-men ve ne iş durur kim (11) ḳılur-sin. çayan[402] Faḳaçanaḳḳa ḫayāl birle cevāb berdi kim nīşim nīzesini vücūdun͡ŋg ḳuyaḳıġa sançıp baḳıp (12) āzmāyīş ḳılur-men. faḳaçanaḳ munı eşitti irse açıġı keldi ve aydı ey bī-mürüvvet men cānımnı (13) seni͡ŋg üçün ḫaṭar girdābıġa salıp seni͡ŋg ḫafvluḳ vücūdun͡ŋgnı uçam kimesige alıp (14) bu sudın ötkerür-men henūz minnet-dār bolmay āşinālıḳ ḥaḳḳın saḳlamay bārī nīş urmaġın͡ŋgġa (15) sebeb nedür bā-vücūdī kim özün͡ŋgge maʿlūm durur seni͡ŋg nīşin͡ŋgdin man͡ŋga hīç żarar **[58a]** (1) yetmes taş dik teremge teʾs̲īr etmes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Aġrıtur öz cānını ilgide her ḫū-dürüst

Ursa ol nādānlıḳıdın(2) ḳahr birle taşḳa müşt

Çayān aydı bu işdin bī-iḫtiyārdur-men ve ṭabʿım anı taḳāżā ḳılur kim (3) her nemersege bī-iḫtiyār ve bī-ibā nīş urgey-men[403] ḫ̆āh dostnı͡ŋg uçasıġa ḫ̆āh düşmenni͡ŋg (4) sīnesige.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Her kişide ki bar yaman ʿādet

İḫtiyār etmeyin bolur ṣādır

---

401 T90a-10
402 T90a-13
403 İmlası diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T90b-4

Nīşni urġusı çayan taşḳa

(5) Gerçi teʾsīriġa imes ḳādir

Faḳaçanaḳ aydı ḥükemā sözleri rāst iken ve aytıp durur kim (6) ḫasīs kişini perverīş ḳılmaḳ öz āb-ı rūyın töküp işi ser-riştesin bütürmek kerek bolur.

(9) **Ḳıṭʿa**

müstefʿilün mefāʿilün müstefʿilün faʿlün

Tofraḳġa tökmekiṉg zer ü zīver dirīġ imes

Ammā dirīġdur kim yamanlarġa yaḫşılıḳ

Ve büzürgler (8) aytıpdurlar kim her kişi aṣl ve nesebsiz irür ümīd-mend andın naṣībsiz irür çünkim yaḫşılıḳ (9) ḳılmaġanlar yamanlıḳ ḳılmayın dünyādın ötmek bülend laṭīfelerġa ḥarām durur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Hīç vaḳtī ḫūb imes (10) bed-aṣllarġa terbiyet

Ni üçün saḳlar kişi ḳoynı içide mārnı

Perverişde ney-i şeker dik bolmaġay açıġ dıraḫt

(11) Gül üzelmes ol kimerse kim tartıpdur ḫārnı

Bu meṯelni keltürmekdin ġaraż seniṉg rūşen ʿaḳlıṉgġa (12) maʿḳūl bolsa kerek kim Şenzebeniṉg aṣāleti yoḳluġı ve ẕātı ḫasīsliḳıdın endīşe-nāk bolmaḳ (13) kerek ve müşfiḳ ḫıẕmet-kārlarnıṉg naṣīḥatlarını hūş ḳulaġı birle eşitmek kerek <kim> çünkim bir kimerse (14) nāṣiḥler sözleriġa (15) dürüşt[404] ve bī-ibā aytsalar hem ḳulaḳ tutmasa esāsınıṉg (15) āḫırı nedāmet ve melāmetdin ḫālī bolmas ol bīmār yaṉglıġ kim ṭabībniṉg buyurġanıġa ʿamel ḳılmayın[405] **[58b]** (1) ve ġıḏā şerbetni[406] bī-ʿaẕāb şiddet-i nefsi ḫ˘āhişi birle yese ve içse herāyīne żaʿfı artar aġrıġı helāketke (2) tartar.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Dürüştluḳ bile nāṣiḥ söz aytsa ni ʿayb

[404] T90b-3 ḳatıġ
[405] Sayfa sonunda okunmayacak durumda yarım satır bir not yazılı.
[406] T90b-5

Ki ṣabr açıġ irür līk mīvesi taṭlıġ

Ve pādişāhlarnıñg (3) ʿācizraġı ol durur kim işleri āḫırıdın ġāfil bolurlar mülk ve mühimlerini sehl bilürler. (4) {Her}[407] vaḳt kim ḥādiṣe pīş kelse iḫtiyāṭ ve āgāhlıḳnı yaḳada ḳoyarlar ve furṣat ötkendin (5) keyin düşmen añga ġālib kelse anı mülāzimleridin körerler ve żararın olarġa ḥavāle ḳılur.

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

(6) Fikriñg cılavın añga özüñg kim ige-sin

Hergiz yene kişiñg ḳolıġa sen bermege-sin

Her vaḳt bu nevʿ ḫaṭāyı ḳılsañg

(7) Ni üçün anı ġayr boynıġa yükle-sin

Şīr aydı ḫūb dürüşt aydıñg ve edeb ser-ḥaddıdın yaḫşı öttüñg (8) ve naṣīḥat-gūynıñg sözini egerçi dürüşt bolsa hem red ḳılıp bolmas ammā Şenzebe biʾl-farż eger mañga (9) düşmen bolsa[408] "anıñg ḳolıdın ne kelgüsi ve ol der-ḥaḳīḳat meniñg ṭaʿāmım irür çūnkim" anıñg tirikliki giyāh ve samandın durur meniñg rūzgārım cānım goşt ve ḳandın eczā-yı (10) nebātīġa eczā-yı ḥayvānī hemīşe ġālib durur ve eger anıñg köñglüde mañga muḳābele bolmaḳ fikri ve ḫāṭırıda (11) meniñg birle muḳātele ḳılmaḳ ḳaṣdı cāy-gīr olsa anı ān-mıḳdār ḥisāb tutmas-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Müddeʿīġa ne yürek kim mañga (12) bolġay utru

Peşeġa pil bile pehlū uruşmaḳġa ni ḥad

Meniñg ʿināyet-i[409] ilāhī maşrıḳıdın tābān bolġay devletim āf-tābıġa (13) Şenzebe ay dik muḳābele daʿvāsın ḳılıp kilse kāmıġa az fuçuḳ[410] ve eger humāy yañglıġ cürʾetim (14) kim āsmān sāye-bānınıñg numūdārı durur anıñg ṣafḥası üzre āf-tāb dik tīġ tartıp ʿāḳıbet (15) zevāl tapġay.

Beyt

[407] İmlası diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T90b-9
[408] Sayfa kenarında yarım satır ilave var.
[409] İmlası diğer nüshadan kontrol edilerek düzeltildi. T91b-4
[410] T91b-5 elbette yok bolgay

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ceng imes her ḳuvveti yoḳnıñg işi

Yol yörüben ni bilür aḳsaḳ kişi

Ṣayd kim men ḳıldım anı ser-bülend

[59a] (1) Men salur-men dağı boynumġa kemend

Dimne aydı ol meniñg ṭaʿāmım durur yā añga ġālib bolġum durur (2) dip firīfte bolma, çūnkim özi yalġuz muḳāvemet ḳılaʾlmasa yārānları meded-kārlıġı birle işni (3) bütkerür veyā bir ʿözr mekr birle sañga elbette şikest berür. Men andın ḳorḳarmen kim vaḥşīlerni (4) seniñg muḫālefetiñgġa ḥarīṣ ḳılıp durur mabādā kim olar anıñg birle muvāfaḳat demin ursalar hemeleri (5) yek-cihet bolġaylar sen yalġuz ḳalur-sin, bir kişi her-çend küçluġ bolsa tola düşmenge tāb keleʾlmes.

(6) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Peşe efrādı ger hücūm etse

Fīlni ʿācīz eylegey bī-şek

Şīr aydı sözüñg taṣdīḳın ve naṣīḥatlarınıñg (7) ḫāliṣ irkenin bildim ammā bu ṣūret ḫāṭırımġa tüşedür anı bisyār ulap[411] irdim ve meclislerde hem (8) yaḫşı ṣıfatnı ḳılıp irdim anıñg diyānet iḫlāṣını tilimġa[412] cārī ḳılıp irdim imdi anıñg ḫilāfıda (9) iş ḳılsam ḫalāyıḳ meni iki sözlük ve bī-taḳrīr[413] atarlar ve sözüm ilge bī-iʿtibār bolur (10) ve aytıpdurlar kim.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳıldıñgız kim her kişi başın igiz

Tāʿilācı bolsa pest eylemeyiñgiz

Dimne aydı rāst fikrī (11) ve dürüst tedbīr pāyidesi ol durur kim eger bir dostdın düşmenlik eṣeri ẓāhir olsa (12) ve ḫıẕmet-kārdın uluġluḳ naḫveti bilgürse fiʾl-ḥāl iḥtiyāṭ peyige tüşkeyler ve andın ülfet (13) ve āşinālıḳ itekin tartḳaylar[414] ve ol tuşlük

411 T92a-1 uluġlap
412 +ġa eki diğer nüshadan ilave edildi. T92a-2
413 Y harfi diğer nüshadan ilave edildi. T92a-3
414 yarutḳaylar yazılıydı,, diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T92a-7

ḳılmaḳ furṣat tartarıdın burun (14) anı nā-şitālıḳ ḳılġaylar ve aġızdaḳı tiş kim kişige ḳadīmdin hem-dem ve mūnis irür (15) bisyār pāyide andın yeter ammā vaḳtā kim derd berip anı tartıp taşlamayın rencidin şifā tapıp bolmas, **[59b]** (1) ve ṭaʿām kim tiriklik anıng birle durur eger miʿdede ḥazm bolmasa fesād yetkürse anı ḳay ḳılmayın żarardın (2) ḫalāṣ tapıp bolmas.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün feʿūlün

Kimdin ki yeter bolsa sening könglüngge āzār

Ol cānıng eger bolsa özüngdin narı taşlar

(3) Ve Dimnening zemzemesi[415] Şīrġa eṣer ḳıldı irse aydı kim Şenzebe ṣoḥbetin terk eyledim imdi ang mülāḳāt (4) ḳılmaḳım muḥāl durur. Ve maṣlaḥat bu kim ang bir kişi ipereyin ṣūret-i vāḳıʿ anı ḫāber-dār eyleyin (5) ve ruḫṣat bereyin kim ḳayan barsa anda barsun. Dimne bisyār ḳorḳtı kim bu söz {şenzebege}[416] (6) eşitilse derḥāl iḫlāṣ ve arıġlıḳı ve iʿtiḳādını Şīrġa maʿlūm ḳılur ve mening bu mekr ḥīlem (7) āşikāre bolġandın keyin ḫūb irmes. Aydı {ey}[417] melīk bu iş āgāhlıḳ ve hūş-yārlıḳdın irmes ve söz (8) mādāmī ki aytılmap irdi anı her vaḳtda aytıp bolur ammā iẓhār ḳılġandın keyin żararının (9) tedārükin ḳılsa bolmas.

Beyt

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

Dise her çaġda bolġay dimegenni

Velī yandursa bolmas kim digenni

Aġzıdın çıḳarġan (10) söz ornıdın saçraġan kuz durur anı kişi yandurup alaʾlmaġay munı yandurup ornıġa salalmaġay. (11) Ve meṣelde kelip durur kim her ne kim zebānġa keldi til köngül pās-bānı ayġaḳçısı irür (12) köngül beden mülki pādişāhı irür söz anıng ḫazīnesi ve cevāhiri ve ol tā kim gūyālıḳ ḳutısıda (13) ḫāmūşluḳ serpūşı muḥkem durur sükūt mührі ang salıġlıḳ hemīşe tiriklik çemenide (14) selāmetlik reyḥānı açılur ve ḥayāt dıraḫtı emn ü rāḥat mīvesin berür. Ammā vaḳtā kim belāġat (15) ġonçesi tebessüm{ge}[418] kilse feṣāḥat bülbüli terennümiġa imīn bolup turalmas[419] kim söz gül-zārının yıdı köngül ḥarfi **[60a]** (1) ẕevḳının ḳuvvet ü

[415] T92a-12 demdeme
[416] İmlası düzeltildi. T92a-15
[417] T92b-2
[418] Yönelme hali eki eksikti; ilave edildi. T92b-11
[419] İmlası düzeltildi. T92b-11

sebebi bolur, çünkim orunluḳ söz bisyār girihlerni açar ve bī-ḥisāb söz aytḳuçı[420] aġır bendġa baġlar söz bar kim işitküçi bedeniġa cān kiykürür ve söz bar kim aytḳuçı (2) başın yelge iperür.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlün feʿūlün

Ger ʿaḳlnıṉg közinṉg açıban sözge ḳarasanṉg

Naḳdīne durur ki bergüsidür sūd hem ziyān

(3) Kim dip durur bu sözinṉgge aytalmaġay kelām

Yetkürgüsi kişige ölüm yā ki tāze cān

Līkin bu köpdür[421] ki kişini kemīne söz (4) öltürgüsi be-nāgeh, eger tutmasanṉg nihān. Ey melīk bu söz Şenzebeġa yetse iḥtimāli bar kim sırrım āşikāre (5) bolupdur dip cengge kirgey veyā fitne ḳoparġay ve āgāhlar ẓāhir günāhlarıġa pinhān ʿuḳūbet ḳılġanları (6) yoḳ, pūşīde tedbīride āşikāre ʿuḳūbetni revā körmepdürler, ṣalāḥ bu durur kim maḫfī (7) günāhnınṉg tedārükini pinhān siyāset birle ḳılġay-sin. Ve şīr aydı maḫfī gümān birle yavuḳ (8) kişilerni özdin yıraḳ ḳılmaḳ ve iş ḥaḳīḳatı rūşen bolmayın olar ḥuḳūḳını żāyiʿ (9) eylemek öz ayaġıġa kergi birle çafmaḳ ve mürüvvet ve diyānet ṭarīḳın taşlamaḳ bolur.

Ḳıṭʿa[422]

feʿilātün feʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

Ne ḫıred ehli pesend (10) ḳılġay ne şerīʿat ehli tecvīz

Ki güvāh ṣābit olmay ḳılur irse şeh fermān

Şeh eger yörütse ḥükmi bolur ol ḳażā meṣellik

(11) Gehī cān alur munınṉgdın gehī bergüsi anṉga cān

Dimne aydı fermān yetkürgüçilerge hīç güvāh ferāsetleridin[423] (12) ḫūb irmes Ve çün bu mekkār u ġaddār kilse sen anṉga naẓar birle ḳarasanṉg yaman ʿaḳīdesi zībā ṭalʿatıdın (13) belgürür ve bozulġan niyeti nā-ḫoş ṣūretidin ẓāhir bolur ve anınṉg bāṭını igrilikidin (14) bilgüsi oldur kim ḳaşınṉgġa kelgende ṭarḥı bozulup özgeçe bolur onṉg sol ve aldıġa (15) arḳasıġa iḥtiyāṭ ḳılur ve ceng ü cedelġa çapduġluḳ kilür.

[420] Sayfa kenarıda doğru bir satır ilave yazı var.
[421] p yerine n yazılmıştı; düzeltildi. T92b-14
[422] T93a-7
[423] İmlası düzeltildi. T93a-10

Şīr aydı ḫūb aydıñg eger bu ʿalāmetdin **[60b]** (1) nemerseler körünse elbette şübhe ġubārı pīş ḥaḳīḳatı yüzidin köterilür ve gümān daġdaġası yaḳīn mertebesige (2) evrülür. Dimne çūn bildi kim fitne-engīzi birle Şīrdin belā otı örledi ḫ̆āhiş ḳılur kim uy ḳatıġa (3) barġay andın hem dağı fesād şuʿlesin yandurġay.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilün

İki ten ara ceng çūn ot durur

Suḫan-ı çīn ol otġa tütün (4) yetkürür

Fikr ḳıldı kim Şenzebe ḳaşıġa barmaḳım[424] Şīr kiñgeşi birle bolġay tā kim añga bed-gümānlıḳ mendin (5) tüşmegey idi. {Aydı ki ey}[425] melīk eger mañga fermān bolsa Şenzebe sarı barsam ve anıñg sırrıdın nemerse añglap (6) kelip ḥażretiñgġa ʿarż ḳılsam yaḫşı bolġusıdur. Şīr añga icāzet berdi, Dimne (7) derḥāl ṣūretini perīşān ve ġam-gīn ḳılıp Şenzebe ḳatıġa bardı ve añga selām ve taḥiyyet becā (8) keltürdi. Şenzebe hem cevāb-ı selām berip anıñg ḥālıġa tuşluḳ taʿẕīm körgüzüp aydı kim. (9) Ey Dimne sizni yād etmegeniñgni imdi yād etkey-sin künlerdür kim yād ve dostlar dīde- (10) lerni cemālıñg nūrı birle rūşen ḳılmadıñg ve vīrān külbelerniñg ṣoḥbetiñg gülleri birle gül-şen (11) eylemediñg.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātün mefāʿilü fāʿilün

ʿÖmr içre yād ḳılmadıñg ol dostuñgnı kim

Yādıñgnı ḳılmayın nefesi bolmaġı muḥāl

Ve Dimne aydı (12) egerçi ẓāhir mülāḳātıñgız şerefidin maḥrūm boldum ammā köñglüm fikri dil-güşāy cemālıñgız sarı (13) hemīşe yārlıġ ve muḥabbetiñgiz uruġı dāyim cānım ṣaḥnıda tarıġlıġ irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mihriñg sarıġa derīçeler (14) açtı bu cān

Ḳıldı sañga ʿışḳ-bāzlıḳlar pinhān

[424] m yerine n yazılmıştı; düzeltildi. T93b-3
[425] T93b-4

ʿUzlet zevāyāsı ve ḫalvet kūşeside devlet ve saʿādetiñgizni (15) tilep duʿā ve ṣenā vaẓīfesiġa meşġūl irdim. Şenzebe aydı il arasıdın çıḳıp ḫalvet-nişīn **[61a]** (1) bolmaġıñġa sebeb ne irdi. Dimne aydı Çūn kişi özige āgāh bolmasa ve özgeniñg esīri bolsa bir nefes (2) ḳorḳınç ve ḫaṭarsız bolaʾlmasa ve hemīşe tersān u lerzān yörür bolsa ġam u endūhsız bir söz (3) aytaʾlmasa ni üçün kūşeni[426] iḫtiyār ḳılmasun ve ḫalvet eşikin āşinā ve bī-gāneler yüzlerige (4) baġlamasun.

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿilün faʿ

Devrānnıñg işi fesādıġa yüz açġıl

{Ki körgil anı her sarı ḳaçġıl}[427]

Ḳaçmaḳġa eger bolaʾlmas irseñg bārī

(5) Bir kūşe tutup yaşıñgnı közdin saçġıl

Şenzebe aydı {ey}[428] Dimne sözüñgni mundın rūşenraḳ (6) ayġıl tā ġarażıñg añglanġay tā[429] ʿaḳlım fikr-i mevʿiẓeñg fāyidesiġa ulanġay. Dimne aydı bu cihānda (7) altı nemersesiz bolmaḳ mümkin irmes dünyālıḳ mālı naḫvetsiz ve nefs ḫᵛāhişi miḥnetsiz ve ḫatunlar birle bolmaḳ (8) beliyyetsiz ve yamanlarġa ḳoşulmaḳ nedāmetsiz ve baḫīldın ṭamaʿ ḳılmaḳ meẕelletsiz pādişāhlarġa (9) mülāzim bolmaḳ āfetsiz. Her kişi kim dünyā mey-ḫānesidin cürʿa ḳolıġa keltürüpdür ol (10) elbette sermest-nāk bolur ʿişyān başın tekebbür yaḳasıdın çıḳarur; her kimerseī kim nefs yolıġa ḳadem ḳoyar (11) helāket çāhıġa {tıḳılur}[430] ve herāyīne her kim ḫatunlar birle tola ülfet tutar belālarġa mübtelā bolur {ve her ādemī kim yamanlarge ḳoşulsa ve şerīrlerge iḫtilāṭ ḳılur ʿāḳıbet peşīmānluḳḳa ḳalur}[431] ve her nā-merdī[432] ki (12) süfle ve leʾīmdin[433] menfaʿat bisyār ol ḫār bī-iʿtibār bolur ve bī-çāre kim sulṭān ḫıẕmetin (13) ḳılur imīn ve selāmet bolaʾlmas.

Beyt

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

İrür şeh ṣoḥbetiniñg miṣl-i deryā

---

[426] İmlası düzeltildi. T94a-4
[427] Bir mısra eksikti; ilave edildi. T94a-6
[428] T94a-7
[429] İmlası düzeltildi. T94a-8
[430] T94a-13
[431] Eksikti; ilave edildi. T94a-14, 15
[432] İmlası düzeltildi. T94a-15
[433] İmlasında hemze eksikti; ilave edildi. T94a-15

Ki yoḳ bolġay anıñg ḥadd ü ḳıraġı

(14) Kişi bolsa añga ḳança yavuḳraḳ

Anıñg ḳorḳunçı ança dağı bolġay

Şenzebe aydı Şīrdin sañga külfetī yetti bolġay (15) sözüñg añga delālet ḳılur kim andın köñgli ārāmı ketti bolġay. Dimne aydı men bu sözni **[61b]** (1) özüm üçün aytmadım belki heme ġam ve endīşem seniñg üçün durur, bilür-sin (2) seniñg ve meniñg aramızda burundın dostluḳ ve yek-cihetlik bāḳī durur ʿahd peymānlarım (3) ilgeridin bağlaşıp irdük heme vefā üzre durur. Velīkin meniñg çārem yoḳ durur kim (4) her ne yaḫşılıḳ ve yamanlıḳdın bolġan ḥādiṣe sañga aytġay-men. Şenzebe bu sözni eşitti irse (5) ḳorḳunçdın tamām aʿżāsı lerzege keldi ve aydı. Ey yār-ı müşfiḳ ve dost-ı muvāfıḳ meni batraḳ (6) bu ḥāl ḥaḳīḳatıdın ḫāber-dār ḳılġıl aṣl-ı ġaraż ne durur anı cüst ayġıl. Dimne aydı bir iʿtimādlıḳ (7) kişidin andaġ eşittim kim Şīr aytıp irmiş[434] kim Şenzebe beġāyet semrüpdür bu dergāhda añga (8) hīç iḥtiyācım yoḳ evlā bu kim anı öltürüp goştı birle vaḫşīlerni mihmān ḳılġum durur tā mañga (9) olar bir künlük[435] ḫāṣ ʿām şīlānī bolġay. Çūn men bu sözni eşittim irse seni andın (10) āgāh ḳılmaḳġa keldim, tā bu ḫaber birle ʿahdımge vefā ḳılġay-men[436] ṣābit etkey-men ve mürüvvet (11) şarṭıda vācibdür kim dostluḳ ḥaḳḳını bu ṭarīḳ birle edā ḳılġay-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(12) Mihr-bānlıġdın sañga eşitkenimni tamām

Ḫˇāh sözümge ḳulaḳ tut ḫˇāh bāver ḳılmaġıl

İmdi ṣalāḥ bu kim tedbīr (13) ve endīşe ḳılġay-sin ve çāre-sāzlıḳ peyige tüşkey-sin. Dimne sözin āḫırıġa yetkürdi (14) irse Şenzebe sāʿatī tevaḳḳuf ḳılıp Şīrleriñg yaḫşı ʿahdların ve mīṣāḳların ḫāṭırıġa (15) yetkürdi ve aydı. Ey Dimne mümkin irmes kim Şīr mañga yamanlıḳ ḳılġay çūnkim mendin añga ḫıyānetī **[62a]** (1) ẓāhir bolġanı maʿlūm imes ve meniñg ṣebātımnıñg ḳademi hīç vaḳtda anıñg yaḫşı ḫıẕmetidin taymadı, (2) ve seniñg sözinğdin egerçi rāstlıḳ ve ḫayr-ḫˇāhlıḳ gümānın ḳılur-men ammā ġālib iḥtimālı bu kim muḫālifler (3) meniñg yoḳumda ne-çend yalġan sözni bağlap Şīrġa yetkürdiler bolġay. Ve anıñg ḫıẕmetide ṭāyife-i (4) nā-bekārlar bar dururlar kim heme[437] bed-ḫˇāh ḥarām-zāde ḫıyānet-kār Şīr olarnıñg yamanlıḳlarını

[434] Hareke yanlışları düzeltildi. T94b-12
[435] İmlası düzeltildi. T94b-14
[436] T94b-15 ḳılġanımnıñ saña
[437] İmlası düzeltildi. T95a-10

(5) sınap durur kim türlüg ḫıyānetlerni olardın muʿāyene körüp durur elbette olarġa ḳıyās ḳılıp meniñg (6) ḥaḳḳımda aytḳan yaman sözlerni bāver ḳıldı bolġay ve ekşerdür kim yamanlar şoḥbetiniñg şūmluġıdın (7) yaḫşılarnıñg ḥaḳḳıda hem bed-gümānlıḳ peydā bolur ve bisyār yalġannı āzmāyīş ḳılmaḳdın rāst- (8) lıḳ tafılur ve ol ördekniñg ḳıṣṣası bu maʿnāġa delīl durur vāfī işāret durur (9) ve kāfī durur. Dimne sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Şenzebe aydı kim bir ördek suda aynıñg (10) ʿaksin kördi, gümān ḳıldı kim balıḳ durur ne-çend nevbet çökti tā[438] anı tutup alġay hīç tapmadı. (11) Çūn mundaġ āzmāyīş ḳıldı kim andın özige aydı kim meniñg bu gümānım çölde susaġanlar girīse (12) su ḫayāl ḳılmaḳları ve müflisler vīrāneni genc ḫayāl ḳılmaḳları irken ve ol nā-ümīd- (13) lıḳdın balıġ tutup yemekni muṭlaḳ terk etti keyinki kiçeler bir balıḳnı körse aytur irdi kim ol (14) hem aynıñg ʿaksidür dip muṭlaḳ añga iltifāt ḳılmas irdi.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sınaġannı sınamaḳ her dem nedāmet (15) keltürür

Ördek tecribesiniñg şemeresi ol irdi kim hemīşe aç yörür ve bī-nevā kün ötkerür **[62b]** (1) irdi. Eger Şīrġa meniñg cānibimdin söz yetkürgen bolsalar ol anı bāver tutup [439] “ مَنْ يَسْمَعْ (2) يَخَلْ”[440] ḥükmi birle köñglide kerāhiyyet peydā bolġan bolsa uşol nā-pāklardın alġan tecribe durur, (3) yaʿnī “kişi kim kişidin yaman söz eşitip köñgli ḫalellik bolur” ve ḥālā ne ki anıñg meniñg (4) aramızdaḳı farḳı kündüz kiçeniñg āsmān ve yerniñg aralarıdaġı dik durur.

Meşnevī

fāʿilātün feʿilātün fāʿilün

(5) Pāklarnı ḳılma özüñgge naẓīr

Ṣafḥada gerçi bitilür şīr-i şer

Körgil ol iki hünerini her maḥal

Biri nīş (6) birisi ʿasel

Taġdaki iki keyikniñg ṣunʿı bar

Biridin ḳan ḥāṣıl u birdin ıpar

[438] t yerine y yazılmıştı; düzeltildi. T95b-3
[439] Bir şeyi işiten ona inanır veya onu doğru sanar.
[440] İmlası düzeltildi.

Dimne aydı şāyed ki (7) Şīr seni yaman sağınmağığa sebeb bolġay çūnkim pādişāhlarġa ʿādetdür kim bir kişini (8) bir vech birle uluġ derecege çıḳarur ve yene birini hīç günāh ṣādır bolmay öltürürler ve mālın (9) tārāc ḳılurlar. Şenzebe aydı Şīrnıng̃ ġayẕı kim mang̃a kelipdür ang̃a hīç günāh mendin (10) sebeb-i bāʿiṣ bolmaġay be-ṭavʿ raġbet açığı kelgen irse ʿilācın ḳılıp bolmas çūnkim kişige himmeti- (11) din kelgen bolsa maʿẕeret birle defʿ bolur ve eger ʿiyāẕen-biʾl-lāh ki ol ġażab bī-vech ve bī-bāʿiṣ peydā (12) bolġan irse veyā çaḳımçılarnıng̃ sözleridin bolsa ang̃a çāre ḳılmaḳ müşkil durur, (13) çūnkim yalġan ve bühtānnıng̃ ḥīni ve çağı yoḳ durur ve mekr firībning̃ ḥaddı ve ḳırığı hem yoḳ (14) ve Şīr ḫıẕmetide mendin günāh ötkenin bilmes-men meger ol kim anıng̃ öz menfaʿatı üçün (15) baʿżı vaḳtda tedbīrning̃ ḫilāfıda söz aytıp irdim ve ol sözni dilīrlıḳ ve bī-edeblıḳ **[63a]** (1) ḥaml ḳıldı bolġay ve ḥālen ki ol sözlerim ang̃a ser-ā-ser pāyidār ve sūd-mend irdi hemīşe (2) anıng̃ uluġluḳ ḥürmetin közlep ve taʿẓīm ikrāmın becā keltürdüm ni ʿacebdür kim naṣīḥat ve vaḥşet sebebi (3) ḫıẕmet ve ʿadāvet bāʿiṣi bolġay.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün faʿ

Rencini ziyāde ḳılsa bergen dārū

Bīmār saḳaymaḳığa yoḳtur ümīd

Eger bolmasa (4) hem uluġlar resmīdür neçe devlet-ḫᵛāhnıng̃ naṣīḥatını yaman bilip anı naẕarlarıdın taşlarlar (5) ve ġammāznıng̃ ḫoş-āmedini yaḫşı eşitip anı özlerige maḥrem ḳılurlar ve bu cihetdin ḥükemālar (6) aytıpdurlar kim deryā ḳaʿrıda neheng birle bolmaḳ ve ḳuyruġı kesilgen yılan aġzıdın zehr (7) soramaḳ pādişāhlarġa muḳarreb bolmaḳ{dın}[441] yaḫşıraḳ durur. Ve men bilip irdim kim olarġa ḫıẕmet (8) ḳılmaḳnıng̃ ḫaṭarı bisyār durur işleriġa meşġūl bolmaḳnıng̃ żararı bī-şumār. Ve baʿżı (9) ḥükemā ve pādişāhlarnı otġa teşbīh ḳılıpdurlar kim egerçi ʿināyeti pertevi birle ümīd-vārlarnıng̃ (10) ḳarang̃ġu külbelerini rūşen ḳılurlar velī siyāseti şuʿlesi birle ḫıẕmet-kārlarnıng̃ (11) ḥuḳūḳların köydürürler. Ammā ʿāḳillarġa rūşen durur kim bir kişi ḳança otġa yavuḳraḳ durur (12) şereri artuḳraḳ irür. Ammā cemʿī kim yıraḳdın ot yüzin temāşā ḳılurlar köydürüşidin (13) bī-ḫaberdürler. Pādişāhlarġa muḳarreb bolmaḳdın leẕẕetī ve menfaʿatī gümān ḳılurlar, ammā andaġ (14) irmes olar eger mülkleridin sükkān u siyāset ve heybetdin vāḳıf bolsalar bilürler kim ming̃ yıl- (15) lıḳ merḥamet ve ʿināyet bir sāʿatlik siyāset ve ʿuḳūbetke berāber irmes. Bu sözning̃ miṣāli ḳarçığa birle taḫu- **[63b]** (1) nıng̃ münāẕarası durur. Dimne aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Şenzebe aydı vaḳtā ki ḳarçığa (2) taḫu birle baḫş münāẕara tüşti ḳarçığa

[441] +dın diğer nüshadan ilave edildi. T96b-4

aydı taḫu sen beġāyet bī-vefāsın ve ḥālen ki {pesen-dīde aḫlāḳ ṣafḥası ʿunvānı}[442] (3) vefā durur [443]"إِنَّ حُسْنَ الْعَهْدِ مِنَ الْإِيمَانِ" mażmūnı birle vefā īmān gümānnıñg delīli irür yaʿnī (4) "muḥaḳḳaḳ bilmek kerek kim ʿahd ḫūbluġı īmāndın durur" ve mürüvvet ve civān-merdī hem anı taḳāżā ḳılur kim (5) kişi aḥvālı ṣafḥalarıġa bī-vefālıḳ raḳamı birle ārāyiş bermegey.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İt ki ol mihr ü vefāsıda bahāsı yoḳ turur

(6) Ḫūbraḳdur ol kişidin it vefāsı yoḳ durur

Tāḫū cevāb berdi ey ḳarçıġa mendiñg ne bī-vefālıḳ kördüñg (7) ve ḳaysı bedʿahdlıḳnı maʿlūm ḳıldıñg. Ḳarçıġa aydı bī-vefālıġıñg ol ki ādemī-zād olar seniñg (8) barında īn-heme luṭf u şefḳat körgüzürler ve hīç zaḥmet yetkürmeyin dāne ve su aldıñgda müheyyā ḳılurlar (9) kündüz yörüşüñgni ve kiçe ḳonarıñgdın ḫāber-dār bolup mundaġ yaḫşı baḳarlar eger seni (10) tutar bolsalar aldılarıdın ḳaçarlar ve tutuġ bermeyin tamdın tamġa uçar-sin.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün fāʿilün

Semrümek (11) birle bolup nefsiñg uluġ

Ḳıla-sin añga nigāhıñg tüz tutḳuluġ

Ve men beyābānde yörgen ve vaḫşī cān-ver- (12) men mundaġlıḳım birle eger olarġa iki üç kün hem-ṣoḥbet bolsam iligleridin ṭuʿme yesem (13) anıñg ḥaḳḳın saḳlap alġan ilbesümni olarġa berür-men her-çend yıraḳ ketsem endekī (14) āvāz ḳılışı birle yanar-men, uçup kelip ḳollarıġa ḳonar-men.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳuş ki örgenmiş (15) durur ḳolġa eger ketse yıraḳ

Keh[444] diben ḳıçḳırsalar ol şād [u] ḫurrem kelgüsi

---

[442] Burada "*sendin ḫılāf mifesiniñ ʿafvānı"* yazılıydı; manaya daha muvafık olduğunu düşündüğümüz için diğer nüshadaki ibareyi tercih ettik. T96a-1

[443] Ahde vefa imandandır. H. , Elbanî, **Sahihu'l-Cami**, 2056.

[444] Kuş çağırmak için kullanılan bir ses taklidi.

Tāḫū cevāb birdi kim rāst **[64a]** (1) aytur-sin meniṉg ḳaçmaġım ve seniṉg kilmekiṉg anıṉg üçün kim men bisyār taḫularnı hīç birle kebāb (2) ḳılġanlarnı kördüm ve sen hīç ḳarçıġanı otda püşürüp yegenni kördüṉg mü. Eger sen hem (3) körseṉg irdi olarġa hergiz yavumas irdiṉg men ögzedin ögzege ḳaçtım sen (4) taġdın taġḳa ḳaçar irdiṉg yer yüzüde ṭuʿme yemekdin biʾl-kül ümīd üzüp āsmān ṣaḥnıda uçar (5) irdiṉg didi irse. Ve bu meṣelni kiltürdüm tā bilgey-sin ol cemāʿat kim pādişāhlarnıṉg ṣoḥbetin (6) tilerler olarnıṉg siyaset{leridin}[445] ḫāber-dār bolmaslar ol kişi kim olarnıṉg siyāsetleridin (7) ḫāber-dār bolup durur ne ḳarār alurġa zehresi bar ne ārām taparıdın behresi.

(8) **Beyt**

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

Yavuḳ bolġan kişige yoḳdur āfet

Ki ekṣer körgey aṣār-ı siyāset

Dimne aydı Şīr kemāl-i uluġluḳıdın (9) ve şevketi cihetidin seniṉg ḥaḳḳıṉgda bu endīşeni ḳılmadı bolġay, çūnkim seniṉg hüneriṉg ve faẓlıṉg (10) bisyār durur pādişāhlar faẓīlet-mendlerdin {hīç vaḳt}[446] müstaġnī bolmaslar. Şenzebe (11) aydı şāyed kim maṉga bu zebān hünerlerimdin yetti bolġay tā kim yügrük ve ḫoş-reftār aṭnı (12) hüneri cihetidin baġlap tutarlar ve bülbülni yaḫşı sayraġıdın ḳafes içre giriftār ḳılurlar, (13) mīvelik dıraḫt mīve birgeç başıġa çıḳarlar ve şāḫların sındururlar ve ṭāvus (14) ḥüs-i cemāl birle cilve eylegenidin ḳanat[447] ḳuyruġın ḳırḳarlar.

Beyt

feʿilātün feʿilātün feʿilātün fāʿlün

Hünerim boldı başım (15) üzre belā teresi

Çünki ḳılur tülküge ve ḳuyruġı ṭāvusġa żarar

Bolmasa hünerim ʿayb maṉga keykey idim **[64b]** (1) başıma tāc ki zīver aṉga bolġay gevher hünersizler çūnkim hüner-mendlerdin tolaraḳ dururlar (2) hemeleri ittifāḳ ḳılıp hüner ehliniṉg ḥāllarıdın ni yaman dimekke kūşiş ḳılurlar kim (3) barça maṉgmaḳ ve turmaḳlarını günāh ṭarzıda bilindürüp emānetni ihānet, (4) diyānetni ḫıyānetni ʿadāletni ṣūretide ẓāhir ḳılurlar. Ve her hüner kim olarġa devlet (5) ve saʿādet sebebi irür anı bed-baḫtlıḳ ve şeḳāvet ve iflāslıḳ bāʿiṣi atarlar.

---

[445] -leridin eki anlam bütünlüğünü sağladığı için diğer nüshadan eklendi. T97b-5
[446] Burada "*seḥer vaḳtıda*" yazılıydı, diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T97b-10
[447] İmlası diğer nüshadan düzeltildi. T97b-14

(6) **Beyt**

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Nā-tuvān min közinin͡g nūrı ketip kūr olġay

Körmegey tā ki ḫalāyıḳ hünerini heme ʿayb

Ve büzürgīler hem bu maʿnāde (7) aytıpdur kim

Naẓm

feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ḳılsa hüner-mend hüner nā-gehān

Digüsidür bī-[448]hüner anı yaman

Urġan an͡ga barça bed-endīş dest

(8) Her biri bergey işiġa bir şikest

Ve dağı ʿayb-cūylarının͡g nā-inṣāflıġıda aytıpdurlar:

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dīde-i inṣāf (9) ki bīnā irür

Dür sanar ol gerçi ki mīnā irür

Bolsa kişi ʿayb taparġa dilīr

Digüsi peşmīne ki irür ḥarīr

(10) Körmegüsi ʿaybnı yaḫşı kişi

Tapmaġusı baʿżı yamannın͡g işi

Dimne aydı ber-taḳdīr pitne-cūylar bu ḳaṣdnı (11) ḳılġan bolsa işinin͡g āḫırı neçük bolġusıdur. Şenzebe aydı: Eger taḳdīr-i ilāhī man͡ga muvāfaḳat (12) ḳılmasa andın hīç żarar yetmes ve eger ḳażā-yı rabbānī olar mekrleriġa muvāfaḳat ḳılsa hīç ḥīle birle (13) ʿilācın ḳılıp bolmas.

Mıṣrāʿ

[448] İmlası düzeltildi. T98a-7

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlü feʿūl

Taḳdīr-i ezelge bolsa tedbīr ne sūd

Dimne aydı ʿāḳil hūş-mend kişi kerek kim (14) dūr-endīş bolġay fikrini hemīşe der-kār ḳılġay çünki her kişi kim işi bināsı ʿaḳl (15) revişiġa ḳoydı elbette maḳṣūdı üzre ẓafer taptı. Şenzebe aydı ʿaḳl ol vaḳtda kārġa **[65a]** (1) kilür kim ḳażā anıng̃ żıddıġa ḥükmī ḳılmaġan bolsa ḥīle ol zamān fāyide berür kim ḳarārnıng̃ (2) ḫilāfıġa cārī bolmaġan bolsa ẕikr <ve> ḳażā vü ḳaderdin bolsa ang̃a çāre dest-gīr bolur, ne ḥīle (3) nefʿ peẕīr ve hīç kişige ḳażā bendidin ve taḳdīr ḳaydıdın uçramaḳıġa ḥīle ve tedbīr birle (4) maḳṣūd bolmas. Birev kim ḳażā iligi yandurġusı ang̃a mekr tedbīr özin urġusı. Eger *ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālā* (5) ḥükmine vāḳiʿ ḳılur bolsa ġaflet meyli birle binālarnıng̃ başīret közin heme tīre ḳılurlar, (6) tā olar ḥükmdin ḫalāṣ tapmaḳ yolı olarġa bağlanur. [449]"اِذَا جَاءَ اَلْقَدَرُ عَمِيَ اَلْبَصَرُ" yaʿnī "eger kelse (7) ḳader kūr bolur başīr."

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Eger yetse nāgeh ḳażā-yı ḳader

Bolur pārça āgāhlar kūr u ker

Meger sen dihḳān (8) bülbüller ḳıṣṣasın eşitmeding̃ bolġay. Dimne aydı neçük iken ol. **Ḥikāyet:** Şenzebe aydı (9) kiltürüpdürler kim bir dihḳānnıng̃ bāġı bar irdi kim bisyār ḫoş ḫurrem būstānī irdi kim (10) tāzelikde güyā gülistān-ı irem hevāsı nesīmi birle iʿtidāl irdi ve köng̃ülleri yıdı cān (11) dimāġıġa ḫoş-büyluḳ berür irdi.

Naẓm

feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Çemeni tāze gül-şen cāndın

Gül sīr-āb āb-ı ḥayvāndın

ʿIṭr perver (12) nesīm-i rāḥat-baḫş

Bülbülning̃ nevāsı ʿişret-baḫş

Gül-zārnıng̃ küşeside bir top gül ündürüp[450] (13) irdi kāmurānlıḳ nihālıdın tāze cilve-sāzraḳ ve şād-mānlıḳ servidin zībā (14) ve ser-firāzraḳ ve anıng̃ şāḫlarıda her seḥer

[449] Kader gelince göz görmez olur.
[450] İmlası düzeltildi. T99a-1

ḫoş-reng güller açılur irdi kim dil-firībler (15) yüzleri dik nāzik-ḫūy ve semen-ber ruḫsāreleri dik semen-būy. Dihḳān ol raʿnā gülġa ʿışḳ- **[65b]** (1) bāzlıḳlar ḳılıp aytur irdi kim.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Gül kibi astıda bilmes-men nedür irkin

ʿAndelīb-i bī-nevālarnı fiġānġa (2) kiltürür

Dihḳān bir kün ulamḳı ʿādeti birle gül temāşāsıġa keldi irse kördi kim {bir bülbül}[451] nāleler ḳılıp (3) yüzüni gül ṣafḥasıġa sürter ve anın͡g zer-nigār şīrāzesini itig tumşuḳıdın bir birini urar.

(4) **Beyt**

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün faʿ

Bülbül ḳarasa gülġa özin mest etkey

Ser-rişte-i iḫtiyār ḳolıdın ketkey

Dihḳān gül evrāḳını͡ng (5) saçılġanıġa naẓar saldı irse bī-ṭāḳat bolup ṣabr yaḳasın ıżṭırāb ḳolı birle çāk eyledi ve kön͡gli (6) etekin bī-ḳarārlıḳ tikeni pāre ḳıldı ve tan͡glası hem ol ḥāl vücūd eylep gül firāḳı şuʿlesi köydürdi.

(7) **Mıṣrāʿ**

fāʿilātün feʿilātün fāʿilün

Dāġını͡ng üstige ḳoydı tāze dāġ

Üçünçi küni yene bülbüli͡ng minḳārını͡ng ḥareketi birle.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bardı (8) gül tārācıġa ḳaldı tiken

Andın Dihḳān sīnesige cefā tikeni sançıldı irse firīb dāmın bülbüli͡ng (9) yolıġa ḳoydı ve ḥīle dānesin körsetmek birle anı tutup ḳafesge bend eyledi. Ve bī-çāre bülbül ṭūṭī (10) dik til çıḳarıp aydı: Ey ʿazīz meni ne bāʿiṣdin girif-tārlıḳḳa saldın͡g

[451] T99a-6

ve ne (11) sebebdin ḳahr ḳılıp ʿuḳūbet ḳaydıge aldıṉg eger bu işni sayraġanım birle nevā çekmekim cihetidin ḳılġan (12) irseṉg bu ḫod münāsib irmes çūnkim meniṉg āşiyānem būstānıṉg içre durur ve her seḥer gülistānı- (13) nıṉg yaḫşı naġamātım birle ṭarab-ḫāne ḳılur irdim egerçi maʿnānı ḫayālıṉgda keçürgen irseṉg maṉga (14) āgāhlıḳ bergil dedi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tā ki aġrıtḳuṉg meni olsaṉg ne boldı ey raḳīb

Tā ki tapḳuṉg yüzin (15) nitseṉg ne boldı ey raḳīb

Dihḳān aydı[452] <ve> hīç bilmedüṉg mü kim meniṉg yādımda neler ḳıldıṉg ve nāzenīn yārim müfāraḳatı birle[453] **[66a]** (1) maṉga neçe āzār berdiṉg ve ol ʿameliṉg sezāsını mükāfāt ṭarīḳı birle boldı kim yār u diyārıṉgdın maḥrūm (2) ḳaldıṉg teferrüc temāşādın bī-naṣīb bolup ḳafes gūşeside āzārī ḳılur-sin, men daġı (3) hicrān derdige mübtelā boldum ve aḥzān külbeside nāle eyler-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nāle ḳıl bülbül maṉga ger (4) eyler irsen yārlıḳ

Biz ikev ʿāşıḳ durur-mız kim işimiz zārlıḳ

Bülbül aydı bu maḳāmdın ötkil (5) ve endīşe ḳılġıl kim bu mıḳdār günāh birle kim gülni bozupdur-men bu ʿuḳūbetke girif-tār boldum sen kim (6) köṉgüllerni vīrān ḳılur-sin ḥālıṉg neçük bolġay.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫarçeṉg evżāʿıdın ḳılġıl ḳıyās

Ol yaman u (7) yaḫşıġadur ḥaḳ-şinās

Yaḫşılıḳ ḳılġanġa yaḫşılıḳ berür

Hem yamanlıḳġa yamanlıḳ yetkürür

[452] T99b-5
[453] T99b-6

Bu söz (8) Dihḳānnıṉg köṉgliġa[454] teʾṣīr ḳıldı irse bülbülni ḳafesdin çıḳarıp ḳoya berdi, bülbül tilin āzādlıḳ şükriġa[455] (9) açıp aydı kim sen maṉga bu yaḫşılıḳnı kim ḳıldıṉg "هَلْ جَزَاءُ الْاِحْسَانِ اِلَّا الْاِحْسَانُ"[456] (10) ḥükmi birle kim saṉga mükāfātın körgüzmekim kerek. Yaʿnī āyet bu kim "meger yaḫşılıḳnıṉg cezāsı yaḫşılıḳ mu durur" yaʿnī "yaḫşı ʿamelniṉg ecri yaḫşılıḳdın özge irmes." Ey Dihḳān bilgil kim bu dıraḫtnıṉg tübide (12) kömülük bir āf-tābe bar kim içini altun birle tolġazġan anı alġıl ve iḥtiyācıṉgġa ṣarf ḳılġıl. Dihḳān[457] (13) ol yerni gürladı irse bülbül sözin rāst taftı ve aydı ey[458] bülbül ʿaceb kim yer astıdaḳı āf-tābeni (14) körer-sin yerdeki dāmnı körmes-sin. Bülbül aydı bilmedün mü kim[459] "اِذَا نَزَلَ اَلْقَدَرُ بَطَلَ اَلْحَذَرُ (15)"[460] yaʿnī "ḳudreti yetse ḥaẕer bolur."

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳażā birle uruşmaḳ mümkin irmes

Eger ḳażā-yı ilāhī yetse ne **[66b]** (1) baṣīret közide rūşenlik ḳalur ve ne ʿaḳl tedbīr ü nefʿ yetkürür.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳażānıṉg ilgige sen sunma pençe

(2) Küçüṉg yetmeslikige ḳolnı rence

Ḥaẕer ḳılmaḳ ḳaderdin birmegey sūd

Ḳażā ḥükmiġa tutġıl özni ḫoşnūd

Bu meṣelni aṉga (3) keltürdüm tā maʿlūm bolġay kim men ḳażā vü ḳaderiṉg ḥarīfi irmes-men ve teslīm başın ḥükm-i ilāhī ḫaṭṭıġa (4) ḳoymasḳa çārem yoḳ durur.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

---

[454] Yönelme hali eki diğer nüshadan ilave edildi. T99b-15
[455] İmlası düzeltildi. T100a-1
[456] İyiliğin karşılığı, yalnız iyiliktir. Kur'an, Rahmān 60.
[457] Dihgān kelimesi tekrar yazılmış.
[458] T100a-6
[459] Kader müdahele edince tedbīr boşa çıkar.
[460] İmlası düzeltildi.

İrādetim başıdur āsitān-ı dergāhı

Ki her ne yetse başımġa anıñg dil-ḫ̆āhı

Dimne (5) aydı ey Şenzebe meniñg köñglüm bī-[461]şek yetken, ṣūret oldur kim Şīr her yamanlıḳnı kim sañga ḫayāl (6) ḳıldı ol şikāklar sözleri cihetidin veyā muḳarreblıġıñg sebebidin veyā hünerіñg bisyārlıġıdın (7) irmes belki kemāl-i bī-vefālıḳ ve ġaddārlıḳ sañga bu ḳaṣdnı ḳıldı çūnkim ol ẓālimdür beġāyet cabbār ve bed-mizāc (8) irür bī-nihāyet mekkār. Egerçi ṣoḥbetiniñg ilgerkisi tiriklik ḥalāvetin berür ammā ḫıẕmetiniñg eczāsı (9) ölüm açıġın yetkürür. Andaġ taṣavvur ḳılmaḳ kerek kim ol bir yılandur kim başı reng-ā-reng naḳṣ- (10) lar birle ārāste bolġan ve içi zehr-i helāhildin tolġan hīç tiryāk añga sūd bermes

Beyt

feʿilātün feʿilātin feʿilün

Heme ḥīle (11) vü mekr ü ʿöẕr [ü] firīb

Ne ḳaṣd anda yaḫşılıḳġa şekīb

Şenzebe aydı kerem nūşınıñg ṭamaʿın tatıp (12) irdim imdi sitem nīşiniñg vaḳti yetti ġam u miḥnet çaġı kelip ṭarab u rāḥat sāʿati ketti.

Naẓm[462]

fāʿilātün feʿilātin feʿilātin feʿilün

ey köñgül (13) neçe zamān şükr viṣālın taptıñg

imdi bī-çāre bolup içküñg irür zehr-i firāḳ

Ve muḥaḳḳaḳ boldı kim ecel yaḳamnı (14) tutup meni bu bīşege keltürüp irken ve eger ne Şīr ḫıẕmetiġa lāyıḳ irmes irdim kimerseī kim (15) men añga ṭuʿme bolġum durur anıñg ṭarafıġa eger miñg kemend birle tartsa hem barmaġum[463] irken ve anıñg **[67a]** (1) sarıda men yüz miñg ḥīleler birle dām ḳoysalar hem ilinmeġum irken.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men kim olġum (2) yār vaṣlını ki ḳılġay-men heves

[461] İmlası düzeltildi. T100a-11
[462] T100b-4
[463] Olumsuzluk eki yazılmamıştı ilave edildi. T100b-7

Tā yıraḳdın közini körsem maṅgadur uşbu bes

Ammā ey Dimne (3) taḳdīr-i ilāhī ve seniṅg sözlerin meni bu helāketke yetkürdi ḥālā tedbīr ḳolı ʿilācın ḳılmaḳġa (4) ḳısḳa durur ve ġāfillıġımdın mühimlerim köṅglüm ḫ̲ˇāhişi dik irmes ve men ḫ̲ām-ṭamaʿlıḳımdın (5) mundaġ otnı özümge tutaşturdum kim endūhı tābı vücūdumnı örtedi ve mülāyimlıḳdın (6) tütüni dimāġımnı perīşān ḳıldı.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bu işni men özüm ḳıldım ki öz ḳılġanġa yoḳ tedbīr

Ve büzürgler (7) aytıpdurlar kim her kişi kim dünyālıḳdın azġa ḳāniʿ bolmasa tolanı istese ol kimersege oḫ̲şar kim (8) almās taġıġa barġay bir kiçik almās pāreni alġunçe naẓarı uluġraḳġa tüşkey ve anı alur-men (9) dip ötüp andın hem uluġraḳnı körgey ve anı ḳoyup aṅga ötkey bu ṭarīḳa birle ol yerge (10) yetkey kim maḳṣūdı ḳolġa kelgey. Ve ammā aṅga yetkünçe almās pāre rīzeleri ayaġların hem (11) cerāḥat ḳılġay ve vaḳtā ki yanıp menzil aṣlıġa yetelmeydin şol yerde ḳalġan ve it ḳuşlarġa (12) yem bolġay.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün fāʿilün

Ger ziyād istesenṅg körgünṅg durur her dem ziyān

Sūd körgey-men disenṅg azġa ḳanāʿat eylegil

Dimne aydı (13) bu sözni beġāyet yaḫ̲şı aydınṅg her belāyī kim kişi yetse anınṅg bāʿiṣi ḥırṣ ve ṭamaʿ durur.

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿilü mefāʿīlün feʿūl

Cān āfeti- (14) dür ṭamaʿ ki ḳoyġıl anı sen

Ṭāmiʿ kişi ḫ̲ār olġusıdur başı tüben

Boynuṅgġa ḥırṣ zencīri bağlasa

(15) Keskin alsan tīġ-ı ḳanāʿat bile sen

Eger tīġ-ı ḳanāʿat birle ḥarīṣ zencīrini boynuñdın kesmesen ʿāḳıbet nedāmet **[67b]** (1) tīġı birle başıñ kesilür āḫır meẕellet tofraġıda ḳalur-sin ve her dimāġda kim ṭamaʿ sevdāsı bar durur (2) āḫır ḫ̆ārlıḳ ve bī-iʿtibārlıḳ[dın] özge sūd bermes ve bisyār kişi ḥarīṣlıḳ birle devlet ümīdin (3) ḳılıp felāketke ḳaldı ve menfaʿatnı tilep ve mażarratnı aldı ṣayyād yañlıġ kim tülkini tutmaḳ (4) ṭamaʿın ḳıldı peleng ser-pençesi anıñ nihādıdın rūzgār demār[464] çıḳardı. Şenzebe sordı kim (5) neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Dimne aydı bir kün ṣayyādī ṣaḥrāda yörür irdi bir tülkini (6) kördi kim her ṭarafda oynap cilve ḳılur irdi ve ṣayyādġa ol tülkiniñ mūyı bisyār (7) ḫoş köründi ṭamaʿ ḳıldı kim anı yasap tutġay ve teresin bahā-yı tamāmġa satġay. Pes tülkiniñ (8) peyige tüşti irse ol tülki bir töşükke kirdi, ṣayyād töşük aġzıġa barıp bir ora ḳazıdı üstünin (9) ḫas ü ḫāşāk birle yafıp ḳoydı anda bir tārfnı ḳoydı özi daldaġa kirip marap turup (10) irdi kim tülki töşükdin çıḳtı ol tārfnıñ yıdın alıp ora başıġa keldi ve özige aydı kim (11) egerçi bu burı birle özüm ve dimāġı muʿaṭṭar boldı ammā belā yıdı hūş-yārlıġım dimāġıġa yörer ve ol iş kim (12) anda ḫaṭarge iḥtimāl bar durur ʿāḳiller[465] añga yavumaslar.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿilü mefāʿīlün faʿ

Her yerde sañga körünse müşkil ḫaṭṭı

Cehd eyle ki (13) ḫaṭdın özüñni yaḳaġa

Egerçi munda bir cān-veri ölüp ḳalıp durur līkin iḥtimāli bar kim astıda dāmī (14) ḳoydılar bolġay, perhīz taḳdīr-i ḫaẕer ḳılġanım evlā.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İkki işiñ ger yaman u yaḫşısın

Ilġata'lmay tā ki ʿaḳlıñ (15) bolsa lāl

Bī-tereddüd taşlaġıl ol işni kim

Anda bar irse ḫāṭarge iḥtimāl

Her iş kim bolsa bī-ḫavf ḫaṭar bar anıñ **[68a]** (1) şuġlıda bolġıl bī-melāl. Tülki bu firībni ḳılıp ol tārf kūyıdın ötti selāmet yolın tuttı bu eṣnāda (2) bir aç peleng taġ başıdın tüşüp irdi ol tārfnıñ yıdın alıp ora başıġa keldi ve tārfnı (3) almaḳ ḳaṣdın

[464] Kelime takdim tehire uğramış.
[465] İmlası düzeltildi. T101b-3

ḳılıp anda yıkıldı ve ṣayyād anıñg oraġa tüşken şurfesin eşitip tülki (4) ḫayāl ḳılıp kelgençe baḳmayın oraġa segirip tüşti peleng tārfıdın ḳızġanmaḳ birle ṣayyādnıñg (5) ḳarnıñg pāre ḳıldı. Ṣayyād ḥarīṣlıḳ[466] şūmluġıdın özin ecel dāmıġa saldı tülki ḳanāʿat (6) bereketidin vücūdın necāt kenārıġa aldı. Ve bu meṣelni añga keltürmekde fāyidesi ol kim ṭamaʿ ḳılmaḳnıñg (7) ve tolanı istemekniñg āfeti āzādnı bende ve bendeni ser-efgende ḳılur. Şenzebe aydı dirīġā kim (8) men Şīrniñg ḫıẕmetin nādānlıḳımdın iḫtiyār ḳılıp irken ve aytıpdurlar kim ḳadr bilmes kişi birle (9) ṣoḥbet tutmaḳ ve ḫıẕmet ḳıymetin añglamas kişi ḳatıda bolmaḳ añga oḫşar kim ādemī ḥuṣūl almaḳ (10) ṭamaʿın ḳılıp şūr[467] yerge uruġ saçḳay veyā māder-zād saġraġunıñg ḳulaḳıġa söz aytmaḳ ve ḳaraġu- (11) dın ḥüsn-i cemāl taʿrīfin ümīd tutḳay veyā suynıñg yüzige ḫaṭ bitigey veyā ḥamām eşikide (12) ṣūretni toġdurayın dip añga cüftluḳ ḳaṣdın ḳılġay veyā itig ḳoyundın (13) yamġur ḳaṭreleridin köz tutḳay.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿīlün faʿ

Vefā ṭamaʿ[ı] ḳılsañg şāhdın irür andaġ

Ki mīveni tileben (14) serv allıġa barġuñg

Sögüt nihālı sañga ṭaʿām-ı ney-i şeker bermes

Behişt arıġıdın miñg yıl anı suġarġuñg

(15) Dimne aydı bu sözdin ötkil ve öz işiñg tedbīrin ḳılġıl. Şenzebe aydı imdi ne çāre ḳılay, **[68b]** (1) ve ne pīş keltürey-men, Şīrniñg ḫūyları ve meniñg ferāsetim añga ḥükm ḳılur kim Şīr meniñg ḥaḳḳımda (2) yaḫşılıḳdın özge iş ḳılmas. Ammā anıñg muḳarrebleri anı kūşiş ḳılurlar eger mundaġ- (3) dur kim tiriklik terāzūsınıñg şāhnı meyli ṭarafıge māyilraḳ irür çūnkim ne-çend(4) mekkāreler ve ẓālimler cemʿ bolup bir birlerige ḳol berseler ve yek-dīgerlıḳ birle kişige ḳaṣd (5) ḳılsalar heme ḥālda ẓafer tapıp anı yaḳıturlar çünānçi böri ve ḳarġa ve çuburı tivege ḳaṣd (6) ḳılġaylar ittifāḳ birle añga ġālib kelip murād maḳṣūdlarıġa yettiler. Dimne aydı neçük irken (7) ol. **Ḥikāyet:** Şenzebe aydı kiltürüpdürler kim bir ḳara köz ḳarġa bir çengālı itig böri ve bir (8) çuburı şīr ḫıẕmetide irdiler olar bīşesi bir ʿām bulaḳġa yavuḳ irdi ve bir sūdā-ger- (9) niñg tivesi yolda ḳalıp idi müddetī ötkendin keyin ḳuvvet alıp her ṭarafge otlaġ (10) istep yörüp güzeri bīşege tüşti Çūn şīrġa yavuḳ keldi irse añga ḫıẕmet (11) ḳılmaḳġa çāre taptı ve şīr hem añga iltifāt ḳılıp aḥvālın sordı ve anıñg turmaḳ (12) barmaḳınnı suʾāl ḳıldı tive aydı.

---

[466] İmlası düzeltildi. T101b-9

[467] -r eksikti; ilave edildi. T102a-1

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İlgeri ger her işimde iḫtiyārım bar idi

Seni körüp bardı (13) ḳoldın iḫtiyārım cılavı

İmdi her ne kim sen fermān ḳılur-sin bendeler ṣalāḥıġa mutażammın durur.

(14) Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Öz ṣalāḥını meniñdin yaḫşıraḳ bilgüñ durur

Şīr aydı eger raġbet ḳılsañ meniñ ṣoḥbetimde (15) imīn bolġıl tive şād boldı ol bīşede yörür irdi tā müddetī ötti tive beġāyet semrüdi. [69a] (1) Bir küni şīr şikārġa barıp idi bir mest fīl şīrġa uçrap ikileri arasıda ḳavī ceng (2) ve uluġ uruş vāḳiʿ boldı. Şīr ne-çend cerāḥat yetip bīşege yanıp kildi nāle ḳılıp bir kūşede (3) yattı böri ve çuburı ve ḳarġa kim anıñ yep taşlaġan ṭarafıdın yep kün ötkerür (4) irdiler. Bī-berg bī-nevā ḳaldılar ve şīr ẕātı daġı keremi cihetidin andaġ kim pādişāhlar ḫıẕmet- (5) kārlarıġa ārzū-yı taraḥḥum ḳılurlar ve olarnı körüp müteʾessir boldı ve aydı miḥnetiñizler (6) mañga öz rencimdin müşkilraḳ durur eger bu yavuḳda bir ṣaydī tafıp mañga ḫaber ḳılsañızlar bu ḥāl birle hem (7) bolsa barıp sizlerni ser-firāz ḳılay. Ve olar şīr ḫıẕmetidin çıḳtılar ve bir kūşeġa (8) barıp meşveret ḳılıştılar ve aydılar kim bu bīşede tive bolmaḳdın bizge ni sūd ne pādişāhġa (9) andın menfaʿatī ve ne biziñ birle añga ülfetī, şīrni ḥālā terġīb ḳılmaḳ kerek kim anı öltürgey. (10) Tā kim iki üç künlük evḳātı anıñ birle keçer ve bizge dağı nefʿi bolġusı irür. Çuburı mundaġ (11) sözni aytmañızlar her kim {şīr}[468] añga amān beripdür ḫıẕmetke kiltürdi ve her kim pādişāhġa ʿözr ḳılmaḳġa (12) ʿahdını uşatmaḳġa terġīb ḳılur ol ḫıyānetçi irür ḫıyānet-kār heme vaḳt merdūd irür (13) ḫalḳ andın nā-ḫoşnūd.

Naẓm

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Kim ki ḳılur resm-i ḫıyānet-gerī

Dīn ü diyānetdin olupdur narı

Rāstlıġı ilge diyānet irür

(14) Çūn ḳılıġı barça cināyet irür

[468] T103a-3

Ḳarġa aydı bu bābda ḥīle ḳılsa bolur şīrni bu ʿahd ʿuhdesidin çıḳarsa (15) bolur sizler toḫtaŋ̄ġızlar tā men barıp kileyin. Pes ḳarġa şīr ḳatıġa bardı şīr sordı kim hīç **[69b]** (1) ḳaysıŋ̄ġızlar ṣayd taptıŋ̄ġızlar mu. Ḳarġa aydı melīk hīç ḳaysımızınıŋ̄g közininŋ̄g gürisnelikdin (2) kārġa kelmeydür ḥareketke dağı ḳuvvetimiz ḳalmapdur ammā bir maṣlaḥat bar kim eger siz aŋ̄ga iltifāt (3) ḳılsaŋ̄ġız heme fırāvān niʿmet ḥāṣıl bolġusıdur. Şīr aydı ayġıl tā men ıṭṭılāʿ tapayın. (4) Ḳarġa aydı bu tive biznıŋ̄g aramızda yat irür anıŋ̄g muṣāḥabetidin hīç nefʿ yoḳ el-ḥāl (5) biznıŋ̄g ḳolumızġa tüşken şikār ve dāmımızġa tüşken ṣayd irür. Şīr açıġı kelip (6) aydı bu zamāne refīḳleri başıġa tofraḳ bolsuŋ̄g kim ve nifāḳ ġadrdın özge şīve- (7) leri yoḳ durur mürüvvet ve kesbiyyet ṭarīḳını heme taşlapdurlar.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefʿūlü fāʿilün

Ehl-i zamānelerge irmes (8) vefā işleri

Ḳılġum vefā disen̄g ki cefādur ḳılışları

Seg yaḫşıraḳ bu körpelerdin çünki mekr ile

Destūr-ḫān yüzin (9) irür ṣayd işleri

ʿAhdnı uşatmaḳġa {ḳaysı}[469] meẕhebde[470] cāyiz irür amān[471] bergen̄gge ḳaṣd ḳılmaḳ neçük (10) millet durur.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefālü mefʿūlü feʿūlün

Ṣāḫī ki tapıpdur igizlik sendin

Sındurma anı öz şikestiŋ̄gdür ol

Ḳarġa aydı men bu muḳaddimeni bilür-men ammā ḥükemā aytıp durur kim bir kişini ol öy ehlige fedā eylep (12) bolur ve öy ehlini bir ḳabīlege bir ḳabīle şehrge ve şehrni pādişāhġa fedā eylep bolur. (13) Ḫaṭar bolsa çünkim selāmetiŋ̄gniŋ̄g ıḳḷīmıġa fāyidesi yeter ve diger ʿahd uşatmaḳġa hem bāʿiṣ tapsa (14) bolur çünānçi ʿahd igesi ʿöẕri żaʿfiyetdin pāk bolsa ve hem anıŋ̄g fāḳa ve gürisnelıḳda meşaḳḳatdın (15) sālim ḳalsa. Şīr başın ḳoy saldı ve ḳarġa yanıp yārānlarıġa aydı kim maḳṣadnı Şīrġa aydı kim **[70a]** (1) ol ilgeri serkeşlik ḳıldı āḫır rām boldı imdi tedbīr ol kim hememiz

[469] besī yazılıydı, diğer nüshadaki kelime manaya daha muvafık olduğu için tercih edildi. T103b-2
[470] İmlası düzeltildi. T103b-2
[471] İmlası düzeltildi. T103b-3

tive ḳaşıġa (2) baralı Şīrġa gürisnelik renci yetkenni ḫaber alalı[472] ve aytalı kim biz heme pādişāh devleti penāhıda (3) kün ötkerür irdük bu kün ki Şīrġa bu ḥādiṯe pīş keldi mürüvvet anı taḳāżā ḳılur kim (4) cānımızını anıñg fedāsı ḳılġay-mız ve illā küfrān-ı niʿmet ḳılmaḳ birle atanur-miz mürüvvet ve civān-merd- (5) lik ṣıfatı bizde ḳalmas. Ṣevāb oldur kim hememiz Şīr ḳaşıġa baralı ve anıñg ikram u inʿām şükrin (6) aytalı ve muḳarrer ḳılalı kim biziñg ḳolımızdın hīç iş kelmeydür ammā özümizni heme sañga (7) fedā ḳılduḳ dip her birimiz cānımızını bölek bölek ʿarża ḳılalı ve ḳaysımızını kim yimekke (8) ḫ̆āhiş ḳılsa özgemiz anıñg defʿiġa söz aytalı ve bu ṭarīḳa ölmek tivege ḳarār tapsa (9) kerek. Bu ġadr birle be-ittifāḳ[473] tive ḳatıġa keldiler ve bu ḥīleni añga ötkerdiler ve sāde-dillıḳdın[474] (10) olarnıñg efsūnlarıġa firīfte boldı ve hemeleri Şīr aldıġa bardılar Ve çūn şükr ü ṯenā (11) taḳrīrin edā ḳıldılar ḳarġa til açıp aydı.

Beyt

mefʿūlün mefāʿilün faʿlün/mefāʿilün mefāʿilün faʿlün

Şāhā mülke kām-rān bolġay-sin

Ṭarab bezminde (12) şād-mān bolġay-sin

Biziñg rāḥatımız seniñg ẕātıñg ṣıḥḥatıġa bağlıḳ durur imdi żarūret (13) pīş keldi meniñg goştumdın defʿ-i iştihā ḥāṣıl bolsa kerek şāyed ki meni öltürgey-sin ve nāşitalıḳ (14) ḳılġay-sin ve özgeler aydı seni yemekdin ne fāyide ve goştuñg ne mıḳdār iştihāyı best (15) ḳılur.

Mıṣrāʿ

Sen kem-sin tā sunaḳġa kirgün bārī

Ḳarġa bu sözni eşitti irse başın ḳoyı saldı [70b] (1) ve çuburı söz-āġāz ḳıldı ve aydı kim.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

Şāhā ki ecel elçisi kühen çaġıda

ne-çend içidin alġusıdur (2) nāme-i cān

[472] T103b-12 bereli
[473] İmlası düzeltildi.
[474] İmlası düzeltildi. T104a-6

Müddetī durur kim devletiŋ sāyeside āf-tāb tābıdın imīn bolup kün ötkerdüŋ (3) bu kün ki uluġluḳuŋ atı gürisnelıḳ ḫavfıġa mübtelā bolupdur ḫ̆āhiş ḳılur-men kim iḳbāl (4) sitāresi meniŋ ḥālım ufḳıdın ṭulūʿ ḳılġay ve melīke meni ṭuʿme ḳılıp tuşlük endīşesidin (5) fāriġ bolġay. Özgeler cevāb berdi kim her ne kim aydıŋ hevādārlıḳ ve ḥaḳ-güẕārlıḳ ḳıldıŋ (6) ammā goştuŋ bed-būy ve ziyān-kār irür mabādā melīkniŋ renci ziyāde bolġay çuburı ḫāmūş {boldı.}[475] (7) Böri ilgeri kelip tilin sözge açtı.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

Şāhā ḫudā hemīşe yārıŋ bolsun

Düşmen heme ceng içre (8) şikārıŋ bolsun

Men dağı özümni ʿarża ḳılġum āḫır

Cūʿ üzre yesiŋ defʿ-i ḫumārıŋ olsun

Ve men (9) ārzūda durur-men kim aʿżālarımġa tişleriŋ ara yer ber-seŋ. Yārānları aydı bu sözüŋdin (10) iḫtişāş bilgürür ammā goştuŋ boġuz aġrıḳı keltürür ve zehrde zehr-i helāhil durur. (11) Böri keyin yandı, āḫiruʾl-emr uzun boyluḳ[476] "اَلْطَوِيلُ اَحْمَقُ" ḥükmi birle sözge kirdi. (12) Yaʿnī "her uzun aḥmaḳ durur" boynın uzatıp duʿā ve ṣenādın keyin aydı.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün fāʿlün

Āyā şehī ki açıpdur (13) bu çarḫ-ı fīrūze

Bosaġaŋ üstige bu fetḥ ü nuṣret işikini

Ve men ḥażretiŋ devletide terbiye tapḳan (14) kişidür-men eger bāverçi ḫāneniŋ ḳazanı destūr-ḫānıġa lāyıḳ irsem cānımnı saŋa (15) dirīġ tutmas-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳoymaġum kūyuŋ başıdın tā ki cānım bar durur

[475] T104b-3
[476] Uzun boylular ahmak olur.

Tilese ger cānımnı iş ḳoyġum durur cān **[71a]** (1) başıdın

Özgeler heme müttefiḳ bolup aydılar kim bu sözüñdin iḫlāṣıñnıñ arıġlıḳı (2) ve ʿaḳīdeñniñ rāstlıġı bilgürür fiʾl-vāḳıʿa kim goştuñ mezelik ve melīk mizācıġa muvāfıḳ (3) durur himmetiñġa raḥmet kim özüñni Velī-i niʿmetiñdin dirīġ tutmadıñ ve bu iş birle yaḫşı (4) atıñnı rūzgār ṣafḥasıda yād-gār ḳoyduñ.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yüz miñ olġay bu cihānda bergüçi kişige derem

Līk (5) yoḳtur ol kişi kim cānını ḳılġay kerem

Pes be-yek-bār tivege ḳaṣd ḳılġaylar ol miskīn hīç dem uraʾlmadı (6) tā kim anıñ aʿżāların pāre pāre ḳıldılar esbāb u āletiġaça üzüp yediler. Ve bu meṣelni (7) añga keltürdüm tā bilgey-sin kim ġaraż-gūylar mekrīleri ḫuṣūṣen bir birlerige müttefiḳ (8) bolsa tā eṣer yetkürmeyin ḳoymas. Dimne aydı muñga ni çāre ḳılur-sin Şenzebe aydı kim ḥālā endīşemni (9) ḫāṭırım ceng ü cidāl ve ḳatl ḳıtāldın ve ḥarb żarbdın özge tedbīrġa barmaydur ve her kişi- (10) niñ ḥimāyeti ve mālı ve cānınıñ muḥāfaẓatı üçün ölse şehīdler dāyireside bolur. Bu ḥadīṯ (11) mażmūnı kim [477]"مَنْ قُتِلَ دُونَ نَفْسِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ" <yaʿnī> añga şāmildür yaʿnī "kişi kim (12) özidin[478] özgeni öltürse ölgüçi şehīd durur" ve diger ol kim meniñ ecelim Şīr ilgide muḳadder (13) bolġan irse bārī nāmūs birle ölgüm durur ve ġayret birle ketküm.

{Beyt}[479]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ve ne ḫoştur yaḫşı aṭ birle ölüm bolsa ba-hem

(14) Ger tapılsa yaḫşı aṭ bu ten helākidin ne ġam.

Dimne aydı ʿāḳil kişi cengde pīş-destlik ḳılmaġay <yaʿnī> [480](15)"أَظْلَمُ أَلْبَادي" yaʿnī "ceng başlaġuçı ẓālimraḳ durur" uluḳ ḫaṭarlarge öz iḫtiyārı birle meyl **[71b]** (1) ḳılmaḳ zīrekler işlerin irmes belki hūş-mendler ḫaşmnıñ işleriġa mudārā birle meşġūl (2) bolurlar ve münāḳaşa defʿin mülāyimlıḳ birle ḳılmaḳnı evlā bilürler.

Beyt

[477] Canını müdafa uğrunda öldürülen kimse şehittir. H. , Abdürrezzak, **Musannef**, X, 116, H. no: 18570; Elbani, **Sahihü'l-Cami**, H. no: 4172.
[478] İmlası düzeltildi. T105a-10
[479] T105a-12
[480] Kötülüğü başlatan daha zalimdir. H. , kaydıyla zikredilmesine rağmen kaynaklarda bulunamadı.

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ġażab işidin merġūbdur

(3) Su saçmaġlıḳ otġa besī ḫūbdur

Murādıṅg çü luṭf ile bolsa tamām

Nedin ḳahrıṅg ilgige bergün ligām

(4) Ve diger żaʿīf düşmenni kiçik ve ḫ̆ār tutġuluḳ imes ve gerçi ḳuvvet zūrıdın ḳalsa mekr ḥīle- (5) din ḳalmas ve ġadr firīb birle mekr ü ḥīle otın yandur kim anıṅg zebānesi tedbīr suyı (6) birle pest bolmaġay kim her kim düşmenni sehl bilse anıṅg żararıdın endīşe ḳılmas āḫır peşīmān bolur andaġ kim (7) deryā vekīlini ṭīṭūy ḥaḳīr körüp peşīmānlıḳḳa ḳaldı. Şenzebe aydı neçük irken ol. (8) **Ḥikāyet:** Dimne aydı Hind deryāsınıṅg lebide bir nevʿ ḳuşlar bolur kim olarnı ṭīṭūy atarlar (9) bir cüftleri deryā lebide bolup irdiler çūn beyżā ḳoyar vaḳtları yetti, mādesi (10) aydı beyżā ḳoymaḳ üçün ferāġatlik yer istemekimiz kerek. Nerri aydı munda pākīze (11) ve dil-keş yer bar kim orda yasamaḳġa münāsib durur. Mādesi aydı bu yer ḫaleldin ḫālī irmes (12) eger deryā mevc ursa balalarımızını ġarḳ eyler ve rencimiz ziyāde ve imgekimiz żāyiʿ bolur. Pes (13) tedbīr nedür. Nerri aydı deryā vekīli bizge bī-pervālıḳ itmes ve eger pervā ḳılmayın balalarımız (14) suda żāyiʿ bolsa andın intiḳām alġum durur.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün (faʿlün)

Felekni bozġum eger maḳṣadımġa eylenmes

İmes-men ol kişi kim (15) çarḫdın zebūn bolġay

Mādesi aydı ḥaddıṅgdın aşmaġıl ve öz ṭavrıṅgdın artuḳ **[72a]** (1) lāf urmaġıl kim sen ḳuvvet birle deryā vekīlini intiḳāmıṅgdın ḳorḳutur-sin ve ni şevket (2) birle anıṅg mücādelesiġa utru kilür-sin.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü fāʿilün

Ḳuçḳaç eger itse ḳarçıġalıḳ

Öz cānını özi (3) ḳılur pārelıḳ

Bu endīşedin[481] ötkil beyżā üçün ḫaṭarsız yer iḫtiyār etkil ve meniṅg naṣīḥatım- (4) dın yüz evürmegil her kişi müşfiḳ yārı naṣīḥatın işitmese aṅga ol yeter kim uşol faḳaçanaḳġa (5) yetti. Nerri aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet.** Mādesi aydı bir köl bar irdi kim suyı ṣāflıḳda āyīne dik (6) ʿaḳs körgüzür irdi ve taṭlıġda selsebīl arığı ve ḥayāt çeşmesidin ḫaber berür irdi (7) anda iki ördek bir faḳaçanaḳ sākin ve mütevaṭṭın irdiler kim mühimleri hem-sāyelikdin (8) hem-ḫānelikke encām taptı irse.

Beyt

mefʿūlün mefāʿīlün mefāʿīlün fāʿ

Ḥayāt barsa ne ġam rūy-ı dostān birle

Ḫoş ol dem ki öter yār-ı mihr-bān birle

(9) Nāgāh rūzgār-ı ġaddār ikileri aḥvāl ser-rişтesin üzdi ve āyīne-i fām-ı felek müfāraḳat ṣūret- (10) lerin evḳātları közgüside körgüzdi [482]"وَأَيُّ نَعِيمٍ لاَ يُكَدِّرُهُ الدَّهْرُ"[483] (11) yaʿnī "ḳaysı ʿişret durur ki anı dehr tīre ḳılmaydur."

Naẓm

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

Ne ḫoşdur vaṣl cāmı içidin mey

Velī bardur ḫumār (12) hecri der-pey

Bu ḫān içre kişi kim çaynaġay nān

Tişġa taş tiger her bār u her ān

Ol suyī kim tiriklikleri (13) anıṅg birle irdi noḳṣān-ı küllī peydā boldı ördekler ol ḥāldın vāḳıf boldılar irse vaṭanlarıdın (14) köṅgül üzüp ketmekke ḳaṣd ḳıldılar.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

Sefer yaḫşı aṅga kim öz öyinde

Olar fikridindür köṅgli ġam-gīn

(15) Sefer renci eger çendī yamandur

---

[481] +din eki ilave edildi. T106a-3

[482] Bazı nimetlerin kıymeti zaman azaltamaz.

[483] İmlası düzeltildi.

Velī ḫoşdur vaṭannıñg külfetidin

Pes ġamlik köñgül ve nemlik köz birle faḳaçanaḳ **[72b]** (1) ḳatıġa kelip vedāʿ sözin araġa saldılar ve aydılar kim.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Eyyām közin bizge tikip saldı cüdālıḳ

(2) Bilmen ki nedin bolduḳ ikin eyle belālıḳ

faḳaçanaḳ firāḳ köyükidin nāle vü feryād çekti kim (3) bu ne söz durur sizlersiz[484] tiriklik manga müyesser bolur mu.

Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Tiriklik manga sensiz olġay tamām

Ki bolsañg (4) cüdā ʿömrüm olġay tamām

Eger sensiz tapsa ʿömrüm memāt

Ölümdür ki ẓāhirde bolġay ḥayāt

Ve men kiş vedāʿ ġa ṭāḳatım yoḳ (5) durur firāḳ taḥammülin neçük ḳılur-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bolmasun serv-i revānım köz ḥużūrıdın yıraḳ

Ḫāṭırım firḳat ḫayālıdın (6) sögüt dik titreyür

Ördekler cevāb berdi kim biznigg cigerimiz hem cüdālıḳ tikenidin yaralıḳ[485] durur (7) ammā yaḳīn durur kim susızlıḳ miḥneti vücūdımız tofraġın ʿadem yelige birgüsidür nā-çār (8) żarūretdin yār u diyārnı terk ḳılıp ġurbet iḫtiyār ḳılġu-mız durur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[484] -siz eki eksikti; diğer nüshadan ilave edildi. T106b-4
[485] T106b-7

Yār kūyıdın (9) kişi öz meyli birle ketmegey

İḫtiyārı birle cennet ravżasın terk itmegey

faḳaçanaḳ aydı yārānlar bilür-siz- (10) ler kim susız ḳalmaḳnıng noḳṣānı mang̃a köprek durur ṣoḥbet-i ḳadīm ḥaḳḳı meni hem alıp[486] barıng̃ızlar bu firāḳ (11) miḥnet-ḫanede yalġuz taşlamang̃ızlar.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

Cānım sen barmaḳıng̃ġa kim ʿazm etting̃

Cān barsa neçük bolġusıdur (12) ten cānsız

Ve aydılar ey dost-ı yegāne ve hem-dem-i ferzāne bizge sindin cüdālıḳnıng̃ renci (13) vaṭandın acramaḳdın ziyāde durur biz ki her yerge barsaḳ egerçi künümüz yaḫşı keçip ʿişret (14) körsek hem dīdārıng̃dın ayru ʿayşımiz çesmesi tīre bolur ve rāhatımız közi ḫīre (15) bolur ve bizning̃ hem sening̃ ṣoḥbeting̃ ve hem-rāhlıġıng̃dın özge ārzūmız yoḳ, līkin bizning̃ **[73a]** (1) birle yörüp, bir mesāfet ḳaṭʿ ḳılmaġımız müşkil durur ve sening̃ dağı hevā ṣaḥnıda uçmaġıng̃ mümkin irmes (2) bu yosun birle neçük hem-rāhlıḳ ḳılışḳay-miz. faḳaçanaḳ aydı bu iş çāresin sizlerning̃ ṣāf (3) zihning̃izler tapḳusıdur ve men ḫayāl hicrānıdın ḫaste bolġan ve uzaḳ fikr ve şikeste köng̃ül (4) birle ne tedbīr ve endīşe ḳılayın.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Köng̃ül her işde kerek kim dürüst bī-taḳṣīr

Bozuġ köng̃ülde neçük bolġusı tüzük tedbīr

(5) Ve aydılar ey yār-ı ʿazīz bu eşnā sendin ying̃lik müşāhede ḳılmaduḳ belki (6) hemīşe seni ṣabr taḥammülluḳ bilip irdük ammā imdi iḫtimālī bar kim bizning̃ sözümiz birle iş (7) ḳılmaġay-sin ve ʿahdımızġa turmaġay-sin. faḳaçanaḳ aydı hīç andaġ bolur mu kim sizler mening̃ (8) ṣalāḥım üçün söz aytḳay-sizler men ḳabūl ḳılmaġay, sen velī ʿahdī kim mening̃ maṣlaḥatım üçün (9) bolġay anı bozmaġay-men.

Ḳıṭʿa

[486] T106b-11

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün

Bağladım ʿahdī ki hergiz bozmağay-men ʿahdnı

Şarṭ ḳıldım kim seniñg ʿahdıñgnı (10) taşlap ötmeyin

Ördekler aydılar şarṭ bu kim seni köterip hevāġa uçar-miz, sen hergiz (11) sözlemegil sözge ağız açmağıl çünkim her kişiniñg közi tüşse taʿaccüb ḳılıp söz başlar[487] ve taʿarruż (12) kināye başlar çendān ki ʿibāret ve işāret ve taġayyür-i elfāẓ birle söz eşitseñg veyā körseñg (13) añga sözlemegil ve yaman yaḫşıġa til açmağıl. faḳaçanaḳ aydı fermānıñgızlarnı tutayın (14) elbette ḫāmūşluḳ mührin lebimge ḳoyup hīç āferīdege cevāb bermeyin.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün faʿlün

Barıp yanġa kim (15) bir pīr kördüm

Añga didim ki ey ʿaḳl-ı bā-hūş

Mañga ne cān yaḫşıdur aytġıl

Didi ḫāmūş bol ḫāmūş ḫāmūş

[73b] (1) Pes ördekler[488] bir yıġaç kiltürdiler faḳaçanaḳ ol yıġaçnıñg otrasın muḥkem tişledi ve ördekler yıġaç- (2) nıñg iki başın ağızlarıġa alıp hevāġa uçtılar barur irdiler kim güzerleri bir kent üzre (3) tüşti ve kent ḫalḳı olar ḫāllarıdın ḫāber-dār bolup taʿaccübġa ḳaldılar ve her ṭarafdın (4) teferrücġa çıḳıp feryād ḳıldılar ve ḫalāyıḳ hīç vaḳtda mundaġ ġarīb vāḳıʿanı (5) müşāhede ḳılmağaç tañg körüp gīr ve ġavġānı arturdılar. faḳaçanaḳ sāʿatī ḫāmūş (6) bolup irdi āḫiruʾl-emr ġayreti ḳazanı cūşḳa kirdi {kildi}[489]ve ṭāḳatı ṭāḳ bolup aydı kim.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(7) Eylegil yā rāb meni körelmeġannıñg közi kūr

Ve bu sözge ağız açmağı hemān boldı yirge tüşmeki (8) hemān. Ördekler āvāz berdi kim [490]"وَمَا عَلَي اَلرَّسُولِ اِلَّا اَلْبَلَاغُ اَلْمُبِينُ"[491] yaʿnī (9) "peġamber işi ümmet ḥaḳḳıda

[487] İmlası düzeltildi. T107a-12
[488] T107b-2
[489] T107b-7
[490] Peygambere düşen apaçık tebliğden başka bir şey değildir. Kur'an, Ankabūt 18.
[491] İmlası düzeltildi.

naṣīḥat yetkürmekdin özge irmes” dostlardın naṣīḥat (10) aytmaḳ durur ve saʿādet-mendlerdin anı işitmek.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilün

Nīk-ḫ̆āh ger işitse vaʿẓ andın

(11) Bolġusı nīk-baḫt pend-pezīr

Dostluḳdın naṣīḥat aytıp idim

Sen ki bed-baḫt ḳılmadı teʾs̱īr

Bu meṣel fāyidesi (12) oldur kim her kişi dostlar mevʿiẓelerin ḳabūl ḳulaġı birle işitmeydür özinin͡g helākiġa (13) kūşiş ḳılıp rüsvālıḳ maḳāmın zişt çehresidin açḳan bolġay. ʿAzīzler sözini ger kişi (14) işitmeydür nedāmet ilgini bisyār tişlegey muḥkem. Ṭīṭūy nerresi meṣelī kim kiltürdüm eşittim (15) mażmūnıġa muṭṭaliʿ boldum ammā ḳorḳmaġıl beyżā ḳoymaḳġa yer tutġıl kim ḳorḳunçaḳ kişi hergiz [74a] (1) murādıġa yetmes uşol kim deryā vekīli bizge bī-pervālıḳ ḳılmas. Mādesi beyżā ḳoydı Ve çūn (2) balaların beyżānın͡g aḳ köylekin[492] çāk ḳılıp tiriklik niḳābıdın baş çıḳardılar. (3) Deryā mevcḳa kirip olarnı ġarḳ ḳıldı mādesi bu ḥālnı körüp ıżṭırāb birle (4) nerriġa aydı kim ḫāk-sār men bilip irdim su birle oynap bolmas ḥālā balalarnı berbād iperdin͡g (5) ve cānımġa ot yaḳdın͡g bārī endīşe ḳılġıl kim anın͡g birle yaralıḳ kön͡glüm merhem ḳoyulġay. (6) Nerri aydı bu sözni ḥürmet birle aygıl men uşol ʿahd üzre irür-men kim bilip irdim (7) ve sözümge toḫtap deryā vekīlidin intiḳām alġum durur. Pes fiʾl-ḥāl özge ḳuşlar ḳatıġa (8) bardı ve her ṣıfatnın͡g uluġların cemʿ ḳıldı ve ġaraż ḥālın olarġa beyān (9) eylep hemeleridin imdād u yāverlik iltimās ḳıldı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Zebūn aḥvālımızdur bī-nihāyet

Meded çaġı durur (10) vaḳt-i ḳanāʿat

Eger sizler bu vāḳiʿaġa ittifāḳ tüzüp menin͡g dādımnı <bergil> deryā vekīlidin (11) almasan͡gızlar anın͡g cürʾeti artar mundın keyin özge ḳuşlarnın͡g hem balalarıġa (12) ḳaṣd ḳılur Ve çūn mundaġ bolur irse <ve çūn> hememiz balalarımızdın ilig yumaḳımız lāzım- (13) dur ve vaṭanlarımızını taşlap ketmeyin bolmas.

[492] İmlası düzeltildi. T108a-1

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yāki ṣabr etmek kerek ġam-ḫār ḫ̆ārı ẓulmıġa

Yā ḳadem ḳoymaḳ (14) kerek imdi ʿadem ṣaḥrāsıġa

Ḳuşlar bu vāḳiʿadın bed-ḥāl ve şikeste-bāl heme ḳanat ḳoyuşup uçtılar (15) ve sīmurġ dergāhıġa bardılar ve ḥādiṣe ṣūretin a͡ngʿarż ḳılıp aydılar kim ey melīk eger raʿiyyet **[74b]** (1) ġamın yer irse͡ng olar pādişāhı bolġu͡ng durur eger ẓulm-resīdelerġa pervā ḳılmasa͡ng (2) ḳuşlar pādişāhlıḳ raḳamı devleti͡ng ṣafḥasıdın maḥv bolur olar ser-dārlıḳ menşūrı (3) özgeni͡ng ḳolıġa barur.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Uluġ-sin kiçikler ġamını yegil

Ki devrān belāsıdın endīşe ḳıl

Simurġ (4) olarġa tesellī birip ḫadem ü ḥaşem birle ordasıdın çıḳtı ḳuşlar anı͡ng muʿāvenetidin (5) kön͡gül ḳuvvetlenip heme Hind deryāsı ḳıraġıġa yüzlendiler Ve çūn sīmurġ andaġ leşker birle (6) kim tolalıḳda ḥaddı ve ḥaṣrı hīç ḥisāb-dānnı͡ng ḥisābı ḥuṣūlıġa sıġmas irdi.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(7) Ḳanat tügidin aʿżāsıġa savut-ı ḳuyaḳ keydi

Çekip çengāl tumşuḳ birle itik nīze ḫançer

Deryāġa yavuḳ (8) yettiler irse ṣabā nesīmi kim mevc zencīrin tebretküçi irür ol ḫaberni deryā vekīliġa (9) yetkürdi Ve çūn ol sīmurġ leşkeri birle muḥārebe ḳılmaḳ özin ʿāciz kördi irse (10) nā-çār ṭīṭūyını͡ng balaların berdi. Ve bu efsāneni keltürmekdin ġaraż bu kim hīç düşmenni (11) egerçi ḥaḳīr bolsa hem sehl tutḳuluḳ imes ve kiçik ignedin āteş kelür kim anı (12) uzun nīze ḳılaʾlmas ve ot uçḳunı egerçi naẓarda endek körünür ammā her nemersege (13) tüşse köydürür. Ḥükemā aytıpdurlar kim mi͡ng kişini͡ng dostluġı bir kişini͡ng düşmenlikige (14) berāber kilʾelmes.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün faʿ

Dost bolmaḳġa miṉg kişi azdur

Düşmen olmaḳġa bir kişi bisyār

Ve Şenzebe (15) aydı cengni men başlamas-men tā tuz ḥaḳḳın saḳlamaġan at birle atanmaġay-men ammā Şīr eger maṉga ḳaṣd **[75a]** (1) ḳılsa öz tenimni muḥāfaẓat ḳılmaḳ ve żararnı özdin defʿ etmekni lāzım tutar-men. Dimne (2) aydı eger Şīr ḳatıġa barsaṉg körgil kim özini igiz ḳılıp ḳuyruġın yerge urup közi (3) şuʿlesi ve açığı ot dik berḳ ursa bilgil kim saṉga ḳaṣdı bar. Şenzebe aydı ārī eger mundaġ (4) ṣūret rū berse Şīrniṉg maṉga ġadr düşmenligi gümāndın yaḳīnġa evrülgüsidür. Dimne (5) şād-mān bolup Kelīle ḳatıġa bardı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

Bī-ḫıred kim ġayrnıṉg ġam-gīnlikidin olsa şāh

Ḳılmaṉgız andın (6) vefā ṣıdḳ ümīdin hīç yād

Kelīle aydı işin ne yerge yetti. Cevāb berdi kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Şükr baḫtımdın ḳılur-men rūzgārımdın (7) dağı

El-ḥamdu li'l-lāh ki besī ferāġat rūy berdi ve mundaġ müşkil işim āsānlıḳ birle bütti. Dimne bu sözni (8) aytur irdi devrān mükāfāt tili birle başīret hūş-mendleri ḳulaḳıġa bu ḳıṭʿanı oḳur irdi.

(9) **Ḳıṭʿa**

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ne ḫoş tutmış ḥarīfler ilgi sāḳīniṉg ser-i zülfin

Olarnı çarḫnıṉg devri amān tapmaḳġa ger ḳoysa

Pes her iki (10) Şīr sarı bardılar ittifāḳan Şenzebe hem olar birle özin anda iltti Şīrniṉg aṉga közi (11) tüşti irse Dimneniṉg demdeme vesvesesin yādıġa kiltürüp cürʾet ve ġayreti cūş (12) ḳıldı, körkürep ġarḳırap ḳuyruġın yerge uruşḳa aldı ve ġażab ġāyetidin tişlerin (13) bir birige urar irdi. Şenzebe muʿayyen bildi kim Şīrniṉg

ḳaṣdı bar irken ve özige (14) aydı pādişāhlar ḫıẕmet-kārı ḳorḳınçda yılan birle ve şerīr bile hem-ḫ̆āne bolġanġa (15) oḫşar irken egerçi yılan uyḳuluḳ Şīrnin͡g aġzı yumuġluḳ bolsa ol başın **[75b]** (1) köterür {bu}[493] mu aġzın açar irken. melīk mülāzemetin ḳılur irdi her iki ṭarafdın Dimne (2) nişān bergen ʿalāmātlarnı muʿāyene kördiler andaġ ceng başladı kim ḫurūş[494] feryādları zemīn (3) ʿarṣası ve zamān feżāsıġa pür boldı.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿilün faʿ

Ol bīşe ara sibāʿ ve vaḥşī

Ġavġālardın bolup perīşān

Kirdi birisi (4) töşükke ḳaçıp

Boldı ḫas içinde pinhān

Kelīle bu ṣūretni kördi irse Dimneġa baḳıp aydı:

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿīlün faʿlün

(5) Yüz ḥīle u mekrnin͡g yolını açıp

Ḳoydun͡g daġı ketdin͡g aradın ḳaçıp

Bu fitne nevʿini pest ite’lmes devrān

(6) Yıllar an͡ga yamġur suynı saçıp

Ey nādān ʿāḳıbetin͡g şūmluġın ve bu yaman işin͡gnin͡g mükāfātın (7) bilür-sin. Dimne aydı ʿāḳıbet mükāfātı ḳaysı durur. Kelīle bu ʿamel kim sen ḳıldın͡g munda yetti żarar-ı ẓāhir berür: (8) Biri bu kim hīç żarūret yoḳ turup velī-niʿmetin͡gni belāġa başladın͡g ve an͡ga ḳorḳunç yetkürdün͡g. (9) İkinçi igen͡gni bī-vefā ve bed-ʿahd atandurdun͡g. Üçünçi bī-bāʿiş uynı anın͡g ḳanıġa saʿy ḳılıp (10) anı helāketke saldın͡g. Törtinçi bī-günāh ḳanını gerdenin͡g[495] yükledin͡g. Beşinçi cemāʿatnı pādişāhnın͡g (11) ḥaḳḳıda bed-gümān ḳıldın͡g ve ḳoġladın͡g. Pes iḫtimāli bar kim olarnın͡g ḳorḳınçıdın vaṭan terkin (12) ḳılıp özge menzilge ketkeyler ve ḫān-mānlarıdın āvāre bolup ġurbet iḫtiyār itkeyler. (13) Altınçı sibāʿ leşkerinin͡g sipeh-

[493] T109b-1
[494] İmlası düzeltildi. T109b-4
[495] İmlası düzeltildi.

sālārlarıdın yoḳ ettiñg imdi olar cemʿiyyetiniñg[496] żabṭı (14) niẓāmsız bolġusıdur. Yetinçi özüñgniñg ʿācizlıḳ ve żaʿīflıġın ẓāhir ḳıldıñg (15) ve ol daʿvānı kim sen ḳıldıñg men munı mudārā ve luṭf birle ḳılġum irdi āḫırıġa yetkürmediñg **[76a]** (1) ḫalāyıḳnıñg dengraġı oldur kim uyḳudaḳı pitneni uyġatur[497] mühim kim mülāyimlıḳ birle büter anı (2) ceng cedel birle ötkerür. Dimne aydı meger sen eşitmedüñg mü kim aytıpdurlar.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İş kim bütmes (3) irse ʿaḳl birle

Añga dīvānelıḳ ḳılmaḳ kerekdür

Kelīle aydı sen bu işde ʿaḳl[498] yosunı birle ḳaysı ʿamelni ve tedbīr (4) siyāḳı birle ne ṭarḥ körgüzdüñg, tā andın mühim nā-tamām ḳaldı, açıġlaşmaḳ ve uruşmaḳġa (5) iḥtiyāc tüşti, āḫır bilmes-sin kim tüzük tedbīr ve rāst endīşe cürʾet ve şecāʿatdın muḳaddem irür. (6) "اَلرَّأْىُ قَبْلَ شَجَاعَةِ الشُّجْعَانِ"[499] yaʿnī "tedbīr bahādurlar şecāʿatlarıdın bāver[500] durur." (7) "شجفان، غلمان، ولدان" veznleri {cemʿ siġāsı irürler}[501]

Beyt[502]

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

ʿāḳil [k]işi endīşeni (8) ḳılġusı ṭayyār

Andaġ ki ḳılaʾlmas anı miñg leşker-i[503] cerrār

Ve sen hemīşe kibr ve ʿucb birle maġrūrluġuñg (9) dünyāġa kim bu ġurūr uyḳusı firīfteliġiñg mañga maʿlūm idi anı sañga iẓhār ḳılmaḳda (10) ibā ḳılur irdim ve ümīd tutar irdim kim bu ġurūr uyḳusı bīdār şarābınıñg mestlikidin (11) bir kün özi uyġanġay özi saḳayḳay dip imdi bu hevesni ḫaddın aşurduñg ve gümrāh- (12) lıġıñg bādiyeside serger-dānlıġın ziyāde boldı vaḳt oldur kim nādānlıġıñg kemālı (13) ve

[496] İmlası düzeltildi. T110a-2
[497] -tur eki diğer nüshadan ilave edildi. T110a-4
[498] T110a-7
[499] Tedbīr cesurların cesaretlerinden önce gelir.
[500] İmlası düzeltildi. T110a-11
[501] T110a-12
[502] Beyt yanlış yere yazılmış ve bir mısrayı işaretlememiş.
[503] İmlası düzeltildi.

tīre-dillıġın͡g vebālıdın endekī aytayın sözleri͡n͡g ve işleri͡n͡g ḳabāḥatlarıdın[504] baʿżı (14) deryādın ḳaṭreī taġdın ẕerreī[505] alġan dik beyān ḳılayın.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳopardın͡g ḫalḳ ara türlüg belā- (15) lar

Ve ġadr[506] u mekr birle köp ḫaṭarlar

Seni köp żaʿfdın eyley settārī

İmes-sin hīç bir ṭavrıda bārī

[76b] (1) Dimne aydı ey birāder evvelidin tā āḫır nā-pesend sözler ve yaman işler ve her ʿayb mendin körgen (2) bolsa͡n͡g olarnı imdi aytmaḳın͡g kerek. Kelīle aydı seni͡n͡g ʿaybın bisyār durur evvel bu kim (3) özün͡gni ʿaybsız tutar-sin. İkinçi ol kim kirdārın͡gdın güftārın͡g yaḫşıraḳ durur ve aytıpdur- (4) lar kim pādişāhlarġa hīç ḫaṭar anın͡g berāberi irmes kim vezīrlerini͡n͡g sözi[507] ʿamelidin artuḳ (5) bolġay ve ʿālem ehli ḳavl ve fiʿl birle tört ḳısm irür. Evvel ol kim aytur ḳılmas bu münāfiḳlar (6) baḫīller şīveleridür. İkinçi ol kim aytmas ḳılur bu ādemīler cevān-merdler ʿādet- (7) leridür. Üçünçi ol kim aytur ḳılur bu maʿīşet resmleri, törtünçi ol kim aytmas ḳılmas (8) bu ṭāyife irür kim dün ve ḫasīs ve kem-himmetler bolmış ve sen ol gürūhdın durur-sin kim ayturlar (9) ḳılmaslar ḳavllarını fiʿlleri birle turmaslar ve men hemīşe sözün͡gni hüneri͡n͡gdin artuḳ (10) taptım ve şīrīn sözleri͡n͡gġa firīfte bolup mundaġ ḫaṭarlik işġa şurūʿ ḳıldım ve eger (11) ʿiyāẕen-biʿllāh mundın Şīrġa āfetī yetse bu vilāyetġa fetret ve bī-żabṭlik yüzlenür ve raʿiyyetler (12) sūziş ve ıżṭırābları <ve> ḥaddın aşar ve heme ḫān-mānları telef ve tārācġa keter (13) bular vebāli tamām seni͡n͡g gerdeni͡n͡gġa[508] bolur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿīlün feʿūl/ fāʿilātün müfteʿilün faʿlün

Kim ki bed-kār bed-endīş ol

Yaḫşılıḳ kim an͡ga kerek itmes

(14) Kim ki şāḫ mażarratı tikti

---

[504] İmlası düzeltildi. T110b-3
[505] İmlası düzeltildi. T110b-3
[506] İmlası düzeltildi.
[507] T110b-8
[508] İmlası düzeltildi.

Mīve-i nefʿ aġzıġa yetmes

Dimne aydı pādişāhġa hemīşe nāṣiḥ vezīr irdim (15) ve anıng aḥvālı būstānıda naṣīḥat nihālıdın bölek sözni ikmep irdim. Kelīle aydı nihālī ki **[77a]** (1) ş̱emeresi bu ʿamel durur ıldızıdın kesilgeni[509] yaḫşıraḳ, naṣīḥatī kim mundaġ netīce berür anı aytmaġan (2) ve eşitmegen ve ḫūbraḳ seninge sözüng neçük fāyidelıḳ bolsung kim ʿamel birle ārāste irmes (3) ve ʿamelsiz ʿilm ʿaselsiz mūm dik hīç leẕẕet bermes ve kirdārsız güftār mīvesiz dıraḫt yanglıġ köymek- (4) din özge münāsib irmes.

Naẓm

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

ʿİlm ki yoḳ anda ʿameldin nişān

Tendür uşol kim yoḳ anıng içre cān

ʿİlm dıraḫtī ʿameldür (5) ş̱emer

Ḳıldı ş̱emer bermek üçün kim şecer

Ve ekābirler ve defātir ṣafḥalarıġa kerem ḳalemi birle raḳam ḳılıpdurlar kim (6) alte nemerselerdin fāyide elbette bolmas ʿamelsiz söz, ʿaḳlsız māl, tecribesiz dostluḳ, ṣalāḥ- (7) sız ʿamel niyetsiz tiriklik. Ve pādişeh eger ʿādil kim āzārbolsa līkin vezīr bed-niyet ve bāṭını (8) nā-pāk irse ʿadl menfaʿatın reʿāyāġa yetkürmes ve ḳorḳınçıdın ẓulm-resīdeler ʿarżları (9) pādişāhġa ulanmas ve bu ang oḫşar kim su bolġay taṭlıġ ve süzük anda be-hernig muʿāyene (10) körünüp turġay hīç teşnelik anıng ḳorḳunçıdın ol suġa yavuyalmaġay.

Ḳıṭʿa[510]

Men teşne süzük (11) çeşmege yettim velī andın

Bir ḳaṭre su içmekim yoḳ ṭāḳat bar

Dimne maḳṣūdum sulṭān ḫıẓmeti şerefidin (12) özge irmes. Kelīle aydı kārvān ḫıẓmet-kārlar ceng-cūy (13) bahādurlar pādişāhlar bār-gāhınıng zīb ü zīneti irür ammā sen anı ḫ̆āhiş ḳılur-sin kim özgeler (14) Şīr mülāzemetidin ketkeyler ve sen ol dergāhda yalġuz ḳalġay-sin uluġ ve muʿtemed (15) bolġay-sin bu ḫayāl nādānlıḳ nihāyet-i bī-ʿaḳıllıḳ ġāyetidin irür ang oḫşar kim pādişāhlar **[77b]** (1) hīç nemersege muḳayyed irmesler ve salṭanat mertebesi ḥüsn-i cemāl derecesiġa oḫşar (2) maḥbūbġa ʿāşıḳ ne mıḳdār tolaraḳ durur ḥüsn cilvesi ang artuġraḳ irür sulṭānġa (3)

[509] İmlası düzeltildi. T111a-5
[510] Hece sayısı farklı olduğu için vezin bulunamadı.

ḳança mülāzim ve ḫıẕmet-kār peydā bolġan sarı ḫadem ü ḥaşem tolalıḳıġa meyli ziyāde bolur (4) ve ḫām-ṭamaʿlıġın̄ birle aḥmaḳlıġın nihāyeti ġālib ve rūşendür. Ḥükemā aytıpdurlar kim aḥmaḳ- (5) lıḳ ʿalāmeti beş nemerse durur biri bu kim öz menfaʿatın ġayrın̄ ża rarıda istemek ve yene biri (6) ʿibādet riyāżatin çekmey āḫiret ṣevābın köz tutmaḳ. Üçünçi bu kim bed-ḫūyluḳ ve bī-biżāʿat- (7) lıġı birle ḫatunġa ʿışḳ-bāzlıḳ ḳılmaḳ. Törtünçi bu kim rāḥat u ferāġat birle ʿilm taḥṣīl (8) ḳılmaḳ. Beşinçi bu kim bī-vefālıḳ eylep turup kişidin dostluḳ ṭamaʿ ḳılmaḳ ve men san̄ġa (9) şefḳatim tolalıġıdın bu sözlerni aytur-men velīkin āf-tāb dik rūşen durur kim şeḳāvetin̄ġ (10) ḳara kiçesi mevʿiẓelerim şuʿlesidin rūşenālıḳ almas.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

Kişi baḫtı kilimin kim toḳupdur- (11) lar ḳaralıḳdın

Aḳarmas zemzem kevṣer suyıda min̄ġ yumaḳ birle

Ve menin̄ġ meṣelim senin̄ġ birle an̄ġa (12) oḫşar kim kimerse ol ḳuşġa aytur irdi beyhūde renc çekmegil ve sözün̄ġni cemʿ (13) işitmeydürler żāyiʿ ḳılmaġıl ol bu naṣīḥatnı ḳabūl ḳılmadı ʿāḳıbet vaʿẓ işitmes- (14) lik sezāsı an̄ġa yetti. Dimne aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kelīle aydı keltürüpdürler kim (15) bir bölek meymūnlar bir taġda orun tutup irdiler anın̄ġ mīve-i giyāhları birle kün **[78a]** (1) ötkerür irdiler ḳażārā kiçe ḳaran̄ġġuluḳda ẓālimlerin̄ġ közidin ḳaran̄ġġuraḳ (2) ve baḫīller ve cāhiller bāṭınlarıdın hem tīreraḳ irdi savuḳ leşkeri olarġa (3) at saldı ve zemherīr ḳuvveti ḳan eṣerin olar tenleridin sıḳıp çıḳardı. Bī-çāre meymūnlar (4) rencūr bolup penāh istemek birle her kūşeġa yügürür irdiler nāgāh yol kenārıda bir pārça (5) rūşen ḳamış yatıpdur gümān ḳıldılar kim ot bolġay. Pes anın̄ġ üzre otun (6) cemʿ ḳılur irdiler utrularıda dıraḫt üstündin bir ḳuş āvāz berdi kim ey (7) meymūnlar ol ot irmes beyhūde renc çekmeyin̄ġizler ammā olar anın̄ġ sözige iltifāt (8) ḳılmas irdiler ḳażārā bu eṣnāda bir kimerse anda yetti ve ol ḳuşġa aydı kim ketmeġil senin̄ġ (9) sözün̄ġ birle olar bī-fāyide işleridin toḫtamaslar özün̄ġ rencūr bolur-sin.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Ezeldin (10) olġan ise her kimerse bed-baḫt

Ḳoyun̄ġ anı ki cedel birle nīk-baḫt olmas

Ve mundaġ kişini pākīze eylemek üçün (11) terbiye körgüzmek şimşīrni taşḳa salıp āzmāyīş ḳılmaḳ ve zehr-i helāhildin[511] tiryāk ḫāṣıyyetin tilemek.

(12) **Ḳıṭʿa**

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Kim ki aṣlı yamandur andın

Ḳılma ümīd yaḫşılıḳ zinhār

Çünki elbette yaḫşı bolmaġusı

Ḳara ḳarġanı cehd ile şunḳar

(13) Ḳuş kördi kim sözni eşitmetmeydürler şefḳati ġāyeti birle dıraḫtdın tüşti tā naṣīḥatını (14) olarġa a‿nglatġay meymūnlar başın üzüp taşladı. Dimne meni‿ng işim seni‿ng birle bu ya‿nglıġ durur (15) men dağı evḳātımnı żāyiʿ ḳılıp bī-pāyide söz birle zenaḫ ufratur-men munda sa‿nga **[78b]** (1) nefʿ yetmese ma‿nga hem żarar yoḳ.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Naṣīḥatı ḳabūl etmes ki niçün

Aytıp di‿ng kim saʿādet aṭıġa min

Ki yetkü‿ng- (2) dür barur menzilge āsān

Eşitmedi kördi ḳoy anı kim

Piyāde yörgey ʿömr içide yek-sān

Dimne aydı ey birāderler olar (3) uluġlar ve kiçiklerge naṣīḥat şarṭın becāy keltürüpdürler ve fażīlet ehliġa mevʿiẓe şarṭın (4) ve resmin tutmaḳ lāzım durur ḫ̆āh eşitsün ḫ̆āh eşitmesün.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün faʿlün

Naṣīḥatnı kişidin dirīġ tutmaġıl ayt

(5) Eşitküçidin eger çendiki öter taḳṣīr

Bulut ḳuruġ taġ üzre yamġurun ayamas

[511] İmlası düzeltildi. T112b-3

Egerçi anda ḳatıġ eylemes teʾs̱īr

(6) Kelīle aydı naṣīḥat eşikin sa‿ġa bağlamas-men velī andın ḳorḳar-men kim sen işi‿ġ bināsın rızḳ veṣīlesige (7) ḳoyup-sin vaḳtā peşīmān bolur-sin kim peşīmānlıḳ sūd ḳılmaġay ve çendān ḳolu‿ġnı tişler-sin (8) ve köksi‿ġni[512] tatalar-sin kim pāyide bermegey ve her iş kim mekr ġadr üzre durur ʿāḳıbet şūmluḳ (9) ve rüsvālıḳ ve encām tapar ve andaġ kim zīrek şerīkke vāḳiʿ boldı ḥīle vebāli belā dāmını‿ġ ḥalḳası (10) bolup öz ḥalḳıġa tüşti ve ġāfil şerīk rāstlıġı ve sādelıġı bereketidin murādıġa yetti. (11) Dimne sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kelīle aydı iki şerīk bar irdi kim biri ʿāḳil biri ġāfil (12) ol biri kim zīreklikidin su yüzige türlüg naḳşlar salur irdi anı Tīz-hūş[513] atadılar (13) ve biri kim bī-nihāyet eblehlikdin sūd ve ziyānın imtiyāz ḳılʾalmas irdi munı ḫurrem-dil atadılar. (14) Bir küni olarġa sūdā-gerçi hevesi bolup bir birleri ittifāḳı birle sefer ḳıldılar kitip barur irdiler (15) ḳażārā yolda bir pāre altun taptılar anı ġanīmet bilip zamānī[514] toḫtadılar ve Tīz-hūş aydı. **[79a]** (1) Ey birāder cihānda sūd bisyārdur el-ḥāl bu pāre altunnı kim mu‿ġa ḳanāʿat eylep öz vaṭan- (2) larımızda ferāġat ḳılmaḳımız evlādur.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Neçe yörgü‿ġ zer tilep ġam-gīn bola

Ḳança zer tapsa‿ġ bolur vehmin tola

(3) Ḥırṣ ile köz kāsesi pür bolmadı

Ḳāniʿ olmayın ṣadef dür bolmadı

Pes yandılar şehrge yavuḳ yetip bir menzilge (4) tüştiler. Ḫurrem-dil aydı ey birāder kelgil bu altunnı üleşeli tā kim daġdaġa ḫalāṣ (5) bolup her ḳaysımız öz ḥiṣṣamizni maḳṣūdımızġa ḫarc ḳılġay-miz. Tīz-hūş cevāb birdi kim altunnı (6) ḥālā ḳısmet ḳılmaḳ ḫūb irmes maṣlaḥat oldur kim iḫtiyācımızġa tuşluḳ alalı ḳalġannı (7) iḫtiyāṭ birle bir yerde pinhān ḳılalı tā bu dustūr birle āfetdin yıraḳ tutup selāmetlik birle (8) ḫarc ḳılġay-miz. Ḫurrem-dil bu efsūnġa firīfte bolup efsānesin ḳabūl ḳıldı ve bu vech birle (9) altundın bir neçesin alıp özgesin ittifāḳ birle dıraḫt tübide defn ḳıldılar şehrge kirip (10) her birleri öz menzillerige bardılar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

---

512 İmlası düzeltildi.
513 İmlası düzeltildi.
514 İmlası düzeltildi. T113a-9

Tañglası kim felek-i şuʿbede-bāz

Ḥoḳḳa-yi ḥīlesidin açtı bu rāz

(11) Tīz-hūş ol dıraḫt tübige bardı ve altunnıñg hemesin açıp {alıp}[515] ketti ḫurrem-dil bu ḥāldın bī-ḫaber ilgeri (12) alġan naḳdīnesin ḫarc ḳılmaḳġa meşġūl irdi tañgla tegrü kim ol tükedi ve Tīz-hūş (13) ḳatıġa bardı ve aydı kim <ve> defīnege baralı ve andın endekī alalı kim men beġāyet muḥtāc boldum. (14) Pes her ikisi dıraḫt tübige bardı ittifāḳ birle çendān aḫtardılar {hīç nişan}[516] tapmadılar (15) [tez]-hūş ve ḫurrem-dilniñg yaḳasıġa ilig urdı aydı kim bu altunnı sen aldıñg ve illā kişi- **[79b]** (1) niñg ḫaberi yoḳ irdi. Bu bī-çāre her-çend sevgend içti hīç yerge yetmedi el-ḳıṣṣa işleri (2) mücādeledin muḥākemege tüşti Tīz-hūş ḫurrem-dilni ḳāḍī-ḫāne iltip añga daʿvā ḳıṣṣasın (3) ve ḳıṣṣa maḳūlesin tamām beyān ḳıldı. ḫurrem-dil men almadım dip tandı. Ḳāḍī[517] "اَلْبَيِّنَةُ لِلْمُدَّعِي (4) وَالْيَمِينُ عَلَي مَنْ أَنْكَرَ"[518] maẓmūnı birle Tīz-hūşdın güvāh tiledi irse Tīz-hūş aydı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(5) Ber yegil ʿömriñgdin ey ḳāḍī ḳażā eyvānıda

ʿÖmrüñg aḥkāmı uzunluḳ birle tapġandur baḫīl

Meniñg güvāhım şol dıraḫt (6) tutur kim altun anıñg tübide kömüklük irdi ümīd-vārdur-men kim ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālā ḳudret-i (7) kāmilesi birle ol dıraḫtnı sözge kiltürgey tā bu ḫıyānet-kārıñg duzdluġıġa kim (8) heme altunnı aldı ve meni ḳuruġ ḳoydı ol tonuġluḳ bergey. Ḳāḍī taʿaccübḳa ḳaldı (9) ve āḫiruʾl-emr añga ḳarār taptı kim ḳāḍī tañgla ol dıraḫt tübige ḥāżır bolup (10) andın güvāhlıḳ tilegey eger dıraḫtnıñg güvāhlıġı müddeʿīniñg müddeʿāsıġa muvāfıḳ (11) tüşse añga ḥükm ḳılġay. Tīz-hūş öyge barıp atasıġa ṣūret-i ḥālnı ayttı ve aydı kim (12) ey ata men sañga işenip dıraḫtnıñg güvāh bolurıġa ḫayāl ḳıldım ve meniñg heme işim seniñg (13) şefḳatiñgge[519] baġlıḳ durur ve dağı çendān nemerse ol aḥmaḳdın alay kim olar birle (14) ḳalġan ʿömrümizni ferāġatda ötkereli. Atası aydı bu mühimde men ḳılur iş ḳaysı durur. (15) Oġlı aydı ol dıraḫtnıñg içi kevāk[520] durur anda kişi pinhān bolsa hergiz körünmes, sen **[80a]** (1) bu kiçe anda barġıl dıraḫtnıñg kevākide yatġıl tā kim ḳāḍī anda barsa güvāh tilese müddeʿāġa (2) muvāfıḳ şehādet körgil. Atası aydı ey

[515] T113b-6
[516] T113b-10
[517] Delil davacıya, yemin inkar edene aittir. (İlmi kaide).
[518] İmlası düzeltildi.
[519] T114a-7
[520] T114a-11 kāvek

oġlum bu ḥīle mekr başıdın ötkil kim eger ḫalḳġa (3) firīb birsen̄g ḫāliḳnı firīfte ḳılıp bolmas.

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün feʿūl

Her rāzrnı[521] ve rāyı felek bilgüsidür

(4) Kim mūy-be-mūy reng-be-reng bilgüsidür

Ger ḫalḳnı mekr körgüzüp azġurġun̄g

Nitgün̄gdür īn-geh yek-be-yek bilgüsidür

(5) Ve bisyār ḥīle durur kim velī öz igesige yanıp[522] ol rüsvā ve şerm-sār {bolurlar}[523] ve men ḳorḳar-men kim mabādā senin̄g mekrin̄g faḳa mekri dik bolġan. Oġlı aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Atası aydı bir faḳa bir yılanġa yavuḳ (6) vaṭan tutup irdi her vaḳt kim faḳa bala çıḳarsa yılan içige kigürüp bu bī-çāreni ol ẓulm-mübtelālıḳ (7) salıp ferzend firāḳıda serger-dān ḳılur irdi bu faḳa ḫarçeng birle dost ve mihr-bān (8) ve refīḳ ḳadr-dān irdiler bir küni faḳa ḫarçeng ḳatıġa bardı ve aydı ey yār-ı muvāfıḳ (9) san̄ga lāyıḳ endīşe ve tedbīr ḳılġıl kim uluġ düşmenim bar durur ne anın̄g birle bolurga ṣabr ḳıla- (10) lur-men ve ne ol yerdin keterge ṭāḳat tutalur-men Ve çūn ol yer kim men anda bolupdur-men (11) beġāyet yaḫşı mevżiʿ durur ve merġ-zārī kim ʿarṣası felek ṣaḥnı dik feraḥ-efzāy ve dil-güşāy (12) nesīmi ḫūblar zülfleri dik ʿıṭr-sāy.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Açıban yüz varaḳnı defter-i gül

Alıp lāle iligge sāġar-ı mül

(13) Esip anda şimāl-ı ʿanber-i ter

Ḳılıp eṭrāfını ʿabīr-āmīz

Ve hīç kişi öz iḫtiyārı birle mundaġ (14) menzilni ḳolıdın ipermes bu firdevs yerin numūnesidin kön̄gül kötermes.

---

[521] İmlası düzeltildi.
[522] Sayfa kenarında bir satır ilave var.
[523] T114a-15

{Beyt}[524]

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Vaṭanım (15) kūy-ı muġāndur ki ne zībā yerdür

Terk etmes kişi ʿāḳil ise mundaġ yerni.

Ḫarçeng aydı ġam yemegil ḳavī **[80b]** (1) düşmenni ḥīle kemendiġa alsa bolur ve ġālib ḫaṣmnı mekr dāmıġa salsa bolur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tutsa bolġay kim ḳuşnı dām açıp

(2) Dāne-i ḥīlelerni anda saçıp

faḳa aydı sen bu bābda ḥīle kitābıdın ne ḥāṣıl ḳıldıng bu düşmenni şerning[525] (3) defʿide ne çāre bilding. Ḫarçeng aydı fulān yerde molunī bardur ceng-cūy ve tīz-ḫūy neçe (4) uşaḳ balıḳlarnı alıp keltürgil molun töşük aġzıdın tā yılan uvasıġa (5) tegrü anda munda taşlaġıl molun çıḳıp balıḳlarnı yiyü yılan mekānıġa barıp anı hem yegey (6) bu ḥīle birle anıng şerridin ḳutulġay-sin, faḳa bu tedbīr cihetidin kim taḳdīrġa muvāfıḳ irdi (7) yılannı yoḳ etti. Munıng birle iki üç kün ötti irse molunġa balıḳ ārzūsı bolup (8) töşükdin çıḳtı ve ol izi birle kim balıḳlarnı terip yep irdi yılan ordasıġa bardı (9) anda hīç nime ḥāṣıl ḳılmaġaç faḳanı tapıp heme balaları birle yedi.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Böridin munı ḳutḳarıp ey dirīġ

(10) Yeding böri yanglıġ özüng bī-dirīġ

Bu meṣelni ang a keltürdüm tā bilgey-sin kim ḥīleling āḫırı (11) girif-tārlıġ durur mekrning ʿāḳıbeti ḫāk-sārlıḳ.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṭarīḳ-i mekrige ger ḳoysangız gām

[524] T114b-10
[525] İmlası düzeltildi.

Belā dāmıġa (12) tüşmekdür ser-encām

Oġlı aydı ey ata sözni ḳısḳa ḳılġıl ve uzun endīşeni ḳoygıl (13) bu iş az meşaḳḳatlıġ irür bisyār menfaʿatlıḳ irür āḫır bī-çāre abuşḳanı māl (14) ḥırşı ve ferzend mihri diyānet ser-menzilidin ḫıyānet bādiyesiġa iltti ve āyet [526]"اِنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ (15)" sırrı ẓuhūrıġa keldi yaʿnī "mālıñgızlar ve ferzendiñgiz **[81a]** (1) sizlerni yoldın çıḳarġuçı irür" "فِتْنَة" kelimesi ism-i {fāʿil}[527] maʿnāsıda kelgen maṣdar, mürüvvet ṭarīḳın (2) taşlap mundaġ iş kim şerīʿat ve ʿörfde yaman durur anı ḳılmaḳnı revā kördi ḳaravul (3) kiçe barıp dıraḫt kevākide yattı irtesi kim āf-tāb pākīze-rāy felek ḳāḍī-ḫānesige çıḳıp (4) olturdı ve ḳara yüz kiçe ḥayātı ʿālem ehliġa kündüz dik rūşen boldı irse ḳāḍī (5) gürūh-ı ḫalāyıḳlar birle dıraḫt tübige ḥāżır boldılar dıraḫt eṭrāfıda ṣaf tuttı- (6) lar. Ḳāḍī dıraḫtġa baḳıp daʿvā ṣūretin ḥaḳīḳatın suvāl ḳıldı. Şol zamān dıraḫt içidin (7) āvāz çıḳtı kim altunnıñg hemesin ḫurrem-dil alıp ketti ve Tīz-hūş kim şerīki irdi añga ẓulm (8) ḳıldı. Ḳāḍī ferāset birle bildi kim dıraḫt içre kimerse pinhān bolupdur anı āşikāre ḳılmaḳ (9) yaḫşı tedbīrsiz müyesser bolmas.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün/ mefāʿīlü feʿilātün faʿ

Sır-ı her naḳş eger bolsa kişidin pinhān

Āşikārā olġusı tedbīrniñg āyīnesi

(10) Pes buyurdı tā ol dıraḫt eṭrāfıġa otun cemʿ ḳıldılar tā kim dıraḫt otun arasıda (11) ḳaldı ve añga ot yaḳtılar ve ot dıraḫtġa tutaştı bu ḫām abuşḳa kebāb yañglıġ pişti (12) miskīn pīr bildi kim bu ot bir nefesde anıñg vücūdın kül ḳılıp kökke savurġay, derhāl (13) amān tilep feryād ḳıldı. ḳāḍī külüp pīrni çıḳarıp ḥālnı suvāl ḳıldı bu māl ḥırşıġa (14) köygen pīr nā-çār vāḳıʿa ṣūretin rāstlıḳ birle cevāb berdi ḳāḍī iş ġavrıġa muṭṭaliʿ boldı (15) irse ḫurrem-dilniñg diyanet ü rāstlıġın Tīz-hūş ḫıyānet ve nā-bekārlıġın ḫalāyıḳġa ʿayān ḳıldı **[81b]** (1) ve sāʿatī ötmey turup pīr-i fānī cihāndın cāvidānī sarāyıġa tiriklik raḫt u bārın köterip ketti (2) ve dünyā ḥarāretidin āḫiret otı şerāresiġa özin vāṣıl etti. Tīz-hūş atasınıñg ölügin (3) gerdenige alıp şehrġa yüzlendi ve ḫurrem-dil rāstlıġı ve diyāneti bereketidin heme altunnı tapıp alıp (4) ser-encām birle şād ḫurrem ferāġat sürdi. Bu meṣelni keltürmekde maḳṣūd bu kim cümle ḫalāyıḳġa maʿlūm (5) bolġay mekr ü ġadrnıñg ʿāḳıbeti şūmluġ ḫāk-sārlıḳdın özge fāyide bermeyin ve büzürgī aytıp durur.

(6) Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[526] Bilin ki mallarınız ve çoluk çocuğunuz birer deneme aracıdır. Kur'an, Enfāl 28.
[527] T115a-12

Rāst kerek ādemīge iʿtiḳād

İgri kişi tapmadı hergiz murād

Ve yene aytıp durur:

{Beyt}[528]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kişi kim mekr sarı ḳoysa ḳadem,

Öz vücūdını (7) eylegüsi ʿadem

Ḥīle māri ki bardur iki seri

Her birinin͡g bar durur żararı,

Ol biri ḫaṣm sarı ḳılġay ḳahr,

Bu biri igesige salġay zehr.

(8) Dimne aydı sen rāy-ı tedbīrġa mekr ḥīle<ġa> aṭ ḳoydun͡g men bu mühimni yaḫşı tedbīr birle dürüst ḳıldım. (9) Kelīle aydı senin͡g ʿaḳlın͡g nāḳışlıġı ve tedbīrin͡g żaʿīflıġıda andaġ-sin kim til anı beyān ḳılmaḳḳa (10) ḳāṣır durur ve bāṭınıń͡g arıġsızlıḳda ve cāh u manṣıbda ḥırṣlıġın͡g ān-mıḳdār durur kim beyān (11) anıń͡g edāsıda[529] ʿāciz irür ve ḥīle ve mekrnin͡g fāyidesi velī-niʿmetiń͡gġa bu durur kim körüp turar-sin. (12) Tā āḫır anıń͡g vebāli san͡ga ne yan͡glıġ yeter irken. Ve iki yüzlük ve iki tillıḳ bolmaḳın͡g (13) san͡ga nevʿ netīce berür irken. Dimne iki yüzlük bolmaḳdın ne ziyān kim gül-i raʿnādur ve ne yaḳdın (14) būstān zīneti bir durur iki tillıḳ bolmaḳdın ne żarar kim vezīr ḳalemin͡g tili iki ayrılġan (15) pādişāhnıń͡g māl mülkiġa müteṣaddī irür ve ḳılıç kim bir başlıḳ[530] işi ḳan tökmek durur ve tarġaḳ hem keser, **[82a]** (1) [iki] tillıḳ iki başlıḳ üçün işi nāzenīnler başı üzre orun tutmaḳ.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātün mefāʿīlü fāʿilün

Ḳan yutġusı (2) ḳılıç kibi bu künde ol kişi

Yek-rūy [u] yek-zebānlıḳ irür ḫūyı her zamān

Ḳıṭʿa

---

[528] T116a-2
[529] T116a-8
[530] İmlası düzeltildi.

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlün fāʿilün

Baş üzre yer berür aṅga kim ger bolur ise

(3) Tarġaḳ dik iki yüzlük hem daġı ṣad-zebān

Kelīle aydı ey Dimne mundaġ beyhūde sözlerni ḳoyġıl- (4) sen ol dür veyā gül irmes-sin kim cemālıṅgnı bir körmek birle köz rūşen bolġay belki ol (5) dil-āzār tiken durur-sin kim ḫalāyıḳġa zararıṅgdın bölek nemerse yetmes ve ol iki tillıḳ (6) ḳalem imes-sin kim melekūt esrārıdın ḫayr bergey-sin, belki ol iki tillıḳ yılan irür-sin (7) zebānıṅg zehrdin özge sūd bermes belki yılan sendin besī yaḫşıraḳ durur çūnkim bir tildin (8) zehr kilse biridin tiryāk ḥāṣıl bolur ve seniṅg her iki tilidiṅg zehr aḳadur kim tiryākdın (9) hīç eṣer yoḳ, ārī baʿżı kişi kim anıṅg tilidin tiryāk ḥāṣıl durur eger düşmen ḥaḳḳıda gāhī (10) zehr körgüzse bāk yoḳ çünānçi büzürgī aytıp durur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Zehr ü tiryākim her ikisi tilim uçıda bar

(11) Birni düşmenġa ḳoyup-men birni yār dostġa

Dimne aydı maṅga melāmet ḳılmaḳnı taşlaġıl şāyed kim Şīr (12) Şenzebe aralarıda āşinālıḳ peydā bolġay ve muḥabbet siyāḳı tüzelgey. Kelīle aydı bu imdi (13) muḥāl durur, sen bilmes-sin kim üç nemerse vāḳiʿ bolmasıda ber-ḳarār dururlar vāḳiʿ (14) bolġandın keyin bular ṣābit turmaġı mümkin irmes. Ol çeşme-i kārīz suyı kim deryā (15) suyıġa ḳoşulmasda besī şīrīn ḫoş-güvār durur vaḳtā kim deryāġa ulandı [82b] (1) burunḳı leṭāfetidin köz tutup bolmas. İkinçi ḫoş aḳrabālarıdaġı tüzüklük kim (2) ol şikāk bed-endīş sözleri araġa kirmesde bāḳī durur ammā ol bāṭını igri bozuḳ- (3) larnıṅg savuḳ nefesleri aradaḳı[531] ülfet ḳızılıḳını[532] yoḳattı irse muvāfaḳat ḳazanıġa (4) ıssıġ ötmeki beġāyet müşkil durur. Üçünçi ṣoḥbet ve muḥabbet çeşmesi tā ol vaḳtġa tegrü ṣāf turar kim (5) suḫan-ı çīn ve pitne-engīzlerġa arada yol bermeseler ammā ol, vaḳtā ol ḫāk-sār furṣat tapıp fesād tofraġı (6) birle anı lāyıttı irse ġubār köterilip dostluḳ peydā bolmaḳġa iʿtimād ḳılıp bolmas mundın keyin eger ol Şīrniṅg (7) pençesidin ḫalāṣlıḳ tapsa hergiz temelluḳ talṭīfiġa inanmas ve eger biʿl-farż āşinā boluşsalar hem bir birleri- (8) din köṅgül daġdaġası ketmes.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlün feʿilün

[531] T117a-2
[532] İmlası düzeltildi. T117a-2

Üzgen yaḳan͡gız eger ulanur

Līkin arada tügünçi ḳalur

Dimne aydı, eger men (9) Şīr mülāzemetin terk etsem ve bir gūşede senin͡g ṣoḥbetin͡g tutup ʿuzlet başın ḫalvet yaḳasıda yaşursam[533] (10) neçük bolġay. Kelīle aydı heyhāt kim men imdi senin͡g birle ṣoḥbet tutmas-men ve senin͡g birle yörmekdin (11) her bār ḳorḳar irdim çūnkim ʿulemā aytıpdurlar cāhil ve fāsıḳ ṣoḥbetidin perhīz ḳılmaḳ kerek (12) ve ṣāliḥ ʿāḳil ḫıẕmetin iltizām eylemek fısḳ u fücūr ehli birle ülfet tutmaḳ yılannı terbiye ḳılġanġa (13) oḫşayur her neçe mār-bāz [a]nı saḳlamaḳda renc tartar āḫır zehri netīcesidin[534] an͡ga çāşnī (14) yetkürür ammā yaḫşılar ve dāniş-mendler mülāzemeti ʿaṭṭārlarının͡g ṣandūḳları yan͡glıġ durur eger (15) kişige andın nemerse yetmese hem ḫoş-būylıġı dimāġnı muʿaṭṭar ḳılur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿAṭṭār eylegil ʿaṭṭārlarnı cüst ü cūy

[83a] (1) Tapḳay-sin tā kim olardın yaḫşı būy

Ḳılma āhen-ger dükkānıġa güzer

Yetkürür ot birle dūdıdın żarar

(2) Sendin neçük vefā ümīd tutsa bolur kim öz pādişāhın͡gġa īn-heme iʿzāz u ikrāmnı andın taptın͡g bu yaman (3) işni an͡ga revā kördün͡g ve anın͡g inʿāmı ve ikrāmı ḫuḳūḳın nā-būd eyledin͡g.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ne ḫaḳdın ne (4) özdin san͡ga şerm bar

Ne ildin közün͡gde uyat ber-ḳarār

Ve yine aytıpdurlar kim:

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

[533] İmlası düzeltildi. T117a-10
[534] T117b-1

Kilse ger meclisge (5) ger ü şermende-ṣıfat

Al özüñ͡gni yaḳaġa cüst ki tutma ṣoḥbet

Kişi kim ṣoḥbetdin köñ͡glüñ͡g eger ḫurrem (6) imes

Ḳaşıda turma yüz ferseng anıñ͡gdın narı ket

Ve andaġ kim yaḫşılar ṣoḥbetiniñ͡g (7) eṣeri endek zamānda ẓuhūrġa kilür. Pes ʿāḳil kāmil kerek kim dānālar ve yaḫşı ḫūyluḳlar ve rāst- (8) gūylar {birle}[535] dostluḳ ḳılġay ve yalġançı ve bī-diyānetlerdin özin tartġay.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Bolʾalmas kimse ḫalvetni (9) yaraġlap

Öy içre olturup eşikni baġlap

Muvāfiḳ āşināni eyle taḥṣīl

Ki ṣoḥbetke yaramas her fitne-dil

Mañ͡ga bir ʿālimī (10) bu sözni aydı

Ki raḥmet eylesün rūḥıġa teñ͡gri

Yamanlar birle bolsa her kişi yār

Bolur āḫır belā içre girif-tār

Ve her kişi kim nā-cinsni (11) yār tutsa ve nādān dostġa işense añ͡ga ol yeter kim uşol bāġ-bānġa yetti. Dimne aydı neçük irken ol. (12) **Ḥikāyet**: Kelīle aydı bāġ-bānī bar irdi kim tiriklik evḳātıda türlüg zirāʿatlar ṣuʿlesin vācib bilür (13) irdi, nāzenīn ʿömrin bāġ u būstān etmekige ṣarf ḳılur irdi ve bir bāġı bar irdi kim anıñ͡g (14) firdevs-i nişān çemeni dıraḫtları pākīzelıḳdın ḥayret tofrāġın irem ravżası- (15) nıñ͡g közige urar irdi. Kölleri ve arıḳları ḫoş-ṭarzlıḳdın ḥayret dāġın cūd būstānı- **[83b]** (1) nıñ͡g sīnesige ḳoyar irdi. Reng-ā-reng dıraḫtlardın ṭāvuslar cilvesi ẓāhir, zer-nigār (2) gülleridin keykāvusnıñ͡g tācınıñ͡g furūġı māhı ve ṣoḥbeti nāzik bedenleriñ͡g gün-ā-gün ḫulleleri (3) dik münevver, nesīmi ʿanber-furūşlarnıñ͡g öyleri dik hevāsı muʿaṭṭar, yaş dıraḫtları yükleri tola- (4) lıḳdın ḳarılar uçası dik iñ͡geşip irdi ve ḥalāvet-āmīz mīveleri behişt cilvesi dik tüb- (5) süz yeşip irdi. Yazlıḳ yemişleri beġāyet nezāketlik ve küzlük ṣemereleri bī-nihāyet leṭāfetlik ve almaları (6) dil-ber

[535] T117b-12

ẕeḳanları dik köñgüllerni ṣayd ḳılġan ve yaḫşı renglik būy birle ʿālem ehlini ḳayd ḳılġan.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(7) Almanı Çūn ẕeḳan-ı yārġa oḫşattılar

Çehresi boldı ḳızıl nūrı bile toldı bāġ

Alma şāḫ üstünidin tofraḳ (8) ara şuʿle berür

Rūz-ı rūşen ara kim kördi dıraḫt üzre çerāġ

Armūd her şāḫda āb-ı ḥayāt kūzesi yaşarıp nebāt (9) ṣurāḥīsi dik irür irdi ve kerem tili birle yolsızlarġa bayḳuş ṣadāsın berür irdi.

(10) **Ḳıṭʿa**

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Bu nevʿ şerbet ile dimeñgiz anı ārmūd

Nebāt kūzesidür kim asıldı şāḫ üzre

Peşmīne-pūş kiçe (11) bīdār ṣūfīler dik sarıġ ruḫsār birle ḳudret ḫān-kāhī pençeresidin yüz körsetür irdi (12) ve zerdālū {çehresi}[536] ʿāşıḳlarnıñg derd-ālūd ve köñgüllerige ay kündin nişān berür irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün fāʿilün/fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bihī sarıġ (13) mihridin men dağı mihrimdin sarıġ

Sarġayıp ol mihrdin men [u] mühimniñg mihridin

Enār ġonçesiniñg altunluḳ (14) gūyī kök bergler içidin kökdeki āf-tāb dik tābān ve zer-nigār muḥammeri beġāyet ḫoş-būyluḳlar (15) birle çemen ṣaḥnıda dıraḫşān.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Enārı çūn leb-i dil-dār-ı ḫandān

[536] T118b-2

Ẓariflerġa ḥarīf-i āb-ı ḥayvān

[84a] (1) Sınamaḳġa anı bu çarḫ-ı devvār

İçige saldı yāḳūt-ı feraḥ-kār

Lebni lebige dağı ḳılmayın dost

Leṭāfet suyı aḳıp aġzıdın cüst

(2) Disem şeftālūnıṉg vaṣfını üzüm

Kelip ḫāṭırıma ol yār külgüm

Bir ṭarafdın encīr kim ḳudret ḳavlı anıṉg kemāl-i vaṣfın (3) ḳand-ı kūknār tertīb berip andın ve't-tīn ḫilʿatın tolġazdı ve bir cānibdin üzüm ḥikmet ḳalemi (4) anıṉg ṣıfātın "فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا وَعِنَباً"[537] şafḥasıġa yazdı ve bergleri kim aralarıdın (5) ḫūşe baş çıḳardı alaḳanları (?) kim āf-tāb otı şiddetidin ḳabardı ve't-tīn yaʿnī "encīr ḥürmeti birle (6) bu ḳasem." Keyinki āyet tercemesi bu kim "Pes indürdük yerde dāneni ve üzümni ve çemenler eṭrāfıda (7) sarıġ ḳaġunlar kim her biri pālīz arasıdın kök ṣaḥnıda talun ay körüngen dik cilve berür (8) irdi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her ḳaġun kim köründi sebzesidin

Būy aldı behişt mīvesidin

Pend birle sarıdın ḫoş-būy

Sebz-ḫaṭ kim ḫaṭṭıda yoḳrur mūy

(9) Dihḳān her dıraḫtıġa çendān köṉgül baġlap idi kim olar birle ne peder yasıdın pervāsı bar irdi ve ne (10) ferzend fikridin ġamıda. Ol bāġda ʿömri tenhālıḳ birle keçürür irdi. Bir küni tenhālıḳdın (11) teng boldı ve yalġuzluḳdın melūl boldı.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bar durur gül birle mīve yār yoḳ andın ne sūd

Pes hem-demsizlıḳ elemi- (12) din ḫāṭırı derdlıḳ bolup deşt sarıġa çıḳtı bir taġ dāmeneside kim ʿarṣası ümīd meydānı yaṉglıġ kiṉgrü (13) irdi her ṭaraf geşt ḳılur

[537] …orada taneler, üzümler…. ortaya çıkardık. Kur'an, ʿAbese 27-28.

irdi. Ḳażārā bir zişt-ṣūret ve Ḳabīḥ-sīret; nā-ḫūş-ṭalʿat (14) nā-pāk ṭīnet ayıġ kim ol tenhālıḳ renci birle perīşān ḥāl bolup taġ başıdın tüşüp anga uçradı.(15) Her ikileri kim yalġuzluḳ derdin tartmaḳ birle hem-cins irdiler ve bir birlerin körmek birle [84b] (1) muḥabbetleri silsilesi ḥareketke keldi ve rūstāyīlik könglü ayıġ āşinālıḳıġa māyil boldı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Barça yer ehli (2) ve hem ehl-i semā

Cinsdürler hem-çū kāh u kehribā

Nār ehli yār ehlining ḫāzini

Nūr ehli nūr ehlining ṭālibi

Ṣāf meyge ṣāflar ṭālib bolur

(3) Derdiġa hem tīreler ṣāḥib bolur

Bāṭın ilige ḫūb körünür ṭālibi

ʿĀḳil ilige ḫoş kilür hem ʿāḳili

Bī-ʿaḳl ayıġ rūstāyī (4) bāġ-bānning temelluḳın kördi dil cānı aning ṣohbetiġa giriftār boldı ve endek işāret birle anı irişip (5) ol behişt-āsā bāġḳa kirdi ve andaḳı gün-ā-gün mīvelerni körmek {birle}[538] beġāyet ḫurrem bolup dihḳānġa (6) muḥabbeti ziyāde boldı, dostluḳ nihālının ıldızı her ikisining könglige bend boldı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Taptılar bir neçe (7) kün dil-bendlıḳ

Birbirining vaṣlıdın āḫır pesendlıḳ

Her vaḳtı kim bāġ-bān[539] istirāḥat sāyeside ferāġat başın (8) rāḥat yastuḳı üzre ḳoysa ayıġ ġam-ḫˇār ve hevā-dārlıḳ yüzidin yastuḳı üzre olturup aning (9) yüzidin {çibinlerining}[540] ürkütür irdi.

Mıṣrāʿ

[538] T119a-15
[539] İmlası düzeltildi. T119b-2
[540] T119b-4

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṭāḳatım yoḳ ki çibin hem yüzüñge sāye salur

Ve bir kün bāġ-bān ulamḳı (10) ʿādeti birlen[541] yatıp uyuḳlap irdi bisyār çibin anıñ közige cemʿ boldı ve ayıġ her-çend ükürtti (11) irse şol zamān yene kilip ḳonar irdi ve bir ṭarafdın ḳozġasa özge cānibdin yene hücūm ḳılur (12) irdi āḫiruʾl-emr ayıġnıñ ġażabı yene cūşġa keldi yigirme batman veznlıḳ taş yanıda (13) turup idi anı köterip anı öltürmek ḳaṣdıda bī-çāre dihḳānnıñ yüzige urdı çibin (14) larġa hīç āsib yetmeyin bāġ-bān başı yer birle yek-sān boldı.[542] Bu vechdin büzürgler aytıpdurlar kim (15) her ḥāl nādān dostdın kim nādān düşmen bihraḳ turur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Düşmen-i dānā sañga gerçi belā-yı cān durur

[85a] (1) Ḫūbdur ol dostdın kim ebleh ü nādān durur

Bu meṣelni añga kiltürdüm kim seniñ birle dostluḳum ol (2) netīceni berür kim başım cefā taşıdın telef bolġay ve sīnem belā oḳıġa hedef.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṣoḥbet-i ebleh irür ḫālī (3) ḳazan yañlıġ tebāh

Kim içi bī-ḥāṣıl başı irür bī-ḥad siyāh

Dimne aydı men mundaġ eblehdin imes-men kim (4) dostumnıñ pāyidesidin ziyānıdın imtiyāz ḳılġay-men. Kelīle aydı men hem bilür-men kim ol (5) mertebede imes-sin ammā ġaraż ġubārı başīretiñ közini tīre ḳılsa mümkin durur kim dost- (6) luḳ ṭarafını taşlaġay ve meniñ delīl anıñ ġadrı üçün ṭayyār ḳılġay-sin çünānçi Şīr Şenzebe ḥaḳḳıda (7) īn-heme pitne ḳopardıñ ve dağı pāk-dāmenlıḳ ve tüzlük daʿvāsın ḳılur-sin.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿilün fāʿlün

Ger dirsen özüñni (8) pāk-dāmen

[541] T119b-5
[542] T119b-10, 11 miyesi tarıḳ dānesi dik saçıldı

Ḫırḳanda nedür şarāb dağı

Ve seniñg meşeliñg dostlar birle ol sūdā-ger meşeli durur şehride (8) sıçḳan yüz batman temürni yese ʿaceb yoḳ kim tā ḳarçıġay ādem ferzendini alıp ḳaçḳay. Dimne aydı (9) neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kelīle[543] aydı keltürüp dururlar kim bir sūdā-ger endek sermāye birle sūdāġa (10) barur boldı ve öyide yüz batman temüri bar irdi. Anı alıp barıp bir dostıġa emānet berdi eger (11) żarūret bolsa anı yene alıp dest-māye ḳılġay ve sefer ḳıldı ne-çend zamāndın keyin (12) (13) yanıp keldi ve ol temürge muḥtāc bolup dostı ḳatıġa bardı ve ol dost diyānetin taşlap (14) ḫıyānet birle temüriñg[544] satıp ḫarc ḳılġan irdi sūdā-gerge aydı ey ḫˇāce men ol temürni bir ḳaçaġa alıp bir kūşede (15) ḳoyup irdim men andın ġāfil kim ol kūşede sıçḳan uvası bar iken āḫır ḫāber-dār boldum **[85b]** (1) anıñg hemesin sıçḳan yepdür. Sūdā-ger cevāb berdi kim rāst aytur-sin sıçḳan temürni yemekke bisyār māyil durur (2) ve ol yumşaḳ temürni çaynamaḳḳa tişi yaḫşı öter.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün fāʿ

Sıçḳanġa temür loḳması bolġay andaġ

Pālūde (3) kim ol ḫalḳġa bergey rāḥat

Ol ḫıyānet-kār[545] bu söz endīşesi tüşti irse şād boldı ve özige aydı kim (4) bu kün sūdā-ger sözlerimge firīfte boldı temürdin muṭlaḳ ümīd üzdi hīç andın yaḫşı irmes (5) kim añga mihmān-dārlıḳ fikrin ḳılsam ḫıyānet esbābın ṭayyār eylesem tā mendin dağı köñglü ziyāde- (6) raḳ cemʿ bolġay. Pes sūdā-gerni mihmānlıḳḳa teklīf ḳıldı ve aydı:

{Naẓm}[546]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nā-gehān mihmānlıḳıñgız bolsa ger bizge ba-hem

(7) Luṭfuñgızdur dīdem üstide ḳadem üzre ḳadem.

Ḫˇāce bu kün żarūrī işim bar irte alıp keleyin dip (8) anıñg öyidin çıḳtı eşiki aldıda anıñg oġlı yörür irdi anı öyige alıp bardı anda pinhān (9) ḳıldı ʿaleʾṣ-ṣabāḥ ḳopup mīz-bānnıñg öyige bardı mīz-bān ḫˇāceni kördi irse perīşān (10) aḥvāl ʿöẕr tilin açtı

[543] Dimne yazılmıştı, düzeltildi. T120a-9
[544] T120a-13
[545] -r harfi eksikti; ilave edildi. T120b-2
[546] Bu satırlar nesir gibi yazılmıştı, nazm olduğu diğer nüshadan anlaşıldı. T120b-6

kim ey mihmān-ı ʿazīz maʿẕūr tutuñg kim bir oġlum ġāyib boldı (11) ve iki üç nevbet şehr ṣaḥrāda münādī ḳıldurduḳ ḫaberini tapmaduḳ.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Eylegüm yaʿḳūb dik yüz (12) nāle birle miñg fiġān

Kim ḫaber bergey yoḳalġan yūsufımdın nā-gehān

Sūdā-ger aydı men tüne kün mundın çıḳıp barur- (13) irdim kim sen aytġan oġulnı hevāda bir ḳarçıġay köterip uçup barur irdi. Mīz-bān (14) feryād çekti ey bī-ʿaḳl ne üçün mundaġ muḥālnı aytur-sin ve munça uluġ bir (15) yalġannı özinggge nisbet ḳılur-sin ḳarçıġaynıñg aġırlıḳı yarım batman çıḳmas ve oġlum vezn- **[86a]** (1) de on batman irdi anı hevā üzre neçük tartıp uçḳay. Sūdā-ger külüp irdi mundın ʿaceb (2) ḳılmaġıl ol şehrde kim yüz batman temürni sıçḳan[547] yese ḳarçıġay hem on batman oġlını köterip (3) uçalmas.[548] Mīz-bān öyige kelip ḥaḳīḳat-ı ḥālnı ḫāber-dār ḳıldı ve aydı ey ḫ̆āce ġam yemegil (4) temürni sıçḳan yemedi. Sūdā-ger cevāb berdi kim oġluñgnı hem ḳarçıġay alıp ḳaçmadı temürni ber (5) oġlıñgnı al. Bu meṣelni keltürdüm kim ol hīç meẕhebde revā irmes kişi kim öz Velī-i niʿmetige mundaġ (6) żararnı revā körmek ve bed-ʿahdlıḳ bühtānnı añga sezā-vār ḳılmaḳ Ve çūn sen pādişāhġa (7) munı ḳıldıñg. Sendin yaḫşılıḳ ümīdi ḳalmadı ve mañga rūşen boldı kim bed-kārlıġın tīreliġıdın (8) ḳaçmaḳ vācib.

Beyt

mefʿūlün feʿilātün mefāʿīlün fāʿ

Devlet tapġum eger ülfetiñgdin ḳaçsam

Miḥnet körgüm şūm yüzige köz açsam

Kelīle, Dimne (9) sözleri bu yerge yetken çaġda Şīr uynı öltürüp irdi ve anıñg ḳanlıġ bedenin tofraġḳa (10) urup irdi. Ammā Şīr Şenzebeniñg işiġa encām berdi irse ġażabı otı pest boldı, (11) açıġı yandı fikrīġa tüşüp özige aydı dirīġā Şenzebe hüner-rāy dāniş ve kāmil irdi (12) anıñg ḥaḳḳıda bu iş kim ḳıldım bilmes-men kim ṣevāb demin üzdüm veyā ḫaṭā ḳademin keltürdüm (13) ve ol sözler birle andın mañga yetkürdiler emānet ḥaḳḳın edā ḳıldılar veyā ḫaṭā ṭarīḳın (14) tuttılar men bārī özümni muṣībet-zede ḳıldım vefā-dār yārımġa öz ḳolum birle ölüm şerbetin (15) içürdüm.

---

[547] T201a-6

[548] uçar-miz şeklinde yazılmıştı; anlam olarak diğer nüshadaki kelime daha uygun olduğu için onu tercih ettik. T121a-7

{Beyt}[549]

mefʿūlü müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

Yārimge[550] yetkürdüm āḫır ḳaṣd ile mundaġ ḫalel

Kāfir boldum ki ḳılmaṣ hīç kāfir bu ʿamel

Şīr nedāmet **[86b]** (1) başın ḳoy salıp melāmet tili birle Şenzebe ḫayālı ḥāl tili birle[551] Şīr semʿiġa bu rubāʿīni yetkürür irdi.

Rubāʿī

mefʿūlün mefāʿīlün mefāʿilün feʿūl/mefʿūlü mefāʿilün mefāʿilün faʿ

Ey dost (2) sebebsiz öltürür mü kişi yār

Ol yārıñg kim vefāsı irdi bisyār

Bīʾl-farż eger dost imes düşmen idi

Düşmenni bu yañglıġ (3) öltürür mu kişi zār

Şīrniñg devāmlıḳ külgüsi yıġıġa mübeddel boldı ve anıñg lāzımlıḳ istimāsı (4) bu ḥādiṣe ḥarāretidin ziyāde yādlandı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫār ġamı tikdi köñglüm içre hicrānnıñg ḳolı

Tā ne gül açılġusıdur (5) bu tikenniñg şāḫıdın

Dimne kim yıraḳdın peşīmānlıḳ āṣārın Şīrniñg çehreside kördi irse (6) ḳatıġa bardı ve aydı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Şehā iḳbāl taḫtı cāyıñg olsun

Felekniñg ḳaṣrı ḫāk-sārıñg olsun

---

[549] T121b-6
[550] Kelime tekrarlanmış.
[551] T121b-9

(7) Yaşın͡g seza olsun, bolġıl ser-firāz

Ki bolġay ḫaşm başı pāy-endāz

Endīşen͡g bāʿiși ve ġamın͡g sebebi nedür mundın şādlıḳ (8) vaḳt ve mundın mübārek kün ḳaydadur kim felek taḫtı ve nuṣret maḳāmıda ḫırāmān ve düşmenlik ölügi (9) meẕellet tofraġıda ġalṭān.

Beyt

müfteʿilün mefāʿilün fāʿilātün

Ṣubḥ-ı ümīd tīġ-ı ẓafer imdi tarttı

Rūz-ı ʿadüvni şām-ı mühlik ḳararttı

(10) Şīr aydı her vaḳt kim Şenzebenin͡g ḫıẕmetide ve ṣoḥbeti eṭvārı ve dānişi āṣārı ve kifāyeti envāʿını (11) yād ḳılur-men man͡ga ġam u endūhve ḥayret ġālib bolur ve el-ḥaḳ [Şenzebe] sipāhnın͡g püşt ü penāhı ve leşkerin͡g (12) meded-kārı irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ketti ol kim ḫāne-i melikiyyet oldı üstüvār

Bardı ol kim mülk żabṭı andın irdi ber-ḳarār

(13) Dimne aydı {ey}[552] melīk senin͡g ol kāfir ġaddārġa teraḥḥum ḳılmaġın͡gnın͡g cāyı yoḳ durur belki bu ẓafer tapmaġın͡gġa (14) şükr-i ilāhī kiltürmek kerek bu naṣīḥat birle kim san͡ga dost berdi şād-mānlıḳ eşikin kön͡güldin (15) açmaḳın͡g lābüdī.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefʿūlü mefāʿīlün

Sizge ki ẓafer ṣubḥı bu künde ṭulūʿ etti

Düşmen başıġa imdi yeldā kiçesi yetti

Bu feṭḥ-nāme kim **[87a]** (1) rūz-nāme-i iḳbāl anın͡g birle durur bu ẓafer menşūrnı kim kār-nāme-i saʿādetġa ol zīnet-i eyyām (2) ṣafḥa üzre ol uluġ dībāce bülend-ʿunvān sanamaḳ kerek.

[552] T122a-8

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü fāʿilün

Yetkürdi yaḫşı niyet (3) beşāret bu kün maṅga

İḳbāl imdi ümīd perdesidin ḳıldı nūr nevā

Bu kün imiş ki ḳıldı anı köṅglüm ārzū

(4) Bu ʿayşdur ki bar idi ol cāngża müddeʿā

Ey pādişāh-ı ʿālem-penāh kişi kim andın cān imīn irmes aṅga raḥm yemek (5) ḫaṭā turur. Sen dik sulṭān-ı ʿālīşānnıṅg düşmenin kūr zindānda bend ḳılmaḳ revā turur çünānçi (6) uşaḳ ilig kim ḳol zīneti ve tutmaḳ ḳoymaḳnıṅg illeti irür, eger anı yılan çaḳsa anıṅg (7) sirāyeti özge aʿżāġa yetmesün dip keserler ve kesmek cerāḥatın ʿayn-ı rāḥat bilürler.

(8) **Beyt**

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün fāʿ

Düşmen ne eger ḳılur ki yā ḳılġuṅg yād

Ol yaḫşı ki bolsa fevtiġa köṅglüṅg şād

Şīrniṅg köṅgli ol tesellī (9) birle endekī teskīn taptı ammā devrān Dimneniṅg efsūnlarıġa firīfte bolmadı uynıṅg (10) ḳışaşın aldı. çūnkim ġadr ḥīle ve mekr efsūn birle ḫalḳnı firīfte ḳılsa bolur ammā ḫāliḳ hemīşe (11) ḥāżır turur ve āḫiruʾl-emr Dimneniṅg işi ser-encām rüsvālıḳġa encām taftı ve yaman (12) işi nihālı ve Ḳabīḥ söz tuḫmı ḥuṣūl körsetip uynıṅg ḳışāşıġa öldi. Pes mekr ü ḥīle u ġadr- (13) nıṅg āḫırı şūmluḳ irken ḥīle ve bed-endīşniṅg ʿāḳıbeti meẕmūmluḳ.[553]

Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

(14) Yamanlıḳdın ölgüsi her yaman

Kişi aldıdın kim ḳutulur çayan

Yamanlıḳ ḳılıp yaḫşılıḳ közleme

Ki ḥanẓal üzüm bergüsidür dime

[553] İmlası düzeltildi. T122b-9

(15) Eger eylesen͡g arfanı geşt ü kār

Ṭamaʿ ḳılmay buġday alış zinhār

Bu yan͡glıġ didi ṣāḥib-dānişī

Yamanġa yamanlıḳ zamāne işi

[87b] (1) İki dünyāda nīk-baḫt oldur

Ḫudā ḫalḳıġa yaḫşılıḳ kiltürür.

İkinçi bāb Bed-kirdārlarnın͡g (2) **sezā tapmaḳları ve olar ʿāḳibetleri şūmluġının͡g beyānıda**. Rāy aydı (3) eşittim şikāk ve çaḳımçı dāsitānın ḥīle eylep yaḳīn cemālın mekr niḳābı birle yaptı ve sözleri (4) müeşşir tüşüp velī-i niʿmetini mürüvvet ṭarīḳıdın çıḳarıp bī-vefālıḳ ve bed-ʿahdlıḳ birle atandurdı (5) ve firīb-āmīzlıḳ birle firīfte ḳılıp şerni an͡ga keltürdi kim öz devleti ḳaşrın (6) vīrān ḳılmaḳġa ve şevketi pāyesiġa şikest bermekke kūşiş ḳıldı. İmdi eger ḥakīm (7) dāniş-mend ṣalāḥnı anda körse kim meni iş ʿāḳıbetidin āgāh etkey, beyān ḳılġay kim Şīr bu ḥādiṣeler (8) vuḳūʿıdın keyin ʿaḳlıġa neçük yanıp Dimne ḥaḳḳıda bed-gümān boldı ve anın͡g mekr ġavrıġa ne nevʿ yetti (9) ve ġaddārlıḳ tedārükin ne yosun birle ayttı ve Dimne öz ḫalāṣlıḳıġa ne delīllerdin sözledi (10) ve āḫır anın͡g fehmi ne işler közledi. Ḥakīm aydı kim.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Şehā mülk milletġa bolġıl penāh

Hüner nūrı (11) bolsun san͡ga şemʿi rāh

Dūrbīnlıḳ ʿāḳıbet-endīşlıḳ anı taḳāżā ḳılur kim pādişāh maḥż bir söz eşitmek (12) birle yen͡gillik ḳılmaġay tā mühim ḥaḳḳıġa rūşen delīl ve ṣāf-dillıḳ birle güvāh bolmasa ol bārede ıżṭırāb (13) birle ḥükm sürmegey.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ġaraż-gū sözidin ger kişi ḳılsa kār

Peşīmān bolup yıġlaġay zār zār

Ve ehl-i ġaraż (14) sözleri ḳabūl tüşüp ol cihetdin yaman iş ve nā-maʿḳūl söz vücūdġa kelse anın͡g tedārüki (15) oldur kim ol suḫen-i çīnġa andaġ güş-māl ve edeb

bergey kim andın özgelerge ʿibretī bolġay **[88a]** (1) ve min-baʿd ol ʿuḳūbet ḳorḳınçıdın hīç kişi ol yaṅglıġ yaman işġa ḳadem ḳoyʾalmaġay.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Taşlaġıl yıldızını (2) kim andın tiken bolġan bī-zār

Perveriş ḳılġıl dıraḫtī ki oldur meyve-dār

Bu meṯel Şīr Dimne ḥikāyetidür kim (3) anıṅg fikr-i fesādıġa muṭṭaliʿ boldı irse aṅga andaġ ʿuḳūbet[554] ḳıldı kim özgelerniṅg ʿibret (4) közi andın rūşen bolup "فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ"[555] āyetin tilleriġa vird ḳıldılar. (5) Yaʿnī "Pesʿibret alınglar ey közlükler" Bu ḳıṣṣa ṣūreti andaġ irdi kim çūn Şīr uydın (6) fāriġ boldı irse şol zamān ḳılġan işġa peşīmān bolup nedāmet ilgin melāmet tişi birle tişler (7) irdi ve ḥayret başın ḥasret tiziġa ḳoyar irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḥasret bile bar idi bu söz dimek işi

(8) İş ki men ḳıldım anı ʿālemde ḳılmas hīç kişi

Ve hemīşe endīşelıḳ irdim bu işde ne üçün uşuḳtum (9) ve dāyim ḫayāl[556] irdim bu mühimde ne üçün taḥammül ḳılmadım.

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün fāʿ

Hevā ilgige tutturdı nefs iligi ʿayān

(10) Ḫilāf-ı ʿaḳl ile ḳıldım ḫaṭā besī ḫandān

Ḳabiḥ işni ḳılıp soṅgra dime kim ni sūd

Ne üçün eyledim ey men bu işni imdi (11) yaman

Ve şīr müddetī bu minvāl birle ve ġuṣṣa melāl birle evḳātın ötkerdi sibāʿ ve vaḥşīler kim bīşe- (12) ara anıṅg raʿiyyetleri irdi bu nevʿ perīşān-ḫāṭır kördiler irse ʿişretleri

---

554 ʿāḳıbet yazılıydı, manaca daha doğru olduğunu düşündüğümüz için diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T123b-1

555 Ey basiret sahipleri, ibret alın. Kur'an, Haşr 2.

556 T123b-8 ḫayālide

(13) bozuldı ve ʿayşları teng boldı. [557]"اَلنَّاسُ عَلَي دِينِ مُلُوكِهِمْ" sırrı (14) olarġa sirāyet ḳıldı heme ḥayrān ve perākende-dil boldılar. Yaʿnī "ḫalāyıḳ pādişāhlar resmi (15) üzre dururlar."

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Köydi köñglüm lāle dik bu çekken āhım dūdıdın

Kimge kim baḳsam irür bu dāġ birle mübtelā

[88b] (1) Ve her bār kim Şenzebe ḥaḳḳın ve mülāzemetleri ādābın yād ḳılıp perīşānlıġı artar irdi ve Şīrġa (2) tesellī ḫāṭır andın bolur irdi kim anıñg evṣāfıdın söz aytsa ve eşitse:

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

Yādıñgdın (3) imesdür-men[558] zamānī ġāfil

Yā digüm aṭıñgnı yā eşitküm kişidin

Ve sibāʿlarnıñg her biri birle (4) ḫalvetler ḳılur irdi ve olardın sözler sorar irdi bu kiçe maḳūledin (5) pelengġa söz başladı köñgli köyükin ḫāṭır perīşānlıġın beyān ḳıldı. Peleng aydı (6) ey melīk ötken iş hem tedbīr ḳolı anıñg tedārükin ḳışḳa durur andın endīşe eylemek dīvāne- (7) likdin irür.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mümkin irmes ḳolġa kelgen atġan oḳ

Bu dağı öz[559] ornıġa yanġay mu yoḳ

Her kişi kim mundaġ ḳolġa (8) kelmes işġa ḳadem ḳoysa iḥtimālī bar kim anıñg ümīdide ḳolıdağı ḥāżırı[560] hem keter ve ol tülki vāḳiʿası dik (9) mundaġ ḳolġa kelmes semiz taḫunı alayın dip aġzıdaḳı ġanīmet tereni bāzġa aldurdı. (10) Şīr sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Peleng aydı keltürüpdürler kim bir aç tülki ṭuʿme istep (11) töşükdin çıḳtı ḥırş ve cūʿ ḳademin her ṭarafge seyr ḳılur irdi nāgāh bir būyī (12)

[557] İnsanlar liderlerinin dini üzeredir. H. , olarak zikredilmiş; ancak kaynaklar mevzu (uydurma)olduğunu bildiriyor. Aliyyü'l-Karî, **el-Esraru'l-Merfua**, 352.
[558] İmlası düzeltildi. T123b-15
[559] İmlası düzeltildi. T124a-5
[560] İmlası düzeltildi. T124a-7

anıñg dimāġıġa yetti ve ol sarı yörüp irdi kördi kim bir pāre tere yatıpdur kim bir sibāʿ (13) anıñg goştın yep teresin ḳoyup irdi aç tülki anı körmeki birle közi rūşen boldı (14) ve tamām aʿżāsıġa sevinç ḳuvveti yügürdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dil-berim būyı meşāmımġa yügürdi nā-gehān

Ölgen irdim kirdi (15) bu vīrān ten içre yeñgi cān

Tülki ol tereni taṣarruf çengālıġa alıp uvasıġa yandı.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[89a] (1) Ḳolġa kelse yār-ı ḫalvet barçadın yaḫşı durur

Ve [tülki] ketip barġunçe güzeri bir kent kenāresiġa tüşti irse anda ne-çend semiz (2) taḫularnı kördi kim otlap yörürler. Bir oġul kim atı zīrek irdi taḫularnı nigeh-bānlıḳ (3) ḳılur tülkiniñg taḫu goştı yimekike iştihāsı ḥareketke ve olarnıñg (4) başların çaynamaḳ ḫayālıda tire çaynamaḳ ẕevḳni ferāmūş etti bu eṣnāda çuburı (5) anda yetip tülküdin sordı kim birāder sañga ne hādiṣe rū berdi kim bisyār ıżṭırābda körermen. (6) Tülki cevāb berdi kim mañga ol niʿmetī kim [561] "وَلَحْمِ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ" maʿnāsıġa cārī durur (7) başıdın ayaġ her ʿużvlarıda ol kim [562] "وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ"[563] sırrı sarı yaʿnī evvelḳı āyet tercemesi (8) ol kim "behiştīlerġa behişt içre ḫˇāhişlerige muvāfıḳ ḳuşlar goştın turarlar" ve keyinki- (9) niñg "ey müʾminler sizler behişt içre nefsiñgizler ārzū ḳıladurġan nemerseler müheyyā durur."

(10) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Başıñgdın tā ayaġ rūḥ-ı mücessem

Bu yañglıġ yaḫşı rūḥı kem durur kem

Ve neçe müddetdür kim cūʿ belāsı ve gürisne- (11) lıḳ ʿaẕābıġa girif-tār irdim rızḳ ḫazīne-bānı mañga bir pārça tere berdi ḥālā bu taḫularnı (12) kördüm iştihā cāẕibesi

[561] …arzu ettikleri kuş etlerini… Kur'an, Vākıʿa 21.
[562] Canlarının istediği … her şey oradadır. Kur'an, Zuhruf 71.
[563] İmlası düzeltildi.

anı taḳāżā ḳıldı kim olardın birin ḳolġa keltürgey-men ārzū (13) tamaġın anın͡g goşt birle tatlıġ eylegey-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿAyşım açıġdur eger şīrīn lebidin dil-berim

(14) Şerbeti luṭf eylese kön͡glüm anı ḫoşlar idi

Çuburı heyhāt heyhāt bisyār kün ötti kim (15) tā men taḫular ḳaṣdıdadur-men ammā oġul kim körer-sin olarnı andaġ muḥāfaẓa ḳılur kim **[89b]** (1) ḫayāl ṣayyādı ḳayġusın almaḳ naḳşın taṣavvur levḥiġa salʾalmas ve men bu ārzūda ḫuşk ḫālī ʿömr ötkerür-men (2) sen kim post-ı pāreī aġzın͡gda naḳddur anı ġanīmet sanaġıl ve beyhūde ṭamaʿ başıdın ötkil.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

(3) Barı ki ḳolun͡gdadur an͡ga ḳılġıl bes

Andın yene özgeni disen ḳılma heves

Tülki aydı ey birāder tā kim murād (4) evciġa çıḳmaḳ mümkin irse dünluḳ ve peslikde turmaḳ bī-himmetlikdin turur tā āsāyiş çemenide ʿişret (5) gülin temāşāġa ḳılmaḳġa ḳudret yārī berse miḥnet tikenlikide ḳadem ḳoymaḳ bī-cürʾetlikdin irür.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mesned-i ʿişretke tā çıḳmaḳḳa bolsa iḫtimāl

Ḫārlıḳ tofraġıda turmaḳ irür bī-ḥād vebāl

Ve meni ʿālī-himmetim ḳoymapdur kim ol (7) tāze semiz goşt dın ümīd üzüp ve sasıḳ ve bī-meze terege ḳanāʿat ḳılġay-men Çuburı (8) aydı ḫām ḥırṣġa himmet at ḳoyup-sin ve ṭamaʿge[564] ġayret laḳab berip-sin ṭamaʿ digen perde-i ḥayānı (9) tüşürür ve ḥaseddin dīn çıḳarur.

Beyt

müfteʿilün mefāʿilün fāʿilātün

[564] Yönelme hali eki diğer nüshadan ilave edildi. T125a-12

Dīnni ḥased köterür ʿaḳlnı ġażab

Dağı ṭamaʿ ḥayānı yalġan ṣalāḥnı

Bu maʿnādın kim bī-ḫaber-sin kim rāḥat ḳanāʿatdadur ʿizzet dervīşlıḳda.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Bu bāzār içre dervīş ki ḳanāʿat (11) eylemekdür sūd

Ḫudāvende ḳanāʿat luṭf etip ḳılġıl meni muñg-suz

Ve hīç andın yaḫşıraḳ irmes kim ol naṣībe kim (12) [565]"اَلرِزْقُ مَقْسُومٌ"[566] dīvānıdın nām-zed ḳılıpdurlar añga ḳanāʿat ḳılġay-sin ve ziyāde tilemek (13) tegresige kim [567]" مَنْ طَلَبَ مَالَا يَعْنِيهِ فَاتَهُ مَا يَعْنِيهِ"[568] netīcesi anda durur urulmagey- sen (14) Evvelḳınıñg maʿnāsı bu kim "her kişige rızḳ ezelde ḳısmet bolupdur kim andın aşmas." İkinçi bu kim "kişi kim (15) ḳolġa kilmeydurġan nemerseni istep ḳolıdaḳı keter."

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Rızḳ bolġandur muḳarrer hem muʿayyen sāʿatī

Bolmaġay andın burun **[90a]** (1) kilmegey andın ziyāde

Ve men ḳorḳar-men kim bu ḳısmet bī-dīn artuḳnı tilemekiñg birle tartḳan (2) tere hem ḳolıñgdın ketgey be-yek-bāre ki maḥrūm şikeste-ḥāl bolġay-sin ne ḫūb oḫşar seniñg (3) ḥālıñg ol işekniñg ḥālıġa kim ḳuyruġsuz irdi ḳuyruġ istep ḳulaġın hem nā-būd (4) eyledi. Tülki sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Çuburı aydı:

Naẓm

mefʿūlü mefāʿilün feʿūlün

Bar irdi işek ki ḳursaḳı toḳ

(5) Barı ʿużvı dürüst ḳuyruḳı yoḳ

Bī-ḥad çekip āh-ı serd nāle vü āh

Ḳuyruḳ ṭalebide çıḳtı nāgāh

---

[565] Rızk taksim edilmiştir.
[566] İmlası düzeltildi.
[567] İmlası düzeltildi.
[568] Faydasız işlerle uğraşan faydalı işleri kaçırır.

Maḥv olġaç özidin (6) iḫtiyārı

Kirdi ḥavze-yi zirāʿat içre barı

Dihḳān baḳıp irdi anı kördi

Bardı iki ḳulaġın üzdi

(7) Ḳuyruḳ tapayın diyen ol işek

İki ḳulaġın yoḳ etti bī-şek

Ḥaddın aşa ḳoysa her kişi kām

Bu nevʿ sezā tapar ser-encām

(8) Tülki bī-ḥad ḥırṣlıḳdın Çuburı naṣīḥatın ḳulaḳ tutup ḳabūl ḳılmadı.

[Beyt]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tüşti başımġa (9) menin̂g yārımġa yetmekdin ḫayāl

Meni mundın menʿ iteydigen ḳılur fikr-i muḥāl

Ve sin temāşā ḳıl kim men ol (10) taḫularnı ḥīle birle neçük tutar-men ve taṣarrufum dāmıġa ne yan̂glıġ kigüredür-men. (11) Bu sözni aydı tereni anda ḳoyup taḫularġa yüzlendi Çuburı kördi kim bī-ġaraż naṣīḥat (12) anın̂g ḳatıġ kön̂glige eṣer ḳılmaydur yanıp öz vaṭanıġa yördi bu eṣnāda bir bāz pervāzda (13) irdi ol tereni kördi ölüp ḳalġan cān-ver taṣavvur ḳılıp sevinç birle kelip alıp hevāġa (14) örledi Tülki taḫu ḳatıġa henūz yetmey turup zīrek kemīn-gāhdın yügürüp çıḳtı tayaḳ birle (15) atıp irdi tülkinin̂g ḳolı sındı bī-çāre tülki cān vehmidin yıḳıla ḳopa ḳaçıp taḫunı **[90b]** (1) ferāmūş ḳıldı tereni taşlaġan yerge özin aldı teredin hīç eṣer tapmadı perīşānlıḳı (2) ziyāde bolup nāle ve tażarruʿ tili birle duʿā ḳılmaḳ üçün āsmānġa baḳtı irse kördi kim tereni (3) bir bāz alıp ketip barıp aytadur kim:

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Alıp irdin̂g kelip irdi dādun̂g

Oynadın̂g igri ve imdi (4) ötürdün

Ve tülki taḫunı ḳolumġa keltürgüm dip ḳolı sınġanıdın ve hem tapġan teresidin (5) ḳuruḳ ḳalġanıdın elemi tartıp başın yerge ura ura min̂gası yerge saçılıp öldi. (6) Bu

meṣelni keltürmekdin ġaraż bu kim ey melīk devlet ḳaṣrınıng bir yanın yoḳatdıng ve ḳalġan- (7) larnı yasamaḳġa meşġūl bolmas-sin dergāhıng muḳarrebleri umerā ve sipāh uluġları (8) aḥvālıġa pervā ḳılmas-sin bu işin birle ölgen Şenzebe tirilmes ve ḥāżır ḫıẕmet-kārlar ve mülāzimler (9) dergāhıngdın yoḳ bolurlar. Şīr bisyār tefekkürdin keyin aydı bu sözüng ʿayn-ı naṣīḥat (10) ve devlet-ḫˇāhlıḳ durur ammā Şenzebe ḥaḳḳıda mendin ḫaṭā ötti ve bu ıżṭırābım telāfīsi üçün (11) durur. Peleng aydı telāfī tedārüki ıżṭırāb birle bolmas belki tüzük tedbīr ve rāst köngül birle (12) vuḳūʿġa kilür ṣalāḥ andadur kim bu cezaʿ [569] u bī-ḫodluġnı terk eylep iş bināsın tedbīrġa (13) ḳoyġıl ve Şenzebe mühimining peyige tüşkil ve anıng aḥvālın yaḫşı taḥḳīḳ ḳılġıl eger sözler kim (14) anıng bāreside yetkürdiler rāst vāḳiʿ irken irse ol ḫod ġadr cezāsın (15) ve küfrānı sezāsın tapıp durur eger anıng ḥaḳḳıda vāḳiʿ bolmaġan bolsa ġalaṭ nemerselerni ṣüretġa **[91a]** (1) keltürüp bühtān baġlaġan bolsalar çaḳımçı ṣāḥib-i ġarażnı tapıp intiḳām oḳıġa nişāne eylemeking- (2) ler kerek.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

Her vech bilen yamannı yoḳ etken ḫūb

Şīr aydı memleket vezīri-sin ve men[570] bu müddetde (3) sening rāy u tedbīringġa işenipdür-men ve her nevʿī birle hem ʿaḳlıng taḳāżā ḳılur (4) bu işni anglaġıl meni bu ıżṭırāb girdābıdın çıḳarġıl. Peleng ʿahde aldı kim endek zamānda (5) bu mühim ḥaḳīḳatın pādişāhġa rūşen ḳılġay ve yaḫşı taḥḳīḳ etip anı bir bir ḫaber bergey.

Beyt[571]

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

(6) ʿayān ḳılıp çıḳaray her mühimni şāhā

Bil kişi çıḳarġay yanglıġ ḫamīr içidin ḳıl.

Şīr bu vaʿdeġa (7) endek tesellī taptı peleng icāze alıp öz vaṭanıġa yandı ḳażārā barur irdi kim güzeri Kelīle (8) ve Dimnening öylerige tüşti. Ötüp barġunça ḳulaḳıġa bülend āvāz eşitildi turup tefaḫḫuş (9) ḳılıp yaḫşı ḳulaḳ saldı irse bildi kim olar ara baḥṣ-i münāẓara bardur peleng ilgeri hem (10) Dimnedin bed-gümān bolup yörüp irdi bu vaḳt kim Kelīlening ḫiṭāb birle ʿiṭāb ḳılġanın (11) eşitti irse gümānı ziyāderaḳ boldı ve yavuḳraḳ barıp tam arḳasıdın olar mācerāsıġa (12) hūş ḳulaġın açıp turdı ve

[569] İmlası düzeltildi. T126b-18
[570] T126b-13
[571] Metinde nesir gibi yazılmıştı; nazım olduğu diğer nüshadan anlaşıldı. T127a-2

eşitti kim Kelīle aytur: Ey Dimne yaman uluġ iş[572] ḳıldıñg ve aġır (13) yükni özüñgge köterdi[n] ve pādişāhnıñg ʿahdın uşatturduñg ve anı ḫıyānet-kār ve bī-vefā (14) atandurduñg ve sibāʿlar ara fitne ve aşup otın yandurduñg imdi ḳorḳar-men kim (15) bu işiñg vebālı sañga yetküsidür sezāsıġa girif-tār bolġay-sin.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kim ki tartar kişige tīġ-ı sitem

[91b] (1) Çarḫ anıñg birle öltürür munı hem

Ve men bilür-men kim bīşe ehli seniñg bu ʿameliñgdin vāḳıf bolsalar (2) hīç vech birle seni maʿẕūr tutmaslar belki hemeleri seni be-yek-bāre ki ʿuḳūbet ḳılmaḳġa öltürmekke (3) kūşiş ḳılurlar seniñg birle hem-ḫāne bolmaḳım ḫūb irmes.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳaç yamandın kim yamannıñg ṣoḥbeti

(4) Gerçi pāk irseñg yene ḳılġay pelīd

Kim yüzini kim berür ʿālemġa nūr

Ḳılġusı endek bulut hem nā-bedīd

Ve men sendin yıraḳ bolmaḳım (5) lābüdī irür men baʿd meniñg birle iḫtilāṭ ḳılmaḳdın ümīd üzgil kim imdi mendin sañga hergiz dostluḳ (6) ve hem-ṣoḥbetlik kilmes. Dimne aydı ey yār-ı ʿazīz.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Eger sendin kötersem mihrni ve hem köñül üzsem

(7) Anı kimge salıp hem munı kimge yıġlayın imdi

Mufāraḳat ṭarḥın salmaġıl ve meni ṣoḥbetindin maḥrūm ḳılmaġıl Şenzebe (8) işide mañga köp melāmet eylemegil kim ötken vāḳiʿ anı yādġa keltürmek melāllıḳ sebebi durur fāsid (9) ḫayālnı başıñgdın çıḳarġıl ve ferāġatġa yüz ḳoyġıl kim düşmen

[572] T127a-9

yoḳluḳ yolın tuttı (10) ārzū ve hevāsı şübhe ġubārıdın ṣāf boldı ve murād sāḳīsi rāḥat cürʿasın ḫurremlıḳ sāġarıġa (11) ḳoydı ve maḳṣūd eşiki baḫt yüzige küşāde boldı ve ümīd ġonçesın nevīd çemenide açıldı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Sāḳīyā ġam yemegil (12) dost bile düşmendin

Tut maṅga bādeni kim ol gülistān būketi

Kelīle aydı ey aḥmaḳ bā-vücūd ol ki mürüvvet (13) ṭarīḳıdın azdıṅg ve ġaddārlıḳ pīşesi birle fütüvvet tamınıṅg tübin ḳazdıṅg henūz (14) ferāġatnı köz tutar-sin ve selāmetlikdin ümīd-vār bolur-sin.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bolmas işni fikr ḳıldıṅg (15) ḫām sevdā eyleḍiṅg

Dimne aydı men ḫıyānet şūmluġıdın ve mekr ḥīlet meẕmūmluḳın ve suḫan-çīnlıḳ ḳabāḥatın **[92a]** (1) ve bed-gūylük kerāhetin bilip irdim velīkin maṅga cāh ve manṣıb muḥabbeti māl u menāl ḫürmeti bisyār ġālib (2) irdi ol cihetdin mundaġ yaman ʿamelġa ḳadem ḳoydum el-ḥāl kim ḥālım budur işim çāresin bilmes-men (3) ve tedārükiġa tedbīr közleyʾelmes-men.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

Taşḳarıdur bu işim çāresi tedbīrimdin

Peleng bu faṣl sözlerni (4) eşitip ḥaḳīḳat ḥālıġa kemāyenbaġī muṭṭaliʿ boldı şīr anası ḳatıġa bardı ve aydı ey melīke saṅga (5) sırrī der-miyān ḳılur-men be-şarṭī ki bī-żarūret kişige ifşā ḳılmaġıṅgġa ʿahd eylesen̄g. Pes melīke (6) sevgend yād ḳıldı peleng ança ki Kelīle Dimne aralarıda söz meẕkūr bolup irdi tamām beyān ḳıldı. (7) Şīrniṅg anası bu ḥādiṣe keyfiyetin eşitip taʿaccübḳa ḳaldı ve irtesi Şīrni körgeli barıp irdi. (8) Baḳtı kim Şīr beġāyet ġam-gīn sordı kim ey oġlum bu fikriṅg bāʿiṣi ve ḥasretiṅg sebebi nedür.

(9) **Naẓm**

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Māh-ı tamāmın͡g nige boldı hilāl

Serv-i revānın͡g nige boldı nihāl

Īn-heme ġuṣṣan͡g ne mühim behridin

Din heme nālen͡g ne kişi (10) ḳahrıdın

Şīr aydı melāllıḳım sebebi Şenzebeni öltürgenimdin ve anın͡g yaḫşı evṣāf ve aḫlāḳı yādımġa (11) kilse özge nemerse irmes çendān kūşiş ḳıladur-men anın͡g ẕikri ḫāṭırımdın çıḳmaydur ve yādı (12) kön͡glümdin ferāmūş bolmaydur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ten͡gri ḥaḳḳı kim ferāmūşum imes-sin bir nefes

İlgeri bolġan irsen͡g (13) imdi bolmas-sin nitey

Dimegil ey dil-rubā meni ferāmūş eylegil

Eyleyin ger eyleʾelsem eyleʾelmes-men nitey

Her vaḳt kim memleket (14) maṣlaḥatın teʾemmül ḳılurumda bāʿiş şol irdi imdi mihr-bān nāṣiḥ müşfiḳ muḫliṣ vefā-dārġa (15) iḥtiyācım tüşse Şenzebe ḫayālı utrumġa kelür.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫıẕmet erkānı ve hem mihr ü vefā eyvānıda

İstegün͡g **[92b]** (1) bisyār līkin tapmaġun͡g men dikni hīç.

Şīr anası aydı yaḳīn yüzini şek ẓulmetiġa ġālib ḳılmaḳda hīç güvāh (2) pāk kön͡gül dik irmes ve sözün͡gdin andaġ maʿlūm boladur kim kön͡glün͡g Şenzebenin͡g bī-günāhlıḳıġa güvāh durur. (3) Herāyīne anı öltürmeklik rūşen delīlsiz ve rāst güvāhsız bolġaç her sāʿat dirīġ ve nedāmetin͡g (4) ziyāde bolur ve eger andın san͡ga yetkürgen sözlerde tefekkürī ḳılıp ġażabın͡g tevsenin ṣabr yügeni (5) birle tartsan͡g ve ʿaḳlın͡g rūşenālıḳı gümān ḳaran͡gġuluḳın yarutsan͡g irdi bu demde özin͡gni (6) nedāmet dāmıġa tüşürmes irdin͡g ve neşāṭ defterin ʿadem ṭaḳçeside yıġışturmasan͡g irdin͡g.

(7) Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṣabr itʿālem işin āheste ḳıl

İş ḳızıġlıḳ birle bütmes anı bil

Şemʿ yaruġaç ḳızıġlıḳdın seni

Hem özi (8) köydi ve [hem] pervānesi

Şīr aydı ey ana niteyin kim bu işimde nefsim ʿaḳlġa ġalebe ḳıldı ve ġażab otı ḥilm (9) öyin köydürdi ve ḥālā maṅga teġāfüldin özge çāre yoḳdur hemedin {yamanraḳ}[573] ol durur kim {raʿiyyetler}[574] meni (10) melāmet oḳıġa nişāne ḳılıp dururlar bī-vefālıḳ ve sitem-kārlıḳ ḳurʿasın atımġa salıpdurlar (11) ve men çendān ki cehd ḳılur-men ḫıyānetni Şenzebege nisbet ḳılġay-men ve günāhnı ṣābit ḳılġay-men (12) ve bu vāsıṭa birle ḫalāyıḳnıṅg ṭaʿne ve melāmetidin {ḳutulġay-men}[575] hīç vech müyesser bolmaydur her-çend tefekkür ḳılur-men gümānım (13) anıṅg yaḫşılıḳıġa tolaraḳ barur ḥayret ve nedāmetim bar, bī-çāre Şenzebe hem rūşen-rāy irdi (14) ve hem pesen-dīde-sīretlik munça yaḫşı ṣıfat birle ḥased töhmetin aṅga nisbet berse bolmas mundaġ kişiniṅg (15) dimāġıda fāsid sevdā işi muḥāl durur ve meniṅg anıṅg birle muḳābele bolup muḳātele ḳılmaḳnı ḫāṭırıda **[93a]** (1) keçürmek zihniġa yavumas irdi ve men daġı aṅga şefḳatlar[576] ve mekremet körgüzmekde taḳṣīr ḳılmap (2) irdim kim tā anıṅg ʿadāvet ve ḫuṣūmetiġa bāʿiş bolġay ve imdi ḫ̆āhişim andaġ kim bu iş yaḫşı (3) tefaḥḥuṣ ḳılıp ḥaḳīḳatın rūşen ḫaberler birle rāst aṅglaġay-men bu ṣūret egerçi sūd bermese (4) hem şāyed kim anıṅg birle ḫāṭırım tesellī tapġay andın çaḳımçı ve sekkāk edeb yegey veʿözrüm (5) ḫalāyıḳ ḳatıda ḳabūl tüşkey ve eger sen bu bābda bir nemerseni aṅglaġan veyā ḫaberī eşitken (6) bolsaṅg andın meni āgāh eylemekiṅg kerek. El-ḳıṣṣa Şīrniṅg anası aydı.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Bardur köṅgülde gevher-i esrar-ı (7) dil-pesend

Likin tilimni ḳılmış idi mīḫ birle bend

Sözī eşitipdür-men kim iẓhār ḳılmaḳım cāyiz irmes (8) ve ḫaberī taftım kim ifşā ḳılmaḳım imdi pāyide bermes; çūnkim baʿżı muḳarrebler anı pinhān tutmaḳġa (9)

[573] T128b-9
[574] T128b-9
[575] T128b-12
[576] -r harfi eksikti; diğer nüshadan ilave edildi. T129a-2

vaṣiyyetleri bar kim [577]"قُلُوبُ الْأَبْرَارِ قُبُورُ الْأَسْرَارِ"[578] yaʿnī "āzāde merdler kön͡gülleri (10) rāzlar körgüleri turur."

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mey-gede pīriġa aydım ḳaysıdur rāh-ı necāt

Cām alıp ilgige aydı rāz (11) pinhān saḳlamaḳ

Ve sen bilür-sin kim kişi rāzın fāş ḳılmaḳ ve sırrın aytmaḳ tamām ʿayb (12) ve uluġ noḳṣān durur eger ʿulemālar bu ġammāzlıḳdın perhīz ḳılmaḳda teʾkīdler ḳılmaġan bolsalar (13) irdi tamāmı sa͡ngа aytur irdim ve endūh ḫāṣākini ferzend-i dil-bendimni͡ng kön͡glü ṣaḥnıdın (14) pāk süfürür irdim. Şīr aydı ʿulemā ve ḥükemālar sözleri bu bābda bisyār durur egerçi olardın (15) baʿżıları kim sırnı āşikāre ḳılmaḳdın perhīz buyurupdurlar ammā naẓarları sır aytġuçı- **[93b]** (1) nı͡ng ṣalāḥ ve selāmetlikige tüşüp durur ve baʿżıları küllī maṣlaḥat üçün kim ʿālem nefʿi andadur (2) anı iẓhār eylemekke ruḫṣat beripdürler. Eger kişi müselmānnı nā-ḥaḳ öltürmekke ḳaṣd ḳılsa bu sırrın (3) kimersege der-miyān ve a͡ngа munı pinhān tutmaḳda ġalīẓ sevgend berse ve ol kimerse ol müselmān cānın (4) saḳlamaḳ üçün sırnı a͡ngа ifşā ḳılsa tā kim özin iḫtiyāṭ ḳılsa herāyīne ol (5) kimerse şerīʿatda günāh-kār bolmas Ḫudā-yı tebāreke ve taʿālā ḳatıda ʿuḳūbet körmes bu ya͡nglıġ ṣūretde (6) rāznı pinhān tutmaḳda bed-kārlarġa şerīkni͡ng ʿalāmeti durur iḫtimāli bar kim bu ḫaberni yetkürgüçi (7) sırrın sa͡ngа aytmaḳ birle özi yaḳaġa çıḳġay ve sır-fāşlıḳ töhmetin sa͡ngа yüklegey (8) veyā mendin ibā ḳılıp bu sırnı ifşā ḳılmaḳġa seni vāsıṭa ḳılġan bolġay. El-ḥāl evlā bu kim mundın (9) meni ḫāber-dār ḳılġay-sin. Bu bābda ançа kim naṣīḥat ve şefḳati͡ng bar durur ma͡ngа körgüzgey-sin.

(10) **Ḳıṭʿa**

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Rāzı͡ng nihān eyle ki men mücrim-zārı͡ng

Nāzı͡ngnı barı taşla ki men ehl-i niyāzı͡ng

Şīr anası aydı bu vaṣiyyet kim (11) sen ḳıldı͡ng beġāyet yaḫşı durur ammā esrārnı iẓhār ḳılmaḳda iki ʿayb bar. Biri ol kim düşmenlik (12) ḳılmaḳ bolur kimerse esrār maḥremi ḳılıp irken, ikinçi ḫalāyıḳ bed-gümānlıḳları artar kim ḫalḳ (13) aġzı boş ve

[577] Büyüklerin kalpleri esrar mahzenidir.
[578] İmlası düzeltildi.

sır-fāş atanur, hīç kimerse an͡ga işenip sırrın aytmas ve hem dost naẓarıdın (14) merdūd bolur hem düşmen ṭaʿnelerige girif-tār.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Nihān tutmaḳda rāzımnı eger çendī ciger köydi

Velīkin düşmenim (15) ḳorḳınçıdın aġzımġa mühr urġum

Ḥükemā sözleride kördüm [579]"مَنْ لَمْ يُمِتْ سِرَّهُ يَمُتْ سَرُّهُ" **[94a]** (1) yaʿnī "kişi kim öltürmedi sırrını öltürür" ol kişini sırının͡g şerri ve ḥāṣıl bu kim her kimerse (2) rāz gevherin ʿadem ḳutısında yaşurmasa herāyīne ol esrārnın͡g başıġa ḳaṣdı ʿalemin köterür meṣel- (3) lerde[580] kelip durur kim her kişi kim sırnı ḳolıdın ḳoysa anın͡g berāberide başını tenidin ḳoyġay.

(4) **Mışrāʿ**

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Ger sırnı saḳlamaḳ tilesen tilini saḳlaġıl

Meger sen ol pādişāh cılav-dār ḳıṣṣasın eşitmedin͡g bolġay (5) pādişāh an͡ga sırrın ifşā ḳılmaḳ birle ʿāḳıbet ol sır başıda başın yiperdi. Şīr sordı kim neçük ol. (6) **Ḥikāyet**: Anası aydı ötken zamānda pādişāhī bar irdi kim salṭanat taḫtı anın͡g ʿadl zīveri birle (7) zīnet tapıp irdi ve şefḳati şaʿşaʿası memleket eṭrāfıġa rūşenālıḳ salıp irdi.

(8) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ferīdūn-ḥaşmet Cemşīd-cāhī

Sikender-şevket ü devrān penāhı

Bir kün şikārġa barıp irdi ol vaḳt kim (9) av ḳaralaştı ve her kişi öz işiġa meşġūl boldı irse cılav-dārıġa aydı kim men senin͡g birle (10) aṭ yügürtüşür-men müddetī kön͡glümde bar irdi kim bilgey-men kim men mingen aṭ tekāver, her ikileri (11) aṭġa tebindiler ve çendān bardılar kim şikār ḫalḳı naẓarlarıdın yetti pādişāh cılavın (12) tıdı cılav-dār hem tıdı ve aydı kim ey cılav-dār menin͡g bu yerde üzülüp çıḳmaḳımda ġaraż (13) bu irdi kim bu künde kön͡glümde endīşeī peydā bolupdur kim ḫāṣlarım hīç

[579] Sır ifşa edenin kellesi de gider.
[580] İmlası düzeltildi. T130a-7

birin ḳahrımı (14) bilmeydür. Men ḫ̆āhiş ḳıldım ki bu bahāne birle ḫalvetī ḳılġaymen ve bu rāznı sa͡ngа[581] aytḳay-men özge (15) kişi mundın ḫāber-dār bolmaġay. Cılav-dār ḫıẕmet şarṭın becā keltürdi aydı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Şehā devrān **[94b]** (1) sa͡ngа ferḫunde bolsun

Felek ay u kün ile bende bolsun

Egerçi bu ḥaḳīr ü rīze özini bu işḳa ṣalāḥiyyetlik (2) körmeydür ammā ʿināyeti͡ng āftābı a͡ngа devlet pertevin salsa ümīd bar kim ṣabā nesīmi bahār esrārını͡ng (3) ḥaḳīḳatıġa maḥrem durur bu çemendin būy almaġay ve kön͡gül bā-vücūd kim rāz naḳdına ḫazīnedār (4) irür mundın vāḳıf bolmaḳ peyige ḳadem uralmaġay.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlün faʿ

Andaġ ki cānım tenim içinde pinhān

Sırrın͡gnı cānım (5) içre nihān tutġumdur

Pādişāh anın͡g bu sözüdin ḫoş-dil boldı ve aydı kim men birāderimdin endīşe- (6) lik durur-men ve bu[582] künlerde ma͡ngа ḳaṣd ḳılġanın efʿālıdın ẓāhir ḳılur-men ve muʿāyene kördüm kim (7) ol meni öltürmekke bel bağlap durur ve men hem irāde ḳıldım andın ma͡ngа żarar yetmesde (8) vücūdı tikenin yolumdın tergey-men mülk çemeniġa andın āzār yetmesde ḫazān bādıdın (9) ḫalāṣlıḳ bergey-men.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Seg ü tülki ve kim durur tartıp sinān

Şīr ejderhāġa yetkürgey ziyān

(10) Velīkin sen a͡ngdın heme ḫāber-dār bolġay-sin ve meni͡ng muḥāfaẓatımda iḫtiyāṭ şarṭın becā (11) keltürgey-sin dip cılav-dārġa ol sırnı pinhān tutup buyurġan ḫıẕmet ādābın yaḫşı (12) riʿāye ḳılmaḳ üçün teʾkīdler iẓhār ḳıldı henüz menziliġa yetmey

[581] T130b-6
[582] T130b-13

turup bī-vefālıḳ (13) raḳamın aḥvāl ṣafḥasıġa yazdı ve maḥremlıḳ ṭarīḳın ġadr u küfrān bādiye- (14) siġa ḳadem ḳoydı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Hem-demiñgġa kim işeñggim dehr gül-zārı ara

Bergü dik mihr būyını hem-dem (15) yoḳ durur

Rāznı köñglümge aydım yuttum andın dağı ḳan

Kāşki bilgey idim men ol ki maḥrem yoḳ durur

[95a] (1) Cılav-dār furṣat tapıp özini sulṭān birāderiniñg ḫıẕmetiġa yetkürdi ve ol rāznı añga (2) tamām beyān ḳıldı. Sulṭān birāderi el-ḥāl andın minnet-dārlıḳ iẓhār ḳılıp bisyār vaʿdeler birle (3) anı ümīd-vār ḳıldı ve bu mühimġa yaḫşı tedbīrler birle özin birāderi żararıdın saḳlap (4) yörür irdi endek furṣatda sulṭānnıñg ḥayātı bahārını ecel tünd-bādı ölüm (5) ḫazānıġa mübeddel ḳıldı ve kām-rānlıḳ bergleri zinde-gānlıḳ dıraḫtıdın töküldi.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün (fāʿlün)

(6) Ḳayu bahārī ki devr andın idi taḥvīl

Ki arḳasıdın irür ḫazān muttaṣıl

Cihān anası seni perverīş-i devām etsin

Ümīd ḳılma ki bu zāl (7) mihr-bān irmes

Ve çūn şādlıḳ mesnedi uluḳ birāderi şükūh-ı devletidin ḫālī ḳıldı ve kiçik birāderi ayaġın (8) salṭanat taḫtıġa ḳoydı ve şehr-yārlıḳ tācın kām-kārlıḳ farḳı birle ser-efrāz eyledi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(9) Bāġ-ı mülk içre keldi şād-mānlıḳ ġonçesi

Tāze boldı salṭanat būstānıda başdın nihāl

Ve ḥükmī kim anıñg mübārek tiliġa cārī boldı (10) ve ol cılav-dārnı öltürmek irdi bī-çāre tilin ʿarżıġa açtı kim.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫusrevī mülkün̄g olsun ābādān

(11) Yulduzun̄g saʿd burcıdın tābān

Kemīne günāhī san̄ga iḫlāṣ ve hevā-dārlıḳdın özge ne irdi ḳılġanım (12) cezāsı bu irmes pādişāh aydı kim günāhnın̄g yamanraḳı sır-fāşlıḳ irür bu sendin ṣādır boldı eger (13) çendī kim man̄ga menfaʿat yetkürdün̄g ammā birāderim seni mülāzimler arasıdın ılġap esrār maḥremi ḳılıp (14) irken anın̄g sırrını saḳlamadın̄g san̄ga iʿtiḳādım ḳalmadı.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bī-vefā hem-dem ḥużūrıdın cüdālıḳ (15) yaḫşıraḳ

Cılav-dār çendān ıżṭırāb eyledi fāyide bermedi sulṭān siyāsetiġa girif-tār bolup [95b] (1) başın sır-fāşlıḳ başıda yiperdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Rāz aytmaḳdın tilini yandurup tutsa kişi

Ol kişinin̄g başı birle tīġ- (2) nın̄g nidür işi

Bu meṣelni keltürmekde pāyide oldur kim kişi esrārnı iẓhār ḳılmaḳ yaḫşı netīce (3) bermes. Şīr aydı eyā ol kişi kim bu sırnı aytıpdur ġarażı āşikāre ḳılmaḳ durur ve illā kön̄gülde (4) saḳlar irdi ve ol kimerse kim kön̄glideki sırrın ġayrıġa iẓhār ḳılsa ve ol kişi yene birevge (5) ifşā eylese ol kimerse bu kişidin aġrımas. çūnkim ol kişi özige kereklik yükni kötermegenide (6) yene kötermese ʿaceb irmes.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Rāzın̄ga kim sen özün̄g maḥrem imes

Özgeler ḳandaġ an̄ga maḥrem bolur

Ve diger ol kim sır açmaḳdın eger çendīke ḥaḳ nemerseler ẓāhir olsa hem sırnı ifşā eylemek (8) ʿayb durur velīkin ol ẓuhūrġa kilmeki bu ʿaybnı yapar ve köz tutar-men

ança kim ḥakdur anı maṅga iẓhār (9) ḳılıp ġam yükin köṅglümdin kötergey-sin. Anası aydı kim be-şart ki ol şikāk bed-kirdār (10) ve fitne-engīz nā-bekārnıṅg sezāsın bersenṅg ve anıṅg közige ʿafv cemālın körsetmesenṅg ve eger (11) çendīki ʿulemā ve ʿurefālar ʿafv faẕīletinde mübālaġalar körgüzüpdürler ammā ol günāhlarda kim (12) anıṅg eṣeri ʿālemġa fesād peydā ḳılur ʿafvdın intiḳāmı evlādur, ḫuṣūṣen ol günāh kim żararı pādişāhġa (13) ʿāyid bolġay ve anıṅg diyānet ve mürüvvet arıġlıġın ġadr u ḫıyānet çirki birle ālūde ḳılġay (14) ve eger intiḳām vāḳiʿ bolmasa özge müfsīdler hem pitne ve fesād işidin yanmas belki ol bed-kirdārnıṅg (15) yamanı özgelerge düstūruʾl-ʿamel bolur. Pes bu bābda ʿafvġa yol bermek ḫūb irmes ve naṣṣ-ı [96a] (1) ḳāṭıʿ [583]"وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ" birle çaḳımçı saʿy-gerni öltürmek {kerek}[584] yaʿnī "sezā-vārlarġa (2) tiriklikde ḳışāṣ ṣābitdür" ḥāṣıl bu kim ḳışāṣ vāḳiʿ bolsa andın ḳorḳup kişini nā-ḥaḳ öltürmekke (3) ve żararıġa saʿy ḳılmas.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Eylese her kim seni maḫlūḳ āzārıġa saʿy

Memleketniṅg düşmeni oldur ki öltürgil anı

(4) Bu muḳaddimelerdin ġaraż Dimne-i ġaddārdur kim pādişāh rūzgārnı bu ġam ġuṣṣalarġa ol ḥarām-zāde (5) salıp durur. Şīr aydı kim sen imdi yanġıl men bu bābda yaḫşı teʾemmül ḳılmaḳım kerek. Şīr anası (6) menzīliġa yandı ve özi bisyār tefekkürdin keyin leşker ü tevābiʿleriniṅg ḥāżır bolmaḳlarıġa (7) emr ḳıldı. Çūn umerā vüzerā[585] ve erkān-ı devlet anıṅg ḳatıġa cemʿ boldılar irse anasın kiltürdi (8) ve daġı buyurdı tā Dimneni hem ḥāżır ḳıldılar ve Şīr andın yüz evürüp özin uzun fikriġa (9) saldı ve Dimne kördi kim yüzige belā eşiki açılıpdur ḫalāṣlıḳ yolı baġlıḳ muḳarreblerniṅg birige (10) baḳıp āheste aydı kim bu cemāʿatnıṅg cemʿ bolmaḳıġa sebeb ne durur ve ne ḥādiṣe vāḳiʿ bolupdur kim (11) melīk tefekkür ve endīşeġa tüşüp durur. Şīr anası muṭṭaliʿ idi ve aydı kim melīkni seniṅg (12) tiriklikiṅg tefekkürġa salıp durur ḫıyānetiṅg ve fesādıṅg mihr-bān dostı ḥaḳḳıda aytġan yalġan-(13) larıṅg heme yalġan boldı ḥīle ve mekrleriṅg yüzidin perde köterildi imdi iḫtimāl yoḳ kim (14) köz açıp yumġunça seni tirik ḳoyġaylar ve seniṅg dik yaman maẓharın [586]"الْوُجُودُ خَيْرٌ مَحْضٌ" ʿarşasıda saḳlaġaylar yaʿnī "vücūd sāde yaḫşı durur" ḥāṣıl bu kim yoḳluġdın barlıḳ yaḫşı. [96b] (1) Dimne aydı her işḳa ḥükmī etmek durur ve keyinkilerniṅg āsāyişi üçün rūşen yollar peydā ḳılmaḳ (2) dipdürler ve olarnıṅg

[583] Kısasta sizin için hayat vardır. Kur'an, Bakara 179.
[584] T132a-10
[585] İmlası düzeltildi. T132b-1
[586] Varlık her yönüyle hayırldır.

ḥikmet-āmīz sözleridin biri bu kim her kişi kim pādişāh ḫıẕmetide yek-cihet (3) yörse muḳarreblıḳ rütbesi tapar ve kimerse kim taḳarrub mertebesiġa yetti a͡ŋga pādişāhnı͡ŋg dostları (4) düşmen bolurlar düşmenleri hem ḫaşm bolur dostları ḥased yüzidin ve düşmen a͡ŋga mülk maṣlaḥatı üçün (5) naṣīḥat aytġanıdın.

Beyt

fāʿilātün mefāʿīlün faʿlün

Kim ki ḳança yavuḳ durur şehġa

Ḫaṭarı ança artuḳ irmişdür

[587] "وَالْمُخْلِصُونَ عَلَي(6)خَطَرٍ عَظِيمٍ" yaʿnī "muḫlişler uluġ ḫaṭar üzre dururlar ve bu cihetdindür kim ḥaḳīḳat ehli (7) emn ü rāḥat istemes" birle fānī dünyādın yüz evürüp ḫāliḳ ʿibādetin maḫlūḳ ḫıẕmetidin artuḳ (8) bilipdürler. çūnkim Ḥak ʿazze ve celle cenābıdın sehv ü ḫaṭā revā irmes ve ẓulm sitem şādır bolmas (9) ve yaḫşılıḳġa yamanlıḳ ve ṭāʿatġa ʿuḳūbet cezā bermek şūret baġlamas ve ol pādişāhlar pādişāhı (10) durur kim anı͡ŋg ḥükmi ʿadāletdin tecāvüz bolmas.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Şükri ʿadlīdür ki dāyim turġay ol bir ṭarz ile

Özge (11) yerde bar durur gāhī tutar fenā gāhī baḫt yoḳ durur anda sitem ger bar durur munda sitem yoḳ durur, anda (12) ġalaṭ ger bar durur munda ġalaṭ [yoḳ durur.] Ve Ḫalāyıḳnı͡ŋg ekṣer işi ḫāliḳ ṣıfatını͡ŋg ḫilāfıda iḫtilāflar (13) ve tefāvütler birle ālūde durur kim gāhī ʿuḳūbet lāzım gehī kārlarġa luṭf teraḥḥum ḳılurlar (14) ve gāhī terbiyet vācib olġan vefā-dārlarġa ḳahr ve teʾlīm yetkürürler çūnkim hevā-yı nefsānī (15) olar aḥvāllarıġa ġālib durur ve ḫaṭā-yı şeyṭānī olar efʿāllarıġa ṣāḥib sözleride **[97a]** (1) ġaraż rūşen ve ʿamelleride riyā müberhen yaḫşı yaman olar ḳatıda yek-ser ve nefʿ żarar olar (2) naẓarlarıda berāber ve kimerse bolur kim yer yüzi ḫazīnesidin pādişāh ḫazīnesin toldurur. (3) Ammā pādişāh bir arfa çaġlıḳ minnet-dār bolmas ve yene kişi bolur kim pādişāhnı düşnām ḳılsa ol anı͡ŋg (4) rıfʿatı başın ʿizzet evciġa köterür.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nāzlarnı körgil ve bī-ḥad istiġnāġa baḳ

[587] İhlas sahipleri de büyük tehlikededirler. H. , İbn Asakir, **Tarihu Dımeşk**, 17. Cüz, s. 430.

Ḫ̆āh muṭriblıḳ işiñg (5) yā nevḥa tartıp bağlamaḳ

Bāyestī kim men aṣlā mülāzemet tegresige evrülmegey irdim ve kūşe-i ḫalvetdin (6) çıḳıp sulṭān ḫıẕmeti kim köyüp turġan otġa oḫşatur ḳabūl ḳılmaġay irdim her kişi kim ferāġat (7) ḳadrın bilmese maḫlūḳ ḫıẕmetin ḫāliḳ ṭāʿatıġa artuḳ sanasa añga ol yeter kim ol kūşe-nişīn zāhidġa (8) yetti. Şīr anası aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Dimne aydı keltürüpdürler kim zāhidī dünyā (9) taʿallüḳātıdın yüz evürüp ḫalvet kūşesin vācib bilip yemek ve keymek levāzımātın taşlap keşkine (10) peşmīnege ḳanāʿat ḳılur irdi.

Beyt

fāʿilātün mefāʿīlün feʿilün

Ḳaçtı ġamdın ferāġat etti pesend

İtekin ḳıldı taġ itekige bend

(11) Ten ki niʿmetni bermey etti cefā

Ḳāniʿ eylep özini yedi giyāh

Anıñg ṭāʿat ve riyāżat āvāzesi pādişāh endek müddetde ol vilāyet- (12) niñg şaḥrā vü şehr ḫāṣ u ʿāmıġa yetti ve ḫalāyıḳ yıraḳ yavuḳdın anı müteberrek bilip ḫıẕmetiġa kelür irdiler. (13) Ol vilāyetde pādişāh-ı ʿādil bar irdi kim ḥaḳ rıżāsını pādişāhlıḳ hevāsıġa muḳaddem bilür ve hemīşe enbiyā (14) ve evliyā aḫlāḳların taʿbiyyet ḳılur irdi.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫūb-ḫulḳ yaḫşı ḫūy pāk-sīretin heme

Faḳr birle (15) ḫūbdur sulṭānlıḳ ile ḫūbraḳ

Ve çūn ol zāhid ḫaberi pādişāhġa yetti irse [588]"فَنِعْمَ اَلْاَمْرُ الفَقْرُ" **[97b]** (1) nüktesiġa ʿamel ḳılıp zāhid mülāzemetiġa bardı yaʿnī "ne ḫūb durur bu pādişāh ve ne ḫūb durur bu gedā" ve anıñg mübārek (2) nefesidin istimdād istep pādişāhġa lāyıḳ naṣīḥat tiledi. Zāhid aydı kim ey melīk Ḫudā taʿālānıñg bendeleri (3) üçün yasaġan iki sarāy bar durur biri fānī kim anı dünyā dirler ve yene biri kim bāḳī anı ʿuḳbā atarlar (4) ʿālī-himmet taḳāżāsı birle sañga sezā-vār oldur kim fānī menzilġa baş indürmeġay-sin (5) ve bāḳī mülk pādişāhlıḳıġa naẓar salġay-sin.

[588] Fakirlik ne güzel bir haldir. H. , kaydıyla verilmesine rağmen kaynaklarda bulunamadı.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mülk-i ʿuḳbā iste kim ḫurrem durur

Anda her bir ẕerre yüz ʿālem durur

(6) Cehd ḳılġıl tā ki dünyā içre sen

Tā naṣībī āḫiretdin tapḳay-sin

Pādişāh aydı ol mülkni musaḫḫar ḳılmaḳ ne tedbīr birle müyesser bolur. (7) Zāhid aydı dād-ḫ̆āhġa teraḥḥum ḳılmaḳ birle, muḥtāclar ve maḥrūmnıng[589] feryādıġa yetmek birle ve her pādişāh (8) kim āḫiret āsāyişin tilese kerek kim raʿiyyet āsāyişiġa kūşiş ḳılġay.

Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Yatur gūrda rāḥat bile ol kişi

(9) Ḫalāyıḳnıng āsāyişidür işi

Uluġlar körer yaḫşı iḳbāl baḫt

Kiçiklerge ger bolmasa ḫūy saḫt

Körerde şehī köp devletlerin

(10) Kerek ilgide bolsa çevgān-ı dīn

Çūn zāhid naṣīḥatın tamām ḳıldı irse pādişāhġa anıng mevāʿiẓeleri bisyār (11) ḫoş kildi ve irādet ḳolın ol pīr-i kühen himmeti itekige urdı ve dāyim anıng ḫıẓmetide bolur (12) irdi ve andın taʿlīmler ve telḳīnler alur irdi bir küni cemʿ dād-ḫ̆āh anda kelip feryād çektiler (13) ve zāhid olarnıng dādlarıġa yetmek üçün pādişāhġa mülk milletġa muvāfıḳ mändeleriġa lāyıḳ (14) sözlerni taʿlīm berdi pādişāh zāhidning bu işidin bisyār minnet-dār bolup iltimās ḳıldı kim (15) ey pīr-rūşen-żamīr şefḳat yüzidin baʿżı dād işiġa vābeste bolup manga ṣalāḥ taʿlīm ve telḳīn- **[98a]** (1) lerin dirīġ tutmaġay-sız. Zāhid maḥrūmlar[590] ve dermändeler mühimleri bat furṣat ḫūbluḳ birle fayṣal[591] (2) tapmaḳnı közlep pādişāhlarnı yaḫşı işlerġa terġīb ḳılmaḳdın ṣevāblar aymaġıdın ümīd ḳılıp (3) ol iltimāsnı ḳabūl eyledi ve her mühim bāreside

[589] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T134a-7
[590] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T134b-1
[591] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T134b-2

vaḳt yaḳasıġa baḳıp münāsebet-i naṣīḥatlarnı aytur irdi. (4) Pādişāh anı be-ṭavʿ raġbet ḳılur irdi āḫır işi a͡nga yetti kim yurtnı͡ng ekşer mühimleri (5) zāhid aḥkāmıġa taʿalluḳ taptı ve anı͡ng her kün māl żabṭıġa taṣarrufı artar irdi ve mundaġ (6) ḥükūmet a͡nga yetkürdi kim cāh u manṣıb muḥabbeti kö͡nglide ornap ṭāʿat ü ʿibādāt bünyādıġa raḫneler tüşti (7) ve uluġluḳ ve ḥaşmet esbābını͡ng temennāsı dervīşlerni͡ng kö͡nglige ornap başın (8) ferāġat yastuḳıdın alıp naḫvet tācı sarı yüzlendürdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Nedür kim ol anı dünyā çıḳarmadı (9) yoldın

Kim ol ki içmedi ġaflet meyin anı͡ng ḳolıdın

Dünyā mekkāre ḫatundur kim bisyār şirret merdlerni (10) miḥnet kemendiġa alġan ve zālīdür kim zeber-dest pehlivānlarnı be-cebīn dār-ı belā çāhıġa salġan. (11) Çūn zāhid ḥaḳ ṭāʿatını͡ng meşaḳḳatın taşlap nefs leẕẕetini͡ng rāḥatın başladı boynıġa (12) [592]"حُبَّ الدُّنْيَا رَأْسُ كَلِّ خَطِيئَةٍ" ṭavḳı tüşti yaʿnī "dünyānı[593] dost tutmaḳ barça (13) ḫaṭānı͡ng başı durur" çūn pādişāh zāhidni͡ng taṣarruf tedbīrlerin memleket maṣlaḥatige (14) muvāfiḳ kördi irse iḫtiyār cılavın bir yolı anı͡ng ḳolıġa berdi ve zāhidde burun (15) endek nān endīşesidin bölek özge ġam yoḳ irdi. İmdi a͡nga uluġ cihān **[98b]** (1) fikr tüşti.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Çemende kim körüp irdi͡ng yoḳ ʾaldı barça güẕār

Ḫazān tüşti ve hīç ḳalmadı nişān-ı bahār

(2) Bir kün dervīşī kelip anı͡ng birle gāhī ṣoḥbet tutar irdi ḳatıġa ol nevʿ şevket ü ḥaşmetin (3) kördi irse Ve çūn kiçe bolup ḫalḳ ġavġāsı endek basıldı zāhidġa aydı ey şeyḫ (4) bu ne ḥāl durur kim men körer-men ve ne ṣūret durur kim müşāhede ḳılur-men evḳātı͡ng (5) irür barça, ümīd ve sāʿatī ol vaḳtlar kim keçer irdi ol aḥvāllar ḳayda- (6) dur. Zāhid çendān ʿözrler aydı ḳabūl tüşmedi ve aydı kim bu sözlerni͡ng hem (7) nefs bahānesi durur ve mażmūnıdın andaġ maʿlūm boladur kim mübārek ḫāṭırı͡ng (8) dünyā metāʿıġa meyl ḳılıp durur şerīf kö͡nglü͡ng cāh u māl ḳaydıġa baġlanıpdur:

[592] Dünya sevgisi bütün hataların başıdır.
[593] T134b-12

(9) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ustü-ḫ̆ān ḥırṣı saŋ͡ga sehl irdi ey ʿālī humāy

Sāyeni murdār üze saldıŋ͡g sen imdi ey dirīġ

Zāhid aydı (10) ey yār-ı mihr-bān ḫalāyıḳnıŋ͡g keliş barışları ve ġavġā salışlarıdın meniŋ͡g ḥālımġa (11) hīç noḳṣān peydā bolmadı ve köŋ͡glümde sen bilgen işḳa meşġūl durur-men. Dervīş (12) aydı ḥālā sen bī-ḫaber durur-sin çūnkim hevā-yı nesf başīretiŋ͡g közini yapıpdur (13) ol zamān kim āgāh bolur-sin anda peşīmānlıḳ sūd bermes.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mundaġ iş kim eylediŋ͡g pīşe saŋ͡ga (14) iş āḫırı

Yüz peşīmānlıḳ ḳılur-sin līk andın hīç sūd

Ve seniŋ͡g miṣlin ol ḳaraġu miṣlidür kim (15) ḳamçı yılandın imtiyāz ḳılmadı ve ol sebebdin helāketġa yetti. Zāhid aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet: [99a]** (1) Dervīş aydı bir ḳaraġu bir közlük seferge çıḳıp irdiler bir menzilge barıp tüştiler[594] (2) anda ḳondılar seḥer vaḳtıda henūz ṣubḥ yarumap irdi kim aṭlanmaḳnı ḳaṣd ḳıldılar (3) ḳaraġu ḳamçısını istep tapaʾlmadı ve bir yılan kim savuḳdın āferīde bolup yatıp irdi (4) anı ḳamçı ḫayāl kılıp aldı sıladı kim yaḫşı sılıḳ ve yumşaḳ durur beġāyet şād (5) boldı aṭlanıp yörüdiler ve sāʿatī ötüp irdi ṣubḥ yarudı ʿālem rūşen (6) boldı hem-rāhı kördi kim ḳaraġu bir yılannı tutupdur feryād ḳıldı kim ey (7) birāder ḳolıŋ͡gdaḳı zehrlik yılan irür anı taşlaġıl kim saŋ͡ga żarar yetkürisidür. (8) Ḳaraġu gümān ḳıldı kim hem-rāh ol ḳamçıġa ṭamaʿ baġlapdur ey yār-ı ʿazīz kişi (9) Baḫtı birle kişiniŋ͡g ne işi bolur men ḳamçımnı yütürüp irdim keremlik perverdigārım (10) maŋ͡ga andın ḫūbraḳ ḳamçı ʿaṭā ḳıldı saŋ͡ga hem ṭāliʿiŋ͡g meded ḳılsa yaḫşı ḳamçı tapġuŋ͡g durur (11) ve men aḥmaḳ imes-men kim seniŋ͡g efsūnuŋ͡g birle ḳamçını taşlaġay-men. Hem-rāhı küldi aydı (12) ey birāder hem-rāhlıḳ ḥaḳḳın edā ḳılmaḳ üçün seni muḫāṭaradın āgāh ḳılur-men (13) sözümni eşitkil yılannı taşlaġıl. Ḳaraġunıŋ͡g açıġı keldi aydı:

[594] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T135a-15

{Beyt}[595]

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Ey müddeʿī ṭamaʿnı (14) nidin munça bağladıñg

Her kimge naṣīb ezeldin tapar eşit

Ḳamçıġa köz tikip-sin ve ḫayāl (15) ḳılur-sin kim men[596] taşlaġay, sen alġay-sin ḫayālıñg ḫām durur hergiz bermes-men kim bu tāziyāneī **[99b]** (1) ʿālem-i ġaybdın kelipdür.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Müddeʿī sözi bile hergiz ḳolumdın ketmegey

Közlük bu bārede çendān (2) sevgendler yād ḳıldı ḳaraġu bāver ḳılmadı barur irdiler kim āf-tāb-ı nūrānī ʿālem (3) eṭrāfıġa tābiş ḳıldı ve yılanġa endek ıssıġ ötüp irdi yılan midredi (4) özini bendde körmek birle ḳaraġunıñg ḳolın çaḳtı çendān nedāmetler ḳıldı (5) sūd bermedi. Bu meṣelni añga keltürdüm kim tā sen hem dünyāġa iʿtimād ḳılmaġay-sin {T136a} (3) …ve anıñg ṣūretiġa kim naḳṣ- (4) luḳ yılanġa oḫşar firīfte bolmagey-sin ve postını yumşaḳluḳını dost tutmagey- (5) sen **[99b-4]** zehr-i (6) ḳātil durur zehr-i helāhil.

Naẓm

fāʿilātün feʿilātün feʿilün

Engebīn şerbeti bermes dehr

Şehdġa pāk baḳsa ḳātil-i zehr

Sen ʿaselni (7) körüben dime ʿasel

Şerbetīdür añga yetkürdi ecel

Zāhid bu sözlerni eşitti irse ilgeriki zamānın (8) yād ḳıldı ve bu kündeki taʿallüḳātı kim köñglinıñg itekin ālūde ḳılıp durur muʿāyene kördi (9) ve bildi kim ol dostnıñg sözi ʿayn-ı şefḳat ve merḥamet durur kim nedāmet yaşın közidin (10) aḳızdı ve ḫasret otıda köygen sīnesidin āh u fiġān tartışġa başladı.

Ḳıṭʿa

[595] Bu kısmın beyt olduğu diğer nüshadan anlaşıldı, burada nesir şeklinde yazılmıştı. T135b-12
[596] T135b-14

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(11) Ġam otıda köydi cānım nige efġān çekmeyin

Baḫtım uyḳu içre ḳaldı yıġlamaġay[597] mu zār zār

Ol kiçe seḥerġa (12) tigrü[598] şemʿi dik yaşın töker irdi ve pervāne yaŋglıġ cemāl şevḳınıŋg şuʿlesi ārzūsıdın (13) ıżṭırāblar ḳılur irdi Ve çūn ṣubḥ-ı ṣādıḳ aḳ iginlik zāhidi āf-tāb (14) seccādesin [599]"وَالصُّبْحِ اِذَا تَنَفَّسَ" miḥrābınıŋg aldıda yandurdı ve kiçeniŋg ḳara libās- (15) lıḳı ṣūfīsi [600]"وَاللَّيْلِ اِذَا عَسْعَسَ" ḫalvet-ḫānesige kirdi{T136a} (13)… yaʿnī "kiçeniŋg ḥürmeti bilen ḳasem yād vaḳti kim ḳaraŋgġu bolsa (14) ve ṣubḥnıŋg ḥürmeti ḳasem kim rūşen bolsa felekni üzesiġa kiydürdi ḫılʿat nūr yüzidin (15) itti cihān ḳara perdesini devr. [99b-15] Ve zāhidniŋg ṣavmaʿası işikige [100a] (1) ḫalāyıḳ yene hücūm ḳıldılar irse uluġluḳ ve istiġnā şimālı zāhid sarı kelişke başladı (2) kiçeki peşīmānlıḳ ḫarmanın ḥırş şimālıġa uçurup taşladı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kiçe derem ki yār bu sevdānı (3) terk itey

Taŋg atsa ol hevesni yene tāze eylerem

Ve zāhid memleket işin tamām yıġışturdı (4) umerā vü vüzerā cemʿi erkān uluġlarını bī-kār ḳoydı ve nefs hevāsı andaġ ulġaydı kim (5) ʿadālet ṭarīḳasın ferāmūş ḳıldı. Bir küni bir kişige kim aŋga şerīʿat ḥükmide ḳatl cāyiz (6) irmes irdi öltürmekke buyurdı ve öltürgendin keyin peşīmān boldı velī tedārükin (7) ḳılaʾlmadı[601] ve ölügniŋg vārisleri zāhid üçün pādişāhġa dād ḳıldılar ve bu (8) vāḳiʿa ṣūreti tamām maʿlūm boldı irse pādişāh bu mühimni şerīʿatke saldı müftī ve ḳāḍī zāhidni[602] ḳışāş (9) ṭarīḳı birle öltürmekke buyurdılar ve zāhid çendān şefīʿler keltürdi bisyār (10) māl u metāʿ ḥāżır ḳıldı velī hīç sūd bermedi ve āḫır ḫāliḳ ṭāʿatın ve maḫlūḳ ṣoḥbetiġa (11) fedā ḳılġanınıŋg şūmluġıdın bī-çāre-vār başın ölümge iperdi. Dünyā niʿmetidin (12) maḥrūm ḳalıp āḫiret rāḥatıġa hem yetmedi. Bu meṣelni aŋga keltürdüm kim men daġı ṭāʿat-ı (13) ilāhīdin yüz evürüp ṭāʿatı şehen-şāhīġa şuġl ḳıldım perverdigār fermānı ḫaṭṭıdın (14) başımnı alıp pādişāh-ı şehr-yār āsitānıġa ḳoymaḳnı vācib bildim.

---

[597] Olumsuzluk eki vezin ve mana gereği diğer nüshadan ilave edildi. T136a-8
[598] İmlası düzeltildi.
[599] Andolsun, aydınlandığı zaman sabaha ki. Kur'an, Tekvīr 18.
[600] Andolsun, yöneldiği zaman geceye. Kur'an, Tekvīr 17.
[601] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T136b-4
[602] T136b-6

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her belā kim kilse Ḥaḳdın (15) men sezā-vār olmuşam

Çūn Dimne bu[603] faṣl sözlerni āḫırıġa yetkürdi irse salṭanat mülāzim- **[100b]** (1) leri ol yaṅlıġ feṣāḥatıdın taʿaccübke ḳaldılar kim ve Şīr hem tefekkürdin (2) başın ḳoy salıp olturur irdi mühimi çāresin ve Dimneniṅ söziniṅ [604]cevābın (3) tapaʾlmas irdi. Bu eṣnāda ḳaraḳulaḳ kim muḳarreblerdin irdi aydı: Ey Dimne (4) pādişāhī kim farḳları [605]"السُّلْطَانُ العَادِلُ ظِلُّ اللَّهِ فِي الأَرْضِ"[606] tācı birle ser-firāz tapıp- (5) dur olar mülāzemetin melīk ḥużūrıda meẕellet ḳıldıṅ bu seniṅ ḥaddıṅ irmes yaʿnī " ʿādil (6) pādişāh yer yüzide Ḫudānıṅ sāyesidür" meger bilmediṅ bolġay kim pādişāhnıṅ bir sāʿat (7) ʿömri ʿadl birle ötse altmış yıllıḳ ʿibādetġa berāber tutupdurlar ve bisyār zāhidler (8) ve evliyālar pādişāhlar ḫıẕmetin kim [607]" مُلَازَمَةُ الْمُلُوكِ نِصْفُ السُّلُوكِ" anıṅ niʿmeti dururlar (9) ol cümledin pür-rūşen-żamīr ḳıṣṣası bu ḥālġa güvāh durur. Ey Dimne ʿādil pādişāhnıṅ (10) ḫıẕmeti sülūknıṅ nışfı durur. Dimne sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Ḳaraḳulaḳ (11) aydı kim kiltürüpdürler kim Fārs şehride şeyḫī bar irdi kim ol vilāyet meydānınıṅ fāris- (12) leridin kerāmet ötkergen ve terk tācı bülendlıḳdın kūşesi birle āsmān tārikiġa (13) şikest bergen.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ol vilāyet mülki içre irdi pādişāh

İki ʿālem terkidin kiygen külāh

Raḫşnı (14) sürgen ecel meydānıda

Oynaġan güyın ebed çevgānıda

Anı rūşen-żamīr atarlar kim kerāmeti (15) ṭanṭanası[608] Rūm eṭrāfı ve maġrib diyārıda sāyir irdi ve maḳāmātı debdebesi <ve> Mıṣr Şām **[101a]** (1) ve Ḥicāz ve Yemen eknāfınıṅ [609] sākinleriġa ẓāhir ʿIrāḳ ʿurefālarıġa Ḫorāsān ṭarafları (2) dik heme muḥabbeti ḫaṭṭıġa turġan. Türkistān ṣādıḳları ve Hindüstān ʿāşıḳları yaṅlıġ (3) iḫlāṣ

---

603 T136b-11
604 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T136b-13
605 Adil sultan Allahın dünyadaki gölgesidir. H. , Elbanî, **Tahricü Kütübi's-Sitte**, 1024.
606 İmlası düzeltildi.
607 Hükümdarlara hizmet etmek seyrisülükün yarısıdır. H. , ibaresiyle zikredilmesine rağmen kaynaklarda bulunamadı.
608 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T137a-11
609 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T137a-12

ḳolın irādeti itikige urġan. Bir küni bir dervīş Māverāüʾn-nehr Ṣemerḳant (4) nevāḥīsidin Şeyḫ ḥarīm ü iḥrāmın ḳaṣd ḳılıp bisyār miḥnet[610] birle özin Fārs (5) mülkige yetkürdi. Ve herāyīne tā kişiniñg ṭalebi ayaġı āzārı tikeni birle cerāḥatlik bolmasa (6) vaṣl ḳolı maḳṣūdınıñg yaḳasıġa yetmes.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

Tiken cefāsı ger çekmes irse her bülbül

Tili ve (7) köñglige kiltürmegey gül-i raʿnā

Dervīş ḫırāmān bādiyesin ṭay ḳılıp em ü emān kaʿbesiġa keldi (8) irse şeyḫniñg āsitānesi tofraġını öpüp şevḳ ḥalḳasın soḳtı ḫān-kāh ḫādimleri- (9) din biri āvāznı eşitip çıḳıp dervīşniñg aḥvālı ve yol meşaḳḳatın sordı tamām keyfiyetke (10) muṭṭaliʿ boldı irse aydı kim sāʿatī tevaḳḳuf ḳılġıl kim ḥażret, sulṭān-ı vaḳt ḳaşıġa barıp irdi (11) imdi kelür çaġı boldı. Dervīş sulṭān mülāzemetin kim şeyḫ bāreside eşitti aydı: Ey dirīġ (12) ve beyhūde yol rencidin şeyḫ kim sulṭān mülāzemetin ḫˇāhiş istegen irken andın mañga (13) ne güşāyiş ḥāṣıl bolur.

Ḳıṭʿa

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ārzū irdi ki ölsem ayaġıda itī dik

Tofraḳ oldı bu ṭamaʿ bir yolı ey vay (14) dirīġ

Pes ḫan-ḳāhdın yanıp bāzār sarı çıḳtı tā kiçe boldı irse anda yörür irdi köñgli (15) henüz riyāżat kūreside köyüp ʿışḳdın ġaşynı arımaġaç ʿayyārlıḳ mührin şeyḫ vaḳt **[101b]** (1) naḳdıġa urar irdi ve anıñg bī-gümān ḥālıdın ḫaber tapmay mürça iʿtirāznı[611] ḳılur (2) irdi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Müddeʿī kim ḳıldı deryā kenārı üzre seyr

Baḥr içide ġarḳlar ḥālını ni bilgüsidür

(3) Ḳażārā bir oġrı zindāndın ḳaçıp irdi pādişāh pās-bān-ı şebge bisyār siyāsetler ḳılıp (4) irdi ve anı her yerdin tafıp ḳolın kesmekke yarlıġ yörütüp irdi pās-bān-ı şeb

[610] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T137a-12
[611] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T137b-12

anı (5) istep yörür irdi kim közi ol dervīşġa tüşti ve anı uşol ḳaçġan oġrı ḫayāl (6) ḳılıp tutup cellādlarġa buyurdı kim ḳolını kesgil dip. Cellād dervīşniñg ḳolın keser (7) vaḳtda irdi kim pīr-i rūşen-żamīr evliyādın ilhām taptı derḥāl heyhāt heyhāt dip ṣayḥa tartıp (8) anda ḥāżır boldı pās-bān-ı şebge aydı bu oġrı imesdür meniñg āsitānım dervīş- (9) leridin turur ḳol yıġıñgızlar pās-bān-ı şeb şeyḫ aṭı iziġa büse ḳıldı dervīşġa ʿözrler (10) aydı mühimiġa yandı dervīş ol helāket maḳāmıdın ḫalāṣ tapıp şeyḫ ḥalāvetide revān (11) boldı barur ḥālda ḥażret-i şeyḫ dervīş öşnige ḳolın ḳoyup āheste aydı kim ey birāder (12) dervīşlerġa iḫzār ḳılmaḳ münāsib irmes eger men sulṭān mülāzemetin ḳabūl ḳılmasam (13) sizniñg dik bī-çāreler ẓālim ḳolıdın necāt tapʾalmaslar. Dervīş bildi kim ol {iʿtirāż}[612] (14) nādānlıḳdın irken ve her nemerseler kim kāmillıḳdın vücūdġa kilse noḳṣāndın ḫālī durur (15) çūnkim şeyḫ-i kāmilniñg irādeside fānī durur hīç nemerse ḥaḳ murādı bolmaġunça andın ṣādır bolmas **[102a]** (1) hīç fiʿl her-çend kim ʿaḳl ḫilāfı bolsun andın ṣalāḥsız vücūdġa kelmes.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ol oġul (2) nı kim Ḫıżr ḳatl eyledi

Ḫalḳ sırrın añglamay her ne didi

Kimeni deryāda ger sındurdı zār

Yüz bütün- (3) lük Ḫıżr uşatmaġıda bar

Çūn uşatmaġıda bir pend nihān

Tañgmaḳ irmişdür şikesti bilmen

Gerçi tende ḳaldı (4) bir başını nebūd

Līk andın taptı yüz miñg baş vücūd

Kāmili ger tofraḳ alsa zār bolur

Nāḳış altun alsa ḫāk-sār bilür

(5) Bu meṣelni keltürmekdin ġaraż ol kim dīn büzürgleri pādişāh mülāzemetin iḫtiyār ḳılıp dururlar (6) ve olar dergāhlarıda yörmekni ʿār bilmepdürler bir künde özini kişi ḳıldıñg sen. (7) Dimne aydı büzürgler pādişāh dergāhıda boldılar ammā nefs ġarażın añga ḳoşmadılar (8) ve her kişi kim bu sīretde bolup her ne ḳılsa dise añga iḫtirāz

[612] İmlası nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T138a-12

ḳılmaḳġa kişiniñg zehresi bolmas velīkin (9) sizge oḫşaş kişiler ol fāyege ḳaçan yetküleridür ve her ḳaysı istiḥḳāḳ birle ol (10) dereceni temennā ḳılurlar. Ve diger aydıñg kim pādişāh ḥaḳ sāyesidür anı hem maʿḳūl tutar-men (11) ammā bu ol pādişāhnıñg ṣıfatıdur kim işleri ḥaḳ ṭarīḳıġa yavuḳ bolġay ve bāṭıl yoldın (12) yıraḳ ve ne ol melīk kim kişige ġaraż birle tertīb ḳılġay ve orunsız ʿuḳūbet buyurġay (13) melīkler ḫulḳ aḫlāḳlarınıñg pesen-dīderāġı oldur kim vefā-dār mülāzimlerni (14) ʿazīz tutġaylar ve bed-endīş ve ġaddār ḫıẕmet-kārlarnı ḫār.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yaḫşılarnı ʿazīz itip gül dik

(15) Tāze tutġaylar āsib ü şefḳat ile

Ol yaman kim tiken meşellikdür

Yolup atḳaylar anı heybet ile

Şīr anası aydı **[102b]** (1) ey Dimne bu sözi kim sen aydıñg rāstdur ammā seniñg ḳıṣṣañgda ber-ʿaks irür çūnkim (2) bu meclis ḥişārınıñg hemesi muñga müttefiḳdürler kim Şenzebe pādişāhnıñg yaḫşı mülāzimi (3) ve pesen-dīde ḫıẕmet-kārı irdi kim anıñg vücūdı ḫarmanıġa seniñg fitneñg otıdın ot ketti (4) ve fesādıñg şūmluġıdın melīk vefā-dārlıġınıñg bünyādıġa vīrānlıḳ yetti.

Beyt

feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

Ḥasediñg birle[613] (5) ilge ot ḳaladıñg

Köydürüp barçanıñg küliñg yaladıñg

Dimne aydı ey melīk rūşen (6) żamīriġa pūşīde irmes ve ḫāżırlar hem bilürler kim meniñg ve uynıñg aramızda (7) hīç münāzaʿat yoḳ irdi ve ol egerçi mañga ḳaṣd ḳılsa meni yoḳatġunça ḳuvveti bar irdi velī (8) munçalıḳ birle mañga hemīşe şefḳat ve merḥamet körgüzür irdi ve men hem melīk naẓarıda ān- (9) mıḳdār ḫār ve bī-iʿtibār irmes irdim kim anıñg ḥürmetiġa ḥased yep düşmenlikige meşġūl (10) bolġay irdim līkin melīkke naṣīḥat ḳıldım ve anıñg bāresidin eşitken sözni (11) ve andın körgen ʿalāmetlerni bī-ġaraż-āne aydım ve mañga melīk ḥuḳūḳın edā ḳılmaḳ (12) üçün

[613] birle tekrar yazılmış.

uynıñg ḳılġan[614] ḳaṣdların rāstlıḳ birle aytmaḳ vācib irdi (13) aydım ve melīk ol sözlerġa ʿaḳl birle tefekkür ve taḥḳīḳ ḳılıp ve añglap öz iḫtiyārı (14) birle bu işni ḳıldı. Ve kişiler kim Şenzebe birle ʿadāvetde şerīk ve ḫıyānetde hem-dem ve tillıḳ ve müttefiḳ (15) irdiler ḥālā meniñg rāst-güyluġumnı bilip öz ḳorḳınçıdın meni yaman bilür, men ḥaḳ **[103a]** (1) sözim olarġa açıġ eşitilür kim [615]"اَلْحَقُّ مُرٌّ" ve rāst olgen "ḥaḳ söz açıġ durur."

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlün faʿlün

(2) Her kimge rāst aydım boldı mañga ol ḫaşm

Ḥaḳ sözleyʾalmaġanda ḫāmūşluḳ irür ḫūb

Herāyīne ol ehl-i şiḳāḳ (3) meniñg ḳanımġa saʿy ḳılurlar ve men gümān ḳılmap irdim kim naṣīḥatım mükāfātı ve ḫıẓmetim netīce- (4) si bolġay kim melīkni ġamlik ve rencūr bolġay. Dimne sözini bu yerge yetkürdi irse (5) kün keç bolup irdi Şīr aydı ḳāḍīġa tapşurıñgızlar tā irtege yetkürür anıñg (6) işide yaḫşı tefaḥḥuş ḳılġaylar Ve çūn siyāset aḥkāmını ve maʿdelet şerāyiṭıda güvāh (7) ḫüccet birle ḥaḳīḳat körgeni rūşen körmeyin ḥükm sürmek ḥikmet ehliġa sezā-vār irmes. Dimne (8) aydı ḳaysı ḥākim[616] melīk ʿaḳlıdın rāstkārraḳ durur ve ne ḳāḍī ʿaḳlı andın inṣāflıḳraḳ irür (9) bi-ḥamdiʾl-lāh ki rūşen-żamīr āyīneī durur bā-ṣafā ve cāmī irür kim cihān-nümā ve her bir mülāzimlerniñg (10) ḥālı anda muʿayyen ve hüveydādur ve yaḳīn bilür-men kim şübhe ḥicābı ve şek niḳābın (11) açmaḳda hīç nemerse melīk ferāsetiniñg berāberi irmes çūnkim melīk ḥükminiñg āyīnesi (12) ġaraż zengārıdın muṣaffādur ümīd-vārdur-men kim eger kişi tefaḥḥuş barsa meniñg aḥvālım pāk- (13) lıġın ẓāhir ḳılġay ve ṣıdḳ-āmīz enfāsım ṣubḥ-ı ṣādıḳ envārı dikʿālem eṭrāfıġa (14) rūşen bolġay.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿAḳlıñgız rūşenlikige maḫfī ḳalmas hīç rāz

Şīr aydı Dimne bu mühim teftīşide (15) mübālaġa nihāyetige yetküsidür bu iş taḥḳīḳıda ḥaddın aşḳusıdur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[614] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T139a-10
[615] Hak (söz) acıdır.
[616] T139b-6

Kūşiş itküm- **[103b]** (1) dür bu söz teftīşi üzre bī-ḥisāb

Tartıp alġan dik ḫaṭā ḳılmay ḫamīrdin mūynı

Sen bilür-sin kim bilür-men (2) āsmān cevfidaġı

Her nihān vāḳiʿni ve her maḫfī güft ü gūynı

Dimne aydı men bī-günāhlıġımdın bu cürʾet birle sözler- (3) men kim seniñg taḥḳīḳıñg birle rāstlıġımda iḫlāṣ ẓāhir bolur eger bu işde günāhım (4) bolsa irdi seniñg dergāhıñgda pā-beste bolup yatmas irdim belki [617] "فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ" (5) mażmūnın birle oḳup özge iḳlīmġa kiter irdim yaʿnī "yörüñgizler yer yüzide" Ve şīr (6) anası aydı ey Dimne bu telaffuẓuñgdın maʿlūm boladur kim köñglüñg daġdaġadın ḫālī (7) irmes ve ḫ̆āhiş ḳılur-sin kim zīreklik ḳılıp özüñgni bī-günāh ḳılġay-sin ve daġı (8) hem mekr birle yaḳaġa çıḳġay-sin ammā bu mühimniñg şübūtıġa yetmegünçe ḫalāṣlıḳ tapmaġıñgnı (9) muḥāl bilgil. Dimne aydı meniñg düşmenim bisyār durur anı ümīd tutar-men kim meniñg (10) işimni bir imīnġa ḥavāle ḳılġay-sin kim ġaraż ve şübhedin pāk bolġay ve ol (11) mendin söz alıp taḥḳīḳını uluġ ḳulaḳġa ʿarż eylegey ve melīk-i cihān-nümā ʿaḳlı āyīne- (12) side anı bī-iʿtibār körmegey kim tā men maḥż-ı gümān birle ölümge ketip āḫiretde (13) nā-ḥaḳ ḳanım üçün muvāḫaẓe olmaġay.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Öltürüşüñgdin maña ḳorḳınç tüşmeydür velī

(14) Ḳorḳar-men andın mabādā kim ḳanım tutḳay seni

Şīr aydı hīç ḥükmde ʿadāletdin tecāvüz ḳılġanım (15) yoḳ durur eger bu ḫıyānet sendin ṣādır bolġan irse sezā-vārıñg bolġusıdur cezā **[104a]** (1) körgey-sin.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Mezraʿı dehride urġuñgdur anı kim tarıdın

Dimne aydı ne üçün bu ḫıyānetni (2) endīşe ḳılġay-men ve ne vesīle birle uluġ işler ve ʿālī manṣıblarnı heves itkey-men ve melīk (3) ʿadlın bilgendür ve yaḳīndür kim meni ol ʿālem-rāy maḥrūm ḳoymas ol dād-güsterliki (4) bereketidin ümīdimni munḳaṭıʿ ḳılmasa kerek.

[617] Yeryüzünde gezin dolaşın… Kur'an, Āli imrān 137.

Beyt

feʿ ilātün fāʿ ilātün feʿ ilün

Seni ʿ adl üçün bar etti ẕüʾl-celāl

Şāh-ı ʿ ādildin sitem (5) kilmek muḥāl

Ḥāżırlardın biri aydı kim Dimne bu sözlerni melīk üçün aytmaydur belki (6) ḫ̆āhiş ḳıladur kim bu kelimāt birle belādın ḳutulġay. Dimne bu sözni cevāb birdi kim ārī (7) özümdin müşfiḳraḳ ve özümni ḫalāṣ ḳılurġa özümdin mihr-bānraḳ (8) kişi yoḳ durur ve her kişi kim özinin̆g belāġa ḳalġanıdın ġam yemese kişi (9) anın̆g żararıdın hergiz endīşe ḳılmas, pes mundaġ olsa ḫalāyıḳ an̆ga işenmesler.

(10) **Mıṣrāʿ**

fāʿ ilātün mefāʿ īlün faʿ lün

Öz işin̆gġa eger yemes-sin ġam

Ġam yemes-sin yanaġa yetse elem

Ḳaraḳulaḳ aydı bu sözlerin̆g (11) heme fehmin̆g azlıġı ve cehlin̆g tolalıḳıġa delālet ḳılur gümān ḳılmaġın kim bu ṣūret pūşīde (12) ḳalġay ve melīk zihniġa olturmaġay belki bisyār tefekkürler birle faṣīḫatın̆gnı naṣīḥatın̆gdın (13) ayrıp an̆glaġusıdur kim anın̆g rūşen-żamīri ʿ ümerā işiġa[618] bir kiçede tedbīr ḳılur uluġ (14) leşkerni endek fikr birle zebūn eyler[619].

Beyt

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Fikr-i dūr-endīşe ʿ ālem-gīri bir sāʿ at ara

Ḳılġusı (15) işlerġa ʿ ömr içre ḳılıp bolmas birin

Ve senin̆g bu ḥālda mundaġ mevʿ iẓen ve zebān-āverlıġın̆g **[104b]** (1) ol mekr ve ġadrlarnı ḳılġanın̆gnı ʿ aceb tutmaydur. Dimne aydı ārī eger ḳabūl tüşse mevʿ iẓe (2) maḥallı durur eger ʿ aḳl ḳulaġı birle eşitseler meṯel çaġı irür. Her sözge maḥal lāzım ve her noḳṭage. (3) Şīr anası aydı ey mekkār ġaddār şuʿ bede birle ḫalāṣ tapışın̆gnı daġı ümīd tutar mu-sin. (4) Dimne aydı ki[620] eger kişi yamanlıḳ ḳılsa men yaḫşılıḳ üçün naṣīḥat ʿ ahdıġa vefā ḳılġum ve ḫıẕmet ʿ uhdesin āḫırıġa (5) yetkürdüm melīk

[618] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T140b-8
[619] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T140b-9
[620] T140b-13

yaḫşı bilür hīç ḫıyānet-kār anıṉg aldıda söz-dilīrlıḳ ḳılmas ve eger (6) meniṉg ḥaḳḳımda sitemni revā körse żararı özige yanġusıdur ve eger bu işde aşuḳsalar (7) teʾennī ḳılmay ʿāḳıbet peşīmān bolur ve aytıpdurlar kim.

Naẓm

fāʿilātün mefāʿilün feʿilün

Kim ki işlerde köp şitāb ḳılur

(8) ʿAḳlıṉg öyini ḫarāb ḳılur

Ve her kişi kim aşuḳup iş ḳılsa ve ṣabr taḥammül fażīletidin özini (9) maḥrūm eylese aṉga ol yeter kim uşol ḫatunġa yetti. Şīr anıṉg sözige müteveccih irdi (10) sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Dimne aydı kim Keşmīr şehride bir sūdā-ger bar irdi kim (11) māl metāʿı bisyār ḫadem ü ḥaşemi bī-şumār. Bir ḫatunı bar irdi kim māh-rūy ve müşgīn-mūy kim (12) ne āsmān közi andaġ āf-tābnı temāşā etken ve ne rūzgār ḳolıġa ol nevʿ nigār hem bī-gāne (13) ve ruḫsārı viṣāl küni dik rūşen ve tābān ve zülfi firāḳ şāmı dik ḳara ve bī-pāyān.

(14) **Naẓm**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Cemālı irdi raḫşān āf-tābī

Ḳılıban ġamze çeşm-i nīm-ḫ̆ābı

Naẓar sarıġa yüzi ṭurfe-gül-zār

(15) Ḳadd-ı naḫlide köp şeftālūlar bar

Şekerdin ḫūyı şīrīnlıḳda ḫūbraḳ

Mülāyimlıḳda güldin irdi yumşaḳ

Ol sūdā-gerniṉg bir naḳḳāş **[105a]** (1) ḳoşnısı bar irdi kim anıṉg çehre-güşāy ḳalemdin Çīn ṣūretgerleri ġayret vādeside (2) serger-dān irdiler ve reng-āmīz ṭabʿıdın Ḫıṭāy-naḳş pervāzlarınıṉg (3) köṉgülleri hemīşe ḥayrān.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cüst ü çābukluḳ ile ol üstād

Suġa naḳş eyler idi hem çūn yār

(4) Meh-veşinin͡g körüben zülf yüzin

Künge bag̱lar irdi tünnin͡g naḳşın

Ṣūreti çekse be-nāgeh ol yan

ʿAḳl baḳıp ḳalur irdi ḥayrān

(5) Ol naḳḳāşnın͡g ol sūdā-ger ḫatunının͡g aralarıda ʿışḳ-bāzlıḳ peydā boldı ve naḳḳāş ol zībā (6) naḳşnı körmek birle ʿışḳ sulṭānı anın͡g kön͡gli memleketin tamām aldı ve şevḳ sipāhları anın͡g (7) vücūdı yete ıḳlīmıg̱a aṭ saldı belki dīn ḥişārın yüz evürüp aldı naḳḳāş közi zāhidler (8) köñülleri dik uyḳu ṣıfatın taşladı ve bīdār bolmak birle ebr-i nīsān kibi yag̱ışg̱a (9) başladı.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefaʿīlü fāʿilün

Her tün çū şemʿi kön͡gli anın͡g yār kūyıda

Derd ü g̱am ile nāle ḳılıp yār kūyıda

Sūdā-gerin͡g ḫatunı hem (10) naḳḳāşnı körüp kön͡glin ötürüp irdi ve ṣabr defterin ferāmūşlıḳ tāḳçesig̱a (11) urup irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Cānım birle köñül kettiler cüst

Yörügil ṣabr sen hem tut yolın rāst

ʿışḳ keşīşi (12) her iki ṭarafdın ḳavī bolg̱aç keliş barış yolın delāl g̱ubārın ṣāf ḳılıp irdiler. (13) Bir kün ḫatun naḳḳāşg̱a aydı kim sen menin͡g ārzū-mendlikim külbesin cemālın͡g āf-tābı birle yarutmaḳ (14) üçün her vaḳtde kelür-sin bir defʿa kesek atmasan͡g veyā ün bilgürtmesen͡g men senin͡g (15) kilmekin͡gni bilmes-men ve sen muntaẓır bolur-sin maṣlaḥat bu kim naḳḳāşlıḳ ṣıfatı bir nemerse ḳılg̱ıl kim tā ol **[105b]** (1) senin͡g menin͡g aramızda belgü bolg̱ay ve ol vaḳt kim sen kelür-sin men ol belgüni körüp aldın͡gg̱a çıḳayın. (2) Naḳḳāş aydı andag̱ irse bir libās naḳş ḳılayın reng-ā-reng kim aḳ ḫaṭlar anda su içre yulduzlar (3) ʿaksleri dıraḫşān ve ḳara raḳamlar ol üzre mihrler yüzlerige zülfleri (4) tüşken dik tābān vaḳtā ol ʿalāmetni körer-sin aldımg̱a çıḳg̱ıl. Ammā naḳḳāşnın͡g bir ḳulı bar (5) irdi olar ol kin͡geşlerin ḳılg̱an maḥalda tam arḳasıda turup arada ötken (6) sözlerni eşitti.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Açmaġıl leb ki ey şeker-güftār

Tamnıñg arḳasıda ḳulaḳlar bar

Bu ḳul hem ḫatunġa ṭamaʿ (7) bağlap yörüp irdi ne-çend kün ötti irse ol libās bütti ve naḳḳāş anı keyip maʿşūḳası ḳaşıġa (8) barur ḳaṣdın ḳılıp irdi kim żarūrī mühim pīş keldi añga bardı ve ol kelgünçe naḳḳāş- (9) nıñg ḳızıġa ḳul aydı kim libāsnı mañga bergil tā men ḫalvetke alıp çıḳıp gülleri ṭarzın añglayın. (10) Ḳız libāsnı ḳulġa berdi ve ol anı keyip sūdā-gerniñg ḫatunınıñg öyige kirdi şām vaḳtı (11) bolġan irdi ḫatun şām tārik kefidin ve hem şevḳ artuḳlugıdın yārnı aġyārdın (12) imtiyāz ḳılmadı ve ol libās naḳşın mücmel maʿlūm ḳılmaḳ birle añga ten berdi.

Beyt

mütefāʿilün feʿūlün mütefāʿilün feʿūlün

Ṣoḥbetiġa meyl etti yemeyin (13) abādın ġam

Şevḳıdın ʿaṭā ḳıldı bos ile kenārın hem

Ḳul murādın ḥāṣıl eylep[621] öyige yandı ve libāsnı ornıda (14) ḳoydı ve sāʿatī ötmey turup naḳḳāş kelip libāsnı keyip maʿşūḳı sarı bardı ve ḫatun anı körüp (15) aydı kim ne müşfiḳ mihr-bān yārim-sin ḥālā kelip irdiñg bu ārzū-mendniñg ārzūsın ḳandurmaḳ [106a] (1) üçün yene kelip-sin didi. Naḳḳāş tefekkürġa ḳaldı ve ḫatunġa aydı kim yene seni körmek üçün (2) kelip irdim dip bāzī berdi öyige yandı ḳızıdın ḫaḳīḳat-ı kārnı añglap edeb-i bisyār (3) berdi ve naḳḳāşlıḳ libāsını otġa köydürüp ve ol bī-imtiyāz ḫatun ṣoḥbetin terk eyledi. (4) Ol ḫatun eger ol işde aşuḳmasa irdi ol ḳulnıñg bī-edeblıḳıda ālūde bolmas irdi (5) ve ʿazīz yār muʿāşeretidin maḥrūm ḳalmas irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Eylesenğ sürʿat nihālın perverīş

(6) Yige-sin andın peşīmānlıḳ yemiş

Bu meṣelni keltürdüm melīk hem işimde aşuḳmaġay bu sözni maḥż ölümdin (7) ḳorḳup aytmaydur-men çūnkim ölüm egerçi girān uyḳudur velī kelmeyin ḳalmas ve

[621] T142a-6

hīç (8) nemerse fenā dāyiresidin ḳaçıp çıḳaʾlmas ve her kişi kim vücūd ḥalḳasıġa kiripdür elbette ecel şerbetin (9) içküsi durur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tuttı her kimni selāmet āf-tābı içre Çarḫ

Ḳıldı ʿāciz ṣubḥ-ı kāẕib dik anı endek beḳā

Her kişi kim ḳaddıġa (10) tikti ḳabā ḫayyāṭ-ı dehr

Ol ḳabānı ʿāḳıbet ḳıldı yene andın fenā

Ve eger miñg cānım bolsa olarnı fedā ḳılmaġdın melīkke (11) eger fāyide yetse hemesin bir sāʿatde terk eylep anı iki cihān saʿādeti bilür-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Can şīrīn tuḥfe ger seni (12) ḳabūl etse nigār

Ötküsi cānnıñg başıdın her kişi kim cānı bar

Ammā melīkke munıñg ʿāḳıbetiġa ḳaramaḳ (13) farż durur çūnkim pādişāhlar devleti tābiʿ ve ḫıẕmet-kārsız bāḳī turmas ve muḫliṣ ḫıẕmet- (14) kārlarġa bāṭıl gümān birle ḳaṣd ḳılmaḳ salṭanatke lāyıḳ irmes.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İlni öltürgen (15) sarı tenhā ḳalur-sin ʿāḳıbet

Bende kim terbiyet ḳılġan birle iʿtimādġa yaraġay ve ḫıẕmet mühimiñg **[106b]** (1) ʿuhdesin alıp kifāyet eylegey anı her vaḳtde ḳolġa keltürse bolmas.

Mıṣrāʿ

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūlün

Ḳara taşḳa bolmaḳda yıllar kerek

(2) Bedaḫşānda laʿl Yemende ʿaḳīḳ

Şīr anası Dimnenin bu sözidin endīşege ḳaldı mabādā munıñg bozuḳ (3) efsūnlarıġa ve rāst-manend yalġan iḫlāṣ ve til bağlamaḳlarıġa Şīr fırīfte bolup mühim (4)

taḫḳīḳıdın ġāfil ḳalġay. Şīrġa aydı kim ḫāmūşluġın͡gdın maʿlūm boldı kim Dimne sözi rāst iken (5) ve özgelerni͡ng yalġan ve men bilmeydür kim sa͡nga rāst[622] söz teʾşīr ḳılmas iken ve yalġanġa firīfte (6) bolup yörür iken-sin.

Mıṣrāʿ

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Neçük işitkü͡ng irür ʿandelīb sāyir işni

Ḳulaḳ salıp turuban (7) ḳarġanı͡ng ʿāḳildaşıġa

Bu sözni aydı açıġ birle ornıdın ḳoptı menzilġa revān boldı Şīr (8) buyurdı tā ḳāḍīlar anı baġlap zindānġa saldılar kim tā anı͡ng işini yaḫşı tefaḥḥuṣ ḳılıp ḥaḳnı (9) bāṭıldın a͡nglaġaylar ve meclis tarḳadı ve sāʿatīdin keyin Şīr anası Şīrni͡ng ḫalvet- (10) ḫānesige kirdi ve aydı: Ey ferzend men Dimnene͡ng bed-kārlıḳlarını eşitip yörür irdim (11) imdi dağı muḥaḳḳaḳ boldı kim bu ġaddārlıḳda ʿacūbe-i zamān ve yegāne-i devrān iken ve illā (12) īn-heme yalġannı yasap sözlemekde bu ya͡nglıġ pesen-dīde ve telaffuẓ-ı şīrīn-güftār ve faṣīḥ- (13) zebānlıḳda bu nevʿ ḥarām-zāde bolmasa {şīrīn}[623]beliyyet-i refʿiyetler nidür ve eger sen a͡nga sözge (14) mecāl berse͡ng bir kelime birle özin mühlikedin ḳutḳarur irdi ve ḫālānki anı öltürmekde (15) memleketke ve leşkerge uluġ rāḥat turur evlā bu kim anı͡ng işidin fatraḳ fāriġ bolġay- **[107a]** (1) sen [624]"اَلتَّأْخِيرُ آفَةٌ" dipdürler yaʿnī "pādişāhlar memleket behbūdluġı üçün ḳılur işni" (2) teʾḫīr ḳılsalar pitne fesād ulġayur.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Aşuḳmaḳ ḫūbdur yaḫşı ʿamelde

Şīr aydı pādişāhlar muḳarrebleri- (3) ni͡ng işleri ḥad ve münāzaʿatdın ḫālī irmes kiçe ve kündüz bir birlerini͡ng peyide bolup (4) ʿaybların isteşürler ve her ḳaysılarını͡ng kim hünerleri tolaraḳdur a͡nga tolaraḳ (5) ḳaṣd ḳılurlar ḥasūd ve bed-ḫˇāh köp bolur ve bī-hünerler ve bī-ürek kişige hīç kişi ḥased ḳılmas. (6) Dimnene͡ng hüner ve dānişi bisyār durur ve meni͡ng ḳatımda ʿizzeti bī-şumār irür iḫtimāli bar kim (7) ḥasūdlar ḥased himmetidin anı͡ng ḳaṣdıġa müttefiḳ bolġaylar. Şīr anası aydı ḥased ol[625] mertebede (8) hem bolur mu kim andın kişini͡ng ölümin ḳaṣd ḳılġay. Şīr aydı ḥased ot durur kim eger tutaşsa (9) höl ḳuruḳnı yek-sān köydürür ve ḥased nihāyeti andaġ

[622] T142b-11
[623] T143a-3
[624] Ertelemek afettir.
[625] İmlası düzeltildi. T143a-12

taḳāżā ḳılur kim baʿżı kişi özige (10) nefʿ ve yaḫşılıḳ yetmekni hem köreʾlmes çünânçi bu maʿnā ol ḥasūd ḳışşasıda vāḳiʿ durur. Şīr anası (11) aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Şīr aydı keltürüpdürler kim üç kişi her birleri bir bölek (12) yerdin sefer ḳaṣdın [ḳılıp] çıḳıp irdi kim yolda hem-rāh boldılar olarnıñg bir uluġları aydı- (13) lar kim sizler şehriñgizlerdin ne üçün çıḳtıñgızlar. Birleri aydı meniñg diyārımda (14) ʿaceb işler vāḳiʿ boldı teng-dillıġımdın anı köreʾlmedim ve andın mañga ḥased ġālib boldı reşk (15) otıda cānım köyer irdi anı iḳtiżā ḳıldım kim neçe kün sefer[626] ḳılġay-men tā ol derd ü ġam köñglümdin **[107b]** (1) ketkey. Ve yene biri aydı kim men hem şubu elemdin vaṭanımnı terk eyledim. Uluġları aydı ikiñgizniñg (2) derdi bir iken ve men bu ġuṣṣadın ṣaḥrāġa yüzlenip idim.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Sözümni rast diyin kim anı (3) körʾelmes-men

Ḥarīfler mey içip men ḳuruġ baḳıp ḳalsam

Ve ol üçten hemeleriniñg ḥasūdluġı maʿlūm boldı. (4) El-ḳışṣa cinslıḳdın ve hem seferlik ḳademin urup barur irdiler bir küni kördiler kim yolda (5) bir ḫışt altun[627] yatıpdur fiʾl-ḥāl anda tüştiler ve aydılar kim munı taḳsīm ḳılıp alalı andın (6) şehrimizġa yanalı egerçi bu sözni aydılar ammā her ḳaysıları bir birleriniñg almaḳlarıġa (7) ḥased yep ṭāḳat ḳılʾalmas irdiler ne ol altunnı alıp öteldiler ve ne ḳısmet aldılar (8) bu ḥayrānlıḳ birle ol yerde üç kiçe kündüz olturup uyḳudın yemek içmekdin ḳaldılar (9) işleri ser-encām tapmadı.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kār-ı dünyā kim anıñg sāmānı yoḳ

Miṣli deryādur ki hīç pāyānı yoḳ

(10) Tañglası ol şehrniñg pādişāhı şikārġa çıḳıp irdi olarnıñg üstünige yetti kördi kim (11) yol üzre üç kişi müteḥayyir olturuplar ol pādişāh sordı kim sizler ne kişi-sizler (12) ve munda nime ḳılıp olturur-sizler. Olar rāstī birle cevāb berdiler aydılar kim biz üçevlen (13) ḥāsidler turur-mız ḥased birle vaṭanlarımızdın cüdā bolġan irdük munda dağı (14) ḥased rencimiz ziyāde boldı ve bu altun kim aldımızda körer-siz munı yol üzre taptuḳ (15) munı üleşmekde taḳsīmçı tapaʾlmaduk.

[626] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T143b-6
[627] T143b-11

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlü feʿūlün

Yüz şükr ki bizge tilegen boldı müyesser

Pādişāh **[108a]** (1) aydı kim her ḳaysıñgızlar ḥasediñgizlerni beyān ḳılıñgızlar tā men altunnı añga baḳıp ḥişşa ḳılıp bereyin. (2) Ve bu cümledin biri aydı kim meniñg ṭāḳatım yoḳ ki kişige nefʿ yetkürgey-men tā ol şād bolġay. (3) Yene biri aydı kim mañga baḳa seniñg ḥaseddin hīç naṣībiñg yoḳ iken men andaġ kim kişi kişige (4) menfaʿat yetkürüp köñgül ḫoşluġın köreʾlmes-men köñglümge dāġlar tüşer. Üçünleri (5) aydı kim heyhāt heyhāt silerge ḥaseddin lāf urup atın bozmaḳ bī-maʿnā irken men ḥased dere- (6) side andaġ irür-men kim ʿālem içide yaḫşılıḳ atın hergiz işitmegey-men ve öz nefsimge (7) hem yaḫşılıḳ ḳılışnı köreʾlmegey-men didi. Pādişāh taḥayyür ilgin tefekkür tişi birle tişledi (8) aydı ol tebeh-kār sözlerdin kim [628]"اَمْ يَحْسُدُوْنَ النَّاسَ"niñg şeḳāvet ṣıfatları (9) elvāḥıġa bitiklikdür taʿaccübge ḳaldı yaʿnī "ceḥūdlar kişige hīç nime bermekni ḫˇāhiş ḳılmaslar" (10) belki ḥased iltürler ḫalāyıḳḳa kim Ḥaḳ taʿālādın tapḳan faẓl ve ʿaṭāları üçün "اَمْ" kelimesi (11) munḳaṭıʿdur bil-ıżṭırāb hemze-i istifhāmnıñg maʿnāsıda. Ve aydı kim ey bed-baḫtlar bu sözüñg- (12) ler birle altun silerge ḥarām turur ve her ḳaysıñgıznıñg günāhıġa baḳa ʿuḳūbet lāzım (13) turur kişi kişige özi yaḫşılıḳ ḳılmas cezāsı oldur kim añga hergiz yaḫşılıḳ (14) körgüzmeñgler ve her iki cihānda nīk-baḫtlıḳdın maḥrūm turur ve ol biri kim kişige (15) yaḫşılıḳ ḳılışnı köreʾlmes añga münāsib bu kim öltüriñg tā anıñg cānı bu miḥnet yükidin **[108b]**[629] (1) batraḳ ḫalāṣ tafġay. Yene biri ol kim özige yaḫşılıḳ bolurın hem ḫˇāhiş etmes andaġ (2) ḳılıñglar kim müddethā-yı medīd ʿiḳābı çengālıda rūḥı ḳuşı [630]"قُلْ يَتَوَفَّاكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ" (3) dāmıġa girif-tār bolġay yaʿnī "*Ey Muḥammed ṣallaʾl-lāh uʿaleyhi ve sellem* aygıl kāfirlerġa kim öltürür (4) sizlerni *melekü ʾl-mevt* kim ölümüñgizlerġa müʾekkel turur. Pes evvelḳı kişini yalangaçlap bar (5) yoḳını alıp ḳoya berdiler ve aydılar kim:[631]

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilātün feʿilün

Ol kişi kim kişige nefʿ etmes

---

[628] Yoksa, insanları; Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği şey dolayısıyla kıskanıyorlar mı? Kur'an, Nisā 54.
[629] Sayfa kenarında iki kelimelik şiirle ilgili düzeltme var.
[630] De ki: "Sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak… Kur'an, Secde 11.
[631] ol kişi kim tekrar yazılmış.

(6) Ḫūbdur bar yoḳını kim talamaḳ

Mīve birmes irse kim ḳaysı dıraḫt

Lāyıḳ oldur kim şāḫını butamaḳ

İkinçini (7) tīġ-ı bī-dirīġ ile başın köterip ḥased rencidin şifā berdiler, üçünçini‿ñg yalangaç bedenige ḳaṭrān (8) sürtüp ḳızıḳ āf-tābda ḳoydılar uzaḳ ʿaẕāb birle helāk boldı ve her üçni‿ñg (9) ḥasedleri cezāsın bu yañglıġ kördiler.

Rubāʿī

Mefʿūlü mefāʿilün f mefāʿīlün faʿlün

Yoḳtur ḥased aġrıġıġa dermānını‿ñg işi

Çūn kim ḥased (10) oldı dīvaneler ḳılışı

Yaḫşı ḳarasañg öz cānıge ḳaṣd ḳılur

Kişi‿ñg ḥasedini yegen āvāre kişi

Hīç rencī (11) ḥaseddin uluġraḳ imes çūnkim ḥased kişi ḫalāyıḳ şādlıġıdın ġam-nāk irür ġayrını‿ñg (12) rāḥatıdın dāyim elem-nāk.

Beyt

mefāʿilün müfteʿilün fāʿilün

Bu ġam içre ḥased irür müjde cān

Neçük tirik bolġusıdur ol fülān

(13) Bu meṣel anı‿ñg üçün irür tā maʿlūm bolġay kim ḥased nihāyetī yeter kim kişi özige hem yaḫşılıḳnı (14) köreʾlmes ve mundın bilmek kerek kim ol kişi özgelerni‿ñg nisbetide neler ḳılġusıdur ve gümān (15) ḳılur-men kim Dimne bāresideki söz hem ḥasedler engīzleri bolġay. Şīr anası aydı men **[109a]** (1) dergāh muḳarrebleridin ḥased işin fehm ḳılaʾlmadım gümānım anda kim Dimne ḳatlıġa[632] sañga naṣīḥatçı (2) bolġay cihetdin ittifāḳlar ḳıldı bolġay ve eger ne yoḳ etmekke munça muḳaddimeler lāzım irmes. Şīr aydı (3) bu mühimde meni‿ñg gümānım bisyārdur kişileri‿ñg nefʿin közlemek birle Dimneni öltürüp (4) özümge żararnı ḳılmas-men ve ḫalāyıḳ ḫoşnūdluġın dip ḫāliḳ ḫışmıġa sezā-vār bolmas-men ve anı‿ñg (5) işide yaḫşı teʾennī ḳılur-men kim tā öltürsem ḫalāyıḳ ṭaʿneleriġa ḳalmaġay-men çūnkim Şenzebeni (6) uşuḳup öltürüp peşīmānlıḳ keltürdi çūnkim ol düşmen şādlıġı dost işini‿ñg ibtidāsıda

[632] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T145a-7

(7) intihāsıġa naẓar salġay tā kim ḳılġan ve aytḳanı keyin peşīmānlıḳdın bölek fāyide bermes.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(8) Ḫaṭāyī ilgeri eylep peşīmānlıḳ keyin ni sūd

{T145a} (12)…ve naṣīḥat oldur ki (13) mücerred gümān birle hüner ehlini żāyiʿ ḳılmagey-men yaḳīn cemālından gümān perdesin kötermesem (14) ḳatlige ḥükm ḳılmagey-men bol söz beyānıdın kim büzürgler pīrleridin turur ötmegey-men.

(15) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ger kilse naẓarıge bir günāhī

ʿUḳūbet ḫūb imes bilgey gümānī

Uşatsa bolġusı laʿl-i {T145b} (1) bedaḫşān

Bütün ḳılmaḳliki irmestür āsān

Ve Şīrniṅg anasınıṅg aralarıdaki (2) sözler tamām bolup ve her ḳaysıları vaṭanlarıġa yördiler ammā Dimneniṅg kim aġır (3) bend birle zindānġa salıp irdiler. [109a-8] Bu kiçe Kelīle Dimne ḳatıġa bardı ve {T145b} (4) …Dimneniṅg ol ḥālda körüp zār zār yıġladı aydı ki ey birāder seniṅg bu belā (5) ve miḥnetde kim kördüm imdi tiriklikdin maṅga ne leẕẕet bolġay.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Sensiz ey ārām-ı cānım (6) zinde-kānlıġnı nitey

Hem-demim ger bolmas irseṅg şād-mānlıġnı nitey

Dimne hem Kelīleni körüp (7) yıġıġa kirdi aydı naẓm.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Meniṅg hem cānım oldı köp yaraluḳ

Seniṅg dik yārdın (8) bolmaḳ cüdāluḳ

Ve maṅga bol heme miḥnet ve zindān meşaḳḳatı ve ḳayd cefāsını firāḳıda ḥicr otı (9) birle köyġanımnıṅg berāberi imes.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Cemālıṅg şemʿidin ayru köṅgül her tīre tün içre

(10) Ve ġam otıda bir nefes kebāb olmaḳdın irmes ḫālī ve firāḳ ve cān güdāzıṅgnı cefāsıdın irür (11) her dem ḳızarmaḳ ḳan yaşım birle sarıġ yüzümni aḥvālı. Kelīle aydı ki ey Dimne ve saṅga eger dürüşt- (12) luḳ ḳılsam ʿayb imesdür ve men burundın seniṅg ḫālıṅgnı bilip irdim her-çend naṣīḥat- (13) lar ḳıldum velī hīç eşitmediṅg ve özüṅgni żaʿīf raʾyiṅg birle iş ḳılduṅg ve āḫır ol (14) boldı ki ilgeri aytıp irdim ve eger ol naṣīḥatlarnıṅg aytmagey bolsam irdi bu kün (15) saṅga ḫıyānetde şerīk bolur irdim ey ġāfil aytmadım mu kim ʿulāmālar aytıpdurlar kim kişini {T146a} (1) helākin saʿy ḳılġuçı ezeldin burundın öler ve murād andın bol irmes ki anıṅg (2) cānı tenidin cüdā bolġay ve belki ġaraż andın ol durur kim aṅga rencī yeter kim anıṅg birle tirik- (3) luḳdın toyar ve her dem ölüm tiler ki aṅga ol ba-hem bolmas çünānçi saṅga yetti ve herāyīne mundaḳ (4) tirikluḳdın ölüm yaḫşıraḳ turur. Dimne aydı ki ey birāder ança kim ḫaḳ irdi anı maṅga (5) naṣīḥat ṭarīḳıda aytur irdüṅg velīkin meniṅg nefsim dağı māl ḥırṣıda uluḳluḳ temennāsı ʿaḳlım- (6) nıṅg żaʿīf ḳıldı ve naṣīḥatlarıṅgnı eşitip turmadı ve özüm dağı żararın bilip turup (7) ol uluḳ saʿyiġa şurūʿ ḳıldum ve uşol aġrıḳa oḫşaş kim aṅga yaraşmas ṭaʿāmnı (8) yemekni ārzū bolur ve żararın bilip turup anıṅg yeydür helāketke ḳalur ve men dik (9) kişige nefs hevāsıdın ötelmes ve her belā ve miḥnet kilse revādur şikāyetni özümdin (10) ḳılsam kerek. Kelīle aydı ki ʿāḳil oldur ki her işni ibtidā ve intihāsige naẓar salġay (11) tā kim ḳılġanıdın soṅg peşīmānluḳ ve perīşānluḳḳa ḳalmagey çūnkim ol düşmenni şādlıḳı (12) dostnı melāllıḳıdın özge fāyide bermes. [109a-8] [Kelīle] aydı ey Dimne (9) bu belā defʿi üçün çāre ḳılmaḳıṅg kerek düşmen bisyār durur ḫalāṣlıḳ tedbīrin eylemekiṅg (10) lāzım. Dimne aydı ey birāder düşmensiz bolmaḳ dūn-himmetler işleri durur imīn (11) ve ḫurrem yörmek süfleler revişleri irür her yerde ʿālī-himmet kişi ḳatıġ renc ve (12) ḫaṭardın ḫālī bolmas.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Elbette bolmaydur heves çevgānıda gūy-ı murād

Baştın ötmeklik kerek (13) ḳoysaṅg bu meydānġa ḳadem

Kelīle aydı fānī devlet ve bī-beḳā uluġluḳ heme renc meşaḳḳatke[633] (14) arzımas.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bāġ-ı devlet bermegen hīç şād-mānlıḳ mīvesin

Çünki endek mīve andındur bu ʿālem gerdişi

(15) Bāyestī kim kişi dünyānıṉg māl ve cāhıġa iltifāt {nazarın}[634] salmasa tā kim renc ve laḳab çāhıġa tüşmes ve ḥased nihālın **[109b]** (1) köṉgül bāġçesiġa tikmeseṉg irdi tā bu kün beliyyet ve miḥnet mīvesin yemes irdiṉg. Dimne aydı[635] (2) ārī bu belā urugın özüm tarıdım ve her kişi tarıġandın urar.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yaman ḳılmaḳ (3) yaman peydā ḳılur hem yaḫşı iş yaḫşı

Ki arfa tarıġan arfa urar buġday tarıp buġday

Ey Kelīle imdi (4) bu zamān kim iş iligdin ketti ilig işdin ḳaldı ne tedbīr birle taḳdīr girihin yazalur-men ve ne (5) endīşe āyīneside şevāb çehresin körelür. Men imdi <ve> ḫaṭā ve ʿaybımnı kördüm ve bildim kim (6) devlet güheri miḥnet ḫaṭarıġa arzımas.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Kiripdür-men deryā içre su almaḳ heves eylep

Velīkin bilmep irken (7) men ki bī-ḥad mevc urar irken

Ve Kelīle yene aydı ḥālā bu belādın ḫalāṣ[636] bolmaḳlıġıṉgġa ne tedbīr kördüṉg:

(8) **Mıṣrāʿ**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Meşveretsiz ḳılġan iş āḫır nedāmet kiltürür

[633] renc kelimesi tekrar yazılmış. T146b-1
[634] T146b-2
[635] aydı tekrar yazılmış.
[636] T146b-8

Dimne aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İmes mümkin ki ʿışḳın̄g teng-nāyıdın (9) ḳaçıp çıḳmaḳ

Ki her cānibde bolmış rişte-i tedbīr baġlamaḳ

Andaġ maʿlūm boladur kim tiriklik kimesi (10) mühlike girdābıda ġarḳ bolġusıdur ve beḳā āf-tābı fenā maġribide olturġusı velīkin cān (11) bedende durur ḳutulmaġlıḳġa ḥīle ve firīb işletsem kerek ammā rencim anın̄g üçün tolaraḳ durur kim (12) mabādā sen hem menin̄g birle töhmet-zede bolmaġay-sin ve eger ʿiyāẕen-biʾl-lāh seni hem bu bārede tutsa ve esrārnı (13) tamām beyān ḳılsan̄g man̄ga ol zamān iki vechdin miḥnet artar biri ol kim sen menin̄g cihetimdin (14) zaḥmet körgey-sin yene biri ol kim senin̄g rāst-güyluġun̄g ḫalāyıḳġa rūşen durur senin̄g dik (15) ʿādil-güvāhnın̄g sözi birle menin̄g ḳatlimni bir sāʿat teʾḫīr ḳılmaslar ve aramızdaḳı dīdār **[110a]** (1) ḳıyāmetke ḳalġusı durur. Kelīle cevāb berdi kim sözün̄gni işittim ammā men ʿaẕābġa ṣabr ḳılaʾlmas- (2) men eger ʿuḳūbetke tutsalar ança ki bilipdür-men hemesin aytur-men ve kişi ḫoş-āmedī üçün (3) rāstnı yapıp yalġannı āşikār ḳılġay. El-ḥāl san̄ga ṣalāḥ bu kim günāhın̄ġa iḳrār kelgey- (4) sen tevbe ḳılıp żamīrin̄gni arıtġay-sin:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün

Tevbe ot barça günāhlar otun

Otġa otun tüşse (5) ḳalur mu fütün

çünkim özün̄gge rūşen durur kim bu mühlikedin tamām ḫalāṣ bolmas-sin (6) ve dünyā ḥayātıdın ötmegenin̄gde bārī āḫiret ʿaẕābıdın necātnın̄g fikriġa tüşkey-sin. (7) Dimne aydı bu işde yaḫşı teʾemmül ḳılmaḳ kerek tā ḫāṭırġa yetkeni san̄ga maʿlūm ḳılġay-men. (8) Kelīle rencūr ve ġam-gīn yandı ve ol kiçe āfet ü endūh yastuḳıġa baş ḳoyup seḥerġa tegrü belā (9) ve miḥnet otıda bī-tāb yatar irdi tan̄g atışı birle nefesi munḳaṭıʿ boldı.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

Kirdi bī-ḥad ārzū barlarnı (10) alıp gūr içre

Ammā ol vaḳtda kim Kelīle Dimne bu sözlerni diyişür[637] irdiler zindānda bir[638] (11) oġrı hem bar irdi olar mācerāların eşitip ḫāṭırıda tuttı tā bir vaḳtda der-kār[639] (12) bolġay dip. Ve çūn āf-tāb zerrin ceng şīr-i āsmānnıṉg mīnā reng bīşeside cevlānġa (13) kirdi ve kiçeniṉg ḳara yüzlük Dimnesi cefā zindānınıṉg kūşeside pinhān boldı irse:

(14) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Çū kündüz ʿādili kirdi araġa

Kiçeniṉg[640] ẓālimi çıḳtı yaḳaġa

Şīr tevābiʿleri cemʿ bolıp yene (15) meclis tüzdiler. Şīr anası Dimnedin söz başlap aydı kim sitem-kārlarnı tirik ḳoymaḳ **[110b]** (1) perhīz-kārlarnı öltürmekniṉg berāberidedür.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yamanġa yaḫşılıḳ irmiş durur kim

(2) Ki yaḫşıġa yamanlıḳ ḳılġan dik

Her kişi kim yā vücūd ḳudreti bar turup bed-kārnı tirik ḳoysa (3) veyā ẓālimīġa rū berse ve olarnıṉg vebāliġa şerīk durur ḥadīṯ[641] "مَنْ أَعَانَ ظَالِماً سَلَّطَهُ (4) اللهُ عَلَيْهِ" niṉg vaʿdi aṉġa yeter yaʿnī "kişi kim bāver ḳılsa ẓālimġa ġālib ḳılur ol kişige (5) Allāhu taʿālā ẓālimni."

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilātün feʿilün

Ḳılma özüṉg yamanlıḳ olma[642] yamanġa yār hem

Āḫir anıṉg mażarratı yetkü[rür] özüṉgge elem

---

[637] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T147a-9
[638] bir tekrar yazılmış.
[639] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T147a-10
[640] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T147a-13
[641] Her kim zalime yardım ederse Allah o zalimi ona musallat eder. H. , olarak verilmiş; ama kaynaklar mevzu (uydurma) olduğunu bildiriyor. Aliyyü'l-Kari, **el-Esraru'l-Merfua**, 317; Elbani, **es-Silsiletü'z-Zaife**, 1937.
[642] İmlası düzeltildi.

(6) Şīr ḳāḍīlarıġa buyurdı kim Dimne işiniñg ḥaḳḳıda bolunġızlar ve her kün ẓāhir bolġan (7) vāḳiʿanı defʿa defʿa manġa ʿarż ḳılınġızlar. Pes ḳāḍī eşref ve maʿārif ü aʿyān ve ḫavāṣ ʿām (8) Şīr ḳatıdın ḳopup cemʿ boldılar, Dimneni zindāndın keltürüp anda ḥāżır ḳıldılar (9) ḳāḍīnıñg nāyibi ḥużżār-ı meclisġa aydı kim ey yārān Dimne mühimi teftīşide melīk mübālaġası (10) bī-ḥad durur tā bu iş bir ser-ḥaddıġa yetmegünçe özge işḳa şurūʿ etmes ve her biriñgizlerġa (11) ançа maʿlūm bolġandur anı rāstī birle beyān ḳılınġızlar kim üç pāyide bar durur. Evvel bu kim (12) ḥaḳġa yārī bermek ve rāstlıḳ ʿamelin kötermekniñg şerīʿatda ḳadrı {bisyār}[643] durur ve hem (13) mürüvvetde ḥürmeti bī-şumār irür, ikinçi ẓālim bināsın vīrān ḳılmaḳ ve ḫıyānet ehliġa güş-māl (14) bermek ve ḫāliḳ rıżāsınıñg ḫalāyıḳ ṭabʿı mülāyimi irür, üçünçi mekkār ve fesād-kār vücūdın (15) ḳutulmaḳ ve ġaddārlar pitneleridin amān tapmaḳ kāmil menfaʿat ve şāmil raḥmet turur çūn **[111a]** (1) söz āḫırıġa yetti irse heme ḫāmūş turdılar ve hīç ṭarafdın cevābī ẓāhir bolmadı. (2) çūnkim olar Dimne işin yaḳīn ve muʿayyen bilmep irdiler ve bī-tecribe gümān birle kişiniñg ḳanın (3) tökmekni revā körmediler Ve çūn Dimne ḥāżırlarnıñg ḥālın müşāhede ḳıldı irse köñgli şād bolup (4) bāġ-ı irem gülleri dik açıldı ammā ẓāhiride ġam-gīn kişi dik çehresin bozup aydı: Ey dīn ekābirleri (5) ve ey mülk millet uluġları eger günāhım bolsa irdi sizlerniñg ḫāmūş turġanıñgızlarġa (6) şād bolur irdim ve men bī-günāh irdim her kişi kim günāhıdın pāk durur añga kişiniñg sözi (7) sıġmas ve Ḫudā ḥaḳḳı ḥürmeti her kim meniñg barımda nemerseī añglaġan bolsañgızlar yaşurmay (8) aytıñgızlar ve rāstlıḳ cānibini hem riʿāye ḳılınġızlar kim her sözniñg arḳasıdın münāsib (9) cezāsı {bar}[644]dur **{T148a}** (7)…ve her ḳaysılarıñgız ḥaḳnı iẓhārın (8) iẓhār eylemekde o kişige muvafık ḳatl vācibdür körgenleriñgiz ve bilgenleriñgiz (9) bolsa köñglülleriñgi bī-şübhe ġaraždın pāk eylep rāslıġ birle güvāhlıḳ beriñgizler **[111a-9]** her ḳaysıñgızlar gümān ve şübhe birle meni öltürmekke saʿy ḳılur-sizler añga ol (10) yeter kim uşol cāhil ṭabībġa yetti. Olar sordılar kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Dimne aydı [645] (11) keltürüpdürler kim kimerseī dāniş ve tecribesiz ṭabābetlik daʿvāsın ḳılur irdi (12) ne anıñg ʿameli bar irdi ve ne ẕerre başīreti ve dārūnı tanumaġda cevz-i hindīni dirmene-i (13) Türkīdin imtiyāz ḳılaʾlamas irdi ve rencni teşḫīṣ eylemekde ol mıḳdār nādān irdi kim (14) remed ve niḳrisni farḳ ḳılaʾlmas irdi ve edviyeni terkīb birip ḥab yasamaḳda hem aṣl (15) mıḳdārın añglamas irdi şerbet ve ġıḍā terkīb bermekde hīç edviye ve eczānıñg **[111b]** (1) cinsi ve çaġın bilmes irdi.

Beyt

643 T147b-10
644 T148a-7
645 T148a-11

feʿ ilātün mefāʿ ilün feʿ ilün

Aṅga her aġrıḳī ki saldı közin

Köreʾlmes idi ḥayāt yüzin

(2) Ol şehrde kim bu ebleh cehālet dükkānın açıp irdi her dem-keşlik ṣalāsın berip irdi. (3) Yene bir ṭabīb hem {bar}[646] irdi kim dāniş ve tecribe kemāli birle meẕkūr ve deremi ḳademi birle mübāreklik- (4) din meşhūr demi ʿĪsā nefesi dik dil-güşāy ve ḳademi ḫızr maḳdemi dik feraḥ-efzāy (5) çünānçi rūzgār ʿādetidür kim hüner-mendler anıṅg istiġnā ḫ̆ānıdın[647] miḥnet nevālesin (6) köterip ḫārlıḳda ḳalurlar ve hünersizler anıṅg pāyidesi māyidesidin ʿizzet zellesin (7) bī-ḥad alur.

Ḳıṭʿa

mefāʿ ilün feʿ ilātün mefāʿ ilün feʿ ilün

Zamāne irmes ikendür[648] hüner ḫarīdārı

Ki kesād metāʿ ımnı imdi kimge satay

Ve bu ḥaẕāḳat-şiʿ ār (8) ʿallāmeniṅg işi keyin yandı ve dīdesi nūrınıṅg küsūfı żaʿ fıġa ulandı ve kündin künge (9) ol ʿazīzniṅg yüzi kim dānālar ḳaraḳları andın rūşen bolur irdi tā kim (10) rūşenālıḳdın anda hīç eṣer ḳalmadı āḫır bu bī-çāre özin ʿuzlet ḫalvetiġa saldı (11) ve ol kesāfet-āṣār cāhil ḳuruḳ daʿ vāsın āşikāre ḳılışḳa <ve> aldı.

Ḳıṭʿa

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Dīv kirdi ḥüsn (12) daʿ vāsıġa hem kirdi perī

ʿAḳl ḥayrānlıḳ[ḳa] kirdi kim bu ne işler durur

Ve endek furṣatda ṭabīblik (13) aṭı birle meşhūr bolup şöhret-i kāẕibesi ḫalāyıḳḳa yayıldı ve ol şehriniṅg pādişāhınıṅg (14) bir ḳızı bar idi kim ḥüsn maṭlaʿ ıda andaġ āf-tāb ilgeri keyin ṭulūʿ itmep irdi ve ṣabā ʿaṭṭārı zülfi (15) yaṅglıġ ḫoş-būy yıparnı ilgeri keyin közige satmap irdi.

Beyt

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Ay yüzlüg cādū közlüg dil-keşī

[646] T148b-3
[647] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T148b-5
[648] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T148b-7

[112a] (1) Cāngȧ dilġa [hem] leẕẕet meh-veşī

Ve anı toy ḳılıp inisiñg oġlıġa çıḳarıp irdiler.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün feʿilün

(2) Āf-tāb eyledi anı mihmān

Müşteri zühre birle ḳıldı ḳırān

Ve ol iki saʿd sitāre bir burcda müctemiʿ bolmaḳ (3) birle gevher-i şehvār beçe-dān ṣayd-ı fedā bend boldı ve ayi küni yetişti irse közi yarur vaḳtda (4) añga renc ʿārıż boldı ve pādişāh dānā ṭabībni çarlatıp anıñg ʿalāmātın beyān ḳıldı ve ḥekīm-i (5) ḥāẕıḳ renc ḥaḳīḳatıġa āgāhlıḳ tapıp yaḫşı teşḫīṣler eyledi aydı bu aġrıḳ muʿālecesi (6) mihr-bān digen devā birle müyesser bolur ve andın bir denk alıp soḳup meyde ḳılmaḳ kerek ve anı (7) mıḳdār ıpar dārçīn birle alışturup teberrüd birle şerbet ḳılıp bīmārġa içürseler (8) fiʾl-ḥāl renci zāyil bolur. Pādişāh aydı ol dārū ḳaydın tafılur. Ḥekīm aydı meniñg (9) közüm tāze ikende ḥażretiñgniñg şerbet-ḫāneside körüp irdim kim bir kümüş ḥoḳḳada (10) irdi ve añga altun ḳufl salġan irdi ḥālā anı tapmaḳġa men ʿācizdür-men didi. (11) Bu eşnāda ol müddeʿī ṭabīb ḥāżır boldı ve aydı ol dārūnı men yaḫşı tanur-men ve ol (12) edviyeni terkīb birmek meniñg işim durur. Pes melīk ruḫṣatı birle şerbet-ḫānege kirdi ve kördi (13) kim ḥekīm-i dāniş-mend ṣıfat ḳılġan ṣūretlik ḥoḳḳalar anda bisyār durur ve maḳṣūdın ılġap (14) almaḳda ḥayrān ḳaldı ve āḫır zeʿam birle olardın biri alıp çıḳıp ḳażārā ol ḥoḳḳa (15) içideki zehr-i helāhil irdi kim melīk bir maṣlaḥat üçün anda saḳlap irdi bīmārnıñg ḥużūrıda **[112b]** (1) aġzın açıp ol zehrni özge edviyelerge ḳatıp şerbet ḳıldı bīmārġa berdi (2) anı içmeki hemān cān bermeki hemān. Pādişāh bu ḥālnı kördi irse ḳızı firāḳıdın āhı şuʿlesin (3) felekke yetkürdi ve buyurdı kim ol şerbetniñg ḳalġanın ol cāhil ādem-i keşġa içürdiler kim (4) ornıda ḳata ḳaldı ol nā-ḫoş ʿameliniñg mükāfātı ve şūmluġı özüge yandı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

Yandura körsetür (5) her ʿameliñgni özüñgge

Ġayrige ḳılġañgnı hem ḳılġan imiş-sin özüñgge

Bu meṣelni añga kiltürdüm tā bilgey- (6) sen her ʿamelni kim nādānlıḳ birle ḳılur-sizler ʿāḳıbet nā-pesendlikke evrülür ve her işġa gümān (7) ve şübhe birle şurūʿ iter-sizler āḫır żarar yetkürür. Ḥāżırlardın biri aydı kim ey (8) Dimne sen ol cümledin

turur-sin kim sīretiŋ nā-pāklıġı ṣūretiŋdin maʿlūmdur ve bāṭınıŋ (9) igriliki ẓāhiriŋdin dürüst körünür. Ḳāḍī sordı kim ey fulānī bu sözni kim aytur-sin (10) muŋa delīl bar mu. Ve ol aydı ʿulemā-yı ferāset-şiʿār ve fużalā-yı kiyāset-āṣār aytıpdurlar kim (11) her kimerseniŋ iki ḳaşınıŋ arası kiŋrü yıraḳ bolup oŋ közi sol közidin kiçikraḳ (12) naẓarı anıŋ köz uçıda işāret ḳılġan bolsa ve burnı sol ṭarafige māyil ekṣer yerge ḳaraġaḳ (13) bolsa anıŋ pelīd-ẕātı mekr fesādġa ve ġadrġa cāmiʿ durur ve her belā ve fitne[649] andın ḳopar ve bu ʿalāmet- (14) ler heme sende mevcūd irür. Dimne aydı[650] aḥkām-ı ilāhīde riyā yoḳ durur ve efʿāl-i ḫudāvendī sehv ü ḫaṭā- (15) dın pāk:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ġalaṭ-ı şuhūd men ü sende durur

Teŋri sarıda ġalaṭ boldı ġalat

Eger bu ʿalāmātlar kim ẕikr ḳıldıŋ **[113a]** (1) tüzük delīl ve ḥaḳ ḥüccet irse anıŋ birle rāst yalġandın ve ḥaḳ bāṭıldın ayrılur sen ḫalāyıḳġa (2) daʿvā ve münāzaʿat işide güvāh ve sevgend lāzım bolmadı ve ḳāḍīler soraġıdın yıġıldılar (3) mundın keyin kişini yaḫşı ṣıfat birle yād ḳılmaḳ ve yaman ḫulḳ birle meẕellet eylemek bī-kār boldı; (4) çūnkim hīç maḫlūḳ ol ʿalāmātlarnı özidin menʿ ve Ḥaḳ taʿālā anı yaratḳanda aŋa ḳoşup (5) iken anı hergiz defʿ ḳılaʾlmas ve bu ḥükm[651] birle kim aydıŋ nīkū-kirdārlarġa yaḫşı (6) cezā ve bed-kārlarġa yaman sezā şurūʿ ve ʿadl ḥükmidin yoḳ boldı ve bu işni kim (7) bühtān[652] ḳılurlar eger ḳılġan bolsam ve şol ʿalāmātlar meni ḳıldurup iken Ve çūn (8) olarnı özimdin defʿ ḳılaʾlmas-men meni olarnıŋ ʿuḳūbetige tutmaḳ kerek imes:

(9) **Ḳıṭʿa**

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Meni dimeŋ özüŋge özüŋ bāġ-bān-ı ezel

Neçük ki perverīş etti uşundaġ öndüm-men

[649] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T149b-14
[650] T149b-14
[651] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T150a-5
[652] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T150a-6

Pes (10) men seniñg bu sözüñg birle benddin ve belādın ḫalāṣ boldum. Sen cehl taḳlīdiñg delīlin ẓāhir (11) ḳıldıñg ve nā-maʿlūm sözni maʿnā-yı zeʿam birle fāżıllar mecliside beyhūde tevcīh aydıñg:

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl/mefāʿilün fāʿilātün fāʿilün

(12) Ḫıred pīri añglap suḫen-rānlıġıñg

Yaḳīn bildiñg bu nevʿ nādānlıġıñg

Ve çūn Dimne bu nevʿ cevāb (13) berdi ḥāżırlar sükūt mührin söz derecesiġa urdılar hīç kişi dem urʾalmadı ḳāḍī (14) buyırdı tā anı zindānġa saldılar ve mācerā ṣūretin barıp Şīrġa ʿarż eylediler. Ammā Dimne zindānda ḳarār taptı irse Kelīleniñg dostı bar irdi kim anı rūz-beh dir irdiler **[113b]** (1) anıñg ḳatıġa kirdi Dimne añga aydı kim ötken kiçedin beri Kelīle ḫaberin almadım bu maḥalda (2) anı körmekke bisyār ārzū-mend irür-men meni ne üçün kelip sormas iken.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(3) Yār ol kim yārge bergey meded

Zār olup dermānde bolġan ḥālda

Ve seniñg andın hīç ḫaberiñg bar mu- (4) dur ve kelmeslikiniñg bāʿiṣi ne bolġay Rūz-beh Kelīle atın işitip derdlıġ cigerdin (5) otluġ āh çekti ḳanlıḳ yaşı ḳaṭresin köz bulutıdın yaġdurdı ve aydı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Öldi köñglüm (6) dostı imdi ne birle aytayın

Til yoḳaldı imdi men ḳandaġ tekellüm eyleyin

Dimne Rūz-beh ıżṭırābıdın (7) bī-ṭāḳat bolup aydı batraḳ mañga tā keyfiyet-i ḥālnı beyān ḳılġıl. Rūz-beh aydı ey Dimne:

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün fāʿlün

Örtendi (8) köñgül añga ketti hem-dem

Bu sīne yarasıġa tapaʾlmam merhem

Cān riştesi köydi şemʿ dik derd otıdın

(9) Bu köygendin līk uraʾlmam men dem

Ol yār-ı kirāmī fenā ser-menzilidin[653] beḳā dāruʾl-mülkiġa raḫt u bārın (10) köterip ketti ve firāḳ dāġın hem-dem ve muṣāḥibler köŋ͡güllerige ḳoydı:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḫāber-dār ol ki (11) ḳalduḳ imdi bī-yār

Firāḳ-ı hicr ilgide girif-tār

Dimne Kelīle vefātın ḫaberi işitip (12) bī-ḫūş boldı furṣatī ötüp hūşıġa keldi ve feryād çekti zārī birle közin eşk-bār (13) ḳılıp aytur irdi kim.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Derdā ki ʿayş bāġıġa yetti ḫazān-ı ġam

Ḳalmadı imdi şāḫ ṭarab üzre mīvesi

(14) Cān rāḥatı yoḳaldı pes nāle ḳıl köŋ͡gül

Ḳan yıġla köz ki ḳalmadı hīç nūr dīdesi

Çūn Dimneniŋ͡g nāle[654] vü zārīsi (15) ḥaddın aştı ve otluġ āhı şuʿlesi igiz örlep tutaştı irse Rūz-beh aŋ͡ga naṣīḥatke turdı **[114a]** (1) ve aydı: Ey Dimne ezel ṭuġrāsınıŋ͡g beḳā ḫāmesi birle hīç āferīdeniŋ͡g tiriklik nāmesige (2) hemīşelıḳ raḳamı yetmedi ve mevcūdāt ṣūretleriniŋ͡g naḳḳāşı mümkināt ṣafāḥatıġa ḥayāt naḳşın (3) [655]“كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ” ḳalemidin özge birle ḳılmadı yaʿnī “her nemerse yoḳalur meger ḥaḳ sübḥānehū (4) ve taʿālānıŋ͡g ẕātı kim ol hemīşe durur” ḳadem kār-ḫānesiniŋ͡g vird ü ẕikri hīç mevcūdnıŋ͡g (5) vücūd ḫānesige ʿadem yasadaḳısız[656] perdāz urmadı ve ḳudret serāçesiniŋ͡g ferrāşı hīç (6) ṣoḥbet şemʿin āfet boranıdın ḫālī yandurmadı:

Ḳıṭʿa

[653] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T150b-6
[654] T150b-11
[655] O’nun zatından başka her şey yok olacaktır. Kur’an, Kasas 88.
[656] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T151a-1

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Gül-i ferāġ ki yoḳdur yanıda ġam tikeni

Kişi (7) tapaʾlmadı hergiz ḥayāt bāġıda

Cihān ḳażāsıda hīç ʿömr gül-şeni yoḳdur

Bahār yoḳ ki imesdür ḫazān bāġıda

(8) Bu şerbetīdür anı kişi içmeyin ḳalmas

Ve yükī durur kim anıñg astıdın ḳutulmas

Ve bu zaḫm merhemi ṣabr taḥammül (9) oḳ andın bölek añga çāre ve ʿilāc yoḳ:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṣabr nefʿ etmiş[657] köñgül derdiġa kim

Andın özge hīç dermān (10) yoḳ añga

Dimne bu sözler birle endek tesellī taptı ve aydı: Ey Rūz-beh bu cezaʿ ü nāleni (11) ḳançe köp aytsam dağı az durur çūnkim Kelīle mañga müşfiḳ dost ve mihr-bān nāṣiḥ (12) irdi kim heme ḥavādiṣde añga {penāh}[658] keltürür irdim ve her mühimde işenür irdim ve anıñg (13) köñgli ḫazāne irdi kim esrār defīnesin anda emānet ḳoysalar rūzgār andın vuḳūf (14) tapmas irdi ve zamāne cāsūsı andın maḫrūm ve nevmīd ḳalur irdi dirīġ ol (15) yār-ı mūnis devlet sāyesin[659] başıdın aldı ve men dek <ve> miḥnet-zede dünyā ḫarāb-ḫāneside **[114b]** (1) refīḳ ve hem-demsiz ḳaldı:

Ḳıṭʿa

mefāʿilün mefāʿīlü mefāʿīlün feʿūlün

Ġamımnı kimge deyin ki yoḳaldı maḥrem-rāz

Ne çāre eyleyin imdi ki bardı ol (2) dem-sāz

Mundın keyin tiriklikdin mañga ne leẕẕet bolġay ve eger ḫalāyıḳ ara mañga bu bed-nām bolmasa (3) irdi özümni özüm öltürür irdim. Bu tenhālıḳ rencidin ḫalāṣ bolur irdim (4) çūnkim bu belā girdābıġa tüşüpdür-men mundın meded-kārsız necāt tapmaġım muḥāl durur:

---

[657] T151a-4
[658] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T151a-7
[659] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T151a-10

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlü faʿlün

(5) Ümmīd kūyıdın imdi āvāre bolay

Çārem ki yoḳaldı imdi bī-çāre bolay

Rūz-beh aydı eger Kelīle ḥayāt gülistānıdın (6) vefāt ḫāristānıġa ketken bolsa meniñg baḫtım nihālı ḫudā ḫalāṣ suyıdın tāze ve ter durur.

Ḳıṭʿa

feʿilātün fāʿilātün feʿilātün feʿilün

(7) Bu çemende sınsa bir şāḫ güli ġam yemegil

Tāzedür nesrīn yüzi ve tāblıġ sünbül sāḥati

Dimne aydı rāst aytur-sin seniñg (8) barlıġıñgnı[660] Kelīleniñg yoḳlugı tedārüki bildim bu kün maña sen uşol Kelīle ḳavl kiltürgil (9) meni birāderlikke ḳabūl ḳılġıl. Rūz-beh tamām sevinç birle ilgeri keldi ve aydı kim meni (10) ʿināyet birle ser-firāz eyledigg munıñg şükrānesin ḳaysı til birle edā ḳılayın pes (11) bir birleriniñg ḳolın alıp birāderlik ʿaḳdın baġladılar muṣāḥib ve muḥāfaẓat şarṭın muḳarrer (12) ḳıldılar. Dimne aydı fulān yerde meniñg ve Kelīleniñg aramızdaḳı şerīklik defīne bar irdi (13) barıp anı keltürseñg kūşişiñg ecrsiz ḳalmasa kerek. Rūz-beh Dimne aytḳan nişāne birle ol (14) defīneni ḥāżır ḳıldı Dimne andın öz naṣībesin alıp Kelīleniñg ḥiṣṣasin Rūz-behge (15) berdi aydı kim ey birāder hemīşe pādişāh dergāhıda bolġıl bir sözī kim meniñg barımda ötse **[115a]** (1) andın meni āgāh eylegil. Rūz-beh bu şarṭnı tā Dimne ölgünçe ber-cā tutar irdi:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(2) Şarṭnı ber-cāy tutmaḳ şarṭdur

Tañglası ʿaleʾṣ-ṣabāḥ Şīr ḳatıġa anası keldi ve ötken (3) meclis keyfiyetin sordı ve Şīr ança kim ḳāḍīler ʿarżġa yetkürüp irdiler (4) anasıġa taḳrīr ḳıldı, anası söz mażmūnıġa vāḳıf boldı irse ıżṭırābġa ḳaldı (5) ve aydı kim ne ḳılay eger dürüşt sözlersem ṭabʿıñgġa nā-ḫoş kilür ve eger ḫoş-āmed ḳılsam (6) şefḳat turup ḳalur. Şīr aydı naṣīḥat taḳrīride ibā ḫūb imes ve her sözüñg kim- (7) din şübhedin ṣāf pāk bolup ʿaḳla maḳbūl durur ayġıl. Şīr anası aydı sen rāst ve yalġannı (8) farḳ ḳılmas-

[660] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T151b-1

sin ve fāyide żararın͡gnı[661] ılġamas-sin ve Dimne furṣat tapıp pitne- (9) engīz ḳılsa kerek kim rūşen-rāylarnın͡g tedārükide ʿāciz ḳalġaylar ve itik ḳılıçlar (10) anın͡g telāfīsidin ḳāṣır kilgeyler. Şīr aydı sen bu kün yıraḳ bolmaġıl şāyed (11) kim Dimne işi fayṣal tafġay pes yarlıġ ḳıldım kim ḳāḍīler yene cemʿ bolġaylar ʿām meclis tüzüp (12) Dimne işinin͡g soraġın yan͡gılaġaylar bu yarlıġ birle uluġ kiçik yıġıldılar ḳāḍīnin͡g (13) nāyibi ilgerki künnin͡g sözini iʿāde ḳılıp ḥāżırlardın Dimne ḥālıġa güvāhlıḳ (14) tiledi velī hīç kişi sözlemedi ḳāḍīlerin͡g uluġı Dimneġa baḳıp aydı kim egerçi ḥāżırlar (15) san͡ga ḫamūşluḳ birle yārī berürler ammā kön͡gülleride senin͡g ḫıyānetin͡g bī-şek ḳarār **[115b]** (1) tapıp durur hemeler seni öltürmekke müttefiḳ tururlar bu ḥāl birle san͡ga bu ṭāyife arasıda (2) tiriklik ne pāyide bolġay ḥālā senin͡g ḥālın͡gġa lāyıḳ bu kim iḳrār günāhın͡gġa ḳılġay-sin ve tevbe (3) inābet birle özün͡gni āḫiret ʿuḳūbetidin ve dünyā meẕemmetidin ḫalāṣ etkey-sin. (4) Ve senin͡g ölümin͡gdin iki pāyide ḥāṣıl durur ḫalāyıḳnı ḫalāṣ ḳılur-sin ve hem özün͡gni (5) ḳutḳarur-sin:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ölmekinin͡g ḫalḳın͡g bir nevʿ rāḥat bardur

Ḳıldılar bir nükteni zīrekler ol yan͡glıġ (6) beyān

Kim ölüpdür her kişi ol ikidin ḫālī imes

Yāki yaḫşı ḫūyluḳ irdi yā ki tünd ü bed-zebān

Ol ḳutuldı dehrin͡g (7) zindānıdın yaḫşı ise

Ger yaman olsa ḫalāyıḳ taptı şerridin amān

Ve aydı ey Dimne günāhın͡gġa iḳrār ḳılsan͡g (8) san͡ga iki faẓīlet ḥāṣıl bolur ve anın͡g ẕikri rūzgār ṣafḥasıda bāḳī ḳalur ve biri ol kim (9) āḫiret ʿaẕābıdın ḳutulmaḳnı közlep günāhın͡gġa ḳāyil bolmaḳ ve fānī menzil miḥnetidin (10) bākī mülk devletini iḫtiyār etmek ikinçisi mundaġ yaman iş muāḫaẕesidin ḫalāṣ tapmaḳ (11) üçün bu nevʿ faṣīḥ ve selīs sözler ve maʿḳūl pesen-dīde delīller ve münāsib dil-pezīr meṣeller (12) birle ʿözr aytmak āvāzesi ḫāṣ ʿām tillariġa yayıldı sen kim ḫalāyıḳ ara dānā ve hüner-mend- (13) lik birle meşhūr-sin ʿaḳlın͡gġa yanıp bilgil kim yaman aṭ köterip yörmekdin yaḫşı atanıp ölmek (14) bihraḳ

Beyt

[661] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T152a-1

fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

Yaman aṭ birle tirik bolġandın

Yaḫşı aṭ birle ölüp ketken ḫūb

Dimne aydı ey ḳāḍī (15) ḫalāyıḳnıñ fāżıl ve dānāsı ḳāḍīlıḳġa yarar maḥż öznüñ ve ġayrnıñ gümānı birle ḳāḍī irmes kim **[116a]** (1) rūşen güvāhsız ḥükm sürmegey belki añga Ī̲ābüḏīdür kim [662]"اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ" mażmūnıdın (2) ġāfil olmaġay, yaʿnī "taḥḳīḳ baʿżı gümān günāh durur." Sizge bu şübhe tüşüp ṭabʿıñgız günāhımġa ḳarār (3) tapġandın mañga lāzım irmes kim kişiniñ gümānı birle özümni özüm bühtān ḳılġay-men veyā helāketke (4) salġay-men ve tevbe ḳılmaḳ ol vaḳtda lāzımdur kim kişidin günāh vāḳiʿ bolġan bolsa ḥālā mañga (5) tevbe ḳılmaḳdın ḫāliḳ dergāhıda ḫūb ammā ḫalāyıḳ aldıda günāhımġa ḳāyil bolġanımdın çıḳar (6) çünkim mañga bu işde ne fetvā ṭarīḳıda cāyiz turur ve ne taḳvā ḳāʿideside ve eger sizleriñ (7) fāsid iʿtiḳādıñgızlar birle Şenzebeniñ ḳanıġa men saʿy ḳılġan Çūn özümniñ ölümüge (8) raġbet ḳılsam ve helākimġa rāżī bolsam [663]"وَلَا تُلْقُوا بِاَيْدِيكُمْ اِلَى التَّهْلُكَةِ" ḫiṭābı- (9) nıñ ʿuhdesidin ʿözrler birle çıḳaʾlmas-men yaʿnī "salmañgızlar özüñgizlerni helāketke" dimek (10) bolur eger يد'niñ maʿnāsı nefs bolup yā(ي) kelimesi zāyid bolsa "yasalmañgızlar özüñgizlerni (11) ḳavlüñgizler birle helāketke" dimek bolur, bu ḥīn mefʿūl maḥẕūfdür yā (ي) zāyid irmes ve nidā öz maʿnāsıda, (12) تهلكة sülāsī mücerred maṣdarı irür. Ve men yaḳīn bilür-men kim öz cānımġa özümdin mihr-bān- (13) raḳ kişi yoḳdur pes ol nemerseni sehl kişi öz ḥaḳḳıda revā körmes men özümniñ (14) bāreside revā körmes-men:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṭāḳatım [yoḳ] kişige ḳılmaḳ cefā

Özüme ḳandaġ körey anı revā

Ey ḳāḍī bu sözdin (15) ötkil kim kişige kişi mundaġ naṣīḥat bermes ve bu yañlıġ naṣīḥat sendin revā irmes çünkim ḳāḍī- **[116b]** (1) lerniñ sözi ḥükm durur pes olarġa ḫaṭā ve sehvdin güft ü gū ve hezl ve laġv- (2) dın perhīz ḳılmaḳ lāzım irür ʿaceb kim sen hemīşe rāst-gūy ve ʿādil irdiñ ṭāliʿīm- (3) niñ zebūnluġı kim bu

[662] Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Kur'an, Hucurāt 12.
[663] Kendi kendinizi tehlikeye atmayın. Kur'an, Bakara 195.

ḥādiṣede iḫtiyāṭ ṭarīḳın ber-ṭaraf ḳıldıng özüng şübhesi ve ġaraż (4) ehlining gümānı[664] birle rāstlıḳ közin ġaflet remedige mübtelā eyleding:

Ḳıṭʿa

mefāʿilün fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Cemʿ ḫalḳ sening birle (5) şād irür ammā

Ne işḳa eyler ikin sen meni bu reng ġam-gīn

Cihān ehli küllī gül sarı açılur-sin

Revā mudur ki (6) ḳılur-sin manga tiken elemin

Dāniş maḥkemesining ḳāḍīsi hüner-peverlik menşūrı olar aḥkāmı (7) tevḳīʿi birle sicil durur bu yanglıġ fetvā beripdür kim güvāh naḳdī[665] kim yaḳīn mühri birle ārāste (8) bolmasa ḳabūl sarrāf-ḫāneside tamām irmes ve her kişi ol iş bāreside kim andın vuḳūfı (9) yoḳ durur kişi żararın ḳasd ḳılıp güvāh berse anga ol yeter kim ol baḫşıġa[666] yetti. Ḳāżī (10) sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Dimne {aydı}[667] kiltürüpdürler kim merzubānī bar irdi kim uluġluḳ (11) birle meşhūr şerīf-ẕāt ve yaḫşı ṣıfāt birle ḫalāyıḳ tilide meẕkūr:

Beyt

mefʿūlün mefāʿīlün fāʿilātü mefʿūlün

Cān-fezā edeb birle (12) bar idi şeker-güftār

ʿAḳlı irdi köp kāmil dānişi ʿaceb bisyār

Ve merzubānnıng bir ḫatunı (13) bar irdi kim ḥüsn birle āfet-i cān melāḥat birle fitne-i devrān lebi cān-baḫşlıḳda āb-ı ḥayāt- (14) dın ḫūbraḳ ve aġzı taṭlıġlıḳda nebātdın merġūbraḳ:

Naẓm

feʿilātün feʿilātün feʿūlün

Ṭalʿatı āf-tāb dik pür-tāb

Tişidür lebleri çü laʿl-i ḫoş-āb

---

[664] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T153a-9
[665] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T153a-13
[666] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T153a-15
[667] T153b-1

Ḳılıban ḳaşı ya ve ġamzesi tīr

Eylegen irdi yüz gülni esīr

[117a] (1) Ḥüsn-i nūrın pārsālıḳ zīveri birle ārāste ḳılġan ve cemālı çehresini perhīz-kārlıḳ (2) ḫālı birle pīrāste[668] ḳılġan:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yumup irdi közin kār-ı cihāndın

Körünmey közge ve çıḳmaḳ nihāndın

(3) Yüzündin bolmas irdi āyīne āgāh

Bolaʾlmay ḳāmetige sāye hem-rāh

Bu merzubānnıng bir Belḫlıḳ[669] ḳulı bar irdi kim bī-ḥayā ve bī-diyānet (4) ne közin ḥarāmġa naẓar salışdın yıġar irdi ve ne köngli hevāsın fısḳ ġubārıdın ṣāf (5) eyler irdi ve bu merzubān mülāzemeti ve yaḫşılıḳḳa[670] nā-murād irdi. Bir küni bu ḳulnıng naẓarı ol (6) mestūrege tüşti {köngli ḳuşı}[671] anıng {ʿışḳı}[672] dāmıġa girif-tār boldı.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün faʿlün

Köng̃lüm ḳuşı dāmıng̃ġa ilindi muḥkem

Boldı naẓarıng̃ tīġī (7) bismil hem

Ḳul köngli ḳavlıdın çendānçi viṣāl ḥalḳasın ırġattı ol murād eşiki açılmadı ve her-çend (8) efsūn fesāneler işletti hīç pāyide andın tafılmadı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün feʿilün

Hīç ulaşmas bu niyāzım yārnıng̃ nāzı bile

Ey ḫoş ol kim taptı vaṣl bāġıdın bir mīveī

---

668 İmlası düzeltildi.
669 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T153b-8
670 T153b-10 yaḫşılıḳ ḳılurge
671 T153b-11
672 T153b-11

Baḫşı[673] ol cemāl ṭāvusnı şayd itmek ṭamaʿı birle ümīd belin bağlap (10) çendānçi fikr ḳarçığasın muvāṣalet hevāsıġa uçurdı velī maṭlūb āşiyānesiġa yeteʾlmedi:

(11) **Ḳıṭʿa**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Alıp dāmıñġa özge ḳuşġa yaygıl

Ki ʿanḳā tüşmegey ol dāmıñ içre

Bu bed-sīret nā-ümīd boldı (12) irse anıñ ḥaḳḳıda ḳaṣd endīşe ḳıldı ve mekr işletti andaġ kim bāzārdın iki ṭūṭī (13) satıp aldı ve birige Belḫ tili birle munı örgetti men bībīniñ tapuḳçısı birle {yatḳanın}[674] kördüm (14) ve yene biriġa anı taʿlīm berdim kim men hem kördüm aġzımnı açaʾlmas-men ve ṭūṭīler bu sözni (15) bir haftada örgendiler. Bir küni merzubān şarāb bezmin ārāste ḳılıp ʿişret mesnedide **[117b]** (1) olturup irdi kim baḫşı ol ṭūṭīlerni aldıġa keltürüp ḳoydı ve ṭūṭīler ulamḳı (2) ʿādetleri birle iki sözni tekrār ḳılışḳa aldılar ve Merzubān Belḫ tilini bilmes irdiler (3) ammā olarnıñ yaḫşı elfāẓ birle sayraġanlarıġa neşāṭı artıp şād bolur irdi (4) naẓarıge ḫoş kelip ḫatunıġa tapşurdı ve aydı: Bu ṭūṭīlerġa yaḫşı pervā ḳılġıl bī-çāre (5) hem olar tilin bilmes irdi ve ol dost yüzlük düşmenlerġa yaḫşı nevāzişler (6) {ḳılur}[675] irdi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Perverīş nefsimġa ḳıldım eyledi rüsvā meni

Düşmenimġa bilmeyin eylep durur-men terbiyet

(7) Merzubān ṭūṭīlerġa andaġ meyl ve şevḳ peydā ḳıldı kim ʿişret bezmide bir nefes olarsız bolmas (8) irdi bir küni Belḫlıḳdın ṭāyifeī merzubānġa mihmān boldılar merzubān olar meclisiġa ṭūṭīlerni (9) ḥāżır ḳıldurdı olar uṣol iki sözlerin tekrār ḳıla başladı mihmānlar anı işittiler (10) irse bir birlerige baḳıp tebessüm ḳılıştılar ve ḫacel bolup başların ḳoy saldılar merzubān (11) kördi kim mihmānlarnıñ neşāṭı ve ḫurremlıḳları ḥayret ve tefekkürġa mübeddel boldı. Merzubān sordı kim (12) sizlerġa ne ḥādiṣe rū berdi olar heme yufatıp ʿöẕrler ḳoldılar velī maḳbūl tüşmedi (13) ve āḫır birleri cürʾet ḳılıp aydı kim ey merzubān meger siz ḳuşlar tilin bilmes irken- (14) siz kim işitmekke ṭāḳat ḳılur-siz. Merzubān aydı men sözleriniñ maʿnāsını bilmes-men (15) velī āvāzları ḫūbluḳıġa ḳulaḳ salur-men ve eger sizler bilseñizler mañga beyān **[118a]** (1) ḳılıñızlar:

---

673 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T153b-13
674 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T154a-2
675 T154a-10

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Körmegendür-men süleymān yüzini

Pes ne bilgey-men bu ḳuşlar sözini

Pes olar ṭūṭīler (2) sözleri mażmūnın beyān ḳıldılar irse merzubānda ṣabr ṭāḳat ḳalmadı ve ṣarābdın ḳolın yıġdı (3) ve aydı ey ʿazīzler maʿẕūr tutuñgızlar kim tā bu vaḳtġa tegrü bu maʿnāġa vāḳıf imes irdim (4) ve ne resmdür kim kişi ḫatunınıñg mundaġ yaman fiʿlidin āgāhlıḳ tapıp turup ferāġ-ı (5) ḫāṭır birle mey içkey. Ve bu eṣnāda baḫşı ḳul āvāz birdi kim men hem bībīniñg bed-kār- (6) lıġın bārhā körüp irdim velī siziñg ḥaremiñgizni yaman fiʿl birle ẕikr ḳılmaḳdın (7) ibā ḳılur irdim. Merzubān ornıdın saçrap ḳoptı ve ḫatunın öltürmekke buyurdı (8) ve ḫatun mundın ḫaber taptı fiʾl-ḥāl merzubānġa bir kişidin peyġām iperdi kim ey umerā-yı (9) kām-kār:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Öltürür-sin mü meni yāḫūd tirik saḳlar mu-sin

Her ne kim fermān ḳılur-sin ol mañga cārī durur

(10) Bu işde endīşe ḳılġıl ve aşuḳmaġıl:

Mıṣrāʿ

mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilün

Çengālıñg içredür-men ḳatlime ḳılma şitāb

Ve ʿāḳil her işde (11) ʿāleʾl-ḫuṣūṣ kişi ḳanın tökmekde teʾḫīr ve teʾemmülni vācib bilipdürler çūnkim ḥaḳīḳat-ı kārnı[676] (12) añglaġandın keyin öltürmekke mānīʿ yoḳ durur ve eger ʿiyāẕen-billāh bī-günāhnı ivüklük birle (13) öltürse ve keyin maʿlūm bolsa kim bī-vech iken anıñg tedārükin ḳılıp bolmas.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿilün faʿlün

Uşuḳuş (14) birle birseñgiz āzār

[676] añla tekrar yazılmış.

Yegün͡giz durur dirīġlar bisyār

Pes merzubān buyurdı kim tā ḫatunnı (15) yavuḳ keltürüp ol meclisde perde arḳasıda tutup turdılar an͡ga ṭūṭīler sözlerin **[118b]** (1) beyān ḳılıp aydılar kim bular ādemī-zād cinsidin irmesler kim kişige ḳaṣd ve ġaraż birle (2) bu sözlerni aytḳaylar; belki körgenlerin rāstlıḳ birle ayturlar ve baḫşı hem andaġ güvāhlıḳ (3) berür ve ol günāh irmes kim zebān uzunluḳ birle ʿözr aytıp andın ḳutulġay-sin.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün feʿūlün mefāʿīlün feʿūlün

(4) Ger günāhın͡g budur istiġfār kelmes kārġa

Ḫatun cevāb berdi kim san͡ga bu işni yaḫşı taḥḳīḳ (5) eylemek farż irür kim düşmen bahānesi birle öltürsen͡g vebālim gerdānın͡gda ḳalur. Merzubān (6) aydı munın͡g taḥḳīḳı neçük durur: Ḫatun aydı Belḫlıḳlardın sorġıl kim ṭūṭīler uşol (7) iki sözdin bölek yene hem Belḫ tili birle söz aytadur mu eger tefaḥḥuṣ ḳılsalar kim andın (8) özge sözni hem ayturlar ṭūṭīlerin͡g sözleri rāst durur eger ol iki sözdin (9) ziyādeni bilmeseler bu bühtān man͡ga uşol ḳuldındur kim murādı andın ḥāṣıl olmaġaç öz (10) tili birle ḳuşlarġa {ol}[677] sözlerni örgetkendür. Merzubān ṭūṭīlerni mihmānġa berdi tā (11) olardın söz an͡glaġaylar mihmānlar anı üç kün saḳlap īn-heme müteveccih boldılar (12) ammā ol iki sözdin özgeni ol cān-verlerdin işitmediler Ve çūn muḳarrer boldı kim (13) ḫatun andın pāk irken merzubān an͡ga ʿözrler aydı ve ḳulnı çarlattı ḳul ḳolıda (14) ḳarçıġaynı köterip kirip keldi. Ḫatun aydı kim ey ġaddār nemin͡g ḫudā rıżāsının͡g ḫilāfıda (15) iş ḳılġanımnı kördün͡g mü. Aydı kördüm bu sözni aytışı hemān ḳarçıġay tumşuġın **[119a]** (1) ol nā-bekār yüzige sunup közin çoḳumaḳ birle ḳomarıp aldı. Ḫatun {aydı}[678] herāyīne ol közige (2) körmegenni kördüm dise cezāsı bu durur: [679]"وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا" yaʿnī "yaman- (3) lıḳnın͡g cezāsı özi dik yamanlıḳ bolġay:"

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

Kūr olġanı yaḫşı köz kim ol bed-bīndür

(4) Bed-bīnġa hemīşe laʿnet ü nefrīndür

[677] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T155a-13
[678] T155b-5
[679] Bir kötülüğün karşılığı, onun gibi bir kötülüktür. Kur'an, Şūrā 40.

Bu meṣelni aṉga keltürdüm tā bilgeyler töhmetke dilīrlıḳ (5) ḳılmaḳ körmeyin güvāhlıḳ bermek dünyāda ḫacālet ve āḫiretde faṣīḥat kiltürür. Çūn Dimne (6) sözi tamām boldı irse heme mācerānı şol yerde yetip Şīrġa iperdiler. Şīrġa ol (7) mektūbnı anası körsetti anası anıṉg mażmūnıġa muṭṭaliʿ bolup aydı melīk bu işde meniṉg (8) naṣīḥatım saṉga hīç kār tüşmedi imdi bu melʿūn bed-gümān boldı mekr ü ḫīlesini seniṉg helāketiṉgġa (9) cezm ḳılıp salṭanat ve memleket işini ber-hem urġusı durur Şenzebe kim muḫliṣ ve zīrek (10) ve müttefiḳ vezīriṉg irdi aṉga ḳılġandın ziyāderaḳ bu devlet erkānlarıġa ḳılġusıdur (11) çünkim yaman kişidin yamanlıḳdın özge nemerse kelmes:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İsteme hergiz { humā }[680] ḫāṣıyyetini būmdın

(12) Ḳarçıġay fiʿli ḳılma hīç ḳuçḳaçdın ümīd

Yoḳ ʿaceb kim pitne ilgini uzatsa her sarı

Çıḳġanıda pāye-i rifʿatke (13) her şūm bülend

Bu söz Şīr köṉglüge berk olturdı ve uzun endīşege ḳaldı ve aydı ey ana (14) aygıl kim Dimne ḳıṣṣasın kimdin işitiṉg tā kim ol kişi özi āşikār ḳılsa öltürmekke bahāne (15) tafılur. Anası aydı ey melīk kişi kim maṉga iʿtimād ḳılıp sırrın açıp irdi andın bī-icāzet anı [119b] (1) fāş ḳılmaġım mürüvvet ṭarīḳıdın irmes ve men andın icāzet tileyin eger ḳabūl tutsa (2) ṣarīḥ aytmaġım kerek pes ḳatıdın çıḳtı ve öz öyige bardı ve pelengni anda keltürüp aṉga (3) bisyār ʿizzet ikrām körgüzgendin keyin aydı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ey ki ḳahrıṉg dehr yaṉglıġ bar durur merd-āzmāy

(4) Şöhretiṉg bolmuş ḳuyaş envārı dik kişver-güşāy

Ol tertībler ve taʿziyetler kim melīk saṉga ḳılur (5) özüṉgge maʿlūm durur pes vācib durur kim aṉga şükr-güẕārlıḳ ḳılġay-sin [681]"لَاَزِيدَنَّكُمْ (6) لَاِنْ شَكَرْتُمْ" vaʿdesi birle kündin künge saṉga melīkniṉg luṭf u iḥsānı ziyāde bolġay. (7) Yaʿnī "herāyīne eger şükr ḳılsaṉgızlar niʿmetlerimni elbette ziyāde eyler-men sizlerġa" hem şarṭ (8) hem cezāda mefʿūl maḥẕūf durur. Peleng aydı ol ārī ol nevāziş ve merḥametler kim

[680] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T155b-14
[681] Eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Kur'an, İbrahim 7.

melīk-i (9) kām-kār men ḫāk-sārnıñg bāreside eylep durur anıñg şükr edāsın ḳaysı ʿibāret birle eyler-men:

(10) **Ḳıṭʿa**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün

Ẓāhir itken birle men sūsen kibi bisyār til

ʿUhde-i şükrüñg ḳolıdın tapmaġum āzādlıḳ

Ve men bu zamānġa (11) tegrü hevā-dārlıḳ meydānıda şükr-güẕārlıḳ ḳademi birle yörüdüm ve ḥālā hem siz buyursañgızlar (12) andaġ bolur-men. Şīr anası aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Salıp irdiñg sarāy ḳaṣdıda {tam}[682]

Ger meniñg birle anı ḳılġıl tamām

[683]"وَمَا الْاِنْعَامُ اِلَّا بِالْاِتْمَامِ" yaʿnī "yaḫşı tamāmıġa yetmese yaḫşılıḳ ḥisābıda irmes" sañga Şīr ilgeri (14) zamānda köñglideki ġuṣṣa der-miyān eylep irdi ve sen anıñg köñglige tesellī berip Şenzebe mühimi- (15) niñg ḥaḳīḳatı ʿuhdesin alıp irdiñg ve andın kemāyenbaġī vuḳūf tapıp kelip añga beyān ḳılmaḳçı **[120a]** (1) irdiñg imdi kerek kim ol vaʿdege vefā ḳılġay-sin ve melīk ḫıẕmetige barıp eşitken ve körgenni (2) tamām beyān ḳılġay-sin ve illā Dimneniñg ḳarībi añga yetti kim Şīr anı öltürmekdin ötkey (3) ve mundaġ bolsa hīç biriñgizler Şīr dergāhıda anıñg şerride imīn ḳalmas-sizler ve endek (4) furṣatda mekr-āmīz efsūnlar birle umerā ve ehl-i iḫtiyār rūzgārıdın demār çıḳarur ve her kişi kim (5) anıñg işi taḥḳīḳıġa tüşüp ḳatlıġa saʿy ḳılıp durur anı şikāklıḳ ve ġaraż-pervāzlıḳ (6) birle telefʿarṣasıġa iperür. Peleng aydı ey melīk bu iş ʿuhdesi mañga irdi ve men bu (7) vaḳtġa tegrü güvāhlıḳnı tapmaġda ġaraż bu irdi kim tā melīk Dimne ḥālınıñg ḥaḳīḳatın (8) şemmeī añglaġay ve eger ilgeri aytsam irdi melīk anıñg bu nevʿ şerīr ḫıştlıġıdın bī-ḫaber (9) irdi ve mendin ġaraż ilter irdi ve imdi iş bu yerge yetti ve eger aytsam maḥal durur (10) ve men melīkniñg dil-ḫ̆āhlıġıdın hergiz taḳṣīr ḳılġanım yoḳ durur ḥālā hem eger meniñg cānım bolsa (11) anıñg bir sāʿat ḫāṭırınıñg ferāġatıġa fedā eylesem henūz azdur eger tār u mūyınıñg (12) bahāsıdur disem iki cihānda Şīr şerm-sār olġumdur. Bu sözni aydı Şīr anası birle Şīr mülāzemetiġa keldi (13) ve añga anca ki Kelīle ve Dimne

[682] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T156a-15
[683] İyilik ancak tam olduğu zaman iyilik olur.

aralarıdaġı eşitken mācerāların beyān ḳıldı ve sibāʿ ve vaḥşīler (14) cemʿide hem āşikāre güvāhlıḳ berdi ve bu güvāhlıḳ āvāzesi ol zamāndaḳı oġrıġa hem (15) eşitildi ve ol hem Şīrġa aytıp iperdi kim men hem güvāh durur-men ve Şīr hem anı kiltürdi **[120b]** (1) ol hem zindānda olardın eşitkenlerin güvāhlıḳ yosunı birle taḳrīr ḳıldı. Pelengdin sordı- (2) lar kim ne üçün eşitken vaḳtda ḫaber bermedi͡ng. Ol cevāb berdi kim bir güvāh birle ḥükm ṣābit (3) bolmas dip teʾḫīr ḳıldım ve hem kimerseni bī-vech ʿaẕābġa salmaḳnı revā körmedim. Şīr anı͡ng bu sözin (4) pesend ḳıldı ve bu iki güvāh birle siyāset ḥükmi Dimneġa vācib boldı ve barça sibāʿ ve vaḥşī anı (5) uy ḳażāsıġa öltürmekke ittifāḳ ḳıldılar:

Beyt

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Şer urugın tarıdı her buʾl-fużūl

Āḫir an͡ga boldı (6) ʿuḳūbet ḥuṣūl

Şīr buyurdı kim tā anı ne-çend zamān bend içre türlüg ʿaẕāblar birle tuttılar kim gürisne (7) ve teşnelik birle zindān dūzaḫıdın dūzaḫ zindānıġa ulandı. “ فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُواْ وَالْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (8)”[684] Yaʿnī “pes kesildi ẓālimler ḳavmini͡ng nesl- (9) leri ve şükr ü sipās ten͡griġa kim ʿālem ehlini͡ng perverdigārı irür kim yer yüzini ẓālim (10) şerridin ḳutḳardı.” Pes heme ḫalāyıḳġa maʿlūm boldı kim mekkārlarnı͡ng ʿāḳıbetleri (11) ve ġaddārlarnı͡ng āḫiretleri uşbu durur.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kişi yolıġa ḳoysan͡g dām u āzār

An͡ga özin͡g (12) ilinġun͡g āḫır-i kār

Tapar-sin yaḫşı iş ḳılsan͡g saʿādet

Gül üzmes-sin tarıp ḫār-ı şeḳāvet

Yaman yaḫşını͡ng (13) bildin͡g cezāsın

Ḳıl imdi yaḫşılıḳnı resm-i āyīn

Üçünçi Bāb dostlar muvāfaḳatları (14) ve olarnı͡ng her mühimde yār-ı meded-mār bolmaḳlarını͡ng beyānıda Durur: Rāy aydı Berehmenġa (15) kim eşittim şikāk ve

[684] Böylece zulmeden o toplumun kökü kesildi. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah’a mahsustur. Kur’an, Enʿām 45.

ġammāzlar dāsitānın kim ġammāz ve müfsīdler saʿyisi birle işleri ʿadāvetke **[121a]** (1) encām tapıp günāhsız[685] ḳatl vāḳiʿ boldı ve īzid ü taʿālā ol pitne-engīz ġaddār işiniñg mükāfātın (2) özige yetürdi imdi vaḳt iḳtiżā ḳılsa beyān ḳılġıl yek-dil ve yek-cihetler ḥālların ve olarnıñg bir birleriġa (3) ḳılġan meded-kārlıḳlarnı nihālıdın ber yigenlerin ve düşmen defʿide yek-rū bolup her birleri özgeler (4) rıżāsın özleriniñg rıżāsıġa muḳaddem tutḳanların. Berehmen aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫusrev taḫtıñgnı (5) ḳoydıñg āsmān üstige

Dār-ʿı adlıñg birle ḳılmaḳġa cihān ehlin soraġ

Rām ḳılġan-sin felek ablaḳın tapıp ẓafer

(6) Tā ki ay u künge tüşken yüz ḥasedler birle dāġ

Bilgil kim ʿāḳiller ḳatıda hīç naḳd muḫliṣ dostlarnı ve hīç derece (7) ḫāliṣ yārānların vücūdların tapmaḳdın girān-māyeraḳ irmes:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿĀlem içre pīr bolsun ḫ̆āh cevān

(8) Yārdın müstaġnī irmes bir zamān

Ve herāyīne cemʿi kim muḥabbetleri ravżası iḫlāṣ sarrāf-ḫāneside vefā-dārlıḳ mühri (9) birle ārāyiş tapıp durur dostluḳları nihālı iḫtiṣāṣ bāġıda yek-cihetlik suyı birle perverīş (10) alıp durur heme rāḥ u rāḥat ve feyż u fütūḥ mededi irürler dostlar pāyideleri bisyār durur (11) ve menfaʿatları bī-şumār andaġ kim devlet künleride şādlıḳ ve ḫurremlıḳḳa yārī berürler ve miḥnet (12) zamānıda heme ḥāl ve hem-dem yār u yölek bolurlar:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳoluñgġa yār keltürgil kim her kim

Besī bī-kes bolur ger tapmasa yār

[685] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T157b-5

(13) Cihānda barça niʿmetdin durur ḫūb

Kişige dost kim bardur nigā[h]-dār

Ve ḥikāyet yek-dil yār ve ḥamiyyet dostlar beyānıda (14) tārīḫ ṣafḥalarıġa bitip dururlar olardın biri ḳarġa ve sıçḳan ve kebūter ve faḳaçanaḳ ve keyik ḥikāyātı irür kim bu ḥālġa münāsib ve şīrīn ḳıṣṣa durur. Rāy sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Berehmen aydı: **[121b]** (1) Kiltürüpdürler kim Keşmīr nāḥiyeside mevżiʿī bar irdi kim dil-pezīr ve merġ-zārī irdi kim (2) bī-naẓīr[686] andaġ kim ṣaḥnı yüzi seçek tolalığıdın āsmān yüzi ṣaḥnı dik körünür ve reng-ā-reng gülleri (3) ʿaksidin anda ḳarġa ḳanatı ṭāvus ḳuyruġı dik cilve berür irdi.

Naẓm

fāʿilātün mefāʿīlün faʿlün

(4) Her sarı çeşme āb-ı ḥayvān dik

Lāleler meşʿal-ı fīrūzān dik

Sebze şebnem nūrıda yunup[687] pāk

Gül yaḳasın nesīmī eylep çāk

(5) Ve ol cihetdin ol merġ-zārda şikār cān-verleri bisyār irdi ṣayyādlar anda barmaḳ kelmek (6) ḳademin urar irdiler hemīşe vaḥşīler ṣaydı ve ḳuşlar ḳaydı üçün ḫīle dāmın ḳurar (7) irdiler ve ol bīşe ara bir ḳarġa uluġ dıraḫt üzre āşiyāne tutup irdi ve anıñg yafraġları (8) ṣafḥalarıdın [688]"حُبُّ اَلْوَطَنِ مِنَ اَلْاِيمَانِ" nüktesin oḳup[689] irdi. Yaʿnī "vaṭannı dost tutmaḳ (9) īmāndın durur." Bir küni ol dıraḫt üstünide oñg solıġa baḳar irdi ve yuḳarı tüben ḳarar irdi (10) nāgāh bir ṣayyādnı kördi kim öşnide dām ve yanıda tobra ol dıraḫtnı tüşlep uşuḳuş birle (11) kelür ḳarġa ḳorḳtı ve özige aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bu kişige ne bolupdur yā ilāh

Cüst ü çālāk ıżṭırāb eylep kilür

(12) Bilmedim men kim ne ḳaṣdı bar ikin

Bu ṣıfat birle şitāb eylep kilür

---

[686] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T158a-6
[687] İmlası düzeltildi.
[688] Vatan sevgisi imandandır. H. , kaydıyla verilmesine rağmen kaynaklar sözün mevzu (uydurma) olduğunu bildiriyor. Saganî, **Mevzuat**, 53; Aliyyü'l-Karî, **el-Esraru'l-Merfua**, 189.
[689] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T158a-12

İḫtimālı bar kim maṅga ḳaṣd ḳıldı bolġay maṣlaḥat oldur kim (13) pinhān yerni alıp ḳarap turay[690] kim perdedin ne çıḳḳusı. Pes dıraḫt bergi ara yaşundı ve baḳıp tutup irdi (14) ṣayyād dıraḫt tübige keldi dāmın anda yaydı ve dānelerni saçtı daldada olturdı sāʿatī (15) ötüp irdi kim bir bölek kebūterler yetip kildi ve olarnıṅg ser-dārı kebūterī irdi kim anı muṭavvaḳa dir **[122a]** (1) irdiler besī zīrek rūşen-żamīr ve ve ḫıred-mend bā-tedbīr irdi ve bu kebūterler anıṅg tebaʿiyyetide (2) bolmaḳnı faḫr u mübāḥāt bilür irdiler ve hemīşe anıṅg ḫıẓmetide evḳātların keçürür irdi- (3) ler. Kebūterler közleri çendān ki ol dānege tüşti gürisnelıḳ otı nefsleridin (4) şuʿle uruşḳa başlap iḫtiyār cılavın iḳtidārları ilgidin boşattı muṭavvaḳa (5) olarnı mihr ü şefḳat yüzidin ṣabr teʾennīġa terġīb ḳıldı ve aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün fāʿilün

(6) Ḥırṣ yolıdın aşuḳup dāne sarıġa barmaġıl

Hūş közide ḳaraġıl dāne ḳaşıda dām irür

Heme cevāb berdiler kim (7) ey mehter, cūʿ rencidin biziṅg işimiz tenglikke yetti ve ṭuʿme ġamı ḫātırımızı bed-ḥāl etti bizde (8) naṣīḥatnı ḳabūl etkünçe ḥāl ve āḫırını mülāḥaẓa ḳılġunça mecāl ḳalmadı ve büzürgler aytıpdurlar kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(9) Ger kişi aç ḳalsa ʿömridin toyar

Her belā kilse başın utru ḳoyar

Muṭavvaḳa bildi kim ol dāne cūʿ ḥarīṣ- (10) lerni naṣīḥat kemendi birle baġlap bolġu dik imes:

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün feʿilün

Ḥırṣ boynuṅġa boldı bend-i girān

Boşanmaḳlıḳıṅg (11) imes āsān

Ḫ̆āhiş ḳıldı kim olardın cüdā bolup bir sarı ketkey ḳażā ḳaydı anı hem taḳdīr (12) zencīri birle baġlap dām sarı tarttı:

---

[690] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T158b-2

Beyt

mestefʿ ilün mestefʿ ilün mestefʿ ilün mestefʿ ilün

Men barmaġum ol yan velī ol tartadur ḳullābnı

(13) El-ḳıṣṣa ol kebūterler heme iḫtiyāṭnı taşlap yek-pāre anda tüştiler dāne çoḳumaḳları[691] hemān (14) boldı dāmġa ilinmaḳları hemān ve muṭavvaḳa feryād ḳılıp aydı kim ey nādānlar men aytmadım mu (15) kim aşuḳmaḳnıṉg ʿāḳıbeti yamandur:

Ḳıṭʿa

müfteʿ ilün müfteʿ ilün müfteʿ ilün müfteʿ ilün

ʿIşḳ yolınıṉg ḫaṭarı köydürür ey sāde köṉgül

Ger kişi **[122b]** (1) aşuḳuş birle yörse yıḳılġusı durur

Bī-çāreler ḫayrān ḫacel bolup dümlerini içlerige (2) alıp turdılar ṣayyād daldadın çıḳıp tamām şevḳ birle olarnı alġalı yörüdi kebūterler (3) kördiler kim ṣayyād kiledür heme ıżṭırābġa tüştiler ve her birleri özinіṉg ḫalāṣlıḳı (4) üçün but tepip ḳanat soḳar irdi. Muṭavvaḳa aydı ey yārān her ḳaysınṉgızlar özünṉgiznіṉg ḳutulmaġın (5) közler-sizler özge hem-demler ḫalāṣlıġı birle işiṉgiz yoḳ:

Mıṣrāʿ

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Mundaġ işler dostluḳ şarṭı (6) imes

Muḥabbet meẕhebide fetvā anṉgadur kim özinіṉg ḫalāṣlıġıdın dostnıṉg ḫalāṣlıġın (7) artuḳ bilgey andaġ kim iki refīḳ kimege kirip irdiler nāgāh deryā otrasıġa yetkende kime sındı (8) ve her ikileri ġarḳ boldılar kim kimeçi deryā lebidin özini suġa saldı ḳaṣd ḳıldı kim (9) olarnıṉg birin tutḳay ve her ḳaysıları ḳatıġa barsa feryād ḳılıp aytur irdi kim:

(10) **Beyt**

feʿ ilātün feʿ ilātün fāʿ ilün

Bu belā içidin ey nīkū-ḫiṣāl

Ḳoy meni dostum ilgini al

[691] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T159a-1

Ve eger sizlerde hem-demiñgizler necātını (11) özüñgüz ḳutulmaḳıdın bālā bilmek[692] {T159a} (13) …mürüvveti bolmasa bārī hemeleriñgizler muvāfıḳ tozup bir ṭarīḳa (14) yek-pāre zūr eyleñgizler şāyed ki ittifāḳ bereketidin dāmdın ḫalāṣ tapḳay-sizler. (15) Kebūterler bu fermān birlen iş ḳılıp irdiler dāmdın necāt tapıp dām ornıdın {T159b} (1) cüdā boldı hemeleri hevāġa uçtılar ṣayyād olarnı körüp ʿāḳıbet dermānde (2) bolup yıḳılur dip ümīd ḳıldı hevāġa köz tikip arḳasıdın yügürdi ḳarġa (3) bu vāḳiʿanı körüp özi öziġa aydı ki müddedhā-yı medīd kirek ki yene mundaḳ ʿaceb iş (4) vāḳiʿ bolġay evlā ol kim olarnıñg arḳalarıdın bargey-men körgey-men kim olarnıñg (5) işleri ne yerge ser-encām tapar ve andın tecribe alġay-men anıñg bir vaḳtda kārġa kiltürür-men.

(6) **Beyt**

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün (faʿlün)

Zamāne tecribesidin alıp burun behre

Ki bir zamānda belā defʿiġa kerek bolġay

(7) Pes olarnı arḳalarıdın pervāz eylep yördi muṭavvaḳa birle ḳavmı kitip barur (8) irdiler arḳalarıġa baḳtılar kim ṣayyād henūz ümīdin üzmey yügürüp kiledür. (9) [Muṭavvaḳa] yārānlarıġa aydı ki āgāh boluñgız kim uşal ḥarīṣ şūḫ-cism yene biziñg ḳaṣdımızda- (10) dur maṣlaḥat oldur ki deşt üzeside evrülüp ābādlıḳ sarı yörgey-miz, (11) tā bāġlar ara ve ʿimāretler ara yol tapa'lmay közi bizlerdin ḳaṭʿ bolġay nevmīd (12) bolup yanġay. Ve kebūterler andaḳ ḳılıp oḳ kentleri sarı yörüp ṣayyād (13) közidin ġāyib boldılar ve ṣayyād ḥayret-i tamām birle nevmīd bolup yandı ve ḳarġa arḳalarıdın (14) irgeşip barur irdi tā [693]"اَلسَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ لِغَيْرِهِ" hüḳmige ʿamel ḳılġalı yaʿnī "saʿādet-mend ol (15) durur kim ġayrdın pend ü tecribe alġay" ve kebūterler kördiler ki ṣayyād daġdaġasıdın {T160a} (1) necāt taptılar irse dāmdın ḫalāṣlıḳ tapmaḳ üçün munṭavvaḳadın kiñgeş tilediler (2) ve ol ḫıred-mend rāst tedbīr cevāb berdiler kim bol mühlikedin vefā-dār yār yārnıñg (3) mededi bolmayın necāt tapıp bolmas.

Ferd

mefʿūlü fāʿilātü fāʿilātü fāʿilün

Ḳaṭʿ ḳılsa bolmagey bu yolnı hem-rāhsız yörüp

---

[692] Bu fiilden itibaren 10 varak eksik bırakıldığı için cümlenin yüklemi konumundaki bu fiil de yanlış yazılmış.

[693] Bahtiyar kişi başkasının yaşadığından ibret alandır. H. , Elbanî, **Tahricu Kütübi's-Sitte**, 178. (Ancak kaynaklar peygamberin sözü değil, Abdullah b. Mesud'un sözü olduğunu bildiriyor).

(4) Ve bu arada bir sıçḳan bar irdi ki zīrek atlıġ ol meniṉg mihr-bān nedīmim ve āşinā-yı ḳadīmim.

(5) **Beyt**

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

Refīḳ u muḫlīṣ u yār u vefā-dār

Şefīḳ-ı mūnīs u yaḫşı meded-kār

Şāyed ki anıṉg ḳaşıġa (6) barsaḳ ve bu ḳayd-ı benddin ḫalāṣ bolġay-miz. Pes bol yerde kim sıçḳannıṉg uyası anda (7) irdi tüştiler ve munṭavvaḳa anıṉg atın tutup feryād ḳıldı ve zīrek anıṉg āvāzın aṉglap (8) derḥāl yügürüp çıḳtı çūn dostınıṉg belā ve bend içre kördi irse közi bulaḳıdın (9) ḫūn-ābe arıḳın yüzi ṣaḥnıġa aḳuzdı köyġan cigeridin dādlik āhī tarttı tütünleri (10) şerāre urup felekke ulandı aydı ki:

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ne kün tüşti başınġa bu nedür ḥāl

(11) Ki ṣabr itmekim imdi boldı muḥāl

Belā içre yārımnı kördüm bu dem

Neçük olturay fāriġ [u] (12) bī-elem

Ey yār-ı ʿazīz ḳaysı ḥīle birle bol bendge tüşdüṉg ve ne sebebdin uşbu rencġa (13) ḳavuştuṉg. Munṭavvaḳa cevāb berdiler ki şer ü ḫayr nefʿ ü żarar ve ḳażā ḳaydı ḳader dāmıġa baġlıḳ (14) tururlar ve her ḥükmī kim irādetġa yete ezel dīvānçeside meşiyyet ḳalemi birle maḫlūḳāt (15) aḥvālınıṉg evrāḳlarıġa raḳam ḳılıp turur andın ḳaçıp bolmas.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Açıġ tatlıġ {T160b} (1) her iş aḥkāmıge bardı ḳalem

Seniṉg açıġlanmaḳıṉgdın yoḳ ḳażāġa hīç ġam

Ve ḳażā-yı rabbānī (2) bizlerni naẓarlarımızge dāneni cilvege kiltürdi irse yā ān-gāh yārānlarımnıṉg bī-ṣabrlıḳdın (3) menʿ eyledim velī taḳviyyet ḳolı ġaflet perdesin meniṉg hem başīretimġa tuttı ve hememiz be-yek-bāre miḥnet (4) ilgige girif-tār

bolduḳ. Zīrek aydı ki ʿaceb kim seniṅg dik dānā ve dūr-endīş kişi ḳażā oḳıġa (5) tedbīr ḳalḳanın tutḳanı yoḳ irken. Muṭavvaḳa aydı ki bu sözlerni ḳoyġıl kim ʿaḳl u başīret (6) ḳuvvet şevketde mendin artuḳları hem ḳażā-yı ilāhīdin baş ḳaytaraʾlmaslar[694]“ لاَ رَادَّ لِقَضَائِهِ (7) وَلاَ مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ” yaʿnī teṅgri ḥükmin yandurgüçi yoḳ turur ve fermānın keyin salġuçı peydā (8) irmes turur. Eger ḳażā ḥükm-i irādet zencīrin dipretseler balıġ deryā ḳaʿrıdın hevā üzre- (9) sige çıḳarur ḳuşnı hevā üzresidin yerge tüşürür ve ḳażā ḳader emride hīç (10) āferīdege teslīm ve rıżādın özge çāre yoḳ turur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bolsalar zerrāt-ı ʿālem hīç hīç

(11) Ḥaḳ ḳażāsıġa bolurlar hīç hīç

Bu ḳażā-yı ḥaḳ turur ḳattıġ boran

Ḫalḳınıṅg aldıda (12) kim gūyā saman

Çün ḳażā-yı ḥak yeter bolsa eger

Cümle ʿāḳiller bolurlar kūr u ker

Çıḳḳusı sudın (13) balıḳlar taşḳarı

Kirgüsi dām içre ḳuşlarnı barı

Ve bilmek kerek ki ḳażā fermānı cārī (14) boldı irse dānā gūyā ki nādān bolur ve gedā-yı ḥaḳīr sulṭān-ı ʿālem-gīr birle yek-sān. Zīrek aydı ki (15) perīşān bolmaġıl kim ḳażā-yı ḫudāvendī her libās kim bendeniṅg boynıġa tikip durur ḫ̆āh yaḳası devlet {T161a} (1) tügmesi birle ārāste bolsun ve ḫ̆āh iteki miḥnet perdāzı birle pīrāste ve bī-şübhe maḥż-ı ʿināyet ve ʿayn-ı (2) kerāmet durur ġāyeti bol kim bende anıṅg aṣlıge dānā ve laṭīfesige bīnā irmes bu maʿnāda (3) aytıpdurlar ki.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sende yoḳdur ḥükm dürd-i ṣāfġa ḫoşnūd bol

Kim ḳażā sāḳīsidin (4) her ne yeter kim ḫūb durur

[694] Allah’ın hükümünü geri çevirecek ve sorgulayacak yoktur. H. , olarak zikredilmesine rağmen bu şekliyle kaynaklarda bulunamadı.

Ve her nemersege utru kilür an͡ga ḳarasan͡g bilür-sin kim ḥālın͡g ṣalāḥı (5) anda durur büzürg[er] aytıpdurlar kim ṣafā nīşi cefā nīşi yetmeyin ḥāṣıl olmas ve rāḥat güli miḥnet (6) tikeni yandaşmayın vücūd almas. Zīrek bol sözlerni aydı irse munṭavvaḳanın͡g bendlerini (7) kismekke muḳayyed boldı munṭavvaḳa aydı ki ey dost mihr-bān ilgeri yārānlarımnın͡g boşatḳıl (8) andın keyin man͡ga meşġūl bolġıl. Sıçḳan bu sözge unamadı bayaḳı işḳa meşġūl irdi munṭavvaḳa (9) yene aydı ki ey zīrek meni rıżāmnı tilesen͡g sözümġa bāver ḳıl mendin ilgeri yārānlarım- (10) nın͡g ḫalāṣ eylegil. Zīrek aydı ki bu sözün͡gni tekrār ḳılur-sin meger öz cānige ḥamiyyetin͡g yoḳ (11) bolġay ve nükte-i [695] "إِبْتَدِئْ بِنَفْسِكَ" ġāfil irken-sin yaʿnī "işni özün͡gdin başlaġıl". Munṭavvaḳa (12) aydı ki ḥaḳ taʿālā meni kebūterlerge uluḳ ḳılıpdur ve olarnın͡g aḥvālını ʿuhdesin meni gerdenimġa (13) ḳoyupdur pes olarnın͡g raʿiyyetlıḳ ḥaḳları meni boynumdadur ve menin͡g ser-dār- (14) lıḳım ḥaḳḳı olarda her vaḳt man͡ga lāzım durur kim olarġa teraḥḥum ḥaḳḳın edā ḳılġay-men (15) ve her pādişāhī kim özün āsāyiş tilep raʿiyyetlerin miḥnetde ḳoysalar az fuṣatlarda ʿişreti {T161b} (1) devleti tīre ve devleti közi ḫīre bolur. Zīrek aydı ki raʿiyyet aralarıda ten arasıdaġı (2) cān meṣellik durur pes cānnın͡g necātın͡g közlemek kerek ve eger ʿiyāẕen billāh an͡ga āfetī (3) yetse be[n]deni selāmetluḳdın ne sūd. Munṭavvaḳa aydı ki andın ḳorḳar-men kim menin͡g bendelerimnin͡g (4) boşatḳunça melāl bolġun͡g durur ve ol melālluḳun͡gdın baʿżı yārānlarımnın͡g boşatmaġay- (5) sen ve ammā men baġluḳ bolsam olar işleride melālin͡g her-çend artsa hem şāyed ki [meni] bend içinde (6) taşlamas-sin heme vaḳtlarda hem şerīk irduḳ ve eger ḫalāṣluḳ vaḳtlarıda olarge (7) muvāfiḳ bolmasam mürüvvetdin irmes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yārnı disen͡g ol kişini ornı bar

Bolsa san͡ga (8) şādlıḳlar ġamda yār

Ol ki irmes rāḥat [u] miḥnetde bir

Dost irmestür turur (9) ol bī-naẓar

Zīrek aydı ki ārī uluḳlarnı kiçiklerge merḥametleri mundaḳ kerek (10) ve bu oḫşa yaḫşı ḫulḳların͡g ve pesen-dīde-sīretin͡gdin dost ʿaḳīdeleri ve raʿiyyet- (11) ler iʿtimādları ziyāde bolur.

Beyt

[695] Bir işe kendinden başla.

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Dostluḳnıṉg lāyıḳıdur ol kişi

Bağlanıp (12) ḳalġannı açmaḳdur işi

Pes zīrek cehd-i cedel birle yārānlarnı bendlerin kisdi (13) ve āḫır munṭavvaḳanıṉg boyunların hem belā ḳaydıdın ḫalāṣ ḳıldı. Kebūterler zīrek birle vedāʿ (14) eylep şād ḫurrem vaṭanlarıġa yandılar ve sıçḳan töşükġa kirdi. Ḳarġa çūn sıçḳan- (15) nıṉg kebūterlerge ḳılġan dest-gīrluḳın kördi irse öziġa aydı ki maṉga hem lāyıḳ {T162a} (1) boldur kim ol sıçḳanġa dost bolġay-men çünki kebūterlerġa bolġan ḫādiṣelerdin körüp (2) ḫayātlıġda meni başımġa hem bir kün kilgüsidür mundaḳ mürüvvetluḳ yārānlar āḫır kerek bolur. (3) pes sıçḳan töşükini aġzıġa barıp āvāz eyledi. Zīrek sordı ki ne kişi turur-sin. Aydı ki (4) men ḳarġadur-men kim seniṉg birle lāzımlıḳ işim bardur. Zīrek velī dānişlıḳ sıçḳan irdi (5) rūzgārnı ıssıġ savuḳların ötḳarġan eyyām ḫāsiṣelerin çāresin közlep ol (6) yerde çendān töşükler peydā ḳılıp irdi ve biridin birleriġa yollar açıp irdi Ve çūn (7) ḳarġanıṉg āvāzını eşitti irse bī-ser-rişte boldı aydı ki seniṉg meniṉg ne işiṉg bar turur (8) ve meniṉg saṉga ne nisbetim bar turur ḳarġa ṣūret-i ḫālnı evvelidin tā āḫır beyān eyledi ve aydı ki (9) seniṉg kemāl mertebeṉg ve mürüvvetiṉg ve ḫaḳ-güẕārluḳuṉg maṉga maʿ lūm boldı kebūterleriṉg yāverluḳuṉg (10) vefā-dārluḳuṉg bereketi birlen ol belādın ḳutḳarduṉg anı kördüm irse dostluḳuṉg riştesiġa (11) boynumnıṉg bağladım yek-dil ve yek-cihet ḳılmekni yaraġladım.

Beyt

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Köṉgüldür ülfetiṉg sarıġa (12) māyil

Viṣālıṉg dergehide zār sāyil

Zīrek cevāb berdi ki seniṉg men birle hem-ṣohbet bolmekke (13) mende ṭāḳat yoḳ turur ve beyhūde gāhī müyesser bolmagey mümkin irmes nemerseniṉg ṭaleb (14) ḳılmaġıl kim ol ḳuruġda kime sorġanġa deryāda aṭ yügürtḳanġa oḫşar.

Beyt

mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün feʿ ūlün

Köter (15) dāmıṉgnı [ve] özge şikâr[nıṉg] ḳaṣdıda bol

Ki bol ṣaydī körüp-sin ol kemendüṉg ḳaṣdıġa tüş

{T162b} (1) Ḳarġa aydı ki bol sözni ḳoyġıl keremlıḳlar iḥtiyāc ehlinin͡g maḥrūm ḳoymaslar ve men ḥavādiṯ (2) cefāsıdın senin͡g dergāhın͡gge penāh istep kilipdür-men

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Hīç yerde tapmadım bosaġın͡gdın (3) özge penāh

Bu eşikdin özge bir başımġa yoḳ ḥavāle-gāh

Ve ser-i kūy tofraḳların (4) mülāzemetin özümġa apardı bilipdür-men imdi ne ḫaber birle baş ḳaytarur-men ve ne cefā[696] (5) birlen narı bargüm durur. Sıçḳan aydı ki ey ḳarġa mundaḳ ḥīleler dānesin (6) firīb dāmı üzre saçmaġıl kim men senin͡g ṭāyifen͡g sīretlerini ḫūb bilür-men ve sen (7) kim meni neslimdin irmestür-sin ṣoḥbetin͡gdin ḳorḳar-men.

Ferd

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cins imesni ṣoḥbeti cānġa irür ḳattıġ (8) ʿāẕāb

Ve men hīç vech birlen sendin imīn bolaʾlamas-men ve her kişi kimerse birle dost (9) bolsa kim anın͡g żararıdın imīn irmes an͡ga ol yeter kim uşol keklikke yetti. Ḳarġa sordı (10) neçük irken ol: **Ḥikāyet.** Sıçḳan aydı ki kiltürüpdürler kim bir keklik taġ (11) dāmenesige yorġalap yörür irdi ve yıparmaġı ġavġāsı taġ ṣadāsı āsmān günbendide yalġuz (12) yanġurur irdi ve ḳażārā bir ḳarçıġay ol yavuḳda pervāzda irdi ki naẕarı keklikke tüşti (13) ve anın͡g dil-keş ḫırāmın körüp cān-fezā āvāzın eşitip irdi kön͡gli muḥabbet verziş ḳıla (14) başladı ve öziġa aydı ki bol dünyāda münāsib yārsız özge bolmas ve meṣellerde kilip- (15) dür kim her kişi bī-yārdur hemīşe bīmārdur ve bu keklik besī dil-nevāz ve şīrīn ḥaraket irken {T163a} (1) kim refīḳler ṣoḥbetleride cān tāze ve ḫurrem kön͡gül şād ve bī-ġam bolġusıdur. Pes āheste keklik (2) sarı yördi ve keklik anı kilürin kördi irse ḥaẕār eylep taş şikāfıġa kirdi ḳarçıġay (3) ol şikāfnı aġzıda olturup kön͡gül mācerāsın beyān eyledi aydı ki ey keklik mundın (4) burun senin͡g hünerlerin͡gdin ġāfil irdim ve bu kün sayramaḳın͡gdın kön͡glümge feraḥ ḥāṣıl boldı (5) ve ḫoş ḫırāmānluḳın͡gdın[697] cānımnın͡g ṣayd ḳıldı ve imdi sen mendin ḳorḳmaġıl ve āşināluġumġa (6) meyl eylegil kim muḥabbet muḳaddimesi menfaʿat netīcelerin berür ve dostluḳ dıraḫtı murād mīvesin (7) kiltürür ve dost naḫlī durur kim mīve-i maḳṣūdnın͡g ḳança ki

[696]cefa tekrar yazılmış.
[697] İmlası düzeltildi.

andın alur-sin ança (8) kim peydā bolur. keklik āvāz eyledi ki ey ẓālim ḫun-ḫ̆ar meni bī-çārenin̄g ḳaṣdın̄g iʿtibārıdın (9) taşlaġıl ve emmāre-i nefsin̄gni özge keklikler sarı başlaġıl.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kim yüzün̄gni körmeġım (10) fikri durur fikr-i ḫaṭā

Vaṣlıge barmaḳ ḫayālım tüş ḫāyālıdur muḥāl

Eger kişi ot birle (11) sunı bir yerge cemʿ bolġanlarnı körseler ve men sen birle āşinā bolmekni taṣvīr eylegil (12) Çūn āftāb birlen sāye ülfet alġanını temāşā eylese sen birle hem-rāh bolmekni ḫayāl (13) eylesün. Ḳarçıġay aydı ki ey yār-ı ʿazīz özün̄g birle endīşe eyleġıl kim men dik ḳavī (14) zūr kim sen dikni ṣayd ḳılmaḳ ḳolumdın naḳṣluḳ turur ve bedenlerin pāre eylemekke (15) minḳārımda ḳuṣūrī peydā eylemes, san̄ga bu nevʿ luṭf birlen kim āşinālıḳ ḫayālıdın özge {T163b} (1) iḫtimālı yoḳ turur ve meni sen hem-dem ve mūnīs bolmaḳ temannāsı bu maḳāmġa kiltürdi ve eger sen menin̄g birle (2) hem-ṣoḥbet bolsan̄g bisyār fāyideler körgün̄g durur. Evvel bu kim menin̄g san̄ga luṭf ikrām (3) ḳılġanımnın̄g özge ḳarçıġaylar körseler hīç birleri taʿdī ḳolların senin̄g (4) sarı uzatmegeyler ve sen emān u ferāġ-bāl yörür-sin ikinçi senin̄g āşiyānemġa çıḳarsam (5) igiz yerde olturup özge kekliklerdin bülend mertebe bolur-sin üçünçi ol ṭāyife- (6) lerin̄gdin birler ʿışḳ u meyl peydā ḳılsan̄g anı derḥāl kiltürür-men san̄ga cüft (7) eyler-men tā anın̄g ʿişretleri birle kön̄gül murādın ḫāṣıl eylepdür devrānlar sürer-sin. (8) keklik aydı ki ve sen ḳuşlarnın̄g pādişāhı-sin ve men raʿiyyetlerin̄g biridür-men ve bizlerin̄g (9) faḳrlar nā-ḫoş ve mekrūh resmdin ḫālī irmesler iḫtimālı bardur kim kārnı nā-pesen-dīde (10) mendin cenāblarıda ṣādır bolsa ṭabʿlarıġa nā-mülāyim kilip man̄ga açıġlanġay-siz ve açıġnı (11) ser-pençesin vücūdumdın demār çıḳargey-siz pes evlā buldur ki güşe-i ḫalvetde bolġay-men (12) uluġlar mülāzemetleri kim ḫaṭarı bisyārdur anın̄g iḫtiyār ḳılmagey-men.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mende ḫad (13) yoḳ ki temāşā ḳılġa-men künnin̄g yüzin

Sāye dik yastanmaḳım yaḫşı durur tamnın̄g tübin

(14) Ḳayçıġay aydı ki ey birāder bilmedün̄g mü dost ʿayblarnı körmekke kūrdür ve her ḳorḳu- (15) luḳ iş dost vücūdıdın ẓāhir bolsa beġāyet zībā turur men kim barça kirdār ve efʿālın̄gnı {T164a} (1) muḥabbet közi birlen körgüm durur işlerin̄g ve

sözleriñgni neçük ʿayb ḳılayın. keklik (2) pesen-dīde ʿöẕrler aydı ammā ḳarçıġay anıñg maʿḳūl cevāb birlen mülzem eyledi āḫiruʾl-emr (3) ʿahd ü peymān kūşişleri birle anı şikāfdın çıḳardı ve bir birlerin kenār alışıp az anca miḥnet (4) rişтelerin arada kim müstaḥkem pesend ḳıldılar ḳarçıġay anı köterip āşiyānesiġa alıp (5) bardı anda ʿayş u ṭarab devrin sürer irdiler Ve çūn iki üç kün ötüp irdi (6) keklik ḳarçıġaydın imīn bolup küstāḫlıḳ ḳıla başladı her nevʿ maʿḳūl ve nā-maʿḳūl (7) sözlerni aytur irdi ve bī-taḳrīb ḳahḳahalar ḳılur irdi ḳarçıġay anı uluġluḳ (8) ve aġırluḳ ḳılıp eşitmegen ve körmegen bolur irdi ammā her küstāḫlikdin endek endek (9) kīne anıñg sīneside orun alurdı bir seḥerde ḳarçıġayge endekī aġrıḳ ārıż boldı (10) ve ol kün avdın ḳaldı Ve çūn irtedin aḳşamġaça aç olturup ḳaldı cuʿ (11) otı nihādıdın örledi ve nefsi derendesi aġzın açıp ḥareketke kildi tün boldı (12) irse gürisneluḳ şerāresi ve açluḳ şiddeti ḳarçıġayġa ġālib kildi keklikdin cemʿ (13) bolġan kīneleriniñg yād berdi ve ḳarçıġay ḫışm-ālūde bolup keklik sarı ḳaradı (14) ve her-çend ki ḫıred-nāṣiḥ aradaġı ʿahd ü peymānnıñg añga arż eyledi velīkin ḳabūl tüşmedi ve keklik (15) ġażab eşerini anıñg yüzide körüp köñglüdaġı ḳaṣd ve ġarażın bildi irse ḳorḳup titredi {T164b} (1) ve āh-ı serd urdı aydı:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Dir irdim ʿāşıḳ olġan çaġda alġum gevher-i maḳṣūd

Ne bildim (2) kim bu deryā suyı bī-ḥad mevc urar irken

Dirīġa ki ol ḥāldın āḫırı kārġa naẓar salmadım (3) ve neslim irmes nemerseniñg dostlar ṭarīḳıda bildim ve zīrekler aytıpdurlar ki:

Ferd

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(4) Cins imesni ṣoḥbetidin eyleñgiz perhīzler

Ferāmūş ḳıldum ve bu kün ʿömrüm kimesi andaġ (5) girdābġa ḳaldı kim tedbīr kimeçileri anıñg andın çıḳarmekke ʿāciz durur ve ne rifḳatımdın vefā (6) ve ne ḥayātımdın ümīd ve ne felekdin bir beşāret ne bu devr andın nevmīd. Ḳarçıġay āzār ḳolların (7) açıp ve açıġ minḳārıdın otlar saçıp keklikni bahāne ister irdi ve keklik iḥtiyāṭ (8) yüzidin edebler mülāḥaẓa ḳılur irdi ve āḫır bahāne tapalmayın bī-ṭāḳat bolup aydı ki (9) ey bī-edeb revā mudur ki men āf-tābda bolġay-men ve sen sāyede ferāġat birle oltur- (10) gey-sin. keklik aydı ki ḥālā ey cihān-gīr kiçe durur dünyā

humāsı sāyeninġ astıda (11) ve sizge ḳaysı āf-tābnı ısıġı teʾs̱īr etti. Ḳarçıġay sen meni yalġançı ḳılur-sin mu dip (12) keklikni tutup pāre eylep yedi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḥāfıẓā kördüninġ mü ol kebk-i ḫırāmān kelgüsin

(13) Kim ḳażā şeh-bāzını çengālıdın ġāfil durur

Bu meṣelninġ anġa kiltürdüm kim her kişini (14) nā-cinsdin hem-dem bolup perhīz ḳılmasa ve żarar yetküredurgen nemerseninġ ṣoḥbetleride ʿömr (15) ötḳarsa āḫır helāketke uçragüsi durur, men hem seninġ muḥāfızınġ turur-men ve hergiz ṭamaʿ {T165a} (1) bağışlamekdin imīn bolaʾlmas pes senin ve meninġ aramızda müṣāḥabet yolları neçük açılgüsidür. (2) Ḳarġa aydı ki ey zīrek yaḫşı endīşe eylegil ki seninġ yemekde manġa fāyide ne durur ve seninġ dek (3) az loḳmadın iştihāmġa ne mıḳdār sūd yeter ve ammā vücūdunġ bāḳīlıġıdın ve muḥabbetleriniġ vāfir- (4) lıḳıdın manġa miniġ fāyide muḳarrerdür ümīddür kim men seni dip uzun yol meşaḳḳatların (5) tartḳay-men ve sen mendin yüz ügürüp turgey-sin ve mundaḳ yaḫşı ḫulḳlarınġge yaraşmas (6) kim ġarībluḳum ḥaḳḳın żāyiʿ eylep ve meni maḥrūm ḳoyġay-sin ve yaḫşı at tapmekke sebebdür ki (7) ġarīblerge kerem.

Ferd

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Şehriṅgizde yoḳ mudur cānā bu oḫşa ḳāʿide

Ve ol köp luṭf (8) tükengüsüz mürüvvet ki pesendedür ümīd-vār bolsam ne ʿaceb ve sen ġarībler ilgige taraḥḥum (9) eylesenġ ʿaceb irmes durur. Sıçḳan aydı ki aramızda ẕātī ʿadāvet bardur kim (10) ol bisyār müʾeṣṣir turur çünkim iki kişiler aralarıda maraż-ı ʿadāvet bolsa endekī ʿöẕrler (11) birlen köterilür ve ammā ol aṣl ve ẕātī bolsa anġa ʿārıż kīnedin endekī ḳoşulsa ve hīç (12) vech birlen mürtefiʿ bolmas belki ol ʿādāvet uşal iki tenni yoḳ ḳılmasa özi yoḳalmas (13) tā başım ḫayālı hem başımdın barmegey ve ḥükemālar aytıpdurlar ki ẕātī düşmenliki iki ḳısm (14) durur ve biride żarar gāhī ol cānibge yüzlenür ve gāhī bu düşmenġa kilür çünānçi fīl ve şīrġa (15) zaḥmet yetkürür bu oḫşa ʿadāvetninġ şiddeti sehldür çünki düşmeniṅġ her biri ẓafer[698] {T165b} (1) tapḳanıda köṅġli yarasıġa tesellīdin merhem tapılur ve kīneleri ġubārı anda pest bolur ve ammā (2) yene bir ʿadāvetī kim anda żarar hemīşe bir cānibde bolur çünānçi sıçḳan ve möşük ve böri ḳoy (3) aralarıdaki ol bisyār şiddetli

[698] İmlası düzeltildi.

ve vaḥşetluḳ muḥkem irür kim ne Çarḫ gerdīşi aṉga taḳrīr (4) alur ve ne zamāne iḫtilāfı bozalur. Pes bizni aralarımızdaki kīne bol ṣıfatlardın (5) durur kim ve hergiz mülāḳāt ve āşinālikimiz mümkin irmes turur. Ḳarġa aydı ki egerçi saṉga özge (6) ḳarġalar düşmen bolsalar ve men yārī olar dik irmes-men ve meniṉg köṉglüm közgüsi (7) muḫālefetlerdin pāk ve ġubārındın tāze durur ve muḥabbet şuʿāı birlen kim pertev-nāk (8) herāyīne [699]"مِنَ اَلْقَلْبِ إِلَي اَلْقَلْبِ" ḳāʿidesi birlen ümīd-vārdur-men kim seniṉg ol (9) ṣāf rūşen köṉgüllериṉg meniṉg bu ṣıdḳ iḫlāṣlarımġa güvāhluḳ bergey yaʿnī "köṉgül- (10) din köṉgülġa töşük açuḳluḳ turur."

Ferd

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dimegil dil-berni köṉglüm ḥālıdın āgāh imes

(11) Ve sıçḳan aydı ki mübālaġa birlen meniṉg dostluḳuṉgge teklīf eyler-sin ve eger tekellüf (12) birlen āşiyānā boluş siyāḳ endek sebeb birlen miḥnet rişteleri aramızda üzülġay (13) ve son uşal ʿādet-i aşlīge yanġay-sin ol suġa oḫşa kim şūr yerde neçe vaḳt (14) turup durur ve egerçi anı taʿamı ve rengi kitip durur su atıdın çıḳḳan vaḳtlarıda (15) otḳa ḳoysalar dağı otnıṉg öçürür aşlı düşmen birle ülfet alıp bolmas çünānçi {T166a} (1) peleng tīz ceng ve mār-ı zehrdārġa refīḳ bolmaḳ bolur. Ḥükemālar aytıpdurlar kim düşmen her-çend (2) muḥabbet daʿvāsın ḳılıp iḫlāṣ iẓhār eylese aṉga firīfte bolmaṉgızlar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dost-ṣūret (3) kine-keşlerdin muḥabbet istemek

Bolġusıdur pāk külḫan otlarınıṉg gül dimek

Ve her kişi (4) düşmenniṉg efsane vü efsūnlarıġa ḳulaḳ salsa ve aṉga maġrūr bolup iʿtimād eyleseler aṉga (5) ol yeter kim uşal tive mingen kişiġa pīş kildi. Ḳarġa sordı ki neçük irken ol. (6) **Ḥikāyet:** Sıçḳan aydı ki kiltürüpdürler kim bir kişi tive minip seferge çıḳıp irdi (7) ve bir yerge yetti kim kārvānlar anda tüşüp ot ḳalap irdiler olar köçmekidin soṉg (8) çoḳlarını şimāl alıp barıp çengāl otınıġa tutaşturup irdi ve ol menzilni köp yerleriġa (9) ot tutaştı anda bir yılan bar irdi ki çevresin ot alıp ḳalıp irdi otnıṉg aralarıda (10) çıḳıp ḳaçmaḳḳa yolnı tapalmas irdi ol ḥālga yetti kim kebāb dik köyüp zehrlıḳ bedenidin (11) ḳaṭre ḳaṭre ḳan tamġay çünki tive mingenni kördi irse aṉga zārī tili birle aydı:

[699] Kalp kalbe karşıdır.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

(12) Ne bolġay kim bu ot içre maṅga şefḳat suyın saçsaṅg

Teraḥḥum ilgi birle bu girih bolġan işim açsaṅg

(13) Ol kişi velī raḥm-dil irdi ol nevʿ nālesin işitti irse bī-çārelikni kördi öziġa aydı ki (14) egerçi bu yılan ādemī zādnıṅg düşmeni turur ammā ḥālā bu dermānde irür hīç nime andın (15) yaḫşı irmes turur kim aṅga luṭf iḥsān körgüzmek birle dünyā saʿādetin ve āḫiret ṣevābın {T166b} (1) tapḳay-men dip bir nīze uçıġa torveni berkitip yılanġa sundı yılan anı ġanīmet bilip derḥāl (2) içige özin aldı ol kişi taşḳarı alıp taşladı aydı ki imdi belādın necāt (3) tapduṅg ḳayan ḫ̌āhiş ḳılsaṅg barġıl ve kişini āzārı ḳaşdıda bolmaġıl kim āzār (4) bergüçi dünyāda laʿnetke girif-tār sezā-vār turur ve āḫiretde ʿaẕābġa girif-tār bolur (5) yılan aydı ki bol ne sözdür ve men saṅga ve tiveṅgge zaḫm tigürmegünçe hīç yerge barmas-men (6) ol kişi aydı ki men saṅga yaḫşılıḳ ḳılıp irdim ve otdın alġanımġa cezā bol mıdur.

(7) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men saṅga körgüzdüm āyin-i vefā

Veh maṅga sendin irür resm-i cefā

Yılan (8) aydı ki ārī sen yaḫşılıḳ eyledüṅg velī orunsız ḳılduṅg bilür mü-sin kim men (9) żararnıṅg maẓharıdur-men ve sen kim yamanlıḳ ḳılur kişige yaḫşılıḳ ḳılduṅg sezā-vār oldur ki (10) elem ve cefā körgey-sin çünkim yamanlarge yaḫşılıġ ḳılmek yaḫşılarge yamanlıḳ ḥükmide bolur çünānçi (11) yaḫşılar ḥaḳḳıge ḳılmaḳ irmes turur revā ḳılma yamanlıḳ yamanlarge hem cāyiz irmes birev kör- (12) güzse luṭf mihr-bānlıḳ ve yene [700]"بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ" ḥükmi birle bizler sizler aramızda ḳadīmdin (13) ʿadāvet bardur yaʿnī ṭāvus yılan ve şeyṭān ādem ü ḥavvā baʿżılarınṅgızlar baʿżılarınṅgızġa (14) düşmen irür-sizler ilgeri baʿżıdın yılan ve şeyṭān murād durur ve sonġıdın (15) ādem ve ḥavvā ʿaleyhiʾs-selām bāyestī ʿāḳıbet-endīşlıḳ eylegey irdüṅg ve ḥadīṯ [701]"أُقْتُلُوا الأَسْوَدَيْنِ" ġa {T167a} (1) ʿamel ḳılġay irdüṅg yaʿnī öltürüṅgler ḳara çoṅg yılannı irkek ve tişisin kim (2) neslleri üzülġay. Aydı ki ḥadīṯ ḥükmlerin ve āḫır-bīnluḳ resmin terk eyledüṅg (3) lāzım boldı ki saṅga zaḫm urgey-men özgeler

[700] Birbirinize düşman olarak inin. Kur'an, Bakara, 36.
[701] İki siyahı (yılan ve akrep) öldürün. H. Ebu Davud, **Sünen**, H. no: 921; İbn Hibban, **Sahih**, H. no: 2352.

mundın ʿibret alġaylar. Ve ol kişi (4) aydı ki ey yılan inṣāf ḳılġıl kim yaḫşılıġ ḳıġanġa yamanlıḳ ḳaysı meẕhebde revādur. (5) Yılan aydı ki sizlerni ʿādetleriñgiz mundaḳdur, men resmni sizlerdin örgendüm (6) ve özüñgizlerdin alġannı özüñgizlerge satar-men satıp alġandın kişige endekī (7) kişige satḳay. Pes ol kişi aydı ki ādemī-zādnıñg yaḫşıluḳḳa yamanlıḳ mükāfātı bergeni ḳaydın (8) maʿlūm turur ve eger daʿvāñgnı güvāh birle ṣābit ḳılsañg ve her ḳılur-sin añga rıżā bergüm durur. (9) Yılan başın yuḳarı ḳılıp ḳarap irdi yıraḳdın bir gāv-mīşniñg kördi ol kişiġa (10) aydı ki yörgil anıñg sarı baralı ve bu ṣūret ḥaḳīḳatların andın suvāl ḳılalı pes (11) ve her ikileri gāv-mīş ḳaşıġa bardılar yılan sordı ki ey gāv-mīş yaḫşılıġnı (12) cezāsı ne turur. Aydı ki ādemī-zād meẕhebleride sorasañg yaḫşılıġı cezāsı yamanlıġ turur (13) men kim ḳarıdım ve her yıl bir bala toġup berdim ve öylerin süt ve yaġ birlen toldurdum (14) evḳātların ötkermek meniñg birlen sebeb boldı imdi kim toġmay ḳaldım irse igem (15) ve meni bu mecrāda ṣaḥrāda tā ki semürgey-men ol küni bir ḳaṣabnı munda başlap kilip irdi tāze bolġanım {T167b} (1) kördi irse bu kün ol meni ṣellāḫ-ḫānege iltip ḳanımnı töküp postumnı goştumdın (2) acratgüsidür ve olarge yaḫşılıġ ḳılġanımnı mükāfātı bu durur kim beyān eyledüm. (3)Yılan aydı ki güvāhım sözin eşitdüñg imdi zehr salayın. Ol kişi aydı ki şerīʿatda (4) bir güvāh dost irmes durur yılan baḳıp bir dıraḫtnı kördi andın sordı yaḫşılıḳ (5) cezāsı ne turur. Dıraḫt aydı ki yaḫşılıġ cezāsı ādemī-zād resmleride yamanlıġ turur sebeb (6) nedür ki beyābān ortasdıda önüpdür-men kilgüçi ve bargüçi ḫıẕmetleride yek-pāy turup- (7) dur-men ve sāye bolur-men ve közlerin açıp şāḫımġa baḳarlar ayturlar ki fulān şāḫ (8) balta destiġa lāyıḳ irken bol butaḳ kerki sapıġa lāyıḳdur ammā tenesi yaḫşı eşik (9) bolġusıdur bu taşvīrlerniñg ḳılur irse ḳopup ança kim pesendleriġa kilġanların (10) kesip ve yarıp alıp kiterler ve sāyemniñg endīşe ḳılmay meni mundaġ miḥnetlerġa (11) salurlar. Yılan aydı ki imdi iki güvāh iḳāmet eyledüñg cān beġāyet şīrīn (12) nemerse turur tiriklikdin ümīd üzmek besī müşkildür yene bir güvāh tapsañg ve hīç (13) telāş ḳılmayın ölümġa ten bereyin ve ol yavuḳda bir tülki bar irdi bularnıñg münāẓara- (14) ların temāşā ḳılıp turup irdi yılan uşal tülkidin sordı ki yaḫşılıġ (15) cezāsı ne turur. tülki aydı ki bilmedüñg mü ki ve yaḫşılıġ cezāsı yamanlıġ turur sen bol yılanġa {T168a} (1) ne yaḫşılıġ ḳılduñg ki tā añga yamanlıġ lāzım bolġay. ol kişi ṣūret-i ḥālnı tamāmın tülkiġa (2) taḳrīr eyledi tülki aydı ki sen ʿāḳil kişi körünedür-sin ve mundaḳ iḫtimāldın yıraḳ (3) sözlerni ne üçün aytur-sin. yılan aydı ki rāst aytadur mene uşal torve (4) ḫānçaġasıda turur otdın meni aldı. tülki aydı ki bol sözni neçük bāver ḳılsa bolur ki (5) mundaġ çoñg ve kattalıḳıñg birlen bol tar torveġa neçük cāy bolduñg. yılan aydı (6) eger bāver ḳılmasañg ol torveġa yene kireyin közüñg birle körüp gümāndın pāk bolġay-sin. (7) tülki aydı ki ol taṣavvurnı muʿāyene körsem men hem güvāhlıḳ aytay kim seniñg sözüñg rāst turur. (8) pes ol kişi torveni aġzın açtı ve yılan tülkini söziġa maġrūr bolup anda kirdi (9) tülki işāret eyledi ki ey yigit düşmeniñg ḳaydge tüşti imdi añga mecāl bermegil

(10) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Düşmenin͡g Çūn ilgin͡ge tüşti bolup ḥālı zebūn

Meşveret budur an͡ga bir dem emānī bermegil

(11) Ol kişi torveni aġzın boġup yerge ura başladı tā kim yılan dūzaḫnı yılan- (12) larıġa ḳoşuldı. ve bu meṣelni an͡ga kiltürdüm fāyidesi ol kim ʿāḳil kerek kim āgāhluḳ (13) āḫır-bīnlıḳ ṭarīḳın ḳoymagey ve düşmenlerning͡ feryād zārīleriġa maġrūr bolmagey ve hīç (14) vech birlen an͡ga iʿtimād ḳılmagey. Ḳarġa aydı ki bu sözlerning͡ ḥikmet tilleridin aydın͡g (15) eşittim ammā sening͡ kerem ve mürüvvetlerin͡gge lāyıḳ bol durur kim mundaḳ söz-güşāyıdın **{T168b}** (1) ḳaçġay-sin ve ümīdim yüzleriġa vaṣl eşiklerin açḳay-sin ve ḥükemālar aytıpdurlar kim (2) leʾīmlerdin yanġıl ve kerīmlerge ulanġıl ki kerīmler bir sāʿat dostluḳge min͡g şefḳat (3) ve dil-cūyluḳ körgüzürler ve leʾīmler yüz yılluḳ āşinālıġnı ḳadrın bilmegeyler (4) bir nefesde yoḳ ḳılurlar ve mundın irür ki kem āzādeler ḫalāyıḳlarge aşuḳup (5) dostluḳ ḳılurlar ve kiçik düşmen bolurlar ve süfleler anın͡g ʿaksi çünānçi altun (6) āf-tābe kim tīz furṣatda ṣalāḥġa kilür ve genc bozulur ve kūze ibrīḳ bat sınar ve hīç (7) kārġa kilmes ve ne ḫūb aytıpdurlar ki:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İstegil ol dostluḳnı tīz cüst

(8) Tā ebedler tigrü ol ḳalġay dost

Ol sarāy kim tamı ḫışt ḫāmdur yamġur suları (9) tīz bozġay ve men uşal iʿtimādge yaraydurgen cümledindür imdi dergāhınge (10) andaḳ mülāzim boldum kim mundın özge hīç dergāh sarı baş ḳoymas-men ve tā ṣoḥbetin͡gdin (11) bī-naṣīb ve cüdā bolsam ṭaʿām tapmas-men ve ārām almas-men. ve sıçkan aydı ki men hem sening͡ (12) dostluġun͡gge cān birle ḫarīdārdur-men velī ol defʿiyelerni bol sebebdin aydım tā (13) mabādā eger ġadr işletsen͡g olar birle maġrūr ve maʿẕūr bolġay-men ve hem sen meni (14) aytmaġay-sin kim cedeli süst āşinā irken ve olar söz ibtidāsıdın bu vaḳtḳa tigrü (15) ve muḥabbetlerin͡g kön͡glümde cāy-gīr irdi. pes taşḳarı çıḳıp töşük aġzıda turdı **{T169a}** (1) Ḳarġa aydı ki ne mānidür ki ilgeri kilmes-sin ve ḳuçaḳlaşmas-sin ve meger kön͡glün͡gde henūz (2) daġdaġa bar bolġay. Sıçḳan aydı ki kişi eger dostıdın cānın ayamasa muḥabbet-i ṣādıḳ (3) ve birāder-i muvāfıḳ dimek kirek ve men san͡ga mundaḳ cān dostıdur-men ne māl ve ne nān (4) dostı Çūn kişi kişiġa ṭamaʿ dünyā maṣlaḥatlarıdın dost bolsalar ol sehl durur (5) ve aytıpdurlar kim

āşinālıḳ eger zamāne maṣlahaları ve nefs fāyideleri üçün bolsa (6) ol ṣayyādge oḫşayur ol **[122b-11]** dāneni öz sūdıġa saçar ne ḳuş muḥabbeti ṣaydıġa, ve mundaġ (12) dostluḳ kim ġaraż-āmīz [702] durur ʿadāvetġa encām tapar iḥtimālı bar kim her dostluġ kim (13) ġaraż-āmīzdür bī-şek bil kim ʿadāvet-engīz durur ve her kişi kim dostluḳ yolıda (14) cān fedā ḳılıp ol bī-bedel vefā-dār irür ve āşinālıḳda cān ve baş birle oynaġannıng mertebe- (15) sidin aʿlā durur ve nān su aşḳa naẓar salġandın [703]"اَلْجُودُ بَااَلنَّفْسِ اَقْصَي غَايَةِ" **[123a]** (1) "اَلْجُودِ " yaʿnī "öz vücūdın kişige niṣār itmek seḫāvetning nihāyeti durur."

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yüz ming (2) olġay bu cihānda bergüçi kişige derem

Līk kim oldur kişi kim cānını ḳılġay kerem

Ve bilgil kim (3) mening sanga mülāḳāt bolmaḳım cān ḫaṭarıdur munçelik birle hem muḥabbetim ol maḳāmġa yetti kim:

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

(4) Eger iş cāngа yetse cān başdın sigriben ḳopġum

Ve eger sendin bed-gümān bolġan irsem hergiz bu raġbet{ni}[704] ḳılıp kāşānem (5) kūşesidin çıḳmas irdim bu sening manga dostluḳung şek şübhedin arıġan irsem mende hem (6) ming iḫlāṣlar ve ḫuṣūmetler bar durur ammā sening yārānlarıng bar dururlar kim ẕātları (7) ẕātıng birle velī ḫulḳ ve şefḳating de sen dik irmesler ḳorḳarmen kim olardın birleri meni (8) körüp cānımġa ḳaṣd ḳılġaylar. Ḳarġa aydı mening ve yārānlarımıznıng aramızda şarṭımız bar durur kim (9) dostumnı dost; düşmenimni düşmen tutḳaylar. Sıçḳan aydı herāyīne her kişi kim düşmenning dostıġa (10) veyā dostnıng düşmeniġa dost bolsa anı düşmenler ḳatārıda sanamaḳ kerek.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Düşmenim ornıdadur (11) ʿaḳl aldıda ikki kişi

---

[702] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T169a-7

[703] Muhtaç olduğu şeyi başkasına vermek cümertliğin en üst mertebesidir. H. olarak zikredilmesine rağmen kaynaklarda bulunamadı.

[704] T169a-15

Düşmenimning dostı dostumnıng düşmeni

Ḥükemā aytıpdurlar kim (12) dost üç ḳısm dururlar biri ḫāliṣ dost, yene biri dostnıng dostı üçünçi düşmenning (13) düşmeni. Düşmenler hem üç ṭāyife bolurlar biri ẓāhir düşmen ikinçi dostnıng düşmeni (14) üçünçi düşmenning dostı.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ḫaṣmıngız sehl durur müşkil irür ol iki

Yārnıng düşmen{i}[705] ve düşmeningiz- (15) ning yārı

Ḳarġa aydı *el-ḥamdü li ʾl-lāh* aramızda muḥabbet peydā boldı mundın keyin anı yār bileyin kim **[123b]** (1) sanga yār bolsa dost bileyin kim sening dostluḳungġa kilse her kişi kim sanga ulandı vācib boldı kim (2) men hem anga ulanġay-men egerçi düşmen aġyār hem bolsa ve her kimerse kim sendin üzüldi lāzım boldı kim (3) men hem andın üzülgey-men her-çend ki ḫ̆īş taparım bolsa. Kişi ki yüzide yoḳ yār ḳulluġıdın dāġ, (4) ki düşmen oldı manga egerçi ol atam bolsun. Belki közümni kim tenim ḳaravulı durur tenim kim köng lüm sözçisi[706] (5) irür sening ḫilāfıngda bilsem her ikisin bir işāret birle vücūd sāḥilidin ʿadem girdābıġa (6) taşlaġum durur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳıldı bir ʿużvung eger düşmen sarıġa dostluḳ

Düşmen ikki boldı ikki tīġ çek zaḫm iki ur

Sıçḳan (7) bu sözleri işitti irse dil-cemʿ olup ilgeri kildi ḳarġa birle bir kenār alışıp neşāṭ bisāṭın (8) yaydı:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kirdi ḳoynıng içre yār ve baġlaġıl ʿişretke bel

Ḳarġa ne-çend kün mundaġ turdı sıçḳan (9) anga öz maḳdūrıġa tuşluḳ żiyāfet mihmān-dārlıḳ körgüzdi ve aydı ey birāder eger bu mevżiʿde (10) bolsang ve ehli ferzendleringni munda kiltürseng manga ʿināyet ve mihr-bānlıġıng ziyādelengeni

[705] T169b-10
[706] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T170a-1

(11) bolġay ve hem bu yaḳġa kim men munda mesken turupdur-men pākīze yer ve dil-güşāy maḳām durur. Ḳarġa (12) aydı ārī, besī yaḫşı menzil irken ammā uluġ yolġa yavuḳdur ve munda sizge yol ötküçi- (13) lerdin ekṣer āsībī ve ziyānī yetküsidür fulān yerde merġ-zārı bardur kim cennet dik (14) bā-ṣafā ve bāġ-ı irem kibi ḫoş-hevā

Naẓm

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilün

Sebze-zārīdür anda her leb cūy

Gül yıdıdın nesīm ʿanber-būy

(15) Sünbül eylep saçını ḥalḳa-kemend

Ḳıldı zülf benefşeni der-bend

Meniñg vaṭanım andadur ve bir faḳaçanaḳ hem ol maḳāmda **[124a]** (1) muḳīm irür sizge ol ser-ḥadda ṭuʿme bisyār durur ve ol mekānda fitne ve āşūb az yeter (2) eger meyl ḳılsañg ittifāḳ birle anda baralı ve anda ḳalġan ʿömrümizni ferāġ-ı ḫāṭır birle neşāṭ (3) menzilide ötkereli. Sıçḳan aydı mañga hīç saʿādet sañga hem-rāh bolmaġımdın ḫūb irmes ve her (4) ḳayan kim āf-tāb yañglıġ barur-sin sāye dik arḳañgda barur-men ve her yerde kim {pertev}[707] salıp cilve (5) ḳılur-sin itekin kibi ayaġıñgda bolayın ve tā kim tiriklikim yaḳasın ecel pençesi tutmayın ṣıḥḥatıñg (6) itekin ḳolumdın ḳoymayın. ve bu mekān meskenim bolupdur aṣlī vaṭanım irmes belki munda bāʿiṣler (7) keldi kim eger taḳrīr ḳılsam ḳıṣa uzundur eger işitkeli meyl ḳılsañg baradurġan (8) yerimizge yetkende:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Köpdin azraḳnı beyān eyley sañga dil-cemʿ olup

Söz munda tamām boldı ve ḳarġa sıçḳan- (9) nıñg ḳuyruġın tişledi köterip uçtı ve meʾvāsıġa yörüdi anda çeşme ḳıraġında (10) ol faḳaçanaḳ yörür irdi ḳarġanı yıraḳdın kördi irse düşmen ḳarār berip bisyār (11) ḳorḳtı ve suġa çökti ḳarġa anda barıp sıçḳannı āheste yerge ḳoydı ve faḳaçanaḳnı (12) ḳıçḳırdı faḳa dostınıñg ünin tanudı irse sudın çıḳtı ve ketken yārnıñg (13) kelgen cemālın körüp şādlıḳ ṣadāsın āsmānġa yetkürdi.

Beyt

[707] T170b-1

fāʿilātün feʿilātün fāʿilātün feʿilün

Kitip irdi yārım ṣıḥḥat u sāmān (14) keldi

Ḳara baḫtım aḳarıp çūn meh-i tābān keldi

Ey köñgül ġam tikeni üstide turduñg neçe kün

İmdi şād ol ki (15) ḳoluñgġa gül-i ḫandān keldi

Ve bir birleridin sergüzeşt soraştılar. Ḳarġa ḳıṣṣalarnı kebūterler **[124b]** (1) dāmġa tüşkenlerin tā ḫalāṣ bolġanlarıġaça ve sıçḳanġa dostluḳnıñg hevāsıda peydā bolġandın (2) tā anı alıp öz vaṭanıġa yetkenġaça tamām taḳrīr ḳıldı ve faḳaçanaḳ dost bolup kelgenige sivinçler iẓhār (3) ḳıldı ve aydı:

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Ḳatımġa keldiñg [ve] köñglüm sürūr taptı tamām

Ey āşinā ki *ʿaleyküm es-selām ve ʾl-ıkrām*

(4) Baḫt ve saʿādetimiz seni bu yerge yetkürdi ve ṭāliʿīmiz ḳutı cemālın yulduzın bu menzil burcıda toġdurdı. (5) Sıçḳan aydı īn-heme luṭf ve iltifātlar kim ḳılur-sin anıñg şükrin ḳaysı til birle edā ḳılur-men ve men (6) ḫod ḥavādiṯ āf-tābı tābıdın sizleriñg merḥametiñgiz sāyesige penāh istep keldim.

Ḳıṭʿa

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Bu ʿināyet ki mañga bolġay (7) ikendür ezelī

Ve imdi boldı bu kün men yüziñgizlerni kördüm

Ve çūn yol rencidin ārām taptı irse ḳarġa sıçḳanġa (8) aydı ey zīrek ol ḳıṣṣanı kim maña beyān ḳılurġa daġdaġa ḳılur irdiñg dostumġa taḳrīr (9) eylegil tā anıñg birle arada üns ülfet ziyādelengey:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Açıban taṭlıġ lebiñgni eylegil şīrīn kelām

(10) Ḳıl köñgüllerniñg tamaġını heme şehd ü şeker

Sıçḳan faḳaçanaḳġa söz başladı ve aydı meniñg toġḳan (11) yerim Hindüstān vilāyetidin şehrī irdi kim anı Mārūt dirler ve men hem ol şehr içre (12) bir zāhidniñg ṣavmaʿasıġa orda yasap irdim ve bir neçe sıçḳanlar hem mülāzemetimde irdiler (13) ve her seḥr ṣādıḳ mürīdler zāhidġa ṭaʿāmlar keltürür irdiler ve zāhid andın ḳadrī nā-şitā (13) ḳılur irdiler ve ḳalġanın aḫşamlıġı üçün ẕaḫīre eyler irdi ve men ḫāber-dār (15) irdim zāhid eşikke çıḳsa fiʾl-ḥāl barıp sofra içige kirer irdim ve ferāġat bile ḳança kim iştihām **[125a]** (1) iḫtiyār ḳılur irdi yer[708] irdim ve ḳalġanın {özge}[709] sıçḳanlarġa niṣār ḳılur irdim (2) ve zāhid meni defʿ ḳılmaḳ üçün ḥīleler ḳıldı ve çāreler fikr eyledi ammā hīç (3) sūd bermedi bir kiçe zāhidġa bir mihmān peydā boldı ve zāhid añga żiyāfet üçün mā-ḥażar müheyyā ḳıldı (4) ve anıñg aldıġa tarttı ve ol mihmān cihān-dīde kişi irdi ve ḥavādiṣāt-ı ʿālemni bisyār körgen (5) ve zamāne ıssıġ ve savuġın bisyār ötkergen.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün

Baḥr u berde yörgen irdi sāllar

Tecribe ḳılġan (6) idi köp ḥāllar

Zāhidniñg toġḳan yürügen yerin ve andın sefer ḳılġan sebebin (7) suvāl ḳıldı ve ol yaḫşı muvāfıḳ cevāblar aytur irdi velī mā-ḥażarnı yep olturġunça zāhid (8) her sarı ḳolların ḳaḳar irdi ġarażı ol irdi kim ṣadāsın sıçḳanlar eşitip ürkeyler (9) mihmān ṣūretni körüp taʿaccübḳa ḳalur irdi velī aymanıp andın soraʾlmas irdi (10) āḫır ṭāḳatı ṭāḳ bolup aydı kim ey zāhid ṭaʿām yegünçe ḳollarıñgızını bir birige soḳar-sız (11) bāʿiṣi nedür meger siz masḫara-gerlik ve oyunġa hezlge māyil kişi bolġay-siz bu heyʾet sizge (12) münāsib irmes.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Hezl ile bāzīġa meyl etmeñg ki ol lāyıḳ imes

Siz kibi ālūde bolmaḳ masḫara-gerlik (13) bile

Zāhid aydı hezl ve oyun ġubārı ḫāṭırım itekige yavuyʾalmas ve men ḥaraketni (14) sıçḳanlar leşkerin ürkütmek üçün ḳılur-men kim sofra memleketiġa ġālib keldiler

[708] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T170a-13
[709] T170a-14

(15) ne olar tārācıdın öyde ṭaʿām ḳalur ve ne endīşeleridin köñlüm ẕerre ārām alur. **[125b]** (1)

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿīlü mefāʿīlü fāʿilün

Yaġma ḳılurġa eyleseler her nefes hücūm

Yüz men kibi kişi yıġılıp defʿ iteʾlmeġay

Mihmān soradı kim heme mundaġ (2) ḫīre delīr müdürler yā baʿżınıñ cürʾeti özgedin ziyāderaḳ mu irür. Zāhid (3) aydı olardın birleri andaġ ḫīre durur kim kişi aldıdaġı sofradın ṭaʿāmnı (4) köterip ḳaçar. Mihmān aydı anıñ cürʾetiniñ sebebi bar durur ve bu ol ḳıṣṣa zeylide durur kim (5) kimerseī kim merzubānnıñ ḫatunıġa aydı kim aḳlaġan küncidni aḳlamaġan küncidġa berāber (6) tegişmekiñde sırrī bar bolġay. Zāhid aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Mihmān aydı bu kelgen (7) fulān kentke yettim irse kiçe boldı bir āşınām bar irdi anıñ öyüge tüştüm yatar çaġ (8) boldı irse merzubān mañga bisāṭ salıp tekye ḳoyup berdi ve özi ḫatunı ḳatıġa bardı (9) ve meniñ olarnıñ aramızda būriyānī perde tutup ḳoyġan irdi ve ir ḫatun (10) her söz kim diyüşür irdiler mañga eşitür irdi ve meniñ uyḳum kelmes irdi (11) ḳulaḳ salıp turup irdim iri aydı ey ḫatun bu mihmān-ı ʿazīz ki[710] keldi (12) Ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālānıñ ʿaṭāsı durur hīç żiyāfet esbābı öyde bar mu kim irte bir meclis ḳılalı (13) bu mihmān ṭufeylidin kent uluġların hem teklīf itsek. Ḫatun cevāb birdi kim ehl-i ʿiyāllerniñ (14) ḫarcısıġa vefā ḳılġunça nemerse ḳoluñda yoḳ durur mihmān żiyāfetiġa esbāb ḳaydın alur-sin (15) eger endek māliye tapḳunçalikiñ bolsa ferzendleriñ künini keçürgil ḳalġanın olarġa **[126a]** (1) ẕaḫīre ḳoyġıl tā kim sendin keyin kişige muḥtāc bolmaġaylar iri aydı:

Beyt

mefāʿīlün feʿilatün feʿūlün

Yıġar yemes (2) heme ehl-i şeḳāvet

Yigey bergey heme ehl-i saʿādet

Eger kişi inʿām ve şefḳatke tevfīḳ tapsa añga nedāmet (3) yetmegey kim fiʾl-ḥaḳīḳa āḫiret ẕaḫīresi ol durur her kişi dünyā ẕaḫīresiġa ḥarīṣ bolsa (4) ol ḥırsı şūmluġı cānıġa[711] żarar yetkürür andaġ kim uşol börige vāḳiʿ boldı: (5) Ḫatunı sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: İri aydı keltürüpdürler kim ṣayyādī hüner-mendī kim (6)

[710] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T172a-9
[711] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T172b-2

dāmı[712] heybetidin keyikler ṣaḥrāġa ḳadem ḳoyaʾlmas irdi ve ceranlar anıñg ḥīle tezvīri ḳorḳunçıdın (7) kim yatuḳlarıdın {baş}[713] kötereʾlmes irdiler.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cüst çābuk közi itik tīz-hūş

Köñgli (8) ḳattıġ ḥīle-perver süst-gūş

Dām ḳoyup irdi bir kiyik añga ilindi Ve çūn anı kördi irse (9) yügürdi keyikniñg ṣayyād kelmişige közi tüşti cān ḳorḳınçıdın ḳuvvet birle ıżṭırāb (10) eylep dām riştesin üzdi ve ṣayyād fiʾl-ḥāl yaġa oḳnı ḳoymaḳ birle atıp irdi (11) yürekige tikdi ve anı kemendige tartıp uçasıġa köterdi yolġa revān bolup ketip barur (12) irdi kim añga bir toñguz uçradı ve añga ḥamle ḳıldı ṣayyād añga bir oḳ atıp irdi (13) yürekige tikdi ve cān açıġıda yanıp ṣayyādnıñg ḳarnın yardı ve her ikileri anda yata (14) ḳaldılar bu eṣnāda bir aç böri anda ḥāżır boldı kördi kim bir toñguz bir kiyik bir ādem anda ölüp (15) yatıpdurlar bisyār şād-mān boldı ve özige aydı:

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün fāʿlün

Yörgenim birle ḳarap ʿömrüm içinde yolġa

[126b] (1) Uşbu niʿmetni ḳaçan keltürür irdim ḳolġa

Mañga bu firāvān rızḳ uçradı kerek kim hemesin (2) keyinlikim üçün ẕaḫīre ḳılġaymen ve bu kün uşbu yanıñg çillesin[714] yep kün ötkergey-men (3) çūnkim ḥükemā aytıpdurlar kim:

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yeme barıñgnı ölmey turmaḳıñg bar

Ḳarıġan çaġda ḳalma pulsuz ḫār

(4) Yesenğ tapıp birini ḳoyġıl

Yek-pāre yoḳ etme barçasını

[712] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T172b-4
[713] T172b-5
[714] T172b-15 kirişleri

Pes ṣayyādnıṉg yasın çillesin tişledi (5) ve bağrıġa basıp tarttı ḳażārā yanıṉg gūşesi börinin͡g sīnesi utrasıda irdi çille (6) üzelmeki birle yanıṉg başı börinin͡g yürekige ḳadaldı cān berdi.

Mıṣrāʿ

Ol ketti dağı bular (7) yiyeksiz ḳaldı

Bu meṣel fāyidesi ol kim māl cemʿ ḳılmaḳḳa ḥarīṣ ḳılmaḳ olmas-men ẕaḫīre (8) yıġmaḳnıṉg ʿāḳıbeti şūmluġı ve maḥrūmluġı durur.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlü feʿūl

Ḥāżırnı ye bu kün tan͡gla ġamnı yemegil

(9) İrtege yetsen͡g özün͡g irtelikine hem yetkey

Zihī bed-baḫt ṭāyifedür kim ʿömr içre dünyā mālın bisyār (10) zaḥmet birle cemʿ etkeyler āḫır hemesidin maḥrūm olup peşīmān ḥasret birle ketkeyler.

(11) **Ḳıṭʿa**

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilün

Tā bigi cemʿ ḳılġun͡g ey ḫᵕāce

ölsen͡g āḫır turup ḳalur heme māl

Genc-i Ḳārūn ẕaḫīre ḳılsan͡g eger

(12) Ḥırṣın͡g artıp dağı ḳılur bed-ḥāl

Kön͡glün͡ge bu otnı yandurma

Sūzişi birle ʿaḳlın͡g olġay lāl

Çūn bu ḫatun bu ḥikmet- (13) nişān sözlerni iridin eşitti irse [özige] melāmetler ḳıldı ve aydı bu ʿazīz ferzendler (14) üçün öynin͡g küncide pāreī körünç[715] ve küncid ẕaḫīre ḳılġan irdim ve ḥālā man͡ga rūşen boldı kim ẕaḫīre (15) yıġmaḳ ḫūb irmes iken tan͡gla inşāʾllāh on kişige kifāyet ḳılġunça ṭaʿām ḳılayın ve sen **[127a]** (1) her kimni ḫᵕāhiş ḳılur-sin çarlağıl ve bu mihmānnı tüşür başıda olturġuzġıl:

[715] T173a-12 nuḫūd

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilün

(2) Çü tan͡g attı vü çeşme-i āf-tāb

Ḫalāyıḳ yüzüdin yudı gerd-i ḫ̆āb

Ḫatun ol küncidni muḳaşşer ḳılıp āf-tābda (3) ḳoydı ve irige aydı kim ḳuruġunça ḫāber-dār bolġıl tā nemerseī ziyān yetkürmesün ve özi öz işiġa (4) meşġūl boldı sāʿatī ötüp irdi irini uyḳu iltti ve bir seg kelip aġzını ol küncidġa (5) tigürdi ve ḫatun ḳarap irdi anı kördi irse imdi munı mihmānġa ḳoyup bolmas fiʾl-ḥāl ḳoptı (6) küncidni yıġışturup bāzārġa alıp yördi tigişkey, ve menin͡g bāzārlıḳ işim bar irdi çıḳıp (7) irdim kördüm kim ḫatun ol küncidni küncid-furūşluḳ dükkānıġa alıp bardı ve muḳaşşer (8) ḳılmaġan küncid birle berāber tigişti irse bir kimerse aydı kim ey ḫatun munda bir sırrī bolġay kim aḳlaġan (9) küncidni aḳlanmaġan küncidġa berāber tegişkenin͡g nime. Bu meṣelni an͡ga keltürdüm kim sıçḳan hem andaġ (10) cürʾet körgüzmekide sırrī bar durur ġālib gümānım ol kim cemʿ ḳılġan öyideki naḳdīnesi bar (11) bolġay kim anın͡g ḳuvveti ḫoş-dillıġıda ol nevʿ ḫīrelik ve küstāḫlıḳlar ḳılur bolġay (12) ve eger sermāyesiz bolsa irdi hīç şūḫluḳ ḳılaʾlmas irdi çūnkim aytıpdurlar kim zersiz (13) kişi persiz ḳuşḳa[716] oḫşayur.

Rubāʿī

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Zer iste ki barça kār zer birle bolur

Kişige heme iʿtibār zer birle bolur

(14) Sen dime ki iḫtiyārsız zer tafılur

Bilgil her iḫtiyār zer birle bolur

Ve siz bir baltu keltürün͡g tā anın͡g (15) töşükidin ḳazıp köreli. Zāhid faltu ḥāżır ḳıldı mihmān anın͡g birle töşükni çafa başladı [127b] (1) ve men ol ḥālda özge töşükke keldim der-vāḳiʿ meskenimde min͡g dīnār altunum bar irdi (2) ve men an͡ga ağınar irdim anı temāşā ḳılmaḳım birle kündin künge feraḥ ve şādlıġım artar (3) irdi ve şikāfnı ol dīnārġa yetkürdi irse kördi kim:

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[716] T173b-11 oḳġa

Neçe tābān rahı tapmış çü ḫūrşīd

(4) Muṣaffālıḳda gūyā cām-ı Cemşīd

Ḳızıl yüzlük çıraylıḳ mihr-dārı

ʿAzīzi ḳābili ṣāḥib-i ġubārī

(5)Boluban gāh meh-veşlerġa hem-dest

Gehī eylep ferī-veşlerni pest

Feraḥ tapıp olardın her perīşān

Açılıp ḳollarıdın kār-ı devrān

(6) Zāhidġa aydı kim ol sıçḳannıng cürʾeti ve sermāyesi ve ḳuvveti pīrāyesi bu irken çūnkim māl köngül (7) közgüsining ṣayḳalı ve ḳuvvetlerning yöleki durur ve mundın keyin sofraġa hergiz dilīrlıḳ ḳılmas (8) ve nān ve ḫ̌ānġa taʿarruż ḳolın uzatmas. Men bu sözni eşittim ve ẕātımda żaʿīflıḳ ve şikestelik (9) āṣārın maʿlūm ḳılur irdim uşol zamān kim bu vāḳiʿa belāsı mangga yetti kördüm kim sıçḳan naẓarlarıda (10) ilgerki mertebede iʿtibārım ḳalġanı yoḳ ve olarning mangga iʿtiḳādları otı öçüpdür (11) ve iḫlāṣ çeşmesi lāy ve tīre[717] olupdur.

Naẓm

fāʿilātün faʿiātün fāʿilün

Ḫalḳda hīç mihr ü vefā ḳalmadı

Bāġım ara mihr ü giyāh ḳalmadı

(12) İlgime yüz berg ü nevā irdi az

Bardı rūz berg ü nevā ḳalmadı

Ṭāyifeī kim iḥsānım ḫ̌ānıdın rīze kötergüçi ve inʿāmım (13) ḫarmanidin baş kötergüçi irdiler maḳṣūdları mendin ḥāṣıl bolmaġaç heme iṭāʿatım{dın} [718] (14) yandılar ve tillerin ʿaybımge açıp düşmenimġa ulandılar.

Naẓm

fāʿilātün fāʿiātün fāʿilün

Yetmegen çaġda bu miḥnet başıma

[717] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T174a-8
[718] T174a-12

Neçe bed-nefs bar (15) irdi ḳaşıma

Yer idiler silksem destūr-ḫān

Seg kibi andın tökülgen rīze nān

Ve meşhūr meṣeldür kim **[128a]** (1) [719]"مَنْ قَلَّ دِينَارُهُ ذَلَّ مِقْدَارُهُ" Yaʿnī "her kişi kim pulı az boldı ḳadrı ḫār boldı." Mālı yoḳ kişige barlıḳ meded-kār (2) körsetmes ve her işġa ḳadem ḳoysa tamāmıġa yetmes ve anıng miṣāli yamġur suyıdur kim çölge yaġar (3) arḳasıda mededi yoḳ üçün ne deryāġa ulanur ne arıḳġa ḳoşulur belki turġan yeride (4) yoḳ bolup keter ve büzürgler aytıpdurlar kim kişi kim birādersizdür her yerde ġarīb irür (5) ve her kimerse kim ferzendi yoḳ durur ḫalāyıḳ tilidin ẕikri yoḳalur ve her ādemī kim (6) pulı bolmas dostlarıdın behre almas belki müflisler ḳatıda hīç āşinā turmas çūnkim (7) kişi ḫācet-mend boldı irse cemʿī kim şoḥbetige {çibin}[720] dik yıġılur irdiler heme andın (8) heft birāderān dik tarḳaşurlar ol cihetdin kim cihān ḫalḳınıng āşinālıġı nefsī ġarażı(9) dünyā menfaʿatı üçün irür.

Naẓm

fāʿilātü mefāʿilün feʿilün

Körseler öyüng içre ṭuʿme-i nūş

Heriler dik sang a ururlar cūş

(10) Ve yene vaḳtā ki kentiṅgni ḫarāb

Ḳalsa kenek içre kevāk çü rebāb

Hīç ḳalmas ḳaşıngda[721] dil-dārī

İsteyiben tapmuġung meded-kārī

(11) Barça sendin sebük-i bāzār

Ustuḫ̌āndın seni körerler ḫār

Ve ḫaberde kelipdür kim büzürgīdin sordılar kim neçe (12) dostung bar ol aydı bilmes-men ve ḥālā kim ārāste devletim dil-ḫ̌āste niʿmetim bar durur heme kişi (13) mang a dostluḳ iẓhār ḳılurlar yek-cihetlik lāfın urarlar ve eger ʿiyāẕen-biʾl-lāh ʿizzet (14) közini miḥnet kūr ḳılsa anda maʿlūm yār ḳaysıdur ve aġyār kimdür.

Beyt

[719] Parası az olanın itibarı da az olur.
[720] T174b-5
[721] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T174b-9

fāʿilātün faʿiātün fāʿilün

(15) Her kişi kim yansa andın rūzgār

Yanġusı andın sen ve ferzend ü yār

Hem ḥükemā kitāblarıda bitiklikdür kim fāżıl- [128b] (1) larnıñg biridin sordılar kim ḫalāyıḳnıñg māl-dār kişini dost tutmaḳlarıda nükte ne durur. Cevāb (2) aydı kim māl olarnıñg maḥbūbları irür ve maḥbūb ḳayda bolsa anda yıġılur Ve çūn ol andın (3) ketip olar hem keter.

Rubāʿī

mefʿūlün mefāʿīlün mefāʿīlü feʿūl

Altunluḳ itekini açsa gül-zārda gül

Bolġay añga sayraşıp çemen ḳuşları gūl

(4) Ol dem ḫazān talançı{sı}[722] alsa berrin

Ẕikr eylemegey atın tutup bir bülbül

Ol maḥalda bir sıçḳan kim mañga barçadın muḥabbeti (5) artuġraḳ irdi ve bir sāʿat ṣoḥbetimni uluġ saʿādet <ve> sermāyesi bilür irdi her nefes ḥaḳ- (6) güẕārlıḳ tili birle vefā-dārlıḳ sözin mundaġ beyān ḳılur irdi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün fāʿilün

Men muḥabbetde çünān muḥkem irür-men (7) tīġ ile

Ger başımnı kesseñgiz toḫtap turup-men şemʿ dik

Kördüm kim bī-gāne-vār ötüp barur ve mañga (8) hīç iltifāt ḳılmas añga ḳıçḳırıp aydı{m}[723] kim.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Mañga baḳmay ötüp barur mu-sin

Mundaġ āzāde yörmegey servi

[722] T175a-4
[723] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T175a-9

(9) Sa͡ga ne vāḳiʿ boldı ve ol mihr-bānlıḳlar ve şefḳatler kim ma͡ga ḳılur irdi͡g ḳayan ketti. (10) Ol sıçḳan açıġlanıp aydı kim ey ebleh ol vaḳtda kim sende derem bar irdi ve kerem ḳılur (11) irdi͡g biz hem sa͡ga mülāzim irdük imdi[724] kim muḥtāc müflis boldu͡g seni͡g ṣoḥbeti͡gdin bizge ni sūd (12) ve ḥükemā aytıpdurlar kim muḥtāc kişi andaġ kim dünyā leẕẕetidin bī-behre durur iḫtimāli bar kim (13) āḫiret derecesidin hem maḥrūm bolġay. [725] "كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْراً" yaʿnī "faḳrlıḳ (14) kāfirlıḳḳa yavuḳ durur" vechi ol kim özini͡g ġıḍāsın ve ʿiyālleri nafaḳa- (15) sın tapmaḳda dermānde bolup şerīʿatdın taşḳarı işlerġa şurūʿ ḳılġay Ḫudānı͡g **[129a]** (1) rıżāsıġa muvāfıḳ irmes ʿamellerġa meyl etkey ve bu ṣıdḳlar birle çünānçi ʿālemde iflāslıḳ (2) miḥnetiġa girif-tār bolupdur ʿuḳbāda şeḳāvet ve zindānġa tüşer.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kāfir-i dervīş dik dünyā vü dīn (3) tapmak keter

"خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ"[726] yaʿnī "kişi kim (4) pulsızlıḳ cihetidin ve şerīʿatda ber-ḳarār bolaʾlmas bolmasa ziyān tapıp durur dünyāda ve āḫiretde (5) bu ziyān uluġ āşikāre ziyān irür." Pes eger sen dik dünyāsız kişidin kim sūdnı (6) tapmaḳı maʿlūm irmes ḳaçsam maġrūr tutsa bolur. Men aydım bu sözni ḳoyġıl (7) faḳrlıḳ pādişāhlıḳ durur kim [727] "اَلْفَقْرُ فَخْرِي" başıdaġı tāc ve [728] "اَلْفَقِيرُ لَا يَحتَاجُ" [729] ignidaġı (8) revācı irür yaʿnī "Rasūl *ʿaleyhiʾs-selām* aydılar kim "faḳrlıḳ küvançım turur" keyinkini͡g tercemesi ol kim (9) "faḳr kişi ḥācet-mend bolmas."

Naẓm

fāʿilātün faʿiātün fāʿilün

Bāṭın dervīş fehmi͡gdin yıraḳ

Pes anı͡g sarı ʿizzet birle baḳ

(10) Barçadın dervīşlerdür ilgeri

Kim olarnı͡g ʿarş üstide yeri

Faḳr cevherdür ki özgesi ġaraż

---

[724] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T175a-11
[725] Fakirlik küfre yakındır. H. , Irakî, **Tahricü'l-İhya**, III, 231.
[726] O dünyayı da kaybetmiştir, ahireti de. İşte bu apaçık ziyanın ta kendisidir. Kur'an, Hac 11.
[727] Fakirlik övünç kaynağımdır. Mevzu H. , Aliyyü'l-Kari, **Mevzûât**, s. 254.
[728] Fakir kişi muhtaç olmaz. H. olarak zikredilmesine rağmen kaynaklarda bulunamadı.
[729] İmlası düzeltildi.

Faḳr bolmuşdur şifā ve özgeler bolmuş maraż

(11) Pes ne üçün faḳrnı ḥaḳīr bilür-sin ve dervīşler şoḥbetidin nefrīn ḳılur-sin. Ol sıçḳan cevāb (12) berdi kim heyhāt heyhāt bu delīller kim heme enbiyā ve evliyā faḳrlarınıng̃ bābıda durur ve seniñg̃ (13) bu iflāslıḳ ve muḥtāclıġıng̃nıng̃ olarġa ne münāsebeti bar ve ol faḳrnıng̃ maʿnāsı ol kim ḥaḳīḳat yolıġa (14) kirgeyler dünyā ve āḫiret sermāyesidin hīç nemerseni ḳabūl ḳılmaslar belki hemedin öterler tā hemege (15) yeter: [730]"لَايَصِلُ اِلَيَ اَلْكُلِّ اِلَّامَنْ أَقْنَعَ عَنِ اَلْكُلِّ"[731] yaʿnī "kişidin hemedin **[129b]** (1) keçmegünçe hemege yetmes." Ol faḳrnı dervīş dirler ve bunı gedāyī dervīşlıḳ bölek durur, dervīş- (2) lıḳ ol kim kişi dünyānı taşlaġay ve gedālıḳ ol kim dünyā anı[732] taşlaġay.

Beyt[733]

fāʿilātün fāʿiātün fāʿilün

Māhī ḫākī (3) irür nānġa geda

Ṣūreti māhī vü deryādın cüdā

Loḳmaġa muḥtācdur meh teñg̃rige

Ḳoyma aş ölgen kişiniñg̃ (4) aldıge

Faḳr-ı ḥaḳīḳī kim taʿrīfide aytıpdurlar: [734]"اَلْفَقْرُ كَنْزٌ مِنْ كُنُوزِاَللَّهِ" yaʿnī "faḳrlıḳ (5) gencī irür Ḥaḳ taʿālānıng̃ gencleridin" ol tevḥīd sırrı ve maʿrifet ḫulāṣāsı durur ve tecrīdin[735] ser-çeşmesi (6) suyı durur kim taʿalluḳ ġubārın rūḥ çehresidin yusa pāk eyler ve tefrīd[736] ḫazīnesiniñg̃ (7) ḫilʿatı irür kim ḳudret ḳolı anı cān ḳaydıġa keydürür.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

Ol ḳadem-i faḳrdur bermek baş

(8) Sırrını nihān tutmaḳ irür ḳılmay fāş

Çūn başı barıp ḳaldı nihān sırrı

---

730 Herşeyini feda etmeyi göze alanlar maksatlarına ulaşır.
731 İmlası düzeltildi.
732 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T176a-3
733 Bu beyt diğer nüshada nesirle yazılmış.
734 Fakirlik Allahın hazinelerinden bir hazinedir. H. olarak zikredilmesine rağmen kaynaklarda bulunamadı.
735 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T176a-6
736 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T176a-7

Sır içre bölek tüzmek irür kār-ı (9) maʿāş

Ammā ẓāhir faḳrda iḥtiyāc kim anı gedālıḳ dirler heme belālarnıṉg aṣlıdur ve ḫalḳ (10) düşmenlikleriniṉg bāʿiṣi ve ḫ̆ārlıḳnıṉg sebebi bolur şerm ḥayā perdesin tertībi (11) mürüvvet ve ḥamiyyet bināsın tüzer, ve her kimerse kim iḥtiyāc ḳaydıġa bağlanıpdur "اَلْحَيَاءُ (12) مِنَ اَلْاِمَانِ"[737] raḳamı anıṉg ḥālı varaḳadın maḥv bolur yaʿnī "ḥayā īmānnıṉg cüzʾi durur" (13) ve mundaġ oldı irse tirikliki münaḳḳaṣ tapıp ebr uzaġa uçrar ve sīnesi memleketidin (14) rāḥat sipāhı[738] ketip ornıġa ġam leşkeri tolar[739] ve ʿaḳl şemʿi üçün zihn[740] ve idrāki ḳatıġa (15) futūr {yeter}[741] tünd-dürüst tedbīr anıṉg ḥaḳḳıda żarar netīcesin berür ve egerçi diyānetlik **[130a]** (1) bolsa hem ḫıyānet töhmetiġa yavuḳ bolur ve özgeler ḳılġan yaman işniṉg günāhı aṉga yükleyür ve her ne dise (2) ve ḳılsa anı ʿayb bilürler ve ṣıfatlar kim diz-dārlardın ḫūb körünür andın ẓuhūrġa kelse heme aṉga ṭaʿne (3) ve meẕemmet bāʿiṣi bolur. Meṣelen eger müflis cürʾet körgüzse özini tanumaġan ve ḥaddıdın aşḳan (4) dirler ve eger seḫāvet ḳılsa isrāf atarlar eger yavaşlıḳ ḳılsa ʿāciz ve bī-ġayret dirler (5) ve eger aġırlıḳ ḳılsa kāhil laḳap ḳoyarlar ve eger yaḫşı ḥikāye ḳılsa tola sözlük bilürler ve sözlemese (6) cānı[742] yoḳ ṣūret ḥisābıda bilürler ve eger ḫalvet iḫtiyār ḳılsa dīvānelıḳ <ve> nisbet berürler ve ilge (7) ḳoşulsa ḫod-nümā büʾl-heves atarlar ve eger külse masḫara-veş aṭ ḳoyarlar ve çehresin bozup oltursa (8) uyġa oḫşaturlar ve eger yaḫşı keyip yaḫşı yese ten-perver ve ḳarnı yaman sanarlar ve az yese ve köhne keyse ḫasīs ve çıḳım- (9) sız atarlar ve eger bir yerde tursa ḫāmlıḳ ve yaramsızını ḥaml iterler ve sefer ḳılsa tınımsızlıḳ (10) ve ḥarīṣlıḳḳa muḳarrer ḳılurlar ve eger ḫatun alsa şehvet-perestke çıḳarurlar ve mücerred (11) yörse sünnetni taşlaġan ḳaṭārıġa alurlar ḥāṣılu ʾl-emr muḫtāc kişi zamāne ehliniṉg naẕarlarıda (12) ʿayb-dār ve bī-iʿtibār körünür ve eger bu ḥāl birle andın ṭamaʿ fehm ḳılsalar heme ḫalāyıḳ köṉgüllerige (13) düşmenlik naḳşı tapar ve hīç ḥāceti revā bolmas ve kişige her ḫārlıḳ yetse ṭamaʿdın yeter [743]"مَنْ طَمَعَ ذَلَّ" yaʿnī "kişi kim (14) ṭamaʿ ḳıldı ḫār boldı."

Naẕm

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ḳanāʿatdın bolup ʿizzet ṭamaʿdın ḫārlıḳ yetse

[737] Haya imandandır. H. , Müslim, **Sahih**, 36.
[738] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T176a-12
[739] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T176a-12
[740] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T176a-13
[741] T176a-13
[742] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T176b-5
[743] Aç gözlü zelil olur.

Çūn dostum bu faṣl sözlerni (15) tamām ḳıldı irse rāst aytur-sin kim men hem eşitip irdim kimerseī saḳaygusız aġrıḳḳa[744] girif-tār bolsa **[130b]** (1) veyā ḳatıġ firāḳġa mübtelā bolsa veyā ġurbetke tüşse kim ne anda turmaḳnıng (2) siyāḳın tapalsa ve ne yanmaḳnı tedbīr ḳılalsa bulardın hem muḥtāclıḳ ve teng-destlıḳ (3) müşkilraḳ durur.

Beyt

mefāʿīlün feʿīlātün mefāʿīlün feʿilün

Cihānda ḥācet işidin yaman belā yoḳtur

Ḳolı ḳuruġ kişige (4) ẕerreī nevā yoḳdur

Kimerseī ki ṭamaʿ renci bile boldı żaʿīf

Helāk bolġusıdur kim anga devā yoḳdur

(5) Ve iḥtiyāc-ı żarurī şubu pes kim öz {tenglikidin}[745] ve nemerse tilemek lāzım bolur ve tilemçilikdin her vech birle (6) ölüm yaḫşıraḳdur çūnkim yılan aġzıdın {zehr-i}[746] helāhil almaḳ ve aç şīr aldıdaḳı ṭuʿmeġa ḳol (7) salmaḳ ve açıġlanġan peleng birle hem-kāse bolmaḳ bu hemesi leʾīmlerġa ḥācet iẓhār ḳılmaḳdın (8) āsān durur ve aytıpdurlar kim almaḳnıng rāḥatı tilemekning miḥnetiġa arzımas:

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿīlün faʿ

(9) Kişige ʿālem ara tört menfaʿat bardur

Velīkin öz arzımagey dağı tört miḥnetke

Bekā ölümge (10) ve manṣıb zevāl tapmaḳġa

Günāh dūzaḫ otıġa ʿaṭā meẕelletke

Pes ol sıçḳandın yüz evürdüm (11) zāhid sarı baḳtım irse kördüm ki mihmān birle uşol dīnārlarnı ḳısmet ḳıldılar ve mihmān (12) ḥişşesini alıp yolġa revān boldı ve zāhid naṣībesini hemyanġa salıp yastuḳ astıda[747] ḳoydı (13) ve şūm ṭamaʿım ḳozġalıp özümge aydım kim eger ol zerni ḳolumġa keltürsem yene könglüm ḳuvveti (14) ve rūḥum rāḥatı peydā bolur ve ḫıẕmetimdin tarḳaġan sıçḳanlar dergāhımġa yanıp cemʿ bolurlar (15) burunḳı şevket ve ḥaşmetim ornıġa kelür men bu fikr ḳılġunça zāhid közi uyḳuġa ketti ve āheste anıng **[131a]** (1) ḳatıġa bardım hemyanġa ḳol uzatıp

[744] T177a-1 bī-devā keselġa
[745] T177a-4
[746] T177a-6
[747] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T177a-12

irdim derḥāl közin[748] açıp ʿaṣāsı birle urdı ayaġım sındı (2) ve aḳsaḳlap ḳaçıp köp ıżṭırāb birle töşükümge kirdim çendān sāʿat anda yattım ayaġım aġrıḳı (3) endekī basılıp irdi kördüm kim zāhid yene uyḳulaydur hevesim yene ḥareketke keldi çıḳıp futumnı (4) südrep yavuḳ yettim irse ḳoptı ve evrülüp irdi başımġa tikdi ve miñg ḥīle mudārā birle özümni (5) töşük içre aldım ve bī-hūş yıḳıldım ve ol zaḫmler rencidin dünyā mālı anıñg ḥırṣın ve faḳr (6) fāḳa şiddetin tamām ferāmūş ḳıldım.

Naẓm

fāʿilātün fāʿiātün fāʿiātün fāʿilün

Yeme ġam yetken bile ḳallāçlıḳnıñg[749] miḥneti

Sālimuʾ (7) l-ʿażālıḳnıñg bardur ġanīmet niʿmeti

Be-taḥḳīḳ bildim kim cemīʿ cefā ve belālarıñg muḳaddimesi (8) {ṭamaʿ}[750] iken tā ḳuş ṭamaʿ dānesin çoḳumasa ḥalḳı dām ḥalḳasıġa tüşmes ve tā kimerseī ṭamaʿ kemerin bağlamasa (9) ʿizzet libāsını meẕellet belāsıġa tegişmes ṭamaʿ tofraġın ḫārlıḳ ġubārı ʿazīzler yüzlerige ol turur (10) ve iʿtibār terāzūsıda büzürglerniñg ağır bahā ḳadrların yiñg körsetür.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün feʿūl

Ey birāder ṭamaʿnı taşla

(11) Ṭamaʿ ādemīni ḳılur ḫarāb u ḫār

ʿÖmridin ger tapay disenğ mīve

Yād tutġıl bu iki söz ki bar

(12) Al futuñgnı ḳanat itekige

Ḳoy ṭamaʿnı yıġışturup zinhār

Ol kişilerdin ʿaceb kim rāḥatnı (13) māl tolaġıdın bilürler ve añglamaslar kim āsāyiş azlıḳdadur ve uluġluḳ baʿiṣi dünyā cemʿ (14) ḳılmaḳ dirler ve āgāh bolmaslar kim kişige igiz derece anı terk etmek bile tapılur.

Mıṣrāʿ

[748] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T177b-2
[749] T177b-8 ḳallāş
[750] T177b-8

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Taptı ʿişret (15) ol kişi kim mālıdın üzdi köñgül

Kördi rāḥat ol ki sındurdı ṭamaʿnıñg ilgini

Pes bu işim **[131b]** (1) bu ḥādiṣedin ol kim bu derecege yettim kim ṭamaʿ nihālın köñglüm yeridin tamām yolup taşladım (2) rıżā şāḫı sarıdın ḳanāʿat mīvesin ḳolumġa kiltürdüm ve ḳażā-yı ḫudāvendīni ḳabūl ḳıldım (3) ve devrān ḫaṭṭıġa baş ḳoydum ve özümge aydım kim bu deḳāyıḳ żımnıda dünyā ve öz ʿayb noḳṣānların mañga (4) körgüzdi ġāyeti bu kim olʿaḳl közi kim ḥırṣ raʿdıġa mübtelā bolup durur anıñg ʿaybların körmes (5) hīç devlet-ḫ̆āne yoḳdur kim anıñg mekri eṣeri ẓāhir bolmadı ve hīç ḳaṣrı ṭāḳı kāsesiġa anıñg ḳaṣdı (6) raḳamın bilmeyin ḳalmadı kimeni kötermedi kim āḫır yoḳatmay ḳalmadı ve ne yerde dıraḫtī tikmedi kim yene yolup taşlamadı (7) ve kimni semrütmedi kim ʿāḳıbet öltürüp yemedi ve kimni devletke çıḳarmadı kim miḥnetke tüşürmedi:

(8) **Ḳıṭʿa**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Bu dünyā ḥīle-ger ḫatun durur kim

Vefā tapmadı andın hīç bir ir

Anıñg baḫtıġa kim ḳoydı ayaġın

(9) Başıġa yetmey andın zaḫm-ı şimşīr

Ve arzımas kim mundaġ bī-vefā üçün sözlegeyler ve sūd ziyāndın ġam yegeyler:

(10) **Beyt**

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün faʿlün

Āyā yeme fānī cihān ḳadr-i iʿtibārıġa

Sözüm işitip yeme ġam yoḳ u barıġa

Bu teʾemmüldin keyin zāhidniñg öyidin {çıḳtım}[751] (11) şaḥrāġa naḳl ḳıldım ve muṭavvaḳa atlıġ kebūter mañga āşinā irdi anıñg birle uşol vaṭanımge keldim (12) ve añga ḳılġan vefālarımnı ḳarġa körüp mañga dost boldı ve seniñg yaḫşı ve şemāyiliñgni andın eşitip (13) sañga ulandım tā mülāḳātıñg saʿādetin tapmaġım birle ġurbet vaḥşetidin ḫalāṣ bolġay-men kim tenhālıḳ (14) müşkil iş durur ve ġarīblıḳ

[751] T178a-11

ḳatıġ miḥnet hīç şādlıḳ dostlar birle olturġandaḳı dik leẕẕet (15) bermes ve hīç ġam refīḳlerdin acramaḳġa berāber irmes el-ḥamdü-liʾllāh kim imdi miḥnet tikenidin devlet güli açıldı **[132a]** (1) ve meşaḳḳat kiçesi rāḥat ṣubḥıġa mübeddel boldı firḳat küni hicr kiçesi ketti miḥnet çaġı ötti (2) imdi devlet yetti ol ṣubḥ-ı ümīd kim yaşunġan irdi köp nūr bile bu dem yüzin körsetti. Bu durur (3) sergüzeştim taḳrīr ḳıldım ve imdi kim ṣoḥbetiñdedür-men dostluḳuñ ve mihr-bānlıḳıñdın ümīd-vār (4) turur-men.

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Saña ey dil-ber-i meh-veş bu köñgül közgüsidin

Ṣayḳal-ı luṭf ile ġam zengin arıtsañ (5) yaşurar

faḳaçanaḳ bu faṣl sözlerni sıçḳandın eşitti irse aña mülāṭafet[752] bisāṭın yayıp (6) mülāyemet siyāḳın körgüzdi ve aydı ol öyge sen kibi mihmān aña mekān yetkey ʿaceb imes ki (7) humāy anda āşiyān etkey ḳaysı saʿādet sen birle hem-demlik berāberi bolur ve ḳaysı[753] devlet (8) seniñ ülfetiñġa oḫşayur andaġ kim sen meniñ imdādımġa ümīd-vār-sin men hem seniñ (9) yāverlıḳıñġa iʿtimādım bar ve tā kim tiriklik çerāġı yanıġlıḳ durur ve fervāne dik ṣoḥbetiñde (10) bolġum durur.

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Ẕerre dik boldum ḳuyaş yüziñge zār

Tīġ ursañ dergehiñdin (11) ketmegüm

Ve başındın ötkenlerni beyān ḳılġanıñdın rūşen boldum kim ʿāḳil (12) kerek kim endek māliyeġa ḳanāʿat ḳılġay ve ol mıḳdār niʿmetni kim anıñ[754] birle kişige iḫtiyācı (13) tüşmes kāfī bilgey[755] ve ziyādeni istemegey tā aña ol yetmegey kim ol ḥarīṣ möşük yetti: (14) Sıçḳan sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: faḳaçanaḳ aydı keltürüpdürler kim kimersenin (15) bir möşüki bar irdi ve aña[756] her kün iştihāsı basılġunça goşt bermekni vaẓīfe ḳılġan irdi **[132b]** (1) ammā ol ḫām-ṭamaʿ ẕātıda kim ḥırṣ ve şerre ġālib irdi öz vaẓīfefesiġa ḳanāʿat ḳılmas irdi.

---

[752] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T178b-5
[753] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T178b-6
[754] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T178b-10
[755] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T178b-10
[756] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T178b-12

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

(2) Ḳanāʿat eyle ki ʿizzet kişige andındur

Ṭamaʿnı ḳoy ki heme ḫārlıḳ irür andın

Bir küni kebūter-ḫāneġa bardı ve kebūterlerniñg (3) ṣadāsını işitip irse olar goştın yemek üçün iştihāsı ḥareketke kelip özin tüñglükidin (4) taşladı ve kebūter-bāz ḫāber-dār irdi fiʾl-ḥāl tutup öltürdi ve teresige saman (5) tıḳıp astı ve igesi ol ṭarafge barıp irdi kördi kim möşüki ol birle tutup durur (6) aydı ey bed-nefs eger goşt kim künde sañga berür irdim añga ḳanāʿat ḳılsañg irdi teriñgni soymas (7) irdi:

Naẓm

mefʿūlü mefāʿilün feʿūlün

Ey nefs ḳanāʿat eyle zinhār

Ḥırṣıñg seni ʿāḳıbet ḳılur ḫār

Genc oldı ḳanāʿat içre medfūn

(8) Līkin bilmes irdi Ḳārūn

Ger bolsa peleng ḥarīṣ irür

Sıçḳan kibi dām ara dām ara dip

Bu meṣel fāyidesi ol kim (9) nefsiñg ārām tapġunça ḳūt ve ġıḏāġa ıssıġ savuḳdın penāh alġunça töşük ve uvaġa ḳanāʿat ḳılġıl (10) ve ḳoluñgdın ketken naḳdīneġa özüñgni ġamlik tutmaġıl:

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Bolmaġıl ġam-nāk hergiz żāyiʿ olġan (11) mālġa

Şād bol kim uşbu ötken yıġlamaḳġa arzımas

Ve bilgil kim her kişiniñg şerefi kemāl birle bolur ne māl (12) birle kimerseī kim ẕātı ve hüner birle ārāstedür egerçi[757] pulsız bolsa hem hemīşe ʿazīz ve mükerrem durur şīr (13) yañglıġ kim zencīrde baġlıḳ bolġan heybeti noḳṣān tapmas, ve bī-hüner eger

[757] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T179a-11

çendī zer-dār bolsa kim (14) ḫār ve bī-ḳadrdur seg dik kim her-çend ṭoḳ ve ḫalḫāl birle a͡ng͡a zīnet birseler daġı ḫār (15) u bī-iʿtibār bolur.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kişi kim cehl zindānıdadur kim

Gedādur gerçi zer cemʿ etse yüz ḫum

Birev kim ʿilmdin **[133a]** (1) boldı tuvān-ger

Ḳaramas utru kilse gevher ü zer

Ve diger ol kim ġarīb ġamın kön͡g͡lün͡g͡din çıḳarġıl ve vaṭan- (2) dın acraġan͡g͡nı sehl bilgil kim ʿāḳil her yerge barsa ʿaḳlı birle yār u yölek tapar ve cāhil öz (3) yurtıda ġarībtür ve bī-gāne irür.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün mefāʿīlün mefāʿīlü feʿūl

Bolmaġay hīç diyār içre hüner-mend ġarīb

Ve cemʿ ḳılġan emvālım talanġa (4) ketti dip ġam ve endūh yemegil kim dünyānın͡g͡ mālı ve metāʿıġa her çaġda zevāl yeter ve çünānçi (5) miḫnet kişide toḫtamas devlet hem turmas keter ve ḥükemā aytıpdurlar kim altı nemersedin (6) <ve> beḳā ve ṣebāt ümīd turup bolmas evvel bulut sāyesi kim tā ḳaraġunça ötüp keter ikinçi ġarażdın (7) bolġan dostluḳ kim endek furṣatda çaḳın dik nāçiz[758] bolur üçünçi ḫatunlar muḥabbeti kim (8) mücmel sebeb birle yoḳalur törtinçi çıraylıḳlar cemālı kim āḫır taġyīr tapar beşinçi yalġan taʿrīf kim (9) kişide ḳarār tapmas altınçı dünyā mālı kim ʿāḳıbet igesige vefā ḳılmas.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü feʿilün

Dünyā metāʿ (10) mālıġa maġrūr bolma kim

Ol mekr-dār kim hīç kişige ḳılmadı vefā

Ve ʿāḳil kişige yaraşmas kim māl tolalıḳıḳa (11) şādlıḳ ḳılġay ve azlıḳıġa ġam yegey çūnkim dünyā heme esbābı ve ḳanāʿatı birle ʿālī-himmet ḳatıda (12) āsmān berkinġa arzımas anın͡g͡ ṭalebide ʿazīz ʿömr ḫarmanın yelge bergülük imes (13) ve fevt

[758] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T179b-4

bolġanġa āzārġa yegülük imes. [759]"لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ" (14) "وَاَوْلاَدُكُم< >[760] sırrıdın āgāh- (15) lıḳ tapıpdurlar ne dünyā peydā bolġanı birle ḫoş-vaḳtlıḳ eşikin kö͡ngüllerige açarlar **[133b]** (1) ve ne yoḳ bolġandın ẕerre nedāmet ve melāllıḳ iẓhār iterler yaʿnī "sizlerġa her (2) żarar vāḳiʿ boluru maḥfūẓda bilgendür kim ġamgīn bolma͡ngızlar fevt mālı͡ngızlarġa (3) şādlıḳ ḳılma͡ngızlar ḳolu͡ngızlarġa kelgenige."

Naẓm

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Ger cihānı yoḳalsa ilgi͡ngdin

(4) Tutmaġay-sin fiġān ki sehl durur

ʿĀlem kelse hem ḳolu͡ng içre

Bolmaġıl şād-mān ki sehl durur

Ötküsidür cihān ki sen hem anı

(5) Taşlap ötkil uyan ki sehl durur

Ārī, māl dip anı aytsa bolur kim tiriklikde ḳol birle ṣarf ḳılġanlar ve metāʿ (6) dip anı ḥisāb tutsa bolur kim āḫiret üçün ẕaḫīre eylegeyler ve dünyā mālını͡ng fāyidesi (7) anı͡ng birle āḫiret azuḳın müheyyā ḳılmaḳ durur ve ölüm yolı çapduġın yetkürmek (8) çūnkim [761]"فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً"[762] ḥükmī birle ecel bigi nā-gehān yetküsidür ve cān emānetinni͡ng bermekni͡ng (9) vaḳti muʿayyen irmes yaʿnī "tuttum kāfirlerni nā-gehān ölümleri birle kim bilmeyin ḳıldılar."[763]

(10) **Ḳıṭʿa**

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Açġa-sin nergis közü͡ng nāz uyḳusıdın cüst kim

Ötküsidür ʿömr gül devri kibi köz açḳuça

[759] Elinizden çıkana üzülmeyesiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmayasınız diye (böyle yaptık.)
Kur'an, Hadīd 23.
[760] Ayetler birbirine karıştırmış.
[761] …onları ansızın yakaladık. Kur'an, Aʿrāf 95.
[762] İmlası düzeltildi.
[763] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T180a-5

Ve eger sendin (11) fānī māl bolmasa bāḳī naḳdıŋ firāvāndur çūnkim yaḫşı hüner ve pesen-dīde dāniş sermāyeī durur kim hīç vech (12) birle kişidin cüdā bolmas ve zamāne ḥavādişiniŋ taşarrufı ilgi aŋa yetmes ve egerçi meniŋ [764] (13) mevʿiẓemġa iḫtiyācıŋ yoḳ durur ve her[765] żarar nefʿiŋni özüŋ yaḫşı bilür-sin velīkin (14) ḫ̆āhiş ḳıldım kim dostluḳ ḥaḳḳın edā ḳılġay-men ve saŋa yaḫşı resmīde yāverlıḳ[766] körgüzgey- (15) men ve sen imdi biziŋ birāderimiz-sin ḳança kim mürüvvet ve imdād ḳoldın kelür saŋa ayamaġumız- **[134a]** (1) dur ve eger biʾl-farż sendin bī-ittifāḳlıḳ eṣeri ẓuhūrġa kelse biziŋ ṭarafımızdın heme iḫlāṣ (2) ve şefḳat cūd alur.

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Ger meni terk eyleseŋ men ḫod seni terk etmegüm

Sen uşatsaŋ ḫātırımnı men uşatman (3) ʿahdını

Çūn faḳaçanaḳ bu sözler birle sıçḳanġa luṭf u nevāziş ḳılġandın ḳarġa (4) eşitti irse feraḥ tapıp dimāġı tāze ve neşāṭı köp ve bī-endāze boldı ve aydı ey birāder meni bu şefḳat- (5) āṣār güftārıŋ birle şād ḫurrem ḳıldıŋ ve yaḫşı ḫulḳuŋ ve mürüvvetiŋ ẓāhir eyleding dost- (6) larıŋ ḫūbraġı oldur kim heme vaḳt hem-demler anıŋ merḥameti ve sāyesi ve ḥimāyeti penāhıda (7) kün ötkergeyler ve ol ikrām inʿām eşikin olar yüzlerige açuḳ tutġay ve olar (8) ḥācetlerin revā ḳılmaḳda minnetni öz cānıġa ḳoyġay ve her kişi kim dostluḳda āşināsıġa (9) kereklik nemerseni ayasa dostluḳġa yaramas ve ḫaberde kelipdür kim bir büzürgniŋ dostı (10) bar irdi bir kiçe bu dost anıŋ eşikige kelip ḥalḳanı ḳaḳtı büzürg maʿlūm ḳıldı kim dostı turur (11) endīşege ḳaldı kim[767] āyā[768] aŋa boldı ikin tün yarımıda keldi fiʾl-ḥāl ḳoptı bir hemyanda pul (12) bir ḳılıç aldı ve kenīzekke çerāġ köterip aldıġa çıḳtı dostı birle körüşti ve aydı ey (13) birāder seniŋ bu vaḳtda kelmegiŋde üç ḫayāl ḳıldım biri ol kim bir {ḥādiṣe vāḳiʿ bolup ḫarçġa iḫtiyācıŋ tüşti bolġay ikinçi ol kim}[769] düşmen aŋa ḳaṣd ḳılıp anıŋ (14) defʿi üçün yār-ı meded-kār kerek oldı bolġay, üçünçi ol kim yalġuzluġuŋdın melāl bolup (15) özüŋge mūnis tilep keldiŋ bolġay ve men bu üç işiŋ her biri esbābın saŋa **[134b]** (1) ṭayyār ḳılıp çıḳtım ve eger māl kerek

[764] İmlası düzeltildi.
[765] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T180a-7
[766] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T180a-9
[767] Kelime ḳaldı fiilinden sonra geldiği için imlasında bir ya harfi ihtisar edilmiş.
[768] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T180b-5
[769] T180b-7, 8

bolsa mene hemyānda pul ve eger meded tilesen͡g men ḳılıç asıp yörüpdür-men (2) ve eger ḫıẕmet-kār lāzım bolsa bu kenīzek şāyeste durur.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün mefāʿīlün mefāʿīlü faʿlün

Dehr ḥükmin͡gge biz bende fermān-ber-dār

(3) Dostı an͡ga ʿözrler aydı ve ol mürüvvet mihr-bānlıḳın körüp anın͡g muḥabbetige ʿaḳīdesin (4) burunḳıdın muḥkemraḳ ḳıldı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilün

Çūn san͡ga berdi murādın͡gnı ḫudā

Dostun͡gġa sen dağı bergil murād

(5) Tutmaġay-sin āşinānı muntaẓır

Ger ʿaṭā birle ḳılur-sin anı şād

Ve eger kerem ehlidin birleri ḥavādiṯ girdābıġa tüşse (6) an͡ga dest-gīr hem keremliklerdin {bolur}[770] çünānçi eger fīlī lāyġa[771] batsa anı dağı pillerdin özge (7) nemerseler çıḳaraʾlmaslar ve eger sıçḳan ḥālıdın ḫāber-dār bolmaḳda san͡ga rencī yetse kim (8) ġam yemegil ʿāḳil heme yaḫşı işḳa kūşiş ḳılur ve andın yaḫşı at yād-gār ḳoyar ve eger yaḫşı (9) laḳab tapmaḳda başı ketedurġan bolsa hem andın keçer çünkim bu işi birle fānīni berip bāḳīni (10) alġan bolur ve aznı tolaġa satḳan:

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Yaḫşı aṭ tapġıl ki maḳṣūdun͡gġa evrüldi cihān

Yaḫşı (11) atdın özge yoḳdur bu cihānnın͡g ḥāṣılı

Her kişi kim anın͡g niʿmetige muḥtāc u şerīk irmes anı māl-dā{r}[772] ḥisābıda (12) tutsa bolmas ve her kimerse kim tiriklikde yaḫşı aṭ kötermes heme ʿömrni ölüm iʿtibārıda bilse bolur:

---

[770] T180b-14
[771] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T180b-14
[772] T181a-3

(13) **Ḳıṭʿa**

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Saʿdiyā yaḫşı atanġan kişi ölmes hergiz

Ölüg ol bolġan kim yaḫşı atanmaydur hīç

Ḳarġa bu sözde (14) irdi kim kördiler yıraḳdın bir keyik tīz ḳaçıp kiledür gümān ḳıldılar ki arḳasıda kişi (15) bar bolġay fiʾl-ḥāl faḳaçanaḳ suġa çökti ve ḳarġa dıraḫtġa ḳondı sıçḳan töşükke kirdi **[135a]** (1) ve keyik kelip su lebide turdı ḳarġa her-çend ḳaradı tā maʿlūm ḳılġay <tā> keyik keynidin kimerseī (2) körünür bolġay velī hīç nemerse körmedi faḳaçanaḳ baḳtı kim keyik ḳorḳup em dip suġa ḳarar (3) içmes irdi. { Taşbaḳa aydı ey kiyik }[773] eger teşne irsen͡g su içgil ve endīşe ḳılmaġıl kim ḫavfī yoḳ durur. Keyik (4) anın͡g sözidin mihr-bānlıḳ fehm ḳıldı ve ilgeri kildi faḳaçanaḳ an͡ga merḥabā dip aydı:

(5) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ne yerdin keldin͡giz teşrīf etip ey yār-ı ferzāne

Kelip-siz āşinā dik imdi bolman͡g bizge bī-gāne

Keyik aydı (6) bu şaḥrāda tenhā yörür irdim ve eger kişi man͡ga bu ṭarafdın ḳaṣd ḳılsa ol ṭarafke ḳaçar irdim (7) ve iḥtiyāṭlar eyler irdim bu kün bir kimerseni kördüm ve daldada olturupdur ve men (8) ḳayan barsam ol yan ḳarar vehmī ḳıldım kim ṣayyād bolġay ve menin͡g ḳaṣdımda dām ḳoyġan olġay (9) mabādā anın͡g bendige tüşmegey-men dip bu cānibġa ḳaçıp keldim. faḳaçanaḳ aydı imdi ḳorḳmaġıl (10) bu mekān dāruʾl-emān[774] durur kim hergiz ṣayyād munda keledurġan imes ve eger ḫ̆āhiş ḳılsan͡g (11) seni dostluḳımız dāyiresige alalı tā kim biz üç tennin͡g muṣāḥabeti öyi törtinçi (12) tamnı tapmaḳ birle tamām bolġay çūnkim büzürgler aytıpdurlar kim {dostlar}[775] tola bolsa belā az yeter.

Ḳıṭʿa

mefʿūlu fāʿilātü mefāʿīlü feʿūlün

(13) Her yerde bolsa şefḳat ü mihr ü vefā

Peydā bolur kön͡gülde ḥużūr u ṣafā tola

[773] T181a-1
[774] T181b-3
[775] T181b-6

Ve muḳarrerdür kim dost (14) eger miñg bolsa az sanamaḳ kerek düşmen bir bolsa tola bilmek kerek:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün feʿilün

Dost bolmaḳġa miñg kişi azdur

(15) Gerçi düşmen bolurġa bir kişi bisyār

Sıçḳan hem añga ne-çend sözler aydı ve ḳarġa çendān güftārlar iẓhār [135b] (1) ḳıldı keyik kördi kim heme laṭīf-ṭabʿ yārānlar ve pākīze-meşreb hem-demler irkenler olar birle (2) ḫūy alıştı ve cān dilin ṣoḥbetleriġa māyil boldı.

Mıṣrāʿ

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿlün

Āşinā bolġıl muvāfıḳ yārġa

Keyik ol merġ-zārda (3) maḳām aldı irse yārānlar {añga aydı}[776] kim biznim bu yaylaġımızdaġı otlarnı yegil ve çeşme ser-ḥaddıdın yıraḳ barmaġıl. (4) Keyik bu vaṣiyyetni ḳabūl ḳıldı ve bir ḫoş-hevā yer bar irdi kim her vaḳt anda cemʿ bolur irdiler (5) ve oynaşıp sergüzeşt aytuşur irdiler bir kün ḳarġa ve sıçḳan ve faḳaçanaḳ ol yerge (6) kildiler keyik kelmedi sāʿatī muntaẓır turdılar hīç eṣer andın köreʾlmediler ve āḫır perīşān (7) ḫāṭır bolup ḳarġaġa aydılar sen barıp andın ḫaber keltürgil.

Beyt

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Ey ṣabā ḳılġıl barıp (8) cānān[777] diyārıġa güzer

ʿĀşıḳ-ı miskīnġa andın şemmeī yetkür ḫaber

Ḳarġa pervāz ḳıldı ve furṣatdın keyin barıp kildi (9) aydı men anı belā bendiġa baġlıḳ kördüm faḳaçanaḳ sıçḳanġa {aydı}[778] bu ḥādiṣede ümīd sendedür:

(10) **Mıṣrāʿ**[779]

Batraḳ bol kim ötküsidür iş vaḳtı

[776] T181b-11
[777] İmlası düzeltildi.
[778] T182a-2
[779] Vezin bulunamadı.

Pes ḳarġa yol başladı ve sıçḳan sigirip sigirip (11) keyik ḳatıġa yetti ve aydı ey birāder bu dāmġa neçük tüştüñg ol fehm ferāsetiñg birle ʿacībdür kim (12) bu ḫaṭarnı körmep-sin. Keyik cevāb berdi kim taḳdīr-i ilāhī muḳābeleside zīrekliknіñg ne sūdı (13) bar, ḳażā-yı ḫudāvendī yetkende rūşen zihn ne nefʿ yetkürür taḳdīrniñg tedbīr birle (14) ne işi bar ve ḳażānıñg ḥīlege ne baḳışı bar.

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Men eşikniñg başıda maġrūrdur-men (15) ḥīlege

Ol sarāynıñg içide bilmen ne tedbīr eyledi

Sıçḳan rāst aytur-sin:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kişi sarıġa **[136a]** (1) yüzlense taḳdīr

Ḳılıp bolmas añga defʿiġa taġyīr

Pes {sıçḳan}[780] keyik benddin kesilmekke meşġūl boldı bu eṣnāda (2) faḳaçanaḳ hem anda keldi ve yārnıñg girif-tārlıġını melāllıḳ iẓhār ettti keyik añga aydı kim ey yār-ı mihr-bān (3) seniñg bu yerge kelmekiñg mañga bu mübtelālıḳdın düşvārraḳ irür çūnkim sıçḳan (4) bendlerimni kesip boldı bu ḥīnde ṣayyād kelse men iki sigrip ḳutulur-men ve ḳarġa pervāzġa (5) çıḳar ve sıçḳan töşükke kirer[781] ve sen ne ḳılur-sin. Ve faḳaçanaḳ aydı ey refīḳ ü şefīḳ (6) ne üçün kelmeyin kim ol tiriklik kim dostlardın bölek keçer ne leẕẕet berür ve ol (7) ʿömr kim yārānlardın ayrı öter ne ḥisābda irür.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Neçük kün ötti ki men ʿömrsiz tirik yördüm

(8) Ki hicr künlerini ʿömr dimeñgiz hergiz

[780] T182a-7
[781] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T182a-11

Ve men bu kelmekde maʿẕūr durur-men çūnkim meni cemālıng̃ şevḳı (9) bu menzilge bī-[782] iḫtiyār keltürdi ve żarūrīdin bolġan bu mıḳdār cudālıḳḳa hem ṭāḳat tutaʾlmadım.

(10) **Beyt**

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Teng̃ri āgehdür ki ṣabrım yoḳ durur ey dil-rubā

Kündüz ayrılmaḳġa hem kiçe bolmaḳġa cüdā

Ammā bu sözde (11) irdiler kim nāgāh ṣayyādnı yıraḳdın kördiler keyik ḳaçtı {sıçḳan töşükke kirdi ḳarġa uçtı}[783] faḳaçanaḳ turup ḳaldı. (12) Ṣayyād kelip kördi kim dām kesilipdür ḥayrān ḳaldı ve ong̃ solġa ḳaradı tā maʿlūm (13) ḳılġay kim bu ʿamel kimdin vāḳiʿ maʿlūm bolupdur. Faḳaçanaḳnı kördi ve özige aydı kim (14) egerçi bu ḥaḳīr kesilgen dāmım ve ḳaçġan keyikim berāberi irmes velī ḳuruġ yanmaḳnıng̃ ṣayyād- (15) lıḳḳa ziyānı bar durur pes anı aldı tobraġa saldı ve yanıġa ḥamāyıl ḳılıp şehrge revān boldı. **[136b]** (1) Ṣayyād yörgendin keyin yārānlar cemʿ boldılar bildiler kim faḳaçanaḳnı [ṣayyād] alıp ketipdür (2) feryād u fiġānların felek evciġa çıḳardılar:

Beyt

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Sāyeng̃izdin kim cüdā boldı bu künde başımız

(3) Ḳaysı miḥnet yārdın ayrılġanng̃ berāberi durur ve ne muṣībet dostng̃ cüdālıġıġa oḫşayur (4) kişi kim cānānıdın ayrıldı bilür kim firāḳ bādiyeside ser-geşte bolġanlarng̃ ḥayret- (5) leri ayaġları lāyī içide durur ve iştiyāḳ zevāyāsıda tenhā olturġanlarng̃ ḥayret- (6) leri ḳavli sīneleri:

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Özüng̃de derd ki yoḳ derdlikni tanumaġung̃

Arıḳ lebidekiler (7) teşne ḳadrını ne bilür

Ve her birleri ḥāllarıġa muvāfıḳ şūr-engīz derd-āmīz dāsitānlar (8) oḳur irdiler kim mażmūnlar uşbu bir maʿnāġa cemʿ bolur irdiler:

[782] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T182a-14
[783] T182b-1, 2

Beyt

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Tapmaġum yārım lebidin (9) ayru cānġa leẕẕetī

Körmegüm hergiz ʿazīzimdin bölek bir ʿizzetī

Āḫiruʾl-emr keyik ḳarġaġa aydı kim (10) ey birāder yaḫşı faṣīḥ sözler ve dil-pezīr şiʿrler ayttuḳ ammā faḳaçanaḳġa olardın ne fāyide (11) ve nāle zārī eylegenimizdin an͡ga ne sūd el-ḥāl lāzım ol kim anın͡g ḫalāṣlıḳıġa çāre endīşe ḳılġay-miz (12) ve büzürgler aytıpdurlar kim tört gürūhnı tört vaḳtda āzmāyīş ḳılmaḳ kerek bahādurlar (13) şecāʿatın ceng künleride ve ḫıyānetsizler diyānetlerin alış ve berişleri maḥallıda ḫatun (14) ve ferzendler vefāların nā-murādlıḳ çaġıda dost ḥaḳīḳatların belā yetken zamānda:

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

(15) Kerek yār ol künde kim yetse ġam

İmes şādlıḳ vaḳtıda bar [u] kem

Sıçḳan aydı ey keyik[784] menin͡g ḫāṭırımġa ol **[137a]** (1) andaġ yetti kim sen ṣayyād naẓarige barġıl ve yıraḳdın an͡ga özün͡gni zaḫm yaralıḳ ṣūretide (2) körgüzgil ve ḳarġa uçan͡gġa ḳonup oltursun cerāḥatnı çoḳuġan ṭarḥıda barsun (3) Ve çūn bu ḥālnı körgüzse {ṣayyād}[785] seni zebūn bolġan ḫayāl ḳılur ve faḳaçanaḳnı taşlap {seni}[786] tutġalı (4) yügürür ve ḳatın͡gġa yavuḳ yetkende aḫsaḳlaġan bolup ıldam ḳaçġıl tā seni irişip narı (5) uzaġay bu siyāḳ birle şāyed ki dostumızını ḫalāṣ ḳılıp alġan-miz. Yārānlar bu tedbīrge āferīn (6) ḳıldılar. Ḳarġa ve keyik ṣayyādnın͡g utrusıġa ötüp yörüdiler irse miskīn-i ḫām-ṭamaʿ (7) olarġa ḳaradı kim ve bir keyik mecrūḥ bolupdur ve ḳarġa anı ʿāciz tapıp yarasın (8) belki közin çoḳup almaḳġa şuġl durur derhāl tobranı faḳaçanaḳ birle yerge ḳoydı ve keyikke (9) yügürdi ve sıçḳan anın͡g uzaġanın ġanīmet bilip şol zamān tobra bağın kesti ve faḳaçanaḳ (10) andın çıḳıp sıçḳan birle ḳaça başladılar ve ṣayyād keyikni tutalmay harıp yandı ve tobra ḳatıġa (11) keldi irse kördi kim bendi kesilip ḳalıpdur ḥayrān ḳaldı kön͡glüge ḳorḳunç tüşti ve özi birle (12) endīşe ḳıldı kim bu maḳām meger periler ve dīvler mekānı bolġan ve illā dām öziçe kesilip ḳalġanı (13) ve ḳaçḳan keyik közümge yaralıġ körün͡ggeni ve ḳarġanı çoḳuġanı ve tobra bendi bī-sebeb üzülüp (14) faḳaçanaḳ yoḳ bolġanı ehremenler işleri bolmayın ne durur pes üzük dāmın (15) ve kesük tobrasın alıp ḳaçtı

[784] T183a-5 āhū
[785] T183a-7
[786] T183a-8

ve nez̲r ḳıldı kim eger bu beyābāndın selāmetlik birle ḳutulsam ḳalġan **[137b]** (1) ʿömrüm içre bu ṣaḥrā ḫayālın ḫāṭırımda keçürmegey-men ve özge ṣayyādlarġa hem şefḳat (2) yüzidin ḫaber salġay-men kim bu deştge yavumaġaylar.

Mıṣrāʿ

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Çünki munda bildin özge ṣayd tüşmes dāmġa

(3) El-ḳıṣṣa yārānlar teşvīşdin amān taptılar irse dil-cemʿ bolup vaṭanlarıġa yandılar ve andaġ (4) ḫāṭır birle ol nevʿ ʿömr ötkezdiler kim ne belā ḳolı emniyetleri itekige yetti ve ne miḥnet (5) tırnaġı rāḥatları {yüzin}[787] ḫırāş etti ictimāʿları yümnidin saʿādetleri otı öçküsüz yandı (6) ve ittifāḳları bereketidin ʿişretleri rişte̱si üzülgüsüz ulandı yif.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün feʿilātün feʿilātün fāʿilün

(7) Sın͡ġar ḳatdur üzre ger ḳılsa ʿāciz daldur

İki ḳat boldı üzülmes anı küçlük dal irür

Gülni tenhā ıdlasan͡ġ (8) andın dimāġın͡ġ ḫuşk alur

Ger yesen͡ġ tenhā şeker hem ḳuruġay andın ciger

Cān tenġa bu iki tenhādın olmas ḳuvvetī

(9) Cānġa lāyıḳ tenge nāfiʿ gül şekerdür <gülşen>

Bu durur dostlar muvāfıḳının͡ġ dāsitānı ve rāḥat miḥnetde (10) bir bolġanlarnın͡ġ beyānı Ve çūn ol żaʿīf cān-verler belā ve ḳażā yetkende {iḫlāṣ birle}[788] turdılar irse ol yek-dil (11) ve yek-cihetlıḳları bereketidin çendān beliyyet ve āfetlerdin ḫalāṣlıḳ taptılar ve şiddet meşaḳḳat yolların (12) ḳaṭʿ [kılıp] ferāġat ve ʿişret ser-menzilide şād-mān ve ḫandān devr sürdüler. ʿĀḳil kerek kim ʿaḳlı ve közi birle ve ḥikāyāt (13) maẓmūnlarıġa naẓar ḳılġay ve bilgey kim ol ʿaḳlsız cān-verler dostluḳları bu nevʿ maʿnāda (14) netīce ve nāfiʿ s̱emereler yetkürür ve eger ʿāḳil ādemīler bir birleri birle yārlıḳ ve meded-kārlıḳ (15) ṭarīḳın salsalar ve iḫlāṣ bināsın bünyād ḳılışḳa alsalar anın͡ġ fāyideleri **[138a]** (1) ḫāṣ ʿāmġa neçük nefʿ bergey menfaʿatlarıdın her uluġ ve kiçik ne üçün behre kötermegey:

(2) **Naẓm**

[787] T183b-11
[788] T184a-2

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Bilse kişi dostınıŋ ḥaḳḳını

Ḳılġay aŋa ṣarf heme ʿömrni

Ġamnı tapar yörse kişi yārsız

(3) Bütmegüsi kār meded-kārsız

Ol kişi kim mihride kördüŋ ṣafā

Tut itekin oldur ehl-i vefā

Dost digil eylese cānın siper

(4) Yetse belānıŋ oḳı sendin eger

Ol ki berür cān saŋa miḥnet çaġı

Cānnı dirīġ etme aŋa sen daġı

Törtünçi bāb düşmen- (5) ler ḥālıġa āgāh bolup olar mekr u ḥīleleriġa firīfte bolmaslıḳ beyānıda (6) āġāz-ı dāsitān: Rāy aydı Berehmenġa kim eşittim muvāfıḳ dostlar dāsitānın ve lāyıḳ muṣāḥibler temşīlātın (7) ve olarnıŋ ittifāḳları netīcesin bildim ve ittiḥādları fāyidesin maʿlūm ḳıldım yārsız ādemī (8) hergiz irmes irken bī-ġam ḫāṭır bolmas iken dostnı tapmay ḫurrem. İmdi eger ʿināyet eyleseŋ (9) beyān ḳılġıl kim düşmenler meṣellerin kim olarġa maġrūrluḳ ḳılġuluḳ irmes ve tevāżuʿ- (10) larıġa özni firīfte eylegülük irmes. Törtinçi vaṣiyyet mażmūnı uşbu irdi:

{Beyt}[789]

mefʿülü feʿilātün feʿilātün faʿlün

Düşmen ḳatıġa (11) dostluḳ istep barmaḳ

Ot birle sunı ḳoşmaḳ irür bir birige.

Beydepāy {ḥakīm aydı}[790] herāyīne ʿāḳil (12) kişi {kerek}[791] kim düşmen sözige iltifāt eylemegeyler ve anıŋ mekri birle rūy-endūd etken āşinālıġınıŋ (13) metāʿıġa ḫarīdārlıḳ ḳılmaġay anıŋ üçün kim dānā düşmen öz işiniŋ ṣalāḥın közlep (14) besī mülāṭafet ve mülāyimet körgüzür ve ẓāhirīn ve bāṭını ḫilāfida yarasa ammā bu işni żımnıda (15) uluġ fikr ve ʿacīb tedbīrler taʿbiye ḳılur. Pes hūş-mendlerġa kerek kim

[789] T184b-2
[790] T184b-4
[791] T184b-4

düşmendin ḳança kim mülāyim- **[138b]** (1) lıḳ körseler ança bed-gümānraḳ bolġaylar ve çendān ki ol ittifāḳ ḳolın sunsa olar ictināb itekin tartġay- (2) lar çūnkim eger ġāfillıḳ ḳılsalar heme ḳaṣd üzre durur ve furṣat tapıp tedbīr oḳın murād nişānesige (3) yetküsidür. Ve ol ḥālda çāre tedārük vaḳtı öter ḥasret ve nedāmet hīç sūd bermes ve olarġa ol (4) yeter kim ḳarġadın sarıġ ḳuşġa yetti. Debşelim sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Beydepāy aydı (5) kiltürüpdürler kim ḫıṭāy ser-ḥaddıda bir igiz taġ bar irdi kim köz naẓarı ne-çend yerde turup (6) āsāyiş almasa anıng evciġa örleyeʾlmes irdi ʿaḳl taṣvīrin ḫayālīdin şātū yasalmasa (7) töpesige çıḳaʾlmas.

Beyt[792]

Uzataʾlmas kemeri sarı köngül fikri ḳol

Tutaʾlmas iteki ser-ḥaddını [vehm ilgi]

(8) Ve hem ser ilgi ve ol kūh-ı pür-şükūh üzre kim bülendlıḳ ve kingrülükide:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün faʿlün

Bar felek ḥaddı neçe nālān idi

(9) Barça yer yüziçe pinhān idi

Ḳudreti bāġ-bānı dıraḫtī öndürüp irdi kim şāḫı süreyyādın ötüp (10) ketip irdi ve yıldızı taḥteʾş-şerāġa {yetip irdi}[793] ʿacib çong dıraḫt irdi ve her şāḫı çıḳıp irdi sidretüʾl- (11) müntehā anıng vaşfıda [794]"اَصْلُهَا ثَابِتٌ" didi ve ʿaḳl vehm [795]"فَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ" yaʿnī "kelime-i (12) ṭayyibe pākīze dıraḫtī meşellik durur kim yıldızı muḥkem ve şāḫı igiz" ve ol bisyār şāḫ dıraḫtda (13) ming ovalıḳ ḳarġa bar irdi olarnıng pādişāhı bar irdi kim atı fīrūz hemeleri anıng (14) fermānıda irdiler her ḥükm ḳılsa andın baş ḳaytaraʾlamas irdiler. Bir kiçe sarıġ ḳuşlar (15) pādişāhı bar irdi kim anı Şebāheng atar irdiler bī-ḥad leşker-i cerrār bī-kerān sipāh-ı ḫūn-ḫˇār **[139a]** (1) birle kelip ol ḳarġalarġa şeb-ḫūn urdı öz aralarıdaġı düşmenlikni ẓuhūrġa kiltürdi (2) ve ol ḳara çerikidin demār çıḳardı:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İrenlikdin uzatıp ḳahr ile dost

---

[792] Vezin bulunamadı
[793] T185a-3
[794] … kökü sağlam…Kur'an, İbrahim 24.
[795] …dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir. Kur'an, İbrahim 24.

Ḳılıp düşmen başın tofraġge (3) pest

Ve ol bī-çāre baḫtların[796] ceng otı birle örtep ḳararttı ve āyet [797]"وَاقْتُلُوهُم حَيْثُ (4) وَجَدْتُمُوهُم" ruḳʿasın olar aḥvālınıñg yaḳasıġa berkitti yaʿnī (5) "olarnı kim īmāndın yandılar her yerde tapsañgızlar tutuñgızlar ve öltürüñgler" (6) {sarıġ ḳuşlar}[798] ve muẓaffer[799] ve manṣūr mesrūr bolup yandı kiçeniñg ḳara ḳarġası yoḳluġ āşiyānesige (7) kitti ve yulduzlar çeriki sarıġ ḳuşlar sipāhı dik ʿadem meʾvāsıġa rucūʿ etti:

(8) **Ḳıṭʿa**

feʿilātün feʿlātün faʿlün

Çekip kün şāhı köp tīġ zer-endūd

Kiçeniñg leşkeri ḳıldı nā-būd

Firūz <ve> ḳaçḳan (9) ve ḳalġan leşkerini cemʿ ḳıldı ve sarıġ ḳuşlar çeriginiñg hücūmıdın söz başladı ve aydı: (10) Ey ḳarġalar Şebāheng sipāhınıñg hücūmıdın körüñgizler ve çendāñgızlar öldi (11) ve ekşeriñgizler yaralıḳ boldı ve imdi ne-çend vech birle olarnıñg ḳanımızġa ḥırṣlıḳları (12) ziyāde boldı evvel ol kim mekānımızını körmegen irdiler {imdi kördiler}[800] ikinçi bizge ġālib bolup köñgülleri (13) ḳuvvetlendi, üçünçi leşkerimiziniñg baʿżısı ölgenin ve baʿżınıñg yaralıḳ bolġanın bildiler (14) yaḳīn bilmek kerek kim biziniñg cerāḥatimiz saḳayıp ve cemʿiyyetimiz ser-encām alġuça ḳoymayın bat furṣatda (15) üstümizġa yene kelgeyler eger imdi şeb-ḫūn keltürseler birimizni hem tirik ḳoymaslar bu işḳa **[139b]** (1) yaḫşı maṣlaḥat körüñgizler defʿlerige tedbīr endīşe ḳılıñgızlar:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bar durur düşmenniñg ol ḥamlesi

(2) Dağı bardur bizge köprek ḥīlesi

Tutsa bolġay seyl az çaġda yolın

Toḳtatıp bolmas uluġ yetse ġūlīn

[796] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T185a-13
[797] …yakalayın ve bulduğunuz yerde öldürün. Kur'an, Nisā 89.
[798] T185a-15
[799] İmlası düzeltildi.
[800] T185b-6

Ḳıl bu kün çāre belāġa kim yeter

(3) Tan͡glaġa ḳalsa işin͡g vaḳtı keter

Firūz sözin tamām ḳıldı irse leşker uluġlarıdın beş ḳarġa anın͡g (4) utrusıġa barıp duʿā ve ṣenā resmin edā ḳıldı ve olar ḳarġalar ara dāniş ve faż̄īlet birle (5) meẕkūr ve tüzük tedbīr ve yaḫşı fikr birle meşhūr irdiler.

Beyt

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Rāy-ı rūşen bile dāyim (6) aytur irdiler ol

Rūzigār āyīnesinin͡g yüzidin reng ḫalel

Rāst tedbīr uluġ ʿaḳl ile (7) [fikr] eyler irdiler bir nefes içide yüz min͡g müşkil-i devrān ḥāl . fīrūz her birlerin pādişāh-āne şefḳat (8) ve merḥamet nevāziş ḳılıp aydı kim bu kün sizlerin͡g ʿaḳl faż̄īletin͡gizlerni imtiḥān ḳılur kün (9) turur cevherī kim żamīrnin͡glerde {ẕaḫīre}[801] saḳlap-sizler anı çıḳarın͡gızlar ve beyān riştesige (10) tartın͡gızlar ḳarġalar aydılar:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Şehā ʿālemġa nefʿ etsün penāhın͡g

Yer ü kök dāyim olsun nīk- (11) ḫ̆āhın͡g

Maşlaḥat körmekde sizin͡g rūşen-rāy-ı münīr żamīr zihnin͡gizġa ḳaysı ʿaḳl yetküsidür (12) ve bizin͡g nāḳış ḫāṭırımızġa keçken sizin͡g kāhil zihnin͡gizġa yetken min͡gdin biri bolaʾlmas (13) [802] "فَإِنَّ الْمَأْمُورَ مَعْذُورٌ" [803] ḥükmi birle ḳudretimizin͡g boluşı ve ṭāḳatımızın͡g yetişi çaġlıḳ kūşiş ḳılur-miz. (14) Olarnın͡g biridin sordı kim bu bābda ne dir-sin bu ḥādiṣe defʿi çāresin neçük ḳılur-sin. (15) Ol aydı ey melīk bizdin burunḳı dānālar mundaġ vāḳiʿa ḥīlesin ḳılmaḳda aytur irdiler kim **[140a]** (1) eger kişi ḳavī düşmenge berāber kelmekdin ʿāciz kilse elbette māl u ʿiyālın ve vaṭan ve barın taşlap ḫaşm- (2) nın͡g ayaġı yetmes yerge ketkey kim turup anın͡g birle ceng ḳılmaḳ ḳaṣdın ḳılsa uluġ ḫaṭar ʿaẕīm āfet durur (3) ve eger kimerseī eger düşmen ḥarb żarb ve eṣerin yep dağı an͡ga muḳābele ḳılmaḳ ḳaṣdın ḳılsa an͡ga (4) oḫşayur kim seyl aḳadurġan yerde uyuḳlaġan bolġay ve aḳar su üzre ḫışt urġan:

[801] T186a-3
[802] Emirle hareket eden (memur) mazurdur.
[803] İmlası düzeltildi.

(5) **Mıṣrāʿ**

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Ḳıl ḥaẕer [804] gerçi irür düşmen ḥaḳīr

Ḳaṭre seyl ulġay yığılıp bir bir

Sen ḳavī düşmenge utru turmaġıl

(6) Neşter üzre ḳolu‿ngnı urmaġıl

Melik yene biriġa baḳıp aydı sen ne endīşe ḳıldı‿ng bu endīşe (7) maṣlaḥatın ne nevʿ kördü‿ng. Cevāb berdi kim meni‿ng reʾyim bu vezīrni‿ng aytḳanını ḫoşlamas çūnkim (8) düşmendin bir ḥamle körmek birle toġḳan türegen yerni taşlap ketmekni {bī-}[805]nāmūsluḳ ve bī-ḥamiyyet- (9) likdindür:

Mıṣrāʿ

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Şīrlerġa ḫūb irmes bir zaḫmdın ḳaçmaḳları

Belki lāyıḳ tedbīr ol kim ceng yaraġın ḳılġay-miz (10) ve şevket şiddet heyʾetin körgüzüp uruşḳa yüz ḳoyġay-miz:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(11) Çekmesek ḫaşm sarıġa şimşīr

Atamas hīç kimerse bizni ir[806]

Saḳlalı ẕātımızġa nāmūs [u] neng

Ġayreti közleben ḳılalı ceng

(12) Berse Ḥaḳ bizge ḳuvvet-i temkīn

Alġumuzdur ʿadüvni uçlap keyin

Pādişāh-ı kām-kār memleket ʿarūsın vaḳtā (13) der-āġūş tarttı kim nārı tīġı suyı birle düşmen atın tiriklik levḥidin yup etse rāḥat (14) sāġarın murādı lebige ol zamān

[804] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T186b-1
[805] T186b-5
[806] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T186b-7

yetkürür ḫaşm temennāsınıṉg cāmın ẓafer taşı[807] birle urup (15) uşatsa. İmdi maṣlaḥat oldur kim ḳaravullar ḳoyġay-mız ve ḫavf yetküre durġan ṭaraflardın [140b] (1) özimizni iḥtiyāṭda tutḳay-mız eger bir cānibdin düşmenniṉg ḳaṣd ḳılġan ḫaberin alsaḳ allıġa pīş-bāz (2) urup barıp uruşḳay-miz tā ki ceng ġubārı içidin nuṣret çehresin köreli veyā anıṉg nām meydānıda (3) cidd ü cehd-i tamām eylep baş bereli:

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün feʿīlātün feʿīlātün fāʿilün

Yaḫşı aṭ birle ölüm yetse revā bolġay revā

Pādişāhlar kerek kim (4) ceng vaḳtıda iş āḫırın endīşe ḳılmaġaylar ve kār u zār maḥallıda cān mālıġa ḳaramaġaylar:

(5) **Ḳıṭʿa**

mefüʿīlü fāʿīlātü mefāʿīlü fāʿīlün

Başdın keçip uruşḳa ḳadem ḳoysaṉg alġusı

Kūy-ı murādnı hem çevgān arzır

Baḫtıṉg yüzüṉgge baḳmaḳnı (6) ḫ̆āhiş eylesen̄g

Bolġıl tamām cehd ile düşmenġa rū-be-rū

Melik yene birige teveccüh ḳılıp aydı seniṉg reʾyiṉg yene {ne}[808] iḳtıżā ḳılur (7) ve tedbīriṉg {T187a} (2) ne taṣavvur yasar. Aydı ey melīk meniṉg özgeler sözi birle işim yoḳ maṣlaḥat budur ki (3) ilçi ipereli ve olar ḫālların maʿlūm ḳılalı kim ṣulḥġa toḳtap meyl ḳılurlar mu yā yoḳ (4) eger bizdin [140b-7] bāc u ḫarāc ḳabūl ḳılıp ḫuṣūmetni taşlap bolsalar biz hem ṣulḥġa toḫtap ṭāḳat (8) ve imkānımızġa baḳa ḫarāc gerdemizġa alalı uruş meşaḳḳatı ve şeb-ḫūn miḥnetidin imīn (9) bolup öz diyārımızda āsāyiş tapalı[809]

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Büter bolsa çü tedbīr ile kār

(10) Mudārā ḳıl uluġ düşmenge her bār

[807] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T186b-11
[808] T187a-1
[809] T187a-6

Ḳıla ʾlmaġanda düşmen sarıġa zūr

Ḳıl anı narı niᶜmet birle maġrūr

Ger āsāyiş tapay disen͡g eşit pend

(11) Ḳıl iḥsān birle düşmenin͡g tilin bend

Pādişāhlarġa dost tedbīrleridin biri bu kim düşmenin͡g şevket ḳudretin (12) ẓāhir körseler maᶜlūm ḳılsalar kim ol ġālib kelip salṭanat u memleketige fesād yetkürgüsidür ḥīle (13) ārāste ḳılġaylar kim anın͡g birle pitne ve şerāreti aradın öçkey çūnkim ḫaşmnı özidin ḳavī (14) an͡glap tutup an͡ga itiglik ḳılmaḳ ᶜaḳl ḥikmetdin ve tecribe resmidin yıraḳdur devrān san͡ga (15) kelmes irse sen ḫod an͡ga bar. melīk yene bir vezīriġa aydı kim sen hem maṣlaḥat körgüz ve ḫāṭırın͡gġa **[141a]** (1) yetkenni {aytkil}[810] O aytıp idi ey melīk burunḳı nāmūsnı ḳoyup özidin keçsek düşmenge tevāżuᶜ ḳılmaḳdın (2) vaṭannı taşlap özni ġurbet renci sarı başlamaḳ besī yaḫşıraḳ durur.

[Beyt]

mefāᶜilün mefāᶜīlü mefāᶜīlü fāᶜilün

Ḳaçan muṭīᶜ bolur ḳarçıġay (3) ördekke

Revā mudur eger olsa keyikke şīr[811] şikār

Eger sarıġ ḳuşlarġa ḫarāc bermekni ḳabūl (4) ḳılsaḳ ançalikige rāżī bolmaslar belki andın erksizni muṭlaḳā pest nā-būd ḳılmaḳġa ḳaṣd ḳılurlar (5) ve aytıpdurlar kim düşmen kişi ḥācetiġa tuşluḳ ḳılġay ve ammā ol mıḳdār tevāżuᶜ kim kişini ḫārlıḳ (6) maḳāmıġa keltürgey; lāzım irmes. Pes ol derdġa ᶜilācımız ṣabr ve taḥammül durur ve eger olar üstünümizġa (7) kilseler żararnı defᶜ ḳılmaḳ üçün ceng ḳılmaḳımızġa hīç māniᶜ yoḳdur çūnkim nāmnın͡gnı taşlamaḳ- (8) dın ḳıtāl u ceng başlamaḳ[812] bihraḳ irür:

Beyt

fāᶜīlātün mefāᶜīlün feᶜilün

Eylegil neng āb-ı rūyını telāş

Tā ki yıḫılġuça taş üstide baş

---

[810] T187a-12
[811] İmlası düzeltildi.
[812] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T187b-3

(9) Beşinçi vezīr kim anı kār-şināş atar irdiler melīk an͡ga müteveccih boldı ve aydı meni͡n͡g iʿtimādım seni͡n͡g (10) müşkil-güşāy ʿaḳlı͡n͡gġa tolaraḳ durur:

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Mülk-i dünyeġa çarḫdın yetken girihni açġalı

Hīç kim (11) ʿaḳlı͡n͡g kibi müşkil-güşāyī körmedim

Bir kişi reʾyi͡n͡gdin ayru tapmadı maḳṣūd hem

Himmeti͡n͡g ḳılmay meded feri humāyi (12) körmedi

Sen bu bābda ne rāy urar-sin celā-yı vaṭan ve ceng ve ṣulḥdın ḳaysıġa turar-sin. (13) Kār-şināş aydı meni͡n͡g tedbīrim ol kim sarıġ ḳuş cengin żarūretsiz iḫtiyār ḳılmaġaymiz (14) çūnkim olar bizni͡n͡g birle uruşmaḳlıḳġa yüreklik dururlar biz olar aldıda zebūn (15) ve düşmen kim ḳuvvet ve şevketde artuḳ durur anı żaʿīf sanamaḳ ġurūrdın durur kim ve her kişi kim **[141b]** (1) maġrūr boldı helāketke yavuḳ bolur ve olar bu vaḳtda sizge ḳaṣd ḳılmaslar çūnkim aralarıda (2) dūr-endīşler bar durur ve āgāh kişi hīç ḥālda düşmendin imīn bolmas şikest tapġan ġafletdin (3) uyġanġan ḫaşm üstü͡n͡gge kelmekdin ibā ḳılurlar ve aytur kim nuṣret berürde bu ṭarafge bolsa yene (4) beride ol cānibġa yüzlengüsidür ve iḫtimāli bar kim ḳaṣdımız yavuḳdur māllarda kişi (5) ḳoydı bolġay ve hemeleri çapduḳ ṭayyār bolup bizge muntaẓır turdılar bolġay. Pes bu endīşeni (6) ḳılmaḳ birle ḥālā ceng işin muvāfıḳ tutarlar ve eger biʾl-farż uruşmaḳnı ḫayāl ḳılġan (7) bolsalar utru boluşmaḳ bizge ṣalāḥdın irmes çūnkim cengde ʿömr ötküsidür ve anı͡n͡g (8) ʿivażı ketmes eger pīl- devr best irse͡n͡g şīr-i ceng sa͡n͡ga ṣulḥ işi yaḫşıraḳdur ne ceng. (9) melīk aydı eger cengni ḫūb körmese͡n͡g ne işi iḫtiyār ḳıldı͡n͡g. Kār-şināş aydı bu bābda (10) teʾemmül ḳılmaḳ kerek çūnkim pādişāhlarġa rāst tedbīr birle ġarażlar ḥāṣıl bolurlar kim ḫazīne (11) ve defīne bisyārlıġı ve ḫadem ü ḥaşem şumārlıġı birle müyesser bolmaslar.

Beyt

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün feʿilün

Ottuz ve elligge yetti͡n͡g öltürüp şimşīr ile

(12) Līk defˣ etkü͡n͡g heme leşkerni bir tedbīr ile[813]

[813] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T188a-5, 6

Ve maṣlaḥat-āyīnlıḳ bābıda melīkniñg rūşen-rāyı aṣldur (13) {bizler}[814] kiñgeşleri yār-mend irürler çünānçi deryā suyı arıḳlarġa mededī[815] yeter ve anıñg (14) üçündür kim her kimerse muḫliş ve naṣīḥat-gūylar sözlerige unamasa her baḫt saʿādeti ki ḳolıdadur (15) żāyiʿ bolġusı irür ve ol kim ʿaḳl yümnidin behre-mend bolup vezīr muʿtemedleri naṣīḥatların **[142a]** (1) işitmekni ḫūy alsa devleti pāyende ve şevketi bī-zevāl turġusıdur bu kün el-ḥamdü-liʾllāh ki melīk (2) rāy ḫūbluġı ve tedbīri yaḫşılıġı birle ārāste durur:

Beyt

fāʿīlātün mefāʿilün fāʿīlātün fāʿīlün

ʿAḳlıñgız aldı penāhġa (3) hüner-perverliki

Zihniñgiz berdi ḳuyaş yüzige enverlıḳnı

Yaḫşı tedbīriñgiz ki āgehlıḳ ile (4) bar atı

ʿAdl fenni içide ḳāʿide-güsterlıḳnı

Reʾyiñgizġa yete alġay mu meniñg fikrim

Hīç ḳıla alġay mu eşk munça ḳanı (5) cevherlıḳnı

Ammā siz meni meşveretke aldıñgız lāzım boldı kim bilgenimni aytġay-men velī baʿżısın ḫalvetde (6) aytġay-men ve baʿżısın il ḥużūrıda ve men mundaġ kim ceng ḳılmaḳnı hem maṣlaḥat körmes-men ḫarāc (7) ḫazīne bermekni hem maʿḳūl tutmas-men:

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Ḫaşmġa boynum igsem ḫār bolġumdur añga

Ḫārlıḳ birle tirik bolġandın (8) ölgen yaḫşıraḳdur

Bülend-himmet kişi ʿömr uzunluḳını ḫalāyıḳ ara yaḫşı atanmaḳ üçün tiler ve ʿömr kim (9) zebūnluḳ ve ʿār birle keçgüsidür anıñg ḳısḳalıġı ḫūb irür:

Mıṣrāʿ

fāʿīlātün mefāʿilün fāʿīlātün fāʿlün

[814] T188a-6
[815] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T188a-7

Nefʿ neçük berür sa͡ŋga ḫārlıḳ ile (10) barlıḳ

Ve men sizni͡ŋg ʿācizlıḳ iẓhār ḳılmaḳnı ḫūb körmes-men çünkim kişi zebūnluḳġa ten (11) berse belā eşikleri[816] a͡ŋga uçuḳ bolġay ve çāre-endīşlıḳ yollarıġa ʿaḳlıġa baġlıḳ:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(12) Kişi ḳança zebūnluḳ ötküsidür

Çerḫ anı͡ŋg sarı ança ḳılġay ḳahr

Ve ḳalġan maṣlaḥatımnı aytmaḳġa ḫalvetī (13) kerek. Ḥāżırlardın biri aydı ey kār-şinās mübāderet pāyidesi ne-çend ʿaḳl cemʿ bolmaḳ (14) birle bolur ve her iş kim anı͡ŋg üzre ʿāḳillerdin cemʿi ittifāḳ ḳılsalar barça bozuḳ ve tüzüki (15) a͡ŋga nūr ve ṣalāḥıġa ol turur.

{Beyt}[817]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Melāḥat birle ḫüsnü͡ŋg ittifāḳ eylep cihān aldı

Kim ārī ittifāḳ eylep cihān **[142b]** (1) almaġlıḳ āsāndur

Pes ḫalvetde ki͡ŋgeş aytmaḳḳa sebeb ne durur. Kār-şinās aydı memleket (2) mühimi ve ʿörf işi dik irmes kim her kişi anda meşveret lāyıḳ bolġay ve aytıpdurlar kim pādişāh esrārı (3) ki͡ŋgeşde ḥāżırlardın veyā elçilerdin fāş bolġusı durur ve iḫtimāli bar kim cācūslar kim (4) kimerse munda vāḳıf bolġay kim tā her ne eşitkenin barıp düşmenlerge aytḳay ve olar bizni͡ŋg tedbīrimizde (5) çıḳḳan raḫnelerin baġlaġaylar ve özümizni͡ŋg oḳı maḳṣūdımız nişānesige yetmeyin ḳalġay ve eger düşmen- (6) din kişi bolmasa şāyed kim ṣoḥbetde barlardın biri çıḳıp ötken rāznı bir dostġa aytġay ve yene (7) ol bir dostıġa beyān eylegey bu ṭarīḳ endek furṣatda dost düşmenġa yayılġay ve bu cihetdindür kim (8) esrārnı yaşurmaḳda mübālaġalar ḳılıpdurlar:

Beyt

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Didi bu sözni merd-i dāniş-vār

Sır yaşurġıl (9) kerekdür ser

[816] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T188b-2
[817] T188b-5

Ve eger kişi sırrını rāz-ı maḥrem imes kimersege aytsa ʿāḳıbet peşīmānlıḳḳa ḳalur ve sırnı (10) yaşurmaḳ hīç kişige pādişāhlarġa kerek bolġan dik irmes çūnkim melīk tedbīriġa işense ve kişi (11) vuḳūf tapġanıdın küll ḫaleller peydā bolur.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Eger reʾyiñgdin olsa ġayr āgāh

Bu reʾyiñgġa kerekdür girye-yi āh

(12) Ekşer pādişāhlar mülkleri birle belki ʿömrleri sır fāş bolġanıdın berbād ketipdür çünānçi Keşmīr (13) pādişāhı vezīrġa rāzın ifşā ḳılġay bir endek zamānda şehr-yārlıḳ evcidin bī-iḫtiyār tofraġıġa (14) urdı ve ʿömr āf-tābı fenā maġribide olturdı. fīrūz sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kār-şinās (15) aydı keltürüpdürler kim Keşmīr şehride pādişāhī bar irdi kim tesḫīr yörgenin felek arġumaḳı- **[143a]** (1) nıñg başıġa salıp irdi rūzgār ḥasedin taşarrufı kemendiniñg ḥalḳasige alıp ve berḳ-vār şimşīr (2) otınıñg ḳorḳınçıdın şimāl hevā üzre rāstlıḳ muḫālifi sarı baraʾlmas irdi ve cān (3) sinān heybetidin su yerde igrilik birle aḳaʾlmas irdi:

Naẓm

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

Tīġ cismini eyleben ʿuryān

(4) Ḫalḳġa kiydürüp libās-ı amān

ʿAdlı birle cihān ferāġ tutup

Ẓulm-keşler cefā ġamın unutup

Ve bu pādişāhnıñg ḥürmet (5) perdesi içre bir maḥbūbesi bar irdi kim tün renglik zülfi uzunluḳda yeldā kiçesige meded yetkürür (6) irdi cān-baḫş cemālı ḥüsn-i kemāl birle on tört künlük ayġa sebḳ berür irdi kiçeni (7) pas tutadurġan zāhidler anıñg yüzi āf-tābın tüşde körseler pākīze-dāmen (8) ṣubḥ dik perhīzler ḫırḳa yaḳasın çāk etip āh urur irdiler:

Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

(9) Besī körgülük ḳaddı zībā bülend

İki ḳaş ya iki zülfi kemend

Ḳılıp irdi peydā ve servi çemen

Saçıdın benefşe yüzidin yāsemen

(10) Pādişāhnıṉg köṉgli aṉga andaġ māyil irdi kim cemālın müşāhede ḳılmaḳnı ʿömriniṉg ḥāṣılı bilür (11) irdi ve zülf ḫālı temāşāsın tiriklikniṉg sermāyesi ḥisābı ḳılur irdi her nefes cānı (12) maḥbūbıġa anıṉg ʿışḳı ceẕbesi artar irdi ḳaṭresi ḳılalı ṣabr naḳdīnesi köṉgli ḳuşıdın (13) tartar irdi.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Anıṉg arḳasıdın öz iḫtiyār kim birle barmas-men

Kemendi zülfini boynumġa salıp tartıban(14) aytur

Ve ol şūḫ fitne-engīz pādişāhnıṉg köṉgli ḳuşın zülfi dāmıġa körmek birle ḳaşı yayıdın (15) tā bīnā gūşıġa tartıp ġamze oḳın anıṉg sīne nişānesige atar irdi ve sāʿat-be-sāʿat şīrīn kirişmeler **[143b]** (1) birle anıṉg köṉgli ayaġıġa bend üzre bend ḳatar irdi:

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

ʿĀşıḳ öltürmek işi vü fitne yörmek (2) şīvesi

Cāme irdi kim anıṉg ḳaddıġa yetken irdiler

Ve ḥüsn ü istiġnāsı ġāliblıġıdın yalġuz pādişāh- (3) nıṉg ʿışḳ-bāzlıġa ḳanāʿat ḳılmas irdi ve eṭrāf cānibidin özgelerni hem ʿışḳ tīġı (4) birle musaḫḫar ḳılur irdi ve āḫır melīk mülāzimleridin bir oġulnı hem muḥabbeti ḳaddıġa baġladı (5) ol daġı ol mıḳdār ṣāḥib-i ḥüsn irdi kim sebze ḫaṭṭı ḫıżr yaṉglıġ āb-ı ḥayāt lebide turup irdi (6) ve ḫaṭṭı sebzesi behişt sünbüli dik kevṯer arıġı ḳırıġıda önüp irdi:

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Lebi kenārıdaġı (7) ḫaṭṭı sebzeni dir idiṉg

Ḥayāt suyı ḳıraġıda öndi mihr ü giyāh

Ve ol oġul ʿışḳ ġalebātıdın andaġ (8) bolup irdi kim ḫālı ṣafḥasıda ṣabr raḳamı ve rūzgārı ṣafḥasıda ḥayāt raḳamı ḳalmap irdi

(9) **Beyt**

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlü feʿūl

ʿĀşıḳ bedeni aġır bilür cān yükini

Żaʿfı dağı dārū bile dermān yükini

Ve hemīşe bu ʿāşıḳ (10) ve maʿşūḳ aralarıda ḳaş ve köz birle suvāl cevāblar öter irdi bir kün pādişāh (11) ʿişret mesnedide olturup irdi ve maḥbūbesi viṣāl birle ṣoḥbet ḳurup ve ol oġul (12) hem mülāzemetde ḥāżır irdi ḫatun pādişāh āgāhlıḳıdın bī-ḫaber oġulġa (13) baḳıp tebessüm ḳıldı kim ümīd iteki andın şeker birle toldı:

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün feʿūlün

ʿAyşım itekin bir şeker atıp külmek ile

(14) Oġul hem anıng berāberide köz kūşesi birle kirişme körgüzdi

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Közi ḳıldı (15) cinān bir şive-āġāz

Yarımı ġamze irdi yarımı nāz

Pādişāh bularnıng ḥāllarıġa muṭṭaliʿ boldı irse **[144a]** (1) ġayret otı şuʿle ura başladı ve dil ārāmı ṣoḥbetining hevesin köŋglidin çıḳarıp (2) taşladı:

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün feʿīlātün feʿīlātün fāʿilün

Bermegey sebz vefā mīvesini şāḫı kim

Sāyesin bergüsidür özge kişining bāġıġa

(3) Pes özi birle endīşe ḳıldı kim bu işde aşuḳmaḳım ḫūb irmes bu iki ten defʿide kim (4) fī ʾl- ḥaḳīḳat düşmenim irkenler[818] yeŋgillik ḳılmaḳım sūd bermes.

Mıṣrāʿ

[818] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T190a-6

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

İr ki her iş bāreside ṣabr (5) ḳılmaḳ yaḫşıdur

Pes bu vāḳiʿanı körmegen bolup olturdı ve meclisge hīç kim taġyīr bermedi (6) kiçeni hem ṣabrda ötkerdi ammā taŋg atġunça köŋgli pervāne dik ıżṭırāb otı şuʿlesige köyer irdi:

Beyt

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿilün

ʿĀşıḳ olsa şāh maʿşūḳ olsa andaġ nāzenīn

Ḳaysı köz birle körer ġayrġa māyil olġanın

El-ḳıṣṣa irte- (8) si kim ḫūrşīd çemenide nuṣret ʿilmin fīrūze fām-ı felek ḳaṣrı üzre köterdi ve seyyāreler (9) pādişāh ḳaraŋgġuluḳ perdesin ʿālem yüzidin alıp ʿadem ilgige berdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

ʿArūs-ı āf-tāb-ı ḫūb-ruḫsār

(10) Bu nīli perdedin körgüzdi dīdār

Pādişāh ʿadālet taḫtıge çıḳıp olturdı ve dād-ḫ̆āh ḳażiyyeleri {levḥiġa}[819] fayṣal (11) raḳamın urdı:

Beyt

fāʿīlātün feʿīlātün fāʿlün

Şeh ki ʿadl ile āşinā boldı

Sāye-i raḥmet-i Ḫudā boldı

Vezīr birle ḫalvet tuttı ve ol (12) oġul ve ḫatun bābları daġı sırrın aŋga der-miyān keltürdi ve çendān maḳūle arada ötüp āḫır (13) aŋga ittifāḳ ḳıldılar kim ol ikini zehr berip muḫtaṣar öltürgeyler pādişāh vezīrdin bölek (14) bu rāzdın ḫaber tapmaġay tā neng ü nām perdesi köterilmegey ve nāmūs riştesi üzülmegey.

(15) **Beyt**

mefʿūlü mefāʿilün faʿlün

[819] T190a-12

Ḫūbdur bu mühimġa pinhānlıḳ

Fāş ḳılma budur peşīmānlıḳ

Vezīr pādişāh ḳatıdın çıḳıp öyige bardı **[144b]** (1) kördi kim ḳızı beġāyet melūl ve perīşān ḥāl olturupdur sordı kim ey ḳızım sa͡ngа ne (2) boldı kim mundaġ ġam-nāk olturur-sin. Aydı bu kün ordaġa barıp idim pādişāhnı͡ng ḫatunı (3) ma͡ngа özümlik ara īzā ḳıldı ve olardın meni ḫār kördi bu sebebdin elem-nāk bolup yandım. (4) Vezīr munı eşitti irse kö͡ngli bī-ḥad aġrıdı ve ḳızıġa tesellī bermek üçün aydı:

Beyt

mefāʿīlün feʿūlün mefāʿīlün feʿūlün

Tüne kün (5) peyk-i ṣabā meni ḳıldı āgeh

Bu kün şād ki ġamnı͡ng küni boldı küte

Ġam yemegil iki üç künge ḳalmayın anı͡ng (6) ʿömr çerāġı mürde ve tirikliki güli pejmürde bolġusı turur. Ḳızı ḥāl ḥaḳīḳatıdın endeki āgāh- (7) lıḳ tapmaḳ üçün şerḥin suvāl ḳıldı vezīr ol sırdın ḳızıġa şemmeʾī iẓhār ḳıldı (8) ve aydı kim munı maḫfī tutġıl. Ḳażārā ol ḳız ḳatıġa salṭanat ḫādimleridin bir żaʿīfe kildi (9) ve a͡ngа yetken elemlerni͡ng ʿözrin aytıp ḫāṭırıġa teskīn berür irdi kim ḳız a͡ngа aydı (10) eger melīke meni sebebsiz īzā berse hīç ġam yoḳ kim bat furṣatda cezāsını tafġusıdur düşmen közidin (11) yıraḳ bolur çağı yetse. Żaʿīfe ol maḥmilni mufaṣṣal ḳılmaḳnı tiledi ve aydı ma͡ngа dаġı anı͡ng <ve> sitemi (12) bisyār yetken irdi bolġay kim ḥaḳīḳat-ı ḥāldın meni āgāh ḳılsa͡ng tā kö͡nglüm şād bolġay. Ḳız aydı (13) eger bu rāznı pinhān tutalsa͡ng sa͡ngа beyān ḳılayın. Żaʿīfe anı fāş ḳılmaslıḳḳa sevgend içti ve ḳız heme (14) rāznı a͡ngа beyān ḳıldı ve żaʿīfe andın çıḳıp pādişāhnı͡ng ḫatunını͡ng ḫıẕmetige barıp eşitkenini tamām (15) taḳrīr ḳıldı ve ḫatun ol yigitni ḫalvetke çarlap vezīrni͡ng mācerāsın ser-ā-ser erni ḫāber-dār **[145a]** (1) ḳıldı bu maṣlaḥatlardın mun͡gа ḳarār berdiler melīk bularnı͡ng işin ḳılmasda bular anı͡ng[820] (2) işiġa encām bergey. Pes kiçe pādişāh rāḥat yastuḳıda uyuḳlap irdi ve ḫatun ve {ol yigit müttefiḳ bolup pādişāhnı}[821] tiriklik[822] kime- (3) sin ʿadem ġarḳasıġa taşladılar ve melīk vezīrġa sırrın āşikāre ḳılġanın sebebidin ḥayāt taḫtıdın (4) tüşüp vefāt taḫtasıġa yetti. Ve {bu}[823] meṣel pāyidesi ol kim pādişāhlar vezīrler birle ki͡ngeş ḳılıp olar (5) tedbīrleridin pāyide alġaylar öz sırrıġa hīç kimni muṭṭaliʿ ḳılmaġaylar çūnkim uluġ

[820] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T191a-4
[821] T191a-5, 6
[822] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T191a-5
[823] T191a-7

saʿādet (6) ve ḳuvvet birle sırların özleri maḥrem tutalmaslar özgeler kim ʿaḳl başīretide olardın (7) żaʿīfdürler anı neçük saḳlayalur.

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿlün

Çün özüñgde yoḳ durur ḳuvvet nihān tutmaḳġa rāz

Özgeler (8) munda aġır renciñgni ḳayda saḳlasun

Kār-şinās bu sözlerni aydı irse ḥāżırlardın biri añga iʿtirāż (9) yetkürdi kim seniñg bu ifādeñg kiñgeşni taşlamaḳ kerek boldı ve her kişige lāzım oldı kim iş ṣalāḥın (10) özi yalġuz fikr ḳılġay ve ḥālā añga kiñgeş resmin yoḳ etmek ʿaḳl ve ḥikmet meẕhebide revā irmes [824]"وَشَاوِرْهُمْ فِي ٱلْأَمْرْ(11)" delālet ḳılur kim kişi işiġa meşveretsiz şurūʿ ḳılmaġay yaʿnī (12) "ey Muḥammed ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem kiñgeş {ḳılġıl}[825] aṣḥābları[n] birle her işde."

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kişi ki taşladı ʿāḳil bile kiñgeş (13) ḳılışın

Özidin eyledi nā-būd ʿaḳl u şerʿ işin

Ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālā peyġamber ber-güzīdesin āsitānınıñg (14) mülāzimleri birle meşveret ḳılmaḳḳa emr ḳılġanı añga delīldür kim kiñgeş uluġ sünnetlerdindür.

Ḳıṭʿa

fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿlün

Muṣtafāġa teñgri aydı kim kiñgeş sarıġa baḳ

Ümmet irseñg sen dağı bolma bu sünnetdin yıraḳ

Kār-şinās aydı ḥaḳ taʿālā **[145b]** (1) peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmnı meşveretke buyurmaḳ bu cihetdin irmes kim anıñg mübārek reʾyiġa özgeler tedbīridin (2) mededī ḥāṣıl bolġay çünkim ol ḥażret ṣalāvātuʾl-lāhi ve selāmuhū ʿaleyhi'niñg nūrluḳ żamīri vaḥy-i ilāhīdin (3) rūşen ve müzeyyen bolġan āyīnedür kim her nemerse ḥaḳīḳatı anda ẓāhir ve hüveyda körünür belki ol (4) emr meşveret menfaʿatların ḫalāyıḳġa beyān ḳılmaḳ üçün vāḳıʿ bolupdur tā kim bu iş birle (5) ḫod-

[824] İş konusunda onlarla müşavere et. Kur'an, Āl-i imrān 159.
[825] T191b-1

pesendlıḳdın yanıp tedbīr ve teʾemmül sarı rāġıb bolmaġaylar ve żaʿīf ʿaḳllarıġa özgeler[826] (6) ʿaḳlı birle ḳuvvet yetkeyler çünânçi çerāġḳa yene bir çerāġ yandaşdursa nūrı artar ve söz- (7) lerimdin ol fehmlenmes kim kiñgeşni terk ḳılmaḳ kerek belki ol maʿnā bolur kim her maṣlaḥat kim (8) kiñgeşdin tafılur anı pinhān tutmaḳ kerek çünkim sırnı yaşurun tutmaḳnıñg iki pāyidesi (9) bar durur biri ol kim her mühim kim anı pinhān tutarlar bat furṣatda büter ve ṣalāḥġa kilür (10) [827]"وَاسْتَعِينُوا عَلَي حَوَائِجِكُمْ بِالْكِتْمَانِ" bu maʿnāġa işāretdür yaʿnī "(11) yārı beriñgizler ḥācetleriñgizġa anı pinhān tutmaġlıḳ birle" ikinçi ol kim eger tedbīr taḳdīrġa {muvāfıḳ}[828] tüşmegen (12) bolsa köñglide ġaraż vuḳūʿġa kelmes düşmenler bī-ḫaber ḳalurlar.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Raḳīb ṭaʿnesiniñg renci (13) ḳatıġ irmişdür

Viṣāl-i devletidin nā-ümīd ḳalġandın

Firūz aydı ey nāṣiḥ-i mihr-bān şefḳat ve ḥaḳ- (14) güẕārlıḳ bābıda sañga hemedin ziyāderek iʿtimādım bar durur pes maṣlaḥat kim ḫāṭırıñgġa (15) yetipdür anı mañga iẓhār ḳılmaḳda taḳṣīr ḳılmaġay-sin. Kār-şinās ṣenā tilin açıp aydı kim:

[Beyt]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

ʿAdlıñg **[146a]** (1) penāhıda bolup āsūde ve vaḫş-i ṭayr

ʿAḳlıñg kemālıdın heme ḫoş-ḥāl heme ins ü cān

Ḫıẕmet{kār}larġa[829] vācib- (2) dür kim çün ḫ̆āceleri tedbīr endīşe ḳıldı eger ṣevāb irse anı taḥsīn ḳılġaylar ve eger ḫaṭā (3) irse luṭf u medār birle anı andın yandurġaylar her vezīr kim velī-niʿmeti cānibin boş tutsa ve anıñg (4) birle meşveret ḥaḳḳın edā ḳılmasa anı düşmen ḥisābıda bilmek kerek eger pādişāh esrār nihān turmaḳnı ḫ̆āhiş (5) ḳılsa işençlik vezīr imīn nedīm ḳolıġa kiltürgey ve ʿaḳīdeliklerge inʿām ve iḥsān (6) ḳılmaḳnı ve ḫıyānetlerge edeb ve güş-māl bermekni özige pīşe eylegey ve eger mundaġ ḳılsa mülki (7) pāyidār devleti ber-ḳarār turar ve ḥavādiṣ ḳarnı andın baḫt ve saʿādet ve sermāyesin batlıḳda (8) alaʾlamas.

Naẓm

[826] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T191b-11
[827] İhtiyaçlarınızı gizleyerek Allahtan isteyin. H. , Ebu Nuaym, **Hilyetü'l-Evliya**, V, 244.
[828] T192a-1
[829] T192a-5

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Saḳlaġay-sin özüñgde dīn ile dād

Tā ki turġay ḳoluñgda mülk ābād

Rāżī ḳıl mülk ilni (9) eylep cūd

Tā özüñg şād bol kişi ḫoşnūd

Melik sordı kim esrārnı ne yosun birle pinhān tutmaḳ kerek ve anı kimdin (10) yaşurun tutmaḳ lāzım. Kār-şinās cevāb berdi kim pādişāhlar esrārı ne-çend ḳısm bolur, biri ol kim (11) anı pādişāh özidin hem pinhān tutġay yaʿnī anı andaġ maḫfī saḳlaġay kim gūyā özi hem añga (12) maḥremlik ḳılaʾlmas ġayrıġa andın remzī ifāde eylegey ve büzürgī bu maʿnāde aytıpdur kim:

(13) **Beyt**

fāʿilātün mefāʿīlü feʿūl

Rāzıñg kim aytsa bolmaydur

Saḳla pinhān bu nevʿ birle eger

Sālhā ḳaṣd etip köñgül andın

(14) Tapmadı hīç vech birle ḫaber

Ve yene biri ol kim añga iki ten maḥrem ḳılsa bolur ve baʿżıda üç kişini hem (15) dağı tört beşgeçede cāyizdür ammā sırrī kim sarıġ ḳuşlar bābıda ḫāṭırımġa yetti añga iki baş **[146b]** (1) ve tört ḳulaḳ ve ten özge nemerse maḥrem bolmaġay. melīk bu sözni eşitti Kār-şinās birle (2) ḫalvetke kirdi ve añga aydı kim ey vezīr-i dāniş-mend biznińg ve sarıġ ḳuşlarnıńg aramız dağı ʿadāvetke (3) sebeb ne durur. {Kār-şinās aydı}[830] ḳadīmüʾl-eyyāmda bir ḳarġa söz aytıp irdi sarıġ ḳuşlar anıńg (4) cihetidin köñülleride kīne tuttılar ve tā bu künge tegrü <ve> ol ḫuṣūmet bāḳī durur melīk sordı (5) kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kār-şinās aydı keltürüpdürler kim bir bölek ḳuşlar özlerige (6) pādişāh tutmaḳġa kińgeş ḳılmaḳ üçün bir yerge cemʿ boldılar bu bābda her nevʿ sözler (7) aytışur irdiler ve her birleri bir nevʿ ḳuşnıńg pādişāh bolmaġın iḫtiyār ḳılur irdiler kim (8) tā söz sarıġ ḳuşḳa yetti cemʿ anı ittifāḳ ḳıldılar ve gürūhī bu dānişni ḳabūl ḳılmadılar pes arada (9) nizāʿ ve cidāl tola ötti irse āḫır hemeleri sözlerin muñga muḳarrer ḳıldılar kim kimerseī bu cemāʿatdın (10) bölek bī-gānedür anı tapıp suvāl ḳılalı ve ol her ḥükm ḳılur añga ittifāḳ birle unalı bu sözde irdiler (11)

[830] T192b-6

kim ḳażārā bir ḳarġa yıraḳdın keldi aydılar kim cemʿiyyetdin ḫāric kişi şubu irür ve hem bu dağı ḳuşlar (12) cinsidin irür bu ṭāyifedin hem bir kişi kiñgeşimizge lāzım irür. Pes ötken vāḳiʿanı ve baʿżılar-[831] (13) nıñg sarıġ ḳuşnı pādişāh kötermekke māyil bolġanını taḳdīr ḳılıp irdiler. {Ḳarġa aydı}[832] bu ne ḳabīḥ fikr ve yaman (14) ḫayāldür ol şūmnıñg salṭanatke ve ḥükūmetke ne münāsebeti bar:

Beyt

mefāʿilün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Ne ḥad çibinġa ki sīmurġ (15) özini tutġay

Revā mu peşeġa şehbāz özini tutmaḳ

Ḳarçıġay kim bülend-himmet ve bülend mertebelikde özin **[147a]** (1) nesr-i ṭāyir birle berāber tutar anı ne üçün ḳabūl tutmas-sizler (2) ve ṭāvus kim zībā-ṣūret ve raʿnā heybet birle gülistānġa zīb ü zīnet birür (3) anı nege muntaẓır ḳılmas-sizler ve humāy kim devleti sāyesi iḫtiyār tācın pādişāhlar başlarıġa (4) ḳoyar ne bāʿiṣdin yād eylemes-sizler ve bürgürt kim şükūhluḳ ḳanatınıñg ṣadāsın kūh (5) ḳullerige lerze salurġa cihetdin kim ẕikr ḳılmas-sizler eger heme ḳuşlar uluġları cihāndın (6) yoḳ bolsalar ve ser-dār bolmaḳġa hīç kişi ḳalmasa pādişāhsız kün keçürmek evlādur kim (7) {anı}[833] sulṭānım dimegeyler ve añga iṭāʿat ḳılmaḳnıñg ʿārın gerdenlerige almaġaylar kim (8) ol mekrūh ṣūretdür ve ʿaḳlı ḳāṣır ve açıġı yaman ve mütekebbir irür bu ʿayblar üzre (9) dağı kündüz cemālıdın [834]"وَجَعَلْنَا اَلنَّهَارَمَعَاشاً" maẓmūnı birle maʿīşetleri (10) barı sermāyesidür maḥrem irür ve ḳuyaş nūrıdın kim " وَجَعَلْنَا سِرَاجاً وَهَّاجاً (11)"[835] birle kār ve rūşenālıḳ beredurġan çerāġdur bī-behre irür evvelḳınıñg (12) maʿnāsı ol kim "kündüzni tiriklik ḳılmaḳıñgızlarnıñg vaḳtı kim zinde-gānlıḳ esbābın anda (13) ḳılur-sizler" ve munda mużāfı muḳaddem[836] vaḳt-ı maʿāş ve keyinkiniñg bu kim "āf-tābnı rūşen (14) ve nūrluġ çerāġ" ve munda mefʿūl ol maḥẕūf yaʿnī [837]"وَجَعَلْنَاالشَّمْسَ" ve heme düşvārraḳ (15) ḫūy ol kim bisyār ve ıżṭırāblıḳ ve nā-sāz kārdur bu ḫaṭā endīşedin ötüñgizler ve işiñgizler **[147b]** (1) bināsı ve ʿaḳl ḥikmetke ḳoyuñgızlar kim tā emniyet ve fārigu'l-bāllıḳ birle ʿömr ötkergey sizlerge ve bizlerge (2) burunraḳ bu kerek kim arañgızlarda ʿāḳil ve āgāh ve zīrek hūş-mend kişini taʿyinlaġay-sizler tā her ḥādiṣe ve mühim (3) kim sizlerge utru kelür anı kāmil zihnī ve ḳavī rāyī birle kifāyetke yetkürgey ol tavuşḳan yañglıġ kim (4) özini aynıñg elçisi ḳıldı ve tüzük tedbīr birle uluġ āfetni ḳavmidin defʿ eyledi. Ḳuşlar (5) sordı

---

831 -lar tekrar yazılmış
832 T193a-3
833 T193a-10
834 Gündüzü de geçimi temin zamanı kıldık. Kur'an, Nebe 11.
835 (Orada) alev alev yanan bir kandil yarattık. Kur'an, Nebe 13.
836 İmlası düzeltildi.
837 …güneşi de bir çerağ yapmıştır. Kur'an, Nuh 16.

kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Ḳarġa aydı keltürüpdürler kim rīz-bād vilāyetide bir cezīre (6) bar irdi kim ol pilllerniṉg mekānı irdi bir yıl anda yamġur yaġmadı ve çeşmelerniṉg suyı hem yoḳ (7) boldı ve piller teşnelikdin teng bolup melīkleri ḳatıġa cemʿ boldılar ve aṉga ḥālların ʿarż ḳıldılar (8) melīk sordı tā su istemek birle her ṭarafge yügürüṉgizler ve her yerde çeşme veyā arıḳ tapsaṉgızlar andın (9) maṉga ḫaber beriṉgizler. Piller her cānibġa tarḳaştı ve āḫır bir çeşme taptılar kim anı ʿaynüʾl-ḳamer dir irdiler (10) yaʿnī aynıṉg çeşmesi ve ol bulaḳnıṉg suyı beġāyet firāvān irdi ve melīk andın ḫaber tapmaġı (11) birle heme leşkerin başlap bardı ve ol çeşme ser-ḥaddıda cemʿī tavuşḳan vaṭan tutġan irdiler ve piller (12) bī-ḥad cemāʿat birle anda bardılar irse tavuşḳanlarnıṉg ekṣerī olarnıṉg ayaġıda basılıp faḥş bolur (13) irdi:

(13) **Ḳıṭʿa**

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü fāʿilün

Meydān sarıġa aṭlanıp āheste yörmeseṉg

Başlar aṭıṉg ayaġıda pāy-māl olġusı

Ve tavuşḳanlar bildiler kim:

(14) **Ḳıṭʿa**

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīli fāʿilün

İki üç kün mundaġ keliş birle kişi ḳalmas tirik

Hemeleri pādişāhları ḳatıġa keldiler ve aydılar kim (15) ʿādil pādişāh maẓlūmlar penāhı ve maḥrūmlar dest-gīri bolur ve taḫtke olturmaḳ <ve> dād bermek irür {üçün}[838] **[148a]** (1) ne bī-ġam şād olturmaḳ üçün.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳıldı ḥaḳ seni aṉga ṣāḥib-i serīr

Tā yıḳılġanlar bolġuṉg dest-gīr

(2) Biziṉg murādımızı bergil ve pillerdin intiḳāmımızı alġıl ve eger çāremizni ḳılmasaṉg bat furṣatda yene kelürler (3) ve ne-çendimiz olar ayaġıdın ḳutulup irdük tamām ḳılurlar:

[838] T194a-3

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bir ḳaramaḳ birle aldıñg ʿaḳl köñglümni (4) tamām

Cānnı alġuñg imdi kim özge metāʿı ḳalmadı

Melik aydı bu cüzʾī iş irmes kim añga āsānlıḳ (5) birle şurūʿ etse bolmas ve her kişi kim sizler ara hūş-mendraḳdur munda ḥāżır bolsun tā kiñgeş ḳılġay-miz kim (6) meşveretsiz işġa ḳadem ḳoymaḳ ʿaḳl işidin irmes her kişi kim bilişidür bisyār meşveret tüzmegünçe (7) ḳılmas kār ve tavuşḳanları biri bar irdi kim atı bih-rūz ve hemeleri anı hūş-yār ve ṣāf zihn ve yaḫşı (8) tedbīr {dir}[839] irdiler Çūn kördi kim melīkniñg bu işḳa bisyār şuġlı bar turur ilgeri keldi ve aydı:

(9) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Pādişāhā bolduñgız mülk ilininġ ġam-ḫᵛārı

Dād-gerlik işi mundaġ kerek irdi ārī

Ger raġbet sarı şefḳat (10) bile luṭf eylesenġiz

Baḫtıñgız bolġay ebed ravżası berḫudārı

Eger siz kiñgeş körsenġiz meni (11) piller ḳatıġa elçi ḳılıp iperiñg tā elçilik bābıda hünerimni körgüzeyin. melīk aydı kim seniñg rāst- (12) lıġında meniñg hīç gümānım yoḳdur maṣlaḥat-güftārnıñg ve menfaʿat-kirdārıñgnı bisyār eşittim (13) ve kördüm.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿīlün faʿlün

Bārhā altunuñgnı men taptım

Miḥekk-i imtiḥān bile bī-ġış

Mübāreklik birle barġıl ve her ne kim (14) vaḳtġa baḳa maṣlaḥat körer-sin becā keltürgil ve özüñg bilür-sin kim pādişāhnıñg elçisi anıñg (15) tili durur ve her kişi eger kimseniñg aḥvālın ve köñglüdeki ġarażın bileyin dise elçisiniñg sözi **[148b]** (1) ve fiʿlidin maʿlūm ḳılġay çūnkim eger elçidin hüneri ve fażīleti ẓāhir bolsa pādişāhınıñg dānişi (2) ve zīreklikke delālet ḳılur ve eger andın sehv ve ġafletī ṣādır

[839] T194a-10

bolsa anın͡g birle hem pādişāhnın͡g (3) nādānlıġı ve [bī-]baṣīretliki an͡glanur ḥükemā aytıpdurlar kim bu bābda bisyār teʾkīdler ḳılupdurlar (4) ve aytıpdur kim eger pādişāhī bir ṭarafge ilçi iperür bolsa kerek kim leşker arasıda ḳayusı kim (5) dānādur ve faṣīḥ kāmilraḳdur anı ipergey ve burunḳı pādişāhlar ekṣer ḥükemānı ilçi ḳılur (6) irdiler İskerder-i ẕūʾl-ḳarneyn bisyār vaḳtda özi libāsıġa taġyīr berip elçi-gerlikke (7) barur irdi ve aytur irdi kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her biri kim şikār-ı şīr irür

Öz sözini özi barıp yetkürür

(8) Ve büzürgī ilçi ipermek bābıda aytur kim:

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kerek elçi kişi her işḳa dānā

Tili sözi dilīr özi tuvānā

(9) Ayġay her nedin sorsa cevābın

Özinin͡g bilgenince iş ṣavābın

Kön͡gül sırrını ḳılġay āşikār

O şundaġ kim ḳılur meclis taḳāżā

(10) Bolur baʿżı dürüşt eylep sözini

Cihānnı ber-hem urġay hem özini

Yene baʿżısı aytıp yaḫşı güftār

İki żıdnı ḳılur her birige yār

(11) Bih-rūz aydı ey melīk eger ilçilik ḳāʿidesin özüm be-ḳadr-ı ḥāl bilür-men ammā sen hem ʿināyet ḳılıp bu bāb- (12) dın ne-çend resm ve yasun man͡ga taʿlīm bergil tā men olarnı her işimde özümge rehber tutayın. (13) melīk aydı ey bih-rūz elçilik ādābının͡g yaḫşıraġı ol kim egerçi söz ibtidāsın til tīġ-ı ābdār(14) şimşīr dik tīz ve şedīd çekersen velī āḫırıġa yetkende andın mülāyimlıḳ cevherin ve mudārā cilāsın

(15) hem iẓhār ḳılġıl ve her söz kim anıng̃ başıda ḳatıġlıḳ fehmlenür kerek kim ayaġıda yumşaḳ- [149a] (1) lıḳ ang̃laġay:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yaḫşı söz ol kim yoḳ etkey sīnelerdin kīneni

Ḫūb til bu kim bütürgey (2) çehrelerdin ḫīreni

Ḥāṣıl bu kim ilçi sözi andaġ kerek kim açıġ ve tatlıġ ve ḳahr luṭfdın mürekkeb bolġay (3) tā kim anıng̃ birle pādişāhnıng̃ nāmūsı sınmaġay ve hem düşmen meʾyūs bolup ʿadāvetke ḥarīṣ bolmaġay. (4) Bih-rūz ruḫṣat tapıp melīk bār-gāhıdın çıḳtı ve ṣabr ḳıldı tā ol vaḳtġa tegrü kim tün libāsın (5) kiyip ḳarang̃ġuluḳ perdesin āsmān eyvānınıng̃ aldıġa saldı ve ḳudret bekavulını felekning̃ nīl-gūn (6) destūr-ḫānınıng̃ yüzdide aynıng̃ kümüş reng ṭabaḳın nümāyān ḳılışḳa aldı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tün saçı (7) ʿālemġa açtı nāmesin

Ay maḳām etti felekning̃ ögzesin

Ol sāʿatda kim ay mezkez-i āsmān dāyire- (8) sining̃ ortasıda turup irdi piller cezīresige yördi ve ol menzillerige yetti irse endīşe (9) ḳıldı kim ol sitem-kārlarġa yavuḳ barmaḳımda mang̃a cān ḫaṭarı ve helāket sitemi bar durur çūnkim olar (10) ʿaẓamet ve naḫvet birle men dek faḳr u bī-çārening̃ ölmekidin pervāhī ḳılmaslar:

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Meni şikesteġa (11) raḥm etmeseng̃ ʿaceb yoḳ kim

Çerāġ öçmeki birle boranġa ġam bolmas

Maṣlaḥat oldur kim bir igiz {yerge} [840] çıḳayın (12) ve elçilik sözi yıraḳdın yetküreyin eger ḳabūl maḥallıġa yetse *fehüvel ʾl-murād* ve eger efsūnum olarġa (13) kār ḳılmasa bārī cānımnı selāmet ilteyin. Pes bülend püşteġa çıḳtı ve fīller pādişāhıġa āvāz berdi kim (14) ey pādişāh-ı fulān men aynıng̃ ilçisidür-men ve elçi her ne açıġ

[840] T195a-10

ve tatlıḳ söz aytsa anı (15) maʿẕūr tutmaḳ kerek çūnkim sözi özinińg irmes [841]"وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ [149b] (1)اَلْمُبِينَ " yaʿnī "elçinińg işi söz yetkürmekdin özge bolmas" sözüm sańga egerçi dürüşt eşitilür (2) ammā elbette ḳabūl ḳulaḳıġa alġay-sin anıńg üçün her peyġām kim ḥażret-i ay mańga aydı andın ẕerre kem (3) ve ańga mıḳdārī yoḳ durur-men özüńg kim bilür-sin ay Şām pādişāhı durur eger kişi anıńg (4) yarlıġıġa ḫilāfet ḳılsa ve sözin eşitmese öz ayaġıġa özi kerki birle çapar ve öz ḳolı birle özige (5) şimşīr urġan. Piller pādişāhı bu siyāsetlıḳ söz eşitti irse ornıdın tebrep ḳoptı kim (6) ve aydı keltürgen yarlıġıńg ne durur. Bih-rūz aydı ol māh salṭanat penāh-rāy kişver- (7) güşāy aytur kim her kişi zūr şevketde özin bālā bilse żaʿīfler ve zeber-destlerni ayaġı (8) astınġa basmaḳnı ḳaṣd ḳılsa bu ṣūreti birle naṣīḥat tofraġıġa yıḳılur ve bu ṣıfatı şūmluġıdın helāket (9) cāhıġa yıḳılur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Salmaġıl tuḫm-ı tekebbür sīneġa

Berme yer köńglüńg içide kīneġa

(10) Cevr atıġa tā ḳoġay-sin {zeyn}[842] eger

Ẓulm keç ḳalmas bilmes-sin meger

Bolġa-sin āḫır ġurbet içre yoḳ

Baġrıńgge yetküńg felek başıdın oḳ

(11) Şevketińgni çarḫ vīrān itküsi

ʿĀḳıbet kārıńg ḳoluńgdın ketküsi

Ve sen özge bahāyimdin ʿaẓamet ve ḳuvvetde (12) artuḳdur-men dip bu maġrū{r}luḳuńg[843] birle meniń suyumġa ḳaṣd ḳılıp-sin belki leşkeriń̇gni (13) anda alıp kelip-sin meger bilmediń bolġay kim tīz-per bürgüt ol çeşme üstidin uçsa ġayretim (14) otı anıńg ḳanatların köydürür eger sevr-i āsmān merġ-zārıdın ṭamaʿ közi birle ańga ḳarap cürʾetim (15) otı anıńg közlerin tüyner (?)

Naẓm

feʿūl feʿūlün feʿūl feʿūl

[841] Peygambere düşen ancak apaçık bir tebliğdir. Kur'an, Nūr 54.
[842] T195b-9
[843] T195b-12

Ölgüsi dīvānda barġanda

Dağı hem köygüsidür anda

[150a] (1) Eger öter bolsa üstidin gerdūn bolġusı ḳorḳuban yüreki ḫūn ve men sa͡ŋga kerem şefḳat ḳılıp bu sözni (2) aytıp iperdim ve eger imdi öz ḥaddın͡ŋgnı bilip bu nevʿ bī-edeblikdin yansa͡ŋg fehü{veʾl-murād}[844] ve illā seni özüm (3) barıp türlüg ʿaẕāb ve gūn-ā gūn veʿiḳāb birle öltürgümdür ve eger ilçimnin͡g sözin bāver ḳılmasa͡ŋg (4) meni özün͡g kelip körgil kim ḥālā bu çeşmede ḥāżırdur-men tā kim bī-vāsıṭa müşāde ḳılmaḳın͡g birle (5) heybetim kön͡glün͡gge muḥkem olturur-men baʿd bu çeşme atın aytaʾlmaġay-sin. Piller melīki bu peyġām birle (6) çeşme lebige keldi ve kördi kim ay su içredür beġāyet ḳorḳtı ve titredi. Bih-rūz aydı ey melīk (7) fiʾl-ḥāl çeşmedin endeki su alġıl ve yüzün͡gni yup ayġa secde ḳılġıl şāyed kim sa͡ŋga (8) teraḥḥum ḳılġay ve günāhın͡gnı keçürgey. {Fil}[845] ḫorṭūmın çeşmege yetkürüp irdi su çalġandı (9) ve ay tebredi bī-çāre pil gümān ḳıldı kim aynın͡g ġażabı keldi ve anı tutġalı uġradı (10) dip hūş kellesidin uçtı bih-rūz aydı batraḳ secde ḳıl kim tā ġażabı basılġay. Pil derḥāl (11) secde ḳıldı sāʿatīdin keyin başın köterdi irse kördi kim teskīn tapıpdur şükrler (12) becāy keltürdiler ve tevbe ḳıldı kim mundın keyin bu ser-ḥadġa hergiz kelmegey ve ḳavmıġa vaṣıyyet (13) ḳılġay kim hīç birleri bu cānibġa yüzlenmegeyler pes yanıp ḳaçtı ve ḳutulġanıġa be-cān-dil minnet-dār (14) boldı ve bih-rūz ḫoş ḫaberni pādişāhıġa yetkürdi ve heme tavuşḳanlar şād boldılar ve ḥīle birle (15) andaġ belā başlarıdın defʿ boldı. Bu meṣelni an͡ga evürdüm kim sizlerni͡ŋg ara͡ŋgızlarda hem andaġ **[150b]** (1) zīrek kişi kerek kim mühim allıġa utru çıḳḳay ve düşmenni defʿ ḳılġay eger bu vaḳtda cemāʿatın͡gız ara kin͡geş- (2) lik kişi bolsa sizlerni şūm ḳuş iṭāʿatın ḫayāl ḳılmaḳġa ḳoymas irdi aytur irdi kim ol (3) nā-mübārek ḫıẕmetin iḫtiyār ḳılma͡ŋgızlar kim anın͡g yamanlıḳ mekrūh ṣıfatı bisyār durur ve heme (4) bed-kirdār ḳabīḥraḳ irür kim mekkārdur ve ṭabʿı ḥīle birle pīrāste bolġan pādişāhlarġa hīç ʿayb veʿöẕr (5) ve yalġançılıḳ dik mekrūh ve bī-vefālıḳ dik nā-pesendraḳ irmes.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Vefādın ger kişi bī-gāne boldı

(6) Tapılmas anda būy-ı āşinālıḳ

Kön͡gül kim ʿaẕāb ile boldı ḳara͡ŋgġu

Ṭamaʿ ḳılma anın͡gdın āşinālıḳ

---

844 T196a-1
845 T196a-8

Vefā ḳıl her kişige kim (7) yamandur cemʿi ʿayblardın bī-vefālıḳ. Ve pādişāhlıḳ ḫudā-yı taʿālānıñg sāyesi irür olarnıñg ʿadālet- (8) leri āf-tābı bolmayın {ʿālem}[846] rūşen bolmas ve iḥsānları penāh bermes ḫalāyıḳ emn u emān tilemesler (9) belki āsmān çetri olarnıñg ʿadlınıñg türgüki yoḳ bolsa köterilip turmas [847]“ (10) بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمَاوَاتُ ” yaʿnī ʿadl birle ber-pā boldı ve āsmānlar.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Bolmasa ʿadl eger miʿmār

Bütmegey irdi günbed-i devvār

(11) Ve çūn yer ehliniñg emniyetleri riştesi ʿādil pādişāh vücūdıġa baġlıḳdur āsmānlar ṭınābları (12) mededleri anıñg ʿadlı irür ve ḥükm-i ḳażā yañglıġ bir nemerse ki cārī kerek pādişāh cefāsıġa {mübtelā}[848] bolurlar (13) olarġa ol yeter kim rūze-dār möşük{din}[849] keklik ve çilġa[850] yetti. Ḳuşlar sordı kim neçük irken (14) ol. **Ḥikāyet:** Ḳarġa aydı men fulān taġ dāmeneside bir dıraḫt üzre āşiyāne tutup irdim anda mañga (15) bir keklik ḳuş hem-rāh irdi ve her bār anıñg birle ṣoḥbet tutar irdük ve ḥālımızġa münāsib ser- **[151a]** (1) güzeşt aytışur irdük bir küni kördüm kim uvasıdın ġāyib bolupdur ne-çend zamān ḫāber-dār (2) boldum ḥāżır bolmadı bir çil peydā boldı anıñg ornın igeledi men keklikni ölgen ḫayāl (3) ḳılıp anıñg birle mücādele ḳılmadım.

Mıṣrāʿ

feʿūlün feʿūlün feʿūl

Biri ötse ornıġa keldi biri

Ve müddetī ötti irse keklik hem keldi (4) irse uvasıda bī-gāne körüp irdi feryād ḳıldı kim ḳopġıl bu mekānımnı mañga bergil. Çil aydı (5) el-ḥāl ẓilyet meniñgdür eger bu vaṭanġa daʿvā ḳılsañg iṯbāt ḳılġıl. Keklik aydı bu meniñg kadīm mülkümdür (6) muñga güvāhlarım bisyār irür el-ḳıṣṣa olar nizāʿ ve ḫuṣūmet uyġandı ve men her-çend muṣālaḥā körgüzdüm (7) müfīd tüşmedi ve ʿāḳıbet sözlerin añga muḳarrer ḳıldılar kim bir ʿādil ḥākim tapḳaylar ve anıñg aldıda (8) muḫāṣame[851] ḳılġaylar tā ol rāstlıḳ birle sorap olarnı ülüştürgey. Keklik aydı yavuḳda bir (9) zāhid ve ʿābid

[846] T196b-8
[847] Gökler adaletle kaimdir.
[848] T196b-15
[849] T196b-15
[850] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T196b-15
[851] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T197a-12

ʿibādet-kār möşük bardur kim kündüz ṣāyim ve kiçe ḳāyim, ol zamāndın keyin altun taḫtlıḳ (10) Ḫūrşīd ü Cemşīdniṉg nevbetin ve [852]"وَالسَّمَاء بَنَيْنَاهَا" ḳaşrınıṉg aldıda çalurlar tā vaḳtıġa tegrü kim (11) tün ḳara bisāṭın [853]"وَالأَرْضَ فَرَشْنَاهَا" ṣubḥıġa yaturlar nefs nefesin riyāżat būteside cūʿ otıda (12) köydürüp. İlgerkiniṉg maʿnāsı ol kim "āsmān ḳaşrını binā ḳılduḳ" ve keyinkiniṉg maʿnāsı (13) bu kim "yerge bisāṭ yayduḳ ve ol furṣatdın kim yulduzlar seyyāreleri āsmān meydānıda (14) cevlān ḳılurlar" tā ṣāʿiḳa yetkünçe kim ḳudret-firāşlar ṣubḥ ḳandīlidin peydā ḳılıp cihān sarāyın (15) yaruturlar şemʿ-vār iṭāʿat ayaġı üzre turup ʿışḳ şuʿlesi birle güdāzġa kelipdür yaşın aḳızur.

[151b] (1) **Naẓm**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Māsivādın köṉgliniṉg közin basıp

Feyż gencin faḳr güncīde yasap

İki ʿālemġa uruban (2) püşt-i pā

Özidin bī-gāneġa ḥaḳ āşinā

Su giyāhdın özge ġıḍā birle iftārı yoḳ hīç cān-verġa (3) āzārı yetkürmek birle kārı ve her yerge barsaḳ yene andaġ ʿādil ḳāḍī tapaʾlmay-miz, pes anıṉg ḳatıġa baralı (4) kim işimizġa ol yaḫşı fayṣal berür. Pes her iki bu maṣlaḥatġa rāżī bolup möşük sarı yördüler (5) ve men hem olar arḳalarıdın bardım tā kim anıṉg ʿadlı ve inṣāfın temāşā ḳılġay-men Ve çūn gürbe-i (6) ʿābid bularnı kördi irse derḥāl ġārda ḳopup namāzġa turdı ve taḥrīme bağlap (7) niyāz miḥrābıġa yüz evürdi ve andaġ keçikti kim ṭāʿatınıṉg uzunluḳı ilgerki resmidin (8) arttı taʿdīl-i erkān sayı bī-ḥad uzaġlıḳḳa tarttı:

Naẓm

mefāʿilün fāʿilātün fāʿilün

İrür dūzaḫ açḳusı andaġ namāz

(9) İl allında ötküṉgür dırāz

Ḳılur-sin yaman işni ḫalvet ara

Ne sūd ḫalḳ ara olmaḳıṉg pārsā

[852] Göğü kendi ellerimizle biz kurduk. Kur'an, Zariyat 47.
[853] Yeri de döşedik. Kur'an, Zariyat 48.

(10) Çil anıñg bu efʿālıġa ve taʿaccübde, keklik anıñg bu aḥvālıdın ḥayrān bolup turdılar kim tā namāz- (11) dın yandı ve olar añga tevāżuʿlar eylep iltimāslar ḳıldılar kim ḳażıyyelerġa ḳāḍī bolġay ve bisyār (12) ilḥāḥ ve mübālaġadın keyin ḳażā mesnedide olturmaḳnı ḳabūl ḳıldı ve aydı kim sözüñgizlerni (13) aytıñgızlar. Keklik daʿvā ṣūretini ʿarżıġa yekürdi irse möşük aydı ey yigit mañga ḳarılıḳ (14) bisyār teʾs̱īr yetkürüpdür ve baş yüzümge çarḫ tegürmenidin toz olturupdur (15) ve ḥavādiṯ ḫazānınıñg ilgi ṭarāvet ve leṭāfet āb u tābın būstānıdın aldı ve yaşlıḳ kiçesi kim ser-ā-ser **[152a]** (1) ve zūr ḳuvvetim esbābı irdi ve pīrlıḳ kündüzige mübeddel bolup ḳaldı.

Naẓm

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Āh kim ötti yigitlik çaġı (2) ʿömrniñg mevsimi

Bardı dağı heves az boldı nedāmet bisyār

ʿUżvlar ḳuvveti nā-kār boldı yavuḳraḳ (3) kelińgizler ve sözüñgizlerni ḳatıġraḳ **{T198a}** (4) aytıñglar tā kim daʿvā-ger müddeʿāsın ve ḫaṣmnıñg cevābın añglap ḥükm ḳılġay-men (5) ve ḥükm yörütmaḳdın ilgeri sizlerge dostāne bī-ġaraż naṣīḥatlar **[152a-3]** ḳılayın {dīn}[854] ve dünyāñgızlar maṣlaḥatları hem anda münderic (4) bolġay:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Sözümdin ger bu kün bolsañg gürīzān

Bolur-sin tañglaġı künde peşīmān

Eger mevʿiẓelerimni (5) köñgül ḳulaġı birle eşitse {sizlerġa dünyā ve āḫiretde netīceler yetküsidür eger eşitmeseñgler}[855] bārī men mürüvvet ḥaḳḳın gerdenimdin sāḳıṭ ḳılġay bolġay-men.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātün mefāʿilün feʿūlün

Men ança (6) pend naṣīḥat sañga edā ḳılay-men

Ḳabūl itişni itmesni sen özüñg bilgil

[854] T198a-6
[855] T198a-7

Ṣevāb[856] oldur her (7) ḳaysın͡gızlar ḥaḳnı ayaman͡gızlar ve rāstlıḳġa kelin͡gizler dünyānın͡g beḳāsız māl u metāʿı üçün (8) yalġan sözlep āḫiretnin͡g nāz ve niʿmetidin maḥrūm bolmayın͡gızlar. Keklik aydı ey ḥākim-i (9) ʿādil eger heme ḫalāyıḳ rāst bolmaḳnı pīşe tutsalar irdi ḥākim ve ḳāḍīġa yükünmaḳ ve güvāh ötkermek (10) ve and içmekke iḥtiyāc tüşmes irdi Ve çūn müddeʿī müddeʿā-ʿaleyh her ikinin͡g ʿaḳlīleri közi (11) ġaraż perdesi birle yapılıpdur nā-çār ḳāḍī kim ve kön͡gli dīdesi ṣıdḳ sürmesi birle rūşen (12) berür an͡ga muḥtāc bolurlar tā kim ṣevāb cemālın olarġa muʿāyene körgüzgey ve bu maʿnā- (13) dın ekābirlerdin biri ḥikāye-dār naẓm riştesige tartıp beripdür. Möşük aydı neçük irken ol. (14) **Ḥikāyet**: {Ol keklik aydı ki:}[857]

{Naẓm}[858]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳıldılar ḳāḍī birevni nā-ġāh

Līk ol yıġladı tartıp köp āh

Bir kişi aydı an͡ga ey ḳāḍī

(15) Yaʿnī nidür bolmadı daġı rāżī

Dedi bilgil ki bu irmiş ḥālım

Ġayr sırrımġa imes ʿālim

Kelse iki kişi daʿvā ḳılışıp

[152b] (1) Bir biri ʿarżını bilişip

Diseler dād yükünüp ḥāṣıl

Ne diyiben ḥükm ḳılay men cāhil

Munda ger zeʿam birle buyrayın

(2) Āḫiretde ne cevāb bereyin

Sāyil aydı yene ey ʿālī-ẕāt

Gerçi ḳoydun͡g özün͡gge cāhil at

Līk sen ʿālem şemʿ millet

[856] T198a-9 ṣevāb
[857] T198b-3
[858] T198b-3

(3) Ol iki ʿālem ṣāḥib-ʿillet

ʿİlm ki bardur anıñg birle ġaraż

ʿİlm imes belki irür tāze maraż

Sen ki el-ḥāl bu yaradın sen pāk

(4) Bu işiñg żımnıda yoḳdur hīç bāk

Rişve almaḳġa ger olsañg māyil

Anda bolġıl bu sözüñge ḳāyil

Ḳāḍī kim özüñg ḳıldı rişve-perest

(5) ʿAḳl ile dīniġa yetkürdi şikest

Ve bi-ḥamdilʾl-lāh ki köñglüñg endīşesi ġaraż zengārı tīre ḳılġanı yoḳ ve diyāneteñg[859] közi (6) rişvet ḥırşınıñg[860] otı birle ḫīre bolmaydur pes ḳaysı ṭarīḳ kim ḥaḳdur añga ḥükm ḳılġıl ve her (7) ḳaysımız kim şerīʿat ḥükmidin baş ḳaytarur-miz añga siyāset ve ʿuḳūbet körgüzgil:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün feʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kim ki ḥükmüñgge (8) boyun tolġar anıñg boynını kes

Möşük aydı ḫūb idi kim velī sizler hem ġaraż nihālın köñglüñgizler (9) ṣaḥnıdın yolup taşlañgızlar kim rāst ṭaraf der-ḥaḳīḳat ġālibdür egerçi ẓāhirīde müddeʿāsı ḥāṣıl (10) bolmasa heme {yalġan cānibi}[861] der-vāḳiʿ zebūn[862] ve nā-būd eyler her-çend kim ṣūretde ḥükm anıñg murādıġa {muvāfıḳ}[863] tüşse hem (11) [864]"اِنَّ اَلبَاطِلَ كَانَ زَهُوقاً" "yalġan yoḳalġuçı irür" ne ḫūb aytıpdurlar.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Ger bu kün başım (12) üzre aṭlanġuñg

[859] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T198b-12
[860] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T198b-13
[861] T199a-2
[862] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T199a-2
[863] T199a-2
[864] Zaten bâtıl yıkılmaya mahkumdur. Kur'an, İsrā 81.

Tan͡glası sen belā üzre ḳalġun͡g

Nā-ḥaḳ işġa ger kişi olsa revān

Öz vücūdını ḳılġusı vīrān

(13) Ve men sizlerġa aytur-men kim yaḫşı ḫūy {fikr}[865] ḳılın͡gızlar tā kim ol āḫiret ẕaḫīresi irür bolġan (14) ve ʿömr kim ebr-i nīsān ve mevsīm-i gülistān dik bī-beḳā irür an͡ga iʿtimād ḳılman͡gızlar ve her kişinin͡g (15) żarar nefʿin özün͡gizlernin͡g ziyān ve fāyidesi dik bilin͡gizler özige yaḫşı irmesni **[153a]** (1) kişige körse revā. Bu nevʿ şīrīn efsāneler birle bularnı efsūn ḳıldı irse her ikisi imīn bolup (2) anın͡g aldıġa yavuḳ bardılar dil-cemiʿlıḳ birle ġarażlardın aytıp olturur irdiler kim nāgāh (3) bir ḥamlede ikilesin boyunlarıdın tutup aldı ve goştların miʿdesi[866] ḳazanıġa saldı (4) anda güdāzġa kettiler. Bu meṣelni an͡ga keltürdüm tā maʿlūm bolġay kim bed-sīret ġaddārġa iʿtimād (5) ḳılġuluḳ imes ve sarıġ ḳuş şūmluġıdın ve mekkārlıḳdın ṣıfatı mundaġdur anın͡g ʿaybları (6) bī-ḥad ve noḳṣānları bī-ʿaded irür {bu ḳadar}[867] kim taḳrīr ḳıldım yetti deryādın ḳaṭre ve toḳuz (7) āsmāndın ẕerre irdi:

Beyt[868]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger ayıtsam min͡g yıl anın͡g vaṣfını

Ayta alġay-men munın͡g sırrını

(8) Mabādā sizler anı pādişāh kötersen͡gizler pādişāhlıḳ tācın keygenide cefā-kār Çarḫ idbār taşı {birle}[869] (9) şūm başıġa urġusıdur salṭanat taḫtige ayaġı yetkende intiḳāmlıḳ ve her ġażab ʿaṣāsı birle ayaġın (10) sındurġusı irür ḥāṣıl bu kim anın͡g nā-pāk ẕātı terbiyetni ḳabūl ḳılmaslıḳıdın (11) imgekin͡gizler żāyıʿ bolġusıdur gevher-i pākdın özge dağı yoḳ ḳābil-i feyż:

Mıṣrāʿ[870]

(12) Ne ki töşük teg dür ile mercān bolġay

Ḳuşlar bu sözni ḳarġadın eşitti irse heme be-yek-bār sarıġ (13) ḳuşnı pādişāh ḳılmışdın yandılar ve ol ḫāk-sārnın͡g an͡ga açıġı kelip aydı ey {yüzü}[871] ḳara (14) bī-

[865] T199a-4
[866] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T199a-8
[867] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T199a-11
[868] Bu beyt diğer nüshada nesirle yazılmış. T199a-12, 13
[869] T199a-14
[870] Vezin bulunamadı.
[871] T199b-3

şerm meni mundaġ ḳatıġ aġrıttıŋ ve ʿizzetimġa māniʿ tüşüp maŋa ḫārlıḳnı revā kördüŋ (15) ve aramızda kīne ġubārın andaġ ḳopardıŋ kim yüz miŋ ḳarnda anı pest ḳılsa bolmas ve köŋüllerde **[153b]** (1) fitne otı andaġ ḳaladıŋ kim anı barça deryālar suyı birle öçürse bolmas:

Mıṣrāʿ

mefāʿilün mefāʿīlün mefāʿilün faʿlün

Köŋül kiter velī (2) ketmes köŋül içidin ḳahr

Bilgil kim eger dıraḫtnı kesseler yıldızıdın yene önüp çıḳıp kemālıġa (3) yeter ammā muḥabbet nihālı kim anı cefā faltosı birle kesipdür kim muṭlaḳā vefā şāḫı andın peydā {bolmas}[872] ve eger (4) kişige ḳılıçdın cerāḥatī yetse āḫır ayılur[873] eger söz yarası kim köŋülge bolur hergiz saḳaymas:

(5) **Beyt**

"جِرَاحَاتُ السِّنَانِ لَهَا إلْتِئَامٌ وَلاَ يَلْتَامُ مَا جَرَحَ اللِّسَانُ"[874][875]

Yaʿnī "nīze yarasıġa ayılmak bardur (6) ve ayılmas köŋül kim yara ḳılıpdur anı til" جَرَحَ din mefʿūl ve maḫẕūfdur.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātin feʿilātin feʿilün

Köŋül ki tīġ zebān- (7) dın yaralıḳ bolġandur.[876]

Anıŋ ʿilācını beyhūde ḳılma endīşe

İki kişi bir biriniŋ sözidin (8) aġrışsa

Bolur mizācları miṣli taş ile şīşe

Her oḳ kim bedenge ḳalıpdur anı tartıp almaḳ (9) mümkindür velī peykānī kim igri til yasıdın köŋülge tiger anı çıḳarmaḳ muḥāl irür:

Mıṣrāʿ

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

872 T199b-8
873 T199b-8 tüzelür
874 Mızrak yarası iyileşir; dil yarası iyileşmez.
875 İmlası düzeltildi.
876 Bu beyt ḳıtʿaya dahil edilmemişti dahil olduğu diğer nüshadan anlaşıldı. T199b-11

(10) Her oḳ ki attıñ köñlüm[ge] peykān hergiz çıḳmadı

Ve her zehr nemeni yene biri defʿ ḳılsa bolur çünānçi ot su birle öçer (11) ve zehr tiryāk ʿilāc-ı pezīr bolur ammā kīne aġrıġı hīç dārū birle şifā tapmas ve imdi bizniñ cemāʿatımız (12) ve seniñ ḳavmuñ ara ʿadāvet tikeni andaġ öndi kim yıldızı yer tübiġa ve şāḫı ṣüreyyāġa ulandı:

(13) **Ḳıṭʿa**

mefāʿilün feʿilātün mefāʿīlün faʿlün

Nihāli kīne ki her sīnede önüp çıḳtı

Berür yemiş ki velī ol imes durur vāḳiʿ

Anı yemek bile her kim (14) tamaġın açıġ iter

Nebāt-ı ḳand añga hergiz olmaġay nāfiʿ.

Sarıġ ḳuş bu faṣl sözlerni tamām ḳılıp endūh- (15) ḥāl ve şikeste-bāl bolup uçup ketti ve ḳarġa aytġan sözleridin peşīmān bolup uzun **[154a]** (1) endīşede ḳaldı ve özige aydı kim ne yaman iş ḳıldım ve öz cemāʿatımızġa ḳavī düşmen peydā ḳıldım (2) ve mañga ḳuşlarġa naṣīḥat ḳılmaḳ ne lāzım idi bu ḳuşlar sarıġ ḳuşlar ʿaybın mendin (3) ḫūb bilür irkenler velī ʿāḳıbet-endīş ḳılsa hīç birin aytmap irkenler kāşkī men hem (4) [877]"مَنْ صَمَتَ نَجي" ḥükmiġa ʿamel ḳılġay irdim yaʿnī "kişi kim ḫāmūş, ḫalāṣlıḳ taptı" ve ḥaḳ taʿālā (5) "tilini tīġ" şeklide āferīde ḳılıpdur çünānçi ceng vaḳtıdın özge çaġda şimşīr birle oynamaḳ (6) ḫaṭā işidür til tīġın bī-maḥal ve bī-żarūr çekseler boyun kesilip baş ketküsi irür.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Til eger sözlerni eylese rūşen

Cānġa ḳorḳunçıdın tüşer lerziş

Tīġ kim ḳatl üçün (8) tüzettiler

Anı til ṣūretide ittiler

Ve büzürgler aytıpdurlar kim eger kimersede ḳuvvet şevket bisyār (9) bolġan birle kerek añga iʿtimād ḳılıp kişi birle ceng ve ʿadāvetni iḫtiyār ḳılmaġay çünki ʿāḳilġa (10) yaraşmas ki tiryāk özge dārūlarge işenip zehr yegey.

[877] Sükut eden selamet bulur.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Egerçi ẓāhir irür ilgiṉg içre (11) köp tiryāk

Velī işenip aṉga zehr-i ḳātil yemegey

Ve ḥükemā aytıpdurlar kim her kişiniṉg sözi- (12) din özi ḫūbdur elbette uluġ mertebede keter {bülend}[878] derece tapar neʿūẕü-biʾllāh ki özidin sözi (13) pesendīde ve kelāmıġa reng-ā-reng ʿibāretler ve gūn-ā-gūn meṣeller birle perdāz berse endek zamānda (14) kişi meẕemmet ve melāmetke encām tapar ve men ol sözi artuḳ ve özi öksükdür-men kim (15) iş āḫırıġa naẓar sal{ma}dım[879] ve eger āgāhlıḳdın maṉga naṣībe bolsa irdi burunraḳ kişi birle kiṉgeş **[154b]** (1) ḳılur irdim ve söziṉg yaḫşısın uyatlıġın tapıp aytur irdim.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Söz aytay dip (2) tilimdin zehr aḳızdım

Eşk munçaḳı devr ornıda tizdim

Ve çūn ʿāḳiller birle maṣlaḥat ḳılmayın bu işḳa (3) şurūʿ ḳıldım ve ne-çend vaḫşetāmīz ve fitne-engīz kelimelerni tildin cārī eyledim eger ḫālāyıḳ meni (4) şerīrler müfsīdler ḥisābıda sanarlar ve nādān ve cāhil ḳaṭārıda bilseler hīç ʿaceb yoḳdur. (5) Meṣellerde kelipdür kim bisyār ve beyhūde-gūy irür egerçi ādemīniṉg bahāyimdin şerīf bolmaḳı (6) söz birle durur velī ḥükemā yaman sözlüklerni çār-pāylarıdın pest mertebe sanapdurlar (7) ve tilsizlerni beyhūde-gūylardın {muḳaddem}[880] bilipdürler:

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Çār-pāyınıṉg gerçi sözge tili yoḳ

Belki (8) evlā bed-zebāndın ḫūbraḳ

Sözni aytur çaġda sen bā-hūş bol

Verne gāv ḫar kibi ḫāmūş bol

Ḫam sözleriṉgge köṉglüṉg içre bār

[878] T201a-15
[879] Olumsuzluk eki diğer nüshadan ilave edildi. T201b-3
[880] T201b-11

(9) Baḫt ḳılġandın keyin ḳıl āşikāre

Ḳarġa özige bu melāmetlerni ḳıldı irse ḥazīn ve ġam-gīn pervāz ḳıldı (10) bizniṉg sarıġ ḳuşnıṉg aramızdaġı ʿadāvet bāʿiṣi uşbudur kim taḳrīr ḳıldım. melīk aydı (11) ey kār-şinās sözleriṉgni hem eşittim olar żımnıda bisyār fāyideler anġa yetkürdi kişi kim (12) ḫıred-mend birle ṣoḥbet tutsa olar güft ü gūylarıdın behre köterse herāyīne özün devlet (13) ve iḳbāl mertebesi sāʿat ve kemāl derecesiġa yetkürgüsidür.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yaḫşılarnıṉg ṣoḥbetidin (14) çūn yıpar

Cān bāġı būyıdın tapġay eṣer

İşleridür fażl u dānişġa delīl

Sözleri ḥikmet sarıġa rehber

(15) İmdi köṉglüm öyi güftārıṉg çerāġı birle rūşen boldı beyān ḳılġıl leşkerimiz mühimlerin çāresin **[155a]** (1) kim sarıġ ḳuşlar ẓulmleriniṉg şerārıda pervāne-vār köydiler ve reʿāyā ḫāṭırları- (2) nıṉg ferāġı[881] ve sipāh mühimleriniṉg yaraġı üçün ne tedbīr kim fikr ḳıldıṉg anı ayġıl.

(3) **Beyt**

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

Vaḳt oldı ki ʿaḳlıṉg hünerin körgüzgey

Bu igri mühimlerni ser-ā-ser tüzgey

Kār-şinās zebān-ı sipās (4) açıp aydı:

Beyt

mefʿūlün mefāʿīlün mefāʿilün faʿlün

Şehrler ḫarc bolsun ança yār ve yāveriṉg

Pes ḳılsuṉg ḳoş aṭ birle ẓaferni leşkeriṉg

[881] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T200a-6

(5) Ançа rūşen-rāy vezīrlerniñg şulḥ ve ḳarārdın ʿarżıġa yetkürdiler hīç mañga pesend bolmadı (6) ve ümīd-vārdur-men kim meniñg nevʿ ḥīle ve mekr {birle}[882] işimiz ulanġay bisyār kişiler ḥīle[883] ve medār şīvesi (7) birle maḳṣūdların ḥāṣıl ḳılıpdurlar ve işler kim cedeller körgüzgen birle bütmes añga mekr ü firīb- (8) din {fayṣal berip}[884]dürler çünänçi Gürgān vilāyeti kīse-bürlerini zāhid ḳolıdın ḳoynı alıp yediler: Melīk sordı kim (9) neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kār-şinās aydı keltürüpdürler kim Gürgān şehride neçe (10) kīse-bürler bar irdi künī kördiler kim bir zāhid bir ḳoynı bāzārdın satıp aldı yötelep (11) öyige bardı hemelerin añga ṭamaʿ közin açtılar ve ittifāḳ kördiler kim ol sāde- (12) dildin bu ḳoynı ḥīle zerī birle alġaylar. Pes birleri añga utru kilip aydılar kim ey (13) şeyḫ bu segni ne yerdin alıp kelür-sin. Ve sāʿatīdin keyin yene [biri] utru bolup ayttı kim (14) bu segni ne yerge alıp barur-sin taḫı biri dūçār bolup aydı kim ey büzürg-vār şikārġa barur bolġay (15) mu-sin kim seg hem-rāh ḳılıp-sin, törtünçileri ḥāżır bolup aydı kim ey ʿazīz bu segni **[155b]** (1) neçe pulġa satıp aldıñgız yene biri ṭaʿne ḳılıp aytıp idi ki bu merd, zāhid-men deyür ammā ḳolın (2) tonın bu segke ālūde ḳılur, özgesi menʿ ḳılur irdi kim {ey birāder}[885] andaġ dimegil bu ḫudā-yı (3) taʿālānıñg keşīşi[886] durur teñgri rıżāsı üçün uşbu segni pervā ḳılġalı alıp barur bolġay dip bu ṭarīḳalar (4) birle ol mekkārlarnıñg her birleri bir yosun birle efsūnlar oḳır irdiler:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(5) Közleri ʿişve birle sözleri efsūn bile

Her biri köñglüm alurlar özgeçe ḳānūn bile

Çün ol sözlerni (6) kim hemelerinің mażmūnları birdür zāhid eşitti irse köñglige şek tüşti ve özige aydı kim mabādā (7) bu cān-verni mañga ṣatḳan kimerse cādū irdi bolġay közümni baġlap segni naẓarımge ḳoy ṣūretide (8) körgüzgen bolġay hīç iş andın yaḫşı irmes kim bu segni ḳoya bergil anı satḳuçını tapıp (9) pulumnı alġay-men dip bī-çāre zāhid sādelikdin ḳoynı taşladı bāzārġa revān boldı (10) ve ol kīse-bürler kelip ḳoynı tuttılar ḫalvetke alıp barıp ḳoynı öltürdiler. Bu ḥīle birle zāhid (11) ḳolıdın ḳoy ketti ve pulı ilgige tigmedi. Bu meṣelni añga kiltürdüm kim bizge ḥīle ṭarīḳın tutmaḳ (12) kerekdür tā mekr ve ġarażnı pīş tutma{sa}ḳ[887] sarıġ ḳuşlarġa ġālib kele'lmes-miz:

---

[882] T200a-9
[883] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T200a-9
[884] T200a-10
[885] T200b-8
[886] T200b-8
[887] T202a-3

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

(13) Ḫaşmġa çünki ḳuvvetiñg yetmes

Mekr ile ber anıñg cezāsını

Ger küçüñg yetmese uşatġay-sin

Ḥīleniñg zūrı birle yasını

(14) Melīk aydı ne ḥīle ḫayāl ḳıldıñg, Kār-şinās aydı kim men bu işde özümni fedāsı ḳılur-men (15) ve bisyār cānlar selāmet turmaḳ üçün bir cān berbād ketmekni revā körse bolur, maşlaḥat oldur ki sen heme **[156a]** (1) leşker arasıda maña açıġlanġan bolġıl ve ġażab birle buyurġıl kim ḳarġalar çoḳup ḳanat ḳuyruġumnı (2) yolġaylar ve andaġ bolġay kim aʿżālarım ḳanġa bulġanıp ḳalġay meni bu ḥāl birle uşbu dıraḫt (3) tübide ki āşiyānelerimiz anıñg şāḫlarıdadur taşlaġıl ve özüñg hem köçüp ketip fulān (4) yerde maḳām tutġıl ve maña baḳıp turġıl kim tā düşmenler işleriġa ne ḥīle birle encām berip ḫıẕmetiñgġa (5) kelür-men. Pes melīk ḫalvetdin çıḳıp ve tamām vaḥşī muntaẓır olturur irdiler kim pādişāh vezīr {ne}[888] tedbīr ḳılıp aytıñglar (6) dip. Çūn melīkniñg çehresidin eṣer-i ġażab kördiler irse heme ḳorḳup başlarını ḳoy saldılar (7) ve melīk buyurdı kim tā bir sāʿatda kār-şināsnıñg per u bālın tārāc ḳıldılar ve başıdın ayaġı ḳarġa- (8) lar tumşuḳları zaḫmıdın ḳanġa boyaldı ve anı dıraḫt tübide ḳoyup barça ḥaşem ü ḫādim melīk arḳası- (9) dın köçüp yördiler barıp ol taʿayyünlaġan yerde ḳarār ḳıldılar ve olar yörgen çaġda {kün}[889] (10) olturup irdi ve ḳudret meşşāṭası yulduzġa ʿarūsların āsmān manẓarasıda cilvege (11) keltürüp irdi:

Beyt

fāʿilātün feʿilātin fāʿlün

Rūm şāhı boldı yer içre pinhān

Aldı ʿālemni şehī Hindüstān

Ve ol küni sarıġ ḳuşlar (12) pādişāhı şebāheng aḫşamġa tegrü vezīrleri birle bu endīşede irdiler biz ḳarġa menzil- (13) lerini kördük ve bisyārlarıġa zaḫm urduḳ ve eger bu kiledurġan kiçede yene şeb-ḫūn (14) ursaḳ bir yolı hemelerin öltürüp tamām ḳılġu-mızdur ve düşmen neslin ḳurutup (15) ferāġ-ı ḫāṭır birle kün ötkerür-miz düşmen ölgendin keyin dil-cemʿ bolmaḳ kerek. Ve çūn **[156b]** (1) tüni kün kim sarıġ

[888] T202a-11
[889] T202b-1

ḳuşlar şevket ḳuvvetleriġa meded-kār irür ḳara libās keyip özige zīnet (2) berip zeng-bār sulṭānı dik cihān şeb-ḫūnıġa ʿabbās ʿalemin köterdi.

Beyt

mefʿūlün fāʿilātün faʿlün

Yer micmer boldı (3) ʿanber-ālūd

Pes tuttı felek yüzini dūd

Şebāheng heme sipāhları birle şeb-ḫūn ḳaṣdıñg ḳılıp (4) ḳarġalar meʾvālarıġa yördi.

Naẓm

feʿilātün feʿilātün faʿlün

Gürūhī ceng cūyı pitne-engīz

Heme pür-kīne velī bāk ḫūn-rīz

ʿAdāvet birle (5) bel baġladılar teng

Köñgül ḳatıġ tutup ḳılmaḳ üçün ceng

Ve ol dıraḫt ḳatıġa yettiler irse (6) ḳarġalardın hīç eṣerī ve ḫaberī tapmadılar ve sarıġ ḳuşlar her ṭarafge yörüp cüst ü cūy (7) ḳılur irdiler ve kār-şinās dıraḫt tübide şikeste-ḥāl yatar irdi ve ḥazīn āvāz (8) birle nāle ḳılur irdi āḫır bir sarıġ ḳuş anıñg ünin eşitip şebāhengġa ḫaber berdi (9) ve ol ne-çend topları birle anıñg başıġa yettiler ve andın sordı ki sen kim irür-sin ne sebebdin (10) bu ḥālġa ḳaldıñg. Kār-şinās özinińg atın ve atasınıñg ismin ve fīrūzġa vezīr irkenin (11) ve anıñg bu ḥālıġa ḳalġanın olarġa taḳrīr ḳıldı irse melīk aydı bildim ve ḫaberińgni (12) hem işütür irdim imdi ayġıl kim ḳarġalar ḳandadurlar dip sordı. Cevāb berdi kim meni bu ḥālġa (13) salġanların maʿlūm durur kim sırlarıġa maḥrem bolmadım. Şebāheng sordı ki (14) sen fīrūznıñg vezīri irdiñg ve heme işide seniñg sözüñgge iʿtiḳād ḳılur irken (15) ne ḫıyānet ve ḳaysı günāh birle sañga mundaġ ḫārlıḳnı revā kördi. Kār-şinās aydı fīrūz dergāhıdaġı **[157a]** (1) mülāzimler mañga düşmen boldılar anıñg ḳatıda uluġ mertebe tapġanımġa ḥased yediler ittifāḳ (2) tüzüp meni añga yaman bilindürdiler ol sebebdin meniñg ḥaḳḳımda bed-gümān boldı ve ḳılġan (3) ḫıẓmetlerimniñg ecri heme berbād ketti.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫıẓmet kim men ḳılıp irdim yoḳ irdi minneti

Āh kim baḫtım (4) ḳarargȧan birle mundaġ berdi ecr

Şebāheng aydı bed-gümānlıġınıṅg bāʿiṣi ne irken. Kār-şinās (5) cevāb berdi kim sizlerniṅg şeb-ḫūnıṅgızlardın keyin fīrūz heme vezīrlerin yıġıp ol ḥādiṣe (6) bāresidin her ḳaysılardın kiṅgeş tiledi çūn nevbet maṅga yetti irse aydı sen bu bābda (7) maṣlaḥat ayġıl. Men aydım sarıġ ḳuşlar leşkeri birle uruşmaḳġa bizde ṭāḳat yoḳ turur olar (8) heme ḳuvvet ve şevketde bizdin artuḳraḳ irürler ve diger ol kim baḫt devlet bu zamānda sarıġ (9) ḳuşlar pādişāhıġa baḳıp durur ve sāʿat ve igesi birle pençe-ber-pençe uruşmaḳ miḥnet delīli (10) ve şeḳāvet nişānesi irür.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳılsa devletlikike her kim sitīz

Öz cānıġa eylegey ḫançerni tīz

(11) Tülki ger şīr utrusıġa barġusı

Şīr anıṅg ḳarnını bī-şek yarġusı

Ṣalāḥ budur kim {ilçi}[890] ipereli (12) aṅglalı kim eger ceng otın ḳalar bolsa biz tütün dik cihān eṭrāfıġa tarḳaşalı eger ṣulḥġa (13) kirseler bāc u ḫarācdın her nemege ḫ̆āhiş ḳılsalar anı cān u dil birle ḳabūl ḳılalı ve aṅga (14) minnet-dār bolalı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Diseṅg minnet tutuban bācını

Tendin alġan baş başıdın tācını

Firūznıṅg (15) bu tedbīrġa açıġı keldi ve aydı bu ne sözdür kim sen aytur-sin ve ne üçün mundaġ **[157b]** (1) cürʾetlik körgüzüp meni sarıġ ḳuş cengidin ḳorḳutur-sin ve leşkerimni anıṅg çerikiniṅg (2) aldıda ḥaḳīr bilür-sin.

Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Eger çekse düşmen maṅga tīġ-ı tīz

Men andın itikrek ḳılayın (3) sitīz

[890] T203a-12

Baḳıptur ki andaġ ḳılayın hüner

Ki düşmen vücūdın ḳılay[891] gerd-gerd

Men naṣīḥat tilin yene (4) çıḳardım ve aydım ki ey melīk öz rāyın͡g birle iş ḳılmaġıl ve s̱evāb yolıdın çıḳmaġıl ve tevāżuʿ nı (5) pīşe tutġıl kim ḳavī düşmenni temelluḳ ve talaṭṭuf birle rām ḳılsa bolur ve serkeş ṣaydnı mudārā ve mülāyimlıḳ birle (6) rāmġa iltse bolur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İki ʿālemde ger āsāyiş tilersen ey refīḳ

Dostun͡gġa luṭf düşmenge mudārā eylegil

Bu ḥāl- (7) nın͡g meṣeli ol kim ḳatıġ boran kelse żaʿīf giyāh <ve> mudārā ve mülāyimlıḳ birle anın͡g şerridin sālim ḳalur. (8) Ve dıraḫtī kim tola şāḫ yıldızı uluġluġı ḳuvvetiġa işenip turġaç anı bir ḥamlede ḳopartıp (9) alur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳılmaġıl istīze kim bād-ı sitīz

Ḳılġusı inṣāf bāġın berk-rīz

Ḳarġalar menin͡g naṣīḥatımdın (10) açıġlanıp aydılar kim sen sarıġ ḳuşlar ṭarafıġa meyl ḳılur-sin ve biznin͡g cānımızını sehl (11) tutar-sin. fīrūz düşmenler sözige taṣdīḳ ḳılıp buyurdı ki tā bir sāʿatda meni bu ḥālġa yetkürdiler. (12) Ve olar eṭvārıdın andaġ maʿlūm bolsun͡g kim ḥālā sizler birle ceng ḳılmaḳnın͡g yaraġın ḳılur (13) bolġaylar. Şebāheng kār-şinās sözini eşitti irse vezīrlerinin͡g biridin sordı kim bu ḳarġalar (14) işin ḳandaġ körer-sin. Vezīr aydı anın͡g işide hīç endīşege ḥācet yoḳ kim batraḳ anı öltürüp (15) yer yüzini bāṭınī ḥareketidin pāk eylemek kerek ve ḥālā öçken ot gügürd içre ot maḫfī **[158a]** (1) körer-men mabādā eger ot tutaşsa anı defʿ ḳılmaḳ muḥāl bolġay:

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün müfteʿilün mefāʿīlün müfteʿilün

Neʿūẕü bilʾl-lāh ki eger ot (2) çıḳarsa tütün

[891] Kelime tekrar yazılmış.

Ve her kişi kim düşmen işidin furṣat ötkerse eger a‿nga yene ḳādir bola’lmas ve ḳudret (3) ketkendin keyin nedāmet ve peşīmānlıḳ sūd bermes eger kişi düşmenni ża‘īf ve tenhā tapsa evlā ol kim anı‿ng (4) mühimiġa encām bergey ve eger ol andın ḫalāṣlıḳ tapsa ‘āḳıbet a‿nga ḫalāṣlıḳ bermes:

Ḳıṭ‘a

mef‘ūlü fā‘ilātü mef‘ūlü fā‘ilün

(5) Düşmenġa sen bu kün ziyānnı revā körmese‿ng

Ol ta‿ngla bī-dirīġ sa‿nga yetkürür ziyān

Ger anı‿ng āfetidin amānī (6) tapay dise‿ng

İlgige tüşkenide a‿nga bermegil amān

Ey melīk zinhār kim anı‿ng sözige iltifāt ḳılmaġıl ve anı‿ng (7) efsūnın eşitmegil büzürgler aytıpdurlar kim āzmūde ḳılmaġan dostġa i‘timād ḳılmaġlıḳ ‘aḳl- (8) dın yıraḳdur pes düşmen kim anı‿ng mekkārlıḳ ve kīne-cūyluġı ẓāhirdür neçük işense bolur.

Mıṣrā‘

müfte‘ilün mefā‘ilün müfte‘ilün mefā‘ilün

(9) Uşbu zamānda yoḳ [durur] dost sözige i‘timād

Düşmen efsūnıġa pes eşin[me]mek kerek.

Kār-şinās bu sözlerni (10) eşitip derdi ziyāde boldı irse āheste nāle ḳıldı:

Beyt

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Kö‿nglüm cismimdedür köp renc-i rīş

(11) Pes urar mu-sin bu ża‘fım üzre nīş

Şebāhengġa bu söz eṣer ḳıldı yene bir vezīrdin sordı ki (12) sen ne dirsen. Ol aydı ki men anı öltürmekke rıżā bermes-men çünki mürüvvet ehliġa kerekdür[892] kim düşmenni (13) ża‘īf bī-çāre tapḳanda a‿nga yaḫşılıḳ ḳılġay ve ‘afv iḥsān körgüzgey.

Beyt

[892] -dür eki kim’den sonra takdim tehir yapılmış diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T204a-10

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Refīḳdür aŋ͡glaġıl āzāde- (14) lerni

Yolagil luṭf etip bī-çārelerni

Raḥm şefḳat iḳtiżā ḳılur kim aŋ͡ga dest-gīrlik ḳılġay-sin ve baʿżı (15) işler ḫalāyıḳnı düşmenge mihr-bān eyler çünānçi oġrıdın ḳorḳmaḳ sūdā-ger ḫatunını **[158b]** (1) öz irige[893] müşfiḳ etti. Neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Vezīr aydı kiltürüpdürler kim sūdā-gerī (2) bar irdi kim mālı bisyār ammā beġāyet tünd-ḫūyluḳ[894] ve bed-ḫūy ve bu ʿayblar üzre daġı ḳarıġan { ve ʿayşı}[895] açıġ ve baḫīl (3) ve ḳolı ḳatıġ:

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İrdi dūzaḫ dīv dik ʿan-ḳarīb rūy

Ḳarġa dik āvāz ile beyhūde-gūy

Köŋ͡gli ḳatıġ (4) taş bağır fūlād cān

Hecr yaŋ͡glıġ dil-güdāz u cān-sitān

Bu merd-i nā-ḫoş ṭalʿatnıŋ͡g bir ḫatunı bar irdi (5) zībā-ṣūret ve pākīze-sīret kim on tört künlük talun ay anıŋ͡g yüzidin nūr alıp ḳara (6) kiçe kündüzdin rūşenālıḳ ḳılur irdi ve āf-tāb kim pīş-ṭāḳınıŋ͡g cihan-efrūz ḳandīlidür anıŋ͡g (7) cemālı şemʿiniŋ͡g perteviġa tāb kiltüreʾlmes irdiler ve zebān ve zebānī ol cihān cānı ve ṣıfatı bu kelimāt (8) birle ḳılur irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ay durur ḫūb velī andın yüziŋ͡g zībā irür

Servi dil-cūy ḳaddıŋ͡g (9) andın velīk bālā irür

Ve gevher-efşān ḳalem beyān ṣafḥalarıġa anıŋ͡g leṭāfetidin şemmeī mundaġ raḳam (10) eyler irdiler:

Ḳıṭʿa

[893] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T204a-13
[894] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T204a-15
[895] T204a-15

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün fāʿilün

Her ne kim çekti kön̂gül ṣafḥasıġa kilk-i ḫayāl

Ḳıldılar ṣūretin̂giz ẓarfını andın zībā

(11) İri kön̂gli birle anın̂g vaṣlıġa cüyān ve ol yüz menzil an̂ga yavumaḳdın (12) gürizān ne efsānesiġa şīfte ve ne efsūnıġa firīfte dāyire anın̂g cefāsıdın tāze vefānı (13) peydā bolur irdi ve her nefes keyin ibtilāsıdın[896] özge mihr ẓuhūr ḳılur irdi.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(14) Tā ki sen kīn eylemes-sin

Mihrim artuḳ bolmaġay

Kön̂gli perīşān bolmayın ārzūsı ḳolı anın̂g zülfi kemendiġa (15) yetmes irdi ve miḥnet tikeni cānġa sançılmas yüzi gülistāndın murād gülinin̂g yüzige körsetmes irdi:

[159a] (1) **Beyt**

feʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün

Yüzün̂güz kim körgeli bolmas anın̂g bendesi

Zülfün̂güz kim tüşmese bolmaydur anın̂g dīvānesi

(2) Bir kiçe olarnın̂g öyige oġrı kirdi ḳażārā bu sūdā-ger uyḳuda irdi ve ḫatunı uyġaḳ (3) irdi oġrı kirgenni fehm ḳıldı ḳorḳtı irini muḥkem ḳuçaḳladı sūdā-ger (4) uyġanıp uyḳusı içide baḫtı bīdār taptı irse nihāyetsiz şād-mānlıḳdın feryād ḳıldı ki:

(5) **Ḳıṭʿa**

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Meger uyġandı baḫtım kem yüzi kim tüşse hem anı

Köreʾlmes irdim ḥālā közümni açıban kördüm

(6) Bu ne şefḳatdür kim ġaybdın ẓuhūrġa kildi ve ḳaysı ḫıẕmetdin man̂ga bu niʿmet ḥāṣıl boldı

(7) **Mıṣrāʿ**

[896] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T204b-6

mefʿūlü mefāʿilün mefʿūlü faʿlün

Mihriñg ki yoḳ irdi ḳaydın boldı peydā

Yaḫşı ḳaradı irse oġrını kördi ve aydı ey şerr-i merd-i (8) mübarek-ḳadem, mālımdın ḳança ki ḫ̆āhiş ḳılur-sin alġıl çünkim bu cefā-keş bī-vefā seniñg ayaġıñg (9) bereketidin mañga müşfiḳ ve mihr-bān boldı. Bu meṣel fāyidesi ol kim baʿżı ṣūretler bolur kim (10) anı körmek birle kişige raḥm ve şefḳat ve mihr-bānlıḳdın bölek nemerse lāyıḳ bolmas[897] ve ḥālā bu ḳarġa (11) ol cümledin durur.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Raḥm ḳıl ḥālımġa kim lāyıḳ durur-men raḥmġa

Melik üçünçi vezīrdin (12) sordı kim seniñg reʾyin bu ḳażıyyede ne ḥükm ḳılur irdi: Ey melīk evlā ol kim tirik (13) libāsın anıñgdın almaġay-sin belki amān berip ser ü pāyın keydürüp luṭf etip körgüzgey- (14) sen tā ki ol hem bu inʿām iḥsānıñg körmek birle ḫ̆ıẕmetiñgġa rāġıb bolup seniñg ḥaḳḳında iḫ̆lāṣ (15) ve iʿtiḳād tüzgey ve çünānçi fīrūz hevā-dārlıḳ birle naṣīḥatlar aytur sañga hem dil-ḫ̆āhlıḳ **[159b]** (1) eylep maṣlaḥatlar körgüzgey ve diger ol kim ʿāḳiller añga kūşiş ḳılurlar kim düşmenlerdin (2) ḳança kişigi tapsalar anı şefḳat birle ḳoldarlar tā ki mihr-bānlıḳnı eşitken birle olarnıñg (3) baʿżısı bu ṭarafge meyl ḳılıp bölengey Ve çūn ḫ̆aşmlar iki bolup arada muḫ̆ālefet peydā ḳılsalar (4) andın dostlar işleriġa yaraġ ve köñgüllerige ferāġ ḥāṣıl bolur çünānçi şeyṭān ve oġrı (5) aralarıġa tüşken münāzaʿat zāhid ve atınıñg selāmeti üçün ve ḫ̆āṭırınıñg ferāġatige (6) sebeb boldı. Melīk aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Vezīr aydı keltürüpdürler kim Baġdād nāḥiyeside (7) zāhidī bar irdi pāk-ṭabīʿat ve pākīze-sīret ṣubḥ u şām belki ʿaleʾd-devām evḳātın belki ʿallām ʿibādetide {ʿömr}[898] (8) ötkerip irdi ve itekin dünyā taʿalluḳātı ġubārıdın ḳaḳıp ve himmeti ʿināyetin tevekkül ilgige (9) berip irdi Ve çūn bilip irdi kim menfaʿat nūşı mażarrat nīşin yemeyin ḥāṣıl bolmas ve genc-i ġınā (10) naḳdı renc-i ʿināyetlerdin ayru ḳolġa kelmes:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dehrniñg bir[899] ḫ̆ārsız gül bāġı yoḳ

[897] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T205a-1
[898] T205a-13
[899] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T205a-15

Lālesi yoḳdur hem (11) anıŋ dāġı yoḳ

Her ne kim ol tīġ ursa *kün*[900] digüŋ ḳanāʿat zāviyeside ferāġat yaḳasıġa başın (12) evürüp irdi ve her vaẓīfe kim ġayb ʿālemidin tapar aŋa baḳıp turup irdi:

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün faʿlün

(13) Ne kim öz feyżıdın berür ṣāniʿ

{El-ḳıṣṣa mürīdleridin bir kişi zāhidniŋ bol faḳr fāḳasıġa muṭṭaliʿ bolup}[901] ve sütlük inek aŋa niyāz alıp keldi ve bir oġrı andın vāḳıf (14) irdi kiçe boldı irse ol (15) gāv-miş ṭamaʿı birle zāhidniŋ ṣavmaʿasıġa yördi ve barur irdi ki yolda (15) bir şeyṭān ādem ṣūretide bolup hem-rāh boldı. Oġrı aydı ne kişi-sin ve ḳayan barur-sin. **[160a]** (1) Ol aydı şeyṭān turur-men zāhidni öltürgeli barur-men. Duzd aydı ne üçün öltürür-sin. Şeyṭān {aydı}[902] (2) bu vilāyet ehliniŋ telḳīni birle heme {tövbe}[903] ve inābet yolın tuttılar ki meniŋ vesvāsım bāzārı kesādladı. (3) Ve men öz ḥālımnı beyān ḳıldım imdi sen ayġıl ki neçük kişi-sin ve ne iş ḳaṣdıda öydin (4) çıḳtıŋ. Oġrı aydı men ʿayyār-pīşe kişidür-men kim ḫalāyıḳnıŋ mālı pinhān almaġlıḳ (5) birle köŋüllerige ḥasret otıdın dāġ ḳoyar-men ve ḥālā aŋa barur-men kim zāhidiniŋ (6) gāv-mişi bar semiz tā anı alıp maʿīşetimġa ṣarf ḳılġay-men. Şeyṭān aydı sen cānım irür-sin (7) imdi bildim bi-ḥamdilʾl-lāh ki aramızda cinslıḳ bar iken ve her ikimiz bir kişiniŋ ḳaṣdıda (8) barur iken-miz. Pes ittifāḳ birle zāhidniŋ ṣavmaʿasıġa bardılar olar anda yetken (9) çaġda zāhid ʿibādetdin fāriġ bolup seccāde üzre uyḳulap irdi oġrı (10) endīşe ḳıldı ki eger ilgeri şeyṭān öltürgeli kirse iḫtimāli bar kim tutup feryād salġay (11) ve men gāv-mişni alaʾlmaġay-men. **{T206a}** (4) …Şeyṭān fikr eyledi ki oġrı burunraḳ inekni alur bolsa elbette eşikni (5) açküsidür ve ḳapuḳ āvāzın eşitip zāhid uyġanġay ve anı öltüreʾlmegey-men. **[160a- 11]** Oġrıġa aydı birāder sāʿatī toḫtaġıl ki men zāhidni öltürgen- (12) din keyin saŋa gāv-mişni almaḳ āsān bolur. Oġrı aydı men ilgeri inekni alayın (13) andın keyin işġa ḳadem ḳoyġıl didi bu nizāʿ tekrār taftı cedeller tola boldı irse oġrı (14) feryād ḳıldı ki ey zāhid munda bir şeyṭān bar ki seni öltürmekke (15) ḳaṣd ḳıldı şeyṭān hem ḳıçḳırdı ki āgāh bolġıl oġrı inekni alġalı keldi. Zāhid **[160b]** (1) bu āvāzlardın uyġandı ve ġavġā ḳılıp irdi heme ḳoşnıları peydā boldı ve ol ikileleri (2) ḳaçtılar zāhidniŋ cānı ve mālı düşmenler iḫtilāfları bāʿ işidin sālim ḳaldı:

Beyt

[900] Arapça ol! demek.
[901] T205b-3, 4
[902] T205b-9
[903] T205b-10

müfteʿilün mefāʿīlün müfteʿilün mefāʿīlün

Leşker-i düşmen içre (3) sen körseñg eşer ḫilāfdın

Ḥācet irmes yörgeseñg tīġ çekip ġılāfıdın

Üçünçi vezīr bu sözni tamām ḳıldı (4) irse ilgerki vezīrniñg açığı keldi ve aydı ki maʿlūm boladur bu ḳarġa sizni mekr ve efsūn birle (5) firīfte ḳılıp durur zinhār kim uyḳudın uyġanıñglar ve bu iş āḫırıdın ḫāber-dār (6) boluñglar ki ʿāḳiller düşmen mekridin özlerin yaḫşı muḥāfaẓat ḳılurlar ve anıñg yalġan (7) sözleri birle yoldın çıḳmaslar ve ġāfiller işleridür ki[904] ḫaşmıñgge temelluḳ ve mülāyimlıġın körüp {ḳadīmī}[905]ʿ adāvetin unuturlar ve añga işene bolurlar ve bilmesler ki düşmen eger {miñg}[906] naḳş körgüzse (8) dağı köñglide ʿadāvet zengi bāḳī ḳalur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilātün mefāʿilün

Hind-veş zülfüñg kim aydım ḳaraḳçı bolmaġıl

Yıllar ötti velī (9) olʿ ādetin taşlamadı

Ve eblehlikde verziş ḳılıp düşmen sözlerige maġrūr bolmaġıñgızlar tā ki (10) aḥvālıñgızlar ol yıġaççı ḥālıġa oḫşamaġay kim bed-kirdār ḫatunnıñg sözige gül boldı: Melīk (11) sordı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Vezīr aydı kiltürüpdürler kim Serendīb şehride (12) bir yıġaççı bar irdi kim besī nādān ve eblehlikde ber-kemāl. Bir ḫatunı bar irdi ki beġāyet mekkār ve bī-nihāyet (13) ṣāḥib-cemāl āhū-çeşmī ki ʿişve birle şīr-i şerni şikār ḳılur irdi vird-bāzlıḳ şīvesi birle (14) cihān zīreklerige ḫ˘āb-ı ḫar-gūş berür irdi.

Naẓm

mefʿūlü mefāʿilün feʿūlün

Ḫoş ʿişve gerī vü ḥīle-bāzī

ʿIşḳ ehliġa (15) ṭurfe dil-nevāzī

Sünbül yörür irdi zülfidin tāb

Gül ʿārızı reşkidin bolup āb

---

[904] Sayfa kenarında bir satır ilave yazı var.
[905] T206a-4
[906] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T206a-5

Yıġaççı- **[161a]** (1) nıñg köñgli añga girif-tār irdi ki bir sāʿat anıñg dīdārın körmese ārām tapalmas irdi ve ḫatunı (2) añga żarūretdin nevāzişler ḳılur irdi ammā ʿişret bezmide murād cāmın özge (3) ḥarīfler birle içer irdi ve olarġa bir yigit ḳoşnı irdi ki devr cān-sitānıda (4) öngen serv-i zībā ḳāmeti ve yüzi ḥayāt suyı birle çehresin yoġan gül, pākīze ṭalʿatı (5) andaġ yüz aytsa bolmaġay kün birle andın bolmas özinġ ḫaṭṭı etkeli müşk ḫıṭābıdın ḫatunnınġ naẓarı añga (6) tüşdi ve yigit köñgli hem anınġ şoḥbetiġa baġlandı ve olar delāl yörmekdin ötüp şoḥbet (7) ḳurmaḳġa ulandı ve her şubh u şām belki ʿaleʾd-devām tapışmaḳġa teşnelik birle meydin ḳaldı āḫır (8) cemʿī kim her bār ol iki yār-ı muvāfıḳ vuṣlatların maʿlūm ḳılmaḳları birle rūşen kün olarġa (9) tīre körünür irdi ve muṣāḥibleri şemʿ yarūġın körüp ol ḥasūdlar köñgülleri (10) reşk otıda ḳuruġ otun dik örtenür irdi.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilātün

Köñglüme yoḳ keşīdegī māl u cāhġa

(11) Līkin ḥasūd yegüm durur yār-ı viṣālġa

Yıġaççıġa ol ḥāldın ḫaber berdiler ol bī-çāre (12) çūn bī-ġayret irdi ḫ̆āhiş ḳıldı ki anı köz birle körmeyin çāresiġa meşġūl bolmaġay ḫatunıġa (13) aydı mañga uzuḳ etkil kim rūstāġa barur-men ve egerçi ol kentniñg yolı uzaḳ irmes (14) ammā neçe kün turmaḳġa ḳaṣdım bar ve bilmes-men kim seniñg firāḳıñgda ʿālem ne keçgey:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(15) Ey żarūretdin tutar boldum bu kün rāh-ı firāḳ

İḫtiyārı birle kimdür ki bolur sendin yıraḳ

Ḫatunı hem iridin **[161b]** (1) ayrılġanıġa yıġlaġan bolup mekr közidin şādlıḳ yaşın aḳızur irdi fiʾl-ḥāl (2) uzuḳ ṭayyār ḳılıp anı yolġa saldı Ve çūn andın fāriġ boldı irse maʿşūḳıġa (3) ḫaber berdi.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün fāʿilātü mefāʿīlün feʿilün

Bu bāġımġa kil ki gül açıldı yoḳ boldı tiken

Maḥbūb vaʿde eyledi ki kiçe bolup (4) il ayaġı basılġanda barayın ḫatun ol vaʿdedin şād-mān bolup (5) mihmān-dārlıḳ esbābın ṭayyār ḳıldı.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Zihī saʿādet irür kim uşol ḳuyaş yüzlük

(6) Bu tīre külbem içre kelip eger eylesen͡g rūşen

Kiçe boldı irse yıġaççı āheste öyge kirdi ve yükni͡ng astında (7) olturdı ve furṣatī ötkendin keyin ol yigit kildi ve ḫatunı birle ay kün ḳirān (8) ḳılġan dik ʿışḳ-bāzlıḳḳa turdı gāhī zībā-rūy yigit dil-nevāz kirişmesi birle ıżṭırāb (9) otıda ḫatun ḫīre sırrını͡ng ḫarmanin köydürür irdi ve gāhī māh-ı semā dik (10) ḫatun ʿayār şīvesi birle yigit kön͡gli ḫazīnesidin ṭāḳat metāʿın tārāc ḳılur irdi:

(11) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Muni͡ng almasıġa ḳolın uzatıp

Ani͡ng şeftālūsın bu dağı barışıp

Yüz utru baḳışıp eylep (12) şükr-ḫand

Olar külmek ile öyge tolup ḳand

Ḳılıp biri birin her dem der-āġūş

Şarāb-ı vaṣl eyler irdiler nūş

Ve çūn dest-bāzlıḳdın fāriġ bolup kār-sāzlıḳġa meyl ḳıldılar (14) irse çerāġnı öçürdiler ve yük üstinge çıḳıp yattılar ḳażārā yıġaççıdın şurfeī (15) peydā bolup irdi ḫatunı eşitip bildi kim iri sefer ḳılur-men dimegi birle bu ḥālnı **[162a]** (1) taḫḳīḳlamak bahānesi üçün irken maʿşūḳıġa āheste aydı kim mendin āvāz birle sorġıl (2) kim muḥabbeti͡ng ma͡nga ziyāde mudur yā iri͡ngge mu dip didi. Yigit aydı ki ey nāzenīn ma͡nga amraḳ (3) mu-sin yā iri͡ngge mu. Ḫatun cevāb berdi kim bu ne sözdür ki aytur-sin ḫatun ṭāyifesiġa (4) ʿādetdür ki sehv ü ġaflet ve nefs ü şehvet üçün her ḳısm kişini dost tutarlar (5) ve olarnı͡ng ḥüsn ve nesebleriġa baḳmaslar ve yaḫşı yaman efʿālın ılġamaslar Ve çūn (6) anı͡ng birle nefs ḥācetin revā ḳılurlar irse yene birini͡ng ḳaydıda bolurlar:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(7) Çünki biridin ḳıldılar ḥācet revā

Dağı bolurlar birige āşinā

Ammā özining iri tendeki cānı (8) ve köñglideki īmān meşellik bolur dīdening nūrı ve köñgülning sürūrı irür:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(9) Żarūret bolsa keçgümdür bu cāndın

Velīkin keçmegümdür hergiz andın

ʿÖmridin ve yaşlıḳdın (10) berī yemesün ol ḫatun kim irini öz vücūdıdın ming mertebe artuḳ bilmey durur (11) ve tamām tirikliki sermāyesini anıng bir nefes ve ferāġat ve rāḥatıġa ṣarf ḳılmaydur:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(12) Sendin özgedin ümīd etsem vefā körmey ḳalay

Ol ḥayātım kim sañga ṣarf olmaġay bolsun ḥarām

Yıġaççı (13) bu sözni ḫatundın eşitti irse añga mihr-bānlıḳı ziyāde boldı ve şefḳatı arttı özige aydı ki (14) ol ḫod mañga ʿāşıḳ-ı zār ve ġamdın bī-ḳarār irken estaġfiruʾl-lāh men anıng ḥaḳḳıda (15) bed-gümān bolup irken-men eger ṣabr ḳılmaġan bolsam irdi añga bī-vech żarar yetkürüp **[162b]** (1) ḥaḳ taʿālāġa günāh-kār bolur irdim ve çünkim ol mañga köñglide muḫliṣ ve muʿteḳid irken eger sehv ve ġaflet (2) yüzidin ḫaṭā ḳılsa anıng iʿtibārı bolmaġay bu cihānda ne kişidür ki anı şeyṭān vesvās ḳılıp (3) günāh ḳılmadı bolġay:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳaydadur ol ādemī[907] kim iteki bulġanmadı

Ḥālā ṣalāḥ bu kim (4) olarnıng ʿişretlerin bozup bī-ārām ḳılmaġay-men bu ʿamel kim ḫaṭā birle ḳılur bolsalar ne (5) ḳaṣd birle anıng üçün kim şermlerin tökmegey-men ve mañga kerek kim ḫatunumnıng hüneriġa ḳaraġay-men ne ʿaybıġa[908]

(6) **Ḳıṭʿa**

[907] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T208a-14
[908] Şiirin bir beyti gibi yazılmıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T208b-1, 2

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bolsa ger miṅg ʿaybıṅg içre bir hüner

Dost körmes ol hünerdin özgeni

(7) Pes ol ornıda ḫāmūş olturdı kim olar ʿişret işidin fāriġ boldı ve kiçeniṅg ḳara ʿalemi (8) nigūn-sār boldı ve kündüzniṅg aḳ livāsı köterildi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bu cihan menziliġa keldi bu kün

Tuttı ol (9) cām-ı ʿadem yolını tün

Ol bī-gāne yigit yolın tuttı ve ḫatun ornıda yatıp ḳaldı yıġaççı (10) āhestelik birle ornıdın ḳoptı üstün ḫatunı ḳatıġa çıḳtı ve luṭf mudārā birle yüzindin (11) terini arıttı ve aytur irdi kim ol mekkāre firīb birle közin açtı irini kördi fiʾl-ḥāl ḳoptı (12) aydı:

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Yarudı ṣubḥ-ı saʿādet ki yār keldi yanıp

Hezār şükr ki ol ġam-güẕār keldi yanıp

Harmaṅg (13) ḳaçan keldiṅgiz. İri aydı vaḳt kim sen bir bī-gāne birle viṣāl nihālıdın murād mīvesin yeyür irdiṅg (14) ammā bildim kim ol işiṅgizler hevā-yi nefs żarūretidin irken seniṅg ḫāṭırıṅgdın uşol (15) yigitke āzār bermedim tiriklikiṅgni meniṅg üçün tiler iken-sin ve közüṅg nūrını meniṅg **[163a]** (1) cemālım birle müşāhede ḳılmaḳnı saḳlar irmiş-sin her yaman iş ḳılsaṅg sehv yüzidin (2) bolsa kerek imdi maṅga lāzım boldı ki ol yārnı yaḫşı riʿāye ḳılġay-men. Sen imdi ḳorḳmaġıl (3) ve meni becel ḳılġıl ki seniṅg yādıṅgda nā-ḥaḳ endīşe sehv iken ançа gümān ḳılıp-men irdim. (4) Ve ḫatun hem ḫīle-āmīz sözler tola ḳıldı ve köṅgülleridin ġubār köterildi ve yıġaççı (5) sīnesi kīnedin pāk boldı irse ʿözr tilin açtı ve aydı ki:

Beyt[909]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Günāhıṅg bolsun (6) ḥaḳ aldıda nā-būd

[909] Bu beyt diğer nüshada nesirle ifade edilmiş. T208b-3, 4

Ne sendin men dik olsun teñgri ḫoşnūd

Bu meṣelni añga kiltürdüm ki tā ki sizler (7) hem yıġaççı dik bed-kār ḫatun sözige fırīfte bolup ḳaldı bu mekkār ḳarġanıñg efsūnıġa (8) fırīb yemeñgizler ve anıñg rızḳ şuʿbedesi birle kim andın ḳan būyı kelür yoldın çıḳmañgızlar

(9) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bolmaġıl maġrūr düşmenniñg sözinge zinhār

Ḳılmaġıl tā ʿāḳıbet āh-ı nedāmet bī-şumār

Her düşmen kim (10) kişige ḳaṣd ḳılmaḳġa ḳudreti yetmese ḥīleler birle özin yavuḳ keltürüp ve naṣīḥat pīş tutarlar kim (11) maḥrem bolur Ve çūn esrārıdın vāḳıf boldı irse furṣat tapıp işiġa şurūʿ ḳılur ve her (12) zaḫm ki urar otluġ ṣāʿiḳa dik cān ḫarmanıdın özgeni köydürmes ve ḳażā oḳı (13) yañglıġ bī-ḫaṭā murād nişānesidin bölek keteʾlmes. Ḳarġa aydı {ey}[910] yār-ı dil-āzār bu ne bī-taḳrīb sözlerdür (14) āḫır körmes mü-sin kim bu ẓulm kim mañga vāḳiʿ boldı ḥīle ve mekriġa ne münāsebeti bar hīç ʿāḳil (15) ġayrnıñg āşiyānesi üçün özini mundaġ rencke salmas ve men bu ḫārlıḳ ve zārlıḳnı **[163b]** (1) öz iḫtiyārım birle ḳabūl ḳılmadım ve her kişi bilür kim mañga ʿuḳūbet ḳarġalarġa muḫālefet (2) bolġanımnıñg cezāsıdur. Vezīr aydı mekrniñg[911] başı ammā ʿameliñg durur sen bu nevʿ raġbet (3) birle bu ʿuḳūbetke ten berdiñg ve köñgüldeki intiḳām taṣavvuruñg taṭlıġlıḳı bu ʿaẕāb açıġlıġın (4) yandurup dururlar bisyār kişiler düşmen helāki üçün özlerini ölümge rıżā berdiler (5) Velī-i niʿmetleri ḥaḳḳını edā ḳılmaḳlarını közlep başların fenā yelige iperdiler ve ol (6) meymūn yañglıġ kim özini ölümge ve yārānlarınıñg intiḳāmını[912] ḥāṣıl ḳıldı. Şebāheng sordı (7) kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Vezīr aydı kiltürüpdürler kim gürūhī meymūn bir cezīreni meʾvā (8) ḳılıp irdiler andaġ {höl}[913] ḳuruḳ mīveler bisyār irdi āb u hevāsı olar mizāclarıġa muvāfıḳ (9) ve sāz-kār bir küni uluġlarıdın cemʿī bir dıraḫt sāyeside olturup irdiler her bābdın (10) sözler aytışur irdiler ki bir ayıġ ol cezīrege keldi ve ol cemʿiyyetni kördi irse (11) olarġa ḥasedī yedi özige aydı revā mudur ki men taġlarda miḥnet birle kün keçürür-men (12) ve giyāh yıldızını ġıḏā ḳılur-men bu meymūnlar uşbu pākīze ve ḫurrem ter ü tāze mīveler yeyürler (13) ve sāye içre yaşıl ḥarīr dik sebze üzre olturur irdiler:

Beyt

---

910 T209a-11

911 +nin tekrar yazılmış.

912 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T209b-5

913 T209b-7

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Raḳībler Çūn bahār vaṣlıda (14) açıldılar gül dik

Ne bolġum-men ḫazān u hecr ara berg ü nevāsız-men

Pes nāgāh ol mecmaʿ ara özin (15) evürdi tā ki sitem teberi birle olarnıñg ḥużūrları bināsın zīr ü zeber ḳılġay tāmāmī[914] [164a] (1) meymūnlar anı araġa alıp hücūm ḳılıp ʿāciz ḳıldılar bu bī-çāre ayıḳġa zaḫm urdılar (2) cerāḥat taptı ve ārzū nihālıdın murād mīvesin yemeyin ʿişreti dıraḫtınıñg şāḫı sındı (3) [ebimge] dağı yetişmağın cürʿa-yı ʿayş taşı urdı cefā iligi murādım cāmın sımayın. El-ḳıṣṣa ayıġ (4) tamām zaḫmlar birle meymūnlar arasıdın ḳaçıp ḳutuldı ve özin taġḳa yetkürüp feryād (5) fiġān tarta başladı ve ayıġlardın cemʿ ü keşri anıñg ünin eşitip ḳatıġa keldiler Ve çūn (6) anı ol ḥāl birle kördiler irse vāḳiʿ anı sordılar ol keçken aḥvālın taḳrīr ḳılġan- (7) dın keyin {aydılar}[915] ne āb-ı rūy ve ne nāmūsdur kim ḳavī-heybet ayıġ ve żaʿīf-peyker meymūnlardın mundaġ (8) şikest yegey ve hergiz ḳadīmü'l-eyyāmdın bizniñg ata-babamızġa uşbu ḥāl rū bergen imes (9) ve eger munıñg tedārükin ḳılmasañgızlar tā ḳıyāmetġa tegrü bu bed-nāmlıḳ evlādımızda ḳalur şalāḥ budur kim (10) hem-dāsitān bolup ittifāḳ tüzüñgizler[916] tā bir şeb-ḫūn birle ḥayāt künin olarġa tīre ḳılġay-miz (11) ve ceng ġubārıdın ümīdleri dīdesin ḫīre eylegey:

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Çarḫ cevridin amān tapsaḳ eger

Eyleli düşmen (12) ilidin zīr ü zeber

Ḳahr birle çafġay-miz başların

Ḳoymaġay-miz hīç ḳurı başların

Ve ayıġlarnıñg (13) ġurūrı ve tekebbür tamurları ḥareketke keldi irse heme lāf u güzāf urmaḳ bile aydılar. (14) Heme ser-cengī zamān olar mūr, biz ejdehā-yı zamān, eger başları üzre aṭ salġumız birinıñg (15) başın ḳoymayın alġumız. Pes añga ḳarār berdiler kim bu kiledurġan kiçe ceng otın yandurġay- [164b] (1) lar ve anı meymūnlar ʿömriniñg ḫarmanıġa urġaylar. Hengāmī[917] kim künniñg altun çengālı (2)

[914] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T209b-15
[915] T210a-5
[916] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T210a-9
[917] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T210a-15

şīr-i āsmān bīşesidin [918]"فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ" çeşmesi sarı meyl ḳıldı ve yulduzlar ayıġları (3) felek tağıda yöriştiler.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ḳuyaş şāhı maġribġa çekti sipāh

Aṭı tuvaġıdın boldı ʿālem siyāh

(4) Yaʿnī "İskender künni kördi kim ıssıġlıḳdın ḳaynar çeşmelerge batar" eger ḳırāʾat "حَمِئَةٍ" bolsa hem (5) uşbudur eger hemze birle oḳısalar "حَمِئَةٍ" veyā "حَمِئَةٍ" çeşmesi sarı bu ḥīn maʿnā ḳara balçıḳ (6) suyı ālūde bolġan çeşmege batar dimek bolur ve eger kūh-sārnıng ayıġları be-yek-bār meymūn- (7) lar cezīresige şeb-ḫūn urdı.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Heme ḫışm kīn birle yügürdiler

Cihānnı cihān üstige urdılar

(8) Ve bī-çārelerni ḫaber tapġunça ḳoymay orun orunlarıda basıp aldılar ve azları (9) bisyārlardın öltürür irdiler ve azların cerāḥatlik ve nedāmetlik ḳaçıp ḳutuldılar (10) ayıġlar çūn ol cezīreni pākīze ve sīr-mīve kördiler anda mutavaṭṭın boldılar ol cefā- (11) dīde sitem-keşīde ayıġnı pādişāh köterdiler ve her mīve ki meymūnlar ẕaḫīre yıġıp idiler (12) anı taṣarruf ḳıldılar:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilātün fāʿilün

Allāh Allāh kim yıġıp irdi kimler yediler

Ḳażārā meymūn pādişāhı cemīʿ umerā (13) ve muḳarrebleri birle şikārġa çıḳıp ol kiçe ṣaḥrāda ḳonup irdi irtesi ḳararġan (14) ʿālem ḳuyaş yüzlükler çehreleri dik aḳardı ḫūrşīd ü cemşīd şīşe reng (15) {taḫt}[919] üstünige {bardı}[920]

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

[918] …siyah balçıklı bir su gözesinde batar (gibi)… Kur'an, Kehf 86.
[919] T210b-13
[920] T210b-13

Şehī taḫt üzre tuttı maḳām

Yıḳıldı serir üstidin şām şām

Ol cezīre sarı yanıp **[165a]** (1) kilür irdiler kim zaḫm-zede ẓulm-resīde bolup ḳaçḳan meymūnlardın cemʿī olar aldıġa (2) uçradılar ve ayıġlar sitemlerin taḳrīr ḳılıp melīkleridin dād tilediler ve olar (3) bu ḥādiṣelerin a͡ngʿlap nedāmet ḳolı birle ḥasret sīnesige urdı ve aydı dirīġ kim babalarımdın[921] (4) ḳalġan mülküm ḳolumdın çıḳtı ve ḥayf kim ol ḫazīnelerim düşmen taṣarrufıġa kirdi āḫır (5) ḳara baḫtım miḥnet tofraġın başımġa urdı ve ʿāḳıbet bī-vefā devlet mendin yüz evürüp (6) turdı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Būstān-i dehrdin berg ü nevāyī körmedim

Çehre-i iḳbālıdın reng-i ṣafāyī körmedim

Ḥīledin bütken (7) cihān mülkiġa ḳılma iʿtimād

Çünki mundın fitnelik mihnet-sarāy körmedim

Ve özgeler heme bu melīkler mülāzemetide irdiler (8) menāl ve ehl-i ʿiyālleri ayaġıġa tüşkenige feryād u fiġān çektiler ve olar ara bir meymūn bar (9) irdi kim atı[922] meymūn, aḳl u ferāset ve tedbīr-i pür-kiyāsetde hemeleridin ziyāde irdi ve şāh ve raʿiyyet (10) barça anın͡g kin͡geşige işenür irdiler:

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Besī rūşen velī ṣāḥib żamīri

Tüzük (11) tedbīr ile iḳlīm güheri

Züḥal şākird a͡ngʿa sözler bilişde

ʿUṭārid çākeri ḫaṭlar bitişde

(12) Meymūn melīkini ḥayrān ve özini serger-dān kördi irse naṣīḥat tilin açtı (13) ve aydı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[921] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T211a-2
[922] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T211a-8

Eylesen͡g miḥnet çaġı āh [u] fiġān

Bu işin͡gdin körge-sin ikki ziyān

Biri ol kim (14) dostlar ġam-gīn bolur

[Hem] ikinçi düşmen olġay şād-mān

Belā yetkende cezaʿ u fezaʿ eylemek bendeni (15) ṣevābdın maḥrūm ḳoyar ve mundaġ ḥādiṣelerde iki işdin bölek nemese pāyide bermes biri **[165b]** (1) ṣabr ḳılmaḳ kim "اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ اَلْفَرَجِ"[923] ḥükmi birle necāt eşikinin͡g açḳusıdur ṣabr yaʿnī "işler (2) küşāyişinin͡g kelīdi irür."

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿilün

Murād genci eşiki açḳusı ṣabr

Eşik itilse anı açḳuçı ṣabr

(3) Elem resmide kişinin͡g żamīri <közgüsidin>

Sitem ġubārıdın <bilgil> arıtḳuçı ṣabr

İkinçi yaḫşı tedbīr işletmek kim (4) ʿāḳil kişinin͡g ḫāṭırıdın kin͡geş lemʿa ursa maẓlūmlar aḥvālı kiçedin ḳaran͡gġuluḳnı (5) köterür:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bir kiçelik fikri birle min͡g yıl işni an͡glanur

Tedbīr-i dürüst cemʿ etip ḳoysalar bolur

Yüz pāre kön͡gül (6) cerāḥatıġa merhem

Ṣubḥ-ı demde her duʿā ḳılsa bolur

Meymūnlar pādişāhı meymūnnın͡g bu sözleridin endek (7) tesellī taptı ve aydı kim bu iş çāresin neçük ḳılsa bolur. Meymūn ḫalvetī tiledi ve aydı ey melīk (8) menin͡g ferzendlerim ve uruġ ḳayaşlarım ol sitem-kār ilgide ölüpdürler men (9) olarsız ne ʿömrdin leẕẕetī tapġum durur ne tiriklikdin rāḥatī:

[923] Sabır mutluluğun anahtarıdır.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bolġusı sensiz tirik (10) yörmek velī

Ol tiriklikdür meniṉgki ölmekdin beter

Çün ʿāḳıbet ölmekimdin lāzım durur (11) ḫᵛāhiş ḳıladur-men kim batraḳ özümni bu fenā menzilidin beḳā meʾvāsıġa alıp salġay- (12) men ve ḥaḳīr cānımnı ve ʿazīz dostlarımġa niṣār eylesem ol ẓālimlerdin intiḳām (13) alġay-men. melīk aydı ey meymūn düşmendin intiḳām alġandın özüṉgniṉg tirik bolġanıṉg yaḫşı- (14) dur öz ölüp anı öltürmekdin ne sūd bolġay. Meymūn aydı ey melīk maṉga bu ḥālda (15) tiriklikdin ölüm yaḫşıdur çūnkim köz nūrı ferzendler cemālların körmekdin **[166a]** (1) tāze turur ve olar tofraḳda kömülüpdürler ve köṉgül ḫoşluġı hem-ḫāneler ṣoḥbetleri (2) birle bolur ve olar ʿömrleri ḫarmanı ecel boranı birle savrulupdur ve tiriklik (3) ḳılmaḳ māl menāl birle irür ve heme ʿömrümde cemʿ ḳılġanım düşmenler talanıġa (4) ketipdür imdi maṉga evlā bu kim niʿmetiṉg ḥaḳḳı revā ḳılmaḳ birle ʿālemdin yaḫşı aṭ birle (5) ketkey-miz.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yaḫşı aṭ tapmaḳ kişige yetse[924] ölüm ne ġam

Devletī budur ki her nā-merdġa yetmes behem

(6) Ve saṉga vaṣiyyet budur kim ölgenimni dirīġ bilmegey-sin ve ammā dostlar birle ʿişret (7) bezmide oltursaṉg vefā-dārlıġımnı yād ḳılġay-sin:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Eger meclis tüzüp oltursaṉgız şād

(8) Ki bu maḥrūmnı hem eyleṉgizler yād

Melik aydı bu mühim encāmın neçük fikr ḳıldıṉg. Meymūn aydı (9) tedbīr ol kim olarnı mürd-āzmāy beyābānıda semūm otıġa köydürgümdür ḥālā ṣalāḥ (10) bu kim buyurġıl tā ḳulaḳlarımnı üzüp alġaylar ve ḳol futumnı sındurġaylar (11) ve kiçe bolġay meni bu ḥāl birle ol cezīre kim mekānımız irdi iltip taşlaġaylar (12) ve munı ḳılġandın keyin bu ṣaḥrānıṉg her cānibiġa tarḳaşıṉgızlar iki künni ötkezip (13)

[924] İki kelime takdim tehir yapılmış.

üçünçi küni barsan͡gızlar ol cezīreni düşmenlerdin ḫālī körgey-sizler (14) ve menzillerin͡gizlerde andaġ bī-ġam olturur-sizler kim men ayıġlardın anda hīç żarar (15) yetmes ḳılay. melīk meymūnnın͡g ḫ̆āhişi birle buyurdı kim tā ḳulaḳların tişlep üzdiler ḳol ayaġın **[166b]** (1) uşattılar ve cezīre kenārıġa iltip taşladılar ve özleri her sarı perākende boldılar (2) meymūn anda nāle feryād ḳıla başladı andaġ kim anı eşitmek birle ayıġlarnın͡g taş baġrı (3) iridi taġ ṣadādın efġān çeker irdi tā kim seḥer boldı ayıġlar pādişāhı ol sarıġa çıḳıp (4) irdi āvāzın eşitip ḳatıġa bardı Ve çūn anı ol ḥālda kördi irse bā-vücūd kim kön͡gli (5) ḳatıġ irdi an͡ga raḥm ḳıldı ve aḥvālın sordı meymūn ferāset birle bildi kim ol ḳavmnin͡g (6) pādişāhı durur fi ʾl-ḥāl an͡ga duʿā ve ṣenā körgüzdi:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Derd otıda cism-i zārım taptı ḳıl dik (7) pīc u tāb

Körgil raḥm eylegil ḥālım boldı köp ḫarāb

{Aydı ki}[925] ey melīk men meymūnlar pādişāhının͡g vezīri (8) durur-men ve anın͡g birle şikārġa çıḳıp irdim ve şeb-ḫūn kiçesi munda irmes irdük irtesi (9) kilür irdük kim bu ḫaberni eşittük meymūnlar pādişāhının͡g menin͡g tedbīrimġa köp işençi (10) bar irdi sordı kim bu iş çāresin ḳandaġ ḳılur-sin men aydım maṣlaḥat ol kim ayıġlar pādişāhıġa (11) iṭāʿat ḳılġay-miz ve ger ne biznin͡g olar birle muḳāvemet ḳılurġa ḳuvvetimiz yoḳ durur.

[Beyt]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(12) Ger ḥarīfin͡g ser-i mūyın ḳılmas-sin ḫam

Ḥabīb boynun͡gnı igip, ḫıẕmetini tut muḥkem

Bu sözni eşitti irse (13) man͡ga açıġı keldi ve men bu bābdın yene naṣīḥat aytıp irdim ġażabı ziyāde boldı bu ayıġlar devlet-ḫ̆āh (14) irken ḳolın ve futın ḳulaḳ burnın żāyıʿ ḳılıp olar ḳatıġa iltip taşlan͡gızlar tā köreli kim ḳaydaġ (15) ḥimāyet ḳıladur. Pes bu ḥāl birle mundaġ taşladılar ve ḫıẕmet-kārlıġımġa dil-āzārlıḳ cezāsı berdiler. **[167a]** (1) Ve munı {aytıp}[926] andaġ derd birle yıġladı[927] kim ayıġnın͡g bī-raḥm kön͡glige teʾṯīr ḳılıp bī-ḥayā közidin yaşlar aḳtı.

[925] T212b-3
[926] T212b-12

(2) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nāle ḳılsam taş baġrı ḫūn bolur

Yıġlasam deryā heme ceyḥūn bolur

Melik sordılar ḥālā meymūnlar (3) ḳaydadurlar. Cevāb berdi kim beyābānī bardur kim mürd-āzmāy dirler olar anda bardılar ol (4) ḳaṣddadurlar kim her ṭarafdın leşker-i cerrār[928] sipāh-ı ḫūn-ḫ͡ār yıġıp sizler üzre şeb-ḫūn (5) urġaylar. Ayıġlar melīki ıżṭırābġa ḳaldı ve aydı ey meymūn munı͡ng çāresi ḳandaġ (6) ḳılur-miz aydı bu ḥāldın ḫāṭırnı cemʿ ḳılı͡ng eger meni͡ng ayaġım bolsa irdi silerni (7) olar üzre başlap barur irdim ḫıẕmetin ḥaḳḳın ve yaḫşılıḳ ecrin bilmegenlerdin (8) demār çıḳarur irdim. melīk aydı maʿlūm boldı kim sen olar menzillerin yaḫşı bilür (9) irken-sin ve eger bizlerni olar üzre başlap barsa͡ng besī minnet-dār bolġumızdur (10) ve hem olardın intiḳām almaġlıḳ birle maḳṣūdu͡ng ḥāṣıl ḳılġay-sin. Meymūn aydı (11) men ḳaydaġ barayın. melīk aydı men seni alıp barmaḳnı͡ng çāresin ḳılur-men pes āvāzī (12) ḳılıp irdi heme umerā dil-āver leşker anda ḥāżır boldılar ve ṣūret-i ḥālnı olarnı beyān (13) ḳıldı buyurdı kim āgāh bolu͡ngızlar bu kiledurġan kiçe meymūnlar üzre barġu-mız (14) durur. Pes barçaları ceng esbābın müheyyā ḳıldılar irse ve namāz-ı şām irdi kim meymūnnı (15) bir ayıġġa yüklediler yördiler tā kim ol beyābān başıġa bardılar ve yol andaġ çöl irdi kim **[167b]** (1) bulut anı͡ng hevāsıda teşnelikdin örtenür irdi ve ay peyki[929] üstündin ötkünçe (2) {yolların}[930] bütürür irdi ve cihān humāy ve hem anda barsa merkez noḳṭası dik anı͡ng dāyiresidin çıḳaʾlmas (3) irdi ve ʿālem girdi ḫayāl içre ḳadem ḳoysa ḳıyāmetġa tegrü yörür irdi velī ber ser-ḥaddıġa yete'lmes (4) irdi ve her nefes bād-ı semūm eser irdi kim her nemersege tigse fiʾl-ḥāl su ḳılur irdi ve ḳum (5) tofraḳını tāblıġ tennūr yañlıġ tefsān eyler irdi ve semūm cihetidin anda hīç cān-ver (6) tirik bolaʾlmas irdi ve her giyāh ol yerdin baş çıḳarmaġunça bolmayın yıldızı köyer irdi.

(7) **Naẓm**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Beyābān vāsiʿ pür-meḫāfet

Anı͡ng her ḳadem-gāhı mi͡ng āfet

Yeri taş ve taşı āhen zebānı

---

927 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T212b-13
928 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T213a-1
929 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T213a-14
930 T213a-14

(8) Ḳızngan kūre dik āteş hevānı

Meymūn aydı aşuḳuş birle yürüñgizler tā kim tañg atgunça ḳoymayın (9) olarġa yetip ʿömrleri ḫasdin boran dik süfürgey-miz ve ayıġ ol ecel meydānıġa andaġ şiddet (10) birle ḳadem ḳoydılar ki bād-ı[931] semūm germ ḳademlıḳda olar birle berāber kileʾlmes irdi ve ṣarṣar itik- (11) likde ḳademleri ġubārın kötereʾlmes irdi tā kim ṣubḥ boldı ve āf-tāb çıḳtı velī meymūn- (12) lardın hīç eṣer tapmadılar. Ve meymūn dağı aytur irdi kim siz tīz yörüñgler tüş (13) vaḳtıda tīre rūzgārlarnıñg ḳaraların alġumızdur. Ayıġlar uşandaġ sürʿat birle (14) barur irdiler tā vaḳtī boldı kim kün āsmān evciġa örledi ve āf-tāb şemʿiniñg şuʿāʿı (15) ol beyābānnı ḳızıttı kim her kim hevāġa baḳsa pervāne dik kül bolur irdi her kişi yerge ḳadem ḳoysa mūm [168a] (1) yañglıġ irir irdi:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Hevā[932] bī-ḥad ḳızımaḳdın nefes birle çıḳıp otlar

Her iki lebini şemʿī yañglıġ köydürür (2) irdi

Kelip her laḥẓada otluġ semūm cān-güdāz {anda}[933]

Her bir şuʿle birle yād[934] dūzaḫdın berür irdi

Cihān mundaġ (3) tefsān bolmaḳ birle be-yek-bār şūm şimālı esti ve yıraḳdın ḳızıl ot dik kele başladı ayıġlar pādişāhı (4) sordı kim bu ne beyābāndur kim heybetdin köñüller tāb yiyür ve cigerler ḳurur ve ol ne irür kim (5) ot şuʿlesi dik bizni köydürür küllī kelür. Meymūn aydı ey sitem-kārlar bu ecel beyābānı durur (6) ol kim kelür ölüm segi irür köñgliñgni ḫoş tutġıl kim eger miñg cānıñg bolsa biri ḳutulmas. Bu sözde (7) irdiler kim semūm otı yetti meymūnlarnı ve ayıġlarnı köydürdi kim birleri hem sālim ḳalmadı. Üçünçi (8) küni kim vaʿde añga ḳarār tapıp irdi meymūnlar pādişāhı heme tābiʿlerini cemʿ ḳılıp ol cezīrege (9) kildiler irse şehrlerin düşmendin ḫālī taptılar ve her birleri öz vaṭanlarıda (10) ḳarār taptılar:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bardı ġamnıñg şāmı evürdi feragat ṣubḥ-ı dem

[931] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T213b-8
[932] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T213b-15
[933] T214a-1
[934] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T214a-2

Yoḳ bolup miḥnet ḳışı (11) devlet yazı boldı be-hem

Bu meṣelni aṅga kiltürdüm tā melīk maʿlūm bolġay kim kīne ehllerige intiḳām (12) üçün cānların keçipdürler dostlarnıṅg ḫoşnūdluġın istep özlerige ölümni (13) lāzım ḳılıpdurlar ve men kār-şināsnı uşbu ḳabīledin bilür-men ve mundın ilgeri kār-şinās- (14) nıṅg köp ḥīle ve firīblerin tecribe ḳılġan irdim Ve çūn kār-şināsnı bu vaż‘ bilen (15) kördüm muḳarrer ḳıldım olar mekr tedbīrlerde besī ber-kemāl irürler:

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilün

[168b] (1) Eşitip irdim ki āfet-i cān-sin

İmdi kördüm hezār çendān-sin

Maṣlaḥat oldur ki ol bizge (2) aḫşamlıḳ bergünçe biz aṅga irtelik bergey-miz ol bizniṅg ḳanımızını tökkünçe biz anıṅg başını (3) sökkey-miz. Şebāheng bu faṣl sözlerni eşitti irse ḫoş ḳılmadı ve aydı bu ne bī-raḥmlıḳ (4) ve köṅgli ḳatıġlıḳ turur kim faḳr biznıṅg hevā-dārlıḳımızını istep bu ḥālġa ḳalġay, biz dağı anıṅg (5) mecrūḥ vücūdın ʿuḳūbet otı ve imtiḥān būteside köydürgey-miz ve sen eşitmetmediṅg (6) bolġay aytıpdurlar kim:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Muḥabbet gül-şenin özüṅg ki yād eylegey-sin

Miḥnet-zedeniṅg köṅgli{ni}[935] (7) şād eylegey-sin

Pes buyurdı tā anı ikrām ve iḫtirām birle köterip alıp öz maḳāmlarıġa (8) yandılar. Vezīr aydı ey melīk meniṅg sözimni ḳabūl etmediṅg bārī özüṅgni ḫod (9) iḫtiyāṭda tutġıl çūnkim bu ḳarġanıṅg munda kilmeki sarıġ ḳuşlar işleriniṅg (10) fesādın ve ḳarġalar mühimiṅg ṣalāḥıdın özge netīce bermes. melīk ol mihr-bān (11) vezīrniṅg naṣīḥatın ḫār tuttı bu kār-şinās anıṅg ḫıẓmetiġa andaġ muḥkem bel bağladı kim (12) hīç vaḳtġa mülāzemet ādābın bāḳī ḳoymas irdi ve mülāzimniṅg her birlerin bir yaḫşı (13) iş birle ḫoşnūd eylep özige vāsıṭa ḳıldı bu ṭarīḳ birle kündin künge melīk aldıda (14) mertebesi ulġayur irdi tā taḳarrubı aṅga yetti kim esrār {maḥremi}[936] boldı ve anıṅg iḫlāṣın (15) kemāli naṣīḥatları menfaʿatların bārhā āzmūde ḳıldılar irse heme melīk işideḳı kiṅgeş **[169a]** (1) aṅga ḳoydılar irse ve her mühimġa anıṅg tedbīri birle

[935] T214a-6
[936] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T214b-14

şurūʿ ḳıldılar bir kün ʿālem meclisde (2) olturup irdiler fīrūz man͡ga bisyār elem ve īzā yetkürdi men anın͡g ḥaḳḳıda hīç günāhī (3) ḳılmap irdim tā kim öçümni almasam {ḳarār}[937] almaġum[938] durur bu maḳṣūdum bābıda müddetī tefekkürler ve taṣavvur- (4) lar ḳıldım ve āḫır bī-gümān bildim tā men ḳarġalar ṣūretidedür-men murādımġa yetelmes (5) ve men ʿālimlerdin eşitip irdim ki eger kimerse ẓālim ve sitem-kārdın cefā tartḳan bolsa kön͡glini (6) ölümge tigip özini otda köydürse her duʿā ki ol ḳılur icābetke yeter eger melīk ḫ̆āhiş (7) ḳılsa buyurġay tā meni köydürgeyler şāyed ki ol ıssıġ bedenimge teʾs̱īr ḳılġanda ḥaḳ taʿālā- (8) dın tilegey-men kim meni sarıġ ḳuş ḳılġay mekr ve ḥīlesi birle ol sitem-kārġa ḳudret tapḳay-men (9) ve andın intiḳāmımnı alġay-men. Ve bu eṣnāda ol vezīr kim kār-şināsnı öltürgeli teʾkīd ḳılur (10) irdi ve aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İki nergis dik ḥayāsız lāle dik kön͡gli ḳara

İrmes sūsen dik olma iki yüzlük (11) alta til

Ey melīk bu dağı özgeçe mekr durur kim inşā ḳılur:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İrür başdın ayaġı dīv ile ten͡g

(12) Firībi birle zīrekler bolur deng

Munın͡g bülend ẓātın köydürüp külin selsebīl suyı birle (13) ḥamīr ḳılsalar hem henūz nā-pāk gevherī pāklıḳıġa tebdīl tapmas.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāilātün fāʿilün

Sen yamandın yaḫşılıḳ ḳılma (14) ümīd

Bolmaġay zengī yumaḳ birle sefīd

Ve eger biʾl-farż anın͡g ḫasīs vücūdı ṭāvusluḳġa (15) yā sīmurġluḳḳa evrülsün dağı iʿtiḳādı ḳarġalar sarı turar ol sıçḳan yan͡glıġ kim **[169b]** (1) ādemī-zād ṣūretige alıp berdi yene öz aṣlıge meyl ḳıldı āf-tāb-ı ʿālem-tāb ve feyż-baḫş bulut (2) ve rāḥat-

[937] T215a-3
[938] Olumsuzluk eki eksikti; diğer nüshadan ilave edildi. T215a-3

efzāy şimāl şebātlıġ {taġ}[939] birle ülfet tutmadı. melīk sordı kim neçük irken ol. (3) **Ḥikāyet:** Vezīr aydı keltürüpdürler kim bir zāhid su lebide ṭahāret ḳılıp olturup idi (4) bir bāz fervāz ḳılıp anda yetti sıçḳan balası anıñg aġzıda irdi tumşuḳıdın (5) acrap zāhidniñg aldıġa tüşti zāhid anı kördi irse raḥmi keldi öyge alıp bardı ve ḫāṭırıġa (6) endīşe tüşti kim eger bu sıçḳan ẕātıda tursa öyge ziyān yetkürgüsidür ol zāhid her ne (7) tilese icābet bolur irdi duʿā ḳıldı irse īzid ü taʿālā ṣāḥib-i ṣūret ḳız eyledi kim (8) bī-nihāyet zībā-ṣūretlik tüzük ḳāmetlik rūşen-rūyluḳ āşüfte-mūyluḳ andaġ kim (9) ruḫsārı āf-tāb ġurbet otın ay ḫarmanıġa ot salur irdi ve zībā zülfi ḳara (10) tün köñglidin tütün çıḳarur irdi:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Servġa zībā ḳademi köp ṭaʿneler eyler idi

(11) Ayġa kün yañglıġ cemālı ḫandeler eyler idi

Zāhid kördi kim ṣūretīdür maḥż-ı luṭfıdın āferīde bolġan (12) anı bir mürīdġa sipāriş ḳıldı tā kim öz ferzendi dik perverīş ḳılġay. Mürīd pīrniñg (13) emrin tutup añga terbiyet eyledi kim endek furṣatda bāliġ boldı ve bir aḫşam zāhid añga (14) ey ferzend belāġatke yetip-sin ve seni bir kişige nisbet ḳılmasḳa çāre yoḳ turur ve men (15) bu işni seniñg rıżālıġıñg birle ḳılur-men imdi ve ādemī veyā peri veyā her maḫlūḳāt kim aʿlādın **[170a]** (1) esfelge bardurlar olardın özüñgge kiyev iḫtiyār ḳılġıl tā seni añga bergey-men. (2) Ḳız aydı andaġ iri ḫ̆āhiş ḳılur-men kim ḳudretlik ve şevketlik bülend mertebe bolġay. (3) Zāhid aydı ol ṣıfatlik ir āf-tābdur, ḳız aydı andaġ bilür-men kim ol felek (4) üstidaġı nemerselerniñg hemelerige ġālib bolġay meni añga bergil. ʿAleʾṣ-ṣabāḥ kim fermānı (5) birle āf-tāb maşrıḳ ufḳıdın ṭulūʿ eyledi:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün

İrte tuttı ḫusrevi ḫār

Nīlūfer ṭāḳ üstide (6) ir

Zāhid aydı āf-tāb bu ḳızımnı kim beġāyet cemīledür ḫ̆āhiş ḳılur-men kim seniñg nikāḥında (7) bolġay çūnkim mendin tuvānā ḳuvvetlik kiyev tileydür. Āf-tāb bu sözni eşitti irse ḫacāletdin (8) yüzi ḳarardı ve aydı men sañga özümdin ḳavīraḳnı

[939] T215b-1

nişān bereyin kim ol (9) bulut turur her vaḳt kim peydā bolup yüzümni tutsa heme ʿālemni cemālım nūrıdın maḥrūm ḳoyar:

(10) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kün ki bu yaṅglıġ igiz bolmış durur

Ẕerre bulut birle nūrı yaḳılur

Zāhid bulut ḳatıḳa keldi ve aṅga ol iltimāsı (11) taḳrīr ḳıldı irse bulut uyatıp nūrıdın ḳaṭrelerin tamızdı ve aydı meni ḳuvvet (12) cihetidin iḫtiyār ḳılur irseṅg boran {mendin}[940] küçluḳ turur hevā üzre meni her ḳayan ḫ̆āhiş (13) ḳılsa o yan sürüp yörür. Zāhid bu nükteni müsellem[941] tutıp boran ḳatıġa bardı ve aṅga (14) uşol ʿarżın iẓhār eyledi ve boran şermdin pīc ü tāb[942] yedi ve aydı mende ne mıḳdār ḳuvvet (15) bolġusıdur ve ḥācetiṅg taġḳa aytġıl kim bāzūsı ḳatıġ ve pür-şevket ve ol irür meniṅg aṅga **[170b]** (1) zūr ḳılġanım çumalı taşḳa żarb urġanġa oḫşayur feryādım ḳulaġı utrusıda (2) māder-zād saġraġu kişige söz aytḳan yaṅglıġ bolur.

Beyt

mefāʿīlün feʿilātün feʿilün

Uçurur her sarı bulutnı şimāl

(3) Yetip taġ alıġa bolur bed-ḥāl

Zāhid taġ sarı {bardı}[943] mācerānı aṅga hem beyān ḳıldı taġ ṣadā çekti kim ey (4) zāhid sıçḳan maṅga ġālibdur andaġ ḳılur kim eṭrāfımnı raḫne ḳılur ve kögsümni (5) teşip öyler ḳılur cismimġa her sarıdın zaḫmlar urar ve anıṅg defʿiġa hīç çāre (6) ḳılaʾlmas-men. Zāhid bu sözlerni ez-ser-tā-pā beyān ḳıldı irse aydı taġ rāst aytıpdur kim (7) aṅga sıçḳan ġālibdür. Zāhid ḳızını sıçḳanġa alıp berdi ve ġaraż eyledi ol hem (8) cinslıḳ ṭarīḳı birle aṅga meyl eyledi men hem müddetīdür kim ārzū ḳılur irdim tā bir mūnis (9) tapḳay-men ammā cüftüm öz cinsimdin bolġay irdi ḳız aydı bu iş āsāndur ve zāhid (10) bir duʿā ḳılsa men fiʾl-ḥāl sıçḳan bolup seniṅg birle ʿişret tutḳumdur zāhid bildi olarnıṅg (11) bir birige meyli bar turur duʿāġa ḳol açtı kim ilāhī anı sıçḳan ḳılġıl fiʾl-ḥāl zāhid duʿāsı icābetke (12) ulanıp[944] "كُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ إِلَىٰ أَصْلِهِ" ḥükmi birle ḳız yene sıçḳan boldı yaʿnī "nemerse öz aṣlıge yanar." Ve zāhidni

[940] T216a-11
[941] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T216a-13
[942] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T216a-14
[943] T216b-3
[944] Herşey aslına döner.

(13) bir sıçḳanġa berdi ṣavmaʿasige yandı. Barça mevcūd öz aṣlıge yanar ey maġrūr sen tofraḳdın (14) irdiñg yene bolġuñg tofraḳ. Bu meṣel fāyidesi oldur kim her nemerse sebebler birle öz ḥālıdın (15) taġyīr tapsa yene ol evvel aṣl ḥālıġa barġusıdur ve ḥakīm suḫan-dān bu maʿnānı naẓm riştesiġa **[171a]** (1) uşbu şīrīn ṭarz birle tartıpdur kim:

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Dıraḫtī kim açıġdur aṣlı anıñg

(2) Anı gerçi cennetke iltip tikiñg

Behişt arıḳıdın suġarmaḳ maḥal

Ḳoyuñg yıldızı üzre şīr üʿasel

Netīce berür sāʿatī kim yeter

(3) Uşol mīve telḫ iẓhār iter

Şebāheng kim bī-devletlik resmin tutup irdi bu naṣīḥatlarıñgdın (4) birin hem ḳabūl ḳılmadı vezīr sözin ḥasedge ḥaml eylep iş āḫırıġa baḳmadı ve kār-şinās (5) her kün olarnıñg reʾyleriġa muvāfıḳ ḥikāyeler kiltürür irdi ḫᵕāhişlarıġa münāsib (6) efsāneler aytur irdi kim tā kim ḫāṣ maḥremleri her sırlarıdın āgāh boldı āḫır furṣatī (7) tapıp nāgāh olardın ḳarġalar sarı yandı ḳarġalar pervāzın körüp beġāyet (8) şād-mān boldı ve aydı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dostlar āgāh boluñg kim keldi ol ārām-ı cān

Peyk-i devlet birle yetti fetḥ ü nuṣretdin nişān

(9) Ey kār-şinās ne ḳıldıñg. Aydı ey melīk devletiñgde her ne kim ḳaṣd eylep irdim ḳıldım ve imdi çapduñgızlar (10) kim düşmendin intiḳām alur vaḳt boldı. melīk imdi beyān ḳılġıl kim tā iş ḥālıdın vuḳūf (11) tapıp īnek peydā bolgay-miz. Kār-şinās aydı fulān taġda ġārī bardur kim sarıġ (12) ḳuşlar heme kiçe anda cemʿ bolurlar añga yavuḳ bir mevżiʿda otun bisyār durur ḳarġa- (13) larġa buyurġıl kim anda ol ġār aġzıda otun yıġıp döbelesünler[945] ol taġ (14) dāmeneside ḳoyçılar mekān tutupdurlar andın ot keltürüp otunġa yaḳayın (15) ve ḳarġalar heme otnı ḳanatları birle

[945] T117b-1 cemʿ eylesünler

yelfesünler tā kim şuʿlesi ulġayġay mundaġ ḳılduḳ **[171b]** (1) irse heme sarıġ ḳuş kim ġārdın çıḳıp köygüsi durur ol kim ḳaçmay ḳalġannı tütün birle (2) buruḳup öler. melīkke bu tedbīr ḫoş keldi uşol zamān bardılar kār-şinās sözige (3) ʿamel ḳılıp irdiler sarıġ ḳuşlarnıñg biri hem ḥayāt mülkide bāḳī ḳalmadı ḳarġalarġa bu uluġ (4) feṭḥ ẓafer tapmaḳlarıdın şād naʿresin yulduzlarġa yetküzüp irdiler.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

(5) Kişver murādın imdi revā ḳıldı ol nigār

İḳbāl-ı vaʿdesige vefā ḳıldı rūzigār

Her bir feṭḥ ki yoḳ bolup irdi, anı yene

(6) Bir luṭf birle bizge edā ḳıldı rūzigār

Ve çūn melīk-i sipāh <ve> muẓaffer ve manṣūr bolup öz mekānlarıġa (7) yandılar irse hemeleri kār-şināsnıñg evlā tüzük tedbīrġa ve taḥsīn ve āferīn oḳup (8) añga ikrām u iḥtirām körgüzdüler medḥ ü şenāsın ayta başladılar ve āḫır melīk aydı kim (9) ey kār-şinās yaḫşı reʾyiñg düşmenlerige helāketi dostlarġa ferāġatı ve ʿaceb ḫāṣıyyeti (10) berdi. Kār-şinās {aydı}[946] ey melīk her nuṣret kim bizge dest berdi seniñg yümniñgdin irdi (11) ve men bu ẓafer eṣerini ol zamān körüp irdim ol müdebbirler şeb-ḫūn urup irdiler żaʿīf- (12) larġa ve ʿācizlarġa ve bī-vech[947] sitem yetkürüp seniñg ābā ve ecdādın mülk mīrāṣ ḳalġan (13) mülküñgġa ḳaṣd birle közin ḳızıl eylep irdi.

Mıṣrāʿ

feʿilātün feʿilātün feʿilün

Yüzi sarġardı vü hem ḳıldı ḳarār

(14) melīk yene aydı kim munça özün mürüvvet içre sarıġ ḳuşlar arasıda turmaḳġa neçük ṣabr (15) ḳıldıñg ol şerler ve leʾīmler birle ṣoḥbet tutmaḳġa ḳandaġ ṭāḳat eyledigñ ve aytıpdurlar kim **[172a]** (1) yaman birle ṣoḥbet tutmaḳdın zehrlik mār birle ülfet itmaḳ yaḫşıraḳdur cins irmes birle (2) ʿasel yegendin hicr zehridin nūş etken zehr ḫūb. Kār-şinās aydı ārī (2) hīç renc kişige bī-gāne hem-nişīndin ḳatıġraḳ irmes.

Mıṣrāʿ

[946] T217b-13
[947] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T217b-15

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nā-münāsib yār dīdārı (4) uluġ dūzaḫ durur

Ammā ʿāḳil özgesinin͡g ḫoşnūdluġın ve rāḥatın közlep her miḥnet kim (5) kilse şādlıġ birle an͡ga utru barur ve himmet ehli her nevʿī miḥnetde özlerin endūh (6) ve ıżṭırāb birle tutmaslar her işi kim āḫırıde feṭḥ nuṣret bardur anın͡g ibtidāsıda (7) renc meşaḳḳat çekerler çūnkim hīç genc rencsiz yüz körgüzmes ve hīç gül tiken zaḫmın yemeyin (8) üzmes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tā ṭaleb yolıda zaḥmet körmegün͡g

Menzil-i ʿişretde rāḥat körmegün͡g

Melik sarıġ (9) ḳuşlar dānişleridin şemmeī beyān ḳılġıl. Kār-şinās aydı olar ara bir kişidin (10) bölek zīrekni körmedim ol meni öltürmekke bisyār teʾkīdler ḳıldı velī olarnın͡g (11) reʾyin żaʿīf bilip naṣīḥatın hīç eşitmediler ḳadr-endīş ḳılmadılar kim ve (12) men olar ara bī-gāne irdim ve öz ḳademim içre uluġ mertebelik fehm ferāset ve dāniş (13) ve idrākde meşhūr. Mabādā kim {mekrī}[948] fikr ḳılġay-men kim ve ġadr işletḳay-men[949] ne munça anı bildiler (14) ve naṣīḥat-gūy sözlerin eşittiler ve ne men dik nā-cinsdin ser-ā-ser {esrār}ların[950] yaşur[ma]dılar (15) ve āḫır helāketġa yettiler ve aytıpdurlar pādişāhlarġa esrār yaşurmaḳda bisyār {iḥtiyāṭ}[951] lāzım **[172b]** (1) durur ḫuṣūṣen {nā-}ümīd[952] bolġan dostdın ve ḳorḳunçluḳ düşmendin.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dost kim (2) maḥrūm[953] irür sendin[954]

Tutmaġıl sırrın͡gġa maḥrem hīç ḥāl

Daġı düşmen kim irür ḳorḳunçluḳ

(3) Rāz aytmaḳ kim an͡ga irmes[955] ḥalāl

---

948 T218b-1
949 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T218b-2
950 T218b-3
951 T218b-5
952 T218b-5
953 İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T218b-5
954 irür tekrar yazılmış.

Melik aydı men mundaġ bilür-men kim sarıġ ḳuşlar helāketleri (4) sitem-kārlıḳlarıdın bolġay. Kār-şinās aydı andaġ irür her pādişāh kim sitem (5) bünyād ḳılsa devleti bināsı bozulġusıdur salṭanat küfr birle bāḳī turur velī ẓulm birle turmas (6) [956]"اَلْمُلْكُ لاَ يَبْقَيَ مَعَ الظُّلْمِ"[957] yaʿnī "pādişāhlıḳ kāfirlıḳ birle toḫtap turar ammā ẓālimlıḳ birle toḫtamas."

(7) **Beyt**

mefāʿilün müstefʿilün fāʿilün

Sitem yolı köp ḫavfluḳ rāhdur

Aytıpdurlar kim her kişi tört iş ḳılsa (8) tört ecrġa köz tutġay, evvel ol kişi kim sitem ḳılsa helāketni yaḳīn bilgey, ikinçi ḫatunlar (9) ṣoḥbetiġa ḥarīṣ bolsa rüsvālıḳġa yeter, üçünçi yemekke tola şuġl ḳılsa bīmārlıḳḳa muntaẓır (10) bolġay, törtinçi nādān vezīrleriġa iʿtimād ḳılsa mülk birle ḫayr-bādlaşḳay ve hem ḥükemā (11) ḳavlide kelipdür kim altı kişi altı nemersedin ṭamaʿ üzgeyler: ẓālim pādişāh mülk birle devām- (12) lıḳdın ve tekebbür kişi yaḫşı atanmaḳdın ve bed-ḫūy ādemī dost tanlamaḳdın ve bī-edeb (13) kimerse uluġluḳ tapmaḳdın ve baḫīl yaḫşı bolmaḳdın ve ḥarīṣ bī-gānelıḳdın. çūnkim (14) her yerde ḥarīṣ iḳāmet ḫaymesin urar rāstlıḳ ve emānet köçer Ve çūn sarıġ (15) ḳuşlar pādişāhınıng kim ḳarġalarnı öltürmekke ḥırṣı ziyāde bolar irdi lā-cerem **[173a]** (1) inṣāf maḳāmıdın ötti helāket maḥallıġa {yetti ve özgelerni}[958] yıḳılsunlar dip ḳarġalar çāhıġa özi tıḳıldı. (2) Her kişi kim özgege ḳıldım digey der-ḥaḳīḳat anı özige ḳılur. Bu meṣel meşhūrdur (3) ḫalḳ içide kim ki çuḳur ḳazdı[959] özi tıḳılur. {Firūz aydı ki}[960] bu niʿnet şükrining ʿuhdesidin neçük (4) çıḳar-miz kim sen bisyār meşaḳḳat çekip düşmenler ḫıẕmetide boldung ve eger ʿiyāẕen (5) biʾllāh nāṣiḥ sözin ḳabūl ḳılsalar irdi seni[961] gün-ā-gün ʿaẕāblar birle öltürür irdiler. (6) Kār-şinās aydı ol kişini ir dise bolur ki bir işḳa ḳadem ḳoyar bolsa burunraḳ (7) cānıdın ilig yuġay, meydānġa tā ki başdın ötüp ḳoymadı ayaġ hīç nīk-baḫt-gūy (8) saʿādetin almadı ve eger ḥālı ṣalāḥın özidin kiçik kişige mülāzemet ḳılmaḳda {körse}[962] hem andın (9) ʿār ḳılmaġay kim her vech birle maḳṣūdın ḥāṣıl etkey ol yılan dik kim maʿīşeti maṣlaḥatın faḳaġa (10) ḫıẕmet ḳılmaḳda {kördi}[963] anga rāżī boldı. Melīk sordı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kār-şinās (11) aydı keltürüpdürler kim bir yılan bar irdi kim pīrlıḳdın bisyār żaʿīf bolġan ve aʿżā ḳuvvet- (12) lerige bī-ḥad futūr yetken ve bu nā-tuvānlıḳ cihetidin şikār ḳılaʾlmas irdi Ve çūn

---

[955] İmlası düzeltildi.
[956] Mülk küfürle devam eder; zulüm ile devam etmez.
[957] İmlası düzeltildi.
[958] T219a-5
[959] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T219a-7
[960] T219a-8
[961] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T219a-10
[962] T219a-12
[963] T219a-14

ġıḏā (13) tapıp yemekdin ʿāciz ḳaldı irse özige aydı kim dirīġā yigitlik ḳuvveti ketti ḥayf[964] kim (14) kām-rānlıḳ zamānı ötti ve ḥālā maṅga yaşlıġımġa yanmaḳdın ümīd tutmaġum aṅga oḫşayu kim kişi (15) sudın ot yandurġay {veyā ot birlen teşnelikin ḳandurgey ve bu}[965] bolġanıda kāşkī kim pīrlıḳ mevsimi ḫod beḳāsı bolġay irdi **[173b]** (1) ve ne-çend maḥall-i iʿtimādġa yaraġay irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ötti yaşlıḳ devri keldi ḳarılıḳ nevbeti

Kettiler ey dost (2) ḳuvvet birle eyyām-ı şebāb

Pīrlıḳ vaḳtını hem bilgil ġanīmet neçe kün ol daġı köz yumġunça ḳalmay öter (3) eyler şitāb. İmdi kim barġan ʿömr yanmaydur kerek kim aṅga beyhūde efsūs yemegey-men (4) belki tiriklikni selāmet tutmaḳnıṅg ġamıda bolġay-men ve endek tecribe kim bisyār ʿömr ötkerip ḥāṣıl (5) ḳılıp irdim anı kārġa ipergey-men ve maʿīşetim üçün tedbīr ve medār pīşe tutġay-men ve bu bābda (6) her ḫārlıḳ kim maṅga yeter anı minnet-dārlıḳ birle ḳabūl ḳılġay-men. Pes bir çeşmelikke bardı anda (7) faḳalar bisyār irdi özini mātem-zede ḳılıp ve muṣībet-resīde kişi yaṅglıġ eylep tofraḳġa (8) aġınar irdi bir faḳanıṅg ḳatıġa bardı ol aydı ey ġarīb ne üçün mundaġdur-sin. (9) Cevāb berdi kim meniṅg evḳāt-güẕārlıġım faḳa tutup yemek irdi bu müddetde maṅga vāḳiʿa pīş keldi kim (10) ol sebebdin faḳalar ṣaydı maṅga ḥarām boldı eger ḳaṣd eylep birlerin tutayın disem aṅga bolaʾlmas- (11) men. Faḳa yandı ve bir pādişāhları bar irdi hemelerin fermān żabṭıġa alıp irdi aṅga ṣūret-i ḥālnı (12) beyān ḳıldı ve melīk bu ḫaberdin ʿacebḳa ḳaldı ve yılan ḳatıġa kildi sordı kim ḥādiṣe saṅga ne bāʿiṣ- (13) din yandı. Yılan aydı ey melīk ḥırṣım bu bed-nefslikim meni bu belāġa saldı her belā kim meni bī-çāre (14) bed-ḥāl etti ġayrdın aġrımaġumdur ki özümdin yetti ol andaġ irdi kim bir küni (15) faḳaġa ḳaṣd ḳılıp irdim elimdin ḳaçtı ve özin bir zāhidniṅg öyige saldı ve anı ḳoġlap **[174a]** (1) bir öyge kirdim ḳażārā öy ḳaraṅgġu irken hīç nemerseni körmedim ve aṅglamadım zāhidniṅg (2) oġlı anda uḫlap irken faḳanı anda istep yörürdüm ve aġzım yaş {tirig}[966] ayaġıġa tikip (3) irdi gümān ḳıldım ki faḳanıṅg başı bolġay fiʾl-ḥāl tişlep irdim öldi zāhid oġlı- (4) nıṅg ölgenin bilip meni ḳoġlaştı men talaġa ḳaçtım zāhid maṅga yetelmeyin ḳarġadı ve aydı kim (5) ilāhī anı ḫār u bī-iʿtibār faḳalarnıṅg

[964] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T219b-3
[965] T219b-4, 5
[966] T220a-5

merkebi ḳılġıl ve andaġ ḳılġıl kim tā melīk öz rıżāsı bile (6) a͡ŋga bermese hīç faḳanı tapaʾlmasun, pes munda keldim melīk ma͡ŋga {mingey}[967] ve taḳdīr aṭıġa rāżī bolup:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(7) Her cefā kilse felekdin a͡ŋga boynum sundum

Faḳalar pādişāhıġa bu söz ḫoş keldi ve her bār a͡ŋga miner (8) irdi özgeler naẓarlarıda anı mübāḥāt bilür irdi yılan aydı melīkni͡ŋg ʿömri uzun (9) bolsun ve meni͡ŋg żaʿīf ʿömrüm medārı üçün ġıḏā ümīd ḳılur-men. Melīk aydı ārī sen meni͡ŋg (10) çerikimsin ve merkeb ḳūtsız ḳuvvet bermes pes her kün vaẓīfesiġa iki faḳa muḳarrer ḳıldı (11) tā irte ve aḫşamlıḳ bolġay yılan ol vaẓīfe birle kündin künge künin keçürür irdi ve faḳaġa (12) tevāżuʿ ḳılmaḳda menfaʿatı körgeç ʿār yemes irdi.

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿīlü mefʿūlü fāʿ

Ḳul kim anı körmekdin eyler-sin ʿār

(13) Süyü͡ŋgdür anı żarūret olsa nā-çār

İş kim a͡ŋga ḳılmaġı müşkil durur

Ḥācet künide körünmegey ol duşvār

(14) Bu meṣelni a͡ŋga kiltürdüm kim men hem egerçi müddeʿī mülāzemetide bisyār ḥaḳāret ve meẕellet kördüm ammā bil<me>dim[968] ki (15) dostlar ṣalāḥı düşmen helāki anı͡ŋg żımnıda durur ṭabʿımġa hīç aġır kelmedi ve diger ol kim **[174b]** (1) düşmenni mudārā ve muvāfıḳlıḳ birle andaġ yoḳ etse bolur kim ḳahr ve ceng birle bolġay iş a͡ŋga (2) oḫşamas çünānçi eger dıraḫtke ot tutaşsa tenesin ve ḫāşākların köydürür ammā yıldızından yene önüp (3) çıḳar ammā su aḳıp[969] anı͡ŋg tübini raḫne eylese mülāyimlıḳ birle andaġ ḳılur kim tamām bīḫ-i bünyādı (4) birle yolup taşlar ve andın hīç eṣerī bāḳī ḳalmas.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mudārā birle bol kim müşkil işler

[967] T220a-9
[968] T220b-3
[969] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T220b-6

Heme luṭf (5) mülāyim birle bütkey

Ve bu cihetdin aytıpdurlar kim tedbīr şecāʿatdın ḫūbraḳ durur çūnkim (6) bahādur kişini her-çend şecāʿatda ġālib bolsa on kişige veyā yigirme kişige berāberlik ḳılur ve eger mübālaġa (7) ḳılsalar yüzge veyā miñgġa tutarlar ammā dānā kişiler tedbīr işletmek birle mülk iḳlīmini perīşān (8) ḳılur ve berbād iperür.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Büter tedbīr ile işler ser-ā-ser

Ḳılalmaslar anı bisyār leşker

Berür şimşīr iki başḳa sitem

(9) Velī açılġusı fikr ile iḳlīm

Melīk aydı tedbīriñiz birle düşmenlerġa ʿacib ẓafer taptıñ, kār-şināś (10) aydı bu işiñ tamāmısı meniñ[970] fikrī tüzüklükidin bolmadı belki aña seniñ devletiñ hem (11) meded-kārlıḳ ḳıldı aytıpdurlar kim cemʿ bir işḳa ḳadem ḳaṣd ḳılsalar ol aradın kimerseī maḳṣūdıġa (12) yeter kim mürüvvetlik durur ve eger hemede mürüvvet berāber bolsa ol kişi murādıġa köñli ulanur ḫoş-ḫūy (13) ve toḫtamlıḳ ve ber-ḳarār irür eger bu ṣıfatda hem müsāvī bolsalar maṭlūbın ol tapar kim yār-ı (14) meded-kārı bisyār durur eger munda tefāvütleri yoḳ kim:

Beyt[971]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kimge kim baḫt devleti yārī berür

Feṭḥ (15) u nuṣret anıñ durur

Baḫtnıñ yulduzı nāgāh saña baḳıp toġsa

Ne ki maḳṣūd bar idi eliñ ara ol bolġay

[175a] (1) Ṭāliʿiñ ḳılmasa imdād eger ol künde

Köl sarıġa yörür-señ suyı ḳurup çöl bolġay.

[970] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T220b-14
[971] Mısraların hece sayısı birbirini tutmadığı için vezin bulunamadı.

Melik aydı olar<nı> (2) biz{lerning}[972] sehl körüp irdiler az ve kiçik bilip irdiler ve intiḳām peydā bolmaḳımızını ḫātırlarıda (3) keçürmes irdiler. Kār-şinās aydı tört nemersedür kim anıng az tolalıġı ve kiçik (4) çonglukı tefāvüti bolmas, biri ot kim azı hem tolası hem köydürür, ikinçi ḳarż-dār ki (5) ḫacālet yetkürür ve bir mingliki hem, üçünçi renc endek bolsa hem teşvīş yetkürür {bisyār}[973] bolsa hem (6) törtünçi düşmen her-çend żaʿīf {bolsa}[974] hem āḫır öz işi ḳılur ve men eşittim kim żaʿīf ḳuçḳaç (7) ḳavī yılandın intiḳām ḥāṣıl ḳıldı. Melīk sordı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kār-şinās (8) aydı keltürüpdürler kim iki ḳuçḳaç bir öyning tarusıda uva ḳoyup irdi (9) beçe peydā ḳıldı irse bir kün ġıḏā üçün ṣaḥrāġa barıp irdi irkek ḳuçḳaç keç ḳaldı (10) Ve çūn keldi irse mādesini körüp beġāyet ıżṭırāb birle āşiyāne tegreside evrülüp (11) nāle ḳılur irdi aydı ey nāzenīn sanga ne boldı kim munça bī-ṭāḳatlik ḳılur-sin cevāb (12) berdi kim:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger tiken baġrımġa sançıldı nege ḳan tökmeyin

Könglüm örtenmey durur neçük çeker-men otluġ āh

(13) Ne üçün nāle ḳılmayın bir dem ġāyib bolup kelip irdim kördüm ki bir uluġ yılan peydā bolup (14) kelip ferzendlerimġa ḳaṣd ḳılıp durur her-çend zārī ḳıldım ve aydım:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳıl ḥaẕer bir neçe kim (15) düşmen kiçikdür sen uluġ

Kim seḥerde āh oḳı yetkey nişāne kögsige

Her-çend zārī ḳıldım hīç **[175b]** (1) yerge yetmedi āḫır beçelerni aldı gālıġa saldı ve aydı mening tīre könglüm āyīnesige (2) sening āhıng tilidin hīç eṣer yoḳ. Men aydım andın endīşe eylegil kim ve men balalarım (3) atası sening ḳaṣdıngda bolup helāketinggа kūşiş ḳılur-miz yılan küldi ve aydı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[972] T221a-4
[973] T221a-9
[974] T221a-10

(4) Ḥarīfī kim berür fulānġa rence

Ne ġam yegey çumalı sunsa pençe

Ve men an͡ga bes kelmey feryād ḳıldım velī feryādımġa (5) yeter kişi çıḳmadı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Köp durur feryād yoḳtur velī feryād-res

Ve āḫır balalarımızını ol (6) bütkerip uvamızġga kirip yattı irse {ir}[975] ḳuçḳaç bu sözni eşitti irse cānıġa ot (7) tutaştı nihādıdın tütünler örledi ol vaḳt öy igesi çerāġ yandurmaḳġa (8) meşġūl boldı bir pitīleni yaġḳa malıp uçıġa ot tutaşturup çerāġ-dānġa (9) ḳoyar irdi ḳuçḳaç uçıp kelip otluġ pitīleni alıp yılan yatḳan yerge saldı tā kim ol (10) ẓālim helāk bolġay ve ṣāḥib-i ḫāne ḳorḳtı kim öyge ot tutaşḳusıdur fiʾl-ḥāl (11) ketmen alıp ögzege çıḳtı uvanın͡g töşini çafa başladı yılan ot ḳorḳınçıdın (12) ve hem üstünn͡gi şurfedin ögze ṭarafge bir töşük bar irdi andın başını çıḳarışı (13) hemān boldı boynıkesilişi hemān. Bu meṣel pāyidesi ol kim düşmenni ḥaḳīr ve żaʿīf bilip andın (14) ġāfil bolġuluḳ imes her-çend ḫār körünür āḫır ḳaṣdıdaḳı kişidin demār çıḳarur (15) düşmen közün͡gde gerçi ḥaḳīr kiçik durur bilgil anı uluġ özün͡gnin͡g ġamıda bol. melīk aydı **[176a]** (1) bu mühim kifāyet tapıp düşmenin͡g yıġlamaḳları senin͡g rāy ve iḫlāṣın͡g bereketidin boldı kim Çūn her işide kim (2) senin͡g sözün͡gge iʿtimād ḳıldım andın heme yaḫşılıḳ netīcesin kördüm ārī her pādışā{h}[976] kim (3) mühimleri maṣlaḥatının͡g cılavı rāynı vezīrġa berse hergiz devlet itekige miḥnet ġubārı (4) olturmas çünānçi senin͡g tedbīrin͡g yümnidin man͡ga vāḳiʿ durur.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Man͡ga ki sen kibi yāver (5) {ḫudā}[977] ba-hem ḳıldı

Ne yerge kim ḳol uzatsam an͡ga yeter {ilgim}[978]

Heme hünerlerin͡gdin bu küllīraḳ irdi kim müddetī (6) düşmenler ara turdun͡g ne tilin͡gdin ʿayblıḳ söz cārī boldı ve ne özün͡gdin olar bed-gümān (7) bolġu dik iş

[975] T221b-12
[976] T222a-9
[977] T222a-11
[978] T222a-12

{vücūdge kildi}.[979] Kār-şinās aydı ey melīk bu dağı sizniñg devletiñgizdin irdi çūnkim her (8) iş anda ḳıldım seniñg resm ve ʿādetiñg birle ḳıldım ve her faẕl u hünerin kim mübārek ṣoḥbetiñgdin kesb ḳıldım (9) ve anı işlettim bi-ḥamdilʾl-lāh ki şerīf ẕātıñgda tedbīr maṣlaḥat ve şevket ve şecāʿat heme müctemiʿ durur ve hīç iş (10) ḥaḳīḳatı sañga pūşīde irmes andağ kim uşuḳmaḳ ve toḫtamaḳ çağın ve açığlamaḳ ve rıżā (11) bermek maḥallın yaḫşı bilür-sin ve her mühimniñg ibtidāsıda intihāsın muʿāyene körer-sin ve hīç vaḳtda (12) āgāhlıḳdın ġāfil bolmayın salṭanat nāmūsın ve siyāset revnaḳın ḳoymas-sin ve her kişi kim mundağ (13) pādişāh birle ʿadāvet muḫāṣamet iḫtiyār ḳılsa ölümni kemend birle özige tartḳan bolur ve tiriklik menzilini (14) özidin narı ḳoğlağay

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Ḫaşmıñgnı bozma ne ehli yıraḳ südrep iltedür

Barlıḳ mekānıdın heme (15) yoḳluḳ sarı revān

Sen dik kişige her kişi düşmen bolur ölüm

Aṭ salıban başḳa yeter bermeyin amān

[176b] (1) Melīk aydı {sen}[980] ġāyib iken zamānda men ne ṭaʿām ve ne şarāb ḥalāvetin taptım ve ne ḳarār ve ḫˇāb[981] leẕẕetin (2) ve ḥālā el-ḥamdu li'l-lāh kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Devletim āf-tābı evc-i kemāl

Taptı düşmen kevnige ebr-i zevāl

Kār-şinās {aydı ki}[982] herāyīne her kişi kim (3) düşmen maġlūbī bolup anıñg aldıda zebūnluḳ ve ʿācizlıḳ körgen bolsa anıñg şerri (4) köterilmes ve eṣeri vücūd ṣaḥnıdın arımas kerek kim kiçeni kündüzdin ve ḳarañgguluḳnı (5) rūşenlikdin ılġamaḳġa baş ayağı destār u kefşni farḳ ḳılmağay. Ve ḥükemā aytıpdurlar kim (6) ağrıḳ kişi tā kim tamām saḳaymasa ve ḫordenīdin leẕẕet tapmas ve ḥammāl tā kim uçasıdın ağır yükni (7) ḳoymas āsāyiş körmes ʿāşıḳ ve maʿşūḳı viṣālıġa ulanmayın ārām almas ve sefer

[979] T222a-14
[980] T222b-8
[981] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T222b-9
[982] T222b-11

ḳılġuçı tā menzilge (8) tüşmegünçe ıżṭırābdın toḫtamas ve ḳorḳınçluḳ kişi düşmendin imīn bolmayın kö͡ngli (9) tınmas ve:

[Beyt]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Düşmenidin ger kişi tapmas [amān]

Bolmaġay zinhār hergiz şād-mān.

Melīk aydı olar pādişāhlardın (10) ẓāhir bāṭınların ḳaydaġ kördü͡ng. Kār-şinās aydı anı andaġ kibrlıḳ ve ḫod-pesend ve ten- (11) perver bildim ne s̱evāb endīşesidin naṣībe tapıp irken ve ne tüzük tedbīrni ve bozuḳ fikridin (12) ılġar irken ve heme mülāzimleri heme özi dik irdi meger ol vezīr kim meni öltürmekke (13) terġīb ḳıldı. melīk aydı anı͡ng hūş-mendlikini ne delīl birle bildi͡ng. {Kār-şinās}[983] aydı meni öltürgeli (14) rāy ḳarār tapmaḳ s̱evāb tedbīr irdi ve diger ol kim pādişāhı anı͡ng[984] naṣīḥatın eşitmes līkin (15) bilip turup dağı andın menfaʿatlik sözni dirīġ tutmadı ve her bār naṣīḥat başlar irdi [177a] (1) edebler[985] riʿāye ḳılur irdi. Melīk aydı pādişāhlarġa naṣīḥat ḳılmaḳ ādābı ḳaysı durur. (2) Kār-şinās aydı evvel ol kim sözni olarġa yumşaḳlıḳ birle aytġaylar ġażabdın dürüştluḳ (3) körgüzmegeyler taʿẓīm ve ikrāmlarıdın ferāmūş ḳılmaġaylar ve cürʾet ve küstāḫlıḳdın (4) özlerin tartġaylar eger ḳavlları veyā fiʿlleride noḳṣān körseler andın şīrīn (5) sözler ve münāsib meṣeller birle ḫāber-dār ḳılġaylar ve bu ṣıfatlar heme ol vezīrde bar irdi (6) ve men öz ḳulaḳım birle eşittim kim pādişāhıġa aytur irdi kim cihān-dārlıḳ uluġ mertebedür kim (7) tā baḫt imdād ḳılmayın hīç kişi öz kūşişi birle an͡ga yetelmes Ve çūn saʿādet ve yāverlıġı birle (8) ol müyesser boldı irse ḳadrin bilmek kerek ve ʿazīz tutmaḳ ve anı͡ng ḳāʿideleri żabṭıda (9) inṣāf riʿāye ḳılmaḳ kerek ne sitem ve ẓulm ʿadl pīşe tutmaḳ kerek ne ẓulm.

Beyt

fāʿilātü mefāʿilün mefāʿīlün faʿ

İge bolduno͡g bu kün (10) cihān mülkige şāh

Ẓulm āḫırıdın özü͡ngni tutġıl āgāh

Yüz tīġnı͡ng āfeti andaġ etmes kim

Külfet- (11) zede seḥerde urġay bir āh

[983] T223a-7
[984] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T223a-8
[985] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T223a-9

Ve ḥālā ṣevāb oldur kim ġāfil bolmaġıl işler kūşişin sehl tutmaġıl (12) kim mülk bāḳī ve devlet ber-ḳarārlıġı tört nemerse birle bolur āgāhlıḳ kim tan͡gla boladurġan (13) vāḳiʿa ṣūretin bir künnin͡g āyīneside körgeyler ve istiḳāmetlik ḳaṣdı kim an͡ga süstluḳ (14) yol tapmaġay ve tüzük tedbīr kim igrilikke meyl ḳılmaġay ve itig şimşīr kim otluġ berḳı (15) muḫālefetler ʿömrün͡g ḫarmanın köydürgey:

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü feʿūl

Hīç salṭanatda yaşarmas nihāl-ı ʿadl

[177b] (1) Tā yıldızın suġarmasalar tīġ suyıdın

Ve heme sözlerni aydı velī hīç kişi an͡ga iltifāt ḳılmadı (2) ve naṣīḥatıġa ḳulaḳ tutmadılar tā kim helāk boldılar ve çūnkim melīk başlap anın͡g naṣīḥatın eşitmedi (3) özgelerige hem ol teʾṣīr ḳılmadı ve olar vāḳiʿalarıda rāyları [986]"اِلَّا لِمَنْ يُطَاعُ" sırrı (4) ẓuhūrġa keldi yaʿnī "rāy ol kişinin͡gdür kim ḫalḳ an͡ga iṭāʿat ḳılurlar" ḥāṣıl bu kim eger mühim (5) ṣalāḥnı anın͡g ʿaḳlı körmese özgelerin͡g idrāki beyhūdedür:

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿilün

Körünmeyin kişi rāy (6) eylegey ṣevāb

Sözin ḳılur bolsalar ictināb

Ḥükmī ki aytmış her rast pend

Ḫaṭādur eger kişige tüşmes pesend

(7) Bu durur düşmen mekridin ḥaẕer ḳılmaḳ dāsitānı kim egerçi tevāżuʿ ve tażarruʿ ḳılsa an͡ga firīfte bolmaḳ (8) ʿaḳl ṭarīḳın yıraḳdur çūnkim ol ḳarġa ol ʿācizlıḳ ve żaʿīflıġı birle uşol bisyār (9) ve ḳavī sarıġ ḳuşlarnı helāketke yetkürmek olarnın͡g ġāfil ve nādānlıḳlarıdın irdi. (10) Sarıġ ḳuşlarda bir ẕerre fehm ve ʿāḳıbet-endīşlıḳ bolsa irdi ol ḳarġa olarġa ẓafer (11) tapmaġın tüşide hem[987] köreʾlmes irdi ʿāḳil kerek kim bu ḳıṣṣanı ʿibret közi birle ḳaraġay (12) ve bilgey kim düşmenge iʿtimād ḳılıp bolmas ve anı her-çend żaʿīf bolsa ḫor körgülük imes (13) ve anın͡g muḥabbet dostluḳ iẓhār ḳılġanıġa maġrūr bolġuluḳ imes.

Beyt

[986] Muteber kişinin sözüne itibar edilir.
[987] hem tekrar yazılmış.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(14) Muḥabbet ẓāhir etken birle düşmen

Anı ʿaḳl ehli hergiz dimegey dost

Yılan igriliki ʿādet birle bolmış

Eger çendī ki (15) yırtıp taşlasa post

Ve bu ḥikāyetde daġı bir fāyide ol kim muḫliṣ dostlar ve ḫāliṣ ve hevā-dārlar **[178a]** (1) ḳolġa keltürmek kerek kim hīç ẕaḫīre andın nāfiʿraḳ ve hīç ticāret andın sūd-mendraḳ (2) irmes çūnkim kār-şināsnıṉg ḳarġalarġa dostluḳı ve meded-kārlıġı andaġ netīce berdi kim (3) anıṉg birle helāket bādiyesidin selāmet menziliġa ulandılar eger hūş-mend bu bābda teʿemmül ḳılsa (4) bolur ki hevā-dār dostlarnı ʿazīz tutmaḳ ve ġaddār düşmendin perhīz ḳılmaḳ kişini murād (5) kemāli ve ārzū nihāyetiġa yetkürür وَاللّٰهُ وَلِيُّ اَلتَّوْفِيقِ[988]" yaʿnī "tevfīḳ igesi ḥaḳḳa şādiyedür kim (6) her kimni maḳṣūdıġa ulandurur."

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿ

Hem-dem tutġıl yār u vefā-dār ile

Olturma demī düşmen-i ġaddār bile

(7) **Beşinçi bāb ġāfillıḳnıṉg beyānıda:** Żararı ve nādānlıḳ birle ḳolıdaḳı maṭlūbnı żāyiʿ ḳılġan- (8) dın keyin dirīġ ve nedāmet sūd bermes. Rāy aydı Berehmenge kim beyān ḳıldıṉg düşmenler mekrleridin ḥaẕer (9) ḳılmaḳda ve olarnıṉg ʿaẕār firīblerini āfetidin öz āgāhlıḳ birle saḳlamaḳnıṉg (10) dāsitānın, imdi körgüzgil ol kişiniṉg miṣālin kim maṭlūbın ḥāṣıl ḳılmaḳda (11) bisyār renc çekip irken ve anı ḳolġa keltürgendin keyin ġāfillıḳ eylep żāyiʿ ḳılıp durur. (12) Berehmen şenā tilin açtı ve aydı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ey mübārek be-şehen-şāhī ki yulduzlar heme

Āsmān burcıda taḫtıṉgdın saʿādet (13) tapġusı

Ol sarıġ ḳuşlar kim seniṉg mülküṉgde boldı

[988] Allah maksuda ulaştırandır.

Sāʿatī sāye alsa her kişi başḳa devlet tapġusı

(14) humāyūn[989] ḫāṭırıñġa rūşen durur kim her nemerseni tapmaḳdın selāmet saḳlamaḳı müşkil durur çūnkim (15) her niʿmetni baḫt imdādı birle ḥāṣıl ḳılsa bolur ammā anı rūşen-rāylar ve tüzük tedbīrler der-kār **[178b]** (1) tutmayın muḥāfaẓat ḳılmaḳ mümkin irmes her kişide kim āgāhlıḳ ve āḫır-bīnlıḳ naṣībe bolmasa (2) anıñg ḳolıġa keltürgeli fat furṣat{da}[990] telef[991] ve tārācġa keter ve özide ḥasret ve nedāmetdin bölek nemerse (3) ḳalmas andaġ kim faḳaçanaḳ meymūn dostluḳın ḥāṣıl ḳılıp irdi velī nādānlıġı ve fikr (4) ḳısḳalıḳdın anı żāyiʿ etti. Rāy sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Berehmen aydı keltürüpdürler kim (5) baḥr-ı ḫażar cezāyiriniñg yeride meymūnlar bisyār irdiler olarnıñg biri bar irdi kim (6) anı kār-dānā {dir irdiler}[992] salṭanatı siyāsetlik ḥükūmeti ʿadālet iḥsānı yümnidin raʿiyyetler amān bisāṭı üzre (7) rāḥat cūy ve inʿāmı şükr-güẕārlıġı birle memleket ehliniñg uluġ ve kiçiki añga duʿā-gūy.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(8) Sitemġa ziyān ʿadlıġa sevdā idi

Ḫudā rāżī ḫalḳ ḫoşnūd idi

Bisyār yıllar pādişāhlıḳ devrin sürdi (9) irse āḫır yaşlıġı bahārı ḳarılıḳ ḫarābıġa yetti ve bedeni eṭrāfıda żaʿīf ve ʿācizlıḳ āṣārı (10) ẓuhūr etti ḳuvveti nihālıġa bī-çārelik semūmı tigmek birle pejmürde bolup menfaʿatıdın ḳaldı ve ḫoş-vaḳt- (11) lıġı çerāġı āfet boranıdın öçüp ʿişret öyin ḳarañgġuluḳġa saldı.

Beyt

feʿilātün mefāʿilün fāʿilün

(12) Dimegüm irse pīr bolġumdur cevān

Arḳasıġa yanmaġay āb-ı revān

Sen hevesdin ḫālī ḳılġıl başını

Aḳızur çaġ boldı közdin (13) yaşını

Ḳondı başıñgġa ḳarılıḳdın ġubār

[989] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T224-b-11
[990] T224b-14
[991] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T224b-14
[992] T225a-4

Cismin͡g olmas imdi ṣāfī ḫoş-güvār

Ārī, rūzgār-ı ġaddār (14) ʿādetidür kim yigitlik gül-şeninin͡g ferāġatını ḳarılıḳ peykānın͡g meşāḳıġa mübeddel ḳılur (15) ve zer-dārlıḳ ʿizzeti meşrebini müflislıḳ miḥnetinin͡g ḫas [u] ḫāşāki birle tīre eyler.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlün feʿūl

[179a] (1) Yoḳ şāhlıḳ zamāne ara ġam tutmayın

Kim rūzgār cāmı daġı ḫoş-güvār imes

Bu būstān (2) nīlūferi içre kim durur ḳan yaşı

Yer yüzi anın͡g reng-i lāle-zār imes

Dünyā kim irenlerni (3) öltürgen ḳarı ḫatun durur kim yaş nāzenīn ḳızlar libāsıda körünüp özini (4) cihān ilgige ʿarż ḳılur ve nā-pāyide rū zīnet ve bī-iʿtibār zīver birle aḥmaḳ- (5) lar ve maġrūrlarnı muḥabbeti dāmıġa tüşürür.

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün faʿ

Bu dehr durur kiçik balalarnın͡g (6) oyunçuḳı

Bī-ʿaṣllarnı gūllaġusıdur olar kibi

Ve her kişi kim anı nikāḥıġa aldı murād ḳolı (7) ārzūsı āġūşıġa yetmey bir kiçe anın͡g birle kām-ı dil ferāġat etmedi cihān ʿarūsı ʿaceb (8) bī-vefā cemīle irür ki hīç bir kişi anın͡g emri içre toḫtamadı [993]"لَهْوٌ وَلَعِبٌ [إِلَّا] الدُّنْيَا (9) هَذِهِ الْحَيَاةُ وَمَا" [994] ser-i kūyınıng kūdek ve mizācı an͡ga firīfte bolurlar yaʿnī " bu tiriklik kim (10) kişige hemedin yavuḳraḳ durur ve oyun ve külgüdin özge nemerse {imes}[995] dil-firīb ṣūretke (11) kön͡gül baġlap ve bāṭını nā-pāklıġı ve ʿahdı boşluġıdın bī-ḫaber ḳalur.

Naẓm

mefʿūlü mefāʿīlü faʿ feʿūl

(12) Mār-ı arḳam durur bu devlet-i dehr

[993] Bu dünya hayatı ancak bir eğlence ve oyundan ibarettir. Kur'an, Ankebūt 64.
[994] İmlası düzeltildi.
[995] T225b-2

Taşıdur nerm ü renglik içi zehr

Aṅga her bir tuvān-ger ü dervīş

Şād-māndur velīk genc-endīş

(13) ʿĀḳil kişi kim köṅgli közi [996]"اَلدُّنْيَا قَنْطَرَةٌ فَاعْتَبَرُوهَا وَلَاتَعْمُرُوهَا"[997] sermāyesi birle rūşen bolup (14) durur ve anıṅg fānī ārāyişiġa iltifāt ḳılmas ve bī-fāyide cāhı[998] ve bī-ḥāṣıl māl ṭalebige köṅgül (15) baġlamas yaʿnī "{dünyā}[999] köprükdür pes ötüṅgizler andın ve ābād tutmaṅgızlar anı belki dünyānıṅg **[179b]** (1) bī-medārlıġın ve metāʿınıṅg bī-ḳarārlıġın[1000] bilip bāḳī devlet cüst ü cūyıġa yüzlenür."

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿÖmr bāġıġa (2) yeter gāhī ve bahāruge ḫazān

Ḳıl dıraḫtı perverīş kim mīvesi bāḳī durur

El-ḳıṣṣa kār-dānānıṅg pīrlıġı (3) ve żaʿīflıḳı ḫalāyıḳ ġayrıġa yayıldı irse salṭanatı ve cismiġa noḳṣānī yetti ve şevketi (4) himmetiġa futūr ketti.

Beyt

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Bolsun eger rütbe-i cemşīdlıḳ

Saçı aḳıdur ayıt nevmīdlıḳ

Ve anıṅg (5) ḫīşāvendleridin bir tāze-rūy yigit bar irdi kim saʿādet āṯārı çehreside peydā devlet ʿalāmeti (6) maṅgış turuşıda hüveydā. Ve çūn memleket ehli anıṅg pādişāhlıġıġa ve cihān-penāhlıġıġa müstaḥaḳ (7) irkenin kördiler irse köṅgülleri anı dost tuttı anıṅg iṭāʿatıda bolmaḳnı ḫˇāhiş (8) ḳıldılar ve aydılar.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bāġ [u] būstānlar [sarı] yetse şimāl

[996] Dünya bir köprüdür üzerinden geçin, tamir etmeye çalışmayın.
[997] İmlası düzeltildi.
[998] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T225b-7
[999] T225b-7
[1000] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T225b-9

Tebremeklik ki yaraşur başı nihāl

Şāḫ-ı nev-bergü (9) kelgey yārnıṉg çaġı

Līk yararsa tökülgey yafraġı

Bu yigit kim ʿömr nihāli edeb cūy-bārı- (10) nıṉg lebide neşv ü nemā tartıpdur sezāvār irdi kim melīk ḳaşıġa devlet yümni birle berg ü nevā (11) bergey:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün feʿilātün mefāʿīlün feʿül

Servidür yümnidin ʿālem gülistān bolġusı

Ve ol hem yümniler şevḳatler körgüzüp (12) sipāh u raʿiyyetniṉg her birleriġa münāsib manṣıblar bermek ve lāyıḳ inʿāmlar eylemekke (13) vaʿde ḳıldı irse ḫāṣ ʿām ve heme be-yek-bār ittifāḳ etip ol pīr-i fertūt salṭanatdın tüşürdiler (14) ve bu civān şevketni taḫtke olturġuzdılar.

Ḳıṭʿa

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿül

Bu şādlıḳda taḫt [u] teni yerge sıġmadı

(15) Gerdūndın [ötti] tāc başı ol servi ile

Bī-çāre kār-dānā salṭanat libāsıdın acrap ḫalāyıḳ ara **[180a]** (1) ḫār boldı ol ʿārnı taḥammül ḳılmayın celā-yı vaṭan iḫtiyār ḳıldılar devr sāḥilide yörüp yene bir (2) cezīrege kim gūn-ā-gūn dıraḫtları reng-ā-reng mīveleri bar irdi bardı anda ḳarār (3) taptı ve öl ḳuruḳ yemişlerġa ḳanāʿat ḳılıp özige tesellī berür irdi çūn aytur (4) irdi kim:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳanāʿat eyler irseṉg ḫuşk u terġa

Hemīşe şād bolġuṉg baḥr u berġa

Bu ṭarīḳa birle (5) ol bīşede ḫorsendelik pīşesin tutup bārī taʿālāġa münācāt birle ʿibādet ḳılur irdi kiçe ve (6) kündüz pādişāhlıḳ vaḳtıda ötken taḳṣīrātlarıġa istiġfār aytmaḳ birle āḫiret (7) azuḳın müheyyā eyler irdi ve günāh zengārıdın tīre bolġan ẕātı āyīnesin tevbe (8) şayḳalı birle arıtmaḳ işide irdi ve yaşlıḳ kiçeside uyuḳlaġan ʿaḳlın pīrlıḳ (9) şubḥınıṉg savuḳ şimālıdın teʾṣīr yetkürüp uyġanmaḳnıṉg kūşişide.

Beyt

feʿ ilātün feʿ ilatün faʿ lün

(10) Ḳarıdıñg imdi nige yapmas-sin

Ṣubḥ yetti nige uyġanmas-sin

Bir küni encīr dıraḫtıġa çıḳıp (11) mīvesin yiyür irdi nāgāh ḳolıdın bir encīr suġa tüşti ol tüşmeki birle sudın āvāz (12) peydā bolup meymūn ḳulaḳıġa eşitildi ve anı eşitmekdin ṭabʿı ḫoş bolġandın ve yene (13) birini hem taşladı ve anıñg hem āvāzın eşitti irse neşāṭı ziyāde boldı ve bu siyāḳ (14) birle her sāʿat birin taşlar irdi ve ṣadāsıġa ḳulaḳ salur irdi ḳażārā bir faḳaçanaḳ deryādın (15) ol ṭarafdın bu cezīrege kelip irdi güzeri ol dıraḫt tübige tüşti ve kördi kim **[180b]** (1) bir meymūn anıñg üstündin suġa encīr taşlar faḳaçanaḳ su içige kirdi ve tüşken encīrlerni (2) yeyü başladı özige aydı kim meymūn encīrlerni meniñg üçün taşlar ve bu pür cevān-{merd}[1001] kim (3) ilgeride hīç āşinālıḳımız yoḳ turup mañga mundaġ şefḳat dil-cüyluḳlar körgüzür ve eger (4) anıñg birle dostluḳ peydā ḳılsam maʿlūm irür kim andın bisyār mürüvvet ve merḥamet tapġum durur (5) mundaġ kerīm ḫoş-ḫulḳ kişiniñg ṣoḥbeti ve ṣayḳalı[1002]köñgül āyīnesidin melāl ġubārın kötergüsi (6) durur ḥużūr nūrı sīne hevāsıġa[1003] āfāt ḳarañgġuluḳıdın necāt bergüsidür ve bu cihetdin aytıpdurlar (7) kim:

Ḳıṭʿa

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Ḫātırım şeh közgüsi irdi velī taptı ġubār

Kāşki tutġay idim rūşen velīniñg ṣoḥbeti

Pes añga (8) āşinālıḳ taṣarrufın kim köñglide keçürüp irdi lafẓīge keltürüp ʿarż ḳıldı. Meymūn hem (9) añga dost bolmaḳġa rāġıb bolur irdi kim {aydı}[1004] yaḫşı dost ḥāṣıl ḳılmaḳ yaḫşı ḫaṣletlerdin ve pesen-dīde (10) ṣıfatlardın durur ve her kişiñg ḥaḳīḳī {dostı}[1005] bardur her iki cihānda ser-firāz ve kām-kār irür.

(11) **Ḳıṭʿa**

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

[1001] T226b-9
[1002] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T226b-12
[1003] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T226b-13
[1004] T226b-15
[1005] T227a-1

Her kişinin͡g muḫlişi irse dostı

Dīn ile dünyāsıġa zīnet durur

Niʿmet-i devrān firāvāndur <ve> līkin

(12) Yār-ı müşfiḳ özgeçe niʿmet durur

Faḳaçanaḳ aydı men san͡ga dost bolmaḳġa meyl ḳılur-men (13) velī bilmes-men kim ol işḳa ḳāyillıḳım bar yā yoḳ. Meymūn aydı ḥükemā dostluḳ bābıda mīzānī (14) ḳılıpdurlar ve aytıpdurlar kim her kişige dostsuz tirilmek müşkil durur velī her kimerse dostluḳġa (15) yaramas ve üç ṭāʾifedin dost tutmaḳ kerek biri ʿālim- <biri> ʿābid kim anın͡g ṣoḥbeti bereketi birle **[181a]** (1) dünyā ve āḫiret āb-ı rūyın tapsa bolur, ikinçi {merdī nīk-aḫlāḳ kim}[1006] āşināsın {ʿaybların}[1007] yapḳay ve yārıdın ṣoḥbetni (2) dirīġ tutmaġay, üçünçi ol pāk-ẕāt kim bī-ġaraż ve bī-ṭamaʿ bolġay ve dostluġı bināsın ṣıdḳ u iḫlāṣġa (3) tutḳay ve daġı üç fırḳa dostluġıdın ḥaẕer ḳılmaḳ kerek biri fāsıḳlar kim himmetleri (4) nefs rāyıġa ṣarf bolur ve olarnın͡g muḥabbetleri [ne] dünyā rāḥatıġa sebeb bolur {ve ne}[1008] dünyā (5) āḫiret raḥmetiġa bāʿiṣ, ikinçi yalġançılar kim ṣoḥbetleri ʿaẕāb ve elem durur ve ülfetleri (6) belā-yı ʿaẕīm hemīşe sendin özgelerge ġayr-ı vāḳiʿ sözlerni yetkürürler ve özge- (7) lerdin san͡ga fitne-engīz ḫaberler kim biri rāst irmes, üçünçi nādānlar kim ne menfaʿat (8) ḥuṣūlide olarġa iʿtimād ḳılsa bolur ve ne mażarrat defʿide. Heme olarnın͡g beyānıda taṣavvur ḳılġanları (9) ziyānġa evrülür:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dostluḳnı ḳılmaġıl ol kişige kim

Ilġayʾalmas ʿaḳl şer ü ḫayrnı

Ve ol söz bu vechide (10) ḫūbdur elbette dānā ḫaṣm, nādān dostdın ḫūb bolġay kim düşmen ʿāḳil bolsa yıraḳnı közler ve bī-vaḳt (11) çaġda żarar yetkürmes ve anın͡g aḳvālı ve efʿālıdın intiḳām āṣārın maʿlūm ḳılsa bolur ammā nādān (12) dost kişige her-çend mihr-bānlıḳ körgüzse andın pāyide ḥāṣıl bolmas belki bu kişi anın͡g nāḳıṣ (13) tedbīri birle ḫaṭarge girif-tār bolur andaġ kim meymūn dostluġın Keşmīr pādişāhınıng (14) tiriklik kimesi ölüm girdābıġa tüşer ḥāletde oġrı kim dānā düşmen irdi an͡ga dest-gīrlıḳ (15) ḳıldı. Faḳaçanaḳ aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Kār-dānā aydı eşittim kim Keşmīr vilāyetide **[181b]** (1) pādişāhī bar irdi kim ḫazīnesin eger

[1006] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T227a-7
[1007] T227a-7
[1008] T227a-10

taġḳa yükleseler kötereʾlmes irdi leşkeri ḥisābı- (2) nıṉg endīşesi ʿaḳl dāyiresiġa sıġmas irdi cihān-dārlıḳ ʿilmin felek künbediniṉg üzeside (3) kötergen ve ʿadl ayaġınıṉg nefesleri birle tün kiçe ṣafḥalarıġa zīnet bergen:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(4) Zamāne baş ḳoyup ḫāk rehīġa

Selāṭīn bolsa eylep dergehiġa

Cihān ʿadlı birle ābād boldı

Vilāyet köṉgli andın şād boldı

(5) Bu pādişāhnıṉg bir meymūnı bar irdi kim heme āfet vaḳtıda aṉga iʿtimād ḳılur irdi ve anı gün-ā-gün niʿmetler (6) birle terbiyetler eylep öz içige[1009] maḥrem ḳılıp idi ve pādişāh kiçe uyuḳlasa taṉg atḳuça ḳolıda (7) ḫançer tutup yastuḳı üzre olturup irdi ḳażārā bir zīrek oġrı yıraḳ şehrdin (8) bu vilāyetġa keldi ve bir kiçe ʿayyārlıḳ libāsın keyip māl ḥāṣıl ḳılmaḳġa çıḳıp kūçede yörür irdi kim (9) yene bir nādān oġrı aṉga uçradı ve her iki cinslıḳ nisbeti birle hem-ṣoḥbet boldılar (10) misāfir oġrı cāy-dār oġrıdın {sordı ki}[1010] ne yerge baralı ve kimniṉg öyin teşeli. Nādān (11) oġrı aydı[1011] kim kelān-terniṉg aḫtā-ḫāneside bir ḳaçır bar kim semiz ve yıldam kelān-ter anı beġāyet (12) dost tutar ve anıṉg muḥāfaẓatıge on ḳulnı müʾekkel ḳılıpdur kim devām anıṉg ḳolın ayaġın (13) zencīr birle {baġlap}[1012] saḳlar ṣalāḥ oldur kim ilgeri barıp anı alalı ve andın keyin çehār-sū başıda (14) şīşe-gerlik dükkānı bar anıṉg tamın teşeli ve şīşelerni alıp ḳaçırġa yükleyeli ve yolımızġa (15) revān bolalı. Dānā oġrı anıṉg bu sözidin ʿacebḳa ḳalıp turar irdi kim ʿases keldi ʿāḳil **[182a]** (1) oġrı özini fiʾl-ḥāl daldaġa aldı ve ġāfil oġrı girif-tār boldı. ʿAses sordı kim (2) ne kişi-sin. Aydı men oġrı irür-men ve ḳaṣd ḳılıp irdim kim kelān-terniṉg ḳaçırnı alġay-men (3) ve şīşe-ger dükkānın şikāf ḳılıp şīşelerni aṉga yüklegey-men ve öyümge alıp barġay-men. ʿAses küldi (4) ve aydı mundaġ aḫmaḳ duzd bolur mu, sen kim bir işek üçün anı bisyār {ḳul pās-bān}[1013] saḳlar, sen cānıṉgnı belā (5) otıġa taşlaġay-sin ve kem-{bahā}[1014] şīşeni ki[1015] onnı beş pulġa alurlar özüṉgni uluġ ḫaṭarge (6) taşlaġay-sin.

[1009] T228a-1 öziġa elçi kibi
[1010] T228a-6
[1011] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T228a-7
[1012] T228a-8
[1013] T228b-1
[1014] T228b-2

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cānnı berip altun almadıng̃ ki ḳadrın bilmeding̃

Eger pādişāh ḫazīnesi üçün (7) mundaġ belānı iḫtiyār ḳılsang̃ irdi seni maʿẕūr tutup bolur irdi:

Mıṣrāʿ

mefāʿilün mefāʿīlü mefāʿilün feʿūl

Eger kötermeking̃ irse (8) köter {nigār}[1016] yükin

Munı aydı irse eling̃ ḳolın bağlap zindānġa saldı zīrek oġrı kim olarnıng̃ mācerāların (9) eşitip turup irdi ebleh oġrınıng̃ ol fāsid ḫayālıdın ʿasesning̃ ang̃a aytḳan (10) sözleridin tecribe ḥāṣıl ḳılıp özige aydı kim oġrı mang̃a nādān dost irdi (11) ʿases dānā düşmen ve eger dānā düşmen peydā bolmasa irdi bu nādān dost meni helāket yerige taşlar (12) iken ve ḥālā ʿases aytḳan dik mang̃a lāyıḳdur kim pādişāh ḫazīnesiġa barġay-men şāyed ki (13) maḳṣūdım andın ḥāṣıl bolġay. Pes āheste āheste pādişāhnıng̃ sarāyınıng̃ tübige keldi naḳb (14) ura başladı ve ol sarāynıng̃ taşları ferş ḳılġan öyini fūlād tīşe birle pāre pāre (15) ḳıldı:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Cinān taş bağrını yardı ol üstād

Meger şākird bolġay irdi ferhād

Henūz ol kiçe āf-tāb **[182b]** (1) ġubārı yer astın naḳb urup maşrıḳ ḥaddıġa ulanmap irdi kim anıng̃ naḳbı āḫırıġa yetti ve pādişāh (2) ārām-gāhınıng̃ yanıdın baş çıḳardı ve kördi kim pādişāh altun taḫt üzre yatıpdur uyḳuda ve anıng̃ 3) mesnedi eṭrāfıda türlüg emvāl ve tecemmülāt yatar ve bisāṭı ḥāşiyeside gūn-ā-gūn cevāhirler ḳoyuġluḳ (4) bar, kāfir şemʿi dik zer-dār kişining̃ yüzi dik külüp turar miskīn pervāne nā-murādlıḳ şuʿlesige örtenip yatar.

(5) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1015] ki takdim tehir yapılarak şişe kelimeninin önünde yazılmıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T228b-2

[1016] T228b-5

Örtesi pervāneler ger bāl ü per

ʿAşk ehlini köydürür cān [u] ciger

Dağı kördi kim bir meymūn ḳolıġa ḫançer alıp şāh- (6) nıñg yastuḳı üzre turupdur ve oñg solıġa iḥtiyāṭ naẓarın salur dağı oġrı añga ḥayrān (7) boldı {bu ḥayvān-ı}[1017] vaḥşī pādişāh bisāṭıġa neçükdin çıḳıp durur ve anıñg tīġını ḳolıġa nedin tutup durur bu eṣnādā irdi kim (8) nāgāh ne-çend cūmālı törüsdin pādişāhnıñg sīnesige tüşti meymūn anı kördi irse ġażabı keldi ve örledi (9) ve aydı kim men dik pās-bān ḥāżır turup cūmālige ne ḥad bolġay kim igemniñg sīnesige basḳay pes ol ebleh (10) cūmālını öltürür ḳaṣdın ḳılıp şāhnıñg sīnesige ḫançer ḥamle ḳıldı oġrı feryād ḳıldı kim ey (11) nādān bī-pāk ḳoluñgnı yıġ kim ol ölmek birle cihān vīrān bolġusıdur bu feryādnı çekmek hemān boldı (12) meymūnıñg ḳolın ḫançerge ḳatıp tutmaḳ hemān pādişāh oġrınıñg ünin eşitti irse uyġandı (13) ol ṣūret-i ḥālnı ʿayān kördi irse oġrıdın sordı kim ne kişidür-sin. Ol cevāb berdi kim (14) dānā düşmeniñgdür-men ve mālıñgnı alġalı kelip irdim eger laḥẓaī ġāfil bolsam irdi bu müşfiḳ mihr-bānıñg seni (15) ḳan deryāsıda ġarḳ ḳılur irdi pādişāh ol ḥālnı maʿlūm ḳıldı irse secde-i şükr becā keltürdi ve aydı **[183a]** (1) ārī, ḥaḳ ʿināyeti kişige yār olsa oġrı pās-bān, dost-ı mihr-bān düşmen bolġusıdur dip pes (2) oġrıġa nevāzişler ḳılıp maḥremleri ḳatārıġa aldı meymūnnı zencīr birle baġlap özidin (3) yıraḳ saldı. Oġrı kim defīne ümīdide ḫazīne tamın şikāf ḳılur irdi dānişi ḳıyāsıdın (4) başıġa devlet tācı ḳoyuldı ve meymūn kim muḳarreblik maḳāmıda özin esrār maḥremi tutar irdi (5) nādānlıḳ tikenin itekin ilgeç ḥürmet libāsın tendin soyuldı.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Ḫaṣm-ı dānā ki düşmen-i cāndur

(6) Ḫūb durur dostdın ki nādāndur

Ança nādān ḳılur żarar-ı devrān

Nefʿ eger bolsa muḫtaṣardur ol

Bu meṣel fāyidesi ol kim (7) ʿāḳil kişi kerek kim dostluḳnı nādān birle ḳılmaġay ve nādān ṣoḥbetidin yıraḳ ḳaçḳay:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1017] T229a-6

(8) Gerçi zindān irse bol ʿāḳil bile

Ger çemende bolmaġıl cāhil ile

Āşinālıḳ dānānı tutġıl zinhār

Bolmaġıl ebleh ü nādān birle yār

(9) Faḳaçanaḳ bu fāyidelik ḥikāyetni eşitti irse aydı ey dāniş deryā-yı köñglüm ḳulaḳıġa (10) ḥikmet gevherleri birle zīnetler berdiñ imdi ayġıl kim dostlar neçe gürūh irürler. Kār-dānā (11) aydı ḥükemā mundaġ aytıpdur kim zamāne ehlidin cemʿī kim dostluḳ daʿvāsın ḳılurlar üç (12) ḳısm bolurlar baʿżı ġıḍāġa meyllikdür kim olarsız bolmaḳ mümkin irmes ve cemālları pertevin (13) bolmayın ṣohbet şemʿi nūr bermes nitek ki yār yüzidür köñgül ilge çerāġ bu ḳarañguluḳ (14) olmışdur andın ayru çaġ, ve gürūhī devā yañglıġ irür kim olarġa aḥyānen iḥtiyāc (15) tüşer ve cemʿī devr müşābeheside bolurlar kim żarardın bölek ḥuṣūl bermesler bular nifāḳ [183b] (1) deryā ehlidürler kim sañga bölek tilleri ve yüzleri bardur muḫāliflerġa özgeçe muḥabbet (2) ve ülfetleri.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün faʿlün

Ẓāhiri nūr dik muvāfıḳdur

Bāṭını sāye dik münāfıḳdur

Kerem irür līk köñgli efsürde

(3) Zinde ṣūret durur velī mürde

Pes ḫıred-mend kerek kim bu nevʿ dost yüzlük düşmenlerdin yanġay (4) ve ḫāliṣ[1018] refīḳlerġa ulanġay:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Düşmeñgni ḳoyġıl evürġıl ḳolıñgnı dostġa

Faḳaçanaḳ aydı (5) kişi neçük ḳılsa dostluḳ şarṭlarınıñg bi-ḥāḳḳın becā keltürgen bolur. Meymūn (6) aydı her kişi kim alta ḫaṣlet birle bolsa anıñg dostluḳıda ḳuṣūr yoḳ durur evvel ol kim eger (7) dostınıñg ʿaybın bilse āşikār ḳılmaġay, ikinçi her hünerini maʿlūm ḳılsa birini on dip aytġay, (8) üçünçi añga iḥsān ḳılsa minnet

[1018] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T230a-9

ḳılmaġay ve naẓarıda tutmaġay törtinçi andın menfaʿatnı (9) unutmaġay beşinçi eger ol sarıdın yā özi sarıdın ḫaṭā vāḳiʿ bolsa köñgliġa ılmaġay (10) ve ʿavf ḳılġay ve altınçı ʿözr-ḫ̆āhlıḳ ḳılsa ḳabūl ḳılġay eger kişide bu ṣıfatlar bolmasa hergiz (11) muṭlaḳ dostluḳġa yaramas ve añga āşinā bolġan kimerse āḫır peşīmān bolur ve zamāne ehli ara (12) ḫāliṣ dost kīmyā dik tapılmaslıḳ ḥükmin alıpdurlar deryāsız ʿanḳā meṣellik özin ʿadem salıpdur.

(13) **Rubāʿī**

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

ʿĀlem içide ḳılmadım hīç ba-hem

Muḫliṣ barı köñgül ġamıge maḥrem

Yoḳ közgüdin özge hem-dem ṣāf köñgül

Līkin añga (14) dağı ursa bolmaydur dem

Söz bu yerge yetti faḳaçanaḳ aydı men dostluḳda ṣābit-ḳadem bolġum durur (15) ve yārlıḳ ādābların {hīç}[1019] birin taşla{ma}ġum[1020] eger meni dostluḳuñg ʿaḳdige alsañg tā ḳıyāmet köñglüm **[184a]** (1) boynıġa minnet ṭavḳın salsañg ki meñgdin ʿaceb bol{ma}ġay.[1021] Meymūn temelluḳ ḳılıp dıraḫtdın tüşti (2) faḳaçanaḳ hem sudın çıḳıp dıraḫt tübige keldi bir birleridin kenār alıp dostluḳ ʿahdın (3) araġa saldılar her ikileri köñgülleridin ġurbet[1022] vaḫşeti ketip şād ḫurrem (4) boldılar meymūn pādişāhı ḥasretin unuttı ve faḳaçanaḳ diyārın ve ehl-i ḫānesin (5) ferāmūş etti.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yārnıñg ki ṣoḥbeti bolsa ba-hem

Özge devlet yoḳ ise sizge ne ġam

Çün ol cezīrede (6) olar ṣoḥbetleri uzaḳġa tarttı irse faḳaçanaḳnıñg ehl-i ʿiyāli kim diyārıda ḳalıp irdi (7) anıñg firāḳıdın bī-ṭāḳat boldılar ḫuṣūṣen cüfti kim bir sāʿatdin

[1019] T230b-4
[1020] Olumsuzluk eki eksikti; diğer nüshadan eklendi. T230b-4
[1021] Olumsuzluk eki eksikti; diğer nüshadan eklendi. T230b-6
[1022] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T230b-8

neridin[1023] ayrılurġa (8) ṭāḳatı yoḳ irdi bī-ḥad be-ġam, bī-kerān endūh içre ḳaldı ve hicrān otı cān (9) cigeridin köydürüşge aldı:

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

Taġ cānıġa ger hicr otnı yaḳsaŋ

Kögsige taş (10) urup nāle vü feryād etkey

Āḫir firāḳ şikāyetin öz cinsidin bir birige iẓhār ḳıldı (11) ve aydı:

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿ

Bardı yār velīk men ḳaldım

Lāy-ı ḥayretde[1024] serv ayaġı dik

Vaṣlıdın bolmayın işim āsān

(12) Ḳaldı müşkil işim bayaġı dik

Ve men bilmes-men kim ol ġarībem özüni ne ṭarafge saldı ve ḳaysı yerde (13) ḳaldı kāşkī bu künde kelgey irdi kim viṣāl ṣubḥınıŋ yaruġluḳı firāḳ şāmı- (14) nıŋ ḳaraŋġu{lu}ġın[1025] yoḳ etkey cemāl cilvesi ẓāhir bolup ʿışḳ ḫayālātınıŋ cünūnı (15) mendin ketkey irdi:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kilse ol yārim seferdin nā-gehān

Ten içige kirgüsidür tāze cān

Refīḳı anıŋ **[184b]** (1) ıżṭırābın kördi irse aydı ey ḫ̆āher eger meni yalġançı dimeseŋ bu sözümni (2) bāver tutsaŋ ḫaberin saŋa aytayın. Faḳaçanaḳ aydı ey yār-ı müşfiḳ seniŋ sözüŋde (3) hīç ḫilāf yoḳ turur ve men bārhā rāst-gūyluġuŋ naḳdın imtiḥān maḥallıġa soḳup baḳtım hīç ġubār tapmadım (4) sözī kim sen diyürsin bī-şübhe ol. Aydı eşittim kim iriŋ bir meymūn birle dost bolupdurlar andaġ

[1023] T230b-12 iridin
[1024] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T230b-15
[1025] T231a-2

{kim}[1026] (5) anıñg ṣoḥbetin hīç niʿmetke berāber tutmaslar ve mülāḳātın hīç leẕẕetke muḳābil eylemesler ve seniñg (6) firāḳıñg otıġa anıñg viṣāl sürürı birle teskīn berür ve cemālını seniñg viṣāliñg (7) ornıda özige mūnis {bilür}[1027] Faḳaçanaḳ {ḫatunı}[1028] bu sözni eşitti irse ġayret otı içidin başḳa (8) örledi:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Nitey imdi ki yār aġyārlarnıñg ḳoynıda boldı

Meniñg ḳoynum ḳuruḳ ḳalġanıdın közüm yaşı (9) ḳan oldı

Ey rūzgār cemʿiyyetim ḫarmanın tefriḳa boranıġa uçurduñg ve ümīdim zirāʿatın (10) ġam semūmıda köydürdüñg meniñg ṣoḥbetimni taşlap özgelerge beyān-ı meclis ḳıldıñg ve cān naḳdım (11) taṣarrufumda irdi ġayrnıñg ḳolıda berdüñg.[1029] ey bī-vefā barlıġım ṣafḥasıdın mihr[1030] raḳamın (12) oḳumap irdiñg mü ey bī-gāne-veş miḥnetim çemenidin āşinālıḳ yolın yöremep irdiñg mü:

(13) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Barıp mendin köñgül bī-gāne ḳıldıñg

Besī mundaġ meni dīvāne ḳıldıñg

Yārı aydı imdi kim bolur (14) iş bolupdur beyhūde ġam yemegil fāyidesi yoḳ, tedbīr endīşe ḳılmaḳ kerek kim anıñg birle (15) ḫāṭırġa ferāġat ḥāṣıl bolġay pes ḫīle kitābınıñg pes ḫīle kitābınıñg müṭāʿalasige meşġūl boldılar **[185a]** (1) "اِنَّ كَيْدَكُنَّعَظِيمٌ" anıñg beyānın ḳılur yaʿnī "ey ḫatunlar muḥaḳḳaḳdur kim sizlerniñg (2) mekriñgizler uluġraḳdur köñgüllerge bat teʾsīr ḳılur" bu ḫıṭāb Züleyḫā żımnıda ḫatunlar cinsiġa (3) idi kim heme efrādın mülāḥaẓa ḳılıp cemʿ ṣīġası irdi. āḫır ḫīlelerin muñga toḫtattılar kim (4) meymūnnı öltürgeyler faḳaçanaḳ ḫˇāher-i ḫānesiniñg işāreti birle özini aġrıḳ (5) ḳıldı faḳaçanaḳġa kişi iperdi k

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1026] T231a-8
[1027] T231a-10
[1028] T231a-10
[1029] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T231a-14
[1030] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T231a-14

Yārġa ger itse bīmārını sormaḳı hevesi

Kelsen͡giz kim dağı (6) endek nefesi bar turur

Faḳaçanaḳ öz cuftinin͡g bīmār bolġanın ḫaber tapıp meymūndın (7) icāzet tiledi kim barıp ża'īfesinin͡g ḥālın sorap yanġay. Meymūn aydı yār-ı ġam-güsār batraḳ (8) kelgey-sin men ġarībni[1031] bu bīşe kūşeside tenhā ve bī-kes ḳoymaġay-sin meni ḫod firāḳın͡g (9) endūhı tenhā ḳoymaġusıdur ve hicrānnın͡g derdi yalġuz taşlamaġusıdur.

(10) **Ḳıṭ'a**

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Kiçeler yalġuzluḳumda mūnisim endūhdur

Vāy anın͡g cānıġa ġam-ḫ̆ār ġamlar bolġusı

Faḳaçanaḳ aydı (11) ey refīḳ-i mihr-bān vay rāḥat-ı rūḥ-ı revān man͡ga bu sefer żarūretdin durur ve ger ne sendin (12) öz iḫtiyārım birle cüdā bolmaḳım kön͡glüm ḫ̆āhişiçe pes ayrılmaḳ muḥāl irür:

Ḳıṭ'a

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

(13) Man͡ga sendin bu kün bolmaḳ cüdā bardur żarūretdin

Veger ne hīç ḳalıp ḫoşlamas cāndın cüdālıḳnı

Pes meymūn bu vedā' birle (14) bī-çāre-vār öz meskenige yördi Çūn vaṭanige yavuḳ bardı irse ve aḳrabāları ḥāżır bolup an͡ga (15) merḥabā āvāzın āsmānġa yetkürdiler faḳaçanaḳ öz maḥremleri birle öyige kirdi ve ḫatunın **[185b]** (1) kördi kim renc töşekide yatıp durur ve ruḫsārı gül-zārnın͡g lāleleri za'ferānġa (2) mübeddel bolupdur.

Mıṣrā'

fā'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fa'lün

Nāledin nāle bolup mūyedin adalmış mūy

Her-çend andın ḥāl sordı (3) hīç cevāb tapmadı her-çend talṭīf ve dil-cūyluḳ eyledi ammā hīç iltifāt körmedi.

Ḳıṭ'a

[1031] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T231b-11

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ey kön͡gül kūyı anın͡g (4) nevmīdlıḳ bāzārıdur

Nāle zārı metāʿı anda kāsiddür heme

Heme ol ḫ̆āher-i ḫānesi kim özini aġrıḳ (5) baḳġuçı ḳılıp irdi sordı kim bu bīmār ne üçün sözlemes ḥāl keyfiyetin man͡ga beyān ḳılmas (6) ḫ̆āher-i ḫānesi savuḳ āh çekti ve aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men ʿilācī eylegüm dip derd-i ser çekme ṭabīb

(7) ʿIşḳ derdīdür kim dermānı ḳılmaydur ḳabūl

Aġrıġı kim ʿilācdın meʾyūs durur rencūrī kim (8) devādın nā-ümīd durur ḳaysı mecāl birle nefes uralsun ve ne ḳuvvet birle söz eşitsün. Faḳa- (9) çanaḳ sāʿatī cezaʿ u feryād ḳıldı ne dārū irür kim an͡ga nāfiʿ durur ne dermān (10) bolġay kim mun͡ga şifā berür ve batraḳ aygıl kim tā ṭalebide baḥr u berni kezeyin āşinā ve bī-gāne- (11) din anı sorayın ve eger an͡ga cān dil ṣarf ḳılmaḳ kerek bolsa hem ḳılayın ve ḥayātım (12) medārı kim āb u güldin bütken cism durur andın ötüneyin.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlün fāʿilün

Cāndın bolamas fedā (13) maḳbūl tutsa ol nigār

Ḫ̆āhiş etse bī-çūn cān kön͡gül bolmas nigār

Aġrıḳ baḳġuçı cevāb (14) berdi kim bu ol renc durur kim ḫatunlar beçe-dānıġa peydā bolur mun͡ga meymūn yürekidin (15) bölek neme devā bolmas. Faḳaçanaḳ aydı ol āsānlıḳ birle {tapılmas}[1032] ḫ̆āher-ḫānesi[1033] kim bu mekr andın **[186a]** (1) irdi, cevāb berdi kim bizge hem maʿlūmdur kim bu dārū ḳolġa kirmeki müşkil durur seni devā ṭalebige (2) çarlamaduḳ belki anın͡g üçün keltürdük kim vefā-dār yārnın͡g āḫır dīdārın (3) körgey-sin ve tamām-gerlik vedāʿın ḳılġay-sin bu bī-çārege imdi ne ḫiffet iḫtimālı ḳalıp durur (4) ve ne ṣıḥḥat ümīdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1032] T232b-1
[1033] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T232b-1

Derdime lāyıḳ körünmes ḳandın özge şerbeti

Köñglime ġamdın ki yoḳtur nā-münāsib rāḥatı

(5) Faḳaçanaḳnıñg endūhı ziyāde boldı ve çendān ki tedbīr ve tedārük endīşe ḳıldı dostı (6) meymūnnı öltürmekdin bölek maṣlaḥatnı körmedi nā-çār añga ṭamaʿ bağladı ve cānıġa ḳaṣd ḳıldı (7) ammā ʿaḳlı rūşen-rāylıḳ nūrıdın añga naṣīḥat başlap aytur irdi kim ey nā-kes dostluḳ (8) ve bī-gānelik bināsı kim sen meymūnnıñg aralıḳıda istiḥkām tapıp irdi anı ġadr ilgi birle (9) vīrān ḳılmaḳ ve merdlikdin ve mürüvvetlikdin irmes:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḥaḳ durur kim bī-vefā düşmen üçün

(10) Żāyiʿ etkey-sin vefālıḳ dostnı

Ve nefsi tīre rūylukdın vesvese ḳılur irdi kim ve ḫatun kim (11) öyi ābādlıġı[1034] maʿīşet ser-encāmıdın durur anı taşlamaḳ özni ol kişi muḥabbetige ne sañga cinslıġı (12) bar durur ve ne ḳarābeti taşlamaḳ ṣalāḥ işi ve ʿaḳl dānişidin bolmas:

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Ḳaçan berāber olar (13) köhne yār ayaġıġa

Henūz tecribesiz yeñgi yārnıñg başı

Āḫiruʾl-emr ḫatunı ʿışḳı ġālib kelip vefā (14) şīşesin cefā taşı birle uşatur boldı. Ammā bildi bī-vefālıḳ şeḳāvet dāġıdur kim eṣeri bī-devletler (15) aḥvālınıñg nişānesidin özge ẓāhir bol{ma}dı[1035] ve peymāne-şikenlik meẕellet raḳamı irür kim **[186b]** (1) ḫāk-sārlar vücūdları levḥidin bölekke kelmes her kişi kim ġadr u nifāḳ ṣıfatı birle şöhret tapar hīç kişi anıñg (2) ṣoḥbetike meyl ḳılmas ve ol kim bedʿahdlıḳ ve bī-vefālıḳ atı birle atanur hīç kimerse anı ḫoşlamas andın heme perhīz (3) ḳılmaḳnı vācib bilürler:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mey içer çaġda didi peymāne-keş pīrim bu söz

[1034] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T232b-10
[1035] T232b-14

Tutmaġıl zinhār sen peymāne- (4) keşler ṣoḥbetin

Pes faḳaçanaḳ meymūn cānıġa ḳaṣd ḳıldı irse rāyın a͡ngа muḳarrer ḳıldı kim tā anı (5) öyige keltürmese ġarażı ḥāṣıl bolmas bu ʿaẕīmet birle meymūn ḳatıġa bardı meymūn iştiyāḳı (6) anı körmekke beġāyet ġālib bolup irdi ve kön͡gli anın͡g ṣoḥbetige ṭālib közi ḫūn-bār cemālıġa tüşti (7) irse feraḥ nihāyetidin neşāṭ-engīz naġamāt birle terāne başladı kim:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

El-ḥamdu li'l-lāh yene keldi ḳuyaşım

(8) Ḳara tündin ḫalāṣ oldı bu başım

Faḳaçanaḳdın öz ḥālını ehl-i ferzendler aḥvālın sordı (9) faḳaçanaḳ aydı müfāraḳatın͡g renci man͡ga andaġ {maʿlūm ve ġālib}[1036] bolup irdi olar ülfetlerinin͡g devāsı birle (10) ʿilāc tedbīr bolmadı her sāʿat kim tenhālıġın͡gnı yād ḳıldım ʿayşım menfes boldı ve özümge (11) aydım kim ey bī-mürüvvet revā mudur kim sen mundaġ ferāġat gül-şeni üzre ʿayş mesnedide olturġay- (12) sen vefā-dār yārın͡g ḥasret tikenlikide miḥnet tofraġıġa yatıp meşaḳḳat taşıġa[1037] baş ḳoyġay:

(13) **Beyt**

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

ʿAceb ki oltura-sin munda gül kibi ḫandān

Refīḳ ayaġıġa sançıp turup tiken çendān

Pes a͡ngа keldim kim ikrām vācib (14) tutmaḳın͡g birle barıp dīdārın͡gdın özümni ābādān ve ehl-i ʿiyālimni şād-mān ḳılġay-sin (15) tā ḳademin͡g teşrīfin ferzendlerim faḫr ḳılġaylar ve ḫīşāvendlerim mübāḥāt bilgeyler ve eger **[187a]** (1) bu ʿināyeti ḳılsan͡g man͡ga hem mertebe ziyāde bolur ve san͡ga hīç kemlik rū bermes:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bolsa kön͡glüm nūrı (2) öyüm içre ba-hem

Bolmaġay ol nihāyet pertevidin ẕerre kem

[1036] T233a-10
[1037] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T233a-14

Ve diger ḫ̬āhiş ḳılur-men kim cemʿini ḥāżır ḳılıp olar (3) ḥużūrıda sa͡ngа mihmāndārlıḳ körgüzgey-men tā kim ol iş birle dostnı͡ng̬ baʿżı ḥuḳūḳın edā (4) ḳılġay-men. Meymūn aydı bu teklīfātnı ḳoyġıl kim bu arada dostluḳ silsilesi muḥkem boldı bīgāne (5) dik mihmānlıḳ resmin tüzüp mihr-bānlıḳ {rencin}[1038]çekmekke[1039] iḫtiyāc yoḳdur çūnkim aytıplar (6) [1040] "شَرُّ اَلْإِخْوَانِ مَنْ تُكُلِّفَ" yaʿnī "birāderni͡ng̬ yamanraḳı ol kişidür kim anı͡ng̬ üçün (7) renc çekmek lāzım bolur."

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger teklīf bolmasa āsān keçer evḳāt-ı ʿömr

Men sa͡ngа dostluḳ ve muḥabbet ḳılġanımnı özü͡ng̬ge (8) fażīlet bilür-sin ve ammā bilgil kim meni͡ng̬ faḫ̬rım ve sevinçüm seni͡ng̬ āşinālıġı͡ng̬ ve hem-demligi͡ng̬e andın (9) ziyāderaḳdur çūnkim men vaṭan diyārımdın ve memleket pādışālıḳımdın yıraḳ tüşüp ḫ̬ārlıḳ (10) ve ġarīb tenhālıḳ ve miḫnetke mübtelālıḳ irdim kim īzid ü taʿālā seni͡ng̬ ṣoḥbeti͡ng̬ niʿmeti ma͡ngа ʿaṭā ḳıldı ve (11) muḥabbeti͡ng̬ mevhibetini iḥsān eyledi kim bu ʿināyet birle rüzgâr-ı āzār çengālıdın necāt taptım ve hicrān (12) meşaḳḳatı ḳolıdın ḫ̬alāṣ boldum:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Bu ġurbet kūyıda ey yār-ı hem-dem

Viṣālı͡ng̬ birledür-men şād u ḫ̬urrem

(13) Ve taḳdīr birle mundaġ himmetni özü͡ng̬ge lāzım tutmaḳı͡ng̬ ve taṣdīʿ çekmeki͡ng̬ kerek irmes ve diger (14) bu kim dostluḳda ʿaḳīdet ṣafāsı muʿteberdür ne ʿişret esbābını͡ng̬ müheyyāsı ve maʿnevī (15) fāyide maṭlūb irür ne ṣūrī fāyide:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tekellüfni ḳoyuban dostluḳ ḳıl

Arada ḫ̬ūb imes resm-i tekellüf

[1038] T233b-8
[1039] +ge tekrar yazılmış.
[1040] Din kardeşlerinin en kötüsü kardeşine yük olandır.

[187b] (1) Faḳaçanaḳ aydı ey refīḳ-ı hem-dem seni teklīf ḳılmaġım maḥż-ı żiyāfet üçün irmes belki uluġ müddeʿā ol kim aradın (2) muṭlaḳ cüdālıḳ ketip hemīşe viṣāl ḥāṣıl bolġay ḫ̆āhiş imes-men kim tā bir laḥẓa sensiz bolmaġay-men. Meymūn (3) aydı:

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Muḥabbet yolıda yoḳtur yavuḳluḳ yıraġlıḳ

Hīç iki dost araları maşrıḳ ve maġrib dik tutup (4) eger bir birlerinin͡g yādı birle kön͡glilerige tesellī vāḳiʿ durur ve ẓāhir dağı yıraġlıḳ bāṭındaḳı (5) mülāḳātġa māniʿ tüşmes ve hemīşe maʿnā közi birle cemālların körüşüp turarlar.

{Beyt}[1041]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳurb-ı rūḥānī eger aramızda (6) bizni͡ng

Ni ziyān ḳılġusıdur buʿd-i mekānī bolsa

Ve ʿazīzī bu bābda [aytıp] durur:

Ḳıṭʿa

mefʿūlu mefāʿilün mefāʿilü faʿlün

Ger naḳd-ı viṣāli͡ng ma͡ngа (7) yoḳdur ey yār

Dīdem içide ḫ̆ayālım olmış ṭayyār

Ẓāhir eger viṣāl-i cismānī yoḳ

Bāṭınıda ittiṣāl-i rūḥānī bar

(8) Faḳaçanaḳ zārī ve tażarruʿ oḳın yene atıp irdi ārzū nişānesige tigip irdi, meymūn dost (9) rıżāsını͡ng ṭalebi mürüvvet şerīʿatıda farż durur ḳayan kim ḫ̆āhiş ḳılur-sin barayın velīkin deryāyī kim bīşe- (10) ni͡ng ve seni͡ng cezīreni͡ng arasıda vāḳiʿ bolup durur ve mundın meni͡ng ötkenim duşvār durur. Faḳaçanaḳ aydı kim (11) kön͡glün͡gni fārīġ tutġıl kim men seni uçamġa alıp öter-men anı͡ng füsūnı meymūnġa eṣer ḳıldı irse (12) yolġa revān boldı faḳaçanaḳ meymūnnı yörüp deryā utrasıġa yetip irdi ḫ̆āṭırı tefekkür girdesiġa (13) tüşti ve özige aydı kim bu meymūn birle dostluḳ

[1041] T234a-9

ʿahdın bağlap irdim ve anı sındurmaḳ ḫayālın ne yaman (14) ʿamel pīş tuttum ve ne bed-nāmlıḳ yükin gerdenimġa aldım:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her kişi yansa devā gül-zārıdın

Sīne rīş olġay (15) cefānıng̃ ḫārıdın

Nāḳış ḫatun üçün kāmil ḫod dostġa ġadr ḳılmaḳ yaḫşılar işleridin irmes ve şeyṭān **[188a]** (1) ḫoşnūdluġın közlep ve cānāne rıżāsın anıng̃ ser-riştesin üzmek ziyān[1042] ve noḳṣāndın özge (2) netīce bermes, ḳılmaġay mundaġnı kim ʿāḳil kişi. Bu nevʿ tereddüd ile gāhī yügürüp gāhī toḫtar irdi (3) kim meymūn köng̃lige andın gümān tüşti ve aydı kim ey birāder endīşeng̃ bāʿiṣi ne durur kim meger (4) meni kötermeking̃ sang̃a aġır keldi bolġay. Faḳaçanaḳ aydı bu sözni nedin aytur-sin. Meymūn aydı (5) köng̃lüng̃de bir ġarażıng̃ bar kim ʿalāmeti ẓāhir boldı ve meni andın āgāh ḳılsang̃ şāyed kim anı ḥāṣıl (6) ḳılmaġında sang̃a meded-kār bolġumdur. Faḳaçanaḳ aydı ne ġarażım bolsun velī ang̃a ġam yeyür-men (7) kim sening̃ dik mihmān-ı ʿazīz mening̃ öyümge ba-hem bolġanda kāşkī hem-ḫānem selāmet bolsa irdi tā heme- (8) miz ḫıẓmet-kārlıḳ maḳāmıda turġay irdük mādem ki ol rencūr irür sening̃ mülāzemeting̃de taḳṣīr (9) ötküsidür eger kīneni keçür-seng̃ ḫacāleti ḳalġay. Meymūn aydı sening̃ mang̃a ʿaḳīde ve iḫlāṣıng̃ kim (10) muḥaḳḳaḳdur lāyıḳ ol kim bī-gāneler dik taṣdīʿ tartmaġay-sin ve yat kişiler dik tekellüf tutmaġay- (11) sin:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yatnı öz ḳılmaḳġa lāzımdur tekellüf eylemek

Men ki özdür-men tekellüfge ne ḥācet bolġusı

(12) Faḳaçanaḳ barur irdi kim uşol endīşeni lāzım ḳıldı ve aydı ḫatunlar meni ʿahd ü peymān (13) uşatmaḳġa tutar ve bilür-men kim olar bed-ʿahddürler olardın vefā istemek (14) ʿāḳiller işleridin[1043] yıraḳ durur:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[1042] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T234b-5
[1043] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T235a-4

Ki ḫatunlar ʿahdıġa ḳılmaŋ tevekkül

Ki şūr-āmīz (15) yerdin önmegey gül

Pes olar fırībleriġa maġrūr bolup bī-vefālıḳ ḳılmaḳ diyānet meẕhebide **[188b]** (1) neçük revā bolġay.{Meymūn}[1044] anıŋ fikri öz ayġanın maʿlūm ḳıldı irse bed-gümānlıḳ ziyāde bolup özige (2) aydı kim Çūn kişiniŋ köŋlide dost{ıdın}[1045] şübhe ḥāṣıl bolsa tedbīr penāhıġa ḳaçmaḳ kerek tā kim (3) anıŋ mekr-bār ikenin yaḳīn bilse cānını selāmetlikke alġay ve eger gümānı ḫaṭā çıḳsa iḥtiyāṭ çaġın (4) riʿāye ḳılġan bolur kim olʿayb irmes.

{Beyt}[1046]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Eger yār irse körmes-sin ziyānnı

Eger mekkār irse tapġuŋ (5) emānnı

Pes faḳaçanaḳḳa āvāz berdi kim sebeb ne durur kim her sāʿat ḫayālī tevsenin[1047] fikret meydānıġa (6) yügürtür-sin[1048] vehmī ġavvāṣın ḥayret deryāsıġa çökürür-sin. Aydı ey birāder meni (7) maʿẕūr tutġıl kim ḫatunım bīmārlıġı ol cihetdin ferzendlerim perīşānlıġı ḫāṭırımnı (8) perīşān tutar-men. Meymūn aydı ārī[1049] öyde aġrıġ bolġay ġam köŋlige beġāyetdür (9) el-ḥaḳ rāst aytıpdurlar kim aġrıġlıġ[1050] bolmaḳdın aġrıġ bolmaḳ āsāndur

[Mıṣrāʿ]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Saḳ imes ol (10) kişi kim öyide bīmārı bar

İmdi ayġıl kim ol ḳaysı rencdür muʿālecesi ṭarīḳı ne durur Ve çūn (11) her derdge devāyī muḳarrer durur ve her rencke şifāsı muʿayyen, mübārek nefes ṭabīblerdin sormaḳ (12) kerek her dārūyī kim olar berürler anıŋ cüst ü cūyıda bolmaḳ kerek. Faḳaçanaḳ aydı (13) ṭabīb anıŋ muʿālecesige devā eylediler ḳol aŋa yetmes. Meymūn aydı ol ḳaysı devādur kim (14) ʿaṭṭārlar dükkānıdın tapılmas eger anı

[1044] T235a-5
[1045] T235a-6
[1046] T235a-9
[1047] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T235a-11
[1048] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T235a-11
[1049] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T235a-14
[1050] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T235a-15

maṅga aytsaṅg şāyed kim eşitkenim ve körgenim bolsa (15) andın ḫaber bergeymen. Sāde-dil faḳaçanaḳ aydı kim ol dārū durur tapaʾlmas-men meymūn **[189a]** (1) yürekidür. Meymūn munı eşitti irse ol su içre anıṅg yürekige ot tutaştı (2) ve dimāġıdın tütünler örledi ammā ḳuvvet birle ʿaḳlın toḫtatıp nefsige aydı kim ey ḥarīṣ (3) şūm-rūy kördüṅg kim ḥarīṣlıḳ şerridin bu helāket girdābıġa tüştüṅg ġaflet ʿilleti (4) birle bu uluġ ḫaṭarge girif-tār bolduṅg ve men ol kişilerdin bolmadım kim ḫaşm sözige (5) firīfte boldılar ve münāfıḳ mekr oḳın köṅgüllerige yediler bisyār bu ġuṣṣa otı birle (6) köydü imdi maṅga ḫīledin bölek tedbīr tapılmas ve tedbīrdin özge yārī mende (7) yoḳ ve eger ʿiyāẕen bilʿl-lāh faḳaçanaḳ cezīrelerige barsam işim[1051] riştesige andaġ girih tüşgüsidür (8) fikr ḳolı anı bermekdin ʿāciz kelür eger yürekimni aṅga bersem ölgüm durur eger ḳaçıp (9) yansam bu deryāda ġarḳ bolurmen ve men kim mühim āferīn endīşe ḳılayın bu faḳaçanaḳ (10) iḫtiyārı birle ol emn ü emān bīşedin özüm çıḳtım mundaġ miṅg çendān sezā-vār (11) cezāġa lāyıḳdurmen:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Zülfi ḳavlıdın irdim eyleben dīvānelıḳ

Ḫoş münāsib boldı bağlanmaḳ (12) maṅga zencīr ile

Pes meymūn aydı kim mestūre rencin ʿilācın bildim hīç dağdağa tartmağay kim (13) biznim̃g ḫatunlarımızġa ol żaʿfdın vāḳiʿ bolur, biz olarġa yürekimizni alıp berür- (14) miz andın hīç renc yetmes ve resmimizdür kim yürekimizni içimizdin alur-miz ve yene ornıġa (15) salur-miz ve eger yürek bizdin cüdā bolsa hem burunḳı dik tiriklik ḳılur-miz ve men dostum- **[189b]** (1) nıṅg ehl-i ʿiyālıdın ol ḫaḳīr tuḥfe zinhār ayamağumdur çūnkim ʿulemā aytıpdurlar (2) tört ṭāyifedin tört neme dirīġ tutġuluḳ irmes, evvel pādişāh kim ḫāṣ [u] ʿām ṣalāḥı (3) üçün kişidin nemerse tileyür anı bergeyler, ikinçi müstaḥaḳ dervīşler kim Ḥaḳ Allāh dip (4) pāre-i nān ṭamaʿ ḳılurlar olarġa ʿaṭā ḳılġaylar, üçünçi şākirdler ʿilm ṭalebide istiʿdād (5) ḥāṣıl ḳılıpdurlar kim dostların aytḳaylar, törtünçi yek-cihet[1052] dostlar kim olarġa kerek (6) bolġan nemerse bu kişide bar bolsa olarnıṅg ḫātırları ve ferāġatı üçün fedā eylegey.

(7) **Ḳıṭʿa**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cān nedür kim tā anı cānānġa ḳılmaslar fedā

[1051] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T235b-14
[1052] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T236a-11

Nige bolmas bu kön͡gül dil-ber ayaġıda niṯār

Ve eger menzilde (8) man͡ga aytḳan bolsan͡g irdi yürekimni özüm alıp kelür irdim ve devā mendin ḥāṣıl (9) bolup cüftün͡g ṣıḥḥat tapsa man͡ga şeref saʿādet irdi ve men yürekimdin andaġ zerikipdür-men kim (10) her bār andın ḳutulmaḳnın͡g ārzūsın ḳılur irdim çünkim her bār ġam u endūhkim menin͡g sarı (11) kildiler olarnın͡g mekānları ol boldı kāşkī yoḳalıp ketkey idi tā mülk emvālım (12) ve ʿiyālimdin fikr ḫayāl ve fāyide endīşeler daġı anın͡g birle barġay idi:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ni bolur yā rāb ki (13) ol gül-i cefānı körmesem

Ṭāliʿī yanġan uşol baḫtı ḳaranı körmesem

Faḳaçanaḳ aydı ḥālā yürekin͡g ne (14) yerde ḳaldı. Cevāb berdi kim uşol vaṭanda ḳaldı çünkim meymūnlarġa resmīdür kim dostlarnı körmekke (15) barur bolsalar ne-çend vaḳt anın͡g ḳatıda turup ʿişret ḳılġaylar yürekleri özleri birle **[190a]** (1) alıp barmaslar çünkim ol renc miḥnet ḳaçasıdur ve ġadr firībnin͡g igesi her sāʿat özgeçe (2) ḫayāl peydā ḳılıp ṣāf ʿayşnı tīre ḳılurlar ferāġat rūzgārın menfes eyler ve anı ḳullāblıḳdın (3) ḳalb atarlar kim hīç taḳrīri yoḳdur kim ve her laḥẓa cānibġa māyil bolur:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her nefes özge kişige (4) meyl iter

Her demī özge dil-rubāġa keter

Ve men daġı şerīf dīdārın͡g ile müteʿallıḳlarnın͡g ʿazīz (5) cemālları birle tükengüsüz ferāġat bozulġusuz ʿişret tutmaḳnı közlep yürekimni anda (6) taşlap irdim ve bisyār ḳabīḥdür kim meymūn yüreki cüftün͡gġa dārū ikenin bilgey-men ve anı (7) an͡ga alıp barmaġay-men ve senin͡g bizin͡g aramızdaḳı dostluḳ ṣıdḳın bilür-sin ve bu bī-ḫaberlikimni (8) maʿẕūr tutar-sin ammā dostlarnın͡g ḫīşāvendlerin͡g gümān ḳılurlar kim īn-heme muʿteḳid- (9) lıġım birle men anı ayadım bolġay ve imdi eger yanıp anı tapıp kelsek yaḫşı bolġusıdur. Faḳaçanaḳ derḥāl (10) arḳasıġa yandı irse deryādın çıḳtı meymūn bir sigrimek birle dıraḫt başıġa çıḳtı ve ḫaṭardın (11) ḳutulġanıġa ḥamd-i ilāhī ve şükr-i īzidī becāy keltürüp bir şāḫda[1053] olturdı ve faḳaçanaḳ sāʿatī

[1053] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T237a-4

(12) muntaẓır turdı irse āvāz berdi kim ey yār-ı ʿazīz yürekiñ̄gni batraḳ alıp tüşgil ol (13) aġrıḳnı tirik körmekniñ̄g vaḳtı ötküsidür:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(14) Raḥm ḳıl men sarı ey bī-raḥm yār

Berī kim ḥaddın aştı āşikār

Munı eşitip meymūn küldi ve aydı ki:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿAhd-ı peymān bizge körgüzdüñ̄g

Ġadr-ı ẓāhir ḳılıp anı bozduñ̄g

Men ʿömrümni pādişāhlıḳda **[190b]** (1) ötkerdim ve zamāneniñ̄g ıssıġ {savuḳın}[1054]bisyār kördüm ve her-çendī ki zamāne bergenlerin mendin yandurup (2) aldı özümni felāket dāyiresige saldım henūz andaġ irmes-men kim tecribe fāyideleridin (3) ḫālī ḳalġan bolġay-men belki pāyide çaġını ziyān maḥallıdın yaḫşı imtiyāz ḳılur-men bu sözdin ötkil (4) vefā mürüvvetdin dem urmaġıl ve ʿahd saḳlamaġuçılarnıñ̄g mecliside otur<ma>ġıl:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(5) Vefā atın tutup imdi urma andın lāf

Vefā vü sen arañ̄gız boldı imdi ḳāf tā ḳāf

Eger kişi pür-hünerlıḳda (6) merdlıḳ merdūmlıḳdın söz aytsa anıñ̄g gevherin āzmāyīş vaḳtıda tunusa bolur ve cevherin (7) imtiḥān muḥkemi birle tecribe ḳılsa bolur:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫoş durur miḥek-i tecribe kelse araġa

[1054] T237a-7

Bolġay ki ḳara yüz (8) faḳaçanaḳ feryād çekti kim bu ne gümāndür kim mendin ḳılur-sin ve ne yıraḳ işdür kim maṅga (9) isnād eyler-sin meniṅg ḫāṭırımda seniṅg rıżāṅg {ḫilāfı}[1055] keçmedi hergiz ḫilāfī saṅga kim hīç ḳaṣd ve ġadrī (10) köṅglümde vücūd almadı eger yüz miṅg cefā taşın başımġa ursaṅg hīç serkeşlik körgüzmes-men (11) ve eger bī-iltifātlıḳ tīġı birle kögsümni çāk eylesen̄g vaṣlıṅgdın köṅgül üzmes-men:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(12) Her neçe yetse maṅga sendin sitem

Bī-riyā mihrimdin olmas ẕerre kem

Meymūn aydı ey nādān ol işikdin irmes- (13) men kim tülki anıṅg yüreki ḳulaḳı yoḳ irken didi. Faḳaçanaḳ aydı neçük irken ol. **Ḥikāyet**: (14) Meymūn aydı keltürüpdürler kim şīrī kim bir[1056] bīşege pādişāh irdi ḳutur boldı bedeni bī-nihāyet (15) ḳaçışmaḳ miḥnetidin aʿżāsıda ḳuvvet ḳalmadı ve uçasıda tüg ḳalmadı ve bu żaʿfiyet anı bed-ḫāllıḳġa salġaç **[191a]** (1) şikārdın ḳaldı ve ḫıẕmetide bir tülki bar irdi kim anıṅg iḥsān ḫ̆ānıdın ṭuʿme rīzesin (2) yeyür irdi andın ḳuvvet tapıp {evḳātın}[1057] ötkerür irdi Çūn şīr şikārnı taşladı irse ol tenglik (3) ve gürisnelik başladı bir küni aṅga cūʿ ġalebe eylep şīrġa mülāzemet-āġāz ḳıldı aydı ey melīk (4) bīmārlıġıṅg endīşesi bu bīşe cān-verlerin[1058] melūl etti ve żaʿfiṅg eṣeri heme mülāzimlerġa belki tamām (5) raʿiyyetlerġa yetti:

Beyt

mefʿūlün fāʿilātü mefāʿīlün/mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

Cānıṅg ġamıdın yoḳalġusı yüz miṅg cān

Ẕātıṅg ḫaṭarıdıṅg bu durur cān lerzān

(6) Ne üçün bu ʿilletke muʿālece ḫayāl ḳılmas-sin ve bu dil-ḫırâş ḫārişġa devā fikr eylemes-sin. Şīr (7) derd yüzidin nāle ḳıldı ve aydı:

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1055] T237a-15
[1056] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T237b-5
[1057] T237b-8
[1058] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T237b-10

Yürekimde tikendür igneler salġan çaġı çıḳmas

Ey tülki müddetī- (8) dür kim bu ġuṣṣadın ḳan yutar-men ve żaʿīflıġımdın tenim bī-mūy boldı ammā bir tal mūyum tenimde ḳalmadı (9) ve bilmes-men kim bu ḥarīṣ ʿilācın neçük ḳılġumdur velīkin ṭabīb aydı kim muñga işekniñg yüreki (10) ve ḳulaḳı devā bolur olarnı yemek kerek kim ve andın bölek devā müfīd tüşmes ve men şundın beri (11) endīşege tüştüm kim bu maṭlūb ḳaydaġ tapulur ve ne ḥīle birle ḳolġa kilür. Tülki aydı eger fermān (12) ḳılsañg men kim mülāzimleriñgniñg kemīnesidür-men {ṭalep kemerin bağlap anı ṭalebide ve cüst ü cūyıda ḥīle ḳademin urġum durur}.[1059] Şīr aydı ne nevʿ ḫayāl ḳıldıñg (13) ve tezvīr defteridin ḳaysı mekrni oḳuduñg. Tülki aydı ḫāṭırımġa andaġ yetti kim sañga (14) bu bīşedin çıḳmaḳ ṣalāḥdın irmes çūnkim bedeniñgdin mūy tökülüpdür yalangaç bolup-sin (15) bu heyʾet ile ḫalāyıḳġa körüñgseñg şevketke ve heyʾetiñgge noḳṣān ve ziyān yeter maṣlaḥat oldur kim maṭlūbnı **[191b]** (1) men bīşege keltürey anıñg ḳarnın yarġay-sin ve ḳaysı ʿuẕvların kim ḫ̆āhiş ḳılur-sin (2) yegey-sin. Şīr aydı anı ḳaydın keltürür-sin. Cevāb berdi kim o bu yavuḳda bir çeşme bar suyı tolalıġıdın (3) baḥr-ı ʿummān yañglıġ ve şīrīnlıġı leṭāfetide āb-ı ḥayvān miṣllik:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tatlıġlıġı birle gūyiyā ḥassān

(4) Rūşenligidür cemāl-ı ḫūbān

Bir şuste-ger işekke her kün cāmelerin yüklep anda yumakke[1060] (5) kelür işeki aḫşamġa tegrü ve çāh ḳıraġıda otlar şāyed kim anı bir firīb birle bu bīşege yetkürgey-men. (6) Ey melīk neẕr niyet ḳılġıl anıñg ḳulaḳ yürekin sen {yep}[1061] anda özgesin sibāʿlarġa ṣadaġa ḳılġay- (7) sin. Şīr ʿahd-ı peymān eyledi kim ol iki ʿuẕvdın özgeni fī-sebiʾllāh taṣadduḳ eylegey-men (8) ve tülki firāvān niʿmet ḥāṣıl bolurın közlep şād ḫurrem ol çeşme sarı revān boldı (9) ve işekni yıraḳdın körüp añga taʿẓīm ve ikrāmlar körgüzdi ve ḳança kim yavuḳ bardı (10) mülāyimetlikni ziyāde ḳıldı ve āḫır yumşaġlıḳ birle söz ayta başladı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Rām ḳılġay özige (11) şīrīn zebānlıḳ barçanı

[1059] T238a-3, 4
[1060] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T238a-11
[1061] T238a-13

Südregey her yan anı eylep buruntuḳ tilni

Ve sordı kim ey birāder nedin (12) uruḳ ve żaʿīf bolduñg. İşek aydı bu şuste-ger meni hemīşe işletür ve ḥālımġa pervā ḳılmas (13) ʿalef ġamıdın telef bolġalı turdum ammā dāne kesegin mañga revā körmeyin ʿömrüm ḫarmanın {anıñg}[1062] hevāsıġa (14) savurdum bir tutam saman bermes. Tülki aydı ey selīm-dil mañgġuça ayaġıñg ve ḥālıñg bar tebregünçe (15) ḳuvvetiñg bar irken ne üçün bu miḥnetni iḫtiyār ḳıldıñg uşbu belāġa girif-tār bolduñg. İşek **[192a]** (1) cevāb berdi kim men yük yörmek birle meşhūrdur-men pes her yerge barsam mañga meşaḳḳat ḫālī irmes ve men (2) yalġuz mundaġ irmes-men belki biziñg cinsimiz ve efrādımız bar heme bu miḥnetdin ḫālī irmes.

(3) **Ḳıṭʿa**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her kişi bir özgeçe miḥnet girif-tārı dur[ur]

Hīç maḫlūḳ almadı āsūde yatmaḳġa berāt

Men bisyār teʾemmül (4) ḳılıp reʾyimni añga toḫtattım kim çūn her yerde kim cefādın ḫālī bolmas-men evlā bu kim kişiniñg (5) eşikide bolġay-men ve yiñg yükni köterip her sarı yörmegey-men:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫūb irmes der-be-der yörmeklikim

(6) Tülki aydı ġalaṭ ḳılıp-sin:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Öz yerim budur disen miḥnetde ölmek yaḫşı mu

[1063]"وَاسِعَةٌ تَعَالَي> (7)< وَاَرْضُ اِللّٰهِ" ḥükmi birle yer meydānıġa kiñgrülük beripdür dağı "سِيرُو فِي اَلْرْضِ"[1064] menşūrın cefā- (8) keşler miḥnet-dīdelerġa iperipdürler evvelḳı

[1062] T238b-5
[1063] Allah'ın yeryüzü geniştir. Kur'an, Zumer 10.
[1064] Yeryüzünde gezin dolaşın… Kur'an, Enʿām 11.

tercemesi bu kim “Ḫudānıng yeri kingrüdür” ikinçi- (9) ning tercemesi “seyr ḳılınglar {yer}[1065] yüzini”

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Sefer ḳıl ger yering nā-ḫoş körünse

Ki mundın anda barmaġlıḳġa (10) yoḳ teng

İşek aydı mundın anda barmaḳ birle naṣībe ziyāde tafılmas sefer meşaḳḳatın beyhūde çekmek (11) ʿaḳl işidin yıraḳdur.

Beyt[1066]

Kim ṣabr etse ḫudā rızḳın berür

Renc çekmek ṣabrsızlıḳdın irür

(12) Rızḳnı rāzıḳ bergey bī-sebeb

Her kişige gerçi ḳılmaydur ṭaleb

Tülki aydı bu söz tevekkül mertebesidin (13) turur ammā bu pāyege her kim[1067] yetelmes ḫudā taʿālānıng ʿādeti ang a cārī bolupdur kim her kişige sebebi birle rızḳ (14) yetkürgey ve her kimersege vesīle birle murādın bergey:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kesb ḳıl zinhār kim kāsib[1068] ḥabību ʾl-lāh’ irür

(15) Eger unamasang seni bir merġ-zārıġa alıp barayın kim anıng cevāhir-furūş dükkānınıng yüzi dik **[192b]** (1) reng-ā-reng gül şuʿāʿı müzeyyen ve münevver ve hevāsı ʿaṭṭār ṣandūḳınıng içi dik türlüg ḫoş-būyluḳ- (2) lar birle muṭayyeb ve muʿaṭṭar:

Naẓm

fāʿilātün mefāʿīlün faʿlün

[1065] T239a-2

[1066] İlk iki mısranın bu şiire dahil olduğu diğer nüshadan anlaşıldı burada nesir şeklinde yazılmıştı. T239a-4

[1067] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T239a-6

[1068] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T239a-8

Didi ḫoş bīşeī durur kiñgrü

Sebze gül köp anda şīrīn su

Ḳuşlar eylep (3) dıraḫt üzre āvāz

Gül nesīmi bile bolup dem-sāz

Ve mundın ilgeri hem sen dik bir işekni (4) bu naṣīḥat birle ol behişt-āyīn yaylaḳġa iltip irdim ḥālā ferāġat ʿarṣasıda tamām ārām (5) birle otlayur, <men> selāmet ravżasıda yaḫşı semrüp yörür. Tülki çendān efsūn yelini (6) dem ḳılıp efsāne otın yandurdı kim mekr nānın tezvīr tennūr yüzide püşürdi ve işek- (7) niñg ḫām ṭamaʿlıġıdın sevdāsı ḳazanı cūş urdı ve aydı. Seniñg sözüñgdin kim maḥż-ı (8) dostluḳ ve ʿayn-ı şefḳat durur yüz evürmek {ve fermānıñg}[1069] mihr ü muḥabbetdin boyun tolġamaḳ cāyiz (9) revā irmes:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her ne fermān eylesen̄g cān birle ḳılġumdur ḳabūl

Pes tülki işekni başlap şīr ḳatıġa alıp (10) keldi şīr cūʿ ġalebesidin işekke zaḫm urdı velī żaʿīf nā-tuvān bolġaç müʾesṣir (11) tüşüreʾlmey işek ḳaçıp bayaḳı yerge keldi. Tülki şīrġa melāmet başlap aydı kim ey melīk aşuḳmaġlıḳda (12) sañga ne fāyide boldı tā peşīmānlıḳ rū bermegey irdi. Şīr bu sözdin ḫacāletke ḳaldı (13) özige aydı kim eger anı boş tuttum disem bed-heveslikim çıḳar eger gürisnelik ġālibidin aldıradım (14) disem ʿācizlıḳ maʿlūm bolur bu ṣūretler heme salṭanatke noḳṣān bergüsidür, ṣevāb (15) oldur kim tülkige ʿunf dürüştluḳ birle cevāb bergey-men anı mundaġ söz aytmaḳdın menʿ ḳılmay- **[193a]** (1) men. Pes aydı kim ey bī-edeb, iş kim anı pādişāhlar ḳılurlar raʿiyyetke ne ḥad bolġay kim andın (2) āgāh bolmaġaç bilmegey ve sırrın soraġay.

Beyt

feʿilātün fāʿilātün faʿlün

Şeh işidür ābād u köp esrār

Seniñg anıñg birle ne işin bar

(3) Her ne kim olardın ṣādır bolur anıñg ḥaḳīḳatı hergiz {çākerge}[1070] rūşen bolmadı ol tedbīr kim olarnıñg rāy- (4) ların iḳtiżā ḳılur raʿiyyetler ʿaḳılları añga tāb

[1069] T239b-2
[1070] T239b-15

tutaʾlmaslar [1071]"لَاتُحْمَلُ عَطَايَاهُمْ" (5) yaʿnī kötereʾlmesler pādişāhlar ʿaṭāların öz[1072] uluġlarıdın özgesi ʿaṭāların murād (6) esrārıdur ve uluġlarıdın vezīrleri maʿnā bu kim olarnıng esrārları andaġ yügrük- (7) dür kim anı kāmilüʾl-ʿaḳl vezīrler köngülleridin özge nerse ber-dāşt ḳılaʾlmas:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳarçıġayi (8) ḥavṣalası bolmaġay keklikde

Bu sözdin ötkil ve daġı ḥīle ḳılġıl kim tā işek yene kelgey bu ḫıẕmeting (9) birle mang iḫlāṣ ve iʿtiḳādıng rūşen bolup özümliking arasıda sang yaḫşı tertīb ve ʿināyet (10) ḳılġay-men. Tülki işek ḳatıġa bardı tamām temelluḳ birle ve taḥiyyet ü selām ḳāʿidesin becāy keltürdi (11) irse işek andın yüz evürdi ve aydı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḥayf çekmek renc sen dik yār ve çün

Ḳaṣd-ı cān ḳılġay yaman ġaddār üçün

(12) Ey mekkār-ı nā-bekār ilgeri mang rāḥat u ferāġat vaʿdesin yetkürdüng ve keyin şīr pençesi birle renc (13) urdung ve sendin özge kişi hem munı ḳılġay mu. Tülki aydı {ey}[1073] selīm-dil, sen ne ḫayāl ḳıldıng ve ḳaysı endīşeni (14) könglüngde keçürdüng bilgil kim ol nemerse ki kördüng ṭılsım irür ḥükemā anı berpā ḳılıp durur ve ol (15) cihetdin kim bu merġ-zārīdür türlüg güller reng-ā-reng laṭīf mīveler birle ārāste ve eger ṭılsım munda **[193b]** (1) bolmasa irdi her cān-verī kim ʿālemde bardur munda cemʿ bolurlar ve vaḥşīler kim munda ḳadīmdin (2) bardur olarġa yer teng bolur irdi. Ve ḥālā bu ṭılsım bar Ve çūn özge ḥayvanāt hīç biri munda (3) kileʾlmes ve öz ehilleri ferāġat ve refāhiyyet birle devr sürerler ve biz kişini dost tutsaḳ (4) bu ṭılsım ḥaḳīḳatın anglaban{ beyān}[1074] ḳılur-miz kim andın[1075] ve bī-ḫaṭar bu bī-ḥad niʿmetler içre seyr ḳılur:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1071] Onların hediyeleri taşınmaz.
[1072] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T240a-1
[1073] T240a-10
[1074] T24b-2
[1075] bi tekrar yazılmış.

(5) Aydı tülki siḥr irdi bī-gümān

Şīr ṣūretlik körünür nā-gehān

Ve ne men sendin kiçikdür-men ḥaḳīr

Ḳorḳmayın yörgümdür munda dilīr

(6) Bolmasa irdi uşol ṣūret eger

Barı çerende tutġay irdi munda yer

Ve meniṅg ḫāṭırımda evvel (7) bar irdi kim bu ṭılsımdın seni āgāh ḳılġay-men velī mülāḳātıṅgġa beġāyet ḫoş-vaḳt bolġanımdın anı (8) ferāmūş ḳılıpdur-men ve ḥālā ol ṣūretni bī-maʿnā irkenin kim yaḫşı bildiṅg anda (9) yene baralı ve yaḫşılıḳdın özge nemersege delālet ḳılmas-men bī-çāre işek anıṅg efsānelerige (10) diger bāre gūl boldı ol bīşege yüzlendi, tülki ilgerirek kelip şīrġa işekniṅg kelmekidin (11) ḫoş ḫaber yetkürdi ve aydı işekni körgende elbette ornuṅgdın tebremegil ve her-çend ki (12) ḳatıṅgġa yavuḳ kelse aṅga iltifāt ḳılmaġıl kim yaḫşı furṣat tapıp anıṅg işin ḳılġay-sin. (13) Şīr tülki naṣīḥatın ḳabūl ḳılıp cānsız ṭılsım dik turdı ve tülki işekke aydı kim yaḳın kel (14) tā ol siḥr ikenni rūşen ḳılayın bilgil[1076] kim andın muṭlaḳā ḥareket yoḳ aṅga bardı işek küstāḫlıḳ (15) birle ḳadem ḳoyup şīr tegreside yavuḳ otlar irdi şīrdin hīç ḥareket körmes irdi ve aṅga [194a] (1) āheste andaġ ülfet peydā ḳıldı kim anıṅg ḫavfıdın perīşān bolġay ḫāṭırı tamām cemʿ boldı müddetī [1077]"جُوعُ الْبَقَرِ" (2) ʿilletige girif-tār bolġaç ot yemekke çünānçi meşġūl boldı kim ḳursaḳı toymaġunça baş kötermedi (3) ve āḫır beġāyet toyup ol ṭılsım allıda ʿalef-zār içide yatıp uyḳulmadı şīr anı ġāfil tapıp barıp (4) ḳarnın yardı. Tülkige aydı kim sen muṅga ḫāber-dār bolġıl tā men çeşmege barıp ġusl ḳılayın (5) andın kelip bu yürek ḳulaḳnı yeyin kim ṭabīb mundaġ buyurup irdi. Pes çeşmege bardı irse (6) tülki derḥāl işekniṅg yürek ḳulaġın tamām yedi çünkim ol uruḳ bī-çārede olardın (7) ḫūbraḳ yene goşt yoḳ irdi şīr ġusldın fāriġ bolup {yanıp kildi}[1078] irse kelip çendān istedi işekde (8) yürek ḳulaḳdın hīç eṣer tapmadı. Şīr aydı kim bu iki ʿuẓvī kim maṅga devā irdi ḳayan bardı, tülki (9) aydı ey melīk bu işekniṅg ne ḳulaḳı bar iken ve ne yüreki çünkim yürek fehm idrāk yeridür (10) eger munıṅgda fehm bolsa irdi mekrimge firīfte bolmas irdi eger ḳulaḳı bolsa irdi yalġan (11) sözümni rāst bilmes irdi. Şīr bu cevābnı müsellem tuttı ve aydı kim ārī īnekde żarar pāyideni (12) imtiyāz ḳılġunça köṅgül bolsa irdi rāst ve yalġannı aṅglaġunça ḳulaḳı bolsa irdi bir defʿā zaḫm (13) yegen yerge yene kelmes irdi. Bu meṣelni aṅga kiltürdüm ve bilgey-sin kim men

[1076] T240b-14
[1077] inek açlığı
[1078] T241a-9

ḳulaḳsız ve yürek- (14) siz irmes-men ve sen mekr daḳīḳalarıdın hīç birin bī-kār ḳoymadıŋ men anı ʿaḳl ve reʾyim (15) birle çendān kūşiş ḳıldım tā müşkil bolġan işlerim āsānlıḳḳa evrüldi ve lebige yetken cānım yanıp **[194b]** (1) bedenimge yeŋi ḥayāt berdi.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

Maŋa tīġıŋ bile olmas irken taḳdīr

Verne ḳıldım işide ötmedi sendin taḳṣīr

(2) Ve mundın keyin mendin āşinā ṭamaʿın ḳılmaġıl dostluḳḳa niyāzım ḫayālın ḫāṭırıŋġa keçürmegil ve yaḳīn (3) bilgil kim:

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ay iseŋ āsmānġa baḳmas-men

Serv iseŋ būstānġa baḳmas-men

Taşladım men seni eger cān- (4) sen

Yandım imdi egerçi īmān-sin.

Faḳaçanaḳ aydı rāst aytur-sin imdi meniŋ iḳrārım ve inkārımnıŋ (5) tefāvütī ḳalmadı ve mendin saŋa cerāḥatī yetti kim heme ʿömr içide ol merhem-pezīr olmas ve özüm- (6) niŋ yüzige {bed-}[1079]kirdārlıḳ dāġı tüşti kim anı hergiz arıtsa bolmas köŋül tamaġıġa firāḳ (7) zehrin yutmaḳım kerek ve hicrān tīz-tīġıġa cān siperin tutmaḳım kerek:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

Saŋa lāyıḳ özümge (8) tīġ urmaḳ

Tā ḳıyāmet ḳan içide turmaḳ

Men kibi kim özümge şikest

Men kibi kim bolur yer üzre pest

[1079] T241b-8

(9) Tā ebed ger etsem istiġfār

Kitmegey bu köhne ki mendin bar

Munı aydı irse ḫacālet-zede şerm-sār bolup (10) yandı ve ḳalġan ʿömr içre ol ʿazīz yār ve bī-naẓīr ve vefā-dār firāḳıda (11) nāleler {ḳılıp}[1080] aytur irdi kim:

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her cefā çektim ise yetti özümdin özüme

Verne yārım maṅga köp mihr muḥabbetlik (12) idi

Bu durur ol kişiniṅg dāsitānın māl ḥāṣıl ḳılıp veyā hem-ḥāl bir vefā-dār dostı (13) ḳolıġa kiltürüp yene anı nādānlıḳdın berbād iperip durur hemīşe nedāmetde ḳalıp başını (14) taşḳa ve taşnı başıḳa urup andın hīç fāyide körmepdür. ʿĀḳillerġa kerek kim (15) bu dāsitān maẓmūnın işlerġa pīşvā ḳılġaylar maṭlūbı kim ḳolġa tüşüpdür ḫᵕāh dünyā metāʿı **[195a]** (1) ḫᵕāh āḫiret dostı anı ʿazīz tutḳaylar Ve çūn nemerseī kim ḳol ilgidin barur (2) kūşiş birle ḳolġa kelmes ve aṅga yigen ḥasret ve teʾessüf sūd bermes:

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Çün murādıṅg ilgiṅg (3) içredür ġanīmet tutġay-sin

Ger ḳoluṅgdın barsa yigüṅgdür peşīmānlıḳda ġam

Köp kişi ġafletde genc ü zerni berbād eyledi

(4) Soṅgra renc ġuṣṣalar çekti ḳalıban bī-derem

Ḳoldın ayrılġan yene kelmes özüniṅg ornıġa

Her neçe yıġlap yaḳanı (5) pāre ḳılġan birle hem

Altınçı bāb aşuḳmaḳnıṅg ve bī-teʾennīlıḳnıṅg żararı (6) **beyānında:**

Rāy-ı ʿālem-gīr Berehmen rūşen-żamīrġa ḫıṭāb ḳıldı kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1080] T241b-12

Ey żamīriṅg kün-fekān esrārıdın (7) vāḳıf durur

Vey beyānıṅg ʿilmiṅg rāzıġa ḫoş kāşif durur

Beyān ḳıldıṅg ol kişi dāsitānın kim (8) murādını taptı özini ġāfil eylep anı yene ḳoldın iperdi bisyār nedāmetde ḳaldı imdi (9) ayġıl ol kişiniṅg meṣelin kim işleride aşuḳḳay tedbīr fikr pāyidelerin teġaffül 10) ḳalġay, tā bu fiʿli birle işi āḫır {ne}[1081] yerge yeter Ve çūn şitāb urūġın ʿamel yerige tarısa (11) ne ḥuṣūl berür. Berehmen ṣenā-yı şehen-şāhıġa til açıp aydı:

{Beyt}[1082]

mefāʿīlün feʿīlātün mefāʿīlün feʿilün

Şehen-şāhā seniṅg birle bolsun cihān (12) niẓāmı devām

Penāhıṅg içre maḳām eylesünler ḫāṣ u ʿām

Her kişi kim işi bināsın ṣabr (13) ṣebātıġa ḳoymasa ve mühimi bünyādıġa aġırlıḳ ve yumşaḳlıḳ birle istiḥkām bermese aʿmālı āḫırı (14) melāmetke tartar ve aḥvālı ʿāḳıbetide nedāmeti artar hemedin yaḫşıraḳ ṣıfatīdür kim īzid ü (15) taʿālā benī-ādemni anıṅg birle ārāste ḳılıp durur ehl-i ʿālemġa anıṅg bereketi şerefide uluġluḳ **[195b]** (1) berip durur aġırlıḳ ve ḥalīmlıḳ irür:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yavaş olġan kişi ṣāḥib-ḫıreddür

Yavaş (2) irmes kişi ol dīv durur[1083]

Aytıpdular kim yavaşlıḳ ʿArab luġatıda ḥilm durur anı evürseler ملح (milḥ) bolur kim ol (3) Türkī tilide tuz irür yaʿnī ḥalīm heme ḫūylar ṭaʿāmınıṅg tuzı durur eger kimerse andaġ bisyār faẓl hüner (4) peydā ḳılsalar kim özümliklerdin hīç biri aṅga yeteʾlmes ḳaysı yaḫşı ve ḫūylarnı çünān cemʿ ḳılsa kim (5) zamāne[1084] ehli ḫūyların sebḳat künide alsa velīkin anıṅg ẕātıġa yeṅgillik ve aşuḳmaġlıḳ hem-rāh irse hememiz (6) tuzsuz ṭaʿām dik ḫalāyıḳ ṭabʿlarıge bī-meze yaḳılur ve hīç kişige pesen-dīde körünmes ve *ḥażret-i (7) seyyid-i kāyināt* [1085]"عَلَيْهِ أَفْضَلُ الصَّلَوَاتِ وَأَكْمَلُ التَّحِيَّاتِ" heme kemāllarınıṅg mecmaʿı ve barça yaḫşı ṣıfātnıṅg tabʿı (8) turup aṅga Ḥaḳ celle

[1081] T242a-13
[1082] T242a-15
[1083] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T242b-5
[1084] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T242b-9
[1085] Salatların en faziletlisi ve selamların en mükemmeli O'nun üzerine olsun.

ve ʿalādın bu ḫiṭāb vārid boldı kim "وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ (9) لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ"[1086] yaʿnī "eger dürüşt-ḫūy ve kö͡ngli ḳatıġ bolsa͡ng irdi herāyīne (10) ṣaḥābeler kim ḥālā tigre͡ngde evürgey dik müctemiʿ dururlar andın yete kezer kibi tarḳaşur irdiler (11) ve diger ol kim ṣāḥib-i ḫilʿat[1087] ve bedr-i millet-i İbrāhīm ʿalā nebiyyinā ve ʿaleyhiʾṣ-ṣalavātüʾr-raḥmān'nı bu ṣıfat birle yād ḳıldım (12) [1088]"إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ" be-durustī kim ḥażret-i İbrāhīm tola āh tartġuçı ber-dāşt ḳılġuçı çünkim (13) aġır yavaş kişi kö͡ngüllerge maḥbūb bolur her ḫāṣ u ʿām ḫāṭırı a͡nga meyl ḳılur.

{Beyt}[1089]

feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ve maġrūr (14) irür bürd-bār

Sebük-seyr hemīşe <yörür> ḫˇār-zār,

Aşuḳmaḳnın͡g ʿışḳ ehlige hīç nisbeti yoḳ durur kim ve anı (15) ḥükm-i kāmil şeyṭān vesvesesidin diyür. [1090]"اَلتَّأَنِّي مِنَ اَلرَّحْمَانِ واَلْعَجَلَةُ مِنَ اَلشَّيْطَانِ"[1091] yaʿnī " keçikmek ve vaḳt közlemek {raḥmandın}[1092] [196a] (1) durur ve aşuḳmaḳ şeyṭāndın:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Meger şeyṭān boldı taʿcīl ü şitāb

Luṭf-ı raḥmān keldi ḥüsn-i iḥtisāb

(2) Eyledi mevcūd ḫallāḳ-ı cihān

Altı künde yüz min āsmān

Verne ḳādir irdi irse kirdigār

Bir dem içre mi͡ng bolur yan͡glıġ ne bar

(3) Bu teʾennīdür sa͡nga taʿlīm üçün

Keçikse tut tā işi͡ng bolġay fütün

[1086] Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Kur'an, Āli imrān 159.
[1087] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T243a-1
[1088] Şüphesiz İbrahim, çok içli, yumuşak huylu bir kişiydi. Kur'an, Tevbe 114.
[1089] T243a-4
[1090] Acelecilik şeytandan; ağırbaşlılık Rahman'dandır. H. , Elbani, **es-Silsiletü's-Sahiha**, 1795.
[1091] İmlası düzeltildi.
[1092] T243a-7

Her kişi kim işlerde iḫtiyār cılavın taʿcīl ilgige (4) berse herāyīne peşīmānlıḳḳa ḳalur ve çendān ḥasret ve dirīġ yiyür kim hīç fāyide bermes:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her kişi kim eylese (5) fikri teʾennīsiz ʿamel

ʿāḳıbet ol ḳılġan işdin [hem] peşīmān bolġusı

Bu bābġa münāsib ḥikāyeler bisyār bitilipdür ol cümledin (6) biri nā-ḥaḳ uşol zāhid ḳıṣṣasıdur kim teʾemmül ḳılmayın yeṅgillig meydānıġa şitāb ayaġın ḳoydı {ḳolın}[1093] molunnıṅg (7) nā-ḥaḳ ḳanıġa bulġandı. Rāy aydı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Berehmen aydı keltürüpdürler kim bir zāhid (8) bisyār mücerred yörgendin keyin ḫ̆āhiş ḳıldı kim el-nikāḥ sünneti vaẓīfesin tutġay ve emr-i [1094]"تَنَاكَحُوا تَنَاسَلُوا"[1095] (9) birle ʿamel ḳılġay yaʿnī "bir biriṅgizler {birle}[1096] cüft boluṅgızlar ve ferzendler peydā ḳılıṅgızlar" yene bir zāhidġa (10) bu ġarażın aytıp andın kiṅgeş tiledi ve ol zāhid aydı kim yaḫşı fikr ḳılıp-sin çūnkim (11) ked-ḫudālıḳ yaḫşı maʿīşet ṣalāḥı durur.

{Beyt}[1097]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İrge devletniṅg çerāġı hīç rūşen bolmaġay

Tā ki ḫatun (12) yüzi birle öyge yandurmas çerāġ

Ġam ile sen baḥr içre ʿömr ötkermegil

Ḫatun alġıl (13) <mıṣrāʿ> ʿişret itkil ġuṣṣadın tapġıl ferāġ

Ammā cehd ḳılġıl kim tā kim refīḳ ü şefīḳ yetkil ve nā-cins hem-ḫāne- (14) din ferhīz itkil. Sordı kim ḳaysı ḫatunnı iḫtiyār ḳılayın. Anı vedūd[1098], velūd ve ṣāliḥā durur (15) vedūd[1099] ol kim irini dost tutġay[1100] ve ṣāliḥā bu kim ḫıyānetdin yıraḳ bolġay ṣāliḥ ḫatun her öyge kirse **[196b]** (1) rūşenlik bolġay:

Ḳıṭʿa

[1093] T243a-15
[1094] Evlenin çoğalın. H. , Zürkanî, **Muhtasaru'l-Makasıd**, 326.
[1095] İmlası düzeltildi.
[1096] T243b-3
[1097] T243b-7
[1098] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T243b-11
[1099] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T243b-11
[1100] T243b-12 velūd uşal kim ferzend tutḳay

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kimerse ṣāliḥ ḫatunnı alsa

Saʿādet tafġusı dünyā ve dīni

Hemīşe kām-ı dilġa ḥāṣıl olġay

(2) Kişi kim tapsa yaḫşı hemīşeni

Aydı ne ḫatundın perhīz eyleyin, cevāb aydı kim üç ṭāʾife ḫatundın özni (3) yıraḳ eylemek kerek ḥannāne ve mennāne, annāne ammā ḥannāne ol ḫatundur kim sendin burun irge (4) tiggen bolġay īnekdin ṭalāḳ yā ölüm birle acraġan bolġay ve ol hemīşe anıng yādıda bolur sang̃a (5) köng̃ül bermes ve mennāne emvāllıḳ ḫatundur kim puldın sang̃a minnet ḳoyar ve annāne ol ḫatundur kim (6) seni körse aġrıḳ kişi dik ün çıḳarur velī hīç renc bolmas mundaġ ḫatunlar dīdārı (7) kişige her sāʿat yeng̃i ölüm.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḫatun kim yaman irür ey şeyḫ

Uşbu dünyāda irge dūzaḫ

Anı körsetmesün (8) ḫudā zinhār

Vaḳinā rabbanā ʿaẕābeʾn-nār[1101]

Yaʿnī “Perverdigār bizni ot ʿaẕābıdın yıraḳ tutġıl” yene (9) sordı kim ḫatun sin [ü] sālde ne mıḳdār kerek. Cevāb berdi kim cevān nev-resīde bolġay ve ulġayġan (10) bolmaġay kim ḳarı ḫatun mübāşereti reng ve rūyını iperür ve żaʿīf süstluḳ keltürür.

(11) Naẓm

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ḫatun kim ḳademi bolupdur riyā

Nefsidür anıng ki itik oḳ

Ḳız ki tenge devā irür, ḳarısa

(12) Zehr yang̃lıġ cānıng̃nı ḳılġay yoḳ

[1101] …bizi ateş azabından koru. “وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ” Kur’an, Bakara 201.

Ḫatunlar kim on yaşdın yigirme yaşıġaça amān mevżiʿīde ümīd maḥallidürler (13) ve yigirmedin otuzġa bikr ve ṭālibleri köñgüllerinińg rāḥatı ve rāġıbları cānlarınıńg (14) leẕẕeti irürler, otuzdın ḳırḳġa yeter māl ferzend igesidür olarnıńg (15) ġamın yegüçi bolurlar, ḳırḳdın tāellig nām nāmūs peyide ve rızḳ sālūs peyide irürler **[197a]** (1) ve egerelligdin ötseler ḳara miḥnet ḳatıġ āfet bilmek kerek ḫazān yeli urġan bāġ ve nūrı (2) öçġan çerāġ sanamaḳ kerek ḳuruġan çeşme ve bozulġan külbe ḫayāl etmek kerek ve şūr yerdürler (3) ve dıraḫt-ı bī-ṣermere zehrlik cān-ver arasıdın yılan irürler ve nīşlıġ çayan:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

(4) Ḫatunī ki çū öttielligdin

Çünki eyler seni ḫīleçi vü zevāl

Taşla anı egerçi ʿāciz iseńg

Destīm dip firīb ile bed-ḥāl

(5) Dağı sordı kim ḥüsn-i cemāl bābıda ḳaydaġ kerek, cevāb berdi kim aṣl-ı ḫatunlarda pārsālıḳ durur (6) ḫoş-ḫūyluḳ eger ḫūb rūyluḳ saʿādeti ańga cemʿ bolsa *nūrun ʿalā nūr* bolur:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(7) Ay yüzüńg yüz ve cemālıńg ḥūr ẕātıńg aṣlı pāk

İki ʿālem içre her pākīzelıḳdur sende cemʿ

Ve pākīze-sīret (8) her ḫatun her-çend zişt ṣūret bolsa ol yār-ı mihr-bān durur revnaḳ-ı ḫān-mān durur:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(9) Muvāfıḳ yār egerçi bolsa bed-rūy

Ḫużūrı birle közni rūşen eyler

Refīḳ-i nā-muvāfıḳdın yıraḳ[1102] bol

[1102] yırak tekrar yazılmış.

Cemālı gerçi öyni rūşen eyler

(10) Bu ne-çend ebyāt-ı saʿd bezürg-vārdın yād-gār durur kim olarnı ḫāṭırda ber-ḳarār tutmaḳ kerek:

Naẓm[1103]

(11) Ḫatun bolsa fermān-ber ve ir pārsā

Ḳılur merd-i rūşenni pādişāh

Heme kün eger ġamde-sin yeme ġam

Sa͡ŋga kiçe ġam-ḫ̆ārın͡g olsa ba-hem

(12) Refīḳ-ı ir sezā-vār bed-ḫūydur

Ne ġam bolsa gerçi bed-rūydur

Eger irse ḫatun yüzi āftāb

Velī bolsa bed-ḫūy oldur ʿaẕāb

(13) İrür egerçi ẓāhirde ḥūr-i behişt

Velī bāṭını bolsa dīv-sirişt

Öyi içre kişi körgendin gezende

İrür ḫūb zindān ara tapsa bend

(14) Ayaġın͡gdın eger kefşin͡g bolsa teng

Sefer ḳıl velī öyde körmegil ceng

Ferruḫlik ol öydin ḳaçan tapılur

Ki ḫatun anın͡g içre ġavġā ḳılur

(15) Ḫatun ġayrge dīdārıdın kūr ḫūb

Eger çıḳsa öydin an͡ga gūr ḫūb

El-ḳıṣṣa zāhid bisyār tefaḥḥuṣda ve firāvān[1104] tecessüs ḳılıp **[197b]** (1) baḫt[1105] imdādı bile uluġ ḳıbledin öylendi ve ḫatunī ḳolġa keltürdi kim ruḫsārı ʿaksi

[1103] Mısraların hece sayısı birbirini tutmuyor vezin bulunamadı.
[1104] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T245a-1
[1105] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T245a-1

{ṣubḥ}[1106] yüzige (2) rūşenālıḳ berür irdi zülf rengi ve şām ġāliye-furūşıġa ẓulām mededi irür, eger irdi ve şīşe (3) reng āsmān közi andaġ yaḫşı ṣūretni āf-tāb āyīnesidin özge nemersede müşāhede ḳılmas irdi (4) ve ḫayāl naḳş-bendi ʿömr içre tefekkür uyḳusıġa bardı velī ol yaṅglıġ zībā gül-şeni tüşide körmedi:

Beyt

mefʿūlü fāʿilātün mefāʿīlün feʿūl

(5) Ey ṭalʿatıṅg ḳuyaşı alıpdur cihān-ı ḥüsn

Tābiʿ ḳılıp özige toḳuz āsmān-ı ḥüsn

Öndürmedi yüz ü ḳaddıṅgız dik gül ile (6) servi

Hīç gül-şen-i leṭāfet hīç būstān-ı ḥüsn.

Andaġ kim ṣūreti ḫūb irdi ve sīreti ārāste, çünānçi ḫulḳı merġūb (7) irdi ve ḫalḳı dil-ḫᵛāste zāhid bu niʿmet[1107] şükr-güẕārlıḳıda sāʿatidin sāʿat {ṭāʿatın}[1108] artur irdi, ḥūr-ṭalʿat yārı birle (8) defʿa defʿa mübāşeret tutup ḳādir-i vehhābdın ferzend tileyür irdi çünkim hīç ʿāḳilġa maḥż-ı şehvet (9) teskīni üçün ḫatun almaḳ zībende irmes ve hīç hūş-mendī ferzend-i ṣāliḥ közlemeyin kim ṣadaḳa-yi (10) cāriyeniṅg ḫūbraġı durur bu işḳa ten bermes.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün fāʿilün

Ata cefāsıdın ve hem ana meşaḳḳatıdın

Ġaraż tevellüd-i (11) ferzend-i nāzenīn bolġay

Ve çūn ne-çend zamān mundaġ ötti irse maḳṣūd eṣeridin hīç nemerse maʿlūm bolmadı (12) zāhid nevmīd bolup taẕarruʿ yüzin tilek tofraġıġa ḳoyuşḳa aldı duʿā oḳın iḫlāṣ yayıdın (13) atışḳa başladı Ve çūn ṭaleb vücūdın tamām maḥv ḳıldı irse "اَمَّنْ يُجِيبُ اَلْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ"[1109] ḥükmi birle daʿveti (14) oḳı icābet nişānesige tigdi yaʿnī "Ey kāfirler ḫudā-yı taʿālā yaḫşıraḳ mu durur kimerse kim (15) teṅgrim icābet ḳılur bī-çāre ki vaḳtā ki duʿā ḳılsa ol bī-çāre aṅga" "ام" kelimesi "ام" "من" niṅg mīminde **[198a]** (1) müdġam durur munḳaṭıʿ irür bel ıẕṭırāb ve hemze-i istifhāmnıṅg ḥükmīleride istifhām munda (2) müşriklerġa serzeniş ve temesḫur üçün irür maʿlūmdur ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālā heme ḫayr ḫūbluḳ- (3) nıṅg kānıdur.

[1106] T245a-2
[1107] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T245a-7
[1108] T245a-8
[1109] Yoksa darda kalan kişi, ona dua ettiği zaman icabet eden, kötülüğü gideren. . Kur'an, Neml 62.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün[1110]

Her kişi kim pāklıḳ birle duʿā eylese

Barça ʿarż u aḥvālın beyān eylese

Her duʿāyī kim anı bī-ḫod (4) ḳılur

Ol anıñdın irmes ḥaḳdın durur

Çünki ol ḳıldı aradın özni yoḳ

Pes duʿā-yı icābet heme ḥaḳdın oḳ

(5) Çūn ʿināyet[1111] eşiki raḥmeti açḳusı birle açıldı irse zāhidniñ ḫatunıda ḥaml ḳıldı zāhid añga şādlıḳlar (6) ḳılur irdi ḫatunıġa bir küni aydı kim ey mūnis rūzgār bat furṣatda zībā-rūy oġul (7) gevher-i şehvār[1112] dik seniñ beçe-dānıñ ṣadefin ẓuhūr sāḥiliġa çıḳarur, men añga yaḫşı aṭ ve pesen-dīde laḳab (8) ḳoyar-men ve anıñ terbiyetiġa beġāyet kūşiş ḳılur-men şerīʿat aḥkāmın ve ṭarīḳat ādābın tamām örgetür-men (9) endek zamānda dīn mesnedide büzürg-i şerīf ḳadr-ı ʿālī maḳām ve şeyḫ-i ṣāḥib-kerāmāt ve ilhām bolur özige (10) münāsib bir pākīze-zād ve pākīze-nihād mestūreni nikāḥıġa baġlar-men olardın nebīreler peydā bolur (11) ve neslimiz olar bereketidin bāḳī ve tā ebed birle atımız öçmez:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ketmegeydür andın ol kişiniñ atı

(12) Kim anıñ ferzendi ḳaldı yād-gār

Yetmedi ilniñ ḳulaġıdın ṣadef

Ḳalġaç andın yaḫşı dürr-i şehvār

Ḫatun (13) aydı ey şeyḫ-i ṣāḥib-i ṭarīḳ kim bu sözler sen aytur-sin seccādelıġıñ ve tesbīḥ-güẕārlıġıña (14) münāsib irmes çünkim ferzend vücūdıġa cezm ḳıldıñ ve iḫtimāli bar kim ol munda peydā bolmadı (15) bolġay eger bolġan irse ḳaydın maʿlūm kim oġul bolġay eger bilse hem ne bildiñ[1113] kim ʿömr körgey **[198b]** (1)

[1110] 2. Mısrada kelimeler eksik hece var.
[1111] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T245b-9
[1112] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T245b-11
[1113] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T246a-6

ve şeyḫlıḳ seccādeside olturġay ve ḫatun alġay ve ḫayāl-perest nādānlar dik temennā aṭıġa (2) minip-sin ve ārzū ʿarṣasıda anı yügürtür-sin velī bu meydān nihāyetin bilmes-sin:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(3) Yörse bolmas büʾl-heveslik birle yol

Ḳalsa bolmas lāf birle hīç kār

Miṅg kişiler ārzūluḳ boldılar

Bermedi biriṅg murādın (4) rūzgār

Bu seniṅg bu fikriṅg ol pārsā oḫşayur kim yaġ ve ʿaselni öziniṅg başıġa tökdi. (5) Zāhid sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Ḫatun aydı keltürüpdürler kim bir merd pārsā (6) bir sūdā-gerge ḳoşnı irdi pārsāġa hem irtelik ve hem aḫşamlıḳ vaẓīfesin kim taʿyin ḳılġan (7) irdi belki tamām ḥācetiniṅg ʿuhdesin ol alıp irdi arı māl-dārrlıḳ pāyidesi ol durur kim (8) dervīşniṅg köṅglin alġaylar fānī māldın {bāḳī}[1114] ẕaḫīre ḳoyġaylar:

Ḳıṭʿa[1115]

Tuvān-ger kil dervīş (9) köṅglin alġıl

Ki maḥzūn zer ü genciṅg ḳoluṅgda ḳalmaġusı

Pārsā sūdā-gerdin kelgen yaġ ve ʿaseldin endekī (10) tenāvül ḳıldı ve ḳalġanın bir şīşege alıp tāḳçede ḳoydı ve endek furṣatda şīşe toldı irse (11) pārsā özige aydı kim bu cemʿ bolġan ẕaḫīresi on yete batman çıḳḳusıdur anı satsam on (12) deremge alur ve aṅga {iki}[1116] deremdin beş ḳoy kelür ve bu ḳoynıṅg her biri altı ayda ikiz toġar (13) bir yılda yigirme beş bolur ve bu siyāḳ birle on yılġa tegrü netīceleri ḥaddın aşar pes baʿżı (14) satıp öy esbābın ṭayyār ḳılayın ve bir uluġ ḫānedin {ḫatun}[1117] alayın ol toḳuz ayda mundın (15) bir oġul toġar ve aṅga ʿilm edeb örgeteyin ve ammā ol kiçiklik żaʿfıdın ḫalāṣ bolup uluġluḳ **[199a]** (1) ḳuvvetiġa yetse iḫtimālī bar kim fermānımġa unamayın boyun tolġaġay eger mundaġ ḳılsa lāzım (2) bolur kim ḳolumdaḳı ʿaṣā birle aṅga edeb bergey-men bu ḫayālde özidin barıp müstaġraḳ bolup (3) irdi kim uşol gerden-keş oġul taṣavvur ḳılıp uşol tāḳçedeḳı şīşege urup irdi

[1114] T246a-14
[1115] İki mısranın hece sayısı eşit değil vezin bulunamadı.
[1116] T246b-3
[1117] T246b-6

kim sındı (4) içideki yaġ ve ʿasel yek-pāre tökülüp başı yüzi ve saḳalın ve tonın tamām ālūde ḳıldı.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿilün mefʿūlü faʿlün

(5) Bir demde uşol ḫayāl ketti başıdın

Bu meṣelni a͡ngа kiltürdüm kim tā bilgey-sin yaḳīn ve rūşen ḳılmaġunça (6) mundaġ sözlerge aġız açḳuluḳ imes ve şāyed kim mundaġ bolġay ve iḥtimāli bar kim andaġ (7) bolġay dip maġrūr bolġuluḳ irmes ve mekr sözini tilġa cārī ḳılġuluḳ irmes ol ikini cüft (8) ḳılsalar olardın mütevellid bolġay ferzend kāşkī bolġusıdur.

{Beyt}[1118]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Eger birle megerni ḳıldılar cüft

(9) Olardın beçe boldı kāşkī nām

Merd-i ʿāḳil kerek mühimi bünyādın ḫayālıġa ḳoymaġay ḫām endīşelerġa kār (10) nāfiẕ-i ḫām dīv vesvesesidür kö͡ngül sarı yol bermegey.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün[1119]

Salhā endīşeler ḳıldım ki (11) gerdūn devridin

Bu işim buyan kelip ol iş olyan bolġusıdur

Fulān işni ḳılıp köp gencler tapġum durur

(12) yā fulān iḳlīm üze ḫükm-rān bolġusıdur

Bildim āḫır kim bular irken heme bāṭıl ḫayāl

Her ne {kim te͡ngri}[1120] buyurġan- (13) dur hemān bolġusıdur

Zāhid bu naṣīḥatnı cān ḳulaḳıġa ḳabūl ḳılıp ġurūr uyḳusıdın (14) uyġandı ve ol beyhūde sözleridin peşīmānlıḳ ḳılıp ḫacel boldı ḫatunnın͡g toġar maḥalli yetti (15) irse andın nīkū-sīret ve makbul-ṭalʿat ve {oġul}[1121] mütevellid boldı kim kemāl

[1118] T247a-2
[1119] Bazı mısraların hece sayısı vezne uymuyor.
[1120] T247a-7
[1121] T247a-10

delāyili çehreside peydā ve kerāmāt **[199b]** (1) ʿalāmātı pīşāneside hüveydā, zāhidniñg ümīd güli tebessümiġa keldi ve cūşlıġ bülbüli terennümġa:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Boldı peydā faẕl-ı deryāsı içidin gevherī

Āsmān-ı şerʿ üze toġdı rūşen aḫterī

Ve ferzend-i ercümend (3) cemālıġa şādlıḳlar ḳılmaḳ birle her neẕrler kim vaʿde eylep idi añga vefā ḳıldı ve kiçe (4) kündüz anıñg büşükige evrülüp yene özge işlerin taşladı ve heme himmetin tertībi ve taḳviyetiġa (5) ṣarf ḳıla başladı.

[Beyt]

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Himmet demin urdum çü ṣabā yüzige çendān

Tā ġonçedin açılġay mu-sin gül (6) kibi ḫandān.

Bir küni zāhidniñg köçi ḥamāmġa barur boldı ve oġlını atasıġa tapçurdı atası (7) oġlıġa yaḫşı pervā ḳılıp olturur irdi pādişāh ḳatıdın bir muʿteḳid kişi zāhidni çarlaġalı (8) kildi zāhid barmaslıḳ hīç çāre tapaʾlmadı zāhid öyide bir molun saḳlap irdi beġāyet (9) rām bolup irdi içkeri taşḳarı her gezende cān-verler yoḳ etmekke bisyār kūşiş (10) ḳılur irdi ve āḫır oġulnı molun birle anda ḳoyup bu pādişāhnıñg ordasıġa revān (11) boldı sāʿatī ötmey turup irdi kim çūn yılan peydā boldı ve oġulnıñg büşüki (12) sarı yüzlendi molun kördi kim ol nīze-ṣıfat ḳuyaḳ-pūş tīz-ḫışm ve kīne- (13) veş kim gāh oḳ dik tüzük barıp ya dik igri boluşḳa alur gāh elf dik ḳāmetin (14) sākin ḳılurda dāyire dik müdevver bolup ḳalur.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Gehī siper[1122] kibi tüzük çü nīze-i dırāz

(15) Gehī kemend-ṣıfat ḥalḳası nümāyāndur

Ne baḥr irür velī köp {mevc}[1123] andadur bend

Ne ebr līkin iki berḳ anda pinhāndur

[1122] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T247b-10
[1123] T247b-11

[200a] (1) Büşükdeki oġulġa ḳaṣd ḳılıp durur fiʾl-ḥāl sekridi ve ḥalḳanı muḥkem tişledi anı ecel dāmı- (2) nıñg ḥalḳasıġa girif-tār eyledi ve anıñg muḥāfaẓatı bereketidin bī-çāre kūdek ol belā-yı ʿaẓīm şerridin (3) necāt taftı ol zamānda zāhid yanıp kelip idi molun ser-tā-pā yılannıñg[1124] ḳanıġa bulġanıp irdi (4) zāhid ayaġı ve ʿaṣāsınıñg şurfesin eşitip alıġa yügürüp çıḳtı ġarażı ol kim ḫıẕmet-i (5) şāyeste ḳıldım tā zāhid körüp minnet-dār bolġay dip bu ḳan birle alıġa çıḳıp irdi zāhid anı[1125] ḫūn- (6) ālūd kördi irse pend eşitip ḳıldı ki bu oġlumnı yegendür bu ḳan anıñg bolġay dip ġażabı (7) otı köñgül oçaḳıda ulġayıp tütüni dimāġ morısıdın örledi ve yeñgilliki dūdesi āf-tāb (8) ṭalʿatın bulut tīre ḳılġan dik ʿaḳlnıñg yüzin ḳara eyledi ve hīç tefaḫḫuṣ ve tecessüs ḳılmayın (9) fiʾl-ḥāl ḳolıdaḳı ʿaṣā birle molunnı urup belin sındurdı ve nīzesin sīne-i (10) ṣandūḳıġa iperdi tā peyidin[1126] ser-be-dār[1127] ḳıldı Ve çūn öyge kirdi irse kördi kim oġul büşük (11) içre selāmet yatıp durur bir ḳavī cinsi yılannıñg cānı çıḳıp ḳalıpdur ḥayret dūdı (12) köñgli zūrnesidin ve ḥayret yamġurı közleri bulutıdın yaġdı feryād nāleler ḳılur (13) irdi:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Biliñgiz ey dostlar imdi men ġam

Bolur-miz tā ḳıyāmet iki hem-dem

Dirīġā kim bu ḥādiṣe (14) otı ʿöẕr suyı birle teskīn tapmaġusıdur bu ʿamel tīġınıñg cerāḥatı nedāmet merhemi birle (15) eylemeġusı. bu ne nā-münāsib ḥareket irdi kim mendin ṣādır boldı bu neçük {nā-}[1128]lāyıḳ iş irdi kim meniñg [200b] (1) ḳolumdın bardı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿīlātün fāʿīlün

Ḳan yutar irsem bu ḫacāletdin mañga

Ḳandur sezā bu uyattın cān berür bolsam (2) dağı bar durur. Ve kāşkī bu ferzend vücūdġa kelmegey irdi[1129] anıñg sebebidin bu nā-ḥaḳ ḫūn (3) meniñg ilgimdin tökülmegey irdi men munıñg üçün öyümniñg pās-bānın ve ferzendim (4) nigeh-

[1124] molun yazılmıştı; iki hayvanın ismini birbirine karıştırmış diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T247b-15
[1125] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T248a-2
[1126] T248a-6 arkasıdın
[1127] İmlası düzeltildi.
[1128] T248a-13
[1129] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T248a-14

bānın bī-günāh öltürdüm Ḫāliḳġa ne cevāb berür-men maḫlūḳġa ne ʿöẕr aytur-men, mundın (5) keyin melāmet ṭavḳı boynımdın acramas ve bed-nāmlıḳ raḳamı {aḥvālım}[1130] ṣafḥasıdın köterilmes:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿīlātün fāʿīlātün faʿlün

(6) Her melāmet oḳı nāmımnı nişān eyledi

Kāşki mendin yoḳ irdi bu nām nişān

Zāhid bu ġuṣṣada zār zār yıġlar irdi kim (7) ḫatunı keldi bu aḥvālnı tamām körüp aṉga melāmet başladı ve aydı bilmep-men seni bu nevʿ (8) ẓālimlıḳ birle niʿmet-i ferzendī kim ḫudā-yı taʿālā saṉga ḳarıġan çaġda berip irdi anıṉg şükrin (9) mundaġ edā ḳıldıṉg mu faẓl u keremi birle ciger-gūşeṉgge yılan zehr āfetidin necāt bergenige bu yaṉglıġ ḥamd (10) ṣenā ber-cā keltürdüṉg mü. Zāhid naʿre çekti kim āh mūnis-i cān maṉga mundaġ sözlerni aytmaġıl (11) kim suvāldın men melūldur-men cevābıdın ḫacel, men bilür-men kim ġāfillıḳ ḳılıp şükr-i ilāhī ṭarīḳasıdın (12) yazdım ve ṣabr yolıdın kim [1131]"وَمَا صَبْرُكَ اِلَّا بِاللهِ"[1132] ṣābirleri anda yörüpdürler (13) azdım "Ey Muḥammed *ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem* seniṉg ṣabrıṉg Ḫudā-yı taʿālānıṉg tevfīḳıdın özge birle imes" ve ḥālā (14) bu bī-ṣabrlikim ve bī-şükrluġumdın atım ne ṣābirler defterleride meẕkūr durur (15) ve ne şākirler ṣafḥalarıda manẓūr, bu ḥālda maṉga melāmetlerin[1133] aṉga oḫşar kim rīş üzre aṉga nīş **[201a]** (1) urġaylar ve cerāḥatġa tuznı merhem yaḳġaylar:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Melāmet ḳılmaḳıṉgdur pāre köṉglimge uşundaġ kim

(2) Ḳılıçdın zaḫm uruban igne birle dağı tikkeyler

Ḫatunı aydı rāst aytur-sin kim imdi melāmetdin hīç pāyide ḥāṣıl (3) irmes bu iş kim sen tecribe ḳıldıṉg vāḳiʿ durur ol aşuḳmaḳlıḳ {ecri}[1134] āḫır peşīmān{lıġ durur}[1135] ve şerm-sārlıḳ ve yeṉgillik (4) ʿāḳıbet maḥrūmluḳ irür ve ḫārlıḳ.

Beyt

[1130] T248b-2
[1131] Senin sabrın sadece Allah iledir (Allah'ın tasarrufu iledir). Kur'an, Nahl 127.
[1132] İmlası düzeltildi.
[1133] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T248b-13
[1134] T249a-1
[1135] T249a-1

fāʿilātün fāʿīlātün fāʿīlün

Bil aşuḳmaḳlıḳnı kār-ı ehrimen

Cānı peşīmānī dağı renc-i ten

(5) Bu nedāmet dāmıġa tenhā sen girif-tār bolmadıñ belki mundaġ ḥādiṣeler bisyār kişige vāḳiʿ bolupdur (6) olardın biri ol pādişāhdur kim ḳarçıġasın öltürdi ve yıllar ḥasret otı birle köydi. (7) Zāhid sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Ḫatun aydı kim ḳadīmüʾl-eyyāmda pādişāhī bar irdi kim (8) şikār-dost hemīşe ṣayd ḳaṣdıge murād tevsenin yügürtür irdi ve hem-rāh neşāṭ kemendin ilbesün (9) boynıġa salur irdi bu pādişāhnıñ bir ḳarçıġası bar irdi kim bir pervāz birle sīmurġnı kūh-ı ḳāf (10) ḳullesidin alıp tüşer irdi ve çengālı ḳorḳınçıdın nesl-i ṭāyir āsmān āşiyānesiniñ toḳuzınçı (11) perdeside yüger irdi:

Ḳıṭʿa

feʿilātün feʿilātün faʿlün

Ḳanatı şurfesidin her bār

Āsmān zehresi irdi pāre pāre

(12) ʿAml ursa felek evciġa eger

Çarḫ bügürti töker irdi per

Şāhnıñ bu ḳarçıġasıġa bisyār muḥabbeti bar irdi (13) ve şikārġa çıḳsa ekṣerī {anı}[1136] özi köterür irdi bir küni ol ḳarçıġasını ḳolıġa alıp avġa çıḳar irdi (14) bir keyik aldıdın ḳaçtı bu pādişāh anı ḳoġlamaḳ birle arḳasıdın andaġ tīz yördi kim bād-ı ṣarṣar anga (15) hem-rāh bolsa aṭı tuġıġa ulaşaʾlmas irdi ve ḫayāl peyki anı irişse gerdin köreʾlmes irdi.

[201b] (1) **Beyt**

fāʿilātün fāʿīlātün fāʿīlün

Ilḳı bī-ḥad ḳılıban cüst-[ü] ḫīz

Yördi felek tevsenidin tünd ü tīz

Ḫadem ü ḥaşemiñ hem baʿżısı arḳa- (2) dın yörüp irdiler ammā pādişāhnıñ ḳarasın közdin yütürdiler Ve çūn leşkeridin (3) yıraḳ uzadı irse hevā beġāyet ıssıġ irdi ve teşnelikdin teng boldı su istep her sarı aṭ yügür- (4) tür irdi bir taġ itekige yetti kördi kim bir taġ kemeridin ḳaṭre ḳaṭre su tamıp turar fiʾl-ḥāl (5) cāmnı ġılāfıdın

[1136] T249a-10

çıḳarıp ol suġa sāʿatī tutup irdi cām toldı içmekke ḫ̆āhiş ḳılıp idi kim (6) ḳolıdaḳı ḳarçıġasın talfınıp ḳanatın cāmġa urup irdi su tamām töküldi pādişāhnıṅg açıġı keldi cāmnı (7) yene tuttı tolup irdi diger bāre urup tökti.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿīlātün fāʿīlün

Körgüzürler meyni līkin tanumaslar anı

Pādişāhġa (8) teşnelik ıżṭırābın bu ḥareket ġażabige kelip ḳarçıġanı taşḳa urdı irse öle ḳaldı (9) bu eṣnādā rikāb-dār yetip keldi irse ḳarçıġanı ölüg kördi pādişāh teşne, ḫānçaġadın āb-tābeni (10) aldı cāmnı yudı su bermekni ḫ̆āhiş ḳıldı irse pādişāh aydı meniṅg bu tamıp turġan suġa meylim bar (11) mundın tutsam cām bat tolmaydur, sen üstün çıḳ sunıṅg başıdın cāmnı toldurup tüşgil (12) rikāb-dār ol su başıġa çıḳtı irse çeşmeī kördi köṅgli ḳatıġ baḫīl dik bir ḳaṭre sunı yüz ḥasret birle taşḳarı (13) çıḳarur ve bir ejderhā çeşme lebide ölüp yatıpdur ve ezilgeni suġa ḳoşulup tüben aḳıp turadur (14) rikāb-dār ḥayrān ḳaldı ve serāsīme bolup pādişāh ḳatıġa tüşti körgenin tamām beyān ḳıldı (15) ve āb-tābedin cāmġa su ḳoyup pādişāhıġa berdi pādişāh sunı içti yıġlayu başladı:

Beyt

fāʿilātün fāʿīlātün fāʿīlün

[202a] (1) Teşnelikni defʿ ḳıldı özidin

Aġzıdın içkeni çıḳtı közidin

Rikāb-dār yıġlamaḳ bāʿiṣin (2) suvāl ḳılıp irdi şāh pür-derd köṅglidin āh-ı serd çekti ve aydı:

Beyt

fāʿilātün fāʿīlātün fāʿīlātün fāʿīlün

Munda ġamdur kim anı kişige (3) ḳılaʾlmas-men beyān

Ṭāḳat eylep dağı köṅglümde tutaʾlmas-men nihān

Bu vefā-dār cān-verni öltürgenimge teʾessüf yeyür-men (4) ve öz aḥvālımġa {bī}[1137]ṣabrlik ve nādānlıḳ ḳıldım ve imdi nedāmet eyleyür-men. Rikāb-dār aydı (5) ey melīk bu ḳarçıġa uluġ āfetni sizdin defʿ ḳılıp irken bu vilāyetniṅg heme ḫalḳınıṅg

[1137] T250a-5

(6) ġamını yep iken bāyestī[1138] kim anı öltürmekke aşuḳmaġay irdiñiz ġażab otıġa yavaşlıḳ suyı birle (7) teskīn berip ḥükemā sözige ʿamel ḳılġay irdiñiz. Şāh cevāb berdi kim imdi bu {nā}[1139]-münāsib işdin peşīmānlıḳ (8) sūd bermes ve melāmet[1140] cerāḥatı hīç merhem birle eylemes tā tirikdür-men bu ḥasretde ġam sīnemde saḳlaġum (9) durur ve aḥvālım yüzin nedāmet tırnaġı birle tā talaġum.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bu işni men özüm ḳıldım ki öz ḳılġanġa (10) yoḳ çāre

Bu meṣelni añga kiltürdüm tā maʿlūm bolġay kim mundaġ ṣūretler ʿālemde[1141] bisyār ötüp durur (11) ve ekṣer kişiler taʿcīl şūmluġıdın nedāmet girdābıġa tüşüp helāket ġarḳasıġa ketipdürler:

Naẓm

mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

(12) Ẕātī kim anıñda gevheri bar

Hīç vaḳtda bolmaġay be-yek-bār

Her yel bile uçmaġay meges dik

Her yel bile dağı ḫār [u] ḫas dik

(13) Ḳoysa kişi berḳ dik ḳademni

Bir demde tutar reh-i ʿademni

Zāhid aydı ey ārām-ı cān ve ey rāḥat-ı rūḥ-ı revān (14) bu ḥikāyeler birle mañga tesellī berdiñ vīrānlıḳ köñglümge merhemī ḳoyduñ ve bildim ki bu günāhda (15) şerīkim bar iken ve andaġ kim olar ḳıṣṣaları eyyām ṣafḥalarıda bitilip ḳalıp durur ve mañga ḥikāyātım hem **[202b]** (1) rūzgār varaḳıġa merḳūm bolġusı irür tā her kişi kim işide ġaflet verziş ḳılıpdur sükūn (2) menfaʿatlarıdın bī-behre ḳalsa añga ḥikāyāt ve rivāyātlar birle āgāhlıḳ yetkey ve ʿibretī (3) ḥāṣıl bolġay. Bu durur ol kişiñ dāsitānı kim her işḳa teʾemmülsiz ḳadem ḳoymaġay ve tefekkürsüz (4) ilig urmaġay ve ḫıredmend kerek kim tecribeni özige pīşvā tutġay ve rāy āyīnesige ʿāḳiller (5) naṣīḥatları birle şayḳal urġay ve her vaḳt teʾennī sarı müteveccih bolġay ve taʿcīl ṭarafıdın yüz

[1138] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T250a-7
[1139] T250a-10
[1140] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T250a-11
[1141] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T250a-14

evürgey tā (6) hemīşe ḫayr saʿādāt imdādı[1142] a͡nga ba-hem bolġay devlet ve iḳbāl bāverlıġı andın acramaġay.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün faʿlün

(7) Kön͡gül cılavı ṣabrın͡g iligige berse͡n͡g

Murād gūyını çevgān-ı cehd ile alġun͡g

Şitāb ʿarṣasıġa ġaflet atını sürme sürme

(8) ve ger ne özni helāket yeri üze çalġun͡g

Aşuḳmaḳ seni andaġ ḫaṭarge taşlaġusı

Ki yüz yıl anın͡g içidin çıḳmayın ḳalġun͡g

(9) Yüzün͡gdin alma yavaşlıḳ niḳābını verrne

Ḳabāḥatın͡g heme ilge körünüp uyalġun͡g

Yetinçi bāb tedbīr ve tndīşe (10) ve ḥīle birle düşmen belāsıdın ḫalāṣ bolmaḳnın͡g beyānıda: Rāy aydı eşittim ol kişiler (11) dāsitānı kim fikr teʾemmül ḳılmayın özini ḫayret ve nedāmet deryāsıġa saldı ve bī-ṣabrlıḳ birle (12) boynın peşīmānlıḳ dāmıġa ildi, imdi ṣalāḥ bolsa yetinçi vaṣiyyet mażmūnı birle ol kimersenin͡g ḳıṣṣa- (13) sın beyān ḳılġıl kim düşmenler arasıġa tüşüp durur özini helāket pençeside bilip anı ṣalāḥ (14) körüpdür kim olardın birige dostluḳ ḳılġay ve ol bārede ʿahd ü peymān baġlaġay kim (15) tā anın͡g birle olar ḳaşdın belāsıdın ḳutulġay ve ḫalāṣ bolġandın keyin ol düşmen kim **[203a]** (1) mun͡ga bāverlıḳ ḳılıp irken anın͡g birle ḳılġan ʿahdıġa neçük vefā ḳılmaḳ kerek. Berehmen cevāb berdi kim (2) ekṣer dostluḳ ve düşmenlik ʿāriżī durur kim bat zevāl tapar ve andaġ kim baʿżı muḥabbet tura tura (3) az ḳalur baʿżı ʿadāvet taġyīr tapıp sīne levḥidin maḥv bolur ve ehl-i ʿālemnin͡g mihr ü kīneleri (4) bahār yamġurlarıġa oḫşayur kim gāh yaġar gāh toḫtar an͡ga devām ṣābit bolmas ve her kim man͡ga dostluḳnı (5) ḳıldı ve ʿayān bildim kim anı kim düşmenim irken pinhān ve bu ehl-i cihān kīnesi ve mihrige maʿlūm ki iʿtimād (6) yoḳ turur çendān ve zamāne ḫalḳının͡g āşinālıḳ ve bī-gānelıḳları pādişāhlar taşarrufı, ḫūblar cemālı (7) ve yaşlar āvāzı ve ḫatunlar vefāsı ḥükmileride durur ve dīvāne iḥsānı, mestler seḫāveti ve ʿāmīler (8) iʿtiḳādı ve düşmenler firībi yosunlarıda irür kim bular hīç birige iʿtimād ḳılsa bolmas.

[1142] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T250b-9

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün fāʿlün

(9) Zehī saʿādet irür dost birle ʿahd etmek

Velī ne sūd ki ol ʿahdige vefā ḳılmas

Ve bisyār dostluḳ irür kim yek-ten- (10) lıḳ ve yek-cānlıḳ mertebesige yetkendin keyin aŋga çeşm-i zaḫm tigip yek-bār düşmenlikke evrülür ve ekṣer (11) ʿadāvet andaġdur kim endekī yaḫşı{lıġ birlen muḥabbetke}[1143] mübeddel bolur aradaḳı ittiḥād ʿahdı istiḥkām tapar ve mundındur kim (12) ʿāḳiller düşmenler birle ülfet tutmaḳnı taşlamaslar olarnıŋ dostluḳ maḳāmıġa keliş- (13) leridin ümīd üzmesler ve daġı her dostġa iʿtimād ḳılmaslar olar vefālarıġa cāzim tutmaslar (14) ve ḥadīṯ[1144] "اَحْبِبْ حَبِيبَكَ هَوْناً"[1145] *ilā-āḫirihi* 'din uşbu mażmūn çıḳar yaʿnī "dost (15) tutġıl dostıŋnı āhestelik birle" ḥāṣıl bu kim dostnıŋ dostluḳını ḳızıḳ tutmaġıl kim andın **[203b]** (1) ʿadāvet yeter iḫtimālı bar, düşmenniŋ düşmenlikige cedel ḳılmaġıl kim andın muḥabbet kilür imkānı bar "هَوْناً" (2) niŋ manṣūblugı temyīz üçün durur veyā mefʿūl, muṭlaḳ maḫẕūfġa ṣıfatliki üçün:

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün

(3) Dostluḳ ān-çünān kerekmes kim

Sıġmaġay ol araġa bir mūyī

Daġı düşmenlik olmaġay andaġ

Ki muḥabbetdin olmaġay mūyī

(4) Ve çūn maʿlūm boldı kim ehl-i zamāneniŋ dostluḳ düşmenliklariniŋ {iʿtibārı}[1146] yoḳ durur ve ʿāḳıbet- (5) endīş dānāġa kerek kim baʿżı vaḳt düşmenge āşinālıġdın eger özige nefʿ yeterin bilse (6) ḳaçmaġay ve vaḳt iḳtiżāsıġa baḳıp her iş kim özüŋge fāyidelıḳdur anı ḳılġay tā Dūr-bīn ve ṣalāḥ- (7) endīşlıḳ yümni birle aŋga devlet eşiki açılġay ve saʿādet-i ṣubḥ ṭulūʿ etkey ve bu meẕkūr bolġan (8) ṣūret miṣālların biri sıçḳan biri möşük ḳıṣṣaları durur. Rāy sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: (9) Beydepāy aydı keltürüpdürler kim bir daġ püşteside dıraḫtī bar irdi kim igizliki heme eşcār ara (10) ser-efrāz irdi ve uluġluḳda barçadın mümtāz.

[1143] T251b-2
[1144] Dostunu ölçülü sev. H. , Tirmizi, **Sünen**, H. No: 1997; Beğavi, **Şerhu's-Sünne**, VI, 466.
[1145] İmlası düzeltildi.
[1146] T251b-11

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her dıraḫtīdin ki bardur mīvesi

Būstān (11) bolġusıdur berk-i nevā

Ve ol dıraḫt töfeside bir sıçḳan bar irdi uva tutup irdi kim ḥarīṣ (12) ṭabʿ ve ḥīle-kār ve tīz-fehm ve hūş-yār andaġ kim bir fikr birle miñg münkell girihġa küşādlıḳ (13) berür irdi kim yarım laḥẓada yüz nevʿ ḥīleni ḫāṭırıġa keçürüp irdi:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳādir irdi her ne müşkil çārege

Bir nefesde ḥīle vü ṣad-sāleke

Ve añga yavuḳ bir yaba möşük bar irdi kim anda vaṭan (15) tutḳan irdi ve ṣayyādlar ol nevāḥīġa bisyār kelür irdiler ve dām ḳoyar irdiler bir küni [204a] (1) bir ṣayyād ol dıraḫt tübige dāmın yaydı ve pāreī goştnı ol dāmġa berkitti ol ḥarīṣ (2) möşük dāmıdın ġāfil bolup goşt sarı keldi ve henūz goştnı yutmap irdi kim dām ḥalḳası (3) ḥalḳnı tuttı:

Beyt

feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ḥırṣ salġay kişini dām içre

Taşlaġay āfet-i devām içre

El-ḳıṣṣa sıçḳan hem ṭuʿme ṭalebide (4) töşükdin çıḳıp iḥtiyāṭ közi birle her ṭarafge köz salur irdi kim nāgāh naẓarı möşükke tüşti (5) egerçi anı körmek birle ḳorḳınçıdın közige yavuḳ cihān ḳarañgġu boldı ve köñglini toḫtatıp (6) anı yaḫşı ḳarap irdi anı dāmġa girif-tār kördi ve ṣayyādġa cān birle duʿā ḳıldı ve düşmenniñg bendge (7) tüşkenige şükr-güẕārlıḳ ḳıldı ve özge cānibġa baḳıp irdi kim bir molunnı kördi ve munıñg (8) ḳaṣdıda turupdur bī-ser-encām boldı ve dıraḫtke yüzlendi kördi kim bir ḳarġa şāḫ (9) üzre olturupdur ve dağı ol hem munı almaḳḳa müteveccih bolupdur ḳorḳunç ıżṭırābı (10) arttı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṭāliʿ imġa āh kim her kün meni

Başlayur ol yan ki āfet köydürür

Sıçḳan endīşe ḳıldı kim (11) eger ilgeri yörsem möşük tutar ve eger keyin yansam molun çengālıġa tüşer-men eger ornumda tursam (12) ḳarġa kelip alur bu belālardın imdi ne ḳılur-men ve bular şerridin ne ḥīle birle ḳutulur-men (13) ve bu ġuṣṣalik ḳısmnı kimge aytur-men bu derdimniṉg dermānını kimdin isteyür-men.

(14) **Beyt**

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Yoḳ durur kārım ṣalāḥın sorġalı bir hem-demim

Köṉglüm aḥvālını ʿarż etmekke dağı maḥremim

Ḥālā maṉga (15) her-çend belā eşiki oçuḳdur ve ʿāḳıbet ḳapuġları baġlaġlıḳ imdi köṉglimni cemʿ tutup **[204b]** (1) közümni ḫalāṣlıḳ yolıġa salġay-men kim rūzgār sāḳīsi egerçi vaḳtī ḳahr piyālesin berür (2) sāʿatī luṭf bādesin dağı içürür.

Beyt

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Bolmaġıl ġam-gīn ki bir ḥāletde turmas cām-ı dehr

Gāh ṣāf luṭf (3) bolġay anda gāhī dürr-i ḳahr

Ve merd-i ṣābit-ḳadem oldur kim {ne}[1147] devlet ḫilʿatın ḳurşanġanıġa şād u ḫandān (4) bolġay ve ne miḥnet palāsın kiygenige <ve> ġam-gīn ü giryān.

Ḳıṭʿa

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Renc rāḥat yetkenige bolmaġıl ġam-gīn [ü] şād

(5) Dehrniṉg ki resmidür gā[hī] cenīn gāhī cenān

Bu maḥalda maṉga hīç penāh, ʿaḳl sāyesidin ḫūbraḳ irmes (6) ve hīç dest-gīr dāniş üstādıdın müttefiḳraḳ yoḳ ve her kişiniṉg kim rāyı[1148] ḳavīdür hīç ḥālda (7) özi sarı

[1147] T252b-12
[1148] Diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T253a-1

ḥayretke yol bermes ve ḫıred-mendler sözleridin andaġ fehmlenedür[1149] kim (8) zīrekler bāṭınları deryādur, kerek kim anıñg kiñgrülükin ve çuḳurluḳın añglap bolmas (9) ve her esrār anda pinhān bolsa hīç maʿlūm bolmaġay ve her-çend cefā ve belā seylābı añga yetse içide nā-peydā bolġay kim (10) tīreliki anda ẓāhir olmaġay Çūn miḥnet yetken birle ve hem ıżṭırābġa ḳalsalar ʿaḳlīler (11) yüzleri yapılur kim tedbīr tecribe fāyideleridin[1150] bī-behre ḳalurlar:

Ḳıṭʿa

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Merd-i ṣābit-ḳadem (12) oldur yeridin tebremegey

Gerçi devrānını sergeşte ḳılur miṣl-i felek

Ḳāf-ı temkīn ara sīmurġ miṣllig turġay

(13) Ne ki ḳuçḳaç dik uçar tigse añga bat tüfek

Ve her kimerse kim gūn-ā-gūn endīşeler ḳılsa andaġ bolur mundaġ (14) bolmas dip vesvāslıḳġa ḳalsa[1151] anıñg tedbīr bināsı fāsid ve tefekkür bāzārı kesād[1152] bolur (15) ve çendānçi köñgli āyīnesige ḳarar, velī maṭlūbınıñg yüzin köreʾlmes ve her-çend ʿaḳl levḥiġa **[205a]** (1) naẓar salur emāndın maḳṣūd raḳamın oḳuyʾalmas ve büzürgī bu maʿnāda aytıpdurlar:

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

(2) Kişi ki ḳaṣdını bir işḳa üstüvār etmes

Añga hemīşe tefekkür kemendi bolġay üzük

Köñgül tereddüdi birle tüzelmegey tedbīr

(3) Ki titregen suda ṣūret körünmes tüzük

Ve mañga hīç tedbīr andın lāyıḳraḳ irmes kim möşük (4) birle ṣulḥ ḳılġay-men çünkim bu maḥalda dāmġa girif-tārdur ve mañga muḥtācdur ve eger sözümni ʿaḳl ḳulaḳı birle (5) eşitse ve anı nifāḳ ve ḥīlege ḥaml ḳılmasa her ikimizge muvāfaḳat bereketidin ḫalāṣlıḳ tafılur (6) Ve çūn men möşük birle ittifāḳ tüzgenni özge düşmenler meni körseler mendin ṭamaʿların üzerler.

[1149] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T253a-2
[1150] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T253a-6
[1151] Diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T253a-9
[1152] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T253a-10

(7) **Mıṣrāʿ**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dost kim yārim durur düşmen yolını tutġusı

Sıçḳan bu endīşelerdin keyin möşük sarı bardı ve (8) sordı kim ḥāl neçükdür, möşük ḥazīn āvāz birle cevāb berdi kim:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

Bī-ḥad örtendim ki köñglüm otıdın[1153] (9) bergey ḫaber

Ḳuruġan aġzım teşne lebim nemlik közüm tenim meşaḳḳat bendide baġlıḳ durur ve cānım miḥnet (10) otı birle dāġlıḳ. Sıçḳan aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Köñglüm[de] bardur nihān-ı nükteī

Ayıtaʾlmas-men saña furṣat tapıp

Möşük (11) tamām temelluḳ birle aydı ança ki ḫātırıñġa yetipdür bī-tekellüf aygıl hīç maḫfī tutmaġıl. Sıçḳan aydı (12) bilgil kim men hemīşe saña ġam yetkenge şād irdim ve devām ol ārzūda yörür irdim (13) saña żararī ve āfetī yetkey velīkin bu kün men hem seniñ dik {belāġa}[1154] mübtelāġa bolġanımdın saña (14) dostluḳ ḳılmaḳġa kildim her ikimizge ḫalāṣlıḳ endek bolsa kerek.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilün

Bil ki bardur (15) bu dostluḳda ġaraż

Ġarażī kim irür şifā vü maraż

Ve bu sözümde ġalaṭ ve ḫıyānet yoḳdur **[205b]** (1) ve ḳavlüm rāstlıḳıġa iki güvāh ötkerür-men biri molun kim keynimde turupdur ve yene uşbu ḳarġa kim (2) dıraḫt üzeġa meniñ ḳaṣdımnı ḳılıp olturupdur, eger ol iki düşmen mendin nevmīd bolurlar (3) ve sen meni penāhıñġa alsañ hem meniñ ġarażım ḥāṣıl bolur ve hem seniñ

[1153] +dın eki diğer nüshadan ilave edildi. T253b-5
[1154] T253b-11

bendleriṅg kesilür bu sevdādın (4) her ikimizge sūd irür. Möşük bu sözlerni eşitti irse ve tefekkürġa tüşti ve sıçḳan ḥikāyātınıṅg (5) o yan bu yannı özündin uzaḳ endīşe ḳılmaḳnıṅg ḫ̆āhişin ḳılıp irdi sıçḳan (6) anı fehmledi ve kördi kim vaḳt tengdür āvāz berdi kim ey möşük sözümni eşit ve bāṭınım (7) pāklıḳıdın ḫāber-dār bol ve maḳṣūd ḥuṣūlın keyin salmaġıl kim ʿāḳil kişiler işide ve dudāle bolmaḳnı (8) tevaḳḳuf ḳılmaḳnı cāyiz körmes:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün feʿilātün faʿlün

Bat tutġa-sin işni ki ġanīmetdür vaḳt

Andaġ kim men seniṅg (9) vücūduṅg birle köṅglümni ḫoş tutar-men sen hem meniṅg tiriklikimdin şād bolġıl ki her birimizniṅg necātı (10) daġı birimiz birledür ve men sen {kime ve}[1155] kimeçiġa oḫşayur-miz kim kimeçiniṅg tüşişi birle deryā kenāresiġa (11) yeter ve kimeçi kime mededī birle sudın öter, sözüm rāstlıġın keyin aṅglaġuṅgdur[1156] cüst bolġıl (12) tā furṣat fevt bolmaġay:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

Ḳorḳa-men kim ʿömr bizge bermey amān

Ve saṅga rūşen bolġandur kim (13) men ḳılġan vaʿdege elbette vefā eylegüm durur sen hem bu bābda baş ırġatġıl ve sözī aygıl:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

(14) Ḳaşlarıṅg kūşesiġa köz tiktim

Tā ki andın işāretī bolġay

Möşük sıçḳan söziniṅg rāstlıġın (15) bildi irse şād boldı ve aydı ey sıçḳan sözüṅg ḥaḳ dürüst maʿlūm boladur imdi ṣulḥnı **[206a]** (1) ḳabūl ḳılur-men ve ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālānıṅg ḥükmin cān ḳulaġı birle eşitür-men [1157]"وَالصُّلْحُ خَيْرٌ" yaʿnī "ṣulḥ yaḫşı- (2) raḳdur ḫuṣūmetdin" mundaġ mufażżalü'n-minh[1158] maḥẕūf durur.

[1155] T254a-7
[1156] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T254a-9
[1157] …sulh (anlaşma) daha hayırlıdır. Kur'an, Nisā 128.
[1158] T254a-15

Rubāʿī

mefʿülü mefāʿīlün mefāʿilün faʿ

Ger ṣulḥġa çāre bolsa ḳılmaġıl ceng

Ger nām tapılur (3) irse tutmaġıl neng

Sen ḫalḳ-ı cihān birle medār tüzgil

Zinhār kim şīşeñg üzre urġıl seng

Ve andaġ kim mañga ḳılġan (4) vaʿdiñgge vefā ḳılur-sin men dağı seniñg birle ve ḳavl peymān bağladım ve şāyed kim tamām ölgümdür ol (5) ʿahdıñg kim sen birle eyler-men [yanmas-men], imdi ayġıl men sañga ḳaydaġ iş ḳılayın. Sıçḳan aydı sañga yavuḳ (6) barġanımda mañga yaḫşı taʿẓīm ve ikrām körgüzgey-sin tā iltifātıñgnı körüp düşmenler aramızda (7) muḥabbet ʿaḳdı muḥkem bolġanın bilgeyler ve nā-ümīd maḥrūm yanġaylar ve men dil-cemʿlıḳ birle bendiñgni (8) kesmekke meşġūl bolġay-men. Möşük bu ṣūretni ḳabūl ḳıldı sıçḳan ol ümīd-vārlıḳ birle anıñg ḳatıġa (9) bardı möşük añga iʿzāz u iḥtirām eylep mülāyimet dil-cūyluḳ ve nevāziş ve mihr-bānlıḳlar (10) ḳıldı Çūn ḳarġa ve molun bu ḥāletni kördiler irse sıçḳannı şikār etmekdin ümīd üzüp (11) yene bir sarı kettiler ve ol iki düşmen ġamdın bī-ġam bolup möşükniñg bendlerin kesmekke şurūʿ etti (12) {ammā}[1159] endīşege tüşti kim egerçi baʿżı düşmen şerridin ḫalāṣ boldum velī bu möşük mañga uluġ belādur eger munı (13) boşatsam mabādā mañga ḳaṣd ḳılsa neçük andın ḳutulur-men. Möşük bu endīşesin ferāset birle bildi ve ḳorḳtı (14) kim bu sıçḳan uzun fikrġa tüşti iḥtimāli bar kim meni benddin acratmayın ḳaçıp ketkey dip aydı: (15) Ey birāder āheste tutuş ḳılur-sin ne üçün bat tebremey-sin hardıñg mu men seniñg kerem mürüvvetiñgġa **[206b]** (1) mundaġ iʿtimād ḳılmap irdim Ve çün öz murādıñg ḫāṣıl boldı irse meniñg ʿahd ü vefāsıġa kāhillıḳ (2) ḳılġalı turduñg ve mundaġ ḳılmaġıl kim vefā kişige nāfiʿ dārū durur kim rūzgār ʿaṭṭārınıñg (3) ṣandūḳıda tapılmas ve ʿahdge toḫtamaḳ yaḫşı cevāhir irür kim zamāne ḫizāneside mevcūd bolmas (4) dirīġā vefā sīmurġ meṣellik irken, kişi anıñg atın eşitip özin köreʾlmes, sözge turmaḳ (5) kīmyā yañglıġ irken kimerse anıñg ḫaḳīḳatın nişānī tapaʾlmas irken.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

Her kim ki körmedi bu cihān ehlidin vefā

[1159] T254b-11

(6) Nādān durur ki istedi sīmurġ kīmyā

Sıçḳan aydı hergiz aḥvālım yüzige bī-vefālıḳ dāġın salmas-men ve zinhār (7) bedʿahdlıḳ atın gerdenimge almas-men ve bilür-men kim vefā irādet kemendi durur ve saʿādet yolınıñg (8) azuḳı kīmyā irür kim tīre tofraḳını zer ḳılur ve ṭūṭīyāyī bolur kim tīre közni ṣāḥib-i nāẓar eyler.

(9) **Mıṣrāʿ**

müfteʿilün fāʿilün müfteʿilün fāʿlün

Tofıraḳ ol başıḳa maġz-ı vefā yoḳ anda

Möşük aydı bilür-sin kim vefā kemāli maḥbūbesiniñg (10) meşşāṭası turur ve ḥüsn-i cemāl ruḫsāresiniñg zīneti ve her gül-zār kim anda vefā güli önmes hīç köñgli (11) bülbüli anıñg hevāsıda sayramas ve her ruḫsār kim vefā ḫālıda ḫālī irür hīç ṣāḥib-i naẓar anıñg sarı (12) ḳaramas ve bu cihetdin aytıpdurlar:

{Beyt}[1160]

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Her yār ki evvel bizge vefā birle ḳaramas

Ger ḥūr-ı behişt bolsa dağı (13) bizge yaramas.

Pes kerek kim ʿahdıñg ḥüsniġa vefā {zīveri}[1161] birle ārāyiş bergey-sin ve peymānıñg yüzige (14) mürüvvet ḫālı birle nümāyiş. Ve her kişi kim baġlaġan ʿahdıge vefā ḳılmasa añga ol yeter kim dihḳānnıñg (15) ḫatunıġa {yetti}.[1162] Sıçḳan sordı neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Möşük aydı keltürüpdürler kim Pars **[207a]** (1) kentleriniñg biride dihḳānī tecribelik ve kiyāsetlik {bar irdi kim}[1163] rūzgārınıñg açıġ ve tatlıġın (2) tola tatḳan devrānnıñg dişvār āsānın bī-şumār uzatḳan:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

Cihān girdide bisyār-dānı

(3) Ẓarīf zīrek şīrīn zebānı

[1160] T255a-12
[1161] T255a-14
[1162] T255a-15
[1163] T255b-2

Bu dihḳānnıṉg bir ḫatunı bar irdi kim yüzi şemʿ-i şebistān irdi ve lebi {naḳl-i}[1164] mey (4) būstān-ı bahār dik türlüg rengler anıṉg cemālıda rūzgār yaṉglıġ miṉg ʿişve ve nīreng andın (5) hüveydā.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cism cānı bütken irdi nūrdın

Verne āb u güldin andaġ fütmegey

Bu dihḳān (6) ẕirāʿat-kārlıḳ dānişide kāmil irdi velī hünerin ḳılmay faḳr u fāḳa birle kün ötkerür (7) irdi tevekkül uruġın [1165]"وَأُفَوِّضُ أَمْرِي اِلَى اللَّهِ"[1166] yerige saçar irdi yaʿnī "ḳoyar-men işimni ḫudā-yı (8) taʿālā sarı" rūzgār-ı ġaddār ʿādetidür kim hünerliklerni maḥrūm tutar ve nādānlarnı (9) murād evciġa çıḳarur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İgrilerge ḳıldılar ḫarman naṣīb

Rāstlarġa yoḳ durur līkin saman

(10) Yedürüp her dem çibinlerġa şeker

Berdiler dāyim humāġa üstüẖ̆ān

Bir küni ḫatunı aṉga ṭaʿne urdı kim tā ki (11) kāşāne kūşeside olturur-sin ve ʿazīz ʿömrni kim iḥtiyāc{da} [1167] ṣarf ḳılur-sin bilmedüṉg mü kim (12) ḥareket <ve> bereket durur egerçi kerem dīvānıġa [1168]"اَلرِّزْقُ عَلَي اللهِ"[1169] berāʾatın bitipdürler ammā ṭuġrāsı [1170]" حَبِيبُ اللهِ (13) اَلكَاسِبُ"[1171] yaʿnī "rızḳ ḫudā-yı taʿālānıṉg zimmetige [baġlıḳ] durur ve keyinki maʿnāsı ol bolur kim "kāsib (14) kişi teṉgriniṉg dostı turur." Pes kesbiṉgni rızḳ sebebi bilmek kerek ve ḥaḳīḳī rezzāḳ bārī ʿazze ve celleni (15) tanumaḳ kerek.

Ḳıṭʿa

[1164] T255b-4
[1165] Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Kur'an, Müʾmin 44.
[1166] vav harfi takdim tehir yapılmış.
[1167] T255b-12
[1168] Rızık Allahtandır. H. , Beyhaki, **Şuabu'l-İman**, H. no: 9908.
[1169] İmlası düzeltildi.
[1170] Çalışan Allah'ın sevgilisidir. H. olarak zikredilmesine rağmen kaynaklarda bulunamadı.
[1171] İmlası düzeltildi.

fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

Rızḳġa kesb ger sebeb boldı

Līk rezzāḳdur sebeb igesi

Ṣalāḫnı andaġ körer-men ki **[207b]** (1) kesb ṭarīḳıġa ḳadem ḳoyġay-sin ve hüner-pīşe kim ḳoluŋdın kelür irdi tūşeī peydā ḳılġay-sin. (2) Dihḳān aydı ey ʿömr-i ʿazīz ança ki didiŋ maḳbūl didiŋ ammā bu kent{de müddet-i}[1172] medīd dihḳānçı- (3) lıḳnı ḳıldım ve heme dihḳānlar mundadurlar heme meniŋ kirā kişim irdiler ki ḫālā ki (4) ser-encāmım żāyiʿ boldı zirāʿat esbābı munda ḳalmadı imdi kirā kişlik ḳılmaslıḳġa (5) çāre yoḳ durur kirā kişlerimge kirā kişlik ḳılmaḳ ʿārlıġın ve ḫārlıġın kötereʾlmes- (6) men:

Beyt[1173]

Nānımġa baḳımnıŋ men baḳayın mu

Enbār-keşim seniŋ yükini men kötereyin mü

Eger kesb ḳılmaḳ hem lāzım (7) bolsa bu diyārdın bir sarı ketmekim lābüdī durur.

Mıṣrāʿ

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

Özge kişiniŋ yurtıda düşmenge söz bolmas kişi

(8) Kelgil tā bölek diyārġa baralı anda her iş kim ḳılur-miz evḳāt keçürey. Ḫatunı kim faḳr u fāḳada teng- (9) lik kelip irdi celā-yı vaṭan belāsın iḫtiyār etti ve iri birle Baġdād sarı barur boldılar bir küni yolda (10) harıp bir dıraḫt sāyeside istirāḥat ḳıldılar ve her nevʿ din söz eşitip olturur irdiler kim (11) dihḳān aydı ey yār-ı kirāmī miḥnetni iḫtiyār ḳılduḳ vilāyetke barur-miz kim kişi bizni tanumas (12) biz kişini tanumas-miz ve seniŋ cemālıŋ ṣafḥasıġa īzid ü sübḥānehū ve taʿālā [1174]"اَحْسَنِ تَقْوِيمْ" raḳamı birle ārāyiş (13) beripdür yaʿnī "ādemni yarattuḳ ḫūbraḳ tüzetde" ve iḫtimāli bar kim ol vilāyet ḫalḳı cabbār ve kām-kār (14) bolġaylar seni zūr ve bā-ġurūr birle mendin alġaylar ve sen dağı olarġa māyil, ve men (15) ʿāciz żaʿīfni taşlaġay-sin ve eger *ʿiyāẕen biʾl-lāh* mundaġ ṣūret vücūdġa kelse bu pīr-āne **[208a]** (1) pīrlikim birle hicrān vādīside neçük tirilür-men.

Ḳıṭʿa

[1172] T255a-4

[1173] Mısraların hece sayısı eşit değil vezin çıkmadı.

[1174] …ahseni takvim içinde (nefs tezkiyesi ve tasfiyesi yaparak en güzele ulaşabilecek özellikte)… Kur'an, Tin 4.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ölgenimdin ḳaçmaġay-men līk (2) ḳorḳunçum bu kim

Men ölüp kim özgelerniñg cismiġa cān bolġa-sin

Ḫatun cevāb berdi kim bu ne söz (3) durur ve tiliñgġa cārī ḳılur-sin ve endīşedür kim köñglüñgde keçürür-sin:

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü feʿūlün

Köñgül ḳılayın sañga ki tā zinde (4) bolay

Ölsem dağı bu yosun birle zinde bolay

Eger mende bu ḫayālāt bolsa irdi müsāferet meşaḳḳatın iḫtiyār ḳılmas irdim (5) vaṭandın acramaḳ dāġın derd-mend köñglümge ḳoymas irdim men ol ʿahdın kim ibtidā (6) seniñg öyüñgge kelgende ḳılıp irdim tā ḳıyāmetġa yetkürgümdür.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlü mefʿūlü fāʿilün

Maḥşer künige ʿahdım (7) özüm birle barġusı

Tā dimey kişi meni ol künde bī-vefā

Ve eger ḫ̲ᵛāhiş ḳılsañg dağı tāze (8) ʿahd bağlayın kim tā rūḥ ṭāvusı beden ravżasıda cilve-ger durur tilim ṭūṭīsiġa (9) şükrüñg şekeridin özgeni tatturmağay-men ve tā tiriklikim humāynıñg sāyesi başıda (10) durur köñglüm ḳuşın ġayrıñg dāmıġa tüşürmegey-men[1175]

Beyt[1176]

feʿilātün feʿilātün feʿilün

Neçe kün içsem devrān ayaḳı

Meniñg ʿahdım seniñg (11) birle bayaḳı

[1175] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T256b-11
[1176] Beyt yanlış yere yazılmıştı; diğer nüshadan kontrol edililerek doğru yere konuldu. T256b-11

Pes bu siyāḳ {birlen}[1177] ʿahd ü peymānnı müʾekked ḳılıp irdi. Dihḳān ḫoş-vaḳt boldı ve ḫātırın cemʿ ḳılıp (12) ḫatunıñg tiziġa baş ḳoyup uyḳuġa bardı ve ol vaḳtda pādişāh-zāde şikārġa çıḳıp (13) irdi mülāzimleridin {acrap}[1178] güzeri ol yerge tüşti. Ḫatun kördi kim cevānī tāze-rūy atıġa minipdür (14) pādişāh-āne ser ü pā kiyip yetip keldi ammā andaġ cemālı bar kim ḳara kiçede añga ḳarasa kündüzki (15) āf-tāb ḫayāl ḳılur, ruḫsārı güli sīr-āb ḫaṭṭı sünbül pīc ü tāb güya ḥikmet naḳḳāşı andaġ pür-kārı birle ʿadādı **[208b]** (1) ṣafḥasige ʿanberdin dāyire tartıp durur veyā ḳudret-i dihḳān terbiyet birle ḥayāt çeşmesi ḳıraġıda (2) dil-güşā sebze berpā ḳılıp durur.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Çevgān-ı zülfini meh-i tābānġa çektiñgiz

Pes aynı kün dik meh-i tābānġa çektiñgiz

(3) Ol ḫaṭ sizing ki anı ḫıżr-ı cevānī

Ḫoş ṭarz birle çeşme-i ḥayvānġa çektiñgiz

Peydā ḳılıp ʿaceb ḳara mūy ile sāyeni

Bu ṭurfeni āf-tāb-ı dıraḫşānġa (4) çektiñgiz

Mundaġ ārāste dil-ḫᵛāste maḥbūbnı müşāhede ḳılmaḳ birle yigit ʿışḳ sulṭānı kelip ḫatun- (5) nıñg köñgli mülkin musaḫḫar etti ve ʿaḳlı kim beden öyiniñg ked-ḫudāyı irdi raḫt u bārın köterip ʿadem (6) vilāyetige ketti ve zebān-ı ḥāl birle aytur irdi kim:

Ḳıṭʿa

müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilātün

Men sarı ḳaṣdlar ḳılıp aṭ saldıñg aṭlıġım

Cān (7) köñgli ṣayd etip aldıñg tatlıġım

Ol ṭarafdin yigit hem kördi kim maʿşūḳa durur kim ṣunʿ meşşāṭası (8) leṭāfet ilgi birle ruḫsāreleri reng ḳılıp durur ve ḳudret ṣayḳalı ḥüsn cilāsı birle yüzi āyīnesige (9) rūşenlik berip durur çehreī kim āf-tāb nūrı anıñg reşkidin perīşān bolur zülfī kim (10) ḫıṭāy nāfesiniñg ġayretidin köñgli ḳan, tebessüm ḳıldı serv ü ṣanavber heme ʿużvı serāpā irdi dil-ber

[1177] T256b-12
[1178] T256b-14

(11) **Beyt**[1179]

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Sigirir irdi iki közidin ter

Şeker içip her iki lebidin şīr

Lebi gūyā ki ḥelvā-yi nebātī

(12) Ne ḥelvā-yi nebāt āb-ı ḥayātī

Cānı boynı ḫatunnıñg muḥabbeti zencīriġa baġladı ve köñgli ayaġı- (13) nıñg iştiyāḳı kemendiġa baġladı.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü feʿilün

ʿIşḳıñg sipāhı çekti meniñg sarı bī-ḥisāb

Cān u köñgül (14) vilāyetini eyledi ḫarāb

Ve sordı kim ey reşk peri ḳıble-i bütan-ı āẕerī ne cemīle durur-sin kim (15) men āhū şikārıġa çıḳıp seniñg āhū közüñgge şikār boldum.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlün faʿlün

Ey ḳaysı behişt ḥūrī-sin sen

[209a] (1) vay ḳaysı sitāre nūrı-sin sen

Ḫatun bir savuḳ āh çekip aydı ey devlet bīdār uyḳulaġan baḫtım ḥālıdın (2) sorar mu-sin veyā uyḳusuz közüm ḳışṣasıdın. Mende cism bardur cān yoḳ, ve köñglümniñg (3) derdige hīç dermān yoḳ. Mūnisim uşbu kühen-sāl durur ve ḫāṭırım bisyār endūh (4) melāl, ḥālımnı körer-sin kim bu durur ve cemālımnı müşāhede ḳılur-sin kim uşbu irür ḳatıġ- (5) lıḳ birle kün ötkerür-men ve ʿömrdin leẕẕetsiz irür-men. {Ve ol yigit aydı ki}[1180] imdi sen ġam-gīn köñgül- (6) niñg şādlıġı ve vīrān ḫāṭırıñg ābādlıġı:

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlün faʿlün

[1179] Beyt başlığı yanlış yere konulmuştu düzelildi.
[1180] T257b-4

Ey sen kibi ṭāvus ḳafes içre bolur mu

Revā mudur (7) kim mundaġ cemāl birle pīr-i pertūtġa hem-nişīn bolġay-sin ve {bu}[1181] yaṅglıġ ḫüsn genci turup faḳr u iḫtiyācda (8) kün ötkergey-sin. Kelgil tā men seni ʿizzet taḫtıġa olturġuzup melīke-i ḫūbān ḳılur-men (9) velāyet ve ḥürmetiṅg ʿalemin ve devlet ḥaremi üzre kötereyin.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kelgil ey rāḥat cānım sen men

(10) Bolalı devlet öyide yek-ten

Nāzenīnim cānige cān ḳatayın

Belki cānımnı seniṅg üçün satayın

Ḫatun (11) bu vaʿdeni eşitip abuşḳası birle ḳılġan ʿahdnı unuttı hemān peymānesi bī-vefālıḳ taşı birle uşattı (12) yigit işāret ḳılışı birle dihḳān başın tofraḳġa salıp cüst ü çālāk arḳasıġa maṅgaştı ve iʿtimād (13) ḳolı birle belin muḥkem tuttı irse dihḳān uyġandı kördi kim bir aṭlıḳ kişi turupdur ḫatunı (14) aṅga maṅgaşıp viṣāl ilgin murād belige urupdur dihḳān körüp cānıġa ot tutaştı ve nihādı- (15) dın tütün örledi ve aydı:

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlü feʿūl

Yārim maṅga imdi bī-vefā boldı nitey

Bī-gāne kişige āşinā boldı nitey

[209b] (1) Ey bed-mihr neçük ʿahd irdi kim bir sāʿat ötmeyin üzdüṅg ve ne yüssüzlük irdi kim maṅga körgüzdüṅg. (2) Ḫatun aydı beyhūde renc uzatmaġıl eşitmedüṅg[1182] mü kim çerāylıḳdın vefā istemek aṅga oḫşa- (3) yur kim tün kün içre şemʿ birle öyni yarutḳaylar ve külḫan otıda gül urugın ündürmekni (4) ümīd tutḳaylar aytıpdurlar kim:

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Āh sende mihr işi nige yoḳdur didim

[1181] T257b-7

[1182] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T258a-2

Didi meh-rūylar (5) ara bu yosunlar bardur

Dihḳān aydı ḳorḳmas mu-sin kim ʿahd uşatmaḳnıṉg mükāfātıġa girif-tār bolġay- (6) sen ve bī-vefālıḳnıṉg şūmluġı saṉga yetkey:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mundaġ işni ḳılma kim āḫır peşīmān bolġa-sin

(7) Ḫatun munıṉg sözige iltifāt ḳılmayın pādişāh-zādege aydı kim cüst yörgil tā firāḳ bādesidin (8) çıḳıp viṣāl menzilige yetkey-miz şeh-zādeniṉg mingen aṭı andaġ tīz-reftār tofçaḳ irdi kim (9) itik şimāl ıldamlıḳda aṉga özin berāber iteʾlmes irdi:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ṣarṣar imes ol ṣıfat (10) sebük-ḫīz

Gerdūn yörüyeʾlmey ol kibi tīz

Közdin yoḳalıp barışda çūn berḳ

Bir basḳanı (11) irdi ġarb tā şarḳ

Ol ṣaḥrāda yügürttü şol zamān dihḳānnıṉg naẓarıdın ġāyib boldı- (12) lar bu bī-çāre hem harġan ve açıḳḳanıġa baḳmay arḳadın yördi.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Derd ehli yolda yörgenler (13) hemīşe iz baḳıp

Özi birle endīşe ḳılur irdi kim ḫatunlarnıṉg ʿahdıge vefāyī, vefālarıġa (14) beḳāyī yoḳ irken ve men anıṉg sözlerige iʿtimād ḳılıp irdim vaṭan diyārımnı terk eyledim (15) ve ḥālā yanġalı ḳuvvetim bar durur ve ne ketidin barġalı ḳudretim āyā işim ne yerge ne nemersege encām tapar iken[1183] **[210a]** (1) ve aḥvālım neçük bolur irken:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Köṉgül ayraşıp yörür-men ṣanma baş ayaġsız

[1183] İmlası düzeltildi.

Ne ḳılay ki yoḳ işimniṉg (2) ayaġı başı daġı

Ammā ol ʿāşıḳ ve maʿşūḳ üç ferseng mıḳdārıça yol bardılar irse çeşme-i (3) āb, sāye-i dıraḫtīġa yettiler ve aydılar kim munda sāʿatī tüşüp ārām alalı yol kūfteliki endekī (4) defʿ bolġandın keyin ḳopup daġı aṭlanalı dip dıraḫt sāyesige tüştiler çeşme ḳıraġıda (5) zamānī istirāḥat tuttılar gāhī yigit ol dil-ber yanıṉg gül reng ruḫsārı üzre yār zülfin (6) körüp yāsemen ṣafḥasıġa benefşe caʿudı bütkenin yād ḳılur irdi ve aytur irdi kim:

(7) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳara zülfüṉgni yaḳıp aḳ yüzige

Bağladıṉg sen kiçeni kündüzige

Ve gāh nāgāh dil-firīb ol oġul- (8) nıṉg zībā ḳāmetige baḳıp anı ḥüsn-i behişti ara ṭūbā-yı ser-efrāz ve leṭāfet būstānıdağı dil-keş (9) serv-i nāz bilip aytur irdi kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Seniṉg naḫl-i ḳaddiṉgni rāst ḳılmaḳ eyledi teṉgri

Yasap yüz miṉg (10) terākīb bir birige bağladı teṉgri

Bu temāşā eṣnāsıda ḫatunġa ḳażā-yı ḥācet lāzım boldı şeh-zādedin (11) aymanıp yıraḳraḳ bardı ve ol yavuḳda bīşe içre bir şīr bar irdi kim esed-i āsmān merġ-zārıda anıṉg (12) ḳorḳunçıdın maṉgaʾlmas irdi ve sevr şehr yaylağıda pençesiniṉg ḫavfıdın dem uralmas irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(13) Eger bolsa ġażab birle ḫurūşān

Ḳılur irdi felek şīrin girīzān

Yörür irdi hemīşe ḳahr birle

(14) Suġarıp tırnağını zehr birle

Ḳażārā çıḳıp kilip[1184] ḫatunnı körmeki hemān boldı ve bīşege kirip ḳarnın (15) yarmaġı hemān şeh-zāde şīrnin͡g āvāzın eşitip ḳarıp irdi kim kördi dil-berni bir heybetlik şīr **[210b]** (1) tutup ketti irse beġāyet ḳorḳtı fi ʾl-ḥāl aṭıġa minip yolġa revān boldı:

Mıṣrāʿ

mefāʿilün feʿilātün feʿilātün fāʿilün

Belānı kördi ve heybet (2) <ḫoş> yüz evürdi yārıdın

Ve arḳasıġa baḳmayın tīz barur irdi ve maḥbūbı şīr çengālıda (3) bī-vefālıḳ mükāfātın kördi:

Beyt

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Her kişi öz tarıġaġın urġay

Bu vaḳt pīr dihḳān yıḳıla (4) ḳopa ol ser-çeşmege keldi olardın eṣerī körmedi feryād çekti kim:

{Beyt}[1185]

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Yār bardı (5) rencime ḳılmay[1186] devā

Vaʿdelerin͡g birige ḳılmay vefā

Dirīġā firāḳ ḳaran͡gġuluḳı viṣāl yaruġluḳı- (6) nın͡g yüzin yaftı ve kām-rānlıḳ bahārı bī-nevālıḳ ḫazānıġa tebdīl taftı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Şām-ı firḳat (7) içre ḳaldım māh-ı tābānım ḳanı

Bu ölüg çeşmīmni tirgüzmekke imkānım ḳanı

Bisyār yıġlap bī-şumār nāle ḳılġan- (8) dın keyin kördi kim ḫatunınıń͡g izi bīşe ṭarafıge barur ol iz birle yörüp irdi uşol yerge yetti (9) kim şīr anın͡g ḳursaḳın yarıp

[1184] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T258b-15
[1185] T259a-5
[1186] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T259a-5

irdi baʿżı ʿużvın yep ve baʿżısın anda taşlap irdi ve yüzi tāze (10) ḳalıp irdi a‿ga baḳıp ḫatunı irkenin tanudı ve serāsīme boldı ve aydı kim bī-vefālıḳ şūmluġı mu‿ga (11) yetipdür zamānī a‿ga ḥasret közi birle ḳaradı anı‿g miḥneti özini‿g ḫırḳatige ün çekip yıġladı.

(12) **Beyt**

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Yetti feryādı tā şüreyyāġa

Yaşı aḳıp ulandı deryāġa

Bu meṣel fāyidesi ol kim kişi {vefā}[1187] ser-riştesin ḳolıdın (13) iperse ʿuḳūbet bendin kö‿glini‿g ayaġıġa salġan bolġay ve cānını‿g boynın belā ṭavḳıġa alġan (14) bolġay:

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün feʿūlün

Her kimse ki ḳıldı bī-vefālıḳ

Ol bolġusıdur besī belālıḳ

Sıçḳan aydı bildim kim ve ḥīle işi kerīmlerġa (15) yaraşmas ve seni‿g dostluḳu‿g menfaʿati bu zamān ma‿ga yetti kim anı‿g yümni birle düşmenler ṭamaʿı mendin **[211a]** (1) üzüldi bu iḥsānnı‿g mükāfātıda ma‿ga vācib boldı kim ḫıẕmeti‿gni ḳılġay-men ve bendleri‿gni (2) keskey-men ammā kö‿glümge fikr yeter ve endīşe iltür kim tā ol ġubār ḫāṭırım āyīnesidin köterilmese (3) bendleri‿g hemesi kesilmegüsidür. Möşük aydı andaġ maʿlūm boladur kim mendin vehmi‿g bar (4) bolġay ve ḥālānki men sa‿ga żarar yetkürmeslikimge ʿahd ü peymān ḳılıp irdim ve anı uşatmaḳnı muḥāl bilgey- (5) sen, ḳadīm ḫuṣūmet kim aramızda bar irdi ol ye‿gi iḫlāṣ peydā ḳılmaḳ birle tamām köterildi (6) pes ḥīle ve mekr sarı māyil bolmaġıl ve iḥsānı‿g āyīnesi firīb ve zengārı birle maʿyūb ḳılmaġıl.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

(7) Ṣāf tut āyīne-i dil ki ṣafā-yı ḫūb durur

ʿAhdı‿g bozma kim āyīn-i vefā ḫūb durur[1188]

[1187] T259a-15

Pāk-sīret kişi eger kimersedin yaḫşılıḳ körse kerek (8) kim iḫlāṣ meydānıġa ḳadem ḳoyup dostluḳ ʿalemin āsmān evciġa kötergey ve mürüvvet nihālıġa şıdḳ (9) cüybārın devām su bergey ve eger köñglige daġdaġa ve endīşe tüşse fīʾl-ḥāl anı unutġay ve (10) ḫayālıġa keltürmegey ve bilmek kerek kim bī-vefālıḳnıñg ʿāḳıbeti şūm ve meẕmūm durur ve sevgendni yalġan (11) ḳılmaḳ ʿömr bünyādın vīrān ḳılur ve ʿahdige turmaslıḳ tiriklik ʿimāretin yıḳıtur:

Naẓm

fāʿilātün mefāʿīlün feʿilün

(12) Ādemīdür dıraḫt, yıldızı ʿahd

Tāze tut yıldızıñgnı eylep cehd

ʿAhdıge tur ki bolmaġıl aḥmaḳ

Ḳıl vefā tā ki tapġay-sin revnaḳ

(13) Ve men ümīd-vār-men kim vefā-dār ḥaḳḳın edā ḳılġay-sin ve ʿahdī kim baġlap irdiñg[1189] anı unutmaġay- (14) sen. Sıçḳan aydı:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Kişi kim baġlaġan sevgend [ü] ʿahdıge vefā ḳılmas

Ḥavādiṯ tīġıdın cānıġa bī-ḥad zaḫm- (15) lar yetsün

Ammā endīşe kim anı sañga mücmelen aydım {meni}[1190] teʾennī ve tevaḳḳuf tutar ve ger men ʿahdge elbette vefā **[211b]** (1) ḳılġum durur seni benddin ḫalāṣ etkümdür. Möşük aydı ḫāṭırıñgġa yetkenni mażmūnnı (2) ayġıl tā men andın seniñg dānişiñg endāzesin añglaġay-men. Sıçḳan aydı endīşem oldur kim (3) dostlar iki ḳısm dururlar birleri oldur kim kāmil şıdḳ ve tamām iḫlāṣ birle kişige (4) muḥabbet baġlarlar ve olarnıñg dostluġıda ġaraż ve riyā ve ṭuʿme ü şübhe hergiz bolmas (5) ikinçi bu kim żarūretdin veyā ṭamaʿdın ve ġaraż āşinālıḳ ṭarḥın tüzerler evvelḳı ṭāyife (6) heme ḫālda iʿtimādġa yararlar olardın heme vaḳt imīn yörse bolur.

Mıṣrāʿ

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1188] Bu şiirin kelimeleri eksikti; diğer nüshadan tamamlandı. T259b-11, 12
[1189] -ñ diğer nüshadan ilave edildi. T260a-4
[1190] T260a-5

Dost andaġ (7) kerek durur heme ḥāl

Mihr-bānlıḳ işide ehl-i kemāl

Heme zehriñgni ol şeker bilgey

Barça ʿaybıñgnı ol hüner bilgey

(8) Ammā gürūhī kim dostluḳnı żarūretde żarar defʿiġa siper ḳılġaylar veyā[1191] menfaʿat vesīlesi eylerler (9) hīç ḥālda ber-ḳarār birle bolmaslar vefālıḳ mertebeside turarlar gāh cefā gāh yārlıḳ (10) maḳāmıda bolurlar:

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Gehī ülfet tapıp şehd ü şeker dik

Gehī żıdlıḳda hünerim teber dik

Zīrek kişi- (11) ler kerek kim iḫtiyār cılavın olar ḳolıġa bir yolı bermegeyler ve hemīşe baʿżı iḫtiyācların (12) revā ḳılmaḳnı teʾḫīr tutġaylar vaḳt bolġunça olarnıñg işleri tamāmıġa yetkürmegey- (13) ler ve mundaġ sülūkiyyet ḳılsa vefā mürüvvet ṣıfatı birle meẕkūr hem ʿāḳillıḳ ve dāniş-mendlıḳ (14) birle meşhūr ve men sen birle mundaġ ḳılur-men ve seni ḫalāṣ ḳılmaḳnıñg ʿuhdesin alıp irdim (15) anı kifāyet ḳılmayın ḳoymas-men ammā özümni sendin yaḫşı iḫtiyāṭ birle saḳlar-men çūnkim **[212a]** (1) ol iki düşmen żararlarıdın seniñg penāhıñgġa kirip ḳutuldum olarġa baḳa sendin[1192] ziyāde- (2) raḳ ḳorḳar-men çūnkim sen birle ṣulḥ ḳılmaḳnı olardın amān bolmaḳnı köp lāzım tuttum ve mülāyemet (3) kim sen ḳıldıñg ol dağı öz ṣalāḥıñg üçün irdi ve mañga farż oldur kim işim (4) āḫırıġa ḳaraġay-men ve iḫtiyāṭ dür-endīşlıḳnı yek-pāre taşlamaġay-men kim aytıpdurlar:

(5) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İşiñg riştesini süst tutma

Demī ḥikmet siyāḳını unutma

Yörügey ol kimerse şād-ı bī-ġam

İşi bünyādın (6) etken bolsa muḥkem

[1191] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T260a-13
[1192] +din ayrılma hali eki manayı tamamladığı için diğer nüshadan ilave edildi. T260b-6

Möşük aydı ey sıçḳan beġāyet zīrek ve dānā irken-sin seniñ munça dāniş-mend (7) irkeninni bilmep irdim meni bu sözleriñdin yaḫşı behre-mend ḳıldıñ ve bu mevʿiẓeleriñ birle (8) maña besī tecribe ve ḥikmet ḥāṣıl eylediñ imdi āşikār aygıl ol ṣūretni kim anıñ birle men (9) ḫalāṣ tapġay-men hem sen sālim ḳalġay-sin. Sıçḳan küldi ve aydı:

Mıṣrāʿ

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

Her yerde kim derdī durur (10) dermān muḳadderdür aña

Ḫayālım oldur kim bendleriñni keskey-men ve bir girih kim hemedin muḥkem- (11) raḳ durur anı cānım üçün kirdī bāḳī ḳoyġay-men vaḳtī bolur kim seniñ maña baḳġunça furṣatıñ (12) ḳalmas aña küşād bergey-men tā saña benddin ve maña gezendedin ḫalāṣlıḳ bolġay. Möşük (13) bildi kim sıçḳan öz işide kāmil durur efsūn ve fırībġa gūl bolmas nā-çār aña rāżī boldı. (14) Sıçḳan girihlerni küşāde ḳılıp ve bir ʿumdesini ḳoydı ve kiçeni efsāne birle ötkerdiler (15) Ve çūn seḥer ʿanḳāsı maşrıḳ ufḳıda pervāzġa keldi ve nūrluḳ ḳanatın ʿālem eṭrāfıġa yaydı.

[212b] (1) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳuyaş tīġın felek aldı ḳolıġa

Şebī tīre ḳaçıp ketti yolıġa

Ṣayyād yıraḳdın peydā boldı ve möşük anı kördi (2) irse ḫūş kellesidin ketti ve ölümdin bölek endīşe köñlide ḳalmadı sıçḳan aydı maña ʿahdım ʿuhdesin (3) çıḳar vaḳt imdi boldı pes derḥāl ḳalġan bendni hem kesti möşük sıçḳanġa ḳaraġunça furṣat (4) tapalmayın ḳaçıp dıraḫtġa çıḳtı ve sıçḳan heme belālardın ḫalāṣ tapıp töşükke kirdi ṣayyād kelip dāmı (5) riştelerin üzük kördi irse ḥayrān ḳaldı ve kesilgen dāmını ḳolıġa tutup nā-ümīdlıḳ (6) birle yolını aldı zamānī ötüp irdi sıçḳan töşükdin çıḳtı ve möşükni yıraḳdın körüp toḫtadı (7) möşük āvāz berdi kim:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Körüben körmegenler dik turar-siz

Nige mendin yıraḳraḳ kim turar-siz

(8) Ḳatımġa kelmes mü-sin kim men dik fāyidelıḳ dost saṅga ḳayda durur maṅga āşinā bolsaṅg özüṅg başlıġın (9) ehl-i evlādıṅg ve ḫoş aḳrabālarıṅg heme düşmenleriṅgizdin amānda bolur-sizler ilgeri (10) kelgil yaḫşılıġıṅg mükāfātın saṅga körgüzgey-men ve men ḳaysı til birle vefā-dārlıġıṅg şükrin edā ḳılur-men (11) ve mürüvvetiṅg ʿarżın aytur-men:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

İrür-men kāşkī şād ḫacālet birle anıdın kem

Bu niʿmet şükrini (12) men ḳaysı til birle ayġumdur

Sıçḳan anıṅg ḳatıġa barġalı unamadı ḫāṭırıġa bu mażmūnnı keçürdi kim: (13) “هَذَا زَمَانُ الْعُقُوقِ لَا زَمَانُ الْحُقُوقِ”[1193] yaʿnī “bu niʿmet şükrini men ḳaysı til birle (14) ayġum” “bu āzārnıṅg zamānı durur ne ḥaḳ saḳlamaḳnıṅg vaḳtı” ve ḥazīn āvāz birle aydı kim (15) ne zībā ayıpdurlar:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Raḥm şefḳat yolını taşlap durur bu rūzgār

Mümkin irmes kim murādını berür devrān maṅga

[213a] (1) Bu zamāne yaḫşılıġın tutmaġum kişidin ümīd

Ger yamanlıḳ körsem oldur uluġ iḥsān maṅga

Bu zamāne ol (2) maʿḳūl bolupdur kim ḫalvetde bolġay-men ve kişige ḳoşulmaġay-men.

[Mıṣrāʿ]

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūlün

Bu künde özümge özüm olġum (3) hem-dem

Möşük aydı bahāne ḳılmaġıl ve dīdārıṅgnı mendin dirīġ tutmaġıl dostluḳ ḥaḳḳın (4) ve āşinālıḳ ḥürmetin żāyiʿ eylemegil her kim bisyār cidd ü cehd meşaḳḳat birle dostını ḳolıġa (5) keltürse ve anı āsānlıḳ birle taşlasa ve bī-bāʿiṣ muḥabbet rişte sin

[1193] Zaman isyan zamanıdır; hukuk zamanı değildir.

andın üzse yārlıḳ netīce- (6) sidin maḥrūm ḳalur ve özge dostlar hem andın meʾyūs bolurlar ve hīç birleri- (7) niñg añga iʿtimādı ḳalmas:

Beyt

mefāʿīlün feʿūlün mefāʿīlün feʿūlün

Yamandur ol ki cihān içre yārsız yörgey

Yamanraḳ ol kişi kim yārıdın yüz (8) evürgey

Ve meniñg tiriklikim sendin peydādur tā ḳıyāmet cānımġa minnet ḳoyġay-sin revā ve miḥnet ʿahdı kim araġa (9) keltürdüm anı hergiz üzmey-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tā ebed būy-ı vefā <mañga> yetkey sañga

Bu muḥabbetlıḳ köñgül gül-zārıdın

(10) Mādemki ʿömrüm bāḳī durur ḥuḳūḳuñgnı ferāmūş etmes-men ve yaḫşılıḳıñg mükāfātıġa be-ḳadr-ı imkān (11) kūşiş ḳılur-men, niʿmetiñgniñg şükrini kim gül kibi ḳat ḳat durur-sin irmes-men velī yüz til birle aysam (12) kerek. Möşük her-çend bu bābdın sözler beyān ḳıldı ve uluġ sevgendler yād eyledi velī sıçḳanġa (13) maḳbūl tüşmedi ve aydı ey möşük eger ʿadāvet ʿārıż bolsa endek luṭf ve mihr-bānlık birle aradın (14) kötereli ve ammā ol düşmenlik kim ẕātī köñglidin hergiz ketmes ve her-çend ẓāhirde dostluḳ bināsıġa (15) istiḥkām berseler añga iʿtimād ḳılıp bolmas Ve çūn arada cinslıḳımız ki yoḳ durur evlā bu kim meniñg **[213b]** (1) ülfetimdin köñgül kötergey-sin seniñg ṣoḥbetiñgdin cān birle ḳaçar-men ve her kişi kim cins irmesge āşinālıḳ (2) ḳılsa añga ol yeter kim uşol faḳaġa yetti. Möşük sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Sıçḳan aydı keltürüp- (3) dürler kim bir sıçḳan bir dıraḫt tübide çeşmege yavuḳ vaṭan tutup irdi ve bir faḳa hem ol çeşmede kün (4) ötkerür irdi ve gāh hevā-yi ḫoş almaḳ üçün su lebige hem çıḳar irdi her çeşme kenāre- (5) side dil-ḫırāş āvāz birlen ṣadā çeker irdi ammā özini ol nā-ḫoş naġme birle bülbül-i hezār- (6) dāsitān bilür irdi.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Egerçi ṣūreti besī zişt cān-güdāz irdi

Velī ḫayālıda dir irdi naġme-i (7) Dāvūd

Sıçḳan töşük içidin anın͡g şūr-engīz ġavġāsın eşitip çıḳtı ve anı masḫara tutmaḳ birle naġamātın (8) yaḫşı eşitken bolup ḳolların bir birige ḳaḳar irdi ve başın ırġatur irdi faḳaġa (9) bu eṭvārı ḫoş köründi ve merġūbnı ādābın burunḳıdın ziyāde ḳıldı ve özige aydı kim (10) hīç andın yaḫşıraḳ irmes kim bu sıçḳan birle āşinālık ṭarḥın tüzgeymen çūnkim naġme-i elḥānım (11) ḳadrın yaḫşı bilür irken:

Naẓm

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Cihānda ʿömr keçür yār-ı mihr-bān birle

Ne her muṣāḥib bī-ẕevḳmürde cān birle

(12) El-ḳıṣṣa sıçḳan ḳatıġa bardı dostluḳ temelluḳın an͡ga körgüzdi ve her iki cānibdin (13) meyl ü şevḳ peydā ḳıldılar ve muḥabbetdin kenār alıştılar ve ʿaḳd ḫ̆ānını arada muḥkem eyledi- (14) ler bir birige yaḫşı ḥikāyāt şīrīn rivāyāt inşā başladılar.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bir birinin͡g ḥasb-ı ḥālın (15) bildiler

Şevḳ birle āşinālıḳ ḳıldılar

Faḳa sıçḳan sarı kelse ḳıṣṣasın başlap irdi derd ġuṣṣasın sözlemek **[214a]** (1) eyler muḥabbetni ʿayān sözlemeslikdür ʿadāvetdin nişān. ne-çend zamān mundaġ devr ötkerdiler irse (2) sıçḳan faḳaġa aydı kim man͡ga ekṣer vaḳt sen birle aytışmaḳ lāzım kelse bu bāʿiṣdin bārhā çeşme lebige (3) barur-men velī sen ol maḥalda su ḳaʿrıda turar-sin.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Āh kim kūyun͡g sarıġa yol tapalmas-men nitey

Kön͡glüme yetkenni barıp ayta almas-men nitey[1194]

(4) Ve çendān ki feryād ḳılur-men anı eşitmes-sin. Faḳa aydı kim rāst aytur-sin men hem bu endīşede irdim (5) eger yārım su lebige kelse men çeşme tübide andın neçük āgāh bolur-men ve an͡ga intiẓārlıḳ kelgeni ʿuhdesidin (6) ḳaydaġ çıḳar-men[1195] ve gāh

[1194] Bu satır sayfa kenarına ilave edilmiş.
[1195] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T263a-1

bolur kim men dağı töşük aġzıġa kelür-men sen yene andın çıḳıp bir sarı (7) keter-sin ve muntaẓır turup ḳalur-men bu maʿnānı sa͡ŋga der-miyān ḳılmaḳ ḳaṣdıda irdim kö͡ŋglüm- (8) dekini sen taptın͡g ve kerāmet iẓhār ḳıldın͡g ve imdi munın͡g tedbīrin hem sen ayġıl kim bir birimizni (9) ḫ̆āhiş ḳılġanda ne ṭarīḳ birle tapışḳay-miz.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Zihnin͡ge rūşen durur her müşkil işin͡g çāresi

Sıçḳan aydı (10) menin͡g kö͡ŋglümge andaġ yetipdür kim arada rişte-i muḥabbet peydā ḳılġay-miz anın͡g kūşişi birle aḥvālımız- (11) dın ḫāber-dār boluşḳay-miz. Pes {bu}[1196] ḥīlege muḳarrer boldılar irse sıçḳan bir uzun ṭınāb peydā (12) ḳıldı bir uçını öz ayaġıġa bağladı ve yene bir başını faḳanın͡g butıġa muḥkem ḳıldı her gāh kim (13) sıçḳan faḳa birle mülāḳāt ḳılışnı ḫ̆āhiş ḳılsa su lebige barur irdi ve ṭınābnı tartar irdi (14) faḳa ol ḥaraketdin āgāh bolup sıçḳan ḳatıġa çıḳar irdi ve gāhī faḳa sıçḳannı (15) körer bolsa töşük aġzıġa kilip riştege kūşiş berür irdi sıçḳan dostnın͡g kelgenidin **[214b]** (1) vuḳūf tafıp istiḳbālıġa yügürür irdi bu siyāḳ birle ne-çend zamān ülfet alışıp (2) ve ṣoḥbet tutuşup yörür irdiler. Bir küni sıçḳan faḳa mülāḳātıġa barmaḳnı lāzım (3) tuttı irse ve çeşme lebige keldi henüz ṭınābnı tartmap irdi kim nāgāh hevādın bir ḳarġa peydā bolup (4) sıçḳannı aldı ve köterip uçtı yifnin͡g bir uçı faḳanın͡g futıda muḥkem üçün ol hem sudın (5) köterilip çıḳtı ve sıçḳan birle hevāġa yördiler ve ḫalāyıḳ baḳıp kördiler kim ḳarġa sıçḳannı (6) alıpdur bir faḳanın͡g futı bağlıḳ sıçḳannın͡g astıda başı tüben ketip baradur ḫalḳ taʿaccübġa (7) ḳalıp aydılar kim ʿacabā kim ḳarġa faḳanı hem şikār ḳılıp durur ve ḳarġa faḳa yegenni hergiz körmep irdük. (8) Faḳa feryād ḳıldı kim ḫālā hem ḳarġanın͡g şikārı irmes-men velīkin sıçḳanġa dost bolġanı- (9) nın͡g şūmluġıdın belāġa mübtelā boldum ve her kişi kim cins irmes kimerse birle hem-ṣoḥbet bolsa an͡ga mundaġ (10) ʿuḳūbet az durur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cānġa āfet tolġusı nā-cins yār

Pes münāsib yār tutġıl zinhār

Bu meṣel fāyidesi (11) ol kim kişi öz cinsidin özgege ḳoşulmaġay tā kim faḳa dik belā riştesiġa asılmaġay ve men bu zamānda öz cinsimġa (12) ḳoşulmaḳnı ḫoşlamas-men pes nā-cinsġa hem-dem bolup ne ḳılay:

[1196] T263a-6

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḫalāyıḳ ülfetidin sen yıraḳ bol

(13) Özüñgniñg dāmıġa urduñg özüñg ḳol

İrür tenhālıḳdın şāh sīmurġ

Özi bir murġ dirler līk sīmurġ

Möşük aydı ṣoḥbetni ḫoşlamas (14) ikendük-sin pes mañga ilgeri nedin āşinā bolduñg Ve çūn mañga dostluḳ rişte̊sini baġlap irdiñg (15) imdi ne üçün acrar-sin.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

Sāḳī mañga ülfet ṭarḥın saldıñg

Endek tatturup cāmnı ḳolumdın aldıñg

Sıçḳan **[215a]** (1) cevāb berdi kim ol maḥalda men saña muḥtāc irdim ve ʿāḳil kişi belā arasıda ḳalsa ol ḥāletde bir kişi bilen (2) āşinālıḳ ṭarḥın salur Ve çūn maḳṣūdın ḥāṣıl ḳıldı irse eger āşināsıdın żarar yeterin bilse andın (3) özini tartar ve bu işni ʿadāvetdin dimesler iḥtiyāṭ belki āgāhlıḳ yosunı sanarlar çünānçi (4) ḥayvanātnıñg balaları süt imer çaġıda anaları ḳatıġa yügürürler çūn emip büyüdiler (5) irse andın acrasa her sarı yörürler ve hīç ḫıred-mend anı düşmenlikke ḥaml[1197] ḳılmas Ve çūn maña (6) ziyān sendin kelür iḥtimāli bar fāyide vaḳti ötkendin keyin yıraḳ bolmaḳım evlādur.

(7) **Ḳıṭʿa**

fāʿilātün feʿilātün feʿilün

Her kişige kişi kim nefʿ berür

Bil anıñg ṣoḥbetini rāḥat-ı cān

Kişi kim menfaʿatlik irmesdür

(8) Anı körmek irür kemāl-i ziyān

[1197] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T264a-3

Ve diger bu kim sen men bir birimizge aṣl ḫilḳatda düşmen durur-miz ve aramız dağı (9) ʿadāvet ḫalāyıḳ ara meşhūr ve maʿrūf ve ol dostluḳġa kim ḥācet-i żarūretdin peydā bolup irdi (10) iʿtimād ḳılıp bolmas çūnkim her muḥabbeti ġaraždın vücūdġa kelür Çūn ol ġaraż aradın (11) ketse muḥabbet hem keter aṣl-ı ʿadāvet yene ornıġa kelür çünānçi sunı ḳazanġa ḳoyup ot üzre ḳoysalar (12) ıssıġ bolur Ve çūn andın alsalar yene burunḳı dik savuġluḳġa yeter ve bilür-men kim seniñg (13) mañga iştiyāḳıñg meni nā-şitālıḳ ḳılmaḳ üçün durur ve mañga yaraşmas kim seniñg (14) efsūnuñgġa firīfte bolġay-men dostluḳuñgġa işenip ḳalġay-men.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿilü mefāʿilü faʿ

Sıçḳan möşük dost bolurlar mu (15) hīç

Möşük aydı bu sözüñgni rāst aytur mu-sin veyā mañga hezl muṭāyebe ḳılur mu-sin. Sıçḳan **[215b]** (1) cevāb berdi kim:

Beyt

mefteʿilün fāʿilātün mefteʿilün fāʿilātün

Oynasa bolmas kişi cān [u] nā-peydā bile

Taḫḳīḳ bilür-men kim men dik küçsiz kimersege sen dik küçlük (2) kişidin ḳaçmaḳ vācibdür eger utru barsam mañga sendin zaḫm yeter kim hīç merhem birle muʿālece- (3) sin ḳılıp bolmas.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūlün

Uluġ kişi birle ḳılmas kiçik ceng

Eger ḳılur ise özni yer birle teñg

Ve imdi sen (4) andaġ kim ṣayyāddın ḥaẕer ḳılur-sin[1198] ve men sendin andaġ {perhīz}[1199] eyler-men ve mundın {soñg}[1200] bizge āşinālıḳ (5) ādābıda[1201] ʿaḳīde ṣāflıġı kifāyet ḳılur ve ẓāhir ṣoḥbet kerekmes.

Beyt

[1198] ḳılmas-sin yazılıydı,, olumsuzluk eki diğer nüshadan kontrol edilerek çıkartıldı. T264a-15
[1199] Diğer nüshadaki kelime, manaya daha uygun olduğu için, tercih edildi. T264a-15
[1200] T264b-1
[1201] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T264b-1

fāʿilātün mefāʿilü fāʿilātün feʿūlün

Dostluḳ bābıda eger ḳuvvet-i (6) cānı bolsa

Ne ziyān ḳılġusıdur buʿd-ı mekānı bolsa

Söz muñga iḫtiyār ḳılalı kim biziñg ḳavuşmaḳımız (7) muḥāl durur ve mülāḳātımız üçün sözleşmekimiz beyhūde ḳīl u ḳāl. Möşük sözniñg tamāmgerlikin (8) eşitti irse ıżṭırāblar körgüzüp āb-ı dīde birle cezaʿ u sūz-sīne birle fezaʿ ẓāhir ḳıldı.

(9) **Ḳıṭʿa**

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Her iki dost bir biridin ayrılıp ḳalmaḳ

İrür zamāne işi mañga ne tūvāndur

Ten ile cān bir biridin (10) cüdālıḳ etkendin

Firāḳ-ı yār cefāsı hezār çendāndur

Bu ḥāl birle bir birleridin vedāʿ ḳıldılar (11) ve her ḳaysıları öz vaṭanlarıġa yördiler rūşen-rāy ḫıred-mendlerġa bu ḥikāyātdın fāyide (12) oldur kim ḥācet vaḳtıda düşmen birle ṣulḥ ḳılmaḳdın ḳaçmaġaylar ve ġaraż ḥāṣıl bolġandın keyin (13) iḫtiyāṭ resmidin ġāfil bolmaġaylar ʿāciz ve żaʿīf sıçḳan andaġ āfet aralarıda (14) ḳaldı ve ne-çend ġālib düşmenler anıñg eṭrāfın aldılar ve ḥīle mudārā birle olardın baʿżı (15) muḥabbet dāmıġa aldı ve anı ḥīle ḳılıp belādın ḳutuldı ve furṣat tapıp anıñg birle ḳılġan ʿahdıġa **[216a]** (1) vefā eyledi ve hīç ḥālda āgāhlıḳ ve dūr-endīşlıḳ yosunın taşlamadı ve eger ferzend-i (2) ādem kim ʿāḳil ve dāniş-mend irürler bu tecribelerni köñglide saḳlar ve işleriġa ḳadem ḳoyarıda (3) bu işāretni ʿaḳlıġa rāh-nümā ḳılsa herāyīne mühimlerinің evveli ve āḫırı andaġ baḫtı tüz- (4) elür kim andın dostlar şād bolur düşmenler ġam-gīn ve añga hemīşe dost yār bolur ve saʿā{de}t[1202] ḳarīn.

(5) **Ḳıṭʿa**

mefāʿīlün feʿūlün mefāʿīlün feʿūlün

Kişige eylese dāniş eylegey rūyluḳ

Ḫaṭā yavumaġusıdur anıñg ḥālıġa

Biliñg sunı eger fitne (6) yerige sifse

[1202] T265a-2

Ġubār-ı naḳş ḳonalmas anıñg cemālıġa

İşi bināsı eger iḥtiyāṭ üzre ḳoysa

Ḫalel yetmegüsi hīç (7) vaḳt ḥālıġa

Sekizinçi bāb düşmenler temelluḳıġa iʿtimād ḳılmaslıḳ ve kīne-verler mülāyimiġa firīв (8) yemeslik beyānıda:

Rāy-ı cihān-ārāy ḥakīm-i ferḫunde-rāyġa aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṣubḥ-ı āḫır dik başıñgdın (9) tā ayaġ ṣıdḳ ṣafā

ʿAḳl-ı evvel dek ayaġıdın tā başıñg faẓl hüner

Beyān ḳıldıñg ol kişiniñg meṣelin kim (10) uluġ düşmenler anı araġa alġaylar andaġ kim hīç ṭarafdın ḳaçıp ḳutulurġa çāre tapaʾlmaġaylar (11) ve āḫır olardın birige dostluḳ ḳılıp anıñg mededi birle özni özgelerniñg āfet- (12) leridin imīn ḳılġaylar ve anıñg bağlaġan ʿahdıge vefā eylegey ve dāniş ve āgāhlıḳı bereketi birle (13) anıñg żararıdın daġı sālim ḳalġay. İmdi iltimās ol kim ayġıl kīne-keş ve ḫuṣūmetçiler dāsitānın (14) kim olar ülfetleridin ḳaçmaḳ yaḫşıraḳ mu durur veyā ṣoḥbetlerige eşik açmaḳ. Ve eger olar- (15) dın mülāyemetī ve temelluḳī ẓāhir bolsa anıñga iltifāt ḳılmaḳ kerek mu durur veyā anı naẓarge ılmaslıḳ [216b] (1) lāzım mu. Berehmen aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İge bar-sin vehm yañglıġdur-men

Vey irür-sin ʿaḳl-ı kāmilge revān

(2) Her kişi kim rūḥ-ı ḳudsīniñg feyżıdın mededī tapḳan irse herāyīne işlerde tamām iḥtiyāṭnı vācib körer (3) ve yaḫşılıḳ ve yamanlıḳ çağın menfaʿat ve mażarrat maḥallın ḫūb bilür[1203] ve aġrıġan dostdın besī ḥaẓer bolur (4) ve iʿtiḳād taġyīr tafġanın maʿlūm ḳılsa bed-gümānlıḳ artar.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1203] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T265a-15

Sendin aġrıġan kişidin ḳıl[1204] ḥaẕer

(5) Ol ḳılur dāyim sa͡ŋga ḳaṣd-ı żarar

Gerçi evvelde muḥabbet yetkürür

Līk āḫır çaġda miḥnet yetkürür

Ve eger kişi kīne ehlidin ʿadāvet (6) fehm ḳılsa kerek kim olarnı͡ŋg til baġlamaḳıġa firīfte bolmaġay ve hūş-yārlıḳ ḳāʿidesin taşlamaġay (7) çūnkim eger ġāfillıḳ verziş ḳılsa öz cānıġa āfet tīġın urġan bolur ve belā otın (8) sīnesi oçaḳıġa yandurġan.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫaşmdın imīnlıġı͡ŋg bisyār miḥnet kiltürür

Ādemīge (9) her belā kiltürse ġaflet kiltürür

Ve ḥikāyātlar kim bu bābda uluʾl-elbāb ḫāṭırları͡ŋg ve defterleriġa (10) bitilip durur olardın biri İbn-i Medyen ve Ḳabze[1205] ḳıṣṣasın kim. Debşelim kim sordı neçük irken (11) ol. **Ḥikāyet:** Beydepāy ḥakīm aydı keltürüpdürler kim pādişāhī bar irdi kim aṭı İbn-i Medyen ʿālī (12) himmet nīk-baḫt rūşen-rāy ve mübārek-taḫt kim salṭanat bināsıda şevket miʿmārını͡ŋg saʿyi birle āsmān (13) eyvānı dik istiḥkām berip irdi ve mekremet ḳaṣrı͡ŋg küngüresin ḥaşmet mühendisini͡ŋg mededi (14) birle felek günbedi evcidin ötkerip.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Felek kevkebi şāh-ı Cemşīd-baḫt

Felek-mertebe māh-ı ḫūrşīd-baḫt

Ve ol pādişāh bir ḳuşnı ḳaṣrı içre saḳlar irdi kim anı Ḳabze dir irdiler ol besī ḫoş-ṣūret [217a] (1) ve zībā-heyʾet ḳuş irdi ve yaḫşı şīrīn sözler ve rengīn meṣeller birle tekellüm sürer irdi (2) ve şāh anı͡ŋg gün-ā-gün ḥikāyātların ve reng-ā-reng rivāyātların eşitmek birle her dem kö͡ŋglin şād (3) ḳılur irdi.

Naẓm

[1204] İki kelime arasında takdim tehir yapılmış.

[1205] Kelime kayze, kanze, kazze, kanre şeklinde de okumaya müsait olsa bile diğer nüshada sistemli bir şekilde yazılan kabze şeklini tercih ettik. Aynı kelime Osmanlıca'ya kabre şeklinde tercüme edilmiş.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dāniş ehlige ḥikāyāt ḫūbdur

ʿĀḳil ilge yaḫşı söz maḥbūbdur

Bolsaṅgız şīrīn meṣeldin (4) behre-mend

Sizni ḳılġay şāhlar büzürg ü pesend

Ḳażārā Ḳabze şāhnıṅg ḳaşrıge beyżā ḳoyup cūce çıḳardı melīk (5) aṅga muḥabbeti bisyār üçün buyurdı tā anı ḥarem sarıġa ilttiler ve fermān ḳıldı kim (6) balası bilen anıṅg terbiyetin yaḫşı ḳılıṅgızlar ve ol küni pādişāhnıṅg ḫatunı oġul toġdı kim (7) devlet-i envār çehresidin āf-tāb-tābān ve saʿādet ve şuʿāʿı aḥvāl ṣafḥalarıdın dıraḫşān.

(8) **Ḳıṭʿa**

mefāʿīlün eʿūlünmefāʿīlün feʿūlün

Kemālı çarḫnıṅg evcide körmedi yıllar

Kişi bu reng talun ay cemālnı hey hey

Ferişte-ṭalʿat ve nīk- (9) aḫter humāyūn-fāl ḫuceste-ṭāliʿ rūşen-dil ve mübārek-pey. Ḳabzeniṅg balası çoṅg bolġunça (10) şeh-zāde hem neşv ü nemā tapar irdi ve olar bir birleri birle tamām ülfet alışıp irdiler melīk-zāde Ḳabze (11) balasını devām ḳolıda tutup oynar irdi Ḳabze her kün taġlar ve bīşelerġa barıp kişi (12) körmegen ve bilmegen mīvelerdin iki ʿaded alıp kilür irdi birini şeh-zādeġa birini (13) balasıġa yedürür irdi ve mīve ḳuvveti teʾṣīr ḳılıp kündin künge ziyāde çoṅg bolur irdiler.

(14) **Beyt**

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Zamān zamānda olarnıṅg temürları artıp

Bahār sebzesi dik defʿa defʿa baş köterip

Pādişāh (15) bu Ḳabzeniṅg bu ḫıẕmeti ḳadrın ḫūb bilür irdi ve andın minnet-dārlıḳ ḳılur irdi ne-çend [217b] (1) zamān mundaġ ötti irse bir kün Ḳabze mīve ṭalebige barıp irdi balası şeh-zādeniṅg ḳuçaġıġa sigridi (2) ve anıṅg ḳolın pençesi birle muḥkem tutup yaralıġ ḳıldı ve şeh-zādeniṅg ġażabı artıp dostluḳ ḥaḳḳın (3) unuttı ve butların tutup yerge urup irdi bī-çāre ḳuş tofraḳ birle yek-sān boldı (4) rūḥı beden ḳafesidin çıḳıp revān boldı ḫazān boranı yeṅgi gülġa ḳahr ile yetti tamām şāḫ ile bergini (5) tökdi ketti. Ḳabze yanıp kelip balasını kördi irse hūş kellesidin ketti ve

endūh fiġānı artıp közige (6) ʿālem ḳarardı ve nāle feryādın felekke yetkürüp aytur irdi kim.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Rūşenālık ḳalmadı bu cism-i (7) ʿālem beyn ara

İmdi netsün şāhlıḳ bu ḫāṭır-ı ġam-gīn ara

Bisyār cezaʿ ve bī-şumār fezaʿdın keyin özige (8) aydı kim ey {bed}-nefs[1206] bu belā otın özüñge özüñ yandurduñ ve ferāġat raḫtın miḥnet (9) metāʿıġa özüñ tigişip turduñ sañga sulṭān ḥarem sırrın āşiyāne ḳılmaḳ ne lāzım irdi (10) bāyestī kim tiken başıda ve taġ başıda uva tutḳay irdiñ ve öz balañgnı terbiye ḳılġay irdiñ (11) ne pādişāh ferzendini ve eger ṣaḥrāda gūşeī ve tūşeī ḳanāʿat ḳılsañ irdi bu belāġa mübtelā (12) bolmas irdiñ ve öz balañgnı terbiye ḳılġay irdiñ ve ḥükemā aytıpdurlar vay ol (13) kişiñ ḥālıġa kim ẓālimleriñ ṣohbetleride bolġay çūnkim olarnıñ ʿahdleriniñ riştesi (14) beġāyet boş durur vefālarınıñ bināsı bī-nihāyet süst. Olar ḳatıda ne iḫlāṣ (15) ve ʿaḳīdeniñ iʿtibārı bar durur ve ne ḫıẕmetniñ ve mülāzemetniñ ḳadrı. Eger hūş-yār [218a] (1) irseñ ol kişiniñ ḫıẕmetin ḳılma kim ne müzdüñni bergey ve ne ol minnet-dārlıḳ ḳılġay. (2) Günāhnı ʿafv ḳılmaḳnı ḥarām bilürler ve kişi ḥaḳḳın żāyiʿ etmekni ḥalāl sanarlar (3) ve kişige olar ṣohbetleridin kim muḫliṣlarnıñ vefākārlıġın ve hevā-dārlıġın unuturlar (4) andın ne ḥāṣıl bolġusıdur.

Ḳıṭʿa

feʿilātün feʿilātün fāʿilün

Atamañ ol kişiniñ atın kim

Unutur yārınıñ (5) ṣoḥbetidin

Ol kişiler birle ülfet tuttum kim özleriniñ yaman işlerin yaḫşı sanarlar (6) ve özgelerniñ yaḫşı hünerlerin yaman ʿayb bilürler.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Öz ʿaybların hüner bilürler

[1206] T266b-4

(7) Kişiŋ hünerin körüp uluġ ʿayb

İmdi bārī cezā ve mükāfāt vaḳtın ötkerme{gey-men}[1207] ve tā ferzendim (8) kīnesin bu ẓālim cefā-kār ve sitem-kār ḫūn-ḫᵛārdın almasam ārām ve ḳarār almaġay-men.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(9) Mihr şefḳatni çıḳarġum sīnedin

İmdi işler başlaġumdur kīnedin

Pes ornıdın uçup ḳoftı (10) ve barıp melīk-zādeniŋ közlerin çoḳup ḳaraġu ḳıldı ve pervāz eylep ḳaşrnıŋ küngüreside (11) olturdı pādişāhġa bu ḥāldın ḫaber berdiler irse oġlınıŋ közi üçün közleridin (12) yaşlar aḳızdı ve ḳaṣd ḳıldı kim bir ḥīle birle ol ḳuşnı firīb dāmıġa tüşürgey ve belā (13) ḳafeside maḥbūs eylep sezāsıġa baḳa ʿuḳūbet ḳılġay. Pes ḳaṣr tübige keldi ve Ḳabzeniŋ utrasıda {aydı}[1208] (14) ey mūnis rūzgār meniŋ ḳatımġa tüşkil kim sen cān birle imīn-sin zülfüŋ ḳolıdın bizge ḫaṭā (15) ketse ketipdür ḥālā meniŋ ṣoḥbetimni berhem evürmeġıl ve ʿayşım nihālını pejmürde ḳılmaġıl. Ḳabze aydı ey melīk **[218b]** (1) ārī seniŋ mütābaʿatıŋ biziŋ dik mülāzimlerġa farż irdi ve men müddetī bu ʿaḳīdede irdim ki (2) ʿömrüm içre maŋa saʿādet ve iḳbāl kaʿbesi dergāhıŋdın özge bolmaġay ve himmet atın (3) mülāzemetiŋ meydānıdın bölek yerde yügürtmeġay-men ve gümānım ol irdi kim ʿināyetiŋ (4) sāyeside ḥarem kebūterleri dik dil-cemʿ ve fārigu ʾl-bāl bolur-men ve mürüvvet medreseside (5) saʿy körgüzüp ṣafā mertebesiġa yeter-men, imdi kim ferzendim ḳanın salṭanat ḥaremiġa (6) ḥācılar ḳurbānlıḳları dik mübāḥ tutupdurlar neçük mende bu öy ṭavāfınıŋ ārzūsı bolsun (7) munçelik birle hem eger şīrīn cānnıŋ ʿivażı bar irkenin bilsem irdi yene {lebbeyk}[1209] aytıp ḫıẕmet iḥrāmın (8) tüzer irdim velīkin.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü feʿūlün

Her ḳuş ki bu dām ara tutuldı

Kelmes yene imdi kim ḳutuldı

[1207] T267a-4
[1208] T267a-11
[1209] T267b-5

Ve diger bilür-men kim (9) [1210]"لا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِن جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ"[1211] ḥadīṯ-i ṣaḥīḥ durur yaʿnī "çaḳturmas özini müʾmin (10) yılanġa ve çayanġa bir töşükdin iki defʿa" ve zīrek kim bir nemerseni iki mertebe sınamaġay ve bir (11) cān-verdin iki bāre zaḫm yemegey.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

Ey dost bu meṯselni ʿaḳl ehli aydılar ḫūb

(12) "مَنْ جَرَّبَ الْمُجَرَّبَ حَلَّتْ بِهِ النَّدَامَةُ"[1212]

Sınaġannı sınamaḳ her dem nedāmet yetkürür ve hem seniñg żamīriñgġa rūşendur kim (13) kīne-kārnıñg günāhın ʿafv ḳılurlar ammā anı āḫır bahāne birle ʿuḳūbetke tartarlar eger baḫtı yārī (14) berip özi ḳutulsa ferzend ve nebīreleriġa anıñg intiḳāmını yetkürürler çūnkim ṣıfat ʿālemi- (15) niñg ṭabīʿatı mükāfātını lāzım tutġuçı irür rūzgār ṭīneti cezā bermeki vācib bilür andaġ **[219a]** (1) kim seniñg oġluñg meniñg ferzendimġa sitem ḳıldı ve mendin añga bī-iḫtiyār mükāfāt yetti (2) her kişi kim sāġarıdın şarābī içse belā ḫammārınıñg mübtelāsı bolmaslıḳḳa iḫtimāli yoḳ durur.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūlün

(3) Kişi kim tuḫm-ı ḥanẓal tarısa eger

Kerek kim ṭamaʿ ḳılmaġay ney-i şekker

Meger sen dānā-dil ḥikāyetin eşitmep irken-sin (4) ve ḳaraḳçılarġa mükāfāt yetkeni ḳulaḳıñgġa yetmep irken. Melīk sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: (5) Ḳabze aydı keltürüpdürler kim Raḳḳā şehride dervīşī bar irdi kim pesen-dīde aḫlāḳ postuda (6) ādāb birle ārāste aḳvālı ve efʿālinıñg nihālı ḫūb evṣāf yaḫşı ʿādet birle pīrāste ve anıñg (7) üçün kim köñgli maʿrifet ḥaḳāyıḳıġa dānā irdi ve anı ḫalāyıḳ dānā-dil dir irdiler ve şehr ḫalḳı- (8) nıñg uluġ kiçikleri añga muḫliṣ ve muʿteḳid.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

[1210] Mümin bir delikten iki defa ısırılmaz. H. , Buharî, **Sahih**, H. No: 6133; Müslim, **Sahih**, Ha. no: 2998.
[1211] İmlası düzeltildi.
[1212] Denenmişi deneyen pişman olur.

Ol ẕāt ki maʿrifetni ḳıldı ḥāṣıl

Hem rāḥat-ı cān bolġusı (9) hem pür-dil

Vaḳtī irdi kim ol ʿazīz kaʿbe ṭavāfıġa sefer ḳıldı ve hem-rāhsız ketip barur irdi (10) kim yolda aŋ̄a cemʿ-i ḳaraḳçılar uçradılar ve anıŋ̄ emvālın bisyār gümān ḳılıp öltürmekke (11) ḳaṣd ḳıldılar dānā-dil aydı[1213] munda māldın ol mıḳdār nemerse yoḳ kim ḥac yolıġa azuḳ bolġay (12) ve eger mende ḥāżır nemerse birle ġarażıŋ̄ızlar ḥāṣıl bolsa barını alıŋ̄ızlar ve meni ḳoyuŋ̄ızlar (13) tā tevekkül ṭarīḳı birle yolnı ḳaṭʿ ḳılġay-men ve intiẓārlıḳ tartḳan közümge ḥarem āsitānesi- (14) niŋ̄ tofrāġın ṭūṭiyā tartḳay-men.

Beyt

mefāʿīlün fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Ḳaçan barıp ṣanma bosaġaŋ̄ġa yıḳılġum

Ki dergehiŋ̄ (15) tofrāġın közge ṭūṭiyā ḳılġum

Bī-raḥm duzdlar bu sözge iltifāt ḳılmay aŋ̄a şimşīr tarttılar **[219b]** (1) bu bī-çāre ḥayrān bolup her sarı baḳar irdi tā kim özige yār u meded-kār tapḳay (2) ve ol pür-heybet ṣaḥrā ve pür-muḫālefet belā içre hīç hem-demi ve ḥāl-resi közleʾyelmey (3) āḫır hevāġa baḳıp irdi naẓarıge kildi kim bir bölek turnalar uçup barurlar (4) olarġa āvāz berdi kim ey cān-verler bu beyābānda sitem-kār ḳolıġa girif-tār boldum *ḥażret-i* (5) *ʿālimüʾl-ḫafiyyātdın* bölek kişi meniŋ̄ ḫālımdın ḫāber-dār irmes ve sizler bu cemāʿat- (6) dın meniŋ̄ ḳanımnı tileŋ̄izler. Ḳaraḳçılar dānā-dilniŋ̄ bu sözlerige küldiler ve aydı- (7) lar kim atıŋ̄ ne durur. Aydı meniŋ̄ atımnı dānā-dil dir irdiler, bī-ʿaḳl kişi iken- (8) sen her kişiniŋ̄ ʿaḳlı yoḳdur anı öltürmekniŋ̄ vebāli bolmas dānā-dil aydı [1214]“ تَرَي اِذَا إِنْجَلَي اَلْغُبَارُ (9) سَوْفَ”[1215] yaʿnī bat körer-sin ʿilmiŋ̄ cezāsın ġubār açılġan çaġda” ve sözüm birle (10) ẓulmüŋ̄güz cezāsı sizlerge kelmekni işāret ḳılur-men velīkin gürūhī kim [1216]“صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ (11) فَهُمْ لَايَرْجِعُونْ” ṣıfatı olarnıŋ̄ ẕātlarıda hemīşe durur bu maʿnādın bī-ḫaber irürler (12) yaʿnī “münāfıḳlar saġraġu irürler kim ḥaḳ sözini eşitmesler, tilsiz dururlar kim kelimetüʾ(13) l-ḥaḳnı aytmaslar ḳaraġu dururlar kim ḥaḳnı körmesler pes olar yanmaslar bu ṣıfatlardın (14) hidāyetke.

Beyt

[1213] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T268a-9
[1214] Tozlar kalktığında göreceksin.
[1215] İmlası düzeltildi.
[1216] Onlar, sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Artık (hakka) dönmezler. Kur’an, Bakara 18.

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Kimerse eger ḥaḳnı rūşen bilür

Bu sözler ḳulaḳıġa ḫūb eşitilür

Olar çün dānā-dil ayġan (15) dik ḥaḳ sözni eşitmekdin bī-behre irdiler anı şehīd ḳıldılar ve endek māliyesi kim ilgide [220a] (1) bar irdi aldılar Ve çün şehr ehli anıñg ölgenin eşittiler irse teʾessüfler ve nedāmetler (2) yediler ve hemīşe öltürgen kişiniñg ṭalebide irdiler āḫiruʾl-emr ʿīd bolup ḫalāyıḳ namāz (3) üçün ʿīd-gāhġa cemʿ boldılar dānā-dilni öltürken ḳaraḳçılar hem anda bir kūşede (4) tutup irdiler kim uşol turnalar hevādın peydā bolup olarnıñg başları üzre (5) pevāz ḳıldılar ve ġavġā saldılar olar āvāzıdın namāzġa kelgen ḫalḳ heme ẕikr evrād- (6) larıdın yañgıldılar. Ḳaraḳçılardın biri tamasḫur üçün birige aydı kim bu turnalar dānā- (7) dil vaṣiyyeti birle anıñg ḳanın bizdin ṭaleb ḳıladur bolġay ḳażārā şehr ḫalḳıdın olarġa (8) yavuḳ bir kişi bar irdi bu sözni eşitti ve ḫalāyıḳġa āşikār ḳıldı derḥāl olarnı (9) tutup ḥākim ḳatıġa ilttiler ve endek siyāset ḳılıp irdiler günāhlarıġa iḳrār ḳıldılar (10) dānā-dilniñg ḳışāşıġa öldiler.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Kişi kim ẓulm kemānıġa çillesin saldı

Hemīşe laʿnet oḳıġa (11) özin nişāne ḳılur

Kimerse tīġ-ı sitem sarıġa ilig sunsa

Özini öltürüben ʿişret-i zamāne ḳılur

(12) Bu meṣelni añga kiltürdüm tā melīkke maʿlūm bolġay kim meniñg şeh-zādege zaḫm urmaḳım mükāfāt (13) taḳāżāsıdın irdi olar men dik şikeste-bāl ḳuşḳa bu ḳuvvet ne yerdin kelsün Ve çün (14) ṣūret kim mendin ṣādır boldı ʿaḳl meẕhebide cāyiz irmes kim seniñg fermānıñg birle iş ḳılġay-men (15) ve mekriñg çāhıġa tıḳılġay-men.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün faʿlün

İmdi ol yaḫşı ki şāh [men] ḫıẕmetidin ḳaçsam

Pādişāh aydı ança kim aydıñg **[220b]** (1) [rāst] irür ve bilür-men kim [1217]"أَظْلَمُ أَلْبَادِي" ḥükmi birle günāh meniñg oġlumdadur yaʿnī "yamanlıḳnı başlaġuçı (2) ẓālimraḳ irür "وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا" [1218] mażmūnı birle cezāsın rāst berdiñg yaʿnī (3) "yamanlıḳnıñg cezāsı özi dik yamanlıḳ durur" henüz minnet-dārdur-men kim anı öltürmekke (4) ḳadem ḳoymadıñg ve közini maʿyūb ḳılmaḳ birle bes bolduñg ve sen kim köp günāhnıñg berāberide (5) az mükāfāt körgüzdüñg dāniş-mendler ḳatıda maʿẕūr-sin pes beyhūde müfāraḳat yolın tutmaġıl (6) ve bilgil kim meniñg ḳatımda intiḳām uluġ ʿayblardın turur ve ʿafv büzürglerdin irür, men (7) hünerni taşlap ʿaybnı ḳabūl etmes-men belki maḳṣūdum ol ki yamanlıḳġa yaḫşılıḳ mükāfāt bergey-men (8) ve eger kişidin mañga żararī kelse anıñg berāberide añga nefʿ yetkürgey-men.

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿilün feʿūlün

Biz yaḫşımızını terk itmes-miz

(9) Zinhār yamanlıḳ başı tebretmes-miz

Ger ehl-i cihān bizge cefā yetkürse

Hīç birge mükāfātı körset[mes]-miz.

Ḳabze aydı (10) imdi sen sarı barmaḳım mümkin irmes çūnkim ʿāḳiller aġrıġan dostdın özlerin (11) yıraḳ bolupdurlar fevāyidde meẕkūrdur kim ezā tapḳan kişige ḳança kim luṭf ve maḥbūbluḳnı (12) ziyāde ḳılsalar bed-gümānlıḳ artar ve özini perhīz sarı tartar.

Ḳıṭʿa[1219]

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūlün

ʿAzīzim ol kişige ḳılma yavuḳluḳ

(13) Kişi körgen irse senidin yamanlıḳ

Barıp allıda ḫıẕmet añga neçe

Anıñg köñglige yetkey bed-gümānlıḳ.

melīk aydı ey Ḳabze (14) imdi bu sözlerni taşlaġıl kim mañga ferzendimdin ʿazīzdür-sin ve sen birle andaġ ülfet (15) aldım kim ḫīşāvendlerim birle ol mıḳdār

[1217] Kötülüğü başlatan daha zalimdir.
[1218] Bir kötülüğün karşılığı, aynı şekilde bir kötülüktür. Kur'an, Şūrā 40.
[1219] Mısralar arası vezin uyuşmazlığı var.

irmes ve kişi sen dik maḥbūbġa hergiz bed-endīş ḳılır mu. [221a] (1) Ḳabze aydı ḥükemā andaġ aytıpdurlar kim ata ana dostlar ornıda durur aġaveyni (2) refīḳler mertebeside ve ḫāle ve ʿam āşinālar yaṅglıġ ve ḫatun hem-ṣoḥbetler dik ve ḳız düşmenler (3) meṣellikde, özge aḳrabā bī-gāneler maḳāmıda irürler ammā oġulnı atasınıṅg ẕātı (4) birle bir sanapdurlar ve men hergiz oġul seniṅg ornıda bolmas-men ber-taḳdīr kim meni ferzend (5) ornıda körseṅg belā ve āfet yetken çaġda riʿāyetimni taşlaġuṅg durur çūnkim kişi kişini her-çend dost (6) tutup aytsa kim özümni saṅga īṣār ḳılayın.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cān ne bolġay kim anı cānāngа ḳılmaslar fedā

(7) Vaḳtā kim iş cāngа yetse bī-şübhe öz vücūdın selāmetlikke başlar ve dostnı ḫaṭar çāhıġa taşlar (8) ve hīç vech birle tiriklikin ol aṅga īṣār ḳılmas.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūlün

Kişi kim bar durur ümīdi cihāndın

Unutmas (9) ġayr üçün hergizde cāndın

Ve meger sen pīr-zen ve mehtīniṅg ḳıṣṣasın eşitmediṅg bolġay (10) olarnıṅg ḥālları maẓmūnın āgāhlıḳ tapmadıṅg bolġay. Şāh sordı kim neçük irken ol. (11) **Ḥikāyet**: Ḳabze aydı kiltürüpdürler kim zāl-ı kühen-sāl pīr-i sūde-ḥālnıṅg bir ḳızı bar irdi (12) kim mehtī aṭlıġ, cemālda andaġ ber-kemāl irdi kim talun aynıṅg ruḫsārı tābişidin ġayretde irdi (13) ve dıraḫşān āf-tāb anıṅg ʿārıż-ı ʿaksidin ḫacāletde.

Naẓm

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilātün

Cihāndın irdi anıṅg sözi tatlıġ

Barça taṭlıġ (14) anıṅg lebidin uyatlıġ

Nāzıdın köp cihān arası pitne

Közidin her köṅgülde miṅg raḫne

Nāgāh rūzgārıdın (15) renc ḫazānı anın͡g gül-zārıġa yetip cemāllarının͡g bergleri töküldi şāḫlarıda zaʿferān **[221b]** (1) seçekleri açıldı serāb semeni ḥarāret tābıdın {bī-}[1220]āb boldı ve pür-şiken sünbüli ıssıġ tebdin[1221] bī-tāb.

(2) **Beyt**[1222]

Bolun͡g nāzük çū mūy-ı ʿanberīni

Uzalıp yattı nāzenīni

Pīre-zen ḳızının͡g başıdın evrülür (3) irdi nāle vü zārī birle közini ebr-i nevbahār eylep aytur irdi kim ey māder cānım san͡ga fedā bolsun (4) ve başım ḫāk-i pāyın͡g ve eger başın͡g aġrıġan irse men başın͡gdın evrüley ve her seḥer-gāh āh u fiġān (5) birle aytur irdi kim ḫudāvendā bu cihānġa yen͡gi köz açḳan ferzendimġa raḥm ḳılġıl ve men (6) pertūtnı anın͡g cānıġa fedā eylegil.

Naẓm[1223]

Menin͡g ʿömrümdin ança ḳalġannı yār

ʿÖmriġa ḳatıp eyle bisyār

(7) Her āfet yetse ol yetsün man͡ga oḳ

An͡ga āfet yetişige ṭāḳatım yoḳ

Kiçe ve kündüz mundaġ duʿā ve zārī ḳılur irdi (8) kim ḳażārā pīr-zenin͡g bir kalası bar irdi yazıdın {kildi}[1224] ve hīç kişige körünmedi aş-ḫānege kirdi (9) bir mis[1225] ḳazan oçaḳıġa asılġan irdi an͡ga başını soḳup içideki aşnı içip başını tartıp (10) aldı çıḳmadı ve ḳazannı başı birle köterip pīr-zen sarıġa kirdi ve pīr-zen taşḳarı çıḳıp (11) irdi kirip kördi kim bir ʿacūze nemerseī öynin͡g ṣaḥnıda her sarı yörür ḳorḳtı ve taṣavvur ḳıldı kim (12) ʿazrāʾīl bu durur ve mehtīnin͡g cānın ḳabż ḳılġalı keldi feryād çekip aytur kim:

Naẓm[1226]

(13) ʿAzrāʾīl men imes-men mehtī

[1220] T270a-12
[1221] sıcak sıtma
[1222] Mısralar arası hece sayısı farklı, vezin bulunamadı.
[1223] Mısralar arası hece sayısı farklı, vezin çıkmadı.
[1224] T270b-5
[1225] Diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T270b-5
[1226] Mısralar arası hece sayısı farklı, vezin çıkmadı.

Belki bar-men pīr-i zāl miḥneti

Kelgen irseñg al anı

Men imes pīrdür-men ḳoy meni

(14) Mehtī uşbu durur unutmaġıl

Anı dip meni be-nāgeh unutmaġıl

Ve bu meṣelni añga keltürdüm tā bilgey-sin kim cān (15) ḫaṭarı bolur maḥalda dostdur-men digenlerge iʿtimād ḳılsa bolmas ve men bu kün heme ḫalāyıḳdın [222a] (1) mücerred boldum ve barçadın üzüldüm ve ḫıẕmetiñgdin çendān behre köterdim kim imdi (2) yene körmekke ṭāḳatım yoḳdur:

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Neçük berdāş ḳılġay mundın artuḳnı

Vaḳt bolur kim anıñg ciger-gūşesin (3) bī-dād otıda kebāb ḳılġaylar ve közüniñg nūrın ẓulm mīli birle öçürgeyler ve men ol ferzendimdin (4) kim cānımnıñg rāḥatı ve ḫayātımnıñg ḳūtı irdi endīşe ḳılsam nedāmet deryāsı mevcġa kirip ṣabrım kimesin (5) girdābġa salur.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün

Deryā-yı ġam ki bar durur bu köñgül ara

Yoḳdur anıñg ayaġı ve daġı kenār hem

Aydım ki (6) ṣabr birle kenārı körüngüsi

Sındı bu ṣabr kimesi bardı ḳarārı hem

Ve munıñg birle öz cānımdın hem imīn (7) imes-men ve tevāżuʿ kim ḳılur-sin añga fırīfte bolmaḳım ḫıred-mendler yosunıdın irmes (8) nā-çārdur kim [1227] "بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَالْمَشْرِقَيْنِ" āyetin oḳur-men yaʿnī "ey kāşkī meniñg ve seniñg aramızda maşrıḳ (9) ve maġrib yıraġlıḳları bolġay irdi."

Beyt

[1227] …benimle senin aranda doğu ile batı arası kadar uzaklık olsaydı! Kur'an, Zuhrūf 38.

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü faʿlün

Vaṣlı kim ol ḫaber berür olġan melāldın

Hicrān belāsı yaḫşıdur (10) andaġ viṣāldın

Melik aydı eger yamanlıḳ sen başlap ḳılġan bolsaŋ irdi mendin ḳaçmaḳ maʿḳūl irdi (11) ammā ḫaṭā meniŋ oġlumdın ilgeri ötüpdür sen her ne kim ḳılıp-sin ḳışāş ṭarīḳı ve ʿaḳl yosunı hem uşbu durur (12) ve āḫır endīşe ḳılġıl kim bu ferzendim peydā bolmasda meniŋ mūnisim sen irdiŋ ve ol vücūdġa keldi (13) atalıḳ mihri cūş urup aŋa muḥabbet ẓāhir ḳıldım kim maḥbūbluḳda anı saŋa şerīk tuttum aŋa ḳażā birle (14) közige zaḫm yetti şevḳ ve ẕevḳum aŋa az boldı ammā ol ḫoş-dillıḳ kim maŋa sendin ḥāṣıl (15) bolup irdi henūz bāḳī durur ve eger ketseŋ köŋlümniŋ ḫoşluġı muṭlaḳ barġusı durur. Ḳalġan **[222b]** (1) ʿömrüm içre beytüʾl-aḥzānda muʿtekif bolup ve ġuṣṣa [ve] endūh birle kün ötkermekim lāzım bolur ve meniŋ sen birle (2) ol pādişāh muṭrib meṣelleridür. Ḳabze sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Melīk aydı keltürüpdürler kim (3) pādişāhī muṭrib saḳlap irdi kim ḫoş-elḥān ve şīrīn-dāsitān.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Felek çengi hemīşe (4) erġuvān-sāz

Muġannī körmedi andaġ ḫoş-āvāz

Şāh anı[1228] andaġ dost tutar irdi her dem neşāṭ (5) naġamātın eşitmek birle ḫoş-vaḳt bolur irdi.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Eşitmey-siz nevā-yı muṭribī kim ṣavtıdın keyvān

(6) Felek eyvānıda nāhid yaŋlıġ çarḫlar urġay

Bu muṭrib bir ḳābil ġulāmġa terbiyet ḳılıp sāzendelik ve nevāzendelik (7) aŋa yaḫşı taʿlīmler berdi tā endek zamānda üstādıdın bālā boldı āheng-sāzlıḳ ve naġme- (8) perdāzlıḳnı ol maḳāmġa yetkürdi kim ḳavlı ve ġazālı āvāzesi taṣavvur ve cemāl endāzesidin (9) ötti naḳşı ve ʿamel ṣadāsıdın barça ehl-i meclis sāmiʿler seyr etti.

Naẓm

[1228] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T271b-2

mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

Ger ḳılsa terennüm dil-āvīz

(10) Bāzārı ṭarab bolur idi tīz

Bir naġmesini çalur idi

Zühre eşitip uyalur idi

Şāh ol ġulāmnıñ (11) ḥālıdın āgāh bolup añ a çendān terbiyet ḳıldı kim ḫāṣ nedīmleridin boldı ve naġamātınıñ feṣāḥatıġa (12) andaġ şīfte ve fırīfte boldı kim ṭarāb u meclis anıñsız ḳurmas irdi ve ol bolmayın (13) bir sāʿat ʿişret bezmide olturmas irdi muṭrib bu iltifāt hemīşe ġulām körmek birle ġayret (14) otıda cānı örtenür irdi āḫır ḥased zūrıdın ġulāmnı muṭrib öltürdi şāh anıñ (15) ölgenin eşitti irse muṭribni ḳatıġa ḥāżır ḳıldı ve añ a ʿitāb yüzidin aydı kim ey bī-edeb bilmediñ mü **[223a]** (1) kim men neşāṭı dost tutar-men ve menim neşāṭımnıñ nışfı seniñ birle irdi ve nışfı anıñ (2) birle irdi pes ölmek birle yarım neşāṭımnı bāṭıl ḳıldıñ ve fermān ḳılur-men kim seni (3) alıp çıḳıp öltürgeyler. {Muṭrib aydı ki}[1229] şāhā men seniñ yarım neşāṭıñnı yoḳ etip uluġ günāh (4) ḳıldım sen kim meni öltürmek birle tamām neşāṭıñnı żāyiʿ eyler-sin bu neçük bolġusıdur. (5) Pādişāhġa bu muṭribniñ cevābı ḫoş keldi irse ve günāhın ötüp añ a nevāzişler[1230] eyledi. Bu meṣelni (6) kiltürmekdin ġarażım ol kim yaʿnī ṭarāb ve ḫoşluġum ferzendim közi żāyiʿ bolġandın (7) yoḳ boldı ve sen kim keter-sin firāḳ sāzın çalur-sin imdi muḳarrer boldı kim ümīdim uçası (8) çeng dik igilgüsidür neçük kögsüm ḥasret tırnaġı birle rebāb sīnesi dik tatalaġusı ve āḫiruʾl-emr (9) her dost ölüm nā-çār ayırġusıdur bu andın öz iḫtiyārıñ birle cüdālıḳ kör- (10) güzmekiñ {ne}[1231] durur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Aşuḳup bu künde sen ırımaġıl[1232] ey dost

Çarḫ āşinālarġa cüdālıḳ bergüsidür (11) ʿāḳıbet

Ḳabze aydı kīne ve ġażabıñ köñlüñde maḫfī durur andaġ kim kişi añ a muṭṭaliʿ irmes ve tiliñ aytġanıġa (12) iʿtimād ḳılmas-men[1233] çünkim til ekṣer vaḳtda

[1229] T272a-1
[1230] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T272a-3
[1231] T272a-8
[1232] ayrılmak
[1233] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T272a-11

kön̄glidekini beyān ḳılmas ve ammā kön̄gül [1234]"اَلْقُلُوبُ يَتَشَاهَدُونَ" (13) ḥükmi birle bir birlerige güvāh-ı ʿādil durlar yaʿnī "kön̄güller bir birlerige tanuḳluḳ berişürler."

(14) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kön̄gül sırrıdın āgāhdur kön̄gül hem

Bolaʾlmas til anın̄g rāzıġa maḥrem

Bu sözde aytur-sin kön̄glün̄g (15) tiliġa muvāfıḳ irmes yüz cān an̄ga fedā ki til ve kön̄gli birdür ey melīk men senin̄g ḳahrın̄gnı yaḫşı bilür-men **[223b]** (1) ve ġażabın̄g eṭvārıdın ḫāber-dār bolur-men.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün faʿlün

Boran dik şiddetin̄g ḥamle birle

Urar-sin (2) taġ yan̄glıġ köp aġır zaḫm

Ve hīç vaḳt heybetin̄gdin[1235] imīn bolmaġum durur żararın̄g endīşe- (3) sidin bir[1236] nefes ārām tap{ma}[1237]ġum ve men ol nādān cümlesidin irmes-men kim ṭabīb an̄ga aydı (4) san̄ga ḳursaḳ aġrıḳı dārūsıdın közün̄g tīreliki devāsı münāsib durur. melīk sordı (5) neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Ḳabze aydı keltürüpdürler kim bir kimerse ṭabīb ḳatıġa keldi (6) ve ḳursaḳ aġrıġıdın bī-ḳarār bolup yerge yumalandı bisyār nāle ḳılıp devāyī tileyür, (7) iş ilgidin barmasıda ḳıl ʿilācı ey ṭabīb. Ṭabīb sordı kim ne yep irdin̄g sāde-dil bī-çāre aydı (8) pāreī köygen nān yep irdim bu rencġa girif-tār boldum. Ṭabīb şākirdiġa buyurdı kim köz dārūsı (9) kiltür bu kişinin̄g közige ʿilāc ḳılayın. Ol kişi feryād çekti kim:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ol vaḳt (10) irmes ki eylegeysiz hüner-bāzlıḳ

Bu maḥal yetti man̄ga boldı cān-güdāzlıḳ

[1234] Kalp kalbin ahvalinden haberdardır.
[1235] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T272a-15
[1236]İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T272b-1
[1237] T272b-1

Aydı ey ṭabīb masḫara-gerlikni (11) ḳoyġıl ḳursaḳ aġrıḳıdın nāle ḳılur-men ve sen közümge devā ḳılmaḳdın aytur-sin köz (12) dārūsınıṉg ḳursaḳ rencige ne münāsebeti bar. Ṭabīb aydı bu işim ol ki közüṉgni rūşen (13) ḳılġay-men tā kim aḳ ḳaranı imtiyāz ḳılıp mundın keyin köygeṉgni yemegey-sin ve saṉga (14) ḳursaḳ devāsıdın köz devāsı lāyıḳ durur. Ve bu meṣeldin ġarażım ol kim tā saṉga maʿlūm (15) bolġay kim men köyükni tāzedin ve ḫāmnı pişıḳdın ılġayaʾlmaydurġan irmes-men.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[224a] (1) Bi-ḥamdiʾl-lillāh ki mende dānişī bar

Ki ol nefʿ[ü] żararnı yaḫşı ılġar

Melik aydı meniṉg ve seniṉg aramızda (2) vāḳiʿ bolġan dik dostlar ara bisyār ḥādiṣeler peydā bolur, mümkin irmes kim nizāʿ ve ḫuṣūmet resm (3) cihāndın biʾl-kül yoḳ bolġay ve ammā her kişi ʿaḳl nūrı birle ārāste durur be-ḳadr u maḳdūr kīne ve ʿadāvet (4) otın öçürmekke kūşiş ḳılur eger ʿafv şerbeti açıġ durur ammā żımnıda besī şīrīnlıḳ tafılur (5) ve kişiniṉg yamanlıḳın kötermekde her-çend mizācı {zehr}[1238] ḥāṣıl bolur velī ol murād tiryāknıṉg ḫāṣıyyetin hem (6) berür.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ġuṣṣa yemek resmi şeḳāvetdür

Ḫışmını yutġıl ve saʿādetdür

Berḳ āteşi keldi pür-āzārlıḳ

(7) Ḳāʿide-i baḥr u ber ve ḫārlıḳ

Tutmaġusı ḫāṭır-ı deryā ġubār

Ḳılġan ebleh yamġur anı seng-sār

Ḳabze aydı bu meṣel meşhūrdur kim (8) [1239]"مَنْ تَهَاوَنَ بِالشَّرِّ وَقَعَ فِي الضَّرِّ"[1240] "kimerse kim kişiniṉg yamanlıḳı birle boş ve āsān tüşse żararge (9) yıḳılġusıdur." Pes men müşkil işni āsān tutmaġum durur çūnkim ʿömrümniṉg ekṣerī bu hoḳḳa-bāz (10) Çarḫnıṉg şuʿbede-bāzlıġın köre köre ötkerdim ve andın bisyār tecribe ve dāniş ḥāṣıl

[1238] T273a-4
[1239] Kötülüğü küçümseyen zarara uğrar.
[1240] İmlası düzeltildi.

(11) ḳıldım ve be-taḥḳīḳī bildim kim iḳtidār ve iḫtiyār şerārī ve ʿahd peymān ʿimāretin köydürür ve kām-kārlıḳ (12) ignesi ve cabbārlıḳ riştesi birle vefā közin tikürgüsidür ve ol vaḳtda kim salṭanat (13) heybetiniñg şīridin intiḳām ḳuyruġın yerge ursa tülki öyni körgüzmes ol fāyide (14) bermes özümge tavuşḳan uyḳusın bermegey-men ve peleng ḥamlesin {yād ḳılıp}[1241] keyik dik beyābān yolın (15) tutḳay-men kim żaʿīf ḫaşm hīç vech birle ḳavī düşmenge berāber kilmes andaġ kim pādişāhī bu bābda düşmeniġa **[224b]** (1) meṣelī aydı. melīk sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Ḳabze aydı keltürüpdürler kim Türkistān (2) diyārıda pādişāhī bar irdi himmeti humāsı şalāḥ sāyesin ʿālem ehliniñg başıġa sāye salıp irdi (3) ve ʿalemi ʿanḳāsın igizlik başın felek ṭāvusınıñg āşiyānesidin ötkerip irdi kāmil ʿadl (4) memleket-dārlıḳ mühimiġa tamām {intiẓām}[1242] berip irdi ve şāmil bedeni[1243] şehr-yārlıḳ meṣāliḥiġa uluġ ihtimām yetkürüp (5) irdi.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫusrevī tāc-baḫş u baḫt-nişān

Tāc [ü] taḫt üstüñge genc-feşān

Hem cihān-gīr hem cihān-bānī

(6) Cism vaḳt-i İskender hem şānī

Ve anıñg devleti erkānıdın biri añga ṭāġīlıḳ verziş ḳılıp yaġı (7) boldı düşmenleriniñg birige ḳatılıp salṭanat mülāzimleriġa yaġı boldı çūn şāh bildi kim düşmen (8) iṭāʿat yüzin inḳıyād ḳıblesidin evürdi ve ʿişyān otı birle başı ḳazanıda ser-dārlıḳ- (9) nıñg ḫām-ḫayālın püşürür boldı derḥāl nāmeī kim mevāʿiẓ-i mülūk-āne ve neṣāyiḥ-i müşfiḳ-āne ve müştemil irdi (10) añga iperdi ve ol ḫaşm maġrūr ġurūr zūrıdın añga iltifāt ḳılmadı ve her yerde kim (11) bī-başlar ve serger-dānlar bar irdiler olar daʿvet kemendi birle özige tartıp cemʿ (12) ḳılur irdi.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Yıġıp bir neçe köñgli efgendeni

Uruşḳa yaramas ferākendeni

[1241] T273a-12
[1242] T273b-2
[1243] T273b-2

El-ḳıṣṣa pādişāh maʿlūm (13) ḳıldı kim mülāyemet nūş dārūsı olarnıñg ʿilletlıḳ mizāclarıġa muvāfıḳ kelmes ve bu peyġāmnı (14) iperdi kim men sen taş ve şīşe meşellik durur-miz ḫ̆āh şīşeni taşḳa ḫ̆āh taşnı şīşege (15) urġıl her iki ḥāl şīşe sınġusı durur taşḳa hīç āsib yetmes. Ve bu meşelni keltürmekimde fāyide [225a] (1) ol kim ey melīk żamīriñgġa rūşen bolġay kim men hem seniñg aldıñgda şīşe ḥükmidedür-men ve ġażabıñg (2) kim taş dik ḳuvvetlik anıñg mülāḳātıġa tāb tutalmas-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Āhenin dil meh-veşim sarıġa barmañg ey köñgül

Şīşeġa sindān ile urmaḳda bardur köp ḫaṭar

Ve ḫ̆āhiş ḳılur-sin kim vaḥşetim ṣofrasıġa (4) ʿözr sikencübīn bile teskīn berür-sin ammā ʿāḳiller meẕhebleride kīne ve ḥased ehllerinīñg (5) ʿözrleridin ḳabūl ḳılmaḳ ḥarām durur.

Beyt[1244]

mefāʿīlün feʿilātün feʿūlün

Mañga bu mevʿiẕeni aydı dostum

Her bar ki düşmenīñg (6) il kişiġa

İʿtimād etme żamīriñg içre anıñg kīnesi

Seni kim bildiñg tilde dostluḳı bolsa iʿtimād (7) etme.

{Pādişāh aydı}[1245] maḥż-ı gümān birle ṣoḥbetni üzmek dostluḳnı taşlamaḳ revā bolmaġay endek vehm birle ḳadīm (8) ʿahd riştesin ḳolıdın ipermek taḥḳīḳ ehliniñg ṭarīḳı irmes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bilmep irdim kim bu āyīnniñg ʿaceb (9) āyīn iken

Ḳahr üçün her ʿahd kim ḳıldıñg ser-ā-pā āyīn iken

[1244] Mısraların hece sayısı birbirine uymuyor, vezin ilk mısraya ait.
[1245] T274a-3

Ne üçün bī-vefālıḳ meydānıġa ḳadem ḳoyar-sin (10) ve men birle baġlaġan dostluḳ peymānı sarı yanmas-sin vefā ʿalemi yaḫşı durur bil anı. Ḳabze aydı (11) neçük {vefā}[1246] bünyādın salay kim sen ol ṭarafdın ʿahd bünyādın bozġalı turup-sin ve mümkin irmes kim (12) köñglideki kīneni ve vaḥşetiñgni çıḳarġay-sin ve mükāfāt ḳaṣdın taşlaġay-sin ve zūr ḳuvvet (13) birle ḳoluñgġa keltürʾelmegeç ḫ̆āhiş ḳılur-sin kim mekr u ḥīle birle intiḳām ḳabżasıġa tüşürgey-sin (14) pādişāhlar sīneleride birikken kīnedin ḳutulmaḳ lāzım durur çūnkim olar salṭanatı (15) naḫveti ġażab maḳāmıġa kilseler hergiz ḥüccet-gūyluḳ ve ʿözr-gūyluḳ mecāl bermesler olar kīneleri **[225b]** (1) kömür yañglıġ durur kim eger ḥālā anda ot yoḳ durur ammā ġażab şerāresi añga yetse derḥāl tutaşur (2) ve ḫışm şuʿlesi örlep cihānnı köydürür.

Mıṣrāʿ

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Şuʿle urar irse ġażab öl ḳuruḳnı köydürür

(3) melīk aydı ʿaceb ḥāletīdür kim sen bu bābda bir cānibġa turup-sin ve özge ṭarafnı mülāḥaẓa ḳılmas-sin (4) ne üçün bu iḫtimāl yoḳ durur kim vaḥşet ülfetke mübeddel bolġay ve köñgüllerimizdin kudüret ketip (5) ṣafā ḥāṣıl bolġay. Ḳabze eger kişi luṭf ṭarīḳın tutsa dost rıżāsınıñg ṭalebide yörüʾelse ve añga fāyide (6) yetkürmekniñg ve żararın defʿ etmekniñg kūşişide bolaʾlsa mümkin durur kim vaḥşet aradın (7) köterilip her iki {ṭarafġa}[1247] ṣafā-yı[1248] dil ḥāṣıl bolġay ve men añga ʿāciz durur-men kim köñgüldin kīne yoḳ bolup (8) mihr peydā bolmaḳıġa bāʿiş bolġuñg iş ḳılʾalmaġay-men belki ol iş endīşesin ḫāṭırımġa (9) keçürʾelġay-men ve eger yene ḫıẕmetiñgġa barsam hemīşe ḳorḳunçda bolġum durur[1249] ve her sāʿat yeñgi ölüm körgüm durur ve mundaġ mülāzemet (10) ḫayālın başımdın çıḳarmaḳım evlā durur ve müfāraḳat yolın közlemekim enseb.

Ḳıṭʿa[1250]

(11) Baḫt güli maḳṣūd ve eger açılmasa ḫūbdur

Ṣaḥrā-yı firḳat içre basmaġlıḳ tiken

Melik aydı hīç kimerse kişige (12) nefʿ żararnı ḥaḳ taʿālānıñg ḫ̆āstı bolmayın yetkürʾelmeyin, kiçik ve çoñg az ve tola her ne kim (13) kişige yeter anıñg ḥükm-i ḳażāsıdın durur oġlumnıñg ʿamel ve cezāsı kim sen añga (14) berdiñg taḳdīr-i ilāhī

[1246] T274a-7
[1247] T274b-5
[1248] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T274b-5
[1249] Sayfa kenarında yarım satır ilave var.
[1250] Mısralar arası hece sayısı farkı var, vezin çıkmadı.

boldı ve bizler arada sebebi pīş irmes ve muḳadderāt-ı ḫudāvendīġa serzeniş ve muʾāḫaẕe (15) revā imes.

Ḳıṭʿa[1251]

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilātün

Başıńġda hūş ise berge-sin ḳażāġa rıżā

Ayaġnı ṣabr ura toḫtatġa-sin yene şāh bile

[226a] (1) Her işḳa bardı ḳalem sen anı digil verne

Ve ger ne dise bolur bu ḳalemge berdi ḫaṭā

Ḳabze aydı āferīde-kār ḳışṣasın (2) red ḳılmaḳda āferīdeler ʿācizlıḳları ẓāhir ve rūşen durur ve her ḫayr u şer ve nefʿ (3) żarar yetmek irādet-i yezdānīde meşiyet-i subḥānīdin irür "جَلَّ ذِكْرُهُ"[1252] ve ḫalḳ kūşişi anġa defʿ (4) ve taġyīr veyā taḳdīm[1253] ve teʾḫīr cārī bolmas. "لَا رَادَّ لِقَضَاءِهِ وَلَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ"[1254] bu kelāmnıńġ (5) tercemesi üçünçi bābda meẕkūr ve mesṭūr boldı.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(6) Ḳażāġa urma dem çūn [ü] çirādın

Ki teńgri işiġa çūn [ü] çirā yoḳ

Egerçi heme ʿulemā bu maʿnāġa ittifāḳ ḳılıpdurlar (7) ammā hīç birleri ittiḳānların yoḳ kim iḥtiyāṭ ve āgāhlıḳ her nemerse kim sanġa ḥaḳ yetkürür dimegey- (8) sen kim sebebsiz keltürür.

Mıṣrāʿ

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

Cidd ü cehd eyleben ḳılsańg sebebi ḥāṣıl etkińg

Her ne kim ḳılsańg ṭaleb ve nükte (9) ʿaḳl ve tevekkül bu maʿnā taḳviye ḳılur.

Beyt

[1251] Mısrların vezni birbirine uymuyor.
[1252] Şanı yüce olan (Allah).
[1253] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T275a-2
[1254] Allah'ın hükümünü geri çevirecek ve sorgulayacak yoktur. H. , Heysemi, **Mecmaü'z-Zevaid**, X, 106.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sen tevekkül birle tivēn̄gnin̄g tizini bağlağıl

Melik aydı men senin̄g (10) mülāḳātın̄ġa besī māyildür-men ve ṣoḥbetin̄ġa bisyār ārzūluḳ ve menin̄g sarıdın munça iştiyāḳ (11) vāḳiʿ turup sen cānibin̄gdin melāl ve kerāhetdin özge nemerse fehm ḳılaʾlamas-men.

Beyt

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Men san̄ga müştāḳ- (12) dur-men sen besī mendin melāl

Bu yosun birle tapılġay mu aramızda viṣāl

Ḳabze aydı senin̄g iştiyāḳın̄g andadur kim (13) meni öltürmek birle kön̄glün̄g renciġa şifā bergey-sin ve ḥāl īn-geh ki menin̄g cānımnın̄g ḥālā ecel şerbeti (14) içmekige meyli yoḳ durur ve tā kim murādım ʿinānın öz ilgimdedür sendin iḥtiyāṭ ve perhīzde (15) bolur-men.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ḳamış irmes durur başım ki butından yene öngey

Ve men senin̄g ʿaḳīden̄g ḥālını öz **[226b]** (1) kön̄glümnin̄g tanuġluḳı birle bilür-men çünkim eger dest tapsam oġlun̄gnı öltürmegünçe rāżī (2) bolmas-men ve sen dağı oġlun̄g üçün menin̄g helāketimdin özgeni tilemes-sin ve muṣībet-zedeler (3) kön̄güllerinin̄g aḥvālıdın kimerseī āgāhdur kim ol hem bu derd cürʿasın nūş etken an̄ga bolġay (4) ve āsūde-dil müddʿīler bu ḥāldın ġāfil.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ey ayaġın̄ġa tiken tigmey durur ni bilgey-sin

Şīr-merdī (5) ḥālını kim yedi başıġa ḳılıç

Ve mülāzemetin̄gde neçük bolġay-men kim her vaḳt oġlun̄gnın̄g közi bīnālığı senin̄g (6) yādın̄ġa kelse ve ferzendim tirikliki menin̄g ḫāṭırımġa yetse bāṭınımızda tefāvütī ve mizācımızda taġayyür ḥāṣıl (7) bolġusı durur bilse bolmas kim andın

fesādlar peydā bolur ve ne ḥāllar rū berür bu delīl birle maṅga (8) muvāṣaletdın müfāraḳat yaḫşıraḳdur.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṣoḥbet er mundaġ bolur andın cüdālıḳ ḫūbdur

Melik aydı (9) ne üçün kişi dostınıṅg günāhıdın ötmes aṅga āzār bermek ḳaṣdın köṅglidin çıḳarmas ve ʿāḳil (10) kimseniṅg muṅga ḳudreti bar kim maḥremniṅg ḫaṭāsı ṣūretin köṅgli levḥidin andaġ {öçürgey}[1255] bolġay kim ʿömri (11) içre ol levḥada yene andın nişānī körmegey ve kīne-kārlarnıṅg ʿözrlerin ṭavʿu raġbet birle (12) ḳabūl ḳılġay: "شَرُّالْأَشْرَارِ مَنْ لايَقْبَلُ ألْأَعْذَارَ "[1256] yaʿnī "yamanlarnıṅg yamanraḳı ol (13) kimersedür kim ʿözrlerni ol ḳabūl ḳılmas."

Mıṣrāʿ

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Meniṅg ḳatımda kīnelerni yapḳuçıdur ʿözr

(14) Ve men barı bu aytḳan sözlerimde köṅglümni ṣāf tapar-men ve ġażab ve intiḳām ṣūretidin ḫāṭırımda eṣerī (15) körmes-men ve bilür-men kim her-çend günāh uluġ durur ammā {ʿafv}[1257] ṣıfatı andın uluġraḳ durur.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[227a] (1) ʿAẓīm irse kiçiklerniṅg ḫaṭāsı

Uluġlar ʿafvı aʿẓamdur beġāyet

Ḳabze aydı īn-heme didiṅg maʿḳūl irür ammā (2) men kīne-kārdur-men ve yazuġluḳ kişi hemīşe ḳorḳunçda bolur ve meniṅg meṣelim ol kişiniṅg meṣelidür kim (3) tabanıda yarası bolġay ḳaraṅgġu kiçede taşlıḳ yerde yörgey nā-çārdur kim anıṅg cerāḥatı taşlar (4) tigmek birle ziyāde bolur ayaġıdın ḳalur andaġ kim yumşaḳ yerde hem yörüyeʾlmes ve men seniṅg ḫıẓmetiṅgde (5) bolmaḳım uşbu durur pes andın ḳaçmaḳnı şerʿ millet yosunıda farż-ı ʿayn bilür-men (6) [1258]"وَلاَ تُلْقُواْ بِأَيْدِيكُمْ اِلَى التَّهْلُكَةِ" bu āyet ikinçi bābda terceme bitilip öttü ve ḫükemālar (7) aytıpdurlar kim üç kişi

[1255] T275b-9
[1256] İnsanların en kötüsü özür kabul etmeyendir.
[1257] T275b-14
[1258] Kendi kendinizi tehlikeye atmayın. Kur'an, Bakara 195.

ḥikmet rūşenidin yıraḳdurlar ve dāniş ṭarīḳıdın taşḳarı. Evvel (8) kimerseī kim ḳuvvetiġa işengey ve her ne kilse a͡ngа utru barġay ve herāyīne mundaġ kişi ʿāḳıbet özin (9) helāketke salur, ikinçi ol kim ṭaʿām ve şarābnın͡g endāzesin bilmey ve çendān yegey kim miʿdesi anı ḫażm etmekke (10) ʿāciz kelgey ve bu kişi bī-şübhe öz cānının͡g düşmeni durur, üçünçi kişi kim kīne ehlinin͡g sözige (11) maġrūr bolġay ve temelluḳıġa firīb yegey ve mundaġ kişinin͡g işi āḫır nedāmet ve peşīmānlıḳġa (12) tartar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Düşmenin͡gnin͡g ḥīlesidin bolma ġāfil hīç ān

Ḳudretin͡g bar irse zinhār ol sarıdın çekʿayān

(13) Melīk aydı ey Ḳabze men her-çend sa͡ngа luṭf ve mihr körgüzür-men ve dostāne naṣīḥatlar aytur-men (14) ve sen ābād serkeşlik sarı ḳaçar-sin ve naṣīḥat ol kişinin͡g bāreside kim ḳabūl ḳılmaydur bī-fāyide (15) irür andaġ kim zāhid börige naṣīḥat eyledi ammā ol a͡ngа hīç teʾsīr ḳılmadı. Ḳabze sordı kim **[227b]** (1) neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Melīk aydı kiltürüpdürler kim zāhid-i pākīze-sīret kim muʿayyen (2) ʿibādetidin[1259] keyin ʿömr evḳātın ḫalāyıḳġa naṣīḥat ḳılmaḳdın özge iş birle ötkermes irdi (3) ṣaḥrāyīde ötüp barur irdi börini kördi kim ḥırṣ aġzın açıp ṭamaʿ közin ṭaleb (4) yolıġa salıp durur ve heme himmetin a͡ngа ḳoyupdur kim bī-günāh āzārī bergey ve cānlıḳnı cānsız ḳılıp (5) nefs-i emmāresini ḫoşnūd eylegey.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ẓulm-i cāhilni kör kim kişige

Mi͡ng ziyān yetkürgüsi sūd üçün

(6) Zāhid a͡ngа şefḳat yüzidin naṣīḥat başladı ve aydı kim ey sitem-kār zinhār ḫalāyıḳnın͡g ḳoyları[1260] (7) sarı yavumaġay-sin ve ʿācizler bī-çārelerġa ḳaṣd ḳılmaġay-sin ẓulmnin͡g ʿāḳıbeti ʿuḳūbet durur (8) ve āḫırı ʿaẕāb-ı āḫiret.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün

[1259] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T276b-1
[1260] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T276b-8

Ẓulm ehli her kişi boldı ḫorsend

İlgi ve ayaġıġa saldı bend

(9) Neçe gerçi körgüsi devlet

Līk bat yetgüsi a‿ga miḥnet

Bu maḳūledin söz aytıp il ḳoylarıġa sitem- (10) ler yetkürmekni terk etmeki üçün a‿ga mevʿiẓeler beyān ḳılur irdi. Böri aydı ey şeyḫ (11) naṣīḥat ḳışṣasın ḳısḳa ḳılġıl kim bu bīşeni‿g arḳasıda ḳoylar otlar olardın baʿżılarını‿g (12) ḳarnın yarıp ve baʿżılarnı alıp ḳaçmaḳımnı‿g vaḳtı ötküsidür ol ḥālda ḥayret ve nedāmet (13) ma‿ga fāyide bermes. Bu meṣelni keltürmekimde ġaraż ol kim çendānçi sa‿ga yaḫşı naṣīḥat aytur-men (14) velī öz pesendi‿gdin yanmas-sin ve sözümge iltifātī ḳılmas-sin.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilün

İmdi ey seng-dil meni‿g (15) sarı baḳ

İltifāt eyle sal sözümge ḳulaḳ

Ḳabze aydı men ʿaḳl nāṣiḥdın naṣīḥat eşittim ve ḫıred vāʿiẓi- **[228a]** (1) din pend aldım ve anı behre köterdim kim hemīşe ḫıred eşikin tutḳay-men ve tecribe āyīnesige ḳarap turġay-men (2) ve men ḳorḳunçdın andaġ yerge keldim kim kişini‿g ḳolı ma‿ga <ḳolı> yetmes ve közi ulaşmas (3) yerge ketmek peyidedür-men ve ma‿ga mundın tola turmaḳım ḥarāmdur çūnkim bilür-men sen meni‿g (4) ḳanımnı ḥalāl tutup-sin ve mürüvvet ü şerʿīde cāyiz irmesni revā körer-sin pes toḫtamaḳım (5) mekrūh turur barmaḳım vācib.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mundın özge bu ḫavf cāyda turmaḳım[1261] ḫūb imes

Melik aydı sa‿ga (6) munda maʿīşet esbābı ṭayyār durur rāḥat ve ferāġat eşikleri köñülge açuḳ pes sefer meşaḳḳatın iḫtiyār (7) ḳılmaḳ ve maʿāş cemʿ etmek üçün barġan yeri‿gde tereddüd etmeki‿gge hīç vechi yoḳ. Ḳabze cevāb (8) berdi kim her kişi kim beş ḫaṣlet ʿömr sermāyesi ve yol çapduġı ḳılur her ḳayan kim barur ġarażları (9) ḥāṣıl bolur ve hem-ṣoḥbetleri‿g pāyideleri a‿ga vāṣıl, evvel bed-kirdārlıḳdın yıraḳ (10) bolmaḳ, ikinçi nīkū-kārlıḳnı pīşe ḳılmaḳ, üçünçi töhmet

[1261] Bu kelime takdim tehir yapılmış.

ḳıladurġan işlerdin perhīz (11) ḳılmaḳ, törtünçi yaḫşı ḫūylarnı özlerige lāzım ḳılmaḳ, beşinçi heme vaḳtda il {birlen}[1262] çıḳışmaḳ (12) bī-edeblerdin özni saḳlamaḳ ve bu evṣāflarnı özige cemʿ ḳılġan kimerseni hīç yerde (13) ġarīb ḳoymaslar belki ġarīblıḳnı cāy-dārlıḳġa mübeddel ḳılurlar hīç yerde ġarīb imes (14) dānā ve ʿāḳil öz diyārıda eger ḫ̆īş aḳrabāsıdın imīn bolʾalmasa kerek kim olardın (15) cudālıḳ iḫtiyār eylep sefer ḳılġay çūnkim bu hemelerinin͡g ʿivażı tafılur ve ammā öz ẕātıġa [228b] (1) ʿivaż yoḳ durur.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Eger diyārın͡g içide bolʾalmasan͡g ḫoş-dil

Esīr ḫāne-i ʿuzlet bolup turup (2) netkün͡g

Edebni öz bile tutġıl ki ḳalmaġıl bī-dost

Eger vaṭannı ḳoyup her diyārġa ketkün͡g

Melik aydı (3) barġan yerin͡gde ḳança turar-sin. Ḳabze cevāb berdi kim ey melīk menin͡g barmaḳımdın yanmaḳımnı ümīd tutmaġıl ve (4) ketmekimdin kelmekni ṭamaʿ etmegil ve ne ḫūb oḫşar bu suvāl cevāb ol nān-vār ʿArab ḥikāyetige. (5) Melīk aydı sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**. Ḳabze aydı kiltürüpdürler kim ʿarabī (6) beyābān-nişīn Baġdādġa keldi ve Dicle ḳıraġıda nān-vānın͡g dükkānın kördi kim girdeler talun (7) ay dik dıraḫşān ve kākçeler āf-tāb ṭalʿatı kibi nūr-efşān ve külçeler maḥbūb ruḫsārı yañlıġ (8) pür-ʿişve ve pişmekler dil-rubālar zülfleri meṣellik bitile bitile ḳıṭʿa körünür ḫabbāz üzre (9) her nān germ andaḳ ki gerdūnda nümāyān boldı bir ḫūrşīd tābānı tennūr kim ḫalīluʾl-lāh otı yan͡glıġ durur (10) andın çıḳar her laḥẓa gül-şenleri dik renglıḳ nānı, bī-çāre ʿarab kim nān cemālıġa müştāḳ irdi (11) közi tüşmeki birle ṭāḳatı ṭāḳ boldı ve ıżṭırābı ḫiffet ve ṣabr bendini pāre pāre eylep nān-vā (12) ḳatıġa keldi ve aydı ḫ̆āce siz toyġunça nānġa ḳança pul alur-sin nān-vā özi birle endīşe (13) ḳıldı kim bu kişi bir batman birle toyar ve eger ança birle sīr bolmasa nihāyeti iki batman veyā üç (14) batman yegüsidür aydı kim yarım dīnār bergil ḳança iştihān͡g tiler nān yegil. ʿArab bir yarım dīnār (15) berdi ve deryā lebide olturdı ve nān-vā dükkānıdın nān tüşürüp berür irdi ol suġa [229a] (1) çalap tamām ẕevḳ şevḳ birle yeyür irdi tā kim nān yarım dīnār bahāsıdın ötti tört dīnār (2) tuşıġa yetti henūz toymadı. Nān-vā āḫır aydı kim yā aḫuʾl-ʿarab ol ḫudānın͡g ḥaḳḳı ḥürmeti kim san͡ga (3) mundaġ tükengüsüz iştihā kerāmet ḳıldı ayġıl kim ḳançage tegrü nān yer-sin. ʿArab cevāb berdi kim (4) ey ḫ̆āce bī-ṣabrlik ḳılmaġıl kim mādāmī bu deryā suyı aḳar men nān yemekdin toḫtamas-men. Ve bu (5) meṣeldin ġaraż ol kim melīkke

[1262] T277a-11

maʿlūm bolġay tiriklik suyı bedende cārī durur ḳorḳunç ve vaḥşet (6) loḳmasın uzuḳ etip cüdālıḳ yolıda körgüm durur ve yıraġlıḳ yeride maḳām. İmdi aramızġa (7) cinān mufāraḳat tüşti kim hergiz muvāṣalet bolmas ve feṣāḥatımız riştesi andaġ üzüldi kim ulanmaġı (8) mümkin irmes ve mundın keyin eger sizge şevḳın͡giz ġālib kelse ḫaberin͡gizni seḥr nesīmidin sorġu-mizdür (9) ve cemālın͡gızını körsek ḫayālī āyīneside körgü-miz.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger viṣālın͡g bolmasa bizge ḫayālın͡g bes durur

(10) Külbe-yi dervīşġa aydın͡g irür yaḫşı çerāġ

Melik bildi kim zīrek ḳuş bu torġa tüşmek ve ḫayāl (11) etken intiḳāmı vücūdġa kelmes yene özgeçe mekr dāmların açtı ve an͡ga köz yaşı ḳaṭreleridin (12) türlüg ʿahdlar ve peymānlar baġladı ve gün-ā-gün tedbīrler çaġladı. Ḳabze aydı kim ey şāh-ı (13) civān-baḫt, ey zübde-i tāc taḫt her-çend luṭf ve merḥamet ve vaʿdesin berip anı pesen-dīde ʿahdlar (14) ve şāyeste siyāḳlar birle berkitür-sin ammā mümkin irmes kim men ḫıẕmet ḥalḳasın ḳulaḳımġa salġay-men (15) ve mülāzemet zīn-pūşın öşnimge alġay-men.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sözni żāyiʿ ḳılmaġıl teʾs̱īr ḳılmas kön͡glüme

[229b] (1) Melīk maʿlūm ḳıldı kim ḥīle ignesi[1263] birle vaḥşet tikenin Ḳabzenin͡g ayaġıdın çıḳarsa bolmas aydı ey (2) Ḳabze bildi kim imdi viṣālın͡g gülistānıdın ārzū dimāġı būy alʾalmas.

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün mefʿūlü feʿūlün

Derdā ki ṭarab hüveydā (3) ḳalmadı āb

Hem ārzū ümīdī ve zülfide tāb

Devrān-ı viṣāl ötti andaġ bat kim

Gūyā ki kön͡gülni körüp (4) irdi bī-ḫ̆āb

[1263] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T278a-13

Ammā ṭamaʿnı ḳılurın kim iki üç kelime naṣīḥatı maṅga yād bermegil kim anıṅg aḥvālımġa ṣafḥa- (5) sıda saʿādet āṣārı ẓuhūr etkey ve köṅglüm āyīnesidin ġaflet zengārı ketkey.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿilün feʿūlün

(6) Hīç kişige bu cihān yoḳ durur

Yād-gārī yaḫşı sözdin ḫūbraḳ

Ḳabze {aydı}[1264] ey melīk egerçi cihān ehliniṅg (7) işleri ḳażā vü ḳaderġa bağlıḳ durur ve aṅga tağyīr ve tebdīl bermekde kişide mecāl bolmas velīkin (8) vācibdür kim her mühimiġa ve rāy u tedbīrġa şurūʿ etkeyler kūşişde iḥtiyāṭ ve āgāhlıḳ körgüz- (9) geyler ve eger tedbīr taḳdīrġa muvāfıḳ tüşse *fehüve ʾl-murād* ki iḳbāl mesnedide kām-rān bolup (10) oltururlar eger ḳażıyye ber-ʿaks bolsa bārī dostlar ḳatıda maʿẕūr bolup düşmenler (11) ṭaʿneleridin ḫod amān taparlar.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün mefāʿīlü mefāʿilün faʿlün

Ezelde egerçi her işḳa ketip durur taḳdīr

Velīk taşlağay- (12) sen anı diyiben tedbīr

Ve diger bilmek kerek kim mālnıṅg żāyiʿraḳı ol ki andın kişige menfaʿatı tigmegey (13) ve pādişāhlarnıṅg ġāfilraḳı ol kim memleketniṅg ḥıfẓı ve reʿāyāniṅg żabṭıdın süst ve bī-fervālıḳ (14) ḳılġay, dostlarnıṅg leʾīmraġı ol kim miḥnet ve şiddet çağlarıda dostnı taşlağay, ve ḫatun- (15) larnıṅg nā-bekārraġı ol kim iri birle sāz-kār bolmağay, ve ferzendleriṅg yamanraġı ol kim ata ananıṅg **[230a]** (1) ṭāʿatıdın serkeşlik ḳılġay, ve şehrlerniṅg yamanraġı ol kim anda yümnīlıḳ ve arzānlıḳ bolmağay (2) ve ṣoḥbetlerniṅg nā-ḫoşraġı ol kim anıṅg içre muṣāḥabetleriṅg köṅgülleri bir birleri birle rāst (3) bolmağay Ve çūn ṣoḥbetimizde bir şübhe ve kerāhiyyet peydā bolġay enseb ol kim anı terk etkey-miz viṣāl sözlerini (4) vedāʿ maḳūleleriġa bedel ḳılġay-miz.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kettük imdi ḫoşlaşup sizdin kesel ḳılmaḳ kerek

[1264] T278b-4

Köz yaşını (5) saçıban tofraḳı gül ḳılmaḳ kerek

Ger yamanlıḳ ḳılġan irse yaḫşı dip ḳayġıl anı

Ver ḫaṭā ötken ise bizdin becīl ḳılmaḳ kerek

(6) Bu kelime birle sözni tüketti ve ḳaṣr küngüresidin uçup tīz ü tünd ṣaḥrā sarı ketti melīk ḥayret ilgin ḥayret (7) tişide tişlep melāl maḳāmıda turup ḳaldı ve ḳadr-ı teʾessüf yip bisyār derd ve bī-şumār endūh birle kūşk ṭarafıge (8) yüzlendi ve aytur irdi kim:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bu bī-ḥad renc ile ḳayda barıp iẓhār eter-men kim

Ṭabīb-i nā-müselmān imdi bizge ḳaṣd-ı cān (9) ḳıldı

Ne til birle ḫalāyıḳ içre mundaġ sözni aytur-men

Ki ol nā-mihr-bānım ayrılıp barıp yaman ḳıldı

Bu durur kīne ehli mekridin (10) ḥaẕer eylemekning temelluḳ ve tażarruʿlarıġa ve rızḳ-āmīz dostlarıġa iʿtimād ḳılmaslıḳning ve intiḳām (11) almaḳ firīb bermeklerige maġrūr bolmaslıḳnıng dāsitānı. Bu sözler beyānıdın ġaraż (12) ol kim ʿāḳil kerek kim perverdigār ḥavādiṣde olarnıng her birlerin necāt yolıġa mürşid bilgey ve işi (13) bināsın ʿaḳl u tedbīr muḳteżāsıġa ḳoyġay ve hīç vech birle aġrıġan düşmenge iʿtimād ḳılmaġay (14) ve anıng ʿözr ve ḥīle āfetidin imīn olturmaġay.

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlü faʿ

Ġam yüzini körmeyin dir irseng manga baḳ

Salġıl bu naṣīḥatım (15) sarı yaḫşı ḳulaḳ

Āgāh bolġıl sen aġrıġan düşmendin

Hem kīne ü buġż ehlidin bihrek viṣāḳ

[230b] (1) **Toḳuzınçı Bāb ʿafv fażīletining beyānıda**

ʿAleʾl-ḫuṣūṣ pādişāhlarġa heme ṣıfat (2) ḫūbrağı irür. Debşelim taʿẓīm yüzidin kim kāmil ve Berehmen muṣāḥib-dilġa aydı kim eşittim ol kişining meṣelin kim ārzūda (3) bolġan düşmendin köngül ārām tapmadı Ve çūn anda ʿadāvet ve kīne āṣārın bāḳī

körgeç her-çend luṭf u temelluḳ etkeni (4) birle andın ġāfil bolmadı. İmdi köñglümge işṭiyāḳ tüşti kim toḳuzınçı vaṣiyyet mażmūnı birle beyān ḳılġay-sin (5) andaġ dāsitān kim pādişāhlarnıñg ʿuẕvlarıġa müştemil bolġay ve taḳrīr eylegey-sin kim çūn pādişāh ḫıẕmet-(6) kārlarıdın ḫaṭāyī körüp anı ötkergen ve eger yene andın ʿaybī ve günāhī ṣādır bolsa bu ikinçiside dağı olar (7) luṭf u nevāziş körgüzgey mü yā yoḳ mu manṣıbların tāze eylemek birle olarġa iʿtimād ḳılmaḳ āgāhlıḳ ve dūr- (8) endīşlıḳ işidin irür mu irmes mu. Beydepāy ve ʿibāret-i cān-fezāy birle cevāb berdi kim eger pādişāh ʿafv merḥamet eşikin (9) yafsalar ve her kişidin endek ḫıyānetī körmek birle anıñg ʿuḳūbetige emr ḳılsalar mülāzimlerdin iʿtiḳād keter (10) ve olarġa hīç birleri iʿtiḳād ḳılmaslar bu ḥālda iki ʿillet peydā bolur, biri ol kim salṭanat işleri (11) nā-tamām ve muʿaṭṭal ḳalur, ikinçi ol kim hem pādişāh ve hem kīne-kār ʿafv leẕẕetidin bī-naṣīb bolurlar pādişāhlar (12) uluġlarıdın biri aytıpdur kim eger ḫalḳ bilseler kim cānım tamaġı ʿafv çāşnīsidin ḳandaġ leẕẕet (13) tapar dergāhımġa[1265] kīne ve ḫıyānetdin bölek tuḥfe alıp kelmesler.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü feʿulün

ʿAfv etmekdin er mañga bī-ḥad u bī-şumār

Leẕẕet (14) tapılışın bilür irse kīne-kār

Her laḥẓa ḳaṣd birle ḫaṭālar ḳılıp ḳılıp

Aldımġa keltürüp günehin kim özide bar

(15) Ve melīkler ḥāllarınıñg cemāllarıġa hīç yasadaḳ ʿafvdın ḫūbraḳ yer imes ve uluġlar ḳadrı- **[231a]** (1) nıñg kemālıġa hīç delīl merḥametdin rūşenraḳ yoḳ ve *ḥażret-i seyyid-i enām ʿaleyhi'ṭ-taḥiyyetü ve's-selām*- (2) nıñg muʿcize-i niẓām kelāmı kim "أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِأَشَدِّكُمْ مَنْ مَلَكَ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ"[1266] işāret ḳılur añga (3) kim ādemīniñg ḳuvvetin öz açığın basmaġlıḳ birle bilse bolur ve irniñg eşerin ġażabī teñg ḳızıḳ (4) şerbetin içmek birle maʿlūm ḳılsa bolur yaʿnī "āgāh bolıñgızlar ey yārānlar kim ḫaber berür-men sizlerge (5) iriglikraḳıñgızlar birle ol kimersedür kim özini tutġan ġaflet çağıda" "من" kelimesi "أَشَد"niñg bedeli durur (6) veyā ʿaṭf-ı beyānī.

Beyt

meʿūlü mefāʿilün feʿūlün

[1265] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T279b-14

[1266] Sizsin en güçlünüz gazap anında nefsine hakim olandır. H. , Beyhaki, **Şuabu'l-İman**, X, 519.

Merdlıḳnı küç birle ḳılma gümān

Ḫışmnı salsaṉg irür ʿinān

Pehlivān ve pādişāh (7) pesen-dīde sīreti ol kim ḥavādiṯ vaḳtıda ʿaḳlını özige ḥākim ḳılġay ve hīç maḥalda ḫūyı luṭf (8) ʿunfdın ḫālī eylemegey[1267] ammā luṭf andaġ bolġay kim süstluḳġa encām tapmaġay ve ʿunfı cinān bolġay kim (9) ẓulmġa ötmegey tā salṭanat cemāl ve celāl birle ārāyiş tapḳay ve memleket medārı ḫavf u recā arasıda (10) bolġay muḫlişler ʿināyetdin nā-ümīd bolġaylar ve ne müfsīdler siyāsetdin imīn. İlin andaġ tutar irdi (11) cemşīd ki berip kim olarġa gāh ümīd ve selām. Ḥükemā aytıpdurlar kim īzid ü taʿālā bendelerige Ḳurʾān (12) mevʿiẓeleridin yaḫşı taʿlīm berip durur ve her kişige saʿādeti yār-ı meded-kār bolsa ferman aḥkāmın köṉglige (13) ḳıble ve cānıġa kaʿbe ḳılsa kerek ve kelām-ı ilāhī dağı mevʿiẓeleriṉg biri bu āyet durur kim meẕkūr menḳūle (14) {ḥaḳāyıḳıġa}[1268] müştemil durur kim *ḳavlühū taʿālā*[1269] "وَاللهُ يُحِبُّ اَلْمُحْسِنِينَ (15)وَالْكَاظِمِينَ اَلغَيظَ وَالعَافِينَ عَنِ اَلنَّاسَ" yaʿnī "behişt kim kiṉgrülüki āsmāndur ve zemīn dik durur ol perhīz-kārlar **[231b]** (1) üçün durur kim yutḳuçı irür açıġlarnı ḳudretleri yetip turup yutḳuçı irürler ḫudā-yı (2) taʿālā dost tutar yaḫşı iş ḳılġuçılarnı" ve ṭarīḳat pīrleridin {birleri}[1270] ber-ḥaḳīḳat tili birle bu āyetniṉg maʿnāsın (3) andaġ aytıpdurlar kim açıġnı yutmaḳ ol kim ʿuḳūbetke kūşiş ḳılmaġay ve ʿafv[1271] ol kim kerāhiyyet (4) eşerin köṉglidin tamām çıḳarġay ve yaḫşı iş kim günāhını ʿafv ḳılġan dostġa yene burunḳı dik luṭf (5) u mihr-bānlıḳ körgüzgey bu āyetniṉg muḫāṣılı[1272] uşbu kim işler bināların luṭf ve yumşaḳlıḳġa ḳoyġay- (6) lar ve heme bāblarda mudārā muvāsātnı[1273] muʿteber bilgeyler ve ṣiḥāḥda[1274] kilipdür kim eger yumşaḳlıḳnı (7) ṣūretke kiltürseler cemālı yitiglik şaʿşaʿası andaġ pāyān ve dıraḫşān bolur kim hīç köz aṉga ḳaramaḳġa (8) tāb tapalmas ve hergiz andın zībāraḳ ve ḫūbraḳ şeklni körmedi bolġay. Kīne-kār ḳoluṉgġa tüşken (9) irse anı sen ʿafv ḳılġıl kim bende bolġay öziniṉg fiʿlidin maḥrem ol durur, çü cūy-ı ʿafv (10) tabsa zinde bolġay ve eger sūretke kelse maʿnā ʿafv ḳuyaş yaṉglıġ yüzi tābende bolġay ve eger teʾemmül ḳılsa bolur kim (11) insānnıṉg şerefi ʿafv u iḥsān birle ziyāde bolur. Bu iki ṣıfatnıṉg kūşişide bolmaḳ kerek ve pūşīde (12) irmes kim ādemī ve günāh ve ẕillet sehv ü ġafletdin ḫālī bolmas eger ḥarāmīġa ʿuḳūbeti ve her sehvġa (13) siyāseti vücūd alsa mülk ü māl mühimmātlarıġa futūr-ı tamām ve ḳuṣūr-ı {küllī}[1275] kelmek ḥāṣıl bolur.

[1267] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T280a-8
[1268] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T280a-14
[1269] …öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir. Allah, iyilik edenleri sever. Kur'an, Āli imrān 134.
[1270] T280b-3
[1271] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T280b-4
[1272] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T280b-6
[1273] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T280b-7
[1274] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T280b-7
[1275] T280b-14

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Tündluḳ birle (14) ḳolġa alsaṅg tīġ

Yegüṅg āḫır nedāmet ile dirīġ

Baş kim taşladı taḥammülni

Tapmaġay tāc ile tecemmülni

Ve diger pādişāh (15) kerek kim kesb-kār bolġan kişiniṅg iḫlāṣ hünerige baḳġay ve eger andın melīk muşālaḥatıda {mededī}[1276] yeter irse ve ḥādiṣe **[232a]** (1) çaġıda aṅga iḫtiyāc tüşer iḫtimāli bolsa herāyīne aṅga yanıp burunḳı dik iltifāt ḳılġalı derḥāl (2) anıṅg terbiyetge tüşkey ve ḳılġan sehvni ʿayb körmeyin aṅga ḳuvvetler bergey çünki pādişāhlıḳ (3) mühimleriġa nihāyet yoḳdur ve pādişāhlar ḥācetleri maḥrem-i esrār ve ḳābil-i kār bolġu dik kişi- (4) lerge bisyār irür pes cihān-dārlıḳ şarṭları ol kim gürūh-ı ʿaḳīl ve hüner-mend ve pāk-sīret (5) ve diyānet-pesend ve perhīz-kār naṣīḥat-gūy ve hevā-dār ve ḫoş-ḫūydurlar terbiyet ḳılġaylar (6) olarnıṅg her birlerin ne iş kelür ve her ḳaysıları ne işḳa yararlar anı bilgeyler ve her bölek- (7) lerni öz endāze lāyıḳıġa baḳıp iş taʿyinlaġaylar ve eger her bireviṅg hüneri birle ʿayb (8) tapsalar anı yaman körmeyler kim maḫlūḳ ʿaybsız bolmas ve aytıpdurlar kim.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿAybsız yār ister (9) irseṅg yārsız ḳalġuṅg durur

Bu daḳīḳada iḫtiyāṭ ol ḥadge tegrü vācib durur kim eger kimerseniṅg özige (10) nām-zed[1277] bolġay işide ḫalelī ve ḫaṭāyī ḳılışın bilseler egerçi ol hüner ve dāniş ehlidin bolsa hem iş başıdın (11) yıraḳ ḳılġaylar ve eger nādān u bī-ʿaḳl bolsa andın be-tarīḳ evlā perhīz eylemek kerek ve bu maʿnā maʿlūm bolġanıdın (12) keyin pādişāhġa farż durur kim ʿamel-dārlar ve imīnlerġa sipārīş ḳılġan işleriniṅg (13) peyige özi andaġ ḫaber berür bolġay kim mülk[1278] ü māl aḥvālıdın ḳılça ve ḳaramuḳça nemerse aṅga pūşīde (14) ḳalmaġay. Ve munda iki küllī fāyide ḥāṣıl bolur biri ol kim ʿamel ehliniṅg ḳaysıları raʿiyyet-perverdür (15) ḳaysıları cefā-güster. Pes raʿiyyetġa nevāziş ḳılġanlarġa burunḳıdın ziyāde terbiyet ḳılġaylar **[232b]** (1) ve cefā-kārnı ʿamel ve manṣıbdın çıḳarġay.

[1276] T280b-15
[1277] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T281a-11
[1278] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T281a-15

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḫudā-perestni ḳoyġay-sın ʿamelge

Ki yurtuñg ḳalmaġay (2) hergiz ḫalelge

Bed-endīşiñg durur her bir sitem-kār

Ki nefʿiñg[1279] istep ilge bergey āzār

Ḫaṭādur ol kişilerge riyāset

(3) Ki körgeyler olardın ḫalḳ külfet

Yaman kim terbiyet ḳıldıñg añga-sın

İrür fiʾl-vāḳıʿa özüñgge düşmen

Ve yene biri (4) ol kim mülāzim añglasalar pādişāhlardın her işdin āgāhdurlar yaḫşı ve ʿadl ḳılġanlarġa (5) inʿām ve iḥsān ḳılur ve {T281b} (8) yaman kirdār ẓulm körgüzgenlerge ʿuḳūbeti (9) yetkürür ehl-i ṣalāḥ ümīd-vār bolup yaḫşı iş ṭaraflarıġa bisyār kūşiş ḳılurlar (10) ve ve müfsidler ḳorḳup} **[232b-5]** yaman kirdārı sarı ḳadem ḳoymaslar ve ḥikāyetī kim bu muḳaddimātġa lāyıḳ durur (6) şīr ve çuburı dāsitānı irür, {Rāy}[1280] sordı neçük irken ol. **Ḫikāyet:** Berehmen {aydı}[1281] keltürüpdürler kim (7) Hind yeride Ferīse[1282] aṭlıġ bir çuburı bar irdi kim dünyādın yüz evürgen ve anıñg taʿalluḳātıġa (8) arḳasın ḳılıp öz cinsiniñg arasıda bolur irdi ammā goşt yemekdin ve ḳan tökmekdin ve cān-ver- (9) lerġa īzā yetkürmekdin perhīz ḳılur irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Elem yetkürmes idi hīç cānġa

Aġız-ālūde ḳılmas (10) irdi ḳanġa

Yārānları añga muḫāṣamet[1283] ḳılıp aydılar kim siznig bu ḫūyuñgġa rāżī irmes-miz ve hemīn ki (11) sen biznig ʿādet ve sīretimizde bolġıl ʿömrüñgni riyāżat zindānıda

[1279] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T281b-5
[1280] T281b-11
[1281] T281b-12
[1282] T282a-12 efrīse
[1283] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T281b-15

ötkermegil ve dünyā leẕẕetidin (12) naṣībiñgni tafġıl [1284]"وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا" şurbidin behre-mend bolġay-sin yaʿnī "ḳārūnġa (13) ḳavmi aydılar kim unutmaġıl naṣībiñgni yegil ve ḫarc ḳılġıl ve içmek ve tiriklik mādesi ol durur" (14) ferhīz ḳılġıl [1285]"كُلُوا وَاشْرَبُوا" [1286] fermānın tutḳan bolġay-sin yaʿnī yegiñgizler ve içiñgizler ey ḳavm-i mūsā" (15) [1287]"المَنَّ وَالسَّلْوَى" ve taş{dın çıḳḳan} [1288] sudın. Ve bilmek kerek kim tüne küni yandursa bolmas ve tañglanı tapmaḳġa cezm ḳılmaḳ **[233a]** (1) revā irmes pes bu künni żāyiʿ etmekiñg ne maʿnāsı bar.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kil bu kün ḫoş bolġa-miz ḫalvetde kim

(2) Tañglanıñg aḥvālın kim bilgüsi.

Ferīse cevāb berdi kim bilip-sizler tüne kün ötti imdi yanmas ve tañglaġa (3) iʿtimād ḳılıp bolmas andaġ irse bu küni ẕaḫīre ḳılınġızlar kim tañglanıñg yolıġa azuḳ bolġay.

(4) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İste bu kün saḳlama hīç gūşeī

Tañglaḳı yolġa tapıp al tūşeī

Dünyā egerçi ser-ā-ser ʿayb durur (5) velī bu hüneri bardur kim āḫiret sermāyesi bolur ve her uruġ kim munda tarısañg anda (6) alur-sin.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tarımasañg yüzüñg bolur āḫır

Dāne tapmay saman kibi sarıḳ

Munda eger ḳılmasañg tarıġ- (7) çılıḳın

Tañgla ḫarmanda tapmaġuñg ṭarlıḳ

[1284] Ve dünyadan nasibini (de) unutma. Kur'an, Kasas 77.
[1285] Yeyiniz içiniz… Kur'an, Aʿrāf 31.
[1286] İmlası düzeltildi.
[1287] …kudret helvası ve bıldırcın (indirdik) Kur'an, Bakara 57.
[1288] T282a-5

Merd-i ʿāḳil kerek kim cidd ü cehd ḳılıp āḫiret ṣevābın tapmaḳġa ṣarf (8) ḳılġay ve ol ṣadaḳāt ve ḫayrāt birle bolur ve köñglin bāḳī devlet ve cāvidān niʿmetke ḳoyġay maḳṣūd-ı (9) dünyānı terk etmek birle ḳolġa kelür.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Fenā ʿimāretige baġlama köñgülni kim

Bekā yeride sañga ḳaṣrlar durur peydā

(10) Bu kün kim ḳūtıñgızlar bar durur riyāżat merkebin mücāhedet meydānıda yügürtḳay-siz ve ten-dürüstluḳ (11) ṣemerātın bīmārlıḳ üçün ẕaḫīre cemʿ etkey-sizler ve yigitlik sermāyesidin {ḳarılıḳ} [1289] seferige azuḳ (12) alġay-sizler büzürgī aytıpdurlar kim ḳurbānlıḳ bāzārıñg kesādlıġın közlep sūdını ḳolġa (13) keltürgey-sizler ve ḥayāt pāyesidin fevt bādiyesiniñg kim bu kün ḳılur-sizler (14) ve bilmes-sizler tañgla kim bilür-sizler ve ḳılaʾlamas-sizler. [1290] "يَاحَسْرَتَي عَلَي مَافَرَّطْتُ فِي (15) جَنْبِ اَللهِ" yaʿnī " āḫiretde aytur bendeler dirīġa yaḫşı ʿamellerġa kim ḥaḳ taʿālānıñg ḳatıda **[233b]** (1) żāyiʿ ḳıldım ve taḳṣīrāt eyledim" "فَرَّطْتُ"niñg mefʿūli maḥẕūf durur ve eger "مَا" kelimesi mevṣule bolsa.

(2) Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bilmesde bar idi ḫoş ḳuvvetim

Bilgenimde ḳalmadı hīç ḳudretim

Dünyānıñg rāḥatı berḳ rūşenālıġı dik (3) bī-devām durur ve {miḥneti bulut} [1291] ḳarañgġuluḳı dik. {bul} [1292] bī-beḳā niʿmetke şād bolġuluḳ imes elemige ġam-nāk bolġanı (4) şādlıḳḳa arzımas, yoḳ dağı garāy [u] ġam ḳılmayın, söz ḥāṣılı ol kim bu tebāh külbege köñglin {bermek} [1293] (5) kim himmet-i ʿālīlıḳdın irmes uşbu güzer-gāh üzre ʿimāret salmaḳ dānālıḳ bolmas "اَلدُّنْيَا (6) قَنْطَرَةٌ فَاعْتَبَرُوهَا وَلَاتَعْمُرُوهَا" [1294] tercemesi beşinçi bābda ötüp irdi sarāyī beḳāsı yoḳ durur (7) anı ʿimāret ḳılmay öz ḥālıda ḳoyġıl. Aydılar ey Ferīse sen bizni dünyā niʿmetlerin taşlamaḳġa (8) terġīb

[1289] T282b-1
[1290] …işlediğim kusurlardan dolayı vay hâlime! Gerçekten ben alay edenlerden idim" demesin… Kur'an, Zumer 56.
[1291] T282b-8
[1292] T282b-8
[1293] T282b-10
[1294] Dünya bir köprüdür üzerinden geçin, tamir etmeye çalışmayın.

ḳılur-sin ve ḥālānki ḫudā-yı taʿālā bizge niʿmeti anıñg {üçün}[1295] beripdür kim andın leẕẕetī alġay-miz ve nefʿ kötergey-miz (9) ve nükte-i [1296]"وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ" bu ḥālġa güvāh durur yaʿnī "rızḳ berdük ādem ferzendleriġa pākīze (10) ṭaʿāmlardın." Ferīse aydı dünyā niʿnetleri esbābī durur kim ḫıred-mend anıñg vāsıṭası (11) birle özinge yaḫşı ẕikr ve uçmas aṭ ḥāṣıl ḳılur ve āḫiret yolınıñg azuḳın anıñg birle ḳolġa keltürür (12) [1297] "نِعْمَ الْمَالُ اَلصَّالِحُ لِلرَّجُلِ اَلصَّالِحِ" ḥükmi birle māl anıñg ḫūbluġınıñg sebebi bolur ne ʿaẕāb ve nikālı- (13) nıñg bāʿiṣi. Bu ḥadīṯġa evvelḳı bābda terceme ötüp irdi. Ve eger sizler iki cihān saʿādetin istesengizler (14) zinhār kim ḥalḳıngızlar ḥalāveti üçün cān-verīniñg cānın żāyiʿ ḳılmayıngızlar ve her loḳmaī kim (15) ḳolungızlar arasıda siz tapar angа ḳanāʿat ḳılıngızlar ve her ne kim ʿaḳl şerʿ ḫilāfı durur anda mendin **[234a]** (1) muvāfaḳat tilemengizler kim sizler birle hem-ṣoḥbet bolmaġım vebāl irmes ammā yaman işde sizlerġa (2) muvāfıḳ bolmaḳım manga ʿaẕāb bāʿiṣi bolur ve eger meni bu nevʿ teklīf birle ʿuḳūbetke sezā-vār ḳılur irsengizler (3) icāzet beringizler kim sizlerdin cüdā bolup ʿuzlet[1298] kūşesin tutayın.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Tutay bir kūşe-i ʿuzletni (4) ve aġyārnı kör[me]gey

Yārānlar Ferīseni hüner veraʿ bisāṭıda ṣābit-ḳadem kördiler irse heme angа iʿtiḳād (5) bağlap ol iʿtirāżlarıdın peşīmān boldılar ve ʿözr maḳāmıġa kelip istiġfār aydılar ve endek (6) furṣatda anıñg taḳvā ve riyāżatı āvāzesi eṭrāf u cānibġa şāyiʿ boldı ve ferhīz-kārlıḳı (7) şöhreti her sarıġa yayıldı. Ferīse menziliġa yavuḳ bir bīşe bar irdi kim bāġ-ı irem anıñg ṭarāveti reşkidin (8) yüzini cefā niḳābıġa alur irdi ve rāḥat-efzā şimālınıñg enfāsı ölgen köngüllerġa (9) tükengüsüz tiriklik salur irdi.

Naẓm

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Fezā-yı dil-güşāy-i cān-fezāyī

Hevā-yi cān fezāsı dil-güşāyī

(10) Lebi cūyıda önken sebze-i ter

Bar irdi ḫaṭṭıġa ebrū berāber

[1295] T282b-13
[1296] Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık… Kur'an, İsrā 70.
[1297] Helal mal güzel insanda daha güzeldir. H. , Irakî, **Tahricü'l-İhya**, IV, 127.
[1298] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T283a-9

Anda ḫoş sibāʿ hevāsı ḫoş üçün bisyār cemʿ (11) bolur irdiler olarnıng̃ pādişāhı şīr idi kim höl dip keng̃ dehşet ve ṣavletlik naʿresi (12) raʿd yang̃lıġ irdi bülend dīdesi miṣl-i berḳ. Ol bīşe[1299] ehlining̃ hemesi anıng̃ mutābaʿatıġa baġlıḳ (13) irdiler ve anıng̃ ḫaşmeti penāhıda yaḫşı kün ötkerür irdiler ol şīrni kām-cūy (14) atar irdiler bu laḳab birle memleket eṭrāfıda meşhūr irdi. Bir küni kām-cūy erkān-ı devlet birle (15) her bābdın sözleşür irdiler maḳūle eṣnāsıda Ferīse ḥikāyeti araġa tüşti ve anıng̃ yaḫşı evṣāfı **[234b]** (1) pesen-dīde aḫlāḳı her ṭarafdın melīkning̃ ḳulaḳıġa yetkürdiler cān dil birle Ferīsening̃ ṣoḥbetige māyil (2) boldı.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ṣıfātını eşitmek birle ol pākīze-sīretke

Yüzini körmeyin köz içre yol berdi ḳaraḳı dik

(3) El-ḳıṣṣa ferīsening̃ mülāḳātıġa kām-cūynıng̃ şevḳi artıp kişi iperdi tā kim anı kiltürgey ve ol hem şehen-şāh (4) fermānın ḳabūl ḳılıp derḥāl anıng̃ ḳatıġa ḥāżır boldı. melīk ang̃a iʿzāz u iḫtirām- (5) lar körgüzüp meclisning̃ yuḳarısıda orun berdi ve anı āzmāyīş ḳılmaḳ birle kördi (6) kim faẓl ve ādābda deryāyī irken bī-kerān ve ḫaḳīḳat-ı kemāl maʿrifetide genc irken gevher- (7) feşān ve hem kār-sāzlıḳ ve mühim-perdāzlıḳ ve taḳrīr feṣāḥatı ve tedbīr esbābıda imtiḥān (8) eyledi irse aḥvāl naḳdın ḳabūl muḥkemi birle iʿtibār taptı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her zerī kim pākdur ol imtiḥān- (9) dın ġam yemez

Kām-cūyġa anıng̃ ṣoḥbeti ḫoş kelip mūnislıḳġa rāġıb boldı ve ne-çend kündin keyin (10) ḫalvetī ḳılıp irdi {aydı}[1300] ey ferīse memleketim beġāyet king̃rü durur ve mühim ve ʿamelleri bisyār ve mang̃a (11) sening̃ veraʿ ve zühdüng̃ ḫaberin besī yektürdiler kim anı eşitmek birle:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Körmeyin kördüm seni (12) ikki közümdin dostraḳ

[1299] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T283b-1
[1300] T283b-12

İmdi kim kördüm muʿāyene digendin yaḫşıraḳ

{Beyt}[1301]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Dir irdiler seni ʿālemde yektā

Velī (13) bildim{digendin ança bihraḳ }[1302]

Bu künde iʿtimād birle heme mülk ü māl mühimlerin saŋga sipāriş ḳılġum (14) durur tā kim terbiyetim birle derece ve mürüvvetiŋ igizlenip ḫāṣ u muḳarrebler zümreleride bolġay-sin (15) belki iḫtiyār ve iḳtidār tapmaḳ birle hemeleriŋ aralarıdın ılġanıp çıḳay-sin.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[235a] (1) Devletimniŋ āsitānıġa eger baş ḳoysaŋız

Haftaī[1303] ötmey turup bolġay ayaġıŋızda taḫt

Ferīse aydı, pādişāhlarġa (2) umūr kifāyeti üçün şāyeste ḫıẕmet-kārlar ve bāyeste hevā-dārlar lāzım durur velīkin eger kişini cebr ü ikrāh (3) birle ʿamelge ḳoysalar ol aŋa kifāyet bermekke ʿāciz kelse anıŋ vebālı olarġa yeter ve bu sözdin ġarażım (4) ol kim men sulṭān ʿamellerini ḫoşlamas-men ve aŋa vuḳūfum ve tecribem yoḳdur ve sen igiz rütbelik[1304] (5) ve uluġ şevketlik pādişāh-sin ve ḫıẕmetiŋde bisyār ve ʿāḳil ve dil-pesend ve emānetlik ve diyānet- (6) mend kişiler bardurlar ve eger ʿināyet ḳılsaŋ olarnı manṣıbge {ḳoysaŋ} [1305] mübārek ḫāṭırıŋnı mühimmāt kifāyetleri- (7) niŋ daġdaġasın fāriġ eyleyürler ve her tuḥfe ve hediyye birle kim ʿameldārlıḳdın taparlar şād-mān (8) ve ser-firāz bolurlar. Kām-cūy aydı bu defʿiyede ne fāyide kördüŋ ve bu menʿdın ne sūd taptıŋ (9) ve men seni hergiz muʿāf tutmaġumdur ve ḫ̆āhī nā-ḫ̆āhī bu mühim ʿuhdesiniŋ ṭavḳın gerdeniŋge salġum.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(10) Yoḳdur köŋlide yene sendin bölek kişim

[1301] T283b-15
[1302] T283b-15
[1303] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T284a-4
[1304] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T284a-8
[1305] T284a-10

Ni ḳabūlun͡g birle yoḳdur hīç işim

Ferīse aydı sulṭān işi iki kişige münāsib durur (11) biri yüzi ḳatıġ zīrek kim ḥīle birle ġaraż ḥāṣıl ḳılġay ve aʿrāżnı özige keltürmegey (12) ve yene biri nāyibī kim ḫārlıḳnı özige ḫūy ḳılġan bolġay mundaġ kişilerge kişi ḥased yemes ve anın͡g (13) hīç kişige ḫuṣūmet ḳaṣdın ḳılmas ve men bu iki ṭabaḳadın imes kim ġālib ḥırṣım bardur ḫıyānetke (14) köz açḳay-men ve ne ḫaṣīṣa-ṭabʿdur-men kim ḫārlıḳ yolın kötergey-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ten͡gri ḥaḳḳı kim sözümni (15) rāst aytur-men san͡ga

İki ʿālem devleti bir ḫārlıḳġa arzımas

Bu endīşe başıdın ötkil kim men ḥırṣın **[235b]** (1) közin ḳanāʿat ignesi birle tilipdür-men ve ārzū metāʿın riyāżat otıda köydürüpdür-men ve ger meni (2) ḳaytarıp dünyā ʿalāyıḳıġa ālūde ḳılsan͡g uṣol çibinlerġa oḫṣayur-men kim ḥırṣı şūmluġıdın (3) ʿaselge batıp ḳaldılar. Kām-cūy sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Ferīse aydı bir dervīş (4) bar irdi kim ṭarīḳat yolıda ṣābit-ḳadem irdi bāzārda ötüp barur irdi ustā-yı ḥalvā-ger (5) kördi ol dağı maʿnādın bā-ḫaber irdi dükkānıġa teklīf ḳıldı merd-i ʿārif kim anın͡g dil-nevāz- (6) lıġın közlep dükkānıda sāʿatī olturdı ve ḥalvā żiyāfet üçün tāsīda[1306] ʿasel ḳoydı ve an͡ga (7) bisyār çibinler cemʿ peydā boldılar çibin cemʿ olġusı bisyār ḥalvā-ger dükkānıġa, baʿżıları taş- (8) nın͡g lebide ḳondılar ve baʿżısı özlerin otrasıġa urdılar ustā-yı ḥalvā-ger çibin (9) hücūmın körüp ḳolıġa yelfüküç alıp olarnı ürkütti çibinler kim ṭāsnın͡g kenāreside (10) irdiler āsānlıḳ birle uçup ḳaçtılar olar ki otrada irdiler ayaġı ʿaselge fatıp ḳaldı (11) Çūn uçmaḳnı ḳaṣd ḳılıp ḳanat urup irdiler ḳanatları heme ʿaselge yapuştı ve anda girif-tār boldılar (12) dervīş-i ʿazīz bu ḥālnı kördi irse mest-i bī-ḫod bolup naʿre urup ve sāʿatīdin keyin[1307] bāṭını (13) deryā mevc uruşdın pest boldı ḥelva-ger an͡ga aydı ey ʿazīz biz ṣūret ḥalvāsın sizdin (14) dirīġ tutmas-miz ve maʿnā ḥalvāsın ḫālā sizge ʿaṭā ḳıldılar siz hem bizdin ayamaġay-siz.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

(15) Şīrīn lebin͡gni açıban andın şekerni tök

[1306] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T284b-12
[1307] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T285a-2

Şeyḫ aydı dünyānıng ḥırṣ ṭālibleri manga bu ṭāsda ʿarża ḳıldılar **[236a]** (1) ve mülhem-i ġaybī manga aydı kim bu ṭāsnı dünyā bilgil ve ʿaselni anıng niʿnetleri ve çibinler niʿnet-ḫ̆āhları olar kim (2) ṭās kenāreside olturdılar ol ḳāniʿ faḳrlar dünyā niʿmetidin endek loḳmaġa ḫorsend boldılar ve olar- (3) nıng kim ṭāsnıng otrasıda irdiler ḥırṣ ṭamaʿ ehlidürler ol kim niʿmetning arasıġa kirseler (4) tolaraḳ naṣībe tapġay velīkin [1308]"اَلرِّزْقُ مَقْسُومٌ" mażmūnıdın ġāfil irdiler bu kelām tercemesi ikinçi bābda ötti (5) ammā vaḳt kim ʿazrāʾīl *ʿaleyhiʾs-selām* ölüm yelfüküçin tebretseler olar kim kenārededürler āsān (6) uçup "فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ" [1309] āşiyānesige yanarlar olar kim otradadurlar ḳança kim (7) ḥareket ḳılurlar ayaġları ança tübenrek tüşüp [1310]"ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ" cāyıda ḳalurlar (8) ilgerki āyetning tercemesi "perhīz-kārlar {behişt}[1311] içre rāstlıḳ yeridedürler ḳudretlik pādişāh ḳatıda" ve keyinkining (9) bu kim "ḫalḳ ḳılduḳ insānnı yaḫşıraḳ ṣūretde andın keyin yandurduḳ anı tübinkilerning tübin- (10) rekige" yaʿnī bī-īmān ötse dūzaḫnıng ḳaʿrige.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ne üçün ḥırṣ kūyıda yörür-sin

Başıng̃ġa ḫārlıḳnı (11) yetkürür-sin

Ḳanāʿatnı özüng̃ge ḳıl biżāʿat

Kişige yaḫşı gencdür ḳanāʿat

Bu meṣelni kiltürmekim anıng üçündür kim (12) sen mening ṣalāḥım ḳanat ḳuyruġın daġı dünyānıng ʿaseliġa ālūde ḳılmaġay-sin şāyed kim emānet (13) rūḥını igesige tapşurur vaḳtda manga āḫiret yolıġa yörmek āsān bolġay.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tut (14) yeng̃il dünyāda özüng̃ni cinān

Kim yörü digende yörgey-sin revān

Kām-cūy aydı eger kişining naẓarı ḫaḳ ṭarafıġa (15) bolsa ve ʿadl yolıdın çıḳmasa ve maẓlūmlarnı ẓālimlerdin ḳutḳarsa ve miḥnet-keşīdeler sözin ḫoş-dillıḳ ve tāze **[236b]**

[1308] Rızk taksim edilmiştir.
[1309] Muktedir bir hükümdarın katında, doğruluk meclisindedirler. Kur'an, Kamer 55.
[1310] Sonra onu, aşağıların aşağısına indirdik. Kur'an, Tin 5.
[1311] T285b-1

(1) rūyluḳ birle ḳabūl ḳılsa herāyīne ol kişinin dünyā ve devleti ve ʿizzeti ber-ḳarār āḫiretde kerāmet ve rifʿatı[1312] (2) ber-ḳarār bolġusıdur. Ferīse aydı ārī kimerse sulṭān aʿmālıġa şerāyiṭları birle encām berse ol (3) işi āḫiret necātıġa bāʿiş bolur ammā dünyāda ve devāmlıḳ yoḳ durur çūnkim eger kişi sulṭānġa (4) muḳarreb bolsa ḥased yüzidin heme dostlar anıng üçün ḫuṣūmet siperin yüzlerige tartarlar (5) ve hem düşmenler anıng cānın belā oḳıġa nişāne ḳılurlar Ve çūn anıng ḳaṣdıġa mundaġ cemʿ bolsalar (6) elbette imīn bolalmas ḫoş-dil yörüyelmes ve egerçi ayaġın keyvānġa ḳoysa başın selāmet tutaʾlmas. Kām-cūy (7) aydı kim men sendin rāżīdür-men vehm yemegil düşmenlerning pitnesi yolın sening ṭarafıngdın bağlar- (8) men ferāġat derecesiġa yetkürür-men.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dost yārıng bolsa düşmen şerridin bī-ġam durur

Ferīse aydı eger (9) ġarażıngdın mang̃a iḥsān ve ikrām irse hīç inʿāmıng andın yaḫşıraḳ irmes kim meni (10) ḳoyġıl bu ṣaḥrāda öz iḫtiyārım birle imīn ve fāriġ yörgey-men ve dünyā niʿmetleridin (11) su ve giyāhġa ḳanāʿat eylep dost düşmen żararlarıdın yıraḳ bolġay-men muḳarrerdür kim emn ü (12) ferāġat birle ötken az ʿömr ḳorḳunç ve endīşe birle bisyār tiriklikdin besī ḫūbraḳ (13) durur.

Ḳıṭʿa

mefāʿilün feʿūlün mefāʿilün feʿūlün

Demī ferāġ tapıp ölgenim durur ḫoşraḳ

Hezār-sāl ġam ġuṣṣada tirilmekdin

Kām-cūy aydı (14) sang̃a kerek kim ḳorḳunç dağdağasın köng̃lüng̃din çıḳarġay-sin ve mang̃a muḳarreb bolup memleket mühim- (15) lering̃ ʿuhdesin alġay-sin. Ferīse aydı eger sening̃ ḫ̆āhişing̃ bolsa mang̃a andın ḳaçmaḳġa çāre tapılmas, [237a] (1) imdi ḫāṭırıng̃nı cemʿ ḳılġıl kim eger kiçikler mening̃ manṣıbımnı tapmaḳ üçün uluġlar öz (2) mertebeleridin acramaḳnı ḳorḳup mang̃a ḳaṣd ḳıldılar irse olarnıng̃ debdebesi vesvesesi birle (3) sen müteġayyir bolmaġay-sin ve ol bābda ʿamel ve tefekkürni vācib bilgey-sin.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1312] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T285b-8

Yamannıñg sözi birle (4) bizge sen dağı yaman bolma

Ki düşmen şekvesidin dostuñgġa bed-gümān bolma

Kām-cūy, ferīse {birle}[1313] ʿahd peymānlar bağlap ḫazīne- (5) sin memleket ve vilāyet żabṭın añga tapşurdı ve mertebesin hem mülāzimler dereceleridin igiz (6) ḳıldı andaġ kim mühim kiñgeşlerin andın özge birle ḳılmas irdi ve melīk esrārın andın (7) bölekke āşikāre imes irdi kündin künge Kām-cūynıñg iʿtiḳādı añga ziyāde boldı salṭanat (8) bār-gāhıda anıñg ḫürmeti artar irdi muḫālefet ve muṭālebeleri ol ḫadge yetti kim ne ferīse bir nefes (9) anıñg mülāzemetidin tutmayın ārām tapar irdi ve ne kām-cūy ferīse birle mevāsenet ser-firāz alur irdi.

(10) **Mışrāʿ**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dostluḳ ġāyetke yetse uşbu yañglıġ bolġusı

Erkān-ı devlet bu ḫālnı kördiler irse reşkdin (11) ṭāḳat ḳalmadı ferīsenin muḫālefetide muvāfıḳ boldılar ve heme anıñg ḳaṣdıda turmaḳġa ʿahd ve sevgend (12) berkittiler devleti kündüzlerni añga şikest bermekniñg tedbīride kiçege ulanur irdiler. (13) Ve kiçelerni anıñg bināsın vīrān ḳılmaḳnıñg endīşesin birle kündüzge yetkürür irdiler. (14) Āḫiruʾl-emr olarnıñg rāyları añga ḳarār taptı kim anı ḫıyānetige nisbet ḳılġaylar (15) tā kām-cūynıñg mizācı[1314] anıñg birle taġyīr tafġay vaʿdesi üzülgey.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tapḳa-miz bu **[237b]** (1) mekr ile düşmenge dest

Berge-miz taʿazzüz cāhıġa şikest

Pes ḫuften vaḳtı irdi kim birevni buyurdılar (2) kām-cūynıñg nā-şitālıḳıġa ḳoyġan goştnı oğurladı ve anı ferīseniñg ḫücreside pinhān (3) ḳıldılar.

Beyt

müfteʿilātün müfteʿilātün

Tañgla kim şīr zerrin ceng

[1313] T286a-10
[1314] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T286b-5

Āsmān bīşesi sarı āheng

Emīr ve vüzerā eşref (4) ü ṣudūr heme melīkniṅg bār-gāhıda ḥāżır boldılar, ferīse bir uluġ mühimġa feyż bermek üçün bir cānibġa (5) kitip irdi kim kām-cūy aṅga muntaẓır olturur irdi ve anıṅg yaḫşı hünerlerin pesen-dīde kifāyet- (6) lerin her dem taʿrīf ḳılur irdiler.

Ḳıṭʿa

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

Hemīşe yārnıṅg atı ḫayālımġa irür mūnis

Muḥāl olmış (7) til köṅglümge tekrārın unutḳay

Melikniṅg nā-şitālıḳ yer vaḳtı boldı irse ve iştihāsı otı şuʿle (8) uruşḳa aldı ve nehārīġa ḳoyġan goştnı her-çend istediler tapmadılar Ve çūn düşmenler ferīseni (9) ġāyib körüp ve ġayb furṣatın ġanīmet kördiler irse her birleri ʿadāvet-āmīz efsāne başladılar (10) ve kām-cūy ġażabınıṅg tennūrın ḳızıḳ körüp ḫām ḳalġan fıṭr ḫoş-āmedlerini aṅga yaḳışḳa (11) aldılar āḫiruʾl-emr birleri aydı kim imdi körgen eşitkenni aytmasḳa çāre yoḳdur (12) ve her-çend kim bu ḫaber baʿżılarnıṅg ṭabʿları ḫoş kelmes velī anı āşikār ḳılmayın bolmas. (13) Kām-cūy aydı yek-dil[1315] ve devlet-ḫ̆āh mülāzimlerġa kerekdür kim naṣīḥat vaḳtın ötkermegeyler ve ançа kim (14) eşitipdür bī-ibā ayġaylar.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her mülāzim kim irür ol ḥaḳ-şinās ve ḳadr-dān

Tutmaġusıdur ḫaberni (15) pādişāhdın nihān

Keltür kim ne eşitting ve ayġıl kim ne kördüṅg. Ol şikāk-ı ġammāz cevāb berdi kim aydı: **[238a]** (1) Ey melīk andaġ ḫaber taftım kim ferīse ol goştnı öyige iltipdür ve yene birleri mekr yasap aydı kim (2) men ḫod bu sözni bāver tutmas-men kim ol āzār ve diyānet-şiʿār keşīde durur ve yene biri ḥīle tilin çıḳardı (3) kim bu işde iḫtiyāṭ ḳılmaḳ kerek çūnkim her kişiniṅg dostı ve düşmeni bar durur iḫtimāli bar kim ġaraż- (4) dın bu sözni baġladılar bolġay ve kişiniṅg sırrın batlıḳda aṅglap bolmas ve yene biri dilīrlıḳ (5) ḳılıp aydı kim ārī kişiniṅg bāṭını aḥvālın bilse bolmas ve ammā goşt anıṅg menzilide tapılsa (6) ḫalāyıḳnıṅg digenleri rāst kilür. Kām-cūynıṅg ṭāḳatı ḳalmadı ve aydı kim anıṅg bāreside (7) ne diyür-sizler ve ḫıyānetige ne üçün istidlāl

[1315] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T287a-2

ḳılur-sizler. Muḫāliflerdin biri aydı (8) ey melīk bu bīşe içinde anıñg mekri ve ʿöẕri[1316] meşhūr durur ve ger der-vāḳiʿ ġaddār bolsa hergiz (9) ḳutulmas ve ḫıyānetiniñg şūmluġı aña yeter. Ve yene {biri}[1317] fesād aġzın açıp aydı müddetīdür kim muʿtemed (10) kişilerdin ekşerleri anıñg bī-diyānetlik ḫaberin mañga aytur irdiler ve men taṣdīḳıda (11) tereddüd ḳılur irdim imdi mundaġ sözlerni eşitür-men gümānım yaḳīnġa evrülgeli (12) turdı. Yene biri aydı men anıñg mekri ve kec bāṭınını añglap fulān fulānġa iʿlām (13) ḳılıp irdim bu riyāyī zāhidniñg işi rüsvālıḳıġa tartar ve andın uluġ günāhī āşikāre (14) bolur digenim imdi rāstıġa kelür boldı, ve dağı biri aydı kim ʿacebdür kim ol merd pāk- (15) <ve> niyetdür dervīş ve tüzük niyetlıḳ, ḫırḳa-pūş zāhidlıḳ daʿvāsın ḳılıp yörüp şerm **[238b]** (1) tutmaydur[1318] kim mundaġ ḫıyānetke meyl[1319] etipdürler ve aña bu beyt mażmūnı[1320] rāst kelür kim:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫırḳa-pūş olġan bile ol kim diyānetdin imes

ʿAyblarnı anda nihānī kim añga yapuġdur ol

Ve yene biri özin (3) maʿḳūl-gūy bolup aydı kim bu pākīze-rūzgār müttaḳī ne-çend ḳudret mülkiniñg salṭanatı işlerin (4) ḳabūl ḳılmaḳda be-ẓāhir nāleler eyler irdi ve anı özige uluġ belā ve muṣībet sanar (5) irdi ve munıñg birle eger andın ḫıyānet ẓāhir bolsa ʿaḳlġa tamām ve taʿaccüb bāʿişi bolur. Yene biri[1321] (6) eger ol uşbu endek ṭuʿmeġa kim melīkniñg nā-şitālıḳı irken ḥırş közin añga açḳan irse (7) ḳıyās ḳılsa bolur kim uluġ mühimmātlarda bir rişve alġan durur pādişāhnıñg mālıdın ne meblaġ- (8) larnı taṣarruf etken durur.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ

Ṣayyād ki ḳuçḳaçdın ötünmeydür ol

Bil kim ne ḳılur keklik (9) ceylānı körse

[1316] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T278a-12
[1317] T287a-13
[1318] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T278b-5
[1319] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T278b-5
[1320] aña tekrar yazılmış. T278b-6
[1321] İmlası diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T278b-10

Çün umerālar ġıybet meydānın ḫālī tapıp bed-güyluḳ aṭların cevlānġa (10) keltürdiler ve kām-cūynıng köngli hevāsıġa gümān şübhe ve ġubārın ḳopardılar irse vüzerā hem beyān (11) ʿinānın ḫıyānet sarı ḳaytarıp ḫoş-āmed ve yalġan sözler raḳamın melīkning köngli ṣafḥasıġa (12) bitidiler kim birleri aydı ey melīk eger bu söz rāst çıḳsa anıng günāhı yalġuz bu ḫıyānet birle bolmas (13) belki bu işni anıng kāfirlıḳ niʿmetke seni sehl tutup cürʾet ve küstāḫlıḳ ḳılġanıġa hem delālet ḳılur (14) ve yene birleri mevʿiẓe ve naṣīḥat zebānı birle aydı kim ey yārān bu nevʿ vebāllıḳ sözler birle nāme-i aʿmāling-iz- (15) lerni ḳara ḳılmanggızlar [1322] "اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ" ḥükmi ḳılınggızlar tişni birāderinggizler goştıġa **[239a]** (1) yetkürmeginggizler yaʿnī "ġıybet ḳılmanggızlar bir biringizlerni āyā dost tutar mu hīç biringiz ölgen (2) birāderinggizler goştını yemekni" şāyed kim anıng ḫıyāneti ḫaberi yalġan bolġay ve hemenggizler güneh-kār (3) bolġay-sizler eger melīk buyursa kim öyin aḫtarġaylar şübhe ġubārı ḥaḳīḳat yolıdın köterilür. (4) Eger goşt anıng öyidin çıḳsa ḫalāyıḳnıng gümānları rāstlıġa kelür ve eger tapılmayın bu ḫaber töhmet irkeni (5) ṣarīḥ bolsa barçanggızlarġa {lāzım}[1323]dur kim tevbe ve istiġfār ḳılġay-sizler. Ferīsedin becīllıḳ (6) tilegey-sizler. Dağı birleri aydı kim eger iḫtiyāṭ kerek bolsa batraḳ kişi barġay kim cāsūslar (7) bisyārdurlar birleri barıp Ferīseġa bu mācerānı maʿlūm ḳılġaylar evvel ḥīle yasap ḳılġannı ḳılmaġanġa (8) çıḳarur. Ve āḫır bir nedīm aydı kim ey yārān sizlerġa bu ḥādiṣe teftīşidin {ne}[1324] fāyide yeter ve ne (9) ḥāṣıl bolur ve ḫıyānet-kār bī-diyānet günāhı rūşen bolġan çaġda ve şuʿbede birle melīk reʾyin ve ʿuḳūbet (10) ve mükāfātın yandurur.

Beyt

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün faʿlün

Füsūn-ger nege ḳılur aytaban delīl meṣel

Yaḳīnge şek kāşkī yaḳīnġa ḳıldı bedel

(11) El-ḳıṣṣa kām-cūyġa gürisnelıġı ve ḫışm-ālūdelıġı çaġıda bu nevʿ bed-engīz sözler çendān aydılar kim ferīse cānibidin (12) kerāhetī köngligе peydā boldı ve mażmūnı [1325]"مَنْ يَسْمَعْ يَخَلْ" birle türlüg endīşeler ḫayālıġa yetip ferīseni (13) ḥāżır ḳılmaḳġa kişi buyurdı yaʿnī "kişi kim söz eşitür köngli ḫalellik bolur" bī-çāre düşmenler mekr-[1326] (14) leridin bī-ḫaber kām-cūynıng ḫıẓmetige keldi. Kām-cūy sordı kim evvel mening nā-şitālıġımġa ḳoyġan (15) goşt ḳayan bardı. Ferīse aydı anı bāverçiġa tapşurup irdim bāverçidin sordılar **[239b]** (1) ol hem ḫaşm ḳıblesidin irdi

[1322] Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten ḫoşlanır mı? Kur'an, Hucurāt 12.
[1323] T288a-11
[1324] T288a-15
[1325] Bir şeyi işiten ona inanır veya onu doğru sanar.
[1326] -le tekrar yazılmış.

tandı bisyār mübālaġa birle aydılar kim andın ḫaberim yoḳ- (2) dur ve körmedim. Kām-cūy imīnlerdin ṭāyife anı buyurap irdi ferīsenīñ menzillerin aḫtardı- (3) lar çūnkim goştnı özleri pinhān ḳılıp idiler şol {zamān}[1327] tafıp melīk ḳatıġa keltürdiler ferīse bildi kim (4) düşmenler işlerin ḳılıpdurlar ve ġarażların kim müddetler kim anıñ peyide irdiler (5) ḥāṣıl eylep olar özige aydı kim:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Āfi-tābım yüzidin endūh bulutı tuttı

Bilip irdim bir kün başıma (6) yetkey āḫır

Vezīrlerdin bir böri bar irdi kim aydı ey melīk bu nā-bekārnıñ bed-dīnlıġı ve ḫıyāneti (7) maʿlūm boldı pes sañga ṣalāḥ budur kim batraḳ siyāsetke buyurġay-sin çūnkim anıñ mükāfāt ve ʿuḳūbetin (8) keyinge salsañ güneh-kārlar andın bed-āmūz bolup yaman işdin ve fuḥşiyātdın ḳorḳmaslar ve bed-kirdār- (9) lıḳḳa dilīr bolurlar.

Mıṣrāʾ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Siyāset bolmasa her dem bozulġusı niẓām-ı mülk

Kām-cūy buyurdı tā ferīseni (10) tuttılar ammā buyurġandın keyin özündin uzaḳ endīşege ḳaldı ve ol ḥālda bir ḳaraḳulaḳ (11) kim ḫāṣlardın irdi aydı kim ey melīk men senīñ rūşen reʾyindin āf-tāb envār andın kesb ḳılur (12) ʿacebke ḳaldım ki bu mekkār ġaddār işi añga neçük pūşīde ḳaldı żamīrīñ cinsidin ve ṭabʿnıñ (13) nā-pāklıḳıdın ḳaydaġ ġāfil boldı kim anı öltürmekke buyurmas-sin. Kām-cūy aydı ġarażınıñnı (14) rāst aygıl. Ḳaraḳulaḳ aydı kim ḥükemā aytıpdurlar kim [1328]"مَنْ حَسُنَتْ سِيَاسَتُهُ دَامَتْ رِئَاسَتُهُ"[1329] yaʿnī " kişi kim siyāseti (15) ḫūbdur sezā-vārlıġı hemīşe bolur" eger kişi siyāset tīġın intiḳām ġılāfıdın çıḳarmasa pitne otın ḥimāyet [240a] (1) tīġı siperi birle yandıraʾlmas ve ol kişi kim ḳahr kitmeni birle ẓulm bünyādın bozup yer birle yek-sān ḳılmas (2) emān nihālın zamān gül-şenide ündüreʾlmes.

Naẓm

[1327] T288b-11

[1328] Siyaseti güzel olanın liderliği de güzel olur.

[1328] İmlası düzeltildi.

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Siyāsetni yoḳ etse şāh-ı devrān

(3) Amān bünyādını ḳılġusı vīrān

Ḳurutġay mülk ara her serv-i dil-cūy

Siyāset çeşmesidin içmese suy

Ve her pādişāh kim mülk ṣalāḥın (4) közlese kerek kim güneh-kārġa uluġ siyāset ḳılġay her-çend kim ol mūnis-i cānı ve rūḥ-ı revānı bolsun andaġ kim (5) Baġdād pādişāhı raʿiyyet maṣlaḥatı üçün ḫāṣ maḥbūbın öltürdi. Kām-cūy sordı kim neçük irken (6) ol. **Ḥikāyet:** Ḳaraḳulaḳ aydı keltürüpdürler kim Baġdād vilāyetide pādişāhī bar irdi (7) kim ʿadālet riʿāyeti üçün ʿaḳlınıñg cihān-nümā cāmın cemşīd-vār āyīne-i rūzgār ḳılur (8) irdi ve merḥamet ḳāʿidesiniñg mülāḥaẓası birle İskender-ṣıfat āb-ı ḥayātın tileyür irdi.

(9) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Siyāset eylegey irdi sitemge

Anı ḳoġlap beyābān-ı ʿademge

Ve anıñg bir oġlı bar irdi zībā- (10) rūy ve nīkū-ḫūy kim luṭf kemendini tamām ḫalḳnıñg boyunlarıġa salıp irdi ve iḥsān (11) dānesi birle ḫāṣ u ʿāmnıñg cānları ḳuşın muḥabbet dāmıġa alıp irdi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Toġmadı (12) dünyā anası ol kibi ṣāf ṣıfāt

Körmedi devrān közi ol ṭavrlıḳ ṣāḥib-cemāl

Bu uşolġa[1330] kerem-i ḥaremini (13) kim [1331]"اِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ" anıñg ṣıfatı durur körmek ārzūsı peydā boldı (14) ve köñglü [1332]"وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا" emān-ḫānesi ṭavāfnıñg şevḳı (15) ẓuhūrġa keldi [1333]"وَاَذِّنْ فِي النَّاسِ"[1334] eşitkendin añga [1335]"لَبَّيكْ"

[1330] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T289b-3
[1331] Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk ibadet evi… Kur'an, Āl-i imrān 96.
[1332] Oraya kim girerse, güven içinde olur. Kur'an, Āl-i imrān 97.
[1333] İnsanlar arasında haccı ilan et ki… Kur'an, Hac 27.
[1334] İmlası düzeltildi.
[1335] Emret, buyur.

aytıp kaʿbe ḥaremini ziyāret {ḳasdı}[1336] ḳıldı. [240b] (1) İlgerki āyet tercemesi ol kim "be-durustī kim mübārek öylerniñg burunraḳı kim ʿimāret ḳıldılar (2) ādemīlerniñg ziyāretleri üçün ol kaʿbe öyi durur." İkinçi āyetniñg maʿnāsı ol kim "her (3) kişi kim kirdi ol öyge ve imīn boldı ölümdin ve talandın yanıp çıḳḳunça veyā ḥac ḳılġan- (4) lardın ilgerki günāhlarıdın", üçünçiniñg bu kim "ḥaḳ taʿālā İbrāhīm ʿaleyhiʾs-selāmġa emr ḳıldı kim nidā ḳılġıl (5) ilniñg arasıda ḥacge indemek birle" rivāyet ḳılıpdurlar kim İbrāhīm ṣalavātüʾr-raḥman ʿaleyh Ebū-ḳubeys taġıġa (6) çıḳtı ḳıçḳırdı kim "yā eyyüʾn-nās ḥac ḳılınġızlar ḫudāyınġızlarnıñg öyini", ḫudā taʿālā bu (7) nidānı maşrıḳdın tā maġrib heme ḫalḳġa eşittürdi ḥattā henüz vücūdġa kelmegenler kim ḥac ḳılmaḳġa (8) taḳdīr ketip irdi.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿülün

Ġam vādīsiġa ḳoydı ḳadem bī-ser u pālar

Ṭavf-ı ḥaremiñgni ḳılaban barçası ārmān

(9) Lebbeyk diseñg kaʿbe-i vaṣlıñgnı tilerler

Küyuñg ʿarafāt üzre yüz ḳāfile cān

Ve atasıdın ruḫṣat alıp deryā yolıġa (10) kirmekni irāde ḳıldı ve cemʿ-i mülāzimler birle kimege kirdiler her felekniñg uluġluḳı aldıda felekler (11) kiçik körünür irdi ve āsmānnıñg toḳuz ṣafḥası her sefīneniñg yaruḳı berāberide muḫtaṣar[1337] maʿlūm bolur irdi (12) ve yıġaçdın etken öylerde kim türūsları tüben ve törkükleri yuḳarı durur (13) olturdılar ve ayaġsız aṭlar kim yerge basmay yörürler aña minip[1338] cılavın yel ilige berdiler.

(14) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ay kibi sevr burcını eylep mekān

Boldılar sitāre yañglıġ revān

Ve endek furṣatda bisyār (15) ve meṣāfnı ḳaṭʿ ḳıldılar Mekke-i muʿaẓẓamage yetip ḥac lāzımların ve erkānların becāy keltürdiler ḥażret-i [241a] (1) nübüvvet-penāh ve

[1336] T289b-6
[1337] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T290a-1
[1338] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T290a-3

humāy āşiyāne [1339]"لِي مَعَ اللهِ" sulṭān-ı taḫt-gāh risālet-i bār-gāhı ʿizzet ü celālet ve ol şeh-süvār-ı (2) kerem-ʿinān kim alıp idi toḳuz felek kūyından üzengüge baġlıḳ şefāʿat-ḫāh bā-vefā Muḥammed Muṣṭafā (3) ravża-i muḳaddesi āsitān-būsluḳıġa müteveccih boldılar dağı ol şerīf bosaġanıŋ̑ būse-i saʿādetin (4) taptılar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ey bosaġaŋ̑ būsesi maḳṣūd-ı cān dil durur

Ārzūġa yetmeyin ölmek besī müşkil durur

(5) Ve ol cānibdin Ḫorāsān ḳāfilesi birle Baġdād sarıdın kildiler Baġdād pādişāhı ve anıŋ̑ (6) kelişidin ḫaber tapıp allıġa çıḳtı ve bisyār iʿzāz u keremler birle keltürüp şehrge (7) tüşürdi menzil ve firāvān ʿulūfe müheyyā eylep ne-çend zamān turġuzdı ve şeh-zāde yol (8) rencidin āsūde boldı irse öz yurtuġa yörmek ḳaṣdın ḳıldı ve melīk-i Baġdādīġa {tuḥfe}[1340] dip bisyār pīşkeç (9) meblaġ birle bir ḫıṭāyī kenīzek berdi yolġa revān boldı. Baġdād sulṭānı anı uzatıp ordasıġa yanıp tüşti (10) buyurdı kenīzekni ḫāżır ḳıldılar ḳarap irdi ve ṣūretī kördi kim fıṭrat naḳḳāşı (11) vücūd levḥiġa andaġ zībā naḳşnı çekmep irdi ve fikret közi ḫayāl ṣafḥasıda ol yaŋ̑lıġ raʿnā (12) şeklni körmep irdi dil-keş zülfi fitne kemendi birle ʿālemni zencīrge alıp irdi ve cihān-tāb (13) ay menzilidin tüşüp anıŋ̑ pīşānesi aldıda başın secdege salıp irdi ve ḫūblarnıŋ̑ (14) kec daʿvāların ḳaşı kirişmesi ferāmūşluḳ tāḳıġa taşlap irdi ve zāhidlerni mest (15) közi ḫırḳa-pūşluḳ ṣavmaʿasıdın bāde-nūşluḳ maḥallesiġa başlap irdi.

Naẓm

fāʿilātün mefāʿilün fāʿlün

[241b] (1) Ṭalʿatı āf-tāb-ı ḫāver idi

Lebi sözi nuḳl [u] şeker idi

Ḳāmeti rāst-bīnġa baḫt-ı bülend

Ḫam-ı zülfi köŋ̑lige ḥalḳa kemend

(2) Sözidin ḳand ḳaldı teng içre

Lebleridin ʿaḳīḳ seng içre

[1339] Allah ile birliktelik anı…
[1340] T290a-11

Ve ol serv-i āzād ḫırāmānın körmek birle Baġdād (3) melīkiniñ köñli birle ayaġları ḥayret lāyıda ḳaldı ve mey-gūn lebiniñ çāşnīsi anı bādesiz mestlik (4) ve ḫarāblıḳġa saldı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Köñgül mülkini ʿışḳınġnınġ sipāhı köp ḫarāb etti

Bu miḥnet-keşge bilmes-men ki (5) dağı ne belā yetti

Sulṭān ketken köñgülni ḳolıġa keltürmekke çendān kūşiş ḳıldı velī saʿy hīç (6) yerge yetmedi ʿışḳınıñ otıġa kār-fermāy ʿaḳlı her-çend naṣīḥat suyın ḳoydı hīç sūd etmedi.

(7) **Ḳıṭʿa**

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bu feryād u fiġānnı taşlamas-men ṭaʿneler birle

Ki derd-i ʿışḳ derdī kim melāmet birle basılmas

Ve kenīzek (8) birle ʿişret tutup raʿiyyet memleket ġam-ḫ̆ārlikin be-yek-bāre ferāmūş ḳıldı her vaḳt kim pādişāh (9) lehv ṭarābıġa meşġūl bolsa <ve> ʿūd u çeng naġamātıġa ḳulaḳ salıp ve dād-ḫ̆āhlarınıñ nālesin eşitmese endek (10) zamānda memleket ara pitne vü fesād peydā bolup ḫalāyıḳ ara emniyet ḳalmadı işleri ıżṭırābġa encām tapar.

(11) **Ḳıṭʿa**

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün fāʿlün

Tüşer tecemmülidin pādişāh-ı nādān kim

Ferāġ-ı lehv laiʿbler bile keçürdi maʿāş

Ṭarab sitāresiniñ burcı (12) bolġan ol mizān

Tenezzül etküsidür anda bolġanıda ḳuyaş

Neçend zamān bu ḥāl birle ötti irse devlet erkānı (13) melīkniñ bu bī-pervālıḳdın tenglikke ḳaldı ve vilāyet ve mużṭarib[1341] körmek birle hemeleri niyāz ḳolların (14) açıp kūşe-nişīnlerġa müteveccih boldılar ve dervīşler bāṭınlarıdın duʿā tilep pādişāh

[1341] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T291a-1

ḥālı- (15) nıñg ṣalāḥıġa neẕrler atadılar āḫır bī-ġaraż duʿāları icābetke yetip bir kiçe pādişāh tüşide **[242a]** (1) kördi kim bir kimerse añga aytur.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

Ey şāh-ı velāyet sañga bolmas mu soraġ

Ne dirsen ki ikin tañgla soraġ (2) etken çaġ

Ne işdür kim ḳoluñgġa alıp bu bī-çāreler mühimlerin naẕarıdın salıp-sin imdi yavuḳ- (3) dur kim işiñg iligdin barġay, devletiñg ayaġıdın yıḳılġay ḳopġıl burunḳı işiñgde bolġıl.

(4) **Mıṣrāʿ**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Verne her fitne ki körgey-sin özüñgdin körgil

Pādişāh bu vāḳiʿa heybeti birle uyḳudın uyġandı (5) ġusl ḳılıp tevbe ve istiġfārġa meşġūl boldı raʿiyyet aḥvālınıñg ġamını yep dād-ḫ̆āh sormaḳġa müstaʿid (6) bolup ḥükm ḳıldı kim imdi kenīzek meniñg ṣoḥbetimde bolmasun ve egerçi anı bir nefes körmese ārāmı yoḳ irdi (7) ammā ḫudā-yı taʿālānıñg ʿuḳūbeti ḳorḳınçıdın ve pādişāhlıġı zevāl tapışınıñg ḫavfıdın nā-çār kenīzekniñg (8) derd-i firāḳıġa rıżā berdi. Ve çūn iki üç kün ṣabr ḳıldı irse bir kiçe kenīzekke hem melīk ṣoḥbeti- (9) niñg sevdāsı ġālib keldi özini pādişāhnıñg bār-gāhıġa aldı sulṭān kördi kim gülistān şeḥr nesīmidin (10) açılıp ḫırāmān yetti ve semen sünbüllerініñg ʿıṭrı cān dimāġı deh-bār ḫoş-būy etti.

Naẕm

fāʿilātün mefāʿilün feʿilün

(11) Baḳıban kördi ṭurfe ḫarman gül

Semen üzre beneşfe sünbül mūy

Ṭurferaḳ kim iki nergis cādū

İşleri (12) mestlik bile uyḳu

Melikniñg işi sevdā ġāretiġa yene bardı ve ʿaḳl dünyesini ʿışḳ leşkeri (13) yene tārāc eyledi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yetti ʿışḳ yene dīvānelıḳım keldi pīş

Dil ü cānımġa dağı ġamze otı urdı nīş

Bār-ı (14) diger ne-çend kün cemālıġa şīfte ve zülf ḫālıġa[1342] firīfte bolup anıng birle ʿişret tüzdi diger (15) bāre ġayb münhīleri lā-rayb işāretī birle ṣalāḥ yolıġa indediler özige aydı kim bu belānı muṭlaḳ **[242b]** (1) defʿ ḳılmas derdimge ʿilāc tapmas, pes yasavulġa fermān ḳıldı kim bu kenīzek yarlıġ eşitmeyin bār-gāhġa (2) özi kelipdür alıp barıp deryāġa taşlaġıl. Yasavul kenīzekni alıp çıḳtı ve endīşe ḳıldı kim bu melīkning (3) maḥbūbesidür şāyed kim tang̃la peşīmān bolup mendin sorġay hīç andın yaḫşıraḳ irmes kim munı saḳlaġay-men (4) pes öyide pinhān ḳıldı ḫaberin kişige aytmadı tā bir kün ötmeyin pādişāh bu işdin ġam-nāk boldı defʿ-i melāl üçün (5) ḳadr-ı şarāb nūş ḳılıp irdi mest bolup ilhām-ı ġaybīni ferāmūş ḳıldı yār-ı dil-firīb anı bī-şekīb ḳılġaç (6) yasavulnı ḳatıġa ḥāżır ḳıldı ve andın dil-dārınıng ḫaberin sordı ve tehdīd birle aydı kim eger (7) bu kiçe anı öltürmeseng sang̃a ʿuḳūbet lāzım ḳılġum durur yasavul aydı anı deryāġa taşlap irdim (8) tā boġatıp balıḳlarġa yem bolġandur ammā bu {sözleri}[1343] maʿḳūl maḳbūl tüşmedi kördi kim sulṭān teʾkīdi bu bābda ḥaddın (9) ziyādedür nā-çār ol māhnı bār-gāhġa ḥāżır ḳıldı bār-ı diger neşāṭ tüzüp ʿişret esbābın (10) müheyyā ḳıldılar.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilü faʿlün

Şükr imdi ki bizge yār boldı peydā

Cām-ı mey-i ḫoş-güvār boldı peydā

Gül ḥāżır olup tiken yoḳaldı

(11) Barı ḳış ketti nevbahār boldı peydā

El-ḳıṣṣa şāh bu kenīzekni üç nevbet öltürmekke ḥükm yörütti yasavul öz (12) ḳorḳınçıdın anı öltürmeyin pinhān saḳladı memleket mühimleri tamām muʿaṭṭal boldı sulṭān (13) bildi kim bu belā çāresin özidin bölek kişi ḳılaʾlmas.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1342] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T291a-15
[1343] T291b-11

Kelmegey özge kişiniñg ḳolıdın

Yā özüñgge (14) çāre özüñg ḳılmasañg

çūnkim her kişige fermān bolsa āḫırıdın endīşe ḳılıp öltürʾelmes anıñg kūşişiġa (15) özi muḳayyed boldı bir küni ḳaṣr üzre turup deryā temāşāsın ḳılur irdi kenīzek anda ḥāżır {boldı}[1344] uşol **[243a]** (1) ilhām-ı {ilāhī}[1345] kim añga mükerrer bolup irdi ḫāṭırıġa keçürdi özige aydı vaḳtdur kim bu kenīzekni (2) öltürgey-men egerçi bī-günāhnıñg ḳanın gerdenimge alur-men ammā yüz miñg köñgüller kim bu cihetdin (3) ḳanda ġarḳdurlar heme necāt sāḥiliġa çıḳar ve her-çend kim bu kenīzek mañga cān durur velī (4) raʿiyyetler ḫāṭırlarıdın mülāḥaẓa ḳılmaḳ andın obdān. Pes kenīzekke işāret (5) ḳıldı kim mañga yavuḳ kelgil bu kimeni temāşā ḳılġıl kenīzek şād u ḫurrem keldi irse melīk anı tutup (6) deryāġa taşladı. Bilgil kim pādişāhlarnıñg muḳarrebliki uşbu yañglıġ çarlamaḳ ez-berāy yaratmaḳ (7) kötermek yene yerge çalmaḳ semrütmek yene öltürüp yemek bisyār teʾessüf ve nedāmet iẓhār ḳılıp ḫalāyıḳġa anı (8) özi yıḳılġan maʿlūm ḳıldı buyurdı tā anı sudın çıḳarıp defn ḳıldılar taʿziyet tuttılar (9) ve {sulṭān}[1346] mülk ṣalāḥı üçün öz cānānesin öz ḳolı birle bī-cān ḳıldı.

Mıṣrāʿ

müstefʿīlün müstefʿīlün müstefʿīlün müstefʿīlün

Bir maṣlaḥatnı közleben yüz ḫūn (10) ḳılurlar şāhlar

Bu meṣelni añga kiltürdüm tā melīk bilgey kim bir cānnı ʿazīz mūnis tutmaḳdın (11) raʿiyyetler riʿāyesin közlemek ḫūbraḳ durur ve miñg cānnı aġrıtḳanıdın bir tenni cānsız (12) ḳılmaḳ ṣalāḥġa münāsib irür. Bu debdebe birle kām-cūynıñg ġażabı otı şuʿlesi örledi ferīse (13) ḳatıġa peyġām iperdi[1347] kim bu günāhġa {ne}[1348] ʿözr aytur, ferīse bī-günāh üçün anıñg muḳābeleside dürüşt (14) cevāb berdi ve aytıpdurlar kim her kişiniñg ḳolı ḳısḳadur tili uzundur.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün mefāʿilün faʿ

Bī-günehler dilīr (15) bolmışlar

[1344] T292a-3
[1345] T292a-3
[1346] T292a-10
[1347] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T292a-15
[1348] T292a-15

Kām-cūynıṉg ʿunf-āmīz sözin eşitip aṉga fitne-engīzler ḫoş-āmedler ḳoşup **[243b]** (1) ġażabı ḥaddın aştı ve aradaḳı ʿahd riştesin üzdi ve peymān şīşesin uşattı ferīseni öltürmekke (2) ḥükm ḳıldı. Bu ḫaberni kām-cūy anası[1349] eşitti ve bildi kim aşuḳupdur ṣabr taḥammülni ber-ṭaraf ḳılıpdur (3) özi birle endīşe ḳıldı ve aydı ferzendim ḳatıġa batraḳ barġay-men ve anı naṣīḥat birle şeyṭān vesvesesidin (4) ḳutḳarġay-men çūnkim her vaḳt pādişāhlarnıṉg ġażabı kilse olarġa şeyṭān[1350] musallaṭ bolur ve her (5) işni ḫ̆āhiş ḳılur olarnı aṉga buyurur ve ḥadīṯde[1351] "إِذَا اسْتَشَاطَ السُّلْطَانُ تَسَلَّطَ الشَّيْطَانُ (6)" yaʿnī "her vaḳtı kim açıġlansa pādişāh aṉga ġālib bolur şeyṭān."

Beyt

feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Ġażabıṉg boldı kār-ı şeyṭānī

(7) ʿāḳıbet mūcib-i peşīmānī

Burunraḳ cellād ḳatıġa kişi iperdi[1352] kim sāʿatī öltürmeyin tevaḳḳuf ḳılsun (8) tā men oġlumġa söz aytḳay-men ve kām-cūy sarı keldi {ve aydı}[1353] kim ey ferzendim eşittim kim ferīseni öltürmekke (9) buyurup-sin anıṉg günāhı ne turur. Kām-cūy ṣūret-i ḥālnı beyān ḳıldı anası[1354] aydı kim ey oġlum (10) özüṉgni ḥayret bādiyeside serger-dān ḳılmaġıl ve ʿafv iḥsān meşrebidin bī-behre ḳılmaġıl (11) büzürgler aytıpdurlar kim sekiz nemerse sekiz nemersege baġlıḳ durur; ḫatunlar ḥürmeti iri birle, (12) ve balanıṉg ʿizzeti ata birle, şākirdniṉg dānişi üstād birle ve leşker ḳuvveti ser-dārı birle, zāhidler (13) kerāmeti taḳvā birle, ve raʿiyyetler imīnlıḳı pādişāh birle ve pādişāhlıḳ işiniṉg niẓāmı ʿadl birle (14) ve ʿaḳl revnaḳı ʿaḳl āgāhlıḳ birle. Ve bu bābda iki nemerse ʿumde durur biri tābiʿlerniṉg aḥvālın (15) yaḫşı bilmek ve bir birlerige öz ḳadr hüneriġa baḳa terbiyet ḳılmaḳ ve yene biri ol kim eger olardın **[244a]** (1) biri yeneniṉg bāreside yaman {söz}[1355] aytsa anı bāver ḳılmaġay, çūnkim muḳarreblerġa ʿādetdür hemīşe (2) bir birlerini bühtān ḳılmaḳ ve eger pādişāh bularnıṉg saʿy ve ġammāzlıḳıġa taṣdīḳ ḳılsa andın keyin aṉga (3) hīç kişi iʿtimād ḳılmas andaġ bolur kim bī-günāhlar belā girdābıġa tüşer ve kīne-kārlar necāt sāḥilide (4) imīn ve selāmet yörürler.

Beyt

[1349] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T292b-4
[1350] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T292b-6
[1351] Sultan hiddetlendiğinde ona şeytan musallat olur. H. , Heysemi, **Mecmaü'z-Zevaid**, V, 238.
[1352] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T292b-9
[1353] T292b-11
[1354] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T292b-12
[1355] T293a-3

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tutḳusı bī-günāhlar zindān

Yörgüsidür be-günehlıḳ il çendān[1356]

(5) Ve munıng netīcesi ol bolur kim ḥāżırlar ʿamel ḳabūlıdın perhīz iterler ve ġāyibler ḫıẕmetidin (6) kāhillıḳ ḳılurlar pādişāhlar ḥükmleri teʾḫīr tapar ve {bu}[1357] sebebdin salṭanat erkānıġa ḫaleller (7) yeter ve żararlar peydā bolur.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Eşitme-sin ġaraż-gūynıng sözini

Ki andın yeter mülk-i dünyeġa şikest

(8) Çaḳımçılarnı ger eyleseng ser-bülend

Ḳılur ʿāḳıbet cāhıngnı pest

Ḥased ehliġa rām bolġan kişi

Yetelmes uluġluḳ (9) devāmıġa dest

Kām-cūy aydı men ferīsening ẓāhir ḫıyānetin ẓāhir ḳılmayın ḥükm ḳılmadım ve günāhını (10) şübūtıġa yetkürüp ölümġa buyurdum. Anası[1358] aydı yaḳīn {bilmey}[1359] mizācıġa taġyīr bermek pādişāhlarġa revā (11) irmes ve andın ḫıyānet ẓuhūrġa keldi dirsen bu henüz şübhe ve revā irür vaḳtā kim iş yüzidin (12) perde tüşse ḥaḳīḳatı maʿlūm bolġusıdur bāyestī kim ol nā-maʿlūm günāh birle angа bühtān ḳıldı- (13) lar bolġay angа ġażab körgüzmegey irding ve ḳılġan ḫıẕmeti ve iḫlāṣını yād ḳılġay {irdüng}[1360] nādān- (14) larnıng sözi birle dānālarnı siyāset maḳāmıda tutmaġay irding.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

(15) Süfle yetkürmes kişini kāmġa

Ḫas yörütmeydür çibinni cāmġa

[1356] T293a-8 yörgüsidür kīnelik il ḫandān
[1357] T293a-10
[1358] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T293a-12
[1359] T293a-12
[1360] T293a-15

Ḥīleler ḳılġusıdur nādān kişi

Tā keyin kelgey mu dip dānā işi

[244b] (1) Ey ferzend her işi kim utru kelür anda dūr-endīş ʿaḳlnı ʿādil ḥākim kāmil mümeyyiz bilmek kerek ve ādemī- (2) niṉg cevheri ve ʿaḳl ṣāflıġı birle ʿazīz durur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿAḳl-ı dāniş her kişige bolsa yār

Ol tapar il{ni}[1361] (3) <anıṉg> içide iʿtibār

Ve ferīseniṉg devletiṉgde andaġ kişi bolup irdi igiz mertebe ve ʿazīz pāye tafıp irdi (4) ve meclislerde anı yaḫşı ṣıfatlar birle yād ḳılur irdiṉg ve ḫalvetlerde anıṉg birle rāz aytışur irdiṉg (5) imdi saṉga lāzımdur kim özüṉgniṉg sözin bozmaġay-sin ve özüṉg etken ʿimāretni vīrān (6) ḳılmaġay-sin, hem özüṉg ve hem anı ḫalāyıḳ ara bed-nām ḳılmaġay-sin öz ḥālıṉg ve ḳudretiṉgġa baḳa (7) anıṉg işini yaḫşı teptīş ve tahḳīḳ eylegey-sin tā kim ʿaḳl meẕhebide maġrūrluḳ bolmaġay-sin (8) ve ʿāḳiller ḳatıda töhmetdin yıraḳ ve ʿaḳlġa yavuḳ irmes kim ol diyānet itekin ḫıyānet otıġa[1362] ālūde ḳılmas (9) ve men bilür-men ḥırṣ ve şirret anıṉg veraʿ ve ḳanāʿatige ġālib kileʾlmes ve müddetī kim ferīse bu dergāhda mülāzim durur (10) goşt yigen irmes ve andın ilgeri hem goşt yemek ve ḥayvanātġa īzā yetkürmek anıṉg köṉglide bolsa (11) irdi bu pāk-dāmenlik birle meşhūr turmas irdi belki bed-nāmġa ḳalur irdi.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün faʿlün

Oçaḳda (12) ot ki köyer çıḳḳusı tütün andın

Ve ġālib gümānım ol ki goştnı ferīse öyide düşmenler ḳoydı bolġay (13) ve mundaġ mekrler ḳılmaḳ ḥased ehlidin ʿaceb irmes çūnkim ḥāsidlerdin kimerseler bolurlar kim kişige (14) īzā yetkürmek üçün özlerini ölümge rıżā berür ol ḫ̆āce dik kim özini ḳulıġa buyurup öltürti. (15) Kām-cūy sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Anası[1363] aydı kim Baġdād şehride kimerseī bar irdi kim beġāyet **[245a]** (1) ḥasūd ve anıṉg hem-sāyesi bar irdi kim ṣāliḥ ve civān-merd ve müddet-i medīd kündüzni rūze birle şāmġa ve kiçeni (2) namāz birle seḥerġa ular irdi.

Beyt

[1361] T293b-4
[1362] T293b-11 Ḫūnıġa
[1363] T294a-5

fāʿilātün feʿilātün faʿlün

Bendelıġ kūşedin tutup irdi

Ḥaḳdın özgeni unutup irdi

(3) Baġdād ehli heme a‍n̄ga iʿtiḳād baġlap kelür irdiler ve yaḫşı naḳdīneler ve ḳıymet-bahā metāʿlarnı keltürüp (4) niyāz-mendlik ḳılur irdiler ve meclis ve maḥfillerde uluġ kiçik ḫalāyıḳ anı yaḫşı ṣıfat birle yād (5) ḳılur irdi ol ḥasūd bu cihetdin uşol pākīze merdge ḥased iltür irdi ve türlüg (6) ḥīleler birle a‍n̄ga ḳaṣd ḳılur irdi ammā her mekr oḳı kim tezvīr yayıdın atar irdi anın‍̄g ṣalāḥı (7) siperige kār kelmes irdi āḫır bu muʿāmeledin tenglikke kelip dermānde boldı irse bir ḳul (8) satıp aldı a‍n̄ga yaḫşı terbiyet ve nevāziş ḳılıp bārhā aytur irdi kim ey oġlum seni bir maṣlaḥat üçün (9) perverīş eyler-men ve bir uluġ mühim üçün terbiyetin‍̄gni ḳabūl ḳılur-men ümīd-vārdur-men kim kön‍̄glümni (10) bu ġam yükidin ḫalāṣ eylegey-sin ve bī-zamān ḫāṭırımnı bu endūh şuġlıdın fāriġ itkey-sin (11) köz yaşımnı saḳlarım anın‍̄g üçün kim otumnı bir kün öçürgüsidür. Müddetī mundaġ ötti irse (12) ḳul bir kün ḫ̆ācesidin mundaġ ḥadsiz şefḳatler bāʿiṣidin sordı ve aydı kim ey ḫ̆āce bu türlüg (13) nevāzişler kim bu bende bāreside körgüzdün‍̄g anı ḳāṣır til şerḥ eyleʾlmes ve gün-ā-gün (14) niʿmetler ve merḥametler kim bu bī-çārege żiyāfet ḳıldın‍̄g hīç tavṣīf ve beyānġa sıġmas.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Yosun kibi yüz (15) til çıḳarıp min‍̄ge velīkin

Niʿmetlerin‍̄giz şükrni men kim aytaʾalmam

Kön‍̄glümde keçürür-men kim bu iḥsānġa cān- **[245b]** (1) sipārlıḳ ḳılġay-men. Ḫ̆āce bildi kim ḳulnın‍̄g hevā-dārlıḳġa ve ḥaḳ-güẕārlıḳġa meyli bar kön‍̄gli (2) rāzının‍̄g aġzın açtı ve aydı bilgil ve āgāh bolġıl kim bu hem-sāyedin bisyār elem-nāk (3) ve andın her sāʿat cānımġa ḥased otı tutaşur ve tiriklikimni münaḳḳaş ḳılur ve anın‍̄g ġuṣṣası birle cānım- (4) dın toydum ve ʿömrümdin bī-zār boldım ve a‍n̄ga żarar yetkürmek üçün ḥīleler engīz (5) ḳıldım velī biri sūd bermedi ve san‍̄ga anın‍̄g üçün terbiyet taḳviyet ḳıldım kim meni bu ġam yükidin (6) ḫalāṣ eyler dip ve meni bu kiçe hem-sāye ögzesigeçıḳarġıl anda başımnı kesgil yolın‍̄gnı tutġıl tā kim (7) irte meni anın‍̄g sarāy ögzeside cerāḥatlıġ tapsalar herāyīne ḳanım töhmeti ve cānım ḳıṣāṣı (8) a‍n̄ga bolur başın ölümge mālın tārācġa anda iperür-men eger bolmasa bārī il iʿtiḳādı niyāz ve ṣalāḥ (9) şöhreti ḫalḳ arasıdın yoḳalur ve yene veraʿ ve zühd lāfın uralmas bu daʿvā-yı maʿnā anın‍̄g ḥaḳḳıda rāst (10) kelür.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḥaddın aşurdı zāhid fısḳ-ı pinhānnı körüp

Perdesin taşlaġıl yarıp ki bolsun āşikār

Ḳul aydı ey ḫ̆āce (11) bu söz ve bu sūd fikridin ötkil bu işiñg çāresin özge yosun birle ḳılġıl ve eger murādıñg zāhidni yoḳ etmek (12) bolsa men anı öltüreyin ve köñglini andaġ fāriġ eyleyin. Ḫ̆āce aydı ol endīşe dırāz durur ve iḫtimāli bar kim (13) sen ḳudret tafıp öltürgünçe tevaḳḳufġa tüşkeli ve mundın ziyādege {teʾḫīrge}[1364] ṭāḳatım yoḳ durur, imdi (14) ṣabrım ḳalmadı ḳopġıl bu ḫızmetni becāy keltürgil ve eger meni ḫoşnūd ḳılur irseñg ḳoluñgġa āzādlıḳ (15) ḫaṭṭı bereyin ve hem bir ḫışt altun ʿaṭā ḳılayın kim ḳalġan ʿömrüñgni anıñg birle ferāġatda keçürgil. Ḳul aydı [246a] (1) ey ḫ̆āce hīç ʿāḳil seniñg ḳılġan fikriñgni ḳılmas çūnkim ölüp düşmenniñg belā içre bolmaġıdın (2) ne fāyide ḥāṣıl ve sen ḥużūr u āsāyişde bolup düşmen belāġa girif-tār bolsa kim anı körmek birle sañga sürūr (3) ḥāṣıl bolġay irdi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger çemende bolmasam güller açılġandın ni sūd

Būsitāndın ketken irsem servidin ni[1365] (4) fāyide

Ve ḳul mundaġ çendān sözlerni der-miyān ḳıldı irse ḫ̆āceġa hergiz maʿḳūl tüşmedi Ve çūn (5) kördi kim ḫ̆āce rıżāsı andaġdur nā-çār {anı}[1366] zāhidniñg ögzesige alıp çıḳıp başın gird-ā-gird kesti ve ḳul (6) āzādlıḳ ḫaṭṭını ve bir ḫışt altunnı alıp İsfahānġa ketti. Ve bed-niyet ḫ̆āceni ögzede ölüg kördiler (7) irse bī-çāre zāhidni baġlap zindānġa saldılar çūnkim zāhid ḥāsidni öltürgeni güvāh birle ṯābit bolmadı (8) ḳışāṣ ḳılmadılar ve ol şübhedin çıḳıp {benddin}[1367] ḫalāṣ tapmadı bir neçe vaḳt şundaġ girif-tār ḳaldı. Ḳażārā (9) Baġdād sūdā-gerleridin biri ticāret üçün İsfahānġa barıp irdi ḳulnı anda kördi ve ḳul hem (10) anı tanup ḳatıġa keldi ve andın ḫ̆ācesiniñg ehl-i evlādın sordı ve her cānibdin sözleşür (11) irdiler bu eṣnāda zāhiddin söz çıḳtı ḳul aydı kim ol bī-günāh bāreside ʿaceb sitemī[1368] ötüp durur (12) ve ḥālān ki ḫ̆āceni öz fermānı birle men öltürdüm. Ol merd-i ṣāliḥ bu işimizdin bī-ḫaber irdi. (13) Sūdā-ger cemʿini bu ḳulnıñg iḳrārıġa güvāh ḳıldı Baġdādġa kelip bu

[1364] T295a-5
[1365] +ni tekrar yazılmış.
[1366] T295a-11
[1367] T295b-1
[1368] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T295b-6

ḥādiṣe ṣūretin ve ḥāsid aḥvālı (14) keyfiyetin ḫaber berdiler irse zāhid ḫalāṣ bolup ölgen ḥasūdnıñg rūḥı ḫalāyıḳ ara laʿnet oḳıġa (15) nişāne boldı ve zāhid bu ṭaʿne mażmūnın kim fāżıllarnıñg birleridin durur ḥāl tili birle aytur irdi kim:

[246b] (1) **Ḳıṭʿa**

mefʿālü feʿilātün mefʿālü feʿilātün

Efsūn demini tīz ḳılıp neçe ḥāsidī

Tezvīr kūresini mañga köp ḳızıttılar

Taş dik bağırlarını (2) bilürler yasap

Heme ḳatlim peydā ḫançer kemīnni ittiler

Āḫır yaman ʿamellerige tafıban {añga}[1369] cezā

Her birleri (3) bir özge belā birle kettiler[1370]

Ve bu meṣelni añga keltürdüm tā bilgey-sin ḥased ehlidin ne işler kelür (4) özlerige mundaġ ḳılur bolsalar maʿlūm durur kim özge kişige neler ḳılurlar (5) ve ḫıẕmet-kārlarıñg kim ḥālā ferīsedin pest irürler burun bülend mertebede irdiler ve eger anıñg (6) bāreside mekr ve endīşe ḳılġan bolsalar ve mertebesidin tüşürmek üçün ġadr-engīz etken (7) irseler yıraḳ irmes. Pes aşuḳmaġıl ve ṣabr ḳılġıl bu işde yaḫşı teʾemmül itkil ve anıñg tedārükin (8) öz uluġluḳuñgġa baḳa ḳılġıl ve bu kün siyāset cılavın tısañg ve teʾennī ḳılsañg tañgla maʿlūm bolur kim (9) günāhī bar irken veyā yoḳ. Ol ḫıyānet andın öt{me}[1371]gen bolsa öz ḥaḳḳıñgda merḥamet ḳılġanıñg bolur (10) nā-ḥaḳ ḳannı gerdeniñgge almaġan bolur-sin ve eger ol iş andın ṣādır bolġanı muḥaḳḳaḳ bolsa öltürmekke (11) iḫtiyār ol zamān bāḳī durur.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tirikni her ḳaçan öltürse bolġay

Ölügni kim velī tirgüzse bolmas

(12) Kām-cūy anası[1372] naṣīḥatın yaḫşı eşitti irse bildi kim ol pendī irür dil-pesend ve mevʿiẓe irür sūd-mend siyāsetidin (13) toḫtap buyurdı tā ferīseni ḥāżır ḳıldılar ve anı ḫalvetke indep aydı kim: Ey ferīse men mundın (14) ilgeri hem seni sınar āzmūde

[1369] T295b-13
[1370] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T295b-13
[1371] T296a-6
[1372] T296a-10

ḳılıp irdim ve yaḫşı evṣāfıñ ve pāk-dāmenlikiñ maʿlūm bolup irdi (15) ve ḥālā hem düşmenleriñ sözleridin seniñ arıġlıḳıñnı rāst dürüst bilür-men, yene öz ornuñda [247a] (1) bolġıl ve bühtānlarnı saña yaḳtılar andın köñlüñde ġubār tutmaġıl elem-nāk bolmaġıl. Ferīse aydı (2) ey melīk egerçi sen maña ʿināyetler ve merḥametler ḳılur-sin ammā bu iş taḥḳīḳın ḳılıp ġavrıġa yaḫşı (3) yetmes-sin, men hergiz bu töhmet külfetidin çıḳmas-men. Ve eger munı teftīşlep ḥaḳnı bāṭıldın ayırsañ saña (4) iḫlāṣım artıp ve naṣīḥat-güyluġum ziyāde bolġusı durur ve özge mülāzimler hem iʿtiḳād baġlap (5) ʿaḳīdeleri artar, bilür-men kim işim maṣlaḥatı ve rūzgārım ṣalāḥı bu ḥādiṣe üzre durur.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün

(6) Ger ṭaʿne urar ḥāsid ġam yemegey-sin ey dil

Şāyed ki saña andın köp menfaʿatı yetkey.

Kām-cūy aydı bu ḳażıyyeni (7) ne ḥīle birle taḥḳīḳ etse bolur ve anıñ ġavrıġa neçük yetse bolur. Ferīse cevāb berdi kim cemāʿatī kim maña ittifāḳ (8) ḳıldılar olarnı ḳatıñġa ḥāżır ḳılġay-sin ve bu mācerānı her birleridin bölek istifsār etkey- (9) sen bu teptīşge özüñ meşġūl bolmasañ rāst ve ġalaṭdın ayrılmas ve rāstnı özüñge aytsalar (10) kerek, eger könmeseler ḳorḳotup köndürse bolur ve eger anıñ birle maḳṣūd ḥāṣıl bolmasa vaʿdeler berip ümīd-vār (11) eylep ḥaḳ yüzidin şübhe niḳābın köterse bolur tā bu ṭarīḳa birle meniñ diyānet pāklıġım ḫadem ü ḥaşemġa (12) rūşen bolġay.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlün faʿ

Her rāzī ki tün perdeside pinhāndur

Kündüz bolsa barçaġa rūşen bolġay

Kām-cūy aydı (13) kim men ṣūret-i ḥālnı olardın siyāset ṭarīḳı birle taḥḳīḳ ḳılur-men ne ʿafv mülāṭafet birle. çūnkim sen dik (14) büzürg muʿtemed kişige ḥased yüzidin ḳaṣd ḳılġan kimerse bāreside ʿafv münāsib irmes. Ferīse aydı ʿuḳūbet (15) vācib bolġan kişi ḥaḳḳıda ʿafv eylemek ḫūb durur.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlün faʿ

Leẕẕet irür ki ʿafvda yoḳ inḳıyādda

Ve ḳolġa tüşüp **[247b]** (1) ʿāciz bolġan bī-çārenin̄g günāhın keçürmek hüner irür "اَلْعَفْوُ عِنْدَ اَلْقُدْرَةِ"[1373] yaʿnī "ʿafv ḳudret tapḳan (2) maḥalda zībā durur" bilmek kerek kim düşmenge ḳudret tapmaḳ uluġ niʿmet irür anın̄g şükr-güẕārlıġı ʿafv (3) ve iġmāżdın özge birle bolmas günā[h]kār üzre ḳādir bolġan irsen̄g anın̄g ʿafvın bu niʿmet şükri bilgil. (4) Kām-cūy ferīsenin̄g sözin işitti irse maḳālātının̄g ṣafḥalarıda rāstlıḳ āṣārın muʿāyene kördi ve ol (5) ṭāyife her birlerini ḳatıġa cüdā cüdā keltürdi ve andın ḥaḳīḳatnı sordı ve aydı her ḳaysın̄gızlar vāḳiʿa- (6) nın̄g rāstın aytur-sizler günāhın̄gızlar ʿafv suyı birle yuyulur ve hem pādişāh-āne inʿām ḳılur-men ve mundaġ (7) teptīşler ḳıldı irse baʿżıları iḳrār ḳıldılar ve baʿżıları hem żarūretde köndiler ve ferīsenin̄g (8) ḫıyānetsizlıġı gümān bulutı astıdın çıḳtı ve yaḳīn közidin şek ve ġubār köterildi.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

(9) Her kişinin̄g ḥālı maʿlūm oldı bu nīş ile

Kām-cūyġa anası[1374] aydı ey oġlum bu cemāʿatnın̄g günā[h]ların ʿafv ḳıldın̄g (10) yene olarnı siyāset tutmaḳın̄g revā irmes ammā bu bābda san̄ga tecribe ḥāṣıl boldı kim andın ʿibret alġıl (11) mundın keyin hīç çaḳımçının̄g efsānesin eşitmegil ve tā rūşen ve delīlsiz ġaraż ehlinin̄g sözlerin (12) bāver tutmaġıl ve kişinin̄g ʿaybıda söz aytsalar egerçi endek muḫtaṣar bolsa hem ḳabūl ḳılġuluḳ irmes çūnkim (13) az söz pāre pāre tola bolur ve kemālıġa yeter kim āḫır defʿ ḳılmaḳı müşkillikke tartar andaġ kim çeşmeler (14) suları cemʿ bolsalar uluġ deryā bolur andın kimesiz ötüp bolmas. Pes ġaraż-gūyluḳdın az ve tola (15) her söz kim ġarażge yetkürseler {anı}[1375] biʾl-kül defʿ ḳılmaḳ {kerek}[1376] tā kim anın̄g birle özgeler sözleri bir yolı defʿ bolġay **[248a]** (1) ve iş āḫırı fesādıġa yetmegey.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Çeşme suyı bağlanur bir pāre-i tofraġ ile

Baḥr bolġandın (2) keyin toḫtatsa bolmas taġ ile

[1373] Affetmek güç yettiği halde bağışlamaktır.
[1374] T297a-9
[1375] T297b-1
[1376] T297b-1

Kām-cūy aydı bu naṣīḥatnı ḳabūl ḳıldım ve bildim kim rūşen bolmayın kişini (3) töhmet-zede ḳılmaḳ ḫūb irmes. Ve anası[1377] aydı ey oġlum kişi kim sebeb-i ẓāhir bolmayın dostlarıdın (4) aġrısa uşol sekiz kimersedindür kim ḥükemā olar birle hem-ṣoḥbet bolmaḳdın ferhīz buyurupdurlar. (5) Ol kişi kim yaḫşılıḳ ḥaḳḳın bilmegey ve yaḫşılıḳ ḳılġanlardın minnet-dārlıḳ iẓhār etmegey, ikinçi (6) bī-bāʿiṣ açıġı kelgey ve ġażabı yavaşlıḳın basḳay, üçünçi uzun ʿömr körmekni cezm ḳılġay özini ḫāliḳ (7) ve ḫalḳ ḥuḳūḳların edā eylemekdin bī-ḥācet tutġay ve törtünçi işi bināsın ġadr ve mekr ḳoyġay (8) ve andın özge ʿamelni naẓarıda sehl bilgey, beşinçisi ol kim yalġan aytmaḳġa rāġıb bolġay, altınçı şehvet- (9) perestlik bāreside nefs riştesin uzun tutḳay ve hevā hevesni maḳṣūd ḳıblesi ve murād kaʿbesi (10) sanaġay, yetinçi ol kim bī-ḥayā ve bī-şerm ve bī-edeb bolġay, sekizinçi ol kişi kim kişiniñg ḥaḳḳıda (11) bī-sebeb bed-gümān bolġay bī-vech bī-delīl yaḫşılarnı töhmet-zede ḳılġay ve daġı bilip durarlar kim sekiz kimerse- (12) niñg hem-nişīnlıġın ve ülfetin ġanīmet bilmek kerek ol kimerse kim iḥsān şükrin özige lāzım tutġay (13) ve yaḫşılıḳ ḥaḳḳın bilgey, ikinçi ol kim muḥabbet riştesini rūzgār ḥavādiṣi yetken birle üzmegey, (14) üçünçi ol kim terbiyet ve mekremet ehliniñg taʿẓīmlerin vācib bilgey ve sözi işi birle {yaḫşı}[1378] cezā ve mükāfāt (15) yetkürmekniñg ḳaṣdıda bolġay, törtinçi ol kim ġaddār ve bed-kirdārlıḳdın yıraḳ bolġay, beşinçisi ol kim ġażab **[248b]** (1) vaḳtıda özin toḫtatmaḳġa ḳādir bolġay, altınçı ol kim seḫāvet şecāʿat ʿalemin āsmān evciġa kötergey (2) ve ehl-i ṭamaʿ maḳṣūdların ḳudreti barıça ḥāṣıl etmekniñg peyide bolġay, yetinçi ol kim şerm ve ṣalāḥın kūşiş (3) ḳılġay ve hemīşe edeb yolıda yörügey, sekizinçi ṣāliḥler ve pāk-dāmenlerniñg dostluġın istegey (4) ve fāsıḳlar ve bed-kirdārlardın yıraḳ bolġay. Her ādemī kim bu sekiz birle müttefiḳ ve mūnis bolsa ilgeriki sekizdin (5) ictināb eylep perhīz ḳılsa heme yaman ḫūyı yaḫşı ṣıfatke mübeddel bolup aḥvālı mizācı iʿtidālġa kelür çūnkim (6) sirke egerçi açıġ irür ammā ʿaselge ḳoşulsa turşlıġı {kitip}[1379] bisyār ʿilletke devā bolur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sirke dikdür- (7) sen ʿaselge ger ḳoşulsañg

Bolġa-sin renclerge nāfiʿ rāḥat-ı rūḥ-ı revān

Mürde-dillıḳ ḳılma ve cehd eyleben cānġa ḳoşul

(8) Hem-dem olsañg cān bile bolġuñg durur sen daġı cān

Ṣāf dillerġa mülāzimlıḳnı ḳılġıl ve sāye-veş

[1377] T297b-4
[1378] T298a-2
[1379] T298a-10

Āf-tāb dik bolġa-sin elbette meşhūr-ı cihān

(9) Kām-cūy bu vāḳiʿada anası[1380] mundaġ rāhberlik ve mihr-bānlıḳın kördi irse şükr-güẕārlıḳlar ḳıldı ve aydı (10) ey melīke-i zamān bu naṣīḥatıŋ bereketidin ḳaraŋġu yol rūşen ve nümāyān boldı ve āḫır bu imīn kāfī (11) ve kārvān-vāfī töhmetdin ḫalāṣ boldım ve hem maŋa her bir mülāzimler ḥālıdın āgāhlıḳ peydā boldı. El-ḳıṣṣa (12) kām-cūynıŋ ferīsege iʿtiḳādı burunḳıdın ziyāde boldı irse anı aldıġa çarladı ve aydı kim ey (13) ferīse bu töhmetni saŋa iʿtiḳādım artḳanġa bāʿiṣ bildim ve ḫāṭırıŋġa hīç sarı yol bermeyin (14) burunḳıdın hem manṣıbıŋda olturup işiŋ żabṭıġa meşġūl bolġıl. Ferīse aydı bu sözge iʿtimād (15) ḳılmas-men ve bu luṭf birle köŋlüm girihi açılmas çūnkim sen düşmen bühtānların bāver tuttuŋ ve baġlaġan **[249a]** (1) ʿahdlarnı üzdüŋ ve peymānlarnı uşattıŋ.

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

Ey köŋli ara būy-ı vefāyī yoḳ iken

Şeʾniŋde (2) seniŋ ġayr-ı cefāyī yoḳ iken

Sen düşmen ve dostuŋġa ḳılmadıŋ farḳ

ʿAḳlıŋda seniŋ nūr-ı ṣafāyī yoḳ iken

Kām-cūy aydı (3) mundaġ maʿnālarnı köŋliŋdin çıḳarġıl kim seniŋ ḫıẕmetiŋde hem taḳṣīr etmedi ve meniŋ ʿināyetimde daġı (4) ḳuṣūr bolmadı köŋlüŋni ḳavī tutġıl ve mühimiŋġa müteveccih bolġıl. Ferīse cevāb berdi kim.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

Her künde bölek başım ve (5) destārım yoḳ

Bu defʿa ḫod ḫalāṣ taptım ammā cihān ḥāsid ve bed-gūylar ḥasedidin ḫālī (6) irmes tā kim {sendin}[1381] maŋa ʿināyet yārdur olarda hem ḥased bāḳī ve ber-ḳarār durur bu mıḳdār birle kim sen sāʿīler (7) sözlerin bir defʿa eşitdiŋ maʿlūm ḳıldılar kim seni söz birle firīfte ḳılmaḳ āsān. Pes imdi (8) her laḥẓa bed-ḫˇāhlıḳ sözini saŋa yetkürürler ve araġa dağdağa salurlar ve her pādişāh kim (9) sāʿī ve şikāknıŋ bī-

[1380] T298a-10
[1381] T298b-9

tavaḳḳuf {güft ü gūyın}[1382] eşitür irse anıñg ḫıẕmetide bolmaḳ cān birle oynamaḳ bolur ve cān (10) {birle}[1383] oynamaḳ ʿāḳiler işleridin irmes.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

Her kün ni ki cān önmegüsi bu tende

Ve eger sañga (11) maʿḳūl tüşse men ʿamelni ḳabūl ḳılmaslıġım ʿözrin bir söz birle rūşen ḳılayın. melīk aydı ayġıl. (12) Ferīse aydı ey melīk seniñg bu ḥādiṣede mañga raḥm ḳılıp iʿtimād ve iʿtiḳādıñgnı ziyāde eylegeniñg (13) egerçi uluġ inʿām ve ʿaẓīm iḥsān durur ammā aşuḳḳanıñgdın ve tefaḫḫuṣ ḳılmayın mañga (14) siyāset eylegeniñgdin bed-gümān boldum ve ḥadsiz merḥametleriñgdin ve nihāyetsiz şefḳatlarıñgdın (15) ümīd üzdüm çünkim īn-heme terbiyetlerī kim mañga ḳılıp irdiñg bir laḫẓada żāyiʿ eyledigiñg ve endek **[249b]** (1) töhmet bile kim eger ṣubūtıġa yetse sehl nemerse iken mañga uluġ ʿuḳūbet buyurduñg ve pādişāh andaġ (2) kerek kim müşkil ḫıyānetni āsān ʿafv ḳılġay andaġ kim Yemen melīki yañglıġ yasavulnı uluġ günāhī turup (3) rüsvā ḳılmadı ve anıñg yaman kirdārını āsān kerem perdesi birle yaptı. Kām-cūy sordı kim neçük irken ol. (4) **Ḥikāyet**: Ferīse aydı keltürüpdürler kim Yemen vilāyetide pādişāhī bar irdi kim devlet ṣubḥınıñg (5) furūʿı pīşāneside māhir ve inṣāf envārı aḥvālı çehreside ẓāhir.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Şehr-yār-ı ʿaẓīm ü Ferruḫ-pey

ʿAdl iḥsānda (6) miṣl-i kāvus-key

Bir küni bir yasavulġa günāh cihetidin ġażab ḳıldı ve ḥükm buyurdı kim imdi dergāhımġa kelmesün. (7) Bī-çāre yasavul pādişāh ḳatıġa kele ʾlmes irdi ve ol şehrdin bir sarıġa ketmekni hem maṣlaḥat körmedi (8) nā-çār öyide olturup ḥālı teng ve zebūn boldı ve aḥvālınıñg munaġġaṣlıḳıġa yıġlar irdi ve gāhī (9) zamāneniñg buʾl-ʿaceblıḳıġa baḳıp küler irdi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her kiçe yek-pā turup köymek bile tañg atġuça

[1382] T298b-13
[1383] T298b-13

Şemʿ dik (10) bu ḥālıma gāhī külüp geh yıġlarım

Āḫir mālı az ve ʿiyāli tolalıġıdın tenglikke kelip endīşe ḳıldı kim özümni (11) bir ḥīle birle pādişāhnıñg naẓarıge yetkürgey-men tā ki boynumġa siyāset tīġı yetkey veyā başımġa riyāset tācı (12) ba-hem yetkey. Pes āşinālarıdın ser u pā aṭ ʿāriyet tilep keydi ve mindi ordanıñg eşikige keldi (13) yasavullar kördi kim müzeyyen aṭ minip pür-bahā ton {kiyipdür}[1384] gümān ḳıldılar kim pādişāh anıñg günāhın keçirip inʿām (14) ve iḥsān ḳılıp durur dip hīç birleri tutmadılar, günāh-kār yasavul bār-gāhġa kirdi lāyıḳ (15) yer tafıp pādişāhnıñg utrusıda turdı pādişāhġa ol küni mihmān-ı ʿaẓīm vāḳiʿ bolup irdi **[250a]** (1) anıñg birle şarāb içip olturup irdi kim naẓarı yasavulġa tüşti fiʾl-ḥāl açıġ otı şuʿlesi (2) uruşḳa aldı ve ḳahrı zūrı anı bī-ṭāḳatke saldı ve yene taḥammül ḳılıp özige aydı kim el-ḥāl ʿişret (3) bezmini munaġġaṣ ḳılmaġay-men ve pādişāh ve bāde neşāṭın ġażab endūhıġa urmagey-men pes ṭabʿı iḥsānı anıñg ḳılġan (4) cerīmesin ḳılmaġay sanadı.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yoḳ turur bākī ger iḥsān birle bolsañg bāde-nūş

Yasavul çūn pādişāh- (5) nıñg çehreside ġażab eṣerin körmedi irse köñgli toḫtadı ve her işḳa burunḳı dik dest ḳoyar (6) irdi ve her ḫıẕmetke bī-ibā meşġūlluḳ ḳılur irdi tā kim yaḫşı furṣat tapıp bir altun ṭabaḳ (7) vezni yüz miṣḳāl bolġay aldı ve ḳoynıda pinhān ḳıldı ve bu yasavul ṭabaḳnı alıp turġunça pādişāh (8) körüp endīşe ḳıldı kim bu ne-çend maḥal ġażabımdın ḳorḳup öyidin çıḳaʾlmaġandur ve ehl-i ʿiyāli- (9) niñg yevmiyesin tapıp baraʾlmaġandur bolġay kim maʿāşıġa tenglik ve dermāndelikdin bu cürʾetni ḳıladur (10) bolġay. Pes anıñg ʿaybını kerem perdesi birle yaptı Çūn meclis āḫırıġa yetti irse ṭabaḳçılar ol ṭabaḳnı (11) istep hīç yerdin tapaʾlmadılar ve anıñg teptīşide ḫalāyıḳnı soḳup yörür irdiler kim pādişāh (12) ḫāber-dār bolup olardın sordı kim ne bolupdur ṭabaḳçılar ṣūret-i ḥālnı beyān ḳıldı. (13) Pādişāh aydı ol kişilerni ḳoya beriñgler olar almadılar ol kim ṭabaḳnı aldı yene imdi (14) almas ol kişi kim ṭabaḳnı alġannı kördi hergiz aytmas. Yasavul bu mācerādın keyin ṭabaḳnı öyge (15) alıp bardı anı satıp maʿīşetini ferāġat birle ötkerdi keyinki {yıl}[1385] uşol vaḳt irdi kim pādişāh **[250b]** (1) yene ceşn ḳılıp bezm-i ʿām ve żiyāfet-i tamām ḳurup irdi kim yasavul yene ordaġa bardı ve pādişāh naẓarıda (2) turdı. melīk anı kördi irse ḳatıġa çarladı añga āheste aydı kim ol ṭabaḳnı tamām ḫarc ḳıldıñg mu. (3) Yasavul taẓarruʿ yüzin ḥācet yerige ḳoydı ve aydı kim:

Beyt

[1384] T299b-3
[1385] T300a-9

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ān ki tüşdüñg luṭf [u] iḥsān içre ṭāḳ

Devletiñg tursun (4) yaman közdin yıraḳ

Her ne kim ḳıldım ḳaṣd birle boldı köñglümde keçürdüm bu ḫıyāneti kim ḳılġay-men eger hīç (5) kişi tuymasa özüm özümniñg ve ehl-i ʿiyālimniñg künlerin ferāġat birle keçürdüm ve eger kişi (6) körse pādişāhġa ḫaber berse bārī ölüm derecesin tapıp bu teng-destlik ġamıdın ḳutulur-men ḥālım bu irdi kim (7) beyān ḳıldım taḳrīrimde sözüm rāstlıġı sañga maʿlūm durur.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cānım örtengenni ol şemʿ-i dil-efrūzum (8) bilür

Pādişāh aydı rāst aytur-sin sañga teraḥḥum ḳılmaḳım lāzım durur pes añga nevāzişler ḳıldı (9) burunḳı manṣıbıda olturġuzdı. Bu meṣellerdin ġaraż ol kim pādişāhlar köñgli uluġ deryā- (10) lar dik kerek saʿyi ve ġammāz ve ḫas u ḫāşāk birle ālūde bolmaġay ve yavaşlıḳda andaġ pā-ber-cā bolġay kim hīç (11) ġażab boranı birle ornıdın tebremegey.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yaḫşılar ḫūyı durur ḥilm [ü] vaḳār

Bolmaġaylar ḫışm olar (12) köñglige yār

Uçḳusı kim ḫaske yil yetken çaġı

Tebremes hergiz aġırlıḳnıñg taġı

Kām-cūy aydı sözüñg rāst durur (13) naṣīḥat dārūsı mundaġ tatlıḳ bolsa kerek ve bolġay kim tā kişi köñgli āsān nūş etkey ve iḫtimālı bar kim (14) dārū açıġ bolsa her-çend aġrıḳ kişi eger anıñg birle ṣıḥḥat tapışın bilse hem içmey sālimlıḳ niʿmetin maḥrūm (15) ḳalġay.

{Beyt}[1386]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tā ki imkānı bar irse bizge şīrīn sözlegil

Taṭlıġ aġzıńġġa münāsib bolmaġay açıġ cevāb

[251a] (1) Ferīse aydı meniń̄g ḥaḳnı ayturum dağı sözüm dürüştluġıdın seniń̄g bāṭılġa ḥükm sürmekiń̄gdeki (2) köń̄glüń̄g ḳatıġlıḳı ziyāderek durur Çūn tezvīr bühtānı kim {yeń̄gil}[1387] eşitür-sin ve ḥaḳ ve ṣavābnı aytsalar ağır (3) almaġay-sin. Kām-cūy aydı andaġ irür ammā seni bu belā ġarḳ-ābıdın amān sāḥiliġa çıḳarmaḳım (4) birle uluġ ʿināyet eyledim ve siyāsetke buyurġanımdın keyin ġażabımdın yanıp sań̄ga ḳılġan bühtānnı taḥḳīḳ (5) eylemesdin burun ʿafv ḳıldım. Ferīse aydı men ʿömrüm içre seniń̄g bu iḥsānıń̄g şerḥın aytaʾlmas-men (6) ölümge buyurġandın keyin ʿafv ḳılġanıń̄g heme niʿmetlerniń̄g uluġı irür çūnkim bu ḥādiṣedin (7) burunḳı inʿāmlarnıń̄g heme ten niʿnetleri irür ammā bu keremiń̄g cān niʿmeti durur.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cānım u köń̄glüm (8) sarı ḳıldım naẓar köp luṭf ile

Cānım aldı minnetiń̄gni köń̄glüm oldı pür-şād

Ve men sań̄ga burundın muṭīʿ ve muḫliṣ- (9) dür-men cān ve tenimni fermānıń̄g fedāsı ḳılur-men ḥālā hem ġarażım uşbu sözlerim birle ol irmes (10) kim bu ḥādiṣede sendin ḫaṭāyī iṣbāt ḳılġay-men ve baʿżı tedbīriń̄gdin ʿayb çıḳarġay-men belki maḳṣūdum ol kim (11) sań̄ga iʿlām ḳılġay-men kim cāhiller ḥasedleri faẓl hüner {ehliniń̄g}[1388] ḥaḳlarıda hemīşe ʿādet durur olarıń̄g (12) ḥasedleri yolın bağlamaḳ mań̄ga muḥāl körünür.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Faẓl dānişiń̄g seniń̄g cārī ḥasedsiz bolmaġay

Ve büzürgī (13) bu bābda aytıp durur.

[1386] T300b-11
[1387] T300b-14
[1388] T301a-8

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilün

Ḥāsidī bizni yaman dise niʿayb

Çünki bizdin köñglide bardur elem

Ḥāsidim bisyār ise yoḳtur ʿaceb

(14) Kim imesdür faẕl dāniş bizde kem

Ḥükemā duʿāsıdın kim [1389]"مَحْسُودًا تَبًّا"[1390] bu maʿnā fehmlenür yaʿnī "helāk bolġıl maḥsūd- (15) luḳ ḥālıñgdın kemālıñgġa yet ve ḫalāyıḳnı özüñgdin ḥased yedürüp ölgil." Kām-cūy aydı düşmenler- **[251b]** (1) din sañga hīç ziyān bolmaġay yalġan sözüñgniñg rūşenālıḳı yoḳ durur ve ḥaḳḳı ġālib [1391] "وَكَلِمَةَ اللهِ هِيَ اَلْعُلْيَا (2)" yaʿnī "īmān kelimesi igiz ve ġālib durur ve küfr kelimesi pest" ve sañga ḥāsidleriñg şikest (3) bergenleri birle ʿāḳillerniñg revnaḳları sınmas ve bed-gūylar ʿayb ḳılġan birle hüner-mendler maʿyūb (4) bolmaslar.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger seni düşmen yaman dir irse hergiz bāk yoḳ

Miske ni ḥaddür ki ḳılġay kem kelip zer ḳıymetin

Şeb-perek- (5) niñg ṭaʿnesidin yetmegey künge żarar

Sındura'lmas ḳara taş elbette gevher ḳıymetin

Ve sen mundın keyin ḥāsid- (6) ler fitneleridin imīn bolġıl men olarnıñg ġaraż-āmīz sözleriniñg ḥaḳīḳatıġa yetküm durur (7) anı ḳabūl ḳılmaġum. Ferīse aydı ḳorḳar-men kim düşmenler imdi yene {bir}[1392] ṭarīḳ birle seniñg mizācıñgġa (8) taġyīr bergeyler. Kām-cūy sordı kim ol ḳaysı durur. Cevāb berdi kim fulānīniñg köñglige vaḥşetī (9) tüşüpdür anı sen ʿuḳūbetke buyurup irdiñg bu kün ḥażretiñgdin hem aġrıp durur ve hem bed-gümān (10) bolupdur ol ne iʿtimādġa yarar ve ne ḫıẕmetke.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1389] Haset edilmiş olarak öl.
[1390] İmlası düzeltildi.
[1391] Allah'ın sözü ise en yücedir. Kur'an, Tevbe 40.
[1392] T301b-6

Ol kişidin bolmaġıl ġāfil ki aġrıttıŋ anı

(11) Mundaġ sözlerni yene aytsalar iḫtimāli bar kim maŋa sen yene bed-gümān bolġay-sin. Kām-cūy aydı (12) munıŋ ʿilācın neçük ḳılsa bolur. Ferīse aydı kim olarnıŋ maḳālātıġa ḳulaḳ salġay-sin (13) ve her ḳaysılarınıŋ sözleridin eger çaḳımçılıḳ fehmlense aŋa andaġ ḳatıġ güş-māl bergil kim (14) özgeler anı körüp ʿibret mührin lebleri varaḳıġa urġaylar ve bu yosun birle hem olarnıŋ (15) tilleri bağlanur ve hem seniŋ ḳulaḳıŋ tınar Ve çūn bu ḳāʿideni ber-pā tuttuŋ irse sen **[252a]** (1) mülāzimlerdin bed-gümān bolur-sin mülāzimler sendin.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün feʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nāvek-i ḳahr ile şikāk lebin tilgil kim

(2) Bolmasun āyīneī ol nefesidin tīre

Kām-cūy sordı kim neçe ḳısm çākerdin pādişāhlar bed-gümān bolur. Cevāb berdi kim (3) üç ḳısmdın, evvel ol ki manṣıbı bar irdi ol pādişāhnıŋ bī-pervālıḳıdın żāyiʿ boldı, ikinçi ol kim (4) düşmen aŋa melīkniŋ bī-ḥamiyyetlikdin ġālib keldi üçünçi ol kim māl-ı bisyār cemʿ ḳılıp irdi sulṭān- (5) nıŋ bī-iltifātlıḳı birle ḳolıdın ketti. Kām-cūy aydı bular tedārükin neler birle ḳılsa {bolur}[1393]. Ferīse aydı heme- (6) leriniŋ çāreleri bir nemerse birle bolur ve ol bu kim pādişāhlarnıŋ rāżī bolup iʿtimādın olarġa (7) tāze etken hem ketken manṣıbları ḳollarıġa kelür ve hem ġālib bolġan düşmenleri maġlūb bolur (8) ve hem yoḳalġan mālları tafılur ve sen dağı bu bendedin rāżī bolup iʿtiḳādıŋnı tāze eyleduŋ (9) aŋa yene kişi neçük āzār yetküreʾlsün düşmenler anı yaman dimekke neçük mecāl tafsunlar munça ʿināyetiŋ- (10) din dağı ümīd-vārdur-men kim meni imdi āfet dāmıġa salmasaŋ ḫūb durur ḳoyabersen kim beyābān- (11) lar ve bīşelerde öz ārāmım ve iḫtiyārım birle yörügey-men ve her yerde bolsam ṣıdḳ u ʿaḳīde (12) birle duʿā-gūyluġuŋġa meşġūl bolġay-men.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her kün saŋa aytayın be-ḥamd [ü] s̱enā

Her kiçe medḥiŋni tekrār (13) eyleyin

[1393] T302a-5

Kām-cūy aydı kön͡glün͡gni toḫtatġıl, sen ol kişi imes-sin kim anın͡g ḥaḳḳıda mundaġ (14) töhmetlerni eşitkeyler ve yaman mażmūnluḳ sözni anın͡g bāreside ḳulaḳġa alġaylar (15) ve men seni yaḫşı āzmāyīşler ḳılġan durur-men miḥnetke ṣabr ḳılġuçı ve niʿmetke şükr eylegüçi mürüvvet [252b] (1) ve diyānet irmesdin ḳaçḳusı-sin ve civān-merdlıḳ ve emānet-güẕārlıḳnı özün͡g farż-ı (2) ʿayn bilür-sin. Pes menin͡g ʿināyet ve riʿāyetimġa ümīd-vār turġıl kim rāstlıġın͡g bābıda menin͡g san͡ga ʿaḳdım (3) ziyāde boldı imdi hīç vech birle düşmen sözin eşitmes-men.

Beyt

feʿilātün feʿilātün faʿlün

Dise her sözni fesād-engīz

Anı mundın (4) keyin eşitmes-miz

Ferīse aydı sendin munça dil-nevāzlıḳ turup man͡ga imdi düşmenler yamanlıḳlarıdın (5) ne endīşe ve sen kim mendin rāżī ve müddeʿīler ḫoşnūd irmesler.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ne ġam bizge ḥasūdlar imdi igri

Oḳların (6) atsa ne ġamdur bu nigārım

Ḳaşları yayın ba-hem ḳılduḳ

Ferīse tamām ḳızıġlıḳ birle burunḳı öz işiġa (7) meşġūl boldı kām-cūynın͡g allıda kündin künge mertebesi ziyāde boldı tā kim melīk her işide iʿtimādın an͡ga (8) ḳoydı ve hem mülk māl ve esrārıġa maḥrem ḳıldı.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilün

Rifʿat evcide cinān taptı revāc

Başını gerdūnġa (9) yetüştürdi revāc

Bu durur pādişāh ittibāʿları aralarıda ḥādiṣe bolġan nemerselerin͡g (10) dāsitānı. Her sehv ve ġalaṭı olardın ötse veyā kerāhetī töhmetī olarġa yaḳılsa anı ʿafv ḳılıp (11) yapġay ve olar bāreside rıżā ve mülāyimlıḳ maḳāmıġa kelgey ve ʿāḳilġa kerek kim heme ʿömrni ḥükemā (12) ʿilmleridin dāniş taʿlīm almaḳġa ṣarf ḳılġay ve ṭarīḳat āşiyānesi ṭabībleridin ḥaḳīḳat (13) maʿcūnın kim müferriḥ ve ġamsız dārūdur tilegey

tā ḥükemā-yı rūḥānī muʿālecesiniñ berekātı (14) birle cehālet ve nādānlıḳ ʿilletidin şifā tafġanı.

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün feʿūlün mefāʿīlün feʿūlün

ʿİlm dārūsı ol dāniş eṭıbbāsıdın

Kim uluġ (15) renc sañga ʿillet-i nādānīdür

Közgü ger tīre durur anda körünmes hergiz

Yüz ki her-çend eger kün kibi nūrānīdür

[253a] (1) Zāhid ve ʿābid ve ṣūfī heme kūdekler irür

Merd-i ʿālem içide ʿilm ki rabbānīdür.

Onunçı bāb her kişi (2) **mükāfāt öz ʿameli cezāsın tapmaḳnıñ beyānıda.** Debşelim taʿẓīm yüzin Beydepāy ḥakīmġa duʿā ve ṣenā (3) edāsıdın keyin aydı kim eşittim ferīse ve kām-cūy dāsitānları kim meṣelī irken pādişāh ve ḫıẕmet- (4) kārlar aralarıda ḫilāf ve ḫıyānet ʿafv ve ʿuḳūbet ve kerem ʿināyet maḳāmıġa ḥaḳnı bāṭıldın ayırmaḳġa kelip irken (5) imdi beyān ḳılġıl ol kişiniñ dāsitānın kim öz nefsi üçün ġayrge āzār ve żarar (6) yetkürmekdin yanmas ve ḫıred-mendlerniñ naṣīḥatların eşitmes ve ʿāḳıbet ḳılġan ʿameli dik (7) cezāġa mübtelā bolur. Ve ḥakīm aydı kim her ẕī-cān āzārıġa[1394] cāhil kişidin bölek kimerse ḳadem (8) ḳoymas kim ol ḫayr u şer ve nefʿ żararnı imtiyāz ḳılaʾlmaġay ve gümrāhlıḳ bāreside serger-dān (9) olup işi āḫırın ġāfil bolġay ve baṣīreti naẓarı mühimler ʿāḳıbetiġa yetmeyin mükāfāt ḥaḳīḳatı- (10) dın āgāh bolmaġay ve ammā ol kimerseī kim ʿaḳl közi ve tevfīḳ sürmesi birle rūşen durur köñül (11) çemeni ʿināyet gülleri birle gül-şen ve her nemerse kim özige ḫoşlamas anı kişige neçük revā körer.

(12) **Mışrāʿ**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Özge ḫˇāhiş ḳılmaġannı kişge ḫˇāhiş ḳılmaġıl

Bilmek kerek kim her kişige öz kirdārınıñ (13) cezāsı yeter ve anıñ maḥal keçgenige maġrūr bolġuluḳ imes kim [1395]"يُمْهِلُ وَلَايُهْمِلُ"[1396] (14) ḥükmi birle kim āḫır anıñ mükāfātıġa uçramaḳ lāzım durur yaʿnī "taḥḳīḳ-i ḫudā-yı taʿālā kişige (15) ḥālā

[1394] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T303a-4
[1395] Allah ihmal etmez; imhal eder.
[1396] İmlası düzeltildi.

maḥall-i dermān berür āḫır amān bermes", ve her uruġ kim ʿamel yerige tarır-sizler <anıñg> ʿāḳıbet **[253b]** (1) anıñg ḫuṣūlın tapar-sizler eger yaḫşılıḳ tilesen̄gizler yaḫşılıḳ uruġıdın özgeni tarımaġay- (2) sizler.

Rubāʿī

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿilün feʿūl

Ger yaḫşı cezā tapmaḳ irür ḫ̆āhişin̄giz

Barça kişige yaḫşılıḳ olġay işin̄giz

Elbette her iş (3) ḳılġuçısıġa yanġay

Pes ẓulm ḳılur-siz mu bu durur bilin̄giz

Eger kişi yaman ʿamelni pūşīde tutsa ve ẓāhiride (4) yaḫşı ʿamel ḳılġan bolup yörse andaġ kim ḫalāyıḳ anıñg bāṭınıdın bī-ḫāber heme anı yaḫşı ṣıfat birle yād (5) ḳılıp cihānġa meşhūr ḳılsalar ol maḫfī tutġan yaman ʿamelniñg şerri añga yetmeyin aḳalmas ol (6) dihḳān yañglıġ kim yerge ḥanẓal uruġını saçḳay ve anı tofraġ birle kömgey ve ḫalāyıḳġa ayġay kim (7) munda şeker tarıdım ve heme kişiler iʿtimād ḳılġaylar kim andın şeker öngüsidür ammā vaḳtā öngende (8) ḥanẓal öner ve ney-i şeker.

Naẓm

fāʿilātün feʿilātün fāʿilün

Kim yaman ḳılsa yamanlıḳ körgüsi

Ol uruġdın ḥaḳ anı öndürgüsi

(9) Neçe kün keçgey mükāfātını keç

Tā ki tutḳay mu sen andın şerm hīç

Teñgri sizge berdi mundaġ āgehī

Aydı [1397] "إِنْ عُدْتُمْ بِهِ عُدْنَا بِهِ"

(10) Eger yamanlıḳ ʿamelige yansañgızlar biz dağı ʿuḳūbet işige yanar-miz şāyed kim mükāfāt ḥaḳīḳatıdın āgāh- (11) lıḳ tapsa ve āyet "فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

[1397] وَإِنْ عُدْتُمْ عُدْنَا (Eğer yine eski duruma dönerseniz, biz de (cezaya) döneriz. Kur'an, İsrā 8'den iktibas edilmiştir.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ"[1398] (12) sırrı anıñg köñglige sirāyet ḳılsa yaman işdin yanıp yaḫşı aʿmāl işiġa kelgey ve sitem-kārlıḳ dil-āzār- (13) lıḳdın tevbe ḳılıp şefḳat ve merḥamet ṭarīḳın tutġay.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mundaḳ iş ḥāṣıl bolur tevfīḳ-ı rabbānī bile

Yaʿnī (14) "kişi kim ḳılur ẕerreçe yaḫşılıḳnı körer anıñg cezāsı ve kişi kim ḳılur ẕerreçe yamanlıḳnı yeter anıñg (15) cezāsı." "مِثْقَال" mefʿūl durur "خَيْرًا" ve "شَرًّا" añga mübeddel veyā ʿaṭf-ı beyān ve żamīr, mefʿūlnıñg merciʿ-i maʿnā rast[1399] **[254a]** (1) güften durur kim ol cezā irür. Ve bu sözlerdin biri ṣaf-şiken şīr ve tīr-efken ir dāsitānı. (2) {Rāy} [1400] anı sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Berehmen aydı keltürüpdürler kim Ḥaleb vilāyetide bīşeī (3) bar irdi kim bisyār dıraḫtlik ve gül-zārlıḳ bī-şumār arıġlıḳ çeşme-sārlıḳ gül ve bīd ve şimşād serv ḫadeng (4) kirişip durur şāḫī şāḫıġa teñg ol bīşede bir şīr bar irdi kim māde ve hüneridin pīrī irdi kim (5) ceng ve ḳitālġa āmāde ve pil teni kim ḳaçan ḫ̆āhiş etse felek behrāmını kūr dik añga şikār irdi ve çarḫ (6) şīri anıñg salṭanatı şükūhıdın ḳaçıp yerni kötergen uy dik taḥteʾş-şerāda turar irdi, çıḳarur (7) irse ġażabdın dendān heybetidin erir irdi sendān bilgürüp közleri otıda şerer aġzı (8) ġār irdi bī-zār ḫançer hemīşe ḳan töküp cān yutar irdi ve aġzı ve pençesin devām (9) ḳanlıḳ turar irdi mülāzim ara bir ḳaraḳulaḳ bar irdi çūn anıñg sitem-kārlıġın (10) endīşe ḳıldı ve özige aydı kim uşbu ẓālimniñg şūmluġı āḫır mañga hem sirāyet ḳılġusıdur (11) evlā ol kim bu ẓulmdin ḳaçḳay-men:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlü fāʿilātü feʿūlün

Eşitip pendimni ẓālimġa bolmaġıl enīs ü yār

Kişi otġa yavuḳ kilse köyer (12) iḥtimālı bar

Bu fikrde ṣaḥrāġa çıḳıp irdi bir sıçḳan dıraḫtnıñg riştesini kesip turadur dıraḫt ḥāl (13) tili birle añga aytur kim ey sitem-kār-i dil-āzār ne üçün cefā baltusı birle cānım riştelerin keser-sin (14) vücūdumnı ḳurutup ve ḫalāyıḳnı sāyem ve mīvem menfaʿatıdın maḥrūm iter-sin.

Beyt

[1398] Artık kim ẕerre ağırlığınca bir hayır işlerse, onun mükâfatını görecektir. Kim de ẕerre ağırlığınca bir kötülük işlerse, onun cezasını görecektir. Kur'an, Zilzāl 7-8
[1399] T303b-10 mezkûr
[1400] T303b-11

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün faʿlün

Yamanlıḳ eyleme kim (15) bed cezāsı bed bolġay

Yamanlıḳ eylegüçi belki dīv-rū bolġay

Sıçḳan bu nālege iltifāt ḳılmayın dağı uşol cefā tīşesi birle **[254b]** (1) āzār pīşesige meşġūl irdi kim nāgāh bir yılan peydā bolup anı dem tarttı {ve yuttı}[1401] ḳaraḳulaḳ bu ṣūretdin tecribe (2) ḥāṣıl ḳılıp bildi kim āzār bergüçi āzārdın özgeni körmes irken.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Körmegey nefʿ (3) kim ki ḳıldı ziyān

Yaḫşılıḳ tapmaġusı hīç yaman

Yılan sıçḳannı yutḳandın keyin dıraḫt sāyeside (4) ḥalḳa evürüp yatıp irdi bir kirfi kelip anıng̃ ḳuyruġın muḥkem tişledi ve başını (5) ḳarnıġa alıp turdı yılan ıżṭırāblar ḳılıp özini kirfiġa ura başladı ve endek sāʿatde (6) anıng̃ tikenidin {bisyār}[1402] zaḫm tafıp öldi, ḳaraḳulaḳ bu vāḳiʿadın bölek dağı ʿibret aldı. (7) Kirfi başın çıḳardı irse kördi kim yılan {ölüp durur}[1403] fiʾl-ḥāl ḳarnın yardı iştihāsıġa muvāfıḳ ʿużvları- (8) dın yedi ve yene başın ḳoynıġa alıp uşol yerde yattı közi uyḳuġa barıp irdi kim bir tülki uşol mevżiʿġa (9) keldi kirfini kördi özige aydı kim bu mang̃a münāsib loḳma durur ammā ārzū eşiki muḥkem bağlanıp durur (10) ḥīle açḳusı salmayın hergiz açılmas ve murād güli cefā tikenlikide pinhān bolup durur mekr nesīmi ang̃a (11) yetmeyin ġonçedin gül bilgürmes. Pes tülki bardı kirfini ong̃dasıġa[1404] evürüp saldı üstünide (12) turup ne-çend ḳaṭre süydükidin ang̃a tamızdı kirfi gümān ḳıldı kim yamġur yaġadur bolġay (13) derḥāl başını çıḳardı tülki ang̃a muntaẓır turup irdi şol zamān başını tişlep üzüp aldı (14) ve aʿżāsın andaġ yedi kim hīç eṣerī ḳalmadı ve kūşede yatıp irdi andaġ yedi kim tire tikenidin (15) özge bölek nemerse ḳalmadı ol ḥālda bir aç seg ḥāżır boldı ve tülki ḳaçḳunça tülgürtmey tutup ḳursaḳın **[255a]** (1) yarıp andaġ yedi kim hīç eṣerī ḳalmadı ve kūşede yatıp irdi. Ḳaraḳulaḳ bu mükāfātlarnı (2) temāşā ḳılıp turar irdi kim bir yolbars çıḳıp keldi ve segge yüzlendi ve ornıdın ḳopġalı (3) ḳoymay pāre pāre ḳıldı anı yemekke meşġūl irdi kim ḳażārā bir ṣayyād ḳolıġa oḳ ya alıp yolbars şikārıġa (4) çıḳıp irdi ol ṭarafge güzeri tüşti yıraḳ yerdin kördi kim {bir yolbars}[1405] bī-ḫaber goşt yemekke meşġūl ve anı ġāfil (5) taptı

[1401] T304a-9
[1402] T304a-13
[1403] T304a-15
[1404] T304b-5 oñdın solġa
[1405] T304b-14

irse şol zamān oḳnı yaġa ḳoyup gūş tā gūş tartıp atıp irdi oñg yandın (6) tikip sol yandın perrān çıḳtı.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bu atışġa çarḫ aydı āferīn

Bu tikişke ḳıldı taḥsīnler zemīn

(7) Ṣayyād anıñg teresin soyup yolġa revān bolur ḥālda bir aṭlıḳ kişi anıñg ḳatıġa keldi (8) ve münaḳḳaş tireni körmek birle añga ṭamaʿ bağladı ve ṣayyād birle talaştı nizāʿ ve cedel ḥaddın aştı aṭ- (9) lıḳ şimşīr tartıp urup irdi başı oḳ dik uçup ketti aṭlıḳ tireni alıp yolġa revān (10) boldı henūz birinçi ḳadem barmap irdi kim aṭı müdürüp aṭdın yıḳılıp boynı sındı mükāfāt (11) kör kim bu durur, zamān añga bermedi iki sāʿat amān. Ḳaraḳulaḳ bu tecribelerni ḥāṣıl ḳıldı irse yaḳīn bildi kim (12) yamanlıḳ cezāsı āḫır yetküsi durur şīr ḳatıġa keldi ol bīşedin ketmek üçün ruḫṣat (13) tiledi. Şīr aydı kim devletimniñg sāyeside āsāyiş bar durur ve iḥsānım ḫ̆ānıdın ḳança (14) kerek behre köterür-sin pes ḫıẕmetimni terk etip bu menzildin ketmekiñgge bāʿiṣ ne durur. Ḳaraḳulaḳ (15) aydı kim ey melīk mañga ḫayālī peydā bolup durur eger anı pinhān tutsam ṭāḳat ḳılalmas-men eger beyān ḳılsam **[255b]** (1) başımdın ḳorḳar-men.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

İrür müşkil köñgülniñg ḥāletin sendin nihān ḳılmaḳ

Raḳībler ḫavfıdın duşvār- (2) dur dağı ʿayān ḳılmaḳ

Eger sen uşatmağu dik ʿahd ḳılsañg şüret-i ḥālnı rāstı birle sañga aytayın. (3) Şīr bu maʿnāde ʿahd ḳıldı ve anı sevgend birle teʾkīdledi irse [ḳaraḳulaḳ] aydı ey şīr körer men kim (4) seniñg niyetiñg ḫalḳ āzārıġa bağlanıpdur ve himmetiñg günāhsızlarnıñg arasıġa toḫtap durur (5) heme sīneler sitem nīşi birle yāre ve barça köñüller cevrüñg tīġı birle pāre.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Ḳılma cevr cefā (6) işin pīşe

Zor-ı maḥşerdin eyle endīşe

Şīr bu sözni eşitti irse a͡nga aġır keldi Ve çūn ʿahd ve sevgend (7) ötkerip irdi nā-çār taḥammül etti ve aydı ey ḳaraḳulaḳ sa͡nga mendin hīç sitem vāḳiʿ bolmadı (8) mundın ketmeki͡ngge sebeb ne durur. Ḳaraḳulaḳ aydı sa͡nga kenāre tutmaḳım iki vechdin (9) irür biri ol kim ẓulmni körmekke ṭāḳatım ve maẓlūmlar nālesin eşitmekke ṣabrım yoḳ.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(10) Kö͡nggüller barçası sendin perīşān

Tutup kişver ili ẓulmü͡ngdin efġān

Özüm ḥālıdın irmes-men elem-nāk

İrür-men ilni͡ng (11) aḥvālıġa ġam-nāk

Yene biri bu kim mabādā bu efʿāli͡ng ṣūmluġı sa͡nga yetse men hem ḳoşulup ʿuḳūbet otıda (12) köygüm durur.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü faʿīlatü mefāʿīlün feʿūl

Ger ot tutaşsa köygüsidür öl hem ḳuruġ

Şīr aydı sen yaman işi͡ng ṣūmluġı kelürin (13) ḳaydın bildi͡ng. Ḳaraḳulaḳ aydı her kişi kim āgāhlıḳdın būyī tafıpdur bilür kim āzār uruġın (14) tarıġan kişi āzārdın özge ḥuṣūl kötermes ve menfaʿat dıraḫtın tikken kişi elbette āsāyiş (15) mīvesin yiyür, ve cihān kim mükāfāt yeridür anı taġḳa oḫşatupdurlar kim her neçe yaḫşı yaman söz aytsa͡ng **[256a]** (1) elbette cevābıdın yene anı eşitür-sin.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilün

Bu cihāndur taġ fiʿlimiz nidā

Bu nidāmızġa kelür andın ṣadā

(2) Tam özi sāye salur öz tübige

Yene ol sāyesi āḫır özige

Ve men bu kün cezā ṣūretlerin közüm (3) birle kördüm ve mükāfāt ṭarīḳın muʿāyene eyledim pes sıçḳan ve yılan ve kirfi ve tülki ve seg ve yolbars ve ṣayyād (4) aṭlıḳ

ḳıṣṣaların tamām şīrġa beyān ḳıldı ve a͡ngа naṣīḥat başlap irdi kim ey melīk sıçḳan kim dıraḫt (5) yıldızın kesti yılanġa ṭuʿme boldı ve yılan kim anı yedi kirfini͡ng āzārıġa uçradı ve kirfi (6) yılannı öltürdi tülki ḥīlesige girif-tār boldı ve tülki anı yep idi seg anı͡ng nihādıdın (7) demār çıḳardı ve seg[1406] ol ẓālim cihetidin peleng pençeside helāk boldı ve peleng ol sitemdin (8) ecel oḳıġa nişāne boldı ve ṣayyād anı öltürüp öz başın berbād iperdi ve aṭlıḳ ḫūnı (9) nā-ḥaḳ ḳılmaḳġa boynı sındı ve tiriklikdin kö͡ngli tındı Ve çūn bularnı͡ng her birleri (10) żarar yetkürüp żarar taptılar ʿāḳillarġa lāzımdur kim yaman işlerdin perhīz ḳılġaylar ve yaman (11) hem-ṣoḥbetdin ḳaçḳaylar ve aʿmālların ṣalāḥıġa keltürgeyler ve niyetlerin yaḫşı (12) efʿāl üzre tutġaylar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ol kişi dise bolur kö͡ngli aḳ

Bar ise dāyim yaman işdin yıraḳ

Şīr (13) Çūn öz ḳuvvet ve şevketige maġrūr irdi ḳaraḳulaḳnı͡ng pend ü mevʿiẓeleri (14) anı͡ng kö͡nglige olturmadı belki ḳança kim bī-āzārlıḳ sarıġa delālet ḳılur irdi anı͡ng (15) ḥırṣ ve şerāreti kö͡nglige ulġayur irdi.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlü fāʿilün

Vāʿiẓ meni cünūn işidin menʿ ḳılma kim

[256b] (1) Dem urġança ʿışḳ otı mende tīz alur

Ḳaraḳulaḳ kördi kim naṣīḥatını͡ng teʾṯīri anı͡ng kö͡nglige a͡ngа (2) oḫşayur kim fūlād taḫtaġa çūmālı ayaġını͡ng żarbı yetkey veyā kişi kim tikenni taş sīnesige (3) nīze etkey.

Beyt

fāʿilatün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Nīze-i ḫār ḳaçan ötküsidür ḫārāġa

Şīrni͡ng ḳatıdın ḳaçtı bir uluġ (4) tiken bar irdi a͡ngа bu ketti ve şīr ġażab-nāk bolup arḳasıdın yördi ve bildi kim muḥkem yerge pinhān (5) bolup durur narı ötti ve ḳarap

[1406] İmlası düzeltildi.

irdi kim kördi keyikniṅg iki balası otlap yörüpdür (6) olarġa ḳaṣd ḳıldı ve anaların olarnı muḥāfaẓat ḳılıp yörür irdi feryād ḳıldı kim ey melīk (7) bu iki nā-resīdeni yemek birle saṅga ne mıḳdār ḳuvvet ḥāṣıl bolur feryādımġa yetkil ve olarnıṅg (8) başıdın ötkil meni ferzend firāḳı otıġa taşlamaġıl ve özüṅgni mükāfāt mühlikesiġa (9) başlamaġıl ve endīşe ḳılġıl kim seniṅg hem ferzendleriṅg bar durur bularġa ḳılsaṅg olarġa (10) dağı yetküsi durur.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūl

Ḳaysı iş özüṅgge yaḫşıdur ḳılġıl anı

Şīr bu nālege iltifāt ḳılmayın (11) keyikniṅg balaların tutup yedi ḳażārā şīrniṅg iki balası bar irdi kim cihānnıṅg rūşenliki olarnıṅg (12) közi birle körer irdi ve köz-i nā-bīnā olarnıṅg cemālın temāşā ḳılmaḳnı tiler irdi ol (13) vaḳt kim şīr keyik balalarıġa ḳaṣd ḳılġan zamān bir ṣayyād şīr beçelerniṅg ḳaṣdıge tüşüp (14) irdi ve şīr Çūn bularnıṅg goştı birle toydı irse ve ṣayyād hem olarnıṅg terelerin (15) andaġ soydı.

Ḳıṭʿa

fāʿilatün feʿilātün fāʿilün

Yaḫşı endīşe yārnıṅg bu sözge

Kişige ḳılġan bolur irmiş özge

Keyik [257a] (1) şīrdin ḳaçıp beçeleri firāḳıda nāle vü efġān çekip serāsīme yörür irdi kim ḳara- (2) ḳulaḳ anıṅg ḳatıġa bardı ve ḥāl keyfiyetin sordı keyik balalarıġa ẓulm yetkenin aṅga beyān (3) ḳıldı ḳaraḳulaḳ hem keyikniṅg ḥālıġa zār zār yıġladı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yār yādıda yıġlar irsem zār

Ḳoşup yıġlar der ü dīvār[1407]

(4) Sāʿatī yıġlaştılar irse ḳaraḳulaḳ aydı ġam yemegil endek furṣatda ol siteminiṅg (5) cezāsın tapḳusı durur.

Beyt

[1407] Bu satır sayfa kenara ilave olarak yazılmış.

fāʿilātün feʿilātün faʿlün

Şemʿ pervāne nige köydürdi

Köygüsidür özi ayaġı bile

(6) Şīr ammā ol ẓulmidin fāriġ bolup menzilige yandı irse balalarınıñg tenlerin cānsız (7) ve goştların tiresiz kördi ve feryād nālesin āsmānġa yetkürüp aytur irdi kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(8) Derd-i bī-ḥad yetti köñglümde rāḥat ḳalmadı

Iżṭırābım aştı ve cānımda ṭāḳat ḳalmadı

Andaġ efġān çekti kim teʾsīridin (9) ol bīşeniñg her ne bar cān-verleri zārī başladılar andaġ otluġ āh urdı kim şuʿlesidin (10) hevā ḳuşlarınıñg vucūdları köydi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dostlar bu ḥālıma tafıp firāvān yıġlaġay

Dost arı (11) belki düşmen hem körüp ḳan yıġlaġay

Ve şīrġa bir çuburı ḳoşnı irdi kim itekidin dünyā taʿalluḳātı- (12) nıñg tuġın ḳaḳġan tevekkül levḥidin [1408]"مَنْ قَنَعَ شَبَعَ"[1409] muṭālaʿasın ḳılmaḳ üçün {baḳḳan}[1410] yaʿnī "kişi kim ḳanāʿat (13) ḳıldı toydı."

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tevekkül ʿizzetiniñg şeh-süvārı

Ḳanāʿat kişveriniñg tācdārı

Taʿziyet üçün şīr ḳatıġa (14) keldi ve aydı kim bu efġānıñg bāʿiși ne durur. Şīr ṣūret-i ḥālnı taḳrīr ḳıldı. Çuburı aydı (15) ṣabr ḳılġıl kim hīç şāh ʿālem gül-şenidin vefā būyın buramadı ve ḳaysı tamaḳ eyyām sāḳīsidin cefāsız şarāb [257b] (1) tatmadı.

[1408] Kanaat eden doyar.
[1409] İmlası düzeltildi.
[1410] T307a-2

Beyt

fāʿilātün feʿilātün feʿilātün fāʿilün

Dehr mekkāreside hīç vefāyī yoḳ durur

Rūzgā[r] iyesi içre ṣafāyī yoḳ durur

Ve ciger- (2) suḫteler köñgülleri zaḫmıġa hīç merhem ṣabrdın ḫūbraḳ imes zamānī özüñgge kelgil (3) ve hūşuñg ḳulaġın açġıl tā kim iki üç nükte-i ḥikmet defterin sañga aytayın ve ġaddār dünyā kār bārı (4) ḥaḳīḳatın köñglüñg közige körseteyin. Şīrniñg bāṭını deryāsı mevc uruşıdın endekī teskīn (5) tapıp naṣīḥat eşitmekke meyl ḳıldı irse çuburı aydı ey melīk her ibtidā anıñg intihāsı bar durur ve her (6) evvelniñg āḫırı, her devrniñg devleti[1411] ve her şādlıḳnıñg ġamı ve her tirikniñg ölmeki ve her vaḳtā kim (7) ʿömr müddeti tükense ve ecel çaġı yetse köz açḳunça mühlet bermes سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ (8) اِذَا جَاءَ اَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ[1412]" yaʿnī "her gürūhnıñg müddetī bardur ol (9) ol müddetde tirik yörür endek zamāndın keyinlikni hem tileyeʾlmes ilgerilikni hem" ve her ġam- (10) nıñg arḳasıdın şādlıḳ köz tutmaḳ ve her toynıñg keynidin mātemġa ümīd-vār bolmaḳ (11) kerek.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dehr-i bāġ içre köñglüm seyr etip miṣl-i ṣabā

Taptı köñglüm gülleri līkin tikensiz tapmadı

Heme ḥālda (12) ḥaḳnıñg ḳażāsıġa rıżā bermek kerek cān siper eylegil ḳażā oḳıġa çünki zinhār ol ḫaṭā ḳılmas. Şīr (13) aydı bu balalarımġa ḳaydın yetti bolġay. Çuburı aydı özüñgdin yetkendür çünkim ṣayyād (14) balalarıñggа ḳılġan dik sen olarġa iki berāber ḳılġan bolġay-sin bu öz ʿameliñg mükāfātı (15) durur kim özüñgge yanıpdur كَمَا تَدِينُ تُدَانُ"[1413]" yaʿnī "cezā bergen dik cezā tapar-sin" ve yene **[258a]** (1) ḫūb oḫşayur sañga bolġan vāḳiʿa ol otunçınıñg vāḳiʿasige kim bu ot otunumġa ḳaydın (2) tüşti. Şīr sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Çuburı aydı keltürüpdürler kim (3) ötken zamānda bir sitem-kār bar irdi zūr birle faḳrlarnıñg otunın alıp yarım bahāsın (4) berür irdi ve mundaġ cemʿ ḳılġan otunın ḳış bolsa māl-dārlarġa taşlap olardın iki (5) bahā alur irdi bu ṭarīḳa olarnıñg cevridin faḳrlar hem nāleddür hem māl-dārlar (6) efġānda irdi.

[1411] İmlası düzeltildi.
[1412] Onların ecelleri geldiği zaman ne bir saat ileri, ne bir saat geri alınmaz. Kur'an, Aʿrāf 34.
[1413] Nasıl davranırsan sana da öyle davranılır.
[1414] İmlası düzeltildi.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cevridin hem köp ciger irdi kebāb

Ẓulmidin barı köñgül oldı ḫarāb

Bir küni dervīş- (7) niñg otunın küç birle aldı endek bahā añga taşladı kim yarımıġa hem berāber irmes dervīş duʿā ḳolın (8) āsmānġa köterdi ve tażarruʿ yüzin ṭaleb ḳıblesiġa kiltürdi ol vaḳtda ṣāḥib-i velī anda yetti (9) ol ẓālimġa melāmet tilin açtı aydı kim:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Żaʿīf il tīr-bārānı sañga yetmiş ḫāber-dār ol

Ki żaʿfı kimiñg (10) artuḳdur ḳavīdür zaḫm peykānı

Ve bī-çārelerġa kim heme kiçe şemʿ dik yaşın aḳızurlar bu nevʿ cefā (11) eylemegil ġarībler sīneleri öyin bī-dādlıḳ āsībidin vīrān etmegil ve yetīmler köñgülleri (12) ḳanın şarāb ornıda intiḳām cāmıġa ḳoymaġıl.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger mey içmek bu durur tutḳay seni ḳatıġ ḫammār

(13) ʿAzīzīniñg sözi ol sitem-kārġa nā-ḫoş keldi Ve çūn anıñg aḥmaḳlıġı ve cāhillıḳı köp irdi (14) naṣīḥatnı ḳabūl etmedi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün faʿlün

Yörür nāṣiḥ ki naṣīḥatke ḳulaḳ salmas-men

Ḫarman-i vaʿẓnı bir arfaġa almas-men

(15) ʿAzīz andın yüz evürdi ḫalvetke kirdi ḳażārā ol kiçe otun cemʿ ḳılġan öyige {ot}[1415] tüşti otunın **[258b]** (1) tamām köydürüp özi olturġan sarāyġa hem tutaştı tamām raḫt u bārın kül ḳıldı ve özi tenhā (2) cānın selāmet ḳutḳardı irtesi hem-sāyelerige aytur irdi kim āyā bu ot öyümge ḳaydın (3) tüşti ikin. Ol maḥalda ol

[1415] T308a-8

naṣīḥat ḳılġan ʿazīz aydı kim ol ot dervīşlerniŋ āhları şuʿlesidin (4) irdi ve dil-rīşlerniŋ köŋlileri sūzişidin.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳılma derd ehliniŋ otluġ sinesin zinhār (5) çāk

Anıŋ otı yarsalar dağı ziyāde ulġayġusı,

Ẓālimler başın ḳoy saldı ve özige aydı kim inṣāf maḳāmıġa (6) kelmek kerek ve ol cefā urugın men tarıdım ḥuṣūl mundın özge ne bolsun.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nāle ḳılma ġayrdın tā öz (7) işindin bol melūl

Kim żararnı tarıp irdiŋ hem żarar taptıŋ ḥuṣūl

Bu meṣelni aŋa kiltürdüm tā bilgey-sin kim (8) her ne ferzendiŋġa yetti anıŋ mükāfātı durur kim sen özgeler ferzendiġa ḳıldıŋ ve olarġa (9) cezaʿ ve ıżṭırāb saŋa hem keldi ve imdi andaġ kim özgeler seniŋ renciŋġa ṣabr ḳıldılar sen hem özgeler (10) elemiġa ṣābir bolġıl. Şīr aydı {bul sözni}[1416] ḥüccet ve delīl birle rūşen ḳılıp ḫāṭırımġa yaḫşı olturġuzġıl. Çuburı sordı kim (11) neçe yaşḳa kirdiŋ. Cevāb berdi kim ḳırḳ yaşḳa. Yene sordı kim bu müddet içre ne yediŋ. Cevāb berdi kim ādemīlerni (12) ve vaḥşīlerni şikār ḳılıp ṭuʿme eyledim. Çuburı aydı olarnıŋ ata anaları bar irdi bolġay ve sen (13) ḳaydaġ balalarıŋġa fezaʿ ve feryād ḳıldıŋ olar hem ferzendleri üçün cezaʿ ve fezaʿ (14) çekkendürler eger ol zamānda bu künni mülāḥaẓa ḳılıp ḳan tökmekdin perhīz eylegen bolsaŋ ḥālā (15) bu vāḳiʿa saŋa rū bermes irdi ve bu muṣībet başıŋġa kelmes irdi.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿūlün

Ḳılma sen ilge raḥm becāyiş

[259a] (1) Ḳayda tapġuŋ ferāġ āsāyiş

Urduŋ il cānlarıġa nīş-i elem

[1416] T308b-2, 3

Zaḫmın͡g üstige kim ḳoyar merhem

Eger henūz ḫūn-ḫ̆ārlıḳ cefā-kār- (2) lıḳ ṣıfatıda tursan͡g dağı mundın ziyāde belālarnı körmekke müheyyā bol pes bu yaman fiʿlin͡gni taşlaġıl (3) ve kön͡glün͡gni bī-āzārlıḳ yolıġa başlaġıl kim āzār bergüçi rāḥat yüzin köreʾlmes ve sitem-kār hergiz maḳṣūdıġa (4) yetmes.

[mıṣrāʿ]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yetmedi maḳṣad nişānıġa bu yadın hīç oḳ.

Şīr bu sözni eşitti irse ḥaḳīḳat-ı ḥāl an͡ga rūşen bolup (5) bildi kim ʿameli āzār üzre durur anın͡g netīcesi āfet ve ʿuḳūbetdin özge bolmas ve endīşe ḳıldı kim (6) yigitlik bahārı ḳarılıḳ ḫazānıġa mübeddel bolup imdi dem-be-dem beḳā yolıġa ḳadem ḳoymaḳ ölüm seferi- (7) nin͡g peyide bolmaḳım kerek hīç andın yaḫşıraḳ irmes kim āḫiret bāzārının͡g sermāyesi çapduġay- (8) men ve āzār cefā resmin terk etip endek ġıḍāġa ḳanāʿat ḳılġay-men bar yoḳ fikrin ḳoy az ve tolaġa (9) ġam yeme.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yoḳluḳun͡g sermāyesin tutġıl kim her āsūde nidādur

Bu beḳāsız menzil içre körmekin͡g behbūd yoḳ

(10) Āḫiret mülkiġa ʿazm etkil ki behbūd andadur. Pes şīr goşt yemek ve ḳan tökmekni taşladı ve mīve tenāvül ḳılmaḳnı (11) ḳanāʿat eylemekni başladı Ve çūn şīrnin͡g reʾyi mīve yemekke toḫtadı irse çuburı ġamge ḳaldı (12) ve özige aydı kim bu bīşenin͡g mīvesin çuburılarġa taʿalluḳ irdi eger şīr anı yer irse bizin͡g (13) bir yıllıḳımızını bir künde yegüsidür ve mīve tükengendin keyin biz ne yegey-miz ve ḳayan barur-miz bu fikr (14) endīşe birle şīr ḳatıġa keldi ve aydı kim ey melīk nege meşġūl-sin. Şīr aydı dünyādın itek silkdim (15) ve riyāżatġa bel baġladım bu bī-meze baḥrnı unuttum ḳanı ve suyıdın kön͡gül savuttum. Çuburı [259b] (1) aydı andaġ bolma-sin belki ḫalḳ żararıġa burunḳıdın artuġraḳ ḳaṣd ḳılıp-sin. Şīr aydı (2) mendin kişi neçük żarar körgey ne aġzımnı ḳanġa bulġar-men ne çengālımnı āzārġa açar-men.

[Beyt]

fāʿilātün feʿilātün feʿilün

(3) Ḳılsalar miṅg kişi cānımnı telāş

Bermegümdür biri cānıġa ḫırāş

Çuburı aydı öz ṭuʿmeṅgni ḳoyup cān-verler (4) rızḳlarıġa köz açıp bu bīşeniṅg mīvesi saṅga on künlük bolmas vaḥşīler kim tiriklikleri (5) bu mīveler birle irdi imdi ḳaḥṭlikdin öler, olar vebāli seniṅg gerdeniṅgge bolur iḫtimāli bar kim uşbu (6) cihānda oḳ bu işiṅg mükāfāt saṅga yetkey ve miṣāli ol toṅguz ḫālı dik bolġay kim meymūnnıṅg mīvesin (7) ġażab ḳıldı helāk boldı. Şīr sordı kim neçük irken ol. {**Ḥikāyet**:}[1417] Çuburı aydı kim keltürüpdürler (8) bir meymūn tevfīḳ tapıp ʿuzlet iḫtiyār ḳıldı ve meymūnlarnıṅg arasıdın çıḳıp bīşeniṅg (9) kūşeside vaṭan tutup ol bīşede ne-çend dıraḫt-ı encīr bar irdi kim olardın mīve yep (10) kün ötkerür irdi bir küni özi birle endīşe ḳıldı kim hīç cān-verġa ġıḍāsız bolmas (11) ve bu bīşede uşbu encīrlerdin bölek ḫordenī yoḳdur eger bularnıṅg hemesin tābistānda yesem (12) zemistānda ne ḳılur-men evlā ol kim baʿżını yegey-men ve baʿżını ḳışlıḳım üçün ḳurutup (13) alġay-men. Pes her kün encīr başıġa çıḳıp şāḫların ırġatıp yeyür irdi ve yerge tüşken (14) mīvelerniṅg baʿżısın yep ve baʿżısın āf-tābġa salur irdi tā zemistānlıḳ ẕaḫīresi bolġay.

[Beyt]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(15) Yaz boldı tutma ġaflet kūşesin

Yaz küni cemʿ eyle ḳışlıḳ tūşesin

Bu siyāḳ birle bir kün **[260a]** (1) encīr başıda uşol işġa meşġūl irdi kim nāgāh bir toṅguz ṣayyāddın ḳaçıp irdi uşbu meymūn (2) çıḳḳan dıraḫtnıṅg tübige keldi anda ḳaḳıp salġan encīrlerni tamām yedi Ve çūn (3) meymūn közi toṅguzġa tüşti irse köṅgli perīşān boldı ve aydı:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(4) Ḳaysı ṭarafdın keldi barıp bu belā-yı nā-gehān

Bu belā-yı nā-gehāndın cānıma bergil amān

[1417] T309b-1

Toŋ͡guz hem meymūnnı dıraḫt başıda kördi (5) irse aŋ͡ga taʿẕīm becāy keltürdi irse ve aydı ey birāder mihmānnı ḫoşlar mu-sin. Meymūn nā-çār (6) aŋ͡ga temelluḳ ḳılıp aydı kim:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ümīdim bāġıġa serv-i ḫırāmān nā-gehān yetti

Muḥaḳḳar külbem içre ġaybdın ḫoş mihimān yetti

(7) Toŋ͡guz aydı ḥālā yoldın gürisne teşne keldim ve meḥāżırge ṭurfe iştiyāḳım bar durur pes her ne kim (8) żiyāfet ḫ̆ānınŋ͡da ḥāżır irür bī-tekellüf keltürgil. Bī-çāre meymūn zūrıġa teŋ͡g kele'lmeyin şāḫlarnı (9) ḳaḳar irdi encīrlerni toŋ͡guz uluġ iştihā birle yeyür irdi tā kim ne şāḫda (10) mīve ḳaldı ne yerde nemerse meymūnġa baḳıp aydı ey mihr-bān turmaġıl kim henūz iştihām otı şuʿle (11) basılmadı ve meḥāżırınŋ͡g nefsim ārzūsıġa kifāyet ḳılmadı eger bu dıraḫtda ḳalmasa (12) yene bir dıraḫtke barġıl ve meniŋ͡g boynumnı minnetiŋ͡g kemendiġa alġıl. Meymūn yüzini küldürüp (13) közini yıġlatıp yene bir dıraḫtġa ulandı anı ırġatıp saldı endek furṣatda anınŋ͡g (14) mīvesidin eṣerī ḳalmadı irse toŋ͡guz meymūnnı yene bir dıraḫtġa işāret ḳıldı meymūn (15) aydı kim ey mihmān-ı ʿazīz inṣāf-pīşe ḳılġıl kim ve mürüvvet resmin taşla{ma}[1418]ġıl kim bu kim saŋ͡ga niṣār **[260b]** (1) ḳıldım bir aylıḳ azuḳum irdi ve mende yene īṣār ḳılġunça ṭāḳat yoḳdur.

Mıṣrāʿ

mefteʿilün mefteʿilün mefteʿilün

Munıdın artuḳ (2) kerem ḳılıp bolımas

Toŋ͡guz açıġlandı ve aydı kim bu bīşe müddetī seniŋ͡g ḳoluŋ͡gda irken imdi men (3) taṣarruf ḳılġumdur. {Meymūn} [1419] aydı kişiniŋ͡g mülkin ġażab ḳılıp almaḳnınŋ͡g mükāfātı besī ḳatıġ durur (4) ve ẓulm birle yigen ḥālā tatlıġ bolur ammā āḫır beġāyet açıġ, cefā kūyıdın ötkil kim żaʿīflarġa (5) sitem ḳılmaḳ ḫūb netīce bermes ve ʿācizlerġa āzār bermek yaḫşı iş irmes.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(6) Meni ḫod tişleben rencūr iter-sin

[1418] T310a-9
[1419] T310a-12

Tişiñgniñg aġrıġa tutsa niter-sin

Toñguz bu sözni eşitip (7) açığı ziyāde keldi ve aydı men dıraḫt üstige çıḳıp seni yerge tüşüreyin ve ḳança kim sizge kerekdür (8) bereyin. Pes dıraḫtke çıḳtı tā kim meymūnnı tüşürgey henūz tüben şāḫıda irdi kim şāḫ (9) uşaldı ser-nigūn tüşüp üstüḫ̆ānları sındı ve nefs ġamıdın köñgli tındı. Ve bu (10) meṣelni añga keltürdüm sen dağı kişiniñg mīvesin {ġażab}[1420] ḳılur-sin ve olarnıñg rızḳların (11) özüñgge ṭuʿme eyler-sin ve bu cemāʿat eger gürisnelikdin ölseler ferzendler ḳaysını (12) düşmen tutup ḳalurlar tā ḳıyāmet heme yaman şıfatıñgnı ẕikr ḳılurlar ve burun ẓālimlıḳ birle meşhūr (13) irdiñg imdi zāhidlıḳ birle meẕkūr boldunġ ve her iki ḥālda cān-verler seniñg cevrüñgdin (14) ḳutulmaydur ve bu ne dervīşdür kim hemīşe ten-perverlıḳḳa meşġūl durur-sin ve cismānī (15) ḥalāvetdin çıḳıp rūḥānī leẕẕetke ulanmas-sin cismniñg leẕẕetiġa bende bolup-sin.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[261a] (1) Verne sañga cān mülkide ḫoş ʿişret-i cāvīd

Şīr Çūn bu faṣl sözlerni eşitti irse mīve yemekdin (2) yandı irse ve sū giyāhġa ḳanāʿat eylep ṭāʿat ve ʿibādetġa meşġūl boldı bārhā bu beyt mażmūnın (3) tekrār ḳılur irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün faʿlün

Kil ey köñglüm bu dünyā-yı dil-āzārdın ötkil

Ferāġat közlep uşbu ẓālim ġaddār- (4) dın ötkil

İmes lāyıḳ cihānnıñg işlerin ehl-i baṣīretġa

Bolup merdāne-veş bu menfaʿatsız kārdın (5) ötkil

Sañga Çūn mümkin oldı gül-şen-i rūḥānīġa yetmek

Neçe kūşiş ḳıl ve menzil-i pür-ḫārdın ötkil

Bu durur (6) ẓālim bed-kirdārlar dāsitānı kim cihān ehlin sitemiġa ve ʿaẕābıġa musaḫḫar tutḳay ve anıñg ʿāḳıbeti (7) şūmluġıdın endīşe ḳılmaġay tā āḫiruʾl-emr andın ḫalāyıḳġa şādır bolġan dik belāġa mübtelā (8) bolġay andın keyin ṣevāb ṭarīḳın

[1420] T310b-4

tapıp rāst yolnı tutḳay şīr dik kim tā iki ciger kūşesin (9) mükāfāt otıda kebāb körmedi köñglin ḫūn-ḫᵛārlıḳ ve bed-kirdārlıḳdın yandurmadı Ve çūn (10) aña bu tecribe ḥāṣıl boldı ʿālem-i ġaddārdın yüz evürüp ḥaḳīḳatsız işḳa iltifāt (11) ḳılmadı ve hīç vech birle bu bī-vefā ve cādū-veşniñ ʿişvesiġa ḫarīdārlıḳ eyle{me}[1421]di cennet (12) eyvānıġa zār birle yetipdürler bu sözde aña kim eski dünyā ʿişvesin aldı satıp ḫıred-mend- (13) lerġa kerekdür kim bu işāretlerni fehm ḳılġaylar bu tecribelerni ʿāḳıbet işleriniñ (14) nihāyetidin be-vāsıṭa ẕaḫīre saḳlaġaylar ve dünyālıḳ ve āḫiretlıḳ işleriniñ bināsı (15) uşbu mevʿiẓeġa ḳoyġaylar kim her kişi ferzendleriġa ve müteʿallıḳlarıġa ḫoşlamaġannı özge- [261b] (1) lerge revā körmegey tā işleriniñ āḫırı yaḫşı ṣıfatları birle zīnet tafġay ve bu cihānda (2) ve ʿuḳbāda bed-kirdārlıḳ ve sitem-kārlıḳnıñ şūmluḳıġa uçramaġaylar.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Cihānnı dip (3) kişige renc yetkürmek durur müşkil

Yamanlıḳ ḳılmaġıl kim ḳılmaġaylar <bu> işni hīç ʿāḳil

İrür dünyā (4) miṯāli baḥr kim anda nehengler köp

Munı bildiler ʿārifler aldıda heme sāḥil

{T311a- (9) …on birinçi bāb her kişi endāze- (10) sidin artuḳnı tilep żarar tapmaḳ ve burunġı pīşesidin ḳuruḳ (11) ḳalmaḳnı beyānıda} [261b] (5) Rāy-ı ʿālem-gīr bu dāsitān-ı dil-pezīrni eşitkendin keyin aydı ey (6) pür-rūşen taḳrīr maña yaḫşı delīl birle beyān ḳıldıñ ol kişiniñ meṯelin kim īzā ve āzārġa kūşiş (7) ḳıldı ve āḫır özi ḳılġan dik cezāġa uçraġandın keyin tevbe ve inābet penāhıġa ḳaçtı. (8) İmdi ümīd-vārdur-men kim on birinçi vaṣiyyet maẓmūnıġa müştemil dāsitānı edā eylegey-sin (9) ve körgüzgey-sin ol kimseniñ ḥaḳīḳatın kim öz ḥālıġa münāsib irmes işḳa ḳadem ḳoyġay (10) anda ḥayrān u serger-dān bolup burunḳı öz endāzesidin ḳuruḳ ḳalġay. Ḥakīm kāmil yaḫşı (11) ʿibāret birle kim ṣafā ve leṭāfetde āb-ı ḥayāt dik irdi şīrīnlıḳda şerbet-i nebāt dik.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Söz irdi pāk kim (12) gevherdin artuḳ

Bolup şīrīnlıḳı şekkerdin artuḳ

[1421] T311a-4

Eger lafẓī eşitse ol sözidin

Felāṭūn barur irdi özidin

(13) Aydı ey şāh-ı ʿālem-penāh:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Çarḫ ḳılsun dergehiñge bendelik

Mülküñ ü ʿālem tapıp pāyendelik

(14) Ḳadīm büzürgler aytıpdurlar kim [1422]"لِكُلِّ عَمَلٍ رِجَالٌ وَلِكُلِّ مَقَامٍ مَقَالٌ" yaʿnī "her işḳa kişi (15) muʿayyen durur ve her maḥalge bölek söz muḳarrer kim ol işni ol kişidin bölek kimerse ḳılaʾlmas ve ol maḥalda **[262a]** (1) andın özge sözni eşitse bolmas."

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Çibin ṭāvus efʿālın ḳılʾalmas

Melaḫ sīmurġ işlerin bilʾelmes

(2) Ḳamışda ney ḫāṣıyyeti yoḳ

Tikende dağı gülniñg nükheti yoḳ

Ve ezel sāḳīsi [1423] "كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ" (3) mey-ḫānesidin her kimge öz ḳuvvetiġa ve ḫūrekiġa baḳa sāġarı berip durur ve hīç kimerseni ʿināyeti meşrebidin bī-behre ve maḥrūm (4) ḳoyġanı yoḳ ve her gürūh öz naṣībesi birle şād-mān durur.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ehl-i meclis barçasıdın behre tapmay (5) ḳalmadı.

Öz cānıġa baḳıban yā cürʿa yā cāmī bile

Pes her kişi kim Ḥaḳ taʿālā bergen öz hüneriġa şuġl ḳılġay (6) andaġ kim derece-be-derece kemālıġa yetkürgey.

Beyt

[1422] Her işin erbabı vardır; her sözün makamı vardır.
[1423] Her grup kendinde bulunan ile sevinmektedir. Kur'an, Mü'minûn 53.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Būriyācı gerçi kāmil baḳ aŋa inṣāfdın

Kem irür ol yaḫşıraḳ (7) nā-ūstū bār-dān-bāfdın[1424]

Ol kimerse öz pīşesin taşlap özige mülāyim irmes işḳa şurūʿ ḳılsa elbette tereddüd (8) ve ḥayret maḳāmıda {ḳalur}[1425] ve herāyīne kirgen yoldın menzilge yetʾelmes ve hem[1426] burunḳı yörgen ṭarīḳınıŋ (9) başıġa yanıp kelʾelmes. Pes ʿāḳil kerek kim öz ʿameli sülūkide ṣābit-ḳadem bolġay ve ārzū birle her zamān (10) bölek şāḫġa ḳol sunmaġay ve artuḳnı tilemekni kim ekṣer anıŋ ʿāḳıbeti ziyānġa tartar ber-ṭaraf ḳılġay (11) ve her iş kim andın netīce körüp irken anı āsānlıḳ birle ḳoldın yipermegey tā ḥadīṯ-i şerīf mażmūnı (12) birle kim [1427]"مَنْ رُزِقَ مِنْ شَيءٍ فَلْيَلْزَمْهُ"[1428] iş ḳılıp perīşānlıḳdın ve serger-dānlıḳdın necāt tafġay yaʿnī (13) "kişi kim her hünerdin rızḳ taptı kerek kim anı özige lāzım tutḳay ve anı hergiz taşlamaġay" ve ḥażret-i (14) mevlevīniŋ sözleri kim cevāhir-i maʿnā durur.

Beyt

müstefʿilātün müstefʿilātün

Encīr-furūş ne iş etkey

Encīr satışḳa kūşiş (15) etkey

Ve bu muḳaddimelerġa lāyıḳ meṣellerdin biri ol zāhidniŋ mihmānınıŋ ḥikāyeti kim andın **[262b]** (1) ġayr til örgenmekke kūşiş ḳıldı. Rāy sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Berehmen aydı keltürüpdür- (2) ler kim ḳunuc[1429] diyārıda zāhidī bar irdi kim muṣliḥ ve ferhīz-kār ve pākīze-nihād ve dīn-dār ve andaġ ʿibādet vaẓīfe- (3) leriġa şerāyitleri birle müdāvemet ḳılur irdi ve ṭāʿat resmlerin iḫlāṣ ḳāʿidesi birle becāy keltürür (4) irdi bāṭınıġa ʿalāyıḳ küdüretidin yaḫşı ṣafā bergen ve başīreti közidin ʿavāyıḳ perdesin tamām (5) kötergen seccādesiniŋ ḫāşiyesi füyūżāt-ı ġaybīniŋ menzili irdi ve ḫalvetiniŋ āsitānesi (6) ve irādetleriniŋ maḥfili.

Beyt

feʿilātün mefāʿilün feʿūlün

Kiyiben başı üzre şerʿdın tāc

[1424] Kelimenin İmlası yanlıştı; ve bu kelime T nüshasında yoktu tezimizde kullanmadığımız P10203 nolu yazmadan kontrol edilip düzeltildi. P10203, 277b-9

[1425] T311b-10

[1426] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T311b-11

[1427] Kişi ekmek parası kazandığı mesleğini terk etmesin. H. , Irakî, **Tahricü'l-İhya**, I, 328.

[1428] İmlası düzeltildi.

[1429] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T312a-5

Köñgli ʿarşı secdesi miʿrāc

İrdi şeyṭān- (7) kuş ferişte-maḳām

Yörür irdi ḳoyup hevāġa kām

Ve dünyā miḥnetiniñg ḳuşı anıñg köñglide (8) āşiyānı almaġan ve bāṭınınıñg āf-tābı iltifāt pertevin ḳarañgġu cihānġa salmaġan.

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

Ḫoş öttiler (9) aşuḳup āf-tāb bāṭınlar

Cihān hevāsıġa hīç biri salmayın pertev

Bu veraʿ zühd turup andaġ münʿim irdi kim (10) ve her naṣībe kim [1430]"وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ" ḫazānesidin tapılur irdi anı (11) mihmānlarġa niṯār ḳılur irdi irtelik ve aḫşamlıḳ vaẓīfesin dervīş ve müstaḥaḳlarġa (12) īṯār eyler irdi yaʿnī " āsmān u zemīn ḫazīneleri ḫudānıñg durur" bir küni bir misāfir anıñg[1431] öyige mihmān (13) boldı ve zāhid ança kim mihmān-dārlıḳ resmi irdi añga becāy kiltürdi bu menzilge tüşkenige (14) besī şādlıḳ ḳıldı ve ṭaʿāmdın kelāmġa meyl ḳıldı irse zāhid sordı kim ḳaydın keldiñg ve ḳayan (15) barur-sin. Mihmān cevāb berdi kim ḳıṣṣam besī uzundur eger mübārek ḫāṭırıñgġa eşitmek meyl bolġan irse **[263a]** (1) şemmeī beyān ḳılayın zāhid aydı eger kişi hūş ḳulaḳını açsa her sözdin nükteī kötergüsi durur.

(2) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bilse bolġay remz her bāzīçedin

Tapsa bolġay feyż her efsānedin

Sergüzeştiñgni bī-ibā ayġıl. Mihmān (3) aydı ey zāhid-i zamāne, bilgil kim men Fireng vilāyetidin turur-men anda nān-vānlıḳ ḳılur irdim her kün (4) ḥırş otı birle tennūr ḳızıtıp nān yaḳar irdim ve hezār meşaḳḳāt birle dest-māyedin aşurup (5) bir nān tapar irdim ve bir dihḳānġa dost irdim ol her bār mañga buġday berür irdi anı (6) dest-māye ḳılur irdim pulnı tapḳanımda alur irdi bir kün meni bāġıġa başlap alıp bardı (7) żiyāfet ḳıldı ṭaʿāmdın fārig bolduḳ mendin suvāl ḳıldı kim sañga kesbiñgdin ne mıḳdār (8) menfaʿat boladur. Men aydım dükkānım sermāyesidin aşıp

[1430] Hâlbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Kur'an, Munāfikūn 7.
[1431] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T312a-15

maṅga boladurġan sūdī on nāndın (9) bir nān ve ol ehl-i ʿiyālımġa utruluḳ bolup turadur. Sūd-ı dükkān dāyim oldı uşbu (10) oḳdur.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mundın özge rızḳ ḥaḳdın bizge yoḳ

Dihḳān aydı sübḥānallāh kesbiṅg (11) ḥuṣūli ān-mıḳdār irmes iken kim kişi evḳāt bināsın aṅga ḳoyġay ve men ḫayāl ḳılur irdim kim kesbdin (12) sūd bisyār bolġay ve ḥuṣūlı bī-şumār.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men ʿaḳīde eylegen irken ġalaṭ

Men aydım ey ḫ̆āce senin kesbiṅgdin (13) ḳança ḥuṣūl bolur. Dihḳān cevāb berdi kim meniṅg kārımnıṅg destmāyesi az ammā sūdı bisyār andaġ kim (14) on dān saçsam yüz dānġa ḳanāʿat ḳılmas-men didi. Men ḥayrān boldum ve sordum kim neçük (15) durur ol. Aydı ʿaceb tutmaġıl kim mundın ziyāde hem bolur çūnkim kūknārnıṅg bir dānesi heme dāne- **[263b]** (1) lerdin kiçik durur eger ol ṣāliḥ yerge tüşse yigirme tarta[r] şāḫlar ve mundın bisyārġa (2) hem iḥtimāli bar ve her şāh başıda bir ġūze ve her ġūzeniṅg içide iki dāneniṅg ḥisābını kişi bilmes (3) ve mundın ḳıyās ḳılġıl kim meniṅg pīşimniṅg sūdı ḥisābıdın taşḳarı durur ve ḥikmet (4) dihḳānları aytıpdurlar kim dihḳānçılıḳ ʿarab luġatıda "زَرَع" bolur "زَرَع" üç ḥarf irür ilgerki (5) ikisi "زَرْ" altun irür ve "ع" dağı altun durur çūnkim ʿarab altunnı "ع" atapdurlar. (6) Pes bilmek kerek kim dihḳān zer üzre zer tapar ve dihḳānçılıḳ kār-ḫānesiniṅg kīmyā-gerleri (7) irür aytıpdurlar kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kimyā istep cihānda ʿömr żāyiʿ ḳılmaġıl

Ḳara tofraḳġa teveccüh ḳıl ki oldur kīmiyā

(8) Dihḳāndın bu sözlerni eşittim irse dihḳānçılıḳ hevāsı başımġa tüşti şol zamān nān-vānlıḳnı (9) ḳoydum ḳolumda ḳança kim māliye bar irdi anıṅg birle dihḳānçılıḳ esbābını cemʿ ḳıldım anıṅg şuġlıda (10) boldum ve maḥallemde dervīşī bar irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫalḳ arasıdın çıḳıp bir kūşeī

Tutġan irdi tapıp endek tūşeī

(11) Meniñg öz ḥarfımdın yüz evürüp özge işḳa ḳol ḳoyġanımnı bildi irse {mañga aydı}[1432] kim ey üstā (12) pīşeī kim Ḥaḳ taʿālāsañga anıñg birle rızḳ berür irdi anı taşlamaġıl artuḳnı tilep özüñgni (13) ḥırş yolıġa başlamaġıl ḥarīş şūmluḳ ve maḥrūmluḳ durur {ḳāniʿluḳ pādişāhluḳ}[1433] çünānçi ḫaberde keltürüpdür- (14) ler kim [1434]"الْحَرِيصُ مَحْرُومٌ"[1435] yaʿnī "ḥırş ol müddeʿī assıdın maḥrūm ḳalur şeddād ve ḳārūn (15) dik durur ve her kişi kim ḳāniʿ durur anı pādişāh-ı devrān bilmek kerek ve kimerseī kim ḥarīş irür anı [264a] (1) rūy-ı siyāh-ı zamān bilmek kerek.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Arfa nānıġa ḳanāʿat eyle vü ḳılġıl şekīb

Yemegil buġdaynı kim ol (2) [bergey] ādemġa firīb

Ve men aydım ey şeyḫ men nān-bānlıḳda muñgsuz keçkü dik fāyide körmedim ve bildim kim (3) dihḳānçılıḳnıñg sūdı bisyār irken ümīdim ol kim anıñg birle künümni kiñgrülükde keçürgey-men. (4) Ve dervīş aydı {ey üstā}[1436] müddetīdür kim nān-bānlıḳ birle evḳāt ötkerdiñg ve imdi dihḳānçılıḳġa (5) ḳol ḳoyup-sin bilgil kim munıñg ʿalāyıḳı bisyār durur iḫtimālī bar kim heme levāzımātnı tapmaḳġa (6) ʿāciz kelgey-sin ve diger ḳandın maʿlūm kim bu iş birle ārzū ḳılġanıñgġa yetkey-sin (7) ve murād ḥāṣıl etkey-sin.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Temennā kūyıdın maḳṣūd bāzīġa kirmekke

Ḳulaḳıñgnı açıp āgāh bol kim köp (8) uzun yoldur

[1432] T313a-13
[1433] T313a-15
[1434] Hırs gösteren mahrum olur.
[1435] İmlası düzeltildi.
[1436] T313b-3

Öz işiŋni ḳoymaġıl ve mühimī kim ḥālıŋġa lāyıḳ irmesdür aŋa müteveccih bolmaġıl kim (9) uşol uḳarġa yetken ḥādiṣe saŋa yetmegey. Sordı{m}[1437] kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Dervīş aydı (10) keltürüpdürler kim bir şuste-ger su yaḳasıda işġa meşġūl irdi ve her kün körer irdi kim bir uḳar (11) sudın ḳurt terip aŋa ḳanāʿat ḳılur irdi bir küni uḳar kördi kim bir laçin ördekni (12) alıp pāre pāre ḳılıp yedi ḳalġannı taşlap ketti uḳar özi birle endīşe ḳıldı kim bu kiçik cān-ver özidin (13) uluġ nemerseni alıp yedi cins ḫod andın çoŋdur-men ve ne üçün özüm münāsibni şikār ḳılmaġay- (14) men ve taḳı sasıḳ ḳurt yemek meniŋ ʿādetim bolġay imdi ṣalāḥ budur kim ʿālī-himmet başlaġay-men (15) ve ḳaṣdım kemendin āsmān kiŋrüsiġa taşlaġay-men.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her ḳuşī kim himmet-i aʿlāsı bar

Ḳuvvetiniŋ barıça **[264b]** (1) üstün uçar

ʿİbret al kim morıdın çıḳḳan tütün

Āsmān sarıġa örlegü[si] tün

(2) Pes ḳurt şikārıdın köŋül köterip āsmānġa uçtı kördi kim bir kebūter hevāda uçup barur aŋa ḥamle (3) saldı ve kebūter sarı meyl ḳıldı ol atılıp tüben yördi endek pehlū ḳaçurmaḳı birle andın ötüp (4) özini toḫtataʾlmadı şuste-gerniŋ aldıdaḳı lāyġa muḥkem tüşti ayaġı ve ḳanatı batıp ḳaldı (5) şuste-ger uḳarnı tutup aldı öyige yandı yolda barur irdi bir dostı uçradı aydı kim (6) bu ne durur şuste-ger cevāb berdi kim bu uḳar irür kim laçinni davrap kebūter şikārın ḳaṣd ḳıldı (7) özi maŋa şikār boldı . Bu meṣelni aŋa kiltürdüm tā maʿlūm ḳılġay-sin kim her kişi öz işiniŋ (8) şuġlıda bolmaḳı ḫūb durur ve ḥırfetī kim lāyıḳ irmes anı terk etmeki lābüdī. Pīr-i ʿābid bu meṣelni (9) kiltürdi ammā meniŋ daġdaġam dihḳānçılıḳġa dağı ziyāde boldı ol naṣīḥat kim ʿayn-ı şefḳat irdi (10) köŋlümge olturmadı uşol ḫayālde turdum ve nān-vānlıḳ esbābın ṣarf ḳıldım endek (11) sermāye birle dihḳānçılıḳ ālātın be-ḳadr-ı ḥāl ṭayyār ḳıldım ve pāreī uruġ yerge saçtım ve intiẓārlıḳ (12) yolıġa köz açıp turdum ḫarman vaḳtide ḥuṣūl kötergey-men ve bu ḥālda ehl-i ʿiyālım maʿīşet- (13) leri tenglikke ḳaldı aniŋ üçün kim nān-vānlıḳ ḥuṣūlıdın her künlük ġıḍā vaḳtide peydā bolup (14) turar irdi dihḳānçılıḳ vaḳtide muntaẓır turmaḳ kerek tā netīce ḳolġa kelgey ve özümge (15) aydım kim tā kişidin pāreī ḳarż ḳılıp nān-vānlıḳ dükkānın tüzgey-men ve tarıġan ḥuṣūl **[265a]** (1) yetkünçe mundın evḳāt köçürgey-miz.

[1437] T313b-8

Beyt

mefʿūlü fāʿilātün mefāʿīlün faʿ

Evvelķı işni ķoyup başı aylandı

Oñgladı (2) yene ol işķa yandı

Pes şehr ğ̌āceleridin biri ķatıġa bardım andın pāreī ķarż ķıldım ve nān- (3) vānlıķ dükkānın yene tebrettim ol zirāʿat kim ķılıp irdim añga hem pervā ķılur vaķt boldı irse (4) birevni kirāġa alıp nān-vānlıķ dükkānıġa ķoydum özüm zirāʿat başıġa bardım ve gāhī anda turdum (5) ve gāhī dükkāngа kelür irdim bu ṭarīķa birle iki üç ay ötti irse bildim kim ol ḫızmet-kār (6) dükkān içre ḫıyānetler ķılıp dest-māyeni çökürüpdür andaġ kim ḫarc bolġannıñg deh-yeki (7) hem ķolda ķalġanı yoķ serāsīme bolup uşol ķoşnı dervīş ķatıġa keldim ve añga her iki işimdin (8) bolġan ziyānlarnı beyān ķılıp irdim küldi ve aydı ne ḫūb oḫşadıñg ol kişige kim iki (9) ḫatunı saķalını yolup tamām ķıldı. Men sordum kim neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Dervīş aydı (10) keltürüpdürler kim kimerseī çal saķal irdi anıñg iki ḫatunı bar irdi biri ķarı (11) biri yaş ve ʿādeti andaġ irdi kim uyķusı kelse olardın birinіñg tiziġa başın (12) ķoyar irdi bir küni ķarınıñg öyige kirdi ve anıñg tiziġa başın ķoyup uyuķladı ķarı (13) anıñg saķalın baʿżısın aķ baʿżısın ķara kördi özige aydı kim munıñg ķaraların (14) yolayın tā kim aķları ķalsun ve aytsun kim aķ saķal bolupdur-men mañga ķarı ḫatunum (15) lāyıķ durur bu fikrde andın keçer. Pes ķudreti yetkünçe āheste āheste ķaraların yoldı.

[265b] (1) **Mıṣrāʿ**

mefāʿilün feʿilātin mefāʿilün feʿilün

Saķal eger ḫatun ilgindedür yolunsa ne ḫūb

Yene bir küni yaşnıñg ķaşıġa kirdi tiziġa (2) başın ķoyup uyķulap irdi ol daġı endīşe ķıldı kim munıñg saķalı tolaraķ aķarıpdur (3) tā kim munıñg aķların yolup taşlaġaymen feķad ķara körünsün ve mundaġ bolsa mañga yaş (4) ḫatunum münāsib dip ķarını taşlaġusıdur dip bu hem be-ķadr-ı imkān aķ mūyın yolup aldı (5) tā bu ṭarīķa birle ne-çend kün ötti irse bī-çārenіñg saķalı tamām boldı bir küni saķalını sılap (6) irdi iñgekdin bölek nemese tapmadı ve her-çend feryād çekti velī hīç sūd ķılmadı seniñg (7) ḫālıñg şol kişiniñg ḫālı dik bolupdur kim baʿżı sermāyeni dihķānçılıķķa ṣarf ķıldıñg (8) ve baʿżı nān-vānlıķķa ve imdi baķtıñg ne maʿīşetiñg tennūruda nān taptıñg ve ne evķātıñg ḫarmanıda (9) dān.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlü mefʿūlü mefāʿīlü faʿ

Bir kün anı tuttuñg ve bir kün sañga bu berdi rū

İmdi bildiñg kim ḳoluñg içre ne ol ḳaldı (10) ne bu. Pīr-i ʿābiddin bu ḥikāyetni eşittim irse bildim kim ança kim aydı ḥaḳ ve rāst durur (11) mañga bu işlerimdin ḫayret ve nedāmetdin özge ḫuṣūl bolmadı ve māliye kim el-ḥāl ḳolumda (12) ḳalıp durur ḳarżımge çıḳmas pes ṣalāḥ andadur kim [1438]"اَلْفِرَارُ مِمَّا لَا يُطَاقُ"[1439] ḥükmi birle ḳaçḳay-men (13) yaʿnī "ṭāḳat tutalmaġu dik nersedin ḳaçmaḳ vācib durur" ve mundaġ ḫaber maḥẕūf. Bir kiçe ol (14) şehrdin ḳaçtım menzil-be-mezil barur irdim yolda bir kimerse mañga aydı ey fulānī (15) bar ve yoḳuñgnı ḳarż-dārlarıñg aldılar ve ehl-i ʿiyāliñg ölüp ḳaldı bu ḫaberni **[266a]** (1) eşittim irse yurtumdın ümīd üzdüm ve her yerde ṣāḥib-dilni andın yaḫşı söz eşitip (2) köñglümge tesellī berdim tā kim seniñg ṣoḥbetiñgge vāṣıl bolġay-men.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Egerçi yoldın harıdım ḥaddın (3) artuḳ

Seni kördüm ki imdi çıḳtı harluḳ[1440]

Bu irdi sergüzeştimdin şemmeī sañga (4) ʿarż eyledim. Zāhid aydı kim sözüñg rāstlıġın bildim bu ḥādiṣe egerçi bisyār meşaḳḳat (5) tartıp-sin ammā bī-şumār tecribeler ḥāṣıl ḳılıp-sin imdi ḫāṭırıñgnı cemʿ tutġıl kim (6) miḥnetni ötkerdiñg ve rāḥatke ulandıñg.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İmdi şām-ı ġam ötüp ṣubḥ ṭarab ḫoş yetti

Mihmān (7) ve mīz-bān bir birleriniñg mülāḳātlarıdın ḫoş-vaḳt boluştılar ve zāhid benī-isrāʾil- (8) din irdi ʿarabī tilin kim ābā ve ecdādı dik bilür irdi Ve çūn ehl-i evlādıġa bu luġat (9) birle sözlegenin eşitip bu firengī mihmān kim ḳulaġıġa yaḫşı eşitip besī ḫoş-vaḳtlıḳ ḳılur (10) irdi ve zāhiddin örgenmekni ṭamaʿ ḳıldı ve zāhid mihmānnıñg bu tilġa şevḳ ḳılġanın (11) bilip her laḥẓa feṣāḥat ve belāġatın arturur irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1438] Yücün yetmediği işten uzak durmak…
[1439] İmlası düzeltildi.
[1440] İmlası düzeltildi.

Sürüp tatlıḳ tekellüm gūyiyā ḳand

Leb-i laʿlin (12) ḳılur irdi şeker-ḫand

Çü kördi mihmān şekerni ḫar-vār

Aṅ͡ga ṭūṭī kibi boldı ḫarīdār

Neçe kün ötti (13) irse aralarıdın ḥicāb tamām köterildi ve bī-gānelik yegānelikke mübeddel boldı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳalmaġan (14) irse tekellüfdin ġubār

Kām-ı dildin boldılar ol ikki yār

Mihmān zāhidġa bī-ibā ṣenā tilin açıp aydı kim:

(15) {**Beyt**}[1441]

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Ey lafẓıṅ͡gız keldi nihān ḫāne-i ġubār

Taḳrīriṅ͡giz netīce-i teʿyīd- i ẕüʾl-celāl

Bu ṭarz süḫan-sāzlıḳ durur ve ne ʿibāret **[266b]** (1) per-dāzlıḳ irür kim nükte-şināslarnıṅ͡g hūşınıṅ͡g ḳulaġı mundaġ zībā sözni hergiz eşitmep irdi (2) ve ṣāḥib-i naẓarlarınıṅ͡g ʿaḳılları közi bu yaṅ͡glıġ feṣāḥatda kāmil suḫen-verni körmep idi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(3) Bilmedim āyā ki ḳaysı cinsidindür bu kelām

Ne siḥrlıḳ diyelür-men [ü] ne sāḥirlıḳ anı

Ümīd-vārdur-men kim (4) bu luġatnı maṅ͡ga örgetkey-sin ve faṣīḥ tilniṅ͡g taʿlīmin mendin dirīġ tutmaġay-sin ve eger (5) iltimāsımnı ḳabūl ḳılsaṅ͡g ölgünçe bu iḥsānnıṅ͡g fikride bolġum durur inʿāmıṅ͡g ẕikride.

(6) **Beyt**

[1441] T315b-9

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men ki kördüm luṭf iḥsānıñgnı köp

İmdi şükrüñgdin bölekni aytmaġum

Zāhid aydı men sañga tili (7) örgetmekni dirīġ tutmas-men imdi ḫāṭırıñgġa keçer kim ʿArab tili ve Fireng zebānınıñg ārāyişide nisbet (8) yıraḳ durur iḥtimālı bar kim anı örgenmekde ḫāṭırıñgġa külfet ve meşaḳḳat köp yetkey ve örgenʾlemegey- (9) sen bu taḳdīr birle hem seniñg evḳātıñg żāyiʿ bolġay ve hem meniñg ʿömrüm. Mihmān aydı (10) kişi iş ṭalebige ḳadem ḳoysa cefā ve meşaḳḳatdın ḳorḳmas.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kaʿbe-i şevḳ birle ḳoydum men yolıġa tā ḳadem

(11) Ki ayaġımġa tikenler sançılur irse ne ġam

Ve men bu niyetde andaġ üstüvār durur-men kim eger başımġa her (12) mūyum tīġ bolsa hem bu işdin yanmas-men.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kim ki meyl genc bolsa renc ol çekmek kerek

çūnkim ʿilm ṭaleb (13) ḳılur-men ve miḥnetni hem ʿilm üçün tartar-men āḫırıda rāḥatke hem evrülgüsidür (14) ṣayyād yañglıġ kim ʿilm ṭalebide endek zaḥmet çekip bisyār niʿmet taptı. Zāhid sordı kim neçük irken (15) ol. **Ḥikāyet**: Mihmān aydı keltürüpdürler kim bir faḳr kimerse ṣayyād irdi ve evḳātın ṣayyādlıḳ **[267a]** (1) birle keçürür irdi bu kesbda andaġ kāmil irdi kim ne hevāda ḳuşḳa amān berür irdi ve ne deryāda (2) balıḳlarġa zamān.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dāmı ḳuşlarġa vebā irdi balıḳlarġa belā

Olar bir küni dām ḳoyup (3) miñg ḥīle birle üç ḳuşnı añga yavuḳ irkenin bilip özi bir daldaġa pinhān bolup (4) teveccüh birle olturdı tā kim olar dāmġa ılınġaylar bu ḥālda bir ṭarafdın ḳatıġ āvāzlar (5) eşitildi ṣayyād perīşān bolup ḥayretde ḳaldı anıñg üçün kim bu ḳuşlar ürküp (6) keterler. Pes olturġan yerdin ḳoptı ve aydı kim ey ṭālibuʾl-

ʿilm fıḳh mesʾelesidin söz araġa[1442] (7) salıp baḥṣ-i münāẓara ḳılur irdi kim ol ṣadā olarnıñg irken ṣayyād olar ḳatıġa barıp (8) nāle ve taẕarruʿ eyledi kim ey faṣīḥ-zebān ḫoş-āvāzlar, āvāzıñgızlarnı pest ḳılıñgızlar (9) tā ol ḳuşlar ürkmegeyler ve rencim żāyiʿ bolmaġay. Olar aydılar kim eger bizge ḳuşlarnı (10) tutḳanda birerni bersеñg ġavġāmızını basar-miz. Ṣayyād aydı ey ʿazīzler men ʿiyāl-mend ve[1443] (11) faḳrdur-men ne-çend ʿiyāllarım bar ki ḫūrekleri ṣaydġa baḳışlıḳ durur eger sizler iki (12) ḳuşnı alsañgızlar men biri birle balalarımnı neçük rāżī ḳılayın. Olar aydılar sen her kün (13) şikār ḳılur-sin ṣayd ḳoluñgġa tüşürür-sin biz ʿömrümiz içre şikār ve ṣaydnı körmegenimiz yoḳ (14) hergiz ġanīmetni ḳoldın żāyiʿ ḳılmas-miz eger bermek üçün şarṭ ḳılmasañg andın hem bülend (15) ġavġā başlar-miz kim ḳuşlar heme ḳaçarlar ṣayyād çāre tapmayın ol şarṭnı ḳabūl ḳıldı [267b] (1) ammā ḳuşlar dāmġa tüşkendin keyin ṣayyād serkeşlik başladı kim ve aydı ḳuşnı alıp ne ḳılur-sizler. (2) Cevāb berdi kim medresege alıp barur-miz yārānlarnıñg naẓarlarıda ḳoyar-miz ve yārānlarnı mihmān ḳılur-miz. (3) {ṣayyād}[1444] feryād ḳıldı kim dāmnı medresede ḳurmap irdim riştelerni mollalar aşmap irdi dāmnı vaḳfge (4) ḳoymap irdim veyā vaḳf ġalebedin añga dāne saçmadım ve ger cevrimni vaḳf ḳılmadım men cārūb-keş (5) imes revā mudur kim ḳuşnı mendin ġażab ḳılġay-sizler. Olar aydılar ġażab ḳılmay-miz (6) özüñg vaʿde ḳılġannı alur-miz eger bermesеñg şarṭıñg ḫāniṣ bolur. Ṣayyād tenglikke ḳaldı (7) ve her birlerige ḳuş berdi ve aydı kim men zaḫmetiñgizlerni çektim ve tuḥfe hem berdim imdi kim ol lafẓ (8) birle baḥṣ ḳılur irdiñgizler anı mañga örgetiñgizler, şāyed kim bir küni ol fāyide ḳılġaylar. Aydı- (9) lar kim biz ḫunṣā mīrāṣıdın münāẓara ḳılur irdük. Ṣayyād sordı kim ḫunṣā ne turur. Aydılar kim (10) ḫunṣā anı dirler kim ne irkek ve ne tişi. Ṣayyād bu sözni muḥkem tuttı bir ḳuşnı alıp ehl-i ʿiyāli (11) ḳatıġa keldi ve anıñg birle kiçeni tenglikde ötkerdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳuyaşnıñg murġ-ı zerrin bālī tüşti

Şuʿāʿı-(12) nıñg sarıġ dāmı içige.

İrtesi kim bir ṣayyād dāmın köterip deryā lebige keldi tamām tevekkül birle (13) dāmın deryāġa saldı ḳażārā dāmıġa bir balıḳ ilindi ʿaceb zībā-heyʾet[1445] ve şīrīn-ṣūret

[1442] İmlası düzeltildi. T316a-14
[1443] ve tekrar yazılmış.
[1444] T316b-9
[1445] İmlası düzeltildi.

kim (14) zırh-ger savut[1446] andaġ ḳuyaḳ-pūşı terbiye ḳılmap irdi ve su ḫalḳınıng̃ közi ol yang̃lıġ bu ʾl-ʿaceb (15) şeklni körmep idi.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿlün

Ḳursaḳı bar irdi kümüş kibi aḳ

Közleri āf-tāb dik berrāḳ

[268a] (1) Uçasıda çünānçi būḳalemūn

Rengler köp ḳuyaşdın efzūn

Ṣayyād anı kördi irse ḫayrān ḳaldı ve özige (2) aydı kim bu sin ü sālġa yetip bu nevʿ yaḫşı heyʾetlik {balıḳ}[1447] körmep idim maşlaḥat oldur kim munı pādişāhġa (3) pīş-keşḳılġay-men şāyed kim naẓarıge ḫoş kelip bu veşīle birle meni iḥtiyāc bendidin ḳutḳar- (4) ġay. Pes balıḳnı köterip melīk dergāhıġa keldi ḳażārā ol küni sulṭān ḫāṣ menzilde (5) olturup irdi ve ol menzilde seng-i mermerdin ferş ḳılıp bir köl atturup irdi ve ang̃a (6) reng-ā-reng balıḳlardın ve cān-verlerdin salġan irdi.

Beyt[1448]

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Bar idi ol kölde (7) bī-ḥad sīm-ber

Kim ḳulaḳlarında mürvārid zer

Ve hilāl yang̃lıġ revnaḳı hem su yüzide ḳılġan

Daġı bir kime cārī (8) irdi anda

Yeng̃gi ay dik yörgey āsmānda

Melik ol ḫavżġa neẕẕāre eylep

Temāşā-yi meh sitāre eylep

(9) Turup idi kim ṣayyād balıḳnı pādişāh naẓarıge keltürdi, melīk anı körüp şād-mān boldı (10) ṣayyādġa beş yüz dīnār buyurdı vezīrlerdin biri āheste aydı ki:

Beyt

[1446] İmlası düzeltildi.
[1447] T317a-9
[1448] Bazı mısraların hece sayısı fazla.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Baḫtıṅg olsun (11) kün kibi ber ü feyżraḳ

Devletiṅg barı, barı āfetdin yıraḳ

Ṣayyādlar bisyār durur balıḳlar (12) bī-şumār, eger sen balıḳġa beş yüz dīnār ʿināyet ḳılsaṅg ne ḫazīne aṅga kifāyet ḳılur ve ne (13) ḫarāc, maʿlūmdur kim balıḳnıṅg bahāsı ḳançadur ṣayyādġa ne mıḳdār inʿām berürler ve her kişige (14) öz çaġıġa baḳa inʿām bermek kerek.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kökke çaġlıḳ suyı yüz batman bolur

İkki yüz batman bile vīrān bolur

(15) Pādişāh aydı men aṅga beş yüz dīnār vaʿde ḳılıp irdim imdi sözümdin yanmaḳım neçük **[268b]** (1) revā turur. Vezīr aydı men ḥīle birle kifāyet ḳılayın bir ḥīle taṣavvur ḳıldı kim anıṅg birle melīk- (2) niṅg vaʿdesi ḫilāf bolmas ve hem ḫazīnege żarar yetmes. melīk aydı ḳaydaġ fikr ḳıldıṅg. (3) Vezīr aydı ṣayyāddın sormaḳ kerek kim balıḳıṅg irkek mudur yā māde mudur, eger irkek dise sormaḳ (4) kerek kim mādesini keltürgil, eger māde dise körmek kerek kim irkek ḥāżır eylegil tā zerni tamām alġıl bu ṭarīḳa (5) birle ʿāciz kelür andın keyin anı endek nemerse birle rıżā ḳılsa bolur. Pes pādişāh sordı kim ey ṣayyād (6) bu balıḳ irkek mu durur yā mādesi, ṣayyād tecribelik kişi irdi bu suvāldın şāh vezīr (7) ġarażlardın bildi tefekkür ġavvāṣın tedbīr deryāsıġa çökürdi tā kim kāfī cevāb (8) gevherdin tapḳay āḫır ol lafẓī ki ʿulemālardın yād alıp irdi ḫātırıġa yetti cevāb (9) berdi kim ey şāh-ı ʿālem-penāh bu balıḳ ḫunṣā turur yaʿnī irkek hem irmes tişi hem irmes. Sulṭānġa (10) bu cevāb ḫoş keldi derḥāl ḫazīnedin aṅga miṅg dīnār berdi ve hem anı ḫāṣ nedīm (11) ḳıldı. Ve bu meṣel fāyidesi ol kim ṣayyād ʿilmdin bir lafẓ örgenip ʿulemālarġa iki ḳuş birle (12) ḫıẕmet ḳılġannıṅg bereketidin miṅg {dīnār}[1449] taptı salṭanatnıṅg ʿināyeti birle ser-firāz boldı. Pes ʿilm (13) cihetidin renc çekmek ve ʿulemālarġa ḫıẕmet ḳılmaḳdın kişige bisyār nefʿ bereket ḥāṣıl bolur (14) büzürgler aytıpdurlar kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿİlm tapsaṅg bolġuṅg ilge dil-pesend

[1449] T318a-2

Dānişiŋ birle bolur ḳadrıŋ bülend

(15) ʿİlm istep eger ciger-ḫūn eylegüŋ

Tīre tofraḳıŋnı altun eylegüŋ

Zāhid ol mihmānnıŋ ʿarabī tilin örgenmekke **[269a]** (1) ṣābit-ḳademlıġın bildi irse aŋa taʿlīm ve telḳīn başladı müddetī anı be-ḳadr-ı imkān örgetti (2) ammā ol tilġa anıŋ ṭabʿın hīç vech muvāfıḳ tapmadı ve her-çend tola taʿlīm ḳıldı hīç fāyide (3) andın ḥāṣıl bolmadı ve çendānçi telḳīn nihālın anıŋ köŋli bāġçesiġa tikdi velī maḥrūmluḳdın (4) özge mīve körmedi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ādemīġa ber[me]se tevfīḳ rūy

Sūd bermes cehd birle güft-gūy

Bir küni zāhid aŋa aydı kim (5) ey mihmān-ı şerīf dişvār işni özüŋge aldıŋ uluġ rencke özüŋni saldıŋ çūnkim bu luġatke (6) tiliŋ cārī bolmaydur evlā oldur kim bu işni terk ḳılġay-sin ve ḥavṣalaŋġa sıġmaġan (7) loḳmaġa aġız açmaġay-sin.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü feʿūlün

Bilseŋ murādıŋ ol imes ilge ba-hem

Zinhār dip ki çekmegil renc [ü] (8) elem

Bil kim anı, anıŋ ile yetmegün menzilge beyhūde yoḳ yörür mü-sin, ḳoyup anda ḳadem ḥālıŋ münāsib irmes luġatnı (9) tilep ata babaŋnıŋ zebānların ḳoymaḳıŋ ḫūb irmes. Mihmān aydı ābā ve ecdādnı tebaʿiyyet ḳılmaḳ (10) cehālet ve aḥmaḳlıḳ durur ve men bu bābda taḳlīdġa baḳmas-men taḥḳīḳ yolıġa kirer-men **ḳavlühū taʿālā** (11) [1450]"إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ"[1451] muḳallidlerġa güş-māl irür kim tā anıŋ birle gümān (12) bādiyesidin çıḳıp ḥaḳīḳat ser-menziliġa kirgeyler ve yaḳīn közi birle [1452]"يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ" (13) pertevin müşāhede ḳılġaylar evvelḳınıŋ maʿnāsı bu turur kim "kāfirler peyġamberlerge aydılar kim (14) biz taptuḳ ata babamızı bir dīn üzre

[1450] Şüphesiz biz babalarımızı bir din üzerinde bulduk… Kur'an, Zuhrūf 22.
[1451] İmlası düzeltildi.
[1452] O'nun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde…. Kur'an, Nûr 35.

nebīreler olarnıng arḳalarıda iḳtidā ḳılıpdur- (15) miz" ve keyinkining maʿnāsı ol kim "başlar Allāhu taʿālā öz nūrıġa yaʿnī īmānġa ve maʿrifetḳa [269b] (1) kimni kim ḫˇāhiş ḳılur."

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ey muḳallid taşlap iltseng perdeni

Körge-sin ḥaḳ nūrı birle barçanı

(2) Tut muḥaḳḳiḳni muḫalliddin cüdā

Kim anı dārū bil anı ṣadā

Zāhid aydı men naṣīḥat ḥaḳḳın sanga edā ḳıldım (3) velī hīç ḳabūl tüşmedi ve ḥālā kim sen fireng tili birle her ne ḫˇāhiş ḳılsang aytur-sin ve men ḳorḳar-men (4) kim ʿArab tilin bisyār tekrār ḳılmaḳıng birle fireng zebānı hem unutulġay ve hem anı bilmegey- (5) sen ve hem mundın ḳuruḳ ḳalmaġay-sin ve ḥālıng ol ḳarġa ḥālıġa oḫşamaġay kim (6) keklik reftārın örgeneyin dip öz mangışın unuttı. Mihmān sordı kim neçük irken (7) ol. **Ḥikāyet**: Zāhid aydı kiltürüpdürler kim bir kün bir ḳarġa pervāz ḳılur irdi kim (8) keklikni kördi andaġ yer ʿarṣasıda yorġalap yörür ve şīrīn reftārı birle (9) naẓẓāre-gerler könggüllerin bī-ārām ḳılur.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bu nevbetde ḫırām eylep könggül bī-iḫtiyār aldıng

(10) Yene bir cilveī ḳılġıl ki cān dağı sanga bolsun

Ve anıng bu ḫırāmı ḳarġaġa ḫoş keldi ve reftārın (11) örgenmekke meyl ḳıldı ve bu ümīd birle keklikning mülāzemetin tuttı andaġ kim her vaḳt anıng (12) arḳasıda yörür irdi ve yorġalaşın temāşā ḳılur irdi.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü fāʿlün

Ey kebk-i derī (13) cilve ḳılıp yorġalasang

Men aḳsaḳ ayaġ birle seni irgeşküm

Bir küni keklik ḳarġaġa (14) aydı kim ey dīv-dīdār ve tīre-ruḫsār ne-çend vaḳtdur kim meni ıraşur-sin ġarażın͡g ne (15) durur. Ḳarġa aydı ey zībā-reviş[1453] man͡gışın͡g kön͡gümni aldı men kön͡gül arḳasıdın **[270a]** (1) nāle vü feryād aytıp tınmay yörür-men bī-ḳarār man͡ga senin͡g reftārın͡gnı örgenmekin͡g (2) hevāsı peydā boldı müddetī kim arḳan͡gda yörür-men anı örgenip özümge faḫr peydā ḳılġay-men. keklik (3) küldi ve aydı heyhāt heyhāt sen ḳanda men ne yerde yörür-men senin͡g man͡gışın͡g menin͡g yorġalaşım (4) her ikisi ẕātīdür ḫāliḳnın͡g ḳılġanıġa maḫlūḳ hergiz tebdīl bereʾlmes bu ḫayāldın ötkil (5) imes lāyıḳ senin͡g bāzūn͡g buya. Ḳarġa cevāb berdi kim bu işḳa kim ḳadem ḳoydum men andın efsūn ve efsāne (6) birle yanmas-men.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men tevekkül kimesin saldım bu ġam deryāsıġa

Yā ölüm tapḳumdur andın yā münāsib gevheri

(7) Bī-çāre ḳarġa müddetī keklik arḳasıda yördi velī[1454] anın͡g reftārın örgeneʾlmeyin öz man͡gışın (8) unuttı ve her-çend cidd ü cehd ḳıldı burunḳı ʿādetin tapalmadı. Bu meṣelni an͡ga keltürdüm tā bilgey-sin (9) kim özün͡gge beyhūde rencni aldın͡g ve bāṭıl saʿyni tuş tuttun͡g ve andaġ kim dihḳānçılıḳnı dip (10) nān-vālıḳnı żāyiʿ ḳıldın͡g āḫır ʿArab tili istep fireng tilni ferāmūş eyler-sin. (11) Mihmān zāhidnin͡g naṣīḥatın ḳabūl ḳılmayın ʿArabī lafẓın tekrār ḳılur irdi ʿāḳıbet anı (12) bilmedi ve fireng tilini hem unuttı. Bu durur ol kişi kim öz ḥarfin ḳoyġay ve özün͡gge (13) lāyıḳ irmes işni tutḳay, ziyān tapḳay. Ve bāb maḥż pādişāhlarnın͡g āgāhlıḳları ve iḥtiyāṭ- (14) larıġa müteʿallıḳ durur eger pādişāh ḫ̆āhiş ḳılsa kim mülki pāyende devleti ber-kemāl ve ḥükm-rān- (15) lıġı ber-ḳarār ve raʿiyyetleri ābādān ve düşmenleri maḳhūr ve dostları şād bolġay ve bu bābda **[270b]** (1) dağı sözlerge teʾemmül naẓarın salġay ve andın behre alġay anın͡g netīcesi ol bolġay kim bed-aṣl- (2) larnı yaḫşılarġa berāber tutmaġay ve bed-ẕāt kişi hemīşe özini uluġlarġa hem ʿinān tutar (3) ve ḫasīs aḥvālı kim aḳsaḳ işeklik meṣeldür anı olarnın͡g burāḳ ṣıfat evżāʿları birle yandaşa (4) yügürtmaḳnı temennā ḳılur ammā eger ḳoş aṭ birle ıraşsa tuġlarını körelmes.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü feʿūlün

Köz ḳoysa sifālġa (5) laʿl ü gevher birle

[1453] İmlası düzeltildi. T318b-15

[1454] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T319a-5

Oḡşar mu bu hīç cām-ı cemşīdiġa

Eger ʿiyāẕen biʾl-lāh ki tefāvüt resmi yoḳalsa ve eräziller olar (6) orunlarıda oltursa ve eşrefler birle muḳābelelik lāfın ursa herāyīne pādişāhnıng̃ şevketi (7) sınıp memleketke ḫalel-i küllī peydā bolur ve bu cihetdin burunḳı pādişāhlarġa resm irdi kim bed-aṣl ve erāzilġa (8) ʿilm ve ḥaṭ taʿlīm ḳıldurmas irdiler ve eger ehl-i kesb fażīlet tapıp devlet ehlining̃ maḳāmın (9) tutsa ne ehl-i devletdin kesbning̃ hüneri ve işi vücūdġa kelür ve ne kāsibdin olarnıng̃ dānişi. (10) Ve herāyīne bu ṣūretning̃ żararı tamām memleketke sirāyet ḳılur ve ḫāṣ u ʿāmnıng̃ maʿīşetleri (11) bozulur. Pes ḫıred-mendlerġa kerek kim ʿulemālarnıng̃ naṣīḥatlarıġa ḳulaḳ salġaylar ve ḥükemālar- (12) nıng̃ mevʿiẓetlerin köng̃üllerige alġaylar tā andın behre körmek birle tecribeler (13) tapḳaylar ve resmlerin ʿayb ve ḫaleldin pāk eylegeyler.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Anı digil cihānda merd-i ʿāḳil

(14) Naṣīḥatlar eşitip boldı kāmil

İrür söz gevher ve ayġuçı ġavvāṣ

Ki alġay-sin anıng̃dın gevher-i ḫāṣ

{**On ikinçi bāb (12) yavaşluḳ aġurluḳ ḳılmaḳnıng̃ beyānında**}[1455]

(15) Şehen-şāh-ı kām-kār ḥākim-i nām-dārġa **[271a]** (1) ṣenā tilin açıp aydı kim:

Beyt

mefāʿīlün feʿilātün feʿulün

Āyā ʿālem ara sırrı yegāne

Zamāne körmedi sen dikni yene

(2) Beyān ḳıldıng̃ ol kişiler dāsitānın kim ḳadīm pīşesin ḳoyup özge mühimġa şurūʿ etkey (3) munı ḥāṣıl turup ol ḳoldın ketkey bu iligdin bardı ol dağı ḳolġa kelmedi. İmdi (4) ayġıl kim pādişāhlarnıng̃ ṣıfātlarıda ḳaysı ḥālları ḫūbdur ve ḳaysı ḫaṣletleri (5) maḫbūb ve men on ikinçi[1456] vaṣiyyetde kördüm pādişāhlarġa kerekdür kim yavaşlıḳ ve aġırlıḳnı (6) özlerige lāzım tutḳaylar ve maṅga şübhe tüşti kim yavaşlıḳ ḫūb mudur yā seḫāvet veyā şecāʿat. (7) Ümīd-vārdur-men kim bu şübhe girihin

[1455] T319b-11, 12
[1456] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T320a-2

kön̄glümdin yazgey-sin bu üç ṣıfatnıṉ̄g birin (8) ḫūbluġıda ılġap bergey-sin. Berehmen şīrīn güftār birle aydı kim:

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Ki ey pādişāh-ı yesār u yemīn

(9) Tutup yarlıġıṉ̄g āsmān u zemīn

Bilgil kim pesen-dīde ṣıfat kim anıṉ̄g birle hem pādişāhlar uluġ heybetlik (10) körünür ve hem raʿiyyet pādişāhdın ḫoşnūd ve ḫoş-dil bolur ol yavaşlıḳ ve ḫoş-ḫūyluḳ ve aġırlıḳ (11) ḫūbdur. [1457]"وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ" bu āyet altınçı (12) bābda terceme ötti ve ḥażret-i sulṭān serīr-i risālet ve ṣāhib-ḳırān memālik-i celālet efżalu ṣalavātiʾl- (13) muṣallīnʾniṉ̄g nūr-fāş kelāmıdın andaġ fehmlenedür kim dünyā saʿādeti ve āḫiret murādātı yavaş- (14) lıḳ ve ḫoş-ḫulḳ bolmaḳġa baġlıḳ durur. ***Kemā-ḳāl*** [1458]"أَنْ يَكُوْنَ نَبِيّاً (15) مِنْ سَعَادَةِ اَلْمَرْءِ حُسْنُ اَلْخُلُقِ كَادَ الْحَلِيمُ"[1459] yaʿnī "ḫoş-ḫūyluḳ kişiniṉ̄g saʿādetidin durur ve yavuḳ irür yavaşlıḳ peyġamberlikke." [271b] (1) Bu üç ḫaṣlet kim sen olarnı bir birleridin tercīḥ ḳılaʾlmas-sin hemeleri pādişāhlarġa kerek- (2) dür ammā şecāʿat aḥyānen kārġa barur seḫāvet ve yavaşlıḳ heme vaḳt der-kār durur. Pes (3) cūd ve ḥilm şecāʿat bihraḳ. Ve diger seḫāvetniṉ̄g fāyidesi ḫāṣlarġa yeter kim sulṭān inʿāmıdın (4) behre tapmaḳġa ṣalāḥiyyetleri bar bolġay velīkin yavaşlıḳnıṉ̄g nefʿin ḫāṣ u ʿām sipāh raʿiyyet- (5) niṉ̄g hemelerige vāṣıl bolur, pes maʿlūm boldı kim ḥilm ol ikidin fāżılraḳ durur kim ki anıṉ̄g (6) sīretini yetkürür ādemīlerġa yaḫşıraḳı ol durur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫūb digil anı ki ḫoş-ḫūy irür

(7) Yā anı kim ay kibi ḫoş rū irür

Ve büzürglerdin birleri aytıpdurlar kim iki tār mūyınıṉ̄g bir uçını (8) men tutsam ve yene bir uçını heme ḫalḳ tutsalar ḳaṣd ḳılsalar kim anı üzgeyler hīç üzeʾlmesler (9) çūnkim olar küç birle tartsalar ve men olar sarı barur-men eger zūr ḳılsalar āheste tartıp (10) olarnı özümge keltürür-men yaʿnī meniṉ̄g yavaşlıḳım ve ḫoş-ḫūyluḳum ol mıḳdār turur kim (11) ʿālem ehliniṉ̄g hemeleri birle yaḫşı çıḳışur-men.

[1457] Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Kur'an, Âli imrân 159.
[1458] Güzel ahlak mutluluk vesilesidir, Yumuşak huyluluk peygamberliğe yakındır. [Burada iki hadisi art arda vermiş bunlar faklı iki hadis.] H. , Irakî, **Tahricü'l-İhya**, III, 63.
[1459] İmlası düzeltildi.

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men anı ister-men ve ol özgelerni isteyür

(12) Kelmese ol men sarı men ḫod barur-men ol sarı

Bilmek kerek kim aġırlıḳ ve ḥilmlıḳ maḥż pādişāhlarġa (13) zībā-zīnet ve ḫūb-ḫaṣlet durur ve çūnkim olarnıṉ ḥükmleri cihān ehliniṉ cānları (14) ve māllarıġa cārī durur. Pes eger ḫūylarnı ḥilm ve diyānet birle ārāste tutmasalar lāzım kelür kim (15) pür-dürüştluḳ birle ḫalāyıḳnıṉ tirikliklerin munaġġaṣ ḳılurlar ve memleketdin niẓām ve ārām **[272a]** (1) ketkey.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kerek kim ḥükm sürgey şāh-ı devrān

Ḳılıp fikr teʾemmülni firāvān

Teʾemmülsiz revān etse siyāset

(2) Ḫaleller tafġusı mülk [ü] vilāyet

Eger pādişāhlar seḫāvet suyı birle cihān yüzidin iḫtiyāc ġubārın yur veyā şecāʿat (3) otı birle düşmenler ʿömrlerin ḫarmanını tamām köydürüp bütürüp, eger dürüşt-ḫūy bolsa pür-cefā birle seḫāvet (4) çeşmesin tīre eyler ve bir ʿarbede birle miṉ düşmen-i cān peydā ḳılur ammā egerçi seḫāvetide ḳuṣūrı (5) ve şecāʿatıda futūrı bolsun refīḳ-i dil-cūyluḳ ve ḥālim-i ḫoş-ḫūyluḳ birle raʿiyyet ve leşkerni özidin (6) ḫoşnūd ḳılur cihān ehlini hevā-dārlıḳ ve ḫıẕmet-kārlıḳ ḳaydige alur.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Gül yüzüṉ ilge yaḫşı açılġay

(7) Cān dimāġını būyı ḫoş ḳılġay

Berse ḫulḳuṉ cihānġa ārāyiş

Bolġusı andın ilge āsāyiş

Ve diger kerek kim pādişāh yavaşlığı (8) üzre ağır bolġay s̱ābitsiz ḥükm ʿaybdın ḫālī irmes çūnkim eger kişi yavaşlıḳ ḳılsa ve bisyār külfetlerni (9) köterse ve ammā ʿāḳıbetide yeṅgillik ḳılsa ol taḥammülleri żāyiʿ bolġusı durur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(10) Ger taḥammül yerige ḳoysaṅg ayaġ

Şevketiṅg başıda bolġay miṣl-i taġ

Ve pādişāhlarġa lāzımdur kim ġażabdın yıraḳ bolġay (11) kim anıṅg ʿāḳıbeti peşīmānlıḳ durur aytıpdurlar kim yavaşlıḳ peyġamberlerniṅg ḫūylarından (12) turur açığlanmaḳ seglerniṅg işi ve ehl-i taḥḳīḳler ḳatıda muḳarrerdür tā kişi ġażabıġa ġālib (13) keleʾlmes Ṣıddīḳler dereceleriġa yeteʾlmes ve nevādirüʾl-kelimātda meẕkūrdur büzürgīdin iltimās ḳıldılar kim (14) yaḫşı ḫulḳlarnı bir ṣıfatke cemʿ ḳılġıl tā kim yād tutmaġı āsān bolġay. Aydı kim ġażabnı terk etmek (15) heme yaḫşı ḫūylarnıṅg anası durur ve açığlanmaḳ barça yaman ʿamelniṅg anası.

Beyt

fāʿilātün feʿilātün faʿlün

Ḫışm [u] kīne dīv ile dūnnıṅg işi

[272b] (1) Her yaman sīreti bedniṅg işi

ʿĀlem içre cürm ü ḫışm [u] kīn irür

Kim bularnıṅg aṣlı dūzaḫdın irür

Ḫışm [u] kīn dūzaḫda tafġusı ḳarār

(2) Çünki külġa ḳatılur cüzvī ki bar

Bilmek kerek kim pādişāhlarġa vezīr kerek bolmaġı ol cihetdindür kim eger olar (3) salṭanat ġurūrı birle yavaşlıḳdın çıḳsalar vezīr yaḫşı naṣīḥatlar birle olarnı yene sükūn u s̱ebāt (4) maḳāmıġa keltürgey kim bu tevaḳḳuf[1460] bereketi birle cemʿ işlerde muẓaffer ve manṣūr bolġaylar feṯḥ nuṣret olarġa (5) hemīşe yār u meded-kār bolġay ve eger aḥyānen nefs hevāsıġa barıp ġażab yüzidin bir işḳa ḥükm sürer (6) bolsalar anı vezīrġa buyurġaylar kim ol rūşen-rāy birle yaḫşı naṣīḥatlar birle fayṣal bergey ve bī-baṣar- (7) lik ve yiṅglik żararıge vāḳiʿ bolmasdın burun çāre ve tedbīr ḳılġay tā

[1460] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T321a-13

kim peşīmānlıḳ saḳaygusız rencke (8) girif-tār bolmaġaylar. Çünānçi bu ṣūret {Hind}[1461] pādişāhınıñg vezīrniñg aralarıda vāḳiʿ boldı. Rāy sordı kim (9) neçük irken ol. **Ḥikāyet**: Berehmen aydı: Keltürüpdürler kim Hindüstān vilāyetide pādişāhī bar (10) irdi kim Heylār atlıġ, ḫazīnesi bī-ḥad, leşkeri bī-ʿaded.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mülk ü milletniñg başıġa nīzesi sāye salıp

(11) Dīn [ü] dünyāsı itig tīġı penāhıġa alıp

Ve anıñg iki oġlı bar irdi kim āf-tāb-ı dırāḫşān olarnıñg (12) yüzleridin nūr kesb ḳılur irdi ve māh-ı tābān ruḫsārelerinіñg zībālıġıdın ḥayrān (13) turar ve ḳāmetiniñg iʿtidālıġa baḳıp serv-i sehīniñg ayaġı ḥayret lāyıġa batıp irdi (14) yene biriniñg ḫırāmın körüp kebk-i derī öz reftārın unutup irdi biriniñg (15) lāle dik yüzi dıraḫşān peri ḫūyluḳ gül dik dāmen-efşān ẓāhirleri ḳandaġ kim ḫūb **[273a]** (1) irdi bāṭınları daġı andaġ ārāste ve ṣūretde neçük zībā irdiler sīrette hem ol (2) yañglıġ dil-ḫᵕāste.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Maʿnā vü ṣūretni mundaġ körmedi çarḫ-ı berīn

Bu yosunluḳ ṣūret-i maʿnāġa bolsun (3) āferīn

Birleriniñg atı Süheyl-i yemenī irdi yene birleriniñg aṭı Māh-ı Nūḳānī analarınıñg aṭı (4) Īrān-daḫt irdi ve ol daġı andaġ ṣāḥib-i cemāl irdi kim nāzenīn yüziniñg reşkidin (5) āf-tāb ʿarūsı özini pinhānlıḳ perdesige alur irdi ve zülfiniñg çīn ü şikeni şermidin (6) sünbül şikeste-ḥāl bolup bī-tābḳa[1462] ḳalur irdi pādişāhnıñg köñgli bu ṣadef-i zībāġa ve iki (7) gevher-i yektāġa besī māyil irdi ve olarnıñg cemālların bir sāʿat körmese ārām tapalmas irdi (8) ve diger bir vezīri bar irdi kim anı Bilār dir irdiler ve Hindū tili birle Bilār dimek yüzi mübārek (9) dimek bolur, ol büzürg irdi kim rāy rūşenliki birle ḫalāyıḳ ara meşhūr ve tedbīr tüzük- (10) lüki birle il tilide meẕkūr dāniş ve ferāsetde yektā hevā-dārlıḳ ve ʿaḳīdetde bī-hemtā ve hemīşe zamān (11) zebānı anıñg kemālı vaṣfıda bu beytlerni tekrār ḳılur irdi kim:

Ḳıṭʿa

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[1461] T321b-3

[1462] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T321b-14

Ḳoyalmas-sin turup bu āṣaf-ı (12) çarḫ

Vezāret mesnedi üzre ḳademni

Seniñg ki kātibleriñgdin[1463] her kemīne

ʿUṭārid ilgidin alur ḳalemni

(12) Bu vezīrniñg kemāl aṭlıġ bir münşīsi bar irdi kim leṭāfet-şiʿār ḳaleminiñg zebānı feṣāḥat esrārı- (13) nıñg maḫzeni irdi ve ẓarāfet-āṣār ḫāmesi belāġat eṭvārınıñg maṭlaʿı ve her maʿnā cevāhirin kim (15) vezīr zihniniñg almāsı tişer irdi anı kāmil zihni yaḫşı ʿibāret riştesiġa tizer irdi ve her **[273b]** (1) ḥaḳāyıḳ naḳdın kim vezīr ʿaḳlı terāzūsıda tartar irdi anı idrākiniñg delāleti dil-pesend (2) taʿrīfāt birle deḳāyıḳ bāzārınıñg ḫarīdārlarıġa cilve berür irdi.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlün feʿūl

(3) Taḳrīri cān ġıḍā idi taḥrīri dil-güşāy

Kilki tili ḳılur idi esrārın nidā

Ve bir aḳ fīli bar irdi kim (4) ceng meydānıġa boran dik şitāb ḳılur irdi ḫārā-şiken tişi birle sengin diller sīnelerin (5) şikāf ḳılur irdi temür taġnıñg içide bolur ammā bu taġ irdi kim temürniñg içide kūh-ı bī-sütūn (6) dik nümāyān irdi velī tört sütūn birle revān.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Çoñgluḳ bile taġdın aşıp irdi

(7) Gerdünġa başı ulaşıp irdi

Ḫorṭūmı[1464] ʿaẓīm ejdehāyī

Düşmen başıġa uluġ belāyī

Ve yene iki fīli bar irdi kim (8) ʿacāyib şükūh-mend ʿaẓamet ve feḫāmetde gūyā kūh-ı elvend ḫorṭūmlarınıñg çevgānı birle düşmenleriñg (9) başların meydāndın gūy dik

[1463] Manaya daha muvafık olduğu için diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T322a-5
[1464] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T322a-14

alur irdi ve ʿamūd yaṅglıġ ayaġları birle serkeşlerniṅg boyun- (10) ların uşatıp tofraḳġa çalur irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Bolur irdi toḳuz gerdūn-ı gerdān

Olarnıṅg (11) ceng vaḳtide hirāsān

Biri merīḫ üzre ḫorṭūm uzatıp

Urup biri zuḥalġa nīş-i dendān

Ve diger hāmūn-nevred ve beyābān- (12) gerd tiveleri bar irdi eger yörseler bir kiçede ḳāyim ṣafḥasın ṭay ḳılur irdiler belki bir ḳadem (13) birle ʿālemni zīr ü zeber ve boyunları ḳolları birle ya ve oḳ körsetip sīneleri pāyçe- (14) leri birle teber ve gürz atıp yer ʿarṣasın musaḫḫar eylep irdiler ve sefer yolların (15) zīr ü zeber.

[Beyt]

müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilün

Dervīşī derya-dil kibi eylep taḥammül taġ-veş

Ḫıẕmetde barça turup ḳılġan bedenni bār-keş[1465]

Diger **[274a]** (1) bir aṭı bar irdi ki tīz-kāmlıġda iḫtiyār cılavın anıṅg ilgige berseler bād-ı ṣabādın yüz (2) pāre ilgeri aşar irdi gümān ḳılman kim itik şimāl anıṅg gerdiniṅg gerdiġa ulaşur irdi (3) felekniṅg arġumaḳı cihān ʿarṣası üzre ezeldin tā ebed aylanur irdi velī andaġ semend-i (4) sebük-revni köreʾlmes ve rūzgār ılḳı devrān meydānın evveldin tā āḫır gezer ammā uṣol (5) kibi tevsen-i tīz-revġa yeteʾlmes.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿilün feʿūlün

Bir demde gezer irdi cihānnı

Belkim yer ü cümle āsmānnı

Her bār idi (6) anıṅg sulaġı

Kök yaylaġı üzre kün bulaġı

[1465] T322b-7 ḳılġan tikenni ṭuʿme bedenni bārkeş

Ve bir ḳılıçı bar irdi kim cevher birle ārāyişlıḳ ve gevher (7) birle numāyīşlıḳ ve andaġ kim sebzeniñg ṣaḥīfesini şebnem ḳaṭreleri birle muraḳḳaʿ ḳılġan (8) bolġaylar veyā āsmān ṣaḥnın yulduzlar dürleri birle müzeyyen eylediler bolġay ve öz ẕātı daġı (9) cevāhir mevci almās yüzide çumalınıñg izi dik körünür irdi ve fūlād taḫtası üzre çibin- (10) niñg ḳanatı dik maʿlūm bolur irdi anı şimşīr dimek revā irmes belki bulut irdi kim yamġur (11) ornıda ḳanlar saçḳay ve berḳ irdi kim şuʿle ġavvāṣıda çūġlar açḳay.

Naẓm

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ceng būstānıda şāḫ-ı erġuvān

(12) Nīlūfer irdi ki su anda nihān

Ve pādişāhnıñg bu meẕkūr bolġan nemerselerige besī faḫrı bar irdi (13) ve olar birle Hindüstānnıñg özge pādişāhlarıġa mübāḥāt ḳılur irdi ve anıñg vilāyetide cemʿ (14) kāfirler bar irdiler ve olarnıñg bir uluġ Berehmenleri bar irdi kim hemeleri {añga}[1466] (15) tābiʿ irdiler ve anı peyġamber ornıda bilür irdiler arḳasıġa kirip żalālet ve cehālet bādiyeside [274b] (1) yörür irdiler melīk ve Heylār bārhā olarnı ol bāṭıl yoldın menʿ ḳılur irdi (2) ammā memnūʿ bolmas irdiler āḫır {iş}[1467] añga encām taptı kim şāh islām dīnin taḳviye ḳılmaḳ (3) üçün olardın on iki miñg kişini öltürdi emvāllarıdın tārāc ḳılıp alıp zen ve (4) ferzendlerin esīr eyledi ve ol cemāʿatnıñg tört yüz ʿālimlerin kim ẓāhirde (5) īmān keltürgen bolup irdiler ve dergāhıda saḳladı ammā ol münāfıḳ bular nā-çār ḫıẕmet (6) ḳılur irdiler ammā furṣat tapıp melīkdin intiḳām almaḳnıñg ḳaṣdıda yörür irdiler. (7) Tā kim bir kiçe Heylār tüşide yete mertebe ḳatıġ āvāz eşitti siskenip uyġandı ve olarnıñg (8) heybetidin sāʿatī tefekkür ḳılur irdi kim yene uyḳu ġalebe ḳıldı tüş kördi kim iki ḳızıl balıḳ (9) peydā boldı ammā andaġ nūrluḳ irdi kim şuʿāʿları közni ḫīre ḳılur irdi melīk yene (10) uyġandı, uzun endīşege tüşüp uyḳuġa bardı yene kördi kim iki ördek bir ġaz (11) olarnıñg arḳasıda uçup kildiler melīkniñg aldıda tüşüp duʿā-gūyluḳ ḳıldılar uyġandı (12) ḥayrān ḳaldı uyḳunıñg mestlikidin yene başın ḳoydı kördi kim bir sebz reng yılan sarıġ (13) ve aḳ ḫālları bar kelip melīkniñg ayaġıġa çırmaştı munı körüp yene uyġandı ḥayrān ḳaldı (14) uyḳunıñg mestikidin boynın igdi ve yene kördi kim başdın ayaġı ḳanġa bulġanıp durur (15) andaġ kim tamām bedeni mercān dik ḳızıl körünür ḳorḳunçıdın bīdār boldı ḫ̆āhiş ḳıldı kim mülāzim- [275a] (1) lerni ḳıçḳırġay uyḳu zūrı añga ülgürtmedi yene bir kördi kim bir ḳaçırġa minipdür kim (2) rengi aḳ ve ʿömr dik tīz-rev ve cüst ü çābuk ketip barur ammā mülāzemetide iki piyāde

[1466] T323a-5
[1467] T323a-8

ferrāşıdın (3) bölek kişi yoḳ bu şūret ḫavfıdın sigrip uyġandı köz yumup yene kördi kim başıġa (4) ot tutaştı şuʿāʿı eṭrāf u cānibni alıpdur tersān u lerzān yene uyġandı uyḳu aṉga (5) henūz ġālib irdi kim başı üzre bir ḳuş olturup tüpesin çoḳur melīk bu nevbet ḳatıġ (6) naʿre tartıp uyġandı andaġ kim bār-gāhnıṉg eṭrāfıdaġı mülāzimler hem eşitip (7) uyġandılar heme serāsīme bolup taḫtnıṉg alıġa aldılar pādişāh olarġa teskīn berip orun- (8) larıġa yandı özi tenhā ḳalıp bu hevl-nāk tüşler ıżṭırābıdın yılan çaḳḳan kişi dik pīc ü (9) tāb yer irdi ve özige aytur irdi kim bu ne ḫavfluḳ ṣūretler irdi dem-be-dem (10) naẓarımdın ötkerdiler ve ne açıġ şerbetler idiler kim pey-der-pey ḳolumġa berdiler.

(11) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Fitne yetmey āfet-i engīz itip

Ketmeyin aşup keltürüṉg belā

Bu vāḳıʿalarnı kimge aytıp bolur (12) ve bu müşkillerni kim ḥāl ḳılur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kimge bu derdimni aytay kimdin istey dārūsın

El-ḳıṣṣa kiçeniṉg ḳalġanın (13) miṉg ġuṣṣa birle ötkerür irdi tünniṉg uzunluġın yüz til birle şikāyet ḳılur irdi (14) ve aytur irdi kim:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Maṉga ey kiçe luṭf etseṉg ne boldı

Başımdın yer sarı kitseṉg ne boldı

(15) Ḳarartıp ṭāḳatıṉgnı hīç uyatmay

Turar mu-sin ḳıyāmetke taṉg atmay

Dem **[275b]** (1) urġıl cānıṉg endek bolsa ey ṣubḥ

Ḫudāġa bar ise īmānıṉg ey ṣubḥ

Tā kim ṣubḥnıṉg rūşen çehresi (2) kiçeniṉg tīre zülfidin açıldı ve tünniṉg ʿanberi ornıda cihān eṭrāfıġa künniṉg kāfūrı (3) saçıldı.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿlün

Çeşme-i āf-tāb suyın saçtı

Barçanıṉg uyḳıdın közin açtı

Pādişāh uşol tört yüz (4) münāfıḳ berehmenlerni ḳatıġa keltürdi olar taʿbīr ʿilmide kāmil irdiler körgen tüşlerin (5) tamām olarġa taḳrīr ḳıldı, bu vāḳıʿanı eşitip melīkniṉg çehresige baḳtı irse anı besī ḫavf-nāk (6) kördiler köṉgüllerige anıṉg ġam-gīnlıġıdın şādlıġlar peydā boldı ve aydılar kim ey melīk (7) bu tüşler ʿaceb heybetlik irken bu müddetde hīç kim mundaġ tüş körgen imes ve hīç muʿabbir (8) ḳulaḳı ol yaṉglıġ yaman tüşni eşitken imes ve eger icāzet berseṉgiz biz taʿbīr-nāmelerni (9) muṭālaʿa ḳılıp cevāb-ı şāfī ve kelām-ı kāfī aytur-miz.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Biz tefekkür birle eyler-miz kelām

Kim irür endīşesiz söz (10) nā-tamām

Pādişāh ruḫṣat berdi olar bār-gāhdın çıḳıp ḫalvetni aldılar ve aydılar kim bu ẓālim cefā-kār (11) biziniṉg ḳavmimizġa ne cefālar ḳılmadı ve köṉglümizge ne elemler yetkürmedi bu kün iḫtiyār cılavı (12) biziniṉg ḳolumızġa tüşüpdür tüş taʿbiride sözümizge iʿtimād baġlapdur furṣatnı ġanīmet (13) bilip ança kim ḳolumızdın kelür aṉga körgey-miz ve devleti riştelerin ser-ā-ser üzgey-miz.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün

(14) Düşmen sīnesi köyük olmış durur bu kün

Vaḳt uşbu kim çıḳarġıl besī anıṉgdın tütün

Maṣlaḥat oldur kim (15) bu bābda aṉga sözni ibāsız digey-miz ve beġāyet tehdīdler birle anı ḳorḳutḳay-miz[1468] ve aṉga aytḳay-miz kim bu yetti tüş kim **[276a]** (1) ḫaṭarge işāret durur ve her biride cān āfeti bolur ve her ṣūretleriṉg defʿi anıṉg (2)

[1468] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T324b-4

birle bolur kim devlet erkānlarıdın baʿżı ol ḫāṣ piller tivelerni {ve atnı}[1469] ol şimşīr-i gevher-nigār (3) birle öltürmek kerek ve ḳanların bir ḳaçaġa alıp ve aŋ͡ga su ḳoşup melīkni anıŋ͡g içide olturġuzmaḳ (4) kerek ve biz anda melīkke efsūnlar dem ḳılġay-miz ve ol ḳandın pāreī alıp ḳatıp melīkniŋ͡g aʿżāsıġa (5) sürtkey-miz sāʿatī turġuzup anı yene ḫāliṣ su birle yuġay-miz bu ḥīle birle muḳarrebleridin (6) bularnı helāk eylesek özi tenhā ḳalur anıŋ͡g işini ḳılmaḳ āsān bolur bu vaḳtda (7) köŋ͡glümiz ayaġı anıŋ͡g āzārı tikeni birle cerāḥatlik turur ammā ümīd bar kim ārzū ilgi (8) birle murād gülin üzgey-miz ḳavī düşmenni āḫır żaʿīf körgey-miz.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün feʿūlün

Dil çekti cefānıŋ͡g (9) tikenin līk ol üzgey

Maḳṣūd gülin murād gül-şenidin

Pes bu ġadr ḥīle birle küfrān-ı (10) niʿmetke ittifāḳ tüzüp pādişāh ḳatıġa keldiler ve aydılar kim:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Şehā baḫtıŋ͡g seniŋ͡g pāyende bolsun

(11) Meh [ü] sālıŋ͡g heme ferḫunde bolsun

Mübārek żamīriŋ͡gġa bu maʿnā mücmel ẓāhir olsun kim biz tüşler taʿbiride (12) ser-ā-ser belā ve miḥnetlerni maʿlūm ḳılıpdur-miz ve ammā olar defʿini hem yaḫşı endīşe eyledük (13) eger sen biziŋ͡g sözümizni ʿayn-ı devlet-ḫˇāhlıḳdın irür ḳabūl ḳulaġı birle eşitseŋ͡g her- (14) āyīne her belāyī kim bu tüşlerge taʿalluḳ taftı fat furṣat yanġusı durur eger biziŋ͡g buyurġanımızġa (15) unamasaŋ͡g uluġ āfetke muntaẓır bolġıl. Pādişāhlıḳıŋ͡g zevāl ve devletiŋ͡g işġāl ve bāġ ʿömrüŋ͡gni **[276b]** (1) bī-şecer ve berg-i cismiŋ͡g bī-ṣemer ḳalmaġın yaḳīn bilgil. Heylār ḳorḳtı ve ḥayretke ḳaldı ve aydı kim (2) bu sözni tafṣīl birle beyān ḳılmaḳ kerek tā kim anıŋ͡g ḥaḳīḳıġa āgāhlıḳ tapıp be-ḳadr-ı imkān (3) tedārükiġa kūşiş ḳılġay-miz. Olar kördiler kim ḥīleleri tennūrı ḳızıdı ve ḫām tedbīrler (4) faṭīrın yapışḳa[1470] maḥal taptılar ve ġażab otıġa köymekdin ibā ḳılmay hemesin yek-pāre yaptılar ve andaġ (5) aydılar kim ol balıḳ kim ḳuyruġı birle turdı iki ferzendiŋ͡g turur ve ol yılan kim ayaġıŋ͡gġa (6) çırmaştı īrān-daḫt irür ol ḳaz aḳ fīl turur iki ördek yene iki pil turur ḫaçır aṭıŋ͡g (7) turur iki

[1469] T324b-6
[1470] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T325a-7

piyade ferrāş tivelerin̄g bolur ve başın̄gda köygen ot vezīrin̄g bilār irür (8) ol ḳuş kim başın̄gnı çoḳudı vezīrnin̄g münşīsi kemāl irür ol ḳan kim bedenin̄g anın̄g birle (9) ālūde boldı şimşīr gevherin̄gge reng eṣeri durur kim başın̄gġa anın̄g birle cefālar ḳanın̄g birle tenin̄g (10) boyalur. Ve bu żarārın̄g defʿiġa mundaġ çāre közledük kim iki ferzendin̄gni anası vezīr (11) ve münşī ve piller ve tiveler aṭnı ol şimşīr birle öltürüp her ḳaysılarnın̄g ḳanların (12) alıp şimşīrni uşatıp ol ölügler birle defn ḳılġaylar ve biz ol ḳannın̄g yarımın bir (13) çon̄g ḳaçaġa alıp üzesige deryā suyıdın alıp başın̄gġa ḳoyġay-miz ve başdın ayaġın̄gġa (14) duʿā ve efsūn dem ḳılġay-miz ḳannın̄g ḳalġanın pīşānen̄gġa ṭılsımāt tutkey-miz ve iki öşnin̄gge (15) andın sürtkey-miz tā kim üç sāʿat turġuzup bulaḳ suyı birle yuġay-miz ḳuruġandın keyin [277a] (1) tamām bedenin̄gni zeytūn yaġı birle çerb ḳılġay-miz eger bu meẕkūr bolġannı ḳılsan̄g belā küllī (2) defʿ bolġay ve mundın özge tedbīr bu bābda kārġa kelmes āfetke seni ḳılġusı durur (3) āvāre yoḳdur an̄ga hīç mundın özge çāre. {Pādişāh}[1471] bu sözni eşitti irse {ıżṭırāb otı cānıġa tüşti ṣabr sükūnının̄g metāʿı örtenip tütüni dimāġıdın aştı}[1472] aydı kim dost (4) yüzlük düşmenler man̄ga bu ḥīle tedbīrin̄gizlerdin ölüm yaḫşıraḳdur çūnkim bularnın̄g (5) baʿżıları cānım birle berāberdür baʿżıları mülk ü mālımnın̄g medārı irür olarnı öltürsem (6) tiriklikdin man̄ga ne rāḥat ḳalur ve ʿömrdin ne fāyide bolur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yārnın̄g vaṣlını tapmaḳdur (7) tiriklikdin ġaraż

Ger bu devlet bolmasa her bir nefesdür bir maraż

Meger sizler Süleymān būtīmār ḥikāyesin (8) eşitmedin̄ggiz bolġay olarnın̄g suvāl ve cevābların an̄glamadın̄gızlar[1473] bolġay. Berehmenler iltimās ḳıldılar kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Melīk aydı keltürüpdürler kim Süleymān ṣalavatüʾl-lāhi ʿaleyhi ve ʿalā ālihī pādişāhı bar irdi kim Ḥaḳ (9) taʿālā anı heme ins ü cin ve vaḥş u ṭayr üzre ḥükm-revānlıḳ yaraġladı ve cihān ʿarṣasıda (10) her ten kim cānı bar irdi an̄ga ḫıẕmet kemerin bağladı ve ḳażā münşīsi anın̄g salṭanatı (11) menşūrın[1474] "وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي" tevfīḳı birle oḳuġan ve "قد" sırr-ı temkīni, egerin (12) şimāl aṭının̄g uçasıġa kim[1475] "غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ" anın̄g sırrının̄g beyānı durur (13)

[1471] T325b-6
[1472] T325b-6, 7
[1473] Bir satır safya kenarında ilave var.
[1474] Bana, benden sonra kimseye lâyık olmayacak bir mülk (hükümranlık) bahşet! Kur'an, Sâd 35.
[1475] Süleyman'ın emrine de, sabah esişi bir ay, akşam esişi de bir ay(lık yol) olan rüzgârı verdik. , Kur'an, Sebe 12.

oḳuġan. Evvelḳı āyetniñg andaġ digen bolur kim “Süleymān ʿaleyhiʾs-selām aydı ḫudāvendā bergil (14) mañga pādişāhlıḳın kim sezā-vār bolmaġay her kişige mendin keyin” ve ikinçiniñg tercemesi bu kim “Süleymānġa (15) könük kılduḳ yelni kim kün çıḳar vaḳtıdın tüşḳaça yörüşi bir aylıḳ sefer idi tüşdin kün [277b] (1) olturġunça dağı bir aylıḳ sefer” ḥāṣıl bu kim bir künde iki aylıḳ sefernig berāberi irdi. (2) Munda ḥaẕf-ı maẕrūf ikamet-i ẓarf ḥaẕf-ı mużāf ve ikamet-i mużāfun ileyh bolupdur kim taḳdīrī kelām “جَرْيُهَا (3) فِي ٱلْغُدُوِّ مَسِيرَةُ شَهْرٍ في ٱلْرَوَاحِ كَذَالِكَ” irür.

Beyt

mefāʿilün mefāʿilün fāʿilün

Felek bendesi irdi ve kün ġulām

Muṭīʿī cihān zamāne (4) devām

Cin ü ins dergāh üzre turup dağı ḳuşlar vaḥşīler ṣaf ḳurup bir küni bir ferişte (5) anıñg ḳatıġa keldi bir ḳadeḥde ḥayāt şerbeti keltürdi ḫudā-yı ʿazze ve celle seni muḫayyer ḳıldı kim (6) eger ḫ̆āhiş ḳılsañg bu ḳadeḥdeki şerbetni içkil ve āḫır zamānġaça [1476]“كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ” şerbetin (7) tatmaḳdın imīn bolġıl yaʿnī “her cān-dār ölüm şerbetin tatġuçıdur” eger meyl ḳılsañg bu nā-sūde (8) zindānıdın batraḳ çıḳıp lāhūt ravżasıġa ulanġıl. Süleymān ʿaleyhiʾs-selām özi birle endīşe ḳıldı kim (9) ʿömr naḳdi sermāyedür kim anıñg birle ḳıyāmet bāzārıda sūd tapsa bolur uşbu ḳısḳa kün ḳolı kim ʿāḳıbet (10) ol uzun devlet ayaġıġa yeter. Pes heme ḥāl birle tiriklikni ölümge tercīḥ ḳılmaġım lāzım iki üç (11) kün kim devlet cılavı iḳtidārı ḳolıdadur perverdigār rıżāzınıñg taḫṣīṣiġa lābüdī.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(12)ʿÖmr digey-siz anı kim yār kūyıge keçer

Yene teʾemmül ḳıldı kim dergāhımda ādemīler ve cinler ve vaḥşīler ve ṭuyūr- (13) lar ḥāżırdurlar olar birle kiñgeş ḳılġay-men ve ol ḥāl kim anıñg üzre hemeleriniñg rāy- (14) ları müttefiḳ tüşer anı iḫtiyār eylegey-men. Pes bu meẕkūr maḫlūḳāt birle meşveretni araġa salıp (15) irdi hemeleri ḥayāt şerbetin içmekke işāret {ḳıldılar}[1477] tā kim anıñg tirikliki birle cihān ehliniñg ṣalāḥı [278a] (1) birle bāḳī turġay.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[1476] Her canlı ölümü tadacaktır. Kur’an, Âli imrân 185; Ankebût 57.
[1477] T326b-6

Tirik yörgil cihān içre hemīşe

Ki budur müddeʿā yaş [u] ḳarıġa

Süleymān ʿaleyhiʾs-selām aydı: (2) Memleketim ehlidin bu meclisde ḥāżır irmes kişi bar mu. {olar aydılar}[1478] ārī būtīmār munda kelmedi bu kiñgeşdin (3) ḫaberi yoḳ. Süleymān[1479] aṭġa aydı kim bargil munda keltürgil aṭ barıp peyġamberniñg yarlıġın (4) yetkürdi ḳabūl ḳılmadı aṭ yanıp keldi. Süleymān segni buyurdı ol barıp irdi būtīmār (5) fiʾl-ḥāl keldi. Süleymān ʿaleyhiʾs-selām aydı kim būtīmār seniñg birle kiñgeşim bardur kim cevābın yaḫşı (6) ayġıl. Būtīmār aydı.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Men kim olġumdur sañga bolġıl pesend

Bendede ol ṣalāḥiyyet yoḳdur kim (7) müşkilni ḥāl ḳılġay ve sen dik ʿaẕīmüʾş-şān pādişāhnıñg kiñgeşin tüzgey fe-ammā kiçiklerge iltifāt (8) ḳılmaḳ uluġlardın ʿaceb irmes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sen durur-sin āf-tāb men <durur> ẕerreī

Arı imesdür (9) ḳuyaşdın ẕerreī

Perverlıḳ ʿaceb eger sen ʿināyet ḳılıp mañga meşveretiñgni iẓhār eylesemñg her ne kim şikeste (10) ḫāṭırımġa ol bābdın yeter dirīġ tutmaġumdur. Süleymān ʿaleyhiʾs-selām aydı sendin bir suvāl sorayın eger (11) añga hem kāfī cevāb aytsañg sañga sırrımnı der-miyān ḳılayın. Būtīmār aydı suvāl ḳaysıdur. Süleymān (12) aydı ādemīdin ḳaysı ḥayvanātnıñg şerīfraġı aṭ durur ve pest mertebesi seg irür. Pes şerīfniñg (13) sözin ḳabūl ḳılmayın ḫasīsniñg çarlaġanın birle keldiñg ḥikmet ne durur. Būtīmār aydı (14) egerçi aṭnıñg şerefi kemālı ẓāhir durur ammā emān yaylaġıda otlap ḥaḳ-şinās bulaġıda su içken (15) yoḳ ve dāniş ehli aytıpdurlar kim aṭ ve ḫatun ve ḳılıçda vefā yoḳ {it}[1480] her-çend ḫasīslıḳ ṣıfatıge **[278b]** (1) mevṣūf durur velīkin vefā-dārlıḳ loḳmasıdın tenāvül ḳılıp ḥaḳ-güẕārlıḳ süñgekin çaynapdur.

Beyt

[1478] T326b-8
[1479] +ġa yönelme hali eki fazladan yazılmıştı; diğer nüshadan kontrol edilip çıkartıldı. T326b-9
[1480] T327a-6

mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

(2) Seg mihr ü vefā işiġa turdı

Dergāh-ı vefāda ḥalḳa evürdi

Hergizde cefā yolını tutmas

(3) Her loḳmanı bersen͡giz unutmas

Ve men seni͡ng dergāhını͡ngġa kim vefānı͡ng meşheri ve ṣafānı͡ng[1481] mecmūʿı durur bī-vefānı͡ng (4) sözi birle kelmekni revā körmedim vefā-dārnı͡ng işāreti birle keldim. Süleymān ʿaleyhiʾs-selām bu cevābnı (5) pesend ḳıldı ve an͡ga ol sırrın āşikār eyledi. Būtīmār aydı ol sunı yalġuz içer mü-sin. (6) Süleymān ʿaleyhiʾs-selām aydı man͡ga ḫāṣ ḳılıp iperipdürler, özgeni͡ng içmekin menʿ ḳılıpdurlar. (7) Būtīmār aydı yā nebī-allāh bu neçük bolġusıdur kim sen tirik bolġay-sin hem-demleri͡ng ḫ̆īş (8) ferzendleri͡ng ve ḫadem ḫıẕmet-kārları͡ng hemesi sendin ilgeri ölgeyler andaġ tiriklik- (9) din san͡ga leẕẕet bolmaġusıdur ʿömrī kim ser-ā-ser fırāḳ birle öter andın ne rāḥat tapılġay.

(10) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tiriklikdin ḥāṣılı budur ki tuyġıl

Neçe kün āşinālar birle ṣoḥbet

Beḳā-yı ʿömr ḫoşdur līk bilgil

(11) Anı hem dostlar birle ġanīmet

Süleymānġa anı͡ng sözi yaḫşı eşitildi āb-ı ḥayāt içmey. Bu meṣelni an͡ga (12) keltürdüm tā bilgey-sizler men olarsız tiriklikni ḳatıġ ölüm ḥisābıda turar-men gümān (13) yoḳtur kim devletni͡ng āḫır zevāli bar durur ʿāḳıbet ölüm yolıġa ketmek lābüdī ve laḥdını͡ng ḫışt-(14) ḫāneside yatmaḳ lāzım pes iki künlük fānī ʿömr üçün mundaġ ḳubḥ işlerni ḳılmas-men (15) öz ḳolum birle salṭanatım bünyādın vīrān etmes-men eger bilsen͡gizler mundın bölek çāre **[279a]** (1) endīşe ḳılsan͡gızlar mundaġ işni dimen͡gizler kim ḳılaʾlmas-men hīç. Berehmenler aydılar melīkā (2) ʿömrün͡giz beḳā olsun yaḫşı söz açıġ eşitilür ve bī-ġaraż naṣīḥat dürüşt bolur ʿaceb kim (3) ġayrını͡ng vücūdın öz ẕātın͡gdın evlā bilür-sin ve özün͡g ölüp {olarnın͡g}[1482]

[1481] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T327a-8
[1482] T327b-10

tirikliklerin maʿḳūl turar-{sen}[1483] (4) biz müşfiḳlerniñg naṣīḥatların eşitkil şerīf vücūduñgġa kiñgrü memleketke olarnı fedā (5) eylegil ve özüñgge maʿlūmdur kim kişiniñg ḳolıġa pādişāhlıḳ bisyār renc meşaḳḳat birle (6) ba-hem bolur el-ḥāl kim sende uluġluḳ ve salṭanat ve aġır māl ve memleket bardur anı rāyegān ipermegil (7) ve cihān niẓāmı sañga baġlıḳ durur eger öz ġamıñgnı yemeseñg ḫalāyıḳnıñg ġamların yegil ve biziñg (8) ṣalāḥ körgenimizge unaġıl ve başıñg tirik bolsa ḫatun ferzend ve tecemmül esbābı sañga tigmes.

(9) **Mıṣrāʿ**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sen ki barsan barça yoḳlar tafılur

{Pādişāh}[1484] bu sözlerni berehmenlerdin eşitti ve olarnıñg delīrlıḳ- (10) lerin kördi beġāyet perīşān-ḫāṭır bolup bār-gāhdın çıḳtı ve ḫalvetke kirdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(11) Eger maḥrem tapaʾlmasam sözümge

Kirip ḫalvetde aytayın özümge

Ve yüzüñg tofraḳġa ḳoyup zār zār yıġladı (12) ve köñglin nevmīdlıḳ otıda köydürüp ṣabr sükūn ḫarmanın ḥasret boranıġa berür irdi (13) ve aytur irdi kim bu pitne bulutı kim heme belālar yamġurın yaġdurur ḳaydın peydā boldı bu ġam (14) leşkeri kim ser-ā-ser tiriklik metāʿın tārācıġa barur ne yerdin keldi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫalvet içre ẕevḳ ile (15) ʿayş [u] neşāṭım bar idi

Ġamnı ḳaydın çarladı āfetġa kim berdi ḫaber

Āḫir hem-demlerimniñg ölümlerige {neçük}[1485] **[279b]** (1) ṭāḳat tutar-men mūnisler ve ferzendler cemāllarıdın ayrılıp tiriklikimdin ne leẕẕet tapar-men ve oġlan- (2) larım kim ḥayātımda közümniñg rūşenālıġıġa vefātımda nām-ı nişānım beḳāsıġa medār irdiler (3) olarsız bu pādişāhlıḳnı ne ḳılayın.

[1483] T327b-10
[1484] T328a-1
[1485] T328a-8

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger ataġa devlet ü emvāl-ı dünyā ḫūbdur

Līk ferzend-i münāsib özgeçe (4) maḥbūbdur

Ve īrān-daḫt kim āf-tāb ṭalʿat çeşmesi anıñg çāh-ı zenah-dānıdın ḳaṭreī aynıñg nūrı (5) dıraḫşān yüzidin lemʿaī durur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṭalʿatı kün yüzidin ḫūbraḳdur

Cüft ḳaşı yeñgi aydın ṭāḳdur

(6) Ḥüsnidin ay ḳuyaşdurlar ḫacīl

Laʿlıdın yāḳūt irür ḫūn-āb-ı dil

Ve anıñgsız tiriklikim āṣārı neçük {bolur}[1486] (7) ve eger siller kim rūşen-rāy ḥādiṣe kiçeleride nūr-efzāy ve żamīr-i şemʿi ḳarañgġuluġıda (8) nūr ẓulmet zāviyedür-sizler.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Körmesem derd-i dilim bī-ḳarārdın

Baḫtım ayaġı tapmaġusı ber-ḳarārlıḳ

(9) Serīr-i naẓīrim bolmasa memleketim şādlıġım ve cürʿetim ābādlıġı ḳaydın bolsun Ve çūn kemāl kim (10) felek kātibleri anıñg taḥrīriniñg şākirdi ve taḳrīriniñg ṭarzı olar zebān- (11) ları derdi irür luṭf otını su bile bā-hem tutup nūr ile ẓulmet eylep ḫaṭṭı cemʿ tedbīri ṣaḥīfesin (12) naẓarımdın yoḳ etse memleket eṭrāfınıñg meṣāliḥīn ve vilāyet cevānibiniñg ḥavādiṣin neçük maʿlūm (13) ḳılur-men ḫaşmlar pitneleri ve düşmen ḳaṣdlarıġa ḳandaġ vuḳūf tapar-men ve aḳ pil bolmayın berni (14) māh-ı tābān dik yörüşi gerdūn-ı gerdān dik.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[1486] T328a-13

Şehirdür kim temür ara pinhān

Ceng birle anı ḳılur vīrān

Düşmenge (15) neçük utru barur-men ve ol iki {fil}[1487] bolmasalar kim ceng vaḳtıda ḫaşmnıñg̃ ṣafıge seyl dik itik ḥamle salurlar **[280a]** (1) ve yaġı pehlivānları meydānıdın ḳoyun cinsi kötergen dik alurlar.

Beyt

feʿulün feʿulün feʿulün feʿūl

Ḳılıp ṭurfe ḫorṭūm- (2) larını kemend

Salurlar ʿadüv kervanı üzre bend

Ve muḫālifler nihādıdın ḳandaġ gerd çıḳarur-men (3) ve ṣaflardın ne yosun birle uşatur-men ve tive yoḳalıp kiçe seyrleri çaġıda bād-ı ṣabā yıraḳdın (4) tuġların köreʾlmes irdi ve şimāl yollarıda ḳan ġubārı birle hem-rāhlıḳ etmekni ḫāṭırıda keçürmes.

(5) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tiken yef ot kibi serkeş dururlar

Sefer çaġıda ṣarṣar-veş dururlar

Memleket eṭrāfıġa ne birle vāḳıf (6) bolur-men ve vaʿde vü vaʿīdim nāmelerin Kenānī'ġa ne birle yetkürür-men ve ol semend-i derendeni minmeyin (7) kim ruḫsārı[1488] raḫşendeliki reşk otın rüstem raḫşınıñg̃ yürekige yaḳar ve şīrīn reftārıġa baḳıp ḫıred (8) serīri ġayreti kim közidin gül-gūn yaşlar aḳar.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Çābük revige ḳaṭʿ ḳılur bir nefes bile

(9) Her yolnı kim uzunluġı bardur ümīd dik

Ḳaydaġ neşāṭ maḳāmıġa ʿazm iteyin ve ṭarf künin (10) ḫoş-dillıḳ meydānıdın alayın ol şimşīr-i bürrān kim su şeklin körsetip fitne otın ve bu ot ḫūnın (11) iẓhār etip memleket āb-ı rūyın saḳlayur.

[1487] T328b-6
[1488] T328b-12

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün/faʿlün

Ḳılıç kim ṣafḥasıda cevherin nümāyān kör

Benefşe bergi üze ḳaṭre-i bārān kör

(12) Ḳolumda bolmasa cenglerde ne iş ḳılayın Ve çūn {bu}[1489] esbāblar mendin ketseler ve bu meẕkūrlarnı öz ilgim birle (13) żāyiʿ etsem şāhlıḳdın ne leẕẕet tapar-men ve ne ʿömrdin ne leẕẕet tapar-men.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿÖmr mundaġ ötküsi yüz merg (14) anıñdın yaḫşıdur

Melik ol kündüzi ve kiçesi bu yañlıġ ḥayret deryāsıda ġavvāṣlıḳ ḳılur irdi (15) ve hīç tedbīr gevherin kim anıñ birle ṣalāḥ riştesi ḳolġa kelgey tapaʾlmas irdi āḫır **[280b]** (1) anıñ bu fikrge ḳalġanın salṭanat ḥareminiñ maḥremleridin belki erkān-ı devletniñ hemelerige (2) şāyiʿ boldı ve bilār vezīr endīşe ḳıldı kim melīk ṭarafıdın işāreti bolmayın bu rāznı soramaḳım edebdin (3) irmes eger teʾḫīr ḳılıp bu iş maḳṣaʿıġa bolmasam ḫalāṣ ve iḫtişāṣ şīvesidin yıraḳdur (4) pes īrān-dāḫt ḳatıġa bardı ve aydı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İge-sin sen pāklıḳ çarḫıda ḫūrşid-i cemāl

Ḫāne-i ḥürmetide (5) bolsun perdedārıñ cebrāʾīl

Aʿlā zihiñge maḫfī irmes kim ol kündin beri bu bār-gāh mülāzemetide bolmap- (6) dur-men tā bu zamānelerġa tegrü sulṭān esrārıdın hīç nemerse maña maḫfī irmes idi ve hīç mühimġa (7) ol mensiz meşveret tutmas irdi tüne kün kördüm kim bir iki nevbet berehmenlerni ḳatıġa çarladı (8) olar birgine işḳa kiñeş tüzdi şundın beri ḫalvet tutupdur anda rencūr ve mütefekkir (9) olturur ṣalāḥ bu irür kim sen anıñ ḳatıġa barġay-sin ṣūret-i vāḳiʿ anı añlap andın (10) kemīnelerige bu sırnı ifşā ḳılġay-sin tā batraḳ anıñ tedārükiġa meşġūl bolġay-miz çūnkim (11) berehmenler ġadr-pīşe ve bed-endīşdürler mabādā ve ḥīle ġaraż yüzidin anı żararlıḳ (12) işḳa terġīb ḳılġay

[1489] T329a-1

kim anıng̃ āḫır ḥayret ve nedāmetḳa tartḳay andın keyin dirīġ teʾessüf sūd (13) bermegey.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Vāḳıʿa fikrini bolmasdın burun ḳılmaḳ kerek

İş iligdin barġanıdın soñg̃ra sūd (14) etmes dirīġ

Īrān-dāḫt aydı kim meniñg̃ ve melīkniñg̃ aramızdaki ġubār-ı ḫāṭır ötüp irdi (15) imdi bu ḥāl birle melīk ḫalvetige barmaḳġa şerm tutar-men ve andın söz sormaḳġa ḫacāletim bar. Vezīr [281a] (1) aydı ey melīke-i cihān [1490]"اَلْعِنَابُ هَدِيَّةُ الْأَحْبَابِ"[1491] yaʿnī "tāzīr ḳılmaḳ [1492] dostlarnıñg̃ tuḥfeleridedür" ʿitāb (2) muḥabbet bināsınıñg̃ istiḥkāmıġa sebeb bolur."

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sendin olsun nāz hem mendin ʿitāb

Bī-ʿitāb [u] nāz bolmas dostluḳ

(3) melīk bār-gāhıġa barġıl melīkni kim uzun endīşe perīşān-ḫāṭır ḳılıpdur eger bu müşkilni sendin ḥāl ḳılmasañg̃ (4) özgelerge ḥad bolmas kim andın rāz istifsār ḳılġay ve men bārhā eşittim melīk aytur irdi her vaḳt kim (5) īrān-dāḫt meniñg̃ ḳaşımġa kilse her-çend ġam-nāk bolsam şād bolur-men ve humāyūn cemālın körüp endūh bendidin (6) acrar-men. īrān-dāḫt bardı melīkke duʿā tilin açıp aydı kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫāṭırıñg̃dın renc [ü] ġam ketsün tamām

(7) Rāḥat u ārām kelsün ornıġa

Bu ḥayretiñg̃ ve bu fikriñg̃ bāʿiṣi nedür eger berehmenlerdin söz eşitip (8) köñg̃lüñg̃ perīşān bolġan irse bizge ayġıl ġam üleşkey-miz. melīk aydı cevābın eşitse köñg̃gül ġamlıḳ (9) boladurġan nemersedin suvāl ḳıladurġan imes [1493]"لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ

[1490] İtap kılmak dostların hediyesidir.
[1491] İmlası düzeltildi.
[1492] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T329b-5
[1493] Size açıklandığı takdirde, sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın. Kur'an, Mâide 101.

تَسُؤْكُمْ” yaʿnī “sormagıñgızlar nemerselerdin kim eger iẓhār ḳılsa sizlerni ġamlik ḳılur”. (11) Īrān-dāḫt aydı eger bu renc sizlerge boladurġan bolsa ġam yoḳ kim seniñg ẕātıñg selāmetliki (12) mülāzimlerġa kelgen āfetleriñg tedārükin ḳılur.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cānge miñg cān fedālar bolsa cāyı bar durur

(13) Eger özüñgge taʿalluḳ tapsa hem ıżṭırāb ve endūh kerek yaʿnī “ḳaydadur belki merdāne ʿazīmet birle kim [1494]“أَيْنَ (14) عَزْمَةٌ مِنْ عَزَمَاتُ الْمُلُوكِ”[1495] andın nişān durur ṣabr ṣebātġa kūşiş ḳılmaḳ kerek yaʿnī “ḳaydadur (15) dürüst ḳaṣd kim ol pādişāhnıñg ḳaṣdlarıdın bolġay” çünkim ıżṭırāb bī-ṭāḳatlik rencni ziyāde ḳılur [281b] (1) ve ġam artuḳ dostlarnı bed-ḥāl eyler ve düşmenlerni ḫoş-ḥāl ve her kişi ve her ḥādiṣede ṣabr āyīne- (2) sige baḳsa elbette murādın yüzin körer.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yetse āfet ṣabr ḳılġıl ey köñgül

İş ser-encām ı tüzelgey ṣabr ile

(3) Ve sañga münāsib oldur kim her vāḳiʿa pīş kelgen irse anıñg çāresige müteveccih bolġay-sin (4) her ne ḳılay diseñg ḳudretiñg bardur anı esbābı [1496] dergāhıda ser-ā-ser ṭayyār ve müheyyā ve sende mülk ḫadem (5) ü genc ü ḥaşem bar durur ne üçün ġam yer-sin. Ḥükemā aytıpdurlar kim üç ṭāyifeniñg ʿömridin (5) leẕẕetī bolmas ol nā-merd kim tirikliki iḥtiyāc birle keçkey belki küfrġa yaḳīn dipdürler düvüm (6) ḳarż-dār ki alġuçını körgen zamān ʿömriniñg bereketi keter üçünçi kimerseī kim anıñg düşmeni (7) tola bolġay her bar ġam ḳılıp köñglige ġam yetkey. Ve sen bu üç kimerselerdin irmes-sin. İmdi (8) ḫalvetdin çıḳġıl işiñg sarıġa cüst ü çālāk ḳadem ḳoyġıl. melīk aydı berehmenler aytġan (9) sözlerdin biri eger taġnıñg ḳulaḳıġa yetse ṭūr-ı tecellī yetkende pāre bolġan dik kögside şikāf- (10) lar peydā bolur bu ṣıfat kim [1497]“وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا” anda ẓuhūrġa kilür yaʿnī “ḳıyāmet küni (11) yer tebrenip taġlar vücūdları saçılsalar hevāda tazuġan toġ bolurlar ve eger bir remzni kündüzge (12) añglatsa ḥālı ḳarañgġu ḳara durur ve kiçeniñg rengige evrülüp

[1494] Hükümdarların kararlılığı nerede.
[1495] İmlası düzeltildi.
[1496] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T330a-8
[1497] …dağlar parça parça dağılıp saçılmış toz olduğu… Kur’an, Vâkı’a 5.

[1498] "ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ (14) بَعْضٍ" āṣārı ẕātıda bilgürür yaʿnī "kāfirniñg yaḫşı ʿamelleri nūrīdin ḫālī bolmaḳ- (15) ları birle olar çuḳur deryādaḳı ḳarañgġuluḳ dik dururlar kim suyı uluġ bolġay [282a] (1) ve ol su mevc urġay ve ol mevc üzre dağı mevc bolġan ikinçi mevc ḳara ḳara bulut bolġay (2) künniñg aydın özge sitārelerniñg nūrların tüşḳay pür-ḳarañgġuluḳlar (3) bir bir üzredürler." Munda mübtedā maḫẕūf irür taḳdīrī kelām "هَذِهِ ظُلُمَاتٌ" bolur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(4) Ey bu ġamdın ger ḳaramas ḳara yüz dik atı

Ger bütüp bu ġuṣṣadın ḳan yıġlamas bī-şermdür

Sen hem anı eşitmegil (5) ve taḫḳīḳın istemegil ne men ayturġa cürʾet ḳılalur-men ne sen eşitürge ṭāḳat ḳılalur-sin. (6) Īrān-dāḫtġa {ol rāznı}[1499] soraşḳa aldı melīk anıñg ḫāṭırı rıżāsı üçün şemmeī iẓhār ḳılmaḳnı (7) ḫᵛāhiş ḳıldı aydı kim men bu kiçe vāḳiʿalar kördüm ve anıñg taʿbirin berehmenlerdin sordum aydı- (8) lar kim oġlanlarıñgnı vezīrni münşī ve piller ve tiveler ve aṭlarıñgnı gevher-nigār şimşīriñg (9) bile öltürgil tā kim tüşüñg żararı defʿ bolġay. Īrān-dāḫt bu sözni eşitti endūh otı- (10) nıñg tütüni ve dimāġında örledi ve yavuḳlaştı kim ḥayret ḳaṭrelerin ḫᵛāreleridin (11) tökkey velī temkīni zūrıdın ol cān-güdāz ġuṣṣanı yutup köñglin toḫtatıp aydı kim:

Ḳıṭʿa

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(12) Fānī bolsa-men ne ġam bolsun velī bizge beḳā

Cānnıñgızġa miñg cān fedā bolsun fedā

Bu iş üçün munça ġam (13) yemekiñg lāzım imes bendeleriñg cānları seniñg ṣalāḥıñg üçün bolmaslar olar ne kerek (14) bolur ve eger şerīf ẕātıñg bāḳī bolsa ehl-i evlād ü ḫıẕmet-kār tecemmül esbābı yene tafılur ammā yād (15) tutġıl kim tüşüñg sırrı bu nevʿ bolġandın keyin ol ġaddārlarġa işenip yene iʿtiḳād ḳılmaġıl [282b] (1) ve eger cemʿini öltürmekke seni terġīb etse teʾemmülsiz şurūʿ etmegil ḳan tökmek dişvār iş durur ve eger neʿūẕü- (2) billāh nā-ḥaḳ ḫūn saçılsa āḫır rüsvālıḳ şerm-sārlıḳdur kim nedāmet fāyide bermes ötken (3) zamānnı yandurmaḳ ölgenni tirgüzmek maḫlūḳ ḳudretidin kelmes. Bilgil kim berehmenler sizni (4) hergiz dost

[1498] Karanlıklar üstüne karanlıklar. Kur'an, Nūr 40.
[1499] T330b-5

tutmaslar ve sen olarnı ʿālim bilip işleriġa iʿtiḳād baġlap-sin ve ammā islām ḥükemā- (5) ları ve {bu}[1500] ḥükmġa müttefiḳdürler ammā leʾīm hīç vech birle ḫūbluḳ ḥālıġa kelmes anı ʿilm ve māl ve vefā (6) ve kerem ṣıfatları birle ārāste eylemesler ve eger segniñg boynıġa ṭavḳ-ı muraṣṣaʿnı salġan (7) bile necāsetlikdin arımas toñguz tişlerini altunġa ḳaflasalar çirkīnliki pāklikke mübeddel (8) bolmas [1501]“كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ اَسْفَارًا” bu maʿnā taḳviye ḳılur {yaʿnī}[1502] “ol ceḥūdlar kim tevrītni kördiler (9) ve yene anı taşladılar olarnıñg meṣelleri işek meṣeli dikdür kim köterürler yüklerin (10) kim ol yük añga {cefā}[1503] ve meşaḳḳatdın bölek teʾṣīr yetkürmes” ve munda mużāf yoḳ durur ve taḳdīrī kelām üzre (11) “اَسْفَارًا”

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tenge ursa ʿilm yük bolġay aġır

Ger köñülge ursa bolġay dest-gīr

Ve dāniş tīġ u bī-dirīġ (12) dur kim anıñg birle her nemerseni öltürse bolur ve olar kim pāk-ṭīnet ve pākīze-siriştdürler ol (13) tīġ birle nefs hevānı kim ādemīge olardın yamanraḳ düşmen yoḳdur {öltürürler}[1504] ve cemʿī kim bī-vefā nā-pāk- (14) sīret irürler anıñg birle ʿaḳl rūḥını kim insānnıñg şerāfetleri olarsız bolmas ve helāk (15) eyleyürler ve ol kim düşmen defʿiġa ālet[1505] irdi dostlarnıñg āzārlarıġa işletürler ve ol **[283a]** (1) fāżıl muḥaḳḳiḳ, yaʿnī ḥażret-i mevlānā-yı kāmil {bu}[1506] maʿnāġa işāret ḳılıpdur kim:

Beyt[1507]

mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

Bed-güherġa ʿilm ger örgetmegil

(2) Hīç kim ḳaraḳçı ilige berme ḳılıç

Mest zengiġa beriñgiz tīġ-ı tīz

Līk nā-keslerge ʿilm örgetmeñgiz

[1500] T331a-5
[1501] …ciltlerle kitap taşıyan merkebin hali gibidir. Kur’an, Cum’a 5.
[1502] T331a-8
[1503] T331a-10
[1504] T331a-12
[1505] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T331a-14
[1506] T331a-15
[1507] Vezinde bazı mısralarda aksama var.

Ve olar ġaraż- (3) ları bu taʿbīrdin oldur kim öz ḳavmlarıġa sendin ötken vāḳiʿ anıñg intiḳāmın alġaylar (4) andaġ kim ilgeri ferzendlerni şerīf ẕātıñgġa ʿarż buyurup olarnı ilgidin (5) kötergeyler ve ikinçi müşfiḳ büzürglerni kim devlet ābādlıġı ve ḫazīne maʿmūrluġı (6) olar birle durur żāyiʿ etkeyler üçünçi pil tiveler ve aṭ ve silāḥ[1508] kim ve cihān-dārlıḳ esbābı- (7) dur nā-būd ḳılġaylar tā sen tenhā ḳalġay-sin ve salṭanat niẓāmıġa futūr ketkey Ve çūn bu işlerni (8) ḳılıp seni yalġuz ḳoyġaylar āheste āheste seniñg ḳaṣdıñgġa tüşerler ve ne-çend yıllar köñgülleride (9) ḳılġan taṣavvurların ẓuhūrġa keltürürler. Bu vaḳtġa tegrü sañga żarar yetkürmesleri ʿāciz- (10) lıḳlarıdın irdi ve bu künde kim ol tüş cihetidin iḫtiyārıñgnı olarġa berip- (11) sen olar furṣatnı ġanīmet bilip ḳudretleriniñg yetkeniçe mülk ve memleket āşūb ve fitne (12) eşiklerin açarlar. Pes hūşuñg birle bolġıl olarnıñg mekrleridin firīb yemegil.

(13) **Beyt**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Zamānī ḫaşmlardın bolma ġāfil

Ki her birleridür mekr ile kāmil

İrür ẓāhirleride āşinālıḳ velī bāṭın- (14) larıda bī-vefālıḳ ve munça birle eger berehmenniñg sözleri sañga cevāb-ı maʿḳūl körünse ʿamel ḳıl, eger (15) işitey diseñg bendeniñg köñglige maşlaḥatī yeter. melīk aydı ḫāṭırıñgġa yetkenni ayġıl kim sözüñg **[283b]** (1) ḥaḳlıġıda mañga şübhe yoḳ turur. Īrān-dāḫt aydı[1509] Kārīdūn ḥakīm ṭabʿı esrār beḳāsınıñg (2) maḫzeni ve zihni envār cevheriniñg maʿdeni irür.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

ʿAḳlīdür ḥaḳḳ-ı ḳażāġa maḥrem

Köñgli ḥaḳnıñg (3) naẓarıge manẓūr

Bu vaḳt ḥażar ayaġıda ġār kūşesin tutup durur egerçi anıñg aṣlı u nesebde[1510] (4) berehmenlerġa ḳarār taptı bar durur ammā ṣıdḳ-ı diyānet{de}[1511] mümtāz irür eger ḫ̆āhiş ḳılsañg andın (5) tüşlerin taʿbīrleriñg sorġıl kim ol elbette rāstlıḳ birle taʿbīr berür. Eger anıñg hem sözi berehmen- (6) ler sözi birle bir kilse şübhe köterilür ve tereddüd eylemeyin añga ʿamel ḳılmaḳ kerek olarnıñg ülken- (7) leridin özgeçe

[1508] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T331b-5
[1509] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T331b-15
[1510] İmlası düzeltildi.
[1511] T332a-1

taʿbīr etse rūşen ʿaḳlıñg ol iki sözniñg tercīḥ ḳılur ve ḥaḳnı bāṭıldın (8) imtiyāz iter. melīk bu sözni maʿḳūl tuttı fiʾl-ḥāl aṭlanıp Kārīdūn ḳatıġa bardı añga ikrām (9) ve iʿzāz becā keltürdi ol hem melīkke taʿẓīm ve tevāżuʿ eyledi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Külbemiz boldı añga ravża-i rıżvān (10) kelgeç

Rūşen oldı közü-miz yūsuf-ı kenʿān kelgeç

Munda kelmekiñge bāʿiş ne boldı eger fermān ipersenñg (11) irdi men ḫıẕmetke bārgāhıñgġa ḥāżır bolur irdim ḥālā hem bendelik ve ḫıẕmet-kārlıḳda mübārek (12) fermānıñgġa muntaẓır durur-men; ammā saʿādet-nişān başıñgda ġam u endūhnişānesi ḥāżır durur (13) ṣūret-i ḥāl ne irdi anı beyān ḳılġıl. melīk ol tüşlerini ve berehmenleriñg taʿbīrlerin ve añga (14) çāre üçün buyurġan işlerin tafṣīli bile tefsīr[1512] ḳıldı. Kārīdūn taḥrīż başın (15) ırġattı ve taʿaccüb ilgin tişledi ve aydı kim ey melīk bu işde ḫaṭā ḳılıp-sin çūnkim mundaġ **[284a]** (1) sırnı andaġ {ṭāyifege}[1513] aytmak ḥikmetdin irmes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her ḳulaḳ esrār eşitmekke ḳaçan maḥrem bolur

Her köñül sır (2) saḳlamaġlıḳḳa ḳaçan bolġay maḥrem

Ve sañga maḫfī ḳalmasuñg kim ol müdebbirleriñg bu vāḳiʿaġa taʿbīr aytmaḳġa (3) ṣalāḥiyyetleri yoḳ durur.

Mıṣrāʿ

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Çūnkim olarda ne süzük ʿaḳlı bar

Ne tüzük {tedbīrge}[1514] diyānet ve ammā meniñg (4) bilişimde bu tüşleriñgdin sañga şādlıḳlar yeter dem-be-dem işleriñg maḳṣūdlarıñgġa muvāfıḳ (5) kelgüsidür sāʿat-be-sāʿat devletiñg ulġayġusı.

Beyt

[1512] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T332a-10
[1513] T332a-12
[1514] T332a-14

mefāʿilün fāʿilātün mefāʿilün feʿilün

Felek muṭīʿiŋ ve devrān saŋa hemīşe ġulām

Mülk-i (6) müdām duʿā-gūyuŋ ve zamāne be-kām

Ve men bu zamān olarġa ser-ā-ser yaḫşı taʿbīrler bereyin ve ġaddārlarnıŋ (7) mekrleri oḳların ḥikmet siperi birle red ḳılayın[1515].

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger ḳoluŋda oḳ durur her bar ilgimde siper

(8) Kim siperni rāst tutsa yemegey oḳdın żarar

Ey pādişāh-ı ʿadālet-penāh āgāh bolġıl kim ol iki ḳızıl balıḳ (9) kim ḳuyruġı üzre yördiler iki pil-i büzürg ve bir dāne yāḳūt irür kim olarnı Serendib sulṭānı- (10) nıŋ elçisi ḥażretiŋġa tuḥfe keltürür ve ol yāḳūt andaġ uluġ durur kim vezn tört rıṭl (11) çıḳar ve cinān ḫoş rengī kim anār güli anıŋ ḳızıllıġı reşkidin ḳan yıġlar ve ol otnıŋ (12) şuʿāʿı ġayretidin taş arasıda yaşunur ve ol iki örtdek olar arḳalarıdaḳı (13) ġaż iki aṭ bir ḳaçir dururlar olarnı saŋa şāh-ı Dehlī hediyye iperür ol iki aṭ andaġ (14) semend-i dil-pesend irür kim raʿd-ḫurūş ve berḳ-cūş ve tīz-hūş ve saḫt-gūş ve tīz-rev- (15) lükde ḳuş aŋa hem-demlik lāfın uraʾlmas ve ḫoş-reftārlıḳda bād-ı şarṣar nefesi kelip anıŋ [284b] (1) ḫırāmın körelmes ve ḳaçır andaġ pil-cins ve ot-cūşişidür kim öy{din düzlükke}[1516] berḳ (2) dik çābuk sigrip yörür ve tuvaḳları żarbı taşdın ot çıḳarur ve ol yılan kim ayaġıŋġa çırmaştı (3) şimşīr-i ābdār-ı āteş-kirdār durur kim ceng küni eger sunsalar felek deryāsıdın ḳan aḳızur āsmān- (4) nıŋ almās reng ṣafḥasıġa ʿaḳīḳ ve mercān rīzelerin saçar ve ol ḳan kim bedeniŋni yapıp turdı (5) levnī {ton}[1517] irür kim cevāhirdin mükemmel ḳılġan ve ol şimşīr birle ḫazīne pādişāhnıŋ elçisi (6) alıp kilür ve ol aḳ ḳaçır kim sen aŋa mindiŋ fīldür kim leşker ṣafıda zeberced ḫorṭūmın (7) bahādurlar ḳanlarıŋ laʿl-i sīr-āb dik ḳılur ve ejdehā-yı dehān[1518] dik tişleri birle temür taġdın nümāyān (8) bolġan mīḫlar dururlar bir demde ʿālemni nā-būd eyler.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1515] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T332b-3
[1516] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T332b-10
[1517] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T332b-13
[1518] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T333a-1

Pil imesdür belki taġ-ı bī-kerān

(9) Bī-sütūn [hem] tört sütūn birle revān

Anı saṅga sulṭān-ı Buḫāra[1519] iperür ol otī kim başıṅgda köydi (10) tācī bolur bu kim saṅga melīk-i seylān ḳatıdın kelür ol āferīde irür ḳudret küngüresi āsmān (11) ḳaşrı gevherdin bütken rişte eyler.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Muraṣṣaʿ tācdur kim ṭurfe-i pür-nūr

Ki yerdin (12) nūrı tā ayġa ulanur

Ve ḳuş kim başıṅgnı çoḳudı ol endek içiṅg buşarıġa körer ve bir neçe (13) kün mihr-bān yārıṅg ara ġubār-ı ẕul peydā bolur ammā yene bat ṣalāḥġa kelür-sizler. Budur (14) tüşlerin rāst taʿbirleri. Taḳrīr ḳıldım anıṅg delīli ol durur kim ilçiler ol meẕkūr bolġan (15) tuḥfelerni yetti nevbet birle keltürüp tamām ḳılurlar ve sen ol hediyyelerni tapıp şādlıḳlar iẓhār **[285a]** (1) iter-sin ve devletiṅg ve ʿömrüṅg ber-ḳarār ber-devām tutar ammā imdi her yaman nā-ehlni esrār maḥremi tutmaġıl (2) tā āzmūde ḳılġan ḫıred-mendni tapmasaṅg kişige rāz aġzın açmaġay-sin.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tanumayın kişini ḳılma zinhār

(3) Tanuban sen anı ḳıl ṣāḥib-esrār

Ammā muṭlaḳā bāṭını igri nā-hem-vār kişileriṅg ṣoḥbetleridin perhīz ḳılmaḳnı (4) özüṅgge farż bilgey-sin.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün faʿlün

Sunı körgil ki nāle eylerler

Ger aḳar yeri bolsa nā-hem-vār

Melik Heylār ol (5) pīr-i büzürg-vārdın yaḫşı taʿbīrler eşitti irse şād ve ġam bendidin āzād bolup fiʾl-ḥāl secde-i şükri becā keltürdi (6) ve ḥakīmġa ʿözr tilin açıp aydı kim

[1519] T333a-2

ḥaḳ taʿālānıñg ʿināyetin yār bolsa inşāʾllāh. Ey kārīdūn sen şerif-ẕāt (7) ḥikmet-kān iken-sin tā kim anıñg beḳāsı yümni birle miḥnetim rāḥatġa mübeddel boldı.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Ġam rencdin saḳaydı köñgül şükr kim

(8) ʿīsā-nefes ḥakīm demidin yetip şifā

Melik şād u ḫurrem ordasıġa yandı yetti kün pey-der-pey ol meẕkūr bolġan (9) pādişāhlardın elçiler keldi ve ḥakīm ẕikr ḳılġan tuḥfelerni melīkniñg naẓarige bī-taḳṣīr yetkürdi. (10) Bir küni melīk īrān-dāḫtnı ferzendlerini ve bilār ve kemālnı ḫalvetke çarlap irdi tüşümni ol (11) düşmenlerge aytıp ʿacib ḫaṭāyī ḳıldım eger teñgri taʿālānıñg ʿināyeti īrān-dāḫtnıñg naṣīḥatı mañga eşitmese irdi (12) melʿūnlar fikrleri hememizni helāk ḳılur irdi herāyīne kişige saʿādet-i ezelī meded-kārlıḳ (13) ḳılsa müşfiḳleriñg mevʿiẓelerin ḳabūl ḳılıp tefekkür ve teʾemmülġa tüşer ve iş āḫırını közlep iḫtiyāṭlar (14) becā keltürdiler.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İş ki bī-tedbīr durur vīrānlıḳ olġay āḫırı

İmdi ol tuḥfeler kim mañga keldi andın her ḳaysıñgızlar (15) ḫ̆āhişiñgizlerġa kelgenlerni alıñgızlar eger olar kelmeseler irdi cānıñgızlarġa ḫaṭarī bar iḫtimāli bolur **[285b]** (1) irdi. Bilār aydı bendelerġa cān anıñg üçün kerekdür kim ḥavādiṯ oḳı yetkende seniñg ʿazīz cānıñgġa (2) siper bolġay.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Başnı saḳlar-men ki tā bolġay mu çevgānıñgġa gūy

Ve çūn ol berekāt birle bizni ḫoşnūd ḳılur bolduñg (3) burunraḳ melīke-i zamānnı ser-firāz eylegil tolaraḳ ol sebeb boldı ve hediyyelerniñg ḫūbraġı kim (4) tāc[1520]-ı muraṣṣaʿ ve câme-i mükemmel irür īrān-dāḫt ḳaysını iḫtiyār ḳılsa anı bergil. melīk bu sözni ḳabūl ḳıldı (5) ve ḫalvet-ḫānedin çıḳıp ḥarem sarıġa kirdiler ve ḥaremde melīkniñg bir kenīzeki bar irdi bezm-efrūz (6) aṭlıġ, besī ṣāḥib-i cemāl irdi āf-tāb

[1520] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T333b-11

ḫāveri anıñg ṭalʿatı şermidin [1521]"تَوَارَتْبِالْحِجَابِ" perdeside (7) yanuşur irdi ve gül varaḳı[1522] anıñg ruḫları ḫacāletidin zümrüd niḳābı ara pinhān bolur irdi yaʿnī " (8) süleymān ʿaleyhiʾs-selām ḳanatlıġ aṭlarnı körmekke meşġūl irkende kün öltürdi nedāmet birle (9) aydı men {aṭnı}[1523] dostnı tutup perverdigārımnıñg ẕikridin ḳaldım tā ol vaḳtġa yandı kün perdesi birle.

(10) **Beyt**

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Yüzi gül aġzı ġonçe ḳaşı hilāl

Ruḫı gül-zār būstānı cemāl

Külgüsi fitne irdi sözi şeker

Ḳāmeti ḫūb lebleri (11) aḥmer

ʿİşve birle daġı melāḥatı tuz ḳoyar irdi köñgül yarasıġa öz melīk köñgli añga besī girif-tār irdi īrān-dāḫt (12) ḥüsn ü leṭāfetde fitne-i cihān irse bu daġı ḫūbluḳda melāḥatda āşūb-ı zamān irdi ve pādişāh bir kiçe anıñg ḳatıda (13) ḳonsa ve yene bir[1524] kiçe munıñg birle bolur irdi ve hediyyelerni araġa salıp irdiler melīk aydı tāc ve (14) tonnıñg birini iḫtiyār ḳılıp īrān-dāḫt alsun ve yene birini bezm-efrūzġa. Īrān-dāḫt melīkdin (15) bu icāzetni eşitip bilār vezīr tā kim ḳaşıġa işāret ḳılsa anı alġay bilār közinıñg uçı birle ton **[286a]** (1) sarı işāret ḳıldı, īrān-dāḫt tonnı almaḳġa meyl etip şāhġa baḳıp maʿlūm ḳıldı kim bu işāretke (2) melīknıñg[1525] közi tüşüp durur anı bed-gümān bolmasun dip fiʾl-ḥāl tondın rāynı yandurup tācnı (3) aldı. Bilār o şundaġ ton ṭarafıge közini kec ḳılıp olturdı ve munıñg ġarażı ol kim (4) īrān-dāḫtġa ḳılġan işāretni {melik}[1526] añglamasun ve andın keyin ḳırḳ yıl Bilār, Heylār ḫıẕmetide boldı (5) anı ʿādet ḳıldı kim her bār anıñg ḫıẕmetike kilse közin uşol ḥālda igri tutar irdi tā kim melīk ol gümānġa (6) yanmaġay eger melīke birle vezīr ol ḥālda ġāfillıḳ ḳılıp ve zīrek işletmeseler irdi her iki- (7) leriniñg cānları berbād keter irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İş bināsı başīret birle ḳoyġan hūş-yār

[1521] . perde altına girmişti. Kur'an, Sad. 32.
[1522] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T333b-14
[1523] T334a-1
[1524] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T334a-4
[1525] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T334a-8
[1526] T334a-11

Ḳutular bendler (8) içidin bī-āzār

Ve īrān-dāḫt tāc birle ser-firāz boldı ve bezm-efrūz ḳızıl ton birle yüzin (9) gül reng ḳıldı ve daġı her birleri kön͡gülleri ḫ̆āhiş ḳılġannı aldılar. Ve bir aḫşam īrān-dāḫtnın͡g (10) nevbeti irdi melīk anın͡g ḥücresiġa kirdi īrān-dāḫt tāc-ı muraṣṣaʿnı başıġa keydi altun ṭabaḳlarda (11) aş alıp şāh allıda ḳoydı melīk ṭabaḳdın loḳma tenāvül ḳılıp irdi bezm-efrūz ḳızıl tonnı (12) keyip cāme-i ġaddārını gül dik açıldurup çehresi iki heftelik ay dik nümāyān ḳılıp.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(13) Libāsı erġuvān keydi dil-ber

Degil kim lāledin ton keydi ʿarʿar

Kön͡gülge iki közleri kemīn-sāz

Cigerge iki ḳaşı nāvek-endāz

(14) Olarnın͡g ḳatıġa keldi melīk ki anı ol ḥüsn birle kördi iḫtiyār cılavın ilgidin iperdi ve an͡ga (15) taḥsīn tilin açıp aydı:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün feʿilātün faʿlün

Ay ḳadın͡g serv yüzün͡gdür gül-ruḫ

Nevres körmedi sevr gül bāġ ki mundaḳ **[286b]** (1) nergis ey nāzenīn bu kelmekin͡g birle şādlıḳ eşikin kön͡glüm yüzige açtın͡g ve ṣabrım ḫarmanın yelge saçtın͡g, (2) sen ki keldin͡g baḫt keldi merḥabā. Ve īrān-dāḫtġa baḳıp aydı kim bu tāc kim sen kiydin͡g bezm-efrūzġa lāyıḳ durur, sen (3) anı münāsebetin͡gge baḳmay alıp-sin didi. Īrān-dāḫt bu sözni eşitti irse ġayret otı kön͡glige tutaştı (4) ṭāḳatın tamām köydürüp dūdı dimāġıdın aştı bī-ḫod-vār bolup ḳolıdaḳı aşnı pādişāhnın͡g başıġa (5) ḳoydı yüzi ve saḳalın ālūde ḳıldı ve yetinçi tüşünin͡g taʿbirin kim aytıp irdi endek için͡g buşar dip (6) uşbu boldı melīknin͡g bu ḥāldın ġażabı örlenip ṣabr ṭāḳatı ḳalmadı Bilārnı çarlap aydı kim bu bī-edebni (7) alıp çıḳıp öltürgil tā pend bolsun kim mundaġ işni özge ḫatunlar hem ḳılmaġaylar. Bilār özi (8) birle endīşe ḳıldı kim bu işde aşuḳmaḳım ḫūb irmes çūnkim bu melīke dāniş ü ferāsetde bī-bedel durur (9) ne-çend kişi munın͡g tedbīri birle belādın necāt taftı yaḳīndür kim melīk bu ḥükmdin peşīmān bolur belki (10) ol buyurġandın yanar hīç iş mundın yaḫşı irmes kim ve bu emrni teʾḫīr ḳılġay-

men[1527] ve teʾemmül (11) birle ser-encām bergey-men[1528] eger pādişāh nedāmet maḳāmıġa yansa *fehüveʾl-murād* eger uşol fermānıda muḥkem (12) tursa her ḳaçan öltürse bolur. Maṅga bu teʾḫīrde üç menfaʿat bardur; biri bu kim kimerse- (13) niṅg tirik ḳalmaḳıġa sebeb bolsam ṣevāb tapar-men ve yene biri ol kim melīk peşīmān bolsa anıṅg rıżāsını (14) ḥāṣıl ḳılġan bolġay-men, üçünçi ol kim melīkeni selāmetlik birle ḳaldursam memleket ehilleri (15) hemeleri mendin minnet-dār bolurlar çūnkim munıṅg rūşen-rāyınıṅg nefʿi hemege, yaḫşı iḥsānnı [287a] (1) barça ḫalāyıḳġa şāmil durur. Anı öz maḥrem ḫıẕmet-kārları birle alıp bardı ḥavlısıda (2) bir maḫfī öy içre olturġuzdı ve aydı kim melīke-i zamānnı yaḫşı iḥtiyāṭ birle saḳlaṅglar (3) ve ʿizzet ü ikrāmın ḫūb ḳılıṅgızlar dip bir ḳılıçnı ḳanġa bulġap melīk ḳatıġa bardı ve aydı kim ol (4) bī-edebni uşbu şimşīr birle öltürdüm fermānıṅgnı taḳṣīr ḳılmadım becā keltürdüm. Vezīr (5) barıp kelgünçe melīkniṅg ġażabı endek teskīn taptı irse Çūn vezīrdin ölgen ḫaberini (6) eşitip ḳanlıġ ḳılıçnı körüp peşīmān boldı ve köṅgli aġrıdı ve özige aydı kim (7) ey nefs-i bed-ḫūy[1529] bu seniṅg işiṅgdür kim ḥilm ü teʾemmülni ber-ṭaraf ḳıldıṅg ve maḥbūbıṅgnı endek (8) günāh birle żāyiʿ eyledіṅg ey dirīġ bāyestī kim anıṅg bu ḳadr cürʾetiġa ölüm buyurmaġay irdim (9) ve yavaşlıḳ suyı birle ġażab otıġa teskīn bergey irdim.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ġażab otdur ki şuʿle ursa eger

ʿAḳl (10) dānişni bī-gümān örter

Ve köṅglide mundaġ nedāmet birle yer irdi ammā ẓāhirīde bilindürmes irdi (11) āḫır vezīr anıṅg çehreside nedāmet ʿalāmetin maʿlūm ḳıldı ve aydı ey melīk ne üçün ġam yer-sin kim (12) atḳan oḳnı yandursa bolmas ve ölügni zer ü zīver ṣarf ḳılġanġa tirilmes ve beyhūde endūh (13) cānnı kebāb ve tenni ḫarāb ḳılur. Hergiz eşitken bar mu kim pādişāh bir ḥükm ḳılġay yene andın peşīmān (14) bolġay bāyestī kim bu żarar vāḳiʿ bolmasıda ṣabr u taḥammül birle ve melik-i ziʾr-ruḳāʿ dik ġażabnı basmaḳġa (15) ḳudret peydā ḳılġay {irdüṅg}[1530] eger eşitmeseṅg anıṅg ḳışṣasın beyān ḳılayın. Pādişāh sordı kim neçük irken [287b] (1) ol: **Ḥikāyet**: Vezīr aydı keltürüpdürler kim yemen dāruʾl-mülkide pādişāhī bar irdi kim özi pür-suḫen (2) cevān ve rūşen ʿaḳlı ṣāf, çābuk hem kim āsmān-ı gerdān ança tola köz uzun ʿömr

[1527] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T335a-1
[1528] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T335a-2
[1529] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T335a-13
[1530] T335b-8

birle andaġ āf-tāb-ı (3) cihan-tabnı[1531] körmep irdi ve rūzgār-ı[1532] sāl-güẕār andaġ ẕū-ḳulaḳlıġı birle bu ṣıfatlıġ cihan-dārlıġnı (4) eşitmep irdi:

Beyt

fāʿilatün fāʿilātün fāʿilün

Bezm çaġı bu yaş idi raḫşān

Rezm vaḳtide ejdehā-yı demān

(5) ʿAdl birle cihānnı rām eylep

Çarḫ a͡ngа bende zamāne ġulām

Bu pādişāh şikār-dost irdi ve ekṣer ʿömrin (6) şikār birle keçürür irdi ve bir küni ol ʿādetige çıḳıp irdi ve her sarı ṣayd istep seyr ḳıldı velī (7) hīç cān-veri anın͡g naẓarıge yoluḳmadı bu ḥayret birle yörür irdi ḳażārā bir nā-murād (8) kimerse keyik teresin vājgūn keyip tiken alıp kilmekke barıp idi tā anı satıp demī rızḳ ḳılġay (9) tikenni yörüp kelgünçe hardı uçasıdın yükni alıp yanıda ḳoyup yatıp irdi kim pādişāh- (10) nın͡g közi yıraḳdın a͡ngа tüşti gümān ḳıldı kim keyik yatar bolġay derḥāl keman-kiyānıdın ḫadeng-i şikāfnı (11) anın͡g ṭarafige revān ḳıldı.

Beyt

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Ḳıldı ḫaṭā oḳı ḫaṭā ḳılmadı

Bardı bu ya͡ngлıġ ibā ḳılmadı

(12) Ḳavs-ı ḳuzaḥdın çıḳıp ol cüst berḳ

Boldı şevḳ baḥrı ara ṭurfe ġarḳ

Ve çūn pādişāh anın͡g üze yetti bī-çāreni oḳ birle cerāḥat- (13) lik kördi besī ġam-nāk bolup közlerin nem-nāk eyledi ve melāmet[1533] tırnaġı birle nedāmet yüzin taladı (14) ve ol miḥnet oḳıġa nişāne bolġan ḫār-keşke bisyār ʿözr aytıp min͡g dīnār bahāsın berdi tā kim merhem (15) ḫarcısı bolġay ḫacel ve münfaʿil bolup şehrge yandı anda bir zāhid bar irdi ʿiffet ve ʿibādet [288a] (1) birle meşhūr irşād ve hidāyet birle meẕkūr anın͡g ṣavmaʿasige tüşti ve zāhiddin dünyā saʿādeti (2) ve āḫiret necātıġa sebeb bolgu dik naṣīḥat tiledi. Zāhid ve keşf ü kerāmet ṭarīḳı birle aydı ey melīk

[1531] Diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T335b-11
[1532] -r harfi diğer nüshadan ilave edildi. T335b-11
[1533] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T336a-5

ṣıfatī- (3) dür kim dünyā ve āḫiret devletiniñg bāʿiṣidür açıġnı yutmaḳ ve ṣabr ḳılmaḳ irür.

Beyt

fāʿilatün feʿilātün fāʿilün

(4) Ġażabıġa kişi basıġ bermes

Ādemī resmide kişi irmes

Açıġıñg tevseni ger olsa ba-hem

Cılavın tartıp anı ḳılġıl nerm

(5) Melīk aydı bildim kim ṣabr aġırlıḳ yaḫşı ṣıfat durur ammā iḫtimāli bar kim ḫışım-nāk olġan (6) çaġda ʿaḳlım yüzi yapılġay ve yavaşlıḳnı ġażab üzre ġālib tutaʾlmaġay-men. Zāhid aydı andaġ (7) irse men sañga üç ruḳʿa bitip bereyin olarnı bir ḫāṣ muʿtemed kişiñgge bergil {saḳlasun}[1534] ol vaḳt kim seniñg (8) bir nemersege ġażabıñg kelür olardın birin naẓarige körgüzsün eger anı körüp açıġıñg basılmasa yene birini ʿarż (9) eylesün eger anıñg birle inṣāfġa kelmeseñg üçünçi ruḳʿanı közüñg utrusıda tutsun şāyed kim (10) bu vāsıṭalar birle ḫışmıñg şefḳatı ve mülāyimlıḳġa mübeddel bolġay ve ġażabıñg ḳara bulutı ketip yavaş- (11) lıḳ rūşenliki ṭulūʿ eyletkey. {Pādişāh}[1535] bu söz birle ḫoş-vaḳt boldı zāhid üç ruḳʿa bitidi melīk anı (12) mülāzimleridin birige berdi evvelḳı ruḳʿanıñg mażmūnı bu irdi kim "ḳudretiñg barıda iḫtiyārıñg (13) cılavın emmāre ilgige bermegil kim seni helāket-i ebedīge taşlar," ikinçiniñg bu irdi kim (14) "açıġ vaḳtıda aldıñgda ʿāciz bolġanlarġa raḥm ḳılġıl tā cezā çaġıda sañga hem raḥm ḳılġaylar"(15) üçünçiniñg bu irdi kim ḫükm yörütüşde şerīʿat ḥaddıdın tecāvüz ḳılmaġıl ve hīç ḫālda inṣāfnı [288b] (1) taşlamaġıl."

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Neçe kün kim bolupdur-sin cihān-dār

Yene iş ḳılġıl ve bolma dil-āzār

Kişi yıġlaġanıġa bolma ḫandān

(2) Seniñg hem közleriñg bolġusı giryān

[1534] T336a-13
[1535] T336b-2

Bu ḳışṣaṉġa köñül maġrūr iter-sin

Velī ne sūd anı taşlap keter-sin

Ve zāhiddin vedāʿ ḳılıp ordasıġa (3) yandı ve her bār kim kişige ġażabı kelse ol ruḳʿalarnı aṉġa ʿarż ḳılur irdiler açıġdın yanar irdi (4) bu ruḳʿalar bar üçün anı melīk-i ziʿr-ruḳāʿ atar irdiler bu melīkniṉġ bir kenīzeki bar irdi ḫūb- (5) rūyı nīk-ḫūy ve pākīze-sīret ve serv-ḳāmet ve yāḳūt-leb ve sīmīn-ġabġab ve keyik-reftār {ṭūṭī-güftār}[1536] keşmīr ʿişve- (6) gerleri anıṉġ ġamzesi ḫadengidin dil-figār.

Beyt

fāʿilatün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kim körüpdür ol melāḥat kim yüzünde bolmaġay

Ḳayda irmiş ol (7) leṭāfet kim sözünde bolmaġay

Aḥvāl-ı ḥüsni pāk-dāmenliki zīveri birle ārāste irdi ve aḫlāḳ-ı cemālı pākīze- (8) lıḳ zīneti birle dil-ḫᵛāste ve pādişāhnıṉġ köṉġli aṉġa ān-çünān māyil boldı kim bir laḥẓa ʿişreti anıṉġsız tutmas (9) irdi ve bir ḳadeḥ meyni ol bolmaġunça yutmas irdi ve şeb u rūz işi anıṉġ birle bolġanın pādişāh- (10) nıṉġ ḫatunı körüp reşkidin ṭāḳatı ṭāḳ boldı ıżṭırābı artıp ḥased zūrıdın ekṣer (11) bu ḫayālġa tüşer irdi ḥīle-engīz aytıp tā pādişāhnı öltürgey veyā kenīzekni. Āḫır bu sırnı (12) meşşāṭaġa der-miyān ḳıldı ol aydı bu işiṉġ çāresin men ḳılayın maṣlaḥat oldur ki pādişāhnı (13) öltürgey-miz eger kenīzekni öltürsek pādişāh teptīş ḳılıp ḳātilni tapar ve anı ḳışāṣ ḳılur ve imdi (14) ayġıl[1537] pādişāh kenīzekniṉġ ḳaysı ʿużvıge tolaraḳ māyil. Ḫatun aydı kim körer-men her bar anıṉġ (15) iṉġige ekṣer būse ḳılur.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Netey bāġ-ı behişt almalarını

Maṉġa besdür şubu sīb-i zenaḫ-dān

Meşşāṭe aydı iş āsān **[289a]** (1) iken maṉġa pāreī zehr-i helāhil ve endek nīl bergil nīlni zehr berip ezip bir ḥoḳḳaġa alayın ve kenīzek (2) ḳatıġa barayın ol zehr-ālūd nīlidin anıṉġ iṉġige beş altı ḫāl urayın ve melīk mest kelip (3) ol zehrġa lebin yetkürür cān berür, sen ġuṣṣadın ḫalāṣ bolur-sin. Ḫatun bu tedbīrdin (4) şād boldı meşşāṭa kerek digenni aṉġa berdi ol zāl-ı pür-mekr aytġan dik ḳılıp aldı kenīzek

[1536] T336b-9

[1537] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T336b-15

ḳatıġa (5) bardı aṉga ārāyiş ve cemālıġa nümāyiş bergen bolup zeneḫdānı ṣafḥasige ol ḥoḳḳadın bir neçe ḫāl (6) çekti.

Beyt

fāʿilatün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫāllar boldı zenaḫdānıṉg üze bu ne belā

Barıp ol sīb-i zeneḫdānı asraġıl āsībdin

Melikniṉg ḥaremge (7) maḥrem bir ḳulı bar irdi ḳażārā ol ḫatun ve meşşāṭalerdin bu mācerānı bir maḫfī yerde turup eşitip (8) irdi ve hem kenīzekke ḫāl çekkenni kördi ḳaṣd ḳıldı kim anı melīkke aytġay anı mest taptı aytʾalmadı (9) kördi kim melīk kenīzekniṉg iṉgige söymekni ḳaṣd ḳıldı ḳul fiʾl-ḥāl bardı anı arıta[1538] başladı melīk (10) gümān ḳıldı kim iṉgin oynamaḳġa tutadur bolġay ġayret otı cānıġa tutaştı şimşīrni (11) alıp ḳulġa ḥavāle ḳıldı ḳul ḳaçıp taşḳarı çıḳtı ve melīk tīġ ḳolıda arḳasıdın ḳoġlap (12) çıḳtı ve ḫāṣ muʿtemedler ruḳʿanı tutup turup irdi melīkni ġażab-nāk körüp evvelḳı ruḳʿanı (13) tuttı açıġı basılmadı irse yene birni körsetti ve dağı ḫışm otı pest bolmap irdi üçünçi (14) ruḳʿanı ʿarż eyledi melīk anı körüp ġażabı çümdi ve ḳulnı luṭf birle aldıġa çarladı ve aydı (15) ne üçün ol cürʾetni ḳıldıṉg. Ḳul rāstı birle vāḳiʿanı beyān ḳıldı melīk ḫatundın ol ġaddār- **[289b]** (1) lıḳ teptīşin ḳıldı ḫatun tandı ve aydı ol nā-bekār yalġan aytadur men hergiz öltürey (2) dip öz devletim bināsın özüm vīrān ḳılur-men mu hem bārhā körüp irdim bu (3) fācir ol kenīzek birle oynaşur irdi ve men saṉga aytʾalmas irdim tā kişi aytʾalmaġay (4) kim künilükdin aṉga bühtān ḳıladur bolġay imdi el-ḥamdu liʾl-lāh ki özüṉg körüp-sin pes saṉga lāzım (5) boldı kim ḳul birle kenīzekni öltürgey-sin siyāsetni teʾḫīr eylemek pādişāhlıḳ heybetige ziyān (6) ḳılur.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tiken kim bar durur āzārı çendān

Anı sen ḳılmaġıl ḳoynıṉgnı pinhān

Ḳul aydı şāhā ol zehr-ālūd nīl (7) hem ḥālā bar durur eger anı isteseler ḥaḳ bāṭıldın ayrılur. melīk buyurdı tā meşşāṭanı (8) ḥoḳḳa birle ḫāżır ḳıldılar andaġ ki ol nīldin endek ki yedürüp irdiler şīrīn cānın açıġ (9) zehrge {bedel}[1539] ḳıldı Ve çūn meşşāṭa anı yemek birle öldi ḥaḳīḳat-ı ḫāl melīkke rūşen boldı ḳulnı āzād eyledi (10) melīkeni

[1538] Diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T337a-8
[1539] T337b-7

anıñg ornıġa bende ḳıldı ve {ḳulġa}[1540] hem bir şehr berdi ol pādişāh-ı cihān-penāh basıġlıḳnı[1541] (11) pīşe ḳıldı irse bed-ḫ̆āhlar mekridin āgāhlıḳ tapıp ḫaṭardın imīn ḳaldı. Bu meṣelni añga kiltürdüm (12) tā sañga maʿlūm bolġay kim pādişāh hīç işde aşuḳmaġay teʾemmül ve tefekkür ḳılmayın ḥükm sürmegey.

(13) **Beyt**[1542]

mütefāʿilün mütefāʿilün mütefāʿilün mütefāʿilün

Su ot dik barını bir demde şāhnıñg yārlıġı ḫarāb etkey

Ḥükm eger sulṭānġa mundaġ olsa cāyiz irmes ki (14) ıżṭırāb etkey

Melik, Bilār{ġa}[1543] aydı[1544] men ḫod açıġım vaḳtıda ölümge ḥükm buyurup ḫaṭā ḳıldım bāyestī kim sen (15) aşuḳmaġay-sin irdiñg öltürmekni teʾḫīr ḳılġay[1545] irdiñg. Vezīr cevāb berdi kim sañga lāzım irmes bir ḫatun **[290a]** (1) cihetidin mundaġ ıżṭırāblar tartḳay-sin imdi kenīzekler birle köñglüñgni avutġıl. (2) melīk vezīrniñg bu sözleridin andaġ fehm ḳıldı kim īrān-dāḫtnıñg ölgenin muḥaḳḳaḳdur (3) savuḳ āh çekti uluġ endūh girdābıġa tüşti ve özige aytur irdi kim:

Beyt

mefʿūlü fāʿilatün mefʿūlü fāʿilatün

Firāḳ otıda köp köymek (4) sañga farż oldı

Ol kim bu iş üzre köñgül hem yete yerdin baġladı belni dirīġ ol civān- (5) lıḳ gül-zārınıñg revnaḳıdın gül faşlı dik ʿömri ḳısḳa irken ve efsūs ol kām-rānlıḳ bāġıda (6) nihālıdın kim hicrān ḫazānınıñg āfeti birle berk nevāsın tökülür irken.

Beyt

fāʿilatün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(7) Yattı tofraġ üstide serv-i ḫırāmānım dirīġ

Kirdi yer astıġa ol ḫūrşīd-i tābānım dirīġ

Pes vezīrġa (8) aydı ey Bilār īrān-dāḫt ölgendin bisyār ġamlik boldum. Vezīr aydı kim üç kişi hemīşe (9) endūh bendide esīr dururlar biri ol kim hemīşe yaman işiñg

[1540] T337b-9
[1541] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T337b-9
[1542] Vezinde aksama var.
[1543] T337b-12
[1544] irdi yazılmıştı; diğer nüshadaki kelime tercih edildi. T337b-12
[1545] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T337b-13

ḳaṣdıda bolġay yene biri ol kim (10) ḳudretiniñg barıda yaḫşı iş ḳılmaġay üçünçi ol kim nādān kim endīşesiz iş ḳılġay āḫır nedāmetke (11) ḳalġay. melīk aydı īrān-dāḫt seniñg bāṭıl kūşişiñgdin öldi bāyestī kim men ḥükm ḳılsam (12) hem sen toḫtaġay irdiñg. Vezīr aydı üç kişiniñg kūşişleri bāṭıl durur biri ol kim (13) temürçi aḳ ton keyip dükkānıda iş ḳılġay, ikinçi şuste-ger aġır bahālıḳ libāsı (14) keyip su içide böz yuġay, üçünçi sūdā-gerī kim ṣāḥib-cemāl ḫatun alıp anı öyde taşlap (15) özi seferge barġay ve men bulardın irmes-men kim işim bāṭıl bolġay belki men yaḫşı iş ḳıldım **[290b]** (1) ki seniñg yarlıġıñgnı becā keltürdüm bu bābda özüñgni yaḫşı melāmet ḳılġıl ve eger āḫırını közlep (2) iş ḳılġan bolsañg bu nedāmet sañga kilmes irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Teʾemmül birle ḳılsañg irseñg ol iş

(3) Sañga kelmes idi āḫır bu endīş

Melik aydı ey vezīr bu melāmetdin ötkil ve bir iş ḳılġıl kim (4) köñgül endūhdın meni ḫalāṣ etkey. Vezīr aydı bu işīdür kim hergiz tedārükin ḳılsa bolmas derdī (5) irür kim muʿālecesi mümkin irmes ve ne ḫūb oḫşayur ol kebūter ḥālıġa kim öz cüftini aşuḳup (6) öltürdi ve nedāmetniñg saḳayġusız rencke uçradı. Melīk sordı kim neçük irken ol: **Ḥikāyet**: (7) Vezīr aydı kiltürüpdürler kim bir cüft kebūter yaz küni ḳışlıḳları {üçün}[1546] pārеī dāne cemʿ ḳılıp kūşeīde (8) ẕaḫīre ḳoydılar kebūter-i ner ol dānelerni mādesıġa sipāriş ḳılıp seferge ketti ol dāne- (9) lerni cemʿ ḳılġan maḥalda nemlik irdi köpüşüp tola körünüp irdi ve neri seferdin kelgünçe (10) hevānıñg ḥarāretidin ḳurıdı çümip az köründi ve neri kelip kördi kim dāneler az ḳalıp- (11) dur mādesiġa aydı mundın ne üçün yediñg munı ḳışlıḳ üçün cemʿ ḳılġan irdük ḥükemā (12) sözin eşitmediñg mü aytıpdurlar kim:

Beyt

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Bu küniñgge berg ü nevā sende bar durur bī-ḥad

Ẕaḫīre ḳoy ki (13) añga tañgla bī-nevā bolġuñg

Mādesi her-çend ḳasem içti men yemedim belki yemekni ḫāṭırımda hem (14) keçürmedim ner anıñg sözin bāver tutmay açıġı artıp anı ne-çend çoḳup ḳanatı birle soḳup irdi (15) mādesi öldi. Ve yene iki üç kündin keyin yamġur yaġdı ve dāneler

[1546] T338a-14

nem tapıp yene köpüşti irse **[291a]** (1) burunḳı ḥālıġa keldi ner bildi kim dānelerni ol yemep irken ceza‘ u feza‘ nāle başladı ıżṭırāblar (2) birle özin yerge taşladı.

Mıṣrā‘

fā‘ilatün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün[1547]

Mihr-bān yārnıṉg firāḳı ḳatıġ renc iken

Ve nedāmet sūd bermesliki (3) andın ḳatıġraḳ

[Mıṣrā‘]

mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün

Aşuḳmaġıl ki tapḳay-sin ziyānı

Bu meṣel fāyidesi ol kim ‘āḳil kişi ‘uḳūbet ḳılmaḳġa (4) aşuḳmaġay tā kim kebūter dik hicrān kūyıġa mübtelā bolmaġay. melīk aydı men sözüm aşuḳup irdim sen (5) işiṉgde aşuḳduṉg ve meni rencke saldıṉg. Vezīr aydı üç kimerse özini rencke salur biri (6) ol kim cengde özidin ġāfil bolġay ve zaḫm yetkey **{T338b}**(15) …ve yene biri oldur ki ḥarāmdın māl cem‘ ḳılġay mālı **{T339a}** tārācġa kitip özide vebāldın özge nemerse ḳalmas} **[291a-6]** ve yene biri ol kim kimerseī özü ḳarı (7) bolġay yaş ḫatun alġay ve ol anıṉg birle sāz-kār bolmaġay. melīk aydı bu işde bī-‘aḳıllıḳ (8) ḳıldıṉg. Vezīr aydı ‘aḳl yosunı birle iş ḳıl{ma}[1548]ġan iki kişidür biri ol kim mālını bī-gāne kişiniṉg (9) ḳaşıda emānet ḳoyġay ve yene biri ol kim kişide ḫuşūmeti bolġay aṉga nādān kişini ḳāḍī yetken (10) ve men ‘aḳl ḳā‘idesidin taşḳarı iş ḳılmadım belki fermānıṉgızını tuttum. melīk aydı īrān-dāḫt (11) üçün ġam bisyār durur. Vezīr aydı beş ḳısm ḫatun üçün ġam yemek revā durur ol (12) ḫatun kim nisbeti uluġ ve ṣāḥib-cemāl ve pāk-dāmen bolġay, ikinçi dānā ve aġır ‘aḳīdelik ve berī-köṉgül- (13) lük bolġay, üçünçi ol kim heme vaḳt hevā-dār ve naṣīḥat-gūy bolġay, törtünçi ol kim yüzi ḳutluġ (14) sözi mübārek ve ḳademi yümniluḳ bolġay, beşinçi ol kim ḫ̆āh özige ziyān yetsün ḫ̆āh pāyide (15) aṉga baḳmayın ḳaysı işde irige menfa‘at tapar anı közlegey ve bu ṣıfatlar hemesi īrān-dāḫtda **[291b]** (1) bar irdi eger sen anıṉg fevtiġa neçe ġam-nāk bolsaṉg henūz az durur çūnkim anıṉgsız devletiṉgdin (2) ne rāḥat körer-sin ve ‘ömrüṉgdin ne leẕẕet. melīk aydı ey Bilār sözde bisyār küstāḫlıḳ ḳıldıṉg (3) ve bī-edeblik başladıṉg saṉga lāzımdur ki yıraḳ bolġay-sin. Vezīr aydı iki kişidin yıraḳ (4) bolġaylar biri yaḫşılıḳ ve yamanlıḳnı yek-sān bilgey ve āḫiret ṣevābı ve ‘iḳābıġa īmānı (5) bol{ma}[1549]ġay ikinçi ol kim ẓāhirīni vebāllıḳ niyetidin pāk tutmaġay. melīk aydı men közüṉgge ḥaḳīr (6) körünür

[1547] Mısra sonunda ve ikinci mısrada aksama var.
[1548] T339a-3
[1549] T339b-1

bolġay kim naẓarımda yaman söz ayturġa cürʿet ḳılur-sin. Vezīr aydı uluġlar (7) üç ṭāyifeniñg közige {ḥaḳīr}[1550] körünür bolġaylar biri ol kim ḳul irte ve aḫşam olturuş ve ḳopuşıda (8) ḫ̆ācesiġa berāberlik ḳılġay ḫ̆āce anı tirgemegey belki devām añga hezl mizāḥ ḳılġay ve mundaġ ḳul (9) közige ḫ̆āce ḥaḳīr körünür, ikinçi ḫıẕmet-kār kim velī-niʿmeti mālıġa ḫıyānet ḳılġay andın alıp öz (10) mālın bisyār etkey Ve çūn mālı kim anıñg mālıġa berāber boldı anı sehl tutar ve ḫ̆ār körer, üçünçi (11) mülāzimī kim anı tecribe eylemeyin esrār maḥremi ḳılġaylar ol āsānlıḳ birle bu mertebeni tapḳanıġa (12) maġrūr bolġay muñga hem ḫ̆ācesi heybetsiz kiçik körüngey. melīk aydı men seniñg munça- (13) likiñgni bilmep irdim imdi āzmūde ḳıldım. Vezīr aydı sekiz ṭāyifeni sekiz vaḳtda sınarlar uluġ- (14) larnı ġażab vaḳtıda, şecāʿatlikni cengde, sūdā-gerni ḥisābda, dihḳānnı uruġ saçarda, dostlarnı (15) ḥācet tüşkende ve aṣl-ı yaḫşılarnı miḥnet yetkende ve zāhidlerni āḫiret işlerini üstüvār tutmaḳlarıda **[292a]** (1) ve ʿālimlerni beyān taḳrīrleride. Ḥāṣılu ʾl-emr melīk vezīrġa söz aytur irdi ve anıñg (2) cevābıġa ḫançerdin itig ve zehr tekellümdin söz aytur irdi melīk anı bu yavaşlıḳ birle yutar irdi.

(3) **Beyt**[1551]

mefāʿīlün fāʿīlātün faʿlün

Kişiniñg kim endeki ʿaḳlı bar

Ġażab çaġıda açığnı yutar

Taḥammül ger açığ irür

Der-maḥal ʿāḳıbet bolġusıdur (4) ʿasel

Āḫir vezīr duʿā ve ṣenāġa tilin açıp aydı kim pādişāhā devletiñg sāyesi ẓıllü ʾl-lāhdur ʿālem (5) ehli başları üzre pāyende bolsun kim ve ʿaẓametiñg āf-tābı şerefi evcidin hemīşe tābende kim meniñg (6) bu cür ʾetim kim ve bī-edeblik körgüzmekim seniñg sutūde ṣıfātıñg ve ẕātıñgnı sınamaḳ üçün durur. (7) El-ḥamdu li'l-lāh andaġ maʿlūm ḳıldım kim ḫoş-ḫūyluḳda sañga oḫşayur kişi āyīne ṣūretiñgdin {özge}[1552] yoḳ durur (8) herāyīne sen dik ṣabrlik kişiniñg uluġlıḳın müsellem tutsa bolur ve ḥükm-rānlıḳ sen kibi yavaş kişige (9) yaḫşı yaraşur.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

[1550] T339b-4
[1551] Bazı mısraların hece sayıları farklı.
[1552] T340a-6

Uluġluḳ imes lāf güftār ile

Ve hem şāhlıḳ ḫışm āzār ile

Seni dise bolġay pesen-dīde (10) ḫūy

Ger açıġ çaġı bolmasaṅg turş-rūy

Melik aydı ey Bilār bilür-sin kim men pādişāhlıḳ işi bināsın (11) şefḳat ve bī-āzārlıḳḳa ḳoyupdur-men ve eger aḥyānen bir kişige mendin siyāset ṣādır bolsa ol memleket (12) żabṭı ve cihān-dārlıḳ niẓāmı üçün durur ve meniṅg himmetim deryāsı irmes kim seniṅg ol sözleriṅg (13) bile ḫışm mevcin peydā ḳılgay:

Beyt[1553]

Men terek mü tā ki her yel birle ırġalġay

Şāḫım yaş oldu mu ki (14) köydürgey meni her şuʿleī

Taġ imes-men saṅga eyley her nidada bir ṣadā

Bulut irmes-men kim bolġum her hevādın (15) giryeī.

Ve men īrān-dāḫtnıṅg ḳatlige ḥükm ḳılmaḳda bī-iḫtiyār irdim sehv ḳıldım ve andaġ boldum kim **[292b]** (1) aytıpdurlar [1554]"اَلْجَوَادُ قَدْ يَكْبُو"[1555]

Beyt[1556]

Aṭ ki ḫoş-reftārdur ol heme müdürgey gāh gāh

Vezīr aydı kim ol ḥükm-dārlıḳ (2) birle vāḳiʿ boldı [1557]"اَلنَّادِرُ كَالْمَعْدُومِ"[1558] gāh bolġan yoḳ ḥisāb dik hīç yavaşlıḳ ṣabr aṅga yetmes ki hergiz (3) pādişāh-ı kām-kār ṣāḥib-i iḳtidār aldıda ʿāciz ne mıḳdār ḥaddın aşa bī-edeblik ḳılġay ol anı (4) temkīn ḳuvveti birle kötergey ve çehresin turş ḳılmaġay ve ve tārīḫlerde hīç pādişāhnı mundaġ uluġluḳ (5) ve ḥalīmlıḳ birle ẕikr ḳılmapdurlar.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1553] Beytin hece sayıları farklı olduğu için vezin çıkmadı.
[1554] Cömert kişi bazen tökezler
[1555] İmlası düzeltildi.
[1556] Vezin çıkmadı.
[1557] Nadir olan yok gibidir.
[1558] İmlası düzeltildi.

Ger günāhım bī-ḥad irse ʿafv andın köp[1559] durur

Melik aydı (6) eger bende günāhıġa iḳrār ḳılıp ʿözr maḳāmıġa {kilse} [1560] kerīm kişige[1561] anıñg ʿözrin ḳabūl ḳılmasḳa çāre bolmas (7) [1562]"اَلْعُذْرُ عِنْدَ كِرَامِ النَّاسِ مَقْبُولٌ"[1563] yaʿnī "cevān-merdler aldıda elbette ʿözr maḳbūl bolġusıdur." Vezīr (8) aydı andaġ irse günāhġa iḳrār ḳılur-men ol günāh bu kim fermānıñgnı teʾẖīr ḳıldım ve bu vaḳtġa (9) tegrü īrān-dāẖtnı öltürmedim ve imdi her ne ḳılurġa iẖtiyār sendedür.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

H̱̆āh luṭf (10) körgüzüñg ẖ̆āh urun şimşīr-i ḳahr

Aldıñgızda baş ḳoyupdur-miz ki ḳudret sizdedür

Melik bu sözni (11) eşitti irse feraḥ ve sürūr āṣārı çehresidin bilgürdi ve ṣenā-yı secde-i şükrāne becā keltürdi (12) ve şādlıḳ naʿresin felekdin ötkerdi ve aydı:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

H̱oş ẖaber yetti köñgülniñg kişveridin nā-gehān

H̱aste (13) bolġan ten içige kirdi gūyā tāze cān

Ġonca içre ol güli ümīdim pinhān idi

Kim açıldı meni ġam-gīnni ḳıldı şād-mān

(14) Pes aydı sözleriñgdin īrān-dāẖtnıñg ölmegenni fehmlendi ve men andın ʿacebke ḳaldım ammā (15) andaġ ʿaḳīde ḳıldım kim mañga hevā-dārlıḳ közlep anı tirik saḳladı bolġay. Vezīr aydı men seniñg **[293a]** (1) bile andaġ sözleşmekimde ġarażım ol irdi tā bilgey-men kim sen ol ḥükm üzre muḥkem (2) turup mu-sin eger ol yarlıġda toẖtaġanıñgnı maʿlūm ḳılsam irdi şol zamān barıp öltürür (3) irdim ammā añgladım kim andın peşīmān bolup-sin günāhımnı iẓhār ḳıldım teʾẖīr ʿözrin (4) aydım. melīk aydı bu bābda seniñg dāniş ü ferāsetiñg burunḳıdın artuġraḳ añglandı ve (5) ẖıẓmet ki ḳıldıñg anıñg ecrin bat furṣatda körgüñg durur. İmdi cüst barġıl īrān-dāẖtḳa firāvān (6) maʿẕūriyet aytıp anı munda alıp kelmekke yaẖşı vechler birle indegil.

[1559] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T340b-3
[1560] T340b-3
[1561] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T340b-3
[1562] Büyüklerin yanında özür makbuldür.
[1563] İmlası düzeltildi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

Cān kil imdi men sarı eyle yārlıḳ

(7) Boldı kön͡gül ḫāber-dār ve köz intiẓārlıḳ

Bilār, Heylār ḳatıdın çıḳtı irse īrān-dāḫt sarı bardı ve an͡ga ʿafv (8) beşāretin berdi viṣāl işāretin ḫāber-dār eyledi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Şekve ḳılma ġonçe dik yasalġan işdin ey köñül

(9) Kim seḥerni͡ng salḳını keldi girih açmaḳ üçün

Īrān-dāḫt şol zamān melīkni͡ng ḫıẓmetige ve an͡ga bendelik şarṭın (10) becā keltürdi ve ʿafv tapḳanıġa minnet-dārlıḳlar iẓhār ḳıldı. melīk aydı bu söyünçni (11) bilārdın bilmek kerek ḥaḳ-güẓārlıḳ közlep ölümün͡gni ol teʾḫīr ḳıldı tā necāt taftın͡g. (12) Bilār aydı ey melīk seni͡ng ulıġ keremi͡ng ve tükengüsüz ʿināyeti͡ngġa işenip işni keyin (13) saldım ve ger {bendede}[1564] ne dāne ḥad bolgay ki sulṭān-ı ʿālī-şān fermānın tevaḳḳufda tutġay. melīk aydı ey (14) bilār ḫoş-dil bolġıl kim ḳolun͡g memleketim üzre açuḳ boldı fermānın͡g meni͡ng fermānımġa (15) berāber boldı imdi kişver taṣarrufıda her ne ḳılsan͡g ḫ̆āhiş {ḥükm}[1565] özün͡gni͡ng durur. Bilār aydı meni͡ng **[293b]** (1) bu ḫıẓmetim henūz ilgerki ʿināyetleri͡ng ḥaḳḳın edā ḳılmas ve heme şefḳati͡ng şükrin eger mi͡ng yıl (2) ʿömr körüp mi͡ng til birle aytsam mi͡ngdin birin edā ḳılaʾlmaġumdur.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿlün

Sūsen til (3) eger çıḳarsa bī-ḥad bisyār

Hīç vech birle aytaʾlmaġusı şükr bisyār

Ve sendin bendeler ḫācetleri el-ḥāl (4) ol kim mundın keyin işlerde yi͡nglik ḳılmaġay-siz ve her mühim āḫırın teʾemmül közi bile körmegünçe (5) ḥükm sürmegey-sin. melīk aydı bu naṣīḥatın͡gnı cān ḳulaġı birle eşittim imdi bir işḳa ḥükm

[1564] T341a-9
[1565] T341a-12

ḳılsam (6) sendin kiṅgeşsiz ve icāzetsiz ḳılmayın. Pes vezīr ve īrān-dāḫt ḥāllarıġa münāsib (7) ser ü pāy-ı mülūkāne keydürdi ve müfāraḳat külbesidin üzülüp muvāṣalet sarāyıġa ulandılar (8) ve anda ṭarab meclisiġa ārāyiş berdiler.

Beyt

mefāʿīlü fāʿilātü faʿlün

Uluḳ ceşn ḳıldılar ārāste

Gülistān-ı ʿişretni pīrāste

(9) Sāḳī hemīşe ṣāf meyni ḥarīf tamaḳıġa ḳoyar irdi ve bāde-i ḫoş-güvār ve sīne-i cūy-bārıda neşāṭ nihālıdın (10) suġarıp ser-sebz ḳılur irdi.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Bī-ḥad bāde-i neşāṭ engīz ḳıldı

Bāzār lehvini ḫoş-tīz ve ḫoş- (11) āvāz muṭribler her güne sāzlar nevāsınıṅg nālesini bir köṅgül ḳuşın sayratur irdi ve (12) türlüg naġamātlar ṣadāları miṅg til birle ʿayş-ı cāviddin beşāret berür irdi ʿūd-ı (13) leṭāfet-server yüz dāsitān-ı hezār dāsitān naġmesidin nişān berür irdi ve çeng-i dil-keş (14) āheng mestler köṅgülleri āyīnesidin küdürāt arıtur irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(15) Muġannī zühredin ḫoş- elḥān

Ṣurāḥī müşterī dik nūr-efşān

Tüzüp irdi ṭarab ṭarzını ḳānūn

Berip her tārdın āvāz-ı mevzūn

[294a] (1) Ol kün kiçe birle ʿayş u ṭarabda ötkerdiler uşol sāʿatde kim ṣubḥ-ı zer cihānnı eyledi bir demde {rūşen}[1566] (2) melīk {ḫās ʿāmnı}[1567] yıġdurup özi ʿadāletde ḳarār ḳıldı. Bilār vezīr aydı öz cānibidin, īrān-dāḫt ferzendleri (3) kemāl cānibleridin vekāleten ve aṣāleten melīkniṅg aldıda yükündi ve Berehmenler cihetidin dād tiledi. (4) melīk fermān yörütti kim kārīdūn ḥākimni ḥāżır ḳılınġızlar tā kim ol ne yaraġ

[1566] T341b-9
[1567] T341b-9

körse anı ḳılalı. (5) Derḥāl kārīdūnnı keltürdiler ol aydı bularnıṉg baʿżılarnı dārġa asmaḳ kerek ve ḳalġan- (6) ların pillerin ayaġıda naḥs eylemek pes ḥakīmniṉg ḥükmiġa ʿamel ḳıldılar.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(7) Anıṉg şimşīrini her kim çıḳardı

Uşol şimşīr-i itik cismni yardı

Yüzi ḳatıġlıḳ etken kör ki sindān

Yedi baluḳanıṉg żarbını çendān

(8) Düşmen defʿ tapḳandın keyin melīk ve memleket aḥkāmın vezīrġa sipāriş ḳıldı ve özi īr- (9) ān-dāḫt birle ʿişretġa meşġūl boldı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bolup kām-rānlıḳda dādın berdi

Tut ġanīmet bu kiçe ʿişretni kim

Taṉglanıṉg (10) aḥvālını kim bilgüsi

Bu durur yavaşlıḳ ve aġırlıḳ fażīletiniṉg dāsitānı ve anıṉg özge (11) ḫulḳlardın efżallikiniṉg beyānı ve ḫıred-mendġa maḫfī irmes kim bu ḥikāyātdın fāyide ol kim (12) oḳuġuçı ve eşitgüçilerdin ʿibret alġaylar ve hūşlarıġa kelgeyler tā muḳaddem tecribe- (13) leridin ve ḫükemālar işleridin işleriġa pīşvā tutḳaylar ve dīn ü dünyā meṣāliḥleri (14) bināsın ḥikmet ve kiyāset bünyādıġa ḳoyġaylar ve ġażab yeṉgillikidin yanıp ṣabr taḥammülleriġa toḫtaġay- (15) lar ve her kim ʿināyet-i ezelīġa uçraġan bolsa herāyīne himmetiniṉg farḳı tevāżuʿ tācı birle zīnet tapar [294b] (1) ve ṣıfatınıṉg ḳāmeti yavaşlıḳ ḫulḳı birle zīver {bolur}[1568] ve tevāżuʿ ve ḥilm ṣıfatīdür kim düşmenni dost (2) ḳılur; dostnı ḫ̆īş ü tebār ḳılur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ger tevāżuʿ körgüzüp bolsaṉg ḥalīm

[1568] T342a-9

Düşmenin̄g bolġay san̄ga (3) Çūn yār-ı ġār

Hīç kişige tutmaġay-sin ḳahr u kīn

Tā murādın̄g birle ötkey rūzigār

{On üçinçi bāb igri ve bāṭıl sözleridin perhīz ḳılmaḳnı beyānı}[1569]

(4) Kühen ḳılsun cihān (5) āzmāyī bu reng ḳıṣṣa boldı bürḳaʿ-küşāy kim bu dāsitān tamām boldı. Rāy-ı Debşelim, Beydepāy ḥakīm{ġa}[1570] s̱enāġa (6) tilin açıp aydı:

Ḳıṭʿa[1571]

Ey rāyın̄g etti rūşen ʿaḳlımġa bar mesāyil

Vey zihnin̄g eyledi ḥal (7) vehmimġa[1572] cümle müşkil

Eşittim taḥammül menfaʿatı ve ḫışm yen̄gillig̱ mażarrarı beyānların ve pādişāhġa ağırlıḳ (8) barça ṣıfatdın ḫūbluġın, imdi[1573] iltimās ol kim taḳrīr ḳılġay-sin pādişāh imīn ve muʿtemed ve mülāzim- (9) ler saḳlamaġlıḳlarınıng̱ sözlerin an̄glatġay-sin ḳaysı ṭāyife terbiyet ḳadrın yaḫşıraḳ (10) bilür ve niʿmet şükrin ḫūbraḳ becā keltürürler. Berehmen anın s̱enāsı muḳābelesige duʿā başladı kim (11) her devlet tuḥfesi kim [1574]"نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ" kār-ḫānesidin yüz körsetür ve her saʿādet hediyyesi kim (12) [1575]"وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ" manẓarıda cilve ḳılur senin̄g salṭanat tāb-ı cenābın̄gġa ḫāṣ bolsun ilgerki (13) āyetnin̄g maʿnāsı ol kim "ġayretnin̄g dünyādaġı fāyidesi düşmenler üzre ḥaḳ taʿālā nuṣret tapmaḳ (14) ve şehrlerdin bat furṣatda feṭḥ ḳılmaḳ durur" keyinki āyetnin̄g maʿnāsı ol kim "kişige ḫudā taʿālā- (15) dın özgedin yār u meded yetmes."

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Tā çemen dest-i ṣabā birle arıtur gerdni

Erġuvānnın̄g yüzidin **[295a]** (1) kim lālenin̄g ruḫsārıdın

[1569] T342a-10
[1570] T342a-12
[1571] Vezin çıkmadı.
[1572] İmlası düzeltildi.
[1573] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T342a-14
[1574] Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Kur'an, Saff 13.
[1575] Yardım ve zafer ancak mutlak güç sahibi, hüküm ve hikmet sahibi Allah katındadır. Kur'an, Âli imrân 126.

Devletiŋ gül-zārını kim būy-ı cennet andadur

Asrasun teŋri ḫazānnıŋ āfet-i (2) āṣārıdın

Ve aydı kerek kim pādişāhlarġa mülāzimleriŋ aḥvālı naḳdların āzmāyīş miḥekiġa (3) urġay ve her birleriniŋ iḫlāṣ ve ʿaḳīde ve rāy naṣīḥatları ġubārın maʿlūm ḳılġay (4) ve ḳaysılar kim ferhīz-kār ve emānet-dār irür aŋa iʿtimād baġlaġay çūnkim pādişāhlar ḫıẕmet- (5) kārlarınıŋ sermāyesi rāstlıḳ durur ve yavaşlıḳ ve ḫudā-perestlıḳ vefā bolmayın vücūd almas (6) ve heme dānişniŋ ḥaḳīḳatı ḫudādın ḳorḳmaġlıḳdur [1576]"اِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ" yaʿnī "ḳorḳmas (7) ḫudā-yı taʿālādın bendeleri ara ʿālimlerdin özgeler" ḥāṣıl bu kim ḫudā-yı taʿālādın ḳorḳmaḳ- (8) lıḳ, kişiniŋ egerçi dānişi bolsa hem ʿālim irmes ve her mülāzimler kim ḫudādın ḳorḳar ve hem aŋa ḫudānıŋ (9) iʿtimādı yār bolur hem raʿiyyetniŋ ümīd-vārlıḳı artar.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫudā-perestni ḳoy raʿiyyet sarı

Ki ābād bolġay (10) ḫalāyıḳ barı

Vezīriŋ kerek ḥaḳdın endīşe-nāk

Ki andın ḳalġay mu sulṭān helāk

Ve zinhār kim igri bāṭınnı ve yalġançını (11) melīk esrārıġa maḥrem ḳılġuluḳ imes andın ḫaleller peydā bolur ve żararı āṣārı mededler (12) birle ẓuhūrġa kilür. Aydı bu bābda men tafṣīlġa muḥtācdur-men çūnkim bed-aṣl kişiler ekṣer (13) burunḳı ḥāllarıda yaḫşı ṣıfatlar birle ārāste bolur ve āḫır ol ḫūylardın yanarlar (14) ve yaman ḫaṣletke kūşiş ḳılurlar ve kişiniŋ terbiyetin berbād iterleride, ẕāt gerçi ilgeri (15) çaġda vefā ḳılur āḫır anıŋdın yanar ḳaṣd-ı cefā ḳılur. Berehmen aydı anıŋ tafṣīli bu kim pādişāh- **[295b]** (1) ġa ḫıẕmet ḳıladurġan kişidin üç ṣıfat kerek biri emanet-kārlıḳ kim imīn kişi ḫāliḳḳa ḫalāyıḳġa (2) pesen-dīde durur salṭanat esrārıġa maḥrem bolmaḳ ve memleket işleriġa mübāşeret (3) ḳılmaḳġa şāyeste, ikinçi rāst-gūyluḳ çūnkim yalġançılıḳ uluġ ʿayb durur pādişāhlarġa (4) yalġan aytmaḳlardın perhīz ḳılmaḳ farīża durur eger kişi hemīşe yaḫşı ṣıfatlarnı (5) özige cemʿ ḳılıp ammā yalġan sözlemekni taşlamasa iʿtimādġa yaramas, üçünçi pāklik (6) ve ʿālī-himmetlik kim ḫasīs ve bī-himmet kişi inʿām ve ikrām ḳadrın bilmes ve şimāl ḳaysı ṭarafge (7) yörüse ol yan meyl ḳılur.

Mıṣrāʿ

[1576] Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar. Kur'an, Fâtır 28.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Köñgli ḳay sarıġa barsa ol sarı barġay revān

Ve mundaġ (8) bī-vefā bāblarıda aytıpdurlar:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dostluḳ yolıda bol tofraḳ dik ṣābit-ḳadem

Yel kibi tā ki yörür-sin (9) her dem özge kūy üze

Ve pādişāh kerek kim mülāzimleri bāreleride ṭabīb-i ḥazıḳ yañlıġ bolġay kim (10) tā ol bīmārnıñg renci ḥaḳīḳat ve ʿalāmātların sorap ve körüp āgāhlıḳ tapġunça muʿālece- (11) siġa meşġūl bolmas sulṭān hem bir mülāzimni bārhā sınamaġunça añga terbiye ḳılmaġay Ve çūn āzmāyīş (12) ḳılıp anıñg yaḫşı diyānetlikin ve iḫlāṣın ve rāst köñgüllükin bildi irse ol zamān (13) taḳviyesiġa meşġūl bolup kündin künge mertebesi ziyāde bolġay ve āheste āheste anı esrār maḥremi (14) eylep muḳarreblıḳ derecesiġa keltürgey, ve kişige batlıḳda iʿtimād bağlaġay ol ʿāḳıbet (15) ḥayret ve nedāmet yetkürür ve aṣl ol kim uluġlar mülāzimleri muʿtemed imīn ve diyānet-kār **[296a]** (1) kerek tā kim heme māl ü mülk esrārlarıdın aġyārlar vāḳıf bolmaġaylar ve hem sipāh u raʿiyyet żarar (2) āzārıdın emānda bolġaylar çūnkim ʿiyāẕen-biʾl-lāh eger muḳarreblerdin biri bī-diyānetlik ve bī-vefā (3) irse ve pādişāh anıñg sözin ḳabūl ḳulaġın birle eşitür bolsa mümkindür kim bī-günāhnı helākke (4) yetkürgeyler ve bu işniñg şūmluġı pādişāhnı bed-nām ḳılur ve hem özi nā-pāk ẕātıġa (5) eṣer yetkürür ve bu sözler naẓīrleridin biri zer-ger ve seyyāḫnıñg ḥikāyeleri durur. (6) {Rāy}[1577] sordı kim neçük ol. **Ḥikāyet:** Berehmen aydı keltürüpdürler kim ḥaleb dār-ı mülkide pādişāh-ı nām-dār ve kām-kār (7) bar irdi kim zamān sulṭānlarınıñg ekṣerleri anıñg ḫıẓmet ḥalḳasın cānları ḳulaḳıġa (8) salıp irdiler devrān ḥāḳānlarınıñg bisyārları anıñg mülāzemeti zīn-pūşın köñgülleri (9) öşnige salıp irdiler.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Serverī kim zīnet alıp rūy-ı zemīn

Ḳayṣerī kim rūyından zīver tapıp ḥüsn-i meāb

Her ḳayan kim (10) ʿazm iter irdi aġır ḳılıp irdi rikāb

[1577] T343a-10

Fetḥ nuṣret ireşür irdi neng eylep ʿayān

Pādişāhnıñg bir ḳızı (11) bar irdi āf-tāb-peyker ve māh-manẓarī kim ruḫsārı künniñg çehresin münevver ḳılıp irdi ve zülf- (12) niñg būyı rūzgār dimāġın muʿaṭṭar.

Ḳıṭʿa

feʿilātün feʿilātün feʿilün

Yüziniñg reşki ayġa dāġ salġan

Saçınıñg ġayretidin müşk (13) içi ḳan

Dehānīdür ki ḫātem aġzıdın teng

Leb anda ornatılġan laʿl-ı ḫoş-reng

Pādişāh yek-dāne- (14) ni aġyārlarnıñg közleridin pinhān saḳlar irdi bir küni ol ḳızġa yasadaḳ (15) ittürmekni lāzım tuttı pādişāh buyurdı kim bir ustā- yı kār zer-ger tafıñgızlar ṣıfatda kāmil bolġay tā bu **[296b]** (1) közünniñg nūrı ve köñglümniñg sürūrıġa tāc-ı muraṣṣaʿ ve câme-i mükemmel ve sırġa ve gelū-bend ve pīş- (2) āviz bilerzük ḫalḫāl ve yene her nemeī kim kereklidür itsün ve çapdu[ġ]-sun. Ve ol şehrde zer-gerī kim (3) āf-tābān {añga}[1578] altun eritmek üçün kūre irdi ve māh-ı dıraḫşān kümüşge güẕār bermek üçün būte ve cevher- (4) şināslıḳda andaġ irdi kim zer ḳıymetin sındurmasda bilür irdi ve altun kümüş ʿayş u ṣafā- (5) sın miḥekke soḳmasda bilür irdi ʿaḳl yetmesni bilür irdi anı tapıp keldiler ve pādişāh (6) ol zer-gerni ḥarem sarıġa çarlattı ve yasadaḳ ve tertīb bermekniñg bābıdın añga söz ayttı ol (7) cevābıdın besī leṭāfet ve dil-firīb sözler edā ḳıldı ve merd-i zer-ger beġāyet ḫoş-rūy ve ḫoş-būy ve (8) şīrīn-gūy kişi irdi pādişāh anı dost tuttı devām anıñg birle güft ü şünūd ḳılurġa (9) meyl peydā ḳıldı ve [zer-ger] melīk ol raġbetin ḳıldı irse kündin künge ʿacāyib heziller ve ġarāyib efsāne- (10) ler birle anıñg köñglin şīfte ve firīfte ḳılur irdi ve melīk anın yaḫşı ṣanāʿatı ve laṭīf (11) maḳāleti berāberide sāʿat-be-sāʿat taʿẓīm ve terbiyetin arturur irdi tā kim salṭanat içkeri (12) ve maḥrem bolġay ve pādişāh ḳızı kim āf-tāb ve ay anıñg başıġa sāye salmap irdiler añga perde içre (13) cāy berdi.

Mıṣrāʿ

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Ger bolsa kimerse maḥrem dil ḥaremide cāy tapḳay

[1578] T343b-5

Ve bu pādişāhnıñg bir vezīri bar irdi Süzük (14) ʿaḳllıḳ ve tüzük tedbīrlıḳdın devlet ehliniñg rūşen-rāyıġa iʿtimād ḳılıp irdiler ve mülk (15) ü millet ḫalḳı ḥażar cāmesin tiriklik medārı bilip irdiler Ve çūn bu vezīr kördi kim pādişāh zer-gerniñg [297a] (1) terbiyetin ḥaddın aşurdı ve añga hevā-dārlıḳ ve devlet-ḫ̆āhlıḳ tilidin naṣīḥat başladı ve aydı (2) kim şāhā burunḳı pādişāhlar ehl-i kesbni nedīmler ve muḳarrebler ḳatārıġa almapdurlar olarnı (3) hem-zebān ḳılıp sözlerige ḳulaḳ salmapdurlar ve ḥālā sen bu kişini ḥaremiñgge (4) maḥrem ḳılıp-sin ve anı hīç āzmūde ḳılmayın rāziñgġa şerīk tutup-sin ve men (5) bildim ki bu kimerse ḫasīs ve bāṭını nā-pāk durur çūnkim her bār körer-men sözi birle kişiniñg (6) żararı ve āzārıġa işāret ḳılur ḫudā taʿālānıñg emr u nehyini mülāḥaẓa ḳılmas (7) ve mundaġ kişilerdin vefā-dārlıḳ ve ḥaḳ-güẕārlıḳ köz tutġuluḳ irmes.

Ḳıṭʿa

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün faʿ

(8) nā-kes kişidin vefā ṭamaʿ ḳılġanlar

İstepdürler sögüt şāḫıdın mīve

Ve ekṣer müşāhede ḳıldım kim sen (9) kimersege inʿām iḥsān ḳılsañg anı körüp ḥased yüzidin {öziġa özi}[1579] ölüm tiler ve ḥükemā aytıpdurlar (10) erāzillerniñg ʿalāmetleri oldur kim kişi kişige kerem ḳılġannı köreʾlmes.

Beyt

mefʿūlü fāʿilātü faʿlün

İnʿāmnı körse (11) ger ḥasūdī

Cānı köyüp örlegüsi dūdı

Eger çarlasañg işḳa köñgli bedeni

İşdin tolaraḳ añga (12) ḥasedni

Ve pādişāhlarġa kerek kim ṣoḥbetleride aṣāletlik ve feṣāletlik kişini tutḳay- (13) lar bed-güher ve cāhillerdin ferhīz ḳılġaylar çūnkim bu ṭāyife diyānetsiz bular, kişide kim diyānet (14) ve emānet ṣıfatı bolmasa cihāndaġı her ʿayb ve yaman kirdārnı andın köz tutmaḳ kerek. {Pādişāh}[1580] aydı bu yigit (15) ḫoş ṣūret durur ṣūreti zībālıḳ sīretiniñg pākīzelıġıġa delālet ḳılur [1581]"اَلظَّاهِرُ عُنْوَانُ الْبَاطِنِ" [297b] (1) yaʿnī "her

[1579] T344a-12
[1580] T344b-2
[1581] İç dıştan belli olur.

nemersenin͡g ẓāhiri ve bāṭınının͡g belgüsi durur” ve büzürgler aytıpdurlar ṭuġrānın͡g (2) ḫūbluġı ḳıṣṣanın͡g laṭīflıġıdın ḫaber berür nāmenin͡g inşāsıda bilmek kerek kim anın͡gda yaḫşı (3) söz mu yā yaman.[1582]“أُطْلُبُوا الْخَيْرَ عِنْدَ حِسَانِ الْوُجُوهِ ”[1583] hem uşbu maʿnāġa delīl ḳılur {yaʿnī}[1584] “isten͡gizler yaḫşı- (4) lıḳnı ḫūblar ḳatıda”. Vezīr aydı ḥikmet mekteb-ḫāneside ṣūret ḫūbluġın sūresin[1585] oḳımap- (5) durlar ve yaḫşı ṣıfatdın özgeni kemāl āyeti bilmepdürler çūnkim bisyār kişi bolur kim (6) zībā-ṣūreti birle ḫalāyıḳnın͡g kön͡güllerin alur ammā sīretini imtiḥān ḳılsalar hīç nemersege (7) alġusız durur ve ḥükemā emṣālidin keltürüpdürler kim ḥakīmī ḫūb ṣūreti cevānı kördi ve kön͡gli an͡ga (8) māyil bolup ḳatıġa bardı Ve çūn anın͡g ḥaḳīḳatın āzmāyīş ḳıldı zer-gerge āzār yegü dik maʿnā (9) anda tapmadı ve aydı kim yaḫşı öy irken ḥayf kim içide kişi yoḳ pes maʿlūm boldı kim ṣūretke (10) firīfte bolġuluḳ irmes kişinin͡g yaḫşı yamanın maʿnāsıdın çāşnī alıp bilmek kerek.

Beyt[1586]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(11) Bir ḳamışdın būriyā [vü] ney-i şeker

Maʿnādın bil verne yek-reng oldılar ṣūret bile

Melik aydı ṣūret ḫūbluġı (12) mizāc iʿtidālıġa güvāhdur mizācı muʿtedil kişige terbiyet żāyiʿ bolmas ve men an͡ga terbiyet ḳılsam yaḫşı ṣıfatlar (13) kesb ḳılġusı durur bilmedin͡g mü kim terbiyet eṣeri tīre taşnı laʿl ü yāḳūt, ḳara ḳannı ıpar (14) ve yamġur ḳaṭresin gevher {ḳılur}[1587]

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün mefāʿīlün faʿ

Ger terbiye tapsa ḳaṭre gevher bolġay

Ḳan nāfe içide müşk ü eẕfer bolġay

Ger temürge eylese (15) terbiyetī

Öz ḳaralıġı taşlaban zer bolġay

[1582] Hayrı güzel yüzlüler yanında arayın. H. , Sehavi, **el-Makasidu'l-Hasene**, 107.
[1583] İmlası düzeltildi.
[1584] T344b-3
[1585] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T344b-7
[1586] Vezin ilk mısraya ait ikinci mısranın hece sayısı farklı.
[1587] T345a-2

Vezīr aydı ey melīk terbiyet lāyıḳdur kim ẕātıda aṣāleti bar bolġay [298a] (1) çūnkim her taşda {cevher}[1588] ve her ḳan yıpar bolmas ve nā-kes miñg {yıl}[1589] terbiyet tapḳan bolsa andın yaḫşı ṭamaʿ revā (2) irmes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Terbiyet ḳılsañg sögütke ʿūd dik

ʿŪdnıñg būyını hergiz bermegey

Ve eger leʾīmġa yüz nevbet taġyīr birseler (3) ẕātınıñg cevheri özgeçe bolmas bu bābda ʿazīzī ne yaḫşı aytıpdur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Biliñgiz kim cihān ara (4) nā-kes

Hīç tebdīl birle kesbī bolmas

Seg meges nefṭını ursalar ḳalbi

Hem ġayr-ı seg meges bolmas

Ve çūn maʿnā (5) muḥaḳḳaḳ kerek kim mundaġ nā-kes birle iḫtilāṭ ḳılmaġay-sin tā kim ol melīk-zādeġa yetken sañga (6) yetmegey. Şāh sordı kim neçük irken ol: **Ḥikāyet**: Vezīr aydı keltürüpdürler kim Pars şehride (7) pādişāhī pāk-ẕāt ve pākīze-nihād bar irdi kim cihān-dārlıḳ bināsın ve raʿiyyet-perverlıḳ bünyādıġa (8) ḳoyup irdi ve fermān güẕārlıḳ taḫtıġa ve merḥamet-güsterlıḳ dādı berip irdi bu pādişāhnıñg (9) ḫatunı bir oġul toġdı kim şehen-şāhlıḳ āṣārı anıñg pīşāneside {peydā ve}[1590] cihān-penāhlıḳ ʿalāmeti anıñg (10) çehreside hüveydā.

Beyt[1591]

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Müşterī bu kevkeb feraḥ ṭoluʿnı körüp

Ḳıldı inṣāf devride kim saʿd-ı ekberdür

[1588] T345a-3
[1589] T345a-3
[1590] T345a-9
[1591] Mısra sonlarında vezinde aksama var.

(11) Ve ol kūdekniṉg dalusıda üzre alāḳa neçe ḳara ḫāl bar irdi melīk anı körüp ḥükemālardın (12) sordı kim bu ʿalāmet ḫāṣıyyeti ne durur. Ve cevāb berdiler kim biz kitābda andaġ kördük kim her kişi- (13) niṉg nişānesi bolsa ḫaṭarge uçrar ve ammā āḫır kişver-gīr ve cihān-gīr bolur. melīk bu beşāret- (14) din ḫoş-dil bolup aṉga yaḫşı terbiyetler ḳılur irdi ve bir kefş-ger melīkke ḳoşnı irdi (15) beġāyet bī-diyānet bāṭını igri irdi ve melīk hem-sāyelik ḥaḳḳı üçün aṉga yaḫşı pervā ḳılur **[298b]** (1) irdi Ve çūn melīk-zāde tört yaşḳa kirdi öydin çıḳıp her sarı oynamaḳnı başladı (2) ve ekṣer kefş-gerniṉg öyige kirer irdi anda bāzīġa meşġūl bolur irdi. Pādişāhnıṉg vezīri (3) bu ḥāldın ḫāber-dār bolup ʿarż eyledi kim ey melīk şeh-zādeni kefş-ger birle iḫtilāṭ ḳılmaḳnı (4) menʿ ḳılmaḳ kerek tā kim anıṉg yaman ḫūyların kesb ḳılmaġay çūnkim kūdek ḳaysı ṭāyifege ḳoşulsalar (5) anıṉg resmin örgenürler. melīk aydı bu kiçik bala kefş-ger birle ḫūy alıpdur andın yıraḳ (6) ḳılsaḳ perīşān-ḫāṭır bolur ṣabr ḳılalı tā kim çoṉg bolsun ve ʿaḳlıġa kelsün naṣīḥat birle (7) ol meyldin yanduralı. Vezīr ḫāmūş boldı ve şāh kefş-gerni çarlattı aṉga bisyār luṭflar (8) ḳıldı ve vaʿdeler eyledi ve aydı kim bu ferzendim seniṉg birle ülfet alıpdur anıṉg üçün (9) munı saṉga sipāriş ḳılur-men ḥālıdın ḫāber-dār bolġıl inʿām-ı ḫusrev-āne tapġıl kefş-ger (10) ḫıẕmet yeridin öpüp aydı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳara tünlerde bolsun kün çerāġıṉg

Cihān yarutḳusı gül-zār-ı bāġıṉg

(11) Men bende bu işḳa özümni ḳābil körmes-men ammā naẓarıṉg kīmyādur kim tīre tofraġnı rūşen (12) ḳılur nāḳış taşnı kāmil gevher eyleyür.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

Cān tapar tofraġı ger sen aṉga ḳılsaṉg güzer

Taşlar altun (13) bolur ger aṉga itseṉg naẓar

Herāyīne tamām himmetini anıṉg ḫıẕmetige ṣarf etküm durur ve heme ḥayātımnı[1592] anıṉg (14) ḫıẕmetige ṣarf etküm durur ve hemeniṉg ḥayātını anıṉg terbiyetige işletküm durur. El-ḳıṣṣa kefş-ger (15) melīk-zādeniṉg muḥāfaẓatı ʿuhdesin aldı ve

[1592] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T345b-10

şeb u rūz anın͡g perverīşiġa meşġūl boldı bu ḫıẕmet vāsıṭası **[299a]** (1) birle pādişāhġa taḳarrub taptı heme muḳarreblerdin sebḳat gūyın aldı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ger tüşse kişi (2) çevgān-ı ḫıẕmet

Alur hem-rāhlarıdın gūy-ı sebḳat

Şeh-zāde kündüz bāġ sarıge alıp barur (3) irdi kiçe kiltürüp öyde ḳondurur irdi ve gāh gāh bāġda ḳonup ḳalur irdi (4) ḳażārā melīkke sefer ḳılmaḳ lāzım keldi kefş-gerni keltürüp oġlınıng muḥāfaẓatı üçün (5) an͡ga vaṣiyyetler teʾkīd ḳıldı ve cemīʿ ḫāṣları birle aṭlanıp maḳṣadıġa revān boldı. melīk- (6) nin͡g bir bāġı bar irdi ṣabā tāciri anın͡g benefşesi zülfidin ʿālem ḫarīdārıġa müşk açar (7) ve şimāl ʿaṭṭārları nesrīni ṭarābıdın cihān şaḥnıġa ʿanber-i ter saçar behişt reyḥānları (8) andaġ sīr-āb güller nükhetleridin būy tileyür irdi ṭūbā ve sidre şukūfeleri ser-firāz (9) dıraḫtları ve seçekleridin leṭāfet ḳarż alur irdiler.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(10) Bāġ kim reşk-i būstān-ı cinān

Ḥūr-ıʿīn irdi anda her reyḥān

Yāsemen sāḳī nergis altun cām

Güli surḫ irdi mest-i mey-āşām

(11) Bar irdi ġonçeler ṣurāḥī ḫūb

İçide lāle-gūn mey-i merġūb

Ḳoyġalı cām şarāb suyı

Tuttılar başlarını barça ḳoyı

(12) ʿAndelīb irdi anda naġme-ṭırāz

Çekse ḫoş-nevā bile āvāz

Şāh seferge yörgen zamān şeh-zāde hem kefş-ger (13) ve ne-çend ḫāṣ ḳullar birle ol bāġ seyrige bardı ve kefş-ger kördi kim şeh-zāde başıġa tāc-ı muraṣṣaʿ (14) ve ignige aġır ḳımmet-bahā cāme-i mükemmel keyipdür ḫasīs gevheri leʾīm ṭabʿı ḥareketke keldi ve özi birle (15) endīşe ḳıldı kim bu tāc bu ton yüz sūdā-gerge dest-māye bolur

fiʾl-ḥāl atası seferge ketti anası [299b] (1) şehrde dil-cemʿ, maşlaḥat oldur kim munı bir yıraḳ diyārġa alıp ḳaçḳay-men ve anda ser ü pāyın alıp özin (2) ḳul ḳılġay-men. Ve furṣatnı ġanīmet bilip bu ġanīmet ḳoldın ketmeside uşbu devletni ḳolumġa (3) keltürgey-men dip endīşede turay tidi. Pes bu sırnı ḳullar ara biri rāz-ı dil irdi ve aydı ikev (4) ittifāḳ tüzdiler ve kiçe bolup irdi şeh-zādeġa ve ġulāmlarġa dārū-yı bī-hūş berdiler (5) Ve çūn hemelerinińg hūşları zāyil boldı melīk-zādeni ṣandūḳġa salıp bir tivege tańgdılar (6) felek peymāyı anıńg yörüşige āferīn oḳur irdi ve cihān-gerd āsmān anıńg ayaġı (7) tīzlikige taḥsīn ḳılur irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Felek andaġ bolaʾlmas tīz-reftār

Ḳamer ol yańglıġ irmes cüst reh-vār

(8) Eger taġḳa bulut dik eyleben meyl

Ḳoyunġa tüşmekige kūyıge seyl

Ve kefş-ger bir aṭġa mindi kim ʿömr dik cüst (9) keter irdi ve ecel dik bat yeter irdi itik oḳ anıńg tīz-revlıḳıdın reşkidin peykān (10) yiyür irdi ve germ-reftār berḳ anıńg çābuklıġı ġayretidin örtenür irdi eger cılavın (11) boşatsa bu toḳuz felekdin bir cümlede öter irdi ve ḳulnı dağı bir semend-i devendeġa mindürdi (12) kim ṣāʿiḳā-kirdār bād-pāy berḳ-reftār ve raʿd-ṣadāy.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Hūş-ı ʿālem gerdī dik ṣād-bār irdi tīz-kām

(13) Bir nefesde eyler irdi yer yüzin seyrin tamām

Ve yene bular dik iki aṭnı yandap aldılar ve yol- (14) ların tuttılar tā endek furṣatda şāhnıńg ser-ḥaddıdın çıḳtılar yene bir vilāyetde ḳarār (15) aldılar. Ammā ol ḳullar ve ḫıẕmet-kārlar kim bāġda bī-hūş ḳalıp irdi tā aş vaḳtıġaça [300a] (1) şundaġ yattılar āḫır olarnıńg ḥālıdın bāġ-bān ḫaber tapıp bardı ve her ḳaysıġa (2) köhne sirke tamızdı tā hūşlarıġa keldiler Ve çūn şeh-zāde kefş-gerniń yoḳlıḳıġa āgāhlıḳ (3) ḳıldı şol zamān [melīkeni] balasınıńg cüst ü cüyluḳıġa āgāhlıḳ ḳıldılar aṭlanıp bāġḳa bardı her-çend (4) istedi velī ol raʿnādın būyī tapmadı ol künni bāġ eṭrāfın tamām istediler (5) ve şehr ṣaḥrā cānibleriġa kişi iperdiler çūnkim aḫşam boldı ḳāṣıdlar heme nā-

ümīd yandılar. (6) Melīke[1593] ferzend firāḳıda bī-ṭāḳatlar bolur irdi ol kiçe hecr otıda şemʿ dik köyüp yaş- (7) ların aḳızur irdi tā ṣubḥ boldı renc nihāyetige yetti derdlik sīnesidin āh-ı serd çekip (8) aytur irdi kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bir nefs ḳaldı anı hem ṣubḥ dik berbād itey

Hem tutkey cān şemʿ kün yüzlügüm (9) körsetse ruḫ

[1594]"اِرْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ" pervānesi anıñg ḳatıġa keldi ve ḥayātı şuʿlesi [1595]"كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ" (10) boranıġa bardı ilgerki āyetniñg tercemesi "müʾminġa öler ḥālda bunda yeter kim ey ḥaḳ ẕikri (11) birle ārām tapḳan cān yanġıl perverdigārıñg sarı" ve keyinki tercemesi evvelḳı bābda ötti.

Beyt[1596]

(12) Ketti gül-şendin velīkin turup ḳaldı tiken

Ve pādişāhġa çafaġan iperdiler Ve çūn bu cüstlik (13) ḫaberni eşitti yanıp dāruʾl-mülkide ḳarār taptı ve ḫatunı ferzend firāḳıda cezaʿ ve nāle becā (14) keltürdi ve ʿāḳıbet ṣabr ḥattıġa baş ḳoyup rıżā yasın tuttı. ʿAḳl sırrıġa muṣībet şiddetin (15) aydım didim ve ṣabr ḳılġıl ve digil [1597]"اِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ" ṣaḥābe *rıżvānüʾllāhu taʿālā ʿaleynim ecmaʿīn* muṣībet ḥālıda **[300b]** (1) aydılar kim biz ḫudā-yı taʿālānıñgdur-miz anıñg sarı yanġuçıdur-miz. Ammā kefş-ger şāh (2) vilāyetige bardı ve anda şeh-zādeniñg ser ü pāyın saldurup özini bir sūdā-gerge (3) sattı ve ḳulnı dağı bir kişige beyʿ ḳıldı ve ol şeh-zāde ol sūdā-gerniñg ḫıẕmetide on (4) yıl boldı ḥüsn kemālıġa yetti ve Yūsuf mıṣr bāzārıda {kesād}[1598] etti ve her vaḳt kim ol serv-i nāz (5) per-verd öydin çıḳsa miñg bī-dil anıñg yolıda cān niṯār ḳılur irdi ve ḫalāyıḳ her kenāre-(6) din anıñg cān-dārlıġı üçün duʿāġa ḳol köterür irdi.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nāz ile çıḳsañg niyāz ehli (7) sañga

[1593] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T346b-8
[1594] …Rabbine dön! Kur'an, Fecr 28.
[1595] Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır. Kur'an, Rahmân 26.
[1596] Vezin çıkmadı.
[1597] …ve şüphesiz O'na döneceğiz" derler. Kur'an, Bakara 156.
[1598] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T347a-3

Her sarıdın köp duʿālar eyleyür

Sūdā-ger ʿāḳil[1599] ve zīrek kişi irdi kim yaman közetmekke (8) özige aydı kim bu ḳulnı saḳlamaḳım maṣlaḥatdın irmes çūnkim öyde maḫfī tutsam andın sūd (9) yetmes eger taşḳarı çıḳarsam anı körüp ḫalḳ ara fitneler bolġusıdur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(10) Dil-berim ketti közüñ͡gni bağla ey neẕẕāre-ger

Cān-ı şīrīn ger sañ͡ga bir neçe kün lāzım durur

Hīç andın (11) yaḫşıraḳ yoḳdur kim munı alıp barıp Pars şehride pādişāhġa tuḥfe ḳılġay-men çūnkim (12) ol himmetlikdür şāyed kim mañ͡ga bu ḳul bahāsıġa iki berāber inʿām ḳılġay. Pes sūdā-ger şeh-zādeni (13) melīkke tuḥfe ḳıldı ol anı ʿavāṭıf-ı ḫusrev-āne birle ser-efrāz etti şeh-zāde tört yaşıda ketip irdi (14) on tört yaşar bolup keldi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dil-berim on tört yaşar boldı ʿaceb yoḳ kim añ͡ga

Ḳılsa on tört (15) künlük ay özni ġulām ḥalḳa-vār

Ve ata anası tanumayın ḫāṣ ġulāmlar[1600] ḳatārıġa aldı Ve çūn anıñ͡g **[301a]** (1) ʿaḳl u kiyāseti ḫūbluġı pādişāhġa maʿlūm boldı añ͡ga yaḫşı terbiyet ḳıldı ve heme ḳullardın (2) özige muḳarrebraḳ tuttı ne-çend zamān mundaġ yörüp irdi bir cevāhir-şinās kim ḫazīneçi- (3) niñ͡g mülāzimi irdi ve hemīşe ḫazīne[1601] eşikide ḫıẕmet ḳılur irdi melīk-zādege āşinā boldı (4) ve cevher-[şinās] çūn kördi kim bu ḳul pādişāhġa beġāyet maḥrem durur nā-pāk ve ḫasīs ṭabʿı anı ḫ̆āhiş (5) ḳıldı kim ḳulnı efsūn ḳılġay tā melīk ilgideki engüşterni ḫazāneler eşikiniñ͡g mührleri anıñ͡g (6) naḳşları budur alıp bergey ve ḫazāne eşikini açıp ḳança kereklik naḳdīnedür alġay engüşter (7) birle eşikke mühr salġay, bu ḫıyānetni kişi bilmegey. Pes şeh-zādege aydı kim ey nāzenīn ḫ̆āhiş ḳılur (8) mu-sin bu memleketke pādişāh bolġay-sin ve ḥükmüñ͡g kişverin ḥallı ʿaḳdıġa muṭlaḳ yörgey, eger bu devlet (9) maḳṣūd irse bir ḥīle birle melīkniñ͡g ḳolıdaḳı engüşterni alġıl ve anıñ͡g ḫāṣıyyeti ol kim her kişi anı (10) taṣarruf ḳılsa cihān añ͡ga musaḫḫar bolġay nīk-baḫtī kim ol ḫātem anıñ͡g ilgige kirgey ve ḥīle ol

[1599] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T347a-7
[1600] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T347a-14
[1601] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T347b-1

kim (11) pādişāh istirāḥat uyḳusıġa barġanda āheste nerm kūşiş berip engüşterni ilgiden çıḳarġıl (12) alıp maŋga bergil tā men anı seniŋg üçün yaḫşı saḳlayın be-şarṭ kim pādişāh bolġanıŋgda meni (13) vezīr ḳılġıl.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Āf-tāb olsaŋg unutma ẕerrelerġa tābīş it

Şeh-zāde bu firībġa maġrūr boldı ve pādişāh (14) uyḳulanġanda barıp engüşterni tartışı pādişāh uyġanışı hemān melīk ġulāmġa aydı ne üçün bu (15) cürʾetni ḳıldıŋg şeh-zādeni melīkniŋg heybeti bastı hīç sözlemedi melīkniŋg ġażabı örlep ḳılıç-**[301b]** (1) berdārġa buyurdı kim tā kim aldıda çafıp taşlaġay ḳılıç-berdārnı yalaŋgaşlap şimşīr salmaḳnı (2) ḫ̆āhiş ḳıldı ol zamān şol meẕkūr bolġan ḳara ḫālga pādişāhnıŋg közi tüşti ve bī-hūş (3) boldı ḳılıç-berdār şāhnıŋg bu ḥāletin körüp sāʿatī toḫtap irdi melīk hūşıġa keldi (4) ve ḳopup oġlın başı ve közige öpe başladı vay nūr-ı dīdeī bu zerrāḳ kefş-gerniŋg {ṣoḥbeti}[1602] (5) bizni firāḳ otıġa taşladı. Oġlı aydı meni bu cürʾet başıġa cehver-şinās keltürdi (6) melīk buyurdı kim tā ol ḳılıç birle cehver-şināsnı öltürdiler oġlıġa bisyār naṣīḥatlar ḳıldı aydı (7) kim ey ferzend bildiŋg nā-kes ṣoḥbetiniŋg āfeti mundaġ durur zinhār imdi bed-aṣllar birle (8) iḫtilāṭ ḳılmaġay-sin ve erāzillerni ṣoḥbetiŋgġa keltürmegey-sin.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Taḫt-ı ʿizzet olturġan- (9) larnı taşlar ʿāḳıbet

Ḫ̆ārlıḳ tofraġıġa aşlı yamannıŋg ṣoḥbeti

Eşitip irdiŋg mü kim ādemni cennet evcidin (10) yer yüzige saldı şeyṭān ve yılannıŋg ṣoḥbeti. Bu meṣel pāyidesi ol kim bilgey-sin kim bed-aṣl- (11) lar ṣoḥbetleri şāhnı bende, bendeni ser-efgende ḳılur zer-ger hem bu ṭāyifedin durur. Pes anıŋg (12) ṣoḥbetidin ferhīz ḳılġay-sin tā andın fesādī vücūdġa kelmegey āḫır anıŋg tedārüki (13) muḥāl bolġay. Şāh vezīrniŋg sözige iltifāt ḳılmadı ve aydı kim ādemī yaḫşı ṣıfatlik bolmaḳıġa (14) ʿālī-neseb bolmaḳınıŋg ne daḫlı bolur ve kişi fāżıl ve edeblik bolmaḳı terbiyede ikrām tapmaġıdın- (15) dur ne aṣīl ne neseblik bolmaḳdın, sözler ḥasebdin ne nesebdin dime.

Beyt

[1602] T348a-3

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yeñgini tut köhneni **[302a]** (1) hīç isteme

Dergeh şuʿāʿı birle közler yarur bolsa kühen nūrı ketip sarġarur, şerīf-i büzürg-vār ol kişi- (2) ler kim pādişāh vaḳt anı uluġlaġay ve ʿālī ḳadr şehen-şāhdın birleri aytıpdurlar kim [1603]"نَحْنُ الزَّمَانُ (3) مَنْ رَفَعْنَاهُ ارْتَفَعَ وَمَنْ وَضَعْنَاهُ اتَّضَعَ"[1604] yaʿnī "zamāne dikdür-miz pest bolur" "الزَّمَانُ" "نحن"ġa ḥaml ḳılmaḳ ve (4) "ك" teşbīhini ḥaẕf ḳılmaḳ mübālaġa üçündür.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Eger sulṭān birevge ḳahr ḳılur

Felekde bolsa ol yerge (5) yıḳılur

Eger saçsa kişige ṣubḥ dik nūr

Kiçe dik baḫtı kündüz dik aḳarur

Ve men bu cevānnı devlet (6) rütbesige köterdim ve añga ḥürmet evcide rifʿat berdim ümīdim oldur kim anıñg tüzüklükige (7) ḳılġan gümānım igri çıḳmaġay. Vezīr kördi kim şāh anıñg terbiyetide ṣābit-ḳademdür demin (8) içige aldı yene ol menʿdin sözlemey ve ne-çend kün ötti irse zer-ger iḫtiyār ḳolın özide boş (9) körüp ayaġın inṣāf dāyiresidin taşḳarı ḳadem ḳoydı hem ve ümīd ü vaʿde vü vaʿīd birle (10) ḫalāyıḳ emvālın taṣarruf ḳılışnı başladı. Bir küni pādişāhnıñg ḳızınıñg yasadaḳnı atıp (11) oltururda ne-çend cevāhirġa iḫtiyācı tüşti ve olardın ne pādişāhnıñg ḫazīneside tapıldı ne (12) cevāhir-furūşlar bāzārıda ve ol şehrde bir uluġ sūdā-ger bar irdi gümān ḳıldı kim ol (13) cevāhirdin uṣol sūdā-gerde bar bolġay. Pes ol sūdā-gerge kişi iperip soratıp irdiler. (14) Cevāb berdi kim mende andaġ cevāhirdin tapılmas. Zer-ger ol sūdā-gerni pādişāhnıñg ḳızı (15) ḳatıġa keltürdi ve aydı kim ey melīke bu sūdā-ger-beçede ne mıḳdār dürr-i şehvār dirler kim bardur tā felek **[302b]** (1) cevāhir-dārı yulduzlardın zeberced rengi ṭabaḳıġa tizdi ṣafā ve rūşenlik birle olar dik (2) mür-vārīd körmedi ve tā deryā[1605] igesi dürr-i yetīmlerge ṣadefler büşükleride perverīş ḳıldı (3) ġavvāṣnıñg naẕarıge olar yañglıġ yek-dāne gevher kelmedi.

Beyt

[1603] Bizler zaman gibiyiz; kimi yükseltirsek yükselir kimi alçaltırsak alçalır.
[1604] İmlası düzeltildi.
[1605] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T348b-14

fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

Hemesi zühre dik dıraḫşanda

Ay (4) yaṅglıġ barısı tābende

Ve diger ḫūş-āb yāḳūtları bar kim āf-tāb anası kān ḳarnıda ḫūn cigerler (5) birle terbiyelerdin ḳılġan taġ anıṅg taş bağırlıḳ ornı sīneside saḳlaġan.

Beyt[1606]

fāʿilātün fāʿilātün faʿilün

Bāde gül reng dikdür ki (6) ḳış vaḳtıda

Saġar-ı laʿl içre savuḳ şiddetidin muzlaġan

Ve ne-çend pāre yaşıl zümrüdler bardur kim neẕẕare- (7) ger közi anı temāşā ḳılmaḳdın ḫīre bolur ve merdūm- ı dīdeniṅg anı müşāhede eylemek birle nūrı (8) ziyāde bolur.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Zümürrüd reng ḫālıṅgdın ḳaraḳım aldı bī-ḥad reng

Ki arı sebze körmek birle közniṅg nūrı (9) köp bolġay

Bu sūdā-gerniṅg ḳızıġa emr ḳılıṅg kim cevāhirni ḥāżır ḳılsun. Sūdā-ger-beçe aydı ey züleyḫā-yı (10) zamān ve belḳıs-ı devrān olardın mende yoḳdur. Zer-ger aydı bu özi iḫtiyār birle iḳrār (11) ḳılmas siyāset körgüzmek kerek. Pes şāhnıṅg ḳızı kim [1607]"هُنَّ نَاقِصَاتُ الْعُقُولِ" meydin mest irdi yaʿnī "ḫatun- (12) lar kem-ʿaḳldur kim ve hem ġurūrıġa" zer-ger vesvesesin mededi birle buyurdı kim anı ḳınaṅgızlar (13) sāʿatī ʿuḳūbet ḳıldılar aytmadı zer-ger işāret ḳıldı kim ḳatıġraḳ ʿaẕāb ḳılıṅgızlar. (14) Pes ol ẓālimler açıġ şikencesin berkitip idiler bu bī-çāre tatlıġ cānın boşattı sūdā-ger (15) ḳızını ireşip kelgen müteʿallıḳlar feryād u fiġān köterdiler zer-ger şol zamān ḳaçtı. **[303a]** (1) Pādişāh bu vāḳiʿadın ḫaber tapıp perīşān-aḥvāl boldı ve sūdā-ger ḳızınıṅg ölgenige (2) ʿözrler aytıp bisyār emvāl berdi bu öz ḳızını bu yaman iş cihetidin naẓarıdın taşladı (3) melīkniṅg ḫatunı anı ṣalāḥ kördi kim ḳızını ne-çend kün çār bāġıda iltip ḳoyġay tā atasınıṅg (4) ġażabı basılġanda keltürgey ve büzürglerni vāsıṭa ḳılıp günāhın tilegey. Pes ḳız anası- (5) nıṅg rehberlıġı birle çār bāġıḳa bardı zer-ger

[1606] Mısra sonunda vezinde aksama var.
[1607] Onların aklı eksiktir. H. olarak zikredilmesine rağmen bu şekliyle kaynaklarda bulunamadı.

kim bu ḥāldın ḫaber tapıp özin anda yetkürdi (6) şāhnıng̃ ḳızı anı kördi irse beġāyet açıġı keldi ve aydı ey pelīd-i bed-kirdār siyāh-baḫt (7) şūm-dīdār ve yene fitne-engīz ḳılġalı keldiñg̃ mü ve ḥīle ẓuhūrġa keltürmekni közlediñg̃ mü (8) narı barġıl imdi hergiz seniñg̃ birle mülāḳāt ve maḳālāt ḳılmaḳnı ḫ̃āhlamas-men. Zer-ger nevmīd bolup çār (9) bāġıdın yandı ve beyābānġa yüz ḳoydı ve ketip barur irdi kim keç boldı ve hevā bozuldı (10) ve āsmān yüzlerini bulutlar tuttı ve yulduzlar rūşenālıḳları yoḳaldı ve cihān (11) çehresi beġāyet ḳarardı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Hevā ṣaḥnıge müşk sūde tuttı

Ne müşk sūde belki dūde tuttı

(12) Ḳażārā ol çölde bir çuḳur çāh bar irdi anda bir yolbars bir meymūn bir yılan tıḳılıp (13) ḳalıp irdi ve her birleri öz ġamları birle mübtelā özgelerge āzār bermekke bolʾalmas (14) irdiler zer-ger kim ki kişilerniñg̃ yolıda cefā çāhını ḳazar irdi özi ol ḳara kiçede (15) körmeyin uşol belā çāhıġa tüşti.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlü feʿūlün

Āyā kim yārıñg̃ oldı devlet-i cāh

Kişige **[303b]** (1) ḳazmaġay ẓulmdin çāh

Çuḳurnı ger birev ḳaṣdıda ḳılġuñg̃

Añg̃a āḫır barıp özüñg̃ tıḳılġuñg̃

Ve anıñg̃ (2) içide üçevlen idiler törtevlen bolup ḳaldılar tā kim bir küni seyyāḥ ol şehrdin (3) çafıp özge diyārġa ʿazm ḳıldı barur irdi kim ol çāhġa yetti ve anda tüşkenleriñg̃ aḥvāl- (4) larını maʿlūm ḳıldı, zer-ger üçün bisyār ġam yedi ve özige aydı kim bu kişi ādem ferzendidin (5) durur āyā ne ḥādiṣeler birle bu ḳuduġḳa tüşüp ḥayvanātġa ḳoşulup ḳaldı ikin hīç andın (6) yaḫşıraḳ irmes kim bī-çārelerni çāhdın çıḳarġay-men bu ʿamel[1608] ṣevābın "اِلَّا مَنْ اَتَى اللّٰهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ (7) مَالٌ وَلَا بَنُونَ"[1609] üçün ẓaḫīre eylegey- (8) men, yaʿnī "İbrāhīm ʿaleyhiʾs-selām aydı ḫudāvendā meni ḫacel ḳılmaġıl ḳıyāmet küni sūd bermes anda māl oġullar (9) hīç kişige meger sūd bermesler kimerseī kim keltürgen bolġay ḫudā-yı taʿālāġa küfr maʿṣiyet meylidin

[1608] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T349b-11

[1609] "O gün ki ne mal fayda verir ne oğullar!" "Allah'a arınmış bir kalp ile gelen başka. " Kur'an, Şuarâ 88-89.

(10) selāmetlik köñgülni. munda ʿāyid ve müsteşnā-minh maḥẕūfdurlar taḳdīrī kelām يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ” (11) “أَحَداً bolur “بِقَلْبٍ”niñg bāsı (بَ) taʿdiye üçün irür “مَال” ve “بَنُونَ” cinsdin cemʿge ʿudūl ḳılmaḳ (12) feṣāḥat üçün hem yaḫşı iş bolġay.[1610] Pes çāhġa aġramçı salıp irdi añga meymūn asıldı tartıp alıp kördi kim meymūndur munı çıḳarġanım {yaḫşı iş boldı}[1611] çünki ḫudānıñg bendesidür dip aġramçını (13) yene saldı yolbars çıḳtı üçünçi nevbet salıp irdi yılan çıḳtı ve bu üç cān-ver (14) tā ḳarañgġudın kiñgrü ve cihānġa çıḳtılar her birleri seyyāḥġa duʿā ḳıldılar ve aydı- (15) lar:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Baḫt işidin boldı ne saʿy ṭalebniñg zūrıdın

Sen kibi maṭlūb ṭālibler başıġa yetmekiñg

[304a] (1) Bizge besī yaḫşılıḳ ḳıldıñg ve ḥaḳ gerdenimizde ṣābit eyledigñ şāyed ki munıñg ecrini sañga bir kün (2) yetküzür-miz. Meymūn {aydı}[1612] meniñg evḳātım bu şehrge muttaṣıl taġnıñg itekidedür eger iltifāt ḳılıp (3) kelseñg ḳolumdın kelgünçe sañga ḫıẕmet ḳılġum durur, yolbars aydı men hem bu şehrge (4) yavuḳ fulān bīşede vaṭan tutup irdim eger ʿināyetī körgüz-señg anda kelgey-sin ḳudretim (5) kelişiçe mihmān etküm durur, yılan aydı men hem bu şehrde mekān ḳıldım eger iḫtiyārıñg (6) icāze berip teşrīf keltür-señg be-ḳadr-ı imkān ḥaḳ-güẕārlıḳ tofraġın öpküm durur ve ḥālā (7) naṣīḥat ḳıldı kim anı elbette ḳabūl etkil naṣīḥatımız ol kim bu kişi çāhda ḳaldı anı hergiz çıḳarmaġıl (8) ādemī-zād bed-ʿahd durur ve yaḫşılıḳ ḳılġanġa yamanlıḳ yetkürür mundaḳ ḳılmaḳ bed-kirdār- (9) lıḳ resmleridür ẓāhirleriġa firīb bāṭınlarıġa ḳubḥlıḳdın imīn bolġuluḳ imes.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(10) Bar durur ferzend-i ādem içre her birdin beter

Ṣūreti zībā līkin sīreti dīvdin beter

Rūzgār ehliniñg zīverleri (11) ṣūretlerin yasamaḳġa meşġūldürler ammā maʿnādın bī-ḫaber közüñgge yūsufdurlar (12) līkin köñglüñgge böri, ʿaleʾl-ḫuṣūṣ bu kimerseī

[1610] Sayfa kenarında bir satır ilave var; bolġay kelimesi tekrar yazılmış.
[1611] T350a-3
[1612] T350a-7

kim ne-çend kün biznińg bile hem-nişīn boldı ve biz (13) anıńg beşreside mürüvvet ʿalāmeti körmedük ve aḥvālı mundın ber-ḫaṭa āḫırıġa bitildi.

Mıṣrāʿ[1613]

(14) Gül-şendin hīç burunġa būy-ı vefā

Ve eger bu sözlerimizge unamasańg ʿāḳıbet peşīmān bolġuńg (15) dip seyyāḥ birle vedāʿ ḳılıp her ḳaysıları öz vaṭanlarıġa kettiler. Ve çūn seyyāḥġa olarnıńg **[304b]** (1) naṣīḥatları maʿḳūl tüşmedi çāhġa aġramçı salıp zer-gerni çıḳardı olańga ʿözrler (2) iẓhār ḳılıp pādişāhnıńg ḫavfıdın bu yerge kelgenini be-tafṣīl taḳrīr eyledi ve aydı kim ey birāder (3) bu yaḫşılıġıńgız {cezāsın sizge körgüzgümdür }[1614]

Beyt[1615]

Aḥvāl-ı gül-şendin vefā būyı buramaduḳ

Vefānı kör ḥüsn ehlidin kelgeni (4) yoḳ

Zemānenińg cezāsın ʿāḳıbet sizge körgüzgüm durur. {Seyyāḥ aydı}[1616] ḥālā men seferge ḳaṣd ḳılıpdur-men (5) eger tirik yansam sizniń birle mülāḳāt bolur-men.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ölmesem kūyuńg sarı āḫır yene kelgüm durur

(6) Bu mıḳdār mücāhede birle vedāʿlaştılar seyyāḥ yolıġa revān boldı ve zer-ger şehrge maḫfī yanıp keldi (7) ve bir kūşede yaşunup yattı pādişāh zer-gerġa tebaʿiyyet ḳılġandın ve vezīrniń mevʿiẓetin eşitmegenidin (8) peşīmān bolup nedāmet ḳılur irdi ve ḳızınıńg günāhını ekābirler çendān tilediler (9) hīç maḳbūl bolmadı ol çār bāġda bir yıl ḳaldı ammā seyyāḥ bisyār şehrlerni kezip üç yüz dīnār (10) ḳolıġa tüşürdi ʿāḳıbet [1617]"حُبُّ اَلْوَطَنِ مِنَ اَلْاِيمَانِ" daʿīsi ṭabʿıdın ẓuhūr ḳıldı ve muńga (11) terceme üçünçi bābda ötti özi birle endīşe ḳıldı kim bu ġurbetde her-çend kim işlerim murādımġa (12) muvāfıḳ bolup sāʿat-be-sāʿat mańga dünyā devleti ve āḫiret saʿādetiniń işleri açılur ammā (13) toġḳan yerniń hevāsı bedenge sāz-kārdur suyı mizācımġa ḫoş-güvār.

[1613] Vezin bulunamadı.
[1614] T350b-6, 7
[1615] Vezin bulunamadı.
[1616] T350b-7
[1617] Vatan sevgisi imandandır. H. , kaydıyla verilmesine rağmen kaynaklar sözün mevzu (uydurma) olduğunu bildiriyor. Saganî, **Mevzuat**, 53; Aliyyü'l-Karî, **el-Esraru'l-Merfua**, 189.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Gerçi altun cām ara (14) gülni naẓarda ḳoysalar

Ṭabʿ ḫ˘āhiş eylegey öngen yerinin͡g tofraġın

Pes Ḥaleb[1618] kim öz diyārı irdi (15) yandı kelgünçe güzeri ol meymūn vaṭan ḳılġan yerge tüşti ve kiçe bolup irdi anda ḳondı ve tündin **[305a]** (1) ḳadrı ötüp irdi kim iki duzd-ı ḫūn-rīz ve fitne-engīz kim:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Nigārım közi dik her biri ḫūn-rīz

Ḫalāyıḳ cānlarıġa (2) tīġ atıp tīz

Anın͡g ḳatıġa keldiler ve emvālın tamām aldılar ve özin baġlap ḳol ayaġın bend ḳılıp (3) anda ḳoydılar ve yolların tuttı{lar}[1619] bī-çāre ol kiçe anda baġlaġlıḳ ḳaldı ve ḥasret yaşın közleri- (4) din aḳızur irdi ve ḳażā ḥükmiġa rıżā berip ḥayātının͡g barıġa şükrler aytur irdi (5) seḥer boldı ḳol ayaġı derdidin feryād ḳıla başladı ve aydı kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳança feryād eylesem (6) bu derd birle cāyı bar

Līk neyley kim bu yer feryād-res cāyı imes

Dirīġ kim cān-sūz derdge girif-tār (7) bolup ḳaldım velī devā būy-ı vefā ümīd dimāġımġa yetmedi ve bu ḫūn-ḫ˘ār bādiyede oldum ammā hīç (8) kişi ḥālımdın ḫāber-dārlıḳ etmedi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Belā otıda līkin köydi cānım

An͡ga köyiçi yoḳ kön͡glümdin (9) özge

[1618] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T351a-2
[1619] T351a-6

Bu sāʿatde meymūn ṭuʿme istep meskenidin çıḳıp irdi ve her sarı saʿy ḳılur irdi meymūnġa (10) ol ḥālda seyyāḥnıñg nālesi eşitildi ve nāle āvāzı kelgen sarıġa yörüp ol bī-çāre tigresiġa (11) bardı naẓar salıp tanudı kim uşol dostı turur fiʾl-ḥāl ḳatıġa keldi ve közi çeşmesidin ḳızıl (12) ḳan revān ḳılıp aydı kim ey yār-ı ʿazīz ḳandaġ bolup özüñgni bu ḥālġa saldıñg ve ne sebebdin (13) bu belāġa girif-tār bolduñg. Seyyāḥ aydı ey refīḳ-i mihr-bān dünyā miḥnet ābādıda kişige hīç (14) cerāḥat ve rāḥat yetmes ve rūzgār vīrāneside renc çekmeyin genc yüz körsetmes.

(15) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yemedi hīç kim ʿasel tā tigmeyin aġzıġa nīş

Üzmedi hīç kimse gül ḳılmay tiken ilgini rīş

Ve her gāh **[305b]** (1) kim bu nüktege dānā bolsa zamāne[1620] niñg āzārı tikeni yetken birle ḫazān bulutı dik melāllıḳ ḳaṭrelerin saçar ve ne devrānnıñg rāḥatı {güli}[1621] cilve-ger körgen birle bahār mevsimi dik feraḥlıḳ çehresin açar uşbu boldı bu ḫīle-ger- (2) niñg işi oġlanları bāzī ḳılışı. Pes duzdlar kelgenleri ve altunların alıp özini baġlap (3) ketkenlerini ser-ā-ser beyān ḳıldı, meymūn aydı ġam yemegil.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳararġan bolsa baḫtıñg bat aḳarur

(4) Ki her ṣubḥ arḳasıdın tün aḳarur

Ve men ol ḫalel tedārükiġa kūşiş ḳılur-men be-ḳadr-ı ḥāl hevā-dārlıḳıñg (5) yolıda yügürür-men dip bu dil-dārlıḳnı ayttı seyyāḥnıñg bendlerin yazdı ḫas u ḫāşākdın yasaġan (6) öyige alıp bardı höl ve ḳuruġ mīveler ẕaḫīre ḳılıp irdi olarnı aldıġa tökdi (7) ve iltimās ḳıldı kim bu mīvedin tenāvül ḳılġıl ve munda istirāḥat bisteri üzre yatġıl dip (8) seyyāḥnı mekānıda ḳoydı özi duzdlarnıñg arḳasıdın yördi. Ammā duzdlar ol kiçe āḫır (9) şebġaça yördiler seḥer bolup irdi uyḳuları ġalebe ḳılıp bir çeşme ḳırıġıda yatıp irdiler (10) ḳatıġ uyudılar ve meymūn yörüp olar üzre yetti kördi kim furṣat ġanīmetdür fiʾl-ḥāl bularıñg (11) yüdgen yüklerini açtı ve dīnārların kūşede pinhān ḳıldı ve henūz uyġanmadılar (12) seyyāḥdın alġan ser ü pāy çapduġlarını aldı anı bir yerde kömdi daġı kelip duzd- (13) larnıñg öz emvālını hem aldı bir cānibde yaşurdı ve meymūn dıraḫt başıġa çıḳıp (14) olturup şāḫ daldasıdın

[1620] Sayfa kenarında bir satır ilave var.
[1621] T351b-1

duzdlarġa ḳaralap turup irdi kim uyġandılar ve baḳtı- (15) lar hīç māliye ḳalmapdur her ṭarafge yügürdüler hīç neme körmediler āḫır bir birige aydı kim bu mevżiʿde **[306a]** (1) ādemī-zād eṣeri maʿlūm imes yaḳīn bilmek kerek kim bu iş bizge perīlerdin durur bu ser-çeşme (2) olarnıñg mekānı irken biz munda fut ḳolumızını sınup yatıp uyḳuladuḳ bizge açıġlap (3) emvālımızını aldılar bolġay ve ḥālā aʿżāmızġa āfet yetkürmeyin cānımızını sālim ḳoyupdurlar (4) maṣlaḥat bu kim biz tīz ü tünd ḳaçḳay-miz özümizni yaḳaġa alġay-miz.

Beyt

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

(5) Uşbu mekān menzil-i āzāddur

Rāḥatı az miḥneti bisyārdur

Kim ki bu meʾvānı iter ḫ̆āb-gāh

Cismide baştur, başıda külāh

(6) Pes tersān u hirāsān ḳaça başladılar meymūn olardın köñgli dil-cemʿ bolup dıraḫtdın (7) tüşti iki üç yörmek bile seyyāḥ ḳatıġa keldi añga ṣūret-i ḥālnı taḳrīr ḳıldı ve seyyāḥnı (8) ol kün kiçesi birle turġuzdı ve añga ḫıẕmet-kārlıḳ ḳıldı ʿaleʾṣ-ṣabāḥ kim tün duzdı ḳara (9) libāsı bile çeşmesi ser-ḥaddıdın ḳaçıp ketti ve āf-tāb seyyāḥın ṣubḥ meymūnı benddin āzād (10) etti:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳuyaş[1622] altunı kim bar idi pinhān

Çıḳıp yer astıdın boldı nümāyān

Meymūn seyyāḥnı (11) başlap ol çeşmege alıp bardı duzdlardın alġan emvālnıñg hemesin açıp anıñg aldıġa saldı (12) ve seyyāḥ perhīz-kār kişi irken öz ḥaḳḳın alıp ḳāniʿ boldı duzdlarnıñg eşyāların hīç (13) taṣarruf ḳılmadı ve meymūn bile vedāʿ eylep şehr sarı yördi ḳażārā kelgünçe güzeri ol (14) şīr mekān ḳılġan yerge tüşti nāgāh ḳarap kördi kim bir şīr-i ġurrān ve şīr-i cihān dik ġarḳırap (15) kelür ḳorḳtı ve titreyü başladı ve ḳaçmaḳḳa müteveccih bolup idi kim şīr tanudı ve feryād **[306b]** (1) ḳıldı kim ey yār-ı kirāmī imīn bolġıl men ol çāhdın çıḳarġan muḫliṣıñgdur-men.

Beyt

[1622] İmlası düzeltildi.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ṣoḥbetiñg- (2) niñg ḥaḳḳını köñglüm ferāmūş etmedi

Pes seyyāḥnıñg aldıġa keldi ve yüzin ayaġıġa sürtüp (3) ʿözr temelluḳlar ḳıldı ve aydı ey ʿazīz sāʿatī munda toḫtaġıl tā yaḫşılıḳıñg mükāfātı üçün be-ḳadr-ı (4) ḥāl yügürġay-men. Seyyāḥ anıñg ḫāṭırın saḳlap zamānī tavaḳḳuf ḳıldı ve şīr añga münāsib tuḥfe üçün (5) her sarıge pūye ḳılur irdi nāgāh pādişāhnıñg ḳızı mekān ḳılġan çār bāġḳa bardı anda (6) kirip kördi kim şāhnıñg ḳızı köl ḳıraġıda olturupdur ve zer-ger itip bergen pīrāyeler başı (7) ve boynıda ve ḳolaġıda bar, bir cest ü ḫīz birle barıp anıñg ḳarnın yardı ve yasadaḳların (8) tamām alıp seyyāḥġa iltip berdi henūz maʿrūzet aytdı ve seyyāḥ ve daġı dil-sūzluḳlar birle (9) vedāʿ eylep şehrge müteveccih bolup kelgünçe köñglide keçürdi kim bu bahāyimġa ve sibāʿlardın mundaġ (10) ācārlar kördüm vaʿdeleriġa toḫtap bu nevʿ vefā-dārlıḳlar mañga ḳıldılar imdi şehrge (11) baray uşol zer-ger dostum mañga uşbulardın ḫūbraḳ cezā yetkürür çūnkim ol ādemī-zād (12) turur o nesl-i bahāyimdin şerīf irür bu ümīd birle şehr dervāzesidin kirdi her cānibġa naẓar (13) ḳılıp idi ammā ol dostum ḳaysı ṭarafdın pīş-bāz kilür irkin. Ammā zer-ger uçramadı öz (14) öyige tüşti ol vaḳtda pādişāhnıñg ḳızı ölgenin şehrge fāş bolup irdi anı öltürgüçini (15) istep ḫalāyıḳ her sarı ġavġalaşıp yörür irdiler seḥr vaḳtı irdi kim seyyāḥ kūçeġa çıḳtı ve zer-ger [307a] (1) hem ol ġavġānıñg taḥḳīḳın añglamaḳ üçün yatġan yerdin çıḳıp anıñg aldıġa uçradı (2) ikevlen tanuştılar zer-ger anı öz ḫalvetige alıp bardı ve añga meḥāẓır ornıda köz yaşını (3) niṯār ḳıldı ve aydı ey yār-ı kirāmī ol zamāndın beri kim sen meni çāhdın ḫalāṣ ḳıldıñg (4) sañga pādişāhnıñg naẓarıdın maḥrūm ḳalġanımnı ve ḳolumdaḳı eşyā ve emvālın (5) tārācġa ketkenin beyān ḳılıp irdi kelip bu küncīde maḫfī yatar-men imdi maʿīşetim tenglikde (6) turur ne kişige ḳoşulmaḳġa aḥvālım bar ve ne evḳātımġa ṣarf ḳılmaḳġa emvālım, seyyāḥ aydı (7) ey birāder ġam yemegil men bir neçe pāre altun ve cevāhirlıḳ pīrāye alıp keldim sen cevāhirni ḫūb bilir mü- (8) sen bahāsıġa yetkürüp satġıl andın ḳança kim maʿāşıñgġa kifāyet ḳılıp-sin alġıl men añga (9) rıżā berür-men. Zer-ger aydı keltürgil köreyin seyyāḥ seferdin alıp kelgen emvālınıñg hemesin aldıġa (10) saldı Çūn zer-ger tanudı kim pādişāhnıñg ḳızıġa etken yasadaḳlar şubu durur köñglide bisyār (11) söyindi ve seyyāḥġa aydı kim bu pīrāyelerniñg ḳımmetin andaġdur kim ḥisābı hīç ḥisāb-dān- (12) nıñg ʿaḳlıġa sıġmas ve sen munda olturġıl men bularnı bat furṣatda tükengüsüz bahāġa satıp (13) keleyin pīrāyelerni alıp seyyāḥ ḳatıdın çıḳtı ve nā-pāk köñgli birle endīşe ḳıldı kim ve ne ḫūb veşīle (14) ḳolumġa tüşürdüm pādişāh bu vaḳtda ḳızınıñg ḳātilini tapalmaydur hīç iş andın yaḫşıraḳ (15) irmes kim anıñg aldıġa alıp barġay-men ve pīrāyelerni naẓarıda ḳoyup aytḳay-men kim ḳızıñgnıñg [307b] (1) ḳātilin ve kuşendesin taptım digey-men meniñg bu ḫıẕmetim birle günāhımnı keçürgey ve burunḳı mertebemge (2) yetkey-

men. Pes ordaġa bardı pādişāhġa ḫaber yetkürdi kim melīkeni öltürgen kişini tamām (3) yasaduk birle taptım pādişāh ḳatıġa keltürüp pīrāyeni kördi ve buyurdı tā seyyāḥnı ḥāżır ḳıldılar (4) bī-çāre iş ḥaḳīḳatıdın āgāh boldı zer-gerge baḳıp aydı kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dost yaŋ͡glıġ cān berür irdiŋ͡g maŋ͡ga

(5) Līk düşmen-vār cān aldıŋ͡g bu kün

Bu meniŋ͡g ḳılġan yaḫşılıḳımnıŋ͡g cezāsıdur kim ve nā-keske (6) dostluḳ ḳılġanıŋ͡g hezār çendān mundaġ cefāsı bar durur. melīk aydı bu kīne-kār durur munı (7) alıp çıḳıp şehr eṭrāfıdın aylandurup zindānġa salıŋ͡gızlar tā ata anamnıŋ͡g muʿālecesidin fāriġ (8) bolup ḳışāş ḳılġay-miz dip āḫır bu bī-çāreni şehr aylandurup yörür irdiler ol yılan (9) sefil başıġa çıḳıp irdi nāgāh seyyāḥnı kördi kim ḳolların baġlapdurlar ser-bürehne pā-bürehne (10) ḳılıp enbūh ḫalāyıḳ anı aldıġa salıp barurlar Çūn yılan dostını kördi ve ol (11) ḥāl birle tanudı ve igiz yerdin aŋ͡ga ḳaralap turdı seyyāḥnı şehr eṭrāfın kezdürüp (12) zindānġa saldılar. Yılan sefil başıdın tüşti zindānġa bardı seyyāḥġa selām ḳıldı (13) ve aydı ey yār-ı nīkū-kār ne bolup bu ḥālġa ḳaldıŋ͡g seyyāḥ zer-geriŋ͡g çaḳımçılıḳın ve bu belāġa (14) girif-tār bolġanın tafṣīl ile taḳrīr eyledi. Yılan aydı men saŋ͡ga aytmap irdim mu kim (15) bed-gevher ādemī-zād yaḫşılıḳḳa yamanlıḳ ecri yetkürür uşol kün kim naṣīḥat ḳılduḳ **[308a]** (1) ol saŋ͡ga dil-pesend tüşmedi biz bilip irdük kim āḫır nedāmetke ḳalġuŋ͡g durur.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(2) Men uşol vaḳtda feryāddın üzdüm ümīd

Ki barıp irdi köŋ͡gül naḳdını şīrīn lebige

Seyyāḥ aydı (3) ey dost-ı mihr-bān ḥālā kim cerāḥatlik köŋ͡glüm melāmet tuzun ḳoyar-sin bu ḫod cān söz nīşi ḫāṭır (4) ıżṭırābıdın özge netīce bermes.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Merhemiŋ͡g yoḳ zaḫmım üzre nige nīş urġuŋ͡g durur

(5) Eger yāverlıḳ ḳılur irsen͡g çāre endīşe etkil kim meni miḥnet bendidin ḫalāṣ ḳılġay-sin. {Yılan aydı}[1623] tüne kün (6) şāhnın͡g anasıġa zaḫm urdum ve ḥālā heme ṭabībler an͡ga ʿilāc ḳılmaḳġa ʿācizdürler, men (7) bu giyāhnı senin͡g cānın͡g üçün alıp keldim munı saḳlaġıl ve seni āḫır anın͡g muʿālecesiġa alıp barur- (8) lar Ve çūn el-ḥāl bu giyāhnı an͡ga yedürgil elbette şifā bolur şāyed kim uşbu veşīle birle bu bühtān (9) sendin arıġay. Yılan bu sözni aytıp seyyāḥ birle vedāʿ ḳıldı ve mekānıġa barıp yattı ṣubḥ-ı ṣādıḳ (10) bolup irdi kim özini pādişāhnın͡g sarāynın͡g üzesige aldı tün͡glükdin ḳıçḳırdı kim (11) yılan çaḳḳannın͡g ʿilācı uşol zindāndaḳı bī-günāh seyyāḥ ḳılur barıp anı keltürmek kerek (12) muʿālece vaḳti ötmegey. Pādişāh anasını yılan çaḳḳanġa ve hem ḳızın͡g ġamıda (13) serāsīme irdi bu āvāznı eşitti ḳatıdaḳı ṭabīblerdin sordı kim bu {ne}[1624] feryād irür. (14) {Aydılar}[1625] bu ʿālem-i ġaybdın ilhāmī bolġay ve ger ne seḥer vaḳtıda kişi bolġay kim melīk ḳaṣrıġa çıḳıp bu nidānı ẓāhir (15) ḳılġay. Ögzege çıḳıp ḳaradılar hīç kimerseni körmediler pes heme müttefiḳ boldılar kim ṭabīblern͡g **[308b]** (1) cevābı ḥaḳ durur. melīk derḥāl buyurdı kim seyyāḥnı zindāndın çıḳarıp alıp keldiler ve anın͡gdın ʿilāc (2) sordılar. Aydı kim melīk yılan çaḳḳannın͡g devāsı mende bardur eger melīke-i cihānġa (3) yedürsem bir sāʿatda ṣıḥḥat-ı kāmil tapġay ammā ümīd-vārdur-men kim perīşān-aḥvālımdın şemmeī (4) ʿarż eylesem eşitkey-sin ve pādişāhlarnın͡g ʿadllarıġa ol yaraşur kim żaʿīfler (5) ve maẓlūmlar aḥvālıdın ḫāber-dār bolġaylar.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Eşitkey nidā çekse her dād-ḫ͡vāh

Eger çend uyḳuda (6) dur pādişāh

Bu mesned üzre kim bīdār imes

An͡ga pādişāhlıḳ sezā-vār imes.

Melik aydı ḥālın͡gnı bī-vaḥşet (7) ayġıl seyyāḥ ḳıṣṣasın͡g ibtidāsıdın intihāsıġa taḳrīr berdi ve ol giyāhnı süt birle (8) ḥāl ḳılıp melīkege içürdi derḥāl ṣıḥḥaṭ taftı. melīk ki bu seyyāḥnın͡g muʿālecesin şifāsı bergenidin (9) ilhām-ı ġaybġa muvāfiḳ kördi barça sözlerin͡g rāstlıḳıġa iʿtiḳād baġladı ve şol zamān (10) an͡ga ḫilʿat-ı mülūk-āne kiydürüp buyurdı kim seyyāḥ ornıġa zer-gerni öltürün͡gler. Ve zer-ger (11) ṭamaʿ ḳılıp turup irdi kim seyyāḥnı öltürürler ol dīnārlar man͡ga ḳalur

[1623] T354a-11
[1624] T354b-5
[1625] T354b-5

ʿavānlar[1626] (12) kildiler ol ġaddār-ı bed-kirdārnı tutup dārġa astılar ve memleket yüzin ol nā-pāknıñg (13) vücūdıdın pāk eylediler Ve çūn şerīr fesād-engīz yaman ʿameller urugın (14) tartıp āḫır ḥuşūlın hem aldı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

İrür devr-i felek ṣāḥib-i mükāfāt

Sañga ḳılġanlarıñgnı (15) yandurur bat

Tapar-sin bolsañg āḫır sen nīkū-kār

Ḫaṭarge uçraġuñg bolsañg dil-āzār

Budur pādişāh- **[309a]** (1) nıñg mülāzimleri aḥvāllarıdın āgāh bolmaḳlıḳlarınıñg dāsitānı ve bed-aşllar ve bed-kirdār- (2) larnıñg ferhīz eylemekleri meşeli ol Ḥaleb pādişāhı ol bed-kirdār bī-edebġa terbiyet (3) ḳılmasa[1627] irdi ḳızı bī-günāhnıñg ölümige sebeb bolup anıñg cezāsı üçün bir şīr (4) pençesige uçramas irdi eger ol seyyāḥ sitem-dīdeniñg sözige inṣāf ḳulaġın açmasa (5) irdi ḥaḳnı bāṭıldın ayırıp {āḫiret}[1628] ṣevābıġa müstaḥaḳ bolmas irdi. Ve pādişāhlarġa kerek yaḫşı sınamaġunça (6) kişige terbiyet ḳılmaġay ve bārhā āzmūde ḳılmaġunça kişini uluġlamaġay ve yaḳīn bilgey kim yaḫşı ecri (7) hergiz żāyiʿ bolmas yamanlıḳ cezāsın hem tapmayın ḳalmas. Pes bu vaḳtda kim ḳażā ferrāşı olarnıñg devletleri (8) bārgāhın[1629] igiz köterip durur ve meded-kār fermānı kām-kārlıḳ nevbetin olarġa beripdür kūşiş (9) ḳılġaylar kim dünyāda yaḫşı atanmaḳġa ve āḫiretde necāt tapmaḳġa bāʿiṣ bolġuñg iş olardın (10) vücūdġa keldi.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

Her merdī birevge ḳıldı meded

Bu felek naẓar her nevbeti

Birige berür yüz min zamān

Pes neçe kün (11) uşbu devletiñg iş ḳıl

[1626] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T355a-1
[1627] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T355a-5
[1628] T355a-8
[1629] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T355a-11

Ki ḥāṣıl eylegey o nām cāvidān

{T350a (12) …On törtünçi bāb zamāne ḥavādiṩige iltifāt ḳılmas- (13) lıḳnıñg ve işler bināsın ḳażā vü ḳaderġa ḳoymaḳnıñg beyānı}

[309a-] (12) Çūn {Rāy}[1630] kişver-ārāy bu dāsitān- (13) nı kim ḥikmet cevāhiridin tolġan gencīne mevʿiẓet taḳvādın siper bolġan ḫazīnedür kim ḥakīm kāmildin (14) eşitti irse be-cān-dil minnet-dār bolup:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ey beyānıñg āb-ı zülālī baḥrınıñg ursa mevc

Ḳılġusı her ḳaṭresi (15) yüz teşne lebni kām-yāb

Vey zebānıñg {dın}[1631] ẓuhūr etken ʿibāretler ara

Alġusı her ḥarfniñg maʿnā cemālıdın niḳāb

Bu bende-i **[309b]** (1) kemīne kim cenāb-ı ḥikmet intisābıñg bisyār taṣdīʿ yetkürdi ve bī-şumār bī-edeblik körgüzdi iltifāt (2) ḳılıp on[1632] üçünçi vaṣiyyet mażmūnın beyān ḳıldıñg imdi kim uzalġan söz ḳısḳadur (3) vaḳtıġa yavuḳlaştı ʿināyet eylep tükençi vaṣiyyet mefhūmın hem tafṣīl eylesenğ kerem-i ʿamīmiñg- (4) din ʿaceb irmes ve beyān ḳılsañg anıñg vechin kim zamāne ara ʿāḳil ve kāmillerniñg destlik (5) ve miḥnetke girif-tār yörürler ve cāhil ve ġāfiller vüsʿat ve devletde ʿömr ötkerür. {Berehmen cevāb berdi ki ey melīk kişi devlet}[1633] ve saʿādet (6) esbābın ḳolıġa kiltürüp[1634] ʿizzet ve ḥürmetke sezā-vār bolurlar ammā taḳdīr-i ezelī (7) añga meded-kār bolmasa bu istiʿdāddın hīç netīce sūd bermes. Pes hemeniñg aṣl ḳażāsı ilāhī (8) ve irādet irdi, irür bendeniñg muvāfıḳları kūşişleri añga muvāfıḳ tüşmese (9) ve heme żāyiʿ durur çūnkim bisyār dānālar devlet lāyıḳları ḳorḳup bir künlük ṭuʿme tapmayın (10) maḥrūm ve ekṣer nādānlar ʿaẓametke münāsib irmeslikleri birle sürürluḳ serīride maḳām (11) aldılar:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Taptı nādān niʿmet-i dünyānı köp

[1630] T355a-13
[1631] T355b-1
[1632] on tekrar yazılmış.
[1633] T355b-10
[1634] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T355b-11

Līk yoḳ dānā ḳolıda pāre-i nān

Süfleler meclisde (12) tavrnı aldılar, boldı eşrefler maḳāmı āsitān ve herāyīne bu işler ve ḥaḳ taʿālā ḳażāsıġa baġlıḳ (13) durur ve kişiniñg her-çend ʿaḳlı kāmil bolsa kim anıñg birle maʿāş ṭarzın yaḫşı bilse veyā uluġ (14) hüneri bolsa kim anı işletip dünyālıḳ esbābın firāvān cemʿ ḳılalsa ve zībā (15) cemālı bolsa anıñg kemendi birle köñgüllerni ḳayd ḳılıp menfaʿatlarnı ṣayd iter bolsa ammā ḳażā-yı sübḥānī **[310a]** (1) olarġa yār bolmasa hīç nefʿ köreʾlmes ve bu mażmūn {Rūm}[1635] vilāyetiniñg şeh-zādesi [1636]"نطور" (2) şehriniñg dervāzesige raḳam ḳıldı ve ol ḫaṭ andın yād-gār ḳaldı ve munıñg (3) ḳıṣṣası şīrīn ve dil-pesend dururlar. Debşelim sordı kim neçük irken ol: **Ḥikāyet:** (4) Beydepāy aydı keltürüpdürler kim Rūm şehriniñg biride pādişāh-ı kām-kār ve şehr-yār-ı nām-dār (5) taḫt-nişīn irdi:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dānişi köp himmeti irdi bülend

Bāzusı pür-zūr köñgli derd-mend

(6) İki oġlı bar irdi kim andaġ edeb birle ārāste türlüg fażāyiller birle dil-ḫᵛāste.

Beyt

feʿilātün feʿilātün feʿilün

(7) Biri { luṭf }[1637] ile ḳılıp köñglini şād

Biri ʿadl ile cānların ābād

Ve çūn pādişāh teñgri yarlıġın bütkerdi uluġ (8) oġlı zūr bile atasın zerlerin ḳolġa keltürdi ve heme erkān-ı devletniñg köñglini taṣarrufġa (9) kiltürdi atasınıñg ornıġa olturdı.

Beyt

müfteʿilātün müfteʿilātün

Bolup yārı añga devlet baḫt

[1635] T355b-12
[1636] Yer adının neresi olduğu tam anlaşılmadığı için metin olduğu şekliyle Arap harfleriyle verildi. Diğer nüshadaki imla farklı. T355b-12
[1637] T356a-2

(10) Boldı muḳarrer tāc ile taḫt

Ve kiçik oġlı kördi kim salṭanat-ı humāy aġasınıñg başıġa sāye saldı (11) ḳorḳtı kim mañga ġāliblıḳ ḳılıp āfetī yetkürgey dip sefer yolın aldı ve köñgli ġamın azuḳ (12) ḳılıp ve köz yaşın su bilip ġurbetke yördi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Çünki boldum kūyıñgız içre raḳīblerdin melūl

Tūşe-i (13) ġamnı alıp ʿazm-ı sefer ḳıldım ḳabūl

Ve tenhā barur irdi keç boldı ve bir menzilde ḳondı ve tañg (14) atġunça yalġuzluḳ ve bī-keslikke yıġlap aytur irdi kim:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İki üç mañgmaḳ bile yıġlap (15) közümdin ḳan aḳar

Ol kiçeni yalġuz ötkerdi irtesi künniñg zībā-rūyı dil-ber-i tün- **[310b]** (1) niñg nīlūfer perdesidin yüz körsetti ve nigār ḫāveri {müşteri}[1638] maşrıḳ manẓarı üzre cilve itti.

(2) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Mihr eşikin açtı bu gerdūn-sipihr

Rūy-ı ʿālemge ser-ā-ser boldı mihr

{Yene}[1639] yörmekke[1640] müteveccih (3) bolup irdi bir zībā-rūy müselsel {mūy}[1641] yigit kelip añga hem-rāh boldı ve ikevlen yolġa kirdiler (4) şeh-zāde añga baḳıp maḥbūbī kördi kim beġāyet ṭarāvetlik ve bī-nihāyet leṭāfetlik ruḫsārı (5) eṭrāfıda ḫaṭları tāze benefşelerdür kim sīr-āb gül kenāreside öngen ʿanber-i terdin (6) dāyire irür kim lāle varaḳınıñg ṣafḥasige çekken.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1638] T356a-10
[1639] T356a-11
[1640] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T356a-11
[1641] T356a-12

Ruḫı tāze açılġandur aḥmer

(7) Ḫaṭı gülġa saçılġan ʿanber-i ter

İki gīsū irür kim leyletüʾl-ḳadr

Bu yaṅglıġ ikki laʿl içre yüzi bedr

İrür ḳaşları ḥüsn eyvānıda ṭāḳ

(8) Temāşāsıġa cānlar közi müştāḳ

Beli vü aġzını ayturġa til lāl

Diy'almaġay olardın ḳīl yā ḳāl

Çün ḫaṭṭı dil-keş ruḫsārı (9) āteş-veşī müşāhede ḳıldı irse özige aydı kim:

{Beyt}[1642]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün fāʿilün

Ḫaṭṭı peydā ḳıldı ruḫsārıda maḥbūb-ı cemīl

Sebzedür kim (10) anı köydürmedi nār-ı ḫalīl

Bu dil-dār-zibā ruḫsār hem-rāhlıġı birle sefer meşaḳḳatın köterse bolur ve uşbu (11) gül-zār sāyeside bādiye ḥarāretin ve cānġa rāḥat berse bolur.

{Ferd}[1643]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün fāʿilün

Mundaġ olsa hem-rāhım āvāre bolsam (12) yaraşur

Pes ol iki yāsemen bir birlerinińg ṣoḥbeti birle yaḫşı barur irdiler ve meşaḳḳat tiken- (13) likini cennet gül-şenliki ḫayāl berip irdiler.

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

Ger dūzaḫ içide zülfüge ursam ceng

Elbette (14) behişt ehlidin ḳılġum neng

Ger kenār-ı behişt içre sensiz kirsem

[1642] T356b-2
[1643] T356b-4

Ol vüsʿatı birle köŋglime kelgüsi teng

(15) Ve ikinçi menzilde bir sūdā-ger-beçe {olarge yoldāş boldı}[1644] ve {ol}[1645] andaġ ki hūş-yār dūr-endīş ve tedbir-dān irdi kim kifāyet **[311a]** (1) vaḳtide kāmil ʿaḳlı birle tün rişтesin kim kün boynıġa baġlayur irdi ve muʿāmele çaġıda cüst- (2) luḳ ve çālāklıḳ birle ḳuyaş ḫışt altun āsmān bāzārıda ḳolıġa keltürür irdi.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

(3) Ḥarīfi çābukī şīrīn zebānı

Laṭīf sāz-vārı kār-dānı

Üçünçi ḳonaḳda bir dihḳān-zāde olarġa ḳoşuldı (4) kim tuvānā zūr-mend zirāʿat bābıda beşāreti şāmil ve dihḳānçılıḳ eṣnāfıda mahāreti kāmil bāġ-bānlıḳda (5) selīḳası andaġ kim her köhne tofraġḳa dıraḫt tikse endek zamānda yaşarıp yeŋgi mīve berür, dihḳān- (6) çılıḳda ṣıfatı ol kim her puç[1646] dāneni şūre zemīnġa saçsa ṣāliḥdeki[1647] dik ḥuṣūl berür irdi.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(7) Bāġı ara sidre ü ṭūbā nihāl

Zerʿide ketmeni kün orġaḳ hilāl

Bu tört ḥalḳa birle hem-rāh- (8) lıḳ evlā tamām bütti ve sırr-ı [1648] [1649]"خَيْرُ الرُّفَقَاءِ أَرْبَعَةٌ" ẓuhūrıġa keldi yaʿnī "hem-rāhlarnıŋ yaḫşıraḳı tört- (9) dür" bu mihr-bān yārānlar bir birlerin ṣoḥbetleri şādlıġı öz (10) şehrlerinin muḥabbetin ve ḫīşāvend dostları yādın unutup menāzil ve merāḥil (11) ṭay ḳılur irdiler ve dīdeler körüşmek birle āsūde-ḥāl ve ārāmıda barur irdiler.

(12) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bolġan irseŋg hem-nişīn dostān

[1644] T356b-7
[1645] T356b-7
[1646] T356b-12 fuç
[1647] T356b-12 ṣaliḥ yerdeki
[1648] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T356b-13
[1649] Arkadaşların en hayırlısı dört kişilik olandır. Elbanî, **Sahihü'l-Cami**, 7850.

Gerçi külḫāndur bil būsitān

Her murādıṅg ṣoḥbet içre tafılur

(13) Kim anı til diyür ni ḳavl ḳılur

Her muṣāḥibdin köṅgül yiyür ġıḏā

Her birevdin cān alur ʿalem-i ṣafā

Kevkebī ger kevkebīġa yandaşur

(14) İkiniṅg nūrı bile ʿālem yarur

Neçend kün yörüp neṭūr[1650] vilāyetiġa yettiler ve anda āsāyiş üçün şehrge (15) yavuḳ pākīze menzilni vaṭan ettiler ammā azuḳları tükep irdi ammā birleri aydı **[311b]** (1) ṣevāb oldur kim her ḳaysı-miz öz hünerimizni işletkey-miz anıṅg veṣīlesi birle ġıḏāyī keltürüp (2) bu yerde ança zamān kün ötkergey-miz şeh-zāde aydı dünyā murdārdur anı ṭaleb ḳılġuçınıṅg düşmeni (3) bisyārdur ve hīç ʿāḳil bu ṣıfatlik nemerseni tilemes ve ʿazīz ʿömrdin munıṅg kūşişide (4) ḫ̆ār ḳılmas.

Beyt[1651]

Dünyā bir eski tārf yaṅglıġ kim

Gerdide hezār hezār ḳarġa tolaşıp

Bir birige pençe salur uruşup

(5) Bir birini çoḳur āḫiruʾl-emr

Uçup ketse hemesi ḳalur

Ornıda turup ol murdār

Rızḳī kim [1652]"مَعِيشَتَهُمْ (6) قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ نَحْنُ"[1653] kār-ḫāneside ḳısmet tapıpdur ḥırṣ ve surre mededi birle ziyāde bolmas yaʿnī "Mekke kāfir (7) aytıp irdiler kim ne üçün bu Ḳurʾān Mekke ve Ṭāyifde uluġ kişige kelmeyin Muḥammedge nāzil boldı *ṣallalāhū* (8) *ʿaleyhi ve sellem* Ḥaḳ taʿālā aydı kim "{ā}[1654]yā olar ḳısmet ḳılurlar mu imdi raḥmet perverdigārnı biz üleştürüp (9) irdük rūz-ı ezelde ḳısmet tapḳandur."

Beyt

[1650] Bu şehir ismi anlaşılmadı. "نطور"
[1651] Mısraların hece sayısı birbirinden farklı, vezin çıkmadı.
[1652] Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Kur'an, Zuhrūf 32.
[1653] بَيْنَهُمْ eksikti; ilave edildi.
[1654] T357a-12

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Gerçi tola yıġmaḳ irür nefs işi

Rūzıdın özgeni (10) bilmes kişi

Pes hemeni kim kişi yemes

Pūye urup isteme kim ḫūb imes

Ḥırṣı taşla berūmend bol

Teñgri buyurġanġa (11) ḫorsend bol

Zibā yüzlük yigit aydı niʿmet tapmaḳġa hīç sebeb ḥüsndin ötmes ve māl cemʿ eylemekde (12) hīç şarṭ cemālġa yetmes her kişide kim cemālı çemeni cilve ḳılur māl añga tābiʿ bolur ve her kemīnede kim ẓarīf (13) tābişi ẓuhūr eyler muḥabbet añga yaraşur.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her kişi kim ḥüsnge ṣāḥib durur

Barı köñgül<ler> ol sarı (14) rāġıb durur

Sūdā-ger-beçe aydı ḥüsn sermāyesi heme esbābnıñg nāfiʿraḳı kār-şināslıḳı ve muʿāmele-güẕārlıḳ (15) durur her kişiniñg maʿīşeti ayaġı faḳr başıġa mu durup añga dānişdin özge dest-gīrī bolmas **[312a]** (1) ve her kim ḳolıda maʿāş sermāyesi ḳalmas çāresin tedbīrdin bölek nemerse ḳılmas.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Dānişiñg (2) üstige ḳoyduñg bina-yı kārnı

Belki āsān ḳıldıñg özge heme dişvārını

Dihḳān-zāde aydı ʿaḳl tedbīr heme yerde kārġa (3) yaramas her vaḳt fāyide bermeydür ve kişi kim eger devlet ve niʿmetni dāniş bile yetkürür bolsa irdi bāyestī kim (4) her dānā her pādişāhlıḳ taḫtıda kām-rān bolup olturġan irdi ve ḥālān ki ekṣer dāniş-mendlerni (5) iḥtiyāc zindānıda maḥbūs kördük ve bisyār kişiler kim mühim ve idrāk gül-zārıdın bolġanları (6) yoḳ ve tenaʿum ve māl-dārlıḳ būstānıda neşv ü nemālıḳ taptuḳ ve bu cihetdin aytıpdurlar kim:

Mıṣrāʿ

mefāʿilün feʿīlātün mefāʿilün feʿilün

(7) Berür felek heme nādān kişige devlet-i baḫt

Sen ehl-i dāniş-sin nedür şubu günāhıṅg pes kūşiş yaḫşı (8) durur ādemī-zād kām-kārlıḳ ve üsʿatke anıṅg bereketi birle yeter.

Beyt

fāʿilātün mefāʿilün fāʿilün

(9) Bolma bī-kār kesb-i ehl-i hüner

Kesb ḳılsaṅg ḳoluṅgġa kelgey zer

Şāh taptı egerçi taḫt ile tāc

Līk kāsib-i zerġadur muḥtāc

(10) Şeh-zāde yene aydı kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Saḳlaġum faḳr u ḳanāʿat irdemin

Tā ebed pādişāhġa[1655] aytsaṅgız zer durur

(11) Taḳdīr ile men uşol tevekkül meẕhebi üzre turupdur-men kim taḳdīr ḳalemi bilmek kerek, eger ḳażā cemāl perdesi (12) arḳasıda cilve berse ḥüsn sitāresi saʿādet burcıdın ṭulūʿ eylese ve tā ḳadr tāciri meşiyyet dükkānı- (13) nıṅg eşikin açmasa dāniş metāʿı ḳabūl bāzārıda revāc tapaʾlmas ve kesb fāyidesi fāyideīdür kim kāsibler- (14) niṅg ḳolıġa taḳdīr-i ezelīniṅg ḥavālesin birle kilür, pes ḫ̆āhiş-i ḫudāvendī bermeyin her raḳamnı (15) kim reng-āmīz ḫayāl endīşe ḫayāl levḥiġa tartar ve āḫır bozulur ve arada ezelī meded körgüzmeyin her efsūn **[312b]** (1) kim tedbir üʿazāyim ḫ̆ānıʿāḳıbet beyhūde efsānege evrülür.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Taṣavvurlar ki ḳıldım bolmadı āḫır biri mevcūd

[1655] İmlası düzeltildi.

(2) Ki bar irken kön̄gül efsūnları efsāne bī-kār

Muḥaḳḳaḳ boldı kim eger ḥaḳ taʿālā ḫ̆āhiş ḳılsa her kişiniñ maḳṣūdı (3) renc ü meşaḳḳatsiz ḳolġa kelür eger ḫ̆āhiş-i īzidī anıñ ḥāṣıl boluşıġa temelluḳ tapmasa cidd ü cehd hīç fāyide (4) bermes ḳaṣd-ı ilāhīġa boyun sunmaḳ kerek ve taḳdīr-i sübḥānī ḫaṭṭıġa[1656] baş ḳoymaḳ lābüdī irür cihān ārāyīşi (5) çāresi ḳażāġa rıżā ol pīr dihḳān yañlıġ kim işini ʿināyet-i ilāhīġa sipārīş ḳıldı ve endek zamānda (6) maṭlūbın tapıp miḥnet bendidin āzād boldı. Yārānları sordı kim neçük irken ol. **Ḥikāyet:** Şeh-zāde (7) aydı kim Endülüs şehride dihḳānī bar irdi kim zirāʿatı esbābı kemālıġa yetken ve ḳavlı könglini küşāde (8) etken vaḳtā az evḳāt çarḫıdın daḫlī eşitti ve ḳolıġa üç yüz dīnār tüşdi ammā rūzgārıġa (9) hīç ṣarf ḳılmas irdi ve her bār hamyānıdın[1657] çıḳarıp sanar irdi ve şāʿirlıḳlar ḳılur irdi:

(10) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Sarıġ altun [a]nı eylep <anı> şād-mān

Ol ṣıfat kim şād ḳılġay zaʿferān

Bir küni hem sanadı hemyānġa (11) salıp aġzın boġdı ve mażbūṭ[1658] yerde ḳoymaḳnıñ fikrin ḳılur irdi bir ʿazīz dostı (12) eşikige keldi ve añga āvāz berdi kim dihḳān ıżṭırābġa ḳaldı ve eger ol öyge kirip bu altunlarnı (13) körer dip fiʾl-ḥāl ḳoptı ve ḥükmi[1659] "أَسْتُرْذَهَبَكَ وَذَهَابَكَ وَمَذْهَبَكَ" ġa ʿamel ḳılıp hemyān (14) birle derḥāl bir küzeġa aldı ve dostınıñ allıġa bardı yaʿnī "yaşurġıl altunuñgnı ve barıñgnı (15) ve meẕhebiñgni" ve anıñ ṣaḥrāda[1660] bir żarūr işleri bar irdi añga bardılar. Ve dihḳān-**[313a]** (1) nıñ ḫatunı anı ḫ̆āhiş ḳıldı kim iri kelgünçe iş ṭayyār ḳılıp turġay ve küzeni alıp suġa barur (2) boldı küçeġa çıḳıp irdi kim añga bir ḳaṣṣāb uçradı ol ḳaṣṣāb dihḳānġa mihr-bān āşinā irdi (3) olturuġı ṣaḥrāda irdi ve şehrge kelle satıp alġalı kelip irdi ḫatunı anı körüp endīşe (4) ḳıldı kim men żaʿīf kişidür-men ve küçede nā-maḥremler ara yörmekim yaḫşı irmes küzeni bu āşināġa (5) berey kim su keltürüp bersün. Pes küzeni añga berdi kim ḳaṣṣāb uçasıġa yörüp barur irdi kim ḥareketi (6) teʾsīri birle küze içidin bir nemerseniñ şurfesi ḳulaḳıġa keldi şol zamān küzeniñ aġzını tüben (7) ḳılıp irdi içidin bir hemyān şurfe [birle] yerge tüşti ḳaṣṣāb anı kördi tamām söyünç birle aldı (8) ve aydı:

Beyt

[1656] İmlası düzeltildi.
[1657] İmlası düzeltildi.
[1658] İmlası düzeltildi.
[1659] Şu üç şey hakkında dudağını kıpırdatma: Gittiğin yol, paran, bir de mezhebin.
[1660] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T357b-11

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḳolumġa ger müft kilür devlet

Uşoldur hīç saʿy-i ʿamel tapmasa

Ger cennet an͡ga ṣenā vü sipās (9) ol bārī taʿālāġa kim ol niʿmet kim renc ü meşaḳḳatsiz berdi ve ḥālā şükr-güẕārlıḳ közlemek kerek (10) man͡ga lāzımdur kim bu zerni körüp öz kesbimni unutmaġay-men ol şādlıḳ belki munı ẕaḫīre ḳılġay-men (11) burunḳı dānişimde bolġay-men. Pes ol şādlıḳ su keltürüş ferāmūş ḳıldı derḥāl bāzārġa (12) bardı ḳolıdaḳı mum pulġa bir kalā aldı öyige revān boldı şehrdin çıḳıp irdi endīşege (13) tüşti kim bu zerni öyge yetkürgünçe ḳaraḳçıġa aldurġumdur eger bir yerde {kömsem}[1661] dil-cemʿ bolaʾlmas- (14) men ve kimerse ḳaşıda emānet ḳoysam hīç kimersege iʿtimād[1662] yoḳdur.

Mıṣrāʿ

mefāʿilün feʿūlün mefāʿīlün feʿūlün

Zamāne dostlarıġa (15) işense bolmaġusı

Maṣlaḥat oldur kim bu zerni uşbu kalānın͡g gālıġa tıḳḳay-men tā kim öyge barġanda [313b] (1) öltürsem içidin tapıp alġumdur. Pes hemyānnı zer birle ol kalānın͡g gālıġa yutturdı barur (2) irdi kim yolda oġlı uçradı ḳaṣṣābnın͡g yene şehrde yene żarūr işi bar irdi kalānı oġlıġa (3) sipārīş ḳıldı ol mühimġa yandı oġlı kalānı haydap ṣaḥrāġa iltür irdi dihḳān işiġa (4) ser-encām berip yanıp kelüride an͡ga mülāḳāt boldı bir kalā ḳurbānlıḳ ḳılmaḳ niyeti bar irdi Çūn ol (5) semiz uynı kördi özige aydı kim bu kalā ḳurbānlıḳḳa yaḫşı iken ve hem māl {igesi}[1663] āşinādur evlā (6) ol kim munı alıp neẕr ʿuhdesin çıḳḳay-men. Pes ḳaṣṣābnın͡g oġlıdın bahā-yı tamām berip aldı öyge (7) keltürdi futı ḳolın boġup anı boġuzladı henūz teresin soymap irdi kim kūzeġa salġan (8) hemyān ḫāṭırıġa yetti derḥāl baḳıp irdi kim kūzeni ornıda körmedi ḫatunıdın sorap irdi kim (9) ṣūret-i ḥālnı beyān ḳıldı ve dihḳān bildi kim dīnārlarnı ḳaṣṣāb alıp ḳaçıpdur ḥasret ḳayġusı kön͡gli- (10) din örledi şūm ḥırṣı nedāmetdin yıġlar irdi ve ʿāḳıbet- āyīn ʿaḳlı anın͡g rüsvālıḳıġa ḫande (11) ḳılur irdi.

Mıṣrāʿ[1664]

Kişi ger yıġladı māl menāl ḥasretide yıġı dimen͡g anı

[1661] T358a-9
[1662] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T358a-9
[1663] T358b-2
[1664] Vezin çıkmadı.

Rüsvālıḳı köñglige nidür dihḳān (12) özini sāʿatī taḥayyür girdābıġa saldı ve zamānī teʾessüf ġarḳasıda dest [u] pā uruşḳa aldı (13) ve ʿāḳıbet ḳażāġa rıżā berdi.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

İşimni teñgrige taşlap añga her dem baḳıp turdum

Pes kalānıñg (14) teresin soydı ve ḳursaḳın yarıp uçup ḳarnın arıtur irdi kim yetken hemyān andın (15) çıḳtı ve anıñg şādlıḳıdın bī-hūş boldı yene hūşıġa keldi hemyānnı pāk eylep sanap aldı üç **[314a]** (1) yüz dīnār ilgerki ḥālı birle tamām çıḳtı ve sanaġunça her ḳaysı dīnārnı közlerige sürtüp (2) ve öfüp ḳoyar irdi ve aytur irdi kim:

Mıṣrāʿ[1665]

mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

Yā rāb meni ḳılma mundın maḥrūm

Pes ʿahd ḳıldı kim (3) mundın keyin bu zerlerni hemyān birle belimde saḳlamaġaymen ve özümdin hergiz cüdā ḳılmaġay-men.

(4) **Mıṣrāʿ**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Yıraḳlıḳ eylegüm dur[ur] ḳatıñgdın

<Ey dil-ber> cüdā bolur mu kişi cānānıdın

Öz iḫtiyārı birle (5) ol ḥāldın keyin ol hemyānnı özi birle tutar irdi ve ḫatunı anı melāmet ḳılur irdi kim (6) ey nādān bu ʿameliñg tevekkül ṭarīḳıdın yıraḳ durur çünkim ẕaḫīre yıġmaḳlıḳ ḫudānıñg rezzāḳlıḳıġa (7) iʿtimād ḳılmas durur kerek "فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ"[1666] ḥükmi birle rūzī sen anıñg kirāmı ḫazānesidin (8) istegey yaʿnī "istegey-sizler ḫudā ḳatıdaḳı rızḳnı" ʿāḳil ve kāmil oldur kim māl cemʿiġa (9) ḥarīṣ[1667] bolmaġay ve tevekkül közin bārī taʿālānıñg feyżige açġay ve yaḳīn bilgey kim ezelde muḳadder bolġan (10) naṣīb hīç vech birle artuḳ öksümes.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[1665] Mısranın son kelimesinde vezinde aksaklık var.
[1666] Öyle ise rızkı Allah'ın katında arayın. Kur'an, Ankebūt 17.
[1667] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T359a-3

Ḳażā peymānesiġa sıġmaġusı köplük ü azlıḳ

Dihḳān (11) aydı ey ḫatun esbāb ʿālemide mülāḥaẓa ḳılmaḳ kerek ẓāhirde çünānçi çāre-sāzlıḳ ḳılmaḳ kerek (12) ve bāṭında tevekkülġa ḳaramaḳ.

Beyt[1668]

Bolma ġāfil kim bu ʿālem esbābī durur

Sebeb ne özde ṣābit eylep (13) teng̃rige ḳaramaḳ

Ḫatun ḫāmūş boldı ve melāmet tilin yıġdı bir kün dihḳānġa ġusl lāzım boldı (14) ve bir çeşmelike barıp yalangaçlanıp ġusl ber-cā keltürdi ve cāmelerin keyip yolġa revān boldı (15) ve hemyān anda unutulup ḳaldı sāʿatī ötmey turup bir ḳoyçı ḳoylardın anda suġarġalı **[314b]** (1) keldi ve hemyān zerni tapıp alıp bī-ḥad şād-mān boldı fiʾl-ḥāl öz menzilige yandı ve sanap (2) irdi üç yüz dīnār çıḳtı özige aydı kim bu ḥisābda tamām naḳdīnedür eger mundın ḫarc ḳılsam (3) kemiġay ve men anı ol ʿadedge yetkürmekim bisyār {dişvār}[1669]dur evlā ol kim munı taḳṣīrsız ẓaḫīre ḳılġay- (4) men ve şiddetlik żarūret yetkende be-ḳadr-ı iḥtiyāc ṣarf etkey-men. Pes ol zerni muḥkem ḳoynıġa soḳtı (5) ḳoyçılıḳ pīşesiġa meşġūl boldı dihḳān pāreī mesāfet ḳaṭʿ ḳılıp irdi hemyān ḥāṭırıġa keldi (6) yanıp derḥāl çeşme başıġa yetti velī maṭlūbıdın eṣerī körmedi şol zamān közleri bulutı ḳarardı (7) ve ḥasret hevāsıdın yamġur yaġdura başladı raʿd-vār feryād çekti ve berḳ-veş otluġ (8) āh urdı.

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

İstedi tapmadı maḥrūmluḳdın özgeni

Āḫiruʾl-emr perīşān-aḥvāl (9) öyige keldi miñg̃ ġuṣṣa birle ḫatunıġa ṣūret-i ḥālnı ifṣā ḳıldı ḫatunı bu keyfiyetdin muṭṭaliʿ boldı (10) melāmet tilin açtı ve aydı kim ey bī-ʿaḳl ol zerni bu baḫīllıḳ birle saḳladıñg̃ ve bizge ṣarf ḳılmayın (11) maʿīşetimizni tenglikde tuttuñg̃ imdi sañg̃a sezā-vārdur kim anıñg̃ ḥasretide ölgünçe ġam-nāk ve giryān (12) yörgil. Dihḳān aydı rāst aytur-sin.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Hicr derdi birle ölmekke sezā-vār olmuşam

Çünki niʿmet ḳadrını (13) bilmep durur-men vaṣl ara

[1668] Mısraların hece sayıları farklı, vezin çıkmadı.
[1669] T359a-11

Ẕaḫīre yıġmaḳġa kūşiş eylep ḫaṭā-yı fāḥiş ḳılıpdur-men ve hīç ʿāḳil (14) men dik ḳılmas kim şeb u rūz altunnı ḥırş kemeride saḳlaġay ve andın ne özige ne ehl-i ʿiyālġa (15) nefˢ ḳılmaḳnı revā körmegey taḳdīr-i ilāhīdin āfet yetkey nā-būd bolġay ve saḳlaġuçı yene **[315a]** (1) āsāyişni közlep naḳd-ı rencke uçraġay.

Beyt[1670]

Her baḫīl kim ẕaḫīre ḳıldı zer ol zerini

ʿĀḳıbet bī-gāne (2) berbād turup sende şarāb lāle-gūn

Yutmaġıl imsāk cāmı birle ḫūn

Genc tapmaḳnıñ peyide çekme renc

Tut (3) ḳanāʿat-ı nīkū oldur yaḫşı genc

Pes dihḳān tevbe ve inābetke meşġūl boldı ve neẕr ḳıldı kim imdi māl yıġmaġay (4) ve her {ne}[1671] ḫazāne-i ilāhīdin ḳolunġa kilür ve bī-tevaḳḳuf ṣarf ḳılġay-sin bu nevbet üzre tevekkül eylep işni (5) ḥażret-i maʿbūdġa sipārīş ḳıldı ve ḳażāġa rıżā berip inḳıyād başın teslīm ḫaṭṭıġa ḳoydı. Ammā ḳoyçı (6) kim hemyānıdaḳı zerni kiçe {ve kündüz}[1672] ḳoynıdın almas irdi bir küni ḳoylar bir çāhnıñ eṭrāfıda otlap yörür (7) irdi kim yıraḳdın ne-çend aṭlıġlarnı kördi ḳorḳtı kim eger munda kilseler altunumnı alurlar (8) dip hemyānnı ḳoynıdın alıp çāhġa taşladı aṭlıġlarġa muntaẓır turdı kim narı ketse yene alġay velī (9) olar bat uzamadılar kün aḫşam boldı āḫır özige aydı kim ḥālā ḳoylarnı haydap öz (10) mekānımġa yanayın ve irte kelip alġum durur. Pes menziliġa yördi ve anıñ ḳarası yoḳ işi, ḳażārā (11) ol dihḳān bir sarı barur irdi kim ol çāh tegresiġa yetti ve ḳatıġ boran kelip destārın (12) uçurdı ve çāhġa taşladı dihḳān bir sarı barur irdi kim destārın yoḳlap (13) ol çāhġa tüşti ve ister irdi kim ḳolıġa hemyān zer birle urundı anı aldı ve hem destārın (14) taftı ve andın çıḳıp öyige keldi ammā ol zer özinin ikenin bilmedi munı tapḳan (15) ṣūretin ʿiyāllarıġa beyān ḳıldı heme şükr-i ilāhī ber-cā keltürdiler dihḳān anı sanap irdi **[315b]** (1) üç yüz dīnār çıḳtı ve aydı kim ḳolumdın ketken dīnār berāberide munı ḫudā taʿālā mañga kirāmī ḫazāne- (2) sidin yetkürdi ve imdi ol niyet ḳılġan neẕrim kim añga vefā ḳılmaḳım lāzım. Pes andın (3) baʿżını ʿiyāllarıġa ḫarc ḳıldı ve baʿżısın ḫudā yolıġa ṣarf ḳıldı iki yüz dīnār {ḳolıdın kitip yüz dīnār}[1673] ḳaldı. Ammā (4) ḳoyçı ḳoptı ḳoylarnı haydap çāh başıġa bardı velī rūşen-rūy Yūsufın çāhda tapmadı ve Yaʿḳūb-vār (5) feryād çekti ve aydı mañga bu ziyāndın keyin ʿömr sermāyesi birle ne sūd bolġay ve ol maḥbūb-ı cānī ḥasretide (6) ne leẕẕet yetkey bu közniñ nūrını

[1670] Mısraların hece sayısı farklı vezin bulunamadı.
[1671] T359b-4
[1672] T359b-6
[1673] T360a-3

ey dostlar imdi tilep neyley kim dil-berning uşol rūşen (7) nūrıdın ayrılıp ḳaldı. Müddetī mundaġ nālān u ḥayrān yörür irdi bir küni dihḳān- (8) nıng öyige keldi dihḳān anga resm ʿādeti birle żiyāfetī körgüzdi ve ṭaʿāmdın keyin (9) mihmān-nevāzlıḳ üçün sözleşür irdi mükāleme eṣnāsıda kördi kim ḳoyçınıng beşreside (10) melāllıḳ eṣeri körüp durur gāh ve söz gāh közige yaş keltürür andın köngli ġam-nāk ve közi (11) nem-nāklıġın sebebin sordı. Ḳoyçı aydı neçük şikeste-dil ve perīşān-ḫāṭır bolmayın kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(12) Ança mendin ketti ger ketse Süleymān ilgidin

Yıġlar irdi ḥālıġa hem ādemī vü hem perī

Üç yüz dīnārım (13) bar irdi kim köngülmning ḳuvveti ve cānımnıng rāḥatı ve közümning nūrı ve ḫāṭırımnıng sürūrı (14) anıng birle irdi bir küni men anı ne-çend ẓālimlerdin ḳorḳup hemyān birle çāhġa taşlap irdim (15) irtesi kelip baḳsam hīç eṣerī körmedim. Dihḳān bu sözni eşitip köngli bozuldı ḳopup ḫatunı [316a] (1) ḳatıġa bardı ve aydı ki ey yār-ı mihr-bān ol zer kim men çāhdın tapıp irdim şu mihmānnıng (2) irken ve biz anı māl-ı ḥalāl bilip ṣarf ḳılduḳ imdi kerek kim ḳalġanın ʿaṭā ṭarīḳı birle anga (3) bergey-miz ve ḫarc ḳılġannı ifşā ḳılġay-miz tā kim olarnı tölep bergin dise ʿāciz kelür- (4) miz. Ḫatunı bu işġa rāġıb boldı ve aydı ḳolıdaġı ḥāżırnı elbette bergey-miz tā ḳıyāmet (5) ḳarżınıng baʿżısıdın ḫalāṣ tapġay-miz şāyed kim ḫudā-yı taʿālā anıng ʿivażın bergey. Pes (6) dihḳān ol yüz dīnārnı ḳoyçınıng aldıda ḳoydı ve bārī taʿālānıng keremige baḳıp turdı.

[Beyt]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Merd kim (7) tuttı tevekkül riştesin

Kördi bat furṣat murādı çehresin.

Ey birāder bu sizge mening tuḥfem durur (8) alıp köngliңiz cerāḥatige merhem ḳılıng. Ḳoyçı memnūn bolup zerni aldı öyge bardı sanadı (9) yüz dīnār çıḳtı özige aydı kim bu anıng yekūnı durur kim ḥaḳ taʿālā ḳalġanning ʿivażın bergey (10) imdi lābüdī ol kim bu naḳdīneni yaḫşı saḳlaġay-men tā kim yoḳ etip munıng üçün ġuṣṣa

çekmegey-men (11) [1674]"لا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِن جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ"[1675] bu ḥadīṯġa sekizinçi bābda terceme ḳıldı. Pes ḳoyçınıñg (12) bir yoġan tayaḳı bar irdi kim anıñg birle ḳoy ürkütür irdi anıñg için kevāk eyledi (13) dīnārlarnı añga saldı ve şikāfın muḥkem ḳıldı bir küni ḳoyların ṣuġarur irdi (14) bir uluġ su aḳar irdi añga haydap keldi ve çehār-pālarnı suġa salıp özi sunıñg (15) evrülüşide olturup irdi kim tayaḳ ḳolıdın acrap suġa tüşti aḳıp revān **[316b]** (1) boldı ḳoyçı her-çend cidd [ü] cehd ḳıldı anı tutaʾlmadı közidin ġāyib boldı feryād ü efġān (2) çekip serāsīme ḥāl turup ḳaldı ol su şehr dervāzesiniñg aldı birle aḳar irdi (3) ḳażārā dihḳān şehrdin çıḳıp barur irdi uşol su yaḳasıda ġusl ḳılur irdi (4) kördi kim bir tayaḳ yuḳarıdın aḳıp kilür anı tutup aldı ġusldın keyin tayaḳ tayanıp (5) öyige bardı ḫatunı { aş pişirüp}[1676] irdi kim otun tükedi iriniñg ḳolıdın ʿaṣānı (6) alıp falto birle yardı tā kim oçaḳġa salġay dihḳānnıñg naẓarı ʿaṣāda irdi (7) nāgāh kördi içidin şuʿlelıġ çoġlar saçıldı derḥāl zerlerni yıġıp aldı sanap (8) irdi yüz dīnār çıḳtı şol zamān şükr ber-cā keltürdi anı hem ḫarc ḳılışḳa aldı iki (9) üç kün ötüp irdi ḳoyçı yene dihḳān ḳaşıġa ilgerki nevbetdin artuġraḳ perīşān (10) aḥvāl kördi ʿaṣānı suġa aḳıtġanını beyān ḳıldı dihḳān aydı rāst ayġıl uşol çāh- (11) dın yoḳalġan zerni ḳaydın tapıp irdiñg ve ne kesb birle cemʿ ḳılıp irdiñg ḳoyçı inṣāf (12) birle aydı kim anı fulān çeşme lebidin fulān vaḳtda tapıp alıp irdim didi dihḳān tebessüm (13) ḳıldı sipās ve sitāyīş ḫudāvendī kim öz merkezide toḫtattı bilgil ol çeşme ḳırıġıda (14) hemyān birle altunnı men ḳoyup unutup irdim su içide çāhdın meniñg ḳolımġa keldi iki yüzni ḫarc (15) ḳılıp yüzi ḳalġanda sen kelip ḥayrān u serger-dān nāle ḳıldıñg anı sañga niṣār ḳılduḳ **[317a]** (1) yene ol hem arıḳ içide ʿaṣā birle mañga keldi ḥālā şunı ḫarc ḳılıp turar-men. Ḳoyçı (2) ḥayrān u serger-dān ḳaldı ve aydı bunıñg buʾl-ʿaceblikdin maʿlūm boldı kim kişi rızḳın (3) kişi yemes. Bu meṯelni añga keltürmekde ġarażım tā sizler hem ḳanāʿat menzilide turġay-sizler (4) zamāneniñg ʿucūbeleridin ve tevekkül dāyiresidin taşḳarı ḳadem ḳoymaġay-sizler ḳażā vü ḳader (5) netīcesidürler ve ġāfil bolmaġay-sizler ve tiriklik içre ḫudā taʿālāġa işenip cemāl ve ʿaḳl (6) ve kesbġa iʿtimād ḳılmañglar tā kim her nimeniñg ḥaḳīḳatı ḳażā perdesi içre yaşurundurlar.

(7) **Beyt**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Hīç kişi vāḳıf imes iş encāmı nidür

[1674] Mümin bir delikten iki defa ısırılmaz. H. , Buharî, **Sahih**, Hadis No: 6133; Müslim, **Sahih**, H. no: 2998.
[1675] İmlası düzeltildi.
[1676] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T361a-1

El-ḳıṣṣa ol küni bu maḳālāt birle ötkerdiler ve kiçesi (8) ārām alıp irtesi kim ḳudret dihḳānı āf-tābnıng̃ gül bergin maşrıḳ çemenide buzap reng birle cilve (9) ḳıldurdı kiçening̃ sünbüli saman benefşe zāyid yüzin yaşurdı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kün lālesi açıldı (10) ve ruḫ körsetti yulduz

Seçek tozup yoḳalıp ketti

Dihḳān-beçe ḳoptı ve aydı sizler fāriġ olturung̃ızlar (11) tā men şehrge kirip kesb ḳılay ve anıng̃ birle naṣīb ḳolġa tüşürüp naẓarıng̃ızġa keltürey tang̃la (12) ögün hem nevbet ṭarīḳı ḳaysıng̃ızlarġa maʿāş üçün be-ḳadr-ı ḥāl kūşiş körgüng̃izler (13) ve {bu}[1677] dostlar maṣlaḥatġa hem-sitān boldılar. Dihḳān dervāzege barıp kişidin sordı kim (14) bu şehrde ḳaysı neme bahālıḳ durur aydılar kim ḥālā otun ʿizzetlik durur anı tamām (15) bahāġa alurlar dihḳān-zāde fiʾl-ḥāl çengālġa bardı ḳuvvetiġa tuşluḳ ḳuruġ otun köterdi **[317b]** (1) şehrge keltürüp anı on diremge sattı ve leẕīẕ ṭaʿāmlardın alıp yārānları sarı (2) revān boldı. Dervāzege kelip devāt u ḳalem çıḳarıp dervāzege bitidi kim bir künlük kesbning̃ netīce- (3) si on direm durur ve ṭaʿāmnı keltürüp refīḳlerining̃ aldıda ḳoydı ve yārānları (4) yep ol künni ötkerdiler. Ve irtesi kim ḳuyaşnıng̃ cihān-ārāy ḥüsni ḳarang̃ġu ʿālem cemālı (5) bā-kemāl lemʿası birle rūşen ḳıldı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Körklük yüz birle çıḳardı ḳuyaş

Āsmānnıng̃ derīçesidin [çıḳardı] baş

(6) Cevān-ı zībā-rūyġa aydılar kim bir künlük maʿīşetning̃ ʿuhdesin alġıl cemālıng̃ vāsıṭası birle bizge (7) nemerseī ḥāṣıl etkil cevān ḳopup {yolġa}[1678] revān boldı ve endīşege tüşti kim mendin hīç iş kelmes ve maḳṣūdnı (8) ḳolġa keltürmeyin yanıp bolmas ve ʿaceb iş başıġa tüşti kim ne anı āsān ḳılalur-men ve ne çāresin (9) kişidin sorayalur-men işiġa tüşdi girih zülfidin boldı mañg̃a uşbu müşkilni kişi aldıda açmaḳ (10) müşkil bu fikret birle şehrge kirdi ve endīşe-nāk kūşede olturdı bir pākize-rūy aşifte-ḫūy (11) ḫatun ötüp barur irdi nā-gehān ol yigitning̃ zībā yüzin ve dil-firīb ḫaṭṭın kördi (12) ve ṣabr ḫarmanın ʿışḳ boranıġa uçurdı.

[1677] T361b-3
[1678] T361b-12

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Tüşüp köñgli ara ol nevʿ cūşī

Ki her bir mūydın (13) çıḳtı ḫurūşī

Yüzidin taşladı ol dem niḳābı

Nihāyetdin aşurdı ıżṭırābı

Arḳasıdaḳı kenīzek ayttı (14) ḳaralaġıl kim bu ḫoş reng ruḫsārġa kim gül-i surḫ anıñg ṭarāveti ḫacāletdin sarıġ semen kibi munfaʿil (15) durur temāşā ḳılġıl bu raʿnā ḳaddını kim serv-i sehī anıñg iʿtidālın ayaġı ḥasret lāyıda irür **[318a]** (1) būstān-ı servi kim ve uşbu āb güldin bütti velī oḫşayalmas servime kim cān dildin bütti (2) baḳġıl kim laʿlī durur şeker-āmīz ḫaṭṭıġa naẓar ḳılġıl bela-yı fitne-engīz ḫudā üçün ḳaralañgız kim bu ne (3) yüz durur bu ne ḫaṭ güli sebze irür teñgri luṭfıdın bütken her taḳdīr[1679] اِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ (4) مَا هٰذَا بَشَرًا اِنْ هٰذَا" yaʿnī "Mıṣrī ḫatunları Yūsuf *ʿaleyhi ʾs-selām*nı körüp aydılar kim imes (5) uşbu yigit ādemī-zād bu belki ferişte durur ādemī ḥaddıġa sıġmas bu cemāl" aydı ey kenīzek tedbīr (6) ḳılġıl kim bu humāyūn ḳuş dāmıġa tüşkey ve ḥīle eylegil kim bu nigār-ı nāzenīn ḳolġa kelgey. (7) Kenīzek yigit ḳatıġa bardı ve aydı ey nūr-ı dīde-yi ārzū-yı cān, aġaçam yüz iştiyāḳ birle ārzū- (8) mendlik iperdi ve aydı kim ġarīb körenedür ġarībler köñgülleri sınuḳ bolurlar yaḫşı (9) menzilimiz ve pākīze meʿvāmız bardur eger munda ḳadem-i teşrīf keltürüp sāʿatī hem-demimiz bolsa (10) biz andın tükengüsüz ʿömr tapar-miz ve añga hem ziyān bolmas. Yigit ḳabūl ḳıldı ḫatunnıñg (11) öyige bardı namāz-ı digerġa tegrü anıñg birle hem-ṣoḥbet boldı.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Be-nāgeh kördi bir pākīze maḥbūb

(12) Munıñg hem köñglige ol tüşti merġūb

Ḳızıtḳurdı tennūrın nāgeh baḳdı

Añga bir neçe meyde-nān taḳdı

Yigit yārān- (13) ları ḳatıġa barmaḳnı ḫ̆āhiş ḳıldı irse ḫatun anıñg aldıda yüz direm ve ʿöẕrler iẓhār (14) ḳıldı yigit diremlerni köterdi ve baʿżısıġa bāzārdın ṭaʿāmlar aldı

[1679] "Hâşâ! Allah için, bu bir insan değil, ancak şerefli bir melektir" dediler. Kur'an, Yusuf 31.

dervāzeġa barıp (15) bitidi kim bir künlük cemālnıng bahāsı yüz diremdür barıp hem-rāhlarıġa pīş-keş ḳoydı. Ve tanglası [318b] (1) kim ḥikmet bāzer-gānı gerdūn-ı ufḳ dükkānı üzre ḳoydı āsmān aṭlası üzre āf-tāb zer-beft (2) açıp dünyā bāzer-gānı altun ṭabaḳ sūdā-ger-beçege aydılar kim bu kün sizning ʿaḳl dānişinggġa (3) mihmān bolur-miz. Aydı ḫoş bolġay, pes ḳoptı şehr aldıġa bardı ve ol cānibdin (4) deryā yolı birle sūdā-gerler nefīs metāʿlar ḫarīdārī ḳılur irdiler velī henūz (5) hīç beyʿ vāḳiʿ bolmap irdi sūdā-ger-beçe ol ḥālnı körüp könglige bahāların muḳarrer ḳıldı (6) ve kimedeki mālnı sīnesige aldı ve namāz-ı diger vaḳtıġa ḳoymayın sattı ve andın cemʿ ḳılġan (7) şemendin ḳarżın çıḳarıp ming direm sūd ḥāṣıl ḳıldı ol emvāldın pāreī ḫarc (8) ḳılıp yārānlarıġa kereklikni bāzārdın aldı dervāzeġa kelip bitidi kim bir künlük dāniş- (9) ning ḥuṣūlı ming diremdür tapġanın olarnıng ḫıẕmetlerige yetkürdi. Ve yene bir kün kim (10) törtünçi ḳalʿanı taḫt-gāh etken şāh-ı encüm-sipāh ḫūrşīd-i salṭanat ʿalemin maşrıḳ meydānıda (11) köterdi.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Şeh-i <rūz> nīk-baḫt tapıp andın revāc

Ba-hem ḳıldı tāc u zer ü taḫt-ı ʿāc

Pādişāh- (12) zādeġa aydılar kim sen hemīşe tevekkül lāfın urar-sin eger bu ṣıfatınġdın nemerseī tapsang anıng (13) birle bizni mihmān ḳılġıl. Şeh-zāde olarnıng sözlerin ṭavʿan ve raġben ḳabūl ḳıldı ve ʿālī (14) himmeti ve dost ʿaẓīmeti birle şehrge revān boldı ḳażārā ol küni şehrning pādişāhı ölüp (15) irdi heme ḫalḳ taʿziyetke meşġūl irdiler ordaġa barıp temāşā ḳılıp kūşede [319a] (1) olturdı bir der-bān kördi kim heme kişiler yıġı ve nāle ve zārīġa meşġūl durur velīkin kördi- (2) ler kim bir kişi ḫāmūşluḳ kūşesin tutupdur taʿziyet ehlige bu muvāfıḳ ḳılmas (3) gümān ḳıldı kim cāsūs bolġay bardı şeh-zādege köp cefā ve elemler yetkürdi bu bī-çāre (4) ṣabr ḳuvveti birle taḥammül etti.

Beyt

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Eger eblehī ḳılsa bī-şermlıḳ

Yaraşur sanga aldıda bezmlıḳ

(5) Ve ger çekse bed-ḫūyluḳ ḫurūş

Tut aġzınġnı ṣabr eyle ḫāmūş

Ve cenāzeni köterip kettiler orda ḫālī ḳaldı (6) şeh-zāde ornıdın ḳoptı ve ḳaşrın eṭrāfın temāşā ḳılur irdi kim der-bān (7) yene kördi barıp ilgerikidin köprek sitem ḳıldı baġladı zindānġa saldı. Çūn şeh-zāde (8) zindānġa tüşti kiçe boldı yārānları aydılar ol faḳīr kim tevekkül yolın tutup ketip irdi (9) ḳayan bardı meger kim ol ṣıfatıdın fāyide tapaʾlmayın belāġa uçradı bolġay kāşkī biz (10) anı ol işḳa teklīf ḳılıp köñglin āzürde ḳılmaġay irdük şeh-zāde zebān-ı ḥāl birle peykīdin (11) dostlarıġa bu peyāmnı iperür irdi kim:

Mıṣrāʿ[1680]

Aygıl barıp ey bād-ı ṣabā çemen ḳuşlarıġa iper

(12) Hem-demimiz ḳaldı belā içre girif-tār

İrtesi şehr uluġları bir yerge cemʿ boldılar tā kim kiñgeş tüzüp (13) bir kişini ol memleketke pādişāh ḳılġaylar ölgen melīkniñg vāriṣi yoḳ irdi Çūn bu bābdın (14) sözleşür irdiler der-bān aydı ey ḫalāyıḳ mundaġ sözni ḥālā ḳoyuñgızlar men bir (15) cāsūsnı tutup zindānġa salıp irdim iḫtimālı bar kim anıñg birle bu vilāyetġa düşmenī **[319b]** (1) keldi bolġay ol düşmen sizlerni bu mücādelede perākendelikidin ḫaber tapsa andın yurtġa (2) ḫalel peydā bolġusıdur. Eşrefler aydılar kim ol kişini munda ḥāżır ḳılmaḳ kerek tā andın söz (3) sorġay-miz. melīk-zādeni zindāndın keltürdiler Ve çūn olarnıñg naẓarları anıñg (4) memleket-ārāy cemālıġa tüşti bildiler kim cāsūs irmes ve aydılar kim mundaġ (5) mübārek yüzlük ve şīrīn sözlük kişidin andaġ iş ṣādır bolmas. Pes taʿẓīm yosunı (6) birle sordılar kim ḳaysı diyārdın turur-siz neme bolup bu şehrge keldiñgiz aydılar ḳandın (7) kelür-siz ḫırāmān aytıñgız bu ḫarāb olġan köñgüller şehrin ābād etiñggiz. Şeh-zāde olarġa (8) şehr diyārdın ve aṣl tebārdın beyān ḳıldı atası ölgenin aġası añga ġālib bolġanın (9) tafṣīl eyledi. İttifāḳan ol meclisdeki uluġların cemʿi anıñg atası ḫıẓmetide bolup (10) irdiler ve anı ol taḫt-gāhda atasınıñg yanıda ekṣer körüp irdiler Çūn andın ol (11) beyānnı işittiler irse fiʾl-ḥāl tanudılar ve memleket erkānınıñg özgelerige anıñg atası- (12) nıñg salṭanatınıñg uluġlugın ata babaları püşt-bā-püşt pādişāh ötkenlerin (13) rūşen eylediler ol vilāyetniñg ekābirleriġa anıñg humāyūn dīdārıġa ḫoş körünüp (14) ittifāḳ ḳıldılar bu kişverġa pādişāh bolmaḳġa ol lāyıḳdur çūnkim olar ʿadāletde ve raʿiyye- (15) perverlıḳda ābā ve ecdādı resmlerin tutḳusıdur memleket ehlini şefḳat ve himmeti[1681] **[320a]** (1) sāyesiġa alġusıdur ve cebīn-i mübeyyendin ẓāhir körüngen şāhlıḳ ʿalāmeti ve ʿālem- (2) penāhlıḳ emāretidin her kişi bilür kim cihānlıḳ ve kişver-sitānlıḳḳa sezā-vār oldur.

Beyt

[1680] Mısraların hece sayısı birbirine uymadığı için vezin bulunamadı.
[1681] İmlası düzeltildi.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(3) Ger süleymān ḥaşmetiġa her kişi şek keltürür

Külgüsi dur[ur] anıñg ʿaḳlıġa barça ins [ü] cān

Pes şol zamān (4) añga taʿbiyyet ḳıldılar tevekkül bereketidin pādişāhlıḳ anıñg ḳolıġa āsān tüşti. Ve herāyīne kişi kim (5) tevekkül maḳāmıda ṣābit-ḳadem bolsa ve niyeti ḳażā vü ḳader fermānıġa rāst bu işniñg netīcelerin (6) dünyāda ḥāṣıl ḳılıp her iki cihānda murādların tapar.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Kişi tutsa tevekkül açḳusını

(7) Saʿādetniñg eşiki [hem] açılur

Her kim rāstlıḳ çevgānı birle

Murādı gūyını meydāndın alur

Ol şehrde resm irdi kim (8) her pādişāhnı taḫtġa olturġuzġanda aḳ fīlġa mindürüp şehrni aylandurur irdi- (9) ler kim yārānları ḫaṭ bitigen dervāzeġa yetti Çūn anıñg naẓarı ol ḳapuġdaḳı raḳamlarġa (10) tüşti buyurdı kim tā ol kelimelerġa yandaş bitidiler kim kesb, cemāl ve ʿaḳl kemāl netīce berürler (11) be-şarṭī kim ḳażā-yı ilāhīġa olar muvāfıḳ tüşken bolsa bu sözge ol kişiniñg ḥālı (12) bu kim bir kün zindānda irdi aḫşam salṭanat taḫtıġa çıḳtı rūşen delīldür. Pes taḫtıġa (13) yanıp olturdı ve mülk heme esbābı birle añga ḳarār taptı:

Beyt[1682]

Anı taḫt üzre kördi didi

(14) Ey taḫt ki ey şehlıḳ sañga keldi sezā-vār

Beliñgni baġla vü ʿālemni alġıl

İşiñgde bolġıl olturma bī-kār

(15) Ve yārānlarıġa kişi iperip ḳatıġa keltürdi sūdā-ger-beçeni vezīr ḳıldı ve dihḳān-beçeni emvāl **[320b]** (1) ḫazīnesige mutaṣaddī ḳıldı ve ṣāḥib-cemālġa ser ü pāy ḫusrev-āne ve emval-ı bī-kerāne berip (2) {aydı}[1683] her-çend sen dik ʿazīz dostdın

[1682] Mısraların hece sayısı birbirine uymadığı için vezin çıkmadı.
[1683] T364a-3

ayrılmaḳ dişvārdur ammā saṅga bu diyārda bolmaḳ (3) ṣalāḥ irmes tā kim ḫatun cemāl-ı bā-kemāl ḳaddıġa girif-tār bolup andın fücūr fesād toġmaġay. (4) Pes anı öz şehrige yanmaḳnı buyurdı ve meclis uluġlarıġa baḳıp aydı kim sizler bisyār ʿaḳl (5) şecāʿat ve hüner ve kifāyetde mendin artuḳ durur ammā kişige pādişāhlıḳ ʿināyet-i ezelī ve irādet-i (6) lemyezelī andaġ tapılur andaġ kim [1684]"تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ" kelāmıdın (7) mefhūm bolur yaʿnī "Ey pādişāhlıḳnıṅg igesi berür-sin pādişāhlıḳnı kimge kim ḫ̆āhiş (8) ḳılur-sin ve alur-sin".

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Ḫudāvendā saṅga yoḳ hīç mānend

İrür-sin pādişāhlıḳḳa ḫudāvend

(9) Birevni şāh ḳılsaṅg yā gedāyī

Yetmes ḫüsnige çūn ü çirāyī

Kişige bolmayın sendin ʿināyet

Netīce bermegey ʿaḳl-ı kifāyet

(10) Ve hem-rāhlarıġa kūşiş ḳılur irdiler ve her ḳaysılarınıṅg bir veşīlesi bolsa aṅga işenür irdi- (11) ler ve men ne dānişim ve ne ḳuvvetim bar ve ne kişiniṅg mededige ḳudretim, belki işim bināsın tevekkülġa ḳoyup (12) irdim ḳażā-yı ilāhīḳa ve mıḳdār-ı pādişāhīġa rıżā berip irdi kim ve aytur irdi kim:

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(13) Ey köṅgül ḫoşnūdluḳ birle tevekkül eylegil

Çünki bizge her ne kim ḥaḳdın yeter olʿadldür

Ḥāżırlardın bir birev ḳopup (14) aydı kim ey melīk ança mübārek zebānınṅgġa cārī boldı gevherīdür kim ḫurd-ı ālmās birle yetişken (15) ve zerī irür ḥikmet muḥkemi birle āzürde ḳılġan ve cihān-dārlıḳḳa hīç ālet tevekküldin ḫūbraḳ irmes [321a] (1) ve bu sözleriṅg birle heme bendelerġa maʿlūm boldı kim pādişāhlıḳġa sendin münāsibraḳ kişi (2) yoḳ irken, biledür kim her kişiniṅg ne nevʿ terbiyetġa ḳābiliyyeti

[1684] Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Kur'an, Âli imrân 26

bardur [1685] "رِسَالَتَهُ (3) يَجْعَلُ حَيْثُ أَعْلَمُ اللَّهُ" yaʿnī "Allāhu taʿālā dānāraḳdur peyġamberlerdin ḳoyar ve peyġamberlikke sezā-vār (4) kişini ol bilür".

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün feʿūlün

Teñgri keremidin ki añga yoḳ ḥad [u] ġāyet

Her kimsege çaġıġa baḳıp kelgüsi niʿmet

(5) Bu diyārnıñg saʿādetidür kim sen dik pādişāh-ı mübārek ḳademniñg salṭanatını taṣarrufıġa aldı (6) ve bu kişverniñg ṭāliʿi kim sen kibi şerāfet evciniñg humāyı anıñg başıġa sāye saldı.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Her zemīndin (7) sen kibi raʿnā güli bolsa ba-hem

Bolġusıdur sebz ü ḫurremlıḳ tapıp bāġ-ı irem

Dağı ber-pāy turup tilni (8) ol pādişāh-ı cevān baḫt ṣenāsı birle ārāste ḳıldı kim:

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Āyā ḥamdıñg heme kişverni tuttı

Dağı gerdūnnı bağladı (9) kemendiñg

Ḫalāyıḳġa ḥavādiṯ āfetidin amān berdi seniñg çetr-i bülendiñg ve uluġlardın bir kimerseī (10) uşal sulṭān-ı āsmān-taḫt medḥide be-ḳadr-ı ḥāl sözler aytur irdiler ve āḫır bir pīr-i rūşen-żamīr-i nīkū- (11) taḳdīr melīkniñg aldıda ḳoptı ve duʿā ve ṣenā edāsıdın {soñg}[1686] aydı. Ey pādişāh-ı kām-kār söz kim ḳażā ve (12) ḳader bābıda gevher-efşān zebānıñgdın cārī boldı mende añga muvāfıḳ sergüzeşte bar durur eger fermān (13) ḳılsañg anı beyān ḳılayın. Melīk aydı neçük ol: **Ḥikāyet**: Pīr aydı men bir dünyā-dārnıñg ḫıẓmetide irdim (14) dünyānıñg bī-vefālıḳıġa baḳtım irse bildim kim bu ʿarūs-ı kişver-i keş bisyār kişige anıñg muḥabbetin (15) tuttılar ammā āḫır murādların bermeyin nā-ümīd ḳıldı ve bu maʿşūḳ-ı nā-sāz [u] ġaddār besī tīr-endāz **[321b]** (1) ʿāşıḳlardın, taḳı özümge aydım ey ebleh ol mekkārnıñg dostluḳıġa köñgül

[1685] Allah, elçilik görevini kime vereceğini çok iyi bilir. Kur'an, Enâm 124.
[1686] T364b-3

berdiñg yüz (2) miñg pādişāhnıñg sīnelerige ḳolın urdı ve köp şehen-şāhlarnıñg cemʿiyyetleri (3) ḥürmetin yoḳluḳ boranıġa uçurdı ve bu işiñg başıdın ötkil ve bu reh ü güzerde (4) öy salmaġıl:

Beyt

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün feʿūlün

Merdī ki cihān ġavrıġa yaḫşı yetti

Fiʾl-ḥāl añga muḥabbetin terk etti

Bu köhne ribāṭ içre vaṭan (5) ḳılmañg kim

Her kim ki vaṭan yasadı taşlap ketti

Ġaflet uyḳusıdın uyġan kim vaḳt tengdür ʿamel merkebi (6) leng ve ḳısḳa ʿömrüñgdin azuḳ alġıl kim yoluñg uzundur köz yaşıdın su kötergil kim bāde (7) ḥarāreti bī-ḥad efzūn.

Beyt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Anı misāfir nige dir-sin ġāfil

Turma esbāb sefer ḳıl ḥāṣıl

Kūşiş eylep ki (8) azuḳ fikride bol

Çünki bī-ḥad uzun irmiş bu yol

ʿāḳıbet bu fikrim birle nefsim yavaşıdı tamām neşāṭ (9) u raġbet āḫiret işiġa müteveccih boldum ve dünyā ḫıẕmetiġa ehl-i dünyā ṣoḥbetiġa püşt-i pā urdum bir küni (10) bāzārda kördüm ki bir ṣayyād ve iki hüdhüdni satmaḳġa tutup yörür olar zebān-ı ḥāl birlen (11) bir birlerige ġamların aytur irdiler ḫudā-yı taʿālāġa münācāt ḳılıp benddin azād ḳılışnı (12) tiler irdiler meniñg olarġa raḥmim keldi ḫ̆āhiş ḳıldım āḫiret necātı üçün olarnı (13) bī-ġam ḳılıp benddin ḫalāṣ ḳılġay-men ḫarīdārlıḳ eylep irdim ṣayyād olarġa iki direm bahā (14) ḳoydı ol mende bar irdi berdim ve hüdhüdlerni alıp şehriñg taşıġa çıḳtım ve ḳoya berdim (15) olar bir tamnıñg başıġa ḳondılar mañga aydılar kim bizge uluġ yaḫşılıḳlar ḳıldıñg **[322a]** (1) mükāfātı üçün sañga bir nefʿ yetkürgey-miz kelgil bu tamnıñg tübide bir ṣandūḳ bar cevāhir tolġazıp (2) ḳoyupdurlar açıp alġıl ve yoluñgnı tutġıl. Men olarnıñg sözlerige müteʿaccib boldum ve aydım kim (3) ṭurfe ḥālet turur yer astıdaḳı çuḳurġa kömgen ṣandūḳnı cevāhiri birle körer-sizler (4) velī ṣayyādnıñg tofraġḳa endekī pinhān

ḳılġan dāmıdın ġāfil ḳılıp an͡ga girif-tār bolur-sizler. (5) Cevāb berdi kim ḳażā-yı ilāhī yetse ʿaḳl közi ḫīre ve {rāy}[1687] āyīnesi tīre bolur ol maḥalda ne ʿāḳilnın͡g (6) baṣīreti ḳalur ve ne ʿārifnin͡g āgāhlıḳı ve ḳader oḳı hīç siper birle mend bolmas ve sergüzeşte- (7) ni an͡ga keltürdüm kim tā senin͡g ḳażā vü ḳader bābıda aytḳan sözün͡g rāstlıḳıġa güvāh-ı ʿādil (8) bolġay ve ḫalāyıḳ bilgeyler kim ʿālem işleri ser-ā-ser muḳadderāt-ı sübḥānīġa baġlıḳ irürler (9) ve ḥükemā aytıpdurlar kim:

Beyt

mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün feʿūl

Devlet san͡ga kelmegüsi tedbīrin͡g ile

Miḥnet dağı ketmegüsi taḳṣīrin͡g ile

(10) Her sūd ziyān ni ki cihānda körgün͡g

Ḥaḳ murādı birle bolur ne tezvīrin͡g ile

Pīr bu ḥikāyeni tamām ḳıldı ve aydı (11) {Ey pādişāh-ı}[1688] cihān-penāh ol cevāhirni açıp alıp irdim ve ḫālā anı tile keltüreyin tā buyurġıl kim anı (12) ḫazāneġa alġaylar. Şāh aydı kim sen anı öz saʿy destin͡g birle tapıp-sin an͡ga (13) hīç kişinin͡g şirketi bolmas ve bu ḥikmet cevāhiri kim uşbu meclisde taḳrīr riştesige tizdin͡g (14) bizge bes durur çūnkim hīç gevherī yaḫşı söz gencige yetmes ve ādemī-sin söz kīmyāsıdın (15) özge nemerse altun imes.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün fāʿilün

Yā söz gevherī durur mu-sin

Ve yāḫūd kīmiyāger durur mu-sin

[322b] (1) Kimerse kim san͡ga ḳıldı ciger-ḫūn

Eger çendī mis irdi boldı altun

Bileʾlmes-men kim eflāk mu irdin͡g

(2) Veyā ādem bile ḫākī mu irdin͡g

Behr-i taḳdīr barçası cān-fedāyī

[1687] T365a-3
[1688] T365a-9

Dil-firībī ḥayātım içre bolduñg ġam-güsārī

{Ḥayātım içre bolduñg yād-gārım}[1689]

(3) Ölüp ketsem dağı bol yād-gārım

Ḥāżırlar pādişāhnıñg zebānıġa āferīn eylediler ve anıñg birle (4) ḳılġan bīʿatke dağı ziyāde köñgül baġladılar ve ammā ölgünçe hīç birleri fermānıdın yüz (5) ḳaytarmadılar. Bu durur tevekkül menfaʿatları ḳażā vü ḳaderġa iʿtimād ḳılmaḳnıñg dāsitānı (6) ve eger kişiniñg endek ʿaḳlı bar irse bilgey kim cihān işleri heme ḳażā-yı ilāhīġa baġlıḳdurlar (7) ve eger ʿinān-ı iḫtiyār bendeniñg ḳolıda bolsa irdi ve hīç mühim bendeniñg iḫtiyārı (8) murādınıñg ḫilāfıda vāḳiʿ bolmas irdi belki heme kūşişin maḳṣūdıġa muvāfıḳ tüşürür (9) irdi ve ḥālen ki:

[Beyt]

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Zemāne {ḳılġusı miñg naḳş}[1690] peydā

Velī irmes biri köñgümdeki dik

Ve ne ḫūb aytıpdurlar kim:

{**Beyt**}[1691]

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

(10) Cihān işini ḳażā evürmes meh ü sāl[1692]

Köñgül murādıġa niçün muvāfıḳ olmadı ḥāl.

Çün Berehmen (11) bu bābnı āḫırıġa yetkürdi ve Hūşenglerinińg[1693] vaṣiyyetlerinińg mażmūnları uşbu (12) dāsitān birle tamām ḳıldı. Debşelim añga şarṭ-ı ḫıẕmet becā keltürüp aydı kim seniñg himmetiñg (13) ve yümni birle maḳṣūdum yüz kördi ve ṣoḥbetiñg bereketidin maṭlūbum ḥāṣıl boldı.

Mıṣrāʿ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[1689] T365a-15
[1690] T365b-6
[1691] T365b-7
[1692] Kelime sonunda vezinde aksama var.
[1693] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T365b-8

Şükr kim bolmadı (14) imgekim żāyiʿ

Ve imdi iltimās ol kim tuḥfeī dergāhıng̃a keltürüpdür-men anı alġıl (15) ve hediyye kim sang̃a manẓūr boluşın ārzū ḳılıpdur-men anı red ḳılmaġay-sin. Berehmen **[323a]** (1) aydı {Ey}[1694] melīk men dünyāda ve kūşeī tūşeī ki ḳanāʿat ḳılıpdur-men köng̃lüm itekin taʿalluḳāt (2) kūşesidin pāk eylepdür-men mümkin irmes, men kim anı çirkīnge ālūde ḳılġay-men.

Beyt

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

(3) Bi-ḥamdilʾl-lāh ki bardur-men bu kün dünyādın āsūde

Ḫudā körsetmesün imdi {ang̃a}[1695] bolmaḳnı ālūde

Eger mang̃a ḫıẓmet ḳılmaḳnı (4) ḫˇāhiş etseng̃ anı ḳılġıl kim ḥikmet-āmīz kelimelerni aydım anı kitābġa keltürgil ve hemīşe işlering̃ġa (5) pīşvā tutġıl ve ol vāsıṭa birle meni hem-vāre[1696] ḫāṭırıng̃ġa yetkürüp necātım üçün mang̃a duʿālar (6) ḳılġıl kim [1697] "دُعَاءُ الْإِمَامِ الْعَادِلِ لَايُرَدُّ" yaʿnī "ʿādil pādişāhnıng̃ duʿāsı yanmas" Rāy ḳabūl ḳıldı (7) ve Berehmenni vedāʿ eylep öz dāruʾl-mülkiġa yanıp kildi ve Berehmendin yād alġan sözlerni (8) ser-tā-pā bitidi ve kitāb ḳıldurdı tā kim ḥayāt taḫtıda bar irdi melīkning̃ işleriġa (9) hemening̃ rehnumūnlıġı birle encām berür irdi.

Beyt

mefāʿilün feʿūlün mefāʿīlün feʿūlün

Kişi kim eylep ʿāḳil sözini özge rehber

Yörgüsi (10) azmay ve menzil-i ḫaṭarsızge barġay

Rāst-rev arḳasıdın yanmay ger nādānī yol ġalaṭ ḳılġay (11) ve maḳṣadġa yetelmeġay harġay. Çūn Ḫuceste-rāy bu dil-pezīr ḥikāyetni evveldin tā āḫırıġa taḳrīr (12) ḳıldı irse humāyūn-fāl neşāṭ bisāṭıda sir-āb-ı gül yang̃lıġ açılışḳa aldı ve ḥālının̄g iḳbālı (13) çemenide ser-firāzlıḳ başladı vezīrni pādişāh-āne inʿāmġa ümīd-vār ḳılıp anın̄g közige maḳṣūdlarnı (14) ḥāṣıl boluın körgüzdi ve aydı:

Mıṣrāʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1694] T365b-13
[1695] T366a-1
[1696] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T366a-3
[1697] Adil imamın duası geri çevrilmez.

Ey beyānın͡g birle ḳuvvet taptı rūḥ

Kön͡glüme yetti ki çūn (15) feyz-i futūḥ

Ve {bu}[1698] şīrīn ḳıṣṣa edāsı birle cānım tamaġıġa ḥalāvetī berdin͡g bu ḥikmet-encām söz beyānı **[323b]** (1) birle saʿādet-i cāvidān uruġın kön͡glüm yerige tarıdın͡g ve mundın keyin ḥükm-rānlıḳım düstūrı (2) birle bu naṣīḥatlardın ve ʿamelim ḳāʿidesi[1699] uşbu mevʿiẓetlerdin ayrılmaġay ve bu söz kön͡glümge (3) ʿacib teʾsīr ḳıldı şubu ḥālet man͡ga ve san͡ga.[1700] İḫlāṣın͡g ümīd-vārlıḳ andaġdur kim (4) bu kemīne senin͡g nā-pesen-dīde kelimātları ve nā-pesen-dīde ʿibāretleriġa (5) ʿayb-pūşluḳ itekin yapġaylar ẕerre-perverlıḳ ve ḥaḳīr- (6) nevāzlıḳ yüzidin eger kim ser-ā-ser ʿayblıḳdur şefḳat naẓarın (7) salġaylar.

[Naẓm]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Neçe derd sīnemde irdi nihān

Men olarnı san͡ga eyle- (8) dim ʿayān

Kön͡glümde barını didim bīş [ü] kem

Anın͡g ʿaybnı (9) yapġıl eylep kerem

Ġaraż imdi fīʾl-cümle bolgaç tamām

Tükettim (10) sözüm bu dem veʾs-selām

Bu Türkī taṣnīf tamām bolġanıġa tārīḫ ü- (11) çün uşbu kelimāt-ı manẓūm boldı kim kördiler bu Türkī mecmūʿanı (12) ḫalḳ tuttılar maḥbūb anı bī-iḫtiyār yār-ı ḫoş körgeç ehl-i dil.

{Beyt}[1701]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

(13) Yār-ı ḫoş körgeç anı her ehl-i dil

(14) Lā-cerem tārīḫ boldı *yaḫşı yār*

(15) [1702] "وَاللهُ أَعلَمُ بِالصَّوَابِ"

[1698] T366a-11

[1699] İmlası yanlıştı; diğer nüshadan kontrol edilip düzeltildi. T366a-14

[1700] Buradan itibaren T nüshasında bir sayfalık fazlalık var; L nüshasında bu satırlar özetlenmiş. Bu satırlar konu akışını değiştirmediği için buraya ilave edilmedi. T366b

[1701] T367a-9

[1702] En doğrusunu Allah bilir.

IV. BÖLÜM DİZİN-SÖZLÜK

Dizin-Sözlük Hazırlanırken Takip Edilen Usul

1. Bu kısım hem sözlük hem de kelimelerin geçtiği yeri gösteren bir dizin görevi görmektedir.
2. Burada yer alan kelimeler T ve L metinlerinden oluşturulan tamamlanmış metinde geçen bütün kelimeler ile kelimelerin bütün anlamlarını kapsamaktadır.
3. Oluşturulan nüshada 10294 madde başı vardır.[1] Bu maddelerden 10217 tanesi L nüshasından, 77 tanesi de T'den eklenen 50 varaklık bölümde yer alan kelimelerdir.
4. 10294 madde başı eser şahıs ve yer adları çok fazla olmadığı için tek dizinde toplanmıştır.
5. Kişi adları "k. ad." kaydıyla; yer adları "y. ad." kaydıyla verilmiştir.
6. Oluşturulan metinde yer alan kelimeler Türk alfabesine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.
7. Madde başları koyu olarak gösterilmiştir. Örneğin **bī-edeb** vb.
8. Maddeden sonra ( ) içinde belirtilen sayı söz konusu maddenin sıklık sayısıdır. Örneğin **ḫiṭāb** (7) vb.
9. Birinci parantez işaretinden sonra gelen ikinci () işareti içinde eserin hangi dile ait olduğu gösterilmiştir. Örneğin **istiḳāmet** (2); (Ar.) vb.
10. Türkçe kelimeler için dil kaydı gösterilmemiştir.
11. Kelimelerin birden fazla anlamı varsa bu anlamlar koyu rakamla gösterilmiştir. Örneğin **köz aç-** (11) **1.** Başkasından bir şey beklemek. 47b-6; 86a-8. **2.** Gözünü kapatıp açıncaya kadar geçen süre. 44a-14; 96a-14; 257b-7; 133b-10. **3.** Yolunu gözlemek. 264b-12. **4.** Doğmak, dünyaya gelmek. 221b-5. **5.** Bir işe girişmek, teşebbüs etmek. 235a-14. **6.** Göz dikmek. 259b-4. **7.** Uyanmak. 275b-3.

[1] Divanu Lütati't-Türk'te 7000-8000; Kutadgu Bilig'de 2861 kelime olduğunu düşünürsek bu sayı muazzam bir rakamdır.

12. Eğer kelimenin bir anlamı varsa rakamsız direkt manası verilmiştir. Örneğin **çāre közle-** (1) Çare düşünmek. 276b-10.
13. Bir kelimenin geçtiği bütün yerler yerine, ilk geçtiği on yerin varak ve satır numaraları verilmiştir. **çerāġ** (26); (Far.) **1.** Mum. 33b-3; 132-9; 134a-12; 145b-6; 145b-6; 149a-11; 161b-14; 175b-7; 196a-12; 197a-2… **2.** Nur. 2a-2; 3a-15. **3.** Işık. 15a-13; 83b-8; 147a-11; 147a-14; 154b-15; 178b-11; 183a-13; 196a-11; 229a-10; 298b-10…
14. Aynı kelimenin farklı anlamları için varsa on yer, yoksa geçtiği bütün yerler gösterilmiştir. Bir kelimenin 2. veya 3. anlamı için gösterilen üç ayrı varak ve satır numarası kelimenin söz konusu anlamıyla üç yerde geçtiği anlamına gelmektedir.
15. Varak ve sayfa numaraları karışmasın diye, her varak ve satır numarasından sonra ";" işareti kullanılmıştır.
16. Sıklığı 10'dan fazla olan kelimelerin ilk geçtiği on yerin varak satır numaraları verildikten sonra "…" işaretiyle devam ettiği belirtilmiştir.
17. Kelimelere anlam verilirken metin içindeki durumları göz önünde bulundurulmuştur.
18. Bir kelime bir varakta tekerrür ediyorsa bu durum ";" yerine "," ile gösterilmiştir. Örneğin **ḫorṭūm** (3); (Ar.) Bâzı hayvanlarda boru gibi uzanmış olan ağız ve burun kısmı. 273b-7, 8, 11. gibi
19. Bir kelime aynı satırda geçiyorsa sıklık belirtilmiş; fakat bir satır iki kere gösterilmemiştir. Örneğin **avdet** (2) 5b-4. gibi.
20. Kelimelerin kuruluşları dikkate alınarak ait olduğu dil belirtilmiştir. Mesela iki Arapça kelime Farsça bir tamlama oluşturmuşsa, yapı dikkate alındığı için ait olduğu dili gösteren parantez içine Farsça yazılmış; aynı şekilde Arapça veya Farsça bir isim Türkçe bir yardımcı fiil ile birleşik fiil oluşturduysa yapıdan dolayı kelime Türkçe olarak gösterilmiştir.
21. Kapalı "é" sesinin kullanılmamasına bağlı olarak ortaya çıkan bir kelimenin birden fazla okunuşu ya ayrı madde başlarında gösterilip (bzk.) yönlendirmesiyle birbirine gönderilmiş veya ~ simgesiyle aynı maddenin ilişiğine verilmiştir.

22. Kullanıldığı yere bağlı olarak kelimenin anlamı muğlak ise anlam birden fazla kelimeyle verilmiştir.
23. Deyimlerin anlamı deyim olarak verilmiştir.
24. Kök fiiller anlamlandırılırken fiil olduğu durum ile yardımcı fiil olduğu durumlar ayrı madde başlarında gösterilmiştir.
25. Fiil fonksiyonu kaybetmiş ve yardımcı fiil olmuş yapılar yardımcı fiil olarak birden fazla maddede gösterilmiştir.
26. Bazı durumlarda anlam muğlaklığını gidermek için fiillerin mercileri () içinde bildirilmiştir.
27. Manasından veya hangi dile ait olduğundan şüphe edilen kelimeler (?) işareti ile gösterilmiştir.
28. T nüshasından ilave edilen kelimeler rahat fark edilebilmesi için italik olarak verilmiştir.
29. Arapça ve Farsça tamlamalara tamlama şeklinde anlam verilmiştir.
30. +lIK +rAK gibi ekleri alan yapılar birer bağımsız birim oldukları için madde başı olarak gösterilmiştir.
31. Son kısmı fonetik değişikliğe uğrayan kelimeleri ya k/g şeklinde veya aynı maddenin ilişiğinde ~ işaretiyle gösterilmiştir.
32. Bir kelimenin çekimli şekilleri söz konusu maddenin hemen altında gösterilmemiş; alfabetik olarak ait olduğu yerde gösterilmiştir.
33. Arapça kelimelerin çekimli ve çoğul şekilleri (çkl.) işaretiyle belirtilmiştir.
34. Arapça fi'l, fu'l, fa'l veznindeki kelimeler madde başında asli şekilleriyle verilmiştir.
35. Arapça ve Farsça kelimelerin çoğul şekilleri madde başı olarak verilmiş ve bkz. göndermesiyle ilgili maddeye gönderilmiştir.
36. bî, bâ, nâ gibi ön ekli kelimeler ayrı birer madde başı olarak verilmiştir.

DİZİN-SÖZLÜK

āb (33); (Far.) Su. 4a-8; 5b-11; 11b-11; 12a-1, 4; 31a-4; 38b-9; 65a-11; 83b-8, 15…

āb bol- (3) Parlamak. 221b-1.

āb u hevā (1); (Far.) Su ve hava. 11b-11. 12a-1;

abā (1); (Ar.) Yünden yapılmış kaba kumaş. 105b-13.

ābā ve ecdād (4); (Ar.) Atalar, cetler, eskiler. 171b-12; 266a-8; 269a-9; 319b-15.

ābād (20); (Far.) Mamur, şen, bayındır. 9b-8; 18b-3; 146a-8; 179a-15; 181b-4; 186a-11; 193a-2; 209a-6; 227a-14; 279b-9…

ābād bol- (2) Abat olmak. 181b-4; 295a-9.

ābād et- (1) Abat etmek. 319b-7.

ābād ḳıl- (1) Abat etmek. 9b-8.

ābādān (4); (Far.) Mamur, şen, bayındır. 19b-10; 95a-10; 186b-14; 270a-15.

ābādlıġ (4) Mamurluk, şenlik. 186a-11; 209a-6; 279b-9; 283a-5.

ʿabbās (1); (Ar.) Arslan. 156b-2.

ʿAbbāsī (1); (Ar.) Abbasi. 5a-11.

āb-ı dīde (1); (Far.) Gözyaşı. 215b-8.

āb-ı ḥayāt (8); (Far.) Hayat suyu, cana can katan, ferahlık veren. 12a-4; 83b-8; 116b-13; 143b-5; 208b-12; 240a-8; 261b-11; 278b-11.

āb-ı ḥayvān (5); (Far.) Nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsânevî suyu. 4a-8; 65a-11; 83b-15; 121b-4; 191b-3.

āb-ı revān (1); (Far.) Akar su. 178b-12.

āb-ı rūşen (1); (Far.) Parlak, berrak su. 38b-9.

āb-ı rūy (5); (Far.) Yüzsuyu, namus, şeref, haysiyet, izzetinefis. 58a-6; 141a-8; 164a-7; 181a-1; 280a-11.

ʿābid (8); (Ar.) İbâdet eden, kulluk eden kimse. 31a-10; 46b-14; 151a-9; 151b-6; 180b-15; 253a-1; 264b-8; 265b-10.

ʿabīr-āmīz (1); (Far.) Misli, güzül kokulu. 80a-13.

ablaḳ (1); (Ar.) Gösterişli alaca ata binen; kahraman, yiğit (kimse). 121a-5.

āb-tābe (2); (Far.) Su kabı, ibrik. 201b-9, 15.

abuşḳa (3) Yaşlı, ihtiyar erkek. 80b-13; 81a-11; 209a-11.

ʿacabā (1); (Ar.) Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı. 214b-7.

ācār (1); (Ar. çkl. ecr) Ödüller, mükâfatlar. 306b-10.

ʿacāyib (9); (Ar.) Bilinmeyen görülmemiş, benzersiz, tuhaf. 6a-1; 12a-13; 20a-4; 27a-7; 31a-9; 32b-9; 38b-9; 273b-8; 296b-9.

ʿaceb (46); (Ar.) Acayip, tuhaf, şaşılacak şey. 7a-11; 14b-8, 12; 34a-8; 40b-

14; 57b-5; 63a-2; 66a-13; 85a-8; 86a-1...

ʿaceb ḳıl- (1) Şaşırmak, hayrete düşmek. 86a-2.

ʿaceb tut- (2) Şaşırmak, hayret etmek. 104b-1; 263a-15.

ʿacebḳa ḳal- (2) Şaşırmak. 173b-12; 181b-15.~ **ʿacebke ḳal-** (2) Şaşırmak. 239b-12; 292b-14.

ʿacem (2) (Far.) İranlı. 2a-1; 5a-11.

ʿacīb (4); (Ar.) Aceyip, tuhaf, duyulmamış. 9a-5; 22a-3; 135b-11; 138a-15.

ʿāciz (42); (Ar.) Aciz, güçsüz, zayıf. 9b-4; 12b-12; 30b-3; 55b-1; 56a-13; 57b-3; 58b-3; 74b-9; 75b-14; 81b-11...

ʿāciz bol- (2) Aciz olmak. 247b-1; 288a-14.

ʿācīz eyle-(1) Aciz etmek. 59a-6.

ʿāciz ḳal- (3) Aciz kalmak. 57b-3; 115a-9; 173a-13.

ʿāciz kel- (6) Aciz olmak, aciz kalmak. 189a-8; 227a-10; 235a-3; 264a-6; 268b-5; 316a-3. ~ **āciz kil-** (1) Aciz olmak, aciz kalmak. 140a-1.

ʿāciz ḳıl- (1) Aciz duruma düşürmek. 164a-1.

ʿācizlıḳ (9) Acizlik, güçsüzlük, zayıflık. 30b-3; 56a-13; 75b-14; 142a-10; 176b-3; 177b-8; 178b-9; 192b-14; 226a-2.

ʿācizraġ (1) Daha aciz. 58b-3.

acra- (17) **1**. Ayrılmak. 26a-7; 72b-13; 131b-15; 133a-2; 169b-5; 179b-15; 196b-4; 202b-6; 208a-5; 214b-15. **2**. Kurtulmak. 10a-13; 28a-1; 206a-14. **3**. Kaymak. 316a-15.

acrat- (1) Kurtarmak. 206a-14.

ʿacūbe-i zamān (1); (Far.) Devrin eşi benzeri olmayanı, tuhafı. 106b-11.

ʿacūze (1); (Ar.) Çirkin, suratsız. 221b-11.

aç- (131) **1**. Kapalı olan bir şeyi açmak. 4b-5; 19a-12; 20b-2; 21a-2; 22a-6; 22a-12; 216a-14; 283a-12; 286b-1; 301a-6… **2**. Kilitli olan bir şeyi açmak. 9b-10; 22a-6; 22a-7; 22a-10; 60a-1; 293a-9. **3**. Görünür kılmak, dışarı çıkarmak. 10b-1; 259b-2. **4**. Yönelmek. 26a-1; 30b-8; 305b-1;314a-9. **5**. Yaymak. 29a-15; 128b-3. **6.** Başlamak. 48b-11. 7. Sarılı, kapalı, katlı şeyleri açmak. 305b-11; 306a-11; 322a-2. **8**. Yol vermek, meydan vermek. 75b-5. **9**. Açıklamak, söylemek. 79a-10; 95b-6; 317b-9; 119a-15; 245b-2. **10**. Bir kuruluşu işletmek. 111b-2.

aç (9) Aç, yemesi gereken. 52b-3; 62a-15, 68a-2; 88b-10, 13; 122a-9; 126a-14; 130b-6; 254b-15.

aç ḳal- (1) Aç kalmak. 122a-9.

açıġ it- (1) Acılaştırmak. 153b-14.

açıġ1. (1) Açık, belirli. 2a-13.

açıġ2. (67) **1.** Acı. 43a-11; 58a-10; 58b-2; 149a-2, 14; 153b-14; 171a-1; 207a-1; 224a-4; 248b-6…**2.** Sinir, gazap, öfke. 75a-3; 106b-7; 147a-8; 231a-3; 231b-1; 231b-3; 288a-3; 288a-4; 288a-14; 288b-3…

açıġı art- (1) Öfkesi, siniri artmak. 290b-14.

açığı basıl- (1) Siniri yatışmak. 288a-8.

açığı kel- (11) Sinirlenmek, öfkelenmek. 57b-12; 62b-10; 69b-5; 99a-13; 153a-13; 157a-15; 160b-4; 166b-13; 201b-6; 248a-6...

açığı yan- (1) Siniri geçmek. 86a-11.

açığla- (2) Kızmak, sinirlenmek, öfkelenmek. 176a-10; 306a-2.

açığlan- (12) Sinirlenmek, öfkelenmek. 76a-4; 128b-10; 130b-7; 156a-1; 157b-10; 176a-10; 231b-1; 243b-6; 260b-2; 272a-12...

açığlaş- (1) Karşılıklı sinirlenmek. 76a-4.

açığnı yut- (3) Öfkesini yutmak, sinirine hakim olmak. 231b-3; 288a-3; 292a-3.

açıḳ- (1) Acıkmak. 209b-12.

açıl- (44) 1. Açılmak, büyümek, olgunlaşmak. 15b-15; 18b-12; 28a-5, 6; 32b-7; 38a-4; 59b-14; 65a-14; 86b-4; 91b-11… 2. Açılmak, çözülmek, hallolmak. 19a-11; 23b-13; 29a-3; 45b-7; 48a-14; 51b-15; 96a-9; 117a-7; 127b-5; 174b-9…

açḳu (11) Anahtar. (bkz. açkuç) 6a-12; 19a-11; 22a-5; 22a-6; 151b-8; 165b-1; 165b-2; 165b-2; 198a-5; 254b-10…~ **açġu** (1) Anahtar. 4b-5.

açḳuç (3) Anahtar. (bkz. açku) 6a-12; 165b-2.

açuḳ (3) Açık, açılı, açılmış hâlde bulunan. 134a-7; 228a-6; 293a-14.

açuḳ bol- (1) Açık olmak. 293a-14.

ādāb (12); (Ar. çkl. edeb) 1. Edepler, terbiyler. 5a-5; 88b-1; 213b-9; 215b-5; 234b-6. 2. Usuller, kaideler. 94b-11; 148b-13; 168b-12; 177a-1; 183b-15; 198a-8.

ʿadād (1); (Ar. çkl. adet) Sayılar, adetler. 208a-15.

adal- (1) Ad almak, isim almak. 185b-2.

ʿadālet (15); (Ar.) Adalet, doğruluk. 5a-3; 17a-7, 8; 17b-12; 64b-4; 96b-10; 100a-5; 103b-14; 144a-10; 150b-7…

ʿadāvet (29); (Ar.) Düşmanlık, hasımlık, husûmet. 46a-8; 56b-4; 63a-3; 93a-2; 102b-14; 120b-15; 122b-12, 13; 146b-2; 149a-3...

ʿadāvet-āmīz (1); (Ar.) Düşmanlık taşıyan, düşmanca. 237b-9.

ʿadāvet-engīz (1); (Far.) İçinde düşmanlık olan, düşmanlık çıkaran. 22b-13.

ʿaded (2); (Ar.) Adet, sayı. 217a-12; 314b-3.

ʿadem (16); (Ar.) Yokluk. 5a-3; 72b-7; 74a-14; 81b-7; 92b-6; 94a-2; 114a-5; 123b-5; 139a-7; 144a-9.

ādem (66); (Ar.) 1. Hazreti Âdem. 301b-9; 24a-4; 24b-13. 2a-14 2. İnsan. 14a-2; 15a-2, 15; 16a-9; 16b-5; 24b-7; 32b-13; 68a-9; 76b-6; 81b-6…

ādem evlādı (2) Âdemoğlu, insanlar. 2a-14; 15a-6.

ʿadem eyle- (1) Yok etmek. 81b-7.

ādem ferzendi (4) Âdemoğlu, insanlar. 16a-8; 14b-10; 85a-8; 233b-9.

ʿadem yeli (1) Yokluk rüzgârı. 72b-7.

ādem-ḫˇār (1); (Far.) İnsan yiyici. 32b-13.

ādem-i keş (1); (Far.) Sersem, ahmak kişi. 112b-3.

ādemī-zād (9); (Far.) Âdemoğlu, insanoğlu. 63b-7; 118b-1; 169b-1; 304a-8; 306a-1; 306b-11; 307b-15; 312a-8; 318a-5.

ʿādet (28); (Ar.) Huy, tabiat, alışkanlık. 5a-11; 21a-14; 26b-1; 35a-8; 46b-9; 62b-7; 65b-2; 76b-6; 84b-10; 111b-5...

ʿādet ḳıl- (3) Adet edinmek. 5a-11; 26b-1; 286a-5.

ʿādil (18); (Ar.) Haktan, adâletten ayrılmayan, adâletli. 21a-6; 42a-4; 77a-7; 97a-13; 100b-5, 9; 104a-4; 109b-15; 110a-14; 116b-2...

ʿadl (46); (Ar.) Adalet, doğruluk. 4b-2; 5a-1, 9; 5b-1; 6a-12; 9a-11; 9b-2, 3, 4, 8...

ʿadl ḳıl- (1) Adalet etmek, adaletli davranmak. 232b-4.

ʿadüv (3); (Ar.) Düşman. 86b-9; 140a-12; 280a-2.

āfāt (1); (Ar. çkl. afet) Âfetler, musîbetler, belâlar. 180b-6.

āferīde (9); (Far.) Yaratılmış, halkedilmiş. 14b-14; 73a-14; 99a-3; 114a-1; 154a-5; 169b-11; 226a-1, 2; 284b-10

āferīde bol- (3) Var olmak, yaratılmak, mahluk olmak. 14b-14; 99a-3, 169b-11.

āferīde ḳıl- (1) Yaratmak. 154a-5.

āferīde-kār (1); (Far.) Yaratıcı, Allah. 226a-1.

āferīn (8); (Far.) Beğenme, takdir, teşvik duygularını anlatmak için kullanılır; yaşa, var ol, bravo. 42a-12; 137a-5; 171b-7; 189a-9; 255a-6; 273a-3; 299b-6; 322b-3.

āferīn eyle- (1) Afedin demek, takdir etmek. 322b-3.

āfet (54); (Ar.) **1**. Sakınılması gereken, zarar verebilecek olan olay veya şey. 8b-10; 21b-8; 36a-8; 56a-5; 61a-9; 64a-8; 67a-13; 68a-7; 76b-11; 79a-7… **2**. İnsana afet gibi tesir eden güzel. 116b-13.

āfet yet- (6) Afet gelmek. 36a-8; 56a-5; 221a-5; 221b-7; 314b-15.

āfet yetkür- (2) Afet getirmek. 306a-3; 310a-11.

āfet-engīz (1); (Far.) Zarar veren, afet çıkaran. 275a-11.

āfet-i cān (2); (Far.) **1**. Izdırap çektiren, can yakan. 168b-1. **2**. İnsana afet gibi tesir eden güzel. 116b-13.

āfet-i devām (1); (Far.) Devam eden, sürekli afet, bela. 204a-3.

āfitāb-ı nūrānī (1) Güneş. 25a-15.

āf-tāb (93); (Far.) **1**. Güneş. 6a-13; 6b-11; 11a-2, 4, 6; 11b-4; 20b-5; 21a-2; 25a-15; 26a-5...**2**. Güzel yüz, güzel yüzlü. 104b-12; 104b-14; 197a-12; 200a-7; 208b-9; 217a-7; 279b-4; 285b-6; 296b-12.

āf-tābe (3); (Far. bkz. ab-tabe) Su kabı, ibrik. 22a-1; 66a-12, 13.

āf-tābġa sal- (1) Kurutmak için güneşe karşı asmak. 259b-14.

āf-tāb-ı dırāḫşān (1); (Far.) Parlayan güneş. 272b-11.

āf-tāb-ı ḫāver (1); (Far.) Güneşin doğuşu. 241b-1.

āf-tāb-ı ʿālem-tāb (1); (Far.) Dünyayı aydınlatan güneş. 169b-1.

āf-tāb-peyker (1); (Far.) Güneş yüzlü. 296a-11.

āf-tāb-tābān (1); (Far.) Parlayan güneş. 217a-7.

ʿafuv(v) (1); (Ar.) Daima affeden. 8b-13.

ʿafv (41); (Ar.) Suç, kusur ve hatâyı cezâlandırmama, bağışlama. 24a-2, 3, 5; 95b-10, 11, 12, 15; 158a-13; 218a-2; 218b-13...

ʿafv et- (1) Affetmek. 230b-13.

ʿafv eyle- (1) Affetmek. 247a-15.

ʿafv ḳıl- (9) Affetmek. 218a-2; 218b-13; 231b-4, 9; 247b-9; 249b-2; 251a-5, 6; 252b-10.

ʿafv tap- (1) Affedilmek, kurtulmak. 293a-10.

aġ- (1) (Yukarıya doğru) Çıkmak, (göğe doğru) yükselmek. 46a-8.

aġa (2) Abi. 310a-10; 319b-8.

aġaça (1) Hanım, hanım efendi, saygı manası bildiren hitap sözü. 318a-7.

āgāh (81) (Far.) Haberi olan, haberli, haberdar. 1b-8; 8b-8; 18b-3; 21b-12; 53a-3; 61a-1; 61b-10; 87b-7; 93a-6; 98b-13...

āgāh bol- (24) 1. Bilmek, haberdar olmak. 8b-8; 18b-3; 53a-3; 61a-1; 98b-13; 117a-3; 131a-14; 138a-5; 160a-15; 167a-13...

āgāh et- (2) Haberdar etmek. 1b-8; 87b-7.

āgāh eyle- (3) Haberdar etmek. 21b-12; 93a-6; 115a-1.

āgāh ḳıl- (5) Haberdar etmek. 61b-10; 99a-12; 144b-12; 188a-5; 193b-7.

āgāhlıḳ (30) Haberdar olma durumu. 40a-5; 58b-4; 59b-7; 65b-14; 112a-5; 118a-4; 143b-12; 154a-15; 176a-12; 177a-12...

āgāhlıḳ ḳıl- (1) Fark etmek, farkına varmak. 300a-3.

āgāhlıḳ tap- (6) Haberdar olmak. 112a-5; 118a-4; 221a-10; 276b-2; 289b-11; 295b-10.

āgāhraḳ (2) Daha uyanık, çok uyanık. 55a-7; 55b-11.

aġavey (1) Ağabey. 221a-1.

āġāz (5); (Far.) Başlangıç, giriş, iptidâ. 19a-12; 30a-3; 48b-6; 138a-6; 143b-15.

āġāz eyle- (1) Başlamak, yerine getirmek. 48b-6.

āġāz ḳıl-(4) Başlamak. 30a-3; 47b-11; 70b-1; 191a-3.

āġāz-ı dāsitān (1); (Far.) Hikâyenin başlangıcı. 138a-6.

āgeh (4); (Far. bkz. agah) Haberi olan, haberli, haberdar. 136a-10; 142a-3; 144b-5; 253b-9.

āgehlıḳ (1) Haberdar olma durumu. 142a-3.

aġın- (2) Güvenmek, dayanmak. 127b-2; 173b-8.

aġır (23) 1. Kilosu, ağırlığı fazla olan. 9b-11; 91a-12; 131a-10; 143b-9; 176b-6; 188a-4; 282b-11; 2. Kıymetli, değerli. 21b-6; 45b-9;

290a-13; 291a-12; 299a-14. **3**. Önemli, büyük, kayda değer. 35a-1. **4**. Yük, taşınan eşya. 41a-12. **5**. Güç, zor, külfetli. 60a-1; 145a-8; 174a-15; 223b-2; 255b-6. **6**. Ağırbaşlı, ciddi, vakur, yavaş. 195b-13; 272a-8; 296a-10.

ağır kel- (3) Ağır gelmek. 174a-15; 188a-4; 255b-6.

ağırlıḳ (15) **1**. Ağır, yavaş ve dikkatli iş yapma. 9a-1; 23b-7; 24a-12; 130a-5; 195a-13; 195b-1; 271a-5, 10, 12; 288a-5...**2**. Kilosu, ağırlığı fazla olan. 85b-15; 250b-12.

ağırlıḳ ḳıl- (1) Ağır hareket etmek. 130a-5.

ağız (60) **1**. Ağız, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk. 7b-3; 13b-9; 48b-11; 55b-6; 59b-9; 63a-6; 75a-15; 84a-1; 88b-9; 89b-2; 93b-13… **2**. Kapların veya içi boş şeylerin açık tarafı. 22a-12; 42b-15; 52a-4; 171a-13. **3**. Girilip çıkılacak yerlerin giriş çıkış yeri, başlangıcı. 42a-1; 45b-7; 67b-8; 80b-4; 214a-6, 15.

ağız aç- (6) **1**. Talip olmak, teşebbüs etmek. 7b-3; 34b-8; 73a-11; 269a-7. **2**. Başlamak. 73b-7; 199a-6.

ağramçı (5) İp, urgan, halat. 30a-14; 30b-1; 303b-12; 304b-1.

ağrı- (15) Kırılmak, gücenmek. 216b-3, 4; 220b-10; 221b-4; 230a-13, 15.

ağrıġ (7) Hastalık. 58b-1; 108b-9; 153b-11; 185b-7; 188b-8, 9; 260b-6.

ağrıġ bol- (3) Hasta olmak. 188b-8, 9.

ağrıḳ (14) Hasta. 70b-10; 111b-1; 112a-5; 130a-15; 131a-2; 176b-6; 185a-4; 185b-4, 13; 190a-13...

ağrıḳ baḳġuçı (1) Hasta bakıcı. 185b-13.

ağrış- (1) Gücenmek, alınmak. 153b-8.

ağrıt- (4) Acıtmak, ağrıtmak, kızdırmak, gücendirmek. 58a-1; 153a-14; 243a-11; 251b-10.

āġūşıġa yet- (1) Eline geçmek. 179a-7.

aġyār (8); (Ar. bkz. gayr) gayrılar, başkalar, yabancılar. 21a-8; 26a-14; 105b-11; 123b-2; 128a-14; 184b-8; 296a-1, 14.

āh (35) Kullanıldığı yere ve sesin tonuna göre maddî veya mânevî bir acıyı, ağrı, ıztırap, pişmanlık, esef, acıma, özlem, yanıp yakılma, yeis, ümitsizlik, beğenme, hayranlık vb. duyguları ifâde eder. 28b-2; 33b-9; 41a-7; 49a-7; 88a-15; 90a-5; 99b-10; 112b-2; 113b-5; 157a-3…

āh çek- (5) Ah çekmek. 28b-2; 113b-5; 185b-6; 209a-1; 290a-3.

āh tart- (1) Ah çekmek. 195b-12.

āh ur- (3) Ah çekmek. 143a-8; 257a-9; 314b-8.

aḥbāb (1); (Ar. <habîb'den) Dost. 2a-6.

aḫbār (1); (Ar. Çkl. haber) Haberler. 9a-6.

ʿahd (77); (Ar.) Yemin, ant, söz, vaat. 13b-7, 11; 14a-5; 61b-2, 10, 14; 63b-4; 69a-12, 14; 69b-9…

ʿahd et- (1) Ahdetmek. 203a-9.

ʿahd eyle- (1) Ahdetmek. 92a-5.

ʿahd ḳıl- (3) Ahdetmek. 255b-2, 3; 314a-2.

ʿahd u peymān eyle- (1) Yemin etmek. 191b-7.

ʿahd ü mīṣāḳ (1); (Far.) Ahit ve sözleşme. 13b-7.

ʿahd ü peymān (6); (Far.) Yemin, and. 188a-12; 190a-14; 191b-7; 202b-14; 208a-11; 211a-4.

ʿahd ü peymān bağla- (3) Yeminleşmek, sözleşmek. 202b-14; 229a-12; 237a-4.

ʿahd ü peymān ḳıl- (1) Ahdetmek, yemin etmek. 211a-4.

ʿahdge toḫta- (1) Vadini yerine getirmek. 206b-3.

ʿahdge tur- (1) Sözünde durmak, ahde vefa etmek. 211a-12.

ʿahdge turmaslıḳ (1) Sözünde durmama, ahde vefa etmeme durumu. 211a-11.

ʿahdıge vefā eyle- (3) Vadinde durmak, vadini yerine getirmek. 205b-13; 216a-1, 12.

ʿahdıge vefā ḳıl- (6) Ahde vefa etmek. 61b-10; 104b-4; 203a-1; 203a-9; 206b-14; 211a-14.

āhen (3); (Far.) Demir. 10b-12; 167b-7; 225a-2.

āheng (3); (Far.) Kulağa hoş gelen ses, uyumlu ses, ezgi, name. 222b-7; 237b-3; 293b-14.

āhen-ger (2); (Far.) Demirci. 10b-12; 83a-1.

āheng-sāz (1); (Far.) Müzisyen. 222b-7.

āheng-sāzlıḳ (1) Müzisyenlik. 222b-7.

āheste (28); (Far.) Yavaş, ağır, sakin. 23b-6, 8; 33b-9; 92b-7; 96a-10; 101b-11; 124a-11; 130b-15; 147b-13; 158a-10...

āheste āheste (4) Yavaş yavaş. 182a-13; 265a-15; 283a-8; 295b-13.

āheste bol- (1) Yavaş, ağır, sakin olmak. 23b-8.

āhestelik (3) Yavaşlık, ağırlık, sakinlik. 23b-6; 162b-10; 203a-15.

aḥfād (1); (Ar. <çkl. hafid) Torun. 4b-7.

āh-ı serd (4); (Far.) Büyük ah, derin feryat. 49a-7; 90a-5; 202a-2; 300a-7.

āh-ı serd çek- (2) Soğuk bir ah çekmek. 202a-2; 300a-7.

āḫır (74); (Ar.) **1**. Sonunda, nihayet. 109b-8; 110b-5; 111b-10; 112a-14; 112b-7; 117b-13; 120b-5; 125a-10; 126b-10, 11...**2**. Son, netice. 6a-4; 37b-11; 53a-1; 56a-3; 58a-15; 58b-3; 61b-13; 64b-11; 75b-15; 80b-10...

āḫır-bīnlıḳ (1) Bir işin neticesini düşünerek iş yapma durumu. 178b-1.

āḫırıġa yet- (9) Bitmek, sonuçlanmak, tükenmek. 37b-11; 61b-13; 75b-15; 100a-15; 111a-1; 148b-14; 182b-1; 250a-10; 322b-11.

āḫırıġa yetkür- (4) Bitirmek, tamamlamak. 61b-13; 75b-15; 100a-15; 322b-11.

āḫır-i kār (1); (Far.) İşin sonu. 120b-12.

āḫiret (53) Ahiret, öbür dünya. 2b-11; 6b-7; 17b-2; 18a-4; 18b-2, 3; 43b-11; 44b-4; 50a-6; 51a-1...

āḫiret seferi ḳıl- (1) Vefat etmek. 51a-1.

āḫiretdin naṣīb tap- (1) Ahiretten nasip almak. 97b-6.

āḫiretlıḳ (1) Ahirete ait. 261a-14.

āḫiru'l-emr (19); (Ar.) Neticede, işin sonu, hadisenin sonucu. 26b-3; 35b-8; 47b-2; 50a-11; 56a-14; 70b-11; 73b-6; 79b-9; 84b-12; 87a-11...

aḥkām (8); (Ar. çkl. hükm) Hükümler, emirler. 79b-5; 98a-5; 103a-6; 112b-14; 116b-6; 198a-8; 231a-12; 294a-8

aḥkām-ı ilāhī (1); (Far.) Allah'ın hümümleri. 112b-14.

aḫlāḳ (8); (Ar.) İnsandaki iyi veya kötü huylar, tabiat. 8a-4, 9, 10; 92a-10; 102a-13; 219a-5; 234b-1; 288b-7.

aḥmaḳ (10); (Ar.) Aklını gereği gibi kullanamayan, bön, budala, aptal. 70b-12; 77b-4; 79b-13; 91b-12; 99a-11; 179a-4; 182a-4; 211a-12; 258a-13.

aḥmaḳlıḳ (2) Kıt zekâlı olma durumu, bönlük, budalalık, akılsızlık, hamâkat. 77b-4; 258a-13.

aḥmer (2); (Ar.) Kırmızı, kızıl. 285b-11; 310b-6.

aḫsaḳlaġan bol- (1) Aksamak. 137a-4.

aḫşam (16) Akşam. 26b-2; 29a-13; 57a-13; 124b-13; 156a-12; 168b-2; 169b-13; 174a-11; 191b-5; 198b-6...

aḫşam bol- (2) Akşam olmak. 300a-5; 315a-9.

aḫşamlıḳ (5) Akşam için olun. 124b-13; 168b-2; 174a-11; 198b-6; 262b-11.

aḫtā-ḫāne (1); (Far.) Ahır. 181b-11.

aḫtar- (5) Aramak, araştırmak. 21b-10; 46a-5; 79a-14; 239a-3; 239b-2.

aḫter (2); (Far.) Yıldız. 199b-1; 217a-9.

āhū (3); (Far.) Ceylân, karaca, gazal, meral. 160b-13; 208b-15.

aḫu'l-'arab (1); (Ar.) Arap kardeş. 229a-2.

aḥvāl (77); (Ar. <çkl. hâl) Ahval, durum, vaziyet. 3a-4; 6b-6; 8a-2; 9b-5; 10a-3; 12a-8; 18b-15; 24a-3; 29b-13; 35b-6...

aḥyānen (6); (Ar.) Ara sıra, vakit vakit, bâzan. 33b-2; 43b-15; 183a-14; 271b-2; 272b-5; 292a-11.

aḥzam (2); (Ar.) Çok akıllı, çol ileri görüşlü, feraset sahibi. 55a-6; 55b-1.

aḥzān (1); (Ar. çkl. hüzün) Hüzünler, kederler, gamlar, tasalar. 66a-3.

aḳ- (22) **1.** Bulunduğu yerden daha aşağı inmek. 48a-3; 84a-1; 140a-4; 140a-4; 143a-3; 167a-1; 174b-3; 201b-13; 210b-12; 229a-4… **2.** Fışkırmak. 35a-2; 46a-9. **3.** Bulunduğu yerden çıkmak. 82a-8. **4.** Sürüklenmek. 316a-15; 316b-4.

aḳ (28) Ak, beyaz. 5b-12; 5b-13; 5b-14; 22a-12; 29a-14; 30a-13; 41a-6; 50a-5; 74a-2; 105b-2;

aḳ saḳal bol- (1) Sakalları ağrımak. 265a-14.

aḳ taş (1) Beyaz taş. 55a-4.

aḳal- (1) Aklanmak, temize çıkmak. 253b-5.

aḳar- (7) 1. Aklaşmak, beyazlaşmak. 43a-13; 164b-14; 265b-2. **2**. Aydınlanmak, ışımak. 302a-5; 305b-4. **3**. Bahtı açılmak. 124a-14; 305b-3. **4**. Temizlenmek. 77b-11.

ʿaḳd (6); (Ar.) Anlaşma, mukavele, sözleşme. 114b-11; 183b-15; 206a-7; 213b-13; 252b-2; 301a-8.

ʿāḳıbet (70); (Ar.) Sonuç, netice, ahir, son. 23a-9; 45b-1; 48a-5; 53a-2; 58b-14; 67a-15; 75b-6, 7; 77b-13; 78b-8...

ʿāḳıbet-endīş (3); (Far.) İşin sonunu önceden düşünen, düşünceli, tedbirli. 87b-11; 154a-3; 177b-10.

ʿāḳıbet-endīşlıḳ (2) İşin sonunu önceden düşünen, düşünceli, tedbirli. 87b-11; 177b-10.

ʿāḳıbetü'l-emr (1); (Ar.) İşin sonu. 45b-1.

aḳıt- (1) Akıntıya kaptırmak. 316b-10.

aḳız- (12) Akıtmak. 1b-8; 12b-9; 99b-10; 151a-15; 154b-2; 161b-1; 178b-12; 218a-12; 258a-10; 284b-3...

ʿāḳibet-endīşlıḳ bol- (1) Sonunu düşünmek. 177b-10.

ʿaḳīde (18); (Ar. bkz. akidet) Kuvvetle benimsenen görüş tarzı, inanç. 23a-13; 60a-12; 71a-2; 134b-3; 146a-5; 187a-14; 188a-9; 215b-5; 217b-15; 218b-1...

ʿaḳīde eyle- (1) İnanmak. 263a-12.

ʿaḳīdet (2); (Ar. bkz. akide) Kuvvetle benimsenen görüş tarzı, inanç. 187a-14; 273a-10.

ʿaḳīḳ (4); (Ar.) Üzerine mühür kazılan, yüzük taşı ve tespih yapılan, bâzı eşyâlarda süsleme unsuru olarak kullanılan, çok sert, oldukça şeffaf, içinde çeşitli renk halkaları bulunan kıymetli süs taşı, kalseduan kuarsının bir cinsi. 36a-15; 106b-2; 241b-2; 284b-4.

ʿāḳil (92); (Ar.) Akıllı, akıl sahibi. 10a-3; 15b-8, 9; 22a-5; 22b-12, 13, 15; 24b-7; 26a-10; 33a-5...

ʿāḳildaş (1) Aynı, benzer akılda olan. 106b-7.

ʿāḳillıḳ (1) Akıllı. 211b-13.

ʿaḳl (149); (Ar.) Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us. 1b-7; 15a-3, 5, 13; 17b-8; 33a-4; 47a-11; 48b-13; 54b-3; 55a-8…

ʿaḳl közi (3) Akıl gözü. 131b-4; 253a-10; 322a-5.

ʿaḳl yüzin ḳara eyle- (1) Aklın önünü kapatmak. 200a-8.

aḳla- (4) Ayıklamak, temizlemek. 125b-5; 127a-8, 9.

ʿaḳldın yıraḳ körün- (1) Akıldan uzak görünmek. 33a-4.

ʿaḳl-ı bā-hūş (1); (Far.) Akıllı, aklı başında. 73a-15.

ʿaḳl-ı dānişver (1) (Far.) İnce hakikatleri kavrayabilen akıl. 1b-7.

ʿaḳl-ı evvel (1); (Far.) Yaratılıştan olan akı, çok akıllı. 216a-9.

ʿaḳl-ı kāmil (1) Olgun akıllı. 216b-1.

ʿaḳlı yet- (1) Aklı ermek. 48b-13.

ʿaḳlıġa kel- (1) Aklına gelmek. 298b-6.

ʿaḳlını özige ḥākim ḳıl- (1) Kendine aklını hâkim eylemek. 231a-7.

ʿaḳlsız (2) Akılsız. 15a-13; 137b-13.

aḳrabā (4); (Ar.) Akraba. 82b-1; 185a-14; 221a-3; 228a-14.

ʿaks (6); (Ar.) Ses ve ışık dalgalarının bir cisme çarpıp geri dönmesi ve bunun sonucunda duyulan ses, görülen ışık, yankı, yansı, görüntü. 62a-10, 14; 105b-3; 121b-3; 197b-1; 221a-13.

aḳsaḳ (4) Topal, ayağı yaralı. 58b-15; 131a-2; 269b-13; 270b-3.

aḳsakla- (1) Topallamak. 131a-2.

aḳvāl (2); (Ar. çkl. kavl) Sözler, konuşmalar. 181a-11; 219a-6.

al (30) Ön, huzur, karşı. 8a-9; 17b-1; 29a-5; 44b-1, 2; 46a-5; 52b-5; 53b-12; 68a-14; 104b-2...

al- (821) **1**. Bulunduğu yerden kaldırmak, tutup almak. 22b-7; 22b-11; 23b-2; 33b-15; 47a-6; 56a-11; 67a-8; 85a-10; 124b-2; 160a-6… **2**. Hisse, pay almak. 2b-11; 3a-7; 7a-15; 15a-3; 128a-6; 270b-1. **3.** Üzerine, sorumluluğuna almak. 81b-3; 206b-7; 243a-2.

ʿalā nebiyyinā ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalavātü'r-raḥmān (1); (Ar.) Allah'ın selavatı bizim peygamberimiz ve onun üzerine olsun. 195b-11.

ʿalā-hāẕa (1); (Ar.) Bunun üzerine. 8a-3.

alāḳa (1) Ben, et parçası. 298a-11.

alaḳan (1); (?) Dal, salkım, sap. 84a-5.

ʿalāmāt (7); (Ar. <çkl. ʿalāmet, bkz. ʿalāmet) İzler, belirtiler, işaretler, nişanlar. 75b-2; 112a-4; 112b-15; 113a-4, 7; 199b-1; 295b-10.

ʿalāmet (17); (Ar. bkz. ʿalāmāt) İz, belirti, işaret, nişan. 20b-9; 28a-8; 35b-9; 60a-15; 77b-5; 93b-6; 102b-11; 105b-4; 112b-13; 179b-5...

ʿalā-ʿinde'l-ḳıyās (1); (Ar.) Kıyasla. 10b-4.

ālāt (1) 264b-11

ʿalāyıḳ (5); (Ar.) Alâkalar, ilgiler, bağlar. 41b-11; 45a-11; 235b-2; 262b-4; 264a-5.

ālāyiş bir- (1) İlgilenmek, alakadar olmak. 13b-10.

ald (206) Ön, huzur, karşı. 17b-8; 21a-13; 37b-1; 39b-3; 41b-1; 42a-4; 43a-2; 50b-5; 60a-14; 63b-8…

aldıġa bar- (2) Önüne gitmek. 70a-10; 318b-3.

aldıġa sal- (3) **1**. Önüne koymak. 149a-5; 306a-11. **2**. Önüne katmak. 307b-10.

aldıra- (1) Hastalık, zayıflık yüzünden bir şeye güç yetirememek. 192b-13.

aldur- (2) Kaptırmak. 88b-9; 313a-13.

ʿalef (2); (Ar.) Hayvan yemi. 191b-13; 194a-3.

ʿalef-zār (1); (Far.) Hayvan yiyeceğinin bol bulunduğu yer, otlak. 194a-3.

ʿālem (119) (Ar.) Dünya, cihan. 2a-1, 13; 3a-8; 4b-14; 7a-8; 9a-8, 12; 10a-5; 10b-13; 11b-8...

ʿalem (9); (Ar.) Sancak, bayrak; işâret, alâmet, nişan, sembol. 57a-8; 94a-

2; 162b-7; 209a-9; 211a-8; 224b-3; 225a-10; 248b-1; 318b-10.

ʿālem ehli (8) İnsanlar. 2a-13; 43b-7; 76b-5; 81a-4; 83b-6; 120b-9; 224b-2; 271b-11.

ʿālem-gīr (5); (Far.) Cihanı tutan, dünyâyı zapteden. 9a-12; 42a-3; 104a-14; 195a-6; 261b-5.

ālem-i ġayb (3); (Far.) Görülmeyen âlem. 7a-8; 99b-1; 308a-14.

ʿālem-penāh (5); (Far.) Herkesin güvenle sığınacağı yer. 4b-14; 30b-15; 87a-4; 261b-13; 268b-9.

ʿaleʾd-devām (2); (Ar.) Devamlı, sürekli. 159b-7; 161a-7.

ʿaleʾl-ḫuṣūṣ (3); (Ar.) Özellikle, bilhassa. 118a-11; 230b-1; 304a-12.

ʿaleʾṣ-ṣabāḥ (3); (Ar.) Sabahleyin, sabah vaktinde, sabah erkenden. 55b-15; 115a-2; 306a-8.

ālet (5); (Ar.) 1. Bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç, makine, aygıt. 16a-15; 35b-2; 282b-15; 320b-15. 2. Vücudun bir bölümü. 71a-6.

ʿaleyhiʾs-selām (15); (Ar.) Allah'ın selamı onun üzerine olsun. 24b-13; 129a-8; 145b-1; 236a-5; 240b-4; 277a-13; 277b-8; 278a-1, 5, 10...

ʿaleyküm es-selām veʾl-ikrām (1); (Ar.) Allah'ın selamı ve bereketi sizin üzerinize olsun. 124b-3.

alış- (4) Karşılıklı almak, karşılıklı edinmek. 123b-7; 13; 214b-1; 217a-10.

alış ve beriş (1) Alış veriş. 136b-13.

alıştur- (1) Karıştırmak. 112a-7.

ʿālī (29); (Ar.) Yüksek, yüce, büyük, ulu. 5b-8; 7b-1; 11a-7, 10; 19b-2; 21b-12; 22b-3; 24b-14; 35a-11; 36b-10...

ʿālī-himmet (9); (Far.) Yüksek himmetli. 7b-1; 21b-12; 36b-10; 40b-11; 52b-5; 89b-5; 109a-11; 133a-11; 264a-14

ʿālim (11); (Ar.) Çok bilen (kimse), bilici. 53a-11; 83a-9; 152a-15; 169a-5; 180b-15; 219b-5; 274b-4; 282b-4; 292a-1; 295a-7...

ʿālim-i rabbānī (1); (Far.) Kendini (gönlünü) Allah'a vermiş âlim. 7a-6.

ʿālimüʾl-ḫafiyyāt (1); (Ar.) Gizli olan herşeyi bilen (Allah). 219b-5.

ʿālī-neseb (1); (Far.) Yüce soylu. 301b-14.

ʿālī-neseb bol- (1) Yüksek soylu olmak. 301b-14.

ālī-ṣıfāt (1); (Far.) Yüksek sıfatlı. 11a-7.

ʿālī-ṣıfāt (1); (Far.) Yüksek sıfatlı. 11a-7.

ʿālī-taḫt (1); (Far.) Yüksek, yüce taht. 19b-2.

ʿālī-ṭabʿ (1); (Far.) Yüce yaratılışlı. 35a-11.

Allāh (3); (Ar.) Allah. 41b-14; 164b-12; 189b-3.

Allāh u taʿālā (4); (Ar.) Yüce Allah. 24b-15; 110b-5; 269a-15; 321a-3.

ʿallām (1); (Ar.) Her şeyi bilen, âlim-i kül (Allah). 159b-7.

ʿallāme (1); (Ar.) Çok âlim, çok bilgili, her şeyi bilen, her ilimde üstat olan kimse. 111b-8.

alma (3) Elma. 83b-7; 161b-11; 288b-15.

alman (1) Seri, hızlı, tez, çabuk. 37b-2.

almanlıġ (1) Serilik, hızlılık. 37b-2.

almās (4); (Far.) Elmas. 25b-1; 67a-8, 10.

alta (2); (bkz. altı) Altı. 169a-11; 183b-6.

alte (2) Altı. 31a-6; 77a-6.

altı (8) Altı. 13b-3; 61a-7; 133a-5; 172b-11; 196a-2; 198b-12; 289a-2.

altınçı (9) Altıncı. 8b-10; 23b-5; 75b-13; 133a-9; 183b-10; 195a-5; 248a-8; 248b-1; 271a-11.

altmış (1) Altmış. 100b-7.

altun (58) Altın. 20b-6; 21a-3; 22a-1, 4; 32a-11; 66a-12; 78b-15; 79a-1, 4, 5...

ālūde (17); (Far.) Bulaşmış, bulaşan; kirli, günahkâr, suçlu. 39a-2; 95b-13; 96b-13; 99b-8; 106a-4; 125a-12; 155b-2; 164b-6; 199a-4; 235b-2...

ālūde bol- (6) Bulaşmak, bulaşık olmak. 39a-2; 106a-4; 125a-12; 164b-6; 250b-10; 276b-9.

ālūde ḳıl- (10) Bulaştırmak, kirletmek. 95b-13; 99b-8; 155b-2; 199a-4; 232b-9; 235b-2; 236a-12; 244b-8; 286b-5; 323a-2.

ʿām (23); (Ar.) Herkese ait, umuma mahsus. 6b-13; 7b-1, 2; 9b-5; 19a-11; 20b-2; 47a-9; 61b-9; 68b-8; 97a-12...

ʿam(m) (1); (Ar.) Amca. 221a-2.

āmāde (1); (Far.) Hazır. 254a-5.

amān (26); (Ar.) Emin kılma, bağışlayıp korkusuz kılma, emniyet içinde bulundurma. 69a-11; 69b-9; 75a-9; 81a-13; 110b-15; 115b-7; 137b-3; 143a-4; 158a-5, 6...

amān ber- (6) İzin vermek. 69a-11; 69b-9; 159a-13; 253a-15; 267a-1; 321a-9.

amān bol- (1) Kurtulmak. 212a-2.

amān tap- (5) Kurtulmak. 75a-9; 110b-15; 137b-3; 164a-11; 229b-11.

ʿamel (80); (Ar.) İş, amel, işleme, yapma. 8b-14; 11a-5; 18b-4; 45a-15; 53b-7; 58a-15; 66a-1, 10; 75b-7; 76a-3...

ʿamel eyle- (1) Amel etmek. 196a-5.

ʿamel ḳıl- (11) Amel etmek. 58a-15; 97b-1; 154a-4; 171b-3; 196a-9; 202a-7; 253b-4; 283a-14; 283b-6; 294a-6...

ʿamel-dār (1); (Far.) Amel sahibi, bildiğiyle amel eden güvenilir memur. 232a-12.

ʿamel-dārlıḳ (1) Verilen işi yerine getirme durumu, memurluk, hizmetkarlık. 235a-7.

ʿāmī (1); (Ar.) Cahil, avam, bilgisiz. 203a-7.

āmiz (8); (Far.) ...ile karısık, ...yi içine alan. 3b-12; 5b-10; 42b-12; 43a-2; 80a-13; 105a-2; 122b-12, 13; 256a-1.

ʿaml (1); (Ar.) Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil. 201a-12.

ammā (263); (Ar.) Ama, fakat, lakin. 3b-4; 6a-1; 10b-11; 11a-8; 14a-12; 14b-9; 15b-4, 15; 16a-1; 18a-4...

amraḳ (1) Sevilen; sevgili; sevimli aziz. 162a-2.

ʿamūd (1); (Ar.) Sütun, direk. 273b-9.

ān (3); (Ar.) Zamânın bölünemeyecek kadar kısa parçası, lahza, dem. 72a-12; 227a-12; 250b-3.

ana (62) Ana, anne. 29b-14; 29b-15; 30a-2; 31b-11; 44b-14; 92a-4, 7; 92b-1, 8; 93a-6…

aṅ̂ga (690) Ona. 1b-6; 5a-15; 6b-15; 14a-7; 16b-10; 17a-3; 18a-8; 19a-2; 20b-10; 21a-1...

anār (1); (Far.) Nargillerden, düzgün ve parlak yapraklı, canlı kırmızı iri çiçekli, hafif dikenli ağaççık. 284a-11.

anār güli (1) Nar çiçeği. 284a-11.

ʿanber (10); (Ar.) Kolay eriyen, bal mumu kıvâmında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, çok güzel kokulu nesne, güzel koku. 80a-13; 83b-3; 123b-14; 156b-3; 208b-1; 221b-2; 275b-2; 299a-7; 310b-5; 310b-7.

ʿanber-ālūd (1); (Far.) Anbere bulanmış. 156b-3.

ʿanber-furūş (1); (Far.) Güzel koku yapan, satan kimse. 83b-3.

ʿanber-i ter (2); (Far.) Anber kokulu ter. 299a-7; 310b-7.

ança (41) O kadar, şöyle, öyle. 3b-8; 18b-6; 30b-10; 33a-5; 37b-12; 39b-9, 10; 46b-7; 53b-1; 56b-3...

ān-çünān (3); (Far.) Bunun gibi, şu şekilde, öyle. 17a-5; 203b-3; 288b-8.

and (1) Yemin. 152a-10.

and iç- (1) Yemin etmek. 152a-10.

anda (192) **1.** Onda. 3b-12; 4b-15; 8a-9; 12a-4; 12b-3; 53a-11; 67b-12; 72a-7; 77a-4; 79b-15… **2.** Orada. 5a-6; 5b-11; 12a-6; 13b-1; 19b-2; 20b-12; 24b-14; 28a-5, 6, 7… **3.** Oraya. 34b-7; 59b-5; 68a-3; 75a-10; 77a-9; 97b-12; 119b-2; 121b-5; 122a-13; 124a-2… 4. O zaman. 98b-13; 136a-2.

andaġ (255) **1.** Öyle. 2a-10; 2b-6; 4b-1; 9a-4; 13b-6; 14a-15; 18b-5; 20b-4; 22a-5; 26a-3… **2.** Onun gibi. 8a-14; 52a-8; 61b-7; 68a-13; 104b-12; 107a-9; 117b-7; 118b-2; 127a-9; 149a-2…**3.** O kadar. 10b-11; 13b-3; 37a-1; 40a-7; 43a-8; 74b-5; 100a-4; 121a-11; 122b-7; 125b-3…~ **andaḳ** (3) Öyle. 30a-14; 228b-9; 234b-13.

ʿandelīb (3); (Ar.) Bülbül. 65b-1; 106b-6; 299a-12.

andın (323) Ondan. 2a-2; 3a-4, 15; 5a-3; 7a-10; 8a-12; 8b-2; 9a-4; 10a-1; 11a-3…

andın keyin (30) Ondan sonra. 4b-7; 5b-4; 8b-9; 14a-10; 20a-5; 25b-12; 59b-7, 8; 82a-14; 118a-12...

andın soṅ̂gra (6) Ondan sonra. 1b-7; 5b-2, 3; 11a-3; 26a-1; 47a-13.

anı (630) Onu. 3b-11; 4a-6; 4b-10; 5a-15; 5b-8; 6b-4; 7a-5, 9; 7b-8; 8a-1...

anıṅ̂ġ (958) Onun. 1b-2; 2a-2; 3a-1, 3; 3b-2, 4, 8, 15; 4a-1, 2...

ʿanḳa (5); (Ar.) Kaf dağında bulunduğuna inanılan, ismi olup cismi olmayan efsânevî kuş, zümrüdüankā, sîmurg. 29a-15; 117a-11; 212a-15; 224b-3.

ʿan-ḳārīb (1); (Ar.) Yakında. 158b-3.

aŋ͡gla- (48) 1. İdrak etmek, kavramak. 6a-8; 18b-9; 50b-2; 54b-6; 61a-6; 93a-5; 102b-13; 104a-13; 113a-12; 118a-12… 2. Gerçeğini doğrusunu öğrenmek. 93a-3; 102a-2; 105b-9; 106a-2; 106b-9; 238a-4; 238a-12; 307a-1. 3. Farkına varmak. 51a-15; 60b-5; 148b-3; 193b-4; 194a-12; 205b-11. 4. Kıymetini bilmek. 68a-9. 5. Duymak, işitmek. 111a-7. 6. İhata etmek. 204b-8.

aŋ͡glan- (4) Anlaşılmak. 61a-6; 148b-3; 165b-5; 293a-4.

aŋ͡glat- (3) Anlatmak. 78a-14; 281b-12; 294b-9.

ān-mıḳdār (4); (Far.) Şu kadar, şu mikdar. 6a-6; 58b-11; 81b-10; 263a-11.

annāne (2); (Ar.) Ağlayan, inleyen. 196b-3, 5.

aʿlā (6); (Ar.) Yüksek, yüce en yüksek derece. 37b-8; 42a-3; 122b-15; 169b-15; 264a-15; 280b-5

aʿlā-yı ʿilliyyīn (1); (Far.) Yücelerin yücesi. 37b-8.

aʿmāl (6); (Ar. çkl. amel) İşler, ameller. 10a-3; 195a-13; 236b-2; 238b-14; 253b-12; 256a-11.

aʿnī (1); (Ar.) Yani. 7a-14.

aʿrāż (1); (Ar. çkl. araz) Alâmetler, belirtiler, işâretler. 235a-11.

aʿyān (1); (Ar.) Bir yerin ileri gelen, nüfuzlu kişileri; eşraf; seçkinler. 110b-7.

aʿżā (16); (Ar. çkl. uzuv) Organ, organlar 10a-15; 12b-14; 28b-11; 32a-4; 61b-5; 70b-9; 71a-6; 74b-7; 87a-7; 88b-14...

aʿżāların köz ḳıl- (1) Gözünü dört açmak. 10a-15.

aʿẓam (2); (Ar.) Çok (daha, en, pek) büyük. 42b-9; 227a-1.

apar- *(1) Alıp götürmek. 162b-4.*

ʿār (1); (Ar.) Utanma, utanç, hayâ, hicap; utanılacak şey, ayıp. 34a-3; 45b-14; 102a-6; 142a-9; 147a-7; 173a-9; 174a-12; 174a-12; 180a-1; 207b-5.

ʿār bil- (1) Ayıp bilmek. 102a-6.

ʿār eyle- (1) Ar etmek. 174a-12.

ʿār ḳıl- (2) Utanmak. 45b-14; 173a-9.

ʿār ye- (1) Utanmak. 174a-12.

ara (218) Ara, arasında. 2a-1; 4b-11; 8b-4; 13a-5; 14b-10; 15b-15; 18b-13; 19b-10; 22a-3; 22b-10…

ara tap- (1) Boşluk, fırsat bulmak. 29a-12.

ʿArab (19) (Ar.) Arap. 2a-1; 5a-15; 5b-3; 7a-11; 228b-5, 10, 14; 229a-3; 263b-4, 5...

ʿArab luġatı (2) Arap dili, Arapça. 195b-2; 263b-4.

ʿArab tili (5) Arap dili. 5a-15; 5b-3; 266b-7; 269b-4; 270a-10.

ʿArafāt (1); (Ar. y. ad.) Hacıların kurban bayramı arifesinde hac gereği olarak toplanıp vakfeye durdukları Mekke'nin doğusundaki mukaddes dağ. 240b-9.

araḳa (2) Arka. 31b-1; 129b-12.

ārām (33); (Far.) Durma, dinlenme, rahatlama, huzur bulma. 7a-3; 8b-

2; 38a-6; 40a-11; 40b-6; 54b-8; 61a-15; 64a-7; 124b-7; 125a-15...

ārām al- (6) Dinlenmek. 38a-6; 40a-11; 125a-15; 176b-7; 210a-3; 317a-8.

ārām tap- (10) Durmak, eğlenmek, istirahat etmek. 7a-4; 64a-7; 124b-7; 132b-9; 161a-1; 223b-3; 230b-3; 237a-9; 273a-7; 300a-11.

ārām-gāh (1); (Far.) Dinlenilen yer. 182b-2.

ārām-ı cān (2); (Far.) Canın huzuru. 171a-8; 202a-13.

arasıda (18) Arasında. 22b-10; 52a-4; 56b-15; 57a-1; 69a-1; 81a-10; 115b-1; 148b-4; 156a-1; 171b-14...

ārāste (32) (17); (Far.) Bezenmiş, süslenmiş. 3b-6; 5a-5; 21a-4; 24a-12; 37a-10; 41b-2, 10; 51a-3; 52b-14; 66b-10...

ārāste bol- (2) Süslenmek, bezenmek. 66b-10; 295a-13.

ārāste et- (1) Süslemek. 41b-10.

ārāste eyle- (1) Süslemek. 282b-6.

ārāste ḳıl- (9) **1.** Süslemek. 21a-4; 24a-13, 52b-14; 117a-1; 195a-15; 321a-8. **2.** Düzenlemek, tertip etmek. 37a-10; 117a-15; 140b-13.

-ārāy (7); (Far.) Süsleyen, güzelleştiren manasında birleşik kelime yapan ek. 4a-14; 9a-6; 19b-3; 216a-8; 309a-12; 317b-4; 319b-4

ārāyiş (17); (Far.) Süs, zînet, bezek. 17b-6; 20a-3; 35b-4; 41a-4; 49b-14; 51a-8; 63b-5; 121a-9; 179a-14; 206b-13...

ārāyiş ber- (4) Süslemek. 49b-14; 63b-5; 206b-13; 293b-8. ~**ārāyiş bir-** (1) Süslemek. 20a-3.

ārāyiş tap- (2) Süslenmek. 121a-9; 231a-9.

ārāyişlıḳ (1) Süslü, süslenmiş. 274a-6.

ʿarbede (1); (Ar.) Kavga. 272a-4.

arfa (6) Arpa. 87a-15; 97a-3; 109b-3; 258a-14; 264a-1.

arġumaḳ (2) Kuvvetli, güçlü, hızlı koşan safkan bir at cinsi. 142b-15; 274a-3.

arı- (2) Temizlenmek. 101a-15; 123a-5.

arı (3) **1**. Safi, temiz, saf. 257a-10; 302b-8. **2**. Güzel, parlak. 278a-8.

arıġ (11) Arı, temiz, pak, su kanalı. 20a-14; 59b-6; 68a-14; 71a-1; 72a-6; 81b-10; 95b-13; 143b-6; 246b-15; 254a-3...

arıġlıḳ (5) Saflık, temizlik. 59b-6; 71a-1; 95b-13; 246b-15; 254a-3.

arıġsızlıḳ (1) Temiz olmama durumu, kirlilik. 81b-10.

arıḳ (19) Ark. 11a-12, 15; 12a-1, 7; 38b-8; 45b-2, 6, 8; 50a-9; 55b-14...

arıt- (10)Yıkamak, temizlmek. 19b-4;110a-4; 132a-4; 162b-11; 165b-3; 180a-8;194b-6; 293b-14; 294b-15; 313b-14.

arıtḳuçı (1) Arıtıcı, temizleyici. 165b-3.

ʿārıż bol- (2) Arız olmak. 112a-4; 213a-13.

ʿārıż-ı ʿaks (1); (Far.) Görünen, ortaya çıkan yansıma. 221a-13.

ārī (28); (Far.) Evet, doğru, tasdik anlamında. 23a-14; 53b-1, 12;

56b-5; 75a-3; 82a-9; 104a-6; 104b-1; 109b-2; 119b-8...

ʿārif (5); (Ar.) Bilen. 4a-13; 21a-9; 235b-5; 261b-4; 322a-6.

ʿāriyet (2); (Ar.) Geçici olarak başkasından alınan veya başkasına verilen (şey), ödünç, eğreti. 22b-12; 249b-12.

ʿāriżī (1); (Ar.) Sonradan ortaya çıkan. 203a-2.

arḳa (41) Arka, art. 31a-12; 50b-13; 50b-15; 60a-15; 91a-11; 95a-6; 105b-5; 105b-6; 111a-8; 118a-15…

arḳam (1); (Far.) Renkli, alabula.

arḳasıġa iḥtiyāṭ ḳıl- (1) Arkasını kollamak. 60a-15.

ārmān (1); (Ar.) Özleme, özleyiş, hasret. 240b-8.

ārmān ḳıl- (1) Özlemek. 240b-8.

ārmūd (2); (Far.) Armut. 83b-8, 10.

ʿarʿar (1); (Ar.) Dikenli ardıç ağacı, dağ servisi; sevgilinin zarif endâmı, ince ve uzun boyu. 286a-13.

ʿarṣa (17); (Ar.) Yer, meydan, açık alan. 11b-10; 23a-11; 34a-7; 37a-7; 55b-4; 75b-3; 80a-11; 84a-12; 96a-14; 120a-6...

ʿarş (2); (Ar.) İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta. 129a-10; 262b-6.

art- (32) Artmak, çoğalmak. 12a-2; 28a-13; 35b-11; 58b-1; 74a-11; 88b-1; 93b-12; 98a-5; 109b-13; 117b-3…

artuġraḳ (7) Daha fazla, daha çok. 3b-8; 18a-10; 77b-2; 128b-5; 259b-1; 293a-4; 316b-9.~ **artuḳraḳ** (4) Daha fazla, daha çok. 33a-2; 46b-10; 63a-12; 157a-8.

artuḳ (38) Çok, fazla. 7b-3; 8b-15; 16b-8, 15; 21a-15; 33a-2; 41a-12; 45a-3; 46b-10; 54a-12...~**artuġ** (6) Çok, fazla. 3b-8; 18a-10; 77b-2; 259b-1; 293a-4; 316b-9.

artuḳ bol- (2) Artmak, çoğalmak. 57a-5; 158b-14.

artur- (4) Artırmak, fazlalaştırmak. 73b-5; 197b-7; 266a-11; 296b-11.

aruḳ (1) Zayıf, yorgun. 33b-7.

ʿarūs (8); (Ar.) Gelin. 36a-14; 36b-1, 3; 140a-12; 144a-9; 156a-10; 179a-7; 321a-14.

ʿarż (32); (Ar.) Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu. 19b-12; 25b-9, 14; 30b-4; 40a-9; 60b-6; 70a-7; 70b-8; 74a-15; 77a-8...

ʿarż et- (1) Arzetmek. 204a-14.

ʿarż eyle- (9) Arz etmek. 25b-9, 14; 30b-4; 103b-11; 113a-14; 266a-4; 289a-14; 298b-3; 308b-4.

ʿarż ḳıl- (7) Arzetmek, anlatmak. 60b-6; 74a-15; 110b-7; 147b-7; 179a-4; 180b-8; 288b-3.

arzān (1); (Far.) Ucuz, bol. 230a-1.

arzānlıḳ (1) Ucuzluk, bolluk. 230a-1.

arzı- (11) Değmek, layık olmak. 45a-7; 109a-14; 109b-6; 130b-8; 130b-9, 11; 133a-12; 140b-5; 233b-4;; 235a-15…

ārzū (59); (Far.) İstek, talep, dilek. 4a-5; 10a-11; 10b-1; 18a-6; 25b-5; 26b-6, 7; 30a-8; 32b-3; 34b-2...

ārzū bol- (1) İstenmek, arzu edilmek. 39a-5.

ārzū ḳıl- (6) İstemek. 4a-5; 37a-3; 70b-8; 89a-9; 264a-6; 322b-15.

ārzūluḳ (2) İstekli. 198b-3; 226a-10

ārzū-mend (3); (Far.) İstekli. 105a-13; 105b-15; 113b-2

ārzūsın yi- (1) Arzu etmek. 10b-1.

as- (4) **1**. Asmak, takmak. 132b-5; 134b-1. **2**. Öldürmek. 294a-5; 308b-12.

ʿaṣā (9); (Ar.) Uzun sopa, değnek, baston. 131a-1; 153a-9; 199a-2; 200a-4, 9; 316b-5, 6, 10; 317a-1.

āṣaf (1); (Ar.) Vezir. 273a-11.

aṣālet (4); (Ar.) Asillik, soyluluk, asil bir soya mensup olma. 58a-12; 294a-3; 297a-12; 297b-15.

aṣāleten (1); (Ar.) Bir görevin, bir işin asıl sâhibi olarak. 294a-3.

aṣāletlik (1) Asil. 297a-12.

āsān (46); (Far.) Kolay, zahmetsiz. 4a-2; 8a-13; 23a-15; 28b-15; 29b-2; 40a-15; 40b-1; 43b-8; 47b-13; 51b-15...

āsān bol- (6) Kolay olmak. 4a-2; 51b-15; 160a-12; 236a-13; 272a-14; 276a-6.

āsān ḳıl-(2) Kolay, rahat yapmak, halletmek. 312a-2; 317b-8.

āsān-elfāẓ (1); (Far.) Kolay kelimeler. 8a-13.

āsānlıḳ (12) Kolaylık. 28b-15; 40a-15; 40b-1; 57b-7; 75a-7; 148a-4; 185b-15; 194a-15; 213a-5; 235b-10...

āṣār (24); (Ar. çkl. eser) Eserler, alemetler, izler, belirtiler. 7b-14; 9a-6; 20a-2; 37a-6; 51b-5; 86b-5, 10; 111b-11; 112b-10; 127b-9...

āṣar-ı raḥmet (1); (Far.) Rahmetin eserleri, belirtileri. 47a-2.

aṣār-ı siyāset (1); (Far.) Siyaset eseri, tesiri. 64a-8.

Āṣāru'l-İmāmiyye (1); (Ar.) Asaru'l-imamiyye; İmamın, hükümdarın eserleri (Kelile ve Dimne). 7b-14.

āsāyiş (27); (Far.) Emniyet, huzur, güvenlik. 11a-2, 5; 33a-10; 38a-6; 40b-4, 5; 41a-12; 51a-8; 55b-13; 89b-4...

āsāyiş it- (1) Keyfetmek. 40b-5.

āsāyiş tap- (1) Rahat, huzur bulmak. 11a-5.

ʿasel (27); (Ar.) Bal. 13a-1, 11; 13b-14; 14a-2, 14; 48b-8; 62b-6; 77a-3; 99b-6, 7...

ʿasel harısı (3) Bal arısı. 13a-1, 11; 14a-14.

ʿases (7); (Ar.) Gece bekçisi. 9b-5; 181b-15; 182a-1, 3, 9, 11, 12.

aṣḥāb (3); (Ar.) Arkadaş, Hz. Peygamberin arkadaşları. 2a-5; 10a-7; 145a-12.

asıl- (4) Asılmak. 83b-10; 214b-11; 221b-9; 303b-12.

āsīb (3); (Ar.) Belâ, felâket, musîbet, zarar. 123b-13; 258a-11; 289a-6.

aṣīl (1); (Ar.) Asalet, soyluluk, aygı değer. 301b-15.

āsitān-būsluḳ (1) Eşik öpme durumu. 241a-3.

āsitān-ı felek- nişān (1); (Far.) Gökyüzünde duran eşik. 6a-15.

āsiyāb (1); (Far.) Değirmen, su değirmeni. 46b-8.

aṣl (38); (Ar.) Asıl, esas, hakikat, kaynak, kök, başlangıç noktası, mebde, menşe, asıl, gerçek. 3b-3; 8a-1, 14; 20a-15; 25a-1; 33a-8; 48a-2; 54a-4; 56b-9; 57a-9...

aṣl u neseb (1); (Ar.) Soy sop. 58a-8.

aṣlā (4); (Ar.) Asla. 8a-12; 36a-12; 36b-3; 97a-5.

aṣl-ı ġaraż (1); (Far.) Asıl amaç, niyet. 61b-6.

aṣl-ı ʿadāvet (1); (Far.) Düşmanlığın aslı. 215a-11.

āsmān (82); (Far. bkz. asuman) Gök, sema. 9a-13; 10b-2, 14; 11b-4; 12a-4; 20b-14; 22a-11; 25b-1; 26b-12; 28a-4...

āsmān-ı gerdān (1); (Far.) Dönen, devreden, dolaşan sema. 287b-2.

ʿaṣr (1); (Ar.) Asır. 5a-14.

asra- (2) Esirgemek, korumak. 289a-6; 295a-1.

asru (1) Pek çok. 43a-11.

assı (1) Fayda. 263b-14.

ast (17) Alt. 26a-9; 48a-12, 14; 65b-1; 66a-13; 114a-8; 130b-12; 149b-8; 182b-1; 214b-6…

astıda (7) Altında. 48a-12; 65b-1; 66a-13; 67b-13; 130b-12; 214b-6; 322a-3.

āsūde (9); (Far.) Sıkıntı ve üzüntülerden uzak, dağdağasız, gāilesiz, rahat, huzurlu. 40a-12; 40b-5; 146a-1; 192a-3; 226b-4; 241a-8; 259a-9; 311a-11; 323a-3.

āsūde bol- (1) Kurtulmak, rahatlamak. 241a-8.

āsūde-dil (1); (Far.) Gönlü rahat. 226b-4.

āsūde-ḥāl (1) Sakin hâl, rahat durum. 311a-11.

āsumān (1); (Far. bkz. asman) Gök, sema. 41b-1.

aş- (29) Belli bir sınırın ve haddin üstüne çıkmak, ölçüyü geçmek, fazla olmak. 41a-15; 46a-13; 50a-10; 71b-15; 76a-11; 76b-12; 89b-14; 90a-7; 91a-14; 103a-15…

aş (9) Yemek, aş. 33a-15; 49a-4; 49a-15; 129b-3; 221b-8; 221b-9; 286a-11; 286b-4; 299b-15.

aş-ḫāne (1); (Far.) Yemekhane, mutfak. 221b-8.

ʿāşıḳ (18); (Ar.) Aşık. 3b-7; 34a-8; 44b-4; 46b-6; 66a-4; 77b-2; 83b-12; 101a-2; 135b-8; 143b-1...

ʿāşıḳ eyle- (1) Âşık etmek. 44b-4.

ʿāşıḳ ol- (1) Aşık olmak. 144a-6.

ʿāşıḳ-ı zār (1); (Far.) Ağlayan, inleyen aşık. 162a-14.

aşifte-ḫūy (1); (Far.) İffetsiz, namussuz karekterli. 317b-10.

āşikār (13); (Far. bkz. aşikare) Açık, meydanda, gözle görülebilen, belli, ayan, vâzıh, bâriz. 37a-11;

39b-3; 45a-6; 110a-3; 119a-14; 148b-9; 183b-7; 190a-14; 212a-8; 220a-8...

āşikār eyle- (1) Açıklamak. 278b-5.

āşikār ḳıl- (8) Açıklamak, ilan etmek. 37a-11; 39b-3; 45a-6; 110a-3; 119a-14; 183b-7; 220a-8; 237b-12. ~ **āşikāre ḳıl-** (5) Açıklamak, ilan etmek. 81a-8; 95b-3; 93a-15; 111b-11; 145a-3.

āşikāre (14); (Far.) Açık, meydanda, gözle görülebilen, belli, ayan, vâzıh, bâriz. 4b-7; 59b-7; 60a-4, 6; 81a-8; 93a-15; 95b-3; 111b-11; 120a-14; 129a-5...

āşikāre bol- (3) Aşikâr, açık olmak, ortaya çıkmak, anlaşılmak. 4b-7; 59b-7; 60a-5. ~ **āşikāre ol-** (1) Aşikâr, açık olmak. 81a-9.

āşinā (62); (Far.) Bildik, tanıdık, yakın, arkadaş, dost. 23a-13; 41a-11, 12; 45a-13; 49b-1, 4; 56a-12; 57a-13; 57b-14; 59a-13...

āşinā bol- (8) Tanış, yakın olmak. 82b-7; 135b-2; 144a-11; 183b-11; 209a-15; 212b-8; 214b-14; 301a-3.

āşinālıḳ (22) Yakınlık, tanışıklık, dostluk. 49b-1; 56a-12; 57a-13; 57b-14; 59a-13; 82a-12; 84b-1; 122b-14; 150b-6; 180b-3...

āşinālıḳ ḳıl- (1) Tanış olmak. 213b-15.

āşinālıḳ/ġ (27) Tanışıklık, yakınlık, ahbaplık. 49b-1;56a-12; 57a-13; 57b-14; 59a-13; 82a-12; 84b-1; 122b-14; 128a-8; 138a-12…

āşiyāne (28); (Far.) Yuva, mesken, barınak. 11a-3; 20b-6; 26b-6; 28b-1; 29a-5; 30b-13; 31b-4, 6, 12; 32a-15…

āşiyāne ḳıl- (1) Mesken edinmek. 217b-9.

āşūb (3) Karışıklık, kargaşalık. 124a-1; 283a-11; 285b-12.

āşūb-ı zamān (1); (Far.) Devrin, zamanın fitnesi (aşırı güzel). 285b-12.

aşuḳ- (35) Acele etmek. 8b-10; 104b-6, 8; 106a-4, 6; 107a-2; 118a-10; 122a-6, 15; 122b-1...

aşur- (5) Belli bir sınırın üstüne çıkarmak, fazlalaştırmak, çoğaltmak, taşırmak. 76a-11; 245b-10; 263a-4; 297a-1; 317b-13.

āşüfte-müyluḳ (1) Çekici saçlılık. 169b-8.

at- (36) 1. Bir hedefe doğru fırlatmak (nesneler için). 10b-2; 23b-5; 41a-6; 88b-7; 90a-15; 105a-14; 126a-10; 126a-12; 153b-10; 187b-8… **2**. Yere doğru bırakmak (insan için). 31b-15. **3**. Saldırmak. 29a-12. **5**. Hızlıca bir işe girişmek. 34b-15; **4**. Rastgele fırtlatmak. 102a-15.

at1 (51); (bkz. aṭ) İsim, ad. 2a-2; 3a-14; 6b-9, 14; 7a-9; 13a-14; 18a-3; 19a-3; 26b-1; 33a-15...

at2 (1) Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan. 202b-7.

ata- (108) **1.** Adlandırmak, isimlendirmek. 5b-8; 7b-14; 8a-6; 11b-8; 17a-14; 22b-9; 48a-13; 54b-13; 55a-9; 59a-9…**2.** Saymak, kabul etmek. 64b-5. Vadetmek. 241b-15.

ata (63) Baba. 21b-5; 31b-11; 35b-10; 35b-11; 36a-3; 36a-12; 40b-7; 43b-2; 43b-4; 44a-9…

atalıḳ (1) Babalık. 222a-13.

atan- (15) Adlandırılmak, anılmak. 3a-14; 54a-7; 70a-4; 74b-15; 75b-9; 87b-4; 91a-14; 93b-13; 115b-13; 134b-13...

atandur- (3) Bir isimle adlandırmak, anılmasına sebep olmak. 75b-9; 87b-4; 91a-14.

āteş-feşān (1); (Far.) Ateş saçan. 28b-10.

āteş-gede (1); (Far.) Ateş yanan yer, ateşe tapılan yer. 10b-13.

āteş-i tecellī (1); (Far.) Tecelli ateşi. 44b-4.

ateş-kirdār (1) Ateş tarzında, gibi. 284b-3.

āteş-veş (1); (Far.) Ateş gibi. 310b-9.

atıl- (1) Bir hedefe doğru ilerlemek. 264b-3.

atlıġ (3) Adlı, isimli. 50a-7; 131b-11; 272b-10.

attur- (2) Yaptırmak, inşaa ettirmek. 268a-5.

aṭ ḳoy- (3) Adlandırmak, isimlendirmek. 7b-13; 81b-8; 130a-7. ~**at ḳoy-** (2) Adlandırmak, isimlendirmek. 7a-9; 89b-8.

aṭ sal- (5) At sürmek. 43a-12; 105a-7; 164a-14; 176a-15; 208b-6.

aṭ1 (25); (bkz. at) Ad, isim. 4a-15; 7b-13; 18b-8, 9; 71a-4, 13, 14; 81b-8; 115b-13; 130a-7…

aṭ2 (79) At. 9b-2; 21b-1; 22a-13; 64a-11; 78b-1; 88b-3; 94a-10; 94a-10; 94a-11; 101b-9…

ʿaṭā (15); (Ar.) Cömertçe verme, ihsan, bağış. 20b-3; 31b-9; 99a-10; 105b-13; 108a-10; 125b-12; 130b-10; 134b-5; 187a-10; 189b-4...

ʿaṭā ḳıl-(7) İhsan etmek. 31b-9; 99a-10; 105b-13; 187a-10; 189b-4; 235b-14; 245b-15.

ʿaṭf-ı beyān (2); (Far.) Kendinden önceki kelimeyi izah etmek ve daha çok açıklamak için getirilen kelimeye denir. 231a-6; 253b-15.

aṭlan- (9) Ata binmek. 21a-4; 99a-2, 5; 147b-13; 152b-12; 210a-4; 283b-8; 299a-5; 300a-3.

aṭlas (3); (Ar.) İpekten sık dokunmuş, yüzü parlak, dâima düz renkli, üstünde motif bulunmayan, sertçe, tüysüz, makbul bir kumaş çeşidi. 11b-13; 41b-1; 318b-1.

aṭlıġ (8) Atlı, ata binmiş. 37a-10; 208b-6; 221a-12; 232b-7; 273a-12; 285b-6; 315a-7, 8.

aṭlıḳ (5) Atlı, atlanmış, adlandırılmış. 209a-13; 255a-7, 9; 256a-4, 8.

ʿaṭṭār (9); (Ar.) Aktar. 82b-14, 15; 111b-14; 165a-11; 188b-14; 192b-1; 206b-2; 299a-7.

av (2) Av. 94a-9; 201a-13.

ʿavān (1); (Ar.) Zorba, vurucu, kırıcı (memur, asker). 308b-11.

āvāre (6); (Far.) Boş gezen, serseri, aylak. 7b-10; 75b-12; 108b-10; 114b-5; 277a-3; 310b-11.

āvāre bol- (3) Avare olmak. 75b-12; 114b-5; 310b-11.

ʿavāṭıf (2); (Ar. çkl. atifet) İyilikseverlikler; merhametler, lütuflar. 25b-4; 300b-13.

ʿavāṭıf-ı ḫusrev-āne (1); (Far.) Hüsrev (İran Hükümdarı Perhiz) gibi lütuflar. 25b-4.

ʿavāyıḳ (1); (Ar. çkl. akika) Engeller, maniler, perdeler. 262b-4.

āvāz (53); (Far.) Ses, yüksek ses. 12a-2; 26b-2; 37a-11; 45b-5; 51a-14; 54b-8; 54b-10, 11, 12,13…~ **āvāze** (8); (Far.) 1. Yüksek ses. 32b-10; 39a-12; 120a-14. 2. Şan, şöhret, ün. 4b-10; 9a-8; 97a-11; 115b-12; 234a-6.

āvāz bir - (1) Ses vermek, konuşmak. 118a-5.

āvāz eyle- (1) Ötmek. 192b-2.

āvāz ḳıl- (1) Seslenmek. 63b-14.

āvāz-ı mevzūn (1); (Far.) Vezinli, terbiyeli ses. 293b-15.

āvāznı pest ḳıl- (1) Sesini kısmak. 267a-8.

ʿavf ḳıl- (1) Affetmek. 183b-10.

avġa çıḳ- (1) Ava çıkmak. 201a-13.

ay- (1042) Demek, söylemek. 10b-15; 15a-14; 15b-11;16b-12; 17a-5, 12, 13; 18b-5; 19a-14; 20b-10…

ay (39) 1. Ay, gezegen. 12a-5; 22a-11; 31a-8; 48a-11; 111b-15; 147b-4,10; 149a-6, 7, 14… 2. 30 günlük süre. 161b-7; 198b-12; 277a-15; 277b-1; 277b-1.

āyā (12); (Far.) Şaşırma, sorma, ümit ve istek ifâde eder, acaba. 45b-8; 70b-12; 131b-10; 209b-15; 239a-1; 258b-2; 266b-3; 271a-1; 303a-15; 303b-5...

aya- (8) Vermemek, esirgemek. 48b-12; 78b-5; 133b-15; 134a-9; 152a-7; 189b-1; 190a-9; 235b-14.

ayaġ (103) Ayak. 4a-12; 10a-15; 11b-5; 15a-15; 20b-11, 13; 26a-9; 26b-13; 27b-10; 30a-4...~ **ayaḳ** (3) Ayak. 27b-2; 40b-14; 208a-10.

ʿayān (16); (Ar.) Belli, açık, meydanda, aşikâr. 7a-2, 11; 20b-7; 22b-6; 38b-9; 43a-3; 81a-15; 88a-9; 91a-6; 182b-13...

ʿayān bil- (1) Açık bir şekilde bilmek. 203a-5.

ʿayān bol- (1) Belirli, açık olmak, ortaya çıkmak. 7a-11.

ʿayān eyle- (3) Açıklamak, ortaya çıkarmak. 22b-6; 38b-9; 214a-1.

ʿayān ḳıl- (4) Açıklamak, aşikâr etmek. 43a-3; 81a-15; 91a-6; 255b-2.

ʿayānlıḳ (1) Aşikarlık, açıklık. 7a-2.

ʿayār (1); (Ar.) (Belli bir değer hükmüne göre) Seviye, derece, değer, kırat. 161b-10.

ʿayb (60); (Ar.) Noksan, kusur, eksiklik. 7b-11; 15a-13; 46b-14; 58b-2; 64a-15; 64b-6; 64b-9; 76b-1; 76b-2; 93a-11…

ʿayb bil- (1) Ayıp bilmek. 218a-6.

ʿayb it- (1) Kusur işlemek. 7b-11.

ʿayb ḳıl- (1) Kusur işlemek, hata yapmak. 251b-3.

ʿayb tap- (1) Kusur bulmak. 64b-9.

ʿayb-cūy (1); (Far.) Kusur araştıran. 64b-8.

ʿayb-dār (1); (Far.) Ayıplı, kusurlu. 130a-12.

ʿaybıñgnı hüner bil- (1) Ayıbını hüner bilmek. 211b-7.

ʿaybī (1); (Far.) Bir kusur. 230b-6.

ʿayblıḳ (2) Ayıplı, kusurlu. 176a-6; 323b-6.

ʿayb-pūşluḳ (1) Kusur örtücülük. 323b-5.

ʿaybsız (3) Kusursuz. 76b-3; 232a-8.

āyet (29); (Ar.) **1.** Kuranı Kerimde geçen her bir kelime. 1b-5, 11; 2a-1, 8, 13; 4a-4, 6; 8b-1; 12b-8; 66a-10...2. Alamet, nişan, hüccet, delil. 297b-5.

aygaḳçı (1) Hizmetçi. 59b-11.

ayıġ (29) Ayı. 53a-12; 84a-14; 84b-1, 3, 8, 10, 12; 163b-10; 164a-3, 5...

ayıl- (2) Gerçeği görüp işin farkına varmak, aklı başına gelip uyanmak. 153b-4, 6.

ayır- (5) Ayırt etmek, seçmek, tefrik etmek, farkını anlamak, temyiz etmek. 104a-13; 223a-9; 247a-3; 253a-4; 309a-5.

ʿāyid (1); (Ar.) Zamir. 303b-10.

ʿāyid bol- (1) Ait olmak. 95b-13.

āyīn (4); (Far.) Töre, adet, usül, tarz. 120b-13; 211a-7; 225a-8; 225a-9.

āyīne (34); (Far.) Ayna. 19b-4; 32b-10; 33a-14; 41a-5; 57a-5; 72a-5, 9; 103a-9, 11; 103b-11...

āyīne-i dil (1); (Far.) Gönül aynası. 211a-6.

āyīne-i fām-ı felek (1); (Far.) Felek renkli ayine (benzeri), feleğin (mavi) renkli ayinesi. 72a-9.

āyīn-i vefā (1); (Far.) Sözünde durma, ahde vefa etme durumu. 211a-7.

aylan- (6) Dönmek. 265a-1; 274a-3.

aylandur- (4) Gezdirmek, dolandırmak, dolaştırmak. 40b-12; 307b-7, 8; 320a-8.

aylıḳ (4) (Süre, zaman dilimi olarak) o kadar ay tutarında olan. 260b-1; 277a-15; 277b-1.

ayman- (2) Utanmak. 125a-9; 210a-11.

ʿayn (13); (Ar.) Aynı, tıpkı, aslı. 3a-3; 12a-4; 35a-6; 39a-1; 87a-7; 90b-9; 99b-9; 147b-9; 192b-8; 227a-5...

ʿayn-ı naṣīḥat (2); (Far.) Nasihatın ta kendisi. 35a-6; 90b-9.

ʿayn-ı şefḳat (4); (Far.) Şefkatin kendi, aslı, şefkatin ta kedisi. 3a-3; 99b-9; 192b-8; 264b-9.

ʿaynü'l-ḳamer (1); (Ar.) Ayın çeşmesi. 147b-9.

ayraş- (1) Ayrılmak. 210a-1.

ayrıl- (23) **1**. Uzaklaşmak. 27a-4; 27a-15; 28b-3; 57b-4;136a-10; 136b-3; 136b-4; 161b-1; 184a-7; 185a-12… **2**. İlgisini kesmek. 32b-9; **3**. Sınıflara bölünmek. 81b-14; **4**. Tefrik edilmek. 113a-1; 247a-9; 289b-7. **5**. Kaybetmek. 195a-4. **6**. Vaz geçmek, uzaklaşmak. 323b-2.

ayru (6) Ayrı. 57b-4; 72b-14; 136b-9; 141a-11; 159b-10; 183a-14.

ʿayş (19); (Ar.) Yaşama, yaşayış;zevkini çıkarma, yiyip içme, zevk u safâ. 19b-15; 24b-8; 26a-10; 44a-14; 72b-14; 87a-4; 88a-13; 89a-13; 113b-13; 143b-13...

ʿayş-ı cāvid (1); (Far.) Sonsuz safa. 293b-12.

ayt- (419) Demek, söylemek, bildirmek. 1b-6; 3a-2, 3; 12b-3, 8; 13b-7; 15a-6, 9; 15b-14, 15…

aytış- (6) Karşılıklı konuşmak. 118b-15; 146b-7; 151a-1; 163b-10; 214a-2; 244b-4.

ʿayyārlıḳ (1) Serserilik. 181b-8.

ʿayyār-pīşe (1); (Far.) Dolandırıcı, hilekâr, hırsız. 160a-4.

az- (3) Yoldan çıkmak, kaybolmak. 91b-13; 200b-13; 323a-10.

az (48) Az. 5a-6; 29a-8; 35a-5; 47a-13; 48a-5; 67a-7, 12; 74b-14; 77a-7; 80b-13...

az furṣatda (1) Kısa zamanda. 5a-6.

ʿaẕāb (22); (Ar.) Azap, işkence. 2b-11; 29a-14; 42a-4; 58b-1; 89a-11; 108b-8; 110a-1, 6; 115b-9; 120b-3...

ʿaẕāb ḳıl- (1) İşkence yapmak. 302b-13.

ʿaẕāb-ı āḫiret (1); (Far.) Ahiret azabı. 227b-8.

āzād (11); (Far.) Serbest bırakma, serbestlik, hür. 24b-9; 26b-3; 66a-8; 68a-7; 119b-10; 245b-14; 246a-6; 285a-5; 289b-9; 306a-5...

āzād bol- (3) Azat olmak. 24b-9; 285a-5; 312b-6. ~ **āzād ol-** (1) Azat olmak. 26b-3.

āzād et- (1) Azat etmek. 306a-10.

āzād eyle- (1) Azat etmek. 289b-9.

āzād ḳıl- (1) Azat etmek. 321b-11.

āzādlıḳ (4) Azat olma, kurtulma durumu. 66a-8; 119b-10; 245b-14; 246a-6.

āzādlıḳ tap- (1) Kurtulmak. 119b-10.

aẓāmet (1); (Ar.) Büyüklük, ululuk. 9a-8.

ʿaẓamet (5); (Ar.) Büyüklük, ululuk, yücelik. 149a-10; 149b-11; 273b-8; 292a-5; 309b-10.

āzār (49); (Far.) İncitme, tekdir. 14b-6, 8; 23b-15; 26b-15; 43a-1; 53a-13; 59b-2; 66a-1, 2; 77a-7...

āzār ber- (7) Azarlamak, incitmek. 66a-1; 162b-15; 226b-9; 254b-2; 259a-3; 260b-5; 303a-13. ~**āzār bir-** (1) Azarlamak, incitmek. 53a-13.

āzār yetkür- (2) Zarar vermek. 14b-8; 252a-9.

ʿazāyim (1); (Ar.) Verilen kararda durmalar; sebatlar; kesin kararlılıklar. 312b-1.

āẕer (1); (Far.) Ateş. 208b-14.

azgine (1) Azıcık. 78a-14.

azġur- (1) Azdırmak, yoldan çıkarmak. 80a-4.

ʿaẓīm (9); (Ar.) Büyük. 140a-2; 181a-6; 200a-2; 227a-1; 249a-13; 249b-5; 249b-15; 273b-7; 278a-7.

ʿazīmet (3); (Ar.) Gitme, gidiş, sebat, kararlılık.10a-9; 40b-15; 281a-13.

ʿaẓīmü'ş-şān (2); (Ar.) Şanı yüce. 26b-8; 278a-7.

ʿazīz (53); (Ar.) Sevgili, kıymetli, değerli, muhterem, saygı değer. 5b-8; 27b-11; 32a-7; 65b-10; 73a-5; 73b-13; 85b-10; 91b-6; 99a-8; 102a-14...

ʿazīz it- (1) Hürmet etmek, yüceltmek. 102a-14.

ʿazīz-i şeker-rīz (1); (Far.) Ağzı şeker saçan muhterem. 5b-8

azlıḳ (4) Azlık. 104a-11; 131a-13; 133a-11; 314a-10.

ʿazm et- (2) Azmetmek. 72b-11; 259a-10. ~**ʿazm it-** (2) Azmetmek. 280a-9; 296a-10.

ʿazm eyle- (1) Azmetmek. 40b-14.

ʿazm ḳıl- (2) Niyet etmek, karar vermek. 37b-1; 303b-3.

āzmāyīş (11); (Far.) Deneme, sınama, tecrübe. 57b-12; 62a-7, 11; 78a-11; 136b-12; 190b-6; 234b-5; 252a-15; 295a-2; 295b-11...~ **āzmāyī** (1); (Far. azmayiş) Denenmiş olma hâli. 294b-5.

āzmāyiş ḳıl- (7) Tecrübe etmek, denemek, sınamak. 57b-12; 62a-7, 11; 78a-11; 136b-12; 234b-5; 297b-8.

ʿazm-i sefer (1); (Far.) Sefer niyeti, yolculuk kararı. 41a-2.

āzmūde (7); (Far.) Denenmiş, sınanmış, tecrübe edilmiş, mücerrep. 158a-7; 168b-15; 246b-14; 285a-2; 291b-13; 297a-4; 309a-6.

azmūde ḳıl- (6) Tecrübe etmek, denemek, sınamak. 158a-7; 168b-15; 246b-14; 291b-13; 297a-4; 309a-6.

azna- (2) Böğürmek. 51a-9; 54b-8.

azraḳ (1) Azıcık, birazcık, daha az. 124a-8.

ʿAzrāʾīl (4); (Ar. k. ad.) Azrail. 10b-4; 221b-12, 13; 236a-5.

azuḳ (12) Yolculuk sırasında veya dışarıda çalışırken yenmek üzere hazırlanan yiyecek, kumanya, nevâle. 133b-7; 180a-7; 206b-8; 219a-11; 233a-3, 11; 233b-11; 260b-1; 310a-11; 311a-15...

āzürde (2); (Far.) İncinmiş, kırılmış, gücenmiş. 319a-10; 320b-15.

āzürde ḳıl- (1) İncitmek, kırmak. 319a-10.

ʿazze ve celle (4) Aziz ve yüce (Allah). 19a-6; 47a-2; 96b-8; 277b-5.

bāb (108); (Ar.) **1**. Bir kitabın bölümlerinden her biri. 8a-11, 13, 14; 8b-4, 5, 6, 8, 9, 10, 11...**2**. Husus, mesele, konu. 22a-15; 23a-8; 25b-13; 36a-11; 36b-5; 41a-4; 42b-6; 50a-1; 69a-14; 80b-2…

baba (6) Baba. 54a-5; 164a-8; 165a-3; 269a-9, 14; 319b-12.

bāc (3); (Far.) Vergi, haraç. 140b-7; 157a-13, 14.

bād (19); (Far.) Rüzgâr, yel, hava. 12b-4; 21a-3; 41a-11; 94b-8; 157b-9; 167b-4; 167b-10; 201a-14; 204b-2; 209b-7…

bāde (11); (Far.) Şarap, içki, mey. 55a-1; 91b-12; 204b-2; 209b-7; 241a-15; 241b-3; 250a-3, 4; 293b-9, 10...

bāde-nūş (2); (Far.) Şarap içen. 241a-15; 250a-4.

bāde-nūşluḳ (1) Şarap içicilik. 241a-15.

bād-ı reftār (1); (Far.) Rüzgar gibi gidiş, yürüyüş. 21a-3.

bād-ı şabā (5); (Far.) Gün doğusundan esen hafif, serin ve tatlı bahar rüzgârı. 12b-4; 41a-11; 274a-1; 280a-3; 319a-11.

bād-ı şarşar (2); (Far.) Şiddetli ve soğuk esen rüzgâr. 201a-14; 284a-15.

bād-ı semūm (2); (Far.) Sam yeli. 167b-4, 10.

bād-ı sitīz (1); (Far.) Kavga, çekişme rüzgarı. 157b-9.

bādiye (14); (Ar.) Çöl, sahrâ, beyâban. 38a-1, 5; 76a-12; 80b-14; 94b-13; 101a-7; 136b-4; 178a-3; 233a-13; 243b-10...

bād-pāy (1); (Far.) Rüzgar ayaklı, rüzgar gibi (at). 299b-12.

bāġ (66); (Far.) Bağ, bahçe. 4a-2, 7; 7a-4, 6; 12b-10, 15; 24a-6; 27a-11; 28a-2; 29b-1...

bāġ-bān (12); (Far.) Bağcı, bahçivan. 7a-4; 55b-4; 83a-11, 12; 84b-4, 7, 9, 14; 113a-9; 138b-9...

bāġ-bānlıḳ (1) Bağcılık. 311a-4.

bāġçe (1); (Far.) Bahçe. 109b-1.

bāġçı (1) Bağcı, bahçivan. 12b-15.

Baġdād (14) Bağdat. 159b-6; 207b-9; 228b-6; 240a-5, 6; 241a-5, 8, 9; 241b-2; 244b-15...

bāġ-ı behişt (1); (Far.) Cennet bağı. 288b-15.

bāġ-ı irem (4); (Far.) Cennet bağı. 111a-4; 123b-14; 234a-7; 321a-7.

bāġ-ı mülk (1); (Far.) Mülk bağı. 95a-9.

bağır (12) Bağır, göğüs, sîne. 12b-1; 35a-3; 56b-2; 126b-5; 149b-10; 158b-4; 166b-2; 167a-2; 175a-12; 182a-15…

bağla- (108) **1**. Bağlamak. 8b-4; 9a-13; 9b-15; 13a-4, 10; 14b-4; 18a-3; 25a-2; 35a-10, 15… **2**. Kapatmak. 15b-1.

bağlaġlıḳ (2) Bağlanmış, bağlı. 204a-15; 305a-3.

bağlan- (12) **1**. Bağlanmak. 3b-10; 29b-6; 65a-6; 98b-8; 129b-11; 189a-11; 254b-9; 255b-4. **2.** Kapanmak. 55a-8. **3**. Gönül vermek, mübtela olmak. 161a-6. **4**. Ulaşmak, vasıl olmak. 248a-1.

bağrıġa bas- (1) Göğsüne dayamak, yaslamak. 126b-5.

bā-ġurūr (1); (Far.) Gururla. 207b-14.

bahā (21); (Far.) Değer, kıymet, fiyat. 63b-5; 67b-7; 120a-12; 131a-10; 229a-1; 258a-3; 258a-5; 258a-7; 268a-13; 287b-14…

bā-ḫaber (1); (Far.) Haberli, haberdar. 235b-5.

bahādur (7); (Far.) Usta savaşçı, cengâver, yiğit, kahraman, cesur. 35b-3; 36b-4; 76a-6; 77a-13; 136b-12; 174b-6; 284b-7.

bahādurluḳ (1) Yiğitlik, kahramanlık, dilâverlik. 36b-4.

bahālıḳ (2) Pahalı, kıymetli, değerli. 290a-13; 317a-14.

bahāne (7); (Far.) Özür ve mâzeret; vesîle, sebep. 94a-14; 98b-7; 118b-5; 119a-14; 162a-1; 213a-3; 218b-13.

bahāne ḳıl- (1) Bahane etmek. 213a-3.

bahār (17); (Far.) **1**. Bahar mevsimi. 3a-8; 12b-1; 55b-2; 94b-2; 95a-6; 98b-1; 114a-7; 163b-13; 207a-4; 217a-14… **2**. Bir şeyin gençlik, tâzelik, canlılık dönemi. 95a-4; 178b-9; 210b-6; 259a-6.

bahā-yı tamām (2); (Far.) Tam değer. 67b-7; 313b-6.

bahāyim (4); (Ar. çkl behime) Dört ayaklı hayvanlar. 149b-11; 154b-5; 306b-9, 12.

ba-hem (20); (Far.) Birarada, birlikte, beraber; bir durumun veya hususun başa gelmesi, nasip olması, ele geçmesi. 21b-7; 35a-12, 15; 51b-9; 71a-13; 85b-6; 168a-11; 176a-5; 183b-13; 187a-2...

ba-hem bol- (7) Birlikte beraber olmak, ele geçmek, nasip olmak. 21b-7; 35a-12, 15; 51b-9; 188a-7; 202b-6; 279a-6. ~ **ba-hem ol-** (1) Birlikte beraber olmak, ele geçmek, nasip olmak. 288a-4.

ba-hem ḳıl- (3) İhsan etmek, armağan etmek, ele geçmek. 176a-5; 252b-6; 318b-11.

baḫīl (16); (Ar.) Cimri, pinti. 33a-13; 50a-5, 6, 8, 12, 13, 15; 61a-8; 76b-6; 78a-2...

baḫīllıḳ (1) Cimrilik. 314b-10.

baḥr (11); (Ar.) Deniz, deryâ. 53a-15; 101b-2; 125a-5; 178b-5; 180a-4; 185b-10; 191b-3; 196a-12; 199b-15; 248a-1...

baḥr u ber(r) (3); (Far.) Deniz ve kara. 125a-5; 180a-4; 185b-10.

baḥr-ı ḫazar (1); (Far.) Hazar denizi. 178b-5.

baḥr-ı ʿummān (1); (Far. y. ad.) Hint okyanusu. 191b-3.

baḥs ḳıl- (1) Bahsetmek. 267b-8.

baḥş-i münāẓara (3); (Far.) Tartışma konusu, münazara konusu. 63b-2; 91a-9; 267a-7.

baḫşı (6) Asker, avcı, hizmetçi. 10b-2; 116b-9; 117a-8; 117b-1; 118a-5; 118b-2.

baḫşiş it- (1) Bahşiş vermek. 20a-15

baḫşīş ḳıl- (1) Bahşiş vermek. 20b-5.

baḫt (48); (Far.) Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun tâlih, ikbal, şans. 17b-12; 24b-11; 33b-2; 36b-3; 37b-5; 38a-13; 75a-6; 77b-10; 91b-11; 96b-11...

baḫtı aḳar- (2) Bahtı açılmak. 124a-14; 305b-3.

baḫt-nişān (1); (Far.) Baht gösteren. 224b-5.

bā-hūş bol- (1) Akıllı olmak, aklını başına almak. 154b-8.

bā-ḥużūr (1); (Far.) Huzurulu, safalı. 18b-4.

bā-ḥużūr bol- (1) Huzurlu olmak. 18b-4.

baḳ- (105) **1**. Bakmak. 7a-6; 14a-3; 17a-1; 19b-13; 21a-13; 21b-1; 35a-2; 41a-5; 45a-7; 45b-14… **2**. Beslemek. 50b-12; 50b-14. **3**. Araştırmak. 209b-13.

bāk (6); (Far.) Korku, kaygı, endişe. 7b-11; 11a-6; 82a-10; 152b-4; 250a-4; 251b-4.

baḳa (16) Göre, münasip, muvafıkl, uygun. 3a-7; 29a-8; 45b-11; 49b-11; 54b-11; 108a-3, 12; 140b-8; 148a-14; 212a-1...

bā-kemāl (2); (Far.) Kemal ile. 317b-5; 320b-3.

baḳış- (1) Bakışmak. 161b-11.

bāḳī (34); (Ar.) Baki, ebedi, ölümsüz. 18b-8; 45a-7; 47b-5; 49a-9; 56a-7; 61b-2; 82b-2; 97b-3, 5; 106a-13...

bāḳī bol- (1) Baki olmak. 282a-14.

bāḳī ḳal- (4) Baki kalmak. 115b-8; 160b-8; 171b-3; 174b-4.

bāḳī mülk (2) Baki mülk, ahiret. 45a-7; 97b-5.

bāḳī-mānde (1); (Far.) Baki kalan, kalmış. 49a-9.

bāl (3); (Far.) Kanat. 29b-2; 156a-7; 267b-11.

bala (40) Evlat, çocuk, yavru. 31b-1, 13; 32a-12; 36b-12; 38b-15; 39a-1; 71b-12, 13; 74a-4, 11...

bālā (6); (Far.) Yüksek, yüce, âlî. 1b-3; 26a-12; 122b-11; 149b-7; 158b-9; 222b-7.

bala aç- *(1) Yavru çıkarmak. 77b-4.*

bālā bil- (2) Yüksek bilmek. 122b-11; 149b-7.

bala çıkar- (1) Yavru çıkarmak. 80a-6.

balçıḳ (1) Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur. 164b-5.

balıġ beyżāsı *(1) Balık yumurtası. 79a-3.*

balıḳ (36) Balık. 39b-13; 55a-10, 14, 15; 55b-1, 7, 8, 9, 11; 56a-1...

balıḳçı (1) Balıkçı. 55b-7.

bāliġ bol- (1) Baliğ olmak. 169b-13.

balta desti *(1) Balta sapı. 167b-8.*

baltu (4) Balta. 12b-13; 27a-1; 127a-14; 254a-13. ~ **faltu** (2) Balta. 153b-3; 316b-6.

baluḳa (1) Keser, çekiç. 294a-7.

bāmdād (1); (Far.) Sabah. 25b-15.

bang ur- (1) Haykırmak. 51a-9.

bāʿiṣ (44); (Ar.) Sebep, neden, gerekçe. 5a-9; 6a-11; 7b-2, 13; 15b-14; 16a-4; 17a-4; 32b-3; 54b-6; 57a-4...

bāʿiṣ bol- (5) 1. Sebep olmak. 62b-10; 93a-2; 225b-8; 236b-3. 2. Vesile olmak. 309a-9. ~ **bāʿiṣ ol-** (1) Sebep olmak. 7b-13.

bāʿiṣ tap- (1) Sebep bulmak. 69b-13.

baʿż (71); (Ar.) Bazı, birazı, bir kısmı; kimi. 3a-8; 4a-14; 6a-8; 8a-8; 11b-7; 14b-11; 15b-6; 16b-6, 7, 14...

bār (25); (Far.) 1. Yük, ağırlık veren şey, sıklet. 30b-5; 44b-7; 113b-9; 154b-8; 257b-3. 2. Defa, kere. 28a-11; 72a-12; 82b-11; 88b-1; 140b-10; 150b-15; 161a-8; 174a-7; 176b-15; 189b-10...

bar- (424) Varmak, gitmek, erişmek, ulaşmak, vasıl olmak. 5a-5; 9a-3; 11a-13; 13a-4, 5; 13b-11; 14b-2; 15b-15; 24b-14; 25a-12…

bar (508) Var, mevcut. 2a-1; 4a-6; 4b-13; 7b-9, 10; 9b-9; 12a-3; 13a-13; 13b-1, 2…

bar et- (1) Var etmek. 104a-4.

bārān (4); (Far.) Yağmur. 7b-5; 28a-12; 258a-9; 280a-11.

barça (67) Bütün, hepsi, tamamıyla. 3a-6; 6a-1; 11a-9; 17a-3, 12; 18b-9; 19b-11; 20a-10; 20b-4, 7...

bār-dān-bāf (1); (Far.) Çuval, hurç, heybe dokuyan. 262a-7.

bāre (8); (Far.) **1**. Başka, farklı, yeni. 5b-7; 193b-10. **2**. Vakit, zaman. 28a-11; 201a-11; 274a-5. **3**. Tekrar, yeniden. 201b-7; 242a-15. **4**. Defa, kere, kez. 218b-11.

bārede (7) **1**. Mesele, konu, hakkında, 42b-4; 54b-6; 87b-12; 99b-1; 202b-14; 295b-9. **2.** Konum. 109b-12.

bāreside (20) Hakkında. 51b-4; 90b-14; 98a-3; 101a-11; 108b-15; 116a-14; 116b-8; 119b-9; 144a-4; 227a-14...

bāresidin (2) Hakkında. 102b-10; 157a-6.

bār-gāh (17); (Far.) İzinle, müsaadeyle girilen yer, divan. 5b-15; 33b-12; 34a-5; 149a-4; 237a-8; 237b-4; 241a-1; 242a-9; 242b-1, 9...

bārhā (11); (Far.) Sürekli, çoğu zaman, kere, kez. 118a-6; 148a-13; 168b-15; 184b-3; 214a-2; 245a-8; 261a-2; 281a-4; 289b-2; 295b-11...

bār-ı diger (1); (Far.) Tekrar, yine, başka bir sefer. 242a-14; 242b-9.

barısı (1) Hepsi, tamamı. 302b-4.

barış- (1) Varmak, ulaşmak. 161b-11.

bārī (16); (Far.) Hiç olmazsa. 30b-12; 53a-7; 57b-14; 61a-4; 71a-13; 74a-5; 76a-15; 86a-14; 110a-6; 149a-13…

bārī (6); (Ar.) "Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran, yaratan" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır. 30a-10; 42b-8; 180a-5; 313a-9; 314a-9; 316a-6.

bārī ta'ālā (4) Yaratan Allah. 180a-5; 313a-9; 314a-9; 316a-6.

bār-keş (1); (Far.) Sıkıntıya tahammül eden; sabırlı. 273b-15.

barlıḳ (4) Var olma durumu, var edilmiş olma. 96a-14; 128a-1; 142a-10; 176a-14.

bas- (15) **1**. Ayağı, üzerine vücûdun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde zemîne yâhut herhangi bir yere koymak, adım atmak. 209b-10; 240b-13. **2**. Göğsüne dayamak, yaslamak. 126b-5; 182b-9. **3**. Çiğnemek, ayakaltına almak. 149b-8. **4**. Ansızın saldırmak, gāfil avlamak, bir yere baskın yapmak. 164b-8. **5**. İstila etmek. 225b-11; 301a-15.

bā-ṣafā (3); (Far.) Safalı. 38b-6; 103a-9; 123b-14.

basıġ (2) Bastırma, teskin, teselli, kontrol. 288a-4; 289b-10.

basıl- (10) **1.** Yatışmak, çekilmek, teskin olmak. 98b-3; 131a-3; 132a-15; 150a-10; 161b-4; 241b-7; 260a-11; 288a-8; 289a-13; 303a-4...**2**. Ayak altında kalmak, ezilmek. 147b-12.

baṣīr (1); (Ar.) Gören, görme yetisi. 65a-7.

baṣīret (12); (Ar.) Doğru ve ölçülü bir görüşün verdiği uyanıklık, ileriyi görme, sağgörü, gönül gözü, kalp gözü. 65a-5; 66b-1; 75a-8; 85a-5;

98b-12; 111a-12; 145a-6; 253a-9; 261a-4; 262b-4...

başīret közi (2) Basiret gözü. 65a-5; 66b-1

Başra (1); (y. ad.) Basra. 38b-5

baş (296) Baş. 2b-10; 4a-12; 9a-3; 9b-2; 10a-15; 10b-3; 11b-4; 13a-15; 15a-7; 20b-13...

baş ber- (1) Feda etmek. 140b-3. ~**baş bir-** (1) Baş vermek. 2b-10.

baş ḳaytar- (2) Baş çevirmek, yüz çevirmek. 138b-14; 152b-7.

baş ḳoy- (10) **1**. Baş koymak, adamak. 13a-15; 131b-3; 181b-4; 186b-12; 235a-1; 292b-10; 300a-14; 312b-4. **2**. Başını yaslamak. 110a-8; 208a-12.

baş köter- (3) Başını kaldırmak. 49b-3; 108b-7; 127b-13; 150a-11; 194a-2; 217a-14.

başaḳ (1) Başak. 46a-9.

başdın ayaġ (5) Baştan ayağa. 4a-12; 37a-4; 42a-12; 89a-7; 156a-7.

başı aylan- (1) Başı dönmek. 265a-1.

başı bar- (1) Başı gitmek, ölmek. 40b-12.

başıdın çıkar- (1) Aklından çıkarmak. 91b-9.

başıġa devlet tācı ḳoyul- (1) Başına devlet tacı koyulmak. 183a-4.

başıġa tofraḳ bol- (1) Başına toprak gelmek, ölmek. 69b-6.

başıġa ur- (2) Kafasına vurmak. 26b-13; 153a-9.

başıġa yet- (5) Başına gelmek. 28b-9; 131b-9; 156b-9; 303b-15; 314b-6-

başın fenā yelige iper- (1) Başını fena yeline vermek. 163b-5.

başın ḳoy sal- (7) Başını eğmek. 69b-15; 70a-15; 86b-1; 100b-2; 117b-10; 156a-6; 258b-5.

başın ḳoynıġa al- (1) Başını koynuna eğmek. 254b-8.

başın yelge iper- (1) Başını yele vermek. 60a-2.

başın yiper- (1) Başını vermek. 94a-5.

başın͡ġġa kel- (1) Başına gelmek. 258b-15.

başḳa (3) Başka, diğer. 176a-15; 178a-13; 184b-7.

başḳar- (1) Yerine getirmek, başarmak, değiştirmek. 10a-8.

başla- (108) **1**. Bir işe teşebbüs etmek, başlamak. 29a-15; 29b-1; 32a-10; 34a-15; 36b-10; 42a-10; 43b-4; 45a-7; 54a-13; 54b-4... **2**. Başa geçmek, öne geçmek. 147b-11; 167a-7; 167a-9; 192b-9; 241a-15; 263a-6; 306a-11.

başlıḳ (2) Başlı. 81b-15; 82a-1.

bat (24) Çabuk, acele, erken, hemen. 56b-1; 98a-1; 139a-14; 144b-10; 145b-9; 148a-2; 185a-2; 198a-6; 201b-11; 203a-2…

bat- (7) Bir sıvının veya yumuşak bir maddenin içine gömülmek, çökmek. 50b-11; 134b-6; 164b-4; 164b-6; 235b-3; 264b-4; 272b-13.

bā-tedbīr (1); (Far.) Tedbirli. 122a-1.

batman (13) Yerine veya ölçülen mala göre birimi değişen (ülkemizde 2 ile 8 okka arasında) eski bir ağırlık ölçüsü. 84b-12; 85a-8, 10;

85b-15; 86a-1, 2; 198b-11; 228b-13, 14; 268a-14...

batraḳ (16) Çabucak, hemen, derhal. 19a-7; 61b-5; 108b-1; 113b-7; 135b-10; 150a-10; 157b-14; 165b-11; 185a-7; 185b-10...

bāṭıl (19); (Ar.) Doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan; boş, esassız, çürük, temelsiz. 28b-14; 30b-6; 102a-11; 106a-14; 106b-9; 113a-1; 199a-12; 223a-2; 247a-3; 251a-1...

bāṭıl bol- (1) Asılsız, esassız olmak. 290a-15.

bāṭıl ḳıl- (1) İptal, imha etmek. 223a-2.

bāṭın (45); (Ar.) İç yüz, dâhil, derûn, zamir. 3b-4; 9a-1; 15b-13; 24b-1; 31a-6; 42a-2; 43a-1; 55a-3; 57a-9; 60a-13...

bāṭını igri (5) İçi bozuk, kalbi fesat. 57a-9; 60a-13; 82b-2; 285a-3; 298a-15.

bā-vefā (1); (Far.) Vefalı. 241a-2.

bāver (19); (Far.) İnanma, tasdik etme, sağlam ve pek doğru (bulma). 34b-9; 61b-12; 62a-6; 62b-1; 70b-14; 76a-6; 99b-2; 110b-4; 150a-3; 184b-2...

bāver ḳıl- (6) Tasdik etmek, inanmak. 61b-12; 62a-6; 99b-2; 110b-4; 150a-3; 244a-1.

bāver tut- (6) Kabul etmek, tasdik etmek, tutmak. 62b-1; 184b-2; 238a-2; 247b-12; 248b-15; 290b-14.

bāverçi (4) Aşçı. 34b-9; 70b-14; 239a-15.

bāverlıḳ ḳıl- (1) Tasdik etmek, inanmak. 203a-1.

bā-vücūd (8); (Far.) Böyle iken, bununla birlikte. 5b-14; 7b-2; 14b-9; 54a-8; 57b-15; 91b-12; 94b-3; 166b-4.

bay (2) **1.** 2b-6. Kişi, erkek, bay. **2.** Bey. 274b-1.

bayaġ (1) Önceki, evvelki. 184a-12.

bayaḳı (1) Evvelki, önceki. 192b-11.

bāyeste (1); (Far.) Gerekli, lüzumlu. 235a-2.

bāyestī (12); (Far.) Gerekli, lüzumlu. 56a-4; 56b-6; 97a-5; 109a-15; 202a-6; 217b-10; 244a-12; 287a-8, 14; 289b-14...

bayḳuş (1) Zararlı ve kemirici hayvanları avlamakla geçinen, başlarında iki tepelik bulunan, yırtıcı gece kuşu. 83b-9.

bāz (21); (Far.) Doğan denen yırtıcı kuş, şahbaz. 31a-15; 31b-13, 14; 32a-8, 9, 12; 32b-2, 10; 33a-12; 35a-13…

bāzār (27); (Far.) Pazar, çarşı. 9a-4; 89b-9; 101a-14; 117a-12; 127a-6; 128a-11; 155a-10; 155b-9; 160a-2; 185b-4...

bāz-beçe (3); (Far.) Doğan yavrusu. 31b-12, 14; 32a-9.

Bāzende (21); (k. ad.) Bazende. 26b-1, 5; 27a-6; 27b-3, 13; 28a-6, 11; 28b-5, 10, 12...

bāzer-gān (2); (Far.) Tüccar, esnaf. 318b-1, 2.

bāzī (7); (Far.) Oyun. 30a-9; 106a-2; 125a-12; 263a-2; 264a-7; 298b-2; 305b-2.

bāzīçe (1); (Far.) Oyun. 263a-2.

bāzū (6); (Far.) Güç, kuvvet. 25a-2; 33b-2; 35b-3; 53b-7; 170a-15; 270a-5.

bebāberlik ḳıl- (1) Boy ölçüşmek. 50b-4.

becā keltür- (19) Yerine getirmek, ifa etmek. 18b-15; 26a-2; 37b-12; 42a-9; 48b-4; 63a-2; 94a-15; 148a-14; 182b-15; 183b-5...~ **becāy keltür-** (10) Yerine getirmek, ifa etmek. 19a-6; 53b-11; 78b-3; 150a-12; 190a-11; 193a-10; 240b-15; 245b-14; 260a-5; 262b-3. ~ **becāy kiltür-** (1) Yerine getirmek, ifa etmek. 262b-13. ~**ber-cā keltür-** (4) Yerine getirmek, ifa etmek. 200b-10; 314a-14; 315a-15; 316b-8.

be-cān-dil (2); (Far.) Canıgönülden; canıgönül ile. 150a-13; 309a-14.

becāyiş (1); (Far.) Yerini değiştirme. 258b-15.

be-cebīn (1); (Far.) Korkaklık ile; korku ile. 98a-10.

becel (1); (Ar.) Yalan, iftira. 163a-3.

becīl (2); (Ar.) Büyük, muhterem, itibarlı kimse. 230a-5; 239a-5.

becīl ḳıl- (1) Özür dilemek, af dilemek, yüceltmek. 230a-5.

becīllıḳ tile- (1) Özür dilemek, af dilemek. 239a-6.

beçe (8); (Far.) Yavru. 39a-13; 112a-3; 175a-9; 185b-14; 198a-7; 199a-9; 256b-13; 257a-1.

beçe-dān (2); (Far.) Rahim, dölyatağı. 112a-3; 198a-7.

Bedaḫşān (2); (y. ad.) Bedahşan; Bedahşan şehrinde işlenen çok değerli yâkut. 4b-6; 106b-2.

bed-āmūz bol- (1) Kötülük öğrenmek, kötülüğü taklit etmek. 239b-8.

bed-aṣl (7); (Far.) Soyu kötü, nesepsiz. 58a-10; 270b-1, 7; 295a-12; 301b-7, 10; 309a-1.

bed-baḫt (5); (Far.) Tâlihi kötü olan, bahtsız, tâlihsiz. 64b-5; 73b-11; 78a-10; 108a-11; 126b-9.

bed-baḫtlıḳ (1) Bahtsız olma durumu, bahtsızlık, tâlihsizlik. 64b-5.

bed-bīn (2); (Far.) Kötü, fena gören, kötümser. 119a-3, 4.

bed-būy (3); (Far.) Kötü kolulu. 13b-10; 14a-8; 70b-6.

bed-būyluḳ (1) Kötü kokulu. 14a-6.

bed-dīn (1); (Far.) Kötü inanışlı. 239b-6.

bedel (3); (Ar.) Karşılık olarak, yerine. 230a-4; 239a-10. **2**. İrab terimi bedel. 231a-5.

bedel ḳıl- (2) Değiştirmek, yerine koymak. 230a-4; 239a-10.

beden (30) 29b-4; 30b-3; 35a-2; 43a-15; 45a-12; 59b-12; 60a-1; 83b-2; 86a-9; 108b-7...

bed-endīş (9); (Far.) Fena, kötü düşünen. 36a-5; 64b-7; 76b-13; 82b-2; 87a-13; 102a-14; 220b-15; 232b-2; 280b-11

bed-endīş ḳıl- (1) Kötülük düşünmek. 220b-15.

bed-engīz (1); (Far.) Kötü olan, kötülüğü teşvik eden, kışkırtan. 239a-11.

bed-gevher (1); (Far.) Özü, aslı, huyu kötü. 307b-15.

bed-gūy (4); (Far.) Birinin aleyhinde kötü söz söyleyen, dedikoducu. 92a-1; 238b-9; 249a-5; 251b-3.

bed-gūyluḳ (1) Kötü konuşma, şer söyleme durumu. 238b-9.~**bed-gūylük** (1) Dedikoduculuk. 92a-1.

bed-güher (3); (Far.) Mayası bozuk, tabiatı fena. 56b-7; 283a-1; 297a-13.

bed-gümān (25); (Far.) Şüpheci, fena düşünceli. 60b-4; 62a-7; 75b-11; 87b-8; 91a-10; 93b-12; 119a-8; 123a-4; 138b-1; 157a-2...

bed-gümān bol- (13) Şüphelenmek, kuşkulanmak. 87b-8; 91a-10; 119a-8; 123a-4; 157a-2; 162a-15; 237a-4; 248a-11; 249a-14; 251b-11...

bed-gümānlıḳ (7) Şüpheci, fena düşünceli olma durumu. 60b-4; 62a-7; 93b-12; 188b-1; 216b-4; 220b-12, 13.

bed-ḫ̆āh (4); (Far.) Her işin fenalığını isteyen. 62a-4; 107a-5; 249a-8; 289b-11.

bed-ḥāl (9); (Far.) Kötü hâl, kötü durum. 28b-12; 74a-14; 122a-7; 126b-12; 170b-3; 173b-14; 190b-15; 197a-3; 281b-1.

bed-ḥāl et- (2) Kötü hâle sokmak. 122a-7; 173b-14.

bed-ḥāl eyle- (1) Kötü hâle getirmek. 281b-1.

bed-ḫarclıḳ (1) Elindeki malı veya parayı kötü kullanma, israf etme. 49b-10.

bed-ḥareket (1); (Far.) Kötü davranış. 57b-10.

bed-heves (1); (Far.) İsteği, arzusu kötü olan. 192b-13.

bed-heveslik (1) İsteği, arzusu kötü olma durumu. 192b-13.

bed-ḫūy (9); (Far.) Kötü huylu. 2b-5; 77b-6; 158b-2; 172b-12; 197a-12; 287a-7; 319a-5.

bed-ḫūyluḳ (3) Kötü huyluluk. 2b-5; 77b-6; 319a-5.

bed-ḫūyluḳ it- (1) Kötü davranmak. 2b-5.

bed-kār (10); (Far.) İşi, haraketi fena, kötü olan. 8b-6; 15a-8; 76b-13; 86a-7; 93b-6; 106b-10; 110b-2; 113a-6; 118a-5; 163a-7.

bed-kārlıḳ (1) Kötülük, fenalık. 106b-10.

bed-kirdār (16); (Far.) Kötü işli. 95b-9, 14; 150b-4; 160b-10; 228a-9; 239b-8; 248a-15; 248b-4; 261a-6, 9...

bed-kirdārlıḳ (4) Kötü işli olma durumu. 228a-9; 248a-15; 261a-9; 261b-2.

bed-mihr (2); (Far.) İyilik etmeyen, insaniyetsiz. 45a-6; 209b-1.

bed-mihrlıḳ (1) İnsaniyetsizlik. 45a-6.

bed-mizāc (1); (Far.) Kötü yaratılışlı. 66b-7.

bed-nām (8); (Far.) Adı kötüye çıkmış, kötü şöhretli (kimse). 50a-6; 114b-2; 164a-9; 187b-14; 200b-5; 244b-6, 11; 296a-4.

bed-nām bol- (1) Adı kötüye çıkmak. 114b-2.

bed-nām ḳıl- (2) Adını kötüye çıkarmak. 244b-6; 296a-4.

bed-nāmlıḳ (3) Kötü namlı olma durumu. 164a-9; 187b-14; 200b-5.

bed-nefs (4); (Far.) Kötü nefis. 127b-14; 132b-6; 173b-13; 217b-8.

bed-niyet (3); (Far.) Kötü niyetli. 57a-5; 77a-7; 246a-6.

bed-niyetlik (1) Kötü niyetli olma durumu. 57a-5.

bed-ʿahd (8); (Far.) Ahdinde durmayan, sözünü tutmayan, vefasız. 63b-7; 75b-9; 86a-6; 87b-4; 186b-2; 188a-13; 206b-7; 304a-8.

bed-ʿahdlıḳ (5) Vefasızlık. 63b-7; 86a-6; 87b-4; 186b-2; 206b-7.

bedr (3); (Ar.) Ayın on dördüncü gecesindeki şekli, dolunay. 31a-7; 195b-11; 310b-7.

bedr-i millet (1); (Far.) Milletin ayı, ay gibi olan millet. 195b-11.

bed-rūy (2); (Far.) Yüzü çirkin. 197a-9, 12.

bed-sīret (2); (Far.) Kötü huylu, ahlaksız. 117a-11; 153a-4.

be-durustī (2); (Far.) Aslında, doğrusu, gerçekten. 40b-13; 195b-12.

bed-ẕāt (1); (Far.) Zatı kötü (kimse). 270b-2.

bed-zebān (2); (Far.) Ağzı pis, ağzı bozuk. 115b-6; 154b-8.

be-ġam (1); (Far.) Gamlı, kederli. 184a-8.

beġāyet (67); (Far.) Çok, pek çok, fazla, son derece. 2a-11; 12b-11; 13a-7; 15a-7; 19b-7; 30a-12; 30b-9; 32b-2; 33a-13; 33b-9...

be-günehlıḳ (1) Günahkar olma durumu. 244a-4.

behbūd (4)); (Far.) Sağlık, dirlik, iyilik, sıhhat. 10a-9; 107a-1; 259a-9, 10.

behbūdluġ (1) İyilik, dirlik. 107a-1.

be-her (1); (Far.) Her bir. 77a-9.

be-hezār meşaḳḳat (1) Bin müşkilatla. 50b-11.

behişt (28); (Far.) Cennet. 4a-5; 11a-12; 11b-11; 12a-4, 8; 37a-2; 41b-15; 42a-4; 45a-15; 51a-5...

behişt-āsā (1); (Far.) Cennet gibi. 84b-5.

behişt-āyīn (1); (Far.) Usulü, tarzı, töresi cennet gibi olan. 192b-4.

behr (2); (Far. bkz. behre) **1**. Nasip, pay, hisse, kısmet. 322b-2. **2**. İçin, sebebiyle. 92a-9.

behrām (2); (Far.) **1**. Îran mitolojisinde yolcuları, misâfirleri karşılamakla görevli bir melek. **2**. 29a-6. Merih yıldızı, Mars. 254a-5.

behre (37); (Far.) Hisse, pay, kısmet, nasip. 2b-11; 3a-7; 3b-5; 4a-1; 7a-15; 15a-3, 9; 19a-7; 20a-11; 20b-3...

behre al- (6) Hisse, pay almak. 2b-11; 3a-7; 7a-15; 15a-3; 128a-6; 270b-1.

behre köter- (7) Hisse, pay almak. 4a-1; 43a-11; 138a-1; 154b-12; 222a-1; 228a-1; 255a-14.

behre tap - (2) Hisse almak. 262a-4; 271b-4. ~**behre taf** - (1) Hisse almak. 3b-5.

behre-mend (8); (Far.) Hisseli, nasipli. 19a-7; 20a-11; 20b-3; 47b-8; 141b-15; 212a-7; 217a-4; 232b-12.

behre-mend bol- (3) Hissedar olmak. 47b-8; 141b-15; 232b-12.

behre-mend ḳıl- (1) Hissedar etmek. 212a-7.

be-ittifāḳ (1); (Far.) İttifakla, ittifak halinde. 70a-9.

beḳā (16); (Ar.) Ölmezlik, ölümsüzlük, ebediyet, ebedîlik, bâkîlik; geleceğe doğru varlığını koruyarak devam etme, devamlılık. 32a-6; 45a-8; 113b-9; 114a-1; 133a-6; 165b-11; 209b-14; 233b-6; 259a-6, 9...

be-ḳadr-ı ḥāl (6); (Far.) Elden geldiği kadar, imkân ölçüsünde. 39b-4; 148b-11; 264b-11; 305b-4; 317a-12; 321a-10.

be-ḳadr-ı iḥtiyāc (1); (Far.) İhtiyacına uygun olarak, ihtiyacı kadar. 314b-4.

be-ḳadr-ı imkān (4); (Far.) İmkan elverdiği ölçüde, elinden geldiği kadar. 265b-4; 269a-1; 276b-2; 304a-6.

be-ḳadr-ı maḥāl (1); (Far.) İmkân elverdiği ölçüde. 7b-14.

be-ḳadr-ı maḳdūr (1); (Far.) Elden gelen; insanın yapabileceği; gücünün yettiği, elden geldiği kadar. 224a-3.

be-kām (1); (Far.) Amacına, hedefine ulaşmış. 284a-6.

bekavul (1); (Moğ.) Çeşnigir, yemeklerin tadına bakan kimse. 149a-5.

bel (1); (Ar.) Belki. 198a-1.

bel (23) Bel. 11b-9; 13a-4, 10; 14a-5; 14b-4; 18a-3; 19b-5; 30a-11; 35a-10; 39b-6…

bel bağla- (6) Bel bağlamak. 13a-4; 14b-4; 94b-7; 156b-5; 168b-11; 259a-15.

belā (132); (Ar.) Gam, keder, musibet. 5b-15; 6b-13; 8b-11; 24b-7; 26a-7; 28b-1, 13, 15; 29a-3; 29b-5...

belādın ḳutul- (2) Beladan kurtulmak. 104a-6; 215b-15.

belāġa giriftār bol- (4) Belaya tutulmak. 29b-8; 191b-15; 246a-2; 305a-13.

belāġa ḳal- (1) Belaya kalmak. 104a-8.

belāġa sal- (2) Belaya uğratmak. 52a-6; 173b-13.

belāġa uçra- (1) Belaya rastlamak. 319a-9.

belāġat (7); (Ar.) **1**. Güzel yerinde ve hoş söz söyleme. 5b-15; 6b-13; 36a-2; 59b-14; 266a-11; 273a-13. **2**. Akılbaliğ olma durumu. 169b-14.

belāġatke yet- (1) Akılbaliğ olmak. 169b-14.

belālıḳ (2) Belalı, sıkıntılı, musibetli. 72b-2; 210b-14.

belā-yı cān (1); (Far.) Canın belası, canın düşmanı. 84b-15.

bela-yı fitne-engīz (1); (Far.) Fitne çıkaran musibet. 318a-2.

belā-yı nā-gehān (2); (Far.) Ansızın çıkan bela. 260a-4.

belā-yı ʿaẓīm (2); (Far.) Büyük bela. 181a-6; 200a-2.

belgü (3) Belge, belirti, alamet. 105b-1; 297b-1.

belgür- (1) Belli olmak, görülmek, anlaşılmak. 60a-13.

Belḫ (6); (y. ad.) Belh. 117a-3; 117a-13; 117b-2; 117b-8; 118b-6; 118b-7.

Belḫlıḳ (3) Belhli. 117a-3; 117b-8; 118b-6.

belī (2); (Ar.) Evet, hay hay, peki. 19b-5; 42a-14.

belīġ (1); (Ar.) Güzel, düzgün söz söyleyen. 5b-6.

beliyyet (5); (Ar.) Belâ, dert, keder, eziyet, sıkıntı. 38a-5; 61a-8; 106b-13; 109b-1; 137b-11.

beliyyet-i refʿiyet (1); (Far.) Belanın, sıkıntıdının giderilmesi, kaldırılması. 106b-13.

belḳıs-ı devrān (1); (Far.) Devrin Belkıs'ı. 302b-10.

belki (94); (Far.) **1.** Hatta. 8a-7; 8a-11; 10a-13; 14a-7; 14b-11; 24a-14; 32a-7; 46b-14; 82a-7; 95b-14… **2.** Aksine, tersine, zıddına. 18a-12; 23a-9; 23b-6; 52a-15; 56b-15; 61b-1; 66b-7; 71b-1; 73a-5; 82a-4… **3.** Bir ihtimal, ihtimal. 15b-9; 48a-5; 104a-12.

belkim (1); (Far. bkz. belki) Belki, hatta. 274a-5.

ben (1) Ben (1. Tekil şahıs). 15b-11.

be-nāgeh (4); (Far.) Derhal, ansızın. 60a-4; 105a-4; 221b-14; 318a-11.

bend (66); (Far.) Bağ, bağlama, tutsak etme. 10a-13; 12a-12; 12b-4; 15a-8; 22a-4; 23b-13; 24b-7; 28a-1; 28b-13; 29b-6…

bend bol- (2) Hapsolmak. 84b-6; 112a-3.

bend eyle- (1) Hapsetmek. 65b-9.

bend ḳıl- (2) Bağlamak. 87a-5; 305a-2.

benddin acra- (2) Bağdan kurtulmak. 28a-1; 206a-14.

bende (46); (Far.) Köle, kul. 2a-14; 11a-5; 17a-2; 26a-3; 37b-14; 38a-7; 41b-14; 47b-2; 68a-7; 68b-13...

bende bol- (3) Kul, köle olmak. 94b-1; 231b-9; 260b-15.

bende ḳıl- (1) Köle yapmak. 289b-10.

bendelik (4) Kölelik, hizmetçilik. 261b-13; 283b-11; 293a-9.

bend-i girān (1); (Far.) Ağır bent. 122a-10.

benefşe (8); (Far.) Menekşe. 11b-11; 123b-15; 143a-9; 210a-6; 280a-11; 299a-6; 310b-5; 317a-9.

benī ādem (2); (Ar.) Âdemoğulları, insanlar. 10a-6; 16b-9.

benī-ādem (1); (Ar.) Âdemoğulları, insanlar. 195a-15.

benī-isrā'il (1); (Ar.) İsrailoğulları. 266a-7.

ber (1); (Far.) Meyve, fayda. 79b-5.

ber- (621); (bkz. bir-) Vermek. 1b-7; 2a-2; 2b-5; 6a-6; 7a-2; 9b-8; 10b-10; 11a-1; 13b-1; 14a-7…

ber (r) (1); (Ar.) İyilik, güzellik. 190a-14.

ber (r) (1); (Ar.) Kara, toprak. 279b-14.

berāber (44); (Far.) Birlikte. 18a-8; 28a-3; 36a-9; 37a-2; 41b-6; 63a-15; 74b-14; 76b-4; 94a-3; 97a-2...

berāber bol- (3) Birlikte, beraber olmak. 174b-12; 291b-10; 293a-15.

berāber kil- (3) Başetmek, karşı çıkmak. 74b-14; 167b-10; 224a-15. ~ **berāber kel-** (1) Başetmek, karşı çıkmak. 140a-1.

berāberlik ḳıl- (3) **1.** Beraber olmak. 18a-8; 291b-8. **2.** Karşı koymak. 174b-6.

berā'at (1); (Ar.) Temizlik, arılık, aklanma. 207a-12.

berāt (1); (Ar.) Herhangi birine imtiyaz verildiğini gösteren belge, müsâade, izin. 192a-3.

berbād (16); (Far.) Perîşan, allak bullak, karmakarışık, vîran, harap, bakımsız, bozuk, kötü, fenâ, pis, çirkin. 38b-1; 40a-15; 44b-3; 50a-15; 74a-4; 142b-12; 155b-15; 157a-3; 174b-8; 194b-13...

berbād eyle- (1) Berbat etmek. 195a-3.

berbād iper- (7) Berbat etmek, mahvetmek. 38b-1; 40a-15; 44b-3; 74a-4; 174b-8; 194b-13; 256a-8.

berbād it- (2) Berbat etmek. 295a-14; 300a-8.

ber-cā (6); (Far.) Yerinde, tam, doğru ve münâsip. 115a-1, 2; 200b-10; 314a-14; 315a-15; 316b-8.

ber-dāşt (2); (Far.) Yükseğe, yukarı kaldırma. 193a-7; 195b-12.

ber-dāşt ḳıl- (2) Yükseğe, yukarı kaldırmak, taşımak. 193a-7; 195b-12.

ber-devām (1); (Far.) Devamlı. 285a-1.

berehmen (56); (Ar.) Hint ve Mecûsîlerin din adamı. 4a-14; 8a-14; 18b-5, 12; 19a-7; 42a-6, 9, 12; 42b-15, 2...

berekāt (4); (Ar. çkl. bereket) Bereketler. 11b-8; 29a-3; 252b-13; 285b-2.

bereket (27); (Ar.) Uğurlu olma, kutluluk, saâdet, mübâreklik; bolluk, feyiz, artma, bolluk. 19a-10; 32b-8; 34a-11; 46b-3; 68a-6; 78b-10; 81b-3; 104a-4; 137b-6; 137b-11…

berende *(1); (Far.) Keskin bıçak. 70b-1.*

berg (16); (Far.) Yaprak. 3a-13; 12a-3; 12b-4, 11; 13b-1; 28a-13; 84a-4; 95a-5; 121b-13; 127b-12…

berg ü nevā (8); (Far.) Geçinecek şey, maişet. 127b-12; 163b-14; 165a-6; 179b-10; 203b-11; 290a-6; 290b-12.

ber-güzīde (1); (Far.) Seçilmiş, seçkin. 145a-13.

berhem (1); (Far.) Ters, karışık, dağınık. 218a-15.

ber-hem (3); (Far.) Birlikte, beraber 9b-13; 119a-9; 148b-10.

berḫudār (1); (Far.) Tuttuğu işten semere gören, feyizlenen, mesut. 148a-10.

beri (7) **1**. İtibaren. 4a-8; 35b-13; 113b-1; 191a-10; 280b-5, 8; 307a-3. **2.** İki uzaklıktan daha yakın olanı, yakın, daha yakın yer. 141b-4.

berī-kön͡güllük bol- (1) Gönlü temiz olmak. 291a-13.

berḳ (21); (Ar.) Şimşek. 4a-12; 28a-8, 11, 14; 28b-10; 75a-3; 143a-1; 177a-14; 199b-15; 202a-13...

berḳ ur- (1) Şimşek çakmak. 75a-3.

ber-ḳarār (16); (Far.) Kararlı, sabit, devamlı, sürekli. 57a-13; 82a-13; 83a-4; 86b-12; 129a-4; 146a-7; 174b-13; 177a-12; 197a-10; 211b-9...

ber-ḳarār bol- (2) Kararlı, devamlı olmak. 129a-4; 236b-2.

berḳ-cūş (1); (Far.) Coşkunluğu şimşek gibi olan. 284a-14.

berkit- (7) Sağlamlaştırmak, artırmak, fazlalaştırmak, kuvvetlendirmek. 22a-9; 34b-3; 139a-4; 204a-1; 229a-14; 237a-12; 302b-14.

berḳ-reftār (1); (Far.) Gimşek gibi hızlı (at). 299b-12.

berk-rīz (1); (Far.) Yaprak saçan, yapraklı, yeşil. 157b-9.

berḳ-vār (1); (Far.) Şimşek gibi. 143a-1.

berḳ-veş (1); (Far.) Şimşek gibi. 314b-7.

ber-ʿaks (2); (Far.) Tersine, zıddına. 102b-1; 229b-10.

ber-pā (4); (Far.) Ayakta, yıkılmamış, kaim. 11b-8; 150b-10; 251b-15; 321a-7.

ber-pā bol- (1) Ayakta durmak. 150b-10.

berpā ḳıl- (2) Ayakta durdurmak. 17b-2; 193a-14; 208b-2.

berrāḳ (1); (Ar.) Çok parlak, ışıklı, aydınlık. 267b-15.

ber-taḳdīr (2); (Far.) Takdir üzere, diyelim ki, farz edelim ki. 64b-10; 221a-4.

ber-ṭaraf ḳıl- (4) İhmal etmek, atlamak, bir yana bırakmak. 116b-3; 243b-2; 262a-10; 287a-7.

berūmend bol- (1) Hisseli, nasipli olmak. 311b-10.

bes (8); (Far.) Yeter, yetişir, kâfi. 11b-1; 47a-13; 67a-2; 89b-3; 175b-4; 220b-4; 229a-9; 322a-14.

bes bol- (1) Durmak, sonlandırmak, bitirmek. 220b-4.

besā (1); (Far.) Pek çok, hayli, nice. 39a-5.

beṣāret (1); (Ar.) Bir şeyi etraflı olarak derinden derine, inceden inceye görüş. 311a-4.

besātaṭ (1); (Ar.) Düzlük, yaygın ve yayvan olma. 46b-8.

besī (49); (Far.) Çok, pek çok. 21b-15; 26a-10; 31b-8; 37a-13; 38b-9; 44a-12; 50a-1; 51b-4; 71b-3; 75a-7...

best (1); (Far.) Bağlama, kapama; düğümleme, giderme. 70a-14.

beş (13) Beş. 6b-4; 52b-11; 77b-5; 139b-3; 182a-5; 198b-12, 13; 228a-8; 268a-10, 12...

beşāret (5); (Ar.) Müjde, iyi haber. 34a-15; 87a-3; 293a-8; 293b-12; 298a-13.

beşāret ber- (1) Müjde vermek. 293b-12.

be-şart ki (1); (Far.) Şu şartla ki. 95b-9.

be-şarṭ (3); (Far.) Şartıyla. 92a-5; 301a-12; 320a-11.

be-şarṭī ki (2); (Far.) (Şu) şartla ki. 92a-5; 320a-11.

beşinçi (15) Beşinci. 8b-9; 23b-3; 52b-7; 53a-1; 75b-10; 77b-8; 133a-8; 141a-9; 178a-7; 183b-9...

beşre (2); (Far. bkz. pişâne) Alın, yüz. 304a-13, 315b-9.

be-tafṣīl (1); (Far.) Ayrıntılı birşekilde, tafilatıyla. 304b-2.

be-taḥḳīḳ (1); (Far.) Tahkik ile, tasdikle. 131a-7.

be-tarīḳ (1); (Far.) Sebep ile, vasıta ile. 232a-11.

beter (4); (Far.) Çok fenâ, daha fenâ, çok kötü. 24a-8; 165b-10; 304a-10.

be-ṭavʿ (2); (Far.) İsteyerek yapma, gönül hoşluğuyle yapma. 62b-10; 98a-4.

be-vāsıṭa (1); (Far.) Vasıtasıyla, vasıta ile. 261a-14.

beyābān (17); (Far.) Çöl. 38a-13; 39a-10; 47a-10; 63b-11; 137a-15; 166a-9; 167a-3, 15; 167b-7, 15...

beyābān-ı ʿadem (1); (Far.) Yokluk çölü. 240a-9.

beyābān-nişīn (1); (Far.) Çölde yaşayan. 228b-6.

beyān (143); (Ar.) Söyleme, açıklama, bildirme. 1b-10; 3b-14; 4b-1; 8a-8, 10, 15; 8b-6, 7, 8, 10...

beyān eyle-(4) Beyan etmek. 52b-15; 74a-9;142b-7; 198a-3.

beyān ḳıl- (80) Beyan etmek, anlatmak. 3b-14; 4b-1; 8a-15; 9a-4; 15a-14; 16b-12; 19a-8; 21b-11; 23a-1; 25a-1...

beyān ḳılın- (1) Beyan edilmek. 9a-4.

beyān tap - (1) Beyan edilmek. 8a-8.

beyān-ı meclis (1); (Far.) Aynı mecliste konuşma, arkadaşlık, dostluk kurma. 184b-10.

Beydepāy (17); (Hint. k. ad.) Beydeba. 4a-13; 4b-1; 8a-11; 18b-5, 10; 19a-12; 41b-9; 42b-9; 138a-11; 138b-4...

be-yek-bār (7); (Far.) **1**. Ansızın. 51a-9; 168a-3. **2**. Birlikte, bütün olarak, tamemen. 90a-2; 153a-12; 164b-6; 179b-14; 241b-8. ~**be-yek-bāre** (3); (Far.) Birlikte, bütün olarak, tamemen. 90a-2; 91b-2; 241b-8.

beyhūde (20); (Far.) **1**. Boş, gereksiz, faydasız. 82a-3; 101a-12; 113a-11; 154b-57; 158b-3; 177b-5; 192a-10; 199a-14; 209b-2; 270a-9… **2**. Boşuna, nâfile. 44a-6; 153b-7; 173b-3; 184b-14; 215b-7; 269a-8.

beyhūde-gūy (3); (Far.) Boş yere konuşan, boş konuşan. 154b-5, 7; 158b-3.

beyn (1); (Ar.) Ara, aralık. 217b-7.

beyʿ (2); (Ar.) Satma, satış. 300b-3; 318b-5.

beyʿ ḳıl- (1) Satmak. 300b-3.

beyt (748); (Ar.) Beyit. 3a-8; 6a-13; 6b-4; 7a-10, 13; 8b-2; 12a-1, 4, 9; 12b-2...

beytü ʾl-aḥzān (1); (Ar.) Hüzün evi. 222b-1.

beyżā (7); (Ar.) Yumurta. 71b-9, 10; 72a-3; 73b-15; 74a-1, 2; 217a-4.

beyżā ḳoy- (5) Yavru çıkarmak üzere yumarta koymak, yumurlamak. 71b-9, 10; 73b-15; 74a-1; 217a-4.

be-ẓāhir (3); (Far.) Görünüşte, zahirde. 24a-1; 42b-15; 238b-4.

bezm (15); (Far.) Topluluk, meclis, eğlence meclisi. 10a-1; 70a-11;

117a-15; 117b-7; 161a-2; 166a-7; 222b-13; 250a-3; 250b-1; 285b-5...

bezm-efrūz (4); (Far. k.ad.) Meclisi aydınlatan. 285b-5, 14; 286a-8; 286b-2.

bezm-i ʿām (1); (Far.) Herkese açık, umumi meclis. 250b-1.

bezürg-vār (1); (Far.) Büyük, ulu, saygıdeğer (kimse). 197a-10.

bī- (610); (Far.) Kelimenin başına gelir ve kelimeye olumsuz anlam katar. 1b-4; 2b-15; 3b-4; 4b-13; 6a-9; 7b-2; 8b-10; 9a-15; 9b-1, 3...

bi'ṭ-ṭabiʿ (1); (Ar.) Tabiatiyle, tabiî olarak, elbette. 16a-10.

bī-ārām (3); (Far.) Huzursuz, rahatsız. 54b-8; 162b-4; 269b-9.

bī-ārām (3); (Far.) Rahatsız, huzursuz. 54b-8; 162b-4; 269b-9.

bī-ārām ḳıl- (2) Rahatsız etmek. 162b-4; 269b-9.

bī-ārāmlıḳ (1) Rahatsızlık. 54b-8.

bī-āzār (5); (Far.) Üzmeme, incitmeme durumu. 51a-7; 256a-14; 259a-3; 286a-8; 292a-11.

bī-āzārlıḳ (3) Üzmeme, incitmeme durumu. 256a-14; 259a-3; 292a-11

bī-bāʿiṣ (4); (Far.) Sebepsiz, gereksiz. 62b-11; 75b-9; 213a-5; 248a-6.

bī-baṣar (1); (Far.) Gözsüz, görmeme hâli. 272b-6.

bī-baṣīret (2); (Far.) Basiretsiz, cahil. 29b-15; 148b-3.

bī-baṣīretlik (1) Basiretsizlik. 148b-3.

bī-baş (1); (Far.) Reisi, lideri olmayan, serseri. 224b-11.

bī-bedel (2); (Far.) Eşsiz, benzersiz. 122b-14; 286b-8.

bī-behre (11); (Far.) Hissesiz, nasipsiz, kısmetsiz. 20a-11; 31a-10; 53a-5; 56a-2; 128b-12; 147a-11; 202b-2; 204b-11; 219b-15; 243b-10...

bī-behre ḳal- (4) Hissesiz, nasipsiz kalmak. 31a-10; 53a-5; 202b-2; 204b-11.

bī-behre ḳıl- (1) Nasipsiz etmek. 243b-10.

bī-beḳā (4); (Far.) Bekası olmayan, devamsız, geçici, fani. 44b-6; 109a-13; 152b-14; 233b-3.

bī-berg (1); (Far.) Sermayesiz, yiyeceksiz. 69a-4.

bībī (2); (Far.) Hatun, hanım. 117a-13; 118a-5.

bī-bidāʿat (1); (Far.) Sermayesiz, malsız, fakir. 44b-8.

bī-biżāʿat (1); (Far.) Bilgisiz. 77b-6.

bī-cān (1); (Far.) Cansız. 243a-9.

bī-cān ḳıl- (1) Öldürmek. 243a-9.

bī-cürʾetlik (1) Cesaretsizlik, korkaklık. 89b-5.

bī-çāre (63); (Far.) Çaresiz, zavallı. 9b-3; 27a-6; 34b-7; 39a-13; 61a-12; 65b-9; 66b-13; 78a-3; 79b-1; 80a-6...

bī-çāre bol- (2) Çaresiz olmak, kalmak. 66b-13; 114b-5.

bī-çārelıḳ (2) Çaresizlik. 30b-3; 178b-10.

bī-çāre-vār (2); (Far.) Çaresiz gibi, zavallıya benzeyen. 100a-11; 185a-14.

bī-çūn (2); (Far.) Kendisine soru sorulmayan, Allah. 21a-12; 185b-13.

bīd (2); (Far.) Söğüt. 11b-13; 254a-3.

bī-dād (1); (Far.) Zulüm. 9b-8; 222a-3.

bīdār (10); (Far.) Uyanık. 19b-2; 28a-6; 41b-12; 76a-10; 83b-11; 105a-8; 159a-4; 209a-1; 274b-15; 308b-6.

bīdār bol- (2) Uyanmak, uyanık hâlde bulunmak. 105a-8; 274b-15.

bīdār-baḫt (1); (Far.) Bahtı açık. 19b-2.

bī-delīl (1); (Far.) Delilsiz. 248a-11.

bī-derem (2); (Far.) Parasız. 48a-1; 195a-4.

bī-devām (1); (Far.) Devamsız, geçici, fani. 233b-3.

bī-devlet (2); (Far.) Talihsiz, zavallı. 171a-3; 186a-14.

bī-dil (1); (Far.) Kalpsiz, gönülsüz. 300b-5.

bī-dīn (1); (Far.) İnsafsız, acımasız. 90a-1.

bī-dirīġ (4); (Far.) Esirgemeyen, elinden geleni yapan. 80b-10; 108b-7; 158a-5; 282b-11.

bī-diyānet (6); (Far.) Din duygusu olmayan. 83a-8; 117a-3; 238a-10; 239a-9; 296a-2; 298a-15.

bī-dost (1); (Far.) Dostsuz. 228b-2.

bī-edeb (17); (Far.) Edepsiz; terbiyesiz. 14a-10; 24a-4; 62b-15; 106a-4; 150a-2; 172b-12; 193a-1; 222b-15; 228a-12; 248a-10...

bī-edeb bol- (1) Edepsiz olmak. 248a-10.

bī-edeb-āne *(1); (Far.) Edepsizce. 84a-15.*

bī-edeblik (6); Edepsizlik. 24a-4; 150a-2; 291b-3; 292a-6; 292b-3; 309b-1.~ **bī-edeblıḳ** (2) Edepsizlik. 62b-15; 106a-4.

bī-edeblik ḳıl- (1) Edepsizlik yapmak. 292b-3.

bī-edeblik körgüz- (2) Edepsizlik, saygısızlık yapmak. 292a-6; 309b-1.

bī-endāze (1); (Far.) Ölçüsüz, aşırı. 134a-4.

bī-endāze bol- (1) Aşırı, çok fazla olmak. 134a-4.

bī-fāyide (3); (Far.) Faydasız. 78a-9; 179a-14; 227a-14. ~**bī-pāyide** (1); (Far.) Faydasız. 78a-15.

bī-gāh (1); (Far.) Vakitsiz, ansızın. 35a-1.

bī-ġam (7); (Far.) Gamsız, kedersiz, dertsiz. 138a-8; 148a-1; 166a-14; 206a-11; 212a-5; 236b-8; 321b-13.

bī-ġam bol- (1) Gamdan kurtulmak. 206a-11.

bī-ġam ḳıl- (1) Gamına, kederine son vermek, gamını gidermek. 321b-13.

bī-gāne (29); (Far.) Yabancı. 54a-11; 61a-3; 104b-12; 128b-7; 133a-3; 135a-5; 146b-10; 150b-5; 151a-4; 151b-2...

bī-gāne bol- (1) Alakasını kesmek, uzaklaşmak. 150b-5.

bī-gāne ḳıl- (1) Bigâne etmek. 184b-13.

bī-gānelıḳ (2) Yabancılık, ilgisizlik, kayıtsızlık, alâkasızlık. 172b-13; 203a-6.

bī-gāne-vār (1); (Far.) Yabancı gibi. 128b-7.

bī-gāne-veş (1); (Far.) Yabancı gibi. 184b-12.

bī-ġaraż (5); (Far.) Garazsız, samimi. 90a-11; 102b-11; 181a-2; 241b-15; 279a-2.

bī-ġaraż-āne (1); (Far.) Garazsızca. 102b-11.

bī-ġayret (2); (Far.) Gayretsiz. 130a-4; 161a-12.

bī-ġış (1); (Far.) Hilesiz, şüphesiz. 148a-13.

bigi (2) Gibi. 126b-11; 133b-8.

bī-gümān (6); (Far.) Şüphesiz. 44a-3, 6; 101b-1; 169a-4; 193b-5; 287a-10.

bī-günāh (17); (Far.) Günahsız, kusursuz, kabahatsiz. 24b-4; 75b-10; 92b-2; 103b-2, 7; 111a-6; 118a-12; 200b-4; 227b-4; 243a-2...

bī-günāh ḳıl- (1) Günahsız, kusursuz göstermek. 103b-7.

bī-günāhlıḳ/ġ (2) Günahsızlık. 92b-2; 103b-2.

bī-güneh (1); (Far. bkz. bi-günah) Günahsız. 243a-14.

bih (1); (Far.) Ayva. 83b-12.

bī-ḫ̆āb (1); (Far.) Uykusuz. 229b-4.

bī-ḫ̆āste (1); (Far.) Yorgun. 117a-2.

bī-ḫaber (19); (Far.) Habersiz. 15a-13; 24a-9; 34b-14; 54a-11; 55b-15; 63a-13; 79a-11; 89b-9; 98b-12; 120a-8...

bī-ḫaber ḳal- (3) Habesiz kalmak. 55b-15; 145b-12; 179a-11.

bī-ḫaberlik (1) Haberi olmama durumu. 190a-7.

bī-ḥācet (1); (Far.) Gereksiz. 248a-7.

bī-ḥad(d) (35); (Far.) Hadsiz, sınırsız, pek çok. 9a-15; 21b-6; 22a-2; 44b-1; 46a-9; 85a-3; 90a-5, 8; 97a-4; 109b-7...

bi-ḥāḳḳın (1); (Ar.) Hakkıyla. 183b-5.

bi-ḥamdi'l-lāh (4); (Ar.) Allah'a hamd olsun. 152b-5; 160a-7; 176a-9; 323a-3.

bī-ḥamiyyet (2); (Far.) Hamiyetsiz. 140a-8; 252a-4.

bī-ḥāṣıl (2); (Far.) Nihayetsiz. 85a-3; 179a-14.

bī-ḫaṭā (1); (Far.) Hatasız. 163a-13.

bī-ḫaṭar (1); (Far.) Tehlikesiz. 193b-4.

bī-ḫavf (1); (Far.) Korkusuz. 67b-15.

bī-hāy hūy (1); (Far.) Sessiz sedasız. 51a-7.

bī-ḥayā (4); (Far.) Hayasız, utanmaz. 34b-13; 117a-3; 167a-1; 248a-10.

bī-ḥayālıḳ (1) Hayasızlık. 34b-13.

bī-hemtā (1); (Far.) Benzersiz. 273a-10.

bī-ḥesāb (1); (Far.) Yersiz, hesapsız. 60a-1.

bī-ḫıred (1); (Far.) Akılsız. 75a-5.

bīḫ-i bünyād (2); (Far.) Yapının temeli; esası, kökü. 9b-12; 174b-3.

bī-himmet (2); (Far.) Himmeti, gayreti olmayan. 89b-4; 295b-6.

bī-himmetlik (1) Himmetsizlik. 89b-4.

bī-ḥisāb (3); (Far.) Hesapsız. 50a-3; 103b-1; 208b-13.

bī-ḫod (4); (Far.) Kendinden geçmiş olan, çılgın. 90b-12; 198a-3; 235b-12; 286b-4.

bī-ḫod bol- (1) Kendinden geçmek. 235b-12.

bī-ḫodluġ (1) Kendinden geçmiş olma durumu. 90b-12.

bī-ḫod-vār (1); (Far.) Kendi değilmiş gibi, kendini kaybetmiş gibi. 286b-4.

bī-ḫod-vār bol- (1) Akılsız gibi olmak, aklı başından gitmek, kendini kaybetmek. 286b-4.

bihraḳ (6) Daha iyi. 49b-6; 84b-15; 115b-14; 141a-8; 234b-13; 271b-3.

bihrek (1); (bkz. bihrak) Daha iyi, daha güzel. 230a-15.

bih-rūz (8); (k. ad.) Bihruz. 148a-7; 148b-11, 13; 149a-4; 149b-6; 150a-6, 10, 14.

bī-hūde (3); (Far.) Beyhude, boşuna. 77b-12; 78a-7; 89b-2.

bī-hūş (5); (Far.) Biliçsiz, akılsız şuursuz. 131a-5; 299b-4, 15; 301b-2; 313b-15.

bī-hūş bol- (2) Aklı başından gitmek, şuurunu kaybetmek, bayılmak. 113b-12; 313b-15.

bī-hüner (3); (Far.) Hüneri olmayan, beceriksiz. 54a-11; 107a-5; 132b-13.

bī-ibā (7); (Far.) Çekinmeden, sakınmadan, çekinmeksizin. 11b-13; 58a-3, 15; 237b-14; 250a-6; 263a-2; 266a-14.

bī-icāzet (1); (Far.) İzinsiz. 119a-15.

bī-iḫtiyār (10); (Far.) İhtiyarsız, elinde olmadan. 25b-5; 29b-5; 34b-15; 58a-2, 3; 142b-13; 219a-1; 269b-9; 292a-15; 323b-12.

bī-iḫtiyāṭ (1); (Far.) İhtiyatsız, dikkatsiz. 14a-8.

bī-iḫtiyāṭlıġ eyle- (1) Dikkatsiz davranmak. 14a-8.

bī-iltifāt (2); (Far.) Sormama, ilgilenmeme. 190b-11; 252a-5.

bī-īmān (1); (Far.) İmansız. 236a-10.

bī-imtiyāz (1); (Far.) Fark edemeyen, dikkatsiz. 106a-3.

bī-iʿtibār (11); (Far.) İtibarsız. 6a-9; 56b-6; 59a-9; 61a-12; 67b-2; 102b-9; 103b-12; 130a-12; 132b-15; 174a-5...

bī-iʿtibār bol- (1) İtibarsız olmak. 59a-9.

bī-iʿtibārlıḳ (1) İtibarsızlık. 67b-2.

bī-ittifāḳlıḳ (1) İttifak etmeme durumu. 134a-1.

bī-ḳadr (1); (Far.) Kıymetsiz, değersiz. 132b-14.

bī-kār (8); (Far.) İşsiz, boş, avare. 24b-9; 35a-14; 100a-4; 113a-3; 194a-14; 312a-9; 312b-2; 320a-14.

bī-kār bol- (1) Gereksiz, işsiz, faydasız olmak. 113a-3.

bī-ḳarār (6); (Far.) Kararsız, sebatsız, bir hâlde durmayan. 25b-5; 65b-6; 162a-14; 223b-6; 270a-1; 279b-8.

bī-ḳarār bol- (1) Rahatsız olmak. 223b-6.

bī-ḳarārlıḳ (2) Kararsızlık, bikarar olma durumu. 65b-6; 179b-1.

bī-kerān (4); (Far.) Uçsuz, bucaksız, sınırsız. 184a-8; 234b-6; 284b-8; 320b-1.~**bī-kerāne** (1); (Far.) Sınırsız, hesapsız. 320b-1.

bī-kes (3); (Far.) Kimsesiz. 121a-12; 185a-8; 310a-14.

bī-keslik (1) Kimsesizlik. 310a-14.

bī-kiñ͡geş (1); (Far.) İstişaresiz. 10a-9.

bikr (1); (Ar.) El değmemiş, dokunulmamış, erkek görmemiş, bâkire. 196b-13.

bil- (421) Bilmek. 1b-11; 2a-9, 11; 2b-13, 14; 3a-1; 3b-2; 4a-2; 4b-11; 5a-1...

Bilār (19); (k. ad.) Bilar. 273a-8; 276b-7; 280b-2; 285a-10; 285b-1, 15; 286a-3; 289b-14; 290a-8; 291b-2...

bildür- (3) Bildirmek. 2a-9, 11; 4a-2

bile (81); (bkz. birlen, birle, bilen, ile) **1.** Birlikte, beraber. 4b-11; 51a-5; 139b-5; 228b-2; 279b-11; 282a-9; 299a-12. **2.** Vasıta, araç, sebep bildirir. 2b-13, 14; 3a-1; 6b-8; 27a-8, 11; 31a-8; 37a-6; 37b-4; 51b-3… **3.** De, dahi. 32b-11. **4.** Ve. 17b-8; 242a-12; 322b-2. **5.** Fiilin yapılış şeklini belirterek sebep sonuç ilişkisi bildirir. 164a-13. **6.** İlgi, münasebet ilişkisi kurar. 21a-8; 55a-1; 145a-12; 306a-13 **7.** Durum zarfı yapar. 37a-12; 58b-2; 97b-8; 131a-14; 174a-5; 283b-14; 310a-8; 310a-14.

bilen (5); (bkz. birlen, birle, bile, ile) **1.** Birlikte, beraber. 215a-1. **2.** Vasıta, araç, sebep bildirir. 4b-11; 91a-2; 168a-14. **3.** Ve. 217a-6.

bilerzük (1) Bilezik. 296b-2.

bilgür- (7) Belirmek, ortaya çıkmak. 59a-12; 70b-10; 71a-2; 254a-7; 254b-11; 281b-14; 292b-11.

bilgürt- (1) Belirtmek. 105a-14.

bilimlik (1) Bilgili, alim. 7b-11.

bilimsiz (1) Bilgisiz, cahil. 7b-11.

bilin- (1) Bilinmemek, anlaşılmamak. 27a-8.

bilindür- (3) Bildirmek, lanse etmek. 64b-3; 157a-2; 287a-10.

bilişi (1) Bilgili. 148a-6.

bī-maḥal (1); (Far.) Yersiz, vakitsiz, zamansız. 154a-6.

bī-maʿnā (2); (Far.) Manasız, anlamsız. 108a-5; 193b-8.

bīmār (14); (Far.) Hasta. 58a-15; 63a-3; 112a-7, 15; 112b-1; 172b-9; 185a-5, 6; 185b-5; 188b-7...

bīmār bol- (1) Hasta olmak. 185a-6.

bīmārlıḳ (2) Hastalık. 172b-9; 233a-11.

bī-māye (1); (Far.) Yoksul, güçsüz. 49a-1.

bī-medār (1); (Far.) Dayaksız, fani, hep devretmeye devam etmeyecek olan. 179b-1.

bī-melāl (1); (Far.) Sıkıntısız, dertsiz. 68a-1.

bī-meşaḳḳat (1); (Far.) Meşakketsiz. 35a-4.

bī-meze (3); (Far.) Tatsız, tuzsuz. 89b-7; 195b-6; 259a-15.

bī-mūy (1); (Far.) Tüysüz, kılsız. 191a-8.

bī-mūy bol- (1) Tüyleri dökülmek. 191a-8.

bī-mürüvvet (2); (Far.) İnsanlıktan uzak. 57b-12; 186b-11.

bīnā (3); (Far.) Gören, nüfuz eden, göz. 7a-2; 64b-9; 143a-15.

binā (44); (Ar.) Yapı, kuruluş. 4b-1; 5a-10; 5b-1; 9a-2; 13b-5; 23a-2; 23b-11; 52b-6; 54b-2; 55b-14...

binā ḳıl- (1) Yapmak, inşa etmek. 151a-12.

bīnālıġ (1) Görme durumu. 226b-5.

bī-nāmūs (1); (Far.) Namussuz. 140a-8.

bī-nāmūsluḳ (1); (Far.) Namussuzluk. 140a-8.

bī-naṣīb (2); (Far.) Nasipsiz, hissesiz. 66a-2; 230b-11.

bī-naṣīb bol- (2) Nasibi olmamak. 66a-2; 230b-11.

bī-naẓīr (2); (Far.) Eşsiz, benzersiz. 121b-2; 194b-10.

bī-neşv ü nemā (1); (Far.) Neşvü neması bitmiş, durmuş. 12b-13.

bī-nevā (6); (Far.) Nasipsiz, çaresiz, fakir. 12b-12; 62a-15; 65b-1; 69a-4; 210b-6; 290b-13.

bī-nevā bol- (1) Muhtaç olmak, mahrum olmak. 290b-13.

bī-nihāyet (20); (Far.) 1. Nihayetsiz, haddi, hududu sınırı olmayan (Allah'ın sıfatları). 1b-4; 12b-12; 20a-11; 47a-14. **2.** Çok fazla anlamında mübalağa bildirir. 19b-8; 30a-13; 35b-6; 38b-6; 41b-13; 51a-7, 10; 66b-8; 74a-9; 78b-13…

bī-ʿaded (5); (Far.) Sayısız, sayısı belli olmayan. 9b-1; 44b-1; 51a-13; 153a-6; 272b-10

bī-ʿaḳıl (2); (Far.) Akılsız. 77a-15; 291a-7.

bī-ʿaḳıllıḳ (2) Akılsızlık. 77a-15; 291a-7.

bī-ʿaḳl (7); (Far.) Akılsız. 35a-8; 54a-12; 84b-3; 85b-14; 219b-7; 232a-11; 314b-10.

bī-ʿaṣl (1); (Far.) Asılsız. 179a-6.

bīʿat (1); (Ar.) Birinin emirlerine uyacağını kabul etme. 322b-4.

bī-ʿayb (1); (Far.) Ayıpsız, kusursuz. 21b-13.

bī-ʿaẕāb (1); (Far.) Azapsız, sıkıntısız, zahmetsiz. 58b-1.

bī-ʿitāb (1); (Far.) Azarlamadan, fırçalamadan. 281a-2.

bi'l-farż (7); (Ar.) Farzedelim ki, tutalım ki, diyelim ki, söz gelişi, farazâ. 14a-11; 58b-8; 82b-7; 86b-2; 134a-1; 141b-6; 169a-14.

bi'l-kül (3); (Ar.) Tamâmen, büsbütün. 64a-4; 224a-3; 247b-15.

bi'l-küllī (2); (Ar.) Tamâmen, büsbütün. 26a-4; 46a-6.

bī-orun (1) Yersiz, hesapsız. 52a-9.

bi'ż-żarūr (1); (Ar.) Zaruri olarak, ister istemez. 16b-4.

bi'ż-żarūre (1); (Ar.) Zarûrî olarak, ister istemez. 22b-2.

bī-pāk (1); (Far.) Temiz olmayan, kirli olan. 182b-11.

bī-pāyān (1); (Far.) Sonsuz, uçsuz. 104b-13.

bī-pertev (1); (Far.) Işıksız. 31a-8.

bī-pervā (7); (Far.) Pervasız, korkusuz. 14a-9; 43b-3; 57a-4; 71b-13; 74a-1; 241b-13; 252a-3. ~**bī-fervā** (3); (Far.) Pervasız, korkusuz. 23b-4; 40a-15; 229b-13.

bī-pervālıġ ḳıl- (1) Dikkatsiz, özensiz davranmak. 14a-9. ~**bī-pervālıḳ ḳıl-** (1) Ciddiye almamak, çekinmemek, önemsememek. 74a-1.

bī-pervālıḳ (5) Pervasızlık, korkusuzluk. 43b-3; 71b-13; 74a-1; 241b-13; 252a-3. ~**bī-fervālıḳ** (3) Pervasızlık, korkusuzluk. 23b-4; 40a-15; 229b-13.

bir- (52); (bkz. ber-) Vermek. 2a-7; 2b-10; 2b-10; 3a-13; 3b-1; 1 5b-12; 7b-12; 8b-10; 9a-7; 9b-7; 9b-12…

bir (933) Bir. 5a-6; 7b-8; 8a-3; 9a-12; 9b-9; 9b-10; 9b-12; 10a-9; 11a-9; 12a-7…

bir bir (4) Bir bir, tek tek. 42b-3; 91a-5; 140a-5; 282a-3.

bir biri (61) Birbiri. 3b-4; 14b-8; 16a-13; 16b-15; 26a-13; 27b-13; 29a-11; 31b-11; 46a-13; 55b-9…

bir birlerige (12) Birbirine. 14b-8; 16b-5; 31b-3; 55b-9; 57a-13; 68b-4; 71a-7; 117b-10; 223a-13; 243b-15...

bir dem (12) Bir an. 9b-12; 18a-15; 28b-3; 38b-13; 175a-13; 196a-2; 199a-5; 202a-13; 274a-5; 284b-8.

bir kiçelik (2) Bir gecelik süre. 49b-8; 165b-5.

bir köŋ̂güllük (1) Günülleri bir olan. 23a-13.

bir laḥẓa (4) Bir an. 39b-7; 187b-2; 249a-15; 288b-8.

bir neçe (16) **1.** Biraz, bir miktar, müddet. 5a-6; 31b-8; 37a-8; 79a-9; 246a-8; 307a-7. **2.** Birkaç. 29b-3; 33b-15; 41a-4; 84b-6; 124b-12; 300b-10.

bir sana- (1) Bir saymak, nitelik ve nicelik yönünden bir görmek. 221a-4.

bir sarı bar- (2) Bir tarafa gitmek. 315a-11, 12.

bir yolı (7) Bir sefer, bir kere, bir defa. 50a-11; 56b-13; 98a-14; 101a-13; 156a-14; 211b-11; 247b-15.

birāderlik (2) Kardeşlik. 114b-9, 11.

bī-raḥm (4); (Far.) Acımasız, merhametsiz. 167a-1; 168b-3; 190a-14; 219a-15.

bī-raḥmlıḳ (1) Şefkatsizlik, acımama durumu. 168b-3.

birer (1) Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tâne anlamına gelen üleştirme şekli. 267a-10.

birer (1) Birazcık. 221a-4.

birev (13) Birisi, biri. 65a-4; 95b-4; 132b-15; 152a-14; 232a-7; 237b-1; 265a-4; 302a-4; 303b-1; 309a-10...

birgine (1) Küçücük. 280b-8.

biri (265) Biri, birisi. 3a-4; 3b-11; 3b-11; 5b-2; 6a-15; 7a-6; 7a-6; 8a-3; 5, 6; 12a-2…

birisi (3) Birisi. 8a-9; 62b-6; 75b-3.

bī-riyā (1); (Far.) Riyasız. 190b-12.

birle (1937); (bkz. birlen, bilen, bile, ile) **1**. Birlikte, beraber. 1b-3, 5, 6; 2a-12, 14, 15; 2b-2, 6, 8, 9… **2.** Vasıta, araç sebep bildirir. 4b-8; 5a-5, 6, 13; 8b-3, -9, 11, 9b-1, 3, 4… **3.** De, dahi. 4b-9; **4.** Ve. 9a-12; 57a-12; 63a-15; 65b-11. **5**. Fiilin yapılış şeklini belirterek sebep sonuç ilişkisi bildirir. 19a-8, 9; 19b-4; 20b-13; 24a-2; 28b-12; 31a-7; 36b-10; 37b-11; 157b-7… **6.** İlgi, münasebet ilişkisi kurar. 14b-6; 24b-1; 36b-12; 39a-15; 50b-6; 58b-11; 66a-15; 74a-4; 88a-15; 153b-10… **7.** Durum zarfı yapar. 18b-7; 20a-10; 21b-1; 25a-13; 28b-5; 29a-13; 30a-4; 30a-6; 33b-8; 33b-15… **8.** Bir işe belirli bir zamanda başlama anlamı bildirir. 28b-5; 46a-11; 110a-9.

birlen (2); (bkz. birle, bilen, bile, ile) Birlikte, beraber. 213b-5; 321b-10.

biryān (2); (Far.) Büryan, kebap. 39b-13; 55b-1.

biryān bol- (1) Biryan olmak. 39b-13.

bī-ṣabr (3); (Far.) Sabırsız. 200b-14; 202b-11; 229a-4.

bī-ṣabrlik (2) Sabırsızlık. 200b-14; 229a-4.

bī-ṣabrlik ḳıl- (1) Sabırsızlık göstermek. 229a-4.

bī-ṣalāḥiyyet (1); (Far.) Beceriksiz, kabiliyetsiz. 7b-2.

bī-ṣalāḥiyyetlik (1) Beceriksizlik, kabiliyetsizlik. 7b-2.

bī-sāmān (2); (Far.) Parasız, sermayesiz. 38a-5; 46a-1.

bisāṭ (15); (Ar.) Kilim, minder, yaygı. 4b-2; 6a-12; 9a-12; 12a-11; 18b-11; 49a-4; 123b-7; 125b-8; 132a-5; 151a-11...

bī-sebeb (4); (Far.) Gereksiz, sebepsiz. 57b-4; 137a-13; 192a-12; 248a-11.

bī-sefer (1); (Far.) Hareketsiz. 31a-8.

bī-şemer (1); (Far.) Semeresiz, neticesiz. 276b-1.

bī-şemer ḳal- (1) Semeresiz, neticesiz kalmak. 276b-1.

bī-ser (1); (Far.) Başsız, konutansız, padişahsız. 46a-12.

bī-ser ḳal- (1) Başsız (komutansız, padişahsız) kalmak. 46a-12.

bī-ser u pā (1); (Far.) Sefil, perişan. 240b-8.

bī-ser-encām bol- (2) Neticesiz, çaresiz kalmak. 54b-8; 204a-8.

bī-şermere (1); (Far.) Semeresiz, meyvesiz. 197a-3.

bismil (1); (Far.) Besmelenin kısaltılmış şekli. 117a-7.

bismillāhirraḥmānirraḥīm (1); (Ar.) Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla, 1b-1.

bister (2); (Far.) Yatak, döşek. 38a-14; 305b-7.

bister-i rāḥat (1); (Far.) Rahat yatağı. 38a-14.

bī-sütūn (2); (Far.) Dayanaksız, direksiz, desteksiz. 273b-5; 284b-9.

bisyār (224); (Far.) Çok, fazla. 2b-15; 5a-4; 6a-5; 13a-7; 17a-1; 18a-6; 19a-10; 22a-8; 22b-7; 23a-8...

bisyār-dān (1); (Far.) Yaşı küçük irfanı yüksek kimse, arif, bilgili. 207a-2.

bisyārlıġ (2) Çokluk, fazlalık. 66b-6; 141b-11.

bīş ü kem (1); (Far.) Fazla çok. 323b-8.

bīşe (59); (Far.) Orman, ağaçlık, koruluk. 38b-2, 6, 10, 11, 14; 39a-2, 6, 8, 11, 14...

bī-şecer (1); (Far.) Ağaçsız. 276b-1.

bī-şek (6); (Far.) Şüphesiz, kesin. 59a-6; 66b-5; 90a-7; 115a-15; 122b-13; 157a-11.

bī-şekīb (1); (Far.) Sabır edememe, tahammül edememe. 242b-5.

bī-şerm (4); (Far.) Utanmaz. 153a-14; 248a-10; 282a-4; 319a-4.

bī-şermlıḳ (1) Utanmazlık. 319a-4.

bişnev (1); (Far.) Dinlemek.

bī-şumār (21); (Far.) Hesapsız, sayısız. 2b-15; 23b-7; 34a-4; 45b-10; 51a-11; 63a-8; 104b-11; 107a-6; 110b-13; 121a-11...

bī-şübhe (5); (Far.) Şüphesiz. 15b-4; 38a-3; 184b-4; 221a-7; 227a-10.

bī-şükr (1); (Far.) Şükürsüz. 200b-14.

bī-şükrluġ (1) Şükürsüzlük, şükür etmeme durumu. 200b-14.

bī-tāb (2); (Far.) Yorgun, bitkin. 110a-9; 221b-1.

bī-tābḳa ḳal- (1) Bitkin olmak, yorulmak, dayanamamak. 273a-6.

bī-taḳrīb (1); (Far.) Yersiz, gereksiz. 163a-13.

bī-taḳrīr (1); (Far.) Kararsız, sebatsız. 59a-9.

bī-taḳṣīr (1); (Far.) Eksiksiz, kusursuz. 285a-9.

bī-tavaḳḳuf (1); (Far.) Sürekli, durmadan. 249a-9.

bī-tecribe (1); (Far.) Tecrübesiz. 111a-2.

bī-tedbīr (2); (Far.) Tedbirsiz. 25b-10; 285a-14.

bī-tekellüf (2); (Far.) Külfetsiz, sıkıntısız. 205a-11; 260a-8.

bī-teʾennī (2); (Far.) Dikkatsiz, acele iş yapma. 8b-10; 195a-5.

bī-teʾennīlıḳ (2) Dikkatsizlik, acelecilik. 8b-10; 195a-5.

bī-tereddüd (1); (Far.) Tereddütsüz. 67b-15.

bī-tevaḳḳuf (1); (Far.) Durmadan, düşünmeden. 315a-4.

biti- (31) Yazmak, kaleme almak. 7a-9; 7b-13; 8a-14; 18b-8; 22a-12, 14; 22b-3; 42b-4; 62b-5; 68a-11...

bitiklik (3) Yazılı. 18b-8; 108a-9; 128a-15.

bitil- (8) Yazılmak. 62b-5; 196a-5; 202a-15; 216b-10; 227a-6; 228b-8; 304a-13.

bī-ṭāḳat (6); (Far.) Güzsüz, kuvvetsiz, takati olmama, takatsiz. 65b-5; 113b-7; 175a-11; 184a-7; 281a-15; 300a-6.

bī-ṭāḳat bol- (3) Takatsiz kalmak. 65b-5; 113b-7; 184a-7.

bī-ṭaḳātlik (1) Kuvvetsizlik. 33b-7.

bī-ṭamaʿ (1); (Far.) Tok gözlü. 181a-2.

bī-ṭamaʿ bol- (1) Tok gözlü olmak. 181a-2.

bī-ürek (1); (Far.) Yüreksiz, korkak. 107a-5.

bī-vaḥşet (1); (Far.) Korkusuz, korkmadan. 308b-6.

bī-vaḳt (1); (Far.) Vakitsiz, zamansız. 181a-10.

bī-vāsıṭa (2); (Far.) Doğrudan, direkt. 23b-12; 150a-4.

bī-vech (6); (Far.) Gereksiz, sebepsiz. 62b-11; 118a-13; 120b-3; 162a-15; 171b-12; 248a-11.

bī-vefā (15); (Far.) Vefasız. 44b-6; 75b-9; 91a-13; 95a-14; 131b-9; 159a-8; 165a-5; 179a-8; 184b-11; 186a-9...

bī-vefā bol- (1) Vefasız olmak. 209a-15.

bī-vefālıḳ (23) Vefasızlık. 45a-6; 63b-5, 6; 66b-7; 77b-8; 87b-4; 92b-10; 94b-12; 150b-5, 7...

bī-vefālıḳ eyle- (1) Vefasızlık etmek. 77b-8.

bī-vefālıḳ ḳıl- (1) Vefasızlık etmek. 188a-14.

bī-yār (1); (Far.) Yarsız. 113b-11.

biz (171) Biz. 11a-3; 11b-1; 12a-9; 22b-5; 26b-6; 27b-1; 34a-2; 36a-9; 39a-15; 39b-1…

bī-żabṭlik (1) Kontolsüzlük. 76b-11.

biżāʿat (1); (Ar.) Ticaret eşyası; sermaye, tüccar malı. 236a-11.

bī-zār (2); (Far.) Bıkmış, usanmış, rahatsız. 88a-2; 254a-8.

bīzār bol- (1) Bıkmak, usanmak. 245b-4.

bī-żarūr (2); (Far.) Zaruret olmadan, mecbur kalmadan. 92a-5; 154a-6.

bī-żarūret (1); (Far.) Zaruret olmadan, mecbur kalmadan. 92a-5.

bī-zebān (1); (Far.) Dilsiz. 4b-13.

bī-zevāl (3); (Far.) Zevalsiz, devamlı. 21a-7; 45a-9; 142a-1.

bī-ẕevḳ (1); (Far.) Zevksiz. 213b-11.

boġ- (2) **1.** Torba, kese, çuval vb. gibi şeylerin ağzını büzdürerek bağlamak. 312b-11. **2.** Bağlamak. 313b-7.

boġat- (1) Boğulmak. 242b-8.

boġuz aġrıḳı (1) Boğaz hastalığı. 70b-10.

boġuzla- (1) Boğazlamak. 313b-7.

bol- (3045); (bkz. ol-) Olmak. 2a-8, 9, 10, 11, 12; 2b-2, 3, 4, 5, 6...

bol *(66) Bu. 56b-7; 58a-6; 63b-6; 66a-10, 14; 67a-9; 68b-10; 69b-10; 70a-2, 7...*

boran (23) Şiddetli fırtına. 15a-13; 28a-7; 39a-5; 55a-1; 114a-6; 149a-11; 157b-7; 166a-2; 167b-9; 170a-12...

bos (1) Vücut, ten, boy. 105b-13.

bosaġa (4); (Moğ.) Eşik, kapı eşiği. 70b-13; 219a-14, 241a-3, 4.

boş (6) 93b-13; 146a-3; 192b-13; 217b-14; 224a-8; 302a-8.

boş tut- (2) **1**. Boşta bulunmak. 146a-3. **2**. Eksik bırakmak. 192b-13.

boşan- (2) Kurtulmak, çözülmek. 30a-3; 122a-10.

boşat- (4) **1**. Boşa çıkarmak, elinden almak. 122a-4; 206a-13; 299b-1. **2**. Bulunduğu yerden çıkarmak. 302b-14.

boşluġ (1) Boşluk. 179a-11.

boy (2) Boy. 30a-14; 70b-11.

boy ber- (1) Boy vermek. 30a-14.

boyal- (2) Boyanmak. 156a-8; 276b-10.

boyda bol- (1) Serbest olmak. 30a-2.

boyluḳ (1) Boylu. 70b-11.

boyun (39) Boyun. 36b-9; 58b-7; 59a-1; 67a-14, 15; 70b-12; 98a-11; 122a-10; 142a-7; 143a-13…

boyun ig- (1) Boyun eğmek. 33a-3.

boyun tolga- (3) Yüz çevirmek. 152b-8; 192b-8; 199a-1.

boz- (13) **1**. Bir şeyi işlemez, işe yaramaz duruma getirmek. 66a-5; 71b-14; 162b-4. **2**. Geçersiz duruma getirmek, hükmünü ortadan kaldırmak, feshetmek, iptal etmek. 73a-9; 190a-14; 211a-6; 225a-11; 240a-1; 244b-5.

bozuḳ (5) Bozulmuş, kötüleşmiş, fesâda uğramış, işe yaramaz. 73a-4; 82b-2; 106b-2; 142a-14; 176b-11.

bozul- (12) **1**. İşlemez, işe yaramaz duruma gelmek, ârızalanmak. 172b-5; 197a-2; 239b-9. **2.** Kokmak, çürümek, ekşimek, tefessüh etmek. 34a-9. **3**. İyi ve güzel niteliğini kaybetmek. 60a-13; 190a-5; 315b-15.

bozulġusuz (1) Bozulmayan. 190a-5.

bölek (74) Başka, farklı, özge. 2b-2; 3b-3; 6b-3; 15a-2; 16b-6; 22b-12; 23a-12; 23b-15; 27a-5; 29b-10...

bölen- (1) Bölünmek, parçalanmak. 159b-3.

böri (17) Kurt. 53a-12; 68b-5, 7; 69a-3; 70b-7, 11; 80b-9, 10; 126a-4, 14...

böz (2) Bez. 25b-12; 290a-14.

bu (2094) Bu. 1b-6, 11; 2a-1, 6, 8, 12, 13; 2b-8; 3a-8, 9...

bu yan (2) Bu taraf. 126b-2; 205b-5.

buġday (13) Buğday. 48a-8, 14; 48b-12; 49a-6, 9, 10; 49b-7, 8; 87a-15; 109b-3...

buġż (1); (Ar.) Kin, nefret, düşmanlık. 230a-15.

būḳalemūn (1); (Far.) Bukalemun. 268a-1.

būket (1);(Far.) Çiçek demeti. 91b-12.

bulaḳ (3) Pınar, çeşme. 68b-8; 147b-10; 276b-15.~ **bulaġ** (2) Pınar, çeşme. 274a-6; 278a-14.

bular (16) Bunlar. 14b-5, 8, 10; 15b-5; 76b-13; 82a-14; 118b-1; 126b-6; 145a-1; 183a-15...

bulġa- (2) Bulamak. 259b-2; 287a-3.

bulġan- (5) Bulanmak, bulaşmak. 156a-2; 162b-3; 196a-7; 200a-3; 274b-14.

bulut (29) Bulut. 11b-9; 27a-5; 28a-8; 39b-14; 46a-8; 78b-5; 91b-4; 113b-5; 133a-6; 167b-1...

būm (1); (Far.) Baykuş. 119a-11.

bunda (1) Bu, bu şekilde. 300a-10.

buʿd-ı mekān (1); (Far.) Mekansal uzaklık. 215b-6.

buʿd-i mekānī (1); (Far.) Mekânsal uzaklık. 187b-6.

buʾl-fużūl (1); (Ar.) Boşboğaz, haddini bilmez, ukalâ. 120b-5.

buʾl-ʿaceb (4); (Ar.) Acâyipliklerle dolu, çok şaşırtıcı, çok garip, çok tuhaf. 14b-12; 249b-9; 267b-14; 317a-2.

bura- (3) Koklamak. 34a-6; 257a-15; 304b-3.

burāḳ (1); (Ar) Hz. Muhammed'in, üzerine binerek mîrâca çıkması için emrine verilen semâvî binek. 270b-3.

burc (9); (Ar.) **1**. Burç, zodyak üzerinde yer alan on iki takım yıldızlarından her biri. 6a-13; 95a-11; 112a-2; 178a-12; 240b-14; 241b-11; 312a-12; **2**. Kale, sığınak. 13b-1, 3.

būriyā (3); (Far.) Hasır. 125b-9; 262a-6; 297b-11.

būriyācı (1) Hasır yapan, dokuyan kimse. 262a-6.

buruḳ- (1) Boğulmak. 171b-2.

burun1 (65) Önce, evvel. 4a-15; 8a-15; 8b-15; 9a-3; 16a-14; 29b-12; 32a-1; 33a-12; 34b-7; 35b-5...

burun2 (3) Burun. 112b-12; 166b-14; 304a-14.

burunḳı (32) Önceki, evvelki. 8b-15; 35b-5; 82b-1; 130b-15; 134b-4; 139b-15; 141a-1; 148b-5; 189a-15; 213b-9...

burunraḳ (7) Daha önce. 29b-12; 147b-2; 154a-15; 173a-6; 240b-1; 243b-7; 285b-3.

buruntuḳ eyle- (1) Kösteklemek. 191b-11.

Burūziye (2); (k. ad.) Burziye. 5a-4, 8.

būse (6); (Far.) Öpücük; öpüş; heyecan. 11b-3; 25a-2; 101b-9; 241a-3, 4; 288b-15.

būse ḳıl- (3) Öpmek. 25a-2; 101b-9; 288b-15.

būse-gāh (1); (Far.) Öpülecek yer. 11b-3.

būse-i saʿādet (1); (Far.) Mutluluk heyacı; mutluluktan duyulan heyacan. 241a-3.

būstān (25); (Far.) Sebze bahçesi, bağ. 10b-14; 12b-10; 41b-2, 3; 65a-9; 65b-12; 76b-15; 81b-14; 83a-13, 15…

būstān-ı dehr (1); (Far.) Dünya, âlem. 165a-6.

būstān-ı ḥüsn (1); (Fr.) Güzellik bağı, bahçesi. 197b-6.

būstān-ı irem (1); (Far.) İrem bağı. 41b-2.

būstān-ı serv (1); (Far.) Selvi bahçesi (sevgili). 318a-1.

buşa- (2) Sıkılmak, daralmak, üzülmek. 284b-12; 286b-5.

but (5); (bkz. fut) **1**. But, bacak. 12b-4; 122b-4; 214a-12; 217b-3. **2**. Kök, dip. 226a-15.

but tep- (1) Ayak sallamak, çırpınmak. 122b-4.

buta- (1) Budamak. 108b-6.

butaḳ (1) Budak, dal. 11b-14.

būte (1); (Far.) Kuyumcuların altın ve gümüş erittikleri kap, pota. 40a-1; 151a-11.

būtīmār (9); (Far.) Balıkçıl kuşu. 277a-7; 278a-2, 4, 5, 6, 11, 13; 278b-5, 7.

būy (40); (Far.) Koku. 3a-9; 3b-4; 4a-4; 4b-10; 11b-14, 15; 25b-5; 32b-7; 34a-8; 34b-14...

būy al- (4) Koku almak. 4b-10; 84a-8; 94b-3; 229b-2.

buya (1) Buna. 270a-5.

būy-ı āşinālıḳ (1); (Far.) Tanıdık, bildik kokusu. 150b-6.

būy-ı cennet (1); (Far.) Cennet kokusu. 295a-1.

būy-ı esrār (1); (Far.) Sır kokusu. 11b-14.

būy-ı vefā (4); (Far.) Vefa kokusu, vefa ümidi. 213a-9; 249a-1; 304a-14; 305a-7.

būyī (3); (Far.) Bir koku. 88b-11; 255b-13; 300a-4.

buyur- (85) **1**. Buyurmak, emretmek. 5a-15; 5b-2; 7a-14; 12a-4; 20b-1; 21a-3; 21b-9, 13; 22a-2, 9...**2**. Söylemek, demek, tavsiye etmek. 276a-14; 283b-14. **3**. Görevlendirmek. 237b-1. ~ **buyır-** (2) Buyurmak, emretmek. 7b-8.

bügü (2) Büyü. 36b-10; 201a-12

bühtān (14); (Far.) İftira. 62b-13; 86a-6; 91a-1; 113a-7; 116a-3; 118b-9; 244a-2, 12; 247a-1; 248b-15...

bühtān ḳıl- (4) Suçlamak, iftira atmak. 116a-3; 244a-2, 12; 289b-4.

bük- (1) Bükülmek, eğilmek, yönelmek. 56a-14.

bülbül (24); (Far.) Bülbül. 11b-15; 12b-2; 19b-1; 31b-7; 55b-6; 59b-15; 65a-8, 12; 65b-4, 7...

bülbül-i hezār- dāsitān (1); (Far.) Ötüşü güzel olan bülbül. 213b-6.

büleġā (1); (Ar. çkl. beleğat) Belağat sahibleri, düzgün ve güzel bir şekilde konuşanlar. 5b-6.

bülend (42); (Far.) Yüksek, yüce. 3a-1; 5a-9; 11a-10; 13b-4; 14b-7; 17b-9; 19b-8; 26b-14; 28a-2; 31b-5...

bülend bol- (1) Yükselmek. 3a-1. ~ **bülend ol-** (1) Yükselmek, yüce olmak. 26b-14.

bülend rütbe (2) Yüksek rütbe, yüksek derece. 5a-9; 35b-2.

bülend-himmet (1); (Far.) Himmeti yüksek olan. 35a-10.

bülendlıḳ (2) Yükseklik, yücelik. 100b-12; 138b-8.

bülend-ʿunvān (1); (Far.) Yüksek paye, derece. 87a-2.

bülʿaceb (1); (Ar.) Acâyipliklerle dolu, çok şaşırtıcı, çok garip, çok tuhaf. 32b-6.

bünyād (21); (Far.) Asıl, esas, temel. 8a-1; 9b-12; 18b-1, 5; 43a-4; 98a-6; 102b-4; 137b-15; 172b-5; 174b-3...

bünyād ḳıl- (2) Yapmak, inşaa etmek. 137b-15; 172b-5.

bü'l-heves (2); (Ar.) Arzu ve heveslerine tâbi, maymun iştahlı, kararsız, aklına her geleni yapmak isteyen. 130a-7; 198b-3.

bü'l-heveslik (1) Arzu ve heveslerine tâbi olma durumu. 198b-3.

bürd-bār (1); (Far.) Uysal, ağırbaşlı, sabırlı, tahammüllü, sıkıntıya katlanan. 195b-14.

bürgüt (6); (Moğ.) Kartal. 10b-3; 29a-3, 10; 31b-4; 147a-4; 149b-13.

bürḳaʿ-küşā (1); (Far.) Tül, örtü açan, perde açan. 294b-5.

büşük (4) Beşik. 199b-4; 200a-1, 10; 302b-2.

büt- (31) **1**. Bitmek, tamamlanmak. 16b-1; 6b-11; 16b-12; 23a-14; 35a-14; 58a-6; 75a-7; 76a-1; 76a-2; 92b-7… 2. Bitki, tüy, saç vb. şeyler çıkıp yetişmek. 12a-15; 185b-12; 207a-5; 318a-1;

bütān (1); (Far.) Put. 208b-14.

bütker- (9); (bkz. fütker-) Bitirmek, tamamlamak. 13b-6; 16b-8, 11; 40a-7; 44b-13; 47b-3; 59a-3; 175b-6; 310a-7.

bütün (1) Bütün. 102a-2.

bütünlük (1) Bütün olma durumu. 102a-3.

bütür- (4) Bitirmek, tamamlamak. 58a-6; 149a-1; 167b-2; 272a-3.

büyü- (1) Büyümek. 215a-4.

büzürg (51); (Far.) Büyük, ulu. 3a-13; 5b-8; 9a-14; 10a-2; 13a-14; 15b-15; 17a-10; 26b-9; 36a-10; 47b-9...

büzürg-vār (3); (Fr.) Büyük, ulu, saygı değer (kimse). 9a-14; 36a-10; 302a-1.

cabbār (4); (Ar.) **1**. Dilediğini cebir yoluyle yapan, kayıtsız şartsız herkese cebredecek güçte olan, hiç kimse tarafından kendisine cebir olunamayan" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır 47b-10. **2**. Cebreden, zor kullanan (kimse), zorba. 66b-7; 207b-13; 224a-12.

cabbārlıḳ (1) Zorbalık. 224a-12.

cābir (1); (Ar.) Cebreden, zorlayan, mücbir. 17b-4.

cācūs (1); (Ar.) Başkalarına âit sırları belli bir maksatla ve başkası hesâbına araştırıp öğrenen ve haber veren kimse. 142b-3.

cādū (4); (Far.) **1**. Büyücülük yapan, büyücülükten anlayan kadın. 155b-7; 242a-11; 261a-11. **2**. Güzel göz. 111b-15.

cādū-veş (1); (Far.) Cadı gibi. 261a-11.

cāh (31); (Far.) Yüksek mevki, makam, rütbe. 92a-1; 98a-6,10; 98b-8; 109a-15; 149b-9; 161a-10; 179a-14; 237b-1; 244a-8…

cāh u māl (1); (Far.) Mevki ve mal. 98b-8.

cāhil (19); (Ar.) Cahil. 33a-13; 54a-14; 55a-10; 78a-2; 82b-11; 111a-10; 111b-11; 112b-3; 133a-2; 152b-1...

cāhillıḳ (1) Cahillik. 258a-13.

cām (32); (Far.) Cam veya topraktan yapılmış bardak, içki kadehi. 44b-13; 72a-11; 93a-10; 103a-9; 140a-14; 161a-2; 164a-3; 179a-1; 201b-5; 201b-5…

cāme (9); (Far.) Elbise. 6b-6; 143b-2; 191b-4; 285b-4; 286a-12; 296b-1, 15; 299a-14; 314a-14.

cāme-i mükemmel (3); (Far.) Mükemmel elbise. 285b-4; 296b-1; 299a-14.

cām-ı cemşīd (2); (Far.) Cemşid'in kadehi. 127b-4; 270b-5.

cām-ı dehr (1); (Far.) Âlem, zaman devir kadehi. 204b-2.

cām-ı mey (1); (Far.) Şarap kadehi. 242b-10.

cām-ı ʿadem (1); (Far.) Yokluk kadehi, ecel, yokoluş. 162b-9.

cāmiʿ (10); (Ar.) Cem eden, toplayan, bünyesinde bulunduran; kapsamlı, geniş, çok şeyi içine alan 3a-4, 9, 12, 15; 3b-2, 7, 11; 6a-15; 6b-14; 112b-13.

cāmiʿ-i kelām (1); (Far.) Çok manayı bünyesinde barındıran söz (Kuranıkerim). 3a-9.

cāmiʿ-i tefsīr-i Kur'ān (1); (Far.) Kuran tefsirlerini bünyesinde toplayan. 6b-14.

cān (292) (Ar.) Yaşam, hayat. 1b-8; 3a-8; 5b-9, 11; 9a-9; 10b-7; 13a-3; 15b-6; 21a-11; 27a-2...

cān açıġı (1) Can acısı. 126a-13.

cān ber- (4) **1.** Can vermek. 112b-2; 289a-3. **2**. Feda etmek. 200b-1; 307b-4. ~**cān bir** - (2) Can vermek. 15b-6; 49a-4.

cān niṯār ḳıl- (1) Canını feda etmek. 300b-5.

cān u dil (7); (Far.) Can ve gönül. 3a-8; 135b-2; 157a-13; 185b-11; 234b-1; 241a-4; 318a-1.

cānān (7); (Ar.) Sevgili, sevilen. 135b-8; 136b-4; 188a-1; 189b-7; 221a-6; 243a-9; 314a-4.

cān-baḫş (2); (Far.) Can veren, hayat bağışlayan, cana can katan. 116b-13; 143a-6.

cān-baḫşlıḳ (1) Cana can katma durumu. 116b-13.

cān-dār (3); (Far.) Canlı. 51a-13; 277b-7; 300b-6.

cān-fedā (1); (Far.) Canını feda eden (fedakârlık ifadesi). 322b-2.

cān-fersā (1); (Far.) Can dayanamayacak derecede. 27a-7.

cān-fezāy (3); (Far.) Cana can katan. 230b-8; 234a-9. ~ **cān-fezā** (1); (Far.) Cana can katan. 5b-10.

cān-güdāz (4); (Far.) Can yakıcı, can eritici. 168a-2; 213b-6; 223b-10; 282a-11.

cān-güdāzlıḳ (1) Canın yaması, acı çekme durumu. 223b-10.

cānı çıḳ- (1) Ölmek. 200a-11.

cān-ı şīrīn (1); (Far.) Tatlı can. 300b-10.

cānı tāze bol- (1) Taze can bulmak. 34a-14.

cānını yoḳ ḳıl- (1) Canını vermek. 196b-12.

cānib (38); (Ar.) Yön, yan, taraf, cihet. 11b-1; 19a-4; 28a-10; 40b-11; 41b-2; 46a-13; 49a-1; 50a-11; 55b-4; 62b-1...

cānlıḳ (1) Canlı olma, hayat sahibi olma durumu. 227b-4.

cānsız (5) Cansız. 72b-12; 193b-13; 227b-4; 243a-11; 257a-6.

cānsız ḳıl- (1) Öldürmek. 227b-4.

cān-sipārlıḳ ḳıl- (1) Canını feda etmek. 245b-1.

cān-sitān (1); (Far.) Can alan. 143a-3.

cān-sitān (2); (Far.) Can alan, ruh alıcı; güzel. 158b-4; 161a-3.

cān-sūz (1); (Far.) Can yakan, fazla keder ve sıkıntı veren. 305a-6.

cān-ver (36); (Far.) Canlı, hayvan. 3b-14; 4b-13; 10a-13; 10b-4; 13a-11; 14b-13; 32a-4; 38b-14; 39b-12; 63b-11...

caʿud (1); (Ar.) Büklüm, kıvrım. 210a-6.

cārī (22) (Ar. cereyān'dan) Cereyan eden, gelen (diline), dolan (gönlüne). 1b-3; 11a-12; 15b-12; 28b-4; 46b-9; 59a-8; 65a-2; 89a-6; 95a-9; 118a-9...

cārī bol- (10) Cereyan etmek, olmak, yapılmak. 15b-12; 28b-4; 65a-2; 95a-9; 176a-6; 192a-13; 226a-4; 269a-6; 320b-14; 321a-12.

cārī eyle- (1) Çıkarmak, söylemek. 154b-3.

cārī ḳıl- (2) Yapmak, almak, geçerli kılmak. 59a-8; 199a-7.

cārūb-keş (1); (Far.) Süpürücü, hizmetçi. 267b-4.

cāsūs (4); (Ar.) Başkalarına âit sırları belli bir maksatla ve başkası hesâbına araştırıp öğrenen ve haber veren kimse. 114a-14; 319a-3, 15; 319b-4.

cāvidān (4); (Far.) Ebedî, kalıcı, dâimî, bâkî. 81b-1; 233a-8; 309a-11; 323b-1.

cāvidānī (1); (Far.) Ebedî, kalıcı, dâimî, bâkî. 81b-1.

cāy (26); (Far.) Yer, mahal, mevki. 12a-1; 18b-14; 20b-3; 51b-10; 58b-11; 86b-6; 86b-13; 228a-5; 228a-13; 236a-7…

cāy ber - (1) Yer vermek. 296b-13.

cāy tap- (1) Mevki kazanmak. 296b-13.

cāy-dār (3); (Far.) Yerleşmiş, yerleşik. 20b-3; 181b-10; 228a-13.

cāy-dārlıḳ (1) Yerleşik olma durumu. 228a-13.

cāy-gīr (3); (Far.) Yerleşmiş, yerleşik. 18b-14; 51b-10; 58b-11.

cāy-gīr ol (2) Yer etmek, yerleşmek. 51b-10; 58b-11.

cāyiz (10); (Ar.) Din, yasa, töre vb. bakımdan işlenmesinde, yapılmasında sakınca olmayan, yapılıp işlenmesine izin verilen. 69b-9; 93a-7; 100a-5; 116a-6; 146a-15; 192b-8; 205b-8; 220a-14; 228a-4; 289b-13.

cāyiz kör (1) Caiz görmek. 205b-8.

cāẕibe (2); (Ar.) Dikkat ve ilgiyi üzerine çekme özelliği, çekicilik, alımlılık, albeni. 31b-12; 89a-12.

cāzim (1); (Ar.) Kesin karar veren, kararlı. 203a-13.

cebīn (1); (Ar.) Alın, yüz. 320a-1.

cebīn-i mübeyyin (1); (Far.) Açıklayan, gösteren alın, yüz. 320a-1.

cebr (1); (Ar.) Zorlama, zor kullanma, zor. 235a-2.

cebrā'īl (1); (Ar.) Dört büyük melekten Allah'ın emirlerini vahiy yoluyla peygamberlere getirmekle görevli olanı; Cibril. 2a-9; 280b-5.

ced(d) (1); (Ar.) Ata. 29a-5.

cedel (8); (Ar.) Tartışma, münâkaşa, ağız dalaşı. 23b-2; 29a-11; 76a-2; 78a-10; 155a-7; 160a-13; 203b-1; 255a-8.

cedel ḳıl- (1) Tartışmak, mücadele etmek. 203b-1.

cedel körgüz- (1) Mantıklı hareket etmek, düşünmek. 155a-7.

cefā (61); (Ar.) Eziyet, sıkıntı, ezâ, cevr. 15a-10; 27a-9; 40b-1, 12; 45a-5; 55b-11; 65b-8; 69b-8; 85a-2; 97a-11…

cefā et- Cefa etmek. 97a-11.

cefā eyle- (1) Cefa etmek. 258a-11.

cefā ḳıl- (2) Zulm, eziyet etmek. 275b-11; 295a-15.

cefā yetkür- (1) Cefa, dert sıkıntı getirmek. 220b-9.

cefā-cūy (1); (Far.) Cefa eden. 15a-10.

cefā-güster (1); (Far.) Eziyet eden, sıkıntı yayan. 232a-15.

cefā-kār (5); (Far.) Cefa eden, zalim. 153a-8; 218a-8; 232b-1; 259a-1; 275b-10.

cefā-keş (1); (Far.) Cefâ çeken, eziyet ve sıkıntıya katlanan, cefâkâr. 192a-8.

cefā-pīşe (1); (Far.) Gaddar, zalim. 45a-5.

cehālet (4); (Ar.) Bilgisizlik, bilmezlik, habersizlik, câhillik. 111b-2; 252b-14; 269a-10; 274a-15.

cehd (29); (Ar.) Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma. 14a-5; 30a-4; 38a-12, 14; 38b-3; 39b-10; 40a-12; 40b-1, 3; 44a-4...

cehd eyle- (6) Çalışmak, uğraşmak. 14a-5; 39b-10; 46a-5; 67b-12; 226a-8; 248b-7.

cehd ḳıl-(3) Gayret etmek, çabalamak. 92b-11; 97b-6; 196a-13.

cehl (3); (Ar.) ilgisizlik, bilmezlik, câhillik, cehâlet. 104a-11; 113a-10; 132b-15.

ceḥūd (2); (Ar.) Yahudi. 108a-9; 282b-8.

cehver-şinās (2); (Far.) Kuyumcu. 301b-5, 6.

celāl (3); (Ar.) Yücelik, büyüklük, ululuk, azamet. 231a-9; 241a-1; 271a-12.

celā-yı vaṭan (4); (Far.) Yerinden yurdundan ayrılma, gurbete gitme. 39a-8; 141a-12; 180a-1; 207b-9.

cellād (3); (Ar.) Îdam hükmünü yerine getirmekle görevli kimse. 101b-6; 243b-7.

cemāl (93) (Ar.) Yüz güzelliği, güzellik. 3b-3, 6, 8; 4a-11; 5a-5; 7a-3; 9a-7; 10a-14; 19a-5, 15...

cemāl-ı ḫūbān (1); (Far.) Güzellerin yüz güzelliği. 191b-4.

cemāʿat (20); (Ar.) Cemaat, topluluk. 8a-4; 13a-1; 15a-3; 16b-11; 17a-2; 18a-4; 43b-8; 64a-5; 75b-10; 96a-10...

cemīle (3); (Ar.) Güzel, hoş. 170a-6; 179a-8; 208b-14.

cemīʿ (2); (Ar.) Bütün, hep, cümle. 131a-7; 299a-5.

cemīʿ-i bālā vü pest (mevcūdāt) (1); (Far.) Yüksek ve alçak (varlıkların) tamamı. 1b-3.

cemʿ (144); (Ar.) Toplanma, yığılma, topluluk, toplama, cemaat. 2b-7; 4b-13; 5b-8; 8a-11; 10a-6; 13a-2, 3, 11, 12; 13b-7...

cemʿ bol- (34) Toplanmak. 13a-3; 13b-7; 15b-14; 38a-9; 46a-4, 13; 68b-4; 84b-10; 85b-6; 96a-7...~ **cemʿ ol-** (1) Toplanmak. 235b-7.

cemʿ et- (5) Toplamak, bir araya getirmek. 126b-10; 132b-15; 165b-5; 228a-7; 233a-11.

cemʿ eyle- (2) Biriktirmek, yığmak. 259b-15; 311b-11.

cemʿ ḳıl- (39) Toplamak. 4b-13; 5b-8; 8a-11; 13a-2, 12; 13b-15; 16b-3; 17a-4; 35b-1; 43b-1…

cemʿ siġāsı (1) Çoğul kipi. 76a-7.

cemʿiyyet (6); (Ar.) Topluluk, kalabalık10a-6;16b-11; 75b-13; 139a-14;163b-10; 184b-9.

Cemşīd (9); (Far. k. ad.) İran'ın Pişdâdiyân sülâlesinin 4. hükümdarı olan Cem'in adıdır. 9a-11; 14a-13; 94a-8; 127b-4; 164b-14; 179b-4; 231a-11; 240a-7; 270b-5.

Cemşīd-baḫt (1); (Far.) Bahtı, talihi Cemşit gibi olan; talihli, bahtlı. 216b-14.

Cemşīd-cāh (2); (Far.) Cemşid makamlı. 9a-11; 94a-8.

Cemşīd-vār (1); (Far.) Cemşid gibi. 240a-7.

cenāb (3); (Far.) Allah, peygamber ve bâzı tarîkat büyüklerine âit isim ve sıfatların başına getirilerek "hazret" mânâsına kullanılan saygı ve tâzim sözü. 96b-8; 294b-12; 309b-1.

cenān (1); (Ar.) Diri olma, can, ruh. 204b-5.

cenāze (1); (Ar.) Gömülmek üzere hazırlanmış ceset, ölü, mevtâ. 319a-5.

ceng (68); (Far.) Savaş, kavga, mücadele, harp. 9b-15; 19b-9; 23a-9; 23b-11, 12; 29a-11; 39a-15; 39b-2; 43a-13; 45a-3...

ceng ḳıl- (4) Savaşmak. 140a-2; 141a-7; 142a-6; 157b-12.

ceng-cūy (3); (Far.) Savaş isteyen. 23a-9; 77a-12; 80b-3.

cenīn (1); (Ar.) Ölü, ölmüş olan. 204b-5

cennet (9); (Ar.) Îmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik

ve nîmetlerle dolu yer. 20a-14; 72b-9; 123b-13; 171a-2; 261a-11; 295a-1; 301b-9; 310b-13; 313a-8.

cerāḥat (20); (Ar.) Bir dış etkiyle, bir hastalık veya ârıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban. 67a-11; 69a-2; 87a-7; 101a-5; 137a-2; 139a-14; 153b-4; 164a-2; 165b-6; 194b-5...

cerāḥat ḳıl- (1) Yaralamak. 67a-11.

cerāḥat tap- (1) Yaralanmak. 164a-2.

cerāḥat yet- (2) İncitmek, yaralamak. 153b-4; 194b-5.

cerāḥatlik (4) Yaralı, yaralama durumu. 101a-5; 164b-9; 276a-7; 308a-3.

cerāḥatlik bol- (1) Cerahatlanmak, yaralanmak. 101a-5.

ceran (1); (Moğ. bkz. ceren) Ceren, ceylan. 126a-6.

cerende (6) Otlayıcı, otlayan, otla beslenen. 2b-9; 10b-9, 14; 38b-11; 39a-2; 193b-6.

cerendelik (1); (Far.) Otlayıcılık, otçulluk. 2b-9.

cerīme (1); (Ar.) Suç, kusur, kabahat. 250a-4.

cesed (1); (Ar.) Cansız, ölü vücut, naaş. 45a-13.

cest (1); (Far.) Sıçrayış, atlayış. 306b-7.

ceşn (3); (Ar.) Ziyafet, eğlence meclisi. 20a-3; 250b-1; 293b-8.

ceşn ḳıl- (2) Eğlence, ziyafet tertip etmek. 250b-1; 293b-8.

cev (1); (Far.) Buğday. 53b-12.

cevāb (104) Cevap, yanıt, karşılık. 8a-14; 13a-6; 25b-11; 32b-5; 33b-11; 42a-9; 51b-5; 57b-11; 60b-8; 63b-6...

cevāb ber- (58) Cevap vermek, yanıt vermek. 51b-5; 57b-11; 63b-6; 70b-5; 72b-6; 73a-14; 75a-6; 81a-14; 85b-1; 86a-4…~**cevāb bir-** (6) Cevap vermek. 13a-6; 32b-5; 63b-15; 79a-5; 104a-6; 125b-13.

cevāb tap- (1) Cevap almak. 185b-3.

cevāb-ı maʿḳūl (1); (Far.) Makul, akla uygun cevap. 283a-14.

cevāb-ı şāfī (1); (Far.) Şifâ veren, iyileştirici; çözüm sunun cevap. 275b-9.

cevāhir (41); (Ar. çkl. cevher, bkz. cevher) Cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar. 4b-5; 5b-12; 6a-12; 8b-1; 9a-4, 15; 20a-7; 21a-2; 21b-15; 22a-3...

cevāhir-dār (2); (Far.) Cevahir sahibi, cevahir bulunduran, cevherli. 9a-4; 302b-1.

cevāhir-furūş (2); (Far.) Cevherci, kuyumcu. 192a-15; 302a-12.

cevāhir-i maʿnā (1); (Far.) Mana cevherleri. 262a-14.

cevāhirlik (1) Cevherli, elmaslı. 307a-7.

cevāhir-şinās (1); (Far.) Cevherci, kuyumcu. 301a-2.

cevān (31); (Far.) Genç, tâze, diri, canlı. 9a-8; 11a-10; 22a-4; 29b-3; 35a-8; 36a-4; 43b-1; 45b-6; 54a-7; 63b-4...

cevān-baḫt (1); (Far.) Talihli. 229a-13.

cevānib (5); (Ar. çkl. canib) Taraflar, cihetler, yönler, yanlar. 9a-8; 22a-4; 29b-3; 45b-6; 279b-12.

cevānlıḳ (1) Gençlik. 36a-4.

cevelān eyle- (1) Gezmek, dolaşmak. 31a-12.

cevelān ḳıl- (2) Hareket etmek, yürümek, dolaşmak. 47a-8; 151a-14.

cevf (1); (Ar.) Boşluk. 103b-2.

cevher (12); (Ar.) Cevher, elmas, kıymetli taş. 129a-10; 139b-9; 142a-5; 148b-14; 190b-6; 244b-2; 274a-6; 280a-11; 283b-2; 296b-3...

cevher-şināslıḳ (1) Kuyumculuk. 296b-4.

cevlān (6); (Ar.) Dolaşma, gidip gelme, deveran, gezinme, gezinti, hareket, canlılık. 20a-9; 31a-12; 47a-8; 110a-12; 151a-14; 238b-9.

cevr (8); (Ar.) Haksızlık edip incitme, eziyet, cefâ, gadr, zulüm. 149b-10; 164a-11; 255b-5; 258a-5, 6; 260b-13; 267b-4.

cevz-i hindī (1); (Far.) Hindistan cevizi. 111a-12.

ceyḥūn (1); (y. ad.) Ceyhun ırmağı. 167a-2.

cezā (49); (Ar.) İyi veya kötü bir işin karşılığı. 8b-14; 24a-7; 66a-10; 90b-14; 95a-12; 96b-9; 103b-15; 108a-13; 108b-9; 113a-6...

cezā ber- (3) Ceza vermek. 96b-9; 218b-15; 257b-15.

cezā tap- (5) **1.** Yaptığı işin iyi veya kötü karşılığını görmek. 8b-14; 253a-2; 253b-2; 257b-15. **2.** Ceza görmek. 257a-5; 309a-7 ~ **cezā taf-** (2) Ceza görmek. 144b-10; 246b-2.

cezā yetkür- (1) Karşılığını vermek. 306b-11.

cezaʿ (6); (Ar.) Sabırsızlık gösterme, şikâyet, sızlanma. 90b-12; 114a-10; 165a-14; 185b-9; 215b-8; 217b-7; 258b-9, 13; 291a-1; 300a-13.

cezaʿ u fezaʿ eyle-(1) Bağırıp sızlanmak. 165a-14.

ceẕbe (1); (Ar.) İnsanın çok duygulandığı bir şey karşısında aşırı bir heyecan ve coşkunlukla kendinden geçmesi durumu. 143a-12.

cezīre (13); (Ar.) Ada. 38b-5; 149a-8; 163b-7, 10; 164b-7, 10, 15; 166a-11, 13; 166b-1...

cezm ḳıl- (4) Kesin niyet etmek, karar vermek. 119a-9; 198a-14; 232b-15; 248a-6.

cılav (30); (Moğ.) Dizgin, yular. 2b-5; 23b-8; 40b-11, 14; 54a-14; 68b-13; 94a-4, 9, 12, 15...

cılav-dār (9); (Far.) Seyis, atı yularından tutup getiren yedekçi. 94a-4, 9, 12, 15; 94b-11; 95a-1, 10,15.

cidāl (3); (Ar.) Savaş, cenk, kavga. 45a-3; 71a-9; 146b-9.

cidd ü cehd (16); (Far.) Gayret etme, uğraşma, çabalama. 30a-4; 38a-12; 38b-3; 39b-10; 40a-12; 40b-3; 44a-4; 46a-5; 53a-7; 140b-3...

cidd ü cehd eyle- (3) Gayret etmek, uğraşmak, çabalamak. 39b-10; 46a-5; 140b-3.

cidd ü cehd ḳıl- (4) Gayret etmek, uğraşmak, çabalamak. 44a-4; 233a-7; 270a-8; 316b-1.

cidd ü cüst (1); (Far.) Gayret ve araştırma, soruşturma. 10a-13.

ciger (19); (Far.) Ciğer. 72b-6; 93b-14; 113b-4; 137b-8; 168a-4; 182b-5; 184a-9; 200b-9; 222a-2; 257b-1…

ciger-dūz (2); (Far.) Ciğeri delip geçen. 26a-6; 34b-14.

ciger-güşe (2); (Far.) Çok sevilen kimse, evlat. 200b-9; 222a-2.

ciger-ḫūn (1); (Far.) Ciğeri kanlı, çok acılı. 322b-1.

ciger-suḫte (1); (Far.) Yanık ciğer, ciğeri yanmış. 257b-2.

cihān (141); (Far.) Dünya. 2a-2; 4b-9; 5a-3; 7a-4; 9b-13; 10b-11; 11a-15; 11b-14; 14b-12; 19b-4…

cihān-ārāy (4); (Far.) Dünyayı süsleyen. 4a-14; 19b-3; 216a-8; 317b-4.

cihān-baḫş (1); (Far.) Cihana bahşedilmiş olan. 26a-2.

cihān-bān (2); (Far.) Cihanı gözeten, koruyan. 19b-6; 224b-5.

cihān-dār (4); (Far.) Cihanı dünyayı tutan, zapteden hükümdar. 4b-14; 38a-3; 42a-15; 177a-6.

cihān-dārlıḳ (8) Dünyâya sâhip olan (kimse), pâdişah. 46b-1; 177a-6; 181b-2; 232a-4; 283a-6; 292a-12; 298a-7; 320b-15.

cihān-dīde (1); (Far.) Dünyâyı gezip görmüş, tecrübeli. 125a-4.

cihan-efrūz (1); (Far.) Dünyayı aydınlatan. 158b-6.

cihān-gerd (1); (Far.) Cihanı, dünyayı dolaşan. 299b-6.

cihān-gīr (4); (Far.) Dünyâyı zapteden büyük hükümdar, büyük fâtih. 26a-2; 35b-15; 224b-5; 298a-13.

cihān-nümā (3); (Far.) Her yanı gösteren yüksek taraça. 103a-9; 103b-11; 240a-7.

cihān-penāh (6); (Far.) Âlemin sığındığı. 14b-13; 15b-12; 179b-7; 289b-10; 298a-9; 322a-11.

cihān-tāb (1); (Far.) Cihanı aydınlatan. 241a-12.

cihet (54); (Ar.); Cihet, sebep, yön, taraf. 2b-8; 3a-12; 6a-9; 9b-13; 16a-10; 18b-7; 20a-10; 24b-4; 26b-12; 33b-6...

cilā (2); (Ar.) Parlaklık, parlama, parıltı. 148b-14; 208b-8.

cilve (24) Hoşa gitmek için yapılan davranış, görünme, tecelli. 3b-8; 7a-2; 20a-6; 64a-14; 65a-13; 67b-6; 77b-2; 83b-1, 4; 84a-7...

cilve ber- (5) Tecelli etmek, ortaya çıkmak. 7a-2; 84a-7; 121b-3; 273b-2; 312a-12.

cilve eyle- (1) Cilve yapmak. 64a-14.

cilve it- (1) Tecelli etmek, ortaya çıkmak. 310b-1.

cilve ḳıl- (4) **1.** Oynamak. 67b-6. **2.** Görünmek. 269b-13; 294b-12; 311b-12.

cilve-ger (2); (Far.) Cilve eden, cilve yapan, cilveli. 208a-8; 305b-1.

cin(n) (3); (Ar.) Cin. 277a-9; 277b-4, 12.

cinān (9); (Ar. çkl. cennet) Cennetler, cennet. 143b-15; 182a-15; 204b-5; 229a-7; 231a-8; 236a-14; 252b-8; 284a-11; 299a-10.

cināس (1) (Ar.) Münâsebet, benzeyis, birçok anlamlara yorulabilen söz, îmâlı, telmihli söz. 3a-11.

cināyet (1); (Ar.) Birini öldürme. 69a-14.

cins (35); (Ar.) Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nev. 14b-6; 16a-8; 29b-4; 29b-7, 8; 32a-2; 33b-10; 34a-3, 10; 84b-2…

cinslıḳ (6) Aynı cinsten olma durumu. 32a-2; 107b-4; 160a-7; 170b-8; 181b-9; 213a-15.

cism (22); (Ar.) Beden, vücut, nesne. 13b-10; 14b-15; 42a-7; 43a-12; 143a-3; 158a-10; 166b-6; 170b-5; 178b-13; 179b-3...

cismānī (2); (Ar.) Bedenle, vücutla ilgili olan. 187b-7; 260b-14.

civān-merd (5); (Far.) Temiz, asil, cömert. 11a-10; 63b-4; 70a-4; 245a-1; 252b-1.

civān-mert (1); (Far.) Temiz, asil ve cömert yaratılışlı, âlîcenap, mert, yiğit (kimse), babayiğit. 43b-1.

cūce çıkar- (1) Civciv çıkarmak. 217a-4.

cūd (6); (Ar.) İnsanlara ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden lutufta, ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik. 20a-9, 10, 11; 134a-2; 146a-9; 271b-3.

cūd eyle- (1) İkram etmek, cömertlik yapmak. 146a-9.

cudālıḳ (2) Ayrı düşme, ayrılık, firak. 136a-9; 228a-15.

cuġd (2); (Far.) Baykuş. 31a-11, 13.

cunāḳ (1); (Far.) Bir şeyin sabit durması için konulan yer, yatak. 30a-9.

cūʿ (10); (Ar.) Açlık. 29b-4; 33b-5; 70b-8; 88b-11; 89a-10; 122a-7; 122a-9; 151a-11; 191a-3; 192b-10.

cūş (10); (Far.) Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk, galeyan. 28b-9; 39b-13; 73b-6; 75a-11; 84b-12; 128a-9; 192b-7; 199b-1; 222a-13; 317b-12.

cūş ḳıl- (1) Coşmak. 75a-12.

cūş ur- (2) Coşmak. 192b-7; 222a-13.

cūy (4); (Far.) Akarsu, ırmak, çay, dere. 123b-14; 156b-4; 231b-9; 234a-10.

cūyān (1); (Far.) Arayan, isteyen. 158b-11.

cūy-bār (4); (Far.) Akarsu, ırmak. 5a-1; 41b-3; 179b-10; 211a-9.

cūy-ı ʿafv (1) Bağışlama suyu. 231b-9.

cüdā (30); (Far.) Ayrı düşmüş, uzak kalmış, ayrı, uzak; farklı. 15a-2; 49b-5; 72b-1, 4, 6, 12; 95a-14; 107b-13; 122a-11; 129b-3...

cüdā bol- (7) Ayrılmak. 107b-13; 122a-11; 133b-12; 136b-2; 185a-12; 189a-15; 314a-4.

cüdā ḳıl- (1) Uzaklaştırmak, ayırmak. 314a-3.

cüdālıḳ (11) Ayrılık. 72b-1, 6, 12; 95a-14; 185a-13; 187b-2; 215b-10; 223a-9, 10; 226b-8...

cüdālıḳ et- (1) Ayrılmak. 215b-10.

cüft (13); (Far.) Çift, zevce, eş. 31b-3; 42a-4; 68a-12; 71b-9; 170b-9;

184a-7; 189b-9; 190a-6; 196a-9; 199a-7...

cüft bol- (1) Çift olmak, evlenmek. 196a-9.

cüft ḳıl- (1) Evlendirmek. 199a-8.

cümle (14); (Ar.) Bütün, hep, tüm, herkes, her şey. 20a-11; 20b-7; 41a-5; 47a-13; 81b-4; 100b-9; 108a-2; 112b-8; 159a-11; 196a-5...

cünbiş ḳıl- (1) Haraket etmek. 31b-12.

cünūn (2); (Ar.) Cinnet, delilik, delirme, çıldırma. 16a-5; 256a-15.

cürm (1); (Ar.) Suç, kabahat. 272b-1.

cürʿa (4); (Ar.) Yudum, bir yudum. 61a-9; 164a-3; 226b-3; 262a-5.

cürʾet (30); (Ar.) 1. Çekinmeden atılma, cesaret, atılganlık. 7b-6; 32a-10; 33b-14; 34b-13; 51a-10; 58b-13; 74a-11; 75a-11; 76a-5; 89b-5...2. Küstahlık, kendini bilmezlik. 177a-3; 238b-13; 287a-8; 289a-15; 292a-6; 301b-5.

cürʿet ḳıl- (3) Cüret etmek. 117b-13; 282a-5; 291b-6.

cürʾet körgüz- (3) Cesaret göstermek. 33b-14; 127a-10; 130a-3.

cüsse (5); (Ar.) Gövde, vücut, beden, kalıp. 13a-14; 50b-6; 55a-2, 5.

cüst (35); (Far.) Çabuk hareket eden, çevik. 10a-13; 23a-10; 23b-3; 28b-8; 29a-12; 35a-10; 37a-11; 38b-1; 40b-9; 44a-5...

cüst ü cūy (8); (Far.) Araştırmak, aramak, uğraşmak, çabalamak 37a-11; 40b-9; 44a-5; 82b-15; 156b-6; 179b-1; 188b-12; 300a-3.

cüst ü cūy eyle- (1) Uğraşmak, çabalamak. 40b-9.

cüst ü cūy ḳıl- (1) Araştırmak, aramak. 44a-5.

cüst ü çālāk (3); (Far.) Çabuk, hızlı, çevik. 121b-11; 209a-12; 281b-9.

cüstraḳ (3) Daha hızlı, daha çevik. 23a-10; 28b-8; 38b-1.

cüzʾ (3); (Ar.) Bir bütünü meydana getiren kısımlardan her biri, kısım, parça. 35a-7; 129b-12; 148a-4.

cüzʾī (2); (Ar.) Pek az, az miktarda, az. 35a-7; 148a-4.

cüzvī (2); (Ar.) Cüze âit, bir şeyin bütünüyle değil bir parçası ile ilgili, az, az miktarda. 18a-15; 272b-2.

çābuk (9); (Far.) Hızlı, süratli, serî. 37b-3; 105a-3; 126a-7; 275a-2; 280a-8; 284b-2; 287b-2; 299b-10; 311a-3.

çābuk-dest (1); (Far.) Eli hızlı. 37b-3.

çābukluḳ (1) Çabukluk, hızlılık. 105a-3.

çābuk-rev (1); (Far.) Yürüyüşü hızlı, hızlı yürüyüşlü. 280a-8.

çaf- (6); (bkz. çap-) Vurmak, kazmak. 60a-9; 127a-15; 164a-12; 175b-11; 301b-1; 303b-3.

çafaġan (1) Hızlı koşan; ulak, haberci. 300a-12.

çaġ (69) 1. Çağ, vakit, zaman. 3a-4; 3b-4; 12b-15; 13b-12; 47a-6; 52b-5; 53b-14; 59b-9; 62b-13; 70b-1...2. Hat, hudut, sınır. 7b-3; 52b-5; 111b-1; 268a-14; 321a-4.

çaġı yet- (1) Vakti, zamanı gelmek. 144b-11.

çaġla- (1) Düşünmek, fikretmek, farz etmek. 229a-12.

çaġlıḳ (7) **1.** Kadar. 97a-3; 139b-13; 268a-14. **2.** Göre. 3a-4; 3b-4; 13b-12; 47a-6.

çāh (31); (Far.) Kuyu, çukur. 30b-6; 35a-13; 61a-11; 109a-15; 173a-1; 191b-5; 220a-15; 221a-7; 279b-4; 303a-12...

çāh-ı zenah-dān (1); (Far.) Çene çukuru. 279b-4.

çāk (6); (Far.) Yırtık, yarık. 65b-5; 74a-2; 121b-4; 143a-8; 190b-11; 258b-5.

çaḳ- (7) Isırmak, iğnesini batırmak, bu yolla zehirlemek. 87a-6; 99b-4; 133a-7; 275a-8; 308a-11; 308a-12; 308b-2.

çāk et- (1) Yırtmak, parçalamak. 143a-8.

çāk eyle- (2) Yırtmak, yarmak. 65b-5; 190b-11.

çāk ḳıl- (1) Yırtmak. 74a-2.

çāker (2); (Far.) Kul, köle, bende. 165a-11; 252a-2.

çaḳımçı (10) Fitne çıkaran. 23a-8; 62b-12; 87b-3; 91a-1; 93a-4; 96a-1; 244a-8; 247b-11; 251b-13; 307b-13.

çaḳımçılıḳ (2) Hainlik, fitnecilik, ihanet etme durumu. 251b-13; 307b-13.

çaḳın (2) Şimşek. 39b-14; 133a-7.

çaḳış- (1) Beraber olmak, birlikte olmak. 228a-11.

çaḳtur- (1) Sokturmak, ısırttırmak (yılan ve akrek için). 218b-9.

çal- (7) **1**. Çarpmak, atmak, yere vurmak. 202b-8; 243a-7; 273b-10. **2**. Daldırmak, daldırıp daldırıp çıkarmak, batırmak, sürmek. 229a-1. **3**. Vurmak, üflemek veya gerekeni yapmak sûretiyle ses çıkarmasını sağlamak. 222b-10; 223a-7.

çal saḳal (1) Aklı karalı sakal. 265a-10.

çālāklıḳ (1) Hızlılık, çeviklik. 311a-2.

çalġan- (1) Çalkalanmak, sallanmak, hareket etmek. 150a-8.

çap- (1) Vurmak, çarpmak. 149b-4.

çapduġ (8) Toparlanma, hazırlanma, hazılık; hazılanan şey, yol azığı, gerekli olan şey. 16b-1; 19b-9; 21b-15; 36a-8, 11, 13; 60a-15; 133b-7.

çār (2); (Far.) Dört. 303a-3, 5.

çār bāġı (2); (y. ad.) Çar bağı. 303a-3, 5.

çāre (64); (Far.) Çare, deva, çözüm. 9b-2; 47b-11; 55a-7; 61b-3, 13; 62b-12; 65a-2; 66b-4; 68a-14; 68b-11...

çāre bil- (1) Deva, çare bilmek. 80b-3.

çāre bol- (2) Çare olmak. 206a-2; 292b-6.

çāre eyle- (1) Çare bulmak. 114b-1.

çāre ḳıl- (5) Çare bulmak. 55a-7; 62b-12; 68a-14; 71a-8; 109a-9.

çāre közle- (1) Çare düşünmek. 276b-10.

çāre tap- (6) Çare bulmak. 68b-11; 158a-13; 199b-8; 216a-10; 236b-15; 267a-15.

çāre-endīş (1); (Far.) Çare düşünen. 142a-11.

çāre-endīşlıḳ (1) Çare düşünme durumu. 142a-11.

çāre-sāz (2); (Far.) Çare bulucu. 61b-13; 314a-11.

çāre-sāzlıḳ (2) Çare buluculuk. 61b-13; 314a-11.

çāre-sāzlıḳ ḳıl- (1) Çare aramak. 314a-11.

çarḫ (33); (Far.) **1**. Gökyüzü, kainat, felek, âlem, dünya. 20b-8; 29a-6; 30a-15; 50b-4; 84a-1; 151b-14; 201a-12; 217a-8; 255a-6; 273a-2… **2**. Çark (teker gibi dönen şey). 30a-12; 7b-15. **3**. Devran, talih, baht. 6b-8; 71b-15; 91b-1; 106a-9; 141a-10; 149b-11; 153a-8; 164a-11.

çarḫ evür- (1) Çark çevirmek, döndürmek. 7b-15.

çarḫ ur- (1) Dönmek. 222b-6.

çarḫ-ı berīn (1); (Far.) En yüksek felek. 273a-2.

çarḫ-ı devvār (1); (Far.) Gök. 84a-1.

çarḫ-ı felek (1); (Far.) Feleğin çarkı. 30a-12.

çarḫ-ı peyk-rev (1) Feleğin uydusu, felekle birlikte dönen yörünge. 41b-1.

çarla- (15) Çağırmak, davet etmek. 2a-13; 40b-6; 112a-4; 118b-13; 127a-1; 144b-15; 186a-2; 199b-7; 243a-6; 248b-12...

çarlat- (4) Çağırtmak. 112a-4; 118b-13; 296b-6; 298b-7.

çār-pāy (2); (Far.) Dört ayaklı hayvanlar. 154b-6, 7.

çāşnī (5); (Far.) Çeşni, tat, lezzet. 37a-1; 82b-13; 230b-12; 241b-3; 297b-10.

çayan (10) Eklem bacaklıların çok ayaklılar takımından, genellikle ışıktan kaçtığı için toprağın içinde veya taşlar arasında yaşayan, sarımtırak renkte zehirli böcek. 57a-11, 12, 15; 57b-2, 8, 9; 58a-2, 4; 197a-3; 218b-10.

çayna- (5) Çiğnemek. 72a-12; 85b-2; 89a-4; 278b-1.

çeh (1); (Far. bkz. çah) Kuyu. 15b-8.

çehār-pā (3); (Far.) Dört ayaklı, hayvan. 3b-14; 15a-9; 316a-14.

çehār-sū (1); (Far.) Çarşı. 181b-13.

çehre (41); (Far.) Çehre, yüz. 3b-6; 6b-6; 9a-5; 19b-2, 4; 20b-10; 35b-9; 38b-4; 41a-6; 41b-13...

çehre-güşāy (2); (Far.) Çehresini, yüzünü açan. 9a-5; 105a-1.

çehresi ḳızıl bol- (1) Yüzü kızarmak. 83b-7.

çehresidin bilgür- (1) Yüzünden belli olmak. 292b-11.

çehresin boz- (2) Yüzünü asmak. 111a-4; 130a-7.

çehresin turş ḳıl- (1) Yüzünü ekşitmek, asmak. 292b-4.

çehresin yu- (2) Yüzünü yıkamak. 161a-4; 129b-6

çek- (91) **1**. Bir durumu, bir olayı yaşamış/yaşıyor olmak, baştan geçirmek. 27a-2; 30b-10; 40b-1; 40b-10; 40b-12; 44a-6; 72b-2; 77b-6; 77b-12; 78a-7… **2**. Kullanmak üzere eline almak

(kılıç, hançer, mızrak vs.). 74b-7; 123b-6; 139a-8; 140a-11; 148b-14; 154a-6; 157b-2; 160b-3. **3.** Sürüklemek. 164b-3. **4.** Yazmak. 158b-10; 208b-3. **5.** Çizmek. 5b-14; 105a-4; 241a-11; 310b-6. **6.** Süs amacıyla sürmek. 289a-6; 289a-8.

çemen (29); (Far.) Çayır, çimen, yeşillik. 5a-2; 18b-11; 31b-8; 38a-10; 55b-5; 59b-13; 65a-11; 83b-15; 84a-6; 89b-4....

çendān (52); (Far.) O kadar, o denli; o vakit, o zaman. 18b-15; 22a-6; 44a-8; 46a-5; 49b-10; 73a-12; 78b-7; 79a-14; 79b-13; 84a-9...

çendāne͡gızlar (1) Çoğunuz, ekseriniz. 139a-10.

çendī (10); (Far.) Az, biraz. 29b-1; 72a-15; 78b-5; 93b-14; 95a-13; 95b-6, 11; 132b-13; 177b-14; 322b-1.

çeng (4); (Far.) Harba benzeyen bir çeşit telli çalgı. 222b-3; 223a-8; 241b-9; 293b-13.

çengāl (25); (Far.) Çengel, pençe, avuç. 10a-15; 28b-7, 12; 29a-12; 32a-1; 35b-1; 38b-12; 39a-2; 47a-3, 5...

çengāl at- (1) Pençe atmak. 29a-12.

çerāġ (26); (Far.) **1.** Mum. 33b-3; 132-9; 134a-12; 145b-6; 145b-6; 149a-11; 161b-14; 175b-7; 196a-12; 197a-2… **2.** Nur. 2a-2; 3a-15; **3.** Işık. 15a-13; 83b-8; 147a-11; 147a-14; 154b-15; 178b-11; 183a-13; 196a-11; 229a-10; 298b-10…

çerāġ-dān (1); (Far.) Mumluk, şamdan. 175b-8.

çerāylıḳ (1) Güzellik sahibi, güzel. 209b-2.

çerb ḳıl- (1) Yağlamak, yağ sürmek. 277a-1.

çerge (1); (Moğ.) Topluluk, grup. 37a-14.

çerḫ-ı fīrūze (1); (Far.) Firuze devran. 70b-13.

çerik (5) Asker, ordu. 139a-2, 7, 9; 157b-1; 174a-10.

çeşm (3); (Far.) Göz. 104b-14; 160b-13; 203a-10.

çeşme (69); (Far.) Çeşme, pınar. 1b-8; 11a-11, 12; 12a-4; 12b-8; 26a-9; 38b-6; 44b-7; 50a-9; 56b-10...

çeşme-i āf-tāb (2); (Far.) Güneş çeşmesi. 127a-2; 275b-3.

çeşme-i ḥayvān (1); (Far.) Canlılık, dirilik çeşmesi. 208b-3.

çeşmelik (2) Suların olduğu yer. 173b-6; 314a-14.

çeşme-sārlıḳ (1) Çeşmeleri çok olma durumu. 254a-3.

çeşm-i nīm-ḫ̆āb (1); (Far.) Yarı uykulu, mahmur göz. 104b-14.

çetr (4); (Far.) Çadır, gölgelik. 10b-15; 11a-4; 150b-9; 321a-9.

çetr-i bülend (1); (Far.) Büyük çadır, ulu, yüce. 321a-9.

çevgān (10); (Far.) Değnek, ucu eğri sopa; kader, Allahın takdiri. 97b-10; 100b-14; 109a-12; 140b-5; 202b-7; 208b-2; 273b-8; 285b-2; 299a-2; 320a-7.

çıḳ- (235) **1**. Bulunduğu yerden dışarıya doğru gitmek. 26a-8; 36a-15; 45a-10; 46a-7; 67b-10; 74b-4; 80b-5; 80b-8; 85b-8; 88b-11… **2**. Bir yerden uzaklaşmak, ayrılmak.

31b-13; 37a-14; 49a-13; 49b-5; 55b-15; 60b-15; 84a-12; 119b-2; 144a-15; 149a-4… **3.** Yukarı doğru gitmek, yükselmek. 11b-8; 33b-8; 35a-12; 41a-13; 49b-8; 138b-7; 138b-10; 175b-11. **4**. Bir durumdan kurtulmak. 50b-11; 93b-7; 106a-8; 116a-9; 243a-3; 246a-8; 247a-3. **5**. Bir amaç doğrultusunda yürümek, gitmek. 99a-1; 107a-12; 107b-10; 164b-13; 166b-8; 181b-8. **6**. Netice vermek, anlaşılmak, doğru çıkmak. 116a-5; 188b-3; 192b-13; 238b-12; 302a-7. **7**. Ortaya çıkmak, görünür duruma gelmek. 37a-8; 110a-14; 117a-2; 121b-13. **8**. Tırmanmak. 180a-10; 212b-4; 259b-13; 260b-7; 260b-8; 305b-13. **9**. Görünmek, doğmak. 12a-3; 12b-1; 153b-2; 167b-11. **10**. Saklandığı yerden çıkmak. 30b-13; 40a-2; 122b-2; 123a-5; 124a-12. **11**. Sınırı aşmak, bir sınırı ihlal etmek. 31a-7; 157b-4; 160b-7; 163a-8; 236a-15. **12**. Sayma neticesinde bir sayıya tekabül etmek. 314b-2; 315b-1; 316a-9; 316b-8. **13**. Bir makam, mevkiye ulaşmak. 320a-12; 144a-10. **14**. Akmak, sızmak. 50a-10; 202a-1. **15**. Ses gelmek. 81a-7. **16**. Unutmak. 92a-11.

çıḳar- (97) **1**. Bulunduğu yerden almak. 312b-9; 317b-2; 243a-8; 300b-9. **2.** Girdiği veya battığı yerden kuvvet uygulayarak geri almak. 50b-11; 52a-4; 91a-6; 134b-7; 229b-1. **3**. Göstermek, görülür hale getirmek. 7a-2, 37a-8; 74a-2; 198a-7. **4**. Bir hat veya sınırın dışına çıkmak, bir sınırı ihlal etmek. 69a-14; 87b-4; 48b-10; 98a-8; 173a-4. **5**. Vazgeçmek, aklından çıkarmak, unutmak. 91b-9; 133a-1; 144a-1; 153b-9; 225b-10; 226b-9; 236b-14; 249a-3; 218a-9; 225a-12; 231b-4. **6**. Telef etmek, sıkıntı vermek. 9b-6; 120a-4; 167a-8; 175b-14; 256a-7. **7**. Bir yerden dışarı bakmak. 175b-12; 182b-2; 254b-7; 254b-13. **8**. Uydurmak, çıkarımda bulunmak. 89b-9; 239a-8; 251a-10. **9**. İmal etmek. 14a-2. **10**. Büyümek, yetişmek (bitkiler için). 12b-1; 167b-6. **11**. Bir durumdan kurtarmak. 57b-6; 251a-3. **12**. Bir makama ulaştırmak. 62b-8; 131b-7; 207a-9. **13**. Kalmak zorunda olduğu yerden dışarı salmak. 66a-8; 308b-1. **14**. Saklandığı yerden dışarı çıkarmak. 81a-13. **15**. Kullanmak üzere eline almak. 201b-5; 239b-15; 294a-7. **16**. Çıkarma işlemi yapmak (matematik). 318b-7. **17.** Evlendirmek. 112a-1. **18**. Çıkarımda bulunmak. 130a-10. **19**. Ses vermek, bağırmak. 196b-6; 136b-2. **20**. Kurtarmak. 91a-4; 303b-6; 303b-12; 304a-7; 304b-1; 306b-1. **21**. Tütmek. 158a-2;169b-10; 275b-14. **22**. Gizlice almak, çalmak. 301a-11. **23**. Kıvılcım meydana getirmek. 284b-2. **24.** Zorla almak. 78a-3. **25**. Akıtmak, sızdırmak 201b-13. **33**. Kovmak. 232b-1.

çıḳımsız (1) Masrafı olmayan, cimri. 130a-8.

çıḳış- (2) Baş etmek, başa çıkmak. 228a-11; 271b-11.

çıraylıḳ (2) Güzel. 127b-4; 133a-8.

çırmaş- (3) Dolaşmak, dolanmak. 274b-13; 276b-6; 284b-2.

çibin (15) Sinek, sivrisinek. 48b-8; 84b-9, 10, 13; 146b-14; 207a-10; 235b-2, 7, 8, 9...

çil (4) Eti için avlanan benekli bir yaban kekliği. 37a-9; 150b-13; 151a-2, 4.

çille (4); (Far.) Yün, pamuk, ipek vb. ipliklerin gevşek olarak ve ortası boş kalacak biçimde uzunlamasına tel tel sarılmasından meydana gelen demet; çok katlı ham ibrişimden yapılan yay kirişi. 126b-2, 4, 5; 220a-10.

çīn (1); (Far.) Kıvrım, büklüm. 273a-5.

Çīn (2); (y. ad.) Çin. 4a-12; 105a-1.

çīn ü şiken (1); (Far.) Kıvrım ve büklüm, kıvrım kıvrım. 273a-5.

çirk (1); (Far.) Kir, pas, pislik. 95b-13.

çirkīn (2); (Far.) Çirkin. 282b-7; 323a-2.

çirkīnlik (1) Çirkin olma durumu. 282b-7.

çoġ (1) Kıvılcım. 316b-7.

çoḳu- (12) Gagalamak. 119a-1; 122a-13; 131a-8; 137a-2, 13; 156a-1; 218a-10; 275a-5; 276b-8; 284b-12...

çoñg (13) Büyük. 31b-1; 32a-9; 55a-4, 14; 138b-10; 175a-4; 217a-9, 13; 225b-12; 264a-13...

çoñg bol- (6) Büyümek, yetişmek. 31b-1; 32a-9; 55a-4; 217a-9, 13; 298b-6.

çoñgluḳ (2) Büyüklük, azamet. 175a-4; 273b-6.

çök- (5) Bulunduğu seviyeden aşağıya doğru inmek, göçmek, batmak, içine girmek. 56a-14; 62a-10; 124a-11; 134b-15.

çökür- (2) **1**. Bir sıvının içine daldırmak. 268b-7. **2**. İflâsa sürüklemek, hasâra uğratıp batmasına sebep olmak. 265a-6.

çöl (7) Göz alabildiğince geniş kumluk, susuz ve düz arâzi, sahrâ, bâdiye, beyâban, beriye. 41a-9; 43a-9; 62a-11; 128a-2; 167a-15; 175a-1; 303a-12.

çuburı (27) Çakal. 51b-1; 68b-5, 8; 69a-3, 10; 70b-1, 6; 89a-4, 14; 89b-7...

çūġ (1); (Far.) Su arkı. 274a-11.

çuḳur (8) **1**. Çukur. 173a-3; 281b-15; 303a-12; 303b-1; 322a-3. **2**. Derin. 30a-13, 14; 204b-8.

çuḳurluḳ (3) Derinlik. 30a-13, 14; 204b-8.

çumalı (7) Karınca. 170b-1; 175b-4; 182b-8, 9, 10; 256b-2; 274a-9.

çūn (170); (Far. bkz. çü) **1**. Çünkü, mademki. 21b-13; 34b-14; 61a-1; 124a-14; 129b-8; 134b-4; 145a-7; 150b-11; 165b-10; 176a-1… **2**. Gibi. 9a-11; 60b-3; 163b-13; 219b-14; 209b-10; 256a-13; 323a-14. **3**. Ne zaman ki, vakta ki. 7a-6; 10b-8; 18b-7; 18b-9; 19b-14; 21a-9; 21b-3; 22a-10; 22a-15; 25a-1…

çūn ü çirā (2); (Far.) Niçin neden. 226a-6; 320b-9.

çūnkim (178); (Far.) Çünkü. 3b-12; 11a-1; 15b-13; 18a-2, 10; 22b-12; 23a-4; 23b-15; 24b-7; 46b-10...

çü (9); (Far. bkz. çün) **1**. Çünkü, mademki. 140b-9; 266a-12. **2**. Gibi. 5b-11; 116b-14; 127b-3; 199b-5; 199b-14. **3**. Ne zaman ki, vakta ki. 21b-2; 127a-2.

çüçkür- *(1) Hapşırmak. 68b-8.*

çüm- (2) 1. Çökmek, çekmek, nem ve ıslamlığı gitmek. 290b-10. 2. Yatışmak, teskin olmak. 289a-14.

çünān (2); (Far.) Öyle, onun gibi. 128b-6; 195b-4.

çünānçi (35); (Far.) 1. Öyle ki. 3a-5; 43b-13; 87a-5; 111b-5; 129a-1; 133a-4; 134b-6; 142b-12; 153b-10; 154a-5… 2. Bundan dolayı, bu yüzden. 15b-14; 17a-10; 23b-12; 38b-2; 44a-9; 69b-14; 82a-10; 85a-6; 107a-10; 141b-13… 3. O vakit ki, o zaman ki. 145b-6.

çünki (25); (Far.) Çünkü. 15b-8; 32b-14; 53a-4; 64a-15; 64b-14; 69b-8; 78a-12; 109a-14; 137b-2; 154a-9...

dād (23); (Far.) Adalet, doğruluk. 9b-8; 18b-3; 19b-12; 74a-10; 90b-3; 97b-7, 12, 13, 15; 100a-7...

dād eyle- (1) Adaletli olmak. 9b-8.

dād ḳıl- (1) Adalet istemek. 100a-7.

dād-ger (1); (Far.) Adaletli, insaflı. 148a-9.

dād-gerlik (1) Adaletlilik, insaflılık. 148a-9.

dād-güster (1); (Ar.) Adaleti yayan, adaletli; adil. 104a-3.

dād-güsterlik (1) Adaletli olma; adaleti yayma durumu. 104a-3.

dād-ḫˇāh (7); (Far.) İnleyen, bağıran hak, adalet isteyen. 19b-12; 97b-7, 12; 144a-10; 241b-9; 242a-5; 308b-5.

dāġ (18); (Far.) Kızgın demirle vücûda vurulan damga, işâret, nişan,elem, keder vb. içe işleyen duyguların verdiği yanıklık, yara. 28a-10; 36b-12; 56b-6; 65b-7; 83a-15; 88a-15; 108a-4; 113b-10; 121a-6; 123b-3...

dağ püştesi (1) Dağın tepesi. 203b-9.

dağdağa (11); (Ar.) Gürültü, patırtı, boşuna telâş, beyhûde sıkıntı. 60b-1; 79a-4; 82b-8; 103b-6; 124b-8; 189a-12; 211a-9; 235a-7; 236b-14; 249a-8...

dağı (170) De, dahi. 5b-3; 8a-5; 8b-1; 10a-10; 10b-3, 8, 13; 11a-1, 3; 17b-9...

dāġlıḳ (1) Dağlanmış, yanmış olma durumu. 205a-10.

dāḫil (1); (Ar.) İçinde, içinde bulunan (kimse veya şey). 32a-15.

daḫl (10); (Ar.) 1. Etki, tesir, katkı. 8a-12; 301b-14; 312b-8. 2. Münasebet, ilişki, durum. 35b-11. 3. Kazanç, gelir, katkı. 48a-4, 5, 6; 49b-11, 12.

daḫlı bol- (3) Etkisi, tesiri, müdahalesi olmak. 48a-4, 5; 301b-14.~ **daḫlı ol-** (1) Etkisi, tesiri olmak. 49b-12.

dāimā (1); (Ar.) Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli. 34a-12.

daḳīḳa (2); (Ar.) 1. İnce fikir, nükte. 194a-14. 2. An, lahza, zaman, vakit. 232a-9.

dal (2); Bir ağaç gövdesinde çıkan kollardan her biri. 137b-7.

dalda (8) Arka, gölge, arka kısım. 29a-12; 67b-9; 121b-14; 122b-2; 135a-7; 182a-1; 267a-3; 305b-14.

dalu (1) Kalça, sırt, arka, uyluk. 298a-11.

dām (81); (Far.) Tuzak. 23b-3, 13; 29b-4, 6; 30a-4, 5; 36b-11; 37b-3; 55b-8; 65b-8…

dām ḳoy- (5) Tuzak kurmak. 67a-1; 126a-8; 135a-8; 203b-15; 267a-2.

dāmen (6); (Far. bkz. damene) Etek, uç, kenar. 28a-4; 84a-12; 143a-7; 150b-14; 171a-14; 272b-15.

dāmene (4); (Far. bkz. damen) Etek, uç, kenar. 28a-4; 84a-12; 150b-14; 171a-14.

dāmen-efşān (1); (Far.) Etek silken, istiğna eden, vaz geçen. 272b-15.

dām-ı şeyṭān (1); (Far.) Şeytanın tuzağı. 29b-6.

dān (2); (Far. bkz. dane) Tane, tohum. 263a-14; 265b-5.

dānā (48); (Far.) Bilen, alim, bilgili. 3b-15; 4a-9; 7a-3; 17b-13; 55a-14; 55b-13; 83a-7; 84b-15; 111b-9; 112a-4...

dānā-dil (9); (Far. k. ad.) Gönlü çok aydınlık. 219a-3, 7, 11; 219b-6, 7, 8, 14; 220a-3, 10.

dānālıḳ (1) Bilgili olma durumu, alimlik. 233b-5.

dānāraḳ (1) En iyi bilen. 321a-3.

dāne (40); (Far.) Tohum, habbe, tane. 26a-15; 29b-3, 5, 6; 36b-11; 45a-7; 48a-11, 14; 48b-3; 49a-2...

dāne-i ḥīle (1); (Far.) Hile yemi. 80b-2.

dāniş (76) Bilgi, ilim. 1b-7; 2b-15; 4a-12; 4b-15; 6a-15; 7a-10, 13; 16a-3; 16b-12; 41b-10...

dāniş tap- (1) Bilgilenmek. 2b-15.

dānişi bol- (1) Bilgisi olmak. 295a-8.

dāniş-mend (11); (Far.) Bilgi, ilim sahibi, âlim. 4b-15; 51b-2; 82b-14; 87b-7; 112a-13; 146b-2; 211b-13; 212a-6; 216a-2; 220b-5...

dāniş-mendlıḳ (1) Akıllı, bilgin, bilgili olma durumu. 211b-13.

dāniş-vār (1); (Far.) Bilgi, ilim sahibi, âlim. 142b-8. ~**dāniş-ver** (1); (Far.) Bilgi, ilim sahibi, âlim. 1b-7.

daʿī (1); (Ar.) Duvet eden, çağıran. 304b-10.

daʿvā (16); (Ar.) Bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürme, iddia; çözülmesi gereken mesele. 58b-13; 75b-15; 79b-2; 81a-6; 85a-7; 111a-11; 111b-11, 12; 113a-2; 151a-5...

daʿvā ḳıl- (3) İddia etmek. 75b-15; 151a-5; 152a-15. ~**daʿvāsın ḳıl-** (7) İddia etmek. 58b-13; 85a-7; 111a-11; 151a-5; 152a-15; 183a-11; 238a-15.

daʿvet (4); (Ar.) Çağırma, gelmesini isteme, çağrı. 34a-14; 48b-5; 197b-13; 224b-11.

dār (2); (Far.) Darağacı. 294a-5; 308b-12.

ḍarb (1); (Ar.) Vurma, vuruş. 36b-4.

dārçīn (1); (Far.) Defnegillerden, ana yurdu Güney ve Güneydoğu Asya olan, bilhassa Seylan ve Çin'de yetişen, yapraklarını dökmeyen kokulu bir ağaç; bu ağacın bahar olarak kullanılan, iştah açmak, soğuk algınlığı, nezle vb. ni gidermek, vücut direncini arttırmak, kalbi kuvvetlendirmek

gibi çeşitli hassaları bulunan kokulu kabuğu. 112a-7.

dārġa as- (2) Darağacına asmak, öldürmek. 294a-5; 308b-12.

dār-ı belā (1); (Far.) Bela kapısı; bela. 98a-10.

dār-ı mülk (1); (Far. bkz. daru'l-mülk) Yer, mekan, ülke, yurt, diyar. 296a-6.

dār-ı ʿadl (1); (Far.) Adalet kapısı. 121a-5.

dārū (25); (Far.) İlaç. 13b-15; 34b-5; 63a-3; 111a-12; 112a-8, 11; 143b-9; 153b-11; 154a-10; 185b-9...

dārū bil- (1) İlaç, deva bilmek. 269b-2.

dārū-ḫāne (1); (Far.) Eczâhâne. 14a-1.

dāru'l-emān (1); (Ar.) Güvenilir yer, korunaklı yer. 135a-10.

dāru'l-mülk (5); (Ar.) Mülk evi, yer, mekan, ülke, yurt, diyar; ahiret. 17b-2; 113b-9; 287b-1; 300a-13; 323a-7.

dārū-yı bī-hūş (1); (Far.) Bayıltıcı ilaç. 299b-4.

dāsitān (39); (Far.) Hikâye, masal, destan. 19a-2, 12; 20a-5; 24b-12; 46b-7; 49b-13; 87b-3; 120b-15; 136b-7; 137b-9...

dāsitān-ı muḳarrer (1); (Far.) Herkes tarafından kabul edilen hikâye. 24b-12.

davra- (1) Davranmak, atılmak, arkasından gitmek, taklit etmek. 264b-6.

dāyim (20); (Ar.) Devamlı, sürekli. 5a-15; 9a-14; 15b-1; 19a-3; 20a-1; 27b-8; 34a-12; 36a-1; 48a-5; 60b-13...

dāyire (14); (Ar.) Bir yerde belli bir iş için ayrılmış bölüm, hat, hudut, sınır. 17a-9; 71a-10; 106a-8; 135a-11; 149a-7; 158b-12; 167b-2; 181b-2; 190b-2; 199b-14...

debdebe (4); (Ar.) **1**. Haşmet, azamet, büyüklük. 9a-8; 100b-15. **2**. Gürültü, patırtı, dedikodu. 237a-2; 243a-12.

Debşelim (34); (k. ad.) Debşelim. 4a-14; 4b-3; 18b-5, 10; 19a-12; 19b-6; 21b-1, 11; 22a-13; 22b-4...

Debşelim-i Hindī (1); (Far. k. ad.) Hindistanlı Debşelim. 4a-14.

defātir (1); (Ar. çkl. defter) Defterler. 77a-5.

defīne (6); (Ar.) Çok zaman önce gömülmüş, artık sâhibinin kim olduğu bilinmeyen mal, para, altın, gümüş vb. değerli şeyler, gömü. 79a-13; 114a-13; 114b-12, 14; 141b-11; 183a-3.

defn ḳıl- (4) Gömmek. 44b-6; 79a-9; 243a-8; 276b-12.

defʿ (62); (Ar.) Ortadan kaldırma, ortadan kaldırılma;savuşturma, kovma. 17a-6; 18a-5; 46a-7; 56a-9; 62b-11; 70a-8, 13; 70b-8; 71b-2; 75a-1...

defʿ bol- (6) Defolmak. 62b-11; 150a-15; 210a-4; 247b-15; 277a-2; 282a-9.

defʿ et- (3) Defetmek. 75a-1; 141b-12; 225b-6. ~**defʿ it-** (1) Defetmek. 125b-1.

defʿ eyle- (2) Defetmek. 18a-5; 147b-4.

defʿ ḳıl- (13) Defetmek. 17a-6; 113a-5, 8; 125a-2; 141a-7; 150b-1; 153b-10; 158a-1; 202a-1, 5...

def' tap- (1) Defolmak. 294a-8.

def'a (10); (Ar.) Kere, kez, sefer. 105a-14; 110b-7; 197b-8; 217a-14; 218b-10; 249a-5, 7.

def'-i ḫumār (1); (Far.) İçkiden sonra gelen baş ağrısı ve sersemliği izele etmek, yok etmek. 70b-8.

def'-i iştihā (1); (Far.) İştihasını giderme, açlığını bastırma. 70a-13.

def'-i melāl (1); (Far.) Sıkıntı giderme. 242b-4.

defter (9); (Far.) Yapıştırılarak veya dikilerek kitap biçimine sokulmuş kâğıt destesi. 19a-1; 27b-9; 80a-12; 92b-6; 105a-10; 191a-13; 200b-14; 216b-9; 257b-3.

defter-i gül (1); (Far.) Gül defteri. 80a-12.

deġā-pīşe *(1); (Far.) Hileci. 81b-3.*

dehān (2); (Far.) Ağız. 284b-7; 296a-13.

deh-bār (1); (Far.) On defa, kesretten kinaye. 242a-10.

Dehli (1); (y. ad.) Hindistan'ın başkenti. 284a-13.

dehr (15); (Ar.) Dünya, cihan, âlem, zaman, devir. 72a-11; 94b-14; 99b-6; 104a-1; 106a-10; 115b-6; 119b-3; 159b-10; 165a-6; 179a-5...

dehşet (1); (Ar.) Korkutucu olma, korkunçluk. 234a-11.

deh-yek (1); (Far.) Onda bir. 265a-6.

dek (3) Gibi. 114a-15; 149a-10; 216a-9.

deḳāyıḳ (2); (Ar. çkl. dakika) Anlaşılması güç olan ve dikkat isteyen ince şeyler. 42a-6; 273b-2.

delāl (3); (Ar.) Naz, işve, cilve. 105a-12; 161a-6.

delālet (11); (Ar.) Yol gösterme, kılavuzluk, rehberlik, aracılık; delil, işâret, nişan. 31a-14; 51b-5; 55a-3; 61a-15; 104a-11; 145a-11; 148b-2; 193b-9; 238b-13; 256a-14...

delālet ḳıl- (9) Delalet etmek. 31a-14; 61a-15; 104a-11; 145a-11; 148b-2; 193b-9; 238b-13; 256a-14; 297a-15.

delālet-kār (1); (Far.) Delalet eden, gösteren. 55a-3.

delāyil (1); (Ar. çkl. delil) Deliller. 199a-15.

delīl (25); (Ar.) Bir şeyin varlığını, aslını, ne olduğunu ispatlamaya yarayan şey, burhan, kanıt, beyyine; kılavuz, rehber. 25a-8; 25a-9; 62a-8; 63b-3; 85a-6; 87b-9, 12; 92b-3; 112b-10; 113a-1…

delīl bol- (1) Sebep, vesile olmak. 25a-8.

delīl ḳıl- (1) Delil olmak. 297b-3.

delīr (3); (Far.) Yürekli, cesur, yiğit. 36a-4; 125b-2; 279a-9.

delīrlıḳ (2) Yiğitlik, cesurluk. 36a-4; 279a-9.

dem al- (1) Dinlenmek. 29b-15; 41b-3.

dem ḳıl- (3) Hile yapmak. 192b-6; 276a-4; 276b-14.

dem ur- (6) Dem vurmak, bahsetmek. 27b-9; 71a-5; 113a-13; 190b-4; 210a-12; 256b-1.

dem1 (70); (Far.) 1. Vakit, an, zaman. 4b-11; 9b-12; 18a-15; 20a-4; 28b-1; 31a-12; 31b-15; 32b-4; 38b-13;

41a-6… 2. Nefes, soluk. 59a-4; 111b-4; 302a-7.

dem2 (1); (Ar.) Kan. 254b-1.

demār (7); (Far.) Ölme, ölüm, helâk, mahv. 9b-6; 67b-4; 120a-4; 139a-2; 167a-8; 175b-14; 256a-7.

demār çıḳar- (5) Mahvetmek. 9b-6; 120a-4; 167a-8; 175b-14; 256a-7

dem-be-dem (3); (Far.) Zaman zaman. 259a-6; 275a-9; 284a-4.

demdeme (1); (Ar.) Hiddetle kükreme, hiddetli söz söyleyip azarlama. 75a-11.

dem-keş (1); (Far.) Şarap içen, serseri. 111b-2.

dem-keşlik (1) Serserilik, ahmaklık. 111b-2.

dem-sāz (4); (Far.) Dost, arkadaş. 12a-3; 26a-13; 114b-2; 192b-3

dendān (3); (Far.) Diş. 48a-12; 254a-7; 273b-11.

deng (1); (Far.) Şaşkın, ahmak, serseri. 76a-1; 169a-12.

dengraġ (1) En ahmak, en serseri. 76a-1.

denk (1); (Far.) Dirhemin dörtte biri miktarındaki eski bir ağırlık ölçüsü. 112a-6.

der (1); (Far.) Kapı. 257a-3.

der-āġūş (2); (Far.) Kucaklama, sarma. 140a-13; 161b-12.

der-bān (3); (Far.) Kapıcı; kapıya bakan. 319a-1, 6, 14.

der-be-der (1); (Far.) Âvâre, kılıksız, derli toplu olmayan, hırpânî. 192a-5.

der-bend (1); (Far.) Dar geçit, boğaz. 123b-15.

derc (4); (Ar.) Toplama, bir araya getirme; yazma, koyma, geçirme, kaydetme. 3b-15; 8b-1; 15a-1; 42b-15.

derc ḳıl- (3) Almak. 3b-15; 8b-1; 15a-1.

der-cūş (1); (Far.) Coşkulu, kaynayan. 11a-11.

derd (62) İnsana ıztırap veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü gam, keder, tasa, kaygı. 26a-15; 27a-12, 14; 28b-2, 3; 30b-10; 35b-6; 52a-13; 59a-15; 66a-3…

derdā (2); (Far.) Yazık, vah vah. 113b-13; 229b-2.

derd-ālūd (1); (Far.) Dertli. 83b-12.

derd-āmīz (1); (Far.) Dertli. 136b-7.

derdī (5); (Far.) Bir dert. 26a-15; 185b-7; 212a-9; 241b-7; 290b-4.

derd-i bī-ḥad (1); (Far.) Hatsiz dert. 257a-8.

derd-i dil (1); (Far.) Gönül derdi. 279b-8.

derd-i firāḳ (1); (Far.) Ayrılık derdi. 242a-8.

derd-i ġam (2); (Far.) Gamın endişesi. 105a-9; 107a-15.

derd-i ʿışḳ (1); (Far.) Aşk derdi. 241b-7.

derd-i ser (1); (Far.) Baş derdi, can derdi. 185b-6.

derdlıḳ bol- (1) Kederlenmek. 84a-12.

derdlik (2) Dertli. 136b-6; 300a-7. ~ **derdlıġ** (1) Dertli. 113b-4.

derd-māndelıḳ (1) Dertli olma durumu. 35b-7.

derd-mend (3); (Far.) Dert sahibi. 9b-6; 208a-5; 310a-5.

dere (1); (Far.) Genellikle kışın akan küçük akar su. 108a-5.

derecāt (3); (Ar. çkl. derece) Dereceler. 15a-5; 18b-2; 43b-12.

derece (20); (Ar.) Bulunulan yer, kademe, seviye, mertebe, mevki veya safha. 24a-14; 31a-7; 36b-1; 37b-6; 62b-8; 102a-10; 113a-13; 121a-6; 128b-13; 131a-14…

derece tap- (1) Makam, mevki elde etmek. 154a-12.

derece-be-derece (1); (Far.) Derece derece. 262a-6.

derekāt (1); (Ar. çkl. dereke) Aşağı seviyeler, aşağı dereceler. 15a-8.

derem (12); (Far. bkz. direm) Akçe, para. 20a-15; 25a-11; 48a-1; 100a-2; 111b-3; 123a-2; 128b-10; 195a-4; 198b-12...

derende (6) Yırtıcı, etçil, etle beslenen. 2b-9; 38b-11; 39a-2, 6, 8; 51a-11.

dergāh (32); (Far.) Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzûru, eşiği. 14a-3; 34b-7; 39b-2; 40b-1; 51b-7; 61b-7; 66b-4; 74a-15; 77a-14; 90b-7...~**dergeh** (5); (Far.) Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzûru, eşiği. 132a-10; 181b-4; 219a-14; 261b-13; 302a-1.

der-ḫ̆āst ḳıl- (1) İstemek, arzu etmek. 38b-5.

der-ḥaḳīḳat (3); (Far.) Hakikatta, hakikaten, gerçekten. 58b-9; 152b-9; 173a-2.

derhāl (2); (Far.) O anda, hemen, hiç vakit geçirmeksizin, süratle, âcilen. 81a-12; 137a-8.

derḥāl (24); (Far.) Derhal, hemen. 59b-6; 60b-7; 101b-7; 131a-1; 150a-10; 151b-6; 190a-9; 194a-6; 212b-3; 220a-8...

derīçe (1); (Far.) Küçük kapı veya pencere. 60b-13; 317b-5.

der-kār (5); (Far.) **1.** İş üzerinde. 4b-15; 8a-4; 64b-14; 178a-15; 271b-2. **2.** Bilinen, malum, aşikar. 110a-11.

der-kār bol- (1) Aşikar, malum olmak. 8a-4.

der-kār ḳıl- (2) Hazırlamak. 4b-15; 64b-14.

der-maḥal (1); (Far.) Yerinde, zamanında. 292a-3.

dermān (10); (Far.) İlâç, şifâ, devâ, çâre. 27a-13 108b-9; 114a-9; 143b-9; 185b-7; 185b-9; 204a-13; 209a-3; 212a-10; 253a-15.

dermān al- (1) İyileşmek. 27a-13.

dermān ber- (1) Derman vermek, şifa vermek. 253a-15.

dermānde (5); (Far.) Âciz, çâresiz, güçsüz. 98a-1; 113b-3; 128b-15; 245a-7; 250a-9.

dermānde bol- (4) Bir işi yapmaya gücü yetmemek, aciz olmak. 113b-3; 128b-15; 245a-7.

der-miyān (9); (Far.) Açık, ortada, belirli. 53a-11; 92a-5; 93b-3; 119b-14;

144a-12; 214a-7; 246a-4; 278a-11; 288b-12.

der-miyān eyle- (1) Dile getirmek, söylemek, açıklamak. 119b-14.

der-miyān ḳıl- (5) Açıklamak, izhar etmek. 92a-5. 214a-7; 246a-4; 278a-11; 288b-12.

der-pey (1); (Far.) Ardı sıra. 72a-12.

ders (1); (Ar.) Ders. 2a-6.

der-üftād (1); (Far.) Kavga. 29a-10.

der-vāḳi' (5); (Far.) Vukuatta, gerçekte. 6b-9; 16a-3; 127b-1; 152b-10; 238a-8.

dervīş (60); (Far.) Derviş. 13a-1; 15b-9; 21a-12; 21b-1, 2, 4, 11, 12; 26a-15; 38a-5...

dervīş-i ʿazīz (1) Değerli derviş. 235b-12.

dervīşlıḳ (3) Dervişlik. 45a-9; 89b-9; 129b-1.

deryā (85); (Far.) Deniz, derya. 9b-11; 32b-13; 39b-13; 40a-1; 48a-3, 4; 53a-14; 53b-6; 55b-14, 15...

deryā suyı (3) Deniz suyu. 141b-13; 229a-4; 276b-13.

deryā vekīli (7) Denizin vekili. 71b-7, 13; 72a-1; 74a-1, 7, 10; 74b-8.

deryābaş- *(1) Anlaşmak, görüşmek. 72a-2.*

deryādın ḳaṭre taġdın zerre (1) Denizden damla dağdan zerre. 76a-14.

deryā-yı ġam (1); (Far.) Gam denizi. 222a-5.

deryā-yı kön̂gül (1); (Far.) Gönül denizi. 183a-9

dest (24); (Far.) El. 64b-7; 139a-2; 171b-10; 197a-3; 226b-1; 237b-1; 244a-9; 250a-5; 309b-4; 313b-12…

dest [ü] **pā ur-** (1) El ayak çırpmak, vurmak. 313b-12.

dest ber- (1) El vermek. 171b-10.

destār (6); (Far.) Sarık. 54a-13; 176b-5; 249a-5; 315a-11, 12, 13.

dest-bāzlıḳ (1) El çabukluğu. 161b-12.

deste (1); (Far.) Demet, tutam. 8b-4.

dest-gīr (9); (Far.) Elinden tutan, yardımcı. 65a-2; 134b-6; 147b-15; 148a-1; 158a-14; 181a-14; 204b-6; 282b-11; 311b-15.

dest-gīr bol- (2) Yardımcı olmak. 65a-2; 147b-15.

dest-girlik ḳıl- (1) Yardım etmek, elinden tutmak. 158a-14.

dest-i ṭaleb (1); (Far.) Talep eli. 16a-5.

dest-māye (7); (Far.) Elde bulunan şey, sermaye. 49b-11; 85a-11; 263a-4, 6, 13; 265a-6; 299a-15.

dest-māye bol- (1) Sermaye olmak. 299a-15.

dest-māye ḳıl- (2) Sermaye yapmak. 85a-11; 263a-6.

destūr-ḫān (4); (Far.) Sofra. 69b-8; 70b-14; 127b-15; 149a-6.

deşt (4); (Far.) Bozkır, ova, sahrâ, çöl. 12a-8; 37b-6; 84a-12; 137b-2.

devā (28); (Ar.) İlâç, derman, şifâ. 13b-15; 112a-6; 130b-4; 183a-14; 185b-8; 186a-1; 186b-9; 187b-14; 188b-11, 13…

devā bol- (4) Deva olmak. 13b-15; 185b-15; 191a-10; 248b-6.

devā eyle- (1) İlaç vermek. 188b-13.

devā ḳıl- (1) Tedavi etmek. 223b-11.

devām (19); (Ar.) Bir durum üzere sürüp gitme, sürme, kesilmeme. 24b-7; 48a-4; 57a-7; 86b-3; 95a-6; 172b-11; 181b-12; 195a-12; 203a-4; 204a-3...

devāmlıḳ (2) Devamlı, devamlı olarak, sürekli. 86b-3; 236b-3.

devāt u ḳalem (1); (Far.) Hokka ve kalemden meydana gelen yazı takımı. 317b-2.

devāyī (2); (Far.) Bir deva. 188b-11; 223b-6.

devāyir (1); (Ar. <çkl. dāire) Daireler 1b-3.

devlet (163); (Ar.) **1.** Baht, talih. 4a-11; 6b-12; 21a-4; 35b-9; 37b-4; 131b-15; 132a-2; 132a-7; 174b-14; 202b-6… **2.** Büyük makam veya büyük rütbe. 9a-8; 49a-4; 51b-7; 67b-2; 86a-8; 109a-13; 115b-10; 131b-7; 133a-5; 165a-5… **3.** Teşkilatlanmış siyasi birlik, ülke. 17b-14, 15; 18b-2; 22a-15; 23a-1; 23a-12; 34a-11; 39b-9; 39b-10; 41a-3…

devlet sür- (2) **1.** İş, görev, vazife başında olmak. 38b-14. **2.** Güzel, rahat, zengin bir hayat yaşamak. 43b-10.

devlet tap- (2) Büyük nimet bulmak. 86a-8; 178a-13.

devlet-efzūn (1); (Far.) Bahtı açık, talihi fazla. 9a-12.

devlet-ḫᵛāh (7); (Far.) Mevki ve zenginlik düşkünü. 23a-6; 63a-4; 90b-10; 166b-13; 237b-13; 276a-13; 297a-1.

devlet-ḫᵛāne (1); (Far.) Ev, konak. 131b-5.

devlet-mend (2); (Far.) Devlet sahibi, kıymetli. 11b-3; 14b-7.

devr (20); (Ar.) Etrafıdan dönme, hareket etme, dolaşma. 11b-12; 24a-4; 30a-15; 31b-7; 95a-6; 133b-10; 137b-12; 141b-8; 154b-2; 161a-3…

devr sür- (3) Rahat, güzel, mutlu yaşmak. 31b-7; 137b-12; 193b-3.

devr ur- (1) Dönmek, devretmek. 30a-15.

devrān (37); (Ar.) **1.** Devir, zaman, çağ. 6a-11; 7a-12; 106b-11; 116b-13; 180b-11; 229b-3; 240a-2; 263b-15; 272a-1; 302b-10. **2.** Dünya, felek. 43a-10; 61a-4; 140b-14; 204b-12; 207a-2; 240a-12; 284a-5. **3.** Kader, talih. 27b-3; 38a-10; 74b-3; 75a-8; 87a-9; 94a-15; 131b-3; 212b-15.

devrān-ı viṣāl (1); (Far.) Kavuşma zamanı. 229b-3.

devr-i felek (1) Dünyanın dönmesi. 308b-14.

dıraḫşān (11); (Far.) Parlayan, parlak, ışıklı, aydınlık. 6b-11; 55b-3; 83b-15; 105b-3; 208b-3; 221a-13; 228b-7; 231b-7; 272b-15; 279b-5...

dıraḫşān bol- (1) Parlamak. 231b-7.

dıraḫt (116); (Far.) Ağaç. 4a-3; 5a-1; 11a-14; 12a-2, 7; 12b-11, 14, 15; 13a-3; 14b-2...

dıraḫt-ı bī-şermere (1); (Far.) Meyvesiz ağaç. 197a-3.

dıraḫt-ı encīr (1); (Far.) İncir ağacı. 259b-9.

dıraḫtlik (1) Ağaçlı, ağacı bol olma durumu. 254a-3.

dırāz (4); (Far.) Uzun. 6a-3; 151b-9; 199b-14; 245b-12.

di- (285) **1**. Demek, söylemek. 3a-2; 7a-4; 7a-5, 11; 10a-12, 14; 24a-1, 11; 24b-13; 30a-2… **2**. Adlandırmak, isimlendirmek, çağırmak. 4a-14; 5a-4; 5b-12; 6b-4; 8a-1, 4, 7; 9b-3, 14; 17a-7…

dībāce (3); (Far.) Ön söz, başlangıç, mukaddime. 9a-6; 49b-13; 87a-2.

Dicle (1); (y. ad.) Dicle. 228b-6.

dīdār (12); (Far.) Yüz, çehre. 31b-7; 72b-14; 109b-15; 161a-1; 172a-2; 186a-2; 186b-14; 190a-4; 196b-6; 197a-15...

dīde (16); (Far.) Göz. 31a-1, 14; 60b-9; 64b-8; 85b-7; 111b-8; 113b-14; 152a-11; 162a-8; 164a-11...

diger (32); (Far.) Diğer. 5b-7; 69b-13; 71a-12; 71b-4; 95b-6; 102a-10; 133a-1; 157a-8; 159b-1; 174a-15...

dihḳān (86); (Far.) Çifçi, köylü. 48a-8; 49a-5, 9, 11, 13; 65a-7, 9, 15; 65b-2, 4...

dihḳān-beçe (2); (Far.) Çifçi çocuğu. 317a-10; 320a-15.

dihḳānçılıḳ (12) Çifçilik. 263b-4, 6, 8, 9; 264a-3, 4; 264b-9, 11, 14; 265b-7...

dihḳān-zāde (3); (Far.) Çifçi çocuğu. 311a-3; 312a-2; 317a-15.

dik (342) Gibi. 4a-12; 4b-6, 7, 9; 5b-9, 10; 10a-15; 10b-2, 4; 11a-10...

dil (152); (Far.) Gönül. 2b-6; 3a-8; 3b-7; 4a-11; 5b-9, 10; 12a-1; 18a-2; 18b-4; 21a-9...

dil-āgāh (1); (Far.) Kalbi uyanık, bilgin, akıllı. 21a-9.

dil-āver (3); (Far.) Yiğit, yürekli. 35b-3; 50b-6; 167a-12.

dil-āvīz (2); (Far.) Cazip, güzel, gönül çeken. 5b-10; 222b-9.

dil-āzār (8); (Far.) Gönül kıran. 82a-5; 163a-13; 166b-15; 253b-12; 254a-13; 261a-3; 288b-1; 308b-15.

dil-bend (3); (Far.) Gönül bağlayan. 32b-2; 84b-7; 93a-13.

dil-ber (15); (Far.) Gönlü alıp götüren, sevgili, güzel. 3b-8; 30b-8; 83b-6; 88b-14; 89a-13; 132-4; 189b-7; 208b-11; 210a-5, 15...

dil-cemʿ (9); (Far.) Gönlü bir, gönlü beraber. 123b-7; 124a-8; 137b-3; 156a-15; 206a-7; 218b-4; 299b-1; 306a-6; 313a-13.

dil-cemʿ bol- (4) Gönlünü toplamak, rahatlamak. 137b-3; 156a-15; 306a-6; 313a-13. ~ **dil-cemʿ ol-** (2) Gönlünü toplamak, rahatlamak. 123b-7; 124a-8.

dil-cemʿlıḳ (2) Gönlü bir olma durumu. 153a-2; 206a-7.

dil-cūy (7); (Far.) Gönül alan, gönül çeken. 2b-6; 158b-8; 180b-3; 185b-3; 206a-9; 240a-3; 272a-5.

dil-cūyluḳ (4) Gönül çekme, gönül alma durumu. 180b-3; 185b-3; 206a-9; 272a-5.

dil-cūyluḳ eyle- (1) Gönlünü hoş etmek. 185b-3.

dil-cūyluḳ körgüz- (1) İyilik yapmak, gönlünü hoş etmek. 180b-3.

dil-dār (5); (Far.) Gönül almış, sevgili. 83b-15; 128a-10; 242b-6; 305b-5; 310b-10.

dil-efrūz (1); (Far.) Gönül aydınlatan, gönül yakan. 250b-7.

dil-figār (1); (Far.) Gönlü yaralı. 288b-6.

dil-firīb (9); (Far.) Gönül aldatan, gönül çeken. 4a-11; 5b-9; 65a-14; 179a-10; 210a-7; 242b-5; 296b-7; 317b-11; 322b-2.

dil-güşāy (8); (Far.) Gönül açan, kalbe ferahlık veren. 28a-5; 60b-12; 80a-11; 111b-4; 123b-11; 234a-9; 273b-3. ~ **dil-güşā** (2); (Far.) Gönül açan, kalbe ferahlık veren. 12a-1; 208b-2.

dil-ḫˇāh (5); (Far.) Gönül isteği, gönül dileği. 18a-2; 56b-10; 66b-4; 120a-10; 159a-15.

dil-ḫˇāhlıḳ eyle- (1) Gönlün isteğini vermek. 159b-1.

dil-ḫˇāste (8); (Far.) Gönül isteği, gönül dileği. 3b-7; 41b-2; 128a-12; 197b-7; 208b-4; 273a-2; 288b-8; 310a-6.

dil-ḫırāş (2); (Far.) Yürek parçalayan. 191a-6; 213b-5.

dilīr (13); (Far.) Yürekli, cesur, yiğit. 38b-10; 50b-7; 57a-4; 62b-15; 64b-9; 104b-5; 119a-4; 127b-7; 148b-8; 193b-5...

dilīr bol- (1) Cesur olmak. 239b-9.

dilīrlıḳ (4) Küstahlık. 62b-15; 119a-4; 127b-7; 238a-4.

dilīrlıḳ ḳıl- (2) Cesaret göstermek, çekinmemek. 127b-7.

dil-keş (6); (Far.) Gönül çekici. 71b-11; 111b-15; 210a-8; 241a-12; 293b-13; 310b-8.

dil-nevāz (3); (Far.) Gönül okşayan. 160b-15; 161b-8; 252b-4.

dil-pesend (9); (Far.) Gönlün beğendiği, gönle hoş gelen. 31b-9; 93a-7; 235a-5; 246b-12; 268b-14; 273b-1; 284a-14; 308a-1; 310a-3.

dil-pesend tüş- (1) Gönle hoş gelmek. 308a-1.

dil-pezīr (5); (Far.) Gönle hoş gelen. 115b-11; 121b-1; 136b-10; 261b-5; 323a-11.

dil-rīş (2); (Far.) Gönlü yaralı, dertli. 21a-13; 258b-4.

dil-rubā (5); (Far.) Gönül alan, gönül kapan. 55b-6; 92a-13; 136a-10; 190a-4; 228b-8.

dil-sūz (1); (Far.) Gönül yakan. 306b-8.

dil-şād (1); (Far.) Gönlü hoş, sevinçli. 18b-4.

dimāġ (25); (Ar.) Beyin, akıl, şuur. 3b-4; 4b-10, 11; 20b-9; 30a-8; 41a-11; 65a-11; 67a-6; 67b-1, 11...

dimār çıkar- (2) Perişan etmek, helak etmek. 167a-8; 256a-7.

Dimne (170); (k. ad.) Dimne. 3b-11; 5b-8; 42b-5; 51b-2, 4, 11; 52a-13; 52b-10; 53b-1, 10...

dīn (25); (Ar.) Din. 2a-5; 3a-6; 17a-15; 17b-7; 36a-7; 69a-13; 89b-9; 90a-1; 92a-9; 102a-5...

dīnār (29); (Ar.) Para birimi, para, akçe. 25a-3; 127b-1, 3; 130b-11; 228b-14; 229a-1; 268a-10, 12, 15; 268b-10...

dīn-dār (1); (Far.) Dindar. 262b-2.

dīn-i sebḳ (1); (Far.) Önde olan, ileride olan, bulunan din. 2a-5.

direm (10); (Far.bkz. derem) Akçe, para. 25a-3; 71a-4; 317b-1, 3; 318a-13, 14, 15; 318b-7, 9; 321b-13.

dirīġ (49); (Far.) İç çekmek, pişmanlık, eyvah. 8b-9; 18b-14; 56a-3, 6; 58a-9; 68a-7; 70b-15; 71a-3; 78b-4; 80b-9...

dirīġ et- Esirgemek. 138a-4.

dirīġ tut- (12) Esirgemek, vermemek. 70b-15; 71a-3; 78b-4; 98a-1; 176b-15; 181a-2; 189b-2; 213a-3; 235b-14; 266b-4...

dirīġ yi- (1) Pişman olmak. 196a-4.

dirīġā (6); (Far.) Eyvah, yazık. 68a-7; 86a-11; 173a-13; 200a-13; 206b-4; 210b-5.

dirmene-i türkī (1); (Far.) Tedavi amaçlı kullanılan bir çeşit ot. Latince artemissa. 111a-13.

dişvār (9); (Far.) Güç, zor. 33a-1; 47b-14; 136a-3; 147a-14; 207a-2; 269a-5; 282b-1; 312a-2; 320b-2. ~**düşvār** (5); (Far.) Güç, zor. 27a-14; 53a-13; 174a-13; 187b-10; 255b-1.

dişvārraḳ (2) Daha zor, daha müşkil. 136a-3; 147a-14.

dīv (10); (Far.) Dev, cin, şeytan. 111b-11; 137a-12; 158b-3; 169a-11; 197a-13; 199a-10; 254a-15; 269b-14; 272a-15; 304a-10.

dīvān (3); (Far.) Büyük meclis, yüksek meclis. 89b-12; 149b-15; 207a-12.

dīvānçe *(1); (Far.) Küçük dîvan. 160a-14.*

dīvāne (10); (Far.) Çılgın, deli, mecnun. 48b-11; 76a-3; 88b-6; 108b-10; 130a-6; 159a-1; 184b-13; 189a-11; 203a-7; 242a-13.

dīvāne ḳıl-(1) Divâne etmek. 184b-13.

dīvānelıḳ (4) Dîvâne olma durumu, delilik, çılgınlık, mecnunluk. 76a-3; 130a-6; 189a-11; 242a-13.

dīvānelıḳ eyle- (1) Divanelik etmek.

dīvānelıḳ ḳıl- (1) Delilik yapmak. 76a-3.

dīvāne-vār (1) Divane gibi. 48b-11.

dīvār (1); (Far.) Duvar. 257a-3.

dīv-dīdār (1); (Far.) Peri yüzlü. 269b-14.

dīv-rū (1); (Far.) Şeytan yüzlü. 254a-15.

dīv-sirişt (1); (Far.) Kötü huylu, mizacı kötü. 197a-13.

diyānet (35); (Ar.) Dindarlık duygusu. 52b-6; 59a-8; 60a-9; 64b-4; 69a-13; 80b-14; 81a-15; 81b-3; 83a-8; 85a-13...

diyānet-kār (1); (Far.) Dindarlıkta gayret eden. 295b-15.

diyānet-pesend (1); (Far.) Dindarlık, dînin hükümlerine uyma ve bu hükümlerin gerektirdiği gibi hareket etme yönünden

beğenilme, takdir edilme durumu. 232a-5.

diyānet-şiʿār (1); (Far.) Dindar, dini emirlere uyan. 238a-2.

diyār (33); (Ar.) Diyar, memleket, ülke. 21a-13; 27a-4; 31a-1, 2; 38a-6; 39b-5; 41a-11; 54b-1; 66a-1; 72b-8...

diyüş- (1) Konuşmak. 125b-10.

diz-dār (1); (Far.) Kale muhafızı. 130a-2.

dost (342); (Far.) **1.** Dost. 6b-8; 8b-6; 23a-13; 23b-1, 2, 10; 27a-11, 15; 27b-13; 30b-14...**2.** Yâr, sevgili. 47b-9; 162a-4.

dost bil- (1) Dost bilmek. 123b.

dost bol- (11) Dost olmak. 49a-15; 74b-14; 123a-10; 124b-2; 131b-12; 135a-14; 180b-9, 12; 184b-4; 214b-8...

dost tut- (15) Sevmek, değer vermek. 98a-12; 121b-8; 128b-1; 162a-4; 179b-8; 180b-15; 181b-12; 193b-3; 196a-15; 222b-4...

dostān (2); (Far. çkl. dost) Dostlar. 72a-8; 311a-12.

dost-āne (1); (Far.) Dostça. 227a-13.

dost-ı yegāne (1); (Far.) Biricik dost. 72b-12.

dostluḳ (84) Dostluk. 23b-10; 56b-8; 57a-8, 12; 61b-2, 11; 73b-11; 77a-6; 77b-8; 82b-6...~ **dostluġ** (8) Dostluk. 43a-3; 74b-13; 122b-12; 181a-2, 3, 13; 211b-4; 248b-3.

dostluḳ ḳıl- (6) Dostluk etmek, yapmak. 83a-8; 187a-15; 202b-14; 205a-14; 216a-11; 307b-6.

dostraḳ (1) Daha dost, daha yakın. 234b-12.

döbele- (1) Tepe yapmak, yığmak. 171a-13.

dūçār bol- (1) Rastlamak, karşılaşmak. 155a-14.

dūd (9); (Far.) Duman. 46a-13; 83a-1; 88a-15; 156b-3; 200a-7, 11; 286b-4; 297a-11; 303a-11.

dudāle (1); (Far.) Oyalanma. 205b-7.

dudāle bol- (1) Oyalanmak. 205b-7.

dūde (1); (Far.) Mürekkep yapılan çıra isi. 303a-11.

dūlāb (1); (Far.) Dönerek iş gören çark, çıkrık. 30a-13.

dumbaḳ *(5) Davul. 63a-13, 14, 15; 63b-2, 4.*

dūn (6); (Far.) Alçak, soysuz, denî. 53b-6; 56b-11; 76b-8; 89b-4; 109a-10; 272a-15.

dūn-himmet (1); (Far.) Himmeti, gayreti aşağı, eksik olan. 109a-10.

dūnluḳ (1) Alçaklık, soysuzluk, 89b-4.

dūn-ṭabʿ (1); (Far.) Tabiatı kötü, soysuz. 56b-11.

duʿā (41); (Ar.) Dua. 26a-2; 37b-12; 48b-10; 49b-13; 60b-15; 70b-12; 90b-2; 139b-4; 165b-6; 166b-6...

duʿā eyle- (1) Dua etmek. 198a-3.

duʿā ḳıl- (7) Dua etmek. 90b-2; 165b-6; 169b-7; 170b-10; 197b-15; 204a-6; 303b-14. ~**duʿā-gūyluḳ ḳıl-** (1) Dua etmek. 274b-11.

duʿā ve şenā körgüz- (1) Dua ve övgüde bulunmak. 166b-6.

duʿāġa ḳol aç- (1) Duaya el açmak. 170b-11.

duʿāġa ḳol köter- (1) Duaya el kaldırmak. 300b-6.

duʿā-gūy (5); (Far.) Duâ eden (kimse), duâcı. 37b-12; 178b-7; 252a-12; 274b-11; 284a-6.

duʿā-gūyluḳ (2) Duâcılık, dua edicilik. 37b-12; 274b-11.

dūr-bīn (2); (Far.) İleriyi gören, uzak görüşlü (kimse). 87b-11; 203b-6.

dūr-bīnlıḳ (1) İleri görüşlülük. 87b-11.

dūr-endīş (7); (Far.) İleriyi düşünen. 64b-14; 104a-14; 141b-2; 212a-4; 216a-1; 244b-1; 310b-15.

dūr-endīş bol- (1) İleriyi düşünerek iş yapmak. 64b-14.

dūr-endīşlıḳ (2) İleriyi düşünme durumu. 212a-4; 216a-1.

durrāc (1); (Ar.) Turaç denen kuş. 10b-6; 37a-13.

duşvār (6); (Far.) Zor, güç. 15b-6; 27a-14; 53a-13; 174a-13; 187b-10; 255b-1.

duşvārraḳ (1) Daha zor, güç. 15b-6.

dūzaḫ (15); (Far.) Cehennem. 12a-8; 26a-7; 27a-15; 27b-1; 120b-7; 130b-10; 151b-8; 158b-3; 168a-2; 172a-4...

dūzaḫ-miṣāl (1) Cehennem gibi. 12a-8.

duzd (10); (Far.) Hırsız. 9b-5; 160a-1; 305a-1; 305b-2, 8, 12, 14; 306a-11, 12.

duzd-ı ḫūn-rīz (1); (Far.) Kan dökücü hırsız. 305a-1.

duzdluḳ (1) Hırsızlık. 79b-7.

dükkān (19); (Ar.) İçinde perâkende öteberi satılan veya küçük îmalât yapılan iş yeri. 111b-2; 127a-7; 181b-14; 182a-3; 188b-14; 192a-15; 228b-6, 15; 235b-5, 6...

düm (1); (Far.) Kuyruk. 122b-1.

dünyā (119); (Ar.) Dünya. 2b-10, 11; 3a-6; 6b-4; 12a-12; 18a-3; 18b-1; 25a-4; 34b-1; 41b-11...

dünyā mālı (5) Dünya malı. 126b-9; 131a-5; 133a-4, 9; 133b-6.

dünyā-dār (2); (Far.) Dünyâ işleriyle uğraşarak mal mülk sahibi olan, zengin. 50a-7; 321a-13.

dünyādın öt- (1) Dünyadan gitmek, göçmek. 58a-9.

dünyādın yüz evür- (2) Dünyadan yüz çevirmek. 96b-7; 232b-7.

dünyālıḳ (5) Dünyalık, dünyaya ait. 12a-12; 61a-7; 67a-7; 261a-14; 309b-14.

dünyānı taşla- (1) Dünyadan yüz çevirmek. 129b-2.

dünyāsız (1) Fakir, dünyalığı olmama durumu. 129a-5.

dünye (3); (Ar. bkz. dünya) Dünya. 141a-10; 242a-12; 244a-7.

dür(r) (25); (Ar.) İnci. 19a-14; 20a-8; 22a-1, 3; 25b-1, 2; 40a-1; 64b-9; 67a-14; 78b-2…

dür-efşān ol- (1) Parlamak, ışık saçmak. 25b-1.

dürrāc (1); (Ar.) Tutaç denen keklik cinsinden bir kuş. 10b-6.

dürr-i meknūn (1); (Far.) Saklanan, gizlenen inci. 22a-1.

dürr-i şehvār (1); (Far.) Kıymetli, iri inci. 302a-15.

dürüst (18); (Far.) Doğru, dürüst, tam. 3a-13; 22a-10; 23b-3; 37b-13; 54a-6; 55b-13; 58a-1; 59a-11; 73a-4; 81b-8...

dürüst bol- (1) Doğru olmak. 55b-13.

dürüst eyle- (1) Tam, sağlam yapmak. 22a-10.

dürüst ḳıl- (2) Düzgün, doğru yapmak. 54a-6; 81b-8.

dürüşt (13); (Far.) Kaba, sert, katı. 2b-3; 58a-15; 58b-7, 8; 115a-5; 148b-10; 149b-1; 177a-2; 195b-9; 243a-13...

dürüşt bol- (2) Kaba, sert olmak. 58b-8; 279a-2.

dürüşt-ḫūy (3); (Far.) Sert, kaba mizaçlı. 2b-3; 195b-9; 272a-3.

dürüştluḳ (3) Sertlik, kabalık. 58b-2; 177a-2; 271b-15.

düstūr (2); (Ar.) Aynı konudaki hüküm ve kurallara ölçü teşkil edecek sağlamlık ve genişlikteki ana kural, temel kaide. 79a-7; 323b-1.

düstūru'l-ʿamel (2); (Ar.) Gereğince hareket edilmesi îcap eden kanun ve kurallar. 18b-4, 22b-15.

düstūru'l-ʿamel eyle- (1) Uymak, tatbik etmek, gereğini yerine getirmek. 18b-4.

düstūru'l-ʿamel bol- (1) Gereği gibi uyulması gereken kanun olmak. 95b-15.

düşmen (286); (Far.) Düşman. 4b-3; 8b-8, 11, 12; 9b-2; 19b-15; 23a-15; 23b-1, 2, 9...

düşmen bol- (6) Düşman olmak. 58b-9; 96b-4; 135a-15; 157a-1; 176a-15; 183a-1. ~ **düşmen ol-** (2) Düşman olmak. 74b-14; 123b-4.

düşmen tut- (2) Düşman olmak, düşman kabul etmek. 123a-9; 260b-12.

düşmen-i cān (2); (Ar.) Can düşmanı. 183a-5; 272a-4.

düşmen-i dānā (1); (Far.) Bilgili düşman. 84b-15.

düşmenlik (18) Düşmanlık. 43a-3; 57a-8; 59a-11; 74b-13; 75a-4; 86b-8; 93b-11; 102b-9; 129b-10; 130a-13...

düşmenlik ḳıl- (1) Düşmanlık yapmak. 93b-12.

düşmen-vār (1); (Far.) Düşman gibi. 307b-5.

düşnām ḳıl- (1) Sövmek, hakaret etmek. 97a-3.

düvüm (1); (Far.) İkinci. 281b-6.

düzlük (1) Ova. 284b-1.

ebed (8); (Ar.) Sonu olmayan gelecek zaman. 100b-14; 148a-10; 194b-9; 198a-11; 213a-9; 274a-3; 288a-13; 312a-10.

ebleh (14); (Ar.) Aklı kıt, ahmak, alık, bön. 78b-13; 85a-1, 2, 3; 111b-2; 128b-10; 160b-9, 12; 182a-9; 182b-9...

eblehī (1); (Far.) Bir ebleh. 319a-4.

eblehlik (3) Ahmaklık. 78b-13; 160b-9, 12.

ebnā-yı cins (1); (Far.) Aynı cinsten olanlar. 34a-3.

ebr (7); (Far.) Bulut. 20b-4; 105a-8; 129b-13; 152b-14; 176b-2; 199b-15; 221b-3.

ebr-i nev-bahār (1); (Far.) İlkbahar bulutu. 221b-3.

ebr-i nīsān (2); (Far.) Nisan ayı bulutu. 105a-8; 152b-14.

ebr-i zevāl (1); (Far.) Yokluk, zeval yağmuru. 176b-2.

Ebū Caʿfer (2); (k. ad.) Ebucafer. 5a-12, 15.

Ebū Caʿfer Manṣūr (1); (k. ad.) Ebu Cafer Mansur. 5a-12.

Ebū'l-Ḥasan (2); (k. ad.) Ebuhasan. 5b-2, 3.

Ebū'l-Ḥasan Naṣr İbni Sāmānī (1); (k. ad.) Ebuhasan Nasr ibni Samani. 5b-2.

Ebū'l-Meʿānī Naṣru'llāh İbni Muḥammed İbni ʿAbdu'l-ḥāmid (1); (k. ad.) Ebu meani Nasrullah İbni Muhammet İbni Abdulhamit. 5b-6.

Ebū'l-Muẓaffer Behrām Şāh Sulṭān Mes'ūd (1); (k. ad.) Ebumuzaffer Behram Şah Sultan Mesut. 5b-5.

Ebū-ḳubeys (1); (k. ad.) Mekke'de Kabe'nin hemen yanında bulunan küçük bir tepe. 240b-5.

ebyāt-ı saʿd (1); (Far.) Sadinin (Sadi Şirazi) beyitleri. 197a-10.

ecel (26); (Ar.) Ecel, hayatın sonu, ölüm anı. 10b-3; 34b-2; 39a-5, 6; 43a-12, 14, 15; 44b-14; 66b-13; 68a-5...

ecellik (1) Eceli gelen (kimse). 10b-3.

ecirsiz ḳal- (1) Karşılıksız kalmak, mükafatsız kalmak. 114b-13.

ecr (9); (Ar.) Bir iş karşılığında verilen karşılık, ücret, sevap. 25a-8; 66a-10; 157a-3, 4; 167a-7; 293a-5; 304a-1; 307b-15; 309a-6.

eczā (5) (Ar. <çkl. cüz') **1.** Cüzler, parçalar, kısımlar. 1b-5; 58b-9, 10. **2.** İlacın bir kısmı. 66b-8; 111a-15.

eczā-yı ḥayvānī (1); (Far.) Cüzleri, parçaları, uzuvları etlerden olan; etçil. 58b-10.

eczā-yı nebātī (1); (Far.) Cüzleri, parçaları, uzuvları otlardan olan; otçul. 58b-10.

edā (30); (Ar.) **1.** Üzerine borç olan veya borç hükmünde bulunan şeyi yerine getirme, yapma, îfâ etme, icrâ etme. 19a-14; 42a-9; 61b-11; 70a-11; 86a-13; 99a-12; 102b-11; 114b-10; 119b-9; 124b-5…

edā eyle- (2) **1.** Yerine getirmek. 248a-7. **2.** Anlatmak. 261b-8.

edā ḳıl- (20) Eda etmek, yerine getirmek. 61b-11; 70a-11; 86a-13; 99a-12; 102b-11; 114b-10; 124b-5; 133b-14; 146a-4; 152a-6…

edeb (35) (Ar.) Edep, terbiye. 26a-1; 42a-9; 106a-2; 116b-11; 146a-6; 177a-1; 228b-2; 248b-3; 280b-2; 310a-6…

edeb ber- (2) Terbiye etmek. 87b-15; 199a-2.

edeb mektebi (1) Edep okulu. 2a-5.

edeb örget- (1) Edep öğretmek. 198b-15.

edviye (3); (Ar. çkl. deva) Devâlar, ilâçlar, çâreler. 111a-14, 15; 112a-12; 112b-1.

efġān (8); (Far. bkz. figan) Iztırapla bağırma, haykırma, feryat. 99b-11; 166b-3; 255b-10; 257a-1, 8, 14; 258a-6; 316b-1.

eflāk (2); (Ar. çkl. felek) Felekler, gökler 10a-11; 322b-1.

efʿāl (13); (Ar. çkl. fiil) Fiiller, yapılan işler, eylemler. 41b-12; 52b-12; 56a-13; 94b-6; 96b-15; 112b-14; 151b-10; 162a-5; 181a-11; 219a-6...

efʿī-yi yılan (1); (Far.) Engerek yılanı, zehirli yılan. 15b-5.

efrād (3); (Ar. çkl. ferd) Fertler, kişiler, kimseler. 59a-6; 185a-3; 192a-2.

efsāne (12); (Far.) Halkın gözünde ve anlatanın hayal gücünde biçim değiştirerek ve olağanüstü niteliklere büründürülerek anlatılan hikâye; gerçeğe dayanmayan, asılsız söz ve hikâyeler. 3b-13; 4a-1; 36b-10; 74b-10; 79a-8; 153a-1; 171a-6; 193b-9; 247b-11; 263a-2...

efsūn (25); (Far.) Büğü, sihir, aldatma, kandırma. 6b-8; 36b-10; 70a-10; 79a-8; 87a-9, 10; 99a-11; 106b-3; 117a-8; 149a-12...

efsūn ḳıl- (2) Kandırmak. 153a-1; 301a-5.

efsūs (2); (Far.) Yazık, eyvah. 173b-3; 290a-5.

efsūs ye- (1) Ağlamak, inlemelemek. 173b-3.

efsürde (1); (Far.) Donmuş, donuk, duygusuz. 183b-2.

efżāl (3); (Ar.) En faziletli, en üstün. 6b-1; 20a-11; 21a-15.

efżallik (1) Efdal (en erdemli) olma durumu. 294a-11.

efżalu ṣalavāti 'l-muṣallīn (1); (Ar.) Salavat getirenlerin salavatların en üstünü (ona olsun). 271a-13.

efzūn (3); (Far.) Fazla, çok. 9a-12; 268a-1; 321b-7.

eger (1) Binicisinin, üzerine oturması için binek hayvanlarının sırtına konulan nesne. 277a-11.

eger (597); (Far.) Eğer. 2a-8; 2b-3; 5b-14; 7b-11; 9b-4, 6, 8, 12, 13; 11a-6...

egerçi (79) Her ne kadar, ise de. 7b-12, 14; 21a-12; 21b-12; 26a-3; 27a-7; 27b-6; 29a-7, 10; 29b-12...

ehl (149); (Ar.) **1.** Sahip, mâlik. 3b-9; 19a-11; 34b-5; 40b-5; 42a-14; 43b-12; 60a-9; 78b-3; 82b-12; 96b-6… **2.** Maharetli, usta, kabiliyetli, becerikli. 64b-2. **3.** Bir yerde oturan, bulunan. 9a-9; 45b-3; 46a-12; 69b-10; 84b-1; 91b-1; 116b-5; 121a-5; 150b-11; 160a-2. **4.** Karı kocadan herbiri. 123b-10.

ehl-i başīret (1); (Far.) Öngörü sahibi. 261a-4.

ehl-i bāṭın (1); (Far.) İçe (kalbe, gönle) önem verenler. 3b-4.

ehl-i cihān (2); (Far.) Dünya ehli. 203a-5; 220b-9.

ehl-i dāniş (1); (Far.) Bilgili. 312a-7.

ehl-i devlet (1); (Far.) Devlet ehli, devlet sahibi. 270b-9.

ehl-i dil (2); (Far.) Gönül ehli. 323b-12, 13.

ehl-i dünyā (2); (Far.) Dünyalık işlerle uğraşanlar. 34b-1; 321b-9.

ehl-i evlād (4); (Far.) Aile ve evlat. 212b-9; 246a-10; 266a-8; 282a-14.

ehl-i ġaraż (1); (Far.) Kötü niyet sahipleri. 43a-4; 87b-13.

ehl-i ḫāne (1); (Far.) Ev halkı, aile. 184a-4.

ehl-i hüner (1); (Far.) Hüner sahibi. 312a-9.

ehl-i iḫtiyār (1); (Far.) Yetki sahipleri. 120a-4.

ehl-i kemāl (1); (Far.) Kemal sahibi. 211b-7.

ehl-i kesb (2); (Far.) Çalışan, çabalayan. 270b-8; 297a-2.

ehl-i meclis (1); (Far.) Aynı mecliste bulunanlar. 222b-9.

ehl-i memleket (1); (Far.) Aynı memlekette yaşayanlar. 6a-11.

ehl-i niyāz (1); (Far.) Niyaz işiyle meşgul olanlar. 93b-10.

ehl-i ʿālem (4); (Far.) Dünya ehli. 18a-14; 37b-15; 195a-15; 203a-3.

ehl-i ʿiyāl (12); (Far.) Aile, aile fertleri. 125b-13; 165a-8; 184a-6; 186b-14; 189b-1; 250a-8; 250b-5; 263a-9; 264b-12; 265b-15...

ehl-i saʿādet (1); (Far.) Saadet kavuşanlar, saadet sahipleri. 126a-2.

ehl-i semā (1); (Far.) Sema ehli (melekler). 84b-2.

ehl-i şeḳāvet (1); (Far.) Kargaşa çıkaranlar. 126a-2.

ehl-i şiḳāḳ (1); (Far.) İhtilaf çıkaranlar. 103a-2.

ehl-i taḥḳīḳ (1); (Far.) Yaptığı işi tahkik eden. 272a-12.

ehl-i ṭamaʿ (1); (Far.) Aç gözlü. 248b-2.

ehl-i vefā (1); (Far.) Vadini tutan, vefa sahibi. 138a-3.

ehl-i zamāne (3); (Far.) Belirli bir zamanda yaşayanlar. 38a-10; 69b-7; 203b-4.

ehremen (1); (Far.) Kötü ruh, şeytan. 137a-14.

ejdehā (6); (Far.) Ejderha. 29a-3; 32b-13; 164a-14; 273b-7; 284b-7; 287b-4.

ejdehā-yı dehān (1); (Far.) Ejderha ağzı (gibi büyük). 284b-7.

ejdehā-yı zamān (1); (Far.) Devrin ejderhası. 164a-14.

ejderhā (2); (Far.) Milletlerin hayal gücüne göre değişik şekillerde tasarlanan, genellikle kanatlı, gövdesi aslana, kuyruğu yılana benzeyen, ağzından ateş püsküren korkunç masal canavarı. 94b-9; 201b-13.

ekābir (5); (Ar. çkl. ekber) Büyük adamlar, ileri gelenler, yüksek mevkilerde bulunanlar. 77a-5; 111a-4; 152a-13; 304b-8; 319b-13.

ekber (3); (Ar.) Çok (daha, en, pek) büyük. 17a-14; 45a-15; 298a-10.

eknāf (1); (Ar. çkl. taraf) Taraflar, yönler. 101a-1.

ekŝer (34); (Ar.) Genellikle, umûmiyetle, ekseriya; birçok. 15a-10; 17b-3;

32a-13; 36b-5; 46b-9; 62a-6; 64a-8; 96b-12; 98a-4; 112b-12...

eksük (1) Eksik. 16b-7.

el (3) El. 45a-9; 173b-15; 174b-15.

elbette (38); (Ar.) Elbette, mutlaka, kesinlikle, şüphesiz. 2b-15; 14a-4, 5; 23a-4; 44a-1; 52b-8; 59a-3; 60b-1; 61a-10; 62a-5...

elçi (17); (bkz. ilçi.) Elçi. 70b-1; 142b-3; 147b-4; 148a-11, 14, 15; 148b-1, 6, 8, 13...

elçi ḳıl- (1) Elçi yapmak. 148a-11. ~**ilçi ḳıl-** (1) Elçi yapmak. 148b-5.

elçi-gerlik (1) Elçilik. 148b-6.

elçilik (3) Elçilik. 148a-11; 148b-13; 149a-12.

elem (24); (Ar.) Iztırap, keder, gam, tasa, hüzün, melâl. 12a-9; 84a-11; 90b-5; 104a-10; 107b-1; 108b-12; 110b-5; 116b-6; 144b-3, 9...

elem-nāk (5); (Far.) Elemli, üzüntülü. 108b-12; 144b-3; 245b-2; 247a-1; 255b-10.

elem-nāk bol- (2) Kederlenmek, üzülmek. 144b-3; 247a-1.

elfāẓ (10); (Ar. Ar. <çkl. lafz) Kelimeler, lafızlar, sözler. 3a-7; 3b-2; 4a-12; 5b-9; 6a-2, 7, 8; 7a-1; 8a-13; 73a-12.

el-ḥaḳ (2); (Ar.) Doğrusu, gerçekten, hakîkaten. 86b-11; 188b-9.

el-ḥāl (13); (Ar.) Hâlâ, şimdi. 69b-4; 92a-2; 93b-8; 95a-2; 110a-3; 136b-11; 151a-5; 152b-3; 250a-2; 265b-11...

el-ḥamdu li'l-lāh (7); (Ar.) Allah'a şükür. 25a-4; 40a-10; 75a-7; 176b-2; 186b-7; 289b-4; 292a-7.

elif (3); (Ar.) Elif harfi. 14b-14; 35b-14; 36a-2.

el-ḳıṣṣa (23); (Ar.) Sözün kısası. 4a-13; 28a-15; 34b-6; 79b-1; 93a-6; 107b-4; 122a-13; 137b-3; 144a-6; 151a-6...

ellig (4) Elli. 141b-11; 196b-15; 197a-1, 3.

el-nikāḥ (1); (Ar.) Nikâh, evlenme. 196a-8.

elvāḥ (1); (Ar. çkl. levha) Levhalar, tablolar. 108a-9.

em (1) İlâç, devâ, çâre, derman. 135a-2.

em- (1); (bkz. immek) Emmek. 215a-4.

emān (10); (Ar.) Emin olma, korkusuzluk, güven, emniyet. 6a-12; 101a-7; 150b-8; 188b-5; 189a-10; 205a-1; 240a-2; 240a-14; 278a-14; 296a-2.

emānda bol- (1) Güvende olmak. 296a-2.

emānet (17); (Ar.) Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse, vedîa. 24b-5; 40b-7; 43a-15; 44b-7; 64b-3; 85a-10; 86a-13; 114a-13; 133b-8; 172b-14...

emānet ber- (1) Emanet vermek. 85a-10.

emānet ḥaḳḳın edā ḳıl- (1) Emanet hakkını eda etmek. 86a-13.

emānet ḳoy- (3) Emanet bırakmak. 114a-13; 291a-9; 313a-14.

emānet-dār (2); (Far.) Emanetçi. 44b-7; 295a-4.

emānet-disār (1); (Far.) Emaneti çok gözeten. 24b-5.

emānet-güẕārlıḳ (1) Emanete sahip çıkma; güvenilir olma durumu. 252b-1.

emanet-kār (1); (Far.) Güvenilir. 295b-1.

emanet-kārlıḳ (1) Güvenilir olma durumu. 295b-1.

emān-ḫāne (1); (Far.) Güven duyulan yer (Kâbe). 240a-14.

emāret (1); (Ar.) Belirti; iz; delil; ipucu; alamet. 320a-2.

emçek *(1) Meme, göğüs. 76b-4.*

emīr (5); (Ar.) Emir, bey. 6b-9; 17b-12; 237b-3.

Emīr Süheyl (2); (k. ad.) Emir Süheyl (Emir Şeyh Ahmet) . 6b-9; 7b-12.

Emir Süheylī (1); (k. ad.) Emir Süheyli. 7b-12.

Emīr Şeyḫ Ahmed (1); (k. ad.) Emir Şeyh Ahmet (Emir Süheyl). 6b-9.

emīr-i baḫtiyār (1); (Far.) Bahtiyar emir. 17b-12.

emmāre (2); (Ar.) Emreden, emredici (nefs-i emmâre sözünün kısaltılmışı olarak nefsin yedi mertebesinden insana kötülükleri, günâhı ve şehveti emreden ilk mertebesi için kullanılır). 227b-5; 288a-13.

emn (6); (Ar.) Emniyet, korkusuzluk, güven, huzur. 38a-4, 59b-14; 96b-7; 150b-8; 189a-10; 236b-11.

emn ü emān (2); (Far.) Korkusuzluk ve güvenlik. 6a-12; 189a-10.

emniyet (8); (Ar.) Tehlikeden uzak, güvenli. 10a-5; 17b-6; 38a-4; 40b-5; 137b-4; 147b-1;150b-11; 241b-10.

emniyet ḳalma- (1) Emniyet kalmamak. 241b-10.

emr (19); (Ar.) Emir. 2b-8; 3a-1; 5b-4; 7a-7; 17a-15; 17b-5; 19b-4; 34b-11; 96a-7; 145a-14...

emr ḳıl- (6) Emretmek. 34b-11; 96a-7; 145a-14; 230b-9; 240b-4; 302b-9.

emr ü nehy (4); (Far.) Emir ve yasak. 3a-1; 19b-4; 17b-5; 297a-6.

emr-i ma'rūf (1) İyiliği emretme. 2b-8.

emṡāl (1); (Ar.) Eş, eşler, benzer, benzer olanlar. 297b-7.

emvāl (22); (Ar. çkl. mal) Mallar, mülkler, satın alınan şeyler. 17a-3; 44b-2; 44b-5; 50a-13; 133a-3; 182b-2; 189b-11; 196b-5; 219a-10; 274b-3…

emvāl ber- (1) Mal vermek. 303a-2.

emval-ı bī-kerāne (1); (Far.) Sınırsız, hesapsız mal. 320b-1.

emvāllıḳ (1) Zengin. 196b-5.

enār (2); (Far.) Nar kelimesinin rastlanan asıl şekli. 83b-13, 15.

enbār-keş (1); (Far.) Hamal, yük çeken. 207b-6.

enbiyā (2); (Ar. çkl. nebi) Nebîler, peygamberler. 97a-13; 129a-12.

enbūh (1); (Far.) Kalabalık. 307b-10.

encām (28); (Far.) Son, nihayet. 6b-5; 48a-6; 72a-8; 78b-9; 86a-10; 87a-

11; 121a-1; 122b-12; 145a-2; 154a-14…

encām tap- (10) Son bulmak, netice vermek. 48a-6; 72a-8; 78b-9; 121a-1; 122b-12; 154a-14; 209b-15; 231a-8; 241b-10; 274b-2. ~**encām taf-** (1) Son bulmak, netice vermek. 87a-11.

encīr (15); (Far.) İncir. 84a-2, 5; 180a-10, 11; 180b-1, 2; 259b-9, 11, 13; 260a-1...

encīr dıraḫtı (1) İncir ağacı. 180a-10.

encīr-furūş (1); (Far.) İncirci. 262a-14.

endāz (1); (Far.) Atıcı. 46a-11.

endāze (8); (Far.) Derece, mertebe. 8b-14; 52a-10; 134a-4; 211b-2; 222b-8; 227a-9; 232a-7; 261b-10

endek (77); (Far.) Az, pek az. 11a-2; 11b-2; 13b-13; 14a-14; 21b-12, 14; 22b-3; 23a-2; 24a-2; 27b-7...

endekī (12); (Far.) Acızık, biraz. 30a-1; 40a-14; 63b-13; 76a-13; 79a-13; 87a-9; 131a-3; 198b-9; 203a-11; 210a-3...

endīşe (151); (Far.) Düşünce; vesvese, merak, kaygı; keder; şüphe; korku. 8b-11; 22b-11; 25a-13; 25b-12, 13; 29a-1; 32b-12; 37a-5; 38b-11; 39b-15...

endīşe et- (1) Düşünmek, çare bulmak. 308a-5. ~**endīşe it-** (1) Düşünmek, çare bulmak. 47a-2.

endīşe eyle- (4) Endişe etmek, düşünmek. 88b-6; 175b-2; 255b-6; 276a-12.

endīşe it- (1) Endişelenmek. 47a-2.

endīşe ḳıl- (52) **1.** Endişelenmek, kaygılanmak. 37a-5; 39b-15; 71b-6; 117a-12; 135a-3; 140b-4; 144a-3; 209b-13; 243b-3; 250a-8… **2.** Tefekkür etmek, etraflıca düşünmek. 22b-11; 25b-12, 13; 61b-13; 66a-5; 71b-6; 73a-4; 74a-5; 74a-5; 118a-10… **3.** Çare düşünmek. 73a-4; 136b-11; 139b-1; 184b-14; **4.** Korkmak, çekinmek. 74b-3; 104a-9.

endīşege ḳal- (5) Etraflıca düşünmek, düşünmeye dalmak. 57b-1; 106b-2; 119a-13; 134a-11; 239b-10.

endīşege tüş- (4) Etraflıca düşünmek, düşünmeye dalmak. 191a-11; 206a-12; 274b-10; 317b-7

endīşelıḳ (3) Endişelenmek, kaygılanmak. 40a-5; 51b-5; 88a-8.

endīşe-nāk (3); (Far.) Endişeli, kederli. 58a-12; 295a-10; 317b-10.

endīşe-nāk bol- (1) Endişelenmek. 58a-12.

endūh (29); (Far.) Gam, keder, tasa. 49b-4; 54b-7, 13; 57b-1; 61a-2; 67a-5; 86b-11; 93a-13; 110a-8; 133a-4...

endūh ye- (3) Üzülmek, kederlenmek. 45b-1; 57b-1; 133a-4.

endūh-gīn bol- (1) Gamlı, kederli olmak. 54b-13.

Endülüs (1); (y. ad.) Endülüs. 312b-7.

enfās (2); (Ar. çkl. nefes) Nefesler. 103a-13; 234a-8.

engebīn (1); (Far.) Bal. 99b-6.

engīz (2); (Far.) Çukur ve karanlık yer, iftira, tuzak. 108b-15; 245b-4.

engüşt (1); (Far.) Parmak. 46b-1.

engüşter (6); (Far.) Yüzük. 17b-8; 301a-5, 6, 9, 11, 14.

enīs (1); (Ar.) Dost, arkadaş. 254a-11.

enseb (2); (Ar.) Çok (daha, en, pek) uygun, yerinde, münâsip. 225b-10; 230a-3.

envāʿ (1); (Ar. çkl. nev) Neviler, çeşitler, türler. 86b-10.

envār (10); (Ar. çkl. nur) Nurlar, ışıklar. 7a-9, 14; 7b-13; 21a-2; 103a-13; 119b-4; 217a-7; 239b-11; 249b-5; 283b-2.

Envār-ı Süheylī (3); (Far.) Envarı Süheyli (Kelile ve Dimne). 7a-9, 14; 7b-13.

enver (1) Çok nurlu, çok parlak ve aydınlık. 142a-3

enverlıḳ (1) Nurlu olma durumu. 142a-3.

er (2); (Far. bkz. eger, ger) Eğer. 226b-8; 230b-13.

erāzil (5); (Ar. çkl. erzel) Çok rezil, bayağı ve âdî kimseler. 35a-11; 270b-5, 7; 297a-10; 301b-8.

ercümend (3); (Far.) Şerefli, haysiyetli, îtibarlı, muhterem. 3a-1; 17b-9; 199b-1.

ercümend bol- (2) İtibarlı olmak. 3a-1; 17b-9.

erġuvān (3); (Far.) İki çenekliler sınıfının baklagiller familyasından, eflâtun ile kırmızı arası morumsu pembe renkte, çok güzel çiçekler açan süs ağacı; bu renkte olan. 222b-4; 286a-13; 294b-15.

eri- (1) Erimek. 254a-7.

erit- (1) Eritmek. 296b-3.

erk (1) Güç, kuvvet. 141a-4.

erkān (21); (Ar.) 1. Bir topluluğun başlıca kimseleri, ileri gelenler, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstler. 17b-15; 22a-15; 23a-12; 39b-9; 41a-3; 96a-7; 100a-4; 119a-10; 151b-8; 196a-11...2. Bir şeyde temel durumunda olan taraflar, çok kuvvetli ve güçlü olan yönler, esaslar, direkler. 92a-15; 244a-6.

erkān-ı devlet (5); (Far.) Devlet erkânı. 196a-11; 234a-14; 237a-10; 280b-1; 310a-8.

erksiz (1) Güçsüz. 141a-4.

erre (5); (Far.) Bıçkı, testere. 12b-14; 26b-15; 51b-13, 15; 52a-6.

es- (3) Esmek. 80a-13; 167b-4; 168a-3.

esās (1); (Ar.) Bir şeyi meydana getiren ana unsur, asıl yapı, temel. 58a-15.

esb (2); (Far.) At. 2b-5; 12a-11.

esbāb (40); (Ar. çkl. sebeb) Sebepler, gerekli, lazım olan şeyler. 16a-15; 16b-1, 3; 23b-13; 32b-15; 35a-14; 35b-1; 36b-6; 47a-13; 53a-15...

esbāb-ı menfaʿat (1); (Far.) Menfaat sebebi. 53a-15.

esed (1); (Ar.) Arslan. 210a-11.

esed-i āsmān (1); (Far.) Gökyüzü aslanı; aslan burcu. 210a-11.

eṯer (55); (Ar.) İz, alamet, nişan, tesir. 4b-12; 7a-10; 11a-6; 22a-6; 27b-13; 32b-5; 35a-12; 36a-4; 43b-2; 45a-14...

eṯer ḳıl- (5) Tesir etmek. 27b-13; 59b-3; 90a-12; 158a-11; 187b-11.

eṯer-i ġażab (1); (Far.) Gazap eseri, alameti. 156a-6.

esfel (2); (Ar.) En aşağı. 37b-8; 170a-1.

esfel-i sāfilīn (1); (Far.) Aşağıların aşağısı. 37b-8.

esīr (7); (Ar.) Esir, tutsak, tutkun. 11a-1; 40b-1; 61a-1; 116b-14; 228b-1; 274b-4; 290a-9.

esīr bol- (2) Esir olmak. 11a-1; 61a-1.

esīr eyle- (1) Esir etmek. 274b-4.

eṣnā (23); (Ar.) Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an. 12b-10; 21a-6; 28b-7; 37a-15; 40a-4; 41b-5; 49a-5; 54b-7; 68a-1; 73a-5...

eṣnāf (1); (Ar.) Yaptıkları işlere göre sınıflara ayrılmış olan, kazançları sermâyeden ziyâde çalışmaya ve beden gücüne dayanan zanaatkârlara ve küçük ticâret sâhiplerine verilen ortak isim. 311a-4.

esrār (46); (Ar. sırr'dan) Sır. 2a-9, 11; 4a-3; 11b-14; 24b-2; 25a-3; 42b-15; 82a-6; 93a-6; 93b-11...

esrār [maḥremi] **bol-** (1) Birine kendisiyle sır paylaşılacak kadar yakın olmak. 168b-14.

esrār maḥremi eyle- (1) Sırrına ortak etmek. 295b-14.

esrār maḥremi ḳıl- (3) Sırdaş yapmak. 93b-12; 95a-13; 291b-11.

esrār maḥremi tut- (2) Sırdaş edinmek. 183a-4; 285a-1.

estaġfiru'l-lāh (1); (Ar.) Allah affetsin. 162a-14.

eşcār (1); (Ar. çkl. şecer) Ağaçlar. 203b-9.

eşik (47) Kapı. 4b-4; 13b-2; 14a-13; 19a-12; 20b-2; 21a-2, 3; 46b-2; 61a-3; 68a-11...~ **işik** (6) Kapı. 3b-5; 30b-5; 36b-8; 70b-13; 99b-15; 190b-12.

eşik aġası (2) Kapı bekçisi. 13b-2; 14a-13.

eşikni bağla- (1) Kapıyı kapatmak. 83a-9.

eşit- (242) Duymak, işitmek. 19b-1; 30b-7,11; 32b-10; 33a-15; 34a-13; 44a-6; 49a-11; 50b-1; 54b-8…

eşitil- (12) Duyulmak, işitilmek. 57b-9; 59b-6; 91a-8; 103a-1; 120a-15; 149b-1; 180a-12; 219b-14; 267a-5; 278b-11...

eşitküçi (1) Duyan, işiten. 78b-5.

eşk (4); (Far.) Göz yaşı. 31a-1; 113b-12; 142a-4; 154b-2.

eşk-bār (2); (Far.) Gözyaşı saçan. 31a-1; 113b-12.

eş'ār (1)); (Ar. <çkl. şi'r) Şiirler. 4a-11.

eşref (5); (Ar.) Çok (daha, en, pek) şerefli. 110b-7; 237b-3; 270b-6; 309b-12; 319b-2.

eşyā (2); (Ar. çkl. şey) Yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesneler. 306a-12; 307a-4.

et- (251) **1.** Etmek, eylemek, kılmak. 1b-8; 4b-3; 5a-3; 14b-12; 19a-7, 8; 24b-11; 25b-1, 9; 27a-3...**2.** Yapmak. 307a-10.

eṭıbbā (2); (Ar. çkl. tabib) Doktorlar, hekimler. 5a-4; 252b-14.

eṭrāf (58); (Ar.) Etraf. 4a-4; 4b-9; 9a-8, 13; 9b-7; 11b-6, 11, 15; 12a-1; 13a-3...

eṭrāfın al- (1) Etrafını kuşatmak. 215b-14.

eṭvār (9); (Ar. <çkl. tavr) Hâl ve hareketler, tavırlar. 3a-5; 8a-4; 44b-2; 47a-2; 86b-10; 157b-12; 213b-9; 223b-1; 273a-13.

evc (25); (Ar.) Yüksek, yüce, doruk noktası. 6b-14; 10b-2, 6; 11b-4; 12a-2; 28a-14; 89b-4; 97a-4; 136b-2; 138b-6...

evc-i kemāl (1); (Far.) Kemalin zirvesi. 176b-2.

evḳāt (23); (Ar. çkl. vakt) Vakitler, zamanlar; maişet, iaşe, iş. 32b-15; 33a-1; 35b-6; 69a-10; 78a-15; 83a-12; 88a-11; 159b-7; 187a-7; 207b-8…

evḳāt-güẕār (2); (Far.)Vakit geçirme, övün geçirme. 32b-15; 173b-9.

evḳāt-güẕārlıġ (1) Vakit, övün geçirme durumu. 173b-9.~**evḳāt-güẕārlıḳ** (1) Maişet temini için uğraşmak, zaman geçirmek. 32b-15.

evlā (26); (Ar.) Daha uygun, daha iyi, daha lâyık, yeğ, müreccah. 11a-13; 49a-9; 61b-8; 67b-14; 71b-2; 79a-2; 93b-8; 95b-12; 106b-15; 147a-6 ...

evlā bil- (1) Değerli, kıymetli bilmek. 279a-3.

evlād (17); (Ar. <çkl. veled) Evlat, çocuklar. 2a-14; 4b-7; 5b-4; 11a-13; 15a-6; 16a-11; 32a-7; 46a-14; 79a-2; 95b-12...

evliyā (6); (Ar. çkl. veli) Allah'ın sevgilisi olan, hâli, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerâmetler sebebiyle bu husus halk tarafından da kabul edilmiş bulunan seçkin ve has kul (kullar), ermiş, ermişler, velîler. 11b-7; 41a-2; 97a-14; 100b-8; 101b-7; 129a-12

evrād (1); (Ar.) Okunması âdet edinilmiş olan belli âyet, sûre ve duâlar. 220a-5.

evrāḳ (1); (Ar. çkl. varak) Yapraklar. 65b-4.

evrül- (17) **1**. Başka bir şey hâline konulmak, değiştirilmek. 13b-14; 60b-2; 75a-4; 203a-10; 238a-11; 266b-13; 281b-13; 312b-1. **2**. Bir yöne doğru dönmek, yönelmek. 131a-4; 134b-10; 199b-4; 221b-2; 221b-4; 316a-15.

evṣāf (7); (Ar. çkl. vasıf) Nitelikler, vasıflar. 52b-12; 88b-2; 92a-10; 219a-6; 228a-12; 234a-15; 246b-14.

evür- (2) **1.** Tercüme etmek. 5a-7; 7a-15. **2**. Çevirmek, döndürmek. 254b-11. **3**. Yüz çevirmek, başka tarafa dönmek. 12a-12; 72a-4; 96a-8; 96b-7; 97a-9; 100a-13; 105a-7; 130b-10; 151b-7...

evvel (59); (Ar.) **1.** Evvel, ilk, önce. 1b-5, 11; 2a-6, 8, 12; 4a-4; 7b-7; 8a-4; 8a-12; 12b-8… **2.** Baş, başlangıç. 6a-4; 76b-1; 216b-5; 274a-4; 323a-11.

evvelḳı (29) **1.** Birinci, ilki. 1b-5, 11; 2a-8; 4a-4; 7b-7; 8a-4, 8b-5; 12b-8; 13a-10; 23a-2...**2**. Önceki. 8a-12; 192a-8; 233b-13; 265a-1; 300a-11.

evżāʿ (2); (Ar. çkl. tarz) Durumlar, duruşlar, haller, vaziyetler. 66a-6; 270b-3.

ey (436) Ey (nida). 1b-11; 2a-13, 14; 2b-3, 10; 3a-15; 4a-5; 7a-4; 10a-6; 11a-4…

eyā (1); (Far.) Ey, hey. 95b-3.

eyle- (495) 1. Etmek, eylemek. 3a-8; 4b-10, 14; 6b-12; 9b-8, 11; 10b-9; 11b-3; 14a-5, 8... 2. İyileşmek, düzelmek. 200a-15.

eyvān (8); (Far.) Köşk, kasır, kemerli yüksek binâ, çardak; salon, sofra. 21a-13; 79b-5; 92a-15; 149a-5; 216b-13; 222b-6; 261a-12; 310b-7.

eyyām (9); (Ar. çkl. yevm) Günler, zamanlar, devir. 9a-7; 72b-1; 87a-1; 146b-3; 164a-8; 173b-2; 201a-7; 202a-15; 257a-15.

eyyām-ı şebāb (1); (Far.) Gençlik günleri. 173b-2.

ez- (1) Ezmek. 289a-1.

ezā tap- (1) Sıkıntı, eziyet çekmek. 220b-11.

ez-berāy (1); (Far.) Onun için. 243a-6.

ezel (21); (Ar.) Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman. 26a-2; 36b-6; 44a-8; 64b-13; 78a-9; 89b-14; 99a-14; 113a-9; 114a-1; 124b-7...

ezelī (8); (Ar.) Başlangıcı olmayan, kadîm. 36b-6; 124b-7; 285a-12; 294a-15; 309b-6; 312a-14, 15; 320b-5.

ezfer (1); (Ar.) Güzel kokulu, güzel kokan. 297b-14.

ezil- (1) Ezilmek. 201b-13.

ez-ser-tā-pā (1); (Far.) Başından sonuna, baştan ayağa. 170b-6.

fācir (1); (Ar.) Kötü işler yapan, zinâ ve işrete düşkün olan, fısk u fücur sâhibi, sefih (kimse). 289b-3.

faḫr (6); (Ar.) Övünme, iftihar, gururlanma. 32a-7; 122a-2; 186b-15; 187a-8; 270a-2; 274a-12.

faḫr ḳıl- (2) Öğünmek. 32a-7; 186b-15.

faḫr u mübāḥat bil- (1) Övünç ve gurur bilmek. 122a-2.

faḥş (1); (Ar.) Rezil olma, ezilme, zulme maruz kalma. 147b-12.

fāḳa (4); (Ar.) İhtiyaç, zarûret, yoksulluk. 69b-14; 131a-6; 207a-6; 207b-8.

faḳa (40); (Moğ.) Kurbağa. 80a-5, 6, 8; 80b-2, 6, 9; 124a-12; 124b-2; 173a-9; 173b-7…

faḳaçanaḳ (83) Kaplumbağa. 57a-11, 12; 57b-1, 5, 8, 11, 12; 58a-5; 72a-4, 7...

faḳīr (3); (Ar.) Zavallı, âciz, bîçâre. 14b-7; 17a-2; 319a-8.

faḳr (29); (Ar.) Fakirlik, yoksulluk. 7a-14; 97a-14; 128b-13; 129a-7, 8, 9, 10, 11, 12, 13...

faḳr-ı ḥaḳīḳī (1); (Far.) Hakiki fakirlik, gerçek fakirlik. 129b-4.

faḳr-ı istiṭā'at (1); (Far.) Kuvvet, güç bakımından fakir olan. 7a-14.

faḳrlıḳ (4) Fakirlik, fakir olma durumu. 128b-13; 129a-7, 8; 129b-4.

fānī (16); (Ar.) Ölümlü, gelip geçici, kalımsız. 18b-7; 22b-13; 45a-1; 96b-7; 97b-3, 4; 101b-15; 109a-13; 115b-9; 131b-10...

fānī bol- (2) Fani, geçici olmak. 45a-1; 282a-12.

fā'il (2); (Ar.) Fail. 2a-8, 12.

faraḳ (1); (Ar.) Başın tepe kısmı. 20b-13.

fārigˇ (24); (Ar.) Vazgeçmiş, terketmiş, el çekmiş, uzak, asude. 10b-9; 12a-11; 13a-1; 20a-5; 25a-11; 30a-5; 31b-6; 54b-1; 70b-5; 88a-6...

fārigˇ bol- (14) Bitirmek, sonlandırmak. 10b-9; 20a-5; 25a-11; 54b-1; 70b-5; 88a-6; 106b-15; 160a-9; 161b-2, 12...

fārigˇ eyle- (2) Rahat etmek, kurtulmak. 235a-7; 245b-12.

fārigˇ it- (1) Bir sıkıntıdan kurtarmak, uzaklaştırmak. 245a-10.

fārigˇu'l-bāl (2); (Ar.) Kafası rahat, dinç, sakin; kaygısız, gamsız, kedersiz. 13a-1; 147b-1.

fārigˇu'l-bāl bol- (1) Rahatlamak. 218b-4.

fārigˇu'l-bāllıḳ (1) Kaygısızlık, gamsız olma durumu. 147b-1.

fāris (1); (Ar.) Usta, mâhir, hünerli; konusunda at oynatabilen. 100b-11.

farīża (1); (Ar.) Farz, kesin yapılması gereken emir. 295b-4.

farḳ ḳıl- (4) Fark etmek, ayırt etmek. 34a-2; 111a-14; 115a-8; 176b-5.

farḳ1 (4); (Ar.) Tepe, uç kısım. 1b-4, 17b-6; 20b-13; 294a-15.

farḳ2 (9); (Ar.) Başkalılık, farklılık, ayırt edidi yön. 34a-2; 46b-1; 62b-4; 95a-8; 100b-4; 111a-14; 115a-8; 176b-5; 249a-2; 294a-15.

Fārs (7); (y. ad.) İran. 5b-3, 7; 7a-14; 7b-12; 100b-11; 101a-4.

Fārsī (5) Farça. 5b-3, 7; 7a-14; 7b-12.

farż (10); (Ar.) İslâm dîninde Allah'ın emri olduğu kesin bir delille sâbit olan, yapılması sevâbı, özürsüz olarak terki büyük günâhı, inkârı ise küfrü gerektiren îtikādî, amelî, ahlâkî yükümlülük; gerekli, şart. 106a-13; 118b-5; 187b-9; 212a-3; 218b-1; 227a-5; 232a-12; 252b-1; 285a-4; 290a-4

farz bil- (1) Farz bilmek. 285a-4.

farż ol- (1) Farz olmak. 290a-4.

farż-ı ʿayn (2); (Far.) Herkesin yerine getirmesi gereken farz. 227a-5; 252b-2.

fāsıḳ (3); (Ar.) Fısk u fucur sâhibi, şerîat hükümlerine uymayan günahkâr kimse. 82b-11; 181a-3; 248b-4.

fāsid (6); (Ar.) Fesâda uğramış, bozulmuş, bozuk, kötü. 12a-11; 91b-8; 92b-15; 116a-7; 182a-9; 204b-14.

faṣīḥ (7); (Ar.) Güzel, düzgün ve açık konuşan, iyi söz söyleme kabiliyetinde olan. 5b-5; 106b-12; 115b-11; 136b-10; 148b-5; 266b-4; 267a-8.

faṣīḫat (2); (Ar.) Aldatma, andanma. 104a-12; 119a-5.

faṣīḥ-zebān (1); (Far.) **1**. İyi ve güzel konuşma. 267a-8. **2**. Açık söz. 2a-1.

faṣl (10); (Ar.) İki şeyi ayıran çizgi, sınır, tür. 25a-1; 44b-1; 92a-3; 100a-15; 130a-14; 132a-5; 153b-14; 168b-3; 261a-1; 290a-5.

fāş (10); (Far.) Meydana çıkma, görülme, aşikâr olma. 4b-12; 93a-11; 119b-1; 129b-8; 142b-3, 12; 144a-15; 144b-13; 306b-14.

fāş bol- (4) Aşikâr olmak, ortaya çıkmak. 4b-12; 142b-3, 12; 306b-14.

fāş ḳıl- (4) Faş etmek. 93a-11; 119b-1; 144a-15; 144b-13.

fat (4); (bkz. bat) Çabuk, erken, acele, hemen. 106b-15;178b-2; 235b-10; 276a-14.

fatraḳ (1); (bkz. batrak) Çabucak, daha çabuk. 106b-15.

fāye (1); (Far. bkz. paye) Rütbe, mertebe, derece. 102a-9.

fāyide (85); (Ar. fāʿide) Fayda, yarar. 1b-4; 3a-3, 5; 3b-15; 4a-9; 6a-10; 8a-8; 16a-12; 22b-8; 37a-5...~**pāyide** (50) Fayda, yarar. 8a-12; 14b-5; 16a-6; 18a-5; 19a-9, 10; 26a-4; 26b-14; 29b-9; 31a-5...

fāyide ber- (9) Fayda vermek. 44a-5; 65a-1; 81b-5; 95a-15; 109a-7; 196a-4; 227b-13; 282b-2; 312a-3.

fāyide ḳıl- (1) Faydası olmak, menfaati dokunmak. 267b-8.

fāyide tap- (1) Faydalanmak. 319a-9.

fāyide yetkür- (1) Fayda getirmek, fayda etmek. 4a-9. ~**pāyide yetkür-** (1) Fayda getirmek, fayda etmek. 47b-4.

fāyidelıḳ (6) Faydalı. 3a-3; 3b-15; 53b-1; 77a-2; 203b-6; 212b-8~ **fāyidelik** (1) Faydalı. 183a-9.

fāyidelıḳ bol- (1) Faydalı olmak. 77a-2.

fayṣal (5); (Ar.) Kesin karar, kati hüküm. 98a-1; 115a-11; 144a-10; 151b-4; 272b-6.

fayṣal ber- (2) Hüküm vermek. 151b-4; 272b-6.

fayṣal taf- (1) Açığa çıkmak, hüküm verilmek, neticelenmek. 115a-11.

fażāyil (1); (Ar. çkl. fazilet) Fazîletler. 310a-6.

fāżıl (12); (Ar.) Faziletli, erdemli. 5a-14; 16a-4; 20a-10; 54a-11, 14; 113a-11; 115b-15; 128a-15; 246a-15; 271b-5...

fāżıl ve edeblik bol- (1) Erdemli ve edepli olmak. 301b-14.

fāżılraḳ (1) Daha değerli, daha faziletli. 271b-5.

fażīlet (18); (Ar.) Fazilet, erdem, iyilik, güzel vasıf. 4b-9; 7a-13; 8b-13; 9a-1; 16a-3; 17a-8; 53a-6; 64a-10; 78b-3; 95b-11...

fażīlet bil- (1) Fazilet bilmek. 187a-8.

fażīlet tap- (1) Fazilet kazanmak. 270b-8.

fażīlet-mend (1); (Far.) Fazilet sahibi. 64a-10.

faż̧l (16); (Ar.) İyilik, fazilet, erdem. 5a-5; 6b-14; 24b-10; 53a-6; 54a-6; 64a-9; 108a-10; 154b-14; 176a-8; 195b-3...

faż̧l-ı deryā (1); (Far.) Erdem, fazilet denizi. 199b-1.

fe-ammā (2) (Ar.) Kaldı ki; …e gelince. 37b-14; 278a-7.

fedā (23); (Ar.) Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme. 49b-4; 69b-10, 12; 70a-4, 7; 100a-11; 106a-10; 112a-3; 120a-11; 122b-14...

fedā bol- (2) Feda olmak. 221b-3; 282a-12.

fedā eyle- (5) Feda etmek. 69b-10, 12; 120a-11; 189b-6; 221b-6.

fedā ḳıl- (5) Feda etmek. 49b-4; 70a-7; 100a-11; 106a-10; 122b-14.

feḫāmet (1); (Ar.) Büyüklük, ululuk. 273b-8.

fehm (10); (Ar.) Anlama, anlayış, kavrayış. 54b-3; 87b-10; 104a-11; 129a-9; 135b-11; 172a-12; 194a10; 194a-9; 203b-12; 177b-10…

fehm ḳıl- (9) Anlamak. 49a-12; 109a-1; 130a-12; 135a-4; 159a-3; 216b-6; 226a-11; 261a-13; 290a-2.

fehmle- (1) Anlamak. 205b-6.

fehmlen- (7) Anlaşılmak. 3b-2; 145b-7; 148b-15; 251a-14; 251b-13; 271a-13; 292b-14.

fehüvel'l-murād (1); (Ar.) İsteğe muvafık, murada uygun, istenildiği gibi. 149a-12.

feḥvā (2); (Ar.) Anlam, mana. 3b-6; 10a-5.

feḳad(1); (Ar.) Sadece, yalnız. 265b-3.

felāḥ (1); (Ar.) Kurtuluş, selamet. 2a-14.

felāket (2); (Ar.) Büyük sıkıntılara sebep olan çok üzücü durum, büyük dert, yıkım, belâ. 67b-3; 190b-2.

Felāṭūn (1); (k. ad.) Yunan düşünürü Platon; Eflatun. 261b-12.

felek (70); (Ar.) **1**. Gökyüzü, sema. 6a-14; 11a-12; 11b-10; 17a-11; 19a-15; 19b-7; 26b-5; 28b-9; 46a-13; 38b-12… **2.** Talih, baht. 30a-12; 44b-7; 55b-11; 72a-9; 80a-3; 149b-10; 174a-7; 312a-7. **3**. Âlem, dünya. 308b-14.

felek-i ġaddār (1); (Far.) Gaddar felek. 55b-11.

felek-i şu'bede-bāz (1); (Far.) Hokkabaz felek. 79a-10.

felek-mertebe (1); (Far.) Mertebesi semada olan. 216b-14.

fen(n) (1); (Ar.) Hüner, mârifet, sanat. 142a-4.

fenā (15); (Ar.) Gelip geçici olma durumu, devamlı ve kalıcı olmama, ölümlü ve son bulucu olma, ölümlülük, fânîlik. 32a-5; 32b-1; 34b-2; 48a-3; 51b-13; 56b-2; 96b-11; 106a-8, 10; 109b-10...

fenā yeli (4) Yokluk rüzgârı. 32a-5; 48a-3; 56b-2; 163b-5.

fer (1); (Far.) Parlaklık, aydınlık, nur. 141a-11.

ferāġ (10); (Ar.) Dinlenme, rahat etme, gürültüden uzak huzur içinde olma, huzur, rahatlık. 114a-6; 118a-4; 124a-2; 143a-4; 156a-15; 159b-4; 196a-13; 236b-13; 241b-11; 259a-1.

ferāġ tap- (1) Dinlenmek, istirahat etmek. 236b-13.

ferāġat (56); (Ar.) Dinlenme, istirahat. 9b-4; 11a-14; 12a-6; 15a-15; 15b-4; 19b-15; 20a-4; 26a-4, 10; 33b-6...

ferāġat et- (2) Feragat etmek. 97a-10; 179a-7.

ferāġat eyle- (1) İstirahat etmek, dinlenmek. 33a-2.

ferāġat ḳıl- (1) Dinlenmek, istirahat etmek. 79a-2.

ferāġat sür- (1) Rahat yaşamak. 81b-4.

ferāġatlik (2) Rahat, huzurlu, sakin. 9b-4; 71b-10.

feraḥ (17); (Ar.) Hoşa giden bir halden duyulan zevk, gönül açıklığı, sevinç, sevinme. 18b-11; 32b-10;

38b-9; 39a-9; 40b-6; 44a-14; 80a-11; 84a-1; 111b-4; 127b-2...

feraḥ tap- (2) Ferahlamak, sevinmek. 127b-5; 134a-4.

feraḥ-efzāy (4); (Far.bkz. ferah-fezay) Ferah artıran, sevinci artıran, gönle açıklık veren, safâlı, iç açıcı. 38b-2; 40b-6; 80a-11; 111b-4.

feraḥ-fezā (2); (Far.) Ferah artıran, sevinci artıran, gönle açıklık veren, safâlı, iç açıcı. 38b-9; 39a-9.

feraḥ-fezāy (1); (Far. bkz. ferah-efzay) Ferah artıran, sevinci artıran, gönle açıklık veren, safâlı, iç açıcı. 38b-9.

ferākende (1); (Far. bkz. perakende) Birbirinden ayrı, dağınık, darmadağınık. 224b-12.

ferāmūş (18); (Far.) Unutma, hatırdan çıkarma. 89a-4; 90b-1; 92a-12, 13; 100a-5; 105a-10; 131a-6; 177a-3; 184a-5; 193b-8...

ferāmūş bol- (1) Unutmak, hatırdan çıkarmak. 92a-12.

ferāmūş et- (4) Unutmak. 89a-4; 184a-5; 213a-10; 306b-2.

ferāmūş eyle- (2) Unutmak. 92a-13; 270a-10.

ferāmūş ḳıl- (8) Unutmak. 90b-1; 100a-5; 131a-6; 177a-3; 193b-8; 241b-8; 242b-5; 313a-11.

ferāmūşluḳ (2) Unutma, hatırdan çıkarma durumu. 105a-10; 241a-14.

ferāset (9); (Ar.) Hemen anlama, çabuk kavrama, zihin uyanıklığı, anlayış, sezgi, iz‘an. 42a-8; 51b-3; 60a-11; 103a-11; 165a-9; 166b-5; 206a-13; 273a-10; 293a-4.

Ferhād (1); (k. ad.) Ferhad ü Şirin hikâyesinin erkek kahramanının ismi. 182a-15.

ferḫunde bol- (2) Mübarek, uğurlu, mutlu olmak. 94b-1; 276a-11.

ferḫunde-fāl (1); (Far.) Tâlihli, kutlu ve uğurlu olan. 35b-10.

Ferīdūn (2); (k. ad.) Feridun. 9a-11; 94a-8.

Ferīdūn-ḥaşmet (2); (Far.) Feridun haşmetli. 9a-11; 94a-8.

Ferīse (62); (k. ad.) Ferise. 232b-7; 233a-2; 233b-7, 10; 234a-4, 7, 15; 234b-1, 3, 10...

ferişte (4); (Far.) Melek. 15a-3; 217a-8; 262b-7; 277b-4.

ferişte-ṭal‘at (1); (Far.) Melek yüzlü. 217a-8.

ferī-veşt (1); (Far.) Peri gibi. 127b-5.

fermān (49); (Far.) Ferman, emir, buyruk. 9a-10; 13a-4, 9; 14b-4; 15a-7; 26b-8; 38a-7; 51a-11; 57a-2; 60a-10...

fermān eyle-(1) Ferman etmek, buyurmak. 192b-9.

fermān iper- (1) Ferman göndermek. 283b-10.

fermān ḳıl- (5) Emretmek, ferman buyurmak. 68b-13; 118a-9; 217a-5; 223a-2; 242b-1.

fermān yetkür- (1) Ferman vermek. 60a-11.

fermān-ber-dār (1); (Far.) Fermana uyan (kimse). 134b-2.

ferman-güzārlıḳ (1) Ferman yürütme durumu. 298a-8.

ferrāş (5); (Ar.) Döşeyen, seren, yatak, kilim vb. şeyleri yayan kimse, yerleri süpürüp temizlemekle görevli kimse, hizmetçi. 28a-8; 55b-4; 114a-5; 275a-2; 309a-7.

ferruḫ (3); (Far.) Uğurlu, mübârek, mesut, şad, sevinçli. 21a-4; 197a-14; 249b-5.

ferruḫ-fāl (1); (Far.) Tâlihli, bahtı açık, uğurlu. 21a-4.

ferruḫlik (1) Mesut olma durumu. 197a-14.

Ferruḫ-pey (1); (Far.) Ferruh izli, Ferruh alametli. 249b-5.

ferseng (2); (Far.) Fersah. 28a-6; 210a-2.

fersūde bol- (1) Yıpranmak, eskimek. 22b-13.

ferş ḳıl- (2) Döşemek, örmek. 182a-14; 268a-5.

fervāne (1); (Far. bkz. pervane) Geceleri ışık etrâfında dönerek uçan küçük kelebek. 132a-9.

feryād (62); (Far.) Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırtı, haykırış, çığlık, âvâze, figan, inleme. 29b-7; 30b-7; 32b-12; 33b-10; 34b-10; 37b-3; 52a-5; 72b-2; 73b-4; 75b-2...

feryād çek- (12) Feryat etmek, inlemek. 33b-10; 72b-2; 85b-14; 97b-12; 113b-12; 190b-8; 210b-4; 221b-12; 223b-9; 265b-6...

feryād eyle- (1) Feryat etmek. 305a-5.

feryād fiġān köter- (1) Ağlayıp inlemek. 302b-15.

feryād ḳıl- (20) Feryat etmek. 29b-7; 32b-12; 37b-3; 73b-4; 81a-13; 99a-6; 122a-14; 122b-9; 151a-4; 159a-4...

feryād u fiġān (6); (Far.) Feryat ve inleme. 30b-7; 34b-10; 136b-2; 165a-8; 241b-7; 302b-15.

feryād ü efġān (1); (Far.) Yüksek sesle bağırıp haykırma. 316b-1.

feryād-res (2); (Far.) Feryât edenin imdadına yetişen. 175b-5; 305a-6.

ferzāne (6); (Far.) Seçkin, benzerlerinden, emsâlinden farklı, mümtaz. 26b-4; 28b-1; 31a-6; 54a-10; 72b-12; 135a-5.

ferzend (89); (Far.) Oğul, erkek evlat. 14b-10, 14; 16a-8; 31b-8, 9; 32a-6, 8; 32b-2, 12; 33a-2...

ferzend-i ādem (2); (Far.) Âdemoğlu, insanlar. 14b-14; 304a-10.

ferzend-i ercümend (1); (Far.) Şefefli evlat. 199b-1.

ferzend-i nāzenīn (1); (Far.) Nazik çocuk. 197b-11.

ferzend-i ṣāliḥ (1); (Far.) Salih çocuk. 197b-9

ferzīn (3); (Far.) Satranç oyununda vezir, ferz. 12a-10, 12; 31a-6.

fesād (27); (Ar.) Kargaşalık, karışıklık, fenâlık, kötülük, bozgunculuk, fitne. 17a-4; 18a-13; 23a-9; 43a-5, 6; 59b-1; 60b-3; 61a-4; 82b-5; 88a-3...

fesād yetkür- (2) Karışıklık çıkarmak. 59b-1; 140b-12.

fesād-engīz (3); (Far.) Fesat çıkaran. 23a-9; 252b-3; 308b-13.

fesād-kār (2); (Far.) Fesat çıkaran. 43a-6; 110b-14.

feṣāḥat (12); (Ar.) Sözün açık seçik ve anlaşılır olması. 5b-15; 6b-13; 19a-14; 59b-15; 100b-1; 222b-11; 229a-7; 234b-7; 266a-11; 266b-2...

feṣāletlik (1) Ayırt edebilen, ayırt etme melekesine sahip olan. 297a-12.

fesāne (1); (Far. bkz. efsane) Efsane. 117a-8.

feṯḥ (10); (Ar.) Bir memleket, şehir veya mevkii savaşla düşman elinden alma, ele geçirme, zaptetme. 70b-13; 86b-15; 171a-8; 171b-4, 5; 172a-6; 174b-14; 272b-4; 294b-14; 296a-10.

feṯḥ ḳıl- (1) Fethetmek. 294b-14.

feṯḥ-nāme (1); (Far.) Fethi bildirmek için yazılan yazı. 86b-15.

fetret (1); (Ar.) Bir hükûmetin zayıflayıp gücünü kaybetmesiyle kuvvetli yeni bir hükûmet kurulması arasında geçen karışıklık ve iktidarsızlık dönemi. 76b-11.

fetvā (3); (Ar.) Bir mesele hakkında şerîatın hükmünü anlamak için sorulan soruya müftü tarafından muhâtap zikredilmeden verilen cevap, sorunun şer'î cevâbı; yapılan veya yapılacak bir şeyi tasdik etme, müsâade, izin. 116a-6; 116b-7; 122b-6.

fetvā ber- (1) Fetva vermek. 116b-7.

fevāyid (1); (Ar.) Faydalı bilgiler (yazılı veya sözlü). 220b-11.

fevt (5); (Ar.) Bir şeyi bir daha ele geçmeyecek şekilde kaybetme, elden kaçırma; ölüm. 44b-13; 87a-8; 133a-13; 133b-2; 205b-12.

fevt bol- (2) Elden kaçırmak, kaybetmek. 133a-13; 205b-12.

feyż (14); (Ar.) Feyiz, bolluk, bereket. 4a-8; 13a-9; 21b-2; 25b-8; 121a-10; 151b-1; 153a-11; 159b-13; 169b-1; 216b-2...

feyż ber- (1) Feyz vermek. 237b-4.

feyż tap- (1) Feyz almak. 263a-2.

feyż-baḫş (1); (Far.) Feyz veren. 169b-1.

feyżraḳ (1) Daha feyizli, çok bereketli. 268a-11.

feżā (3); (Ar.) Görülen ve görülmeyen bütün gök cisimlerini içine alan uçsuz bucaksız boşluk, uzay. 28a-1; 75b-3.

feza' (5); (Ar.) Korkudan dolayı inleyip sızlama. 165a-14; 215b-8; 217b-7; 258b-13.

feżāyil (1); (Ar. çkl. fazilet; bkz. fezail) Fazîletler. 41b-10.

fiḳh (1); (Ar.) Fıkıh. 267a-6.

fırḳa (1); (Ar.) İnsan topluluğu, bölük, cemâat, tâife. 181a-3.

fısḳ (3); (Ar.) Hak yoldan çıkıp her türlü günâhı işlemeyi huy hâline getirme, sefâhata dalma, fenâlık, ahlâksızlık. 82b-12; 117a-4; 245b-10.

fısḳ u fücūr (1); (Far.) Ahlâk kurallarına aykırı yaşama, fuhuş ve zinâya dalma, sefâhat. 82b-12.

fiṭr (1); (Ar.) Oruç açma, birşeye başlama. 237b-10.

fiṭrat (1); (Ar.) Yaratılış, hilkat, halk, tekvin. 241a-10.

fi'l-ḥāl (1); (Ar.) O anda, hemen şimdi. 14a-7.

fi'l-vāḳi' (1); (Ar.) Gerçekten. 4a-2.

fiġān (14); (Far.) Iztırapla bağırma, haykırma, feryat. 30b-7; 34b-10; 49b-4; 65b-1; 85b-12; 99b-10; 133b-4; 136b-2; 165a-8, 13...

fihrist (1); (Far.) Fihrist, içindekiler. 8b-5.

fikr (89); (Ar.) **1**. Fikir, düşünce. 9b-10; 18b-9; 21a-8; 22a-6; 22b-11; 23b-2; 25b-6, 13; 27b-12; 28b-14...**2**. Hüküm, görüş, kanaat. 142a-4; 146b-13; 188b-2. **3**. Düşünme, tefekkür. 96a-8; 125a-2; 206a-14. **4**. Akıl, zihin174b-9; 211a-2. **5**. Niyet, tasavvur, istek, 30b-12; 110a-6.

fikr eyle- (2) Düşünmek. 125a-2; 191a-6.

fikr ḳıl- (15) Düşünmek, tefekkür etmek. 18b-9; 22a-6; 25b-6; 33a-6; 45b-5; 52b-9; 60b-4; 91b-14; 130b-15; 145a-10...

fikr yet- (1) Fikir gelmek. 211a-2.

fikret (3); (Ar.) Düşünme, düşünce, fikir. 188b-5; 241a-11; 317b-10.

fikr-i cedel (1); (Far.) Münakaşa düşüncesi. 23b-2.

fikr-i dūr-endīş (1) İleriyi, uzağı gören, düşünen fikir. 104a-14.

fikr-i fesād (1); (Far.) Fesat düşüncesi. 88a-3.

fikr-i ḳol (1); (Far.) Fikir eli. 138b-7.

fikr-i mev'ize (1); (Far.) Öğüt fikri. 61a-6.

fikr-i muḥāl (1); (Far.) İmkansız düşünce, fikir. 90a-9.

fikride bol- (2) **1.** Hatırlamak, yad etmek. 266b-5. **2.** Düşünmek. 321b-8.

fi'l (9); (Ar.) Olup gerçekleşmiş iş, yapılıp gerçekleşmiş hareket veya davranış, kasıtlı kasıtsız her türlü iş, eylem, amel. 76b-5, 9; 102a-1; 118a-4, 6; 119a-12; 148b-1; 177a-4; 195a-9...

fi'l-cümle (2); (Ar.) Özetle, hasılıkelam. 29a-8; 323b-9.

fi'l-ḥaḳīḳa (3); (Ar.) Gerçekten, hakîkatte, doğrusu. 50a-3; 126a-3; 144a-4.

fi'l-ḥāl (44); (Ar.) Hemen, şimdi. 25b-11; 29a-11; 31b-15; 37b-1; 49a-13; 49b-7; 59a-12; 74a-7; 107b-5; 112a-8...

fi'l-vāḳı'a (3); (Ar.) Gerçekte, gerçekten, doğrusu, hakîkaten. 53b-10; 71a-2; 232b-3.

firāḳ (39); (Ar.) Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran, firkat. 27a-5, 14; 27b-4; 31a-1; 32b-10; 65b-6; 66b-13; 72b-2, 5, 10...

firāş (2); (Ar.) Yatak, döşek, yatılmak veya üstüne oturulmak üzere yere serilen yaygı. 55b-4; 151a-14.

firāvān (14); (Far.) Çok, aşırı, bol. 19b-10; 20b-2; 21b-15; 69b-3; 126b-1; 133b-11; 147b-10; 180b-11; 191b-8; 197a-15...

firdevs (5); (Ar.) Cennet, cennet gibi bahçe. 28a-2; 41b-3; 55b-2; 80a-14; 83a-14.

firdevs-i nişān (1); (Far.) Cennet işareti. 83a-14.

firdevs-mānend (1); (Far.) Cennet gibi. 28a-2.

fireng (7); (Far.) Avrupa, batılı. 263a-3; 266a-9; 266b-7; 269b-3, 4; 270a-10, 12.

firīb (33); (Far.) Aldatma, kandırma, hîle, iğfal. 23a-5; 23b-11; 36b-11; 62b-13; 65b-8; 66b-11; 68a-1; 71b-5; 80a-3; 87b-5...

firīb ḳıl-(1) Aldatmak, kandırmak. 68a-1.

firīb ye- (3) Aldanmak, kanmak. 163a-8; 227a-11; 283a-12.

firīb-āmīzlıḳ (1) Aldatıcılık, yanlancılık. 87b-5.

firīfte (32); (Far.) Aldatılmış, kandırılmış, iğfal edilmiş. 22b-12; 23a-15; 34b-1; 59a-2; 70a-10; 76a-9; 76b-10; 79a-8; 80a-3; 85b-4...

firīfte bol- (22) Kanmak, aldanmak. 22b-12; 23a-15; 34b-1; 59a-2; 70a-10; 76b-10; 79a-8; 85b-4; 87a-9; 106b-3...

firīfte eyle- (1) Kandırmak, aldaltmak. 138a-10.

firīfte ḳıl- (6) Kandırmak, aldatmak. 80a-3; 87a-10; 87b-5; 160b-5; 249a-7; 296b-10.

firīfteliġ (1) Aldatılmış olma durumu. 76a-9.

firḳat (7); (Ar.) Ayrılık, ayrılış, firak, hicran. 28b-3; 32b-11; 51a-1; 72b-5; 132a-1; 210b-6; 225b-11.

Fir'avn (1); (k. ad.) Firavun. 48b-5.

fīrūz (17); (Far. k. ad.) Uğurlu, mesut. 70b-13; 121b-4; 138b-13; 139a-8; 139b-3, 7; 142b-14; 144a-8; 145b-13; 156b-10...

fīrūze (2); (Far.) Yüzük, bilezik, küpe vb. kuyumculuk işlerinde kullanılan, açık mâvi renkte, şeffaf olmayan kıymetli taş. 70b-13; 144a-8.

fī-sebi'l-lāh (1); (Ar.) Allah yolunda. 191b-7.

fitne (31); (Ar.) Fitne, bela, sıkıntı. 23a-7; 60a-5; 60b-2; 75b-5; 83a-9; 91a-14; 95b-10; 102b-3; 112b-13; 116b-13...~ **pitne** (22); (Ar.) Fitne, bela, sıkıntı. 9b-5, 10; 46a-12; 64b-9; 76a-1; 82b-5; 83a-5; 85a-7; 95b-14; 107a-2...

fitne ḳopar- (1) Fitne çıkarmak. 60a-5.

fitne-dil (1); (Far.) Gönlü fitneli. 83a-9.

fitne-dil (1); (Far.) Gönlünde fitne olan. 83a-9.

fitne-engīz (8); (Far.) Fitne çıkaran. 95b-10; 143a-14; 154b-3; 181a-7; 243a-15; 303a-7; 305a-1; 318a-2. ~**pitne-engīz** (3); (Far.) Fitne çıkaran. 82b-5; 121a-1; 156b-4.

fitne-i cihān (1); (Far.) Cihan fitnesi. 285b-12.

fitne-i devrān (1); (Far.) Devrin fitnesi. 116b-13.

fitnelik (1) Belalı, sıkıntılı. 165a-7.

fuçuḳ (1) Buçuk, yarınm. 58b-13.

fuḥşiyāt (1); (Ar. çkl. fuhş) Taşkınlıklar; azgınlıklar, kötü işler. 239b-8.

fuḳarā (2); (Ar.) Fakirler, yoksullar; fakir, yoksullar. 21a-14; 25a-10.

fūlād (5); (Far. bkz. pulad) Çelik. 10b-12; 22a-4; 158b-4; 182a-14; 256b-2.

fulān (18); (Ar.) Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler, falan, filan. 45a-10; 80b-3; 112b-9; 114b-12; 123b-13; 125b-7; 149a-14; 150b-14; 156a-3; 171a-11...

furḳān (1); (Ar.) Kuranı kerim 3a-5.

furṣat (65); (Ar.) Uygun zaman, elverişli durum, faydalanma sırası, elden kaçırılmayacak faydalı vakit.

furṣat ötker- (1) Fırsatı kaçırmak. 158a-2.

furṣat tap- (10) Fırsat bulmak. 82b-5; 95a-1; 115a-8; 138b-2; 163a-11; 193b-12; 205a-10; 215b-15; 250a-6; 274b-6.

furṣatnı ġanīmet bil- (3) Fırsatı ganimet bilmek. 29a-11; 283a-11; 299b-2.

furūġ (1); (Far.) Nur, parlaklık, ışık, ziyâ, şûle. 83b-2.

furūʿ (1); (Ar.) Bir merkez ve esastan ayrılan kollar. 249b-5.

fuṣaḥā (2) (Ar.) Fasihler, güzel, düzgün, açık konuşanlar, âlimler. 3a-8; 5b-5.

fut (8); (bkz. but) 131a-3, 12; 166a-10; 166b-14; 214b-4, 6; 306a-2; 313b-7.

futūḥ (1); (Ar. çkl. fetih) Fetihler, zaferler, fütûhat. 323a-15.

futūr (8); (Ar.) Bezginlik, usanç, bıkkınlık, bezginliğin verdiği gevşeklik ve gayretsizlik. 50b-9; 54a-15; 129b-15; 173a-12; 179b-4; 231b-13; 272a-5; 283a-7.

futūr-ı tamām (1); (Far.) Tam usanç, bıkma. 231b-13.

fużalā (5); (Ar. çkl. fâzıl) Faziletli, erdemli kimseler. 5b-2; 7a-12; 7b-4; 9a-13; 112b-10.

fużalā-i büzürg-vār (1); (Far.) Fazilet sahibi büyük kimseler. 9a-14.

fużalā-yı kiyāset-āṣār (1); (Far.) Akıllılık izleri fazla olan erdemli şahıslar. 112b-10.

fücūr (2); (Ar.) Ahlâk kurallarına aykırı yaşama, fuhuş ve zinâya dalma, sefâhat. 82b-12; 320b-3.

fülān (2); (Ar.) Falan, filan. 53b-11; 108b-12.

füsūn (1); (Far. bkz.) Büyü, sihir, tılsım. 187b-11.

füsūn-ger (1); (Far.) Büyücü, üfürükçü, yalancı. 239a-10.

füt- (1); (bkz. büt-) Filizlenip topraktan dışarıya çıkmak, yeşermek, yetişmek, büyümek. 207a-5.

fütker- (3); (bkz. bütker-) Bitirmek. 18b-3; 39b-8; 40a-14.

fütūḥ (1); (Ar. çkl. fetih) Fetihler, zaferler. 121a-10.

fütün (2) Bütün. 110a-5; 196a-3.

fütüvvet (1); (Ar.) Cömertlik, el açıklığı, sahâvet, dostlarının kusurlarına karşı afla muâmele etme; mertlik, yiğitlik. 91b-13.

füyūżāt-ı ġaybī (1); (Far.) Gayptan gelen feyizler. 262b-5.

ġaddār (34); (Ar.) Gadreden, karşısındakine aşırı derecede haksız davranan, kıyıcı, zâlim,

merhametsiz, insafsız (kimse), vahşî, hunhar. 26b-3; 44b-7; 55b-11; 60a-12; 66b-7; 72a-9; 86b-13; 87b-9; 91b-13; 96a-4...

ġaddār bol- (1) Gaddar olmak. 238a-8.

ġaddārlıḳ (4) Zalimlik, acımasızlık. 66b-7; 87b-9; 91b-13; 106b-11.

ġadr (26); (Ar.) Haksızlık etme, bir kimsenin zarara uğramasına sebep olma; hâinlik, zulüm, kıyıcılık. 69b-6; 70a-9; 71b-5; 75a-4; 76a-15; 78b-8; 81b-5; 85a-6; 87a-10, 12...

ġadr ḳıl- (1) Zulüm, merhametsizlik etmek. 187b-15.

ġadr-engīz (1); (Far.) Vefasızlık etme, zalimlik yapma. 246b-6.

ġadr-pīşe (1) Acımasız, gaddar. 280b-11.

ġāfil (39); (Ar.) Gaflette bulunan, ihmâl eden, ilerisini iyi düşünmeyen, dikkatsiz, ihtiyatsız, dalgın. 8b-9; 17b-3; 24b-7, 9; 30a-9; 56a-3; 78b-10, 11; 85a-15; 88b-3...

ġāfil bol- (11) Gafil olmak. 58b-3; 175b-14; 177a-11; 182b-14; 204a-2; 215b-13; 230b-4; 239b-13; 253a-9; 291a-6...~ **ġāfil ol-** (1) Gafil olmak. 116a-2.

ġāfil eyle- (1) Gafil olmak, unutmak, habersiz olmak. 195a-8.

ġāfil ḳıl- (1) Gaflette olmak, gafillik etmek. 322a-4.

ġāfil tap- (1) Gafil yakalmak. 194a-3.

ġāfillıḳ (11) Gafillik, bir şeyden habersiz olma durumu. 6b-9; 14a-10; 15a-12; 39b-7; 138b-2; 178a-7, 11; 200b-11; 216b-7; 286a-6...

ġāfillıḳ eyle- (1) Gafillik etmek. 178a-11.

ġāfillıḳ it- (1) Gaflette bulunmak. 39b-8.

ġāfillıḳ ḳıl- (3) Gafillik etmek. 138b-2; 200b-11; 286a-6.

ġāfilraḳ (1) Daha gafil. 229b-13.

ġaflet (21); (Ar.) Çevresinde olanları farkedememe, açık gerçeği görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basîretsizlik, aymazlık, gāfillik. 23b-4; 49a-11; 56a-3, 13; 65a-5; 98a-9; 116b-4; 141b-2; 148b-2; 162a-4...

ġafletdin şikest tap- (1) Gafletten kurtulmak. 141b-2.

gāh (27); (Far. bkz. geh) Bazen, bazı zaman. 12b-1, 3, 4; 28a-12; 33a-15; 127b-5; 199b-13; 203a-4; 204b-2, 3…

gāhī (20); (Far. bkz. gehi) Bazen, ara sıra, bazı kere. 8b-2; 82a-9; 96b-11, 13, 14; 98b-2; 161b-8, 9; 179b-2; 188a-2...

gāl (4); (Far. yuva, koza) Karın, mide (mecaz). 47a-5; 175b-1; 313a-15; 313b-1.

ġalaṭ (12); (Ar.) Yanlış, hatâ, sehiv. 27b-1; 90b-15; 96b-12; 112b-15; 192a-6; 205a-15; 247a-9; 252b-10; 263a-12; 323a-10...

ġalaṭ ḳıl- (2) Yanlış yapmak, şaşırmak. 192a-6; 323a-10.

ġalaṭ-ı şuhūd (1); (Far.) Yanlış, hatalı görme. 112b-15.

ġalebāt (1); (Ar. çkl. galebe) Galebeler, üstünlükler, galip gelmeler. 143b-7.

ġalebe (5); (Ar.) Üstün gelme, üstün olma, bastırma. 92b-8; 191a-3; 192b-10; 274b-8; 305b-9.

ġalebe eyle- (1) Galebe etmek. 191a-3.

ġalebe ḳıl- (3) Galebe etmek, galip gelmek. 92b-8; 274b-8; 305b-9.

gālıġa sal- (1) Yemek, yutmak. 175b-1.

ġālib (50) Galebe eden, galebe çalan, üstün gelen, yenen. 2b-9; 17a-3; 17b-4; 29b-4; 39a-9; 52b-6; 53b-6; 58b-5, 10; 59a-1...

ġālib bol- (9) Galip olmak. 59a-1; 86b-11; 107a-14; 139a-12; 170a-4; 174b-6; 186b-6; 243b-6; 252a-7.

ġālib kel- (12) Galip gelmek, kazanmak. 2b-9; 29b-4; 58b-5; 68b-6; 125a-14; 140b-12; 155b-12; 186a-13; 242a-9; 229a-8…~**ġālib kil-** (1) Galip gelmek, kazanmak. 244b-9.

ġālib ḳıl- (3) Yenmek, üstün gelmek. 52b-6; 92b-1; 110b-4. ~**ġāliblıḳ ḳıl-** (1) Galip olmak. 310a-11.

ġāliblıḳ/ġ (2) Galip olma durumu. 143b-2; 310a-11.

ġāliye (1); (Far.) Misk ve amberden yapılma, siyah renkli, güzel kokulu, boya olarak saç ve kaşa sürülen bir mâcun. 197b-2.

ġāliye-furūş (1); (Far.) Boya (galiye) alıp satan. 197b-2.

ġalīẓ (1); (Ar.) Kaba, kalın, sık, yoğun, kesif. 93b-3.

ġalle (1); (Ar.) Tahıl, zahire. 49a-10.

ġalṭān (1); (Far.) Yuvarlanan, yuvarlanıcı. 86b-9.

gām (1); (Far.) Adım, ayak. 80b-11.

ġam (183); (Ar.) Kaygı, tasa, keder, iç darlığı. 11a-7; 24b-9; 26b-4; 27a-9; 27b-4, 5; 32b-9; 33b-3; 48a-7; 51b-5…

ġam u endūh (4); (Far.) Gam ve keder. 45b-1; 55b-10; 189b-10; 283b-12.

ġam ye- (26) Gamlanmak, üzülmek. 57b-5; 80a-15; 86a-3; 91b-11; 104a-8, 10; 114b-7; 131b-9; 133a-11; 134b-8...

ġam-gīn (15); (Far.) Gamlı, kederli. 60b-7; 72a-14; 75a-5; 79a-2; 116b-5; 133b-2; 154b-9; 165a-14; 204b-2, 4...

ġam-gīn bol- (3) Tasalanmak, üzülmek. 79a-2; 133b-2; 165a-14.

ġam-gīn ḳıl- (1) Moralini bozmak. 60b-7.

ġam-gīnlik (1) Gamlı, tasalı olma durumu. 75a-5.

ġam-güsār (3); (Far.) Teselli eden, gam gideren. 27b-4; 185a-7; 322b-2.

ġam-güẕār (2); (Far.) Gam geçiren. 26b-4; 162b-12.

ġam-ḫ̆ār (5); (Far.) Gamlı, kederli. 84b-8; 148a-9; 185a-10; 197a-11; 241b-8.~**ġam-ḫār** (1); (Far.) Kederli, sıkıntılı. 74a-13.

ġamıda bol- (2) Derdinde, endişesinde olmak. 173b-4; 175b-15.

ġamlik (7) Gamlı, kederli. 51b-4; 57b-1; 72a-15; 103a-4; 132b-10; 281a-9; 290a-8.

ġamlik bol- (2) Gamlı, kederli olmak. 57b-1; 290a-8.

ġamlik ḳıl- (1) Üzmek. 281a-9.

ġamlik ve rencūr bol- (1) Gamlı ve dertli olmak. 103a-4.

ġammāz (7); (Ar.) Söz taşıyan, laf yetiştiren. 63a-5; 93a-12; 120b-15; 237b-15; 244a-2; 250b-10.

ġammāzlıḳ (2) Birinin ayıbını ortaya çıkarma, arkasından çekiştirme, söz taşıyıcılık. 93a-12; 244a-2.

ġam-nāk (11); (Far.) Gamlı, kederli. 108b-11; 132b-10; 144b-2; 233b-3; 242b-4; 255b-11; 281a-5; 287b-13; 291b-1; 314b-11...

ġam-nāk bol- (5) Gamlı olmak. 233b-3; 242b-4; 281a-5; 287b-13; 291b-1.

ġamze (7); (Ar.) Göz kırpma, gözle işaret etme, nazlı, işveli bakma. 36a-15; 104b-14; 116b-14; 143a-15; 143b-15; 242a-13; 288b-6.

ġanīlıḳ (1) Zenginlik. 57a-1.

ġanīmet (24) Beklenmedik zamanda ve şekilde ele geçen şey veya fırsat, emeksiz elde edilen menfaat. 6b-8; 12a-8; 29a-11; 31b-8; 35a-4; 52a-13; 78b-15; 88b-9; 89b-2; 131a-7...

ġanīmet bil- (9) Ganimet bilmek. 6b-8; 12a; 29a-11; 31b-8; 78b-15; 137a-9; 173b-2; 248a-12; 283a-11.

ġār (16); (Ar.) Mağara. 15b-6; 21a-7, 8; 21b-6; 41b-5; 42a-1, 4; 151b-6; 171a-11, 13...

garāy (1); (Far.) Umut, istek, arzu, meyil. 233b-4.

ġarāyib (3); (Ar.) Şaşılacak tuhaf şeyler, işitilmemiş, duyulmamış, görülmemiş şeyler. 12a-13; 27a-9; 296b-9.

ġaraż (95); (Ar.) **1**. Gaye, amaç, istek, arzu, niyet. 22b-5; 58a-11; 61a-6; 61b-6; 74a-8; 74b-10; 94a-12; 95b-3; 96a-4; 102a-5… **2**. Kötü niyet, amaç. 18a-11, 14, 15; 42b-13, 14; 43a-2, 4; 71a-7; 85a-5; 87b-13…

ġaraż eyle- (1) İstemek. 170b-7.

ġaraż-āmīz (4); (Far.) Kötü niyet taşıyan, gizli niyeti olan. 43a-2; 122b-12, 13; 251b-6.

ġaraż-gūy (3); (Far.) Garazlı söz söyleyen, kötü niyet taşıyan, gizli niyeti olan. 71a-7; 244a-7; 247b-14. ~ **ġaraż-gū** (1); (Far.) Garazlı söz söyleyen, kötü niyet taşıyan, gizli niyeti olan. 87b-13.

ġaraż-pervāzlıḳ (1) Bahane, sebep uydurma durumu. 120a-5.

ġarb (1); (Ar.) Batı. 209b-11.

ġāret (1); (Ar.) Yağma, çapul. 242a-12.

ġarīb (19); (Ar.) **1**. Kimsesiz, zavallı. 27a-3; 27a-6; 128a-4; 131b-14; 133a-1, 3; 173b-8; 184a-12; 185a-8; 187a-10… **2**. Tuhaf, şaşılacak, çok değişik. 9a-5; 73b-4.

ġarīblıḳ (2) Kimsesizlik, zavallılık. 131b-14; 228a-13.

ġarḳ (8); (Ar.) (Suya) batma, (suya) batırma, (suda) boğulma; bir şeye batmış, boğulmuş halde bulunma, müstağrak. 71b-12; 74a-3; 101b-2; 109b-10; 122b-8; 182b-15; 243a-3; 287b-12.

ġarḳ bol- (3) Boğulmak. 109b-10; 122b-8; 189a-9.

ġarḳ eyle- (1) Boğmak. 71b-12.

ġarḳ ḳıl- (2) Boğmak, gark etmek. 74a-3; 182b-15.

ġarḳa- (1) Boğulmak. 53a-15.

ġarḳa (3); (Ar.) Batmış, boğulmuş, garkolmuş; bataklık. 44a-13; 145a-3; 202a-11.

ġarḳ-ı āb (1); (Far.) Suya batma. 251a-3.

ġarḳıra- (2) Kükremek, bağırmak. 75a-12; 306a-14.

ġaşy (1); (Ar.) Kendinden geçme, erime. 101a-15.

ġavġā (17); (Far.) Şiddetli tartışma veya dövüş, mücâdele. 15b-9; 28a-8, 11, 14; 34b-10; 73b-5; 75b-3; 98b-3, 10; 160b-1…

ġavġā ḳıl- (2) Kavga etmek. 160b-1; 197a-14.

ġavġā sal- (3) Kavga etmek. 34b-10; 98b-10; 220a-5.

ġavġalaş- (1) Kavga etmek. 306b-15.

gāviş ḳıl- (1) Kazmak. 21b-14.

gavla- (1) Kazmak. 45b-9.

gāv-mīş (4); (Far.) Sığır. 159b-14; 160a-6, 11, 12.

ġavr (8); (Ar.) Bir şeyin esâsı, aslı, künhü. 18a-15; 19b-11; 54b-6; 81a-14; 87b-8; 247a-2, 7; 321b-4.

ġavrıġa yet- (1) Esasını, hakikatini anlamak. 74a-1; 78b-10.

ġavvāṣ (6); (Ar.) Dalgıç. 188b-6; 268b-7; 270b-14; 274a-11; 280a-14; 302b-3.

ġavvāṣlıḳ (1) Dalgıçlık. 280a-14.

ġayb (17); (Ar.) Göz önünde olmayan, gözle görülemeyen, gizli olan şey, hal ve keyfiyet. 7a-8; 21b-13; 34a-7; 37a-7; 45b-11; 99b-1; 159a-6; 159b-12; 236a-1; 237b-9...

ġāyet (5); (Ar.) Çok, pek, pek çok, son derece. 56b-4; 78a-13; 131b-4; 237a-10; 321a-4.

ġāyib (8); (Ar.) Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan; kayıp. 85b-10; 151a-1; 175a-13; 176b-1; 209b-11; 237b-9; 244a-5; 316b-1.

ġāyib bol- (5) Kaybolmak. 85b-10; 151a-1; 175a-13; 209b-11; 316b-1.

ġayr (35); (Ar.) Başka bir kimse, başkası, hariç, dışında. 6a-2, 8; 7a-1; 15a-12; 15b-1, 10; 16a-2; 18a-10; 29a-10; 46b-11...

ġayr til (1) Başka dil, yabancı dil. 262b-1.

ġayret (23); (Ar.) İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba, ceht. 29a-10; 51a-4, 10; 55a-15; 71a-13; 73b-6; 75a-11; 89b-8; 105a-1; 130a-4...

ġayr-ı meşhūr (2); (Far.) Tanınmayan, bilinmeyen. 6a-8; 7a-1.

ġayr-ı mükerrer (1); (Far.) Alışılmamış, kullanılmamış, tekrar edilmemiş. 6a-2.

ġayr-ı vāḳi‘ (1); (Far.) Olmamış, görülmemiş. 181a-6.

ġayr-ı ẕālik (1); (Far.) Bunun gibi, bunun dışındaki, bu ve benzeri. 15a-12.

ġayẓ (1); (Ar.) Öç alma arzusu ile bilenmiş öfke, kızgınlık, hiddet, hınç, gazap. 62b-9.

ġaz (1); (bkz. kaz) Ördekgiller familyasından, gri ve beyaz tüylü, bitkiyle beslenen, bâzı türleri göçebe olan, bâzı türleri ise kümes hayvanı olarak yetiştirilen, perde ayaklı büyük kuş cinsi. 274b-10.

ġażab (67); (Ar.) Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım. 62b-11; 71b-2; 75a-12; 84b-12; 86a-10; 89b-9; 92b-4, 8; 150a-9,10…

ġażab ḳıl- (5) **1.** Kızarak ceza vermek. 249b-6; 259b-7; 260b-3. **2.** Zorla almak. 267b-5.

ġażab körgüz- (1) Kızmak, sinirlenmek. 244a-13.

ġażabı kel- (3) Sinirlenmek. 150a-9; 182b-8; 288b-3. ~ **ġażabı kil-** (1) Sinirlenmek. 243b-4.

ġażabı örle- (2) Çok sinirlenmek. 286b-6; 301a-15.

ġażab-nāk (2); (Far.) Gazaplı, öfkeli, kızgın. 256b-4; 289a-12.

ġaẓab-nāk bol- (1) Öfkelenmek, sinirlenmek. 256b-4.

ġazel (1); (Ar.) Belli bir kurala bağlı olmaksızın türlü makamlarda dolaşarak sesle yapılan taksim. 222b-8.

gedā (10); (Far.) Dilenci, yoksul, fakir. 21b-4; 33b-3; 45a-10; 97b-1; 129b-1, 2, 3, 9; 132b-15; 320b-9.

gedālıḳ (2) Fakirlik. 129b-2, 9.

geh (10); (Far. bkz. gah) Bazen, bazı zaman. 8b-3; 60a-11; 96b-13; 127b-5; 199b-14, 15; 211b-10; 249b-10.

gehī (10); (Far. bkz. gahi) Bazen, ara sıra, bazı kere. 8b-3; 60a-11; 96b-13; 127b-5; 199b-14, 15; 211b-10; 253b-9

gelū-bend (1); (Far.) Gerdanlık. 296b-1.

genc (59); (Far.) Hazine. 19a-12; 20a-15; 20b-10, 12, 15; 21b-6, 7, 8, 14; 22a-13…

genc-endīş (1); (Far.) Hazine düşünen. 179a-12.

genc-feşān (1); (Far.) Hazine saçan. 224b-5.

genc-i ġınā (1); (Far.) Tokgözlülük hazinesi. 159b-9.

genc-i ḥikmet (1); (Far.) Hikmet hazinesi. 19a-12.

genc-i ḳanāʿat (1); (Far.) Kanaat hazinesi. 21b-8.

genc-i Ḳārūn (1); (Far.) Karun'un hazinesi. 126b-11.

genc-i revān (1); (Far.) Akan giden hazine, geçici hazine. 20a-15.

gencīne (1); (Far. bkz. genc) Hazine. 309a-13.

gendīde bol- (1) Kirlenerek kokmak. 31a-15.

ger (149); (Far.) Eğer. 4b-10; 7a-4, 11; 7b-15; 15b-3, 11; 20a-15; 21b-8; 24a-8; 24b-11...

gerçi (25); (Far.) Aslına bakılırsa, aslında, filvaki; her ne kadar, … ise de. 24a-1; 50a-5; 58a-5; 62b-5; 84b-15; 91b-4; 102a-3; 135a-15; 140a-5; 152b-2...

gerd (10); (Far.) Toz, toprak. 15b-11; 26a-14; 127a-2; 157b-3; 274a-2; 280a-2; 294b-15; 299b-12; 311b-4.

gerd çıkar- (1) Toz çıkarmak. 280a-2.

gerd ḳıl- (1) Toprak etmek, yok etmek. 157b-3.

gerdānıda ḳal- (1) Boynunda kalmak. 118b-5.

gerden (14); (Far.) Vücûdun omuzlarla baş arasında kalan kısmı. 29b-10; 75b-10; 76b-13; 81b-3; 147a-7; 152a-5; 187b-14; 199a-3; 206b-7; 235a-9...

gerdenige al- (3) Üzerine, sorumluluğuna almak. 81b-3; 206b-7; 243a-2.

gerden-keş (1); (Far.) İnatçı. 199a-3.

gerdiş (1); (Far.) Dönen devreden. 109a-14.

gerdūn (11); (Far.) Dönen, devreden; dünya, felek, sema. 150a-1; 179b-15; 199a-11; 209b-10; 228b-9; 252b-8; 273b-10; 279b-14; 310b-2; 318b-1...

gerdūn bol- (1) Dönmek. 150a-1.

gerdūn-ı gerdān (2); (Far.) Dönen devreden felek. 273b-10; 279b-14.

gerdūn-sipihr (1); (Far.) Dönen dünya, dünya. 310b-2.

germ (2); (Far.) **1**. Sıcaklık, ısı. 10b-12; 228b-9. **2**. Çabuk ve süratli. 167b-10; 299b-10.

germ bol- (1) Isınmak, sıcak olmak. 10b-12.

germ-ḳademlıḳ (1) Hızlı yürüme durumu. 167b-10.

germ-reftār (1); (Far.) Yürüyüşü hızlı. 299b-10.

geşt (4); (Far.) Gezme, geçme, seyretme. 30a-10; 37b-6; 84a-13; 87a-15.

geşt ḳıl- (2) Gezmek, dolaşmak. 37b-6; 84a-13.

geşt-i ṣaḥrā (1); (Far.) Sahrayı gezme, sahrada dolaşma. 30a-10.

gevher (46); (Far. bkz. güher) Elmas, değerli taş. 1b-8; 4b-5; 7b-12; 8b-1; 22b-11; 23b-3; 32a-11; 36b-1, 6; 64b-1...

gevher-bār (1); (Far.) Cevher saçan. 36b-1.

gevher-efşān (2); (Far.) Elmas saçan, parıldayan. 158b-9; 321a-12.

gevher-i ḫāṣ (1); (Far.) Özel elmas. 270b-14.

gevher-i pāk (1); (Far.) Pak, temiz elmas. 153a-11.

gevher-i şehvār (2); (Far.) Kıymetli iri inci, padişahlara layık inci. 4b-5; 112a-3.

gevher-i yektā (1); (Far.) Eşsiz elmas, çok kıymetli. 273a-7.

gevher-nigār (2); (Far.) Elmasla süslü, elmas nakışlı. 276a-2; 282a-8.

gez- (2) Gezmek, dolaşmak. 274a-4; 274a-5.

gezend (1); (Far.) Zarar ziyan, âfet, musîbet. 197a-13.~**gezende** (3); (Far.) Zarar, ziyan, elem, keder. 197a-13; 199b-9; 212a-12.

ġıḏā (22); (Ar.) Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin.

14b-4; 31b-10; 33b-4; 34a-6; 37a-6; 41b-11; 58b-1; 111a-15; 128b-14; 132b-9...

ġıḏā ḳıl- (1) Yemek. 163b-12.

ġıḏā-yı ḳanāʿat (1); (Far.) Kanaat gıdası, besini. 41b-11.

ġılāf (6); (Ar.) Kılıf, kın. 11b-4; 22a-1; 26b-10; 160b-3; 201b-5; 239b-15.

ġılāflıġ (1) Kılıflı. 11b-4.

ġırbāl (1); (Ar.) Kalbur. 34b-6.

ġıybet (3); (Ar.) Bir kimsenin arkasından aleyhinde bulunma, duyacağı zaman üzüleceği bir sözü arkasından söyleme, çekiştirme, koğuculuk. 15a-12; 238b-9; 239a-1.

ġıybet ḳıl- (1) Gıybet etmek. 239a-1.

gīr (1); (Far.) Savaş, kavga. 73b-5.

girān (3); (Far.) Ağır, kesif. 106a-7; 121a-7; 122a-10.

girān-māye (1); (Far.) Pahası ağır, kıymetli, değerli. 121a-7.

girān-māyeraḳ (1) Pahası kıymetli, değeri daha fazla, en değerli. 121a-7.

gird (2); (Far. bkz. girde) Yuvarlak. 167b-3; 207a-2.

girdāb (14); (Far.) Tehlikeli, müşkil veya zor durum. 57b-3, 13; 91a-4; 109b-10; 114b-4; 123b-5; 134b-5; 181a-14; 189a-3; 202a-11...

gird-ā-gird (1); (Far.) Çepeçevre, tamamen. 246a-5.

girde (2); (Far. bkz. gird) Yuvarlak. 187b-12; 228b-6.

girev (1); (Far.) Rehin, esir. 55a-13.

girif-tār (49); (Far.) Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptelâ. 29b-4, 8; 37b-3; 39a-6; 53a-15; 56a-15; 64a-12; 65b-10; 66a-5; 80b-11...

giriftār bol- (29) Giriftar olmak. 29b-8; 39a-6; 53a-15; 56a-15; 66a-5; 84b-4; 91a-15; 95a-15; 108b-3; 117a-6...

giriftār eyle- (1) Yakalamak, tutmak, esir etmek. 200a-2.

giriftār ḳal- (1) Tutsak kalmak. 246a-8.

giriftār ḳıl- (1) Hapsetmek. 64a-12.

girih (14); (Far.) Düğüm. 9b-10; 22a-5; 24b-14; 25b-7; 60a-1; 109b-4; 189a-7; 203b-12; 212a-10, 14...

girīse (1); (Far.) Çukur ve alçak yer. 62a-11.

girīzān (1); (Far.) Kaçan, firar eden. 210a-13.

giryān (4); (Far.) Ağlayan, üzüntülü. 11b-6; 204b-4; 288b-2; 314b-11.

giryeī (1); (Far.) Bir ağlama, bir gözyaşı. 292a-15.

girye-yi āh (1); (Far.) Pişmanlık ağlayışı. 142b-11.

gīsū (1); (Far.) Omuza dökülen uzun saç. 310b-7.

giyāh (17); (Far.) Nebat, bitki, taze ot. 8b-4; 12b-1; 48b-3; 58b-9; 77b-15; 97a-11; 127b-11; 143b-7; 151b-2; 157b-7...

ġonçe (6); (Far.) Henüz açılmamış çiçek, tomurcuk. 59b-15; 83b-13; 95a-9; 199b-5; 293a-8; 299a-11.

goşt (42); (Far.) Et. 34b-10; 37a-1, 3, 4; 47a-3, 5; 58b-9; 61b-8; 70a-13, 14...

ġubār (44); (Ar.) Toz. 6b-2; 11b-2; 24b-6; 26a-14; 32b-9; 43a-7; 60b-1; 82b-6; 85a-5; 91b-10...

ġubār-ı naḳş (1); (Far.) Noksanlık toprağı, tozu. 216a-6.

ġubār-ı ẕul (1); (Far.) Bela dumanı, sisi. 284b-13.

gügürd (1); (Far.) Kibrit. 157b-15.

gül bol- (3); (bkz. gülla-) Kanmak, aldanmak, ahmak olmak. 160b-10; 193b-10; 212a-13.

ġulām (11); (Ar.) Delikanlı, genç oğlan; köle, kul, esir, bende. 222b-6, 10, 13, 14; 277b-3; 284a-5; 287b-5; 299b-4; 300b-15; 301a-14...

ġulām ḳıl- (1) Köle, esir olmak. 300b-15.

ġulġule (1); (Far.) Dalga dalga ortalığa yayılan gürültülü ses, her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen karışık gürültü, velvele. 41a-1.

ġülīn (1); (Far.) Su kabı. 139b-2.

gülla- (1); (bkz. gül bol-) Kandırmak, aldatmak. 179a-6.

gün-ā-gün (9); (Far.) Türlü türlü, çeşit çeşit. 26b-2; 51a-3; 55b-5; 83b-2; 154a-13; 180a-2; 217a-2; 229a-12; 245a-13.

güne (1); (Far.) Tür, çeşit. 293b-11.

gür (5); (Far.) Mezar, kabir. 21a-7; 45a-13; 97b-8; 110a-10; 197a-15.

ġurbet (15); (Ar.) Memleketinden uzak olma, vatanından ayrı yaşama hâlinin verdiği duygu, gariplik, yabancılık. 27a-2, 5, 9; 30b-15; 31a-4; 72b-8; 75b-12; 130b-1; 141a-2; 169b-9…

gürla- (1) Kazmak. 66a-13.

ġurūr (13); (Ar.) Gurur. 6b-2; 43b-2; 44a-13; 51a-12; 76a-9, 10; 141a-15; 164a-13; 199a-13; 207b-14...

ġusl (7); (Ar.) Yıkanma. 194a-4, 7; 242a-5; 314a-13, 14; 316b-3, 4.

ġusl ḳıl- (3) Yıkanmak. 194a-4; 242a-5; 316b-3.

ġuṣṣa (24); (Ar.) Gam, keder, hüzün, tasa. 28a-15; 57b-1; 88a-11; 92a-9; 96a-4; 107b-2; 119b-14; 189a-5; 191a-8; 195a-4...

ġuṣṣa çek- (1) Sıkıntı çekmek. 316a-10.

ġuṣṣa ye- (1) Kederlenmek, üzülmek. 224a-6.

güş (2); (Far.) Kulak. 143a-15; 255a-5.

güşe (9); (Far.) Köşe, bucak. 15b-3, 4; 26a-14; 34b-12; 66a-2; 82b-9; 126b-5; 217b-11; 233a-4.

güşe tut- (1) Bir köşeye çekilmek. 15b-4.

güş-māl (5); (Far.) Dinlenen, kulak verilen. 87b-15; 110b-13; 146a-6; 251b-13; 269a-11.

güy (5); (Far.) Yuvarlak şey, top, küre. 83b-14; 100b-14; 273b-9; 285b-2; 320a-7.

güyā (10); (Far.) Güya, sözde, sanki. 16b-10; 59b-12; 65a-10; 127b-4; 146a-11; 208a-15; 208b-11; 229b-3; 273b-8; 292b-13.

güyiyā (1); (Far.) Güya, sanki. 191b-3; 266a-11.

ġüze (2); (Far.) Koza. 263b-2.

güdāz (4); (Far.) Yanma, erime. 40a-1; 52b-1; 151a-15; 153a-4.

güft ü gūy (3); (Far.) Dedikodu. 11b-15; 103b-2; 154b-12.

güft ü şünūd ḳıl- (1) Konuşmak, sohbet etmek. 296b-8.

güftār (8); (Far.) Söz, kelâm. 76b-3; 77a-3; 134a-5; 135a-15; 148b-10; 154b-15; 271a-8; 292a-9.

güher (6); (Far. bkz. gevher) Cevherin muhaffefi. 40a-1; 56b-7; 109b-6; 165a-11; 283a-1; 297a-13.

gül (132); (Far.) Gül. 8b-4; 11a-12; 11b-10, 11, 15; 12a-1; 12b-2; 12b-4; 13b-11; 15b-15…

gül-āb *(1); (Far.) Gülyağı. 57a-13.*

gülbün *(1); (Far.) Gül ocağı. 55b-11.*

gül-gūn (1); (Far.) Gül (kırmızı) renkli. 280a-8.

gül-i ferāġ (1); (Far.) Huzur içinde olan gül. 114a-6.

gül-i raʿnā (2); (Far.) **1**. Dışı sarı içi kırmızı olan iki renkli gül. 81b-13. **2**. Güzel gül. 101a-7.

gül-i sürḫ (1); (Far.) Kırmızı gül. 317b-14.

gülistān (18); (Far.) Gül bahçesi. 4a-7; 4b-9; 12a-10; 12b-3; 15b-15; 20a-1; 38a-4; 65a-10; 65b-12; 91b-12...

gülistān bol- (1) Gülistan olmak. 179b-12.

gülistān-ı irem (2); (Far.) 12a-10; 65a-10.

gül-ruḫ (1); (Far.) Gül yanaklı. 286a-15.

gül-şen (21); (Far.) Güllük, gül bahçesi. 11b-10; 27a-3; 38b-9; 60b-10; 65a-11; 114a-7; 168b-6; 178b-14; 186b-11; 197b-4...

gül-zār (23); (Far.) Güllük, gül bahçesi. 4a-4; 5a-2; 11b-14; 24b-9; 40b-1; 55b-2; 59b-15; 65a-12; 94b-14; 104b-14...

gül-zārlıḳ (1) Çiçekli, çiçeği bol olma durumu. 254a-3.

gümān (64); (Far.) Zan, şüphe. 11b-5; 29b-4; 36a-2; 39a-1; 53a-10; 54b-10; 56b-3; 60a-7; 60b-1; 62a-2...

gümān ḳıl- (24) Zannetmek, tahmin etmek. 11b-5; 29b-4; 39a-1; 54b-10; 62a-10; 63a-13; 75b-11; 78a-5; 99a-8; 103a-3...

gümrāh (4); (Far.) Doğru yoldan sapmış, dalâlete düşmüş, azgın. 15a-9; 15b-2; 76a-11; 253a-8.

gümrāhraḳ (1) Daha azgın. 15a-9.

gün-ā-gūn (6); (Far.) Türlü türlü, çeşit çeşit, renk renk. 26b-2; 51a-3; 55b-5; 83b-2; 154a-13; 180a-2.

günāh (79); (Far.) Suç, kusur, kabahat, hata. 24a-2, 5; 60a-5, 7; 62b-8, 9, 14; 64b-3; 66a-5; 92b-11…

günāh keçür- (3) Suçunu, kusurunu bağışlamak. 247b-1; 249b-13; 307b-1.

günāh ḳıl- (2) Günah işlemek. 103b-7; 162b-3.

günāhī (6); (Far.) Bir günah, bir kusur. 95a-11; 169a-2; 230b-6; 238a-13; 246b-9; 249b-2.

günāh-kār (4); (Far.) Günahkâr. 93b-5; 162b-1; 247b-3; 249b-14. ~ **güneh-kār** (3); (Far.) Günahkâr. 239a-2; 239b-8; 240a-4.

günahkār bol- (1) Günahkâr olmak. 93b-5; 162b-1.

günbed (2); (Far.) Kubbe. 150b-10; 216b-14.

günbed-i devvār (1); (Far.) Dönen kümbet, gökyüzü. 150b-10.

güncīde (1); (Far.) Sığmış, sığışmış, sığdırılmış. 151b-1.

gürbe (3); (Far.) Kedi. 33a-14; 33b-9; 151b-5.

Gürgān (2); (y. ad.) Cürcan, estarabat. 155a-8, 9.

gürisne (15); (Far.) Aç. 30a-7; 47b-1; 48b-15; 69b-1, 14; 70a-2; 70b-3; 89a-10; 120b-6; 122a-3...

gürisnelik (5) Açlık, aç olma durumu. 69b-1; 70a-2; 191a-3; 192b-13; 260b-11.

gürīzān (2); (Far.) Kaçan, kaçıcı. 152a-4; 158b-12.

gürūh (16); (Far.) Topluluk, cemâat, bölük. 13a-6; 16b-5; 17a-1; 37a-10; 40a-8; 76b-8; 81a-5; 136b-12; 156b-4; 163b-7...

gürūh-ı ʿaḳīl (1); (Far.) Akıl sahibi kimseler, akıllılar cemaati. 232a-4.

gürz (2); (Far.) Ateşli silâhların îcâdından önce savaş âleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz, bozdoğan, şeşper. 35b-15; 273b-14.

güşāyiş (1);(Far.) Açılma, ferahlama, açıklık, ferahlık. 101a-13.

güvāh (40); (Far.) Şâhit, delil, tanık. 44a-9; 60a-10, 11; 79b-4, 5, 10, 12; 80a-1; 87b-12; 92b-1...

güvāh bol- (2) Şahit, tanık olmak. 79b-12; 87b-12.

güvāh ḳıl- (1) Şahit tutmak, tanık göstermek. 246a-13.

güvāh-ı ʿādil (1); (Far.) Adil şahit. 322a-7.

güvāhlıḳ (8) Şahitlik. 79b-10; 115a-13; 118b-2; 119a-5; 120a-7, 14; 120b-1.

güẕār (2); (Far. bkz. güzer) Geçme, geçiş. 98b-1; 296b-3.

güzār ber- (1) Yapmak, şekil vermek. 296b-3.

güzer (14); (Far. bkz. güzar) Geçme, geçiş, yol. 55b-7; 68b-10; 73b-2; 83a-1; 89a-1; 91a-7; 135b-8; 180a-15; 208a-13; 233b-5...

güzer-gāh (1); (Far.) Yolun geçtiği yer, yol üstü. 233b-5.

ḫ̆āb (3); (Far.) Uyku. 127a-2; 176b-1; 306a-5.

ḫ̆āb-gāh (1); (Far.) Uyunacak yer. 306a-5.

ḫ̆āb-ı ḫar-güş (1); (Far.) Tavşan uykusu, hafif ve kuşkulu uyku; hîle, yalan. 160b-14.

ḫ̆āce (31); (Far.) **1**. Efendi, sâhip, reis. 43a-15; 85a-14; 85b-7, 9; 86a-3; 126b-11; 146a-2; 228b-12; 229a-4; 244b-14… **2**. Tüccar. 50b-8, 12; 50b-15; 265a-2. **3**. Dînî hizmetlerde görevli kimse, hoca, molla. 21b-3.

ḫ̆āh (22); (Far.) "İster, isteyen" anlamlarında kelimelere takılır. 31a-5; 44a-8; 58a-3; 58a-3; 61b-12; 78b-4; 78b-4; 97a-4; 121a-7; 122a-11…

ḫᵛāh… ḫᵛāh… (1); (Far.) İster… ister. 78b-4.

ḫᵛāher-i ḫāne (4); (Far.) Ev halkının yakını, akraba. 185a-4; 185b-4, 6, 15.

ḫᵛāhī nā-ḫᵛāhī (1); (Far.) İster istemez. 235a-9.

ḫᵛāhiş (86); (Far.) İstek, arzu, isteyiş. 2b-8; 6a-9; 17a-2; 19a-6; 25b-8; 36a-5, 10; 48a-13; 52a-14; 54b-6...

ḫᵛāhiş et- (4) İstemek. 108b-1; 185b-13; 254a-5; 323a-4.

ḫᵛāhiş eyle- (1) İstemek. 304b-14.

ḫᵛāhiş ḳıl- (52) İstemek, arzu etmek. 6a-9; 36a-5, 10; 48a-13; 52a-14; 54b-6, 7; 60b-2; 70b-3; 77a-13...

ḫᵛāhiş-i īzidī (1); (Far.) Allah'ın isteği. 312b-3.

ḫᵛāhla- (1) İstemek. 303a-8.

ḫᵛān (11); (Far. bkz. han) Sofra, yemek sinisi, yemek tepsisi. 33b-12, 14; 34b-15; 111b-5; 127b-8, 12; 191a-1; 213b-13; 255a-13; 260a-8…

ḫᵛār (11); (Far.) Değersiz, îtibarsız, hakir. 6a-9; 15a-8; 67b-2; 71b-4; 74a-13; 129b-10; 195b-14; 291b-10; 301b-9; 311b-4...

ḫᵛār ḳıl- (1) Hakir etmek. 311b-4.

ḫᵛār u bī-iʿtibār bol- (3) Hakir ve itibarsız olmak. 6a-9; 61a-12; 132b-15.

ḫᵛāre (1); (Far.) Çok sert (taş, mermer). 282a-10.

ḫᵛārlıḳ (4) Hakirlik, itibarsızlık. 15a-8; 67b-2; 129b-10; 301b-9.

ḫᵛār-zār (1); (Far.) Dikenlik. 195b-14.

ḫᵛāst (1); (Far.) İrade, meşiet, isteme, irade etme. 225b-12.

ḫᵛāst-kārlıḳ (1) Talip olma durumu. 36b-1.

ḫᵛīş (3); (Far.) Akraba. 123b-3; 228a-14; 294b-2.

ḫᵛīş ü tebār ḳıl- (1) Dost ve akraba yapmak. 294b-2.

ḥab(b) (1); (Ar.) Kolayca yutulabilmesi için ufak yuvarlaklar hâline getirilmiş ilâç. 111a-14.

ḫabbāz (1); (Ar.) Ekmekçi. 228b-8.

ḫaber (95); (Ar.) **1.** Haber. 4b-11, 12; 5a-13; 14a-12; 19a-1, 2, 5; 21a-5; 21b-3; 22b-2...**2.** İsim cümlesinin yüklemi. 2a-10;265b-13.

ḫaber al- (2) Haber almak. 113b-1; 140b-1.

ḫaber ber- (16) Haber vermek. 72a-6; 85b-12; 91a-5; 120b-2; 147b-9; 156b-8; 161a-11; 161b-3; 188b-15; 218a-11; 222a-9…

ḫaber ḳıl- (1) Haber vermek. 69a-6.

ḫaber tap- (13) Haber almak. 22b-3; 101b-1; 118a-8; 144a-14; 147b-10; 164b-8; 185a-6; 241a-6; 300a-1; 303a-1...~**ḫaber taf-** (1) Haber almak. 238a-1.

ḫaber yetkür- (4) Haber getirmek. 50a-12; 50b-15; 193b-11; 307b-2.

ḫāber-dār (42); (Far.) Haberli. 2b-12; 14a-9; 19a-6; 29b-8; 44b-5, 8; 48b-6; 49a-5; 50b-8; 59b-4...

ḫaber-dār bol- (19) **1**. Haberdar olmak, bilmek, öğrenmek. 2b-12; 14a-9; 48b-6; 63b-9; 64a-6, 7; 73b-3;

85a-15; 94a-15; 94b-10...**2**. Sahip çıkmak, gözetmek. 127a-3.

ḫāber-dār eyle- (3) Haberdar etmek. 44b-8; 59b-4; 293a-8.

ḫaber-dār it- (1) Haberdar etmek. 29b-8.

ḫaber-dār ḳıl- (5) Haberdar etmek. 44b-5; 61b-6; 86a-3; 93b-9; 177a-5.

ḫāber-dār ol- (2) Haberdar olmak. 113b-10; 258a-9.

ḥabīb (2); (Ar.) Sevilen kimse, sevgili, dost. 166b-12; 192a-14.

ḥabību'l-lāh (1); (Ar.) Allah'ın sevgilisi (Hazreti Muhammet). 192a-14.

ḫabīṣe (1); (Ar.) Kötü, soysuz, alçak, fesat, pis, murdar. 18a-11.

ḥac ḳıl- (3) Haç yapmak. 240b-3, 6, 7.

ḥac(c) (6); (Ar.) İslâm dîninde şer'an zengin sayılan her müslümanın ömründe bir defa kurban bayramı günlerinde belli usûllere göre Kâbe'yi ziyâret etmesi şeklindeki farz ibâdet. 219a-11; 240b-3, 5, 6, 7, 15.

ḫacālet (13); (Ar.) Utanma, mahcup olma, utanç. 7b-10; 25b-11; 119a-5; 170a-7; 175a-5; 188a-9; 192b-12; 194b-9; 212b-11; 221a-13...

ḫacālet yetkür (1) Utandırmak, utanç vermek. 175a-5.

ḫacāletke ḳal- (1) Utanmak. 192b-12.

ḫacālet-zede (1); (Far.) Utandırıcı bir iş yapmış, pişmanlık verecek bir fiil işlemiş. 194b-9.

ḫacel (6); (Ar.) Utanma, utanç. 117b-10; 122b-1; 199a-14; 200b-11; 287b-15; 303b-8.

ḫacel bol- (3) Utanmak. 117b-10; 122b-1; 199a-14.

ḫacel ḳıl- (1) Utandırmak. 303b-8.

ḫacel ve münfa'il bol- (1) Utanıp gücenmek. 287b-15.

ḥācet (25); (Ar.) Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç. 6a-7; 52a-1; 128a-7; 129a-9; 130a-13; 130b-3, 7; 134a-8; 141a-5; 145b-11...

ḥācet bol- (2) Gerek, ihtiyaç olmak. 6a-7; 188a-11.

ḥācet-i żarūret (1); (Far.) Luzumlu ihtiyaç, zaruri ihtiyaç. 215a-9.

ḥācet-mend bol- (2) İhtiyaç sahibi, muhtaç olmak. 128a-7; 129a-9.

ḥācī (1); (Ar.) Hac farîzasını yerine getiren, hacca giden kimse. 218b-6.

ḫacīl (1); (Ar.) Utanmış, kederli, üzgün. 279b-6.

ḫaçır (1) Katır. 276b-6.

ḥad(d) (43); (Ar.) **1**. Hat, hudut, sınır, derece. 7b-15; 19b-10; 33a-8; 39a-15; 40b-3; 50a-10; 58b-12; 61a-13; 62b-13; 71b-15… **2**. Keskin, kesici. 9b-12.

ḥad(d) bol- (4) Haddi olmak. 182b-9; 193a-1; 281a-4; 293a-13.

ḥaddın aş- (12) Hadden aşmak, fazla yapmak. 76a-11; 76b-12; 90a-7; 103a-15; 113b-15; 190a-14; 198b-13; 243b-1; 245b-10; 255a-8...

ḥaddın͡gnı bil- (1) Haddini bilmek. 150a-2.

ḫadem ü ḥaşem (6); (Far.) Hizmet edenler, maiyet halk. 74b-4; 77b-3; 104b-11; 141b-11; 201b-1; 247a-11.

ḫadeng (3); (Far.) **1**. Kayın ağacı. 254a-3. **2**. Kayın ağacından yapılmış ok. 287b-10; 288b-6.

ḫadeng-i şikāf (1); (Far.) Yarıcı ok. 287b-10.

ḫadīḳa (1); (Ar.) Ağaçlı, su bol bahçe. 26a-9.

ḫādim (5); (Ar.) Hizmetçi, yardımcı. 49a-11; 51a-12; 101a-8; 144b-8; 156a-8.

ḥadīṯ (14); (Ar.) Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri. 7a-9; 8b-1; 10a-7; 16a-5; 24a-13; 71a-10; 110b-3; 203a-14; 218b-9; 233b-13...

ḥādiṯe (33); (Ar.) Olan, ortaya çıkan, vukū bulan her türlü hal, keyfiyet ve oluş, vak'a, olay. 52b-7; 58b-4; 61b-4; 70a-3; 74a-15; 86b-4; 87b-7; 96a-10; 116b-3; 117b-12...

ḥadīṯ-i meẕkur (1); (Far.) Zikredilen hadis. 7a-9.

ḥadīṯ-i ṣaḥīḥ (2); (Far.) Doğru ve günevinir bir kişinin naklettiği hadis. 24a-13; 218b-9.

ḥadīṯ-i şerīf (1); (Far.) Hadisi şerif. 262a-11.

ḥāfiẓa (1); (Ar.) İdrak edilen, algılanan, öğrenilen şeyleri zihinde tutma ve hatırlama hassası, bellek. 42b-4.

Ḥāfiẓā *(1); (Far. k.ad.) Ey Hafız.164b-12.*

hafta (3); (Far.) Hafta. 33b-4; 117a-15; 235a-1.

ḫafvluḳ (1) Korkulu. 57b-13.

ḫāk (13); (Far.) Toprak. 10a-12; 80b-11; 81b-5; 82b-5; 86b-6; 102a-4; 119b-9; 129b-2; 153a-13; 181b-4...

ḥaḳ bāṭıldın ayrıl- (2) Hak batıldan ayılmak. 113a-1; 289b-7.

Ḥaḳ celle ve ʿalā (1); (Ar.) Yüksek ve yüce olan Allah. 195b-8.

Ḥaḳ fermānı (1) Allah'ın fermanı. 14b-4.

Ḥaḳ rıżası (1) Allah rızası. 2b-1.

ḥaḳ sakla- (1) Hakka, hukuka vefa göstermek. 212b-14.

Ḥaḳ sübḥānehū ve taʿālā (8) (Ar.) Eksiz sıfatlardan münezzeh ve yüce olan (Allah). 1b-6; 2a-9; 12a-12; 32a-2; 35b-8; 79b-6; 125b-12; 206a-1.

Ḥaḳ taʿālā (27) Allah teala. 1b-11; 11b-7; 15a-6; 20a-10, 11; 34a-7; 45b-9; 46b-9, 15; 47a-14...

Ḥaḳ taʿālā (32) (Ar.) Yüce Allah. 1b-11; 11b-7; 15a-6; 20a-10, 11; 34a-7; 45b-9; 46b-9, 15; 47a-14...

ḥaḳ(ḳ) (203) **1**. Allah, Cenâbıhak, Tanrı, Hudâ. 1b-6, 11; 2a-9; 2b-1; 3a-1; 10a-8; 11b-7; 12b-8; 13a-7; 14b-4… **2**. Hukūkun veya geleneğin bir kimseye tanıdığı şey, hisse, pay. 17a-6; 17a-7; 19a-10; 30a-10; 34a-10; 57b-14; 72b-10; 74b-15; 86a-13; 99a-12… **3**. Doğru, gerçek. 95b-6; 103a-1; 103a-2; 106b-8; 113a-1; 113a-1; 152a-7; 152b-6; 178a-5; 186a-9… **4**. İlgili olarak, üzerine, ile alakalı. 62a-7; 73b-9; 75b-11; 82a-9; 85a-6; 86a-12; 87b-8; 90b-10, 15; 96a-12...**5**. Bir kimseye sarfedilen ve ancak ona lâyık olmakla ödenebilecek büyük emek ve gayret. 61b-11;

92a-12; 146a-4; 152a-5; 163b-5; 166a-4; 167a-7; 211a-13; 217b-2; 229a-2…

ḫaḳan (2) Hakan. 6a-11; 296a-8.

ḫaḳāret (1); (Ar.) Küçük düşürme, horlama; küçük düşürücü söz veya davranış. 174a-14.

ḫaḳāyıḳ (4); (Ar. çkl. hakikat) Doğrular, gerçekler. 42a-7; 219a-7; 231a-14; 273b-1.

ḫaḳ-güẕār (5); (Far.) Hakkı tanıyan, haktan ayrılmayan. 70b-5; 245b-1; 278b-1; 293a-11; 304a-6.

ḫaḳ-güẕārlıḳ (5) Hakperestlik, hak koruma, hakkı yerine getirme durumu. 70b-5; 245b-1; 278b-1; 293a-11; 304a-6.

ḫaḳ-güzārlıḳ ḳıl- (1) Hak, hukuk bilmek. 70b-5.

ḫāk-i pāy (1); (Far.) Ayağın bastığı toprak. 221b-4.

ḫaḳīḳ (1); (Ar.) Hak etmiş olan; layık; müstahak. 276b-2.

ḫaḳīḳat (53); (Ar.) **1**. Bir şeyin aslı, mahiyeti. 3a-2; 3b-15; 4a-8; 22b-8; 58b-9; 60a-8; 60b-1; 61b-6; 81a-6; 86a-3...**2**. Esas, asıl, doğru, gerçek. 96b-6; 103a-7; 119b-15; 129a-13; 239a-3; 244a-12; 247b-5; 251b-6; 252b-12; 295a-6…

ḫaḳīḳat-ı ḥāl (4); (Far.) Durumun doğrusu, olayın hakikati. 86a-3; 144b-12; 259a-4; 289b-9.

ḫaḳīḳat-ı kār (1); (Far.) İşin hakikatı, doğrusu. 106a-2.

ḫaḳīḳatıġa yet- (1) Hakikatini anlamak. 251b-6.

ḫaḳīḳī (4); (Ar.) Asıl olan, uydurma olmayan, doğru, sahih, gerçek olan. 25a-6; 129b-4; 180b-10; 207a-14.

ḫakīm (31); (Ar.) Akıllı, derin düşünceli, hükümleri sağlam, basîret ve sağduyu sâhibi kimse; bilgin, âlim, bilgili. 1b-2; 4a-13; 4b-1; 5b-5; 8a-10, 11; 18b-5; 20a-2; 22b-2, 5...

ḥākim (9); (Ar.) Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen. 17b-5; 18b-10; 151a-7; 152a-8; 220a-9; 231a-7; 244b-1; 270b-15; 294a-4.

ḫakīm-i ferḫunde-rāy (1); (Far.) Uğurlu, mübarek düşünceli bilgin. 216a-8.

ḫakīm-i meẕkūr (1); (Far.) Zikredilen, bahsedilen bilgin. 8a-11.

ḫakīm-i muṭlaḳ (1); (Far.) Sonsuz bilgi sahibi (Allah) 1b-2.

ḥākim-i nām-dār (1); (Far.) Nam sahibi hakim. 270b-15.

ḫakīm-i rūşen-rāy (1); (Far.) Zihni, fikri açık bilgin. 4a-13.

ḫakīm-i şenāī (1); (Far.) Övülmüş âlim. 5b-5.

ḫaḳīr (16); (Ar.) Değersiz, îtibarsız, küçük. 21a-13; 71b-7; 74b-11; 94b-1; 129a-11; 136a-14; 140a-5; 157b-2; 165b-12; 175b-13...

ḫaḳīr bol- (1) Hakir olmak. 74b-11.

ḫaḳīr-nevāz (1); (Far.) Zavallı koruyan. 323b-6.

ḫaḳīr-nevāzlıḳ (1) Fakir, garipleri himaye etme durumu. 323b-6.

ḥaḳḳıda (20) Hakkında. 62a-7; 73b-9; 75b-11; 82a-9; 85a-6; 86a-12; 87b-8; 90b-10, 15; 96a-12...

ḥaḳḳın al- (1) Hakkını almak. 306a-12.

ḥaḳnı bāṭıldın ayır- (3) Hakkı batıldan ayırmak. 247a-3; 253a-4; 309a-5.

ḥaḳnı bāṭıldın imtiyāz it- (1) Hakkı batıldan ayırmak. 283b-8.

ḫāk-sār (7); (Far.) Toz,toprak içinde. 80b-11; 81b-5; 82b-5; 86b-6; 119b-9; 153a-13; 186b-1.

ḫāk-sārlıḳ (2) Düşkünlük. 80b-11; 81b-5.

ḥaḳ-şinās (2); (Far.) Hakka riayet eden, hakkı tanıyan. 66a-7; 278a-14.

ḫāl (17); (Far.) **1**. Ben. 3b-6; 6b-5; 19b-2, 117a-2; 143a-11; 242a-14; 274b-13; 298a-11; 301b-2. **2.** Makyaj, boyama suretiyle yapılan süs. 289a-2; 289a-5; 289a-8.

ḥāl (320); (Ar.) Durum, hâl, keyfiyet. 2b-10; 4b-4; 8b-8; 9b-1, 4; 10b-5; 12a-9; 12b-10; 13b-7; 15a-14...

ḥāl bol- (2) Hallolmak. 2b-13; 17a-11.

ḫāl çek- (1) Makyaj yapmak, boyama suretiyle yapılan süslemek. 289a-8.

ḥal eyle- (1) Halletmek. 139b-7.

ḥāl ḳıl- (5) Halletmek. 4b-4; 275a-12; 278a-7; 281a-3; 308b-8.

ḥāl tili (5) Beden dili. 12a-9; 13b-7; 30b-3; 42a-2; 246a-15.

ḫāl ur- (1) Ben çizmek (makyaj ve süs için). 289a-2.

ḥal(l) (3); (Ar.) Bir işin zor ve karanlık taraflarını çözme, çözümleme; bir düğümü açma. 2b-13; 294b-6; 301a-8.

ḫalā (1); (Ar.) Boş. 75b-8.

ḥālā (77); (Ar.) Hâlâ, bu zamâna kadar, daha, henüz, şimdi bile, hâlen. 32b-7; 33a-1; 36a-8; 39a-13; 62b-3; 67a-3; 69a-9; 74a-4; 79a-6; 89a-11...

ḥalāl (8); (Ar.) Dînin yasaklamadığı (şey, hareket ve davranış). 31a-7; 43b-12, 13; 172b-3; 218a-2; 228a-4; 316a-2.

ḥalāl bil- (1) Helal bilmek. 316a-2.

ḥalāl tut- (1) Helal kabul etmek. 228a-4.

ḫalāṣ (73); (Ar.) Kurtulma, kurtuluş. 8b-11; 15b-3; 23b-10, 13; 29a-1, 3; 29b-13; 30a-1, 6; 37a-6...

ḫalāṣ bol- (15) Kurtulmak. 8b-11; 30a-6; 110a-5; 113a-10; 114b-3; 124b-1; 131b-13; 187a-12; 198b-15; 202b-10...~ **ḫalāṣ ol-** (2) Kurtulmak. 29a-1; 186b-8.

ḫalāṣ et- (3) Kurtarmak. 115b-3; 211b-1; 290b-4.

ḫalāṣ eyle- (2) Kurtarmak. 245a-10; 245b-6.

ḫalāṣ ḳıl- (9) Kurtarmak. 29a-3; 30a-1; 104a-7; 115b-4; 137a-5; 211b-14; 307a-3; 308a-5; 321b-13.

ḫalāṣ tap - (11) Kurtulmak. 55b-12; 59b-2; 65a-6; 101b-10; 104b-3; 115b-10; 212a-9; 212b-4; 246a-8; 249a-5...~ **ḫalāṣ taf-** (3) Kurtulmak. 37a-6; 56b-10; 108b-1.

ḫalāṣlıḳ (20) Kurtulma, kurtuluş. 15b-3; 23b-10; 29b-13; 55a-9; 56a-5; 82b-7; 87b-9; 94b-9; 96a-9; 103b-8...

ḫalāṣlıḳ tap- (7) Kurtulmak. 15b-3; 23b-10; 82b-7; 103b-8; 137b-11; 154a-4; 158a-4.

ḫalāvet (8); (Ar.) Hoşluk, tatlılık, zevk. 5b-10; 66b-8; 83b-4; 101b-10; 176b-1; 233b-14; 260b-15; 323a-15.

ḫalāvet ber- (1) Zevk vermek. 323a-15.

ḫalāvet-āmīz (2); (Far.) Tatlı, şirin. 5b-10; 83b-4.

ḫalāyıḳ (105); (Far.) Halk, insanlar. 3b-1; 6a-10; 6b-12; 13b-15; 15b-15; 17a-3, 14, 15; 19b-5; 23a-12...

ḫāle (1); (Ar.) Hala, babanın kız kardeşi. 221a-2.

Ḥaleb (5); (Ar. y. ad.) Halep. 44a-11; 254a-2; 296a-6; 304b-14; 309a-2.

ḫalel (21) 18a-12; 18b-2; 39a-12; 43a-3, 6; 45b-5; 62b-3; 71b-11; 86a-15; 139b-6...

ḫalel taf- (1) Bozulmak. 272a-2.

ḫalel-i küllī (1); (Far.) Her tarafa sirayet eden bozukluk, aksaklık. 270b-7.

ḫālen (3); (Ar.) Hâlen. 63a-1; 63b-2; 322b-9.

ḫālet (8); (Ar.) Hâl, durum, keyfiyet. 17a-12; 204b-2; 206a-10; 215a-1; 255b-1; 301b-3; 322a-3; 323b-3.

ḫalḫāl (2); (Ar.) Ayağa takılan gümüş veya altın halka, ayak bileziği. 132b-14; 296b-2.

ḫālī (36); (Ar.) Boş, ıssız, tenha. 10b-9; 13a-1; 15b-10; 19b-15; 30a-5; 30b-11; 42b-14; 45b-1; 46a-1; 52a-2...

ḫālī bol- (5) Birşeyden kurtulmak, mahrum olamak. 58a-15; 109a-12; 192a-4; 231b-12; 281b-14.

ḫālī eyle- (2) Boşaltmak, temizlemek. 10b-9; 231a-8.

ḫālī it- Boşaltmak, temizlemek. (2) 15b-10; 19b-15.

ḫālī ḳal- (3) Boş kalmak. 13a-1; 190b-3; 319a-5.

ḫālī tap- (3) Boş bulmak. 30a-5; 168a-9; 238b-9.

ḫalīfe (2); (Ar.) Hz. Muhammet'in vefatından sonra ümmet idâresinin başına geçen lider. 5a-11; 5b-1.

ḫalīfelıḳ (1) Halifelik. 5b-1.

ḫāliḳ (14); (Ar.) Yaratan, yaratıcı, Allah. 80a-3; 87a-10; 96b-7, 12; 97a-7; 100a-10; 109a-4; 110b-14; 116a-5; 142a-9...

ḫalīlu'l-lāh (1); (Ar.) Allah'ın dostu (Hazreti İbrahim). 228b-9.

ḫalīm (5); (Ar.) Yumuşak huylu, yumuşak. 24a-13; 195b-1, 3; 292b-5; 294b-2.

ḫalīmlıḳ (2) Yumuşak huyluluk. 195b-1; 292b-5.

ḫāliṣ (7); (Ar.) Halis, saf, katkısız, hilesiz. 25b-14; 59a-7; 121a-7; 123a-12; 177b-15; 183b-12; 276a-5

ḫalḳ (2); (Ar.) Boyun, boğaz. 30a-5; 200a-1.

ḫalḳ (57); (Ar.) **1**. Bir memlekette yaşayan insan topluluğu, ahali. 7a-15; 73b-3; 202a-5; 207b-13; 219a-7; 220a-7. **2**. Kalabalık güruh. 11a-7; 27b-3; 69a-13; 76a-14; 87a-10; 94a-

11; 98b-3; 116b-4; 151b-9; 173a-3; 220a-5… **3**. İnsanlar, yaratılmış olanlar. 27b-8; 38b-13; 52b-5; 87b-1; 102a-2; 127b-11; 128a-8; 178b-8; 203a-6; 214b-6…

ḫalḳ ḳıl- (1) Yaratmak. 236a-9.

ḫalḳa (25); (Ar.) **1**. Bir yere tutunmak veya bir şeyi bir yere tutturmak için kullanılan metal, tahta çember. 9a-9, 13; 30a-5; 37b-3; 78b-9; 101a-8; 117a-7; 131a-8; 204a-2; 241b-1. **2**. Çevre, muhit, grup. 16a-4; 106a-8; 311a-7. **3**. Çember biçimindeki insan dizisi. 9a-13. **4**. Yuvarlak, çember, daire biçiminde. 123b-15; 199b-15; 221b-9. **5**. Kapı tokmağı. 134a-10; **6**. Muhit, sınır. 143a-1; 200a-2. **7**. Kulak, burun, parmak, bilek gibi yerlerine takılan; değerli madenlerden yapılan daire biçimli süs eşyası, alamet. 229a-14; 296a-7.

ḫalḳa ur- (3) **1**. Çevresinde pervane olmak. 9a-13; 278b-2. **2**. Halka biçiminde olmak. 254b-4.

ḫalḳa-vār (1); (Far.) Halka gibi. 300b-15.

ḫalḳ-ı ʿālem (1); (Far.) Âlemin insanları. 38b-13.

ḫallāḳ (1); (Ar.) Yaratma gücü sınırsız olan, devamlı olarak yaratan, Allah. 196a-2.

ḫallāḳ-ı cihān (1); (Far.) Cihanın yaratıcısı. 196a-2.

ḫāl-res (4); (Far.) Hâlden anlayan, hal soran, imdat yetiştiren. 9b-1; 16a-2; 27a-14; 219b-2.

ḫalvā (5); (Ar.) Un veya unlu maddelerle şeker ve yağdan yapılan, muhtelif şekil ve çeşitleri olan tatlı. 235b-4, 6, 7, 13, 14.

ḫalvā-ger (4); (Far.) Helva yapan kimse, helvacı. 235b-4, 7, 8, 13.

ḫalvet (54); (Ar.) Yalnız kalma, tenhaya çekilme. 15b-8, 9, 10; 16a-1, 2, 8; 18b-14; 21a-9; 48b-13; 54b-5...

ḫalvet al- (1) Yalnız kalmak, tenhaya çekilmek. 275b-10.

ḫalvet ḳıl- (1) İstişare etmek, sohbet etmek. 88b-4.

ḫalvet küşesi (2) Halvet yapılan yer. 60b-14; 97a-9.

ḫalvet tut- (5) 1. Halvette zaman geçirek, yalnız yaşamak. 16a-8; 21a-9; 144a-11; 280b-8. **2**. Biriyle görüşmek üzere yalnız kalmak. 54b-5.

ḫalvet-gāh (1); (Far.) Görüşülen yer. 15b-9.

ḫalvet-ḫāne (4); (Far.) **1.** Gizli yer. 4b-6; 18b-14. **2**. İbadet edilen yer. 99b-15. 3. Dinlenilen, konuşulan, görüşülen yer. 285b-5.

ḫalvetke kir- (3) 1. Gizli görüşmek için halvete girmek. 146b-2; 279a-10. **2**. İbadet için halvete girmek. 258a-15.

ḫalvet-nişīn (1) Halvette zaman geçiren, yalnız yaşayan. 60b-15.

ḫām (18); (Far.) **1**. Yeterince olgunlaşmamış, kıvama gelmemiş, ham olma durumu. 27b-10; 27b-10; 223b-15; 237b-10; 276b-3. **2**. Boş, abes, gerçekleşmesi imkânı olmayan. 28b-14; 34b-8; 77b-4; 99a-15; 132b-1; 199a-9; 224b-9.

ḫām sevdā eyle- (1) Olmayacak iş yapmak. 91b-15.

ḥamāḳat *(1); (Ar.) Anlayışsızlık; ahmaklık; bönlük; aptalca davranma. 55b-4.*

ḥamām (2); (Ar.) Yıkanılacak yer, hamam. 68a-11; 199b-6.

ḥamāyıl ḳıl- (1) Bağlamak, asmak. 136a-15.

ḥamd (22); (Ar.) Allah'a şükür ve minnettarlık bildirme. 1b-2, 6; 12a-14; 25a-4; 40a-10; 75a-7; 103a-9; 123a-15; 131b-15; 142a-1...

ḥamd ü ṣenā (3); (Far.) Şükür ve övgü. 1b-2; 12a-14; 252a-12.

ḥamd-i ilāhī (1); (Far.) Allah'a mahsus olan şükür. 190a-11.

ḫāme (5); (Far.) Kalem. 4a-11; 9b-13; 12b-7; 114a-1; 273a-13.

ḫam-ı zülf (1); (Far.) Saçın kıvrımı, büklümü. 241b-1.

ḥamīde (1); (Ar.) Övülmeye değer. 7a-13.

ḥamīde-ḫıṣāl (1); (Far.) Övülmeye değer hasletler. 7a-13.

ḫamīr (2); (Ar.) Hamur. 91a-6; 103b-1.

ḥamīr ḳıl- (1) Hamur yapmak. 169a-13.

ḥamiyyet (4); (Ar.) Milletinin, yurdunun, yakınlarının şerefini koruma gayreti, millî şeref ve haysiyet, fazîlet. 121a-13; 129b-11; 140a-8; 252a-4.

ḥaml (10); (Ar.) 1. Yorma, atıf ve isnat etme. 9b-11; 22a-14; 23b-12; 63a-1; 130a-9; 171a-4; 198a-5; 205a-5; 215a-5… 2. Ana karnındaki çocuk. 29a-5.

ḥaml eyle- (1) Hamletmek. 171a-4.

ḥaml ḳıl- (6) Hamletmek. 22a-14; 23b-12; 29a-9; 63a-1; 205a-5; 302a-3.

ḥamle (13); (Ar.) Atılma, saldırma. 10b-2; 29a-10; 36b-15; 50b-6; 126a-12; 139b-1; 140a-8; 153a-3; 157b-8; 182b-10...

ḥamle ḳıl- (2) Hamle yapmak. 126a-12; 182b-10.

ḥamle sal- (1) Hamle yapmak, saldırmak. 10b-2.

ḫāmlıḳ (1) Ham olma durumu. 27b-10.

ḥammāl (1); (Ar.) Yük taşıyan kimse. 176b-6.

ḫammār (2); (Ar.) Şarap yapıp satan kimse; çok şarap içmiş kimse, sarhoş. 219a-2; 258a-12.

ḫām-ṭamaʿ (4); (Far.) Açgözlü, tamahkâr. 67a-4; 77b-4; 132b-1; 137a-6.

ḫām-ṭamaʿlıḳ (2) Aç gözlülük, tamahkârlık. 67a-4; 77b-4.

hāmūn-nevred (1); (Far.) Geniş ova, sahra dolaşan. 273b-11.

ḫāmūş (17); (Far.) Susmuş, suskun, sessiz. 59b-13; 70b-6; 73a-14, 15; 73b-5; 103a-2; 106b-4; 111a-1, 5; 154a-4...

ḫāmūş bol- (5) Susmak. 73b-6; 73a-15; 154b-8; 298b-7; 314a-13.

ḫāmūşluḳ/ġ (5) Suskunluk, sessizlik. 59b-13; 73a-14; 103a-2; 106b-4; 319a-2.

hamyān (1); (Far.) Cüzdan. 312b-9.

ḫān (3); (Far.) Sofra, yemek sinisi, yemek tepsisi. 33b-11; 47a-9; 72a-12.

ḫānçaġa (1); (Far.) Küçük sepet. 201b-9.

ḫançer (10); (Ar.) Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak. 22a-1; 74b-7; 157a-10; 181b-7; 182b-5, 10, 12; 246b-2; 254a-8; 292a-2.

ḫandān (9); (Far.) Gülen, şen, neşeli. 18b-11; 83b-15; 88a-10; 124a-15; 137b-12; 186b-13; 199b-6; 204b-3; 288b-1

ḫandān bol- (2) Sevinmek. 18b-12; 288b-1.

ḫande (2); (Far.) Gülme; gülüş. 169b-11; 313b-10.

ḫande eyle- (1) Gülmek, gülümsemek; alay etmek. 169b-11.

ḫande ḳıl- (1) Gülmek, gülümsemek; alay etmek. 313b-11.

ḫāne (53); (Far.) Ev, bölüm, kısım. 2a-13; 4b-6; 9a-5; 14a-1, 11; 18b-14; 33b-11; 34b-9; 44b-11; 45a-7...

ḫāne-i ġubār (1); (Far.) Tozlu, topraklı yer, hane. 266a-15.

ḫāne-i ḥurmet (1); (Far.) Saygı duyulan, hürmet edilen yer, mekân. 280b-4.

ḫāne-i melikiyyet (1); (Far.) Padişahlık yapısı, binası. 86b-12.

ḫāne-i ʿuzlet (1); (Far.) İnzivaya yeri. 228b-1.

ḫāniş bol- (1) Bozulmak, olmamak. 267b-6.

ḫān-ḳāh (2); (Far.) Bir tarîkatın merkez durumundaki tekkesi. 83b-11; 101a-8.

ḫān-mān (3); (Far.) Ev bark, yuva, âile. 75b-12; 76b-12; 197a-8. ~ **ḫān u mān** (1); (Far.) Ev bark, yuva, âile. 17a-5.

ḥannāne (2); (Ar.) İçinde sevgisi olan, sevgisi içinde kalan. 196b-3.

ḥanẓal (2); (Ar.) Ebûcehil karpuzu veya acı hıyar denen bitki. 87a-14; 219a-3.

ḫar (1); (Far.) Eşek. 154b-8.

har- (13) Yorulmak. 29b-14; 30a-2; 30a-15; 51a-1; 137a-10; 206a-15; 207b-10; 209b-12; 266a-2; 287b-9…

ḫār (43); (Far.) Değersiz, îtibarsız, hakir. 43a-6; 56b-6; 58a-11; 61a-12; 67a-14; 102a-14; 126b-3; 128a-1; 128a-11; 130a-14…

ḫār (5); (Far.) Diken. 86b-4; 120b-12; 159b-10; 187b-15; 256b-3.

ḫār bol- (4) Hakir olmak. 128a-1; 130a-14; 142a-7; 180a-1. ~ **ḫār ol-** (1) Hakir olmak. 67a-14.

ḫārā (3); (Far.) Çok sert bir mermer veya taş türü. 48a-13; 256b-3; 273b-4.

ḫarāb (16); (Ar.) Harap, yıkık, dökük, viran. 9a-4; 24b-5; 30a-8; 104b-8; 114a-15; 128a-10; 131a-11; 166b-7; 178b-9; 208b-14...

ḫarāb et- (2) Harap etmek. 241b-4; 289b-13.

ḫarāb eyle- (1) Harap etmek. 208b-14.

ḫarāb ḳıl- (3) Harap etmek. 30a-8; 104b-8; 287a-13.

ḫarāb ol- (2) Harap olmak. 24b-5; 319b-7.

ḫarāb-ḫāne (2); (Far.) Yıkık, dökük ev. 9a-5; 114a-15.

ḫarāc (6); (Ar.) Zor kullanarak zorbalıkla alınan para. 140b-7, 8; 141a-3; 142a-6; 157a-13; 268a-13.

ḫarāc ber- (1) Haraç vermek. 141a-3.

ḥaraket (5); (Ar.) Bir şeyin, bir nesnenin bütününün veya bir kısmının yerini, konumunu yâhut durumunu değiştirmesi, kımıldama, kımıldanma. 18b-11; 31b-12; 51b-4; 125a-13; 214a-14.

ḥaraketke kel- (1) Harekete geçmek. 31b-12.

ḥarām (9); (Ar.) Dînin kesin bir delille yasakladığı, işlenmesi azâbı, inkâr edilmesi küfrü gerektiren (şey, hareket veya davranış). 58a-9; 62a-4; 96a-4; 108a-12; 117a-4; 162a-12; 173b-10; 225a-5; 228a-2

ḥaram bil- (1) Haram bilmek. 218a-2.

ḥarām bol- (1) Haram olmak. 173b-10.

ḥarām-zāde (3); (Far.) Namussuz, hileci. 62a-4; 96a-4; 106b-13.

ḥarāret (9); (Ar.) Sıcaklık ısı, ateş. 11a-8; 39b-12; 40a-3; 81b-2; 86b-4; 221b-1; 290b-10; 310b-11; 321b-7.

ḫārā-şikāf (1); (Far.) Taş delen, mermer yaran yarıcı. 48a-13.

ḫārā-şiken (1); (Far.) Taş kıran, taş delen. 273b-4.

ḥarb (3); (Ar.) Silâhlı çarpışma, savaş, cenk. 23b-12; 71a-9; 140a-3.

ḫarc (26); (Ar.) Bir iş için harcanan para, masraf. 35b-8, 11; 48a-2, 5; 49b-11, 12, 15; 79a-5, 8, 12...

ḫarc bol- (1) Harcamak. 265a-6.

ḫarc ḳıl- (13) Harcamak, sarfetmek. 48a-5; 49b-15; 79a-5, 8, 12; 85a-14; 232b-13; 250b-2; 314b-2; 315b-3...

ḫarçeng (4); (Far.) Yengeç. 80a-7, 8, 15; 80b-3.

ḫarçla- (1) Harcamak. 44b-10.

ḥareket (20); (Ar.) **1**. Bir şeyin, bir nesnenin bütününün veya bir kısmının yerini, konumunu yahut durumunu değiştirmesi, kımıldama. 10a-13; 20b-1; 28b-11; 69b-2; 84b-1; 89a-3; 131a-3; 157b-15; 164a-13; 193b-14… **2**. Hamle, faaliyet. 32b-8; 54b-5; 65b-7; 3. Davranış. 57b-10.

ḥareket ḳıl- (1) Hareket etmek. 236a-7.

ḥareketke kel- (4) Ortaya çıkmak. 84b-1; 131a-3; 164a-13; 299a-14.

ḥarem (18); (Ar.) **1**. Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer. 54b-3; 118a-6; 209a-9; 217a-5; 217b-9; 217b-9; 218b-4, 5; 219a-13; 240a-12, 15… **2**. Müslüman saray, konak ve evlerinde yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölüm. 285b-5.

ḥarf (12); (Ar.) 1. Harf. 5b-11; 19a-1; 22b-7; 35b-7, 15; 55b-13; 59b-15; 11; 309a-15...**2**. Dil, kelime. 270a-12. **3**. İş, meslek. 263b-11.

ḥarf-be-ḥarf (1); (Far.) Harf harf. 22b-7.

ḫargeh (1); (Far.) Çadır, otağ. 12b-4.

ḫar-ger (1); (Far.) Eşek bakıcı, seyis. 2b-5.

harı (13) Arı. 13a-1, 2, 11; 14a-1, 2, 8, 10, 11, 14; 14b-1...

ḫāric (2); (Ar.) Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı. 32b-1; 146b-11.

ḫarīdār (8); (Ar.) Alıcı, müşteri. 111b-7; 138a-13; 261a-11; 266a-12; 273b-2; 299a-6; 318b-4; 321b-13.

ḫarīdār ḳıl- (1) Müşteri olmak. 318b-4.

ḫarīdārlıḳ eyle- (2) Müşteri olmak. 261a-11; 321b-13.

ḫarīdārlıḳ ḳıl- (1) Müşteri olmak. 138a-13.

ḫarīf (11); (Ar.) Teklifsiz arkadaş, içki ve eğlence arkadaşı, dost. 27b-12; 48b-8; 66b-3; 75a-9; 83b-15; 107b-3; 161a-3; 166b-12; 175b-4; 293b-9...

ḫarīm (1); (Ar.) Yabancılara yasak olan, yabancılardan korunan mukaddes yer. 101a-4.

ḫarīr (4); (Ar.) İpek. 11b-14; 22a-12; 64b-9; 163b-13.

ḫarīṣ (26); (Ar.) Hırslı, aşırı istekli. 34b-3; 48a-10; 49a-11; 51b-3; 59a-4; 67a-15; 67b-2; 68a-5; 122a-9; 126a-3...

ḫarīṣ bol- (3) Hırslı olmak. 126a-3; 149a-3; 172b-9.

ḫarīṣ ḳıl-(2) Hırslı olmak. 59a-4; 126b-7.

ḫarīṣlıḳ/ġ (6) Hırslı olma, ihtiraslı olma durumu. 48a-10; 49a-11; 67b-2; 68a-5; 130a-10; 189a-3

ḫāristān (1); (Far.) Dikenlik, diken bahçesi. 114b-6.

ḫāriş (1); (Far.) Kaşıntı hastalığı. 191a-6.

ḫār-keş (1); (Far.) Yoksulluktan dolayı evine diken ve çalı çırpı taşıyan. 287b-14.

ḫārlıḳ (20) Değersizlik, hakirlik, itibarsızlık. 31a-11; 89b-5; 111b-6; 130a-13, 14; 131a-9; 132b-2; 141a-5; 142a-7; 153a-14...

harluḳ (1) Yorgunluk. 266a-3.

harmaṅg (1) Kolay gelsin, nasılsınız, hoş geldiniz anlamında bir kalıp söz. 162b-12.

ḫarman (15); (Far.) Bir işin yapılma, ekinlerin dövülme mevsimi, hasat zamânı; hasat işi. 48a-11; 56b-2; 102b-3; 163a-12; 164b-1; 166a-2; 169b-9; 177a-15; 184b-9; 191b-13...

ḫarmanın yelge saç- (1) Harmanı yele vermek, telef etmek. 286b-1.

ḫarman-i vaʿẓ (1); (Far.) Nasihat harmanı. 258a-14.

ḫar-vār (1); (Far.) Eşek yükü, bir eşek yükü ağırlık, bol, fazla. 266a-12.

ḫāṣ (28); (Ar.) Has, özgü; seçkin, özel. 3a-12, 13; 3b-11; 7b-1; 23a-3; 41a-7; 52a-12; 54b-1; 94a-13; 171a-6...

ḫas (8); (Far.) Dal veya ot kırıntısı, yonga, çöp. 67b-9; 75b-4; 167b-9; 178b-15; 202a-12; 244a-15; 250b-12; 305b-5.

ḫāṣ bol- (1) Özgü, mahsus olmak. 294b-12.

ḫāṣ ḳıl- (1) Mahsus yapmak. 278b-6.

ḫāṣ tut- (3) Has mutmak, mahsus kılmak, tahsis etmek. 7b-1; 52b-12; 53a-3.

ḫāṣ tut- (3) Mahsus tumak, tahsis etmek. 7b-1; 52b-12; 53a-3.

ḫas u ḫāşāk (2); (Far.) Çalı çırpı, çerçöp. 178b-15; 305b-5.

ḫāṣ u ʿām (10); (Far.) Seçkin kimseler ve halk, herkes. 7b-1; 9b-5; 19a-11; 97a-12; 179b-14; 189b-2; 195a-12; 240a-11; 270b-10; 271b-4.

ḫaşānet (1); (Ar.) Bir yerin son derece sağlam, kuvvetli, zaptedilemeyecek kadar müstahkem yapılmış olması. 41a-4.

ḫasb-ı ḥāl (1) Sohbet, konuşma. 213b-14.

ḫaseb (2); (Ar.) Baba tarafından gelen şeref, asillik, soy temizliği. 54a-4; 301b-15.

ḫased (61); (Ar.) Kıskançlık, çekememe. 15a-11; 18a-9, 10; 26b-4; 39b-9; 42b-11; 89b-9; 92b-14; 96b-4; 102b-4...

ḫased ḳıl- (1) Haset etmek. 107a-5.

ḫased ye- (7) Haset etmek. 26b-4; 39b-9; 102b-9; 107b-7; 157a-1; 235a-12; 251a-15. ~**ḫased yi-** (2) Haset etmek. 18a-9; 42b-11.

ḫāṣıl (132); (Ar.) Meydana gelen, olan, ortaya çıkan. 2b-14; 8a-12; 15a-1; 19a-7, 8; 22a-8; 23a-7; 24b-4; 25a-1, 13...

ḫāṣıl bol- (46) Hâsıl olmak. 22a-8; 30b-12; 37b-8; 48b-5; 56b-8; 69b-3; 70a-13; 82a-8; 101a-13; 115b-8...~ **ḫāṣıl ol-** (4) Hâsıl olmak. 25a-1; 40b-10; 118b-9; 196b-1.

ḫāṣıl et- (8) Elde etmek. 19a-7, 8; 43b-11; 173a-9; 226a-8; 248b-2; 264a-7; 317b-7. ~**ḫāṣıl it-** (3) Elde etmek. 31a-8; 34a-12; 37a-6.

ḫāṣıl eyle- (3) Sağlamak, temin etmek, elde etmek. 212a-8; 239b-5; 309a-11.

ḫāṣıl ḳıl- (24) Kazanmak, elde etmek, gerçekleştirmek. 23a-7; 38a-14; 42a-8; 46b-9; 80b-2, 9; 155a-7; 163b-6; 175a-7; 178a-10...

ḫāṣılu ʾl-emr (1); (Ar.) Neticede, sonuç olarak. 130a-11.

ḫāsid (11); (Ar.) Kıskanç (kimse), hasetçi, hasut. 107b-13; 244b-13; 246a-7, 13; 246b-1; 247a-6; 249a-5; 251a-13; 251b-2, 5...

ḫasīs (12); (Ar.) Paraya, mala aşırı düşkünlüğü yüzünden elindekini harcayamayan (kimse), cimri, pinti, bahil; bayağı, adi, düşkün. 35a-10; 52b-3; 58a-6, 12; 76b-8; 130a-8; 270b-3; 278a-13, 15; 295b-6...

ḫaṣīṣa (1); (Ar.) Kendine özgü nitelik; karakter. 235a-14.

ḫāṣiyyet (7); (Ar.) Nitelik, özellik, özgülük. 78a-11; 119a-11; 171b-9; 224a-5; 262a-2; 298a-12; 301a-9.

ḫaşlet (6); (Ar.) Yaratılıştan gelen özellik, huy, tabiat. 180b-9; 228a-8; 271a-4; 271b-1, 13; 295a-14.

ḫaşm (28); (Ar.) Düşman. 23b-13; 71b-1; 80b-1; 81b-7; 86b-7; 96b-4; 103a-2; 123a-14; 140a-1, 11...

ḫaşm bol- (1) Düşman olmak. 96b-4.

ḫaṣr (1); (Ar.) Had, sınır. 74b-6.

ḥaşra (1); (Ar. **ḥaşr**) Sıkıştırma, dar bir yere hapsetme. 2b-1.

ḥasret (28); (Ar.) Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştiyak. 28b-2; 46a-6; 88a-7; 92a-8; 99b-10; 126b-10; 138b-3; 160a-5; 165a-3; 178b-2...

ḫāṣṣa (3); (Ar.) **1**. Bir şeye veya bir kimseye mahsus olan, yalnız onda bulunan alamet. 3a-10. **2**. Kuyruk. 52a-2, 4.

ḥassān (1); (Ar.) Çok güzel olan. 191b-3.

ḫaste (2); (Far.) Hasta, yaralı, incinmiş. 73a-3; 292b-12.

ḫaste bol- (1) Hasta olmak. 73a-3.

ḥasūd (10); (Ar.) Çok kıskanç, haset eden, kıskanan (kimse). 107a-5, 7, 10; 107b-3; 161a-9; 245a-1, 5; 246a-14; 252b-5; 297a-11.

ḫāşāk (7); (Far.) Çöp, süprüntü. 41b-12; 67b-9; 93a-13; 174b-2; 178b-15; 250b-10; 305b-5.

ḥāşiye (3); (Ar.) Kenar. 9a-12; 182b-2; 262b-5.

ḥaşmet (10); (Ar.) İnsanda büyüklük duygusu uyandıran etkili görünüş, gösterişlilik, debdebe, heybet. 9a-11; 35b-9; 45a-5; 94a-8; 98a-7; 98b-2; 130b-15; 216b-13; 234a-13; 320a-3.

ḫātem (4); (Ar.) Mühür. 3a-9; 22a-1; 296a-13; 301a-10.

ḫātem-bend (1); (Far.) Mühür yapan, mühürlü. 22a-1.

ḫātem-penāh (1); (Far.) Mühür sahibi (Hazreti Mummet Mustafa). 3a-9.

ḥattā (1); (Ar.) Hatta. 240b-7.

ḫatun (181); Kadın, hanım, eş. 36a-7, 10; 53a-10; 61a-7, 11; 77b-7; 104b-9, 11; 105a-5, 9...

ḫatun al- (7) Evlenmek. 36a-7; 130a-10; 196a-12; 197b-9; 198b-1; 290a-14; 291a-7.

ḫaṭ(ṭ) (47); (Ar.) **1**. Hat, yazı. 3b-6; 22a-12, 13, 14, 15; 22b-1, 7; 24a-3; 68a-11; 105b-2… **2**. Sınır, yol. 5b-12; 15a-7; 35b-15; 51a-11; 66b-3; 100a-13; 101a-2; 131b-3. **3**. Yüzdeki tüy. 5b-10; 143b-5, 6, 7.

ḫaṭā (39); (Ar.) Hata, kusur, yanlış, günah. 2a-15; 24a-3; 54b-11; 58b-6; 86a-13; 88a-10; 90b-10; 96b-8, 15; 98a-13...

ḫaṭā ḳıl- (7) **1.** Hata yapmak. 58b-6; 103b-1; 162b-2; 257b-12; 283b-15; 289b-14. **2.** Iskalamak. 287b-11.

ḫaṭar (40); (Ar.) Tehlike. 53a-8; 53b-2, 3, 4; 57b-13; 61a-2; 63a-8; 67b-12, 15; 69b-13...

ḫaṭar bol- (1) Tehlike olmak. 69b-13.

ḫaṭarlik (3) Tehlikeli, korkulu. 53a-8; 53b-3; 76b-10.

ḫaṭā-yı fāḥiş ḳıl- (1) Apaçık hata yapmak. 314b-13.

ḫaṭā-yı şeyṭānī (1); (Far.) Şeytani hata. 96b-15.

ḫaṭāyī (4); (Far.) Bir hata. 109a-8; 230b-6; 232a-10; 251a-10.

ḫāṭır (107); (Ar.) **1**. Zihin, fikir, akıl. 6a-3; 8b-3; 15b-13; 15b-14; 16b-13;

25b-5; 25b-8; 26a-3; 29a-1; 32b-4… 2. Gönül. 26a-14; 32b-2; 72b-5; 88b-2; 88b-5; 209a-6; 211a-2; 217b-7.

ḫātırda tut- (1) Unutmamak. 110a-11.

ḫātır-ı ġam-gīn (1); (Far.) Kederli gönül. 217b-7.

ḫāṭırıġa kel- (1) Aklına gelmek. 314b-5.

ḫāṭırıġa yet- (7) Aklına gelmek. 16b-13; 26a-3; 205a-11; 211b-1; 226b-6; 268b-8; 313b-8.

ḫāṭırnı cemʿ tut- (1) Zihnini toplamak. 266a-5.

ḫaṭṭ-ı iḥtiyāc (1); (Far.) İhtiyaç sınırı. 20b-4.

ḥavādiṯ (17); (Ar. çkl. hadise) Olup biten olaylar, vakaalar, hadiseler. 9a-2; 11a-7; 12b-13; 44a-12; 114a-12; 124b-6; 125a-4; 134b-5; 146a-7; 151b-15...

ḥavādiṯāt (1); (Ar.) Olup biten olaylar, vakaalar, hadiseler. 125a-4.

ḥavādiṯāt-ı ʿālem (1); (Far.) Dünyanın işleri, olayları. 125a-4.

ḥavāle (5); (Ar.) Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma; bir şeyi birine veya bir yere doğru savurma, yöneltme. 21b-13; 42a-11; 58b-5; 103b-10; 289a-11.

ḥavāle bol- (1) Havale olmak. 21b-13.

ḥavāle ḳıl- (3) Havale etmek. 58b-5; 103b-10; 289a-11.

ḫavāṣ (1); (Ar.) Bir toplumda okumuş yazmış olanlar sınıfı, ileri gelenler, seçkin sınıf. 110b-7.

ḫāver (2); (Far.) Güneşin doğduğu taraf, doğu, şark. 285b-6; 310b-1.

ḫavf (14); (Ar.) Korku. 70b-3; 135a-3; 140a-15; 172b-7; 194a-1; 210a-12; 228a-5; 231a-9; 242a-7; 255b-1...

ḫavf u recā (1); (Far.) Korku ve ümit. 231a-9.

ḫavf yetkür- (1) Korku vermek. 140a-15.

ḫavfluḳ (2) Korkulu olma durumu. 172b-7; 275a-9.

ḫavf-nāk (1); (Far.) Korkulu. 275b-5.

ḥavlı (2); (Ar. <Yun. avlı) Bir binânın ortasında, yanında veya çevresinde bulunan üstü açık, etrâfı duvar, çit vb. ile çevrili yer. 8a-6; 287a-1.

ḥavṣala (5); (Ar.) Anlayış, akıl, zihin. 3b-4; 7b-3; 37a-1; 193a-8; 269a-6.

ḥavż (1); (Ar.) Bahçeleri süslemek, sulamak, içinde yüzmek veya belli maddeleri ıslatmak, boyamak, süzmek gibi maksatlar için kullanılan, etrâfı beton, tuğla, mermer vb. şeylerle çevrilmiş su biriktirme yeri. 268a-8.

ḥavze (1); (Ar.) Bölge, mıntıka. 90a-6.

ḫayā (5); (Ar.) Utanma, sıkılma, utanç. 89b-8, 9; 129b-10, 12; 169a-10.

ḫayāl (98); (Ar.) Hayal. 6b-4; 12a-11; 18b-13; 19a-6; 20b-15; 22a-8; 25b-4; 28b-14; 30b-4, 8...

ḫayāl ber- (1) Hayal etmek. 310b-13.

ḫayāl et- (2) Hayal etmek. 197a-2, 229a-11.

ḫayāl ḳıl- (19) **1**. Sanmak, zannetmek. 22a-8; 31a-2; 35b-15; 45b-13; 48b-12; 62a-12; 68a-4; 79b-12; 137a-3; 208a-15...**2.** Düşünmek, çözüm bulmak. 155b-14; 191a-6; 191a-12; 193a-13. **3.** Tahmin etmek. 134a-13.

ḫayālāt (2); (Ar. çkl. hayal) Hayaller. 184a-14; 208a-4.

ḫayālıġa yet- (1) Hayaline gelmek. 239a-12.

ḫayāl-perest (1); (Far.) Hayal kuran, hayal peşinde koşan, kendini hayal ve tasavvurlarına kaptırmış olan (kimse). 198b-1.

ḫayāt (44); (Ar.) Hayat. 12a-4; 16b-3; 34a-7; 37a-1; 39a-5; 54a-7; 59b-14; 72a-6, 8; 72b-4...

ḫayātı vefā ḳıl- (1) Ömrü vefa etmek. 16b-3.

hayda- (4) Hayvanları kovmak, sevk etmek. 313b-3; 315a-9; 315b-4; 316a-14.

ḫayf (6); (Ar.) Eyvah, yazık, heyhat. 46b-14; 57b-7; 165a-4; 173a-13; 193a-11; 297b-9.

ḫayl (1); (Ar.) Güruh, tâife, cemâat, zümre. 43b-12.

ḫayme (1); (Far.) Çadır. 172b-14.

ḫayr (13); (Ar.) Maddî veya mânevî karşılık beklenilmeden yapılan iyilik, yardım, ihsan. 25a-8, 9; 62a-2; 82a-6; 172b-10; 181a-9; 198a-2; 202b-6; 226a-2; 233a-8...

ḫayrān (26); (Ar.) Şaşırmış, şaşkınlık durumu. 55a-8, 15; 56a-13; 88a-14; 105a-3, 4; 111b-12; 112a-14; 122b-1; 136a-12...

ḫayrān bol- (3) Şaşırmak. 151b-10; 219b-1; 263a-14.

ḫayrān ḳal- (8) Şaşırmak. 112a-14; 136a-12; 137a-11; 201b-14; 212b-5; 268a-1; 274b-12, 13.

ḫayrān u ser-gerdān bol- (1) Şaşırmak ve başı dönmek. 261b-10.

ḫayrānlıḳ (2) Şaşkınlık durumu. 55a-8; 111b-12.

ḫayrāt (1); (Ar. çkl. hayr) Hayır işleri. 233a-8.

ḫayr-bādlaş- (1) Vedalaşmak, ayrılmak. 172b-10.

ḫayret (33); (Ar.) Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık. 51a-4; 55b-10; 57b-3; 83a-14; 83a-15; 86b-11; 88a-7; 92b-13; 117b-11; 136b-4…

ḫayretke ḳal- (1) Şaşırmak. 276b-1.

ḫayr-ḫʷāhlıḳ (1) İyilik isteme durumu. 62a-2.

ḫayvanāt (4); (Ar. çkl. hayvan) Hayvanlar. 52b-2; 193b-2; 244b-10; 278a-12.

ḫayyāṭ (1); (Ar.) Terzi. 106a-10.

ḫayyāṭ-ı dehr (1); (Far.) Dünya terzisi (felek). 106a-10.

ḫaẕāḳat-şiʿār (1); (Far.) Usta, bilgili, meharetli, alim. 111b-7.

ḫazān (31); (Far.) Güz, sonbahar. 9a-15; 12b-11; 22b-10; 39a-5; 44b-1; 94b-8; 95a-5, 6; 98b-1; 113b-13...

ḫazān yeli (2) Hazan rüzgârı. 12b-11; 197a-1.

ḫazāne (10); (Ar.) Hazine. 9a-15; 22b-10; 114a-13; 262b-10; 301a-5, 6; 314a-7; 315a-4; 315b-1; 322a-12.

ḫazāne-i ilāhī (1); (Far.) Allah'ın hazinesi. 315a-4.

ḫazān-ı ġam (1); (Far.) Sonbahar, güz gamı. 113b-13.

ḫażar (3); (Ar.) Yerleşik olma, şehir ve köyde oturma; barış, güven. 42a-10; 283b-3; 296b-15.

ḫaẕer (15); (Ar.) Sakınma, çekinme. 29b-8, 9; 41a-6; 53a-8; 66a-15; 66b-2; 67b-14; 140a-5; 175a-14; 177b-7...

ḫaẕer bol- (2) Sakınmak, dikkat etmek. 66a-15; 216b-3.

ḫaẕer eyle- (1) Sakınmak. 230a-10.

ḫaẕer ḳıl-(5) Sakınmak, çekinmek, ihtiyat etmek. 29b-9; 66b-2; 67b-14; 177b-7; 181a-3.

ḫaẕf (3); (Ar.) Ortadan kaldırma; aradan giderme, yazmama. 277b-2; 302a-4.

ḫaẕf ḳıl- (1) Silmek, gizlemek. 302a-4.

ḥāżır (74); (Ar.) 1. Bir yerde mevcut olan, bizzat bulunan, huzurda, göz önünde olan; şimdi var olan. 22b-1, 4; 25b-3, 15; 27b-3; 29b-2; 32a-4; 33b-12; 37a-3; 56a-1...2. Belli bir işi yapacak veya belli bir işe yarayacak duruma getirilmiş olan (şey). 268b-4.

ḥāżır bol- (21) 1. Hazır olmak, bulunmak. 25b-15; 27b-3; 32a-4; 33b-12; 56a-1; 79b-9; 81a-5; 96a-6; 101b-8; 112a-11...2. Dikkat etmek, kollamak. 29b-2. ~ **ḥāżır ol-** (1) Hazır olmak, bulunmak. 242b-10.

ḥāżır eyle- (1) Hazırlamak, getirmek. 268b-4.

ḥāżır ḳıl- (21) Hazır etmek. 22b-4; 25b-3; 96a-8; 100a-10; 110b-8; 114b-14; 117b-9; 127a-15; 187a-2; 222b-15...

ḥāżır ḳıldur- (1) Huzuruna getirtmek. 117b-9.

ḥāzim (2); (Ar.) Akıllı, ileri görüşlü. 55a-9; 55b-1.

ḫāzin (1); (Ar.) Saklayan, muhâfaza eden, koruyan kimse. 84b-2.

ḥazīn (4); (Ar.) Hüzünlü, kederli, mahzun, gamlı. 154b-9; 156b-7; 205a-8; 212b-14.

ḫazīne (37); (Ar.) Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddî değeri yüksek şeylerin bütünü. 19b-10; 20b-1; 21a-3; 21b-10; 25a-3; 25a-10; 44b-1; 44b-12; 46a-1; 59b-12…

ḫazīne ber- (1) Hazine vermek. 142a-7.

ḫazīne-bān (1); (Far.) Hazine dağıtan, koruyan. 89a-11.

ḫazīne-dār (1); (Far.) Hazine sahibi. 94b-3.

ḫazīne-ḫāne (1); (Far.) Hazinelerin saklandığı yer. 44b-11.

ḫazm bol- (1) Hazmetmek. 59b-1.

ḫażm et- (1) Hazmetmek. 227a-9.

ḥażret (27); (Ar.) Saygı, saymak üzere büyüklere verilen unvan, sayın; huzur, ön. 1b-2; 2a-11; 3a-9, 11; 6a-14; 7a-11; 30b-15; 37b-12; 60b-6; 70b-13...

ḥażret-i ḥakīm-i muṭlaḳ (1); (Far.) Sonsuz hikmet sahibi olan (Allah). 1b-2.

ḥażret-i ḫātem-penāh (1) Mühür sahibi olan yüce kişi (Hazreti Muhammet Mustafa.) 3a-9.

ḥażret-i mevlānā-yı kāmil (1); (Far.) Kemale ermiş olan Mevlana Hazretleri (Mevlana Celaddin Rumi). 283a-1.

ḥażret-i mevlevī (1); (Far. k. ad.) Mevlana Hazretleri, Hazreti Mevlana. 262a-14.

ḥażret-i seyyid-i kāyināt (1); (Far.) Kâinatın efendisi olan hazret. 195b-7.

ḥażret-i sulṭān (2); (Far.) Sultan hazretleri. 6a-14; 271a-12.

Ḥażret-i Sulṭān Hüseyn (1); (Far.) Sultan Hüseyin Hazretleri. 6a-14.

ḥażret-i şāh-ı ʿArab (1); (Far.) Arap'ın şahı olan hazret. 7a-11.

hecr (3); (Ar.) Ayrılık. 72a-12; 158b-4; 300a-6.

hedef (1); (Ar.) Nişan alınan yer, nişangâh. 85a-2.

hediye iper- (1) Hediye göndermek. 284a-13.

hediyye (7); (Ar.) Sevgi veya saygı ifâdesi olarak karşılıksız verilen şey, armağan. 235a-7; 284a-13; 284b-15; 285b-3, 13; 294b-11; 322b-15.

heft birāderān (1) Yedi kardeşler. 128a-8.

hefte (1); (Far.) Hafta. 286a-12.

heftelik ay (1) Dolunay. 286a-12.

ḥekīm (3); (Ar.) Mesleği hastalıkları teşhis ve tedâvi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip 112a-4, 8, 13.

ḥekīm-i ḥāẕıḳ (1); (Far.) .) Usta, bilgili, meharetli, doktor. 112a-5.

helāhil (5); (Far.) Öldürücü (zehir). 70b-10; 99b-6; 112a-15; 130b-6; 289a-1.

helāk (19); (Ar.) Ölme, mahvolma, yok olma. 48a-7; 71a-14; 73b-12; 75b-10; 86b-9; 108b-8; 116a-8; 130b-4; 163b-4; 174a-15…

helāk bol- (7) Helak olmak. 108b-8; 130b-4; 175b-10; 177b-2; 251a-14; 256a-7; 259b-7.

helāk eyle- (2) Helak etmek. 48a-7; 276a-6.

helāk ḳıl- (1) Helak etmek. 285a-12.

helāket (33); (Ar.) Mahvolma, helak olma. 48a-6; 49b-11; 52a-9; 53a-15; 58b-1; 61a-11; 67a-3; 75b-10; 98b-15; 101b-10...

helāket-i ebedī (1); (Far.) Ebedi helaket, mahvolma. 288a-13.

helāketke sal- (2) Helakete atmak, helak etmek. 75b-10; 227a-9.

helāketke yet- (4) Mahvolmak, helak olmak. 49b-11; 52a-9.

helāketke yetkür - (2) Mahvetmek, helak etmek. 67a-3; 177b-9.

ḥelvā (2); (Ar.) Tatlı, helva. 208b-11, 12.

ḥelvā-yi nebātī (1); (Far.) Bitki helvası, tatlısı, balı. 208b-11.

hem (487); (Far.) **1**. de, dahi. 2b-9; 8a-14; 8b-3; 10b-10, 13, 14; 12a-3; 13b-1, 4; 14a-12...**2**. hem…hem…

15a-3, 4, 9, 10; 18b-1, 2, 4, 24b-1, 2; 28b-10. **3**. Başka, diğer. 54b-12. **4**. Ve. 60a-2. **5**. hem dahi. 60b-3; 82a-3. **6**. Bundan başka. 63a-4.

hem-cins (1); (Far.) Aynı cins. 84a-15.

hem-çū (1); (Far.) (Onun) gibi. 84b-2.

hem-dāsitān (1); (Far.) Birlik, beraberkik, ittifak. 164a-10.

hem-dem (36); (Far.) Sıkı arkadaş, dost. 27a-1, 11; 29a-1; 31b-3; 59a-14; 72b-12; 84a-11; 94b-14; 95a-14; 102b-14...

hem-dem bol- (1) Dost olmak. 214b-12. ~ **hem-dem ol-** (1) Dost olmak. 248b-8.

hem-demsiz ḳal- (1) Dostsuz, arkadaşsız kalmak. 114b-1.

hem-demsizlıḳ (1) Arkadaşsızlık, yalnız olma durumu. 84a-11.

hem-dest (1); (Far.) Ortak, arkadaş. 127b-5.

heme (328); (Far.) Bütün, cümle, herkes. 2b-4; 3a-6; 4b-5; 6a-1; 8b-13; 9b-14; 10a-13; 10b-13; 11a-7; 12a-2...

hem-ḥāl (1); (Far.) Bir hâlde olan, hâlleri bir birine benzeyen. 194b-12.

hem-ḫāne (6); (Far.) Bir evde oturan, arkadaş. 54a-8; 72a-8; 91b-3; 166a-1; 188a-7; 196a-13. ~ **hem-ḫ̆āne** (1); (Far.) Bir evde oturan, arkadaş. 75a-14.

hem-ḫāne bol- (2) Bir evde oturmak, arkadaş olmak. 75a-14; 91b-3. ~ **hem-ḫ̆āne bol-** (1) Bir evde oturmak, arkadaş olmak. 75a-14.

hemīn (1); (Far.) Hemen, her zaman. 232b-10.

hemīşe (93); (Far.) Daima, sürekli, her zaman, her vakit. 9a-13; 13b-11; 15b-14; 19a-2; 19b-8, 15; 24a-3; 24b-7; 26b-3, 12...

hem-kāse (1); (Far.) Aynı kadehten içen, arkadaş. 130b-7.

hem-kāse bol- (1) Aynı kâseden içmek. 130b-7.

hem-nefes (2); (Far.) Arkadaş. 9b-1; 57a-14.

hem-nişīn (4); (Far.) Beraber oturup kalkan, samimi arkadaş. 209a-7; 248a-12; 304a-12; 311a-12.

hem-nişīn bol- (2) Arkadaş olmak, beraber zaman geçirmek. 209a-7; 304a-12.

hem-rāh (26); (Far.) Yoldaş, yol arkadaşı. 21b-2; 72b-15; 73a-2; 99a-6, 8, 11, 12; 107a-12; 117a-3; 124a-3...

hem-rāh bol- (6) Yoldaş, arkadaş olmak. 21b-2; 107a-12; 124a-3; 159b-15; 201a-15; 310b-3.

hem-rāh ḳıl- (1) Yoldaş etmek. 155a-15.

hem-rāhlıḳ (3) Yoldaşlık, arkadaşlık. 73a-2; 99a-12; 280a-4.

hem-rāhlıḳ et- (1) Yoldaşlık, arkdaşlık etmek. 280a-4.

hem-rāhlıḳ ḳıl- (1) Yoldaşlık yapmak. 73a-2.

hem-rāz (1); (Far.) Sır arkadaşı. 26a-14.

hem-sāye (13); (Far.) Komşu. 33b-8, 11; 34a-2, 10, 12, 15; 34b-6; 72a-7; 245a-1; 245b-2...

hem-sāyelik (3) Komşuluk. 34a-10; 72a-7; 298a-15.

hem-seyr (1); (Far.) Birlikte seyreden. 37a-2.

hem-sitān bol- (2) İttifak etmek, anlaşmak. 164a-10; 317a-13.

hem-ṣoḥbet (12); (Far.) Bir biriyle sohbet eden, arkadaş. 16a-1; 18a-1; 63b-12; 91b-6; 181b-9; 214b-9; 221a-2; 228a-9; 234a-1; 248a-4...

hem-ṣoḥbet bol- (7) Sohpet etmek. 18a-1; 63b-12; 181b-9; 214b-9; 234a-1; 248a-4; 318a-11.

hem-vāre (1); (Far.) Her daim, daima, sürekli. 323a-5.

hemyān (18); (Far.) Cüzdan. 134b-1; 312b-10, 13; 313a-7; 313b-1, 8, 14, 15; 314a-3, 5...

hemze (3); (Ar.) Arapça'da kelimelerin başında, ortasında, sonunda harekeli veya sâkin olarak okunan, harf-i illet veya harf-i med olmayan elif. 108a-11; 164b-5; 198a-1.

hem-zebān ḳıl- (1) Muhatap almak, sohbet arkadaşı yapmak, 297a-3.

hemze-i istifhām (2); (Far.) Getirildiği cümleye soru anlamı veren hemze. 108a-11; 198a-1

hengām (2); (Far.) Vakit, zaman, mevsim. 28b-1; 164b-1.

henūz (36); (Far.) Hâlâ, şimdiye kadar, elan, daha. 18b-8; 27a-2; 28a-7; 34b-15; 37a-6; 39a-4; 56a-7; 57b-14; 90a-14; 91b-13...

her (918) Her. 1b-6, 7; 2a-1; 2b-5; 3a-4, 6; 3b-4, 5, 6; 4a-7...

her bār (17) Her defa, her zaman, sürekli, daima. 28a-11; 72a-12; 82b-11; 88b-1; 140b-10; 150b-15; 161a-8; 174a-7; 176b-15; 189b-10...

her dem (25) Her zaman. 4b-11; 27a-10; 28b-1; 31a-12; 31b-15; 32b-4; 41a-6; 41b-3; 42a-15; 48a-3…

her güne (1) Her türlü, çeşit. 293b-11.

her laḥẓa (7) Her zaman. 28a-14; 168a-2; 190a-3; 228b-10; 230b-14; 249a-8; 266a-11.

her nemeī (1); (Far.) Her bir şey. 296b-2.

her yan (2) Her taraf. 47a-12; 191b-11.

herāyīne (41); (Far.) mutlaka, herhalde, elbette. 3a-13; 17a-15; 24b-3; 31b-2; 42b-11; 43a-7; 47a-11; 54a-14; 55a-8; 56a-3...

her-çend (60); (Far.) **1**. Her ne zaman. 33a-6; 56a-7; 175b-14; 190b-1; 227a-13. **2**. Her ne kadar. 8a-9; 23b-1; 44a-7; 55a-3; 55a-4; 59a-5; 63b-13; 79b-1; 84b-10; 92b-12…

hergiz (96); (Far.) Asla, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde. 13b-9; 19b-8; 23b-5; 27b-6; 28b-3; 29a-1; 30b-5, 13; 32b-13; 33a-14...

hevā (82); (Ar.) **1**. Hava. 7b-15; 10b-5, 9; 10b-11; 10b-15; 11a-1, 8; 11b-11; 14b-4; 28a-1; 28a-8; **2.** Heves, istek, keyif, nefis. 2a-15; 27b-2; 48b-9; 91b-10; 97a-13; 100a-4; 124b-1; 238b-10; 248a-9; 263b-8.

hevā-dār (20); (Far.) Dost, yar. 9a-14; 39b-6; 70b-5; 84b-8; 95a-11; 119b-11; 159a-15; 168b-4; 177b-15; 178a-4...

hevā-dārlıḳ (14) Dostluk, yarlık. 9a-14; 39b-6; 70b-5; 84b-8; 95a-11;

119b-11; 159a-15; 168b-4; 245b-1; 272a-6....

hevāġa ḳıl- (1) Yukarı kaldırmak. 56a-10.

hevā-yı nefsānī (1); (Far.) Nefsin istek ve arzusu. 96b-14.

hevā-yı nesf (1); (Far.) Nefsin istek ve arzusu. 98b-12.

hevā-yi cān (1); (Far.) Canın (veren) havası. 234a-9.

hevā-yi ḫoş (1); (Far.) Güzel, temiz hava. 213b-4.

heves (18); (Ar.) İstek, arzu, meyil. 27b-2, 11; 49a-3; 67a-2; 76a-11; 78b-14; 89b-3; 100a-3; 104a-2; 109a-12...

heves eyle- (1) Heves etmek. 109b-6.

heves it- (1) Heveslenmek. 104a-2.

heves ḳıl- (1) Heves etmek. 89b-3.

hevl-nāk (1); (Far.) Korkulu, korkunç. 275a-8.

hey (1) Seslenmek ve bir kimsenin dikkatini çekmek için kullanılan ünlem. 217a-8.

heybet (23); (Ar.) İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet. 13a-15; 14b-9; 39a-14; 63a-14; 102a-15; 126a-6; 132b-13; 143a-3; 147a-2; 150a-5...

heybetlik (4) Büyük, ulu, azametli. 14b-9; 210a-15; 271a-9; 275b-7.

heyhāt (11); (Ar.) Elden gitmiş bir şeye karşı duyulan hasret, üzüntü ve esefi bildirir, ne yazık. 82b-10; 89a-14; 101b-7; 108a-5; 129a-12; 270a-3...

Heylār (6); (k. ad.) Heylar. 272b-10; 274b-7; 276b-1; 285a-4; 286a-4; 293a-7.

hey'et (7); (Ar.) Dış görünüş, şekil, sûret; hal, durum, keyfiyet. 34a-3; 125a-11; 140a-10; 191a-15; 267b-13; 268a-2.

hezār (14); (Far.) 1. Birçok. 4b-6; 29a-13; 215b-10; 311b-4. 2. Bin. 33b-8; 162b-12; 168b-1. 3. Bülbül. 213b-5; 293b-13.

hezār meşaḳḳāt (1) Bin meşakkat. 263a-4.

hezār-sāl (1); (Far.) Bin sene. 236b-13.

hezl (8); (Ar.) Alaya alma, alay şekline konuşma. 3b-12; 116b-1; 125a-11, 12, 13; 215a-15; 291b-8; 296b-9.

ḥıfẓ (1); (Ar.) Saklama, koruma. 229b-13.

ḫırām (4); (Far.) Salına salına, naz ve edâ ile yürüme. 269b-9; 269b-10; 272b-14; 284b-1.

ḫırām eyle- (1) Salınarak yürümek. 269b-9.

ḫırāmān (9); (Far.) Naz ile salınarak yürüyen. 33b-8, 10; 86b-8; 101a-7; 241b-2; 242a-10; 260a-6; 290a-7; 319b-7.

ḫırāş (4); (Far.) Tırmalama, sıkıntı, tasa, endîşe, kaygı. 137b-5; 191a-6; 213b-5; 259b-3.

ḫırāş et- Tırmalamak, rahatsız etmek. 137b-5.

ḫıred (23); (Far.) Akıl. 8b-2; 19a-11; 43a-11; 54a-3; 60a-9; 113a-12; 122a-1; 154b-12; 183b-3; 202b-4...

ḫıred-mend (17); (Far.) Akıllı. 8b-2; 43a-11; 54a-3; 122a-1; 154b-12; 183b-3; 202b-4; 204b-7; 215a-5; 215b-11...

ḫırfet (1); (Ar.) Meslek, sanat, iş. 264b-8.

ḫırḳa (5); (Ar.) Yün veya pamukludan yapılmış, önden açık, kollu giyecek. 85a-8; 143a-8; 210b-11; 238b-1; 241a-15.

ḫırḳa-pūş (3); (Far.) Hırka giyen, derviş. 238a-15; 238b-1; 241a-15.

ḫırḳa-pūş ol- (1) Hırka giymek, derviş olmak. 238b-1.

ḫırḳat (1); (Ar.) Yanma. 210b-11.

ḫırş (48); (Ar.) Bir şeyi elde etmek için duyulan, önüne geçilmez derecede kuvvetli istek. 15a-11; 17a-1, 3; 29b-6; 33a-9, 10; 34b-1; 47a-10; 67a-13, 14...

ḫırş-pīşe (1); (Far.) Hırslı, açgözlü. 33a-10.

ḫıṣāl (1); (Ar.) Huylar, hasletler. 7a-13.

ḫışım-nāk ol- (1) Kızmak, öfkelenmek. 288a-5.

ḫışm (15); (Far.) Öfke, kızgınlık, gazap. 109a-4; 164b-7; 224a-6; 225b-2; 231a-6; 239a-11; 250b-11; 272a-15; 272b-1; 288a-10...

ḫışm-ālūdelıġ (1) Kızgın olma, öfkelenme durumu. 239a-11.

ḫışt (7); (Far.) Kerpiç, tuğla. 107b-5; 120a-8; 140a-4; 245b-15; 246a-6; 278b-13; 311a-2.

ḫıṭāy (6); (y. ad.) Hıtay, Çin. 9a-7; 28a-5; 33b-10; 138b-5; 208b-10; 241a-9.

ḫıṭāyī (1); (Ar.) Çinli, çine ait. 241a-9.

ḫıyānet (49); (Ar.) Hayinlik, vefasızlık, itimâdı, güveni kötüye kullanma. 15a-12; 24b-2, 5; 56b-3; 61b-15; 62a-5; 80b-14; 81a-15; 85a-14; 85b-5…

ḫıyānet ḳıl- (2) Hıyanet etmek. 265a-6; 291b-9.

ḫıyānet-kār (9); (Far.) Hain, ihanet eden. 9a-1; 24a-15; 62a-4; 69a-12; 79b-7; 85b-3; 91a-13; 104b-5; 239a-9

ḫıyānetsizlıġ (1) Hainlik etmeme durumu, dürüst olma durumu. 247b-8.

ḫızāne (1); (Ar.) Hazine. 4b-13.

ḫıżar (1); (Far.) Tahta ve kereste biçmeye yarayan bıçkı. 11a-10.

ḫıẕmet (145); (Ar.) **1.** İş, iş görme. 40a-7; 51a-11; 52b-11; 53a-10; 53b-14; 54a-2; 54a-5; 56b-9; 61a-12; 62b-14… **2.** Görev, vazife. 5a-8; 37b-4; 42a-4; 48b-6; 68a-9; 92a-15; 94a-15; 94b-11; 104b-4; 106a-15…

ḫıẕmet ḳıl- (8) Hizmet etmek. 52b-11; 173a-10; 268b-12, 13; 295b-1; 301a-3; 304a-3; 323a-3.

ḫıẕmetide bol- (5) Hizmetinde olmak. 97b-11; 173a-4; 249a-9; 286a-4; 319b-9.

ḫıẕmet-kār (28); (Far.) Hizmet eden kimse, hizmetçi. 9a-13; 17a-2; 41a-7; 50b-11; 57a-3; 58a-13; 59a-12; 63a-10; 75a-14; 77a-12...

ḫıẕmetkār bol- (1) Hizmetkâr olmak. 17a-2.

ḫıẕmet-kārlıḳ (5) Hizmet etme işi. 9a-13; 57a-3; 188a-8; 283b-11; 306a-8.

ḫıẕmet-kārlıḳ ḳıl- (1) Hizmetçilik yapmak. 306a-8.

ḫıẕmetke bel bağla- (1) Hizmetinde olmak, hizmet etmek. 13a-4.

Ḫıżr (4); (Ar. k. ad.) Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat 102a-2, 3; 111b-4; 143b-5.

ḥicāb (3); (Ar.) Perde, örtü. 47b-7; 103a-10; 266a-13.

Ḥicāz (1); (y. ad.) Hicaz. 101a-1.

hicr (9); (Ar.) Ayrılık. 27a-14; 27b-4; 30b-10; 113b-11; 132a-1; 136a-8; 172a-2; 184a-9; 314b-12.

hicrān (11); (Ar.) Ayrılık, ayrılık acısı. 27a-14; 73a-3; 86b-4; 184a-8; 185a-9; 187a-11; 194b-7; 208a-1; 222a-9; 290a-6...

hīç (401); (Far.) Hiç. 3a-10; 4a-7; 6b-9; 9b-15; 10a-9; 11a-6, 7; 14b-5, 6; 15b-11...

hidāyet (2); (Ar.) Doğru yol. 219b-14; 288a-1.

ḫiffet (3); (Ar.) Hafiflik. 16a-5; 186a-3; 228b-11.

ḥikāyāt (11); (Ar. çkl. hikaye) Hikayeler. 121a-14; 137b-12; 202a-15; 202b-2; 205b-4; 213b-14; 215b-11; 216b-9; 217a-2, 3...

ḥikāye ḳıl- (1) Anlatmak, hikâye etmek. 130a-5.

ḥikāye-dār (1); (Far.) Hikayeci. 152a-13.

ḥikāyet (109); (Ar.) Hikâye. 3b-14; 9a-4, 5; 11b-15; 19a-15; 24b-12, 13; 26a-13; 31b-2; 33a-12...~ **ḥikāye** (11); (Ar.) Hikâye. 4a-1; 8a-13; 8b-3; 130a-5; 152a-13; 171a-5; 196a-5; 202a-14; 277a-7; 296a-5…

ḥikāyet-i muʿteber (1); (Far.) İtibar edilen hikâye. 24b-12.

ḥikme-i ilāhī (1); (Far.) Allah'ın hikmeti. 13b-15.

ḥikmet (64); (Ar.) Bilgelik, maslahatlı iş yapma. 1b-2, 3, 8; 2a-14; 2b-1, 9, 13, 14, 15; 3a-1…

ḥikmet ü dāniş (2); (Far.) Hikmet ve ilim. 7a-10; 16b-12.

ḥikmet-āmīz- (3); (Far.) Hikmetli, hikmeti bünyesinde barındıran. 3b-12; 96b-2; 323a-4.

ḥikmet-encām (1); (Far.) Hikmetle neticelen. 323a-15.

ḥikmet-ensāb (1); (Far.) Hikmet sabihi ced, soy. 4a-2.

ḥikmet-i ḫaṭ (1); (Far.) Hikmet kalemi. 3b-6.

ḥikmet-kān (1); (Far.) Çok hikmet sahibi, hikmet deposu, ocağı. 285a-7.

ḥikmet-penāh (1); (Far.) Hikmet sığınağı. 17a-5.

ḥikmet-şiʿār (1); (Far.) Hikmetli. 20a-1.

ḫilāf (15); (Ar.) Ters, aykırı, zıt olma, karşı olma, aykırılık. 14b-11; 59a-8; 62b-15; 65a-2; 88a-10; 96b-12; 102a-1; 123b-5; 138a-14; 160b-3...

ḫilāf bol- (1) Yalan olmak. 268b-2.

ḫilāfet (1) (Ar.) Ters, zıt. 149b-4.

ḫilāfet (2); (Ar.) Halifelik. 6a-12.

ḫilāfet ḳıl- (1) Muhalefet etmek. 149b-4.

ḫilāf-ı ʿaḳl (1); (Far.) Aklın zıddına. 88a-10.

hilāl (4); (Ar.) Ayın yeni doğduğu zaman ilk üç günlük yay şeklindeki durumu. 92a-9; 268a-7; 285b-10; 311a-7.

ḫīle (122); (Ar.) Hile, aldatma. 5a-6, 13; 8b-8, 11; 23a-5; 23b-3, 10; 29b-12; 30b-6; 36b-11...

ḫīle eyle- (2) Hile yapmak. 87b-3; 318a-6.

ḫīle ḳıl- (5) Hile yapmak. 69a-14; 125a-2; 193a-8; 215b-15; 244a-15.

ḫīle yasa- (1) Hile yapmak. 239a-7.

ḫīle-āmīz (1); (Far.) Hile karışık, hileli. 163a-4.

ḫīle-bāz (1); (Far.) Hileci, hile yapan. 160b-14.

ḫīle-engīz (1); (Far.) Hileli, hile yapan. 288b-11.

ḫīle-ger (2); (Far.) Hileci, hile yapan. 131b-8; 305b-1.

ḫīle-kār (1); (Far.) Hileci. 203b-12.

ḫīle-perver (1); (Far.) Hileci. 126a-8.

ḫilḳat (1); (Ar.) Yaratma, yaratılma, yaratılış. 215a-8.

ḥilm (12); (Ar.) Huy yumuşaklığı, yumuşak huyluluk, öfke ve hiddet gerektiren durumlarda kendini yenerek sâkin ve serinkanlı olma. 24a-14; 32a-9; 92b-8; 195b-2; 250b-11; 271b-3, 5, 12, 14; 287a-7...

ḥilmlıḳ (1) Karakterdeki yumuşaklık; sakinlik; halim olma durumu. 271b-12.

ḫilʿat (7); (Ar.) Süslü özel bir elbise, kaftan. 4a-10; 35b-4; 84a-3; 129b-7; 195b-11; 204b-3; 308b-10.

ḫilʿat-ı mülūk-āne (1); (Far.) Padişahlara yakışır kaftan. 308b-10.

ḥimāyet (5); (Ar.) Koruma. 2a-3; 71a-10; 134a-6; 166b-15; 239b-15

ḥimāyet ḳıl- (1) Himaye etmek. 166b-15.

himmet (78) **1**. Gayret, çalışma, emek. 6b-2; 11a-10; 24b-6; 25a-5; 35a-11; 35b-2; 35b-4; 36a-3; 36b-4, 5… **2**. Manevi yardım. 21b-2; 42a-4.

himmet ḳol- (1) Himmet istemek. 21b-2.

himmet-i aʿlā (1) Yüksek himmetli. 264a-15.

himmet-i dervīş (1); (Far.) Dervişin himmeti. 21b-2.

himmet-i ʿālīlıḳ (1) Yüksek himmetli olma durumu. 233b-5.

ḫīn (7); (Ar.) An, vakit, zaman, durum. 2a-12; 16a-1; 40a-2; 62b-13; 116a-11; 136a-4; 149a-2.

Hind (4); (y. ad.) Hint. 3b-11; 4a-14, 18b-5; 232b-7.

hind deryası (2) Hint denizi. 71b-8; 74b-5.

Hind tili (4) Hint dili, Hintçe. 4a-15; 5a-7; 41b-9; 273a-8.

hindū (1); (Far.) Hindistan halkından olan, hindistan halkı. 273a-8.

hindū tili (1) Hintçe. 273a-8.

Hindüstān (9); (y. ad.) Hindistan. 4a-14; 5a-5; 19b-1, 6; 101a-2; 124b-11; 156a-11; 272b-9; 274a-13.

hind-veş (1); (Far.) Hint gibi; kara, kapkara. 160b-8.

hirāsān (3); (Far.) Korkak, korkulu. 29b-2; 273b-11; 306a-6.

ḫīre (11); (Far.) Kamaşmış, donuk, fersiz. 72b-14; 125b-2, 3; 127a-11;149a-2; 152b-6; 161b-9; 164a-11; 274b-9; 302b-7…

ḫīre bol- (2) Fersiz, donuk olmak. 72b-15; 152b-6; 302b-7.

ḫīre eyle- (1) Donuk, fersiz yapmak. 164a-11.

ḫīre ḳıl- (1) Kamaştırmak. 274b-9.

ḫīrelik (1) Donukluk, fersizlik. 127a-11.

ḥirfet (1); (Ar.) İş, meslek. 47a-13.

ḥisāb (21); (Ar.) Tahmin, önceden verilen hüküm, göz önünde bulundurma, düşünüş, tasavvur, tasarlama. 55a-5; 58b-11; 74b-6; 119b-12; 130a-6; 133b-6; 134b-11; 136a-7; 143a-11; 146a-4…

ḥisāb-dān (2); (Far.) Hesap eden, hesap bilen. 74b-6; 307a-11.

ḥişār (3); (Ar.) Bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, kuleli, bâzan etrâfı hendeklerle çevrili küçük kale, kerman. 36a-6; 102b-2; 105a-7.

Hisdüstān (1); (y. ad.) Hindistan. 4b-12.

ḥişşa (4); (Ar.) Bölünen bir bütünden bir kimseye düşen kısım, pay. 19a-1; 79a-5; 108a-1; 114b-14.

ḥişşa ḳıl- (1) Paylaştırmak. 108a-1.

ḫīşāvend (4); (Far.) Akrabâ, soy sop, taallukat. 179b-5; 186b-15; 220b-15; 311a-10.

ḫiṭāb (7); (Ar.) Hitap. 2a-5; 91a-10; 116a-8; 161a-5; 185a-2; 195a-6; 195b-8.

ḫiṭāb ḳıl- (2) Hitap etmek. 2a-5; 195a-6.

ḫīz (1); (Far.) Coşma, coşkunluk. 201b-1.

ḫizāne (1); (Ar.) Hazine. 206b-3.

ḫod (25); (Far.) Kendi, bizzat. 2b-2; 11b-12; 65b-12; 90b-12, 14; 130a-7; 134a-2; 140b-15; 145b-5; 162a-14...

ḫod-nümā (1); (Far.) Gösterişe meraklı olan. 130a-7.

ḫod-pesend (2); (Far.) Kendini beğenmiş. 2b-2; 145b-5.

ḫod-rūy (1); (Far.) Kendi kendine biten, yabani. 11b-12.

ḥoḳḳa (9); (Ar.) Cam, mâden veya topraktan yapılmış genellikle kapaklı küçük kap. 22a-11, 12; 79a-10; 112a-9, 13, 14; 289a-1, 5; 289b-8.

hoḳḳa-bāz (1); (Far.) El çabukluğuyle hüner gösteren kimse. 224a-9.

ḥoḳḳa-yi ḥīle (1); (Far.) Hile hokkası. 79a-10.

ḫor kör- (1) Hor görmek. 177b-12.

Ḫorāsān (2); (y. ad.) Horasan. 101a-1; 241a-5.

ḫordenī (2); (Far.) Yiyecek parçası, az, küçük yiyecek. 176b-6; 259b-11.

ḫorsend (6); (Far.) Kanaatkâr, tok gözlü, kısmetine râzı olan (kimse),

mütevekkil. 20b-3, 15; 180a-5; 227b-8; 236a-2; 311b-11.

ḫorsend bol- (3) **1.** Memnun olmak. 20b-15. **2.** Kanaat etmek. 236a-2; 311b-11.

ḫorsendlik (1) Kanaatkârlık. 180a-5.

ḫorṭūm (6); (Ar.) Bâzı hayvanlarda boru gibi uzanmış olan ağız ve burun kısmı. 150a-8; 273b-7, 8, 11; 280a-1; 284b-6.

ḫoş (181); (Far.) Hoş, güzel, iyi. 7a-6; 8a-11; 13b-11, 13; 14a-4; 20a-4; 20b-13; 27a-11; 30b-4; 31b-7...

ḫoş kel- (11) Sevmek, beğenmek. 51a-6; 117b-4; 171b-2; 174a-7; 223a-5; 234b-9; 237b-12; 258a-13; 268a-3; 268b-10...~**ḫoş kil-** (3) Sevmek, beğenmek. 84b-3; 97b-11; 115a-5.

ḫoş ḳıl- (2) Hoşlanmak. 168b-3; 272a-7.

ḫoş kör- (6) Güzel görmek. 323b-12; 323b-13.

ḫoş körün- (4) Güzel görünmek. 67b-7; 192a-9; 213b-9; 319b-13.

ḫoşā (1); (Far.) Ne hoş, ne iyi, ne güzel. 30b-4.

ḫoş-āb (1); (Far.) Parlak. 116b-14.

ḫoş-āmed (6); (Far.) Hoş geldi, safa geldi, hoş karşılama. 63a-5; 110a-2; 115a-5; 237b-10; 238b-11; 243a-15.

ḫoş-āmed ḳıl- (1) Güzel söz söylemek, övmek. 115a-5.

ḫoş-āvāz (2); (Far.) Güzel sesli. 222b-4; 267a-8.

ḫoş-būy (12); (Far.) Güzel kokulu, güzel koku. 13b-11; 14a-4; 41a-11; 55b-5; 65a-11; 82b-15; 83b-14; 84a-8; 111b-15; 192b-1...

ḫoş-būy et- (1) Güzel koku vermek. 242a-10.

ḫoş-būy ol- (1) Güzel kokmak, güzel koku vermek. 55b-5.

ḫoş-būyluḳ (4) Güzel kokulu olma durumu. 41a-11; 65a-11; 83b-14; 192b-1.

ḫoş-dil (13); (Far.) Gönlü hoş, memnun. 20b-13; 31b-7; 33b-3; 94b-5; 127a-11; 222a-14; 228b-1; 236a-15; 236b-6; 271a-10...

ḫoş-dil bol- (4) Gönlü hoş olmak. 94b-5; 271a-10; 293a-14; 298a-14.

ḫoş-dillıḳ (4) Gönlü hoş, memnun, mesrur olma durumu. 20b-13; 222a-14; 236a-15; 280a-10.

ḫoş-elḥān (1); (Far.) Güzel nağmeler. 293b-15.

ḫoş-güvār (7); (Far.) Lezzetli, tatlı. 37a-6; 82a-15; 178b-13; 179a-1; 242b-10; 293b-9; 304b-13.

ḫoş-ḥāl (3); (Far.) Durumundan memnun, mesut, bahtiyar. 48b-5; 146a-1; 281b-1.

ḫoş-ḥāl bol- (1) Hâli vakti yerinde olmak. 48b-5.

ḫoş-hevā (3); (Far.) Havası güzel, havası hoş. 38b-6; 123b-14; 135b-4.

ḫoş-ḫulḳ (2); (Far.) Güzel huylu. 180b-5; 271a-14.

ḫoş-ḫūy (9); (Far.) İyi huylu, güzel tabiatlı. 174b-12; 197a-6; 232a-5;

271a-10, 15; 271b-6, 10; 272a-5; 292a-7

ḫoş-ḫūyluḳ (6) Güzel huyluluk. 197a-6; 271a-10, 15; 271b-10; 272a-5; 292a-7.

ḫoşla- (13) Hoşalanmak, beğenmek, sevmek. 8a-11; 36b-3; 89a-14; 140a-7; 185a-13; 186b-2; 214b-12, 13; 230a-4; 235a-4...

ḫoşlaş- (1) Vedalaşmak. 230a-4.

ḫoşluġ (4) Hoşluk, güzellik. 108a-4; 166a-1; 222a-15; 223a-6.

ḫoş-nevā (2); (Far.) Güzel ses. 20a-4; 299a-12.

ḫoşnūd (19); (Far.) Hoşnut, razı, memnun. 45a-15; 52b-3; 66b-2; 69a-13; 109a-4; 146a-9; 163a-6; 168a-12; 168b-13; 172a-4...

ḫoşnūd bol- (1) Hoşnut olmak. 52b-3.

ḫoşnūd eyle- (2) Memnun etmek. 168b-13; 227b-5.

ḫoşnūd ḳıl- (3) Memnun etmek, razı etmek. 245b-14; 272a-6; 285b-2.

ḫoşnūdluḳ/ġ (5) Hoşnut olma durumu, memnuniyet. 109a-4; 168a-12; 172a-4; 188a-1; 320b-13.

ḫoşraḳ (1) Daha hoş, daha güzel. 236b-13.

ḫoş-reftār (1); (Far.) Güzel yürüyüşlü. 292b-1.

ḫoş-reng (3); (Far.) Güzel renk. 65a-14; 296a-13; 317b-14.

ḫoş-rū (1); (Far.) Güzel yüzlü. 271b-7.~**ḫoş-rūy** (1); (Far.) Güzel yüzlü. 296b-7.

ḫoş-ṣūret (2); (Far.) Güzel görünüşlü. 216b-14; 297a-15.

ḫoş-tīz (1); (Far.) Güzel tiz (ses). 293b-10.

ḫoş-vaḳt (7); (Far.) Mutlu, mesut. 178b-10; 193b-7; 208a-11; 222b-5; 266a-7, 9; 288a-11.

ḫoş-vaḳt bol- (5) Mutlu, rahat olmak. 193b-7; 208a-11; 222b-5; 266a-7; 288a-11.

ḫoş-vaḳtlıḳ (2) Zamanını hoş geçirme durumu. 133a-15; 266a-9.

höküz *(2) Öküz. 65a-11; 66a-9.*

höl1 (1) Nara, seslenme, ünlem. 234a-11.

höl2 (2); (bkz. öl) Islak, yaş. 107a-9; 305b-6.

ḫūb (172); (Far.) Hoş, iyi, güzel. 3b-1; 5b-15; 7a-6, 8; 8b-13; 9b-13; 11b-11; 12a-1; 15a-9; 16a-1...

ḫūb u merġūb (1); (Far.) Hoş ve beğenilen. 7a-8.

ḫūb-ḫulḳ (2); (Far.) Güzel yaratılışlı, huylu. 21a-15; 97a-14.

ḫūbluġ (11) İyilik, güzellik, hoşluk. 9b-13; 52b-15; 63b-4; 142a-2; 233b-12; 271a-8; 294b-8; 297b-2, 4, 11...~**ḫūbluḳ** (8) İyilik, güzellik, hoşluk. 18b-8; 46b-12; 52b-8; 98a-1; 117b-15; 198a-2; 282b-5; 285b-12.

ḫūbraḳ (25) Daha iyi, daha güzel. 7a-6; 16a-1; 36b-3; 46b-5; 47b-5; 63b-6; 77a-2; 97a-15; 99a-10; 104b-15...~ **ḫūbraġ** (9) Daha iyi, daha güzel. 3b-1; 8b-13; 17a-10; 20a-7; 46b-12; 134a-6; 197b-10; 230b-2; 285b-3.

ḫūb-ruḫsār (1); (Far.) Güzel yüzlü. 144a-9.

ḫūb-rūyluḳ (1) Güzel yüzlülük. 197a-6.

Ḫuceste-rāy (11); (Far. k. ad.) Hucesteray (Fikri, düşüncesi uğurlu olan). 9b-14; 10a-10; 10b-15; 11a-3; 11b-1; 12a-10; 13a-6; 14a-15; 14b-7; 17b-12...

ḫuceste-ṭāliʿ (1); (Far.) Bahtı uğurlu, açık. 217a-9.

hucūm et- (1) Hücum etmek. 59a-6.

hucūm eyle- (1) Hücum etmek. 125b-1.

ḫudā (83); (Far.) Allah. 11a-4; 13b-12; 19a-6; 20b-10, 11; 21a-12; 25a-10; 26b-5; 33a-1; 34b-4...

Ḫudā ḥaḳḳı (1) Allah hakkı. 111a-7.

ḫudā-perest (1); (Far.) Allah'a tapan, inanan, inançlı. 232b-1.

ḫudā-perestlıḳ (1) İnançlı olma, Allah'a inanma durumu. 295a-5.

Ḫudāvend (13); (Far.) (Her şeyin sâhibi olan) Allah. 13b-12; 47b-12; 89b-11; 112b-14; 131b-2; 135b-13; 221b-5; 225b-14; 277a-13; 303b-8...

Ḫudāvendā (3); (Far.) Ey Allahım. 221b-5; 277a-13; 320b-8.

ḫudāvend-i taʿālā (1); (Far.) Yüce Allah. 47b-12.

ḫudā-yı ʿazze ve celle (2); (Far.) Aziz ve şânı yüce olan Allah. 19a-6; 277b-5.

ḫudā-yı taʿālā (16); (Far.) Yüce Allah. 20b-10; 38a-6; 47b-9; 150b-7; 197b-14; 200b-8, 13; 207a-13; 233b-8; 242a-7...~ **ḫudā taʿālā** (6) Yüce Allah. 97b-2; 192a-13; 240b-6; 294b-14; 297a-6; 317a-5.

Ḫudā-yı tebāreke ve taʿālā (1); (Far.) Mukaddes ve yüce Allah. 93b-5.

ḥudūd (3); (Ar.) Bir devletin topraklarını diğer komşu devletlerden ayıran çizgi, sınır. 19b-15 31b-5; 39a-9.

ḫuften vaḳtı (1) Yatma vakti, uyuma vakti. 237b-1.

ḥuḳūḳ (6); (Ar. çkl. hakk) Haklar, vecibeler. 60a-8; 83a-3; 102b-11; 187a-3; 213a-10; 248a-7.

ḫulāṣā (3); (Ar.) 1. Sözün kısası, sonuç olarak, hâsıl-ı kelâm. 30b-11. 2. Öz, saf ve hâlis olan kısım. 16b-12; 129b-5.

ḫulḳ (9); (Ar.) Doğuştan olan huy, yaratılış, tabiat. 102a-13; 113a-3; 123a-7; 134a-5; 197b-6; 272a-7, 14; 294a-11; 294b-1.

ḥulle (1); (Ar.) Cennette giyilecek elbise. 83b-2.

ḫum (1); (Far.) Küp. 132b-15.

humā (2); (Far. bkz. humay) Güvercin büyüklüğünde ve zümrüt yeşili kanatlı, üzerinden geçtiği kimselere mutluluk ve zenginlik getireceğine inanılan mitolojik bir kuş; devlet kuşu. 207a-10; 224b-2.

ḫumār (2); (Far.) İçkiden sonra gelen baş ağrısı ve sersemlik. 70b-8; 72a-11.

humāy (11); (Far.) Kafdağı'nda ve dâimî karlar bölgesinde yaşadığı kabul edilen, boz renkli, kanatları zümrüt yeşili, gölgesinin bir kimsenin üzerine düşmesi o

kimsenin başına devlet kuşu konacağına alâmet sayılan, çok büyük, yırtıcı, efsânevî kuş. 54a-15; 58b-13; 98b-9; 132a-7; 141a-11; 147a-3; 167b-2; 208a-9; 241a-1; 310a-10…

humāyūn (13); (Far.) Uğurlu, kutlu. 9b-3, 14; 10a-9; 10b-14; 11b-1; 12a-6, 10; 12b-10; 14a-15; 17b-9...

Humāyūn-fāl (9); (Far. k. ad.) Humanun Fal (talihi kutlu). 9b-3; 10a-9; 11b-1; 12a-6; 12b-10; 14a-15; 17b-9; 18b-10; 323a-12.

ḫūn (28); (Far.) Kan. 4b-6; 9b-2; 10b-6; 36a-15; 39a-9; 40b-1; 138b-15; 150a-1; 156b-4; 167a-2...

ḫūn saçıl- (1) Kan dökülmek. 282b-2.

ḫūn-āb (1) Kanlı gözyaşı. 279b-6.

ḫūn-āb-ı dil (1); (Far.) Gönlün kanlı gözyaşı. 279b-6.

ḫūn-ālūd (1); (Far.) Kana bulanmış. 200a-6.

ḫūn-bār (1); (Far.) Kan yağdıran. 186b-6.

ḫūn-ḫᵛār (8); (Far.) Zalim, kan dökücü. 9b-2; 36a-15; 138b-15; 167a-4; 218a-8; 259a-1; 261a-9; 305a-7.

ḫūn-ḫᵛārlıḳ (2) Kan dökücülük; zalimlik; gaddarlık. 259a-1; 261a-9.

ḫūn-ı ciger (2); (Far.) Ciğer kanı. 4b-6; 40b-1.

ḫūn-rīz (5); (Far.) Kan dökücü. 10b-6; 39a-9; 156b-4; 305a-1.

ḫunṣā (4); (Ar.) Hem erkek hem dişi üreme hücresi meydana getiren iki cinsiyetli canlı, er dişi. 267b-9, 10; 268b-9.

ḥūr (6); (Ar.) Cennet kızı, çok güzel kız veya kadın, hûri. 197a-7, 13; 197b-7; 206b-12; 208b-15; 299a-10.

ḫurd-ı ālmās (1); (Far.) Elmas parçası. 320b-14.

ḫūrek (3); (Far.) Yiyecek, erzak. 49b-9; 262a-3; 267a-11.

ḥūr-ı ʿīn (1) İri gözlü cennet kızı. 299a-10.

ḥūr-i behişt (1); (Far.) Cennet hurisi. 197a-13.

ḥūr-iʿayn (1); (Far.) Huri gözlü. 299a-10.

ḫurrem (30); (Far.) Sevinçli, şen, gönül açıcı. 20a-4; 31b-7; 63b-15; 65a-9; 78b-13; 79a-4, 8, 11, 15; 79b-2...

ḫurrem bol- (1) Sevinmek, mutlu olmak. 84b-5.

ḫurrem ḳıl- (1) Sevindirmek. 134a-5.

ḫurrem-dil (10); (Far. k. ad.) Gönlü şen. 78b-13; 79a-4, 8, 11, 15; 79b-2, 3; 81a-7, 15; 81b-3.

ḫurremlıḳ (3) Sevinçli olma durumu, mutluluk. 91b-10; 117b-11; 121a-11.

ḫūrşīd (8); (Far.) 1. Güneş. 6a-15; 54a-2; 144a-8; 164b-14; 228b-9. **2**. (k. ad.) Hurşit. 151a-10; 216b-14.

ḫūrşīd-i cemāl (1); (Far.) Güzellik güneşi. 280b-4.

ḫūrşīd-i salṭanat (1); (Far.) Saltanat güneşi. 318b-10.

ḫūrşīd-i tābān (1); (Far.) Parlak güneş. 290a-7.

ḫūrşīd-menḳıbet (1); (Far.) Güneş dereceli, yüceliği güneş gibi olan. 6a-15.

ḫurūc *(1); (Ar.) Çeşitli sebeplerle sıkıntılı bir hayatın sürdüğü bölgeden daha rahat bir yere göç etme; göç. 78b-6.*

ḫurūf (2); (Ar. çkl. harf) Hafler. 5b-10; 12b-6.

ḫurūş (2); (Far.) Coşma, gürleme, şamata. 75b-2; 317b-13.

ḫurūşān (1); (Far.) Coşan, çağlayan. 210a-13.

Ḫusrev (8); (k. ad.) Hüsrev (İran Hükümdarı Perhiz). 25b-4; 95a-10; 121a-4; 170a-5; 224b-5; 298b-9; 300b-13; 320b-1.

ḫuṣūl (26); (Ar.) Hâsıl olma, peydâ olma, vücûda gelme, netice. 18b-9; 35b-7; 40b-9; 46a-6; 68a-9; 74b-6; 87a-12; 120b-6; 181a-8; 183a-15...

ḫuṣūl ber- (4) Sonuç vermek, netice vermek. 25b-12; 183a-15; 195a-11; 311a-6.

ḫuṣūl bol- (2) Hasıl olmak. 263a-13; 265b-11.

ḫuṣūl köter- (3) Ürün, netice almak. 46a-6; 255b-14; 264b-12.

ḫuṣūmet (13); (Ar.) Hasımlık, düşmanlık, adâvet. 23b-11; 43a-7; 93a-2; 123a-6; 140b-7; 146b-4; 206a-2; 211a-5; 216a-13; 224a-2...

ḫuṣūmetçi (1) Husumet eden kimse, düşmanlık yapan kimse. 216a-13.

ḫuṣūmeti bol- (1) Düşmanlığı olmak. 291a-9.

ḫuṣūṣen (6); (Ar.) Husûsî olarak, bilhassa, özellikle, husûsıyle. 6a-6; 50a-1; 71a-7; 95b-12; 172b-1; 184a-7.

hūş (42); (Far.) Akıl, fikir, şuur. 19a-3; 20a-7; 26a-1; 35a-13; 40a-14; 43b-1; 58a-13; 64b-13; 71b-1; 75a-8...

ḫūş kellesidin ket- (2) Aklı başından gitmek. 212b-2; 217b-5.

hūş kellesidin uç- (1) Aklı başından gitmek. 150a-10.

ḫūşe (2); (Far.) Başak, başak demeti, salkım. 48a-11; 84a-5.

Hūşeng (2); (k.ad.) Siyan bin Kıyumerz'in oğlu Huşeng. 42b-3; 322b-11.

hūşı zāyil bol- (1) Şuurunu kaybetmek, bayılmak. 299b-5.

hūşıġa kel- (3) Aklı başına gelmek, şuuru yerine gelmek. 113b-12; 301b-3; 313b-15.

ḫuşk (3); (Far.) Kuru. 89b-1; 137b-8; 180a-4.

ḫuşk u ter (1); (Far.) Kuru ve yaş. 180a-4.

ḫūşk-vār (1); (Far.) Kurumuş, kuru. 11a-11.

hūş-mend (10); (Far.) Akıllı, akıl sahibi. 43b-1; 64b-13; 71b-1; 75a-8; 138a-15; 147b-2; 148a-5; 176b-13; 178a-3; 197b-9.

hūş-yār (10); (Far.) Akıllı, uyanık. 18a-15; 49a-12; 56a-2; 67b-11; 148a-7; 203b-12; 216b-6; 217b-15; 286a-7; 310b-15.

hūş-yārlıḳ (3) Akıllılık, uyanıklık. 59b-7; 67b-11; 216b-6.

ḫuṭbe (1); (Ar.) Hutbe, dînî içerikli söz, dua, belirli bir yerde, makamda söylenen söz. 12a-14.

ḫūy (57); (Far.) Huy, tabiat, ahlak, mizaç, karekter. 2b-3, 5, 9; 8a-4; 27a-8; 58a-1; 65a-15; 68b-1; 77b-6; 80b-3...

ḫūy al- (4) Adet edinmek, öğrenmek. 27a-8; 135b-2; 142a-1; 298b-5.

ḫūy ḳıl- (2) Huy edinmek. 152b-13; 235a-12.

ḫużūr (17); (Ar.) 1. Hazır bulunma, karşısında olma. 5a-9; 22b-4; 29a-2; 39b-7; 95a-14; 100b-5; 112a-15; 142a-6; 187a-3; 197a-9...2. Rahat, huzur. 18b-4; 135a-13; 180b-6; 246a-2.

ḫużżār-ı meclis (1); (Far.) Bir mecliste hazır bulunan, orada mevcut olan kimseler. 110b-9.

ḫüccet (5); (Ar.) Delil, vesîka, senet, belge. 15b-15; 103a-7; 113a-1; 225a-15; 258b-10.

ḫüccet-güyluḳ (1) Delil getirme durumu. 225a-15.

ḫücre (2); (Ar.) Küçük oda, odacık. 237b-2; 286a-10.

hücūm (9); (Ar.) Saldırma, üşüşme. 13a-2; 59a-6; 84b-11; 100a-1; 125b-1; 139a-9, 10; 164a-1; 235b-9.

hücūm ḳıl- (2) Hücum etmek. 84b-11; 100a-1.

hüdhüd (2); (Ar.) Çavuş kuşu, ibibik. 321b-10, 14.

ḫükemā (48)); (Ar. <çkl. hakîm) Hâkimler, âlimler, bilginler. 3b-11; 9a-14; 15b-6; 17a-14; 18b-4; 20a-6, 9; 53a-9; 58a-5; 63a-5...

ḫükemā-i naṣīḥat-şi'ār (1); (Far.) Nasihatı huy edinmiş âlimler. 9a-14.

ḫükemā-yı rūḥānī (1); (Far.) Ruh doktorları (tarikat büyükleri). 252b-13.

ḫükm (90); (Ar.) Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı. 17a-9; 22b-3; 26a-3; 38b-14; 60a-10; 62b-2; 65a-1; 65a-5, 6, 10…

ḫükm buyur- (2) Hüküm vermek. 249b-6; 289b-14.

ḫükm et- (1) Hükmetmek. 96b-1.

ḫükm ḳıl- (14) Hükmetmek. 68b-1; 79b-11; 138b-14; 146b-10; 152b-1, 6; 159a-12; 242a-6; 243b-2; 244a-9...

ḫükm sür- (8) 1. Karar vermek, hükmetmek. 87b-13; 103a-7; 116a-1; 251a-1; 272b-5; 289b-12; 293b-5. 2. İş, görev, vazife başında olmak. 272a-1.

ḫükm yörüt- (2) Hüküm vermek. 242b-11; 288a-15.

ḫükm-dār (1); (Far.) Bir devletin başkanı olan ve hükmetme, emretme hakkını elinde bulunduran kimse, pâdişah, hâkan, kral. 292b-1.

ḫükm-dārlıḳ (1) Hükümdar olma durumu. 292b-1.

ḫükm-i ilāhī (1); (Far.) Allah'ın hükmü, kararı. 66b-3.

ḫükm-i ḳażā (2); (Far.) Kazanın hükmü. 150b-12; 225b-13.

ḥükm-rān (3); (Far.) Hüküm süren, hâkim olan kimse. 38b-14; 199a-12; 270a-14.

ḥükm-rān bol- (2) Padişah olmak. 38b-14; 199a-12.

ḥükm-rānlıḳ (2) Hükümran olma durumu, hâkimiyet. 292a-8; 323b-1.

ḥükm-revānlıḳ (1) Hüküm sürme durumu. 277a-9.

ḥükūmet (4); (Ar.) İdâre etme, yönetme. 51a-12; 98a-6; 146b-14; 178b-6.

hüner (98); (Far.) Hüner, beceri, kabiliyet. 4b-10; 15a-13; 16b-1, 4, 6, 7; 22a-10; 24a-8; 24b-10, 11...

hüner körgüz- (2) Hüner göstermek. 148a-11; 155a-3.

hüner-bān (1); (Far.) Hünerli. 41b-9.

hüner-bāzlıḳ (1) Hüner gösterme durumu. 223b-10.

hüner-mend (9); (Far.) Hünerli, hüner sahibi. 53a-4; 64b-1, 7; 111b-5; 115b-12; 126a-5; 133a-3; 232a-4; 251b-3

hüner-perver (1); (Far.) Hüner seven, hüneri koruyan. 42a-3.

hüner-perverlik (1) Hüneri ve hünerlileri koruma durumu. 142a-3.

hüner-pīşe (1); (Far.) Hünerli, marifetli. 207b-1.

hüner-rāy (1); (Far.) Bir şeyi iyi bilmekten, iyi yapabilmekten gelen üstün fikir, düşünce mârifet. 86a-11.

ḥürmet (15); (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma hissi, çekinme ile karışık bir sevginin verdiği dikkat ve îtinâ gösterme duygusu, saygı sevgi. 42b-11; 63a-2; 74a-6; 84a-5; 102b-9; 110b-13; 111a-7; 209a-9; 213a-4; 229a-2...

ḥüsn (41); (Ar.) Güzellik, iyi, güzel. 3a-8; 3b-8; 4a-11; 23a-14; 64a-14; 68a-11; 77b-1, 2; 111b-11, 14...

ḥüsn-i bahār (1); (Far.) Baharın güzelliği. 3a-8.

ḥüsn-i cemāl (6); (Ar.) Güzellik ve cemal. 3b-8; 4a-11; 68a-11; 77b-1; 197a-5; 206b-10.

ḥüsn-i kemāl (1); (Far.) Güzelliğin en üst derecesi. 143a-6.

ḥüsn-i meāb (1); (Far.) Güzelliğin sığındığı yer. 296a-9.

ḥüsn-i nūr (1); (Far.) Nurun güzelliği. 117a-1.

hüşyār bol- (1) Akıllı olmak. 18a-15.

hüveydā (9); (Far.) Açık, belli. 20b-10; 35b-9; 103a-10; 145b-3; 179b-6; 199b-1; 207a-5; 229b-2; 298a-10.

ıdla- (1) Koklamak. 137b-7.

ıġı (1); (bkz. yığı) Gözyaşı. 34b-2.

ıl- (2) Dikkat etmek, dikkate almak. 183b-9; 216a-15.

ıl- (1) Almak. 285b-14.

ıldam (3) Çabuk, hızlı, seri. 23b-6; 137a-4; 209b-9.

ıldam ḳıl- (1) Acele etmek. 23b-6.

ılġa- (10) Ayırmak, fark etmek, seçmek. 95a-13; 112a-13; 115a-8; 162a-5;

176b-5, 12; 181a-9; 223b-15; 224a-1; 271a-8…

ılġan- (10) Ayrılmak, fark edilmek. 234b-15.

ılġat- (1) Ayırt etmek. 67b-14.

ılın- (1) Yakalanmak, tutulmak. 267a-4.

ılḳı (2) Yılkı. 201b-1; 274a-4.

ıraḳ *(1) Uzak. 81b-9.*

ʿIrāḳ (1); (Ar. y. ad.) Irak. 101a-1.

ıraş- (2) Ardından gitmek, takip etmek, yarışmak. 269b-14; 270b-4.

ırġal- (1) Irganmak, sallanmak. 292a-13.

ırġat- (7) Sallamak, kımıldatmak, hareket ettirmek. 55a-1; 117a-7; 205b-13; 213b-8; 259b-13; 260a-13; 283b-15.

ırı- (1) Ayrılmak. 223a-10.

ısıġ *(1) Fayda, yarar. 78a-6.*

ıssıġ (17) Sıcak. 10b-11; 11a-7; 39b-11; 40a-9; 41a-10; 43a-10; 44a-12; 82b-4; 99b-3; 125a-5...

ıssıġ savuḳ (4) Sıcak soğuk. 41a-10; 43a-10; 44a-12; 132b-9.

ıssıġlıḳ (1) Sıcaklık. 164b-4.

ʿışḳ (33); (Ar.) Aşk. 3b-9; 26b-3; 30b-10; 34b-5; 60b-14; 65a-15; 77b-7; 101a-15; 105a-5, 6...

ʿışḳ-bāz (5); (Far.) Âşık olmadığı halde yalan yere âşık görünen (kimse), yalancı âşık. 60b-14; 77b-7; 105a-5; 143b-3; 161b-8.

ʿışḳ-bāzlıḳ (4) Âşıklık etmek, âşık görünmek. 60b-14; 77b-7; 105a-5; 161b-8.

ʿışḳ-bāzlıḳ ḳıl- (3) Aşık olmak. 60b-14; 65b-1; 77b-7.

ıṭlāʿ (1); (Ar.) Bildirme, haberdar etme. 49a-5.

ʿıṭr (4); (Ar.) Güzel koku. 28a-5; 65a-11; 80a-12; 242a-10.

ʿıṭr-sāy (2); (Far.) Güzel koku süren, güzel kokulu. 28a-5; 80a-12.

ıṭṭılāʿ (2); (Ar.) Bilme, öğrenme, haberdar olma; bilgi. 42a-3; 69b-3.

ıṭṭılāʿ tap- (2) Öğrenmek, haber almak. 42a-3; 69b-3.

ʿıyş-ı ferāġat (1); (Far.) Rahat yaşama. 26a-10.

ızṭırāb (48); (Ar.) Acı, azap, eziyet, zahmet, sıkıntı. 30a-3; 49b-9; 54b-9; 56a-14; 65b-5; 74a-3; 76b-12; 87b-12; 89a-5; 90b-10...

ızṭırāb et- (1) Acı çektirmek, zulmetmek. 289b-14.

ızṭırāb eyle- (2) **1.** Bağırmak, inlemek. 95a-15; 121b-11. **2.** Zorlamak. 126a-10.

ızṭırāb ḳıl- (2) Eziyet etmek. 99b-13; 254b-5.

ibā (7); (Ar.) Çekinme, kaçınma, râzı olmama, içtinap ve imtinâ etme. 76a-10; 93b-8; 115a-6; 118a-7; 141b-3; 276b-4; 287b-11.

ibā ḳıl- (6) Çekinmek. 76a-10; 93b-8; 118a-7; 141b-3; 276b-4; 287b-11.

ʿibādāt (1); (Ar. çkl. ibadet) İbâdetler. 98a-6.

ʿibādet (15); (Ar.) İbadet. 13a-5; 20b-15; 41b-12; 47b-2; 77b-6; 96b-7; 100b-7; 151a-9; 159b-7; 160a-9...

ʿibādet ḳıl- (1) İbadet etmek. 180a-5.

ʿibādet-kār (1); (Far.) İbadete düşkün olan. 151a-9.

ʿibārāt (2); (Ar. çkl. ibare) İbareler, cümleler. 6a-7; 8a-13.

ʿibāret (18); (Ar.) Cümle, lafız, ifade. 4a-7; 5b-9, 15; 6a-3, 8; 6b-15; 22b-6; 26b-11; 33a-7; 73a-12...

ʿibāret-i cān-fezāy (1); (Far.) Cana ferahlık veren söz. 230b-8.

ʿibāret-i gülistān (1); (Far.) Gülbahçesi ibare. 4a-7.

ʿibāret-perdāzlıḳ (1) Sözü ibareyi güzel kullanma, kurma, terkip etme durumu. 266b-1.

ibāsız (1) Çekinmeden, sakınmadan. 275b-15.

İbn-i Medyen (2); (k. ad.) İbni Medyen. 216b-10, 11.

İbni Muḳanna‘ (1); (k. ad.) İbni Mukanna. 5b-7.

İbrāhīm (5); (k. ad.) Hazreti İbrahim Peygamber. 195b-11, 12; 240b-4, 5; 303b-8.

ʿibret (11); (Ar.) Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders. 14a-10; 26b-13; 87b-15; 88a-3; 177b-11; 202b-2; 247b-10; 251b-14; 254b-6; 264b-1...

ʿibret al- (6) İbret almak. 14a-10; 88a-5; 247b-10; 254b-6; 264b-1; 294a-12.

ʿibret bol- (1) İbret olmak. 87b-15.

ʿibret közi (1) İbret gözü. 177b-11.

ibrīḳ *(1); (Ar.) Su ve diğer sıvıları koymaya yarayan kulplu ve emzikli kap. 168b-6.*

ibtidā (9); (Ar.) Başlangıç, baş, giriş. 8a-15; 9a-3; 109a-6; 148b-13; 172a-6; 176a-11; 208a-5; 257b-5; 308b-7.

ibtilā (1); (Far.) Bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük, kendini alamayacak kadar tutkun olma, tutku. 158b-13.

icābet (7); (Ar.) Kabul etme, kabul olma, muvâfakat etme, uyma. 169a-6; 169b-7; 170b-11; 197b-14, 15; 198a-4; 241b-15.

icābet bol- (1) Kabul edilmek. 169b-7.

icābet ḳıl- (1) Cevap vermek. 197b-15.

icābetke yet- (2) Kabul olmak. 169a-6; 241b-15.

icāze (2); (Ar. bkz. icazet) İzin, müsâade, ruhsat. 91a-7; 304a-6.

icāzet (12); (Ar.) İzin, ruhsat, müsaade. 9b-15; 36b-12; 40a-6; 42a-2; 60b-6; 119a-15; 119b-1; 185a-7; 234a-3; 275b-8...

icāzet ber- (2) İzin vermek. 60b-6; 234a-3;304a-6. ~**icāzet bir** - (1) İzin vermek. 36b-12.

icāzet ḳol- (1) İzin istemek. 42a-2.

icāzet tap- (1) İzin, müsade almak. 40a-6.

ictimā‘ (5); (Ar.) Bir araya gelme, toplanma. 16a-10, 11; 16b-10, 13; 137b-5.

ictimā‘ bol- (1) Toplanmak. 16b-10.

ictināb (3); (Ar.) Kaçınma, sakınma, çekinme. 138b-1; 177b-6; 248b-5.

ictināb eyle- (1) Çekilmek, uzak durmak. 248b-5.

iç (239) İç. 4b-6; 13a-1; 14a-1; 22a-7; 22a-10; 37a-4, 8; 39b-13; 40a-1, 2; 42a-4…

iç- (34) İçmek. 35a-8; 44b-13, 14; 45b-4; 58b-1; 66b-13; 77a-11; 79b-1; 98a-9; 106a-9…

içi buşa- (2) İçi sıkılmak, daralmak. 284b-12; 286b-5.

içide (36) İçinde. 22a-11; 34b-6; 45b-2; 57a-11; 58a-10; 78b-2; 101b-2; 108a-6; 135b-15; 136b-5...

içideki (5) İçindeki. 22a-7; 57a-10; 112a-15; 199a-4; 221b-9.

içidin (21) İçinden. 4b-6; 14a-1; 22a-10; 37a-8; 70b-1; 72a-11; 81a-6; 83b-14; 91a-6; 122b-10...

içkeri (2) İçeri. 199b-9; 296b-11.

içre (153) **1.** İçinde. 2a-2; 4a-5, 8; 4b-11; 5b-11; 7a-1, 6; 12a-3; 13b-13; 14b-7… **2.** İçine. 9b-10; 10b-14; 11b-6; 29a-13; 64a-12; 95a-9; 117a-11; 131a-5; 161b-6; 167b-3

içür- (5) İçirmek. 86a-15; 112a-7; 112b-3; 204b-2; 308b-8.

ʿīd (2); (Ar.) Dini bayram. 220a-2; 220a-3.

idbār (1); (Ar.) Tâlihin insana yüz çevirmesi, ters dönmesi, tâlihsizlik, bahtsızlık. 153a-8.

iddiʿā ḳıl- (2) İddia etmek. 35b-4; 56b-8.

ʿīd-gāh (1); (Far.) Bayram yeri; bayram namazı kılınan yer. 220a-3.

idrāk (6); (Ar.) Anlama yeteneği, akıl erdirme, anlayış. 129b-14; 172a-13; 177b-5; 194a-9; 273b-1; 312a-5.

if (2); (bkz. yif) İp. 30a-4, 5.

ifāde (2); (Ar.) Zihinde tasarlanan bir şeyi söz veya yazı ile anlatma, söyleme, bildirme. 145a-9; 146a-12.

ifāde eyle- (1) İfade etmek. 146a-12.

iffet (1); (Ar.) Ahlak kurallarına bağlılık; namusluluk; temizlik; dürüstlük. 287b-15.

iflāslıḳ (3) İflas etme durumu. 64b-5; 129a-1, 13.

ifşā eyle- (2) İfşa etmek. 95b-5, 6.

ifşā ḳıl- (10) İfşa etmek. 25b-4; 92a-5; 93a-8; 93b-4, 8; 94a-5; 142b-13; 280b-10; 314b-9; 316a-3.

iftār (1); (Ar.) Güneş batıp oruç müddeti sona erdikten sonra yenen yemek. 151b-2.

ig- (2) Eğmek. 33a-3; 166b-12.

ige (25) Sahip. 22a-13; 47a-15; 49a-10; 58b-6; 69b-14; 75b-9; 80a-5; 81b-7; 132b-5; 133a-9...

ige bol- (1) Sahip olmak. 177a-9.

igil- (1) Eğilmek. 223a-8.

igin (2) 1. Elbise. 99b-13. 2. Üst, sırt, omuz. 129a-7.

iginlik (1) Elbiseli. 99b-13.

igiz (24) Yüksek, yüce. 21a-6; 26b-12; 28a-2; 35a-12; 39b-10; 53a-11; 59a-10; 69b-10; 75a-2; 113b-15...

igiz bol- (1) Yüksek, yüce olmak. 170a-10.

igiz ḳıl- (1) Büyük, yüce göstermek, şişirmek. 75a-2.

igizlik (3) Yükseklik, yücelik. 69b-10; 203b-9; 224b-3.

igizlik tap- (1) Yüksek derece, rütme almak. 69b-10.

iġmāż (1); (Ar.) Görmezlikten gelme. 247b-3.

igne (7) İğne. 34b-2; 74b-11; 191a-7; 201a-2; 224a-12; 229b-1; 235b-1.

igri (20) **1**. Eğri, eğilmiş, bükük. 43a-14; 143a-3; 177b-14; 199b-13; 286a-5. **2**. Dürüst ve güvenilir olmayan. 9a-1; 24a-15; 60a-13; 82b-2; 153b-9; 207a-9; 295a-10; 298a-15. **3**. Hakka veya asla uygun olmayan, hatalı. 81b-6; 252b-5; 302a-7.

igri bāṭın (2) İçi, özü, kötü olan, güvenilmez. 9a-1; 295a-10.

igri çıḳ- (1) Yanlış çıkmak. 302a-7.

igrilik (5) **1**. Eğiklik, yamukluk. 143a-3; 177b-14. **2**. Dürüst ve güvenilir olmama. 60a-13; 112b-9; 177a-14.

ihānet (1); (Ar.) Hâinlik etme,vefâsızlık etme. 64b-3.

iḫlāṣ (34); (Ar.) Riyâsız ve yapmacıksız inanış, çok samîmî bağlılık, katışıksız tam doğruluk. 18a-3; 39b-2; 52b-11; 53b-13; 59a-8; 59b-6; 71a-1; 95a-11; 101a-3; 103b-3...

iḥrām (2);(Ar.) Hacceden müslüman erkeklerin dikişsiz, beyaz bir peştemal ve omuza alınan bir havludan, kadınların ise bolca bir elbiseden ibâret olan ve kefeni andıran kıyâfetleri. 101a-4; 218b-7.

iḥsān (37); (Ar.) İhsan. 3b-5; 5a-2, 9; 19b-4; 119b-6; 127b-12; 140b-11; 146a-5; 150b-8; 158a-13...

iḥsān eyle- (1) İhsan etmek. 187a-11.

iḥsān ḳıl- (4)İhsan etmek. 183b-8; 232b-5; 249b-14; 297a-9.

iḥsān körgüz- (1) İhsanda bulunmak. 158a-13.

iḫtilāf (3); (Ar.) Anlaşmazlık, uyuşmazlık. 16b-14; 96b-12; 160b-2.

iḫtilāṭ ḳıl- (5) Münasebet kurmak, görüşmek. 15b-6; 91b-5; 298a-5; 298b-3; 301b-8.

iḥtimāl (36); (Ar.) Mümkünlük, olasılık, olabilirlik. 18a-8; 60a-4; 62a-2; 67b-12; 73a-6; 75b-11; 88b-8; 89b-5; 93b-6; 107a-6...

iḥtimāli bol- (2) İhtimali olmak. 232a-1; 285a-15.

ihtimām (2); (Ar.) Dikkat etmek, özen göstermek. 9b-5; 224b-4.

iḥtirāz ḳıl- (1) Korkmak, çekinmek. 102a-8.

iḥtisāb (1); (Ar.) Hesap sorma, sorguya çekme, sorumlu tutma. 196a-1.

iḫtiṣāṣ (3); (Ar.) Bir ilim, fen, sanat hakkında veya belli bir hususta derinleşme, o konuda geniş bilgi ve tecrübe sâhibi olma, bu yolla kazanılmış bilgi, uzmanlık. 70b-10; 121a-9; 280b-3.

iḥtiyāc (27); (Ar.) Gerekli, lüzumlu olan. 16a-9; 20b-4; 25a-5; 48a-5, 9; 61b-8; 66a-12; 76a-5; 79a-6; 92a-15...

iḫtiyāc-ı żarurī (1); (Far.) Zaruri ihtiyaç. 130b-5.

iḫtiyār (86); (Ar.) Seçme, intihap etme, tercih etme. 14b-5; 25b-10; 26a-12; 30a-1; 31a-2; 33a-4; 38a-1, 10; 38b-1; 42a-13...

iḫtiyār et- (4) Seçmek, tercih etmek. 42a-13; 72a-3; 115b-10; 207b-9. ~**iḫtiyār it-** (1) Seçmek, tercih etmek. 75b-12.

iḫtiyār eyle-(5) Seçmek, kabul etmek, tercih etmek. 25b-10; 38a-10; 38b-1; 228a-15; 277b-14.

iḫtiyār ḳıl- (29) İstemek, kabul etmek. 14b-5; 33a-4; 38a-1; 50b-2; 57a-14; 61a-3; 68a-8; 72b-8; 102a-5; 125a-1...

iḫtiyār ve iḳtidār tap- (1) Güç, kuvvet kazanmak. 234b-15.

iḫtiyāṭ (30); (Ar.) Olabilecek şeyleri hesâba katarak tedbirli ve ölçülü davranma, sakınma. 18a-12; 29b-3; 42b-13; 58b-4; 59a-12; 60a-15; 93b-4; 94b-10; 116b-3; 122a-13...

iḫtiyāṭ eyle- (1) Sakınmak, dikkat etmek. 135a-7.

iḫtiyāṭ ḳıl- (3) İhtiyatlı, dikkatli davranmak, kollamak. 29b-3; 42b-13; 238a-3.

iḫtiyāṭ ve āgāhlıḳ körgüz- (1) Tedbirli ve uyanık olmak. 229b-8.

iḫtiyāṭlıġ bol- (1) İhtiyatlı olmak. 18a-12.

iḫzār ḳıl- (1) Tenkit etmek, dil uzatmak. 101b-12.

ik- (1) Toprağa tohum atmak veya gömmek. 76b-15.

ʿiḳāb (3); (Ar.) Azap, ezâ, eziyet. 108b-2; 150a-3; 291b-4.

iḳāmet eyle- (2) İkamet etmek. 28a-7; 51a-6.

iḳāmet ḳıl- (1) İkamet etmek. 45b-1.

iḳbāl (15); (Ar.) İkbal, baht, talih. 4a-11; 21a-4; 44b-7; 48b-13; 70b-3; 86b-6; 87a-1, 3; 97b-9; 154b-13...

iken (27) İken. 19a-6; 58a-5; 65a-8; 85a-15; 106b-4, 5, 11; 107b-2; 108a-3; 113a-5...

ikev (4) İkisi. 66a-4; 299b-3; 307a-2; 310b-3.

ikevlen (2) İkisi birlikte. 307a-2; 310b-3.

iki (211) İki. 8a-3, 5, 8; 10b-7; 14a-7; 17b-8; 26a-13; 26b-4; 28b-7; 29a-12...

iki cihān saʿādeti bil- (1) İki cihan saadeti bilmek. 106a-11.

iki sözlük (1) Birine başka birine başka söyleyen, yalancı. 59a-9.

iki tillıḳ bol- (1) Tutarsız konuşmak, birine farklı birine farklı konuşmak. 81b-12.

iki yüzlük (4) İki yüzlü. 81b-12, 13; 82a-3; 169a-10.

iki yüzlük bol- (1) İki yüzlülük yapmak. 81b-13.

ikile (14) Her ikisi. 2a-12; 31b-9; 46a-11; 51b-2; 57a-14; 69a-1; 72a-9; 84a-15; 94a-10; 122b-8...

ikileri (10) İkisi. 29a-10; 31b-9; 57a-14; 69a-1; 72a-9; 84a-15; 94a-10; 122b-8; 126a-13; 184a-3.

ikin (7) Acaba. 72b-2; 116b-5; 121b-12; 134a-11; 242a-1; 258b-3; 303b-5.

ikinçi (58) İkinci. 8a-5; 8b-6, 15; 10a-7; 23a-8; 24a-7, 12; 26a-7; 50a-6; 52b-11...

ikisi (9) İkisi. 8a-12; 26b-1; 79a-14; 82a-10; 84b-6; 123b-5; 153a-1; 263b-5; 270a-4.

ikiz (2) İkiz. 17b-7; 198b-12.

ikki (8) İki. 50a-5; 123a-11; 123b-6; 165a-13; 234b-12; 266a-14; 268a-14.

iḳlīm (6); (Ar.) Memleket, diyar, ülke. 8a-7; 103b-5; 165a-11; 174b-7, 9; 199a-12

iḳlīm ve memleket (1) Ülke ve memleket. 8a-7.

ikrāh (1); (Ar.) Zorla ve istediği dışında iş yaptırma, zorlama. 235a-2.

ikrām (20); (Ar.) Hürmet, şefkat ve sevgi ifâdesi olarak gönül hoşluğu için bir şeyler verme, sunma, takdim etme, bağış, ihsan, kerem. 22b-4; 42a-9; 46b-3; 63a-2; 70a-5; 83a-2, 3; 119b-3; 134a-7; 168b-7...

ikrām körgüz- (2) İkramda bulunmak. 119b-3; 206a-6.

ikrām u iḥtirām körgüz- (1) İkram ve hürmet göstermek. 171b-8.

iḳrār (10); (Ar.) Gizlemeyip açıklama, îtiraf etme. 110a-3; 115b-2, 7; 194b-4; 220a-9; 246a-13; 247b-7; 292b-6, 8; 302b-10.

iḳrār ḳıl- (5) İtiraf etmek, kabul etmek. 115b-7; 220a-9; 247b-7; 292b-6, 8.

iḳtidā ḳıl- (1) Uymak, tabi olmak. 269a-14.

iḳtidār (5); (Ar.) Bir şeyi yapabilmeye gücü yetme durumu, muktedir olma; kuvvet, kudret, güç. 122a-4; 224a-11; 234b-15; 277b-11; 292b-3.

iḳtiżā (5); (Ar.) Gerekme, lüzum, gerek. 107a-15; 121a-2; 158a-14; 193a-4; 203b-6.

iḳtiżā ḳıl- (5) **1**. Gerekli görmek. 107a-15; 140b-6; 158a-14; 193a-4. **2.** Müsaade etmek. 121a-2.

il- (3) Takılmak, ilişmek. 21b-8; 183a-5; 202b-12.

il kişi (1) Yabancı kimse. 225a-6.

il1 (40) **1**. Ülke, memleket. 102b-5. **2.** Halk. 4a-13; 6a-9; 11a-9; 15b-8; 17a-4; 31a-14; 54a-9; 60b-15; 69a-13; 83a-4…

il2 (40) Yabancı, başkası. 49a-4.

il3 (94) Uzuv, organ, el. 9b-10; 11a-1; 20b-4; 20b-8; 23b-5; 25b-7; 26a-4; 27b-2; 27b-3; 29a-2…

ilā-āḫır (1); (Ar.) Ve benzeri, benzer şekilde, aynı şekilde. 203a-14.

ʿilāc (28); (Ar.) İlaç. 2b-2; 15b-3; 23a-12; 23b-9; 29b-10; 54a-9; 57b-3; 59a-10; 62b-10; 64b-13...

ʿilāc eyle- (1) İlaç bulmak. 185b-6.

ʿilāc ḳıl- (5) **1.** İlaç yapmak, ilaç bulmak. 223b-9; 308a-6. **2.** Çare bulmak. 62b-10; 64b-13; 67a-3.

ʿilāc tap- (2) Çare bulmak. 54a-9; 242b-1.

ʿilācı bol- (3) Çaresi olmak, imkanı bulunmak. 15b-3; 23b-9; 59a-10.

ʿilāc-ı pezīr (1); (Far.) İlacı olan, ilaç kabul eden. 153b-11.

ilāh (1); (Ar.) İlah. 121b-11.

ilāhī (32); (Ar.) İlahla ilgili. 12a-14; 12b-5; 13a-9; 13b-15; 16a-9; 22b-10; 37b-12; 47a-7; 55b-8; 58b-12...

ilāhī taḳdīr (2) Allah'ın takdiri. 12a-14; 12b-5.

ilāhī taḳdīr ḳalemi (1) Allah'ın takdir kalemi, kader. 12b-5.

ilbesün (2); (Moğ.) Bir ördek türü. 63b-13; 201a-8.

ilçi (8); (bkz. elçi) Elçi. 148b-4, 5, 8, 11; 149a-2, 14; 150a-3; 284b-14.

ilçi iper- (2) Elçi göndermek. 148b-4, 8.

ilçilik (1) Elçilik. 148b-11.

ile (82); (bkz. birlen, birle, bilen, bile) **1.** Birlikte, beraber. 8b-2; 40a-11; 105b-13; 140b-9; 142a-3; 146a-8; 269a-8. **2.** Vasıta, araç, sebep bildirir. 19b-5; 23b-13; 23b-13; 24b-8; 71b-3; 71b-3; 78a-12; 79a-3; 86a-15; 88a-10… **3.** Ve. 36b-3; 43a-14; 125a-12; 152b-5; 169a-11; 180b-11; 215b-9; 231b-14; 231b-14; 252a-1… **4.** İlgi, münasebet ilişkisi kurar. 96b-10. **5.** Durum zarfı yapar. 9b-8; 29a-6; 102a-15; 174b-8.

ilgeri (37) Önce, ileri. 34b-13; 56a-5; 61b-3; 68b-12; 70a-1; 70b-7; 79a-11; 91a-9; 92a-12; 99b-7...

ilgeriki (3) Önceki. 99b-7; 248b-4; 319a-7

ilgerirek (1) Daha önce, daha ileri. 193b-10.

ilgerki (15) Önceki, evvelki. 66b-8; 115a-13; 127b-10; 151a-12; 151b-7; 160b-4; 236a-8; 240b-1, 4; 263b-4...

ilgide bol- (1) Elinde olmak. 97b-10.

ilgiden çıkar- (1) Kayvetmek, elinden çıkarmak. 301a-11.

ilgidin al- (1) Elinden almak. 273a-12.

ilgidin bar- (6) Elden, elinden gitmek. 24a-11; 56a-6; 223b-7; 242a-3; 271a-3; 280b-13.

ilgidin iper- (1) Elinden çıkarıp almak. 286a-14.

ilgige ber- (4) Eline vermek. 71b-3; 144a-9; 274a-1; 288a-13.

ilgige kir- (1) Eline geçmek. 301a-10.

ilgige tüş- (1) Eline düşmek. 158a-6.

ilgin tişle- (1) Pişman olmak, elini ısırmak. 283b-15.

ilhām (11); (Ar.) İlham, Allah tarafından insanın gönlüne bir şeyin bildirilmesi. 13a-8, 10; 15b-12; 22b-10; 42a-2; 101b-7; 198a-9; 242b-5; 243a-1; 308a-14...

ilhām bir- (1) İlham vermek. 13a-10.

ilhām tap- (1) İlhama mazhar almak. 101b-7.

ilhām-ı ġayb (2); (Far.) Gaipten gelen ilham. 242b-5; 308b-9.

ilhām-ı ilāhī (1); (Far.) Allah'ın ilhamı. 22b-10.

ilhām-ı ʿālī (1); (Far.) Şerefli yüce ilham. 42a-2.

ilhām-ı şerīf (1); (Far.) Şerefli yüce ilham. 13a-8.

ilig (133) El, kol. 9b-10; 11a-1; 20b-4; 20b-8; 24a-11; 25b-7; 27b-2, 3; 29a-2; 38a-6…

ilig işdin ḳal- (1) İş yapamaz duruma gelmek. 109b-4.

ilig sun- (1) El atmak, müracaat etmek. 220a-11.

ilig ur- (2) Tutmak, el atmak. 79a-15; 202b-4.

ilig yu- (4) Vazmeçmek, bırakmak. 26a-4; 47a-14; 74a-12; 173a-7.

iligdin bar- (3) Elden çıkmak. 242a-3; 271a-3; 280b-13.

ilin- (8) İlinmek, yakalanmak, bağlanmak. 27a-9; 36b-11; 38a-4; 117a-6; 120b-12; 122a-14; 126a-8; 148a-9; 267b-13.

illā (9); (Ar.) Aksi hâlde, aksi takdirde. 33b-11; 54a-2; 70a-4; 79a-15; 95b-3; 106b-11; 120a-2; 137a-12; 150a-2.

ʿillet (11); (Ar.) **1.** Hastalık. 13b-15; 189a-3; 191a-6; 194a-2; 224b-13; 230b-10; 248b-6; 252b-14; 252b-15. **2.** Bir şeyin var olmasını sağlayan sebep. 47a-14; 152b-3.

ʿillet-i nādānī (1); (Far.) Cahillik hastalığı. 252b-15.

ʿilletlıḳ (1) Hastalıklı. 224b-13.

ʿilm (43); (Ar.) İlim. 4a-13; 7a-10; 8a-1, 2; 24b-11; 38a-14; 40a-12; 40b-10; 41b-15; 42a-7...

ʿilm-i māʿişet (1); (Far.) Geçimini temin için gerekliolan bilgi. 8a-2.

ilt- (29) İletmek, göndermek, götürmek, ulaştırmak. 21b-10; 32a-1; 34a-11; 35b-14; 44b-7; 46a-11; 46b-3; 75a-10; 79b-2; 80b-14...

ilte (1); (?) Yine de. 55a-4.

iltifāt (44); (Ar.) **1.** Dikkat etme, önem verme, değer verme. 9a-2; 21b-7, 9; 25a-1; 25b-3; 39b-8; 53a-3; 53b-14; 54a-5; 54b-1... **2.** İlgilenme, teveccüh, alâka gösterme, onunla ilgilenme, rağbet gösterme. 9a-2; 21b-7, 9; 25a-1; 25b-3; 39b-8; 53a-3; 53b-14; 54a-5; 54b-1...

iltifāt ber- (1) İltifat etmek. 53b-14.

iltifāt eyle- (2) İltifat etmek. 54a-5; 138a-12.

iltifāt ḳıl- (20) **1.** İltifat etmek. 9a-2; 21b-7; 62a-14; 68b-11; 128b-8; 158a-6; 177b-1; 179a-14; 193b-12; 209b-7… **2.** Bakmak, dikkate almak, güvenmek, ehemniyet vermek. 55a-2; 254a-15; 256b-10.

iltifāt körgüz- (1) İltifat göstermek, etmek. 54b-1.

iltifāt-ı pādişāh-āne (1); (Far.) Padişaha yakışır iltifat, padişah gibi iltifat. 25b-3.

iltihāb (1); (Ar.) İltihap. 39b-12.

iltimās (15); (Ar.) Ricâ etme, tercih edilmesini isteme, arka çıkma, kayırma. 5b-6; 6b-15; 43a-1; 74a-9; 97b-14; 98a-3; 151b-11; 170a-10; 216a-13; 266b-5...

iltimās ḳıl- (8) Rica etmek. 5b-6; 6b-15; 43a-1; 74a-9; 97b-14; 272a-13; 277a-8; 305b-7.

iltizām (1); (Ar.) Gerekli sayma, lüzumlu görme. 82b-12.

iltizām eyle- (1) Gerekli görmek, yapmak, yerine getirmek. 82b-12.

im- (1); (bkz. emmek) Emmek. 215a-4.

İmām Ebu'l-Ḥasan ʿAbdu'llāh ibni el-Muḳaffā (1); (k. ad.) İmam Ebuhasan Abdullah ibni Mukkaffa. 5a-14.

īmān (13); (Ar.) Allah'a inanma, dînî inanç. 34b-4; 63b-3, 4; 121b-9; 129b-12; 139a-5; 162a-8; 194b-4; 251b-2; 269a-15...

īmāndın yan- (1) İmandan dönmek. 139a-5.

imānı bol- (1) İmanı olmak. 291b-5.

ʿimāret (10); (Ar.) Bir yeri bayındır ve mâmur etme, bayındırlık. 13b-5, 6; 14b-1; 40a-15; 211a-11; 224a-11; 233a-9; 233b-7; 240b-1; 244b-5.

ʿimāret ḳıl- (2) Yapmak, inşa etmek. 233b-7; 240b-1.

imdād (12); (Ar.) Tehlikede veya çâresiz durumda olan birine yapılan yardım. 17a-13; 21b-3; 39a-13; 42b-7; 74a-9; 132a-8; 133b-15; 175a-1; 177a-7; 178a-15...

imdād ḳıl- (2) Yardım etmek. 39a-13; 177a-7.

imdi (206) **1**. Şimdi. 13b-8; 19a-5, 6; 21a-12; 25a-5; 27b-4; 32a-6; 33b-5; 36b-10; 45a-5...**2**. Artık. 49b-6; 59b-3; 75b-13; 76a-11; 82b-10; 91a-14; 91b-5; 96a-13; 111b-7; 113b-6… **3**. Buna göre, o halde. 70a-1; 70a-12; 120a-1; 127a-5; 139a-11; 140a-15; 150a-2; 153b-11; 156b-12; 166a-4…

imes (100) Değil. 8b-12; 14b-12; 24a-10; 26a-5; 26b-5; 29b-10; 44a-5; 48a-2; 54a-8; 55a-2...

imgek (3) Emek. 71b-12; 153a-11; 322b-14.

imīn (46); (Ar.) **1**. Güvenli olan, tehlikeden uzak olan, emniyetli. 9b-11; 14b-12; 18b-2; 24b-2; 42a-4; 57a-1; 59b-15; 61a-13; 68b-15; 70b-2… **2**. Güvenilir, itimat edilir. 24b-1;103b-10; 146a-5; 232a-12; 239b-2; 243b-13; 294b-8; 295b-1,15. **3**. Herhangi bir konuda tereddüt ve şüphesi bulunmayan, kesin olarak kanaat getirmiş olan. 8b-8; 211b-6.

imīn bol- (18) Emin olmak. 8b-8; 18b-2; 24b-2; 42a-4; 59b-15; 68b-15; 70b-2; 141b-2; 153a-1; 176b-8...

imīn ḳal- (2) Emin kalmak. 120a-3; 289b-11.

imīn ve selāmet bol- (1) Emin ve güvende olmak. 61a-13.

imīnlıḳ (4) Güvenilirlik. 9b-11; 24b-1; 57a-1; 243b-13.

imkān (8); (Ar.) Olabilecek durumda bulunma, mümkün olma, olabilirlik, olanak. 140b-8; 203b-1; 210b-7; 250b-15; 265b-4; 269a-1; 276b-2; 304a-6.

imsāk (1); (Ar.) Cimrilik. 315a-2.

imtiḥān (9); (Ar.) Tecrübe etme, tecrübeden geçirme, sınama, deneme. 25b-13; 139b-8; 148a-13; 168b-5; 184b-3; 190b-7; 234b-7, 8; 297b-6.

imtiḥān eyle- (1) İmtihan etmek. 234b-8.

imtiḥān ḳıl- (2) İmtihan etmek. 139b-8; 297b-6.

imtiyāz it- (2) Fark etmek, ayırmak. 18b-1; 283b-8.

imtiyāz ḳıl- (9) Fark etmek, ayırmak. 78b-13; 85a-4; 98b-15; 105b-12; 111a-13; 190b-3; 194a-12; 223b-13; 253a-8.

iñg (4) Yanak. 265b-6; 288b-15; 289a-2; 289a-10.

inābet (4); (Ar.) Günahlardan ve her şeyden yüz çevirip Hakk'a dönme. 115b-3; 160a-2; 261b-7; 315a-3.

inan- (1) İnanmak, güvenmek. 82b-7.

ʿinān (5); (Ar.) Zapt, kontrol, idâre, dizgin. 226a-14; 231a-6; 238b-11; 270b-2; 322b-7.

ʿinān tut- (1) Denk tutmak. 270b-2.

ʿinān-ı iḫtiyār (1); (Far.) İrade dizgini. 322b-7.

ʿināyet (47); (Ar.) Lutuf, ihsan, iyilik. 13a-9; 32a-3; 36b-6; 47a-7; 53a-3; 57a-6; 58b-12; 63a-9, 15; 94b-2...

ʿināyet eyle- (3) **1.** Lütfetmek. 138a-8; 309b-3. **2.** İyilik yapmak. 251a-4.

ʿināyet ḳıl- (4) Lütfetmek, bağışta bulunmak. 148b-11; 235a-6; 268a-12; 278a-9.

ʿināyet körgüz- (1) Lütfetmek. 304a-4.

ʿināyet-i ezelī (3); (Far.) Allah'ın himayesi, gözetimi. 36b-6; 294a-15; 320b-5.

ʿināyet-i ilāhī (3); (Far.) Allah'ın koruması. 13a-9; 47a-7; 312b-5.

inde- (11) Davet etmek, çağırmak. 2a-14, 15; 3a-2; 3b-1; 27b-6; 41b-14; 53b-13; 240b-5; 242a-15; 246b-13...

indür- (4) **1.** Eğmek, itaat etmek. 51a-12; 52b-2; 97b-4. **2.** İnmesini sağlamak, göndermek. 84a-6.

inek (3) İnek. 159b-13; 160a-12, 15.

īnek (3); (Far.) Şimdi, hemen, birden. 171a-11; 194a-11; 196b-4.

iñgeş- (1) Eğilmek, bükülmek. 83b-4.

īn-geh (2); (Far.) Şimdi, bu ara, bu zaman. 6a-8; 80a-4; 226a-13.

īn-heme (14); (Far.) Hepsi, tamamen, bütün. 6b-1; 22a-9; 31b-5; 42a-13; 44b-2; 63b-8; 83a-2; 85a-7; 106b-12; 118b-11...

ini (1) Küçük kardeş. 112a-1.

inkār (1); (Ar.) Kabul ve tasdik etmeme, tanımama. 194b-4.

inḳıyād (3); (Ar.) Boyun eğme, baş eğme, itâat etme. 224b-8; 247a-15; 315a-5.

inʿām (25); (Ar.) Lütuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme. 70a-5; 83a-3; 126a-2; 127b-12; 134a-7; 146a-5; 159a-14; 178b-7; 179b-13; 232b-5…

inʿām eyle- (1) İkram, ihsanda bulunmak. 179b-13.

inʿām ḳıl- (2) İkram etmek, nimet vermek. 247b-6; 300b-12.

ins (4); (Ar.) İnsan. 146a-1; 277a-9; 277b-4; 320a-3.

ins ü cān(n) (1); (Far.) İnsan ve cinler. 146a-1.

ins ü cin (1); (Far.) İnsan ve cin. 277a-9.

inṣāf (21); (Ar.) İnsaf, merhamet, acıma. 5a-2; 7b-9, 12; 9b-6, 8; 64b-8; 103a-8; 151b-5; 157b-9; 173a-1...

inṣāfġa kel- (1) İnsafa gelmek. 288a-9.

inṣāflıḳraḳ (1) En insaflı, daha insaflı. 103a-8.

inṣāf-pīşe (2); (Far.) İnsaflı, merhametli. 7b-12; 260a-15.

insān (4); (Ar.) İnsan. 231b-11; 236a-9; 282b-14.

inşā (7); (Ar.) Yapma, inşa etme, meydana getirme. 5b-15; 12a-9; 126b-15; 169a-11; 213b-14; 285a-6; 297b-2.

inşā başla- (1) Anlatmak. 213b-14.

inşā ḳıl- (2) **1.** Okumak. 12a-9. **2.** Yapmak, vücuda getirmek. 169a-11.

inşā'llāh (2); (Ar.) Allah'ın izniyle. 126b-15; 285a-6.

intihā (4); (Ar.) Son, ahir, bitme, tükenme. 109a-7; 176a-11; 257b-5; 308b-7.

intiḳāl eyle- (1) İntikal etmek. 38a-2.

intiḳāl it- (1) Bir yerden başka bir yere geçmek. 41a-8.

intiḳām (30); (Ar.) Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma. 71b-14; 72a-1; 74a-7; 91a-1; 95b-12, 14; 148a-2; 153a-9; 163b-3, 6...

intiḳām al- (7) İntikam almak. 71b-14; 74a-7; 165b-13; 167a-10; 171a-10; 274b-6; 283a-3.

intisāb (1); (Ar.) Bir topluluğun içinde yer alma, oraya mensup duruma gelme, oranın ferdi olma. 309b-1.

intiẓār (5); (Ar.) Bekleme, bekleyiş. 19a-3; 214a-5; 219a-13; 264b-11; 293a-7.

intiẓārlıḳ (4) Birinin gelmesini veya bir şeyin olmasını bekleme; gözleme durumu. 214a-5; 219a-13; 264b-11; 293a-7.

i'āde ḳıl- (1) İade etmek. 115a-13.

i'lām (2); (Ar.) Bildirme, anlatma. 238a-12; 251a-11.

i'lām ḳıl- (1) Bildirmek, anlatmak. 251a-11.

i'tibār (23); (Ar.) Saygı görme, saygı gösterme, değer verme, kendine değer verilme. 6a-9; 24b-3; 52b-5; 54b-14; 56b-6; 59a-9; 61a-12; 67b-2; 102b-9; 103b-12...

i'tibār tap- (2) Mevki kazanmak, saygı görmek. 24b-3; 234b-8.

i'tibārı bol- (1) Önemli, ehemniyetli olmak. 162b-2.

i'tibārı ḳalġanı yoḳ (1) İtibarı kalmamak. 127b-10.

i'tidāl (9); (Ar.) Aşırı olmama, ne çok fazla ne çok az, tam gerektiği kadar olma, orta halde bulunma, ölçülülük. 17a-12; 43b-2; 44b-9; 49b-15; 65a-10; 248b-5; 272b-13; 297b-12; 317b-15.

i'tiḳād (27); (Ar.) İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan. 47a-

11; 55a-13; 57a-3; 59b-6; 81b-6; 95a-14; 116a-7; 127b-10; 156b-14; 159a-15...

iʿtiḳād baġla- (4) İnanmak, güvenmek. 245a-3; 247a-4; 282b-4; 308b-9.

iʿtiḳād ḳıl- (3) Güvenmek, inanmak. 156b-14; 230b-10; 282a-15.

iʿtiḳādı ḳalma- (1) İtimadı kalmamak. 95a-14.

iʿtimād (61); (Ar.) Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet. 8b-12; 23b-1; 24a-15; 41a-3; 61b-6; 82b-6; 99b-5; 106a-15; 119a-15; 132a-9...

iʿtimād baġla- (3) İtimat etmek. 275b-12; 295a-4; 295b-14.

iʿtimād et- (1) Güvenmek. 225a-6, 7.

iʿtimād ḳıl- (31) İtimat etmek. 8b-12; 23b-1; 82b-6; 99b-5; 119a-15; 152b-14; 154a-9; 158a-7; 172b-10; 176a-2...

iʿtimādı ḳalma- (1) İtimadı kalmak. 213a-7.

iʿtimādlıḳ (1) Güvenilir. 61b-6.

iʿtirāż (4); (Ar.) Bir fikri, bir karârı kabul etmeyerek karşı çıkma ve bu tarzda söylenen söz. 101b-1, 13; 145a-8; 234a-5.

iʿzāz (7); (Ar.) Ağırlama, ikram etme, saygı gösterme, hürmet etme. 40b-6; 54a-10; 83a-2; 206a-9; 234b-4; 241a-6; 283b-9.

iʿzāz u iḥtirām eyle- (1) Hürmet etmek, saygı göstermek. 206a-9.

iʿzāz u iḥtirām körgüz- (1) Saygı ve hürmet göstermek. 234b-5.

iper- (60); (bkz. yiber-) **1**. Elinden çıkmak, elinden kaçırmak. 23b-4; 23b-9; 26a-11; 34b-1; 38b-1; 39a-5; 40a-15; 44a-1; 44a-10; 44b-3. **2**. Yollamak, göndermek. 17a-14; 55a-8; 59b-4; 100a-11; 118a-8; 119a-6. **3**. Bir makama getirmek, ulatırmak. 6a-14.~**yiper** (3) Göndermek, yollamak. 94a-5; 95b-1; 262a-11.

ir (33) Erkek, koca, eş. 125b-9; 125b-11; 126a-1, 5; 126b-13; 127a-3, 4; 144a-4; 158b-1; 170a-3; 173a-6; 254a-1.

irāde (12); (Ar. bkz. iradet) Bir şeyi yapıp yapmama husûsunda karar verebilme ve bunu uygulama gücü; isteme, istek, dilek. 94b-7; 101b-15; 240b-10.

irāde ḳıl- (2) Karar vermek. 94b-7; 240b-10.

irādet (9); (Ar.) Dilek, istek. 4a-9; 66b-4; 97b-11; 101a-3; 206b-7; 226a-3; 262b-6; 309b-8; 320b-5.

irādet-i yezdānī (1); (Far.) Allah'ın iradesi. 226a-3.

Īrān (1); (y. ad.) İran. 5a-7.

Īrān-dāḫt (33); (Far. k. ad.) İrandaht (kişi adı). 280b-4, 14; 281a-6, 11; 282a-6, 9; 283b-1; 285a-10, 11; 285b-4...

irem (9); (Far.) Efsâneye göre Ad kavminden Şeddâd'ın cenneti yeryüzünde kurmak maksadıyle yaptığı şehrin adı olup "cennet bağı, dünya cenneti, cennet kadar güzel ve bayındır yer" anlamında kullanılır. 12a-10; 27a-11; 41b-2; 65a-10; 83a-14; 111a-4; 123b-14; 234a-7; 321a-7.

iren (6) Ermiş velî, yatır, evliyâ. 19b-9; 34a-12; 38a-2; 54a-12; 139a-2; 179a-2.

irenlik *(1) Erenlik, yiğitlik. 79b-11.*

ireş- (2) Erişmek, ulaşmak, katılmak. 296a-10; 302b-15.

irge tig- (1) Evlenmek, kocaya varmak. 196b-4.

irgeş- (1); (?) Takip etmek; yetişmek, yakalamak. 269b-13.

iri- (1) Erimek, dayanamamak, tahammül edememek. 166b-3.

iriglikraḳ (1) En büyük, en güçlü. 231a-5.

irkek (6) Erkek. 175a-9; 267b-10; 268b-3, 4, 6, 9.

irşād (1); (Ar.) Doğru yolu gösterme; uyarma; aydınlatma. 288a-1.

irte (32) **1**. Yarın, ertesi gün. 25a-15; 25b-14; 30b-6; 55b-8; 81a-3; 92a-7; 125b-12; 126b-9; 126b-9; 164b-13… **2**. Sabah. 33b-12; 57a-13; 103a-5; 174a-11; 198b-6; 262b-11. **3**. Gündüz. 26b-2; 33b-15.

ʿĪsā (2); (k. ad.) Hazreti İsa. 111b-4; 285a-8.

ʿīsā-nefs (1); (Far.) Nefesi Hazreti İsa gibi tesirli olan. 285a-8.

īṯār eyle- (1) Bağışlamak, ikram etmek. 262b-12.

īṯār ḳıl- (3) Feda etmek, ikram etmek. 221a-6, 8; 260b-1.

iṯbāt ḳıl- (2) İspat etmek. 151a-5; 251a-10.

ise (13) İse. 44b-7; 78a-10; 80a-15; 82a-2; 115b-7; 184a-5; 194b-11; 215b-3; 225b-15; 230a-5...

İsfahān (2); (y. ad.) İsfahan. 246a-6, 9.

İskender (4); (k. ad.) Büyük İskender. 41a-5; 164b-4; 224b-6; 240a-8.

İskender-ṣıfat (1); (Far.) İskender'e benzeyen, İskender gibi olan. 240a-8.

İskerder-i ẕū'l-ḳarneyn (1); (Far. k. ad.) Büyük İskender. 148b-6.

islām (3); (Ar.) İslam. 16a-8; 274b-2; 282b-4.

ism (2); (Ar.) İsim. 81a-1; 156b-10.

ism-i fāʿil (1); (Far.) Kendisinden fiil, is çıkan kimsenin sıfatı. 81a-1.

isnād eyle- (1) İsnat etmek. 190b-9.

isrāf (9); (Ar.) Gereksiz yere harcama, boşuna sarfetme, lüzûmundan fazla harcama, savurganlık 43b-2; 45b-13; 48a-9; 49b-7; 50a-2, 3, 4, 6; 130a-4.

isrāf eyle- (1) İsraf etmek. 50a-3.

isrāf ḳıl- (3) İsraf etmek. 45b-13; 49b-7; 50a-2.

isrāf-kār (1); (Far.) Ziyan eden, müsrif. 50a-4.

iste- (75) İstemek. 15b-8, 10; 20a-15; 29a-7; 35a-12; 43b-9; 46a-6; 46a-14; 46b-14; 47a-10…

istidlāl ḳıl- (1) İma etmek, delelatte bulunmak. 238a-7.

istifhām (3); (Ar.) Bir husûsu anlamak için sorulan soru. 108a-11; 198a-1.

istifsār et- (1) Sorgulamak. 247a-8.

istifsār ḳıl- (1) Sormak, soruşturmak. 281a-4.

istiġfār (6);(Ar.) Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme, tövbe etme. 118b-4; 180a-6; 194b-9; 234a-5; 239a-5; 242a-5

istiġfār ayt- (1) İstiğfar etmek. 180a-6.

İstiġfār et- (1) İstiğfar etmek. 194b-9.

istiġfār ḳıl- (1) Tövbe etmek. 239a-5.

istiġnā (5); (Ar.) lde olana kanâat edip başka bir şeye ihtiyaç duymama, tok gözlülük, gönül tokluğu. 19b-8; 97a-4; 100a-1; 111b-5; 143b-2.

istiḥḳāḳ (1); (Ar.) Hakkı olma, hak etme, liyâkat kazanma, lâyık olma. 102a-9.

istiḥkām (6); (Ar.) Kuvvetli ve sağlam olma, sağlamlaştırma. 186a-8; 195a-13; 203a-11; 213a-15; 216b-13; 281a-2.

istiḥkām tap- (2) Güçlenmek, kuvvet bulmak. 186a-8; 203a-11.

istiḳāmet (2); (Ar.) Doğruluk. 2a-3; 177a-13

istiḳbāl (2); (Ar.) 1. Gelecek, gelecek zaman, âtî. 48b-13. 2. Karşılama, gelen bir kimseyi karşılamaya çıkma. 214b-1.

istimā (1); (Ar.) Ziyaret, uğrama. 86b-3.

istimāʿ (1); (Ar.) İşitme. 6b-3.

istimdād (1); (Ar.) Yardım isteme, imdâda çağırma. 97b-2.

istiʿārāt (1); (Ar. çkl. istiare) İki kelime veya kavram arasında ilişki kurma, benzetme. 6b-15.

istiʿdād (2) (Ar.) Kabiliyet, istidat. 3a-7; 189b-4; 309b-7.

istirāḥat (5); (Ar.) Dinlenme. 20b-8; 84b-7; 207b-10; 210a-5; 305b-7.

istirāḥat ḳıl- (1) Dinlenmek. 207b-10.

istirāḥat tut- (1) Dinlenmek. 210a-5.

istīze (1); (Far.) Kavga, çekişme, mücadele. 157b-9.

ʿişyān (2); (Ar.) Karşı gelme, itâatsizlik etme, baş kaldırma. 61a-10; 224b-8.

iş (665) İş, meslek, bir maksatla yapılan faâliyet, çalışma, amel.. 3b-1, 5a-9; 7a-8; 7b-2, 5, 8, 10; 8a-2; 9a-2; 9b-14…

iş āḫırıġa baḳ- (1) İşin sonunu hesap etmek. 171a-4.

iş āḫırını közle- (1) İşin sonunu düşünmek. 285a-13i

iş ḳıl- (26) İş yapmak. 51b-15; 59a-9; 68b-2; 104b-8; 118b-15; 120b-12; 154a-1; 157b-4; 163a-1; 172b-7...

işāret (36); (Ar.) İşaret. 3a-8, 11; 10a-1; 16b-11; 17b-7; 25a-3, 9; 42a-10; 62a-8; 73a-12...

işāret eyle- (1) İşaret etmek. 25a-3.

işāret ḳıl- (13) 1. İşaret etmek. 3a-8, 11; 42a-10; 112b-12; 209a-12; 219b-10; 231a-2; 260a-14; 283a-1; 285b-15...

işek (29) Eşek. 90a-3, 4, 7; 191a-9; 191b-4, 5, 9, 12, 15; 192a-10...

işen- (24) İnanmak, güvenmek. 24a-14; 46b-5; 79b-12; 83a-11; 91a-3; 93b-13; 104a-9; 114a-12; 142b-10; 146a-5...

işençlik (1) İnanılır, güvenilir, emin. 146a-5.

işġāl (1); (Ar.) Bir yeri zorla ele geçirme. 276a-15.

işī (1); (Far.) Bir iş. 290b-4.

işin ġavrıġa yit- (1) İşin aslını anlamak, hakikatini öğrenmek. 19b-11.

işiñ̂ġde bol- (2) İşinde olmak, işine bakmak. 242a-3; 320a-14.

işit- (51) İşitmek. 3a-2, 4, 7; 4a-7; 5a-13; 6a-3, 5; 14a-15; 15b-3; 18b-10...

işitgüçi (2) Dinleyici. 6a-3, 5.

işḳāl (1); (Ar.) İşkâl. 17b-14.

işlet- (15) İşletmek, kullanmak. 9b-12; 13b-5; 109b-11; 117a-8, 12; 165b-2; 172a-13; 174b-7; 176a-9; 191b-12...

işʿār (1); (Ar.) Bildirme, haber verme. 8b-1.

ʿişret (42); (Ar.) Eğlenme, içki işme. 20a-3; 28b-7; 38a-1, 3; 44a-14; 48b-13; 51a-8; 65a-12; 72a-11; 72b-13...

ʿişret it- (1) Gönünü eğlendirmek. 196a-13.

ʿişret ḳıl- (1) Eğlenmek. 189b-15.

ʿişret tut- (3) Eğlenmek. 170b-10; 190a-5; 241b-8.

ʿişret-baḫş (1); (Far.) Keyif veren. 65a-12.

ʿişret-i cāvīd (1); (Far.) Sürekli eğlence. 261a-1.

iştihā (16); (Ar.) İştiha, herhangi bir şeye duyulan istek. 13b-12; 29a-5; 31b-12; 35a-1; 70a-13, 14; 89a-3, 12; 124b-15; 132a-15...

iştiyāḳ (9); (Ar.) Şevklenme, özleme, arzu ile isteme. 136b-5; 186b-5; 208b-13; 215a-13; 226a-10, 12; 230b-4; 260a-7; 318a-7.

ʿişve (9); (Ar.) Güzelin gönül çekici ve şuh hâli, cilvesi, naz ve edâsı. 38b-8; 155b-5; 160b-13, 14; 207a-4; 261a-11, 12; 285b-11; 288b-5.

ʿişve-ger (1); (Far.) İşveli, nazlı, edalı. 160b-14.

it (6) Köpek. 63b-5, 6; 67a-11.

it- (84) **1.** Etmek, eylemek, kılmak. 2b-5; 6b-2; 7a-7; 7b-11; 9b-11; 11b-3, 6, 9; 12a-10; 12b-4...**2.** Yapmak. 72a-2; 154a-8; 296b-2; 306b-6.

ʿitāb (5); (Ar.) Azarlama, paylama. 24a-2; 46b-15; 222b-15; 281a-1, 2.

ʿitāb eyle- (1) Cezalandırmak, azarlamak. 24a-2.

itek (44) **1**. Etek. 11b-6; 11b-9; 15a-5; 15a-15; 124a-5; 124a-6; 128b-3; 159b-8; 183a-5; 257a-11; **2**. Dağ, tepe, yığın gibi yüksekliklerin alt kısmı. 21a-7; 37a-10; 97a-10; 201b-4; 304a-2. **3**. Bir görev veya bir vazife için giyilen mecazi elbise. 16a-5; 24a-3; 24b-6; 27b-2; 38b-4; 39b-6; 143b-13; 143b-13; 244b-8; 323b-5…

itek silk- (1) Elini çekmek, çekilmek. 259a-14.

itig eyle- (1) Kötülük yapmak. 9b-11.

itig1 (20); (bkz. yitig) Keskin, sivri. 28a-14; 36b-2; 65b-3; 68a-12; 68b-7;

74b-7; 115a-9; 126a-7; 140b-14; 177a-14...

itig2 (3) Kötülük. 9b-11, 140b-14; 157b-2.

itiglik ḳıl- (1) Kötülük yapmak. 140b-14.

itil- (1) İtilmek, kapanmak. 165b-2.

ittibāʿ (1); (Ar.) Birine veya bir şeye uygun davranışta bulunma; tabi olma; uyma; birinin arkasından gitme; izleme. 252b-9.

ittifāḳ (43); (Ar.) **1**. Anlaşma, uyuşma, ittifak. 20a-10; 23a-13, 14; 23b-9; 25b-9; 26b-2; 34b-6; 40a-8; 46a-14; 64b-2...**2**. Tesadüf, raslantı. 10a-9.

ittifāḳ et- (1) İttifak etmek. 25b-9.

ittifāḳ eyle- (4) İttifak etmek. 23a-14; 40a-8; 142a-15.

ittifāḳ ḳıl- (8) İttifak etmek. 23b-9; 64b-2; 120b-5; 142a-14; 144a-13; 146b-8; 226a-6; 319b-14.

ittifāḳ tüz- (6) 26b-2; 74a-10; 164a-10; 205a-6; 276a-10; 299b-4.

ittifāḳan (2); (Ar.) Rastgele, tesadüfle. 75a-10; 319b-9.

ittiḥād (2); (Ar.) Bir olma, birleşme. 138a-7; 203a-11.

ittiḳān (1); (Ar.) İyi bilme, kesin bilme. 226a-7.

ittiṣāl-i rūḥānī (1); (Far.) Ruhsal birliktelik. 187b-7.

ittür- (1) Yaptırmak. 296a-15.

ʿiṭāb ḳıl- (1) Azarlamak. 91a-10.

iṭāʿat (10); (Ar.) İtaat, boyun eğme, dinleme. 9a-9; 13a-9; 127b-13; 147a-7; 150b-2; 151a-15; 166b-11; 177b-4; 179b-8; 224b-8...

iṭāʿat ḳıl- (4) İtaat etmek. 13a-9; 147a-7; 166b-11; 177b-4.

ʿivaż (6); (Ar.) Bir şeye karşılık olarak verilen veya alınan şey, bedel, karşılık. 141b-8; 218b-7; 228a-15; 228b-1; 316a-5, 9.

ʿivaż ber- (2) Karşılık vermek, bedel vermek. 316a-5; 316a-9.

ivüklük (1) Acele. 118a-12.

ʿiyāl (21); (Ar.) Bakmakla yükümlü olunan kimseler, eş, çoluk çocuk, aile. 35b-6, 7; 125b-13; 140a-1; 165a-8; 184a-6; 186b-14; 189b-1, 12; 249b-10...

ʿiyāl-mend (1); (Far.) Aile, çol çocuk sahibi. 267a-10.

ʿiyāẕen bi'l-lāh (6); (Ar.) Allah esirgesin, Allah etmesin. 14a-5; 24b-3; 62b-11; 109b-12; 128a-13; 296a-2.

iye (1) Sahip, malik. 257b-1.

iz (7) İnsan veya hayvan ayağının yerde kalan şekli, iz. 33b-1; 80b-8; 101b-9; 209b-13; 210b-8; 274a-9.

īzā (10); (Ar.) Eziyet, zahmet, sıkıntı. 14b-6; 15b-8; 40b-13; 144b-3, 10; 169a-2; 232b-9; 244b-10, 14; 261b-6.

īzā ber- (1) Eziyet etmek, incitmek. 144b-10.

īzā ḳıl- (1) Eziyet etmek, incitmek. 144b-3.

īzā yetkür- (4) Eziyet etmek, sıkıntı vermek. 169a-2; 232b-9; 244b-10, 14.

iẓhār (39); (Ar.) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme. 32b-4; 32b-7; 59b-8; 76a-9; 93a-7; 93b-2, 11; 94b-12; 95a-2; 95b-2…

iẓhār eyle- (3) İzhar etmek. 32b-4; 93b-2; 278a-9.

iẓhār it- (2) Belirtmek, göstermek, açığa vurmak. 133b-1; 171a-3. **~iẓhār et-** (1) Belirtmek, göstermek, açığa vurmak. 136a-2.

iẓhār ḳıl- (22) İzhar etmek. 59b-8; 76a-9; 93b-11; 94b-12; 95a-2; 95b-2, 4; 128a-13; 130b-7; 142a-10...

īzid (3); (Far.) Allah. 121a-1; 169b-7; 231a-11.

īzid ü sübḥānehū ve taʿālā (1); (Ar.) Yüce kusursuz ve büyük (Allah). 207b-12.

īzid ü taʿālā (3); (Far.) Yüce ve büyük (Allah). 121a-1; 169b-7; 231a-11.

izle- *(3) Takıp etmek, aramak, istemek. 73a-4; 74a-9; 81a-1.*

ʿizzet (29); (Ar.) İzzet, değer, kıymet, yücelik. 2b-15; 26a-12; 26b-8, 14; 38a-8; 43a-5; 89b-9; 97a-4; 107a-6; 111b-6...

ʿizzet-medār (1); (Far.) İzzet vesilesi. 43a-5.

jāle (2); (Far.) Sabahları yaprak ve çiçeklerde görülen su damlaları, çiy, şebnem. 28a-10; 46a-9.

ḳabā (2); (Ar.) Üste giyilen elbise, önü dâima açık duran kaftan, cüppe. 106a-10.

ḳabāḥat (3); (Ar.) Suç, kusur. 76a-13; 91b-15; 202b-9.

ḳabar- (1) Kabarmak. 84a-5.

ḳabīḥ (5); (Ar.) Yakışıksız, ayıp, kötü, çirkin. 84a-13; 87a-12; 88a-10; 150b-4; 190a-6.

ḳabīḥraḳ (1) Daha çirkin. 150b-4.

ḳabiḥ-sīret (1); (Far.) Kötü huylu. 84a-13

ḳābil (5); (Ar.) Kabul eden, alan, alıcı. 127b-4; 153a-11; 222b-6; 232a-3; 298b-11.

ḳabīle (4); (Ar.) Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan göçebe topluluk, boy. 36a-9; 69b-12; 168a-13.

ḳābil-i feyż (1); (Far.) Feyze müsait, alıcı, uygun. 153a-11.

ḳābil-i kār (1); (Far.) İşe uygun olan. 232a-3.

ḳābiliyyet (2); (Ar.) Kabiliyet, yetenek. 3a-4; 321a-2.

kābīn (3); (Far.) Nikâhta güvey tarafından geline verilmesi taahhüt edilen para, ağırlık, mehr-i muaccel. 36a-11; 36b-2, 6.

ḳabr (1); (Ar.) Mezar. 34a-8.

ḳabūl (90); (Ar.) Kabul, kabul etme, razı olma. 7a-7; 13a-10; 21b-1, 13; 23a-4; 25b-14; 29a-3; 31a-2; 39a-13; 42b-14...

ḳabūl bol- (1) Kabul olmak. 29a-3.

ḳabūl et- (8) Kabul etmek. 31a-2; 45b-1; 106a-12; 122a-8; 168b-8; 220b-7; 258a-14; 304a-7. **~ḳabūl it-** (1) Kabul etmek. 152a-6.

ḳabūl eyle- (1) Kabul etmek. 98a-3.

ḳabūl ḳıl- (54) Kabul etmek. 21b-1, 13; 23a-4; 25b-14; 39a-13; 42b-14; 44b-10; 73a-8; 77b-13; 79a-8...

ḳabż ḳıl- (1) Kabzetmek. 221b-12.

ḳabża (5); (Ar.) 1. El, avuç, pençe. 10b-4; 29a-3; 45a-8; 225a-13. 2. Tutacak yer. 22a-1.

Ḳabze (34); (k. ad.) Kabze. 216b-10, 14; 217a-4, 9, 10, 11, 15; 217b-1, 5; 218a-13...

ḳaç- (105) Kaçmak. 3b-1; 10b-7, 14; 15b-9; 23b-2; 29a-12; 33b-15; 35a-3; 35b-14; 44a-7...

ḳaça (3) Kap. 34b-2; 276a-3; 276b-13.

ḳaçan (13) Nasıl, ne zaman. 102a-9; 126b-1; 141a-2; 162b-13; 186a-12; 197a-14; 219a-14; 246b-11; 254a-5; 256b-3...

ḳaçır (6) Katır. 181b-11, 14; 182a-2; 275a-1; 284b-1, 6.

ḳaçışmaḳ (1) Kaşınma, uyuz olma. 190b-15.

ḳaçur- (3) Kaçurmak. 3b-1; 53b-3; 264b-3.

ḳad(d) (13); (Ar.) Boy, kamet, endam. 6b-6; 43a-14; 104b-15; 106a-9; 138b-8; 143a-9; 143b-2; 143b-4; 158b-8; 197b-5…

ḳadal- (2) Girmek, dikilmek, saplanmak. 28a-10; 126b-6.

ḳadeḥ (3); (Ar.) İçki içmekte kullanılan küçük bardak, cam, piyâle, bardak. 277b-5, 6; 288b-9.

ḳadem ḳoy- (40) Adım atmak, ayak basmak. 12b-12; 24a-10; 31a-9; 33b-9; 40a-4; 50b-2; 51b-11; 52a-11; 53a-9; 61a-10...

ḳadem sal- (2) Adım atmak, ayak basmak. 38a-5; 55b-13.

ḳadem ur- (4) Ayak basmak, adım atmak. 38b-11; 53a-7; 53b-6; 94b-4.

ḳadem-gāh (1); (Far.) Adım atılan, basılan yer. 167b-7.

ḳadem-i faḳr (1); (Far.) Fakirlik ayağı, bir şeye kendini verme, fani olma. 129b-7.

ḳader (17); (Ar.) Allah tarafıdan ezelde tayin edilmiş hükümlerin bütünü, alın yazısı. 9a-3; 24b-10, 11; 29b-9; 37a-8; 65a-2, 7; 66b-2, 3; 229b-7...

ḳāḍī (40); (Ar.) İslâm hukukuyle yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü dâvâyı halletmek üzere devlet tarafından tâyin edilen memur. 79b-2, 3, 5, 8, 9; 80a-1; 81a-3, 4, 6, 8...

ḳāḍī-ḫāne (2); (Far.) Kadının bulunduğu yer, mahkeme. 79b-2; 81a-3.

ḳadīm (14); (Ar.) Geçmişi uzun zamâna dayanan, eski. 1b-9; 9a-7; 21a-14; 45a-13; 59a-14; 72b-10; 146b-3; 164a-8; 193b-1; 201a-7...

ḳadīm-kelām (1); (Far.) Kuranı Kerim. 1b-9.

ḳadīmü'l-eyyām (3); (Ar.) Eski günlerde, eski zamanlarda. 146b-3; 164a-8; 201a-7.

ḳādir (7); (Ar.) 1. Kudret ve kuvvet sâhibi, yapabilme gücüne mâlik olan (kimse), muktedir. 46a-11; 58a-5; 158a-2; 196a-2; 247b-3; 248b-1. 2. Tam ve mutlak kudret sâhibi olan, istediğini dilediği gibi yapmaya gücü yeten" anlamında

esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır. 197b-8.

ḳādir bol- (3) Muktedir olmak. 158a-2; 247b-3; 248b-1.

ḳādir-i vehhāb (1); (Far.) Herşeye gücü yeten bağışlayıcı (Allah). 197b-8.

ḳadr (36); (Ar.) Değer, kıymet. 18a-7; 35a-4; 43b-6; 44a-1; 44b-9; 46a-11; 52b-10; 68a-8; 80a-8; 97a-7…

ḳadr-dān (2); (Far.) Kadir bilen, kadirbilici, değerbilir. 80a-8; 237b-14.

ḳadr-ı ʿālī (1); (Far.) Kıymeti yüksek. 198a-9.

ḳadr-ı şarāb (1); (Far.) Bir miktar şarap. 242b-5.

ḳadrın bil- (3) Kıymetini bilmek. 177a-8; 182a-6; 217a-15.

ḳāf (3); (y. ad.) Ankā kuşunun yaşadığı ve yeryüzünü çepçevre kuşattığı kabul edilen efsânevî dağ. 47a-9; 190b-5; 201a-9.

ḳafes (9); (Ar.) Kaçmalarını önlemek için hayvanların içine kapatıldığı, aralıklı olarak yapılmış mahfaza. 34b-6; 45a-12; 64a-12; 65b-9; 66a-2, 8; 209a-6; 217b-4; 218a-13.

kāfī (6); (Ar.) Yeten, yetişen, elveren, yeterli, kifâyet eden. 62a-9; 132a-13; 248b-10; 268b-7; 275b-9; 278a-11.

ḳāfile (3); (Ar.) Birlikte yolculuk edenlerin meydana getirdiği topluluk. 41a-9; 240b-8; 241a-5.

ḳafile-sālār ol- (1) Kafile reisi olmak. 41a-2.

kāfir (16); (Ar.) Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yâhut bunlardan birini inkâr eden kimse. 2b-10; 15a-8; 86a-15; 86b-13; 128b-14; 129a-2; 133b-9; 172b-6; 182b-4; 197b-14...

kāfir bol- (1) Kafir olmak. 86a-15.

kāfirlıḳ (3) Kafirlik, kafir olma durumu. 128b-14; 172b-6; 238b-13.

ḳāfiye (1); (Ar.) Uyak. 25a-11.

ḳafla- (1) Bir şeyin dış yüzünü başka bir madde ile örtmek, üstüne başka bir madde geçirmek, döşemek veya yapıştırmakBir şeyin dış yüzünü başka bir madde ile örtmek, üstüne başka bir madde geçirmek, döşemek veya yapıştırmak. 282b-7.

kāfūr (1); (Ar.) Hindistan ve Çin'de yetişen kâfur ağacının (Laurus camphhora) zamkından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırlı madde. 275b-2.

ḳaġun (2) Kavun. 84a-7, 8.

kāh (1); (Far.) Saman.

kāhil (8); (Ar.) Gayretsiz, tembel (kimse). 43b-3; 44a-1; 47b-9, 10; 130a-5; 139b-12; 206b-1; 244a-6.

kāhil bol- (2) Tembel olmak. 47b-9, 10.

kāhillıḳ (4) Gayretsizlik, tembellik. 43b-3; 44a-1; 206b-1; 244a-6.

kāhillıḳ ḳıl- (1) Geri kalmak, yavaş ilerlemek. 244a-6.

ḳāhir (1); (Ar.) Kahreden, mahveden, yok eden. 17b-4, 9.

ḳahḳaha *(1); (Ar.) Yüksek sesle ve şiddetle gülerken çıkarılan ses. 164a-7.*

ḳahr (28); (Ar.) Gālip gelip ezme, perîşan etme, mahv ve helâk etme. 37a-12; 58a-2; 65b-11; 71b-3; 81b-7; 92a-10; 94a-13; 96b-14; 119b-3; 139a-2...

ḳahr ḳıl- (2) Gazaplanmak. 65b-11; 302a-4.

ḳaḥṭ (4); (Ar.) Kuraklık sebebiyle ürünün yetişmemesinden ileri gelen kıtlık ve açlık. 48b-15; 49a-5; 49b-6; 259b-5.

ḳaḥṭlıḳ (3) Kuraklık. 48b-15; 49b-6; 259b-5.

ḳaḳ- (8) **1**. Vura vura bir yere sokmak, çakmak, saplamak, dikmek. 51b-14; 52a-3. **2**. İki avucu birbirine vurmak. 125a-8; 213b-8. **3**. Eliyle bir yere vurmak. 134a-10. **4**. Yere çakmak, dikmek. 257a-12. **5**. Silkmek, sallamak, sirkelemek. 260a-2; 260a-9.

kākçe (1); (Far.) Küçük çörek. 228b-7.

ḳāl (3); (Ar.) Laf, söz. 9b-3; 215b-7; 310b-8.

ḳal- (355) **1**. (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak. 8b-15; 47b-2; 68b-9; 71b-4; 107b-8; 109b-4; 112b-3; 161a-7; 178b-10; 191a-1… **2**. Bitmek, tükenmek (genelde mA ile olumsuz kullanılır). 69b-2; 95a-14; 113b-13; 113b-14; 127b-11; 190b-15; 190b-15; 191a-8. **3**. Bir durumda bir halette olmak. 3a-3; 13a-1; 15a-8; 22a-13; 27a-4; 27b-6; 27b-6; 31a-10; 34b-11; 35a-6… **4**. Durmak, bulunmak. 37a-13. **5**. Var durumda olmak, mevcut bulunmak. 10b-6; 139a-9. **6**. Zarf-fiil eki almış bir fiilden sonra gelerek süreklilik veya tezlik anlamı ifade eder. 67b-13; 90a-13; 112b-4; 126b-11; 156a-2; 152a-1; 162b-9; 163a-7; 173b-2; 200a-11. **7**. Olumsuz bir isim-fiilden sonra ve olumsuz olarak kullanıldığında bahsedilen şeyin tamâmıyle, kesin yapıldığını, görüldüğünü, söylendiğini anlatır. 106a-7; 114a-8; 131b-6; 142b-5. **8**. Yaşamak, oturmak, ikamet etmek, durmak. 67a-11; 184a-6; 189b-14. **9**. Olduğu yerde durmak, hareketine, yoluna devam etmemek. 184a-11. **10**. Bir şeyden veya birinden geriye kalmış olmak. 4b-7; 79a-6. **11**. Birşeyi yapmak için uygun veya yeterli zaman bulmak. 10b-7. **12**. Eline geçmek, intikal etmek, bulunmak. 21b-5; 54b-14; 137a-15; 164a-9; 171b-12. **13**. Ardında arkasında bulunmak, geriye kalmak. 31a-12; 31b-1. **14**. Elinde bulunmak, elinde kalmak. 39a-3; 79b-14; 194b-10. **15**. Bir durumu maruz bulunmak, kalmak. 67b-3; 104a-8; 109a-5. **16**. Kurtulmak, yaşamak. 69b-15; 157b-7; 160b-2; 168a-7; 216a-13. **17**. Tehir edilmek. 110a-1. **18**. Var olmaya devam etmek, bitmeden sürmek, sürüp gitmek. 111b-10; 254b-14; 255a-1; 260a-14. **19**. Nispet edilmek, birisinden bilinmek. 118b-5. **20**. Gecikmek. 149b-10; 175a-9. **21**. Gizli kalmak. 3a-3; 45a-2; 103a-14; 284a-2.

kala (1) İnek, sığır. 221b-8.

ḳala- (3) Yakmak, tutuşturmak. 102b-5; 153b-1; 157a-12.

ḳalb *(1); (Ar.) Sahte, düzme, taklit. 85b-14.*

ḳalb (2); (Ar.) Kalp. 190a-3; 298a-4.

ḳaldur- (1) Kalmasını sağlamak. 286b-14.

ḳalem (18); (Ar.) Kalem. 7a-8; 12a-15; 12b-5; 26b-11; 77a-5; 81b-14; 82a-6; 84a-3; 105a-1; 114a-3...

ḳallāç (1); (Ar.< kallaş) Kalleş. 131a-6.

ḳalʿa (1); (Ar.) Kale, hisar. 318b-10.

kām (91); (Far.) Arzu, istek, meram, amaç. 7a-3; 8b-3; 10a-10; 28a-15; 58b-13; 90a-7; 196b-1; 207b-13; 210b-6; 229b-9…

kām-cūy (50); (Far. k. ad.) İstediği, arzu ettiği şeyi elde etmeye çalışan. 234a-13, 14; 234b-3, 9; 235b-3; 236a-14; 236b-6, 13; 237a-4, 7...

ḳamçı (11) Kamçı. 2b-1, 8; 98b-15; 99a-3, 4, 8, 9, 10, 11, 14...

kām-dil (1); (Far.) Gönlün isteği. 179a-7.

ḳamer (1); (Ar.) Ay. 299b-7.

ḳāmet (9); (Ar.) Boy, endam. 4a-10; 117a-3; 161a-4; 199b-13; 210a-8; 241b-1; 272b-13; 285b-10; 294b-1.

ḳāmetlik (1) Boylu, endamlı. 169b-8.

kām-ı dil (3) Gönlün isteği, arzusu. 179a-7; 196b-1; 266a-14.

ḳamış (4) Buğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, çeşitli türleri olan, içi boş, yüzü boğumlu bitki. 55a-3; 226a-15; 262a-2; 297b-11.

kāmil (51) Kamil, olgun, görgülü, tecrübeli. 3b-2; 5a-14; 9b-4; 10a-2; 13b-4; 15b-9; 16a-4; 17a-13; 31a-14; 40a-12...

kāmil bol- (3) Kemâle ermek, olgun olmak. 31a-14; 296a-15; 309b-13.

kāmillıḳ (3) Kamillik, olgunluk. 40a-12; 46b-13; 101b-14.

kāmilraḳ (1) Daha kamil. 148b-5.

kāmilü ʾl-ʿaḳl (1) Olgun akıllı. 193a-7.

kām-kār (20); (Far.); (Far.) Mutlu, mesut, amacına ulaşmış. 4b-14; 10a-2; 13a-6; 17b-12; 44a-11; 46a-15; 95a-8; 118a-9; 119b-9; 140a-12...

kām-kārlıḳ (4) Mutluluk, mesutluk. 95a-8; 224a-11; 309a-8; 312a-8.

kām-rān (9); (Far.) Mutlu, mesut, amacına, hedefine ulaşmış. 65a-13; 70a-11; 95a-5; 173a-14; 210b-6; 229b-9; 290a-5; 294a-9; 312a-4.

kām-rān bol- (3) Mutlu, mesut olmak. 70a-11; 229b-9; 312a-4.

kām-rānlıḳ (6) Mutluluk, bahtiyarlık. 65a-13; 95a-5; 173a-14; 210b-6; 290a-5; 294a-9.

kām-yāb (1); (Far.) Amacına, hedefine ulaşmış, bahtiyar. 309a-15.

ḳan- *(1) (Bir yiyecek veya içecekten) Daha fazlasına ihtiyaç hissettirmeyecek kadar yemek veya içmek sûretiyle doymak, yeme veya içme isteğini doyasıya karşılamak. 85a-1.*

kān (5); (Far.) Bir şeyin çok bol bulunduğu yer veya kimse,

kaynak, memba. 10b-13; 32a-11; 198a-3; 302b-4.

ḳan al- (2) Kan almak. 10b-3; 52b-4.

ḳan tök- (7) Kan dökmek. 81b-15; 175a-12; 232b-8; 254a-8; 258b-14; 259a-10; 282b-1.

ḳan yıġla- (4) Kan ağlamak. 113b-14; 257a-11; 282a-4; 284a-11.

ḳanāʿat (65); (Ar.) Kanaat, razı olma, fazlasını istememe. 21b-8; 26a-15; 29a-9; 33a-9, 10; 34b-1, 3, 4; 35a-8; 39a-3...

ḳanāʿat eyle- (7) Kanaat etmek. 67a-12; 79a-1; 180a-4; 236b-11; 259a-11; 261a-2; 264a-1.

ḳanāʿat ḳıl- (22) Kanaat etmek. 26a-15; 29a-9; 33a-10; 34b-3; 35a-8; 48a-3; 51b-8; 89b-7, 12; 97a-10...

ḳanat (28) Kanat. 20b-6; 29a-14, 15; 30a-4; 39b-15; 47a-5, 7; 64a-14; 74a-14; 74b-7...

ḳanat ur- (1) Kanat çırpmak. 235b-11.

ḳanatlıġ (3) Kanatlı. 20b-6; 29a-14; 285b-8.

ḳança (32) Ne kadar. 3b-6; 27a-13; 39b-8, 10; 57a-10; 61a-14; 63a-11; 77b-3; 79a-2; 96b-5...

ḳand (5) Şeker, şeker kamışı usâresi. 84a-3; 153b-14; 161b-12; 241b-2; 266a-11.

ḳanda (2) Nerede. 243a-3; 270a-3.

ḳandaġ (12) Nasıl, ne şekilde. 95b-6; 113b-6; 116a-14; 157b-14; 166b-10; 167a-5; 171b-15; 230b-12; 272b-15; 279b-13...

ḳand-ı kūknār (1); (Far.) Köknar şekeri, şerbeti. 84a-3.

ḳandın (1) Nereden, nasıl. 264a-6.

ḳandīl (2); (Ar.) Sıvı hâlindeki yağa batırılmış bir fitilin yanması sûretiyle ışık veren aydınlatma âleti. 151a-14; 158b-6.

ḳandur- (1) Arzusunu yeterince karşılayıp tatmin etmek, yeterince haz vererek doyurmak. 105b-15.

ḳanı tut- (1) Haksız yere birini öldüren kişinin benzer şekilde akibete uğraması. 103b-14.

ḳāniʿ (8); (Ar.) Yetinen, kannat edinen. 17a-6; 33a-15; 67a-7; 79a-3; 97a-11; 236a-2; 263b-15; 306a-12.

ḳāniʿ bol- (2) Kani olmak. 67a-7; 306a-12. ~ **ḳāniʿ ol-** (1) Kani olmak. 79a-3.

ḳāniʿ eyle- (1) Alıkoymak. 97a-11.

ḳāniʿ ḳıl- (1) Kani olmak. 17a-6.

ḳanlıġ ḳılıç (1) Kanlı kılıç. 287a-6.

ḳanlıḳ/ġ (4) Kanlı, kana bulanmış. 86a-9; 113b-5; 254a-9; 287a-6.

ḳānūn (2); (Ar.) Sol köşesi kesik dikdörtgen biçimindeki tahta bir tabla üzerine geçirilmiş tellerden meydana gelen ve yatık durumda dizler üzerine konarak iki elin işâret parmağındaki yüksüklere tutturulmuş birer mızrapla çalınan çalgı. 155b-5; 293b-15.

kaʿbe (7); (Ar.) Kâbe. 101a-7; 219a-9; 231a-13; 240a-15; 240b-2, 8; 248a-9.

ḳā'ide (23); (Ar.) **1.** Kural, esas. 1b-4; 3b-9; 4b-14; 17a-8; 17b-1, 5; 18b-6; 20b-15; 22b-1; 23a-1...**2.** Uyulması gereken şartlar. 49b-14; 116a-6; 148b-11; 216b-6; 240a-8; 262b-3; 291a-10; 323b-2

ḳā'ide-güster (1); (Far.) Kaide, kural koyan. 142a-4.

ḳā'ide-güsterlik (1) Kaide, kural koyma işi, durumu. 142a-4.

ḳa'r (7); (Ar.) Deniz, kuyu vb. şeylerin dibi, dip. 15b-7; 30a-15; 30b-1; 40a-1; 63a-6; 214a-3; 236a-10.

ḳapuġ (1) Kapı. 204a-15.

ḳapuġ (1) Kapı. 320a-9.

ḳar (1) Kar. 48b-2.

-kār (202); (Far.) Eklendiği kelimeye eden, yapan, işleyen manasıyla birleşik kelime yapar. 4b-14,15; 7a-12; 8a-4; 8b-6, 7; 9a-1, 13; 9b-7; 10a-2…

kār (59); (Far.) **1**. Fayda, kazanç. 35a-14; 44b-4; 47b-10; 48a-10; 52a-12; 113a-3; 127a-13; 140b-4; 149b-11; 151b-3… **2**. İş, amel, fiil. 4b-3; 16b-12; 20b-8; 21b-11; 22b-15; 24b-9; 25b-10; 26b-5; 57b-5; 64b-15…

kār ḳıl- (2) **1.** Amel etmek. 22b-15. **2.** Tesir etmek, işe yaramak. 149a-13;

ḳar(ı)n (13) Karın. 68a-5; 126a-13; 130a-8; 146a-7; 157a-11; 191b-1; 194a-4; 210a-14; 227b-12; 254b-5…

ḳara- (47) **1.** Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 26b-13; 31a-11; 49b-8; 65b-4; 121b-9; 122a-6; 127a-5; 135a-2; 135a-8; 136a-12… **2**. Dikkatle bakmak, incelemek. 60a-12; 108b-10; 159a-7; 177b-11. **3**. Sonunu, neticesini düşünmek. 106a-12; 212a-4. **4**. Önem vermek. 140b-4; 60a-2; 162b-5. **5**. Bakış atmak. 148a-3. **6**. Aramak. 135a-1.

ḳara (60) Kara, siyah. 5b-12, 13, 14; 10a-14; 19b-4; 20b-6; 29a-15; 30a-14; 41b-5; 68b-7…

ḳara balçıḳ (1) Kara balçık. 164b-5.

ḳara ḫāl (2) Kara leke, siyah ben. 298a-11; 301b-2.

ḳarābet (1); (Ar.) Yakınlık, akrabalık. 186a-12.

ḳarağu (11) Kör, âmâ. 68a-10; 98b-14; 99a-1, 3, 6, 8, 13; 99b-2, 4; 219b-13...

ḳarağu bol- *(1) Kör olmak. 77b-11.*

ḳarağu ḳıl- (1) Kör etmek. 218a-10.

ḳaraḳ (4) Göz karası, göz bebeği. 26a-8; 111b-9; 234b-2; 302b-8.

ḳaraḳçı (11) Yol kesen, yağmacı, hırsız. 47b-14, 15; 48a-1; 160b-8; 219a-4, 10; 219b-6; 220a-3, 6; 283a-1...

ḳaraḳulaḳ (19) Bir çeşit hayvan. 100b-3, 10; 104a-10; 239b-10, 14; 240a-6; 254a-9; 254b-1, 6; 255a-1...

ḳarala- (10) Bakmak. 49b-3; 305b-14; 307b-11; 317b-14; 318a-2.

ḳaralaş- (1) Yaklaşmak. 94a-9.

ḳaralıġ (2) Karalık, siyahlık. 41b-7; 297b-15.~**ḳaralıḳ** (1) Karalık, siyahlık. 77b-11.

ḳaramuḳça (1) Çok küçük nesne, küçücük. 232a-13.

ḳaraṅġu (16) Karanlık. 9b-6; 21a-7; 23a-11; 28a-14; 33a-14; 63a-10; 150b-6; 174a-1; 204a-5; 227a-3…

ḳaraṅġu bol- (1) Karanlık olmak. 204a-5.

ḳaraṅġu ḳıl- (1) Karartmak. 23a-11.

ḳaraṅġuluḳ (18) Karanlık olma durumu. 5b-11; 20b-6; 28b-4; 41b-5, 7; 78a-1; 92b-5; 144a-9; 149a-5; 165b-4...

ḳaraṅġuraḳ (2) Daha karanlık. 33a-14; 78a-1.

ḳarār (60); (Ar.) 1. Durma, kalma, karar verme. 5b-11; 12a-6; 13b-1; 17b-14; 25b-15; 47a-10; 54b-5; 113a-14; 133a-9; 156a-9… 2. Rahat, huzur, dinlenme. 38a-5; 64a-7; 218a-8. 3. Bir mesele hakkında bir hükme varma. 46a-15; 70a-8; 79b-9; 145a-1; 155a-5; 164a-15; 168a-8; 237a-14; 65a-1; 116a-2…

ḳarar- (7) Kararmak, siyahlaşmak. 157a-4; 164b-13; 170a-8; 217b-6; 303a-11; 305b-3; 314b-6.

ḳarār al- (4) Durmak, karar kılmak. 47a-10; 54b-5; 64a-7; 218a-8.

ḳarār ber- (3) Kara vermek. 124a-10; 145a-1; 164a-15.

ḳarār eyle- (1) Durmak. 38a-5.

ḳarār ḳıl- (2) Durmak, devam etmek. 156a-9; 294a-2.

ḳarār tap- (15) Karar kılmak. 12a-6; 13b-1; 25b-15; 46a-15; 70a-8; 79b-9; 113a-14; 133a-9; 168a-8, 10...~ **ḳarār taf-** (1) Karar kılmak. 272b-1.

ḳarār-gāh (1); (Far.) Korunacak yer, sığınılacak yer. 36a-7.

ḳarart- (4) Karartmak. 28a-9; 86b-9; 139a-3; 275a-15.

ḳarauna *(8) Su kenarında yaşayan, balıkla beslenen bir çeşit kuş. 77b-13; 78a-1; 78b-7, 14; 79a-9, 13; 79b-5.*

ḳaravul (3); (Moğ.) 1. Öncü, önden giden. 81a-2. 2. Bekçi. 123b-4; 140a-15.

kār-bār (1); (Far.) İş, güç. 257b-3.

ḳarçıġay (33); (Moğ.) Doğan kuşu. 10b-2; 31a-10, 15; 31b-3; 32b-2, 5; 33a-5, 11; 35a-6; 35b-1...~**ḳarçıġa** (16); (Moğ.) Doğan kuşu. 63a-15; 63b-1, 2, 6, 7; 64a-2; 72a-2; 117a-10; 201a-6; 201a-9…

kār-dān (6); (Far.) İş bilen. 311a-3.

Kār-dānā (5); (k. ad.) Kardana. 178b-6; 179b-2, 15; 181a-15; 183a-10.

kār-fermāy (1); (Far.) İş buyuran. 241b-6.

ḳarġa (108) Karga. 20b-6; 24a-11; 29a-15; 47b-6; 68b-5, 7; 69a-3, 14, 15; 69b-1, 4…

kārġa kel- (3) İşe yaramak. 4b-3; 69b-2; 277a-2.

kārge yara- *(1) İşe yaramak. 83a-2.*

kār-ḫāne (4); (Far.) İş işlenen yer, iş yapılan yer. 114a-4; 263b-6; 294b-11; 311b-6.

ḳarı (27) Yaşlı. 12b-11, 15; 83b-4; 92b-7; 151b-13; 173b-1; 178b-9, 13; 178b-13, 14...

ḳarı- (3) Yaşlanmak. 126b-3; 158b-2; 180a-10.

ḳarı bol- (1) Yaşlanmak. 12b-15.

kār-ı cihān (1); (Far.) Dünyanın işi, meşgalesi. 117a-2.

kār-ı devrān (1); (Far.) Dünyanın işi, meşgalesi. 127b-5.

kār-ı dünyā (1); (Far.) Dünyanın işi, meşgalesi. 107b-9.

kār-ı ehrimen (1); (Far.) Şeytanın işi. 201a-4.

kār-ı şeyṭānī (1); (Far.) Şeytanın işi. 243b-6.

ḳarılıḳ (7) Yaşlılık, ihtiyarlık. 12b-11; 151b-13; 173b-1; 178b-9, 13, 14; 259a-6.

ḳarīb (4); (Ar.) Yakın. 6b-3; 8b-12; 120a-2; 158b-3.

Kārīdūn (6); (k. ad.) Karidun. 283b-1, 8, 14; 285a-6; 294a-4, 5.

ḳarīn (1); (Ar.) Yakın. 216a-4.

kārīz (4); (Far.) Yer altında çirkef sularının aktığı yol, lâğım. 45b-2, 3; 82a-14.

ḳarn (1); (Ar.) Yüz yıllık zaman, asır. 153a-15.

kār-nāme-i saʿādet (1); (Far.) Saadetin habercisi, planı, programı. 87a-1.

kār-sāz (2); (Far.) İş gören, becerikli. 161b-12; 234b-7.

kār-sāzlıḳ (2); Beceriklilik. 161b-12; 234b-7.

Kār-şinās (48); (Far. k. ad.) İşten anlayan. 141a-9, 13; 141b-9; 142a-13; 142b-1, 14; 145a-8, 14; 145b-15; 146a-10...

Ḳārūn (5); (k. ad.) Benî israil'de zenginliğiyle meşhur olan bir insan, Krezüs. 48b-5; 126b-11; 132b-8; 232b-12; 263b-14.

kārvān (5); (Far.) Bir memleketten diğer uzak bir memlekete ticâret eşyâsı veya yolcu taşıyan yük hayvanı katarı, kara nakliyâtı yapan katar. 43a-11; 50b-13, 15; 77a-12; 248b-11.

ḳarż (9); (Ar.) Borç. 175a-4; 264b-15; 265a-2; 265b-12, 15; 281b-7; 299a-9; 316a-5; 318b-7

ḳarż al- (1) Borç almak. 299a-9

ḳarż ḳıl- (2) Borç almak. 264b-15; 265a-2.

kār-zār ḳıl- (1) Savaşmak, mücadele etmek. 19b-9.

ḳarż-dār (2); (Far.) Borçlu. 175a-4; 281b-7.

ḳaṣd (137); (Ar.) Niyet, istek, amaç, gaye. 12b-14; 14b-12; 17a-3; 20b-11; 21b-3; 23b-9; 24a-1; 28b-10; 34b-10; 37a-12...

ḳaṣd et- (2) Kasdetmek. 12b-14; 146a-13. ~**ḳaṣd it-** (1) Kasdetmek. 12b-14.

ḳaṣd eyle-(3) Kasdetmek. 39a-7; 171a-9; 173b-10.

ḳaṣd ḳıl- (51) **1.** İstemek, niyet etmek. 14b-12; 69b-9; 72a-14; 99a-2; 101a-4; 122b-8; 141a-4; 149b-8; 174b-11; 182a-2… **2.** Öldürmeye, yaralamaya teşebbüs etmek, saldırmak. 17a-3; 28b-10; 71a-5; 74a-12; 93b-2; 94b-6; 102b-7; 106a-14; 107a-5, 8…

ḳaṣd-ı cān (2); (Far.) Canına kasdetme. 193a-11; 230a-8.

ḳaṣd-ı ilāhī (1); (Far.) Allah'ın kasdı. 312b-4.

ḳaṣd-ı şikār (1); (Far.) Avlanma teşebbüsü. 37a-12.

ḳaṣd-ı żarar (1); (Far.) Zarar verme düşüncesi. 216b-5.

ḳaṣdıda bol- (1) Kasdetmek, amaçlamak. 175b-3.

kāse (2); (Far.) Çini, toprak veya camdan yapılmış çukur çanak. 79a-3; 131b-5.

ḳasem (2); (Ar.) Yemin, ant. 84a-6; 290b-13.

ḳasem iç- (1) Yemin etmek. 290b-13.

ḳāṣıd (2); (Ar.) Kasteden. 2a-3; 300a-5.

ḳāṣır (5); (Ar.) Kısa, âciz. 33a-7; 81b-10; 115a-10; 147a-8; 245a-13.

kāsib (7); (Ar.) Kazanan, elde eden, geçimini sağlamak için çalışan (kimse). 35b-5; 47b-8; 192a-14; 207a-13; 270b-9; 312a-9, 13.

kāsid (1); (Ar.) Revaçta olmayan, sürümsüz, geçmez, aranmaz. 185b-4.

ḳaṣr (21); (Ar.) Köşk, küçük saray, kâşâne. 21a-13; 44b-10; 45b-13; 86b-6; 87b-5; 90b-6; 131b-5; 144a-8; 151a-10, 12...

ḳaṣṣāb (7); (Ar.) Eti yenen hayvanlardan sığır, koyun gibi kesim için ayrılmış olanları kesen kimse. 313a-2, 5, 7; 313b-2, 6, 9.

ḳaş (14) Kaş. 112b-11; 116b-14; 122a-6; 143a-9; 143a-14; 143b-10; 205b-14; 241a-14; 252b-6; 279b-5; 285b-10…

ḳaş (17) Karşı, ön, kat, huzur. 2b-4; 13b-6; 60a-14; 60b-4; 70a-1, 5; 83a-6; 101a-10; 105b-7; 127b-15…

kāşāne (2); (Far.) Büyük, süslü köşk, mükellef ev. 123a-4; 207a-11.

Kaşġar (1); (y. ad.) Kaşgar. 7a-15.

Kaşġar-zemīn (1); (Far.) Kargar yeri, Kaşgar mahalli. 7a-15.

ḳaşıḳ (1) Kaşık. 22a-1.

kāşif (1); (Ar.) Bilinmeyen bir şeyi keşfeden kimse. 195a-7.

kāşkī (15); (Far.) Dilek cümlelerinin başına getirilen ve "ne olurdu" anlamında özlem veya esef bildiren temennî sözü, keşke. 94b-15; 154a-3; 173a-15; 180b-7; 184a-13; 188a-7; 189b-11; 199a-8, 9; 200b-2...

ḳat- (7) Katmak. 3b-12; 112b-1; 143b-1; 182b-12; 209a-10; 221b-6; 224b-7.

ḳat (98) **1.** Kat, ön, huzur. 5a-8; 20b-10; 25b-3; 25b-15; 29b-5; 40b-6; 60b-2; 60b-7; 69a-15;70a-9… **2.** Tabaka, büklüm. 137b-8; 213a-11.

ḳata ḳal- (2) Kala kalmak, kaskatı kalmak. 46a-10; 112b-4.

ḳatār (6) (Ar.) Sınıf, grup, topluluk. 32a-7, 13; 123a-10; 183a-2; 297a-2; 300b-15.

ḳatıġ (39) Katı, sert; güçlü. 2b-4; 40a-9; 51a-9; 54b-8; 57b-9; 78b-5; 90a-12; 109a-11; 126a-8; 130b-1…

ḳatıġ uyu- (1) Derin uyumak. 305b-10.

ḳatıġa bar- (33) Huzuruna gitmek. 29b-5; 60b-7; 69a-15; 75a-2, 5; 79a-13; 80a-8; 85a-13; 86b-6; 92a-4...

ḳatıġlıḳ (4) Katılık, sertlik. 148b-15; 168b-4; 251a-2; 294a-7.

ḳatıġraḳ (4) Daha katı, daha sert. 152a-3; 172a-2; 291a-3; 302b-13.

ḳatıl- (1) Katılmak. 272b-2.

kātib (2); (Ar.) Bir kurumda veya bir kişinin yanında yazı yazmakla görevli kimse, yazan, yazıcı. 273a-12; 279b-10.

ḳātil (6); (Ar.) Katil. 99b-6; 99b-6; 154a-11; 288b-13; 307a-14; 307b-1.

ḳatl (12); (Ar.) Öldürme, öldürülme. 30a-14; 71a-9; 100a-5; 102a-2; 109a-1; 109b-15; 118a-10; 120a-5; 121a-1; 154a-6; 246b-2...

ḳatl eyle- (1) Katletmek. 102a-2.

ḳatla- (1) Katlamak. 30a-14.

kattalıḳ *(1) Büyüklük, irilik, cüsseli olma durumu. 168a-5.*

ḳaṭār (3); (Ar.) Dizi, sürü, sınıf. 52b-2; 130a-11; 154b-4.

ḳaṭʿ (11); (Ar.) **1**. Geçme, ilerleme, yol alma. 11b-2; 38a-13; 40a-9; 50b-9; 73a-1; 219a-13; 240b-15; 280a-8; 314b-5. **2**. Kesme, kesilme, biçilme. 27b-13.

ḳaṭʿ bol- (1) Kesilmek, bitmek, sona ermek. 27b-13.

ḳaṭʿ ḳıl- (9) Katetmek, yol almak. 11b-2; 38a-13; 40a-9; 50b-9; 73a-1; 219a-13; 240b-15; 280a-8; 314b-5.

ḳaṭrān (1); (Ar.) Odun, petrol vb. nin damıtılmasından elde edilen, koyu, yapışkan, rengi kahverengi ile siyah arasında değişen, keskin is kokulu madde. 108b-7.

ḳaṭre (24); (Ar.) Damla. 26a-9; 39b-14; 68a-13; 76a-14; 77a-11; 113b-5; 140a-5; 143a-12; 153a-6; 170a-11...

ḳaṭre-bār (1); (Far.) Damla saçan. 39b-14.

ḳavī (25); (Ar.) Güçlü, kuvvetli. 2a-9; 14b-7; 16b-15; 28b-7; 33b-10; 53b-8; 55a-2; 69a-1; 80a-15; 105a-12...

ḳavī bol- (1) Güçlü, kuvvetli olmak. 105a-12.

ḳavī-heybet (1); (Far.) Güçlü görünümlü. 164a-7

ḳavīraḳ (1) Daha güçlü. 170a-8.

ḳavl (17); (Ar.) Söz, kelam; sözleşme anlaşma. 15a-4; 76b-5, 9; 84a-2; 114b-8; 116a-11; 117a-7; 136b-6; 172b-11; 189a-11...

ḳavl ḳıl- (1) Demek, söylemek. 311a-13.

ḳavlühū taʿālā (2); (Ar.) Allah'ın sözü. 231a-14; 269a-10.

ḳavm (11); (Ar.) Aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan toğluluğu. 10a-7; 10b-6; 120b-8; 147b-4; 150a-12; 153b-12; 166b-5; 232b-13, 14; 275b-11...

ḳavm-i Mūsā (1); (Far.) Musanın kavmi. 232b-14.

ḳavs-ı ḳuzaḥ (1); (Far.) Kuzah'ın (bulutlarla ilgili işleri düzenleyen melek) yayı. 287b-12.

kāvus-key (1); (k. ad.) Keykavus. 249b-6.

ḳavuş- (5) Kavuşmak, ulaşmak, vasıl olmak. 6a-4; 27b-12; 37a-14; 38b-4; 215b-6.

ḳavuştur- (1) Bir yerden bir yere ulaştırmak. 6a-4.

ḳay- (1) Acımak, kayırmak, bağışlamak. 230a-5.

ḳay (25) Hangi, nere, nereye. 17a-13; 30b-9; 33b-10; 36a-14; 86b-8; 98b-5; 112a-8; 128b-2; 145a-159a-7…

ḳay ḳıl- (1) Kusmak. 59b-1.

ḳayan (14) Nere, nereye. 6b-12; 59b-5; 124a-4; 128b-9; 135a-8; 159b-15; 170a-12; 194a-8; 228a-8; 239a-15...

ḳayaş (1) Hısım, akrabaa. 165b-8.

ḳayd (9); (Ar.) Bağ, zincir. 10b-4; 65a-3; 65b-11; 83b-6; 98b-8; 121b-6; 122a-11; 125b-14; 129b-7, 11.

ḳayd ḳıl- (3) Tutmak, yakalamak. 10b-4; 83b-6; 309b-15.

ḳayda (27) Nerede. 30b-9; 53b-13; 86b-8; 98b-5; 128b-2; 145a-8; 162b-3; 167a-3; 212b-8; 230a-8…

ḳaydaġ (13) Nasıl, ne şekilde, ne tarzda. 34a-1; 47b-13; 166b-14; 167a-11; 176b-10; 191a-11; 197a-5; 206a-5; 214a-6; 239b-13...

ḳaydın (17) Nereden. 17a-13; 33b-10; 36a-14; 112a-8; 125b-14; 159a-7; 191b-2; 198a-15; 255b-13; 257b-13...

ḳayġu (2) Üzücü bir şey olacak korkusundan doğan endîşe, gam, keder, tasa. 89b-1; 313b-9.

ḳāyil (5); (Ar.) Söyleyen, diyen, bir sözü nakleden. **1**. 32b-1; 115b-9; 116a-5; 152b-4. **2**. Râzı olmuş, boyun eğmiş; inanmış, kabul etmiş. 180b-13.

ḳāyil bol- (2) İtiraf etmek, söylemek, ikrar etmek. 115b-9; 116a-5. ~ **ḳāyil ol-** (1) İnanmak, razı olmak. 32b-1.

ḳāyim (2); (Ar.) Ayakta duran, ayağa kalkmış durumda olan, kıyamda bulunan. 151a-9; 273b-12.

ḳayna- (2) Kaynamak. 35a-14; 164b-4.

ḳayra- *(2) Birbirine sürtmek, bilemek. 82b-6; 83b-14.*

ḳayşer (1); (Far.) Hükümdar. 296a-9.

ḳayşerī (1); (Far.) Bir hükümdar (ki). 296a-9.

ḳaysı (97) Hangi, hangisi. 3a-10; 3b-8; 14b-6; 15a-4, 7; 17a-12; 17b-15; 19a-4; 25b-14; 36a-14...

ḳaytar- (5) Geriye döndürmek, çevirmek. 138b-14; 152b-7; 235b-2; 238b-11; 322b-5.

ḳayu (2) Hangi. 95a-6; 148b-4.

ḳaż (1) Ördekgiller familyasından, gri ve beyaz tüylü, bitkiyle beslenen, bâzı türleri göçebe olan, bâzı türleri ise kümes hayvanı olarak yetiştirilen, perde ayaklı büyük kuş cinsi. 276b-6.

ḳaz- (7) Kazmak. 48a-13; 67b-8; 91b-13; 127a-15; 173a-3; 303a-14; 303b-1.

ḳażā (98); (Ar.) Kaderin Allah tarafından takdir edildiği şekilde ve zamanda gerçekleşmesi. 9a-2; 12b-6; 24b-10, 11; 29b-9, 10; 32a-6; 42a-1; 48a-10; 60a-10...**2.** Zamanında yapılmayan bir işin sonradan

yapılması. 120b-5. **3**. Kaymakamlık, ilçe. 114a-7.

ḳażā vü ḳader (10); (Far.) Kaza ve kader. 9a-3; 24b-10, 11; 65a-2; 66b-3; 229b-7; 317a-4; 320a-5; 322a-7; 322b-5.

ḳazan (11) Kazan. 35a-14; 39b-13; 70b-14; 73b-6; 82b-3; 85a-3; 153a-3; 192b-7; 215a-11; 221b-10...

ḳażārā (35); (Far.) Rastgele, tesadüfen. 31b-12; 48a-10; 50b-10; 78a-1, 8; 78b-15; 84a-13; 91a-7; 101b-2; 126b-5...

ḳażā-yı ḥācet (2); (Far.) Tuvalet ihtiyacı. 52a-1; 210a-10.

ḳażā-yı ḥudāvendī (3); (Far.) Allah'ın kazası, takdiri. 12b-7; 131b-2; 135b-13.

ḳażā-yı ilāhī (5); (Far.) Kaderin, Allah tarafından ezelde tâyin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi. 66a-15; 320a-11; 320b-12; 322a-5; 322b-6.

ḳażā-yı ḳader (1); (Far.) Kaderin gerçekleşmesi. 65a-7.

ḳażā-yı rabbānī (2); (Far.) Allah'ın kazası, takdiri. 32a-6; 64b-12.

ḳażā-yı sübḥānī (1); (Far.) Allah'ın kazası, takdiri. 309b-15.

ḳażıyye (4); (Ar.) İleri sürülen iddiâ, dâvâ, mesele, husus. 151b-11; 159a-12; 229b-10; 247a-6.

ke (1); (Ar.) Kef harfi. 36a-2.

kebāb (8); (Ar.) Ateşte veya susuz olarak bir kap içinde pişirilen et yemeği. 30a-8; 39b-15; 64a-1; 81a-11; 222a-3; 258a-6; 261a-9; 287a-13.

kebāb ḳıl- (1) Kebap etmek, yapmak. 222a-3.

kebk-i derī (2) İri ve güzel sesli keklik. 269b-12; 272b-14.

kebūter (35); (Far.) Güvercin. 26a-13; 28b-10, 12; 29a-7, 8, 9, 12, 14; 29b-3, 7...

kebūter-bāz (1); (Far.) Güvercinci, gücercin bakan, besleyen kişi. 132b-4.

kebūter-ḫāne (1); (Far.) Güvercin kümesi. 132b-2.

kebūter-i ner (1); (Far.) Erkek güvercin. 290b-8.

kec (2) Eğri, çarpık. 238a-12; 286a-3.

kec ḳıl- (1) Eğri, çarpık yapmak. 286a-3.

keç (3) Geç. 103a-5; 149b-10; 175a-9; 303a-9; 310a-13.

keç- (35) **1.** Aklına gelmek, düşünmek, anımsamak, hayal etmek. 32b-4; 33a-7; 37b-14; 139b-12; 190b-9; 265a-15; 266b-7. **2**. Yaşanmak, yaşanıp tükenmek. 30b-9; 69a-10; 164a-6; 264a-2; 277b-12; 281b-6. **3**. Tecrübe etmek, yaşamak. 30b-11; 136a-6; 142a-9; 187a-7. **4**. Tükenmek, bitmek, sona ermek. 72b-13; 98b-5; 253b-9. **5**. Bir iş veya olayı önemsiz gördüğü için üzerinde durmadan hızlıca atlamak, takılmamak. 22b-14; 253b-9. **6**. Uygun zamanı kaçırmak, tehir etmek. 253a-13.

keç bol- (3) Geç olmak. 103a-5; 303a-9; 310a-13.

keç ḳal- (2) Geç kalmak. 149b-10; 175a-9.

keçik- (4) Gecikmek, geç kalmak. 31b-12; 151b-7; 195b-15; 196a-3.

keçür- (35) **1**. Aklına gelmek, düşünmek, anımsamak, hayal etmek. 38b-12; 65b-13; 93a-1; 137b-1; 175a-3; 180b-8; 193a-14; 194b-2; 203b-13; 208a-3… **2**. Yaşamak, yaşayıp tüketmek. 84a-10; 125b-15; 147a-6; 163b-11; 174a-11; 213b-11; 241b-11; 287b-6. **3**. Affetmek, bağışlamak. 150a-8; 188a-9; 247b-1; 307b-1. **4**. Geçinmek, maişetini temin etmek. 35b-6; 122a-2; 207b-8.

ked-ḫudā (2); (Far.) Hane sahibi. 196a-11; 208b-5.

ked-ḫudālıḳ (1) Hane sahibi olma durumu, evlenme, ev ocak edinme. 196a-11.

kef (1); (Ar.) Keyif, durum, vaziyet. 105b-11.

kefş (17); (Far.) Ayakkabı. 54a-13; 176b-5; 197a-14; 298a-14; 298b-2, 3, 5, 7, 9, 14...

kefş-ger (14); (Far.) Ayakkabı yapan kimse.) 298a-14; 298b-2, 3, 5, 7, 9, 14; 299a-4, 12, 13...

keh (1) Kuş çağırmak için kullanılan seslenme ifadesi. 63b-15.

kehribā (1); (Far.) Açık sarıdan kızıla kadar çeşitli renklerde veya siyah renkte, yarı şeffaf, kolay kırılan, bir yere sürtüldüğü zaman hafif maddeleri kendine çekebilen, sigara ağızlığı, tespih, bıçak sapı ve ufak tefek süs eşyâları yapımında kullanılan fosilleşmiş reçine, saman kapan. 84b-2.

keklik (21) Keklik. 36b-14, 15; 37a-9, 13; 150b-13, 15; 151a-2, 3, 5, 8...

kel- (573); (bkz. kil-) **1.** Gelmek. 13a-5; 14a-11; 14b-3; 16b-6; 17a-13; 20b-10; 21a-12; 33b-10; 33b-11; 34a-7… **2**. Nazil olmak. 3a-11; **3**. Bildirilmek, anlatılmak, haber verilmek. 14a-12; 59b-11; 128a-11. **4**. Eline geçmek. 25a-11. **5**. Tesadüf etmek. 40b-13; 46a-10; 56a-4; 99b-1. **5**. Geri dönmek. 290b-9; 131b-11.

kelām (21); (Ar.) Söz, beyan. 1b-6; 3a-9; 6b-5; 10a-6; 60a-3; 124b-9; 154a-13; 226a-4; 231a-2, 13...

kelām-ı ilāhī (1); (Far.) İlahi kelam, Kuranı kerim. 231a-13.

kelām-ı kāfī (1); (Far.) Kâfi gelen, yeter durumda olan, iknâ eden söz. 275b-9.

kelām-ı saʿādet-encām (1); (Far.) Niyaheti saadet olan, getiren kelam; sonucu saadete ulaşan söz. 6b-5.

kelān-ter (1); (Far.) Şehrin büyüğü, padişahı. 181b-11.

Kelīle (52); (k. ad.) Kelile. 3b-11; 5b-8; 8a-1; 42b-5; 51b-1, 4, 5, 12; 52b-8; 53a-6...

Kelīle ve Dimne (4) Kelile ve Dimne. 3b-11; 5b-8; 42b-5; 120a-13.

kelimāt (4); (Ar. <çkl. kelime) Kelimeler, sözler. 158b-7; 272a-13; 323b-4, 11.

kelimāt-ı manẓūm (1); (Far.) Nazımla yazılmış söz. 323b-11.

kelime (18); (Ar.) Kelime. 6a-3; 13a-13; 22b-7; 81a-1; 106b-14; 108a-10; 116a-10; 138b-11; 154b-3; 219b-12...

kelime-i ṭayyibe (1); (Ar.) Hoşa giden güzel söz. 138b-12.

kelimetü'l -ḥaḳ (1); (Ar.) Doğru olan söz. 219b-13.

kelle (4); (Far.) Kelle, baş. 150a-10; 212b-2; 217b-5; 313a-3.

keltür- (251) **1**. Getirmek. 2b-3; 5a-8; 21b-5; 31b-10; 66b-14; 70b-10; 80b-4; 100a-9; 110b-8; 114b-13… **2**. Anlatmak, hikâye etmek. 3b-13; 4b-15; 8a-11; 8a-13; 19a-12; 33a-12; 35a-3; 36b-6; 37b-7; 42b-6… **3**. Tercüme etmek. 5a-15.

kem (21); (Far.) Eksik, noksan, az. 16b-6; 49b-12; 50a-7; 54b-1; 70a-15; 76b-8; 89a-10; 89a-10; 136b-15; 159a-5…

kemā-ḳāl (1); (Ar.) Söylediği gibi. 271a-14.

kemāl (40); (Ar.) **1**. Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik. 5a-5; 6a-15; 19b-4; 39a-2; 42a-2; 64a-8; 66b-7; 76a-12; 111b-3; 231a-1...**2.** En yüksek derece. 76a-12; 143a-6, 215a-8. 3. Erkek adı. 273a-12; 276b-8; 279b-9; 285a-10. **3**. Kişi adı. 273a-12.

kemāl tap- (1) Kemale ermek. 19b-4.

kemālıġa yet- (4) Kemale ulaşmak. 39a-2; 247b-13; 300b-4; 312b-7.

kemāl-i vaṣf (1); (Far.) Mükemmel vasıf, nitelik. 84a-2; 273a-11.

kemāl-i ziyān (1); (Far.) Çok zararlı, ziyanın nihayeti. 215a-8.

kemān (4); (Far.) Yay. 30a-9; 36a-2; 220a-10; 287b-10.

keman-kiyān (1); (Far.) Yayın ortası, merkezi. 287b-10.

kemāyenbaġī (4); (Ar.) Gerektiği gibi. 10b-5; 40a-7; 92a-4; 119b-15.

kemend (26); (Far.) Uzaktaki bir kimseyi veya şeyi çekip yakına getirmek için atılan ucu ilmikli ip. 19b-7; 59a-1; 66b-15; 80b-1; 98a-10; 122a-10; 126a-11; 143a-1, 9, 13...

kemer (14); (Far.) Kemer. 9a-13; 9b-15; 13a-10; 18a-3; 31b-13; 35a-10; 38a-14; 41b-3; 48b-6; 131a-8...

kem-himmet (1); (Far.) Himmeti, gayreti az, eksik olan. 76b-8.

kemi- (1) Eksilmek, azalmak. 314b-3.

kemīn (1); (Far.) Tuzak, pusu. 246b-2.

kemīne (8); (Far.) Az, hakir, aciz. 60a-3; 95a-11; 191a-12; 273a-12; 280b-10; 309b-1; 311b-12; 323b-4.

kemīn-gāh (1); (Far.) Pusu yeri, pusu tutulan gizli yer. 90a-14.

kemīn-sāz (1); (Far.) Pusu kurmuş olan. 286a-13.

kem-ḳuvvet (1); (Far.) Kuvveti az olan. 7b-2.

kemlik (1) Noksanlık. 187a-1.

kem-ʿaḳl (1); (Far.) Aklı noksan, eksik akıllı. 302b-12.

kem-ṣalāḥiyyet (1); (Far.) Bir işi yapma potansiyeli bakımında eksik olan. 7a-14.

keng (2) Geniş. 30a-15; 234a-11.

Kenān (1); (y. ad.) Kenan ili. 280a-6.

kenār (11); (Far.) 1. Kıyı, kenar. 68a-6; 78a-4; 89a-1; 101b-2; 123b-7; 143b-6; 166b-1; 184a-2; 213b-13; 222a-5; 222a-6… 2. Gizlenen yer, cinsel uzuv. 105b-13.

kenāre (13); (Far.) Kıyı, kenar. 4b-9; 30b-8; 44b-3; 53b-1; 89a-1; 205b-10; 213b-4; 235b-9; 236a-2, 5…

kenār-ı behişt (1); (Far.) Cennetin kıyısı, kenarı. 310b-14.

kenek (1); (Far.) Dal. 128a-10.

kenīzek (30); (Far.) Küçük cariye. 134a-12; 134b-2; 241a-9, 10; 241b-7; 242a-6, 7, 8; 242b-1, 2...

kent (10) Şehir. 30a-7; 73b-2, 3; 89a-1; 125b-7, 13; 128a-10; 161a-13; 207a-1; 207b-2.

kerāhet (4); (Ar.) İğrençlik, iğrenme, tiksinme. 92a-1; 226a-11; 239a-12; 252b-10.

kerāhiyyet (3); (Ar.) İğrençlik, iğrenme, çirkinlik. 62b-2; 230a-3; 231b-3.

kerāmāt (2); (Ar. çkl. keramet) Kerâmetler, ermişlerden zuhur eden olağanüstü haller. 198a-9; 199a-15.

kerāmet (8); (Ar.) Bir ermişin, Allah'ın kendisine yakın kullarına lutfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü iş, hârikulâde hal. 20b-9; 100b-12, 14; 214a-8; 229a-3; 236b-1; 243b-13; 288a-2.

kerāmet ḳıl- (1) İhsan etmek, keramet olarak vermek. 229a-3.

kerek- (2) Gerekmek. 36a-12; 203b-3.

kerek (247) Gerekli olan, lazım olan, gekek, lazım. 7b-15; 10a-2; 16a-3, 14; 17b-12, 15; 18a-1, 2; 22a-14; 22b-15...

kerek bol- (7) Gerek olmak. 58a-6; 134b-1; 142b-10; 145a-9; 185b-11; 239a-6; 272b-2.

kereklik (4) Gerekli. 95b-5; 134a-9; 301a-6; 318b-8.

kerem (39); (Ar.) Lütuf, iyilik, ihsan. 20a-9, 11, 15; 20b-1, 2; 25a-11; 35b-9; 40b-6; 47b-12; 66b-11...

kerem eyle- (1) Büyüklük etmek. 323b-9.

kerem ḳıl- (3) İkram etmek, lütfetmek. 35b-9; 128b-10; 260b-2.

kerem-i ḥarem (1);(Far.) Ulu, yüce harem, kabe. 240a-12.

kerem-i ʿamīm (1); (Far.) Herkesi içine alan, engin, geniş kerem. 309b-3.

keremlik (3) Merhametli. 20a-11; 99a-9; 134b-6.

kerem-ʿinān (1); (Far.) İyilikle idare eden. 241a-2.

kerīm (4); (Ar.) Kerem sâhibi (kimse), cömert, âlîcenap. 180b-5; 210b-14; 213a-1; 292b-6.

kerki (1) Ucu yassı balta, keser. 149b-4.

kerki sapı *(1) Balta sapı. 167b-8.*

kervan (1); (Far. bkz. karvan) Bir memleketten diğer uzak bir memlekete ticâret eşyâsı veya yolcu taşıyan yük hayvanı katarı. 280a-2.

kes- (41) Kesmek. 12b-13, 15; 67a-15; 81b-15; 87a-7; 87a-7; 101b-4; 101b-6; 105a-14; 128b-7…

kesād (4); (Ar.) Yokluk; bulunmazlık; , durgunluk, kıtlık; az bulunma verim azlığı. 111b-7; 160a-2; 233a-12; 300b-4.

kesādla- (1) Kesat etmek, durdurmak, azaltmak. 160a-2.

kesādlıġ (1) Kesat olma durumu, durgunluk. 233a-12.

kesb (46); (Ar.) Çalışma, mücade etme, uğraşma, çalışıp kazanma. 16a-4; 16b-1; 35b-11; 43b-3, 15; 44a-1, 3, 8; 46b-5, 10...

kesb ḳıl- (13) Çalışıp kazanmak, elde etmek. 16a-4; 44a-8; 47b-9, 11; 176a-8; 192a-14; 207b-6; 239b-11; 272b-12; 297b-13...

kesbiyyet (1); (Ar.) Çalışma. 69b-7.

kesb-kār (1); (Far.) Çalışan, gayret eden. 231b-15.

kesek (1) Kesek, toprak parçası. 105a-14.

kesek atḳan kişiġa taş yet- *(1) Kesek atan kişiye taş isabet eder. 82a-4.*

kesel ḳıl- (1) Uzak durmak, engel olmak. 230a-4.

keser (1) Keser. 81b-15.

kesīf (1); (Ar.) Koğun, koyu. 14b-15.

kesil- (13) Kesilmek. 63a-6; 67b-1; 77a-1; 120b-8; 136a-1, 12, 14; 137a-11, 12; 154a-6...

keskin (1) Keskin. 67a-15.

keṯr (1); (Ar.) Çok, bol, çoğuluk. 164a-5.

kesük (1) Kesik, kesilmiş. 137a-15.

keşf ü kerāmet (1); (Far.) Olağanüstü bir şekilde bilinmeyen bir şeyi bulup ortaya çıkarma, gerçekleşmeden bildirme. 288a-2.

keşīde (2); (Far.) 1. Bir şeyi tutkuyla isteme. 161a-10. 2. Tutkuyla isteyen, aşırı isteyen, meczup, derviş. 238a-2.

keşīş (2); (Far.) 1. Ses yapma, varlığını belli etme. 105a-11. 2. Münzevi hayat yaşayan din adamı, derviş. 55b-3.

keşkine (1) Küçücük. 97a-9.

Keşmīr (7); (y. ad.) Keşmir. 104b-10; 121b-1; 142b-12, 15; 181a-13, 15; 288b-5.

ket (1) Arka, art. 209b-15.

ket- (196) 1. Bir yere doğru yönelmek, bir yerden ayrılmak, uzaklaşmak. 3b-5; 5a-3; 9b-12; 11b-15; 31a-1; 31b-11; 35b-14; 39b-7; 40a-6; 55b-15… 2. Yok olmak, eser kalmamak, tesiri geçmek, geçmek. 12a-9; 28a-7; 32a-5; 35a-15; 36b-10; 35a-15; 43a-14; 44b-1; 50a-15; 64b-6… 3. Ölmek. 32a-5; 134b-9; 154a-6; 189b-11; 322b-3. 4. Kaçmak, uzaklaşmak. 44a-8. 5. Harcanmak. 300b-13.

ketidin bar- (1) Arkasından gitemek. 209b-15.

ketmen (3) Çapa, kazma. 175b-11; 240a-1; 311a-7.

kevāk (5); (Far.) İçi boş olan, oyuk, kovuk, kof. 79b-15; 80a-1; 81a-3; 128a-10; 316a-12.

kevāk eyle- (1) Oymak, boşaltmak. 316a-12.

kevkeb (4); (Ar.) Yıldız. 216b-14; 298a-10; 311a-13.

kevn (2); (Ar.) 1. Varlık. 12a-3. 2. İş, oluş. 176b-2.

kevşer (3); (Ar.) Cennette bir nehir veya havuz. 20a-14; 77b-11; 143b-6.

key- (19) 1. Giymek. 43b-9; 64a-15; 74b-7; 97a-9; 105b-7; 105b-10; 105b-14; 130a-8; 130a-8; 181b-8… 2. Takmak. 153a-8; 286a-10.

keydür- (3) Giydirmek, giymesini sağlamak. 129b-7; 159a-13; 293b-7.

keyfiyet (9); (Ar.) Bir şeyin taşıdığı şu veya bu hal, nasıl ve ne türlü olduğu, varlıklar arasındaki farkları meydana getiren durum, vasıf, nitelik; mesele, husus, vaziyet. 18b-15; 92a-7; 101a-9; 113b-7; 115a-3; 185b-5; 246a-14; 257a-2; 314b-9.

Keyḫusrev (1); (Far. k. ad.) Keyhüsrev. 31a-8.

keyik (44) Geyik. 10a-14; 10b-4, 7; 62b-6; 121a-14; 126a-6, 8, 9, 14; 134b-14...

keyik-reftār (1); (Far.) Yürüyüşü geyik gibi olan. 288b-5.

keyin (145) Sonra. 1b-6; 2a-1, 13; 4a-6; 4b-7; 5a-11; 5b-4; 8a-8; 8b-9; 12b-9...

keyinge sal- (1) Ertelemek, tehir etmek. 239b-8.

keyinlik (2) Sonrası, ilerisi. 126b-2; 257b-9.

Keykāvus (1); (k. ad.) Keykavus. 83b-2.

keyn (4) Arka, art, peş. 15a-11; 135a-1; 205b-1; 257b-10.

keyvān (3); (Far.) Zuhal gezegeni, Satürn. 21a-13; 222b-5; 236b-6.

kez- (4) Gezmek, dolaşmak. 34b-3; 185b-10; 195b-10; 304b-9.

kezdür- (1) Gezdirmek, dolaştırmak. 307b-11.

kezer (1) Gezen, dolaşan. 195b-10.

KI2 (119) 1. Aitlik zamiri 11b-3; 48b-2; 57a-10; 66b-8; 129a-8; 136b-6; 165b-10; 223a-12; 250a-15; 322b-9… 2. Belirtme sıfatı 1b-6; 2a-1, 13; 4a-6; 8a-8; 25b-4; 62a-13; 62b-6; 83b-14; 84a-6…

ḳıble (11); (Ar.) Kıble. 4b-4; 25a-15; 31b-4; 175b-4; 197b-1; 208b-14; 224b-8; 231a-13; 239b-1; 248a-9...

ḳıble eyle- (1) Kıble yapmak. 25a-15.

ḳıçḳır- (7) Seslenmek, bağırmak, çağırmak. 63b-15; 124a-12; 128b-8; 160a-15; 240b-6; 275a-1; 308a-10.

ḳıl- (3454) Kılmak, yapmak. 2a-5, 15; 2b-7; 3a-7, 8, 11; 3b-3, 8, 14, 15...

ḳılıç (21) Kılıç. 22a-1; 24a-14; 35b-15; 81b-15; 82a-2; 115a-9; 134a-12; 134b-1; 153b-4; 201a-2...

ḳılıç-berdār (2); (Far.) Kılıç sallayan, asker, cellat. 301b-1, 3.

ḳılmaġay sana- (1) Yapmadı, olmadı saymak. 250a-4.

ḳımmet (2) Değer, kıymet. 299a-14; 307a-11.

ḳımmet-bahā (1); (Far.) Kıymeti, değeri yüksek. 299a-14.

ḳına- (1) Cezalandırmak, işkence etmek. 302b-12.

ḳıraġ (14) Kıyı, kenar, yan, etraf. 11a-15; 30a-7; 48a-12; 49a-13; 51a-9; 61a-13; 74b-5; 124a-9; 143b-7; 191b-5...

ḳırān (1); (Ar.) Yakınlaşma, bir araya gelme; iki yıldızın aynı burçta birleşmesi. 112a-2.

ḳırā'at bol- (1) Okunmak. 164b-4.

ḳırā'at ḳıl- (1) Okumak. 3a-6.

ḳırġavul (1) Sülün, yabani tavuk. 10b-3.

ḳırġır *(7) Bir çeşit kuş. 73a-13; 73b-1, 5, 11; 74a-1; 75a-1, 3.*

ḳırıġ (5); (bkz. kırag) Kıyı, kenar. 31b-12; 62b-13; 143b-6; 305b-9; 316b-13.

ḳırılaġsız (1) Kenarsız, kenarı olmayan. 25b-12.

ḳırḳ- (1) Yününü veya kılını kesmek. 64a-14.

ḳırḳ (4) Kırk. 196b-14, 15; 258b-11; 286a-4.

ḳıṣa (1) Kısa. 124a-7.

ḳıṣāṣ (9); (Ar.) Eski hukukta öldürme ve yaralama suçlarını işleyen bir kimseyi bu fiilleri aynen kendisine uygulamak sûretiyle cezâlandırma. 87a-10, 12; 96a-2; 100a-8; 222a-11; 245b-7; 246a-8; 288b-13; 307b-8.

ḳıṣāṣ ḳıl- (3) Kısas etmek. 246a-8; 288b-13; 307b-8.

ḳısḳa (12) Kısa. 30b-2; 67a-4; 80b-12; 142a-9; 178b-4; 227b-11; 243a-14; 277b-9; 290a-5; 309b-2...

ḳısḳa ḳıl- (2) Kısa kesmek. 80b-12; 227b-11.

ḳısḳalıḳ (2) Kısalık. 30b-2; 178b-4.

ḳısḳalıḳ ḳıl- (1) Kısa kalmak, yetişmemek. 30b-2.

ḳısm (16); (Ar.) Kısım, çeşit, bölüm. 8a-3, 5, 8; 76b-5; 123a-12; 146a-10; 162a-4; 183a-12; 204a-13; 211b-3; 252a-2…

ḳısmet (10); (Ar.) **1**. Pay, hisse, paylaşma. 79a-6; 90a-1; 107b-7; 130b-11; 311b-6. **2**. Talih, nasip, kader. 44b-7; 47a-9; 89b-14; 311b-8, 9.

ḳısmet bol- (1) Kısmet olmak. 89b-14.

ḳısmet ḳıl- (3) Paylaşmak, nasiplenmek. 79a-6; 130b-11; 311b-8.

ḳısmet tap- (2) Kısmet bulmak. 311b-6, 9.

ḳıṣṣa (41); (Ar.) Hikâye, rivayet. 6a-4; 18b-12, 15; 28a-15; 41b-15; 42a-12; 46b-14; 49a-1357a-11; 62a-8...

ḳıstur- (1) Sıkıştırmak, tutturmak. 11b-9.

ḳış (9) Kış. 16a-3; 168a-10; 242b-11; 258a-4; 259b-12, 15; 290b-7, 11; 302b-6.

ḳış bol- (1) Kış olmak. 258a-4.

ḳışlıḳ (5) Kışlık, kış için. 259b-12, 15; 267a-11; 290b-7, 11.

ḳıtāl (2); (Ar.) Birbirini öldürme, boğazlaşma, vuruşma, savaş. 71a-9; 141a-8.

ḳıṭ'a (348) Kıta, nazım biçimi, şiir parçası. 3b-8; 4a-7, 10; 4b-10; 5b-14; 6b-5; 7b-1; 11a-6, 15; 12b-4...

ḳıyāmet (17); (Ar.) Öldükten sonra dirilme ve zamanı. 28a-8; 29b-10; 45a-14; 110a-1; 164a-9; 167b-3; 183b-15; 194b-8; 200a-13; 208a-6...

ḳıyāmet küni (3) Kıyamet günü. 45a-14; 281b-10; 303b-8.

ḳıyās (6); (Ar.) Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendirme, başka bir şeye benzeterek hakkında hüküm verme, karşılaştırma, mukāyese etme. 41b-4; 62a-5; 66a-6; 183a-3; 238b-7; 263b-3.

ḳıyās ḳıl- (3) Kıyaslamak. 62a-5; 238b-7; 263b-3.

ḳıymet (9); (Ar.) Kıymet, değer. 4b-5; 22a-8; 48b-5; 53a-11; 68a-9; 245a-3; 251b-4, 5; 296b-4.

ḳıymet-bahā (5); (Far.) Kıymeti fazla, değeri yüksek. 4b-5; 22a-8; 48b-5; 53a-11; 245a-3.

ḳız (52) Kız. 36a-9; 36b-2; 36b-6; 68a-4; 105b-9; 105b-10; 106a-2; 111b-14; 112b-2; 144b-1…

ḳızar- (1) Kızarmak. 26b-11.

ḳızġan- (1) Sinirlenmek, kızmak. 68a-4.

ḳızı- (5) Kızmak, kızarmak, çok ısınmak. 10b-12, 13; 39b-15; 168a-1; 276b-3.

ḳızıġçılıġ (1) Sıcaklık, ilgi, alaka. 7b-5.

ḳızıġlıḳ (3) Sıcaklık, kızgınlık. 92b-7; 252b-6.

ḳızıḳ (5) Kızgın, sıcak. 40a-1; 108b-8; 203a-15; 231a-3; 237b-10. ~**ḳızıġ** (4) Kızgın, sıcak. 7b-5; 39b-15; 144b-7; 252b-6.

ḳızıl (13) Kırmızı, kızıl. 11b-13; 83b-7; 127b-4; 168a-3; 171b-13; 274b-8, 15; 284a-8, 11; 305a-11...

ḳızılıḳ (1) Sıcaklık, ülfet. 82b-3.

ḳızıllıġ (1) Kızıllık, kırmızılık. 284a-11.

ḳızın- (1) Kızarmak, aşırı ısınmak. 167b-8.

ḳızıt- (3) Kızdırmak, ısıtmak. 167b-15; 246b-1; 263a-4.

ḳızıtḳur- (1) Kızartmak, kızdırmak, çok ısıtmak. 318a-12.

ki1 (559), (Far. bkz. kim) Bağlama edatı. 2a-1, 2; 4b-11; 5a-3; 5b-11, 14; 6a-1; 7a-4, 5; 7b-10…

kibi (53) Gibi. 7b-10; 9b-7; 11b-13; 12a-3; 17a-12; 20b-7; 39b-14; 48a-2; 48b-8; 55a-1...

kibr (3); (Ar.) Büyüklük taslama, kendini herkesten üstün görme, burun büyüklüğü. 15a-12; 76a-8; 176b-10.

kibrlıḳ (1) Kibirli. 176b-10.

kiçe (129) Gece. 20b-6, 7, 8; 25a-12; 25b-4, 13; 28a-14, 15; 29a-14, 15...

kiçe bol- (13) Gece olmak. 30b-11; 55b-10; 98b-3; 101a-14; 125b-7; 136a-10; 159b-14; 161b-3, 6; 166a-11...

kiçe kündüz (4) Gece gündüz. 30b-2; 47a-15; 107b-8; 158b-6.

kiçik (41) Küçük. 14b-7; 20b-3; 21a-15; 24a-3, 5; 29a-8, 10; 45a-4; 45b-14; 49b-13...

kiçiklik (2) Küçüklük. 14b-7; 198b-15.

kiçikraḳ (1) Daha küçük. 112b-11.

kifāyet (25); (Ar.) Yeter miktarda olma, yetişme, elverme, kâfi olma. 16b-8; 39b-11; 40a-4, 6, 10; 42b-8; 47b-4; 86b-10; 106b-1; 126b-15...

kifāyet eyle- (1) Yeterli olmak. 106b-1.

kifāyet ḳıl- (7) Kifayet etmek. 39b-11; 211b-15; 215b-5; 260a-11; 268a-12; 268b-1; 307a-8.

kifāyet tap- (4) Hâllolmak. 16b-8; 40a-10; 47b-4; 176a-1.

kigür- (2) Bir yere girdirmek, sokmak. 80a-6; 90a-10.

kil- (115); (bkz. kel-) **1.** Gelmek. 10a-14; 14a-3; 40b-3; 52a-2; 64a-1; 69a-2, 15; 83a-4; 84b-11; 104a-5… **2.** Ortaya çıkmak. 203b-1. **3.** Eline geçmek. 47b-14; **4.** Tesadüf etmek. 21b-13; 29b-10; 100a-14; 122a-9. **5.** Geri dönmek. 323a-7.

ḳīl u ḳāl (1); (Far.) Dedikodu, boşsöz. 215b-7.

kilīm *(1); (Far.) Zemîne veya sedir, divan vb. yerlere serilen, çeşitli renklerde motif ve çizgilerle süslü, halıdan daha ince, havsız, kıl veya yün dokuma. 82a-13.*

kilk-i ḫayāl (1); (Far.) Hayal kalemi. 158b-10.

kilk-i naḳḳāş (1); (Far.) Nakkaş kalemi. 5b-14.

kiltür- (68) **1.** Getirmek. 21b-15; 29a-3; 69a-11; 73b-1; 87b-1; 96a-7; 119a-5; 120a-15; 123b-10; 216b-8… **2.** Anlatmak, hikâye etmek. 30b-15; 64a-5; 65a-9; 68b-7; 73b-14; 85a-1; 100b-11; 112b-5; 116b-10; 121b-1… **3.** Tercüme etmek.

kim1(4542); (Far. bkz. ki1) Bağlama edatı. 1b-2, 6, 10, 11; 2a-1, 6, 8, 9, 11, 13...

kim2 (82) **1.** Soru zamiri 13a-4, 5; 54b-10; 70a-15; 88a-15; 111b-7; 114b-1;119a-14; 128a-14; 136a-13… **2.** Belirsizlik zamiri 15b-8; 18b-3; 31a-14; 45a-2; 53b-15; 61a-11; 69a-11; 321b-5; 71b-6; 111a-7…

kime (24) Gemi. 9b-11; 57b-5, 13; 102a-2; 109b-9; 122b-7, 8; 129b-11; 131b-6; 145a-2…

kimeçi (4) Gemici, gemi kullanan kimse. 122b-8; 205b-10, 11.

kimerse (114) Biri, kimse, bir kimse. 7b-8, 9; 17a-13; 18a-8; 23a-4; 46b-13; 52b-8; 54a-12; 58a-11, 13...

kimerseī (26); (Far.) Bir kimse. 7b-8; 17a-13; 23a-4; 61a-10; 66b-14; 111a-11; 125b-5; 130a-15; 130b-4; 131a-8...

kīmyā (8); (Ar.) Ender bulunan kıymetli şey, iksir. 183b-12; 206b-5, 6, 8; 263b-6, 7; 298b-11; 322a-14.

kīmyā-ger (1); (Far.) Kimyâ ile uğraşan kimse, kimyâcı. 263b-6.

kīn (5); (Far.) Kendisine yapılan bir şeyi hazmedememekten doğan devamlı ve gizli düşmanlık, garaz, buğz. 158b-14; 164b-7; 272b-1; 294b-3.

kīn eyle- (1) Düşmanlık yapmak, sıkıntı çıkarmak. 158b-14.

kīne (52); (Far. bkz. kin) Gönülde gizlenen düşmanlık. 8b-12; 15a-11; 18a-9, 10, 14; 23b-14, 15; 24a-1; 45b-14; 46a-8...

kīne-cūy (1); (Far.) İntikam arayan, öç almaya çalışan. 158a-8.

kīne-kār (8); (Far.) Kinci, kin tutan. 218b-13; 226b-11; 227a-2; 230b-11, 14; 231b-8; 244a-3; 307b-6.

kīne-keş (2); (Far.) Kin tutan, kinci, kindar. 23b-14; 216a-13.

kiñgeş (40) Danışma, istişare. 10a-2, 6, 8, 9; 25b-3, 10; 60b-4; 105b-5; 141b-13; 142b-1...

kiñgeş ḳıl- (5) Danışmak, istişare etmek. 10a-8; 145a-4; 146b-6; 148a-5; 277b-13.

kīne-ver (2); (Far.) Kinci, kin tutan, kin besleyen. 8b-12; 216a-7.

kiñgrü (17) Geniş, büyük, engin. 11b-10; 30a-12; 43b-8; 47a-9; 84a-12; 112b-11; 138b-8; 192a-7, 8; 192b-2...

kiñgrülük (7) Genişlik, büyüklük. 30a-12; 43b-8; 138b-8; 192a-7; 204b-8; 231a-15; 264a-3.

kir- (98) **1**. Dışardan içeri geçmek. 10b-14; 14a-4; 14a-8; 29a-13; 36a-15; 40a-5; 42a-4; 45a-11; 49b-8; 67b-8… **2**. Sığınmak. 11a-1; 67b-9. **3**. Ortaya çıkmak, görünmek. 34b-13; 110a-13; 110a-14. **4**. Erişmek, ulaşmak. 42a-4; 79a-9; 236a-3; 298b-1. **5**. Girişmek, başlamak. 60a-5; 70b-11; 73b-6; 74a-3. **6**. Ele geçmek. 88b-14; 165a-4; 165a-4; 186a-1; 301a-10. **7**. Yeni bir duruma geçmek. 106a-8; 184a-15; 184a-15; 292b-13. **8**. Dahil olmak, akmak, sızmak. 50a-9. **9**. Sulu bir şeyin veya su dolu bir yerin içine batmak veya dalmak. 109b-6; 180b-1. **10**. Ölmek. 110a-9; 290a-7. **11**. İddiada bulunmak. 111b-12. **12**. Gizlice bir yere girmek. 159a-2; 159a-3. **13**. Hareket etmek, başlamak. 222a-4; 264a-7. **14**. Yolunu tutmak, takip etmek. 269a-10; 310b-3.

kirā (6); (Ar.) Bir şeyin kullanılmasına bedel olarak verilen ücret; bedel karşılığı bir işi gördürme durumu. 50b-14; 207b-3; 207b-4; 207b-5; 207b-5; 265a-4.

kirā kişi (2) Ücretli işçi. 50b-14; 207b-3.

kirā kişlik (2) Ücretli işçilik. 207b-4, 5.

kirām (6); (Far.) Soylu, ulu, yüce (kimse). 113b-9; 207b-11; 306b-1; 307a-3; 314a-7; 315b-1.

ḳirān (1); (Ar.) Yakınlaşma, bir araya gelme. 161b-7.

kirāye (1); (Far.) Belli bir ücret karşılığında bir süre iş görme, bir vazifeyi yerine getirme, çalışma, kiralanma durumu. 50b-12.

kird (1); (Far.) İş, amel, görev. 212a-11.

kirdār (27) İş, meşguliyet. 3b-1; 76b-3; 77a-3; 95b-9, 14; 113a-5; 148a-12; 150b-4; 160b-10; 228a-9...

kirdigār (1); (Far.) Allah. 196a-2.

kirfi (9) Kirpi. 254b-4, 5, 7, 9, 11, 12; 256a-3, 5.

kirgüz- (1) Girdirmek, almak, dâhil etmek. 36a-9.

kiriş- (1) Bir birine girmek. 254a-4.

kirişme (5); (Far.) İşve, cilve, naz. 5b-10; 143a-15; 143b-14; 161b-8; 241a-14.

kirişme körgüz- (1) Nazlanmak. 143b-14.

kīse-bür (3); (Far.) Hırsız, haydut. 155a-8, 10; 155b-10.

kisvet (1); (Ar.) Giyecek, elbise. 4a-10.

kīş (1); (Far.) Satranç oyununda rakibi hamleye zorlamak için söylenen söz. 6b-12.

kişi (867) Kişi. 2a-9; 2b-15; 3b-4, 5; 4b-5; 6b-12; 7a-5; 7b-7, 9; 8a-3...

kişige ḳoşul- (2) İnsanlara karışmak, kendini katmak, katılmak, iştirak etmek, dâhil olmak. 213a-2; 307a-6.

kişver (16); (Far.) Ülke, memleket, il. 36a-1; 119b-4; 149b-6; 171b-5; 255b-10; 257a-13; 292b-12; 293a-15; 298a-13; 301a-8...

kişver-ārāy (1); (Far.) Ülke süsleyen. 309a-12.

kişver-gīr (1); (Far.) Ülke tutan, pâdişah. 298a-13.

kişver-güşāy (2); (Far.) Memleket açan, bir ülkeyi fetheden (kimse), fâtih. 36a-1; 119b-4.

kişver-güşāylıḳ (1) Cihangirlik. 36a-1.

kişver-i keş (1); (Far.) Kendine çeken, ilgi uyandıran memleket, yer. 321a-14.

kişver-i murād (1); (Far.) Murat memleketi, azrulan yer. 171b-5.

kişver-sitānlıḳ (1) Ülke alma işi, durumu. 320a-2.

kit- (7) Gitmek. 40a-2; 40b-5; 78b-14; 103b-5; 124a-13; 153b-1; 237b-5.

kitāb (33); (Ar.)Kitap. 1b-9; 3b-9, 11; 4a-2, 10, 13, 15; 4b-4, 8, 13...

kitāb ḳıldur- (1) Kitap yaptırmak. 323a-8.

kitāb-bişnev (1); (Far.) Kitap dinleyen. 6a-6.

Kitāb-ı Kelīle ve Dimne (1); (Far.) Kelile ve Dimne kitabı. 5b-8.

kitāb-ı meẕkūr (1); (Far.) Bahsi geçen kitap. 6b-15.

ḳıtāl (1); (Ar.) Vuruşma, savaş, cenk. 254a-5.

kiy- (9) Giymek. 11b-13; 16a-13; 16b-2; 100b-13; 149a-5; 204b-4; 208a-14; 262b-6; 286b-2…

kiyāset (6); (Ar.) Akıllılık, zekilik, kavrayış, anlayış. 54b-3; 112b-10; 165a-9; 207a-1; 294a-14; 301a-1.

kiydür- (3) Giydirmek. 7a-1; 143a-4; 308b-10.

kiyev (2) Güvey, damat. 170a-1, 7.

ḳo- (1) Koymak. 149b-10.

ḳof- (1); (bkz. kop-) Yerinden kalkmak. 218a-9.

ḳoġla- (7) Kovalamak, kovmak. 75b-11; 173b-15; 174a-4; 176a-14; 201a-14; 240a-9; 289a-11.

ḳol- (3) İstemek, demek, söylemek. 21b-2; 42a-2; 117b-12.

ḳol (301) El. 5a-6, 14; 8b-9; 10b-2, 7; 14a-5; 17a-7; 19a-1; 19b-13; 21b-4...

ḳol aç- (1) El açmak, dua etmek. 170b-11.

ḳol ḳoy- (2) El atmak. 263b-11; 264a-5.

ḳol sal- (2) El atmak, uzanmak. 53b-8; 130b-7.

ḳol sun- (1) El atmak. 262a-10.

ḳol ur- (2) El atmak, elini sürmek. 43b-3; 321b-2.

ḳol yıġ- (3) Elini çekmek, uzak durmak. 48a-9; 101b-9; 118a-2.

ḳolda- (1) Korumak, gözetmek, himaye etmek. 159b-2.

ḳoldın ayrıl- (1) Elden çıkmak. 195a-4.

ḳoldın bar- (1) Elden çıkmak. 195a-3.

ḳoldın çıḳ- (1) Elden çıkmak. 165a-4.

ḳoldın iper- (6) Elden kaçırmak, elden çıkmak. 23b-9; 26a-11; 34b-1; 44a-1; 57b-7; 195a-8. ~ **ḳoldın yiper-** (1) Elden kaçırmak, elden çıkmak. 262a-11.

ḳoldın kel- (2) Elinden gelmek, yapabilmek. 21b-4; 207b-1.

ḳoldın ḳoy- (1) **1**. Bırakmak. 124a-6. **2**. Elden çıkarmak, açıklamak. 94a-3.

ḳolġa kel- (34) Ele geçmek. 5a-6, 14; 19a-1; 23b-3; 24a-11; 25a-6; 26b-9; 29a-2; 43b-7, 15...~ **ḳolġa kil-** (3) Ele geçmek. 54a-10; 89b-15; 191a-11.

ḳolġa keltür- (16) Ele geçirmek. 5a-6, 14; 26b-9; 43b-7; 45a-8; 47a-11; 53a-15; 57b-6; 89a-12; 106b-1...~**ḳolġa kiltür-** (5) Ele geçirmek. 54a-10; 131b-2; 146a-5; 194b-13; 309b-6.

ḳolġa tüş- (3) **1.** Eline düşmek. 231b-8; **2**. Eline geçmek. 50a-13; 194b-15.

ḳolġa tüşür- (1) Elde etmek. 317a-11.

ḳolġa yetkür- (2) Elde etmek, ele geçirmek. 40b-7; 43b-14.

ḳolı ḳısḳa (1) Kolu kısa, gücü az. 243a-14.

ḳolı ḳuruġ kişi (1) Eli boş kimse, fakir kimse. 130b-3.

ḳolı yet- (2) Eli ulaşmak. 188b-13; 228a-2.

ḳolıdın kel- (2) Elinden gelmek. 21b-4; 35b-12.

ḳolıdın kelişiçe (1) Elinden geldiği kadar. 35b-12.

ḳolıdın ket- (1) Elinden gitmek. 252a-5.

ḳolıġa bar- (1) Eline geçmek. 74b-3.

ḳolların ḳaḳ- (1) Ellerini birbirine vurmak. 125a-8.

ḳolnı tişle- (1) Elini ısırmak, pişman olmak. 78b-7.

ḳoludın çıḳ- (1) Elinden çıkmak. 165a-4.

ḳolumdın bar- (1) Sadır olmak, ortaya çıkmak. 200b-1.

ḳolun͡ġda ḳal- (1) Elinde kalmak. 198b-9.

ḳomar- (1) Kopmasına yol açmak, bağlı bulunduğu yerden ayırmak. 119a-1.

ḳon- (19) **1**. Uçmasına son verip bir yerde durmak. 13b-11; 47a-3; 63b-14; 84b-11; 134b-15; 137a-2; 235b-8; 285b-13; 321b-15. **2**. Yolculuk sırasında bir yerde konaklamak, geceyi geçirmek. 63b-9; 99a-2; 164b-13; 178b-13; 299a-3; 310a-13. **3**. Yurt edinmek, yerleşmek. 216a-6.

ḳonaḳ (1) Araba ve hayvan yolculuğunda geceyi geçirmek için inilen yer, durak. 311a-3.

ḳondur- (1) Yerleştirmek. 299a-3.

ḳop- (32) Kalkmak. 14b-2; 52a-1; 90a-15; 106b-7; 110b-8; 118a-7; 123a-4; 127a-5; 131a-4; 134a-11…

ḳopar- (7) Bir olaya sebep olmak, meydana çıkmasına yol açmak. 60a-5; 76a-14; 85a-7; 112b-13; 153a-15; 157b-8; 238b-10.

ḳopart- (1) Bulunduğu yerden söküp almak. 157b-8.

ḳorġan (1) Kale. 43a-13.

ḳorḳ- (50) Korkmak. 33a-11; 44b-2; 51a-15; 51a-15; 53b-7; 59a-3, 5; 73b-15; 80a-5; 90a-1…

ḳorḳunç (19) Korku. 54b-7; 56b-10; 61a-14; 61b-5; 73b-15; 75b-8; 126a-6; 154a-6; 172b-1, 2...~**ḳorḳınç** (14) Korku. 7b-5; 28b-12; 29a-6; 40a-2; 40b-11; 56b-9; 61a-2; 75a-14; 102b-15; 103b-13...

ḳorḳunçaḳ (1) Korkak. 73b-15.

ḳorḳunçluḳ (2) Korkunç. 172b-1, 2.

ḳorḳut- (3) Korkutmak. 72a-1; 157b-1; 247a-10.

ḳoş (1) Çift. 155a-4.

ḳoş- (7) **1**. Konuşmak, bahsetmek. 8a-10; 243a-15. **2**. Karıştırmak. 102a-7; 113a-4; 276a-3. **3**. Birleştirmek, bir araya getirmek. 138a-11.

ḳoş aṭ (1) Çift at; hızlı koşan at. 155a-4; 270b-4.

ḳoşnı (7) Komşu. 105a-1; 160b-1; 161a-3; 198b-6; 257a-11; 265a-7; 298a-14.

ḳoşul- (14) **1**. Katılmak, dâhil olmak. 61a-8; 130a-7; 214b-12; 248b-7; 255b-11; 298b-4; 303b-5; 307a-6; 311a-3. **2**. Ulaşmak, erişmek. 82a-15; 128a-3. **3**. Karışmak, bulaşmak. 201b-13. **4.** Başka bir maddenin içine konulmak. 248b-6, 7.

ḳoy (16) Koyun. 155a-8, 10, 12; 155b-7, 9, 10, 11; 198b-12; 227b-6; 227b-9…~ **ḳoyun** (2) Koyun. 15b-11; 280a-1.

ḳoy- (352) **1**. Koymak, bırakmak. 2b-10; 4b-2; 5a-10; 5b-2; 7a-5, 10a-4, 8; 20b-12; 22b-9; 41a-13… **2**. Vaz geçmek, terketmek. 26a-11; 29b-9; 67a-14; 80b-12; 82a-3; 129a-6; 141a-1; 187a-4; 147b-1; 271a-2… **3**. Atamak, bir göreve getirmek. 14a-13.

ḳoya ber- (5) Koyuvermek. 66a-8; 108b-5; 155b-8; 250a-13; 321b-14.

ḳoyçı (15) Çoban. 29a-6; 171a-14; 314a-15; 314b-5; 315a-5; 315b-4, 9, 11; 316a-6, 8...

ḳoyçılıḳ (1) Koyunculuk, çobanlık. 314b-5.

ḳoyul- (3) Bir şey bir yere bırakılmak. 32b-1; 74a-5; 183a-4.

ḳoyun (11) Koyun, kucak. 58a-10; 123b-8; 184b-8; 250a-7; 254b-8; 289b-6; 299b-8; 315a-6; 315a-8; 314b-4.

ḳozġa- (1) Kovmak, kovalamak, uzaklaştırmak. 84b-11.

ḳozġal- (2) Harekete gelmek, karışmak. 28b-11; 130b-13.

köç (1) Aile, eş, kadın. 199b-6.

köç- (4) Göçmek, bir yerden bir yere gitmek. 156a-3, 9; 172b-14; 265a-1.

kög(ü)s (5) Göğüs. 170b-4; 175a-15; 190b-11; 223a-8; 281b-10.

kögsige taş ur- (1) Göğsüne taş vurmak, yanmak, üzülmek. 184a-10.

köhne (11); (Far.) Eskimiş, yıpranmış, eski. 12b-12; 27b-13; 30a-4; 45a-7; 130a-8; 186a-13; 194b-9; 300a-2; 301b-15; 311a-5...

köhne sirke (1) Eski sirke. 300a-2.

köhnelıġ (1) Eskilik. 12b-12.

kök (9) Gök, yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mâvi boşluk, semâ, âsuman. 1b-5; 39b-11; 81a-12; 83b-14; 83b-14; 84a-7; 139b-10; 268a-14; 274a-6.

köl (15) Göl. 12a-5; 41a-10; 43a-9; 50a-9, 11; 55a-11; 55b-7, 8, 14; 72a-5...

köm- (4) Gömmek. 49a-9; 253b-6; 305b-12; 322a-3.

kömüklük (1) Gömülü, gömülmüş halde. 79b-6.

kömül- (4) Gömülmek. 45a-2; 48b-3; 66a-12; 166a-1.

kömülük (2) Gömülmüş, gömülü halde bulunan. 45a-2; 66a-12.

kömür (1) Kömür. 225b-1.

kön- (2) Düzelmek, yola gelmek, 247a-10; 247b-7.

köndür- (4) Düzeltmek, yola getirmek, terbiye etmek. 2b-2, 6, 10; 247a-10.

köŋ͡li aġrı- (1) Üzülmek, kederlenmek. 287a-6.

köŋ͡li bozul- (1) Üzülmek, kederlenmek. 315b-15.

köŋ͡li ḫalellik bol- (2) İçine şüphe düşmek, gönlü bozulmak. 62b-3; 239a-13.

köŋ͡li ḳatıġ bol- (2) Gönlü katı olmak. 2b-4; 195b-9.

köŋ͡li tın- (2) Gönlü sakinleşmek, soğumak. 256a-9; 260b-9.

köŋ͡lidin çıkar- (2) Gönlünden çıkarmak. 144a-1; 226b-9.

köŋ͡lige kiltür- (1) Gönlüne gelmek, gönlünden geçirmek. 101a-7.

köŋ͡lige oltur- (1) Gönlüne uygun gelmek. 256a-14.

köŋ͡lige yet- (2) Gönlüne, kalbine gelmek. 214a-3; 220b-13.

köŋ͡lin al- (3) Sevmek, beğenmek, gönlünü kaptırmak. 198b-8, 9; 269b-15.

köŋ͡lini cemʿ tut- (1) Gönlünü toplamak. 204a-15.

köŋ͡lini toḫtat- (1) Gönlünü toplamak, durudurmak. 204a-5.

köŋ͡lü sın- (1) Gönlü kırılmak. 318a-8.

köŋ͡lüde keçür- (2) Gönlünden geçirmek. 180b-8; 193a-14; 208a-3; 306b-9.

köŋ͡lümde tut- (1) İçinde gönlünde tutmak. 202a-3.

köŋ͡lüni al- (1) Gönlünü kazanmak. 269b-15.

köŋ͡lüni avut- (1) Gönlünü avutmak. 290a-1.

könük (1) İtaatkâr, muti.

könük kıl- (1) İtaatkâr etmek, emrine vermek. 277a-15.

köñgül (502) Gönül. 2b-4; 3b-7; 4a-13; 5b-11; 6b-5; 7a-3; 7b-5; 8b-3; 9a-10; 9b-7...

köñgül āyīnesi (1) Gönül aynası. 204b-15.

köñgül bāġçesi (2) Gönül bahçesi. 109b-1; 269a-3.

köñgül bağla- (3) Gönül bağlamak. 40b-14; 179a-11; 322b-4.

köñgül ber- (3) Gönül vermek. 40a-4; 196b-5; 321b-1.

köñgül köter- (2) Vazgeçmek, gönlünden çıkarmak. 80a-14; 213b-1. ~**köñgil köter-** (1) Vazgeçmek, gönlünden çıkarmak. 264b-2.

köñgül közi (1) Gönül gözü. 179a-13.

köñgül ḳulaḳı (1) Gönül kulağı. 183a-9.

köñgül ḳuşı (6) Gönül kuşu. 29b-6; 117a-6; 208a-10.

köñgül otı (1) Gönül ateşi. 205a-8.

köñgül savut- (1) Gönlü, kalbi soğumak, vazgeçmek. 259a-15.

köñgül üz- (3) Vazgeçmek, gönülden çıkarmak. 27b-13; 72a-14; 190b-11.

köñgülni ḳayd ḳıl- (1) Gönül kazanmak, fethetmek. 309b-15.

köñgülni vīrān ḳıl- (1) Gönlünü kırmak. 66a-6.

köp (63) Çok, fazla. 26a-3; 60a-3; 72b-10; 76a-15; 76a-15; 91b-8; 97b-9; 104b-7; 104b-15; 107a-5…

köplük (1) Çokluk. 314a-10.

köprek (3) Daha çok, daha fazla. 72b-10; 139b-2; 319a-7.

köprük (1) Köprü. 179a-15.

köpüş- (2) Artmak, çoğalmak. 290b-9, 15.

kör- (725) Görmek. 1b-7; 2a-7; 2b-8; 4a-6; 4b-7; 7a-7; 7b-12; 9b-5; 10a-11, 14...

körgüz- (87) Göstermek. 1b-7; 2a-7; 4b-7; 10b-1; 11a-2; 14b-10; 17a-14; 19a-4; 33b-14; 38a-12...

körk (1) Güzellik. 317b-5.

körklük (1) Güzel. 317b-5.

körküre- (1) Kükremek. 75a-12.

körpe (1) Körpe. 69b-8.

körset- (30) Göstermek. 7a-7; 24b-14; 25a-15; 35a-15; 38b-2; 39a-4; 53b-15; 54b-7; 65b-9; 83b-11...

körün- (58) Görünmek. 21a-7, 14; 33a-4; 33b-7; 38a-2; 41b-1; 44b-7; 45b-9; 50b-6; 60b-1...

körünç (1); (?) Pirinç. 126b-14.

körüş- (3) Karşılıklı görüşmek. 134a-12; 187b-5; 311a-11.

köter- (120) **1**. Götürmek, taşımak, almak. 5b-13; 26a-11; 35a-11; 36b-12; 38b-1; 40a-3, 6, 12; 47a-3; 52a-7… **2**. Yükseltmek, kaldırmak, yüceltmek. 38a-8; 97a-4; 144a-8; 209a-9; 302a-6; 211a-8; 248b-1; 258a-8. **3**. İptal etmek, devre dışı bırakmak. 89b-9.

köteril- (18) Götürülmek, kaldırılmak, temizlenmek. 22b-1; 60b-1; 82b-6; 96a-13; 144a-14; 150b-9; 162b-8; 163a-4; 176b-4; 200b-5...

köy- (43) Yanmak, tutuşmak. 10b-13; 17a-5; 23a-11; 44b-4; 53b-2; 77a-3; 81a-14; 92b-8; 93b-14; 97a-6…

köydür- (44) Yakmak, tutuşturmak. 23b-2; 32b-11; 39b-14; 46a-12; 55b-10; 63a-11, 12; 65b-6; 74b-13; 92b-9...

köyiçi (1) Yanan, üzülen. 305a-8.

köylek (1) Gömlek. 74a-2.

köyük (4) Yanmış, yanık. 72b-2; 88b-5; 223b-15; 275b-14.

köyük ol- (1) Yanmak. 275b-14.

köz (274) Göz. 3b-3; 4a-5, 6; 4b-5, 7; 5b-12; 7a-3; 7b-11; 9a-6; 10b-8…

köz aç- (11) **1.** Başkasından bir şey beklemek. 47b-6; 86a-8. **2.** Gözünü kapatıp açıncaya kadar geçen süre. 44a-14; 96a-14; 257b-7; 133b-10. **3.** Yolunu gözlemek. 264b-12. **4.** Doğmak, dünyaya gelmek. 221b-5. **5.** Bir işe girişmek, teşebbüs etmek. 235a-14. **6.** Göz dikmek. 259b-4. **7.** Uyanmak. 275b-3.

köz aç- (5) 1. Göz dikmek. 47b-6; 86a-8; 235a-14; 259b-4; 264b-12. 2. Hayata gözlerini açmak. 221b-5. 3. Yolunu gözlemek. 264b-12.

köz açḳunça (2) Göz açana kadar. 44a-14; 257b-7.

köz aḳı (1) Göz akı. 5b-14.

köz bağla- (1) Göz boyamak, kandırmak. 155b-7.

köz ḳaraḳı (4) Gözbebeği. 26a-8; 111b-9; 234b-2; 302b-8.

köz ḳarası (1) Gözbebeği. 5b-13.

köz nūrı (2) Göz nuru. 41b-6; 165b-15.

köz sal- (2) Göz atmak, bakmak. 41b-13; 204a-4.

köz tik- (2) Göz dikmek. 99a-14; 205b-14.

köz tut- (9) Gözlemek, beklemek. 68a-13; 77b-6; 82b-1; 91b-14; 95b-8; 172b-8; 257b-10; 297a-7, 14.

köz yaşı (7) Gözyaşı. 27a-5; 229a-11; 230a-4; 245a-11; 307a-2; 310a-12; 321b-6.

köz yaşı ḳan ol- (1) Göz yaşı kan olmak. 184b-9.

köz yum- (3) **1.** Hatırından çıkarmak. 41b-11. **2.** Gözünü kapatıp açıncaya kadar geçen süre. 173b-2. **3.** Uyumak. 275a-3.

közdin ġāyib bol- (1) Gözden kaybolmak. 316b-1.

közdin yıraḳ (2) Gözden uzak. 51a-6; 250b-4.

közdin yoḳal- (1) Gözden kaybolmak. 209b-10.

közdin yütür- (1) Gözden kaybetmek. 201b-2.

közet- (1) Gözetmek. 300b-7.

közge il- (1) Göze almak. 27a-9.

közgü (6) Ayna. 72a-10; 127b-7; 132a-4; 180b-7; 183b-13; 252b-15.

köz-i nā-bīnā (1); (Far.) Görmeyenin gözü. 256b-12.

közi tüş- (5) Gözüne ilişmek, görmek. 73a-11; 126a-9; 228b-11; 286a-2; 301b-2.

közi ulaşma- (1) Gözden uzak olmak. 228a-2.

közi yaru- (1) Gözü aydınlanmak, bir nimete kavuşmak. 112a-3; 302a-1.

közi żāyiʿ bol- (1) Gözü kör olmak. 223a-6.

közige sürt- (1) Gözüne sürmek. 314a-1.

közige yaş keltür- (1) Gözleri yaşarmak. 315b-10.

közin ḳızıl eyle- (1) Göz dikmek. 171b-13.

közini maʿyūb ḳıl- (1) Gözünü kör etmek. 220b-4.

közle- (43) Gözlemek, beklmek, dilemek. 6b-13; 7b-2; 18a-5; 24a-5; 36a-14; 56b-3; 63a-2; 87a-14; 98a-2; 115b-9…

közlük (4) Gözlü, göz sahibi. 88a-5; 99a-1; 99b-1; 111b-15.

közüdin ḳan aḳ- (1) Gözünden kan akmak. 310a-15.

közüñ͡gni bağla- (1) Gözünü bağlamak. 300b-10.

ḳubḥ (2); (Ar.) Çirkin, kötü. 278b-14; 304a-9.

ḳuç- (2) 1. Yakalamak, avlamak. 37a-9. 2. Kucaklamak. 45a-14.

ḳuçaġ (1) Kucak. 217b-1.

ḳuçaḳla- (1) Kucaklamak. 159a-3.

ḳuçaḳlaş- *(1) Kucaklaşmak. 169a-1.*

küçe (4); (Far.) Sokak, çarşı. 181b-8; 306b-15; 313a-2; 313a-4.

ḳuçḳaç (10) Serçe, küçük kuş. 29a-13; 72a-2; 119a-12; 175a-6, 8, 9; 175b-6, 9; 204b-13; 238b-8.

kūdek (7); (Far.) Çocuk. 36a-2, 4; 179a-9; 200a-2; 253a-1; 298a-11; 298b-4.

kūdeklik (2) Çocukluk. 36a-2, 4.

ḳudret (50); (Ar.) 1. Güç, kuvvet, takat, iktidar. 6b-5; 39a-15; 46b-13; 54b-6; 83b-11; 110b-2; 139b-13; 140b-11; 163a-10; 169a-8… 2. Allah'ın her şeye gücünün yetmesi şeklinde tecelli eden sıfatı. 12a-15; 16a-9; 21a-1; 47a-2; 47b-3; 79b-6.

ḳudret tap- (3) Muktedir olmak, güç yetirmek. 169a-8; 247b-1, 2. ~ **ḳudret taf-** (1) Güç, kuvvet bulmak. 245b-13.

ḳudreti bol- (1) Muktedir olmak. 46b-13.

ḳudret-i ḫudāvendī (1); (Far.) Allah'ın kudreti. 13b-12.

ḳudret-i ilāhī (1); (Far.) Allah'ın kudreti. 16a-9.

ḳudreti kelişiçe (1) Gücünün yettiği kadar, elinden geldiği kadar. 304a-5.

ḳudreti yet- (4) Gücü yetmek. 66a-15; 163a-10; 265a-15; 283a-11.

ḳudreti yetkünçe (1) Elinden geldiği kadar. 265a-15.

ḳudretlik (2) Kudret sâhibi, güçlü. 170a-2; 236a-8.

ḳuduḳ (11) Kuyu. 15b-7; 30a-12; 30b-1; 45b-2, 3, 4, 5, 6...~ **ḳuduġ** (3) Kuyu. 30a-11, 14; 303b-5.

kudüret (1); (Ar.) Bulanıklık, tasa, gam, kaygı, gussa. 225b-4.

ḳufl (6); (Ar.) Kilit. 22a-2, 4, 7, 9; 112a-10.

ḳufluḳ (1) Kilitli. 22a-2.

kūftelik (1) Yorgunluk. 210a-3.

kūh (6); (Far.) Dağ. 28a-3; 147a-4; 164b-6; 201a-9; 273b-5, 8.

kūh-ı bī-sütūn (1); (Far.) Direksiz dağ. 273b-5.

kūh-ı elvend (1); (Far. y. ad.) Elvend dağı. 273b-8.

kūh-ı ḳāf (1); (Far.) Kaf dağı. 201a-9.

kūh-ı pür-şükūh (1); (Far.) Azametli, yüksek, yüce dağ. 138b-8.

kūh-sār (1) (Far.) Dağlık yer, dağ tepesi. 164b-6.

kūknār (2); (Far.) Çamgiller familyasından, gövdesi boz, yaprakları kara, kışın yapraklarını dökmeyen, heybetli görünüşlü, kerestesinden yapılarda, gemicilikte ve mobilyacılıkta faydalanılan, reçineli, kozalaklı orman ve süs ağacı. 84a-3; 263a-15.

ḳul (45) Kul, köle. 105b-4; 105b-6; 105b-9; 105b-10, 13; 106a-4; 117a-3, 5, 7; 118a-5…

ḳul ḳıl- (1) Köle yapmak. 299b-2.

ḳulaġ aç- (4) Dikkatli dinlemek. 19a-3; 91a-12; 257b-3; 309a-4.

ḳulaḳ (65) Kulak. 4a-7; 9a-9; 18a-12; 19a-4; 20a-7, 8; 27a-2; 41a-4; 41b-14; 51b-9...

ḳulaḳ sal- (10) Kulak vermek, dinlemek. 91a-9; 106b-6; 117b-15; 125b-11; 180a-14; 241b-9; 251b-12; 258a-14; 270b-11; 297a-3.

ḳulaḳ tut- (4) Kulak vermek, dinlemek. 18a-12; 58a-15; 61b-12; 177b-2.

ḳulaḳġa al- (3) Dinlemek, kulak vermek. 41b-14; 149b-2; 252a-14.

ḳulaḳıġa yet- (4) Kulağına gelmek, kulağına ulaşmak. 20a-8; 27a-2; 234b-1; 281b-9.

ḳulaḳsız (1) Kulaksız. 194a-13.

ḳulf-ı zer (1); (Far.) Altın kilit. 21a-3.

ḳullāb (2); (Ar.) Çengel, kanca. 122a-12; 190a-2.

ḳulle (3); (Ar.) Kule. 41a-15; 147a-5; 201a-10.

ḳulluġ (1) Kul olma durumu. 123b-3.

ḳum (1) Kum. 167b-4.

ḳum dānesi *(1) Kum tanesi. 79a-3.*

Ḳunuc (1); (y. ad.) Kunuç. 262b-2.

kūr (8); (Far.) Kör. 64b-6; 65a-7; 73b-7; 87a-5; 119a-3; 128a-14; 197a-15; 254a-5...

ḳur- (9) **1**. Yapmak, oluşturmak. 20a-4; 36a-8; 40a-11; 121b-6; 143b-11; 222b-12; 277b-4. **2**. Açmak, yaymak. 267b-3.

kūr eyle- (1) Kör etmek. 73b-7.

kūr ḳıl- (1) Kör etmek. 128a-14.

kūr ol- (2) Kör olmak. 64b-6; 119a-3. ~**kūr bol-** (1) Kör olmak. 65a-7.

kūr u ker (1); (Fr); Kör ve sağır. 65a-7.

kūr zindān (1) Kör zindan. 87a-5.

ḳurbān (4); (Ar.) Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan. 218b-6; 233a-12; 313b-4, 5.

ḳurbānlıḳ (3) Kurbanlık. 233a-12; 313b-4, 5.

ḳurbānlıḳ ḳıl- (1) Kurban etmek. 313b-4.

ḳurb-ı rūḥānī (1); (Far.) Ruhsal yakınlık. 187b-5.

ḳurday (1) Bir tür ördek. 55a-4.

kūre (3); (Far.) Ateş ocağı. 10b-12; 101a-15; 296b-3.

ḳurı (1) Kuru, yalnız. 164a-12.

ḳurı- (1) Kurumak. 290b-10.

ḳurʿa (1); (Ar.) Seçim yapılması gereken yerlerde baş vurulan tâlihe dayalı usûl, ad çekme. 92b-10.

ḳurʿa sal- *(2) Kura çekmek. 83b-9, 10.*

Ḳurʾān (3); (Ar.) Kuran. 3a-5; 231a-11; 311b-7.

ḳurratüʾl-ʿayn (1); (Ar.) Göz aydınlığı. 39a-1.

ḳursaḳ (13) Karın, mide, işkembe. 13b-13; 52a-14; 90a-4; 194a-2; 210b-9; 223b-4, 6, 11, 12, 14...

ḳursaḳ aġrıġı (1) Mide ağrısı. 223b-6.

ḳurşaġ (1) Kuşak. 11b-14.

ḳurşan- (1) Kuşanmak. 204b-3.

ḳurt (3) Uzun ve yumuşak gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı, sürünerek hareket eden küçük hayvan. 264a-11, 14; 264b-2.

ḳuru- (8) Kurumak. 34a-8; 127a-3; 137b-8; 168a-4; 175a-1; 205a-9; 276b-15; 290b-10.

ḳuruġ (16) Kuru. 34a-8; 35a-6; 48a-4; 78b-5; 79b-8; 107b-3; 127a-3; 130b-3; 136a-14; 137b-8...~**ḳuruḳ** (13) **1**. Kuru. 107a-9; 163b-8; 180a-3; 225b-2. **2**. Mahrum, eli boş. 8b-15; 35a-13, 14; 57a-2; 90b-5; 111b-11; 184b-8; 261b-10; 269b-5.

ḳuruḳ ḳal- (5) Kuru, boş kalmak. 8b-15; 90b-5; 184b-8; 261b-10; 269b-5.

ḳurut- (3) Kurutmak. 156a-14; 254a-14; 259b-12.

ḳuṣūr (5); (Ar.) Eksiklik, noksan, özür, hatâ, kabahat. 19b-12; 183b-6; 231b-13; 249a-4; 272a-4.

ḳuş (126) Kuş. 3b-14; 12a-2; 28a-1; 29a-12; 29b-6; 32a-2; 36b-11; 37a-3, 11, 12...

kūşe (56); (Far.) Köşe, bucak. 16a-7; 21b-6; 25a-15; 26b-3, 6; 27b-1; 30b-13; 31a-9; 33a-2, 6...

kūşeī (5); (Far.) Bir köşe. 27b-1; 33a-2; 263b-10; 290b-7; 323a-1.

kūşe-i ḫalvet (2); (Far.) Halvet yapılan yer. 48b-13; 97a-5.

kūşe-i ʿuzlet (1); (Far.) Uzlet köşesi. 234a-3.

kuşende (1); (Far.) Katil. 307b-1.

kūşe-nişīn bol- (1) İnzivaya çekilmek. 16a-7.

kūşiş (65); (Far.) Çalışma, uğraşma, çabalama. 15b-2; 18a-4; 23a-5; 30a-5; 32b-5; 39b-8; 40b-8; 42b-12; 46b-5, 15...

kūşiş et- (1) Çabalamak, uğraşmak. 262a-15. ~**kūşiş it-** (1) Çabalamak, uğraşmak. 103a-15.

kūşiş eyle- (2) Çabalamak, uğraşmak. 314b-13; 321b-7.

kūşiş ḳıl- (32) Gayret etmek, çabalamak. 15b-2; 18a-4; 23a-5; 32b-5; 39b-

8; 40b-8; 42b-12; 54b-4; 64b-2; 68b-2...

kūşişide bol- (2) Amacında, gayesinde, çabasında olmak. 225b-6; 231b-11.

kūşk (1); (Far.) Bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır. 230a-7.

ḳut (2) Uğur, baht, tâlih. 124b-4; 291a-13.

ḳūt (5); (Ar.) Yaşamak için gerekli yiyecek, rızık. 132b-9; 174a-10; 222a-4; 233a-10.

ḳūt tap- (1) Yiyecek bulmak. 30b-6.

kūteh (1); (Far.) Kısa. 144b-5.

ḳutı (4) Çeşitli malzemeden yapılmış, genellikle kapaklı, taşınabilir kap. 22a-10, 11; 59b-12; 94a-2.

ḳutḳar- (9) Kurtarmak. 56a-12; 80b-9; 106b-14; 115b-5; 120b-10; 236a-15; 243b-4; 258b-2; 268a-3.~ **ḳutġar-** (1) Kurtarmak. 29b-12.

ḳutluġ (1) Kutlu, uğurlu. 291a-13.

ḳutul- (33) Kurtulmak, sıyrılmak, uzaklaşmak, selâmete çıkmak, halâs olmak. 21a-8; 28b-15; 80b-6; 87a-14; 104a-6; 109b-11; 110b-15; 115b-6, 9; 118b-3...

ḳutur bol- (1) Uyuz olmak. 190b-14.

ḳuvvet (84) Kuvvet. 2a-11; 17a-1; 17b-15; 28a-14; 28b-11; 29b-1; 31b-4, 10; 35b-1; 39a-15...

ḳuvvet ber- (1) Kuvvet vermek. 174a-10; 232a-2.

ḳuvvet tap- (2) Kuvvetlenmek. 191a-2; 323a-14.

ḳuvveti yet- (1) Gücü yetmek. 155b-13.

ḳuvvetiġa işen- (2) Gününe, kuvvetine inanmak, güvenmek. 157b-8; 227a-8.

ḳuvvetiġa yet- (1) Gücüne kavuşmak. 199a-1.

ḳuvvetlen- (3) Kuvvetlenmek. 51a-8; 74b-5; 139a-13.

ḳuvvetlendür- (1) Kuvvetlerndirmek. 18a-1.

ḳuvvetlik (2) Kuvvetli. 170a-7; 225a-2. ~ **ḳuvvetlıġ** (1) Kuvvetli. 2a-11.

kūy (23); (Far.) Köy, mahalle, semt. 30b-4; 68a-1; 70b-15; 72b-8; 80a-15; 105a-9; 114b-5; 179a-9; 185b-3; 187a-12…

ḳuyaḳ (3) Zırh. 57b-11; 74b-7; 199b-12.

ḳuyaḳ-pūş (2); (Far.) Zırh giyinmiş, zırh örtünmüş. 199b-12; 267b-14.

ḳuyaş (22) Güneş. 7b-15; 17a-11; 29b-1; 119b-4; 132a-10; 142a-3; 147a-10; 161b-5; 164b-3, 14...

kūy-ı muġān (1); (Far.) Latif, hoş güzel yer. 80a-15.

ḳuyruġın yerge ur- (3) Kuyruğunu yere vurmak, sinirlenmek. 75a-2, 12; 224a-13.

ḳuyruḳ/ġ (22) Kuyruk. 34a-4; 39b-15; 47a-5; 47a-7; 63a-6; 64a-14, 15; 75a-2; 90a-3, 5…

kuz (1) Kızıl ateş parçası, kor, köz. 59b-10.

kūze (12); (Far.) Testi. 39b-12; 57a-10; 83b-8, 10; 312b-14; 313a-1, 4, 5, 6; 313b-7...

ḳuzġun (5) Kırlarda, tarlalarda yaşayan, ekinlere zararlı böcekleri,

kemirgenleri yok ettiği için tarım için faydalı karga türlerine, özellikle karakargaya verilen isim. 46b-15; 47a-5, 6, 7.

kücā (2); (Far.) Nereye, nere. 51b-6.

küç (10) Güç. 17a-1; 59a-5; 66b-2; 137b-7; 155b-13; 215b-1; 231a-6; 258a-7; 271b-9

küçluġ bol- (1) Güçlü olmak. 59a-5.

küçlük (2) Güçlü. 137b-7; 215b-1.~**küçluḳ/ġ** (2) Güçlü, kuvvetli. 59a-5; 170a-12.

küçsiz (1) Güçsüz, zayıf. 215b-1.

küçü yet- (2) Gücü yetmek. 66b-2; 155b-13.

küdūrāt (1); (Ar. çkl. keder) Kederler; kaygılar; sıkıntılar; üzüntüler. 293b-14.

küdūret (1); (Ar.) Tasa, gam, kaygı, gussa, bulanıklık. 262b-4.

küffār (1); (Ar. çkl. küfr) Kafirler. 8b-1.

küfr (10); (Ar.) Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmeme, dînin esaslarına inanmama. 172b-5; 251b-2; 281b-6; 303b-9.

küfrān (6); (Ar.) Yapılan iyiliği unutma, iyilik bilmeme, nankörlük. 56b-4, 11; 70a-4; 90b-15; 94b-13; 276a-9.

küfrān-ı niʿmet ḳıl- (1) Nankörlük yapmak. 70a-4.

kühen (6); (Far.) Yaşlı, eski, köhne. 70b-1; 97b-11; 209a-3; 221a-11; 294b-4; 302a-1.

kühen-sāl (1); (Far.) Yaşlı, kocamış, ihtiyar. 209a-3.

kül- (23) Gülmek. 34a-2; 81a-13; 84a-2; 86a-1; 86b-3; 93b-1; 99a-11; 130a-7; 143b-13; 161b-12…

kül (5) Kül. 81a-12;102b-5; 258b-1;167b-15; 169a-12.

kül bol- (1) Kül olmak. 167b-15.

kül ḳıl- (2) Kül etmek. 81a-12; 258b-1.

külāh (2); (Far.) Genellikle tepesi sivri, dikişsiz, tek parça keçeden baş giyeceği. 100b-13; 306a-5.

külbe (15); (Far.) Kulübe, ev. 9b-6; 21a-12; 24b-9; 33a-13; 60b-10; 63a-10; 66a-3; 105a-13; 161b-6; 197a-2...

küldür- (1) Güldürmek. 260a-12.

külfet (9); (Ar.) Sıkıntı, zahmet, meşakkat. 27a-9; 55b-11; 61a-14; 72a-15; 177a-10; 232b-3; 247a-3; 266b-8; 272a-8.

külfet-zede (1); (Far.) Külfete uğramış. 177a-11.

külgü (5) Gülme, gülüş. 84a-2; 86b-3; 179a-10; 285b-10; 320a-3.

külḫān (1); (Far.) Isınmayı sağlayan kapalı büyük ocak. 311a-12.

küllī (15); (Ar.) Bütün, hep. 15a-15; 16b-1; 18a-15; 20a-11; 23a-14; 24b-14; 47b-11; 72a-13; 93b-1; 116b-5...

küllīraḳ (1) Daha şümullü, daha büyük. 176a-5.

kümüş (6) Gümüş. 22a-1; 32a-11; 112a-9; 149a-6; 267b-15; 296b-3.

kün (365) **1.** Güneş. 1b-8; 4b-11; 20b-7; 49a-3; 83b-12; 94b-1; 161b-7; 164b-4; 167b-14; 169b-11… **2.**

Gündüz. 1b-8; 25b-13; 103a-5. **3.** Gün. 3a-1; 6b-4, 8; 10a-9; 15b-4; 20b-4; 22b-12; 24a-4; 26b-7; 28b-4…

kün keçür- (2) Gün geçirmek. 147a-6; 163b-11.

kün öltür- (1) Gün öldürmek, zamanını boşa geçirmek. 285b-8.

kün ötker- (16) Gün geçirmek. 24b-8; 51b-7; 62a-15; 69a-3; 70a-3; 70b-2; 126b-2; 134a-7; 156a-15; 207a-6...

künbed (1); (Far.) Kubbe, tepe. 181b-2.

künc (6); (Far.) Köşe, bucak. 5a-3; 15b-6, 15; 44b-11; 126b-14; 307a-5.

küncid (12); (Far.) Susam. 125b-5; 126b-14; 127a-2, 4, 6, 7, 8; 127a-9...

küncīde (5); (Far.) Ben, siyah leke, karanlık köşe, dip, bucak. 15b-6, 15; 44b-11; 126b-14; 307a-5.

küncid-furūş (1); (Far.) Susam alıp satan kimse. 127a-7.

kündin künge (11) Günden güne. 3a-1; 111b-8; 119b-6; 127b-2; 168b-13; 174a-11; 217a-13; 237a-7; 252b-7; 295b-13...

kündüz (31) Gündüz. 20b-7; 30a-13; 30b-2; 47a-15; 62b-4; 63b-9; 81a-4; 107a-3; 107b-8; 110a-14...

kün-fekān (1); (Ar.) Olan bütün şeyler, herşey. 195a-6.

küngüre (4); (Far.) Kubbenin en yüksek yeri, her şeyin tabaka tabaka yüksek olan tepesi. 19b-7; 216b-13; 218a-10; 230a-6.

künilük (1) Kıskaçlık. 289b-4.

künlük (14) Günlük. 6b-4; 61b-9; 69a-10; 143a-6; 158b-5; 259b-4; 264b-13; 278b-14; 300b-15; 309b-9...

küp (1) İçine su, yağ, pekmez gibi sıvılar ve buğday, un vb. erzak konan, karnı geniş, dibi dar toprak kap. 21b-15.

kürān (1); (Far.) Koyu kahve rengi. 10b-3.

kürsī (1); (Ar.) Oturulacak yüksekçe yer. 9a-14.

küstāḫ (5); (Far.) Haddini bilmez, saygısız, utanmaz. 127a-11; 177a-3; 193b-14; 238b-13; 291b-2.

küstāḫlıḳ (5) Küstah olma durumu. 127a-11; 177a-3; 193b-14; 238b-13; 291b-2.

küstāḫlıḳ ḳıl- (3) Küstahlık yapmak. 127a-11; 238b-13; 291b-2.

küsūf (1); (Ar.) Güneş tutulması; ışığın kaybolması. 111b-8.

küşād (3); (Far.) Açma, halletme, çözme. 22a-5; 203b-12; 212a-12.

küşād ber- (1) Keserek açmak. 212a-12. ~**küşād bir-** (1) Keserek açmak. 22a-5.

küşāde bol- (1) Açılmak. 91b-11.

küşāde et- (1) Feraha ermek. 312b-8.

küşāde ḳıl- (2) Açmak. 25b-7; 212a-14.

küşādlıḳ (1) Açma, halletme, çözme durumu. 203b-12.

küşāyiş (1); (Far.) Açılma, ferahlama, açıklık, ferahlık. 165b-2.

küvanç (1) Övünme, iftihar. 129a-8.

küzlük (1) Kışlık. 83b-5.

lābüdī (9); (Ar.) Gerekli, lâzım, zarûri. 86b-15; 91b-5; 116a-1; 207b-7; 264b-8; 277b-11; 278b-13; 312b-4; 316a-10.

laçin (13) Bir tür şahin. 10b-1; 28b-7, 11, 12; 29a-3, 7, 9; 34b-15; 37a-13; 264a-11...

lāf (14); (Far.) Bir düşünce anlatan kelime veya kelime dizisi, söz, lakırdı, konuşma. 28a-3; 48b-11; 54a-7; 72a-1; 108a-5; 128a-13; 164a-13; 190b-5; 198b-3; 245b-9...

lāf-ı güẕāf (1); (Far.) Boş söz, mânâsız lâf. 48b-11.

lāf u güẕāf ur- (1) Boş konuşmak. 164a-13.

lāf ur- (6) Konuşmak, bahsetmek. 28a-3; 128a-13; 245b-9; 270b-6; 284a-15; 318b-12.

lafẓ (7); (Ar.) Gerek anlamlı olsun (kelime), gerek anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın (edat) ağızdan çıkan veya yazılan söz. 180b-8; 261b-12; 266a-15; 267b-7; 268b-8; 268b-11; 270a-11.

laġv (1); (Ar.) Ortadan kaldırma, hükümsüz bırakma, ilga ve feshetme. 116b-1.

laḥd (1); (Ar.) Mezar. 278b-13.

lāhūt (1); (Ar.) İlahî âlem; ulûhiyet dünyası; ahiret âlemi. 277b-8.

laḥẓa (14); (Ar.) Çok az bir süre, zaman, vakit, an. 6b-5; 28a-14; 39b-7; 168a-2; 182b-14; 187b-2; 190a-3; 203b-13; 228b-10; 230b-14...

laḥẓaī (2); (Far.) Bir an. 6b-5; 182b-14.

laiʿb (1); (Ar.) Oyun, eylence. 241b-11.

laḳab (7); (Ar.) Lakap, bir kimseye kendi isminden başka isim verilmesi. 4a-9; 6b-14; 7a-13; 89b-8; 109a-15; 134b-9; 234a-14.

laḳab ber- (1) Ad vermek. 89b-8.

laḳab tap- (1) Nam almak. 134b-9.

laḳap ḳoy- (1) Ad takmak. 130a-5.

lāl (3); (Far.) Dilsiz, konuşamama durumu. 67b-15; 126b-12; 310b-8.

lāl ol- (1) Lal olmak. 126b-12.

lāle (17); (Far.) Lale. 28a-9; 46a-9; 54a-3; 80a-12; 88a-15; 121b-4; 159b-10; 169a-10; 179a-2; 185b-1...

lāle-gūn (2); (Far.) Lale renginde olan. 299a-11; 315a-2.

lāle-zār (1); (Far.) Lale bahçesi. 179a-2.

laʿl (14); (Ar.) Parlak kırmızı renkli kıymetli taş. 4b-6; 22a-1; 25b-1; 106b-2; 116b-14; 266a-11; 270b-5; 279b-6; 284b-7; 296a-13...

laʿl-ı ḫoş-reng (1); (Far.) Güzel renkli parlak kırmızı taş. 296a-13.

laʿl-i bedaḫşān-kān (1); (Far.) Bedahşan yakutu menbaı. 4b-6.

laʿl-i ḫoş-āb (1); (Far.) Güzel renkli parlak kırmızı taş. 116b-14.

laʿl-i sīr-āb (1); (Far.) İri değerli, parlak kırmızı renkte, billûrlaşmış alüminyum oksidi olan değerli bir süs taşı. 284b-7.

laʿnet (4); (Ar.) Karşıdakinin bu af ve merhametten mahrum kalmasını dileme, bedduâ etme, ilenç, kargıma. 50a-15; 119a-4; 220a-10; 246a-14.

lā-rayb (1); (Ar.) Şüpesiz, kesin. 242a-15.

laṭīf (14); (Ar.) Yumuşak, hoş, güzel, nazik. 6a-7; 12a-1; 13a-7; 13a-11; 13b-8; 14a-15; 14b-15; 20a-2; 38b-6; 193a-15…

laṭīfe (3); (Ar.) Kalbe bağlı olan ince ve gizli hakikatleri anlamaya yarayan manevi duygu. 1b-2; 37a-7; 58a-9.

laṭīf-ṭabʿ (1); (Far.) Latif tabiatlı. 135b-1.

lāy (8); (Far.) Çamur, balçık. 4b-11; 50b-10, 11; 127b-11; 134b-6; 136b-5; 264b-4; 317b-15.

lāy bile kün yüzini sıvap bolmas (1) Güneş balçıkla sıvanmaz. 4b-11.

lāy-ı ḫayret (1); (Far.) Hayret çamuru, bataklığı. 184a-11.

lāyıḳ (43); (Ar.) Layık, yakışır. 12a-6; 24a-10; 33a-6; 46a-14; 48a-6; 66b-14; 70b-14; 80a-9; 97b-2, 13...

lāyıḳ bol- (2) Layık olmak. 142b-2; 159a-10.

lāyıḳraḳ (2) Daha layık. 48a-6; 205a-3.

lāyıt- (2) **1**. Bulandırmak. 56b-11. **2**. Karıştırmak. 82b-6.

lāylatma (1) Bataklık. 50b-10.

lāzım (89); (Ar.) Lazım, gerek, gerekli. 1b-9; 4b-15; 7b-3; 8a-3, 15; 16a-12; 16b-5; 17b-5, 10; 18b-6...

lazım bil- (4) Gerekli bilmek. 7b-3; 8a-15; 20a-5; 28a-7.

lāzım bol- (15) Gerekli olmak. 4b-15; 8a-3; 16b-5; 26a-4; 39b-11; 52a-15; 61a-9; 113a-2; 123b-2; 130b-5...~

lāzım ol- (2) Gerekli olmak. 136b-11; 145a-9.

lāzım it- (1) Gerekli, lazım görmek. 52b-8.

lāzım kel- (3) Gerekli olmak. 214a-2; 271b-14; 299a-4.

lāzım ḳıl-(5) Gerekli görmek. 38a-2; 168a-13; 188a-12; 228a-11; 242b-7.

lāzım tut- (9) Gerekli görmek. 52b-11; 75a-1; 187a-13; 212a-2; 218b-15; 248a-12; 262a-13; 271a-6; 296a-15.

lāzımu't-taḳdīm (1) (Ar.) Önce gelen, bakılması lüzumlu olan (kitap). 1b-9.

leb (56); (Far.) **1**. Dudak. 36b-1; 73a-14; 84a-1; 89a-13; 105b-6; 116b-14; 124b-9; 136b-8; 140a-14; 143b-6… **2.** Kenar. 11a-15; 20a-14; 71b-8; 71b-9; 122b-8; 135a-1; 136b-6; 150a-6; 169b-3; 179b-11…

lebbeyk (1); (Ar.) Buyrunuz, ne emrettiniz efendim [hac sırasında Cenâbıhakk'a hitâben söylenen, "Senin emrini yerine getirmeye hazırım, maksadım dâima sensin, muhabbetim, ihlâsım, kulluğum sanadır" anlamındaki bir cümlenin ilk kelimesidir]. 240b-9.

lehv (4); (Ar.) Oyun, eğlence. 3b-12; 241b-9, 11; 293b-10.

lemʿa (3); (Ar.) Parıltı, ışık. 165b-4; 279b-5; 317b-5.

lemʿa ur- (1) Parıldamak. 165b-4.

lemʿaī (1); (Far.) Bir lema, az bir parlaklık. 279b-5.

lemyezelī (1); (Ar.) Son bulmazlık; kalıcılık; bakilik (Allah). 320b-6.

leng (1); (Far.) Topal, aksak. 321b-6.

le'īm (5); (Ar.) Alçak, aşağılık (kimse, şey). 130b-7; 171b-15; 282b-5; 298a-2; 299a-14.

le'īmraġ (1) Daha aşağılık. 229b-14.

lerzān (3); (Far.) Titreyen, titrek. 61a-2; 191a-5; 275a-4.

lerze (3); (Far.) Titreme, titreyiş. 38b-13; 61b-5; 147a-5.

lerzege kel- (1) Titremek. 61b-5.

lerziş (1);(Far.) Titreyiş, titreme. 154a-6.

leşker (55); (Far.) 9a-15; 9b-13; 10b-9, 10; 19b-9; 20b-8; 24a-14; 29b-4; 43a-12; 45b-12...

leşker-i cerrār (4); (Far.) Harp aletleriyle donatılmış asker. 9a-15; 45b-15; 76a-8; 138b-15.

leşker-i düşmen (1); (Far.) Düşman askeri. 160b-2.

leṭāfet (26); (Ar.) Latiflik, hoşluk, güzellik. 5b-9; 6a-6; 7a-6; 12a-4; 13b-9; 33b-10; 37a-4; 42a-8; 55b-6; 82b-1...

leṭāfet-nişān (1); (Far.) Letafetli duran. 6a-6.

levāzımāt (2); (Ar. çkl. levazım) Gerekli şeyler, lâzım olan eşyâ, âlet vb malzeme. 97a-9; 264a-5.

levḥ (14); (Ar.) Üzerine yazı yazılabilecek ve resim yapılabilecek yassı düz nesne veya yüzey. 12a-15; 12b-6; 20b-4; 42b-4; 89b-1; 140a-13; 186b-1; 203a-3; 204b-15; 226b-10...

levḥa (1); (Ar.) Bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazı veya resim. 226b-11.

levn (1); (Ar.) Renk. 284b-5.

leyletü'l-ḳadr (1); (Ar.) Kadir gecesi. 310b-7.

leẕīẕ (2); (Ar.) Tadı güzel olan, lezzetli, tatlı. 34a-5; 317b-1.

leẕẕet (40); (Ar.) Herhangi bir şeyden alınan zevk, haz, safâ. 4a-1, 6; 6a-3; 26a-11; 29b-6; 37a-1, 6; 43b-9; 51a-8; 54b-5...

leẕẕet al- (1) Lezzet almak. 6a-3.

leẕẕet ber- (2) Lezzet vermek. 77a-3; 136a-6.

leẕẕet tap- (6) Lezzet almak. 4a-1, 6; 176b-6; 279b-1; 280a-13.

libās (27); (Ar.) Elbise. 7a-1; 16a-14; 17b-6; 41a-4; 41b-3; 99b-14; 105b-2, 7, 9, 10...

ligām (1); (Far.) Gem, dizgin, licam. 71b-3.

līk (27); (Far.) Lakin. 24a-2; 50a-5; 58b-2; 71a-4; 93a-7; 98b-14; 102a-4; 113b-9; 123a-2; 141b-12...

līkin (19); (Far.) Lakin ancak, ama. 8a-10; 60a-3; 67b-13; 72b-15; 77a-7; 82b-8; 92b-1; 102b-10; 132b-8; 161a-11...

livā (1); (Ar.) Bayrak, sancak. 162b-8.

loḳma (19); (Ar.) Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek. 29a-8; 33b-15; 34b-13; 35a-1, 4; 47a-9, 12; 47b-6; 52a-14; 85b-2...

luġat (9); (Ar.) **1**. Dil. 5a-15; 7a-14; 195b-2; 263b-4; 266a-8; 269a-5; 269a-8. **2**. Kelime, sözcük. 6a-1. **3**. Sözlük. 6a-8.

luṭf (54); (Ar.) Lütuf, iyilik. 9b-4; 11a-6; 12b-1; 14b-9; 24b-10; 37b-3; 41a-2; 52b-1; 63b-8; 71b-3...

luṭf et- (4) Lütfetmek. 89b-11; 158a-14; 159a-13; 275a-14.

luṭf eyle- (1) İyi muamele etmek. 148a-10.

luṭf u nevāziş körgüz- (1) Merhamet ve iltifat göstermek. 230b-7.

luṭf ve mihr körgüz- (1) Lutuf ve merhamet göstermek. 227a-13.

luṭf-ı raḥmān (1); (Far.) Allah'ın lütfu. 196a-1.

mabādā (16); (Far.) Olmaya ki, olmasın, sakın, zinhar. 14a-8; 35a-5; 59a-4; 70b-6; 80a-5; 103b-14; 106b-2; 109b-12; 135a-9; 153a-8...

mācerā (12); (Ar.) Baştan geçen olay. 55b-9; 91a-11; 110a-11; 113a-14; 119a-6; 120a-13; 144b-15; 182a-8; 239a-7; 247a-8...

mādām (2); (Ar.) Çünkü, değil mi ki, –diği için, mâdem; ...dığı sürece. 59b-8; 229a-4.

māde (17); (Far.) Dişi, eş. 71b-9, 11, 15; 72a-5; 74a-1, 3; 175a-10; 232b-13; 254a-4; 268b-3…

māder (3); (Far.) Anne. 68a-10; 170b-2; 221b-3.

māder-zād saġraġu (2) Anadan doğma sağır. 68a-10; 170b-2.

maġlūb (2); (Ar.) Yenik düşmüş, yenilmiş. 176b-3; 252a-7.

maġlūb bol- (2) Mağlup olmak. 176b-3; 252a-7.

maġrib (12); (Ar.) **1**. Batı. 43a-9; 187b-3; 222a-9. **2**. Batıda bulunan ülkeler. 9a-9; 240b-7. **3**. Güneşin batışı, akşam. 20b-6. **4**. Son bulma. 45a-5; 109b-10.

maġrūr (28); (Ar.) Kendini beğenen, böbürlenen, kibirli, gururlu, mutaazzım. 22b-13; 23b-14; 49a-4; 76a-8; 129a-6; 133a-10; 135b-14; 138a-9; 140b-10; 141b-1...

maġrūr bol- (12) Güvenip aldanmak. 3b-14; 133a-10; 141b-1; 160b-9; 188a-14; 199a-7; 227a-11; 230a-11; 253a-13; 291b-12...

maġrūrluḳ (4) Mağrur olma durumu. 76a-8; 138a-9; 149b-12; 244b-7.

maġrūrluḳ ḳıl- (1) Gurura kapılıp aldanmak. 138a-9.

maġz-ı vefā (1); (Far.) Vefanın özü, aslı. 206b-9.

māh (16); (Far.) Ay. 6b-14; 20a-5; 33b-5; 35a-12; 92a-9; 104b-11; 149b-6; 210b-7; 216b-14; 242b-9…

māh u sāl (1); (Far.) Ay ve yıldız. 33b-5.

maḥal tap- (2) İmkan, fırsat bulmak. 43a-7; 276b-4.

maḥal(l) (45); (Ar.) **1.** Yer, mekân, mevki, zaman, vakit, an. 8b-4; 29a-3; 32a-3; 43a-7; 44b-1; 49a-10; 62b-5; 104b-2; 104b-2; 105b-5… **2**. Layık, uygun, münasip, yerinde. 29a-5; 44b-2; 120a-9.

maḥalle (4); (Ar.) Bir şehir veya kasabanın, bölündüğü kısımlardan her biri. 8a-5; 48b-6; 241a-15; 263b-10.

maḥallı yet- (1) Yeri, vakti gelmek. 44b-1.

maḥall-i dermān (1); (Far.) Güç, kuvvet vakti. 253a-15.

maḥall-i iʿtimād (1); (Far.) İtmat edilecek vakit. 173b-1.

mahāret (1); (Ar.) Başkalarının yapmakta zorlandığı veya güç bulduğu, ustalık isteyen bir işi yapma beceri ve yetisi; iş görmede gösterilen başarı; ustalık; beceriklilik; hüner sahipliği; iş bilirlik. 311a-4.

mā-ḥażar (3); (Ar.) Hazır olan şey, hazır olarak bulunan şey, her ne varsa. 21b-5; 125a-3, 7.

maḥbūb (30); (Ar.) Sevgili. 7a-1; 11b-12; 34a-8; 46b-6; 77b-2; 128b-2; 143a-5, 12; 143b-11; 161b-3...

maḥbūb bol- (1) Sevgili olmak. 195b-13.

maḥbūbe (4); (Ar.) Sevgili. 143a-5; 143b-11; 206b-9; 242b-3.

maḥbūb-ı cān (1); (Far.) Canın sevgilisi. 315b-5.

maḥbūb-ı cemīl (1); (Far.) Güzel sevgili. 310b-9.

maḥbūbī (1); (Far.) Bir erkek güzeli. 310b-4.

maḥbūbluḳ (2) Çok sevme, değer verme durumu. 220b-11; 222a-13.

maḥbūs (2); (Ar.) Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş. 218a-13; 312a-5.

maḥbūs eyle- (1) Hapsetmek. 218a-13.

maḥdūm (1); (Ar.) Kendisine hizmet edilen kimse, efendi. 48b-7.

maḫfī (25); (Ar.) Gizli, saklı. 3a-3; 4b-8; 5a-11; 26a-5; 45a-2; 55a-12; 60a-6, 7; 103a-14; 103b-2...

maḫfī ḳal- (4) Gizli kalmak. 3a-3; 45a-2; 103a-14; 284a-2.

maḫfī tut- (5) Saklamak, gizlemek. 5a-11; 144b-8; 205a-11; 253b-5; 300b-8.

maḥfil (3); (Ar.) Meclis, görüşülecek yer. 4a-9; 245a-4; 262b-6.

maḫfīlıḳ (1) Gizlilik. 55a-12.

maḥfūẓ (1); (Ar.) Dış etkilere, tehlikelere karşı korunmuş. 133b-2.

māh-ı dıraḫşān (1); (Far.) Parlak ay. 296b-3.

māh-ı ḫūrşīd-baḫt (1); (Far.) Güneş bahtlı olan (kişi), bahtı çok açık. 216b-14.

māh-ı semā (1); (Far.) Semanın ayı, semada bulunan ay. 161b-9.

māh-ı tābān (2); (Far.) Parlak ay. 210b-7; 272b-12. ~**meh-i tābān** (3); (Far.) Parlak ay. 124a-14; 208b-2.

māh-ı tamām (1); (Far.) Dolun ay. 92a-9.

māhī (3); (Far.) Balık. 129b-2, 3.

māhir (3); (Ar.) Mahir, maharetli, becerikli. 22b-3; 56a-13; 249b-5.

maḥkeme (1); (Ar.) Dâvâların incelenerek yürürlükteki kānunlara göre hükme bağlandığı yer. 116b-6.

maḫlūḳ (11) (Ar. bkz. mahlukat) Yaratılmış. 1b-5, 7; 12a-13; 14b-14; 15a-6; 20a-11; 96a-3; 96b-7; 97a-7; 100a-10...

maḫlūḳ bol- (1) Yaratılmak. 14b-14.

maḫlūḳāt (5); (Ar. çkl. makluk) Yaratılmışlar, varlıklar, canlılar. 1b-5; 12a-13; 20a-11; 169b-15; 277b-14.

māh-manẓarī (1); (Far.) Ay görünüşlü. 296a-11.

maḫmil (1); (Ar.) Bir çeşit kapalı sepet; gizli, muğlak mana. 144b-11.

maḫrem (49); (Ar.) 1. Bir kimsenin sırlarını bilecek derecede yakını ve samîmî dostu olan kimse, sırdaş. 27a-11; 41a-13; 42a-1; 54b-3; 63a-5; 93b-12; 94b-3; 95a-13; 95b-6; 171a-6… 2. Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli. 94b-13; 94b-15; 147a-10; 172b-2; 146b-1.

maḫrem bol- (8) Mahrem olmak. 54b-3; 95b-6; 146b-1; 156b-13; 163a-11; 284a-1; 295b-2; 296b-12.

maḫrem ḳıl- (6) 1. Gizlemek, saklamak. 63a-5; 146a-14; 181b-6; 297a-4. 2. Sır vermek, sırdaş edinmek.

maḫrem-i rāz (1); (Far.) Sır arkadaşı, sırdaş. 42a-1.

maḫremlıḳ (1) Gizlilik. 94b-13.

maḫrūm (42); (Ar.) Mahrum, istediğini, dilediğini elde edemeyen. 6a-10; 6b-7; 27a-12; 27b-6; 31a-9; 33a-10; 34b-8; 46a-5; 56b-13; 60b-12...

maḫrūm bol- (5) Mahrum olmak. 6a-10; 27a-12; 60b-12; 128b-13; 152a-8. ~ **maḫrūm ol-** (1) Mahrum olmak. 126b-10.

maḫrūm eyle- (1) Mahrum etmek. 104b-9.

maḫrūm it- (1) Mahrum etmek. 254a-14.

maḫrūm ḳal- (6) Mahrum kalmak. 27b-6; 100a-12; 106a-5; 213a-6; 263b-14; 307a-4.

maḫrūm ḳıl- (1) Mahrum etmek. 91b-7.

maḫrūm ḳoy- (3) Mahrum bırakmak. 104a-3; 165a-15; 170a-9.

maḫrūmluḳ (6) Mahrum olma durumu, mahrûmiyet. 34b-8; 46a-5; 201a-4; 263b-13; 269a-3; 314b-8.

māh-rūy (2); (Far.) Ay yüzlü. 20a-5; 104b-11.

maḥsūd (1); (Ar.) Haset olunan; kıskanılan; günülenen. 251a-14.

maḥşer (2); (Ar.) Âhiret hayâtında bütün insanların, dünyâda yaptıklarının hesâbını Allah huzûrunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer. 208a-6; 255b-6.

maḥv bol- (3) Mahvolmak. 74b-2; 129b-12; 203a-3. ~ **maḥv ol-** (1) Mahvolmak. 90a-5.

maḥv ḳıl- (1) Mahvetmek. 197b-13.

maḥż (13); (Ar.) Saf, sırf, hâlis;bir şeyin tâ kendisi, aslı. 35a-6, 8; 87b-11; 103b-12; 106a-6; 115b-15; 169b-11; 187b-1; 192b-7; 197b-8...

maḫzen (1); (Ar.) Yer altı deposu, depo, ambar. 273a-13.

maḥż-ı gümān (2); (Far.) Sadece şüphe. 103b-12; 225a-7.

maḥż-ı luṭf (1); (Far.) Sırf lütuf. 169b-11.

maḥż-ı şehvet (1); (Far.) Sadece şehvet (için). 197b-8.

maḥż-ı żiyāfet (1); (Far.) Sırf, sadece ziyafet. 187b-1.

maḥẕuf (1); (Ar.) Silinmiş, bulunduğu yerden kaldırılmış, hazfedilmiş. 12b-9.

maḥẕūf (13); (Ar.) Hazfolunmuş, silinmiş, kaldırılmış. 2a-10, 12; 2b-12; 116a-11; 119b-8; 147a-14; 153b-6; 203b-2; 206a-2; 233b-1...

maḥzūn (1); (Ar.) Üzüntülü, gamlı, kederli, hüzünlü. 198b-9.

maḳaddime (1); (Ar.) Başlangıç, giriş. 3b-5.

maḳālāt (4); (Ar. çkl. makal) Sözler. 247b-4; 251b-12; 303a-8; 317a-7.

maḳālet (1); (Ar.) Söz, nutuk. 296b-11.

maḳām (57); (Ar.) Makam, mevki. 3a-13; 7b-15; 8b-1; 14b-6; 25b-15; 31a-7, 15; 33a-9; 40a-2; 41b-3...

maḳām et - (2) Mekân etmek, mekân tutmak. 40a-2; 149a-7.

maḳām eyle- (2) Mekân etmek. 31a-15; 195a-12.

maḳbūl (11); (Ar.) Makbul, beğenilen, hoşa giden. 6a-1; 39b-3; 115a-7; 117b-12; 185b-13; 199a-15; 207b-2; 213a-13; 242b-8; 292b-7...

maḳbūl bol- (2) Geçerli olmak. 292b-7; 304b-9.

maḳdem (1); (Ar.) Gelme, geliş. 111b-4.

maḳdūr (2); (Ar.) Elden gelen şey; güç, kuvvet. 123b-9; 224a-3.

maḳhūr (1); (Ar.) Yenilgiye, bozguna uğramış, yenilmiş, mağlûp olmuş. 270a-15.

maḳṣad (11); (Ar.) İstenilen, kastedilen şey, niyet, amaç, gaye. 2b-14; 24b-15; 27a-10; 27b-13; 38b-1; 43b-12; 69b-15; 71b-14; 259a-4; 299a-5...

maḳṣadġa yet- (1) Amacına ulaşmak. 323a-11.

maḳṣūd (61); (Ar.) Kasd olunan, istenilen şey, istek, meram. 3b-5; 4b-4; 6b-7; 13a-5; 21a-5; 23a-6; 23b-12; 24b-15; 25a-13; 36b-9...

maḳṭaʿ (1); (Ar.) Gazel ve kasidenin son beyti; son netice. 6a-4.

maḳṭaʿıġa bol- (1) Peşinde olmak, takip etmek, netice için takip etmek. 280b-3.

maḳūle (8); (Ar.) Cins, tür, takım, çeşit, nev; ilmî tasnîfi yapılmış şey, mesele, konu. 25b-11; 42b-2; 79b-3; 88b-4; 144a-12; 227b-9; 230a-4; 234a-15.

mal- (1) Bulamak, sürmek, bandırmak. 175b-8.

māl (125); (Ar.) Mal, mülk, kişinin veya kurumun mülkiyetinde bulunan taşınır taşınmaz değerli varlık. 6b-4; 16b-15; 17a-1; 26b-15; 43b-2; 43b-5; 43b-6; 43b-7; 43b-11; 43b-12;

māl tap- (2) Mal elde etmek. 19b-4; 44a-1.

māl u menāl (1); (Far.) Mal ve mülk. 92a-1.

māl u metāʿ (2); (Far.) Mal ve eşya. 100a-10; 152a-7.

māl u ʿiyāl (1); (Far.) Mal ve çoluk çocuk. 140a-1.

māl ü mülk (1); (Far.) Mal ve mülk. 296a-1.

māl-ā-māl (2); (Far.) Dopdolu. 31a-2; 56b-14.

māl-ā-māl eyle- (1) Ağzına kadar doldurmak. 56b-14.

māl-dār (5); (Far.) Mal sahibi, zengin. 128b-1; 198b-7; 258a-4, 5; 312a-6.

māl-dārlıḳ (2) Zenginlik. 198b-7; 312a-6.

māl-ı bisyār (1); (Far.) Çok mal. 252a-4.

māl-ı ḥalāl (1); (Far.) Helal mal. 316a-2.

mālik (2); (Ar.) Sahip, muktedir. 12a-5; 271a-12.

māliye (8); (Ar.) Mal, mülk, kişinin veya kurumun mülkiyetinde bulunan taşınır taşınmaz değerli varlık. 21b-12; 36a-13; 125b-15; 132a-12; 219b-15; 263b-9; 265b-11; 305b-15.

māliye tap- (1) Kazanç elde etmek. 125b-15.

mama (1) Anne, yaşlı kadın. 33a-12.

maṅg- (12) Yürümek. 24a-11, 12; 33b-9; 209a-12; 14; 210a-12; 269b-6; 269b-15; 270a-3; 270a-7…

maṅga (301) Bana. 7a-4; 7b-10; 15b-4; 19a-2, 4; 25a-3, 6; 25b-8; 26b-6; 30b-4...

maṅgaş- (2) Yürümek, gitmek, ilerlemek. 209a-12, 14.

mānde (2); (Far.) **1**. Kalmış olan, kalmış. 35b-6. **2**. Asker. 97b-13.

mānend (1); (Far.) Benzer; eş olan; gibi. 320b-8.

mānīʿ (6); (Ar.) Engel, mani. 3b-7; 40b-15; 118a-12; 141a-7; 153a-14; 187b-5.

manṣıb (18); (Ar.) Makam, mevki. 43b-10; 45a-4; 52a-15; 54a-12; 81b-10; 92a-1; 98a-6; 104a-2; 130b-10; 179b-13...

manṣıb tap- (1) Mansıp kazanmak. 52a-15.

manṣıb-dār (1); (Far.) Makam, mevki, mansıp sahibi. 43b-10.

manṣūb (1); (Ar.) Arapça gramere göre son harfinin harekesi üstün olup "a, e" şeklinde okunan (kelime). 203b-2.

manṣūbluġ (1) Mansup olma durumu. 203b-2.

manṣūr (4); (Ar.) Galip gelen, zafere ulaşan. 5a-12; 139a-6; 171b-6; 272b-4.

manṣūr bol- (2) Galip, üstün gelmek, kazanmak. 171b-6; 272b-4.

manẓar (2); (Ar.) Görünen yer, görünüş, göz önü. 294b-12; 310b-1.

manẓara (1); (Ar.) Gözle görülen, bakılıp seyredilen yer, mevki. 156a-10.

manẓūr (5); (Ar.) Bakılan, görülen, görülmüş; bakılan, beğenilen. 23a-1; 52b-9; 200b-15; 283b-3; 322b-15.

manẓūr-ı naẓar (1); (Far.) Dikkatle bakma, önem verme. 23a-1.

maʿārif (1); (Ar. çkl. muarref) Tanınan, bilinen nüfuz sahibi kimseler. 110b-7.

maʿāş (10); (Ar.) Yaşamak ve geçinmek için gerekli olan şey, rızık, para.

50a-1; 129b-9; 147a-13; 228a-7; 241b-11; 250a-9; 307a-8; 309b-13; 312a-1; 317a-12.

maʿāzaʾl-lāh (1); (Ar.) Allah korusun. 27b-1.

maʿbūd (2); (Ar.) Kendisine ibadet edilen. 13a-5; 315a-5.

maʿcūn (1); (Ar.) Hamur kıvâmındaki ilâç. 252b-13.

maʿdelet (1); (Ar.) Adâletli ve insaflı olma, adâlet, hakkāniyet. 103a-6.

maʿden (1); (Ar.) Kendine has parlaklığa sâhip, dövülüp haddelenebilen, ince levha ve tel hâline getirilebilen, asitler ve bazlarla birleşebilen demir, altın, bakır gibi elementlerin ortak adı. 283b-2.

maʿīşet (18); (Ar.) Yaşamak için gerekli olan şeyler, geçim, dirlik. 16b-4; 17a-15; 76b-7; 147a-9; 160a-6; 173a-9; 173b-5; 186a-11; 196a-11; 228a-6...

maʿḳūl (19); (Ar.) Akla uygun, akla yatkın gelen, mantıklı. 15b-12; 46b-8; 53b-9; 58a-12; 87b-14; 102a-10; 115b-11; 142a-7; 213a-2; 222a-10...

maʿḳūl bol- (2) Makul olmak. 58a-12; 213a-2.

maʿḳūl-güy bol- (1) Makul gibi konuşmak, hile yapmak. 238b-3.

maʿlūm (115); (Ar.) Bilinen, açık, belirli. 3b-6; 15b-4; 16a-6; 16b-9; 17a-13; 19a-1; 23a-10; 27a-12; 33b-10; 37a-1...

maʿlūm bol- (49) Malum olmak, anlaşılmak. 3b-6; 15b-4; 16a-6; 16b-9; 19a-1; 37b-7; 53a-6; 56b-1, 3; 66b-3...~ **maʿlūm ol-** (1) Malum olmak, anlaşılmak. 247b-9.

maʿlūm ḳıl- (35) **1.** Anlamak, bilmek. 17a-13; 23a-10; 37a-1; 42b-13; 45a-12; 59b-6; 63b-7; 105b-12; 127b-9; 134a-10… **2.** Anlatmak, bildirmek, söylemek. 40a-6; 110a-7; 239a-7; 243a-8.

maʿmūr (2); (Ar.) Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli. 18b-4; 283a-5.

maʿnā (107); (Ar.) **1.** Mana, anlam. 1b-5, 11; 2a-1, 8; 3a-5, 7, 3b-3, 4; 4a-5, 6… **2.** Varlığın maddi olmayan ciheti, manevi. 3a-9; 3b-7. **3.** Olay, vaka, mesele. 62a-8.

maʿnā ehli (1) Manaya önem verenler. 3a-9.

maʿnā-ṭaleb (1); (Far.) Mana isteği, hikmet arayan. 7a-13.

maʿnā-yı zeʿam (1); (Far.) Şüpheli mana. 113a-11.

maʿnevī (2); (Ar.) Gözle görülüp elle tutulamayan, madde ve cisimle ilgisi bulunmayan, içe, öze, rûha âit. 43b-13; 187a-14.

maʿreke (1); (Ar.) Savaş alanı, harp meydanı, cenk yeri. 26b-10.

maʿrifet (6); (Ar.) Varlıkların hakîkatini ve ilâhî sırları tefekkür, keşif ve ilham yoluyle kavrama, gerçeği bilme, irfan, bilgi. 20a-15; 129b-5; 219a-7, 8; 234b-6; 269a-15.

maʿrūf (1); (Ar.) Bilinen, belli, mâlûm. 215a-9.

maʿṣiyet (1); (Ar.) Başkaldırma; isyan; itaatsizlik; asilik; günah işleme; günah. 303b-9.

maʿşūḳ (8); (Ar.) Aşkla sevilen, âşık olunan kimse. 105b-14;143b-10;144a-6;161b-2; 162a-1; 176b-7; 210a-2; 321a-15.

maʿşūḳ ol- (1) Sevgili olmak. 144a-6.

maʿşūḳa (2); (Ar.) Aşkla sevilen, âşık olunan kadın. 105b-7; 208b-7.

maʿşūḳ-ı nā-sāz (1) Uygun olmayan sevgili. 321a-15.

maʿyūb (3); (Far.) Eksikliği, kusuru olan, kusurlu. 211a-6; 220b-4; 251b-3.

maʿyūb ḳıl- (2) Kusurlu, özürlü hâle getirmek. 211a-6; 220b-4.

maʿẕeret (1); (Ar.) Bir kusur veya kabâhatin istenmeden yapıldığını gösteren ve hoş görülmesini gerektiren sebep, özür. 62b-11.

maʿẕūr (12); (Ar.) Herhangi bir konuda geçerli ve zorlayıcı bir özrü bulunan; özürlü; mazeretli; mazereti olan. 43b-6; 85b-10; 91b-2; 118a-3; 136a-8; 149a-15; 182a-7; 188b-7; 190a-8; 220b-5...

maʿẕūr bol- (1) Mazur olmak. 229b-10.

maʿẕūr tut- (5) Mazur görmek. 85b-10; 91b-2; 149a-15; 188b-7; 190a-8.

maʿẕūret (1); (Ar. bkz. mazur) Herhangi bir konuda geçerli ve zorlayıcı bir özrü bulunan; özürlü; mazeretli; mazereti olan. 306b-8.

maʿẕūriyet (1); (Ar.) Özürlü olma durumu; mazur olma hâli. 293a-6.

mār (5); (Far.) Yılan. 58a-10; 81b-7; 82b-13; 172a-1.

mara- (8) Bakmak, gözlemek. 67b-9; 205b-1.

maraż (6); (Ar.) Hastalık, sıkıntı, kusur. 14b-8; 18a-14; 129a-10; 152b-3; 205a-15; 277a-7.

marażlıḳ (1) Hastalıklı, sıkıntılı, kusurlu. 14b-8.

mār-bāz (1); (Far.) Yılanla oynayan, yılancı. 82b-13.

mār-ı arḳam (1); (Far.) Renkli, alabula yılan. 179a-12.

Mārūt (1); (k. ad.) Marut. 124b-11.

maṣdar (2); (Ar.) Fiilin zaman ve şahıs belirtmeden oluş ve kılış anlatan isim şekli, fiil ismi; -mak / -mek ekiyle yapılır. 81a-1; 116a-12.

masḫara (5); (Ar.) Tuhaflıklar yaparak çevresini eğlendiren, hoş, sevimli, şaklaban (kimse). 125a-11, 12; 130a-7; 213b-7; 223b-10.

masḫara-ger (2); (Far.) Maskaralık yapan. 125a-11, 12.

masḫara-gerlik (3) Maskaralık yapma durumu. 125a-11, 12; 223b-10.

masḫara-veş (1); (Far.) Maskara gibi, maskaraya benzer. 130a-7.

māsivā (2); (Ar.) Allah'ın zâtı dışındaki bütün varlıklar. 21a-9; 151b-1.

maṣlaḥat (55); (Ar.) **1**. İyi olan, iyiliğe yol açan, fayda getiren şey. 5a-10; 25b-6, 8; 32b-7; 79a-6; 92a-14; 93b-1; 105a-15; 139b-1; 140b-15… **2**. İş, husus, mesele. 69b-2. **3**. Dirlik, düzen. 73a-8; 96b-4; 98a-13.

maṣlaḥat ḳıl- (1) İstişare etmek. 154b-2.

maṣlaḥat körgüz- (2) Maslahat göstermek. 140b-15; 159b-1.

maṣlaḥat-āyīnlıḳ (1) İş, usul, yöntemi bilme, gözetme durumu. 141b-12.

maṣlaḥat-güftār (1); (Far.) Maslahatlı, hikmetli söz. 148a-12.

maṣnuʿāt (1); (Ar.) Sanatla yapılmış, sanat mahsûlü olan şeyler. 12a-13.

maṣraf (1); (Ar.) Sarfedilen, harcanan para, gider, harcama. 21b-10.

maṣrıḳ (17); (Ar.) Doğu. 9a-8; 20b-12; 21a-1, 4; 28b-4; 40b-9; 43a-9; 58b-12; 170a-5; 182b-1...

mātem (2); (Ar.) Mağlûbiyet, ayrılık, ölüm, istîlâ gibi büyük dert ve felâketlerin sebep olduğu derin üzüntü, keder ve ümitsizlik. 173b-7; 257b-10.

mātem-zede (1); (Far.) Matemli, yaslı. 173b-7.

maṭlaʿ (6); (Ar.) **1**. Doğmak, ortaya çıkmak, görülmek. 6b-1, 11; 7a-7; 111b-14; 273a-13. **2**. Gazel ve kasidenin kafiyeli olan ilk beyti. 6a-4.

maṭlūb (24); (Ar.) Talep edilen, istenen. 2a-3; 4b-4; 6b-7; 8b-3, 9; 24b-14; 25a-13; 36b-9; 43b-9, 15...

maṭlūbın tap- (1) İstediğini elde etmek. 312b-6.

Māverāüʾn-nehr (1); (Ar. y. ad.) Maveraunnehir. 101a-3.

māye (1); (Far.) Maya, öz, asıl, cevher, yaratılış, seciye, karakter. 55a-15.

māyide (1); (Ar.) Yemek, ziyâfet. 111b-6.

māyil (24); (Ar.) Eğilen, meyleden. 3b-9; 14b-1; 30a-10; 56b-13; 68b-3; 84b-1; 85b-1; 112b-12; 125a-11; 131b-12...

māyil bol- (9) Meyletmek, istemek, yönelmek. 14b-1; 56b-13; 84b-1; 135b-2; 146b-13; 190a-3; 211a-6; 288b-8; 297b-8. ~ **māyil ol-** (1) Meyletmek, istemek, yönelmek. 144a-6.

māyilraḳ (1) Daha meyilli. 68b-3.

mażarrat (7); (Ar.) Zarar, ziyan. 13a-7; 67b-3; 76b-14; 110b-5; 159b-9; 181a-8; 216b-3.

mażbūṭ (1); (Ar.) Sağlam; güvenli. 312b-11.

maẓhar (1); (Ar.) Bir şeyin görünür duruma geldiği, göründüğü, açığa çıktığı, zâhir olduğu yer veya kimse, tecellî yeri. 96a-14.

maẓhār bol- (1) Mazhar olmak. 15a-11.

maẓlūm (5); (Ar.) Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş. 147b-15; 165b-4; 236a-15; 255b-9; 308b-5.

mażmūn (45) (Ar. zımn'dan) Mana, kavram, ince söz. 1b-6; 2a-13; 3a-11; 6b-5; 12b-8; 14a-6; 16a-6; 22b-5; 42b-10; 49a-13...

maẓrūf (1); (Ar.) Tümleç; zaman ve mekan bakımında tamamlayıcı öge. 277b-2.

meblaġ (2); (Ar.) Para miktârı, akçe, para, tutar. 238b-7; 241a-9.

mebẓūl (1); (Ar.) Bol, çok. 7a-7.

mecāl (7); (Ar.) Güç, kuvvet, derman, takat. 7a-4; 106b-14; 122a-8; 185b-8; 225a-15; 229b-7; 252a-9.

mecāl tap- (1) Mecal bulmak. 7a-4. ~ **mecāl taf-** (1) Mecal bulmak. 252a-9.

meclis (39); (Ar.) **1**. Meclis, oturulacak, toplanılacak yer. 4a-9; 10a-1; 15b-15; 23a-8; 59a-7; 83a-4; 245a-4. **2.** Bir mesele için bir araya gelmiş insan topluluğu. 20a-1; 20a-2; 102b-2; 106b-9; 110a-15; 110b-9; 113a-11; 115a-3; 115a-11; 117b-8…

meclīs ḳıl- (2) Toplanmak. 125b-12; 184b-10.

meclis tüz- (4) Toplanmak. 20a-4; 110a-15; 115a-11; 166a-7.

mecmaʿ (2); (Ar.) Toplanılan yer, mekan. 6b-13; 163b-14.

mecmūʿ (1); (Ar.) Bir araya getirilmiş, toplanmış, cemedilmiş. 278b-3.

mecmūʿa (2); (Ar.) Toplanmış, bir araya getirilmiş, eser, kitap. 7b-13; 323b-11.

mecrūḥ (2); (Ar.) Yaralanmış, yaralı. 137a-7; 168b-5.

mecrūḥ bol- (1) Yaralanmak. 137a-7.

medār (18); (Ar.) **1**. Dayanak, dayanak noktası. 6a-14; 17a-7; 18a-7; 27a-12; 43a-4; 174a-9; 185b-12; 231a-9; 277a-5; 279b-2… **2**. Vasıta, sebep, vesile. 30b-6; 43a-5; 146a-3; 155a-6; 173b-5; 296b-15.

meded (56); (Ar.) Yardım, imdat. 8b-7; 9b-5; 10a-3; 16a-13; 16b-5; 23a-13; 24b-11, 15; 36a-12; 37b-5...

meded ḳıl- (4) İmdat etmek, yardım etmek. 24b-11, 15; 37b-5; 99a-10.

meded körgüz- (1) Medet etmek. 312a-15.

meded tap- (1) Yardım almak. 16a-13.

meded tile- (3) Yardım istemek. 10a-3; 39a-12; 134b-1.

meded yetkür- (1) Yardım etmek. 143a-5.

meded-kār (23); (Far.) Yardım eden, yardımcı. 8b-7; 16b-5; 43a-5; 59a-2; 86b-12; 114b-4; 120b-14; 121a-3; 128a-1, 10...

meded-kār bol- (3) İmdanına yetişmek. 8b-7; 272b-5; 309b-7.

meded-kārlıḳ (5) Yardımcı olma durumu. 16b-5; 121a-3; 137b-14; 174b-11; 285a-12.

meded-kārlıḳ eyle- (1) Yardımcı olmak. 16b-5.

meded-kārlıḳ ḳıl- (1) Yardım etmek. 174b-11.

medenī (1); (Ar.) Şehre âit, şehir halkından olan, şehirde yaşayan, şehirli. 16a-10.

medfūn (1); (Ar.) Toprağa gömülmüş, defnedilmiş; gömülü. 132b-7.

medḥ (4); (Ar.) Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü, senâ. 48b-10; 171b-8; 252a-12; 321a-10.

medḥ ü ṣenā (2); (Far.) Övme, yüceltme. 48b-10; 171b-8.

medrese (4); (Ar.) Medrese. 2a-5; 218b-4; 267b-2, 3.

mefhūm (3); (Ar.) Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifâde ettiği mânâ, anlam, kavram. 6a-7; 309b-3; 320b-7.

mefhūm bol- (2) Anlaşılmak. 6a-7; 320b-7.

mef'ūl (10); (Ar.) Tümleç. 2a-12; 12b-9; 116a-11; 119b-8; 147a-14; 153b-6; 203b-2; 233b-1; 253b-15.

meger (30); (Far.) **1**. Meğer, oysa ki, halbuki, demek ki, her halde. 35b-3; 37a-5; 46b-14; 57a-11; 65a-7; 76a-2; 94a-4; 100b-6; 219a-3; 221a-9… **2**. Ancak, fakat yalnız. 8a-9; 29a-6; 35b-1; 36b-11; 53b-5. 114a-3.

meges (2); (Far.) Sinek. 202a-12; 298a-4.

meh (21); (Far. bkz. mah) 19a-5; 31b-15; 112a-1; 124a-14; 129b-3; 132a-4; 208b-2; 209b-4; 221a-9…

meh ü sāl (1); (Far.) Ay ve yıl. 322b-10.

meḥāżır (3); (Ar.) Hazırlar, hazır olan şeyler. 260a-7, 11; 307a-2.

mehr (1); (Ar.) Dînî nikâh esnâsında belirlenen ve erkek tarafından kadına verilmesi gereken mal yâhut para, nikâh bedeli. 36b-3.

meh-rūy (1); (Far.) Ay yüzlü, güzel. 209b-4.

mehter (1); (Far.) En üst düzeydeki memur, reis. 122a-7.

Mehtī (5); (k. ad.) Mehti. 221a-9, 12; 221b-12, 13, 14.

meh-veş (5); (Far.) Ay gibi. 105a-4; 112a-1; 127b-5; 132a-4; 225a-2.

mekān (30); (Ar.) Yer, mahal; durulan, oturulan yer, ev, mesken, ikāmetgâh. 14b-5; 16a-14; 30b-11; 35a-11; 54b-14; 80b-5; 124a-1, 6; 132a-6; 135a-10...

mekān eyle- (1) Mekân eylemek. 240b-14.

mekān ḳıl- (3) Mekân edinmek. 304a-5; 306a-14; 306b-5.

mekān tut- (1) Mesken tutmak. 171a-14.

mekārim (1); (Ar. çkl. kerem) Cömertlik, kerem, şeref, asalet gibi övülmüş güzel huylar. 8a-9.

mekkār (19); (Far.) Çok hîle yapan (kimse), hîlekâr, düzenbaz. 60a-12; 66b-8; 68b-4; 98a-9; 104b-3; 110b-14; 120b-10; 150b-4; 153a-5; 155b-4...

mekkārlıḳ (2) Düzenbazlık. 153a-5; 158a-8.

Mekke (3); (y. ad.) Mekke. 240b-15; 311b-6, 7.

mekr (87); (Ar.) Hile, aldatma. 8b-8; 23b-11, 13; 42b-12, 14; 56a-7; 59a-3; 59b-6; 62b-13; 64b-12...

mekr ḳıl- (1) Hile yapmak, tuzak kurmak. 244b-13.

mekr u ḥīle (3); (Far.) Aldatma ve hile. 8b-8; 56a-7; 225a-13.

mekr-āmīz (2); (Far.) Hileli, şüpheli. 42b-12; 120a-4.

mekr-bār (1); (Far.) Hile saçan. 188b-3.

mekr-dār (1); (Far.) Hileci, hileli. 133a-10.

mekremet (3); (Ar.) Kerem, cömertlik. 93a-1; 216b-13; 248a-14.

mekremet körgüz- (1) Saygı göstermek. 93a-1.

mekrūh (4); (Ar.) Yapılması kerih görülen, hoş görülmeyen, sevilmeyen. 147a-8; 150b-3, 5; 228a-5.

mekteb (3); (Ar.) Okul. 2a-5; 35b-13; 297b-4.

mekteb-ḫāne (1); (Far.) Tahsil görülen yer. 297b-4.

mektūb (3); (Ar.) Yazılı kâğıt, nâme. 22b-5, 8; 119a-7.

melaḫ (1); (Far.) Çekirge. 262a-1.

melāḥat (6); (Ar.) Güzellik, şirinlik. 23a-14; 116b-13; 142a-15; 285b-11, 12; 288b-6.

melāl (21); (Ar.) Sıkıntı, usanma. 6a-5; 24b-6; 32b-2, 5; 50b-14; 51b-5; 68a-1; 88a-11; 91b-8; 92a-10...

melāl bol- (2) Canı sıkılmak. 50b-14; 134a-14.

melāllıḳ (7) Sıkıntılı, usanmışlık. 24b-6; 32b-5; 91b-8; 92a-10; 133b-1; 136a-2; 305b-1.

melāmet (32); (Ar.) Ayıplama, kınama, azarlama. 7b-7, 9, 10; 36b-10; 58a-15; 82a-11; 86b-1; 88a-6; 91b-8; 92b-10...

melāmet eyle- (1) Ayıplamak, kınamak. 91b-8.

melāmet ḳıl- (6) Kınamak, ayıplamak. 7b-9; 82a-11; 126b-13; 201a-1; 290b-1; 314a-5.

melek (7); (Ar.) Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sâdece Allah'a itâat etmek ve dâima hayra vâsıta olmak üzere yaratılmış olan sayısız nûrânî varlıklardan her biri. 15a-1, 9, 10; 37b-14; 42a-7; 82a-6; 108b-4.

melekiyyet (1); (Ar.) Meleklik. 42a-7.

melek-ṣıfāt (1); (Far.) Melek sıfatlı. 37b-14.

melekūt (2); (Ar.) Melekler âlemi, zaman ve mekânla sınırlı olmayan, beş duyu ile idrak edilemeyen ruhlar, ilâhî kuvvetler ve mücerret varlıklar âlemi. 15a-1; 82a-6.

melekü'l-mevt (1); (Ar.) Ölüm meleği (Azrail). 108b-4.

melīḥ (1); (Ar.) Güzel, şirin, sevimli, latif. 24a-13.

melīk (340); (Ar.) Padişah, hükümdar. 21b-6; 26a-13; 38a-4; 41a-5; 51b-4; 54b-12; 57a-8; 59b-7; 60a-4; 60b-5...

melīkā (1); (Far.) Ey melik. 279a-1.

melīke (18); (Ar.) Melike. 70b-4; 92a-4, 5; 144b-10; 209a-8; 248b-10; 281a-1; 286a-6; 286b-8; 302a-15…

melīke-i cihān (2); (Far.) Dünyanın melikesi 281a-1; 308b-2.

melīke-i ḫūbān (1); (Far.) Güzellerin sultanı. 209a-8.

melīke-i zamān (3); (Far.) Devrin, zamanın melikesi. 248b-10; 285b-3; 287a-2.

melīk-i Baġdād (1); (Far.) Bağdat hükümdarı. 241a-8.

melīk-i cihān-nümā (1); (Far.) Dünyayı görün, bilen hükümdar. 103b-11.

melīk-i seylān (1); (Far.) Seylan padişahı. 284b-10.

melīk-i sipāh (1); (Far.) Padişahın askerleri. 171b-6.

melīk-i zi'r-ruḳā' (1); (Far. k. ad.) Belge, hüccet sahibi padişah. 288b-4.

melīk-zāde (9); (Far.) Padişahın oğlu. 46b-3; 217a-10; 218a-10; 298a-5; 298b-1, 15; 299b-5; 301a-3; 319b-3

melʿūn (2); (Ar.) Lânetlenecek kadar kötü olan, nefret duyulan, nefretle karşılanan. 119a-8; 285a-12.

melūl (7); (Ar.) Boynu bükük, üzgün, mahzun. 32b-2; 84a-11; 144b-1; 191a-4; 200b-11; 258b-7; 310a-12.

melūl bol- (1) Mahzun olmak. 84a-11.

melūl et- (1) Hüzünlendirmek. 191a-4.

memālik-i celālet (1); (Far.) Yücelik, ululuk, büyüklük memleketleri (nin sahibi). 271a-12.

memāt (1); (Ar.) Ölüm, mevt. 72b-4.

memāt tap- (1) Ölmek. 72b-4.

memdūḥ (1); (Ar.) Övülmüş, methedilmiş. 5b-5.

memleket (81); (Ar.) Ülke, vatan, devlet. 4a-14; 4b-3; 6a-11, 14; 8a-7; 9a-7, 15; 9b-7, 10, 14...

memleket-ārāy (1); (Far.) Memleket süsleyen. 319b-4.

memleket-dārlıġ (1) Bir memlekete sahip olma durumu, memleketi koruma, gözetme durumu. 25a-14.~**memleket-dārlıḳ** (1) Memlekete sahip, malik olma durumu. 224b-4.

memnūn bol- (1) Memnun olmak. 316a-8.

memnūʿ bol- (1) Vazgeçmek. 274b-2.

men (901) Ben. 2a-1, 15; 3a-12; 11a-9; 14b-10; 15b-3, 10; 19a-2; 7, 8…

menāl (5); (Ar.) Bir kimsenin ele geçirdiği, sâhip bulunduğu şey, mal mülk. 47b-12; 92a-1; 165a-8; 166a-3; 313b-11.

menāzil (2); (Ar. çkl. menzil) Konaklama yerleri, duraklar, merhaleler, menziller. 8a-6; 311a-10.

menbaʿ (1); (Ar.) Bir suyun kaynayıp çıktığı yer, pınar, kaynak. 28b-4.

mene (1) İşte. 134b-1.

menfaʿat (60); (Ar.) Menfaat, fayda, çıkar, yarar, kar. 5a-1; 6b-3; 7b-1; 13a-6; 16a-7; 18a-6, 9; 23b-7; 31a-3; 37b-8...

menfaʿat bol- (1) Fayda, kazanç elde etmek. 263a-8.

menfaʿat tap- (1) Menfaat görmek. 291a-15.

menfaʿat yetkür- (2) Fayda getirmek, fayda vermek. 95a-13; 108a-4.

menfaʿat-kirdār (1) Faydalı. 148a-12.

menfaʿatlik (2) Faydalı, mefaatli. 176b-15; 215a-7.

menfes (Ar.) Nefes veya ışık için açılan küçük delik. 190a-2.

menfes bol- (1) Delinmek, hava almak, bozulmak. 186b-10.

menfes eyle- (1) Delmek, delik açmak. 190a-2.

meniñg (217) Benim. 3b-5; 19a-8; 23a-7; 27b-13; 30b-11; 33a-6, 7; 34a-9; 35a-4; 36a-3...

menḳūle (1); (Ar.) Başkalarından duyularak söylenen; ağızdan ağıza yayılmış olan; dilden dile

aktarılarak gelmiş; söylenegelmiş; nakledilmiş. 231a-13.

mennāne (2); (Ar.) Varlıklı, zengin. 196b-3, 5.

menʿ it- (1) Alıkoymak, menetmek. 90a-9.

menʿ ḳıl- (8) Menetmek. 14a-12; 43a-5; 155b-2; 192b-15; 256a-15; 274b-1; 278b-6; 298b-4.

menşūr (5); (Ar.) Bir kimseye vezirlik, müşirlik, beylerbeyilik vb. bir rütbenin verildğini gösteren pâdişah fermân, berat, alamet. 74b-2; 87a-1; 116b-6; 192a-7; 277a-11.

menzebe (2) Menzebe (k. ad.). 50b-7; 51a-1.

menzil (79); (Ar.) Konak, ev, barınak, yer. 8a-6; 11a-3; 12a-1, 8, 10; 15b-3; 18b-7; 21a-8; 28a-6; 30b-4...

menzil it- (2) Gitmek, ulaşmak. 12a-10; 21a-8.

menzil ḳıl- (1) Yaşamak, vatan tutmak. 15b-3.

menzil-be-mezil bar- (1) Diyar diyar gezmek. 265b-14.

meʿānī (4); (Ar. <çkl. maʾna) Manalar, anlamlar. 3a-7; 3b-3; 5b-6; 7a-5.

meʾmen (1); (Ar.) Sığınılacak, güven duyulacak, emin ve emniyetli yer 10a-12.

meʾvā (9); (Ar.) Yurt, mesken, yer, makam. 9a-12; 18b-8; 124a-9; 139a-7; 156b-4; 163b-7; 165b-11; 306a-5; 318a-9.

meʾyūs (3); (Ar.) Ümîdi kalmamış, ümitsizliğe düşmüş, ümitsiz, karamsar, üzgün. 149a-3; 185b-7; 213a-6.

meʾyūs bol- (2) Meyus olmak. 149a-3; 213a-6.

merāḥil (1); (Ar. çkl. merhale) Merhaleler, konaklar, duraklar, menziller, mesâfeler. 311a-10.

mercān (5); (Ar.) Mercan. 5b-9; 22a-2; 153a-12; 274b-15; 284b-4.

mercīʿ (1); (Ar.) Bir iş için başvurulacak, mürâcaat edilecek makam, yer veya kimse. 253b-15.

merd (43); (Far.) **1**. Adam, insan, kişi. 7b-1; 41b-10; 55b-13; 155b-1; 204b-3; 204b-11; 233a-7; 235b-5; 246a-12; 253a-1… **2**. Yiğit, cesur. 26b-10; 98a-9. **3**. Güvenilir, sözünün eri, güvenilir. 93a-9.

merd-āne (2); (Far.) Mertçe, adama, kişiye yakışır bir şekilde. 261a-4; 281a-13.

merd-āne-veş (1); (Far.) Mert gibi, adama, kişiye yakışır bir şekilde. 261a-4.

merd-āzmāy (1); (Far.) Denenmiş, sınanmış kişi. 119b-3.

merd-i dānā (1); (Far.) Âlim kişi. 55b-13.

merd-i ʿāḳil (2); (Far.) Akıllı kişi. 199a-9; 233a-7.

merd-i ʿālī-himmet (1); (Far.) Himmeti yüksek olan kişi. 7b-1.

merd-i ʿārif (1); (Far.) Arif, bilen kişi. 235b-5.

merd-i rūşen (1); (Far.) Aydın, parlak, güzel kişi. 197a-11.

merd-i ṣābit-ḳadem (2); (Far.) Kararlı, sebatkâr kişi. 204b-3, 11.

merd-i ṣāliḥ (1); (Far.) Salih kişi. 246a-12.

merd-i zerger (1); (Far.) Kuyumcu kişi. 296b-7.

merdlıḳ (3) Mertlik, adamlık. 190b-6; 231a-6; 252b-1.~**merdlik** (1) Mertlik, mert olma durumu. 186a-9.

merdūd (2); (Ar.) Reddolunmuş, kovulmuş, geri çevrilmiş, kabul edilmemiş. 69a-12; 93b-14.

merdūd bol- (1) Kovulmak, reddedilmek. 93b-14.

merdūm (2); (Far.) Adam, insan. 190b-6.

merdūm-ı dīde (1); (Far.) Gözbebeği. 302b-7.

merdūmlıḳ (1) Adamlık, insanlık. 190b-6.

merdüm (2); (Far.) Gözbebeği. 4b-11; 31a-14.

merdüm-i dīde (1); (Far.) Gözbebeği. 31a-14.

merdüm-rubāy (1); (Far.) İnsan kapan, insan yiyen. 32b-14.

merg (1); (Far.) Ölüm. 280a-13.

merġūb (10); (Ar.) Rağbet edilen, beğenilen, sevilen. 5b-15; 7a-8; 8b-3; 38b-7; 71b-2; 116b-14; 197b-6; 213b-9; 299a-11; 318a-12

merġūbraḳ (1) Daha çok beğenilen, istenen. 116b-14.

merġ-zār (20); (Far.) Çayırlık, çimenlik, sulak yer. 11b-11; 12a-3, 13; 13a-4; 13b-8; 28a-4; 29a-6; 41b-2; 51a-2, 7...

merḥabā (3); (Ar.) İyi günler, günaydın, anlamında selâmlaşma sözü. 135a-4; 185a-15; 286b-2.

merḥale (1); (Ar.) Belli bir seyir tâkip eden şeylerde birbiri ardınca beliren değişik dönem veya durumlardan her biri, devre, safha. 41a-9.

merḥamet (26); (Ar.) Merhamet. 3a-3; 9b-9; 24a-3; 35a-7; 43b-4; 47a-7; 57a-4, 6; 63a-15; 99b-9...

merḥamet ḳıl- (2) Merhamet etmek. 246b-9; 247a-2.

merḥamet körgüz- (1) Merhamet göstermek. 102b-8.

merḥamet-güster (2); (Far.) Merhametli. 9b-9; 298a-8.

merhem (16); (Ar.) Merhem. 56b-6; 74a-5; 113b-8; 114a-8; 165b-6; 194b-5; 200a-14; 201a-1; 202a-8, 14...

merhem eyle- (1) Merhem yapmak, etmek. 200a-15.

merhem it- (1) Merhem yapmak. 56b-6.

merhem ḳıl- (1) Merhem yapmak. 316a-8.

merhem ḳoy- (1) Merhem sürmek. 74a-5; 202a-14.

merhem tap- (1) Merhem bulmak. 113b-8.

merhem-pezīr ol- (1) Merhem olmak. 194b-5.

merīḫ (2); (Ar.) Dünyâdan sonra güneşe en yakın gezegen, Mars, Sâkıt, Behram. 41a-14; 273b-11.

merkeb (6); (Ar.) Binilecek şey, binek, taşıt. 12b-4; 14b-4; 38a-14; 174a-5; 233a-10; 321b-5.

merkez (4); (Ar.) Merkez, orta. 10a-12; 17a-9; 167b-2; 316b-13.

merḳūm (2); (Ar.) Yukarıda adı geçen, anılan, zikredilen (kimse veya şey); yazılmış olan. 22b-6; 202b-1.

merḳūm bol- (1) Yazılmak. 202b-1.

mertebe (56); (Ar.) Derece, aşama, mertebe, kademe. 5a-9; 7a-2; 14a-15; 18a-9; 24a-13; 31a-7; 33a-9; 36a-2, 15; 37b-6...

mertebe tap- (5) Mertebe almak, elde etmek. 5a-9; 43b-10; 51b-3; 52b-10; 157a-1.

mertebiyyet (1); (Ar.) Mertebe, derece. 37b-8.

merzubān (22); (Far.) Gözetici, koruyucu. 116b-10, 12; 117a-3, 5, 15; 117b-2, 7, 8, 10, 11...

meṣāf (1); (Ar.) Sıra halinde bulunma, dizilme durumu. 240b-15.

mesāfet (2); (Ar.) Yol, mesafe, ara. 11b-2; 314b-5. ~ **mesāfe** (1); (Ar.) Yol, mesafe, ara 208a-4.

mesākin (1); (Ar. çkl. mesken) Oturulacak yerler, evler, meskenler. 25a-10.

meṣāliḥ (5); (Ar. çkl. maslahat) İşler. 16a-14; 16b-4; 17b-3; 279b-12; 294a-13.

mesāyil (1); (Ar. çkl. mesel) Meseller. 294b-6.

meṣel (118); (Ar.) **1**. Terbiye ve ahlak yararı için anlatılan hikâye. 30b-15; 35a-3; 36b-6; 37b-7; 40b-8; 46b-4; 47b-6; 49b-11; 52a-10; 56a-15...**2**. Misal, örnek. 85a-8; 138a-9; 157b-7; 162a-8; 195a-9; 216a-9; 227a-2; 261b-6; 270b-3; 282b-9…

meṣelā (1); (Ar.) Mesala, örnek olarak. 16a-13.

meṣelen (2); (Ar.) Mesala, örnek olarak. 5a-11; 130a-3.

meṣellik (10) Misali olan, benzer. 12b-15; 60a-10; 102a-15; 138b-12; 162a-8; 183b-12; 206b-4; 221a-3; 224b-14; 228b-8.

mesken (9); (Ar.) Oturulan, ikāmet edilen yer, ev, konut, ikametgâh. 31a-8; 41b-9; 46b-3; 48a-12; 123b-11; 124a-6; 127b-1; 185a-14; 305a-9.

mesned (18); (Ar.) Rütbe, makam, mevki, derece. 5b-15; 12a-6; 14a-14; 20a-3; 25a-12; 35a-9; 46b-3; 89b-5; 95a-7; 117a-15...

mesned-nişīn (1); (Far.) Bir makam veya yerde bulunan. 5b-15.

meṣnevī (2); (Ar.) **1**. Mevlânâ'nın meşhur Farsça eseri. 43b-14. **2**. Her beyti kendi içinde kāfiyeli olan nazım şekli. 62b-4.

mes'ele (1); (Ar.) Sorulan, cevabı istenen şey. 267a-6.

mesrūr bol- (1) Memnun olmak. 139a-6.

mest (17); (Far.) **1**. İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuûru zayıflamış, kendinden geçmiş (kimse), sarhoş. 44a-13; 65b-4; 69a-1; 76a-10; 203a-7; 235b-12; 241a-14; 241b-3; 242a-12; 242b-5… **2**. Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı aklı başından gitmiş, sarhoş olmuş, gafil. 274b-12, 14.

mest bol- (1) Sarhoş olmak. 242b-5.

mest et- (1) Sarhoş etmek. 65b-4.

mestlik (6) Sarhoşluk, serkeşlik. 44a-13; 76a-10; 241b-3; 242a-12; 274b-12, 14.

mestūr bol- (1) Gizlenmek. 7a-1.

mestūre (3); (Ar.) Dînen yabancı sayılan erkeklerin yanına örtülü olarak çıkan kadın; tesettürlü, örtülü kadın. 117a-6; 189a-12; 198a-10.

meşāḳ (1); (Ar. çkl. meşakkat) Sıkıntılar, zorluklar, zahmetler, mihnetler. 178b-14.

meşaḳḳat (55); (Ar.) Güçlük, zorluk, sıkıntı, eziyet, zahmet. 26a-4, 10; 27a-1, 4, 8; 27b-9; 29a-13; 30b-10; 31a-3; 33a-3...

meşaḳḳat tart- (5) Sıkıntı çekmek. 26a-4; 27a-1; 38a-12; 44b-9; 266a-5.

meşām (2); (Ar.) Koku alma organı, burun. 34b-15; 88b-14.

meşāyiḫ (1);(Ar. çkl. şeyh) Şeyhler. 31a-13.

meşġūl (62); (Ar.) Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan. 7a-8; 16b-6; 20b-5, 8; 21a-1; 21b-14; 23b-6; 24b-9; 27a-9; 29a-11...

meşġūl bol- (37) Meşgul olmak. 7a-8; 16b-6; 20b-8; 21a-1; 21b-14; 23b-6; 27a-9; 29a-11; 32a-8; 32b-9...~ **meşġūl ol-** (1) Meşgul olmak. 47b-12.

meşher (1); (Ar.) Sergi, teşhir yeri. 278b-3.

meşhūr (27); (Ar.) Meşhur, tanınan, bilinen, ün sahibi. 6b-9, 14; 9a-8; 21a-14; 51b-2; 111b-4, 13; 115b-13; 116b-11; 127b-15...

meşhūr bol- (1) Meşhur olmak. 111b-13.

meşhūr ḳıl- (1) Meşhur etmek. 253b-5.

meşhūr-ı cihān (1); (Far.) Dünya çapında bilinen, tanınan. 248b-8.

meşiyet-i subḥānī (1); (Far.) Allah'ın irâdesi, takdîri. 226a-3.

meşiyyet (1); (Ar.) İrade; isteme; istek; arzu. 312a-12.

meş'al (1); (Ar.) Meşale. 121b-4.

meş'al-ı fīrūzān (1); (Far.) Firuzelerden yapılan meşale, firuze meşale. 121b-4.

meş'en (1); (Ar.) Hal, durum, keyfiyet, karekter. 17b-6.

meşreb (6); (Ar.) **1**. Bir kimsenin yaratılışında bulunan huy, yaratılış, tabiat, mizaç, karakter. 15a-2, 3; 16b-13. **2**. Su içilen yer. 178b-15; 243b-10; 262a-3.

meşşāṭa (2); (Ar.) Süsleyen, süs yapan, bezekçi. 156a-10; 206b-10; 208b-7; 288b-12, 15; 289a-4, 7; 289b-7, 9.

meşveret (14); (Ar.) Bir konu hakkında tecrübeli kimselere, o konuyle ilgili olanlara danışma, fikir alma, müşâvere etme. 69a-8; 109b-8; 142a-5; 142b-2; 145a-11, 14; 145b-1, 4; 146a-4; 148a-6...

meşveret ḳıl- (2) İstişare etmek. 69a-8; 145a-14.

metā' (23); (Ar.) Maddî mânevî sermâye, varlık, servet, eşya, mal. 22b-12; 25a-4; 43a-15; 49a-2; 98b-8; 100a-10; 104b-11; 111b-7; 133a-4, 9...

mevāʿiẓe (1); (Ar. çkl. mevize) Öğütler, nasîhatlar, vaazlar, mev'izeler. 97b-10.

mevāʿiẓ-i mülūk-āne (1); (Far.) Paşişahlara yakışır öğütler, nasihatlar. 224b-9.

mevāsenet (1); (Ar.) Ünsiyet, ülfet, yakınlık. 237a-9.

mevc (25); (Ar.) Dalga. 71b-12; 74a-3; 74b-8; 109b-7; 222a-4; 235b-13; 274a-9; 282a-1; 282a-1; 292a-13…

mevc ur- (5) Dalga vurmak. 71b-12; 109b-7; 235b-13; 257b-4; 282a-1.

mevcūd (7) (Ar. bkz. mevcûdât) **1.** Yaratılmış olan. 1b-6; 114a-2, 4; 170b-13; **2.** Var olan, bulunan. 112b-14; 206b-3.

mevcūd bol- (2) Mevcut olmak, yaratılmak, var olmak. 206b-3; 312b-1.

mevcūd eyle- Yaratmak, var eylemek. 196a-2.

mevcūdāt (3); (Ar. <çkl. mevcûd) Varlıklar, yaratılmış olanlar. 1b-3; 20a-11; 114a-2.

mevhibet (1); (Ar.) Bahşiş, hediye. 187a-11.

mevlā (3); (Ar.) Kâinâtın yegâne sâhibi ve efendisi durumunda olan Allah. 6b-14; 44b-4; 283a-1.

Mevlāna Hüseyīn (1); (k. ad.) Mevlana Hüseyin (Vaiz Kaşifi). 6b-14.

mevʿiẓe (32); (Ar.) Öğüt, nasihat. 2a-15; 3a-2, 4, 5; 3b-6; 4b-2; 5a-1; 6b-3; 8b-3; 19a-8...

mevsim (4); (Ar.) **1.** Mevsim. 305b-1. **2.** Çağ, dönem. 152a-2; 12b-1. **3.** Hayatın bölümlerinden biri. 173a-15.

mevsīm-i gülistān (1); (Far.) Gül mevsimi. 152b-14.

mevṣūf (2); (Ar.) Bir nitelikle nitelendirilmiş, kendisini benzerlerinden ayıran bir nitelik kazanmış, nitelenmiş. 24b-1; 278b-1.

mevṣūf bol- (1) Vasıflanmak. 24b-1.

mevṣule (1); (Ar.) O şey ki, o kimse ki mânâlarını anlatan "mâ, men, ellezî" gibi kelimeleri bildiren Arapça gramer kategorisi. 233b-1.

mevżiʿ (4); (Ar.) Yer, mekân, mahal. 80a-11; 123b-9; 196b-12; 305b-15.

mevżiʿī (2); (Ar.) Bir yere âit ve mahsus olan. 121b-1; 196b-12.

mevzūn (2); (Ar.) Vezinli, ölçülü. 9a-13; 293b-15.

mevżūʿ (1); (Ar.) Ele alınan, incelenen, üzerinde durulan mesele, konu; konulmuş, bırakılmış, vazedilmiş. 46a-2.

mey (21); (Far.) Şarap. 44b-14; 48b-13; 72a-11; 84b-2; 88a-2; 93a-10; 98a-9; 107b-3; 118a-5; 161a-7…

meyāne-ḥāl (3); (Far.) Orta hal, vasat. 17a-8, 10, 12.

mey-āşām (1); (Far.) Şarap içen. 299a-10.

meydān (35); (Ar.) Düz, açık ve geniş yer, açıklık alan, saha. 9b-15; 11b-10; 20a-9; 27b-10; 34b-13; 35b-14; 38a-14; 42a-6; 57a-8; 84a-12...

mey-gede (1); (Far.) Meyhâne. 93a-10.

mey-gūn (1); (Far.) Şarap renginde olan. 241b-3.

mey-ḫāne (2); (Far.) Meyhane. 61a-9; 262a-3.

meyl (53); (Ar.) Meyil. 3b-13; 5a-4, 13; 11a-3; 20b-6; 22a-8; 24a-10; 44a-1; 51a-8; 53a-4...

meyl bol- (1) İstemek. 262b-15.

meyl et- (5) Meyletmek. 105b-12; 125a-12; 129a-1; 286a-1. ~**meyl it-** (1) Meyletmek. 190a-4.

meyl eyle- (1) Meyletmek. 170b-8.

meyl ḳıl- (23) Meyletmek. 11a-3; 20b-6; 24a-10; 44a-1; 51a-8; 98b-8; 124a-2, 7; 157b-10; 159b-3...

meymūn (124); (Ar.) Maymun. 51b-11, 12; 52a-1, 5, 6, 8, 9; 77b-15; 78a-3, 7...

meyve-dār (1); (Far.) Meyve veren, meyveli. 88a-2.

meze (3); (Far.) Tat, lezzet. 13b-13; 37a-2; 71a-2.

mezelik (1) Lezzetli. 71a-2.

meẕellet (10); (Ar.) Alçalma, bayağılaşma, hakir ve zelil olma durumu, bayağılık, hakirlik. 18a-7; 61a-8; 67b-1; 86b-9; 100b-5; 113a-3; 130b-10; 131a-9; 174a-14; 186a-15.

meẕellet eyle- (1) Zelillik yapmak. 113a-3.

meẕellet ḳıl- (1) Zillete düşürmek. 100b-5.

meẕemmet (3); (Ar.) Kınama, yerme, kötüleme. 115b-3; 130a-3; 154a-14.

meẕheb (11);(Ar.) Gidilen, benimsenen yol. 15a-2, 3; 86a-5; 122b-6; 145a-10; 188a-15; 220a-14; 225a-4; 244b-7; 312a-11...

mezkez (1); (Ar.) Bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri. 149a-7.

mezkez-i āsmān (1); (Far.) Gökyüzünün ortası. 149a-7.

meẕkūr (27); (Ar.) Bahsedilmiş, zikredilmiş, anılmış. 6b-1, 15; 8a-8, 9, 11; 9a-9; 92a-6; 111b-3; 116b-11; 139b-5...

meẕkūr bol- (8) Zikredilmek, bahsedilmek, konuşulmak. 92a-6; 203b-7; 260b-13; 274a-12; 277a-1; 284b-14; 285a-8; 301b-2.

meẕkūr ve mesṭūr bol- (1) Zikredilip yazılmak. 226a-5.

meẕmūm (3); (Ar.) Yerilmiş, kınanmış, kötülenmiş. 87a-13; 91b-15; 211a-10.

meẕmūmluḳ (2) Ayıplanma durumu. 87a-13; 91b-15.

mezraʿ (1); (Ar.) Tarıma elverişli, ekilip dikilecek toprak, geniş tarım arâzisi, tarla. 104a-1.

mıḳdār (37); (Ar.) Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet; değer, kıymet, derece, seviye. 3b-7; 6b-4; 25a-4; 27a-13; 33b-4; 40a-9; 44a-12; 58b-11; 66a-5; 70a-14...

Mıṣr (2); (y. ad.) Mısır. 100b-15; 300b-4.

mıṣrāʿ (182); (Ar.) Mısra. 3b-5; 6a-1; 11a-9; 20a-8; 21a-14; 21b-13; 22b-6; 25b-12; 27b-10; 31b-15...

Mıṣrī (1); (Ar.) Mısırlı. 318a-4.

mıṣṭar (1); (Ar.) Cetvel. 13b-5.

micmer (1); (Ar.) İçinde tütsü yakılan kap, tütsü kabı, buhurdan. 156b-2.

midre- (1) Kımıldamak, hareket etmek. 99b-3.

mīḫ (5); (Far.) Büyük çivi. 11b-7; 51b-13; 52a-3, 4; 284b-8.

miḥek (2); (Ar.) Bir kimse veya nesnenin değerini ölçmeye, anlamaya yarayan şey, ölçü, mîyar, mîzan. 190b-7; 295a-2.

mihekk-i imtiḥān (1); (Far.) İmtihan ölçüsü, imtihan ölçeği. 148a-13.

mihmān (60); (Far.) Misafir, konuk. 34b-11; 112a-2; 117b-8; 117b-9; 117b-11; 118b-10; 118b-11; 125a-3; 125a-4; 125a-9…

mihmān bol- (3) Misafir olmak. 117b-8; 262b-13; 318b-3.

mihmān et- (1) Misafir etmek. 304a-5.

mihmān eyle- (1) Misafir etmek. 112a-2.

mihmān ḳıl- (3) Misafir etmek, ağırlamak. 61b-8; 267b-2; 318b-13.

mihmān-dār (6); (Far.) Misâfir kabul eden, konuk ağırlayan kimse. 21b-4; 85b-5; 123b-9; 161b-5; 187a-3; 262b-13

mihmān-dārlıḳ (6) Mihmandar olma durumu. 21b-4; 85b-5; 123b-9; 161b-5; 187a-3; 262b-13.

mihmān-dārlıḳ körgüz- (1) Ağırlamak. 187a-3.

mihmān-ı ʿaẓīm (1); (Far.) Büyük, saygıdeğer misafir. 249b-15.

mihmān-ı ʿazīz (4); (Far.) Değerli misafir. 85b-10; 125b-11; 188a-7; 260a-15.

mihmān-ı şerīf (1); (Far.) Şerefli, kıymetli misafir. 269a-5.

mihmānlıḳ (3) Misafirlik. 85b-6; 187a-5.

mihmān-nevāzlıḳ (1) Misafir ağırlama işi. 315b-9.

miḥnet (100); (Ar.) Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat; üzüntü, dert, elem, keder, gam, ıztırap. 12a-9; 24b-6; 26a-11, 14; 27a-2; 30b-10, 14; 31a-4; 33b-8; 38a-1...

miḥnet eyle- (1) Eziyet etmek. 165a-13.

miḥnet kör- (2) Sıkıntı çekmek. 44b-9; 86a-8.

miḥnet yetkür- (1) Zahmmet, sıkıntı vermek. 216b-5.

miḥnet-dīde (1); (Far.) Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat görmüş, çekmiş. 192a-8.

miḥnet-ḫāne (2); (Far.) Mihnet, zahmet çekilen yer. 45a-7; 72b-11.

miḥnetke tüşür- (1) Sıkıntıya sokmak. 131b-7.

miḥnet-keş (1); (Far.) Sıkıntı, zahmet çeken. 241b-4.

miḥnet-keşīde (1); (Far.) Sıkıntı, zahmet çeken. 236a-15.

miḥnetsiz (1) Sıkıntısız, zahmetsiz. 61a-7.

miḥnet-zede (2); (Far.) Müsibete uğramış. 114a-15; 168b-6.

mihr (83); (Far.) Sevgi, merhamet. 6b-8, 11; 19a-12; 29b-14; 31b-3, 9; 32a-2; 33a-5; 34a-13; 34b-1...

mihr ü vefā (6); (Far.) Sevgi ve vefa. 6b-8, 11; 63b-5; 127b-11; 135a-13; 278b-2.

miḥrāb (2); (Ar.) Yüceliğinden, güzelliğinden vb. üstün niteliklerinden dolayı kendisine yönelinen makam veya kimse. 99b-14; 151b-7.

mihr-bān (49); (Far.) Şefkatli, muhabbetli, güler yüzlü (kimse), dost. 29b-14; 31b-3; 33a-5; 34b-1; 61b-12; 72a-8; 80a-7; 92a-14; 95a-7; 96a-12...

mihr-bān eyle- (1) Şefkatli merhametli yapmak. 158a-15.

mihr-bānlıḳ (16) Şefkatlilik, dostluk. 61b-12; 128b-9; 132a-3; 134b-3; 135a-4; 159a-10; 159b-2; 162a-13; 181a-12; 187a-5…

mihr-bānlıḳ körgüz (1) Şefkat, merhamet göstermek. 181a-12; 231b-5.

mihr-bānraḳ (1) Daha şefkatli, daha merhametli. 104a-7.

mihr-dār (1); (Far.) Güneşli, ışıklı, parlak. 127b-4.

mīl (1); (Ar.) Çeşitli işlerde kullanılmak üzere farklı kesit ve ölçülerde yapılmış metal çubukların ortak adı. 222a-3.

millet (11); (Ar.) Millet, halk, topluluk. 6a-14; 17b-11; 69b-10; 87b-10; 97b-13; 111a-5; 152b-2; 195b-11; 227a-5; 272b-10...

mim (1); (Ar.) Mim harfi. 35b-15.

min- (16) Binmek. 14b-4; 38a-14; 52a-2; 78b-1; 94a-10; 174a-7; 198b-2; 208a-13; 209b-8; 210b-1…

miṅg (70) Bin. 7a-12; 9b-10; 10b-1; 19b-9; 28a-5, 15; 36b-1; 63a-14; 66b-15; 67a-1...

miṅg yüz otuz bir (1) Bin üç yüz otuz bir (1331). 7a-12.

miṅga (2) Beyin. 49b-10; 90b-5.

mīnā (2); (Far.) **1**. Şişe. 64b-9. **2**. Gökyüzü rengi, mavi. 110a-12.

min-baʿd (3); (Ar.) Bundan sonra, bundan böyle. 88a-1; 91b-5; 150a-5.

mindür- (2) Bindirmek. 299b-11; 320a-8.

minḳār (1); (Ar.) Gaga, kuş gagası. 35b-2.

minnet (26); (Ar.) Yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme, şükür, hamdetme, iyilik yapana karşı kendini dâima borçlu hissetme. 29b-10; 57b-14; 95a-2; 97a-3; 97b-14; 134a-8; 150a-13; 157a-3, 14; 167a-9...

minnet ḳıl- (1) Başa kakmak. 183b-8.

minnet-dār (16); (Far.) Yapılan bir iyiliğe karşı kendisini borçlu hisseden, minnet duyan kimse. 57b-14; 95a-2; 97a-3; 97b-14; 150a-13; 157a-14; 167a-9; 173b-6; 200a-5; 217a-15...

minnet-dār bol- (8) Minnettar olmak. 57b-14; 97a-3; 97b-14; 157a-14; 167a-9; 200a-5; 286b-15; 309a-14.

minnet-dārlıḳ (6) Minnettar olma durumu. 95a-2; 173b-6; 217a-15; 218a-1; 248a-5; 293a-10.

minnetdārlıḳ ḳıl- (2) Minnettar olmak. 217a-15, 218a-1.

minvāl (1); (Ar.) Biçim, şekil, yol, tarz, sûret. 88a-11.

miʿde (3); (Ar.) İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak. 59b-1; 153a-3; 227a-9.

miʿmār (2); (Ar.) Planlayan, yapan. 150b-10; 216b-12.

miʿrāc (2); (Ar.) İslâm inancına göre Hz. Muhammed'in, Cenâbıhakk'ın dâveti üzerine yedi kat semâyı aşıp Allah'ın huzûruna yükselerek O'nunla görüşmesi mucizesinden kinaye yükselme, yükseliş, terakki, ilerleme, yaptığı şeyin zirvesinde olma. 41b-10; 262b-6.

mīrāṣ (5); (Ar.) Ölen bir kimseden yakınlarına kalan mal, mülk, para vb. 21b-5; 45a-4; 50a-13; 171b-12; 267b-9.

mīrāṣ ḳal- (2) Miras kalmak. 21b-5; 171b-12.

mīrāṣ-ḫ̆or (1); (Far.) Miras yiyen. 50a-13.

mis (3); (Far.) Bakır. 221b-9; 251b-4; 322b-1.

misāfir (4); (Ar.) Yolculuğa, ziyarete, seyâhate çıkan kimse, yolcu, konuk. 20b-3; 181b-10; 262b-12; 321b-7.

miṣāl (9); (Ar.) Misal. 4a-7; 8b-3; 50a-9; 63a-15; 128a-2; 178a-10; 203b-8; 259b-6; 261b-4.

miṣḳāl (1); (Ar.) Altın, gümüş, inci gibi kıymetli mâden ve mücevherleri tartmakta kullanılan ve kullanıldığı yere, zamâna göre değişiklik gösteren, yaklaşık 1,3 veya 1,5 dirhem yahut 20 veya 24 kırat ya da 4,009 veya 4,80 gr. karşılığı olarak kabul edilen ağırlık ölçüsü birimi. 250a-7.

miskīn (10); (Ar.) Miskin, zavallı. 6a-12; 9b-4; 28b-10; 34b-4; 52a-5; 71a-5; 81a-12; 135b-8; 137a-6; 182b-4.

miṣl (18); (Ar.) Benzer, eş. 4a-7; 5b-11; 34a-5; 41a-6; 50b-6; 61a-13; 98b-14; 107b-9; 153b-8; 191b-3...

miṣl-i deryā (1); (Far.) Deniz gibi. 61a-13.

miṣl-i felek (1); (Far.) Felek benzeri. 204b-12.

miṣl-i şīr (1); (Far.) Aslan gibi. 50b-6.

mīve (64); (Far.) Meyve. 7a-5, 6; 24a-6; 27a-5; 38b-8; 39a-5; 52a-6; 54a-1; 58b-2; 59b-14...

mīve ber- (3) Meyve vermek. 24a-6; 27a-5; 311a-5. ~**mīve bir-** (2) Meyve vermek. 64a-13; 108b-6.

mīve ter- (1) Meyve toplamak. 52a-6.

mīve-i giyāh (1) Taze meyve. 77b-15.

mīve-i ḫūb (1); (Far.) Güzel meyve. 38b-8.

mīve-i nefʿ (1); (Far.) Fayda meyvesi. 76b-14.

mīvelik (2) Meyveli. 54a-1; 64a-13.

mīvesiz (1) Meyvesiz. 77a-3.

mizāc (16); (Ar.) Mizaç, huy, yaratılış, tabiat. 6b-13; 153b-8; 163b-8; 179a-9; 224a-5; 224b-13; 226b-6; 237a-15; 244a-10; 248b-5...

mizāḥ ḳıl- (1) Şaka yapmak, dalga geçmek. 291b-8.

mīzān (2); (Ar.) Ölçü, mikyas. 180b-13; 241b-12.

mīz-bān (5); (Far.) Misâfir kabul eden, misâfir ağırlayan kimse, ev sâhibi. 34b-11; 85b-9, 13; 266a-7.

mol *(1) Bol, çok, fazla. 63b-2.*

molla (1); (Ar.) Hoca, alim. 267b-3.

Mollā Muḥḥammed Timūr (1); (k. ad.) Molla Muhammet Timur. 7a-14.

molun (14) Sansar ile tilki arası vahşi yırtıcı bir hayvan. 80b-3, 4, 5, 7; 196a-6; 199b-8, 10, 12; 200a-3, 9...

morı (2) Boru. 200a-7; 264b-1.

möşük (63) Kedi. 33a-11; 33b-6, 8, 10, 11; 34a-1, 2, 4, 9, 12...

mu (176) Bu. 3a-10; 4b-4; 7a-5; 8a-6; 8b-3; 14a-10; 22b-2, 13, 15; 25a-4…

mu (48) Mı, mi, mu, mü. 29b-10, 15; 31a-6; 66a-10; 73a-7; 75b-1; 86b-3; 88b-7; 99b-11; 107a-8...

muāḫaẕe (2); (Ar.) Paylama, azarlama, çıkışma, kınama, sorgulama. 103b-13; 115b-10.

muāḫaẕe ol- (1) Sorgulanmak, hesaba çekilmek. 103b-13.

mūcib-i peşīmānī (1); (Far.) Pişmanlık sebebi. 243b-7.

mudārā (15); (Ar.) Kin ve düşmanlığı örtüp zâhiren dost gibi davranma, iyi geçinme, güler yüzle idâre etme. 46a-7; 52b-7; 71b-1; 75b-15; 131a-4; 140b-10; 148b-14; 157b-5, 6, 7...

mudārā eyle- (1) Dost gibi olmak, iyi geçinmek. 157b-6.

mudārā ḳıl- (1) Dost gibi olmak, iyi geçinmek, dalkavukluk yapmak. 140b-10.

mufāraḳat (2); (Ar.) Ayrılma, ayrılık. 91b-7; 229a-7.

mufaṣṣal ḳıl- (1) Açıklamak. 144b-11.

mufażżalü'n-minh (1); (Ar.) İki şey kıyaslandığında kendisinden üstün tutulan; yani zayıf olan durum veya sıfatı belirten gramer terimi. 206a-2.

muġannī (2); (Ar.) Güzel sesle ve mûsikî kurallarına uyarak şarkı söyleyen kimse, şarkıcı, ses sanatkârı, hânende. 222b-4; 293b-15.

muġayyer ḳıl- (1) İnandırmak, değiştirmek. 42b-12.

muġlaḳ (3); (Ar.) Muğlak, kapalı, belirsiz. 6a-2, 8; 7a-1.

muġtenem (1); (Ar.) Ganîmet olarak veya ganîmet kabul edilerek alınmış, zahmetsizce elde edilmiş. 29a-1.

muḥabbet (59); (Ar.) Sevgi, muhabbet, aşk. 6b-5; 25b-13; 31a-10; 44b-5; 60b-13; 69a-5; 82a-12; 82b-4; 84b-1, 6...

muḥabbet bağla- (1) Sevmek. 211b-4.

muḥabbet ḳıl- (1) Sevmek. 187a-7.

muḥabbetlıḳ (1) Muhabbet, sevgi bulunduran. 213a-9.

muḥāfaẓat (12); (Ar.) Saklama, olduğu gibi kalmasını sağlama, koruma, koruyup gözetme; korunma. 17b-5; 49b-14; 50a-1; 71a-10; 75a-1; 94b-10; 160b-6; 178b-1; 181b-12; 256b-6...

muḥāfaẓat ḳıl- (7) Muhafaza etmek, korumak. 17b-5; 49b-14; 50a-1; 75a-1; 160b-6; 178b-1; 256b-6~**muḥāfaẓa ḳıl-** (1) Muhafaza etmek, korumak. 89a-15.

muḥākeme (1);(Ar.) Bir meselede tarafları dinleyerek ileri sürülen farklı iddia ve görüşleri değerlendirip karâra varma, hüküm verme, yargılama. 79b-2.

muḥaḳḳaḳ (10); (Ar.) Doğruluğunda şüphe bulunmayan, doğru, gerçek, kesin. 36a-7; 46b-4; 50a-4; 63b-4; 66b-13; 106b-11; 185a-1; 188a-10; 298a-5; 312b-2.

muḥaḳḳaḳ bol- (4) Kesin bir şekilde anlaşılmak. 46b-4; 66b-13; 106b-11; 312b-2.

muḥaḳḳar (1); (Ar.) Hor, hakir görülmüş, hakârete uğramış, horlanmış, aşağılanmış. 260a-6.

muḥaḳḳiḳ (2); (Ar.) Bir şeyin, bir olay veya durumun aslını esâsını, doğru olup olmadığını araştıran, gerçeği ortaya koyan, tahkik eden kimse. 269b-2; 283a-1.

muḥāl (20); (Ar.) Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız. 7b-14; 16b-10; 37b-7; 59b-4; 60b-11; 82a-13; 85b-14; 90a-9; 92b-15; 103b-9...

muḥāl bil- (1) İmkânsız bilmek. 103b-9.

muḥāl bol- (2) Olanaksız, imkânsız olmak. 158a-1; 301b-13. ~ **muḥāl ol-** (1) Olanaksız, imkânsız olmak. 237b-6.

muḫālefet (7); (Ar.) Karşı olma, karşı çıkma, aksini savunma. 43a-7; 59a-4; 159b-3; 163b-1; 177a-15; 237a-8, 11.

muḫālif (5); (Ar.) Karşı çıkan, karşı koyan (kimse). 62a-2; 143a-2; 183b-1; 238a-7; 280a-2.

muḫallid (1); (Ar.) Devamlı, sürekli kılan, ebedîleştiren. 269b-2.

Muḥammed (19) (Ar. k. ad.) **1.** Hazreti Muhammet. 1b-11; 2a-1, 9, 11; 2b-3, 10; 3a-15; 10a-6; 20a-13; 26b-8… **2.** Muḥammed ibni ʿAlī ibni ʿAbdullāh ibni ʿAbbās. 5a-12. **3.** Ebū'l-Meʿānī Naṣruʾllāh İbni Muḥammed İbni ʿAbduʾl-Ḥāmid. 5b-6. **4.** Muḥammed İmām Beg 7a-13; 7b-13. **5.** Molla Muḥammed Timur. 7a-14.

Muḥammed ibni ʿAlī ibni ʿAbdullāh ibni ʿAbbās (1); (k. ad.) Muhammet ibni Ali ibni Abdullah ibni Abbas. 5a-12.

Muḥammed İmām Beg (1); (k. ad.) Muhammet İmam Bey. 7a-13.

Muḥammed Muṣṭafā (2); (k. ad.) Hazreti Muhammet. 20a-13; 241a-2.

muḥammer (2); (Ar.) Mayalanmış, yoğrulmuş, kıvamını bulmuş. 83b-14; 156b-2.

muḥammer bol- (1) Kızarmak. 156b-2.

muḥārebe ḳıl- (2) Savaşmak. 39a-15; 74b-9.

muḫāṣame (2); (Ar.) Kavga, düşmanlık. 151a-8; 232b-10.

muḫāṣame ḳıl- (1) Düşmanlık yapmak. 151a-8. ~**muḫāṣamet ḳıl-** (1) Düşmanlık yapmak. 232b-10.

muḫāṣamet (2); (Ar.) Kavga, düşmanlık. 176a-13; 232b-10.

muḫāṣıl (1); (Ar.) Netice, sonuç. 231b-5.

muḥaṣṣal (1); (Ar.) Sözün kısası, hâsılı, hulâsa. 22b-8.

muḫāṭara (2); (Ar.) Tehlike, zarar, ziyan. 15b-6; 99a-12.

muḫayyer ḳıl- (1) Serbest bırakmak. 277b-5.

muḥkem (45); (Ar.) Dayanıklı, sağlam, sıkı. 11b-6; 14a-6; 22a-4, 5; 30a-4; 36a-6; 40b-13; 44b-11; 53a-7; 53b-9...

muḥkem bol- (4) Muhkem olmak. 14a-6; 117a-6; 187a-4; 206a-7.

muḥkem eyle- (1) Sağlamlaştırmak. 213b-13.

muḥkem ḳıl- (3) **1.** Güçlendirmek, sağlamlaştırmak, takviye etmek. 22a-4; 316a-13. **2.** Bağlamak. 214a-12.

muḥkemlıġ (1) Sağlamlık. 22a-5.

muḥkemraḳ (1) Daha sağlam. 134b-4.

muḫliṣ (13); (Ar.) İnanç, düşünce ve davranışlarında gösteriş ve ikiyüzlülük bulunmayan, dostluğu içten ve samimi olan (kimse). 92a-14; 96b-6; 119a-9; 141b-14; 162b-1; 177b-15; 180b-11; 183b-13; 218a-3; 219a-8...

muḥtāc (20); (Ar.) Muhtaç, ihtiyaç sahibi. 6a-12; 16a-10; 16b-13; 44b-8; 79a-13; 85a-13; 97b-7; 126a-1; 128b-11, 12...

muḥtāc bol- (6) Muhtaç olmak. 16b-13; 44b-8; 79a-13; 85a-13; 126a-1; 152a-12.

muḥtāc eyle- (1) Muhtaç eylemek. 16a-10.

muḥtāclıḳ/ġ (2) Muhtaç olma durumu. 129a-13; 130b-2.

muḫtaṣ (1); (Ar.) Bir kimse veya bir şey için ayrılmış olan, birine veya bir şeye mahsus, husûsî, özel. 43b-10.

muḫtaṣar (4); (Ar.) Ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel. 144a-13; 183a-6; 240b-11; 247b-12.

muḫtelif (1); (Ar.) Türlü, çeşitli. 14b-14.

muḥteşem (1); (Ar.) Saygı ve hayranlık uyandıran, gösterişli, görkemli, heybetli, ihtişamlı. 48a-1.

muḳābele (9); (Ar.) Birbirine karşı koyma, çatışma; karşı davranış veya iş, karşılık. 39b-1; 58b-10, 13; 92b-15; 135b-12; 140a-3; 243a-13; 270b-6; 294b-10.

muḳābele bol- (3) Karşılık vermek, karşı koymak. 39b-1; 58b-10; 92b-15.

muḳābele ḳıl- (1) Mukabele etmek. 40a-3.

muḳābelelik (1) Mukabil olma durumu, eşitlik. 270b-6.

muḳābil eyle- (1) Denk tutmak. 184b-5.

muḳaddem (3); (Ar.) Önde gelen, öncelikli. 76a-5; 97a-13; 121a-4.

muḳadder (6); (Ar.) Allah tarafından ezelde belirlenip takdir edilen, alın yazısında bulunan (şey). 2b-12; 44a-4; 71a-12; 225b-14; 314a-9; 322a-8.

muḳadder bol- (2) Takdir edilmek, kadere bağlanmış olmak, kararlaştırılmış olmak. 44a-4; 314a-9.

muḳadderāt-ı ḫudāvendī (1); (Far.) Ezelde Allah tarafından belirlenip takdir edildiği için meydana gelmesi

kaçınılmaz ve karşı konulmaz olan şeyler, başa gelecekler, alın yazısı, yazgı, kader. 225b-14.

muḳadderāt-ı sübḥānī (1); (Far.) Ezelde Allah tarafından belirlenip takdir edildiği için meydana gelmesi kaçınılmaz ve karşı konulmaz olan şeyler, başa gelecekler, alın yazısı, yazgı, kader; Allah'ın takdiri. 322a-8.

muḳaddimāt (1); (Ar. çkl. mukaddeme) Başlangıçlar. 232b-5.

muḳaddime (9); (Ar.) Başlangıç, giriş, önsöz. 9a-6; 35a-15; 40b-9; 43a-12; 69b-10; 96a-4; 109a-2; 131a-7; 262a-15.

muḳallid (2); (Ar.) Birine benzemeye, bir şeyi aslı gibi yapmaya çalışan, taklit eden (kimse), taklitçi; dînî meselelerde içtihat seviyesine erişemediği için bir müçtehidin görüş ve fikirlerine tâbi olan kimse. 269a-11; 269b-1.

muḳarreb (33); (Ar.) Birine veya birşeye yakınlaştırılmış; yaklaşmasına müsaade edilmiş kimse, hizmetinde olan kimse. 6a-15; 23a-3, 4; 39b-5; 42b-10; 43a-2, 5; 52a-14; 52b-10; 63a-7...

muḳarreb bol- (6) Yakınlaşmak. 23a-4; 42b-10; 63a-7, 13; 236b-4, 14.

muḳarreb eyle- (1) Yakınına almak, mevkiini yükseltmek. 23a-3.

muḳarreblıḳ (4) Yakınlık. 52a-14; 52b-10; 96b-3; 295b-14.

muḳarrebraḳ (1) Daha yakın. 301a-2.

muḳarrer (23); (Ar.) Şüphesiz, kesin, sağlam. 9b-4; 24b-12; 26a-3; 34a-13; 70a-6; 89b-15; 114b-11; 118b-12; 130a-10; 135a-13...

muḳarrer bol- (4) **1.** Kararlaştırmak. 26a-3; 118b-12; 223a-7. **2.** Kesin bir şekilde anlaşılmak. 214a-11.

muḳarrer ḳıl- (10) **1.** Karar vermek. 17a-6; 34a-13; 70a-6; 130a-10; 146b-9; 151a-7; 168a-15; 186b-4; 318b-5. **2.** Belirlemek, tayin etmek. 174a-10.

muḳaşşer (2); (Ar.) Kabuğu çıkarılmış, kabuğu veya derisi soyulmuş. 127a-2, 7.

muḳaşşer ḳıl- (1) Ayıklamak, kabuğunu soymak. 127a-2.

muḳātele ḳıl- (3) Savaşmak. 39b-1; 58b-11; 92b-15.

muḳāvemet ḳıl- (2) Mukavemet etmek. 59a-2; 166b-11.

muḳavvī (1); (Ar.) Takviye eden, kuvvetlendiren. 7a-13.

muḳayyed (2); (Ar.) Bir şeye veya kimseye maddî yâhut mânevî bir bağla bağlanmış olan, bağlı, kayıtlı. 77b-1; 242b-15.

muḳayyed bol- (1) Bir işi takip etmek, uhdesine almak. 242b-15.

muḳīm (1); (Ar.) Bir yere yerleşen, bir yerde oturan, kalıcı olan, ikāmet eden (kimse). 124a-1.

muḳtedā (1); (Ar.) Başta gelen, önde gelen. 7a-12.

muḳteżā (1); (Ar.) Bir şeyin gereği olan, gereken, lâzım gelen şey, gerek, îcap. 230a-13.

mum (1); Hazır, nakit, peşin, gerçek. 313a-12.

mūm (4); (Far.) **1.** Mum. 10b-12; 167b-15. **2**. Bal mumu. 13a-15; 13b-2.

muñg (2) Dert, keder, sıkıntı. 89b-11; 264a-2.

muñga (22) Buna. 34a-15; 43b-12; 46a-15; 46b-4; 71a-8; 79a-1; 102b-2; 112b-10; 145a-1; 146b-9...

munaġġaṣ (3); (Ar.) Üzüntülü; kederli; neşesiz. 249b-8; 250a-3; 271b-15.

munaġġaṣ ḳıl- (2) Kederli, gussalı yapmak. 250a-3; 271b-15.

munaġġaṣlıḳ (1) Üzüntülü olma durumu. 249b-8.

munça (18) Bunca, o kadar. 4b-9; 19b-11; 33a-3; 43b-5; 85b-14; 102b-8; 109a-2; 154b-2; 171b-14; 172a-13...

munçelik (2) Bunca, bu kadar, bu kadarlık. 123a-3; 218b-7.

munda (67) Bunda, burada. 12b-9; 22b-8; 27b-6; 32b-6; 36a-9; 44b-12; 67b-13; 71b-10; 75b-7; 78a-15...

mundaġ (163) Böyle, bunun gibi. 2a-5, 9; 7a-4; 10b-15; 17b-13; 32a-13; 32b-7; 37a-4; 40a-1, 9...~ **mundaḳ** (4) Böyle, bunun gibi. 54b-11; 253b-13; 286a-15; 304a-8.

mundın keyin (17) Bundan sonra. 27b-9; 37a-7; 74a-11; 82b-6; 113a-3; 114b-2; 123a-15; 127b-7; 150a-12; 194b-2...

munfaʿil (1); (Ar.) Gücenmiş, alınmış. 317b-14.

mūnis (18); (Ar.) Kolayca dostluk kurabilen, sokulgan, sıcakkanlı, cana yakın; alışılmış, yadırganmayan. 27b-4; 59a-14; 114a-15; 134a-15; 170b-8; 184b-7; 185a-10; 198a-6; 200b-10; 209a-3...

mūnis-i rūzgār (1); (Far.) Birlikte iyi, faydalı ve hoşça vakit geçirilecek dost, arkadaş. 27b-4.

munḳaṭıʿ (4); (Ar.) Kesilen, biten, son bulan. 104a-4; 108a-11; 110a-9; 198a-1.

munḳaṭıʿ bol- (1) Kesilmek, durmak. 110a-9.

muntaẓır (15); (Ar.) Hazır, intizar eden, bekleyen. 105a-15; 134b-5; 135b-6; 141b-5; 147a-3; 156a-5; 172b-9; 190a-12; 214a-7; 237b-5...

muntaẓır bol- (2) Hazır olmak. 105a-15; 276a-15.

muntaẓır ḳıl- (1) Dikkate almak, göz önünde bulundurmak. 147a-3.

muʿabbir (1); (Ar.) Görülen rüyâlardan anlam çıkaran, rüyâ tâbir eden, düş yoran kimse. 275b-7.

muʿāf (1); (Ar.) Kendisine ayrıcalık tanınan (kimse), imtiyazlı. 235a-9.

muʿāf tut- (1) Bir görevden bağışlamak, imtiyaz tanımak. 235a-9.

muʾāḫaẕe (1); (Ar.) Paylama, azarlama, çıkışma, kınama; eleştiri, tenkit, kritik. 225b-14.

muʿālece (12); (Ar.) Bir hastalığa karşı tedâvi uygulama, ilâç verme, ilâç kullanma, tedavi, deva. 112a-5; 188b-10, 13; 191a-6; 215b-2; 252b-13; 290b-5; 295b-10; 307b-7; 308a-7...

muʿallim (2); (Ar.) Öğreten. 4a-2; 20a-11.

muʿallim-i evvel (1); (Far. k. ad.) Aristo. 20a-11.

muʿāmele (3); (Ar.) 1. Başkasına karşı olan davranış, davranış biçimi, tutum. 245a-7; 311a-1. 2. Alışveriş; ticaret; sarraflık; para işleri. 311b-14.

muʿāmele-güẕārlıḳ (1) Alışveriş; ticaret; sarraflık; para işleri. 311b-14.

muʿāşeret (1); (Ar.) Birlikte yaşayıp hoş geçinme, karşılıklı iyi ve güzel ilişkiler kurma. 106a-5.

muʿaṭṭal bol- (1) Geri bırakılmak, kalmak. 242b-12.

muʿaṭṭal ḳal- (1) Atıl kalmak. 230b-11.

muʿaṭṭar (8); (Ar.) Güzel kokulu. 3b-4; 4a-4; 4b-9; 67b-11; 82b-15; 83b-3; 192b-2; 296a-12.

muʿaṭṭar bol- (2) Güzel kokulu olmak. 3b-4; 67b-11.

muʿaṭṭar ḳıl- (2) Güzel koku vermek. 4b-9; 82b-15.

muʿāvenet (1); (Ar.) Yardım. 74b-4.

muʿāyene (11); (Ar.) Ne olduğunu ve nasıl olduğunu anlamak için görerek inceleme, dikkatle bakma, yoklama, gözden geçirme. 31a-10; 62a-5; 75b-2; 77a-9; 94b-6; 99b-8; 152a-12; 176a-11; 234b-12; 247b-4...

muʿāyene körgüz- (1) Açıkça göstermek. 152a-12.

muʿayyen (8); (Ar.) Belli, belirli. 75a-13; 89b-15; 103a-10; 111a-2; 133b-9; 188b-11; 227b-1; 261b-15

muʿayyen bil- (2) Açık bir şekilde bilmek. 75a-13; 111a-2.

muʿaẓẓama (1); (Ar.) Büyük, ulu, yüce. 240b-15.

muʿcize-i niẓām (1); (Far.) Tertibi mucize olan. 231a-2.

muʿteber (3); (Ar.) İnanılır, güvenilir, îtimat edilir. 24b-12; 187a-14; 231b-6.

muʿteber bil- (1) Değerli, kıymetli bilmek. 231b-6.

muʿtedil (1); (Ar.) Orta halde, orta kararda olan, îtidalli, orta, vasat. 297b-12.

muʿteḳid (3); (Ar.) İnançlı, doğru, düzgün, güvenilir (kimse). 162b-1; 190a-8; 199b-7.

muʿtekif bol- (1) İtikafa çekilmek. 222b-1.

muʿtemed (7); (Ar.) İnanılır, güvenilir, emin, îtimâda şâyan (kimse). 77a-14; 238a-9; 247a-14; 288a-7; 289a-12; 294b-8; 295b-15.

mūr (4); (Far.) Karınca. 19b-13; 21b-1; 101b-1; 164a-14.

murād (92); (Ar.) Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç. 21a-11; 22b-6; 23b-3; 24a-6; 24b-10; 26a-5; 32b-4; 35b-6; 36b-9; 37b-10...

murād ḳıl- (1) Murat etmek. 39b-3.

murād tap- (2) Muradına ulaşmak. 37b-10; 195a-8. ~ **murād taf-** (1) Muradına ulaşmak. 311a-12.

murādāt (1); (Ar. çkl. murad) Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şeyler, istekler, dilekler, amaçlar. 271a-13.

murādıġa yet- (2) Muradına ulaşmak. 74a-1; 78b-10.

murādın tap- (1) Muradına ermek. 320a-6.

murakḳaʿ ḳıl- (1) Yamamak. 274a-7.

muraṣṣaʿ (10); (Ar.) İnci, elmas, yâkut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş. 8b-2; 21a-3; 22a-1, 3; 282b-6; 284b-11; 285b-4; 286a-10; 296b-1; 299a-13.

muraṣṣaʿ ḳıl- (1) Süslemek. 8b-2.

mūrça (1) Karınca gibi. 101b-1.

murdār (3); (Far.) İslâm dînince yenmesi yasaklanmış yâhut temiz ve yenilebilir kabul edilmeyecek şekilde ölmüş veya öldürülmüş (hayvan); kirli, pis, iğrenç. 98b-9; 311b-2, 5.

murġ (1); (Far.) Kuş. 214b-13.

murġ-ı zer (1); (Far.) Altın kuş, altın gibi kuş. 267b-11.

muṣaffā (4); (Ar.) Arı, duru, safi, temiz. 12a-4; 21a-10; 103a-12; 127b-4.

muṣāḥabet (3); (Ar.) Karşılıklı konuşma, görüşme, sohbet. 69b-4; 135a-11; 230a-2.

musaḫḫar (8); (Ar.) Ele geçirilmiş, zaptedilmiş. 46a-3, 4; 97b-6; 143b-4; 208b-5; 261a-6; 273b-14; 301a-10.

musaḫḫar bol- (2) Eline geçmek, boyun eğmek. 46a-3; 301a-10. ~ **musaḫḫar ol-** (1) Eline geçmek, boyun eğmek. 46a-4.

musaḫḫar et- (2) Emrine sunmak. 36b-5; 208b-5.

musaḫḫar eyle- (1) Zapt etmek, ele geçirmek. 273b-14.

musaḫḫar ḳıl- (2) Ele geçirmek. 97b-6; 143b-4.

muṣāḥib (7); (Ar.) Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse; hoşsohbet kimse, nedim. 113b-10; 114b-11; 138a-6; 161a-9; 213b-11; 230b-2; 311a-13.

muṣālaḥa (2); (Ar.) Kavga ve savaşı bırakıp barış için anlaşma, uzlaşma, barış yapma. 151a-6; 231b-15.

musallaṭ bol- (1) Musallat olmak. 243b-4.

muṣannif (2); (Ar.) Yazar, müellif. 7b-12; 8a-10.

muṣībet (7); (Ar.) Başa ansızın gelen belâ, felâket, dert, sıkıntı. 86a-14; 136b-3; 173b-7; 226b-2; 238b-4; 258b-15; 300a-15.

muṣībet-resīde (1); (Far.) Musibete giriftar olmuş. 173b-7.

muṣībet-zede (2); (Far.) Felâkete uğramış, belâya çatmış. 86a-14; 226b-2.

muṣliḥ (1); (Ar.) Daha iyi bir şekle veya hâle koyan, iyileştiren, düzelten, ıslâh eden (kimse). 262b-2.

Muṣṭafā (1); (Ar. k. ad.) Hz. Muhammet. 145a-14.

muṣārun-ileyh (1); (Ar.) Adı geçen, bahsi geçen. 6b-9.

mutābaʿat (2); (Ar.) Birine uyup arkasından, izinden gitme, ona tâbi olma. 13a-15; 234a-12.

mutaṣaddī (1); (Ar.) Bir vaziyefi, görevi yerine getiren. 320b-1.

mutavaṭṭın bol- (1) Yerleşmek, vatan tutmak. 164b-10.

mutażammın (1); (Ar.) İçine alan, içeren, kapsayan, hâvî ve şâmil olan. 68b-13.

muttaṣıl (2); (Ar.) Aralıksız ve yan yana olan, bitişmiş durumda bulunan, bitişik. 95a-6; 304a-2.

muṭāla'a (5); (Ar.) Okuma, etraflıca düşünme, inceleme, tetkik. 4b-5; 5a-4; 36a-1; 257a-12; 275b-9.

muṭāla'a ḳıl- (2) Mütala etmek. 257a-12; 275b-9.

muṭālebe (1); (Ar.) Talep, istek. 237a-8.

muṭarrā (1); (Far.) Taze. 5a-3.

muṭavvaḳa (6); (Ar.) Boynunda halka şeklinde koyu tüyleri bulunan güvercin. 121b-15; 122a-4, 9, 14; 122b-4; 131b-11.

muṭāyebe ḳıl- (1) Şaka yapmak. 215a-15.

muṭayyeb (2); (Ar.) Güzel kokular sürünmüş olan. 4a-4; 192b-2.

muṭī' (4); (Ar.) İtaat eden, boyun eğen. 141a-2; 251a-8; 277b-3; 284a-5.

muṭī' bol- (1) İtaat etmek, boyun eğmek. 141a-2.

muṭlaḳ (11); (Ar.) 1. Herhangi bir şart ve kayıtla sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız. 1b-2. 2. Kesin, kati, tam, eksiksiz. 37b-9; 62a-13, 14; 85b-4; 183b-11; 187b-2; 203b-2; 222a-15242a-15; 301a-8…

muṭlaḳā (4); (Ar.) Ne olursa olsun, her şeye rağmen, her hal ü kârda; kesinlikle, şüphesiz. 141a-4; 153b-3; 193b-14; 285a-3.

muṭrib (11); (Ar.) Bir mûsikî âleti çalan kimse, sâzende; hanende. 20a-4; 97a-4; 222b-2, 3, 5, 6, 13, 14, 15; 223a-5...

muṭṭali' (10); (Ar.) Bir işi haber almış olan, bilen, öğrenen, vâkıf ve haberdar olan. 73b-15; 81a-14; 88a-3; 92a-4; 96a-11; 101a-10; 119a-7; 145a-5; 223a-11; 314b-9.

muṭṭali' bol- (7) Muttali olmak. 73b-15; 81a-14; 88a-3; 101a-10; 119a-7; 143b-15; 314b-9.

muṭṭali' ḳıl- (1) Haberdar etmek. 145a-5.

muvāfaḳat (10); (Ar.) Uygunluk, uzlaşma, anlaşma. 8b-7; 23a-12; 26b-4; 59a-4; 64b-11, 12; 82b-3; 120b-13; 205a-5; 234a-1.

muvāfaḳat ḳıl- (1) Olur vermek, imkan vermek, anlaşmak. 64b-12.

muvāfiḳ (49); (Ar.) Uygun, münasip. 8b-1; 15a-4; 16a-1; 27a-10; 27b-13; 34a-6; 37a-4; 54b-4; 61b-5; 71a-2...

muvāfiḳ bol- (4) Muvafık olmak, uygun olmak. 16a-1; 234a-2; 237a-11; 304b-12. ~ **muvāfiḳ ol-** (1) Muvafık olmak. 322b-10.

muvāfiḳ ḳıl- (1) Uygun olmak, düşmek. 319a-2.

muvāfiḳ kör- (2) Uygun görmek. 98a-14; 308b-9.

muvāfiḳ vaḳt tap- (1) Uygun zaman bulmak. 54b-4.

muvāfiḳlıḳ (1) Muvafık olma durumu. 174b-1.

muvāḫaẕe ol- (1) Azarlanmak, kınanmak, hesab sorulmak. 103b-13.

muvāṣalet (2); (Ar.) Bir yere ulaşma, varma, varış. 117a-10; 226b-8; 229a-7; 293b-7.

muvāsāt (1); (Ar.) Tesellî etme, dert ortağı olma, dostça davranma, dostluk. 231b-6.

mūy (17); (Far.) Tüy, kıl, saç teli; post. 67b-6; 80a-4; 84a-8; 103b-1; 120a-11; 166b-12; 191a-8, 14; 203b-3; 208b-3...

mūy-be-mūy (1); (Far.) Kıl kıl, tek tek. 80a-4.

mūye (1); (Far.) Hıçkıra hıçkıra ağlama. 185b-2.

mūyın yol- (1) Sakalını yolmak. 265b-4.

mużāf (4); (Ar.) İzâfe edilen, bir şeye, bir kimseye bağlanan, katılan, eklenen; tamlanan. 147a-13; 277b-2; 282b-10.

muẓaffer (4); (Ar.) Savaşta zafer kazanmış, bir mücâdelede başarı, üstünlük elde etmiş, gālip. 5b-4; 139a-6; 171b-6; 272b-4.

mużāfun ileyh (1); (Ar.) Tamlayan. 277b-2.

muzla- (1) Buz tutmak, donmak. 302b-6.

mużṭarib (1); (Ar.) Maddî mânevî bir sıkıntısı, üzüntüsü veya rahatsızlığı olan, acı çeken, ıztırap içinde kıvranan (kimse). 241b-13.

mü'min (1); (Ar.) Mümin. 4a-5.

mübāderet (1); (Ar.) Bir işe süratle girişme. 142a-13.

mübāḥ tut- (1) Mübah kabul etmek. 218b-6.

mübāḥāt (4); (Ar.) Övünme. 122a-2; 174a-8; 186b-15; 274a-13.

mübāḥat bil- (2) Övünç bilmek. 74a-8; 186b-15.

mübāḥāt ḳıl- (1) Övünmek. 274a-13.

mübālaġa (9); (Ar.) Mübalağa, abartı. 6a-2; 23b-12; 95b-11; 103a-15; 110b-9; 142b-8; 174b-6; 239b-1; 302a-4.

mübālaġa ḳıl- (1) Mübalağa etmek. 142b-8.

mübālaġa körgüz- (1) Büyük göstermek. 95b-11.

mübālaġa-sāz (1); (Far.) Mübalağa yapan. 6a-2.

mübārek (34) Hayırlı, uğurlu, kutlu, mukaddes. 10a-11; 12a-1; 19a-14; 21b-2; 35b-10, 12; 37b-9; 41a-1; 45a-13; 53b-10...

mübārek bil- (1) Mübarek bilmek. 35b-12.

mübārek yüzlük (1) Mübarek yüzlü. 319b-5.

mübarek-bād (1) Mübarek olsun. 41a-1.

mübarek-bādlıġ (1) Mübareklik, mübarek olma durumu. 41a-1.

mübāreklik (2) Mübarek olma durumu. 111b-3; 148a-13.

mübārek-pey (1); (Far.) Ayağı, adımı mübarek olan. 217a-9.

mübāşeret (3); (Ar.) Bir işe başlama, yapmaya girişme. 196b-10; 197b-8; 295b-2.

mübeddel (21); (Ar.) . Bir şekilden başka bir şekle geçirilmiş; değiştirilmiş; değişmiş; dönüşmüş. 13b-9; 30b-

14, 15; 43a-3; 86b-3; 95a-5; 117b-11; 132a-1; 152a-1; 178b-14...

mübeddel bol- (13) Tebeddül etmek, bir durumdan başka bir hâle, duruma geçmek. 43a-3; 86b-3; 117b-11; 132-1; 152a-1; 185b-2; 203a-11; 225b-4; 248b-5; 259a-6...

mübeddel ḳıl- (6) Değiştirmek, tebdil etmek. 13b-9; 30b-14, 15; 95a-5; 178b-14; 228a-13.

müberhen (2); (Ar.) Açık, belirli, anlaşılır. 6b-15; 97a-1.

mübtedā (2); (Ar.) Özne. 2a-10; 282a-3.

mübtelā (17); (Ar.) Bir şeye kendini kaptırmış olan, tutulmuş, düşkün, tutkun. 61a-11; 66a-3; 70b-3; 88a-15; 116b-4; 130b-1; 131b-4; 136a-3; 187a-10; 205a-13...

mübtelā bol- (8) Müptela olmak. 61a-11; 66a-3; 70b-3; 130b-1; 131b-4; 214b-9; 253a-7; 291a-4.

mübtelā eyle- (1) Mübtela etmek. 116b-4.

mübtelālıḳ (3) Tutkunluk, düşkünlük. 80a-6; 136a-3; 187a-10.

mücādele (4); (Ar.) Bir şeyin üstesinden gelmek için yılmadan, bıkmadan uğraşma, çalışma, didinme. 72a-2; 79b-2; 151a-3; 319b-1.

mücādele ḳıl- (1) Mücadele etmek. 151a-3.

mücāhede (4); (Ar.) Uğraşma, didinme, mücâdele etme. 30b-14; 38a-13; 233a-10; 304b-6.

mücāvir bol- (1) Bir yerde (ibadet maksatlı) kalmak, bulunmak, durmak; misafir olmak. 41b-8.

mücerred (4); (Ar.) Yalnız, tek, tek başına, münferit. 116a-12; 130a-10; 196a-8; 222a-1.

mücerred bol- (1) Yalnız olmak. 222a-1.

mücessem (1); (Ar.) Gözle görülür, elle tutulur şekilde olan, cisim hâlinde bulunan. 89a-10.

mücmel (3); (Ar.) Kısaltılmış, özetlenmiş, kısa, öz; neye delâlet ettiği anlaşılamayacak derece kapalı olama durumu. 105b-12; 211a-15; 276a-11.

mücrim-zār (1); (Far.) Günahkar, suçlu. 93b-10.

müctemiʿ (3); (Ar.) Toplanmış, bir araya gelmiş, toplu. 112a-2; 176a-9; 195b-10.

müctemiʿ bol- (1) Toplanmak, bir araya gelmek. 112a-2.

müdāvemet ḳıl- (1) Devam etmek. 262b-3.

müddeʿā (6); (Ar.) İddia edilen, ısrarla savunulan husus, görüş, maksat, fikir, düşünce,dâvâ sebebi, dâvâ konusu olan mesele. 79b-10; 80a-1; 87a-4; 152b-9; 187b-1; 278a-1.

müddeʿā-ʿaleyh (1); (Ar.) Aleyhine dâvâ açılan kimse, dâvâlı. 152a-10.

müddeʿī (12); (Ar.) İddiacı, iddia eden. 27b-13; 58b-11; 79b-10; 99a-13; 99b-1; 101b-2; 112a-11; 152a-10; 174a-14; 252b-5...

müddet (43); (Ar.) 1. Vakit, zaman, süre. 5a-6; 15b-6; 18b-7, 12; 25b-7; 38b-13; 44a-2; 50b-9; 53b-12; 54b-5...2. Muayyen süre. 97a-11; 173b-9; 257b-7; 257b-8; 257b-9; 258b-11; 260b-2; 270a-7.

müddethā-yı medīd (2); (Far.) Çok uzun zaman, vakit. 15b-6; 108b-2.

müddetī (26); (Far.) Bir müddet. 18b-12; 25b-7; 53b-12; 54b-5; 68b-9, 15; 70b-2; 88a-11; 94a-10; 151a-3...

müddet-i medīd (2); (Far.) Çok uzun vakit, zaman. 18b-7; 245a-1.

müddʿī (1); (Ar.) Birini dâvâ eden, dâvâ açan kimse, dâvâcı. 226b-4.

müdebbir (2); (Ar.) İş ve davranışlarının sonucunu inceden inceye düşünerek hareket eden, tedbirli ve ihtiyatlı davranan. 171b-11; 284a-2.

müdevver bol- (1) Kıvrılmak. 199b-14.

müdġam (1); (Ar.) Arapça'da birbirinin aynı olan yan yana iki harften şeddeli tek harf elde etmek için diğerine katılan, idgam edilen birincisi. 198a-1.

müdür- (2) Tökezlemek, takılmak. 255a-10; 292b-1.

müeṣṣir (1); (Ar.) Tesir eden, tesirli, etkili, etkileyici. 87b-4.

müfāraḳat (7); (Ar.) Ayrılma, ayrılık. 36b-12; 72a-9; 186b-9; 220b-5; 225b-10; 226b-8; 293b-7.

müferriḥ (1); (Ar.) İçe ferahlık veren, rahatlatıcı ilâç. 252b-13.

müfīd (3); (Ar.) Faydalı, yararlı. 4b-10; 151a-7; 191a-10.

müfīd eyle- (1) Fayda vermek, yarar sağlamak. 4b-10.

müflis (5); (Ar.) İflâs eden, malını mülkünü batıran; parasız pulsuz, beş parasız (kimse), züğürt. 62a-12; 128a-6; 128b-11; 130a-3; 178b-15.

müflis bol- (1) İflas etmek, muhtaç olmak. 128b-11.

müflislıḳ (1) İflas etme durumu. 178b-15.

müfsīd (4); (Ar.) Ara bozan, bozgunculuk yapan, fitne fesat çıkaran (kimse), bozguncu, karıştırıcı, fesatçı, fitneci. 95b-14; 120b-15; 154b-4; 231a-10.

müft (1); (Far.) Bedava; bedelsiz; karşılıksız; beleş. 313a-8.

müftī (1); (Ar.) Dînî hususlarla ilgili soruları cevaplandıran ve meseleleri fetvâ vermek sûretiyle halleden fıkıh âlimi. 100a-8.

mühendis (1); (Ar.) Geometri bilen; mühendis. 216b-13.

müheyyā (15); (Ar.) Hazır, amade. 16b-4; 35a-14; 36a-11; 36b-6; 63b-8; 89a-9; 125a-3; 133b-7; 167a-14; 180a-7...

müheyyā bol- (2) Hazırlanmak, hazır olmak. 35a-14; 259a-2.

müheyyā eyle- (2) Hazırlamak. 180a-7; 241a-7.

müheyyā ḳıl- (8) Hazırlamak. 16b-4; 36a-11; 36b-6; 63b-8; 125a-3; 133b-7; 167a-14; 242b-10.

mühim(m) (86); (Ar.) Lüzumlu, lazım, gerekli, halledilmesi gereken iş, vakaa, olay, vazife, görev. 8b-7; 10a-7, 8; 16b-8; 18a-7; 39b-10; 40a-2, 6, 7; 47b-4...

mühimmāt (2); (Ar. çkl. mühim) Önemli, ehemmiyetli ve gerekli şeyler, hususlar, işler. 231b-13; 235a-6.

mühim-perdāz (1); (Far.) Lazım, gerekli, ehemniyetli olanı söyleyen. 234b-7.

mühim-perdāzlıḳ (1) Bir olaya çare bulma, söyleme durumu. 234b-7.

mühlet ber- (1) Zaman vermek. 257b-7.

mühlike (8); (Ar.) Öldürücü, öldüren, helak eden. 15b-2; 23b-10; 28b-15; 36a-5; 106b-14; 109b-10; 110a-5; 256b-8.

mühr (12); (Far.) Üzerine bir kimse, makam veya kuruluşun ismi kazınmış olan ve basıldığı kâğıt vb. yerde bıraktığı iz imzâ yerine geçen mâden, plastik vb. den yapılmış damga, kaşe. 59b-13; 73a-14; 93b-15; 101a-15; 113a-13; 116b-7; 121a-8; 251b-14...

mühr ur- (1) Mühür vurmak, kapatmak, susmak. 93b-15.

mühre (2); (Far.) Her çeşit yuvarlak, küçük top şeklindeki şey. 30a-9, 10.

müjde (1); (Far.) Sevinmeye yol açan, sevindirici haber, muştu. 108b-12.

mükāfāt (41); (Ar.) Bir başarının, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey. 57a-7; 66a-1, 10; 75a-8; 75b-6, 7; 103a-3; 112b-4; 121a-1; 209b-5...

mükāfāt ber- (1) Mükafat vermek, ödül vermek. 220b-7.

mükāfāt körgüz- (2) Mükâfat vermek. 66a-10; 220b-5.

mükāleme (1); (Ar.) Konuşma, sohbet. 315b-9.

mükemmel (5); (Ar.) Olabileceği en üstün, en kusursuz şekilde olan, eksiksiz, kusursuz, tam. 17a-13; 284b-5; 285b-4; 296b-1; 299a-14.

mükemmel ḳıl- (1) Mükemmel yapmak. 284b-5.

mükerrem (1); (Ar.) Saygı değer, hürmete lâyık, yüce, aziz, muhterem. 132b-12.

mükerrer (2); (Ar.) Tekrarlanan, kullanılan, bilinen. 6a-2; 243a-1.

mükerrer bol- (1) Tekar etmek. 243a-1.

mülāḥaẓa (14); (Ar.) İyice düşünme, düşünce, dikkatlice bakma. 2b-6; 6b-2; 17a-8; 25b-9; 48b-12; 53a-8; 122a-8; 185a-3; 225b-3; 240a-8...

mülāḥaẓa ḳıl- (11) Anlamak. 6b-2; 17a-8; 25b-9; 53a-8; 122a-8; 185a-3; 225b-3; 243a-4; 258b-14; 297a-6...

mülāḳāt (20); (Ar.) Karşılıklı konuşma, görüşme, kavuşma. 18b-13; 39a-1; 42a-1; 59b-3; 60b-12; 123a-3; 131b-13; 184b-5; 187b-5; 193b-7...

mülāḳāt bol- (3) Konuşmak, görüşmek. 123a-3; 304b-5; 313b-4.

mülāḳāt ḳıl- (2) Görüşmeyi, konuşmayı istemek. 18b-13; 214a-13.

mülāṭafet (3); (Ar.) Şakalaşma, latife etme. 132a-5; 138a-14; 247a-13.

mülāyemet (5); (Ar.) Yumuşak huyluluk. 8b-12; 132a-6; 212a-2; 216a-15; 224b-13.

mülāyim (23); (Ar.) Yumuşak huylu, yumuşak, uysal, halim selim. 2b-

6; 14b-10; 23a-15; 37a-5; 67a-5; 71b-2; 76a-1; 104b-15; 110b-14; 138a-14...

mülāyim (3); (Ar.)Yumuşak. 110b-14; 174b-5; 262a-7.

mülāyimet körgüz- (1) Mülayim davranmak. 138a-14.

mülāyimlıḳ (11) Yumuşaklık. 2b-6; 67a-5; 71b-2; 76a-1; 104b-15; 148b-14; 157b-5, 7; 174b-3; 252b-11...~**mülāyimlıġ** (3) Yumuşaklık. 2b 14b-10; 23a-15; 160b-7.

mülāzemet (38); (Ar.) Bir yere veya bir kimseye sıkıca bağlanma. 10a-10; 14b-3; 39b-4; 40a-8; 48b-6; 53a-8; 75b-1; 77a-14; 82b-9, 14...

mülāzim (66); (Ar.) Bir yere veya bir kimseye sıkıca bağlanan kimse, memur, asker. 12a-7; 18a-2, 5; 21b-9; 23a-2; 24a-2, 15; 24b-1, 5; 25a-10...

mülāzimet ḳıl- (2) Yardımcı olmak, hizmet etmek. 14b-3; 173a-8.

mülhem-i ġaybī (1); (Far.) Gayptan gelen ilham. 236a-1.

mülk (92); (Ar.) **1.** Taşınmaz mal, mal, varlık. 5a-10; 6b-4; 10a-3; 15a-1; 16b-15; 17a-1; 17b-7, 9; 29b-4; 45a-3; 81b-15...**2**. Ülke, devlet. 6b-14; 9b-9; 17b-11; 17b-13; 18a-15; 21a-12; 24b-1; 24b-5; 59b-12; 95a-10…

mülk ü māl (5); (Far.) Mal ve mülk. 6b-4; 16b-15; 231b-13; 234b-13; 277a-5.

mülk-i dünye (2); (Far.) Dünya mülkü. 141a-10; 244a-7.

mülk-i fenā (1); (Far.) Yok olacak mülk, dünya. 32b-1.

mülk-i müdām (1); (Far.) Devamlı, sürekli mülk. 284a-6.

mülk-i ʿuḳbā (1); (Far.) Ahiret. 97b-5.

mültemes (1); (Ar.) İltimaslı, istenilen, rica edilen. 7a-7.

mülzem eyle- *(1) İlzam etmek. 164a-2.*

mümeyyiz (1); (Ar.) İyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırabilen. 244b-1.

mümkin (22); (Ar.) Mümkün. 2b-7; 34a-6; 48a-5; 49a-8; 61b-15; 66a-15; 82a-14; 85a-5; 88b-7; 89b-4...

mümkin ir- (13) Mümkün olmak. 2b-7; 49a-8; 61b-15; 66a-15; 82a-14; 88b-7; 89b-4; 178b-1; 212b-15; 220b-10...

mümkin ol- (1) Mümkün olmak. 261a-5.

mümkināt (1); (Ar.) Mümkün olan, olabilen şeyler. 114a-2.

mümtāz (2); (Ar.) Seçilmiş, seçkin. 203b-10; 283b-4.

münācāt (3); (Ar.) Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma. 50a-14; 180a-5; 321b-11.

münācāt ḳıl- (2) Yalvarmak. 50a-14; 321b-11.

münādī (1); (Ar.) Bir haberi yüksek sesle duyuran, îlân eden kimse, tellâl. 85b-11.

münāfiḳ (6); (Ar.) İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, iki yüzlü, ara bozucu (kimse). 76b-5;

183b-2; 189a-5; 219b-12; 274b-5; 275b-4.

münāḳaşa (1); (Ar.) Ağız kavgası, çekişme, münâzaa. 71b-2.

münaḳḳaş (2); (Ar.) Azaltılmış, eksiltilmiş. 129b-13; 245b-3.

münaḳḳaş (2); (Ar.) Nakışlı, süslü, resimli. 12b-7; 255a-8.

münāsebet (9); (Ar.) Münasebet, ilişki ilgi, bağ. 3a-13; 29a-8; 46b-2; 98a-3; 129a-13; 146b-14; 163a-14; 223b-12; 286b-3.

münāsib (46); (Ar.) Münasip, uygun. 4a-10; 8b-4; 10b-5; 24a-10; 32a-6; 43a-1; 56b-5; 65b-12; 71b-11; 77a-4...

münāsib bol- (2) Münasip olmak. 189a-11; 250b-15.

münāsibraḳ (1) Daha münasip, daha uygun. 321a-1.

münāzaʿat (4); (Ar.) Ağız kavgası, çekişme, münâkaşa, niza. 102b-7; 107a-3; 113a-2; 159b-5.

münāẓara (5); (Ar.) Bir konu üzerinde belirli usûl ve kurallara uyularak yapılan tartışma, delil ve misal getirerek karşılıklı konuşma. 63b-1, 2; 91a-9; 267a-7; 267b-9.

münāẓara ḳıl- (2) Münazara etmek. 267a-7; 267b-9.

münderic (1); (Ar.) Bir şeyin içinde yer alan, bulunan. 152a-3.

münevver (5); (Ar.) Tenvir edilmiş, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış; ışıklı. 3b-3; 4a-4; 83b-3; 192b-1; 296a-11.

münevver ḳıl- (1) Nurlandırmak, aydınlatmak. 296a-11.

münfaʿil (1); (Ar.) Kendisine yapılan herhangi bir şeyden alınmış ve kırılmış olan; kırgın; gücenik; alınmış. 287b-15.

münhī (1); (Ar.) Haberci. 242a-15.

münīr (1); (Ar.) Aydınlatan, ışık veren, ışıklı, parlak. 139b-11.

münkel(l) (1); (Ar.) Kör bıçak, zor, müşkil. 203b-12.

münʿim (1); (Ar.) Yedirip içirmeyi, ikram etmeyi seven, iyilik sâhibi (kimse), cömert. 262b-9.

münşī (5); (Ar.) Bir iş inşa eden, yapan. 273a-12; 276b-8, 11; 277a-10; 282a-8.

müʾekked ḳıl- (1) Tekrar etmek, yinelemek. 208a-11.

müʾekkel (2); (Ar.) Vekil tâyin edilen, vazifeli, görevli, vekil. 108b-4; 181b-12.

müʾekkel ḳıl- (1) Görevlendirmek. 181b-12.

müʾeṯṯir (1); (Ar.) Tesir eden, tesirli, etkili, etkileyici. 192b-10.

müʾmin (3); (Ar.) Allah'ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve peygamberi olduğuna ve İslâmiyet'in diğer îman esaslarına inanan, îman sâhibi kimse, müslüman. 89a-9; 218b-9; 300a-10.

mürd-āzmāy (2); (Far.) Denenmiş, sınanmış (kesin) ölüm. 166a-9; 167a-3.

mürde (4); (Far.) Sönmüş, ölmüş, ölü. 144b-6; 183b-3; 213b-11; 248b-7.

mürde-dillıḳ ḳıl- (1) Duygusuz, hissiz, katı yürekli davranmak. 248b-7.

mürebbī (1); (Ar.) Terbiye eden. 7a-13.

mürekkeb (1); (Ar.) Birden fazla şeyin bir araya gelmesinden meydana gelmiş, birleşik. 149a-2.

mürīd (4); (Ar.) Tarîkata girip bir mürşide bağlanan kimse, kendi irâdesini Hakk'ın irâdesine terkedebilmek için bir mürşidin terbiyesine giren derviş. 31a-13; 124b-13; 169b-12

mürşid (1); (Ar.) Rehber, kılavuz, önder. 230a-12.

mürüvvet (38); (Ar.) Yiğitlik, mertlik;İnsanca davranma, insanlık. 57b-12; 60a-9; 61b-10; 63b-4; 69b-7; 70a-3, 4; 81a-1; 87b-4; 91b-12...

mürüvvet-i şerʿī (1); (Far.) İnsanlık kanunu. 228a-4.

mürvārīd (2); (Far.) İnci. 268a-7; 302b-2.

müsāferet (1); (Ar.) Bir yerden başka bir yere gidiş ve geliş; yolculuk; seyahat; sefer yapma. 208a-4.

müsāvī bol- (1) Eşit, aynı durumda olmak. 174b-13.

müsellem (3); (Ar.) Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış, herkes tarafından kabul edilmiş, şüphe götürmez, inkâr edilemez. 170a-13; 194a-11; 292a-8.

müsellem tut- (3) Tasdik etmek, kabul etmek, doru bulmak. 170a-13; 194a-11; 292a-8.

müselmān (3); (Far.) Müslümanlar. 93b-2, 3; 230a-8.

müselsel (1); (Ar.) Zincir gibi birbirine bağlı olan, birbiri ardınca sıralanan, zincirleme. 310b-3.

müstaġfir *(1); (Ar.) Tövbe eden, af dileyen. 70b-14.*

müstaġnī (2); (Ar.) İhtiyaç ve eksiklik duymayan, elinde olanla yetinen (kimse), tok, doygun. 64a-10; 121a-8.

müstaġnī bol- (1) Yetinmek. 64a-10.

müstaġraḳ bol- (1) Dalmak, kendin geçmek. 199a-2.

müstaḥaḳ (5); (Ar.) Hak etmiş, hak kazanmış, lâyık. 25a-7; 179b-7; 189b-3; 262b-11; 309a-5.

müstaḥkem *(1); (Ar.) Sağlam, dayanıklı, metin, muhkem. 164a-4.*

müstaḳīm (1); (Ar.) Doğru, istikametli. 4a-10.

müstaʿid (1); (Ar.) Bir duruma hazır olan; yatkın olan. 242a-5.

müsteḥaḳ bol- (1) Müstehak olmak. 309a-5.

müstemir (1); (Ar.) Devamlı, sürekli, kesintisiz. 38a-11.

müsteṯnā-minh (1); (Ar.) İstisna edatından önce gelen isme denir. 303b-10.

müşābehe (1); (Ar.) Benzerlik, benzeme. 183a-15.

müşāde ḳıl- (1) Görmek. 150a-4.

müşāhede (19); (Ar.) Gözle görme. 3b-3; 12b-3; 30b-14, 15; 31a-9; 38a-13; 73a-5; 73b-5; 98b-4; 111a-3...

müşāhede eyle- (1) Görmek. 302b-7.

müşāhede ḳıl- (14) Müşahede etmek, görmek. 3b-3; 12b-3; 73a-5; 73b-5; 98b-4; 111a-3; 143a-10; 163a-1; 197b-3; 208b-4...

müşfiḳ (15); (Ar.) Şefkatli. 58a-13; 61b-5; 72a-4; 92a-14; 104a-7; 105b-15; 114a-11; 158b-1; 159a-9; 180b-12...

müşfiḳ et- (1) Şefkatli kılmak. 158b-1.

müşfiḳ ve mihr-bān bol- (1) Acıyıp şefkat etmek. 159a-9.

müşfiḳraḳ (1) Daha şefkatli. 104a-7.

müşgīn-mūy (1); (Far.) Mis kokulu saç. 104b-11.

müşk (4); (Far.) Misk. 296a-12; 299a-6; 303a-11; 303a-11.

müşk-i Çīn (1); (Far.) Çin miski. 4a-12.

müşkil (33); (Ar.) Güç, zor, çetin. 2b-13; 4b-4; 9b-10; 25b-7; 45b-6; 57b-6; 69a-6; 73a-1; 82b-4; 130b-3...

müşkil-güşāy (2) Güç, çetin şeyleri halleden, çözen. 141a-10, 11.

müşkil-i devrān (1); (Far.) Devrin müşkili. 139b-7.

müşkillik (2) Zorlu, sıkıntı ile. 57b-6; 247b-13.

müşkilraḳ (2) Daha zor. 69a-6; 130b-3.

müşrik (1); (Ar.) Allah'a ortak koşan kimse. 198a-2.

müşt (1); (Far.) Yumruk. 58a-2.

müştāḳ (3); (Ar.) Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen. 226a-11; 228b-10; 310b-8.

müştemil (6); (Ar.) Bünyesinde bulunduran, içine alan. 8a-8; 42b-5; 224b-9; 230b-5; 231a-14; 261b-8.

müştemil bol- (1) İçine almak, ihtiva etmek. 230b-5.

müşterī (2); (Ar.) Dokuz uydusu bulunan ve güneşe yakınlığı bakımından beşinci sırada yer alan en büyük gezegen, Jüpiter, Erendiz. 293b-15; 298a-10.

mütābaʿat (3); (Ar.) İttibâ etme, tâbi olma, arkasından gitme, uyma. 3a-12; 15a-7; 218b-1.

mütaḥayyir bol- (1) Hayrete düşmek, şaşırmak. 33b-10.

müteberrek (1); (Ar.) Uğurlu, mübârek. 97a-12.

müteberrik bil- (1) Uğurlu bilmek. 97a-12.

mütefekkir (1); (Ar.) Düşünceye dalmış; dalgın; düşünceli. 280b-8.

müteferriḳ (1); (Ar.) Dağınık, karışık. 6a-2.

müteġayyir bol- (1) Değişmek, başkalaşmak. 237a-3.

müteḥayyir (1); (Ar.) Şaşmış, şaşırmış, hayrete düşmüş. 107b-11.

mütekebbir (1); (Ar.) Büyüklük taslayan, kendini beğenmiş (kimse), kibirli. 147a-8.

mütenāvil (1); (Ar.) Bünyesinde bulundurma. 3a-6.

müteʿaccib bol- (1) Şaşırmak. 322a-2.

müteʿallıḳ (3); (Ar.) Bağlı, ilgili, alakalı. 8a-9; 17b-1; 190a-4.

müteʾeṣṣir bol- (1) Tesirli olmak. 69a-5.

müteşaddī (1); (Ar.) Bir işe girişen, başlayan, teşebbüs eden, tasarruf eden. 81b-15.

mütevaṭṭın (1); (Ar.) Bir yere yerleşip orayı vatan, yurt edinme. 72a-7.

müteveccih (20); (Ar.) Teveccüh, yönelme, müracaat. 6a-8; 10a-3, 12; 36a-3; 42a-9; 45a-6; 104b-9; 118b-11; 141a-9; 202b-5...

müteveccih bol- (16) Teveccüh etmek, yönelmek. 10a-3, 12; 42a-9; 45a-6; 118b-11; 141a-9; 202b-5; 204a-9; 241a-3; 241b-14...

mütevellid bol- (2) Doğmak, tevellüt etmek. 199a-8, 15.

müttaḳī (1); (Ar.) Dînin emir ve yasaklarına tam . olarak uyan, günah ve haramdan sakınan, Allah'tan korkan (kimse) 238b-3.

müttefiḳ bol- (4) İttifak etmek. 40b-15; 71a-1; 107a-7; 308a-15.

müttefiḳ (11); (Ar.) İttifak etmiş hep birlikte, beraber, ittifak ile, hemfikir. 6a-1; 71a-1, 7; 102b-2, 14; 107a-7; 115b-1; 119a-10; 204b-6; 248b-4...

müttefiḳ ve mūnis bol- (1) Müttefik ve yakın olmak. 248b-4.

müṭāla'a (3); (Ar.) Okuma, tetkik etme. 4a-1; 12b-8; 22b-7.

müṭāla'a ḳıl- (4) Okumak. 4a-1; 5b-1; 12b-8; 22b-7.

müṭā'ala (1); (Ar.) Etraflıca düşünme, inceleme, tetkik. 184b-15.

müyesser (11); (Ar.) Nasip olma, ele geçme. 16a-9; 47b-7; 52b-10; 72b-3; 81a-9; 92b-12; 97b-6; 107b-15; 112a-6; 141b-11...

müyesser bol- (10) Müyesser olmak, nasip olmak. 16a-9; 47b-7; 52b-10; 72b-3; 81a-9; 92b-12; 97b-6; 112a-6; 141b-11; 177a-8.

müzd (2); (Far.) Mükâfat, ecir, sevap. 40b-10; 218a-1.

müzeyyen (9); (Ar.) Süslü, süslenmiş. 4a-3; 17b-6; 22a-11; 25a-12; 55b-5; 145b-3; 192b-1; 249b-13; 274a-8.

müzeyyen bol- (2) Süslenmek, süslü olmak. 17b-6; 145b-3.

müzeyyen eyle- (1) Süslemek. 274a-8.

müzeyyen ḳıl- (2) Süslemek. 25a-12; 55b-5.

nā-bedīd (1); (Far.) Belirsiz. 91b-4.

nā-bekār (8); (Far.) İşsiz, güçsüz, haylaz, yaramaz, hayırsız. 62a-4; 81a-15; 95b-10; 119a-1; 193a-12; 229b-15; 239b-6; 289b-1.

nā-bekārraġ (1) Daha hayırsız. 229b-15.

nā-būd (11); (Far.) Bulunmayan, mevcut olmayan, yok olan, yok; perîşan, müflis, mahvolmuş. 45b-5; 83a-3; 90a-3; 139a-8; 141a-4; 145a-13; 152b-10; 163a-6; 283a-7; 284b-8...

nā-būd bol- (2) Yok, helak olmak. 45b-5; 314b-15.

nā-būd eyle- (5) Yok etmek. 83a-3; 90a-4; 152b-10; 145a-13; 284b-8.

nābūd ḳıl- (2) Yok, perişan etmek. 141a-4; 283a-7.

nā-cins (5); (Far.) Aynı cinsten olmayan. 83a-10; 172a-14; 196a-13; 214b-10, 12.

nā-çār (22); (Far.) Çaresiz, mecbur, ister istemez. 7b-9; 17b-4; 36b-11; 50a-10; 54b-9; 72b-7; 74b-10; 81a-14; 152a-11; 174a-13...

nāçār bol- (1) Mecbur olmak. 54b-9.

nāçiz bol- (1) Ehemniyetsiz, değersiz olmak. 133a-7.

nādān (59); (Far.) Cahil. 4a-1; 6b-4; 8b-9; 53a-9; 58a-1; 68a-8; 75b-6; 76a-12; 77a-15; 83a-11...

nādānlıḳ ḳıl- (1) Cahillik etmek. 202a-4.

nādānlıḳ/ġ (17) Cahillik. 4a-1; 8b-9; 58a-1; 68a-8; 76a-12; 77a-15; 101b-14; 112b-6; 113a-12; 148b-3...

nā-ehl (1); Ehil olmayan. 285a-1.

nafaḳa (1); (Ar.) Geçinmek için gerekli olan yiyecek, içecek ve bunun için sarfedilen para. 128b-14.

nāfe (2); (Far.) Misk âhûsu denen bir ceylân türünün göbeğindeki, içi misk denilen güzel koku ile dolu kese. 208b-10; 297b-14.

nā-fermānlıḳ (1) Ferman dinlememe durumu. 57a-2.

nāfiʿ (8); (Ar.) Faydalı, faydası olan, menfaatli. 137b-9, 14; 153b-14; 178a-1; 185b-9; 206b-2; 248b-7; 311b-14.

nāfiʿraḳ (2) Daha faydalı. 178a-1; 311b-14.

nāfiẕ (1); (Ar.) İçe işleyen, çok tesir eden, etkili. 199a-10.

nāgāh (32); (Far.) Vakitsiz, zamansız, ansızın. 11b-9; 28a-2; 29a-7; 29b-3; 36b-14; 45b-15; 46a-9; 47a-2; 52a-1; 55b-2...~ **nāgeh** (2); (Far.) Vakitsiz, zamansız, ansızın. 65a-7; 318a-12.

naġamāt (5); (Ar.) Nağmeler, ezgiler. 186b-7; 213b-7; 222b-5; 241b-9; 293b-12.

nā-gehān (14); (Far.) Birdenbire, ansızın. 34a-8; 85b-6; 88b-14; 133b-8, 9; 260a-4, 6; 292b-12; 317b-11.

naġme (9); (Ar.) Kulağa hoş gelen âhenkli ses, ezgi. 20a-4; 26b-2; 213b-5, 6, 10; 222b-7, 10; 293b-13; 299a-12.

naġme-i Dāvūd (1) Hazreti Davut'un sesi. 213b-7.

naġme-i elḥān (1); (Far.) Kulağa hoş gelen, güzel ezgiler, melodiler. 213b-10.

naġme-perdāzlıḳ (1) Şarkıcılık, şarkı söyleme işi. 222b-8.

naġme-ṭırāz (1); (Far.) Nağme süsleyen. 299a-12.

nā-ḥaḳ (11); (Far.) Haksız. 93b-2; 96a-2; 103b-13; 152b-12; 163a-3; 196a-6, 7; 200b-2; 246b-10; 256a-9...

nā-ḥaḳ ḳıl- (1) Haksızlık yapmak, haksız iş yapmak. 256a-9.

nā-hem-vār (2); (Far.) Düz olmayan, eğri büğrü. 285a-3, 4.

nā-hengām (1); (Far.) Zamansız, yersiz. 28b-1.

nāhid (1); (Far.) Venüs gezegeni, Zühre. 222b-6.

naḥīf (3); (Ar.) Zayıf, çelimsiz, arık. 13a-11; 30b-9; 47b-1.

nāḥiye (2); (Ar.) Çevre, yan, taraf, civar, bölge. 121b-1; 159b-6.

naḫl (2); (Ar.) Uzun ince vücutlu sevgili. 104b-15; 210a-9.

naḫl-i ḳad(d) (1); (Far.) Fidan gibi uzun ve ince vücut, boy. 210a-9.

nā-ḫoş (9); (Far.) Hoş olmayan, güzel olmayan. 60a-13; 69a-13; 112b-4; 115a-5; 158b-4; 192a-9; 213b-5; 230a-2; 258a-13

nā-ḫoş kel- (1) Nahoş gelmek. 258a-13. ~ **nā-ḫoş kil-** (1) Nahoş gelmek. 115a-5.

nā-ḫoş körün- (1) Kötü görünmek. 192a-9.

nā-ḫoşnūd (1); (Far.) Hoşnut olmama durumu. 69a-13.

nā-ḫoşraġ (1) Daha kötü. 230a-2.

nā-ḫoş-ṣūret (1); (Far.) Çirkin görünüşlü. 60a-13.

naḥs (1); (Ar.) Uğursuz, zelil. 294a-6.

naḥs eyle- (1) Zelil etmek. 294a-6.

nā-ḫūş-ṭalʿat (1); (Far.) Yüzü çirkin. 84a-13.

naḫvet (7); (Ar.) Kendini büyük görme, ululanma, kibir, gurur, tekebbür. 45b-14; 48b-5; 59a-12; 61a-7; 98a-8; 149a-10; 225a-15.

nā-inṣāflıġ (1) İnsafsızlık. 64b-8.

nā-kām (1); (Far.) Amacına, hedefine ulaşamamış; istenilmeyen. 28a-15.

nā-kār (1); (Far.) Yararsız, işe yaramaz. 152a-2.

nā-kār bol- (1) İşe yaramaz hale gelmek, fazdasız olmak. 152a-2.

naḳb (5); (Ar.) Delme, delik açma. 48a-13, 14; 182a-13; 182b-1.

naḳb ur- (2) Delik açmak. 48a-14; 182b-1.

naḳd (25); (Ar.) Elde bulunan geçerli para, akçe, sermaye. 15a-1; 20b-11; 21b-7; 21b-10; 25b-13; 26a-11; 60a-2; 79a-12; 89b-2; 94b-3…

naḳd-ı renc (1); (Far.) Sıkıntı, zahmet sermayesi, karşılığı. 315a-1.

naḳd-ı viṣāl (1); (Far.) Paraya, menfaate kavuşma. 187b-6.

naḳdīne (12); (Far.) Hazır, peşin para. 9a-15; 20b-2; 21b-10; 60a-2; 79a-12; 127a-10; 132b-10; 143a-12; 245a-3; 301a-6...

nā-kes (8); (Far.) İnsâniyetsiz, aşağılık, bayağı, alçak (kimse). 186a-7; 283a-2; 297a-8; 298a-1, 4, 5; 301b-7; 307b-5.

nāḳıṣ (6); (Ar.) Tam olmayan, eksik, noksan, kusurlu. 47a-11; 81b-9; 102a-4; 139b-12; 181a-12; 187b-15.

naḳḳāş (19); (Ar.) Tezyînat yapan sanatkâr. 5b-14; 12a-14; 104b-15; 105a-5, 7, 10, 13, 15; 105b-2, 4...

naḳḳāşlıḳ (2) Nakkaş olma durumu; nakkaşın yaptığı iş. 105a-15; 106a-3.

naḳl ḳıl- (3) **1.** Rivayet etmek. 20a-11. **2.** Başka bir yere göndermek. 18b-8; 131b-11.

naḳṣ (1); (Ar.) Noksan, kusur. 216a-6.

naḳş (23); (Ar.) **1.** Resim, süs, bezek. 12a-15; 12b-3; 21a-11; 22a-4; 36a-1; 66b-9; 78b-12; 89b-1; 105a-6;

105b-12… **2.** Süsleyerek dikmek, işlemek. 105b-2; 241a-11;

nakş eyle- (1) Nakşetmek. 105a-3.

nakş ḳıl- (1) Dikmek. 105b-2.

nakş körgüz- (1) Süs, güzellik göstermek. 160b-7.

nakş-bend (1); (Far.) Nakış işleyen, dukuyan (kimse). 197b-4.

nakş-ı nasihat (1); (Far.) Nasihatın güzelliği. 19a-12.

nakş-nigār (1); (Far.) Güzelliğin nakşı. 2a-2.

nakş-pervāz (1); (Far.) Nakış yapan, ressam. 105a-2.

nālān (2); (Far.) İnleyen. 138b-8; 315b-7.

nāle (56); (Far.) İnleme. 29b-14; 30b-7; 31a-1; 34a-13; 39b-3; 52a-5; 65b-2; 66a-3; 69a-2; 72b-2...

nāle eyle- (2) İnlemek. 66a-3; 285a-4.

nāle ḳıl- (16) İnlemek, feryat etmek. 52a-5; 66a-3; 69a-2; 105a-9; 113b-14; 156b-8; 158a-10; 167a-2; 175a-11, 13...

nāle vü feryād (3); (Far.) İnleme ve feryat. 72b-2; 184a-10; 270a-1.

nāle vü feryād et- Feryat figan etmek. 184a-10

nāle zārī eyle- (1) Ağlayıp inlemek. 136b-11.

nām (25) (Far.) Ün, şöhret, şan. 7a-13; 9a-9; 9b-1; 10a-1; 50a-6; 114b-2; 140b-2; 141a-7; 144a-14; 164a-9…

nā-maḥrem (1); (Far.) Şer'an kendisiyle evlenilmesi câiz olduğu ve nikâh düştüğü için kadının yanına örtüsüz çıkmadığı erkek. 313a-4.

nā-maʿlūm (2); (Far.) Malum olmayan, bilinmeyen. 113a-11; 244a-12.

namāz (10); (Far.) Namaz. 27a-6; 151b-6, 8, 10; 167a-14; 220a-2, 5; 245a-2; 318a-11; 318b-6.

namāz-ı diger (2); (Far.) Bir sonraki namaz. 318a-11; 318b-6.

namāz-ı şām (2); (Far.) Akşam namazı. 27a-6; 167a-14.

nām-dār (6); (Far.) Namlı, ünlü, meşhur. 9a-9; 9b-1; 10a-1; 270b-15; 296a-6; 310a-4.

nāme (18); (Far.) **1**. Ferman 9b-13. **2**. Mektup 22b-8; 297b-2; 70b-2; 149a-7; 224b-9; **3**. Sonuna geldiği isme, o ismin belirttiği manaya ait olan "yazı" veya "kitap" anlamı katarak birleşik isimler yapar. 22b-10,13; 25a-6; 42a-11; 42b-3; 86b-15; 87a-1; 275b-8.

nāme-i aʿmāl (1); (Far.) Amel kitabı. 238b-14.

nāme-i cān (1); (Far.) Can alan ferman. 70b-2.

nā-merd (3); (Far.) Mert olmayan, alçak (kimse). 61a-11; 166a-5; 281b-5.

nām-ı nişān (1); (Far.) Namın işareti. 279b-2.

nā-mihr-bān (1); (Far.) Muhabbetsiz, vefasız, sevgisiz. 230a-9.

nā-murād (5); (Far.) Muratsız, nasipsiz. 35b-6; 117a-5; 136b-14; 182b-4; 287b-7.

nāmūs (9); (Ar.) İnsanın ahlâk kurallarına uymasını sağlayan, onu şerefli

kılan mânevî duygu; güzel haslet. 17a-14; 71a-13; 140a-11; 141a-1; 144a-14; 149a-3; 164a-7; 176a-12; 196b-15.

nāmus-ı ekber (1); (Far.) Cebrail. 17a-14.

nā-mübārek (1); (Far.) Mübarek olmayan. 150b-3.

nā-mülāyim (1); (Far.) Mülayimi olmayan, tanımadık, bilmedik (şeyler). 37a-5.

nā-münāsib (4); (Far.) Münasip, uygun olmayan. 24a-10; 172a-2; 186a-4; 200a-15.

nā-müselmān (1); (Far.) Müslüman olmayan. 230a-8.

nā-mütenāhī (1); (Far.) Sonsuz, sınırsız. 47a-7.

nām-zed bol- (1) Aday olmak. 232a-10.

nām-zed ḳıl- (1) Ayırmak, tayin etmek. 89b-12.

nān (50); (Far.) Ekmek. 33a-14; 34b-10; 47a-11; 49a-1; 49a-3; 49b-1; 52b-4; 72a-12; 98a-15; 122b-15…

nān tap- (3) Ekmek kazanmak. 252b-8; 263a-5.

nān-vā (4); (Far.) Ekmek yapan, fırıncı. 228b-11, 12, 15; 229a-2. ~**nān-vār** (1); (Far.) Ekmek yapan, fırıncı. 228b-4.

nān-vān (6); (Far.) Ekmek yapan, fırıncı. 228b-6; 263a-3; 264b-10, 13, 15; 265a-4. ~ **nān-bān** (2); (Far.) Ekmek yapan, fırıncı. 264a-2, 4.

nān-vānlıḳ (6) Fırıncılık, ekmek ustalığı. 263a-3; 264b-10, 13, 15; 265a-3, 4. ~ **nān-bānlıḳ** (2) Fırıncılık, ekmek ustalığı. 264a-2, 4.

nān-vānlıḳ ḳıl- (1) Fırıncılık yapmak, ekmek yapmak. 263a-3.

naʿre (7); (Ar.) Duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma. 54b-15; 171b-4; 200b-10; 234a-11; 235b-12; 275a-6; 292b-12.

naʿre çek- (1) Bağırmak. 200b-10.

naʿre tart- (1) Bağırmak. 275a-6.

naʿre ur- (1) Bağırmak, nara atmak. 235b-12.

nā-pāk (9); (Far.) Temiz olmayan, pis. 41b-12; 77a-8; 84a-14; 153a-10; 169a-13; 296a-4; 297a-5; 301a-4; 307a-13.

nā-pāklıḳ (3) Temiz, saf olmama durumu. 14a-6; 112b-8; 179a-11.

nā-pāyide (1); (Far.) Faydasız. 179a-4.

nā-pesend (1); (Far.) Beğenilmeyen, hoşa gitmeyen. 76b-1.

nā-pesendīde (2); (Far.) Beğenilmeyen. 323b-4.

nā-pesendlik (1) Beğenmeme durumu. 112b-6.

nā-pesendraḳ (1) Daha çok beğenilmeyen, sevilmeyen. 150b-5.

nā-peydā (2); (Far.) Belirsiz, gizli, görülmeyen. 204b-9; 215b-1.

nār (3); (Ar.) Ateş. 84b-2; 140a-13; 310b-10.

nā-resīde (1); (Far.) Henüz bülûğa ermemiş; küçük, körpe. 256b-7.

narı (8) Öte, uzak. 23b-2; 59b-2; 137a-4; 140b-10; 176a-14; 256b-5; 303a-8; 315a-8.

nār-ı ḫalīl (1); (Far.) Halil'in (Hz İbrahim içine atıldığı ateş) ateşi. 310b-10.

nā-sāz (2); (Far.) Uygunsuz. 147a-15; 321a-15.

naṣīb (28); (Ar.) Allah'ın bir kimseye tâyin ve kısmet ettiği şey, tâlih, bir kimsenin payına düşen şey, hisse. 12a-10; 20b-3; 22b-10; 44a-4, 6, 7, 8; 46a-6; 46b-5; 58a-8...

naṣīb bol- (1) Nasip olmak. 22b-10. ~ **naṣīb ol-** (1) Nasip olmak. 12a-10.

naṣībe (13); (Ar.) Bir kimsenin payına düşen şey, hisse, pay, nasip. 20b-3; 44a-8; 46b-5; 89b-11; 114b-14; 130b-12; 154a-15; 176b-11; 178b-1; 192a-10...

naṣībe bol- (2) Nasip olmak. 154a-15; 178b-1.

naṣībe tap- (4) Nasip bulmak, kısmet almak. 46a-6; 46b-5; 176b-11; 236a-4. ~ **naṣīb taf-** (1) Nasip bulmak, kısmet almak. 232b-12.

nāṣiḥ (6); (Ar.) Nasîhat eden, öğüt veren kimse. 58a-14; 58b-2; 114a-11; 145b-13; 173a-5; 258a-14.

naṣīḥat (133); (Ar.) Nasihat, öğüt. 2b-2; 3a-3, 5; 3b-10, 15; 5b-1; 9a-14; 18b-4; 19a-12; 20a-6...

naṣīḥat ayt- (1) Nasihat etmek. 159a-15.

naṣiḥat ber- (1) Nasihat vermek, öğüt vermek. 116a-15.

naṣīḥat eyle- (1) Nasihat etmek. 227a-15.

naṣiḥat ḳıl- (7) Nasihat etmek. 102b-10; 154a-2; 177a-1; 227b-2; 258b-3; 304a-7; 307b-15.

naṣīḥat-gūy (6); (Far.) Nasihat eden. 58b-8; 141b-14; 172a-14; 232a-5; 247a-4; 291a-13.

naṣiḥat-gūy bol- (1) Nasihat etmek. 291a-13.

naṣṣ-ı ḳāṭıʿ (1); (Far.) Tartışılmaz hüküm, kesin, kati hüküm. 96a-1.

nā-sūde (1); (Far.) Dinlenmemiş; istirahat etmemiş (dünya). 277b-7.

nā-şitā (6); (Far.) Aç olma durumu, açlık. 29a-9; 59a-14; 124b-13; 215a-13; 238b-6; 239a-14.

nā-şitālıḳ (6) Belirli vakitte yemek için olan, övünlük. 29a-9; 59a-14; 215a-13; 237b-2, 7; 238b-6.

nā-şitālıḳ it- (1) Yemeklik, öğünlük yapmak. 29a-9.

nā-şitālıḳ ḳıl- (2) Yemeklik, öğünlük yapmak. 59a-14; 215a-13.

nā-tamām (4); (Far.) Tamamlanmamış, eksik. 28b-13; 76a-4; 230b-11; 275b-10

nā-tuvān (3); (Far.) Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz. 64b-6; 173a-12; 192b-10.

nā-üstū (1); (Far.) Usta olmayan. 262a-7.

nā-ümīd (15); (Far.) Ümitsiz. 30a-3; 30b-2; 46a-6; 56b-13; 57a-2; 62a-12; 117a-11; 145b-13; 172b-1; 185b-8...

nā-ümīd bol- (4) Ümidini kesmek, umudunu kaybetmek. 30a-3; 30b-2; 117a-11; 231a-10. ~ **nā-ümīd ol-** (1) Ümidini kesmek, umudunu kaybetmek. 56b-13.

nā-ümīd ḳal- (1) Ümitsiz kalmak. 145b-13.

nā-ümīd ḳıl- (1) Ümidini kırmak. 321a-15.

nā-ümīdlıḳ (2) Ümitsizlik. 57a-2; 212b-5.

nāvek (3); (Far.) Ok. 26a-6; 252a-1; 286a-13.

nāvek-endāz (1); (Far.) Ok artıcı, okçu. 286a-13.

nāyib (4); (Ar.) Vekil, memur, görevli, hâkim. 13b-2; 110b-9; 115a-13; 235a-12.

nāz (9); (Far.) Kendini beğendirmek amacıyle takınılan edâlı tavır, cilve. 38b-8; 117a-8; 133b-10; 143b-15; 152a-8; 221a-14; 281a-2; 281a-2; 300b-6.

naẓar (103); (Ar.) **1**. Bakma, bakış, göz atma. 6a-10; 6b-6; 12b-11; 19b-8, 12; 21a-5, 6, 9, 14, 15...**2**. Huzur, ön, makam. 249b-11; 250b-1; 268a-9; **3**. Etki, tesir, terbiye. 37b-2; 41a-2; 307a-4; **4**. Bakış açısı. 130a-11; **5**. Tecrübe ve kıyasa dayanarak dikkatli bakma. 60a-12.

naẓar it- (1) Bakmak. 298b-13.

naẓar ḳıl- (6) **1.** Bakmak, görmek. 19b-12; 49b-12; 137b-13; 318a-2. **2.** Himaye etmek, gözetmek. 21a-15; 23a-1.

naẓar sal- (13) **1**. Bakmak, nazar etmek. 21a-5; 22a-3; 41a-9; 45b-6; 49a-2; 65b-5; 109a-7; 117a-4; 122b-15...**2**. Düşünmek, fikretmek. 97b-5; 154a-15.

naẓarda tut- (2) Hatırlamak, göz önünde bulundurmak. 6b-6; 183b-8.

naẓardın taşla- (2) 1. Kovmak. 63a-4; 303a-2.

naẓardın taşlan- (2) **1**. Gözden düşmek, gözden çıkarılmak. 6a-10. **2**. Kovmak. 63a-4.

naẓarge ıl- (1) Nazara almak, dikkate almak. 216a-15.

naẓarıge keltür- (3) Huzuruna, gözünün önüne getirmek. 21b-5; 38a-14; 268a-9. ~ **naẓarige kiltür-** (1) Huzuruna, gözünün önüne getirmek. 21b-15.

nāzenīn (11); (Far.) Narin, nazik. 7a-3; 65b-15; 82a-1; 144a-6; 175a-11; 179a-3; 197b-11; 221b-2; 273a-4; 286b-1...

nāzik (4); (Far.) İnce, zarif, yumuşak. 6a-7;18b-11; 65a-15; 83b-2 .

nāzik-ḫūy (1); (Far.) Nazik tabiatlı. 65a-15.

nāzil bol- (1) Nazil olmak. 311b-7.

naẓīr (3); (Ar.) Benzer, eş. 62b-5; 279b-9; 296a-5.

naẓm (145) (Ar.) **1.** Şiir parçası, nazım. 1b-7; 2a-1; 2b-4; 10; 7a-4; 7b-10, 14; 9a-10; 9b-1, 7...**2.** Kafileli söz. 5b-4, 8b-2; 152a-13; 170b-15.

nāzük (1); (Far.) İnce yapılı, kaba olmayan, nârin. 38a-11.

nāzüklıġ (1) Naziklik. 38a-11.

naẓẓāre-ger (1); (Far.) Bir şeye dikkatle bakan; seyreden; seyirci. 269b-9.

ne (477) **1.** Ne. 2a-1; 3b-7; 6a-8; 10a-5; 15a-9; 16a-12; 17b-3, 10, 11; 19a-7… **2.** Hangi. 48a-13; 54a-4; 57b-1; 65b-10; 87b-9; 104a-2; 176a-5; 176b-13; 185b-8; 191a-11… **3.**

Nasıl. 45b-8. **4.** Olumsuzluk, yokluk bildirir. 84a-11; 114b-1; 114b-2; 115b-2; 135b-12, 13; 136a-6, 7; 136b-10, 11… **5.** Kim. 53b-11; 107b-11; 159b-15; 182a-2; 182b-13. **6.** Ne kadar. 208b-14; 212b-15; 265a-8; 275a-9, 10; 275b-11.

ne…ne… (73) Ne…ne… 9b-15-10a-1; 10b-6; 16a-3; 25a-3; 47a-5; 57b-3, 4; 60a-9, 10; 64a-7; 66a-15-66b-1; 80a-9, 10…

nebāt (8); (Ar.) Bitki. 58b-10; 83b-8, 10; 116b-14; 153b-14; 208b-11, 12; 261b-11.

nebāt-ı ḳand (1); (Far.) Şeker kamışı. 153b-14.

nebīre (3); (Far.) Torun. 198a-10; 218b-14; 269a-14.

nebūd (1); (Far. bkz. nabud) Bulunmayan, mevcut olmayan, yok olan, yok. 102a-4.

nec (1); (Far.) Ağzın iç tarafı, avurt. 48a-12.

necāset (1); (Ar.) Pislik, kirlilik. 282b-7.

necāsetlik (1) Pis, kirli olma durumu. 282b-7.

necāt (30); (Ar.) Kurtuluş. 2a-14; 18a-4; 18b-2; 29a-3; 29b-13; 43b-12; 57b-6; 68a-6; 93a-10; 101b-13...

necāt ber- (2) Kurtarmak. 180b-6; 200b-9.

necāt ehli (1) Kurtuluşa erenler. 43b-12.

necāt eşiki (1) Kurtuluş kapısı. 165b-1.

necāt tap- (6) Kurtulmak. 18a-4; 29b-13; 101b-13; 114b-4; 187a-11; 309a-9. ~ **necāt taf-** (4) Kurtulmak. 200a-3; 262a-12; 286b-9; 293a-11.

necāt yolı (2) Kurtuluş yolu. 29a-3; 230a-12.

neces (1); (Ar.) Pislik, murdarlık. 13b-10.

nec-i veber (1); (Far.) Kunduz ağızlı, ağzı kunduz gibi olan. 48a-12.

neçe (114) **1.** Nice. 5a-6; 6b-8; 22a-12; 29b-3; 31b-8; 33b-15; 35b-13; 37a-8; 39a-10; 41a-4; 42b-2...**2.** Ne kadar. 82b-13; 190b-12; 195a-4. **3.** Kaç. 155b-1; 183a-10; 252a-2; 258b-11. **4**. Nasıl. 220b-13; 255b-15; 5. Bir miktar. 298a-11.

ne-çend (57); (Far.) Ne vakit, biraz zaman, birkaç, nice. 22a-12; 39a-10; 50a-9; 51a-6; 62a-3, 10; 68b-3; 69a-2; 70b-1; 85a-11...

neçük (164) Nasıl. 11a-2; 16a-9; 25b-6; 26a-13; 29b-13; 30b-9; 31b-2; 32a-8; 33a-12; 34a-1...

nedāmet (59); (Ar.) Pişmanlık. 8b-9; 23b-5; 44a-10; 49a-7; 58a-15; 61a-8; 62a-14; 67a-15; 73b-14; 86a-15...

nedāmet eyle- (1) Pişman olmak. 202a-4.

nedāmet ḳıl- (2) Pişman olmak. 99b-4; 304b-8.

nedāmet ye- (4) Pişman olmak. 23b-5; 49a-7; 218b-12; 295b-15.

nedāmet yetkür- (2) Pişmanlık vermek. 218b-12; 295b-15.

nedāmetke ḳal- (1) Pişman olmak. 308a-1.

nedāmetlik (1) Pişmanlık, pişman olma durumu. 164b-9.

nedīm (6); (Ar.) Sohbet arkadaşı, meclislerde birlikte bulunulan,

sohbet edilen kimse. 51b-9; 146a-5; 222b-11; 239a-8; 268b-10; 297a-2.

nedīm bol- (1) Arkadaş, dost olmak. 51b-9.

nefāset (1); (Ar.) Nefislik, güzellik. 6a-9.

nefes (38); (Ar.) Nefes, soluk. 9b-1; 21b-2; 27a-14; 31a-2; 41a-6; 57a-14; 60b-11; 61a-1; 81a-12; 82b-3...

nefes ur- (1) Nefes almak. 185b-8.

nefīs (2); (Ar.) Herkes tarafından beğenilen, çok hoşa giden, çok güzel. 22a-3; 318b-4.

nefīsraġ (1) Daha güzel, çok güzel. 22a-8.

nef' (49); (Ar.) Menfaat, fayda, kar, çıkar. 6b-13; 7b-2; 16b-7; 19a-12; 34b-5; 46b-10, 11, 13, 14; 49b-12...

nef' al- (2) Faydalanmak. 49b-12; 54a-2.

nef' bol- (1) Yararı olmak. 69a-10.

nef' et- (3) Fayda etmek. 108b-5; 114a-9; 139b-10.

nef' ḳıl- (2) Fayda etmek. 34b-5; 314b-15.

nef' kör- (3) Fayda görmek. 16b-7; 19a-12; 310a-1

nef' köter- (2) Faydalanmak, hisse almak. 53b-14; 233b-8.

nef' yet- (1) Fayda etmek, faydası olmak. 78b-1.

nef' yetkür- (7) Fayda getirmek, fayda etmek. 46b-13; 66b-1; 108a-2; 135b-13; 220b-8; 322a-1.

nef'in közle- (2) Faydasını düşünmek. 7b-2; 109a-3.

nef'-peẕīr (1); (Far.) Fayda kabul eden. 65a-3.

nefrīn (2); (Far.) Lânet okuma, bedduâ etme, ilenme, bedduâ, lânet. 119a-4; 129a-11.

nefrīn ḳıl- (1) Nefret etmek. 129a-11.

nefs (59); (Ar.) Nefis. 2a-15; 2b-1, 9; 4a-5; 15a-4, 7, 10, 14; 17b-4; 29a-8...

nefs hevā (3); (Ar.) Nefis ve heves. 100a-4; 272b-5; 282b-13. ~**nefs ü hevā** (1); (Ar.) Nefis ve heves. 2a-15.

nefs-i bed-ḫūy (1); (Far.) Kötü huylu nefis. 287a-7.

nefs-i emmāre (1); (Far.) İnsanı kötülüğe sürükleyen nefis. 227b-5.

nefs-i nāṭıḳa (1); (Far.) İnsanın ruhu. 41b-10.

nefs-perest (1); (Far.) Nefsine düşkün. 15a-14.

neft (1); (Ar.) Bir tür mineral yağ. 298a-4.

nehār (1); (Ar.) Gündüz. 237b-8.

nehārī (1); (Ar.) Gündüz için olan. 237b-8.

neheng (2); (Far.) Timsah. 63a-6; 261b-4.

nehy-i münker (1) Kötülüğe mani olma. 2b-8.

nem (3); (Far.) Nem. 72a-15; 205a-9; 287b-13; 290b-9; 290b-15; 315b-11.

nem tap- (1) Nemlenmek. 290b-15.

nemerse (111) Nesne, eşya, şey. 2b-2; 4a-6; 4b-15; 6b-3; 10a-4; 13b-10; 17a-9, 11; 23b-15; 29b-10...

nemlik (3) Nemli. 72a-15; 205a-9; 290b-9.

nem-nāk (2); (Far.) Nemli. 287b-13; 315b-11.

nem-nāk eyle- (1) Yaşarmak. 287b-13.

neng (6) 1. Ar, utanma, utanç, ayıp. 34a-4; 140a-11; 206a-3; 296a-10; 310b-14. 2. Şan, şöhret. 144a-14.

neng eyle- (1) Utanmak. 296a-10.

ne'ūẕü bil'l-lāh (2); (Ar.) Tehlikeli, nâhoş bir durum karşısında, "Allah'a sığındık, Allah korusun" anlamında kullanılır. 282b-2; 154a-12; 158a-1.

ner (22); (Far.) Erkek, er. 71b-10, 13; 72a-5; 73b-14; 74a-4, 6; 184a-7; 290b-8; 290b-9; 291a-1…

nergis (4); (Far.) Bir çenekliler sınıfının nergisgiller familyasından, lâle gibi soğanla üretilen, beyaz veya sarıçiçekli, soğanı zehirli süs bitkisi. 28a-10; 133b-10; 169a-10; 286b-1.

nerm (7); (Far.) Yumuşak. 10b-12; 179a-12; 288a-4; 301a-11.

nerm bol- (1) Yumuşamak, erimek. 10b-13.

nerse (2); (bkz. nemerse) Nesne, şey. 193a-7; 265b-13.

neṣāyiḥ-i müşfik-āne (1); (Far.) Şefkatli, şefkat barındıran, öğütler, nasihatlar. 224b-9.

neseb (6); (Ar.) Soy, soy sop, atalar, dedeler silsilesi. 54a-5, 6; 58a-8; 162a-5; 301b-15.

neseblik bol- (1) Soylu olmak. 301b-15.

nesīm (18); (Ar.) Hafif esen tatlı rüzgâr. 11b-2, 14; 18b-11; 28a-5; 38b-7; 43b-4; 65a-10, 12; 74b-8; 80a-12...

nesīm-i rāḥat-baḫş (1); (Far.) Rahat veren, güzel hoş hava. 65a-12.

nesl (5); (Ar.) Bir kimsenin zürriyeti, evlât ve torunları, soy, sop, sülâle. 120b-8; 156a-14; 198a-11; 201a-10; 306b-12.

nesl-i ṭāyir (1); (Far.) Kuş türü. 201a-10.

nesli üzül- *(1) Nesli tükenmek. 167a-2.*

neşr (1); (Ar.) Nesir, düz yazı. 8b-2.

nesr (4); (Ar.) Akbaba, kartal 10a-11; 29a-5; 31b-5; 147a-1.

nesr-i ṭāyir (4) (Ar.) Uçan akbaba, kartal 10a-11; 29a-5; 31b-5; 147a-1.

nesr-i ṭāyir-i eflāk (1) (Ar.) Göklerde uçan akbaba, kartal 10a-11.

nesrīn (2); (Far.) Yaban gülü. 114b-7; 299a-7.

neş vü nemā tart- (1) Gelişmek, büyümek, yeşermek. 179b-11.

neşāṭ (28); (Ar.) Sevinç, neşe, surur. 10b-9; 18b-11; 35b-7; 37a-8; 51b-4; 54b-5; 92b-6; 117b-3, 11; 123b-7...

neşāṭ-engīz (2); (Far.) Neşe veren. 186b-7; 293b-10.

neşīme (1); (Far.) Tasma, bitişik, yakın. 55b-14.

neşter (2); (Far.) Neşter. 10b-2; 140a-6.

neşv ü nemā (2); (Far.) Gelişme, büyüme. 179b-10; 217a-10.

neşv ü nemā tap- (1) Büyümek, yetişmek. 217a-10

neşv ü nemālıḳ (1) Büyüme, gelişme, inkişaf etme durumu. 312a-6.

netīce (33); (Ar.) Sonuç. 35a-15; 45a-6; 77a-1; 81b-13; 82b-13; 85a-2; 89b-13; 95b-2; 103a-3; 129b-15...

netīce ber- (10) Netice vermek, sonuç vermek. 77a-1; 81b-13; 168b-10; 171a-2; 178a-2; 188a-2; 260b-5; 308a-4; 320a-10; 320b-9. ~**netīce bir-** (1) Sonuç vermek. 3a-13.

netīce-i teʿyīd- i z̲ü'l-celāl (1); (Far.) Celal sahibinin (Allah'ın) doğrulamasının neticesi. 266a-15.

neṭūr (1); (y. ad.) Netur. 311a-14.

nevā (14); (Far.) **1**. Nağme, ahenk. 65a-12; 65b-11; 87a-3; 293b-11. **2**. Behre, nasip, kısmet. 34a-12; 127b-12; 127b-12; 130b-4; 163b-14; 165a-6; 203b-11; 290a-6; 290b-12.

nevādirü'l-kelimāt (1); (Ar.) Nâdir olan, az bulunan, az görülen sözler, kelimeler (atasözü, deyim ve özlü sözler ve bunları bir araya getiren eserler). 272a-13.

nevāḥī (2); (Ar. çkl. nahiye) Nâhiyeler, etraflar, civardaki yerler. 101a-4; 203b-15.

nevāle (2); (Ar.) Gerekli yiyecek ve içecek şeyler, azık. 48b-8; 111b-5.

nevāyī (2); (Far.) Nasip, behre. 34a-12; 165a-6.

nevāzende (7) (Far. k. ad.) Nevazende. 26b-1; 27a-1, 10; 27b-11; 30b-4, 7; 222b-6.

nevāzendelik (1) Eğlendirme, okşayıcılık. 222b-6.

nevāziş (15); (Far.) Okşama, gönül alma, iltifat etme. 21a-14; 25a-2; 52b-1; 117b-5; 119b-8; 134a-3; 139b-8; 161a-2; 183a-2; 206a-9...

nevāziş eyle- (1) Gönül almak. 25a-2.

nevāziş ḳıl- (2) Taltif etmek, iltifat etmek. 139b-8; 232a-15.

nev-bahār (3); (Far.) İlkbahar. 44b-1; 221b-3; 242b-11.

nevbet (20); (Ar.) **1.** Sıra, vakit, devir, nöbet. 34a-13; 43a-14; 62a-10; 85b-11; 151a-10; 157a-6; 173b-1; 309a-8; 309a-10; 315a-4… **2.** Defa, kere. 242b-11; 269b-9; 275a-5; 280b-7; 284b-15; 286a-10; 298a-2303b-13.

nevḥa (1); (Ar.) Ölünün arkasından sesle ağlama, mâtemle feryat etme. 97a-5.

nevīd (1); (Far.) İyi haber, müjde, muştu. 91b-11.

nevmīd (10); (Far.) Ümitsiz, meyus. 56a-9; 57a-4; 114a-14; 179b-4; 185b-4; 197b-12; 205b-2; 279a-12; 303a-8.

nevmīd bol- (4) Ümitsiz olmak, ümidini kaybetmek. 56a-9; 197b-12; 205b-2; 303a-8.

nevmīd ḳal- (1) Ümitsiz kalmak. 114a-14.

nevmīdlıḳ (3) 179b-4; 185b-4; 279a-12.

nev-nihāl (1); (Far.) Taze fidan. 7a-5.

nevʿ (56); (Ar.) Çeşit, cins, tür. 2a-7; 2b-5; 3a-9; 6a-9; 9a-7; 15a-14; 22b-3; 28b-3; 30a-6, 15...

nevres (1); (Far.) Yeni yetişen, yeni biten. 286a-15.

nev-resīde (1); (Far.) Yeni yetişmiş, yeni olgunlaşmaya başlamış, genç, taze. 196b-9.

ney-i kemān (1); (Far.) Kamış yay. 30a-9.

ney-i şeker (4); (Far.) Şeker kamışı. 58a-10; 68a-14; 253b-8; 297b-11.

neẓāfet (1); (Ar.) Temizlik, paklık. 42a-8.

nezāket (2); (Ar.) İncelik, zariflik. 6a-9; 83b-5.

neẓāre ḳıl- (1) Bakmak. 47a-4.

nezd (1); (Ar.) Yan, kat, huzur. 52b-5.

neẕr (8); (Ar.) Şarta bağlı vaat, adak adama. 28b-14; 29a-3; 137a-15; 191b-6; 241b-15; 313b-6; 315a-3; 315b-2.

neẕr ḳıl- (2) Adamak. 28b-14; 315a-3.

neẕẓāre (3); (Ar.) Bakma, bakış, seyretme. 51a-5; 268a-8; 300b-10.

neẕẓāre eyle- (1) Bakmak. 268a-8.

neẕẓāre-ger (1); (Far.) Bir şeye dikkatle bakan; seyreden; seyirci. 300b-10.

nıṣf (4); (Ar.) Yarı, yarım, nim. 36a-7; 100b-10; 223a-1.

ni (33) Ne (bkz. ne) 7b-11, 15; 21b-8; 32b-7; 49b-4; 56b-11; 58a-10; 58b-2, 7, 12...

niçük (2) Nasıl. 16b-2, 4.

nidā (11); (Ar.) Seslenme, çağırma, bağırma. 41b-14; 116a-11; 240b-4, 7; 256a-1; 259a-9; 273b-3; 292a-14; 308a-14; 308b-5...

nidā ḳıl- (1) Nida etmek, seslenmek. 240b-4.

nifāḳ (4); (Ar.) İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ara bozukluğu; ikiyüzlülük, münâfıklık. 69b-6; 183a-15; 186b-1; 205a-5.

nigāh (1); (Far.) Bakış, bakma, nazar. 63b-11.

nigāh-dār (1); (Far.) Bekçi, gözcü, koruyucu. 121a-13.

nigār (19); (Far.) Güzel, sevgili. 104b-12; 106a-12; 137b-8; 171b-5; 185b-13; 185b-13; 252b-6; 305a-1; 310b-1.

nigār-ı nāzenīn (1); (Far.) Narin sevgili. 318a-6.

nige (13) Niye, neden, ne için. 32a-15; 35a-3; 92a-9; 99b-11; 180a-10; 189b-7; 209b-4; 212b-7; 257a-5; 308a-4...

nigeh-bān (3); (Far.) Bekçi, gözcü. 29a-6; 89a-2; 200b-4.

nigeh-bānlıḳ (2) Bekçilik, gözcülük. 29a-6; 89a-2.

nigeh-bānlıḳ ḳıl- (1) Gözcülük yapmak. 89a-3.

nigīn (2); (Far.) Yüzük. 4a-11; 17b-8.

nigūn-sār bol- (1) Altüst olmak. 162b-8.

nigūn-sār ḳıl- (1) Altüst etmek. 43a-6.

nigū-rūy ol- (1) Güzel yüzlü olmak. 55b-6.

nihād (11); (Far.) Huy, yaratılış, tabiat. 14b-8; 29a-10; 32a-10; 67b-4; 175b-7; 198a-10; 209a-14; 256a-6; 262b-2; 280a-2...

nihāl (31); (Far.) Fidan. 35b-10; 65a-13; 68a-14; 76b-15; 84b-6; 87a-12; 92a-9; 95a-9; 106a-5; 109a-15...

nihān (25); (Far.) Gizli. 4b-6, 10; 7a-2; 20b-7; 32b-7; 53a-5; 60a-4; 93b-10, 14; 94b-5...

nihān eyle- (1) Gizlemek. 93b-10.

nihān ḳıl- (2) Gizlemek. 20b-7; 255b-1.

nihān tut- (5) Gizlemek, saklamak. 53a-5; 93b-14; 94b-5; 129b-8; 145a-7.

nihānlıḳ (1) Gizlilik. 7a-2.

nihāyet (23); (Ar.) Son, hat, uç, sınır; son derece. 3b-5; 33b-7; 39b-15; 48a-9; 54b-11; 57b-1; 77a-15; 77b-4; 103a-15; 107a-9...

nihāyetiġa yetkür- (1) Sonuna ulaştırmak. 178a-5.

nīk- ḫ̆āh (1); (Far.) İyilik isteyen. 139b-11.

niḳāb (12); (Ar.) Örtü, perde. 9a-6; 38b-4; 53b-15; 74a-2; 87b-3; 103a-10; 202b-9; 208a-15; 234a-8; 247a-11...

nikāḥ (5); (Ar.) Bir kadınla bir erkeğin kānun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem. 36a-9; 36b-2; 170a-6; 179a-6; 198a-10.

nikāḥıġa al- (1) Nikâhına almak. 36b-2.

nīk-aḫter (1); (Far.) Yıldızı iyi, talihli. 217a-9.

nikāl (1); (Far.) Ateşli kömür parçası. 233b-12.

nīk-baḫt ol- (2) Bahtlı, talihli. 78a-10; 87b-1.

nīk-ḫūy (1); İyi, güzel huylu. 288b-5.

nīk-nām (1); (Far.) Namı güzel olan. 7a-13.

niḳris (1); (Ar.) Vücutta ürik asitin artması sonucunda daha ziyâde el, ayak parmaklarında ve eklemlerde ortaya çıkan, ağrılı şişliklerle seyreden bir metabolizma hastalığı, gut, damla hastalığı. 111a-14.

nīkū (10); (Far.) Hoş, iyi, güzel. 55b-6; 113a-5; 122b-10; 199a-15; 228a-10; 240a-10; 307b-13; 308b-15; 315a-3; 321a-10.

nīkū-ḫiṣāl (1); (Far.) Güzel huylu, güzel hasletli. 122b-10.

nīkū-ḫūy (1); (Far.) İyi, güzel huylu. 240a-10.

nīkū-kār (3); (Far.) İyi işli, işleri iyi olan. 228a-10; 307b-13; 308b-15.

nīkū-kārlıḳ (1) İyi işlilik, işleri iyi olma durumu. 228a-10.

nīkū-kirdār (1); (Far.) İyi işli. 113a-5.

nīkū-sīret (1); (Far.) Ahlakı, davranışı güzel. 199a-15.

nīl (5); (Far.) Çivit, çivit otu. 144a-10; 289a-1, 2; 289b-6, 8.

nīl-gūn (1); (Far.) Çivit rengi, lâcivert, koyu ve parlak mâvi renkli olan. 149a-5.

nīlūfer (4); (Far.) Nilüfergiller familyasından, durgun sularda ve havuzlarda yetişen, uzun saplı, yuvarlak ve geniş yaprakları su üzerinde yüzen, beyaz, pembe, mâvi ve sarı büyük çiçekli su

bitkisi. 170a-5; 179a-2; 274a-12; 310b-1.

nīm-cān (1); (Far.) Yarı canlı, yaralı. 30b-2.

nīmçe (1); (Far.) Kısa elbise. 11b-13.

nime (5) **1**. Şey. 80b-9; 108a-9; 317a-6. **2**. Ne. 107b-12. **3**. Ne için, neden. 127a-9.

niʿmet (72); (Ar.) Lütuf, iyilik, ihsan; her türlü şey, servet, refah, dirlik düzenlik, sağlık, yiyecek, içecek. 1b-4, 7; 2b-11, 15; 19a-8, 10; 24b-7; 33a-11; 34b-4; 37a-2...

niʿmet tap- (3) Nimet bulmak. 48b-4; 266b-14; 311b-11.

niʿmet-i devrān (1); (Far.) Devirn nimeti. 180b-11.

niʿmet-i dünyā (1); (Far.) Dünya nimeti. 309b-11.

niʿnet-ḫ̆āh (1); (Far.) Nimet isteyen. 236a-1.

nīreng (1); (Far.) Hile, efsun, büyü. 207a-4.

nisā (1); (Ar.) Kadın taifesi, kadınlar. 26a-11.

niṣār (10); (Ar.) Saçma, dağıtma, serpme. 25b-1; 123a-1; 125a-1; 165b-12; 189b-7; 260a-15; 262b-11; 300b-5; 307a-3; 316b-15.

niṣār et- (1) Vaat etmek, adamak. 25b-1. ~**niṣār it-** (1) Vaat etmek, adamak. 123a-1.

niṣār eyle- (1) Vermek, ikram etmek, saçmak. 165b-12.

niṣār ḳıl- (4) Saçmak, serpmek. 125a-1; 262b-11; 307a-3; 316b-15.

nisbet (13); (Ar.) İki şeyin veya parça ile bütünün nitelik veya nicelik bakımından birbirine göre olan durumu, oran, ilgi, bağ, râbıta. 51b-6; 54a-7; 85b-15; 92b-11, 14; 108b-14; 130a-6; 169b-14; 181b-9; 195b-14...

nisbet ḳıl-(4) Kıyaslamak. 85b-15; 92b-11; 169b-14; 237a-14.

nīş (25); (Far.) İğne. 9b-2; 14b-8; 42b-15; 43a-1; 57b-9, 11, 14, 15; 58a-3, 4...

nīş ur- (5) İğne batırmak. 57b-9, 14; 58a-3, 4; 308a-4.

nişān (37); (Far.) **1**. Nişan, iz, işaret, belirti. 6b-12; 15b-12; 19a-2; 19a-2; 20a-15; 20b-9; 24b-10; 25a-3; 26b-10; 27a-15… **2.** Vurulması istenen hedef. 7b-4; 50a-8; 142b-5; 200b-6; 259a-4.

nişān ber- (7) İşaret etmek. 25a-3; 28a-9; 42a-8; 75b-2; 83b-12; 170a-8; 293b-13.

nişān eyle- (1) Hedef etmek, yapmak. 200b-6.

nişāne (26); (Far.) **1.** Vurulması istenen hedef. 7b-4 7b-8; 24b-10; 26b-10; 50a-8; 91a-1; 92b-10; 138b-2; 142b-5; 175a-15… **2.** Nişan, iz, işaret, belirti, alamet. 20b-9; 32a-1; 114b-13.

nişāne bol- (4) Hedef olmak. 7b-8; 246a-15; 256a-8; 287b-14.

nişāne eyle- (1) Hedef yapmak. 91a-1.

nişāne ḳıl- (4) Hedef etmek. 7b-4; 92b-10; 220a-11; 236b-5.

nişān-ı bahār (1); (Far.) Bahar işareti. 98b-1.

nīş-i āzār (1); (Far.) Üzen, kıran inciten iğne. 43a-1.

nīş-i dendān (1); (Far.) Diş iğnesi. 273b-11.

nīş-i elem (1); (Far.) Elem iğnesi. 259a-1.

nīşlıġ (1) Dikenli. 197a-3.

nitek ki (1) Nasıl ki. 183a-13.

nitey (9) Ne yapayım, ne edeyim. 92a-13; 92b-8; 184b-8; 209a-15; 214a-3; 288b-15.

niyāz (9); (Far.) Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ. 93b-10; 117a-8; 151b-7; 159b-13; 194b-2; 241b-13; 245a-4; 245b-8; 300b-6.

niyāz-mendlik ḳıl- (1) Yalvarmak. 245a-4.

niyet (16); (Ar.) Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme. 28b-15; 29a-3; 56b-14; 60a-13; 77a-7; 87a-2; 191b-6; 238a-15; 255b-4; 256a-11...

niyet ḳıl- (2) Niyet etmek. 191b-6; 315b-2.

niẓām (11); (Ar.) Tertip, düzen, usul, yol. 8a-2; 10a-3; 75b-14; 195a-12; 231a-2; 239b-9; 243b-13; 271b-15; 279a-7; 283a-7...

niẓām-ı mülk (1); (Far.) Mülkün düzeni. 239b-9.

nizāʿ (7); (Ar.) Çekişme, kavga, anlaşmazlık, ihtilâf. 16b-14; 17a-4, 5; 146b-9; 151a-6; 224a-2; 255a-8.

nīze (11); (Far.) Mızrak, süngü, kargı. 35b-14; 57b-11; 74b-7, 12; 153b-5; 199b-12, 14; 200a-9; 256b-3; 272b-10...

nīze-ṣıfat (1); (Far.) Mızrak gibi. 199b-12.

noḳṣān (11); (Ar.) Zarar, eksiklik, kusur. 49a-7; 72a-13; 72b-10; 93a-12; 98b-11; 101b-14; 153a-6; 177a-4; 179b-3; 191a-15...

noḳsān tap- (1) Azalmak. 132b-13.

noḳṣān yet- (1) Azalmak. 49a-7.

noḳṣān-ı küllī (1); (Far.) Tam zarar. 72a-13.

noḳṭa (2); (Ar.) Belli bir yer; durum, husus, mesele. 104b-2; 167b-2.

nuḳl (1); (Ar.) Çerez. 241b-1.

numāyīşlıḳ (1) Gösterişli olma durumu. 274a-7.

numūdār (3); (Far.) Görünen, meydanda olan, nümâyan; örmek, numune. 55a-3; 55b-2; 58b-14.

nūn (1); (Ar.) Nun harfi. 35b-15.

nūr (82) Nur, aydınlık, parıltı. 3a-15; 4a-12; 4b-12; 6a-13; 6b-12; 7a-7, 11; 9b-10; 14b-15; 19b-5...

nūr al- (1) Nur almak. 158b-5.

nūr ber- (1) Nur vermek. 183a-13.

nūr saç- (1) Nur saçmak. 9b-10.

nūrānī (5); (Ar.) Işıklı; mübârek, nurlu. 19b-5; 20b-9; 25a-15; 99b-2; 252b-15.

nūrānī ḳıl- (1) Nurlandırmak. 19b-5.

nūr-efşān (3); (Far.) Nur saçan. 6a-13; 228b-7; 293b-15.

nūr-efzāy (1) Nur veren. 279b-7.

nūr-fāş (1) Nur veren. 271a-13.

nūr-ı cihān (1) Cihanın nuru. 19b-6.

nūr-ı dāniş (1); (Far.) İlim nuru. 4a-12.

nūr-ı dīde (2) Göz nuru. 301b-4; 318a-7.

nūr-ı dīde-yi ārzū-yı cān (1); (Far.) Canın istediği göz nuru (sevgili). 318a-7.

nūr-ı şafāyī (1) Rahatlığın nuru. 249a-2.

nūrluḳ (3) Nurlu. 145b-2; 212a-15; 274b-9.

nūrun ʿalā nūr (1); (Ar.) Nur üzerine nur. 197a-6.

nuşret (12); (Ar.) Üstünlük, başarı, galebe, zafer, yardım. 70b-13; 86b-8; 140b-2; 141b-3; 144a-8; 171a-8; 171b-10; 172a-6; 174b-15; 272b-4...

nuşret ber- (1) Yardım etmek. 141b-3

nuşret tap- (1) Zafer kazanmak. 294b-13.

nūş (22); (Far.) **1**. Tatlı, hoş, güzel. 4b-12; 5a-1, 5, 8, 9, 10; 7a-6; 25b-1; 42b-15; 66b-11...**2**. Bal. 14b-9; 42b-15; 172a-2. **3**. Şarap. 226b-3; 242b-5.

nūş bir - (1) Bal vermek. 14b-9.

nūş et- (3) İçmek, tadına bakmak. 172a-2; 226b-3; 250b-13.

nūş eyle- (1) İçmek. 161b-12.

nūş ḳıl- (1) İçmek, tatmak. 242b-5.

Nūşīrevān (6); (Far. k. ad.) Nuşirevan. 4b-12; 5a-1, 5, 8, 9, 10.

nübüvvet-penāh (1); (Far.) Peygamber. 241a-1.

nüdemā (1); (Ar. çkl. nedim) Nedimler, yakın dostlar, samîmî arkadaşlar. 20a-6.

nüh-sāl (1); (Far.) Dokuz yaş. 7b-15.

nükhet (2); (Ar.) Güzel koku. 262a-2; 299a-8.

nükte (23); (Ar.) Nükte, ince manalı söz. 1b-10; 4a-7; 7a-4, 7; 9a-5; 17a-10; 19a-12; 27a-2; 33a-7; 39b-5...

nükte-dān (2); (Far.) Nükte yapan, nükte söyleyen. 1b-10; 7a-4.

nükte-güẕār (1); (Far.) Nükte yapan, nükte söyleyen. 9a-5.

nükte-i ḥikmet (1); (Far.) Hikmetli nükte. 257b-3.

nükte-şinās (1); (Far.) Nükte yapan, nükte söyleyen. 266b-1.

nükte-yi zer (1); (Far.) Altın nükte. 19a-12.

nümāyān (16); (Far.) Görünen, aşikar olan, ortada. 11a-12; 149a-6; 199b-15; 228b-9; 248b-10; 273b-6; 280a-11; 284b-7; 286a-12; 306a-10.

nümāyān bol- (1) Görünmek, ortya çıkmak. 228b-9.

nümāyān ḳıl- (2) Aşikar etmek, göstermek. 149a-6; 286a-12.

nümāyiş (3); (Far.) Görünüş, görünme. 32a-10; 206b-14; 289a-5.

nümāyiş ber- (1) Süslemek. 289a-5.

nümāyiş ḳıl- (1) Ortaya çıkmak, görünmek. 32a-10.

nümū-dār (1); (Far.) Örnek, misal, görünür şekli. 11b-11.

nümūne (1); (Far.) Örnek, misal. 5b-13.

nüsḫa (7); (Ar.) Yazılmış olan eser. 5a-6, 8, 11, 13; 5b-2, 7, 14.

o (8) O. 9a-3; 41b-8; 141a-1; 191b-2; 205b-5; 286a-3; 306b-12; 309a-11.

obdān (1); (Far.) Daha iyi, daha güzel. 243a-4.

oçaḳ (3) Ocak, ateş yakılan yer. 200a-7; 221b-9; 244b-11.

oçuḳ (1) Açık. 204a-15.

oġlan (4) Erkek çocuk. 50b-1; 279b-1; 282a-8; 305b-2.

oġrı (39) Hırsız. 47b-14; 101b-2, 5, 8; 110a-11; 120a-14; 158a-15; 159a-2, 3, 7...

oġul (91) Erkek evlat. 5a-12; 35b-8; 36a-3, 10, 14; 44a-2, 9, 11, 13; 45a-3...

oġurla- (2) Çalmak. 48a-11; 237b-2.

oḫşa- (45) Benzemek. 7b-14; 16b-10; 29b-13; 32a-14; 36a-4; 53a-14; 53b-2; 54a-13; 55a-10; 67a-7...

oḫşa *(5) Gibi, benzer. 80b-12; 161b-10; 165a-7, 15; 165b-13.*

oḫşaş (1) Benzer. 102a-9.

oḫşat- (4) Benzetmek. 83b-7; 97a-6; 130a-8; 255b-15.

oḳ yi- (1) Ok yemek. 35a-3.

oḳ1 (64) Ok. 7b-4, 7; 10b-2; 23b-5; 24b-10; 29b-10; 34b-12; 35a-1; 35a-3; 35b-13; 36a-2…

oḳ2 (2) Pekiştirme edatı. 221b-7; 259b-6.

oḳu- (20) Okumak. 2a-6; 4a-2; 12a-14; 21a-11; 22b-3; 35b-7; 36a-1; 39b-5; 75a-8; 103b-5...~ **oḳı-** (2) Okumak. 155b-4. 164b-5.

oḳuġuçı (2) Okuyucu. 6a-4; 294a-12. ~ **oḳıġuçı** (1) Okuyucu. 6a-5.

ol- (158) Olmak. (bkz. bol-) 9b-8; 7b-13; 12a-10; 12b-2, 3, 15; 17b-8, 11, 14; 24a-4; 24b-5…

ol (1835) O. 2a-11; 2b-7, 9, 11; 3a-2, 4, 13, 14; 3b-9, 10...

ol ṭarīḳa birle (1) O şekilde, aynı şekilde. 4b-8.

ol yan (5) O taraf. 38b-13; 122a-12; 135a-8; 204a-10; 295b-7. ~ **o yan** (1) O taraf. 205b-5.

olar (553) Onlar. 2b-9, 11; 3a-14; 3b-9, 10, 15; 6a-7; 7b-10; 8b-7, 8...

oltur- (115) **1**. Oturup beklemek. 31b-13; 34b-12; 38b-13; 42a-10; 44b-11; 52a-1; 83a-9; 84b-8; 121b-14; 135a-7… **2**. Bir yerde bulunmak, zaman geçirmek. 9a-14; 10a-1; 12a-11; 20a-3; 20a-4; 35a-9; 47a-15; 131b-14; 143b-11; 166a-7… **3**. Bir makama çıkmak. 4b-8; 45b-12; 46a-14; 147b-15; 198b-1; 310a-9. **4**. Bir yerde yaşamak. 16a-14; 31a-13; 51b-12; 107b-8; 136b-5. **5**. Yerleşmek, ikamet etmek. 13b-3. **6**. Uygun gelmek. 24b-7; 104a-12; 150a-5; 256a-14. **7**. Dinlenmek. 40a-11.

olturġuz- (9) Oturtmak. 24b-7; 127a-1; 179b-15; 209a-8; 250b-9; 258b-10; 276a-3; 287a-2; 320a-8.

olturuġ (1) Oturduğu yer, ev. 313a-3.

oŋg (11) Sağ. 29b-2; 49b-3; 56a-14; 60a-14; 112b-11; 121b-9; 136a-12; 182b-6; 254b-11; 255a-5...

on (42) On, sayı. 8a-13; 8b-5, 14, 15; 9a-1, 2; 19b-8; 23a-1; 24a-9, 12...

on birinçi (3) On birinci. 8b-14; 24a-9; 261b-8.

on ikinçi (3) On ikinci. 8b-15; 24a-12; 271a-5.

on tört (10) On dört. 8a-13; 8b-5; 23a-1; 31a-7; 42b-6; 143a-6; 158b-5; 300b-14...

on tört yaşar bol- (2) On dört yaşına girmek. 300b-14.

on törtinçi (1) On dördüncü. 9a-2.

on üçünçi (3) On üçüncü. 9a-1; 24a-15; 309b-2.

oŋg yan (1) Sağ yan, sağ taraf. 255a-5.

on yete (1) On yedi. 198b-11.

oŋgdaġa (1) Sağa. 254b-11.

oŋgla- (1) Doğruyu bulmak, doğruya yönelmek, sağa dönmek, sağ tarafa yönelmek 265a-1.

onnı (1) Onunu, on tanesini. 182a-5.

onunçı (2) Onuncu. 8b-13; 253a-1.

or- (1) Biçmek, kesmek. 168a-10.

ora (12) Depo, kiler, anbar. 28b-10; 48a-12, 14; 49a-6, 9, 12; 49b-8; 67b-8, 10; 68a-2...

orda (17) Saray, konak, ev. 10b-11; 14b-2; 25a-11; 71b-11; 74b-4; 80b-8; 124b-12; 144b-2; 199b-10; 241a-9...

orġaḳ (1) Orak. 311a-7.

orna- (2) Yer etmek, yerleşmek. 98a-6, 7.

ornatıl- (1) Hareket ettirilmek. 296a-13.

orta (2) Orta. 17a-11; 149a-8.

orun (72) Yer. 12a-7; 17a-11; 18b-13; 21a-12; 24a-1; 26a-9; 52a-9; 53a-13; 60a-1; 77b-15...

orun al- (1) Makam, mevki almak. 26a-9.

orun ber- (1) Yer vermek. 234b-5.

orun tap- (1) Yer almak, bulunmak. 24a-1.

orun tut- (5) **1**. Yer edinmek. 18b-13; 53a-13; 82a-1. **2.** Bir yerde oturmak. 12a-7. **3**. Yerleşmek. 77b-15.

orunluḳ (1) Yerli yerinde. 60a-1.

orunsız (1) Yersiz. 102a-12.

ot çıkar- (1) Ateş çıkarmak. 284b-2.

ot sal- (1) Yakmak, tutuşturmak. 169b-9.

ot yaḳ- (3) Ateş yakmak, ateş salmak. 17a-5; 74a-5; 81a-11.

ot1 (175) Ateş. 9a-11; 10b-7; 17a-5; 23a-10, 11; 23b-2; 26a-6; 27a-4; 27b-9; 34a-13...

ot2 (17) Ot, çayır, çimen. 135b-3.

ot-cūşiş (1); (Far.) Coşkunluğu ateş gibi. 284b-1.

otla- (13) **1**. Otlamak, ot yemek. 29a-6; 51a-2, 7; 68b-9; 89a-2; 191b-5; 192b-5; 193b-15; 227b-11; 256b-5; 278a-14… **2**. Otlardaki çiçek özlerini toplamak. 13b-9.

otlaġ (3) Otlak. 14a-2; 29a-6.

otluġ (11) Ateşli, yakıcı. 39b-14; 113b-5, 15; 163a-12; 168a-2; 175a-12; 177a-14; 257a-9; 258b-4; 314b-7...

otra (6) Orta. 73b-1; 122b-7; 235b-8, 10; 236a-3, 6.

ottuz (1) Otuz. 141b-11.

otun (19) Odun. 12b-13; 53b-3; 78a-5; 81a-10; 110a-4; 161a-10; 171a-12, 13, 14; 258a-1...

otunçı (2) Oduncu. 12b-13; 258a-1.

otuz (3) Otuz. 7a-12; 196b-13, 14.

ova (1) Çevresindeki yüksek ve ârızalı topraklara göre çukurda kalan geniş ve düz arâzi. 138b-13.

ovalıḳ (1) Ovaya yetecek kadar, ovayı dolduracak kadar. 138b-13.

oy- (1) Oymak. 47a-13.

oyna- (13) Oynamak. 35b-13; 67b-6; 74a-4; 90b-3; 100b-14; 122b-14; 154a-5; 215b-1; 217a-11; 249a-9...

oynaş- (2) **1**. Birlikte oynamak. 135b-5. **2**. Oynaşmak. 289b-3.

oyun (4) Oyun. 125a-11, 13; 179a-6, 10.

oyunçuḳ (1) Oyuncak. 179a-6.

öç (1) Yapılan bir kötülüğün acısını çıkarma arzusu ve işi, intikam. 169a-3.

öç- (8) **1**. Sönmek. 127b-10; 137b-5; 149a-11; 153b-10; 157b-15; 178b-11; 197a-2. **2**. Silinmek, unutulmak. 198a-11.

öç al- (1) Öç almak. 169a-3.

öçküsüz (1) Sönmeme, devamlı yanma. 137b-5.

öçür- (7) Söndürmek. 23a-11, 12; 153b-1; 161b-14; 222a-3; 224a-4; 245a-11.

öf- (1); (bkz. öp-) Öpmek. 314a-2.

ögün (1) Öğün. 317a-12.

ögze (14) Tepe, çatı, yukarı, yüksek, üst kısım. 33b-8; 34a-14; 41a-14; 64a-3; 149a-7; 175b-11, 12; 245b-6, 7; 246a-5...

öksü- (1) Eksilmek, azalmak. 314a-10.

öksük (1) Eksik. 154a-14.

öl- (100) Ölmek. 28b-3; 50b-15; 54a-7; 56a-12; 67b-13; 70a-8; 71a-10; 71a-12; 71a-13; 87a-12…

öltür- (139) Öldürmek. 14a-9, 10, 12; 54a-9; 56a-12; 60a-4; 61b-8; 62b-8; 69a-9; 70a-13...

ölüg (13) Ölü. 54a-7; 56a-9, 10; 81b-2; 100a-7; 134b-13; 201b-9; 210b-7; 231b-9; 246a-6...

ölüg ḳıl- (1) Ölü taklidi yapmak. 56a-9.

ölüm (60) Ölüm. 2b-11; 24b-4; 43a-12, 15; 44b-14; 60a-3; 66b-9; 71a-13; 72b-4; 86a-14...

ölüm tap- (1) Ölmek. 270a-6.

ölümge bar- (1) Ölmek. 24b-4.

ʿömr (117); (Ar.) Ömür, hayat. 15b-7; 18b-9; 18b-14; 31a-4; 37a-4; 39a-3; 56b-2; 60b-11; 72b-4; 72b-4…

ʿömr çerāġı (1) Hayat, can. 144b-6.

ʿömr ötker- (6) Ömür geçirmek. 15b-7; 89b-1; 147b-1; 173b-4; 196a-12; 309b-5.

ʿömr sür- (1) Yaşamak, hayat sürmek. 18b-9.

ʿömr-i ʿazīz (1); (Far.) Ömrün kıymetlisi. 207b-2.

ʿömridin mīve tap- (1) Ömründen mevye almak. 131a-11.

öng (1) Ön. 13a-4.

ön- (22) Bitmek, yetişmek. 12a-1; 20a-14; 27a-10; 41b-1; 113a-9; 138b-9; 143b-6, 7; 153b-2, 12...

öndür- (6) Yetiştirmek. 2b-2, 6, 10; 138b-9; 197b-5; 247a-10.

öp- (4); (bkz. öf-) Öpmek. 101a-8; 298b-10; 301b-4; 304a-6.

ördek (14) Ördek. 62a-8, 9, 15; 72a-7, 13; 72b-6; 73a-10; 73b-1, 8; 141a-3...

ʿörf (2); (Ar.) Yasalarla belirlenmediği halde halkın kendiliğinden uyduğu âdet, gelenek. 81a-2; 142b-2.

örgen- (18) Öğrenmek. 2a-5; 13a-12; 14a-14; 24a-11; 63b-14; 117a-15; 262b-1; 266a-10; 266b-8; 268b-11...

örget- (12) Öğretmek. 1b-7; 2b-4; 117a-13; 118b-10; 198a-8; 198b-15; 266b-4, 7; 267b-8; 269a-1...

örle- (20) **1.** Yanmak, parıldamak. 4a-12; 32b-11; 60b-2; 90a-14; 297a-11. **2.** Yükselmek, artmak, çıkmak. 167b-14; 175b-7; 182b-8; 184b-8; 189a-2; 200a-7; 225b-2; 243a-12; 264b-1; 282a-10…

örlet- (1) Yükseltmek, çıkartmak. 30a-8.

örmeçük (2) Örümcek. 34a-2, 5.

örte- (3) Yakmak, tutuşturmak. 67a-5; 139a-3; 287a-10.

örten- (9) Yanmak, kavrulmak. 41b-12; 113b-7; 161a-10; 167b-1; 175a-12; 182b-4; 205a-8; 222b-14; 299b-10.

öşn(e) (5) Sırt, omuz. 101b-11; 121b-10; 229a-15; 276b-14; 296a-9.

öt- (191) **1.** Geçmek, gitmek. 11a-15; 11a-15; 47a-1; 49b-2; 49b-8; 54a-6; 55a-12; 80b-7; 81b-1; 88b-6… **2.** İleri bir seviyeye ulaşmak. 15a-10; 45b-10; 66a-4; 68a-1; 138b-9. **3.** Vuku bulmak, ortaya çıkmak, sudur etmek. 28a-9; 62b-14; 78b-5; 90b-10; 180a-6; 194b-1; 222a-11; 230a-5; 246b-9; 252b-10… **4.** Son bulmak, nihayetlenmek, bitmek, son bulmak. 33b-3; 132a-1; 160b-8; 233a-2; 265a-5; 266a-6. **5.** Vaktini, zamanını kaçırmak. 56a-7; 56b-1; 58b-4; 68b-9, 15; 113b-12; 135b-10; 138b-3; 161b-7; 190a-13… **6.** Bir engeli aşmak. 57a-15; 57b-2; 57b-4; 179a-15; 187b-10; 187b-11; 205b-11; 247b-14. **7.** Ölmek. 58a-9; 110a-6; 236a-10. **8.** Bir sınırı aşmak. 58b-7; 173a-1; 197a-1; 197a-3. **9.** Vaz geçmek, bırakmak. 68a-15; 72a-3; 80a-2; 89b-2; 116a-15; 120a-2; 190b-3; 193a-8; 235a-15; 245b-11…**10.** Geçmiş olan, evvel, önceki. 94a-6; 258a-3. **11.** Tesir etmek. 99b-3. **12.** Yaşanmak. 100b-7; 132a-11; 133b-10; 141b-7; 236b-12. **13.** Göze almak. 109a-12. **14.** Zikredilmek. 233b-6, 13; 236a-4; 271a-12; 300a-11; 304b-11.

öte (1) Borç, görev, vazife. 151b-9.

ötker- (75) **1.** Bir dilden bir dile geçirmek, tercüme etmek. 5b-3. **2.** Yükseltmek, yüceltmek. 11b-4; 20b-14; 216b-14; 292b-12. **3.** Zaman geçirmek, yaşamak. 15b-7; 18b-7; 24b-8; 25a-13; 26b-6; 29a-14; 33b-5; 33b-15; 51b-7; 62a-15… **4.** Tecrübe etmek, yaşamış olmak. 43a-10; 44a-12; 125a-5. **5.** İletmek, bir yerden geçirmek. 57b-14. **6.** Tatbik etmek. 70a-9. **7.** Okumak, öğrenmek. 100b-12. **8.** Götürmek. 152a-9; 205b-1. **9.** Bir işin vaktini geçirmek. 158a-2. **10.** Gösterilmek, görünmek. 275a-10.

ötkez- (3) Geçirmek. 41a-1; 137b-4; 166a-12.

ötün- (2) Feda etmek, sunmak. 185b-12; 238b-8.

öy (137) Ev. 8a-6; 10b-1; 13a-4, 12; 13b-3, 14; 14a-4, 7, 8; 18b-3...

öy ḳıl- (1) Ev yapmak. 13b-3.

öy sal- (1) Ev yapmak. 321b-4.

öylen- (1) Evlenmek. 197b-1.

öz (814) Kendi. 1b-8; 2b-2, 8, 10, 11; 3a-4, 7; 3b-4; 6b-3, 9...

öz içige (1) İçine, sırlarına, gönlüne. 181b-6.

öz işiniñg̑ şuġlıda bol- (1) Kendi işinin derdinde olmak. 264b-8.

özge (211) Başka. 2b-2; 6b-3; 15a-6; 16b-15; 19b-1, 7; 20a-8; 25b-12; 27a-5; 27b-7...

özgeçe (12) Başkaca, farklı olarak, başka türlü. 60a-14; 155b-5; 169a-11; 180b-12; 183b-1; 190a-1; 192a-3; 229a-11; 279b-3...

öziçe (1) Kendince, kendi kendine. 137a-12.

özidin bar- (1) Kendinden geçmek. 199a-2.

özini tut- (3) Kendini tutmak. 146b-15; 231a-5.

ʿöz̲r (10); (Ar.) Yanlış, hatâlı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mâzeret; kusur, hatâ, eksiklik. 7b-8; 21b-4; 66b-11; 69b-14; 85b-10; 117b-12; 150b-4; 200a-14; 200b-4; 318a-13.

ʿözr ḳıl- (1) Kusur işlemek. 69a-11.

ʿöz̲r ḳol- (1) Özür dilemek. 117b-12.

ʿözr-gūyluḳ (1) Özür beyan etme durumu. 225a-15.

ʿözr-ḫ̆āhlıḳ (1) Özür dileme durumu. 183b-10.

ʿöz̲rluḳ (1) Mazur, özürlü, mecbur. 7b-8.

özümlik (3) Akran, denk. 144b-3; 193a-9; 195b-4.

pā-ber-cā (1); (Far.) Sabit, kaim, daim. 55a-1.

pā-bercā bol- (1) Ayakları yere sağlam basmak. 250b-10.

pā-beste bol- (1) Ayağı bağlı olmak. 103b-4.

pā-bürehne (1); (Far.) Yalın ayak, ayağı çıplak. 307b-9.

pādişāh (537); (Far.) Padişah. 4a-15; 4b-2, 12; 5a-7, 11; 6b-1; 8b-13; 9a-7, 9; 9b-3...~ **pādişeh** (2); (Far.) Padişah. 101b-2, 4.

pādişāh bol- (5) Padişah olmak. 38b-3; 146b-7; 301a-8, 12; 319b-14.

pādişāh köter- (5) Padişah yapmak. 40b-8; 46a-15; 146b-13; 153a-8; 164b-11.

pādişāh-āne (5); (Far.) Padişaha yakışır bir şekilde, padişah gibi. 25b-3; 139b-7; 208a-14; 247b-6; 323a-13.

pādişāh-ı cihān-penāh (1); (Far.) Dünyanın koruyucusu olan padişah. 289b-10.

pādişāh-ı devrān (1); (Far.) Devrin padişahı. 263b-15.

pādişāh-ı fulān (1) Falan padişah. 149a-14.

pādişāh-ı kām-kār (4); (Far.) Mutlu, mesut, amacına ulaşmış, ikbal sahibi padişah. 140a-12; 292b-3; 310a-4; 321a-11.

pādişāh-ı meẕkūr (1); (Far.) Bahsi geçen padişah. 6b-1.

pādişāh-ı mübārek (2); (Far.) Mübarek padişah. 10a-11; 321a-5.

pādişāh-ı nām-dār (1); (Far.) Meşhur, ünlü, namlı padişah. 296a-6.

pādişāh-ı ʿadālet-penāh (1); (Far.) Adaletli padişah. 284a-8.

pādişāh-ı ʿādil (1); (Far.) Adaletli padişah. 97a-13.

pādişāh-ı ʿālem (3); (Far.) Alemin padişahı. 30b-15; 42a-3; 87a-4.

pādişāh-ı ʿālem-penāh (1); (Far.) Alemin sığındığı, dünyanın koruyucusu olan padişah. 4b-14.

pādişāh-ı şehr-i yār (1); (Far.) Padişah(lar) padişahı, büyük, ulu padişah. 100a-14.

pādişāh-ı yesār u yemīn (1); (Far.) Sol ve sağın padişahı, mülkü geniş olan padişah. 271a-8.

pādişāhlıḳ (27) Padişahlık. 36b-4; 74b-2; 97a-13; 97b-5; 129a-7; 150b-7; 153a-8; 172b-6; 178b-8; 180a-6...

pādişāh-zāde (2); (Far.) Padişahın oğlu. 208a-12; 209b-7.

pādişeh (3); (bkz. padişah) Padişah. 77a-7; 101b-3, 4.

pādişeh-ı şeb. (2); (Far.) Gece görev yapan asker, gece bekçisi. 101b-2, 4.

pāk (75); (Far.) Pak, temiz. 7b-11; 12a-4; 13b-9; 31a-15; 57a-6; 62b-5; 69b-14; 91b-4; 92b-2; 93a-14…

pāk bol- (4) Temiz olmak. 69b-14; 103b-10; 115a-7; 163a-5.

pāk eyle- (6) Temizlemek. 129b-6; 157b-15; 270b-13; 308b-13; 313b-15; 323a-2.

pāk-dāmen (2); (Far.) Eteği temiz olan, namuslu. 85a-8; 291a-12

pāk-dāmen bol- (1) Namuslu olmak. 291a-12.

pāk-dāmenlik (3) Namusluluk. 244b-11; 246b-14; 288b-7.~ **pāk-dāmenlıḳ** (1) Namusluluk, temizlik. 85a-7.

pāk-ġıḍā (1); (Far.) Temiz gıda. 14b-4.

pākīze (39); (Far.) Pak, temiz. 8a-5; 13a-7; 13b-8, 11; 14b-4; 15b-1; 31a-4; 38b-9; 71b-10; 78a-10...

pākize eyle- (1) Temizlemek, aklamak. 78a-10.

pākīzelıḳ (2) Temizlik. 83a-14; 197a-7. ~ **pākīzelıġ** (2) Temizlik. 13a-7; 297a-15.

pākīze-meşreb (1); (Far.) Yaradılışı, gidişatı temiz, iyi olan. 135b-1.

pākīze-nihād (2); (Far.) Temiz yaratılışlı. 262b-2; 298a-7.

pākīze-rāy (1); (Far.) Güzel fikirli. 81a-3.

pākize-rūy (1); (Far.) Temiz yüzlü. 317b-10.

pākīze-sīret (3); (Far.) İçi, huyu temiz, güzel olan. 158b-5; 227b-1; 288b-5.

pākīze-sirişt (1); (Far.) Temiz yaratılışlı. 282b-12

pāklıġ (4) Temizlik. 14a-4; 112b-8; 179a-11; 247a-11. ~**pāklıḳ** (3) Temizlik. 169a-13; 205b-7; 280b-4. ~**pāklik** (3) 6b-6; 282b-7; 295b-5.

pāk-sīret (2); (Far.) Temiz ahlaklı. 211a-7; 232a-4.

pāk-ṭabīʿat (1); (Far.) Temiz huylu, temiz yaratılışlı. 159b-7.

pāk-zāt (2); (Far.) Zatı temiz olan. 181a-2; 298a-7.

palās (1); (Far.) Kaba yünden yapılan elbise. 204b-4.

pālīz (1); (Far.) Sebze bahçesi. 84a-7.

pālūde (1); (Far.) Nişastalı tatlı. 85b-2.

pārça (4); (Far.) Bir bütün içindeki bir bölüm. 47a-3; 65a-7; 78a-4; 89a-11.

pāre (59); (Far.) Parça. 12b-14; 14a-7; 26a-6, 7; 28a-3, 11; 28b-2; 30b-3; 32a-5; 47a-6…

pāre bol- (1) Parçalanmak. 281b-9.

pāre ḳıl- (5) Parçalamak. 12b-14; 14a-7; 65b-6; 68a-5; 195a-5.

pāre pāre eyle- (1) Parça parça etmek. 228b-11.

pāre pāre ḳıl- (5) Parça parça etmek. 32a-5; 47a-6; 71a-6; 255a-3; 264a-12.

pāre pāre tola bol- (1) Parça parça çok olmak (Damlaya damlaya göl olmak). 247b-13.

pāreī (13); (Far.) Bir parça. 48a-8; 89b-2; 126b-14; 204a-1; 223b-8; 264b-11, 15; 265a-2; 276a-4; 289a-1...

pāre-i nān (2); (Far.) Bir parça ekmek. 189b-4; 309b-11.

pārs (1); (Far.) Kedigiller familyasından, tropik bölgelerde yaşayan, genellikle karın altına doğru beyazlaşan açık sarı postu siyaha yakın esmer beneklerle kaplı, çok güçlü, çevik, cesur, avlanması tehlikeli, yırtıcı, etçil memeli hayvan, leopar, panter. 53a-12.

Pars (3); (y. ad. bkz. fars) İran. 206b-15; 298a-6; 300b-11.

pārsā (6); (Far.) Dînine çok bağlı, zâhit, âbit, takvâ sâhibi kimse. 151b-9; 198b-4, 5, 6, 9, 11.

pārsālıḳ (2) Dinine diyanetine düşkün olma durumu. 117a-1; 197a-5.

pas (1) Pas, kir. 143a-7.

pas tut- (1) Paslanmak. 143a-7.

pās-bān (5); (Far.) Bekçi, hizmetçi. 14a-13; 59b-11; 182b-9; 183a-1; 200b-3.

pāyān (4); (Far.) Son, uç, sınır. 6b-4; 104b-13; 107b-9; 231b-7.

pāyçe (1); (Far.) Küçük ayak. 273b-13.

pāye (11); (Far.) Rütbe, mertebe, derece. 35a-5; 37b-8; 87b-6; 119a-12; 142a-1; 192a-13; 233a-13; 244b-3; 270a-14; 276a-10...

pāy-endāz (1); (Far.) Büyük kimselerin geçeceği yerlere serilen halı ve benzeri şeyler. 86b-7.

pāyende (4); (Far.) Yerinde duran, kalıcı, sürekli, dâim, pâyidar. 142a-1; 270a-14; 276a-10; 292a-5.

pāyende bol- (2) Daimi, sürekli olmak. 276a-10; 292a-5.

pāyendelik (1) Sürekli, ayakta olma durumu. 261b-13.

pāyidār (4); (Far.) Kalıcı, devamlı, sâbit. 17b-14; 26a-3; 63a-1; 146a-7.

pāyi-dār ol- (1)Payidar olmak. 17b-14.

pāyide al- (4) Faydalanmak. 35b-8; 48a-2, 10; 54a-2; 145a-5. ~**fāyide al-** (3) Faydalanmak. 3a-5; 47b-6, 14.

pāyide kör- (2) Fayda görmek. 31a-5; 54a-4

pāy-māl (1); (Far.) Ayak altına alınan, çiğnenen, ezilen. 147b-13 .

pāy-māl ol- (1) Çiğnenmek, ezilmek. 147b-13.

peder (6); (Far.) Baba. 36a-10; 36b-1; 44a-3; 49b-14; 54a-6; 84a-9.

Pehlevī (4) Pehlevi. 5a-7, 8, 13, 15

pehlivān (3); (Far.) İri yapılı, kuvvetli kimse, yiğit, cesur, kahraman. 98a-10; 231a-6; 280a-1.

pehlū (2); (Far.) Yan, taraf, karşı. 58b-12; 264b-3.

pejmürde bol- (2) Solmak, üzülmek. 144b-6; 178b-10.

pejmürde ḳıl- (1) Perişan etmek. 218a-15.

peleng (36); (Far.) Kaplan 10a-14, 15; 10b-7; 38b-2, 10; 39a-6, 7, 10, 12; 39b-3...

peleng-beçe (7); (Far.) Kaplan yavrusu. 39a-7, 10; 39b-3; 40a-4, 12; 40b-3, 6.

pelīd (2); (Far.) Pis, murdar, alçak. 91b-4; 303a-6.

pelīd-ẕāt (1); (Far.) Kirli, pis, murdar şahsiyet. 112b-13.

penāh (30) (Far.) Sığınak, sığınacak yer. 1b-9; 3a-9; 9a-11; 11a-6; 49a-14; 70a-2; 78a-4; 86b-11; 87a-4; 87b-10...

penāh al- (3) **1.** Bir işle meşgul olmak. 13a-2. **2.** Bir yere, şeye sığınmak. 28a-12; 132b-9.

penāh ber- (1) Sığınacak yer vermek. 150b-8.

penāh ber- (1) Sığınacak bir yer vermek. 150b-8.

penāhġa al- (1) Sığınmak, kenara almak. 49a-14.

pençe (16); (Far.) Pençe. 29a-3; 50b-5; 66b-1; 82b-7; 83b-11; 124a-5; 157a-9; 175b-4; 193a-12; 202b-13...

pençe-ber-pençe (1); (Far.) Pençe pençeye. 157a-9.

pend (15); (Far.) Öğüt, nasihat. 25a-6; 27b-13; 34b-5; 43b-4; 73b-11; 84a-8; 102a-3; 140b-10; 152a-6; 200a-6...

pend-nāme (1); (Far.) Nasihat kitabı. 25a-6.

per (5); (Far.) Kanat. 29b-2; 127a-13; 156a-7; 182b-5; 201a-12.

per u bāl (2); (Far.) Kanat ve kuyruk. 29b-2; 156a-7.

per u bāl ur- (1) Kol kanat çırpmak. 29b-2.

perākende (5); (Far.) Düzenli olmayan; dağınık; perişan; düzensiz. 15b-13; 50a-11; 88a-14; 166b-1; 319b-1.

perākende bol- (3) Dağılmak. 15b-13; 50a-12; 166b-1.

perākende-dil (1) Gönlü hüzünlü, kederli. 88a-14.

perākende-dil bol- (1) Üzülmek, kederlenmek. 88a-14.

perākendelik (1) Düzensizlik. 319b-1.

perdāz ber- (1) Düzeltmek, düzenlemek. 154a-13.

perdāz ur- (1) Tertip etmek, düzenlemek. 114a-5.

perde (33); (Far.) Perde, örtü. 7a-2, 3; 34a-7; 37a-8; 87a-3; 89b-8; 96a-13; 118a-15; 121b-13; 125b-9...

perde-dār (1); (Far.) Perdeci, büyük bir kimsenin kapısında bekleyip içeri gireceklere kapı perdesini

perde-i ḥayā (1); (Far.) Haya perdesi. 89b-8.

perde-nişīn (1); (Far.) Perde arkasında oturan, kapalı duruna, bilinmeyen. 7a-3.

perende (2); (Far.) Uçan, uçucu. 10b-9, 14.

perestiş it- (1) İlgilenmek, alakadar olmak. 19b-12.

perestiş ḳıl- (1) Sevmek. 2a-15.

pergār (1); (Far.) Pergel. 13b-5.

perhīz (32); (Far.) Alı koyma, çekme, kısıtlama. 8b-5; 9a-2; 11a-9; 41b-13; 42b-9; 50a-2; 67b-14; 82b-11; 93a-12; 110b-1…~**ferhīz** (10); (Far.) Alı koyma, çekme, kısıtlama. 23b-14; 196a-14; 232b-14; 234a-6; 248a-4; 262b-2; 295a-4; 297a-13; 301b-12; 309a-2

perhīz et- (2) Perhiz yapmak, uzak durmak. 50a-2; 244a-5. ~ **ferhīz it-** (1) Perhiz yapmak, uzak durmak. 196a-14. ~**perhīz it-** (1) Perhiz yapmak, uzak durmak. 244a-5.

perhīz eyle- (3) Uzak durmak. 196b-2; 232a-11; 258b-14. ~**ferhīz eyle-** (1) Uzak durmak. 309a-2.

perhīz ḳıl- (13) Perhiz yapmak, uzak durmak. 8b-5; 9a-2; 11a-9; 42b-9; 82b-11; 93a-12; 116b-2; 178a-4; 232b-9; 248b-5...~ **ferhīz ḳıl-** (3) Perhiz yapmak, uzak durmak. 232b-14; 297a-13; 301b-12.

perhīz-kār (5); (Far.) Perhiz yapan, kendini birşeyden alıkoyan. 110b-1; 231a-15; 232a-5; 236a-8; 306a-12. ~**ferhīz-kār** (3); (Far.) Perhiz yapan, kendini birşeyden alıkoyan. 234a-6; 262b-2; 295a-4.

perhīz-kārlıḳ (2) Birşeyden uzak durma, perhiz yapma durumu. 41b-13; 117a-1.

perḫunde-fāl (1); (Far.) Tâlihli, kutlu ve uğurlu olan. 31b-8.

perī (1); (Far.) Doğaüstü bir güce sahip olduğu sanılan hayalî dişi varlık. 306a-1.

perīşān (33); (Far.) Dağınık, düzensiz, karmakarışık; durumda, zavallı, kederli, muztarip. 18a-14; 27a-3; 46a-1; 60b-7; 67a-6; 75b-3; 84a-14; 88a-12; 88b-1, 5...

perīşān bol- (6) Perişan olmak. 158b-14; 194a-1; 208b-9; 260a-3; 267a-5; 281a-8.

perīşān et- (1) Perişan etmek. 27a-3.

perīşān ḥāl bol- (1) Perişan bir durumda olmak. 84a-14.

perīşān ḳıl- (1) Perişan etmek. 67a-6.

perīşān-aḥvāl (2); (Far.) Hali, durumu perişan. 303a-1; 314b-8.

perişan-aḥvāl bol- (1) Hâli perişan olmak. 303a-1.

perīşān-ḫāṭır (5); (Far.) Düşenceli, dalgın, endişeli. 88a-12; 279a-10; 281a-3; 298b-6; 315b-11.

perīşān-ḫāṭır bol- (2) Düşünceli, kaygılı olmak. 279a-10; 315b-11.

perişan-ḫāṭır ḳıl- (1) Düşünceli, dalgın yapmak. 281a-3.

perīşānlıḳ (5) Perîşan olma durumu, dağınıklık, düzensizlik; acınacak durum, zavallılık. 88b-1, 5; 90b-1; 188b-7; 262a-12.

perrān (1); (Far.) Uçan, uçucu. 255a-6.

pertev (12); (Far.) Işık, aydınlık. 9b-6; 19a-5; 21b-9; 31a-8; 63a-9; 94b-2; 158b-7; 183a-12; 187a-2; 262b-8...

pertūt (2); (Far. bkz. fertut) Pek ihtiyar kimse. 209a-7; 221b-6.

pervā (13); (Far.) Çekinme, sakınma, korku, dikkat, ihtimam. 28a-15; 32a-8; 45b-12; 71b-13; 74b-1; 84a-9; 90b-8; 117b-4; 155b-3; 191b-12…

pervā ḳıl- (11) Bakmak, terbiye etmek. 32a-8; 45b-12; 71b-13; 74b-1; 90b-8; 117b-4; 155b-3; 191b-12; 199b-7; 265a-3...

pervāne (10); (Far.) Geceleri ışık etrâfında dönerek uçan küçük kelebek. 39b-14; 92b-8; 99b-12; 144a-6; 155a-1; 167b-15; 182b-4, 5; 257a-5; 300a-9.

pervāne-vār (1); (Far.) Pervane (geceleri ışık etrâfında dönerek uçan küçük kelebek) gibi. 155a-1.

pervāz (20); (Far.) Uçma, uçuş. 13a-3; 27b-13; 29a-7; 31b-1, 5; 36b-13; 37a-11; 41b-15; 47a-3; 90a-12...~ **fervāz** (2); (Far.) Uçma, uçuş. 28b-5; 169b-4.

pervāz eyle- (1) Uçmak. 218a-10.

pervāz it- (1) Uçmak. 37a-11.

pervāz ḳıl- (4) Uçmak. 36b-13; 135b-8; 154b-9; 269b-7. ~ **fervāz ḳıl-** (1) Uçmak. 169b-4.

perverdigār (10); (Far.) Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren, Allah. 13a-10; 99a-9; 100a-13; 120b-9; 196b-8; 230a-12; 277b-11; 285b-9; 300a-11; 311b-8.

perverīş (12); (Far.) Besleme, beslenme, yetiştirme, yetiştirilme, eğitme. 42a-15; 54a-1; 58a-6, 10; 88a-2; 106a-5; 113a-9; 121a-9; 169b-12; 179b-2...

perverīş et- (1) Beslemek, büyütmek. 113a-9.

perverīş eyle- (1) Yetiştirmek. 245a-9.

perverīş ḳıl- (5) Yetiştirmek, terbiye etmek. 54a-1; 58a-6; 88a-2; 169b-12; 302b-2.

pes (262); (Far.) Şu halde, öyleyse, şimdi, sonuç olarak, velhasıl, ondan sonra, ne zaman ki. 11a-2, 13; 13b-10; 16b-4; 17a-4; 17b-4; 20a-8; 22a-9; 22b-2, 15...

pesend (9); (Far.) Beğenme, seçme, takdir. 28a-7; 60a-9; 97a-10; 120b-4; 155a-5; 177b-6; 217a-4; 278a-6; 278b-5.

pesend bol- (1) Hoş gelmek, beğenmek. 155a-5.

pesend ḳıl- (3) Beğenmek. 28a-7; 120b-4; 278b-5.

pesen-dīde (21); (Far.) Beğenilmiş, seçilmiş. 31a-14; 47b-7; 92b-14; 102b-3; 133b-11; 154a-13; 180b-9; 195b-6; 198a-7; 229a-13...

pesen-dīderaġ (1) Daha güzel, en çok beğenilen. 102a-13.

pesendīde-sīretlik (1) Güzel ahlaklılık, huyu beğenilen, sevilen. 92b-14.

pesendlıḳ (2) Beğenme, memnuniyet. 84b-7; 145b-5.

peslik (1) Alçaklık. 89b-4.

pest (21); (Far.) Alçak, aşğı, düşük. 1b-3; 13b-4; 26b-14; 59a-10; 71a-14; 71b-6; 86a-10; 139a-3; 141a-4; 141b-8...

pest bol- (5) Sakinleşmek, durgunlaşmak, teskin olmak. 71b-6; 86a-10; 235b-13; 289a-13; 302a-3.

pest eyle- (1) Aşağı indirmek, mevkisini düşürmek. 59a-10.

pest ḳıl- (2) Azaltmak, düşürmek. 153a-15.

peşe (3); (Far.) Sivrisinek. 58b-12; 59a-6; 146b-15.

peşīmān (51); (Far.) Yaptığına üzülüp hayıflanan, esef eden, nâdim. 9b-8; 23b-4, 8; 50a-2; 56a-3; 71b-6, 7; 78b-7; 86b-5; 87b-13...

peşīmān bol- (19) Pişman olmak. 9b-8; 56a-3; 71b-6; 78b-7; 87b-13; 88a-6; 100a-6; 104b-7; 153b-15; 183b-11...

peşīmān eyle- (1) Pişman olmak. 23b-5.

peşīmānlıḳ (24) Pişmanlık. 23b-8; 50a-2; 71b-7; 78b-7; 86b-5; 98b-13, 14; 100a-2; 106a-6; 109a-6...

peşīmānlıḳ eyle- (1) Pişman olmak. 109a-8.

peşīmānlıḳ keltür- (1) Pişman olmak. 109a-6.

peşīmānlıḳ ḳıl- (2) Pişman olmak. 98b-14; 199a-14.

peşīmānlıḳ ye- (2) Pişman olmak. 50a-2; 106a-6.

peşīmānlıḳḳa ḳal- (3) Piman olmak. 71b-7; 142b-9; 196a-4.

peşmīne (2); (Far.) Yünden yapılmış süssüz kaba hırka. 64b-9, 97a-10.

peşmīne-pūş (1); (Far.) Yünden hırka giyinmiş. 83b-10.

pevāz ḳıl- (1) Uçmak. 220a-5.

pey (15); (Far.) Art, arka, iz, peş. 59a-12; 61b-13; 67b-8; 90b-13; 94b-4; 107a-3; 196b-15; 200a-10; 228a-2; 232a-13...

peyām (3); (Far.) Haber. 3a-9; 43a-14; 319a-11.

peydā (123); (Far.) Açık, meydanda, aşikâr. 4a-8; 5a-13; 11a-8; 11b-13; 12a-3; 12b-10; 15b-2; 16a-15; 16b-2, 14…

peydā bol- (71) Peyda olmak. 4a-8; 11a-8; 15b-2; 16b-14; 18a-10, 13; 22a-7; 32a-2; 32b-10; 42b-2...

peydā ḳıl- (32) 1. Oluşmak, ortaya çıkmak. 5a-13; 11b-13; 16b-2; 52b-6; 95b-12; 117b-7. 2. Temin etmek, elde etmek, edinmek. 16a-15; 32b-15; 36b-4. 3. Yaratmak. 12b-10 4. Bulmak. 96b-1. 5. Çocuk doğurmak, sahibi olmak. 175a-9; 196a-9.

pey-der-pey (1); (Far.) Birbiri ardınca, art arda. 275a-10; 285a-8.

peyġām (4); (Far.) Haber. 118a-8; 150a-5; 224b-13; 243a-13.

peyġām iper- (2) Haber göndermek. 118a-8; 243a-13.

peyġamber (20) (Far.) Peygamber. 1b-9; 3a-10, 15; 17a-15; 17b-1, 5, 8, 10; 269a-13; 271a-15...

peyide bol- (3) Peşinde, ardın olmak. 107a-3; 248b-2; 259a-7.

peyk (6); (Far.) 1. Haber, haberci. 41b-1; 144b-5; 201a-15; 319a-10. Tabi olan, takip eden, uydu. 167b-1; 171a-8.

peykān (5); (Far.) Okun ucundaki sivri demir, temren. 28a-10; 153b-9, 10; 178b-14; 258a-10.

peyk-i ṣabā (1); (Far.) Saba rüzgarının haberi. 144b-5.

peymān (21); (Far.) Ant, yemin. 61b-2; 188a-12; 190a-14; 191b-7; 202b-14; 206a-4; 206b-13; 208a-11; 209a-11; 211a-4…

peymāne (4); (Far.) İçki kadehi, şarap. 186b-3; 209a-11; 314a-10.

peymāne-keş (1); (Far.) Kadeh çeken, içki içen. 186b-3.

peymāne-şiken (1); (Far.) Meclisi bozan, kadeh kıran. 186a-15.

peymāy (1); (Far.) Ölçen, tartan. 299b-6.

peyvend (1); (Far.) İlgi, alaka, rabıta, münasebet. 8b-2.

peyveste (1); (Far.) Bitişik, muttasıl. 12b-5.

pıçaḳ (1) Bıçak. 49a-6.

pīc ü tāb (1); (Far.) Iztırap, sıkıntı, endîşe, telâş, şaşkınlık. 170a-14; 208a-15.

pīçān *(1); (Far.) Kıvrımlı, bükümlü. 68a-6.*

pihrist (1); (Far. bkz. fihrist) Bir kitabın başına veya sonuna konan ve o kitapta bulunan konu ve maddeleri alfabe sırasına göre gösteren cetvel, içindekiler. 42b-6.

pīl (26); (Ar.) Fil. 50b-6; 58b-12; 134b-6; 141b-8; 147b-6, 7, 9, 11; 148a-2, 11...~ **fīl** (12); (Ar.) Fil. 12a-11;

19b-9; 39a-15; 59a-6; 69a-1; 134b-6; 149a-13; 273b-3, 7; 276b-6...

pīl-cins (1); (Far.) Fil cinsli, fil gibi. 284b-1.

pīl-i büzürg (1); (Far.) Büyük, kocaman fil. 284a-9.

pīl-i devr (1); (Far.) Devrin fili, çok güçlü. 141b-8.

pindār (1); (Far.) Sanma, sanış, zannetme, zan. 35a-13.

pinhān (60); (Far.) Gizli, saklı. 4b-9; 21b-15; 22b-10; 25b-2; 28a-13; 29a-15; 48a-8; 53a-4; 53b-15; 60a-5...

pinhān bol- (8) Saklanmak, gizlenmek. 28a-13; 79b-15; 81a-8; 110a-13; 204b-9; 254b-10; 267a-3; 285b-7. ~ **pinhān ol-** (1) Saklanmak, gizlenmek. 25b-2.

pinhān ḳıl- (8) Saklamak, gizlemek. 22b-11; 48a-8; 79a-7; 239b-3; 242b-4; 250a-7; 305b-11; 322a-4. **pīşe ḳıl-** (4) Adet hâline getirmek, meslek edinmek. 24a-2; 228a-10; 260a-15; 289b-11.

pinhān tut- (12) Gizlemek, saklamak. 4b-9; 93a-8; 93b-3, 6; 94b-11; 144b-13; 145b-8, 9, 11; 146a-9...

pinhānlıḳ (3) Gizlilik, gizli olma, yapılma durumu. 29a-15; 144a-15; 273a-5.

pīr (48); (Far.) 1. Yaşlı kimse. 20b-9, 15; 21a-10; 42a-4; 43a-12; 73a-15; 43a-13; 81a-12, 13, 14… 2. Bir konuda baş durumunda olan, önder denmeye lâyık, tecrübeli ve üstat kimse; tarîkat kurucusu, sahibi. 121a-7; 169b-12; 231b-2; 264b-8; 265b-10; 285a-5. 3. Meyhaneci. 93a-10.

pīr bol- (2) Yaşlanmak. 121a-7; 178b-12.

pīr-āne (1); (Far.) Yaşlı kimseye yakışır biçimde. 207b-15.

pīrāste (4); (Far.) Süslenmiş, donatılmış. 51a-3; 150b-4; 219a-6; 293b-8.

pīrāste ḳıl- (1) Süslemek, bezemek. 117a-2.

pīrāye (8); (Far.) Süs, ziynet 10a-6;127b-6; 306b-6; 307a-7; 307a-11; 307a-13; 307a-15; 307b-3.

pīr-i büzürg-vār (1); (Far.) Saygı değer, hürmete lâyık ihtiyar. 285a-5.

pīr-i fānī (1); (Far.) Çok yaşlı kimse. 81b-1.

pīr-i fertūt (1); (Far.) Çok yaşlı, bunamış kimse. 179b-14. ~ **pīr-i pertūt** (1); (Far.) Çok yaşlı, bunamış kimse. 209a-7.

pīr-i kühen (1); (Far.) Çok yaşlı kimse. 97b-11.

pīr-i nūrānī (1) Nurlu ihtiyar. 20b-9.

pīr-i ʿābid (1); (Far.) İbadetle meşgul ihtiyar. 265b-10.

pīr-i sūde-ḥāl (1); (Far.) Aciz ihtiyar. 221a-11.

pīr-i zāl (1); (Far.) Çok yaşlı, ihtiyar kimse. 221b-13.

pīrlıḳ (5) İhtiyarlık. 152a-1; 173a-11, 15; 173b-2; 180a-8.~**pīrlik** (2) Yaşlılık. 43a-12; 208a-1.

pīr-rūşen-żamīr (1); (Far.) Nur yüzlü ihtiyar. 97b-15.

pīr-zen (8); (Far.) İhtiyar, kocakarı. 33b-6, 9; 34a-15; 41a-7; 221a-9; 221b-8, 10. ~ **pīre-zen** (8); (Far.) İhtiyar,

kocakarı. 34a-1, 9, 14, 15; 34b-14; 35a-3, 7; 221b-2.

pīş (15); (Far.) Ön, ön taraf; karşılaşılan olay, iş, kesp, meslek, vakaa. 40a-3; 50b-10; 58b-4; 60b-1; 68b-1; 70a-3, 13; 105b-8; 155b-12; 163a-10...

piş- (3) Pişmek. 55a-15; 81a-11; 228b-8.

pīş kel- (9) Tesadüf etmek, denk gelmek, lazım gelmek. 40a-3; 50b-10; 58b-4; 68b-1; 70a-3, 13; 105b-8; 173b-9; 281b-3.

pīşāne (7); (Far.) Alın. 20b-9; 35b-9; 199b-1; 241a-13; 249b-5; 298a-9.

pīş-āviz (1); (Far.) Bir çeşit zinet eşyası. 296b-2.

pīş-bāz (2); (Far.) Karşılayan, karşılama. 140b-1; 306b-13.

pīş-destlik ḳıl- (1) Elini çabuk tutmak, önce davranmak. 71a-14.

pīşe (30); (Far.) İş, uğraş, sanat, meslek. 7b-12; 8b-15; 16b-6; 23b-10; 24a-2, 10; 33a-10; 38a-3; 45a-5; 91b-13...

pīşe eyle- (1) Alışkanlık etmek, meslek edinmek. 98b-13; 146a-6.

pīşe tut- (5) Amel etmek, tutmak, dinlemek, rehber etmek. 23b-10; 152a-9; 157b-5; 173b-5; 177a-9.

pişıḳ (1) Pişmiş olan. 223b-15.

pīş-keç (1); (Far. bkz. piş-keş) Hediye, armağan. 241a-8.

pīş-keş (3); (Far.) Hediye, armağan. 38a-12; 268a-3; 318a-15.

pīş-keş ḳıl- (1) Hediye, armağan etmek. 268a-3.

pīş-ṭāḳ (1); (Far.) Hol, asıl eve girmeden önceki giriş. 158b-6.

pīşvā (5); (Far.) Önder, başkan, reis. 7a-12; 194b-15; 202b-4; 294a-13; 323a-5.

pīşvā ḳıl- (1) Rehber etmek. 194b-15.

pīşvā tut- (3) Rehber edinmek. 202b-4; 294a-13; 323a-5.

pitīl (2); (Ar.) Bir şeyi yakmayı sağlayan bükülmüş, dokunmuş pamuk ip veya şerit. 175b-8, 9.

pitne-cūy (1); (Far.) Fitne arayan. 64b-9.

piyāde (5); (Far.) Yaya. 12a-11; 21b-2; 78b-2; 275a-2; 276b-7.

piyāde bol- (2) **1.** Yaya olmak, inmek. 12a-11. **2.** Kurtulmak. 21b-2.

piyāle (2); (Far.) İçki kadehi, şarap kadehi. 48b-8; 204b-1.

post (3); (Far.) Bâzı hayvanların vücûdunu saran tüylü deri ve bu derinin tüyleriyle berâber kurutulmuş şekli. 89b-2; 177b-15; 219a-5.

post-ı pāreī (1); (Far.) Bir parça deri, post. 89b-2.

puç (1) Çürük, fos. 311a-6.

pul (15); (Far.) Eskiden kullanılan küçük mâdenî para, kuruşun küsûrâtından biri. 126b-3; 128a-1, 6; 129a-4; 132b-12; 134a-11; 134b-1; 155b-1, 9, 11...

pulsız (2) Parasız. 129a-4; 132b-12.~ **pulsuz** (1) Parasız. 126b-3.

pulsızlıḳ (1) Parasızlık. 129a-4.

pūstīn (1); (Far.) Yekpâre kıymetli posttan yapılmış üstlük. 16a-3.

pūşīde (8); (Far.) Örtülü, örtünmüş, gizli. 60a-6; 102b-6; 104a-11; 176a-10; 231b-11; 232a-13; 239b-12; 253b-3.

pūy ḳıl- (1) Koşmak, seğirtmek. 306b-5.~**pūye ḳıl-** (1) Koşuşturmak. 306b-5.

pūye ur- (1) Acele etmek, seğirtmek. 311b-10.

pül (1); (Far.) Terazi kefesine konulan küçük ve ince tabakacıklar. 35a-1.

pür (41); (Far.) Dolu, çok, sahip. 25a-4; 37a-1; 38a-13; 39a-9, 12; 42a-2; 45a-15; 49a-7; 53a-6; 75b-3...

pür bol- (1) Dolmak. 79a-3.

pür-bahā (1); (Far.) Çok kıymetli, değerli. 249b-13.

pür-cefā (1); (Far.) Cefa dolu, çok cefalı. 272a-3.

pür-derd (2); (Far.) Çok dertli. 49a-7; 202a-2.

pür-dürüştluḳ (1) Çok katı, haşin, sert olma durumu. 271b-15.

pür-ḫār (1); (Far.) Çok dikenli yer, dikenlik. 261a-5.

pür-heybet (1); (Far.) Çok heybetli, çok büyük, ulu, azametli. 219b-2.

pür-ḳıymet (1); (Far.) Kıymeti fazla, değeri yüksek. 25a-4.

pür-meḫāfet (1); (Far.) Çok korkulu, korkunç. 167b-7.

pür-muḫālefet (1); (Far.) Çok zor, şart, çok kötü durum. 219b-2.

pür-ʿişve (1); (Far.) Çok işveli, çok nazlı. 228b-8.

pür-rūşen (4); (Far.) Çok aydın (gönlü). 42a-2; 45a-15; 100b-9; 261b-6.

pür-suḫen (1); (Far.) Sözü çok, güzel sözlü. 287b-1.

pür-şād (1); (Far.) Çok neşeli, çok mutlu. 251a-8.

pür-şiken (1); (Far.) Çok kıvrımlı, büklüm büklüm. 221b-1.

pür-tāb (1); (Far.) Kıvrımlı, kıvırcık. 116b-14.

pür-zūr (3); (Far.) Çok güçlü, kuvvetli, mukavetli. 39a-9, 12; 310a-5.

püser (1); (Far.) Erkek evlât, oğul. 36a-12.

püş- (1) Pişmek. 27b-10.

püşt ü penāh (1); (Far.) Arka, yardımcı, sığınak. 86b-11.

püşt-bā-püşt (1); (Far.) Silsile şeklinde, art arda devam eden, nesilden nesile. 319b-12.

püşte (2); (Far.) Tepe. 149a-13; 203b-9.

püşt-i pā (1); (Far.) Ayak tabanı. 151b-2.

püşt-i pā ur- (1) Sırt dönmek, terk etmek. 321b-9.

püşür - (4) Pişirmek. 27b-10; 64a-2; 192b-6; 224b-9.

ra (1); (Ar.) Ra harfi. 35b-14.

rabbānī (4); (Ar.) **1**. Kendini Allah'a vermiş, gönlünü Allah'a bağlamış olan kimse. 7a-6. **2**. Rabla ilgili, Allah'a âit, ilâhî. 32a-6; 64b-12; 253a-1.

rābıṭa (1); (Ar.) İki şeyi birbirine bağlayan nesne, münâsebet, âlâka. 34a-10.

raġben (1); (Ar.) Bilerek ve isteyerek; kendi rızası ile. 318b-13.

raġbet (15); (Ar.) Arzu, istek. 5a-4, 13; 22a-7; 28a-1; 36b-15; 62b-10; 68b-14; 98a-4; 116a-8; 123a-4.

raġbet ḳıl- (3) Rağbet etmek, göstermek. 68b-14; 98a-4; 116a-8.

rāġıb (10); (Ar.) İstekli, isteyen. 21a-10; 53a-4; 145b-5; 159a-14; 180b-9; 196b-13; 234b-9; 248a-8; 311b-14; 316a-4.

rāġıb bol- (7) Rağbet etmek, istekli olmak. 53a-4;145b-5; 159a-14; 180b-9; 234b-9; 248a-8; 316a-4.

rāḥ (1); (Ar.) Şarap. 121a-10.

rāh (10); (Far.) Yol. 24a-4; 87b-11; 93a-10; 127b-3; 161a-15; 172b-7.

rāḥat (82); (Ar.) Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur. 24b-8; 24b-8; 26a-4; 26a-11; 27b-2; 33a-4; 37a-8; 37b-15; 38a-5; 40b-3…

rāḥat ber- (1) Rahat vermek. 310b-11.

rāḥat-efzā (2); (Far.) Rahatlık veren, rahatlık artıran. 169b-2; 234a-8.

rāḥat-efzāy (1); (Far.) Rahatı artıran. 169b-2.

rāḥat-ı cān (2); (Far.) Canın rahatı. 215a-7; 219a-8.

rāḥat-ı rūḥ-ı revān (3); (Far.) Canlı ruhun rahatı. 185a-11; 202a-13; 248b-7.

rāḥatın közle- (1) Rahatlığını düşünmek. 172a-4.

rahber tut- (1) Örnek almak. 148b-12.

rāh-ı necāt (1); (Far.) Kurtuluş yolu. 93a-10.

rāhib (1); (Ar.) Rahip, Hıristiyan din adamı. 16a-7.

raḥm (19); (Ar.) Acıma, şefkat, merhamet. 87a-4; 149a-11; 158a-14; 159a-10,11; 166b-5, 7; 169b-5; 181a-5; 190a-14…

raḥm et- (1) Acımak, merhamet etmek. 149a-11.

raḥm eyle- (1) Acımak. 166b-7.

raḥm ḳıl- (7) Acımak, merhamet etmek. 159a-11; 166b-5; 190a-14; 221b-5; 249a-12; 288a-14.

raḥm ye- (1) Acımak. 87a-4.

raḥmet (13); (Ar.) Birinin suçunu bağışlama, yarlıgama, merhamet etme. 5b-5; 8a-10; 16b-11; 21a-14; 43b-11; 47a-2; 71a-3; 83a-10; 110b-15; 144a-11...

raḥmet eyle- (1) Rahmet etmek. 83a-10.

raḥmetu'llāhi ʿaleyh (1); (Ar.) Allahın rahmeti onların üzerine olsun. 5b-5; 8a-10.

raḥmi kel- (1) Acımak, merhamet etmek. 169b-5; 321b-12.

raḫne (6); (Far.) Gedik, delik, yarık; zarar, ziyan. 50a-11; 98a-6; 142b-5; 170b-4; 174b-3; 221a-14.

raḫne eyle- (1) Yaralamak. 174b-3.

raḫne ḳıl- (2) Delmek. 50a-11; 170b-4.

rāh-nümā ḳıl- (1) Rehberlik etmek. 216a-3.

raḫş (2); (Far.) Gösterişli, güzel at. 11b-2; 100b-13.

raḫşān (2); (Far.) Parlak. 104b-14; 287b-4.

raḫşende (1); (Far.) Parıldayıcı; parlak; parıldayan. 280a-7.

raḫş-şükūh (1); (Far.) Gösterişli iri at. 11b-2.

raḫt (5); (Far.) Gerekli olan eşya, araç gereç. 81b-1; 113b-9; 208b-5; 217b-8; 258b-1.

raḫt u bār (3); (Far.) Yola çıkarken alınan eşyâ, yol malzemesi, her türlü yük. 81b-1; 113b-9; 208b-5.

raḳam (24); (Ar.) Yazı yazma, yazı ile işaret etme. 12b-5;12b-7; 63b-5; 74b-2; 77a-5; 94b-13; 105b-3; 114a-2; 129b-12; 131b-6...

raḳam eyle- (1) Yazmak. 158b-10.

raḳam ḳıl- (3) Yazmak. 12b-5; 77a-5; 310a-2.

raḳīb (6); (Ar.) Aynı şeyi elde etmek isteyenlerden, aynı amaca varmak için uğraşanlardan her biri. 65b-14, 15; 145b-12; 163b-13; 255b-1; 310a-12.

Raḳḳā (1); (y. ad.) Bağdat civarında bir şehir adı. 219a-5.

rām bol- (4) Ram olmak. 2b-6; 70a-1; 199b-9; 244a-8.

rām eyle- (1) Ram etmek. 287b-5.

rām ḳıl- (4) Ram etmek, boyun eğdirmek. 2b-7; 121a-5; 157b-5; 191b-10.

raʿd (8); (Ar.) Gök gürlemesi, gök gürültüsü. 28a-8, 11, 14; 131b-4; 234a-12; 284a-14; 299b-12; 314b-7.

raʿd-ḫurūş (1); (Far.) Gökgörültüsü gibi sesi olan. 284a-14.

raʿd-ṣadāy (1); (Far.) Gökgürültüsü gibi sesi olan. 299b-12.

raʿd-vār (1); (Far.) Gökgürültüsü gibi. 314b-7.

raʿiyyet (46); (Ar.) Bir hükümdarın idaresi altında bulunan halk. 4b-2; 5a-10; 6a-11; 9b-5, 9; 18b-4; 19a-9, 12; 19b-2, 11...

raʿiyyet-nevāz (1); (Far.) Halkını koruyan. 19b-3.

raʿiyyet-perver (3); (Far.) Halkına iyi bakan. 9b-9; 232a-14; 298a-7.

raʿnā (9); (Ar.) Güzel, hoş, latif, parlak, revnaklı. 29b-12; 65a-15; 81b-13; 101a-7; 147a-2; 241a-11; 300a-4; 317b-15; 321a-7.

rāst (115); (Far.) Doğru. 2a-13, 14; 15b-12; 18b-1, 2; 19a-12; 22b-6; 25b-3; 36a-13; 37b-13...

rāst ayt- (13) Doğru söylemek, doğru konuşmak. 85b-1; 114b-7; 130a-15; 135b-15; 170b-6; 188b-9; 194b-4; 201a-2; 214a-4; 215a-15...~**rāst ay-** (3) Doğru söylemek, doğru konuşmak. 103a-2; 239b-14; 316b-10.

rāst bil- (1) Doğru bilmek. 194a-11.

rāst bol- (2) **1.** Düzgün sıra olmak. 46a-8. **2.** Doğru olmak. 152a-9. ~ **rāst ol-** (1) Doğru olmak. 103a-1.

rāst çıḳ- (1) Doğru çıkmak. 238b-12.

rāst ḳıl- (2) **1**. Hazırlamak. 36a-13. **2.** Düzgün, güzel yapmak. 210a-9.

rāst kil- (1) Uygun, muvafık gelmek. 238a-6. ~**rāst kel-** (1) Uygun, muvafık gelmek. 238b-1.

rāst kön̂gül (2) Doğru, temiz gönül. 90b-11; 295b-12.

rāst kön̂güllük (1) Gönlü doğru, kalbi, özü doğru. 295b-12.

rāst yol (1) Doğru yol. 261a-8.

rāst-bīn (1); (Far.) Doğru gören. 241b-1.

rāst-gūy (5); (Far.) Doğru söyleyen, doğru konuşan. 102b-15; 109b-14; 116b-2; 184b-3; 295b-3.

rāst-gūyluḳ/ġ (4) Doğru sözlülük. 102b-15; 109b-14; 184b-3; 295b-3.

rāst-güften (1); (Far.) Doğru söyleyiş, doğru söyleme. 254a-1.

rast-kārraḳ (1) En doğru, daha doğru. 103a-8.

rāstlıḳ (16) Doğruluk. 2a-13; 18b-2; 22b-6; 52b-6; 62a-2; 81a-14; 102b-12; 110b-12; 111a-8; 116b-4...

rāst-manend (1); (Far.) Doğru gibi. 106b-3.

rāst-rev (1); (Far.) Doğru yürüyen, yürüyüşü doğru. 323a-10.

rasūl (2); (Ar.) Peygamber, nebî, Hz. Muhammed. 43b-14; 129a-8.

ravża (15); (Ar.) Bahçe, çimenlik. 2b-1; 7a-4; 24b-14; 28a-4; 38a-1; 51a-3; 72b-9; 83a-14; 121a-8; 148a-10...

ravża-i muḳaddes (1); (Far.) Mukaddes bahçe, yer. 241a-3.

ravża-i ʿālī (1); (Far.) Yüksek, yüce bahçe. 24b-14.

ravża-i rıżvān (1); (Far.) Cennet bahçesi. 283b-9.

rāy (75); (Far.) 1. Hindistan hükümdarlarına verilen unvan. 8a-14; 18b-5, 12; 19a-7; 19b-2, 6; 20b-1, 10, 14; 21b-13… 2. Fikir, görüş, düşünce, rey. 25b-8; 81b-8; 115a-9; 141b-12; 142a-2; 147b-3; 155a-5; 157b-4; 176a-1; 177b-3; 177b-4…

rāy ur- (1) Görüş, fikir bildirmek, çare düşünmek. 141a-12.

rayb (1); (Ar.) Şüphe, tahmin. 42a-3.

Rāy-Berehmen (3) Ray Berehmen (Beydabay). 8a-14; 18b-12; 19a-7.

rāyegān (1); (Far.) Karşılıksız, bedelsiz, bedâva. 279a-6.

rāy-ı aʿẓām (2); (Far. k. ad.) Büyük Ray (padişah). 18b-5; 42b-4.

rāz (38); (Far.) Gizlenen şey, sır. 42a-1; 54b-9; 79a-10; 80a-3; 93a-10, 11; 93b-6, 10, 14; 94a-2...

rāz-ı dil (1); (Far.) Gönlün sırrı. 299b-3.

rāżı ḳıl- (1) Razı etmek. 146a-8.

rāzıḳ (1); (Ar.) Rızık veren (Allah). 192a-12.

rāżī (16); (Ar.) Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rızâ gösteren. 116a-8; 141a-4; 146a-8; 151b-4; 152a-15; 173a-10; 174a-6; 178b-8; 212a-13; 226b-1...

rāżī bol- (8) Razı olmak, kabul etmek. 116a-8; 141a-4; 151b-4; 173a-10; 174a-6; 212a-13; 252a-6, 8.

rażiyallāhu ʿanhum (1); (Ar.) Allah onlardan razı olsun. 5a-12.

re'y (1); (Ar.) Fikir, görüş, düşünce. 9b-13.

rebāb (2); (Far.) Sap kısmının ucunda Hindistan cevizinden yapılmış basık, yuvarlak, küçük bir kâsesi bulunan, dize veya bir yere dayanarak çalınan saz. 128a-10; 223a-8.

recā (2); (Ar.) Ümit, emel, umma. 40b-9; 231a-9.

red(d) (5); (Ar.) Kabul etmeme, geri çevirme, geri döndürme. 29b-10; 58b-8; 226a-2; 284a-7; 322b-15

red(d) **ḳıl-** (4) Reddetmek. 58b-8; 226a-2; 284a-7; 322b-15.

refāhiyyet (1); (Ar. bkz. refah) Varlık ve bolluk içinde rahat ve kolay yaşama, geçim rahatlığı ve bolluğu. 193b-3.

refīḳ (23); (Ar.) Arkadaş, yol arkadaşı, yoldaş. 16a-2; 27a-10, 12; 27b-13; 69b-6; 80a-8; 114b-1; 122b-7; 131b-15; 136a-5...

refīḳ-i nā-muvāfiḳ (1); (Far.) Uygun, muvafık olmayan eş. 197a-9.

refī' (1); (Ar.) Yüksek, yüce. 9a-10.

reftār (10); (Far.) Gidiş, yürüyüş. 21a-3; 269b-6, 8, 10; 270a-1, 7; 272b-14; 280a-7; 288b-5; 299b-7

rehālıḳ (1) Kutuluş, necat. 56a-12.

rehber (5); (Far.) Yol gösteren, kılavuz. 37b-4; 148b-12; 154b-14; 303a-5; 323a-9.

rehberlıġ (2) Rehber olma durumu, yol gösterme, kılavuzluk, önderlik. 37b-4; 303a-5.

reh-i 'adem (1); (Far.) Yokluk yolu. 202a-13.

rehnümāy (1); (Far.) Yol gösteren, kılavuz. 52b-6.

reh-nümūn (1); (Far.) Yol gösteren. 323a-9.

reh-nümūnlıġ (1) Yol gösterme durumu, rehberlik. 323a-9.

reh-vār (2); (Far.) Binek hayvanının sarsmadan eşkin yürüyüşü. 21a-3; 299b-7.

remed (2); (Ar.) Göz ağrısı, göz iltihâbı. 111a-14; 116b-4.

remz (5) (Ar.) Gizli işaret, ima, sır. 1b-7; 47b-10; 146a-12; 263a-2; 281b-11.

renc (107); (Far.) Zahmet, eziyet, sıkıntı. 11a-8; 12a-9; 20b-12; 27a-3, 7, 13, 15; 28a-7; 39a-11; 40a-15...

renc çek- (7) Zahmet, sıkıntı çekmek. 77b-12; 78a-7; 178a-11; 187a-7; 192a-11; 268b-13; 305a-14.

renc tap- (1) Sıkıntı, zahmet çekmek. 43b-5.

renc ü meşaḳḳat (2); (Far.) Zahmet ve meşakkat. 312b-3; 313a-9.

renc yetkür- (1) Zahmmet vermek, eziyet etmek. 261b-3.

renc-i 'ināyet (1); (Far.) Sıkıntının yardımı. 159b-10.

renc-i rīş (1); (Far.) Yara zahmeti. 158a-10.

renc-i ten (1); (Far.) Bedeni incinmiş. 201a-4.

renciş (1); (Far.) İncinme, ızdırap, keder. 44a-6.

rencke sal- (3) Sıkınta sokmak. 163a-15; 291a-5.

rencūr (8); (Far.) İncinmiş, sıkıntılı, üzgün. 78a-4, 9; 103a-4; 110a-8; 185b-7; 188a-8; 260b-6; 280b-8.

rencūr bol- (3) Darılmak, incinmek. 78a-4, 9; 103a-4.

rencūr it- (1) Yaralamak. 260b-6.

reng (81); (Far.) Renk. 3a-9; 3b-15; 4a-11; 5b-9; 9a-15; 11b-15; 12b-1; 14a-1; 18a-13; 23a-5...

reng ḳıl- (2) Boyamak. 208b-8; 286a-9.

reng-āmīz (1); (Far.) Renkli. 105a-2.

reng-āmīzlıḳ (1) Rengârenklik. 23a-5.

reng-ā-reng (13); (Far.) Rengârenk. 12b-1; 14a-1; 18a-13; 55b-4; 83b-1; 105b-2; 121b-2; 154a-13; 180a-2; 192b-1...

reng-be-reng (5); (Far.) Renk renk. 3b-15; 4a-11; 9a-15; 28a-6; 80a-4.

rengīn (2); (Far.) Renkli, parlak. 5b-9; 217a-1.

renglıḳ (1) Renginde olan, renkli. 228b-10.

reʿāyā (4); (Ar.) Halk. 9b-3; 77a-8; 155a-1; 229b-13.

reʾy (18); (Ar.) Fikir, görüş, düşünce, ray. 40b-15; 46a-15; 53b-9; 140a-7; 140b-6; 141a-11; 142a-4; 142b-11; 145b-1; 159a-12...

resm (45); (Ar.) Âdet, usül, tavır, davranış, iş yapma biçimi. 7b-1; 13b-5; 14b-10; 18b-15; 21a-14; 24a-4; 37b-12; 38a-10; 40b-11; 63a-4...

resm tut- (1) Usulünü, tavrını benimsemek. 78b-4; 171a-3; 319b-15.

resm-i āyīn (1); (Far.) Adet ve töre. 120b-13.

resm-i ḫıyānet (1); (Far.) Hıyaneti iş edinen, hainlik işi. 69a-13.

resm-i tekellüf (1); (Far.) Külfetli, zahmetli iş yapma; davranış. 187a-15.

reşk (17); (Far.) Kıskanma, haset. 18a-8; 51a-4; 55a-15; 107a-14; 160b-15; 161a-10; 208b-9, 14; 234a-7; 237a-10...

reşk-i būstān-ı cinān (1); (Far.) Cennet bağının kıskançlığı. 299a-10.

revā (54); (Far.) Layık, uygun, yerinde, münasip. 5b-14; 7b-10; 60a-6; 81a-2; 83a-3; 86a-5, 6; 87a-5; 96b-8; 104b-6...

revā bol- (5) Uygun, münasip olmak. 5b-14; 130a-13; 140b-3; 188b-2; 225a-7.

revā ḳıl- (5) Yerine getirmek. 134a-8; 162a-6; 166a-4; 171b-5; 211b-12.

revā kör- (19) Reva görmek. 60a-6; 81a-2; 83a-3; 86a-6; 104b-6; 111a-3; 116a-13, 14; 120b-3; 153a-14...

revā yoḳ (1) Gerek yok. 7b-10.

revāc (6); (Ar.) İtibar, değer, kıymet. 17b-3, 6; 252b-8, 9; 312a-13; 318b-11.

revāc ber- (1) İtibarını, değerini artırmak. 17b-3.

revāc tap- (1) Kıymetlenmek, değerlenmek. 312a-13.

revān (60); (Far.) 1. Yürüyen, giden. 11a-13; 12a-4; 30a-9; 101b-10; 106b-7; 126a-11; 130b-12; 136a-15; 152b-12; 155b-9… 2. Akan. 11b-6; 26a-9; 178b-12. 3. Ruh, can. 185a-11; 202a-13; 240a-4; 248b-7.

revān bol- (20) 1. Yürümek, koyulmak. 38b-14; 106b-7; 126a-11; 130b-12; 136a-15; 155b-9; 181b-15; 187b-12; 191b-8; 210b-1...2. Akmak. 11b-6. ~ **revān ol-** (1) Akmak. 26a-9.

revān et- (1) Sürmek, devam etmek. 272a-1.

revān eyle- (1) Gitmek, yürümek. 30a-9.

revān ḳıl- (2) 1. Yöneltmek. 287b-11 2. Akıtmak. 305a-12.

reviş (5); (Far.) 1. Tarz, usul, yol. 5a-10; 38a-2; 41a-3; 64b-15. 2. İş, davranış, tutum. 109a-11.

revnaḳ (10); (Ar.) Güzellik, parlaklık, tazelik. 9b-14; 24b-5; 35b-10; 176a-12; 197a-8; 211a-12; 243b-14; 251b-3; 268a-7; 290a-5.

revnaḳ tap- (1) Güzelleşmek, tazelenmek. 24b-5.

revnaḳ-ı ḫān-mān (1); (Far.) Evin ışığı. 197a-8.

revnaḳlıġ (1) Işıklı, göz alıcı. 9b-14.

reyāḥīn (2); (Ar. çkl. reyhan) Reyhanlar. 41b-2; 51a-3.

reyḥān (4); (Ar.) Fesleğen. 11a-12; 59b-14; 299a-7, 10.

rezm (2); (Far.) Kavga, savaş, cenk. 9b-15; 287b-4.

rezzāḳ (3); (Ar.) Mahlûkâtına maddî ve mânevî her türlü rızkı bol bol ihsan eden anlamında esmâ-i hüsnâdan Allah'ın ismi. 207a-14, 15; 314a-6.

rezzāḳlıḳ (1) Rızık verici olma durumu. 314a-6.

rıḍvān (1); (Ar.) Cennet. 51a-3.

rıf'at (1); (Ar.) Yücelik, yükseklik, özellikle mevki yüksekliği. 97a-4.

rıṭl (1); (Ar.) Yüz otuz dirhem ağırlığında arpa ve buğday alan bir ölçek. 284a-10.

rıżā (39); (Ar.) Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk. 20b-11; 29b-9, 10; 35a-11; 41b-15; 97a-13; 110b-14; 118b-14; 121a-4; 129a-1...

rıżā ber- (11) Razı olmak, kabul etmek. 35a-11; 158a-12; 163b-4; 242a-8; 244b-14; 257b-12; 305a-4; 307a-9; 313b-13; 315a-5…

rıżā ḳıl- (1) Razı etmek. 268b-5.

rıżālıġ (1) Razı olma, rıza gösterme durumu. 169b-15.

rızḳ (39); (Ar.) Yiyecek, içecek şey, azık; Allah tarafından herkese takdir edilen nîmet. 37b-11; 44a-4, 5, 7; 46b-6; 47a-8, 10, 12, 13; 47b-1...

rızḳ ber- (2) Rızık vermek. 233b-9; 263b-12.

rızḳ ḳıl- (1) Rızık yapmak. 287b-8.

rızḳ tap- (1) Rızık kazanmak. 262a-13.

rızḳ-āmīz (1); (Far.) Yiyecek, içecek şey, azık için olan, menfaat için olan. 230a-10.

rıżvānü ʾllāhu taʿālā ʿaleynim ecmaʿīn (1); (Ar.) Yüce Allah cümlesinden razı olsun. 300a-15.

ribāṭ (1); (Ar.) Dünya. 321b-4.

rifʿat (5); (Ar.) Yücelik, yükseklik, mevki yüksekliği. 18b-2; 119a-12; 236b-1; 252b-8; 302a-6.

rikāb (7); (Ar.) Üzengi 10a-10; 201b-9; 201b-12; 201b-14; 202a-1; 202a-4; 296a-10.

rikāb-dār (5); (Far.) Üzengi tutan. 201b-9, 12, 14; 202a-1, 4.

riʿāye (8); (Ar.) Uyma; gözetme, saklama. 50a-1; 94b-12; 111a-8; 163a-2; 177a-1; 177a-9; 188b-4; 243a-11.

riʿāye ḳıl- (7) 1. Riayet etmek, uymak. 50a-1; 94b-12; 163a-2. **2.** Uygulamak, tatbik etmek. 111a-8; 177a-1, 9. **rūşen ḳıl-** (8) **1.** Aydınlatmak, nurlandırmak. 60b-19; 63a-10; 193b-14; 258b-10; **2.** Açıklamak. 91a-5; 249a-11; **3.** Açık bir şekilde bilmek. 199a-5; 317b-5.

riʿāyet (5); (Ar.) Gözetme, saklama, muhâfaza etme, ikram, tâzim. 19b-13, 14; 41a-4; 42a-14; 252b-2.

risāle (1); (Ar.) Kısa yazılmış küçük kitap. 3b-10.

risālet (2); (Ar.) Peygamberlik. 241a-1; 271a-12.

rīş (4); (Far.) Yara. 158a-10; 187b-14; 200b-15; 305a-15.

rīş ol- (1) Yara olmak. 187b-14.

rişte (37); (Far.) İplik. 1b-8; 5b-4; 15a-3; 30a-4; 36b-11; 109b-9; 113b-8; 126a-10; 137b-6; 139b-9...

rişte-i gevher (1) (Far.) Cevher ipliği. 1b-8.

rişte-i muḥabbet (1); (Far.) Sevgi bağı, muhabbet ipliği. 214a-10.

rişte-i tedbīr (1); (Far.) Tedbir ipi. 109b-9.

rişve(t) (3); (Ar.) Bir görevliye, kanûnen yapması veya yapmaması gereken bir işte yasa dışı bir kolaylık sağlaması için verilen para yâhut sağlanan menfaat. 152b-4; 238b-7.

rivāyāt (3); (Ar. çkl. rivayet) Rivâyetler. 202b-2; 213b-14; 217a-2.

rivāyet (3); (Ar.) Rivayet. 3b-14; 9a-5; 240b-5.

rivāyet ḳıl- (1) Rivayet etmek. 240b-5.

riyā (8); (Ar.) Olduğundan başka türlü görünme, özü sözü bir olmama, ikiyüzlülük. 15a-12; 56b-9; 77b-6; 97a-1; 112b-14; 196b-11; 211b-4; 238a-13.

riyāset (3); (Ar.) Reislik, başkanlık. 54b-3; 232b-2; 249b-11.

riyāżat (11); (Ar.) Az yiyip içme, az uyuma, çok ibâdet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma, dünya lezzetlerinden sakınmak sûretiyle nefsi terbiye etme, ahlâkı güzelleştirme. 41b-12; 42a-13; 77b-6; 97a-11; 101a-15; 151a-11; 232b-11; 233a-10; 234a-6; 235b-1...

Rīz-bād (1); (y. ad.) Rizbat. 147b-5.

rīze (6); (Far.) Kırıntı, ufak parça, döküntü. 33b-12; 67a-10; 127b-12, 15; 191a-1; 284b-4.

rīze-ḫˇār (1); (Far.) Döküntü; kırıntı yiyen. 33b-12.

rū ber- (12) Ortaya çıkmak. 6a-6; 30b-12; 46a-5; 75a-4; 89a-5; 110b-3; 117b-12; 164a-8; 187a-1; 192b-12...~**rū bir-** (1) Ortaya çıkmak. 40b-1.

rubāʿī (20); (Ar.) Rubai. 31a-13; 32a-15; 33b-2; 58b-5; 61a-4; 67a-13; 75b-4; 80a-3; 86b-1; 108b-9...

rū-be-rū (1); (Far.) Yüzyüze, karşı karşıya. 140b-6.

rubʿ-ı meskūn (1); (Far.) Oturulan dörtte bir kısım" Eski coğrafyacılara göre dünyânın, üzerinde hayat bulunan oturulmaya elverişli karalarla kaplı kısmı. 28b-5.

rucūʿ (1); (Ar.) Dönme, geri dönme. 139a-7.

rucūʿ et- (1); Geri dönmek. 139a-7.

Rūdegī (1); (k. ad.) Rudegi. 5b-3.

ruḫ (2); (Far.) Yanak. 12a-12; 285b-7; 300a-9; 310b-6.

rūḥ (27); (Ar.) Ruh, can. 12a-4; 14b-15; 25a-7; 38b-7; 42a-8; 45a-12; 83a-10; 89a-10; 108b-2; 129b-6...

rūḥānī (5); (Ar.) Ruhla ilgili, rûha âit. 187b-5, 7; 252b-13; 260b-15; 261a-5.

rūḥ-baḫş (1); (Far.) Can bağışlayan. 38b-7.

ruḥ-efzā (1); (Far.) Ruha tazelik veren, cana can katan. 27a-7.

rūḥı çıḳ- (1) Ölmek 45a-12.

rūḥ-ı ḳudsī (1); (Far.) Mukaddes ruh. 216b-2.

rūḥ-ı mücessem (1); (Far.) Gözle görülür, elle tutulur şekilde olan, cisim hâlinde bulunan ruh. 89a-10.

rūḥ-ı revān (4); (Far.) Canlı ruh. 185a-11; 202a-13; 240a-4; 248b-7.

rūḥıġa yet- (1) Ruhuna ulaşmak. 25a-7.

ruḫsār (21); (Far.) Yanak, yüz. 11b-12; 83b-11; 104b-13; 169b-9; 185b-1; 197b-1; 206b-10, 11; 208a-15; 208b-8...

ruḫsāre (4); (Far.) Yanak, yüz, ruhsar. 65a-15; 206b-10; 208b-8; 272b-12.

ruḫṣat (10); (Ar.) İzin, müsade. 5a-5; 10b-10; 26a-1; 32b-8; 59b-5; 93b-2; 112a-12; 149a-4; 240b-8; 255a-12.

ruḫṣat ber- (4) İzin vermek. 32b-8; 59b-5; 93b-2; 275b-10.

ruḫṣat tap- (1) İzin, müsade almak. 149a-4. ~ **ruḫṣat taf-** (1) İzin, müsade almak. 26a-1.

ruḳʿa (10); (Ar.) Belge, hüccet. 139a-4; 288a-7, 9, 11, 12; 288b-3, 4; 289a-12, 14.

Rūm (3); (y. ad.) Doğu Roma İmparatorluğu, anadolu. 100b-15; 156a-11; 310a-4.

rūstā (3); (Far.) Köy. 84b-1, 3; 161a-13.

rūstāyī (2); (Far.) Köylü, köye, kır hayâtına âit. 84b-1, 3.

rustāyīlik (1) Köylülük, köye, kır hayâtına âit olma durumu. 84b-1.

rūşen (162); (Far.) Açık, aydınlık, hikmetli. 1b-2, 10; 3a-2, 15; 4a-7, 13; 5a-3; 6b-15; 8a-13; 9b-7...

rūşen bil- (3) Açık bir şekilde bilmek. 24b-13; 219b-14; 139b-5.

rūşen bol- (28) **1.** Aşikar olmak, malum olmak, ortaya çıkmak. 3a-2; 52b-15; 60a-8; 81a-4; 86a-7; 126b-14; 193a-3; 193a-9; 205b-12; 225a-1… **2.** Aydınlık, nurlu olmak. 19b-5; 28b-5; 82a-4; 88a-4; 88b-13; 103a-14; 111b-9; 150b-8; 154b-15; 179a-13… ~ **rūşen ol-** (1) Aydınlık, nurlu olmak . 283b-10.

rūşen et- (2) Aydıtlatmak. 5a-3; 48b-1. ~**rūşen it-** (1) Aydıtlatmak. 41a-6.

rūşen eyle- (4) Aydıtlatmak. 161b-6; 197a-9; 319b-13.

rūşen ve nümāyān bol- (1) aydın ve görünür olmak. 248b-10.

rūşenā (14); (Far.) Işıklı, aydınlık. 3a-15; 9b-7; 77b-10; 92b-5; 94a-7; 111b-10; 147a-11; 158b-6; 197b-2; 217b-6...

rūşenālıġ bir- (1) Parlaklık vermek. 9b-7.

rūşenālık tap- (1) Işık, nur almak. 3a-15.

rūşenālıḳ/ġ (9) Aydınlık, parlaklık. 77b-10; 92b-5; 94a-7; 111b-10; 147a-11; 158b-6; 197b-2; 251b-1; 303a-10.

rūşen-beyān (1); (Far.) Açık, anlaşılır söz. 1b-10.

rūşen-dil (2); (Far.) Gönlü aydınlık. 41b-8; 217a-9.

rūşen-ʿibārāt (1); (Far.) Açık, anlaşılır ibareler. 8a-13.

rūşenraḳ (2) Daha açık, daha aydınlık. 61a-5; 231a-1

rūşen-rāy (5); (Far.) Zihni, fikri açık, aydınlık. 4a-13; 92b-13; 139b-11; 216b-12; 272b-6

rūşen-rūy (2); (Far.) Aydın, parlak yüzlü. 169b-8; 315b-4.

rūşen-rūyluḳ (1) Parlak yüzlülük. 169b-8.

rūşen-żamīr (3); (Far.) Gönlü aydınlık, hakikatleri bilen. 97b-15; 100b-14; 101b-7.

rūy ber- (1) Ortaya çıkmak. 75a-7.

rūy-endūd (1); (Far.) Yüze sürülen. 138a-12.

rūy-ı dostān (1); (Far.) Dostların yüzü. 72a-8.

rūy-ı ʿālem (1); (Far.) Yeryüzü. 310b-2.

rūy-ı siyāh-ı zamān (1); (Far.) Devrin kara yüzlüsü. 264a-1.

rūy-ı zemīn (1); (Far.) Yeryüzü. 296a-9.

rūyluḳ (1) Pervasız olma, yüzlü olma, çekinmeme durumu. 216a-5.

rūy-zībā (2); (Far.) Güzel yüz. 9a-11; 161b-8.

rūz (6); (Far.) Gün, gündüz. 47a-12; 83b-8; 288b-9; 298b-15; 311b-9; 314b-14.

Rūz-beh (11); (k. ad.) Ruzbeh. 113a-14; 113b-4, 6, 7, 15; 114a-10; 114b-5, 9, 13, 14...

rūze (3); (Far.) Oruç. 50b-5; 150b-13; 245a-1.

rūze-dār (2); (Far.) Oruçlu, aç. 50b-5; 150b-13.

rūzgār (48); (Far.) 1. Zaman, devir, vakit. 9b-6; 18b-8; 26b-3; 27b-4; 28b-4; 33b-15; 44a-12; 71a-4; 75a-6; 96a-4...2. Kader, felek. 111b-5.

rūz-ı ezel (1); (Far.) Ezel günü. 311b-9.

rūz-ı ʿadüv (1); (Far.) Düşman gündüzü. 86b-9.

rūz-ı resān (1); (Far.) Gündüzü eriştiren (yaratan). 47a-12.

rūzī (1); (Far.) Günlük dağıtılan rızık. 314a-7.

rūz-nāme-i iḳbāl (1); (Far.) Mutluluğun başlangıcı, ikbal habercisi. 87a-1.

Rüstem (1); (k. ad.) Rüstem, İran destan kahra-manlarından Zal'ın oğludur. 280a-7.

rüsvā (11); (Far.) Kötülükle şöhret bulmuş, rezil, kepâze kimse. 73b-13; 78b-9; 80a-5; 87a-11; 117b-6; 172b-9; 238a-13; 249b-3; 282b-2; 313b-10...

rüsvā eyle- (1) Rüsva etmek. 117b-6.

rüsvā ḳıl- (1) Rüsva etmek. 249b-3.

rüsvālıḳ (8) Rüsvâ olma durumu, rezillik. 73b-13; 78b-9; 87a-11; 172b-9; 238a-13; 282b-2; 313b-10, 11.

rütbe (9); (Ar.) Rütbe, ölçü, derece. 5a-9; 11a-10; 20b-14; 35b-2; 45a-9; 96b-3; 179b-4; 235a-4; 302a-6.

rütbe tap- (1) Rütbe almak. 35b-2.

rütbe-i cemşīdlıḳ (1) Cemşid rütbeli. 179b-4.

rütbelik (1) Rütbeli, rütbe sahibi. 235a-4.

rüzgâr-ı sāl-güẕār (1); (Far.) Yıl geçiren sürekli dolayan, rüzgar (çok uzun yaşamış olan). 287b-3.

ṣabā (16); (Ar.) Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgârı, tan yeli. 12b-4; 18b-11; 41a-11; 55b-5; 74b-8; 94b-2; 111b-14; 135b-7; 144b-5; 199b-5...

ṣābir (3); (Ar.) Sabreden, sabırlı (kimse). 200b-12, 14; 258b-10.

ṣābir bol- (1) Sabırlı olmak. 258b-10.

ṣābit (26); (Ar.) Kesin bir delil veya tecrübe ile zan ve şüpheden kurtarılıp gerçekliği, doğruluğu ortaya konmuş, ispatlanmış olan. 34a-10; 60a-10; 61b-10; 82a-14; 92b-11; 96a-2; 120b-2; 183b-14; 203a-4; 204b-3…

ṣābit bol- (2) Sabit olmak. 203a-4; 246a-7. ~ **ṣābit ol-** (1) Sabit olmak. 60a-10.

ṣābit et- (1) İspat etmek, göstermek. 61b-10.

ṣābit eyle- (2) Sabit bir şekilde yapmak. 304a-1; 314a-12.

ṣābit ḳıl- (1) İspat etmek, ortaya çıkarmak. 92b-11.

ṣābit-ḳadem (14); (Far.) Verdiği karardan ve sözden dönmeyen, karârında sebat eden. 47b-8; 55a-1; 55b-12; 57a-8; 183b-14; 204b-3, 11; 234a-4; 235b-4; 262a-9...

ṣābit-ḳadem bol- (5) Kararlı, azimli olmak. 47b-8; 55b-12; 183b-14; 262a-9; 320a-5.

ṣabr (71); (Ar.) Olacak, gelecek veya gerçekleşecek bir şeyi telâş

göstermeden, telâşa kapılmadan bekleme, acelecilik etmeme; dayanma, tahammül gösterme. 28b-1; 40b-13; 58b-2; 65b-5; 73a-6; 74a-13; 80a-9; 92b-4, 7; 104b-8...

şabr et- (2) Sabretmek. 74a-13; 192a-11. ~**şabr it-** (1) Sabretmek. 92b-7.

şabr eyle- (1) Sabretmek. 319a-5.

şabr ḳıl- (16) Sabretmek. 28b-1; 40b-13; 80a-9; 110a-1; 149a-4; 162a-15; 165b-1; 242a-8; 246b-7; 252a-15...

şabrı ḳalma- (1) Sabrı kalmamak. 245b-14.

şabrlik (2) Sabırlı. 202a-4; 292a-8.

şabrsızlıḳ (1) Sabırsızlık. 192a-11.

saç- (33) **1**. Ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek, atmak. 6a-12, 121b-14; 122b-11; 267b-4; 46a-4. **2**. Ekmek, dikmek. 68a-10; 207a-7; 253b-6; 263a-14; 264b-11; 291b-14; 311a-6. **3**. Yaymak, dağıtmak, açmak. 6b-12; 9b-10; 19a-14; 20b-2; 21a-2; 42b-15; 284b-4; 55b-6. **4**. Dökmek, serpmek, akıtmak, dökmek. 34b-9; 61a-5; 71b-3; 75b-6; 230a-5; 274a-11; 275b-3; 299a-7; 305b-1. **5**. İsraf etmek. 48b-12. **6.** Rüzgâra doğru savurmak. 286b-1.

saç (6) Saç. 43a-13; 123b-15; 143a-9; 149a-6; 179b-4; 296a-12.

saçıl- (10) Yayılmak, dağılmak, dökülmek. 15b-15; 37b-10; 48a-15; 65b-5; 90b-5; 275b-3; 281b-11; 282b-2; 310b-7; 316b-7.

saçḳuçı (1) Saçıcı, saçan. 6a-12.

saçra- (3) **1**. Sıçramak. 49b-10; 59b-10. **2**. Fırlamak, atılmak. 118a-7.

ṣadā (15); (Ar.) Ses, âvaz, yankı, aksisedâ. 36b-15; 83b-9; 124a-13; 125a-8; 132b-3; 147a-4; 166b-3; 170b-3; 180a-14; 213b-5...

ṣadā çek- (2) Bağırmak, ses vermek. 170b-3; 213b-5.

ṣadaġa ḳıl- (1) Sadaka vermek. 191b-6.

ṣadaḳa eyle- (2) Sadaka vermek. 20b-11; 25a-7.

ṣadaḳāt (1); (Ar. çkl. sadaka). Sadakalar. 233a-8.

ṣadaḳa-yı cāriye (1); (Far.) Bir kimsenin ölümünden sonra da faydası devam eden sadaka. 197b-10.

ṣād-bār (1); (Far.) Yüz kere, defa. 299b-12.

sāde (8); (Far.) **1**. İçine bir şey katılmamış, saf olma durumu. 70a-9; 78b-10; 122a-15; 155a-11; 155b-9; 188b-15; 223b-7. 2. Sadece, yalnız, yalnızca, ancak. 96a-14.

sāde-dil (3); (Far.) Temiz gönüllü, saf. 70a-9; 188b-15; 223b-7.

ṣadef (8); (Ar.) Sedef, inci kabuğu, değerli taş. 4b-6; 40a-1; 42b-2; 79a-3; 198a-7, 12; 273a-6; 302b-2.

sādelıġ (1) Safi olma hali, durumu. 78b-10.

ṣādıḳ (5); (Ar.) Dostluğunda samîmî ve vefâlı olan, dostluk bağlarının gerektirdiği vefâyı gösteren, sadâkatli (kimse). 99b-13; 101a-2; 103a-13; 124b-13; 308a-9.

ṣādır (17); (Ar.) Ortaya çıkan, meydana gelen, zuhur eden. 10a-5; 56b-4;

58a-4; 62b-8; 95a-12; 96b-8; 101b-15; 103b-15; 148b-2; 193a-3...

şādır bol- (16) Sâdır olmak. 10a-5; 56b-4; 62b-8; 95a-12; 96b-8; 101b-15; 103b-15; 148b-2; 193a-3; 200a-15...

şad-sāle (1); (Far.) Yüz yıllık. 203b-13.

şad-zebān (1); (Far.) Yüz dilli, konuşma kabiliyeti yüksek olan. 82a-3.

şāf (18); (Ar.) İçine temizliğini bozacak bir şey karışmamış olan, temiz, duru, arı, berrak, hâlis. 55a-13; 73a-2; 82b-4; 84b-2; 91b-10; 105a-12; 115a-7; 117a-4; 148a-7; 183b-13...

şaf (7); (Ar.) Yan yana düzgün bir şekilde sıralanan kimselerin meydana getirdiği dizi, sıra. 37a-10; 46a-8; 81a-5; 254a-1; 277b-4; 279b-15; 284b-6.

şāf bol- (1) Saf, temiz olmak. 91b-10.

şāf ḳıl- (1) Temizlemek. 105a-12.

şafā (20); (Ar.) Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik. 15b-8; 114a-2; 135a-13; 138a-3; 165a-6; 187a-14; 211a-6; 216a-9; 218b-5; 225b-5...

şafā ber - (1) Safa vermek. 262b-4.

şafaḥāt (1); (Ar.) Safhalar, evreler. 114a-2.

şafā-yı ḫūb (1); (Far.) Güzel eğlence. 211a-6.

şafā-yı-dil (1); (Far.) Gönül rahatlığı, gönül huzuru. 15b-8.

şāf-dil (2); (Far.) Saf, temiz gönüllü. 15b-9; 87b-12.

şaffet (1); (Ar.) Maddî ve mânevî mânâda temizlik, arılık, saflık. 14a-1.

şafḥa (44); (Ar.) **1**. Görünen yüzey. 5b-12; 280a-11; 284b-4; 310b-6. **2**. Sayfa. 5b-13; 12b-5; 18b-8; 24a-3; 26b-11; 28b-5; 32b-9; 57a-5; 62b-5; 63b-5… **3**. Katman, kat, tabaka, aşama. 240b-11; 273b-12.

şāfī-şıfat (1); (Far.) Temiz sıfatlı. 6a-15.

şāflıḳ (3) Maddî veya mânevî anlamda saf ve temiz olma durumu, temizlik, arılık, sâfiyet. 72a-5; 215b-5; 244b-2.

şaf-şiken (1); (Far.) Saf bozan. 254a-1.

sāġar (6); (Far.) İçki kadehi, su kabı. 45b-4; 80a-12; 91b-10; 140a-14; 219a-2; 302b-6.

sāġar-ı mül (1); (Far.) İçki kadehi. 80a-12.

saġın- (1) Sanmak, zannetmek. 62b-7.

saġraġu (3) Sağır. 68a-10; 170b-2; 219b-12.

ṣaḥābe (2); (Ar.) Hz. Muhammed'in sohbetinde bulunmuş olan müslümanlar, sahâbîler. 195b-10; 300a-15.

sāḥat (1); (Ar.) Açıklık, alan, meydan. 114b-7.

ṣāḥib (41); (Ar.) Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik. 7a-13; 9a-12; 11a-10, 11; 18a-14; 20a-13; 21a-6; 21b-3; 42a-2; 42b-13...

ṣāḥib bol- (1) Sahip olmak. 84b-3.

ṣāḥib-cemāl (7); (Far.) Güzellik sahibi. 160b-13; 240a-12; 273a-4; 285b-6; 290a-14; 291a-12; 320b-1.

ṣāḥib-dāniş (1); (Far.) İlim sahibi. 87a-15.

sāḥib-dil (1); (Far.) Gönül sahibi, gönülgözü açık. 11a-10.

ṣāḥib-i ġaraż (3); (Far.) Garaz sahibi, garazla söz söyleyen kimse; kötü niyetli. 18a-14; 42b-13; 91a-1.

ṣāḥib-i ḫāne (1); (Far.) Ev sahibi. 175b-10.

ṣāḥib-i ḫıred (1); (Far.) Akıl sahibi, akıllı. 195b-1.

ṣāḥib-i ḫil'at (1); (Far.) Hilat, kaftan sahibi. 195b-11.

ṣāḥib-i ḥüsn (1); (Far.) Güzellik sahibi. 143b-5.

ṣāḥib-i iḳtidār (1); (Far.) İktidar sahibi. 292b-3.

ṣāḥib-i kemāl (1); (Far.) Kemal sahibi. 42a-2.

ṣāḥib-i naẓar (2); (Far.) 1. Görme duyusu sahibi. 206b-11. 2. Tecrübe ve kıyasa dayanarak anlama yetisi sahibi. 266b-2.

ṣāḥib-i nāẓar eyle- (1) Nazar sahibi eylemek, görmesini sağlamak. 206b-8.

ṣāḥib-i nübüvvet-i kübrā (1); (Far.) Büyük nübüvvet sahibi (Hazreti Muhammet). 20a-13.

ṣāḥib-i serīr (1); (Far.) Taht sahibi. 148a-1.

ṣāḥib-i ṣūret (1); (Far.) Güzel yüzlü. 169b-7.

sāḥib-i tedbīr (1); (Far.) Tedbir sahibi. 9a-12.

ṣāḥib-i velī (1); (Far.) Velinin sahibi; Allah, imanlı kullarının dostu olan, onlara yardım eden, iyi işlerinde başarı nasip eden, sıkıntılarını gideren" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır. 258a-8.

ṣāḥib-kemāl (1); (Far.) Olgunluk sahibi. 7a-13.

ṣāhib-ḳırān (1); (Far.) Çok talihli, çok kuvvetli. 271a-12.

ṣāḥib-żamīr (1); (Far.) Gönül, kalp sahibi, gönül gözü açık. 11a-11.

ṣaḥīfe (3); (Ar.) 1. Bir defter veya kitap yaprağının iki yüzünden her biri. 25a-2; 279b-11. 2. Yaprak. 274a-7.

sāḥil (9); (Ar.) Deniz, nehir veya göl kenarı, kıyı. 55a-6; 57b-6; 123b-5; 180a-1; 198a-7; 243a-3; 244a-3; 251a-3; 261b-4.

sāḥir (1); (Ar.) Sihir yapan, sihirbaz. 266b-3.

sāḥirlıḳ (1) Sihirbazlık. 266b-3.

ṣaḥn (24); (Ar.) Avlu, meydan, saha, orta yer. 10b-8, 11; 11b-9; 19b-5; 20b-9; 23b-15; 28a-8; 31b-8; 55b-3, 5...

ṣaḥrā (25); (Ar.) Kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova, çöl. 10a-10; 10b-8, 9; 21a-5; 24b-8; 67b-5; 74a-14; 97a-12; 107b-2; 131b-11...

ṣaḥrāyī (2); (Far.) Bir sahrada. 21a-5; 227b-3.

saḫt (3); (Far.) Katı, sert. 2a-9; 97b-9; 284a-14.

saḫt u ḳavī (1); (Far.) Sert ve kuvvetli. 2a-9.

saḫt-gūş (1); (Far.) Keskin kulaklı. 284a-14.

saḳ (1) Sağlam, sağlıklı, sıhhatli. 188b-9.

saḳal (12) Sakal. 43a-13, 14; 199a-4; 265a-9, 10, 13, 14; 265b-1, 2, 5...

saḳar (1); (Ar.) Cehennem. 32b-14.

saḳay- (9) İyileşmek, düzelmek, şifa bulmak. 63a-3; 76a-11; 130a-15; 139a-14; 153b-4; 176b-6; 272b-7; 285a-7; 290b-6

saḳaygusız aġrıḳ (1) Dermansız hastalık. 130a-15.

sāḳıṭ ḳıl- (1) Geçersiz, hükümsüz kılmak. 152a-5.

sāḳī (5); (Ar.) İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse. 75a-9; 91b-10; 214b-15; 293b-9; 299a-10.

sākin (3); (Ar.) **1**. Yerleşik. 72a-7; 101a-1. **2**. Harekesiz. 199b-14.

sāḳīyā (2); (Far.) Ey saki. 48b-13; 91b-11.

sakla- (72) **1**. Gizlemek. 4b-8; 22a-14; 23b-3; 24a-14; 24b-2; 44b-12; 49b-11; 93a-11; 93b-4; 94a-4… **2.** Kollamak, korumak, himaye etmek. 24a-14; 47b-13; 49b-7; 50a-6; 63b-13; 82b-13; 94a-4; 95a-3; 178a-9; 178a-14… **3**. Beklemek. 163a-1. **4**. Dikkat etmek, ihtimam göstermek. 57b-14; 58a-10; 74b-15. **5.** Biriktirmek. 49b-11; 261a-14.

sal- (249) **1**. Asmak, takmak, koymak. 9a-9; 22a-4; 29b-10; 37b-4; 59b-13; 59a-1; 112a-10; 143a-13; 201a-9; 254b-10… **2**. Yapmak, bina etmek, inşa etmek. 119b-12; 233b-5; 321b-4. **3**. Çekmek, davranmak, saldırmak. 9b-2; 10b-2; 48a-11; 279b-15; 311b-4. **4**. Bırakmak, atılmak. 19b-7; 21b-9; 56a-11; 57b-3; 57b-6; 57b-8; 57b-13. **5**. Düşünmek, fikretmek. 22b-11; 97b-5; 154a-15; 96a-12. **6**. Atmak. 27a-4; 68a-5; 122b-8. **7**. İz, tesir bırakmak, acı vermek. 28a-10; 56b-6. **8.** Göndermek, yollamak. 29a-5; 29b-6; 37a-15; 75b-10; 98a-10; 106b-8; 113a-14; 137b-2; 202b-11. **9**. Uzatmak, sallandırmak. 30a-14; 45b-4; 303b-12; 303b-13; 303b-13. **10**. Tesis etmek. 55b-13. **11**. Ekmek, dikmek. 149b-9. **12.** Yemek, yutmak. 153a-3; 175b-1.

sāl (4); (Far.) Yıl, sene. 33b-5; 125a-5; 196b-9; 268a-2.

ṣalā (1); (Ar.) Cuma ezânından önce, ramazanlarda sahurdan sonra ve pek çok yerde bir kimsenin ölümünü haber vermek üzere minârelerde belli bir usûle göre tekrarlanarak okunan, Hz. Muhammed'e övgü ve duâ mâhiyetindeki salâvât-ı şerîfe; çağırma, dâvet etme, dâvet, ilan. 111b-2.

ṣalābet (4); (Ar.) Sebat, sağlamlık, metânet. 13a-14; 32a-12; 38b-11; 50b-5.

ṣalāḥ (73); (Ar.) **1.** İyilik, doğruluk. 2b-2; 10a-5, 8; 11a-13; 15a-15; 16a-1; 20b-2; 25b-8; 27b-6; 173a-8...**2.** Düzelme, İyileşme, kurtulma. 25b-6; 36a-10; 39b-4; 60a-6; 61b-12; 68b-13; 68b-14; 73a-8; 87b-7; 90b-12…

şalāḥ kör- (4) Muvafık, uygun, gerekli görmek. 25b-6; 36a-10; 279a-8; 303a-3.

şalāḥ-ı küllī (1); (Far.) Tam huzur. 15a-15.

şalāḥın közle- (1) Rahatlığını düşünmek. 138a-13.

şalāḥiyyet (4); (Ar.) Yetki, kabiliyet, istidat. 7a-14; 7b-2; 94b-1; 271b-4.

şalāḥiyyetlik (2) Yetki sâhibi, yetkili, kabiliyetli, uygun. 7b-2; 94b-1.

şalāvātu'l-lāhi ve selāmuhū ʿaleyhi (1); (Ar.) Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun. 145b-2.

şalavatü'l-lāhi ʿaleyhi ve ʿalā ālihī (1); (Ar.) Allah'ın selamı onun ve alinin üzerine (olsun). 277a-8.

şalavātü'r-raḥman ʿaleyh (1); (Ar.) Rahman'ın (Allah'ın) rahmeti onun üzerine olsun. 240b-5.

saldur- (1) Bıraktırmak, yaptırmak, koydurmak. 300b-2.

salhā (1); (Far.) Yıllar. 199a-10.

şāliḥ (13); (Ar.) **1.** Dînin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sâhibi, günah işlemekten kaçınan (kimse). 20b-9; 43b-13; 82b-12; 196a-15; 196b-1; 197b-9; 245a-1; 246a-12; 248b-3. **2.** Elverişli, uygun, yarar. 263b-1; 311a-6.

şāliḥā (2); (Ar.) Dînin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sâhibi, günah işlemekten kaçınan kadın (kimse). 196a-14, 15.

sālim (9); (Ar.) Hastalığı olmayan; sağlam; eksiklik ve sakatlığı bulunmayan; korkusuz ve endişesiz olan; selamete ermiş; emin. 69b-15; 131a-6; 157b-7; 160b-2; 168a-7; 212a-9; 216a-13; 250b-14; 306a-3.

sālim ḳal- (6) Sağ kalmak. 69b-15; 157b-7; 160b-2; 168a-7; 212a-9; 216a-13.

sālimlıḳ (1) Hastalığı olmama sağlam olma durumu. 250b-14.

sālimu' l-ʿaẓālıḳ (1) Vücut organlarının sağlamlığı. 131a-7.

salḳım (1) Bir sap üzerinde aşağıya doğru sarkmış biçimde toplu halde bulunan birçok yemişin, özellikle üzüm tânelerinin meydana getirdiği bütün, sap, bağ. 55b-6.

salḳın (1) Soğuk yel. 293a-9.

şallallāhu ʿaleyhi ve sellem (6); (Ar.) Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun. 3a-11; 10a-6; 20a-13; 108b-3; 145a-12; 200b-13.

salṭanat (69); (Ar.) Hükümdarlık, sultanlık. 4b-14; 6a-13; 9a-8; 9b-1; 11a-5; 18a-2; 18b-1, 5, 7; 19b-3...

sālūs (1); (Far.) Riyakarlık, iki yüzlülük. 196b-15.

sāmān (2); (Far.) Rahat, huzur; düzen, âsâyiş, nizam. 107b-9; 124a-13.

saman (5) Tahılların tâneleri alındıktan sonra kalan sapları. 58b-9; 132b-4; 191b-14; 207a-9; 317a-9;

sāmiʿ (1); (Ar.) Dinleyici. 222b-9.

san- (8) Sanmak, zannetmek, tahmin etmek. 28a-4; 28a-6; 32a-12;

141a-15; 215a-3; 218a-2; 218a-5; 238b-4.

sana- (24) Saymak, hesap etmek. 33b-9; 35a-4; 52a-13; 64b-9; 87a-2; 89b-2; 97a-7; 123a-10; 130a-8; 135a-14…

sa͡nga (260) Sana. 1b-11; 19a-8; 22b-13; 24a-1; 26a-3; 27b-13; 29b-13; 30b-11; 33a-1, 11...

ṣanāʿat (1); (Ar.) Zanâat, meslek; Sanat, sanatkârlık, ustalık, mahâret. 296b-10.

ṣanavber (1); (Ar.) Çam fıstığı ağacı; sevgilinin boyu. 208b-10.

sanç- (2) Saplamak, sokmak. 57b-11; 186b-13.

sançıl- (4) Saplanmak, batmak. 65b-8; 158b-15; 175a-12; 266b-11.

ṣandūḳ (13); (Ar.) İçine saklanması istenen şeyler konan genelde ahşap olan kapalı olan eşyâ. 22a-2, 3, 7, 8, 10; 82b-14; 192b-1; 200a-10; 206b-3; 299b-5...

ṣānī (1); (Ar.) İkinci. 224b-6.

ṣāniʿ (1); (Ar.) Yaratan, halkeden, Allah. 159b-13.

sa͡ngula- (1) Şaşırmak, unutmak, gaflette bulunmak. 52a-3.

saʿādet (62); (Ar.) Saadet, mutluluk. 4a-9; 6a-13; 6b-5; 9b-4; 11b-3; 19a-15; 24b-10; 27a-12; 33b-2; 35b-10...

saʿādet taf- (2) Saadete ulaşmak. 19a-15; 196b-1. ~ **saʿādet tap-** (1) Saadete ulaşmak. 131b-13.

saʿādet-i ezelī (1); (Far.) Ezeli (olan Allah'ın nasip ettiği) saadet. 285a-12.

saʿādetlik (1) Mutlu, mesut. 9b-4.

saʿādet-mend (4); (Far.) Mutlu. 11b-3; 36b-8; 45a-14; 73b-10.

saʿādet-nişān (1); (Far.) Mutluluk gösteren. 283b-12.

sāʿat (80); (Ar.) Saat, vakit, zaman. 11a-13; 13b-13; 28a-7; 29b-14; 36b-13; 39b-7; 40a-11; 47a-3; 47b-1; 54b-4...

sāʿat-be-sāʿat (4); (Far.) Gittikçe, kademe hâlinde. 143a-15; 284a-5; 296b-11; 304b-12.

sāʿatī (40); (Far.) Bir saat. 11a-13; 29b-14; 36b-13; 40a-11; 47a-3; 61b-14; 73b-5; 81b-1; 89b-15; 98b-5...

saʿd (7); (Ar.) Kutluluk, bahtiyarlık. 19a-15; 21a-4; 95a-11; 112a-2; 134b-13; 197a-10; 298a-10.

saʿd-ı ekber (1); (Far.) En büyük mutluluk. 298a-10.

saʿdiyā (1); (Ar.) Ey Sadi. 134b-13.

sāʿī (2); (Ar.) Haber getiren, haberci, jurnalci. 249a-6, 9.

ṣāʿiḳa (2); (Ar.) Yıldırım. 28a-14; 151a-14.

ṣāʿiḳā-kirdār (1) Yıldırım tarzında, gibi. 299b-12.

saʿy (23); (Ar.) Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht. 33b-2; 75b-9; 96a-3; 96a-3; 103a-3; 111a-9; 116a-7; 120a-5; 120b-15; 216b-12…

saʿy eyle- (1) Çalışmak. 33b-2.

saʿy ḳıl- (7) **1.** Çalışmak, uğraşmak. 75b-9; 96a-3; 103a-3; 111a-9; 116a-7; 120a-5. **2.** Yürümek, dolaşmak. 305a-9.

saʿy körgüz- (1) Çalışmak, çabalamak. 218b-5.

saʿy-ger (3); (Far.) Çalışan, çabalayan, uğraşan (olumsuz manada). 8b-5; 23a-8; 96a-1.

sarāy (11); (Far.) Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli binâ. 40b-5; 81b-1; 97b-3; 119b-12; 135b-15; 165a-7; 182a-13, 14; 245b-7; 258b-1...

ṣarf (33); (Ar.) Bir şeyi bir işte kullanma, o yolda harcama, masraf etme. 4b-6; 20b-11; 21b-10; 44b-3, 8; 45b-11; 46a-3; 50b-2; 57b-7; 66a-12...

ṣarf bol- (1) Sarf olmak. 181a-4. ~ **ṣarf ol-** (1) Sarf olmak. 162a-12.

ṣarf et- (3) Sarfe etmek, harcamak. 57b-7; 298b-13; 314b-4.

ṣarf eyle- (1) Sarf etmek. 44b-9.

ṣarf ḳıl-(24) **1.** Sarfetmek, harcamak. 20b-11; 21b-10; 44b-3; 45b-11; 46a-3; 66a-12; 83a-13; 160a-6; 199b-5; 287a-12… **2.** Gayret etmek, çabalamak. 4b-6. **3.** Feda etmek, yoluna harcamak. 133b-5; 185b-11.

sarġa- (1); (bkz. **sarġar-**) Sararmak. 83b-13.

sarġar- (2); (bkz. **sarġa-**) Sararmak. 171b-13; 302a-1.

sarı (224) Tafan, cihet, yön. 3b-9; 10b-14; 11a-13; 11b-9; 14a-7; 15a-10; 19a-4; 21a-4; 23a-8; 24b-5...

sarıġ (5) Sarı. 83b-11; 83b-12; 83b-13; 84a-7; 317b-14.

sarıġ ḳuş (33) Baykuş. 138b-4, 14; 139a-7, 9; 141a-3, 13; 146a-15; 146b-2, 3, 8...

sarıḳ (1) Sarı. 233a-6.

sārī (1); (Ar. sirāyet'den) Sirayet etmiş, yayılmış. 1b-5.

ṣarīḥ (2); (Ar.) Açık, belirgin, vâzıh, âşikâr. 119b-2; 239a-5.

ṣarīḥ bol- (1) Açık olmak. 239a-5.

sarrāf-ḫāne (2); (Far.) Anlaşılan, fark edilen yer. 116b-8; 121a-8.

ṣarṣar (6); (Ar.) Şiddetli ve soğuk esen rüzgâr. 28b-10; 167b-10; 201a-14; 209b-9; 280a-5; 284a-15.

ṣarṣar-veş (1); (Far.) Rüzgar gibi (sarsar rüzgarı gibi). 280a-5.

sasıḳ (2) Kokmuş, kokuşmuş. 89b-7; 264a-14.

sat- (27) Satmak. 49a-2; 57b-7; 67b-7; 85a-14; 111b-7, 15; 117a-13; 134b-10; 155a-10; 155b-1...

satıp al- (6) Satın almak. 57b-7; 117a-13; 155a-10; 155b-1; 245a-8; 313a-3.

satḳuçı (1) Satıcı. 155b-8.

sāṭıʿ-ı peyām (1); (Far.) Yüce mesaj (Kuranıkerim). 3a-9.

ṣavāb (2); (Ar.) Doğruluk; doğru olan şey. 148b-9; 251a-2.

ṣavletlik (1) Saldırma, hücum etme durumu. 234a-11.

ṣavmaʿa (14); (Ar.) İçinde ibâdet edilen ve uzlete girilen tapınak. 44b-6; 45a-1, 11, 12, 15; 45b-2, 3, 5; 46b-2; 99b-15...

savrul- (2) Savrulmak. 48a-3; 166a-2.

ṣavt (2); (Ar.) Ses, sada. 33b-9; 222b-5.

savuġluḳ (1) Soğukluk. 215a-12.

savuḳ (12) Soğuk. 41a-10; 43a-10; 44a-12; 78a-2; 82b-3; 99a-3; 132b-9; 180a-9; 185b-6; 209a-1...

savur- (3) Savurmak. 56b-2; 81a-12; 191b-14

savut (2) Zırh, silah. 74b-7; 267b-14.

savut- (2) Soğutmak. 7b-6; 259a-15.

ṣayd (28); (Ar.) Av, avlanma. 10b-5, 6; 28b-8, 9; 31b-12; 36b-11; 37a-11, 12, 15; 58b-15...

ṣayd et- (3) Avlamak. 117a-8; 208b-7; 309b-15. ~**ṣayd it-** (2) Avlamak. 117a-8; 309b-15.

ṣayd ḳıl- (3) Avlamak. 10b-5; 36b-11; 83b-6.

sāye (58); (Far.) **1**. Gölge. 10b-15; 11a-2, 4, 5, 6, 14; 12a-7; 40a-11; 84b-7; 98b-9… **2**. Koruma, himaye. 11a-8; 37b-8; 70b-2; 134a-6; 254a-14; 255a-13; 292a-4.

sāye sal- (7) **1**. Gölge yapmak, gölgelendirmek. 84b-9; 224b-2; 256a-2; 272b-10. **2**. Korumak, gözetmek, himaye etmek. 296b-12; 310a-10; 321a-6.

sāye-bān (1);(Far.) Gölgelik. 58b-14.

sāye-i dıraḫt (1); (Far.) Ağaç gölgesi. 210a-3.

sāye-i raḥmet-i ḫudā (1); (Far.) Allah'ın rahmetinin gölgesi, himayesi. 144a-11.

sāye-i şeref (1); (Far.) Şerefli gölge, himaye. 54a-15.

sāyesiġa al- (1) Korumasına, himayesine almak. 320a-1.

sāye-veş (1); (Far.) Gölgesi olan, gölgeli. 248b-8.

ṣayḥa tart- (1) Nara atmak. 101b-7.

sayı (1) Gibi. 151b-8.

sāyil (1); (Ar.) Soru soran kimse. 152b-2.

ṣāyim (1); (Ar.) Oruç tutan (kimse), oruçlu. 151a-9.

sāyir (4) (Ar. seyr'den) **1.** Birşeyden arda kalıp devam eden. 1b-5. **2.** Bir yerde dolaşmak, yaşamak. 100b-15. **3.** Diğer, başka, gayri. 2a-15; 106b-6.

ṣayḳal (6); (Ar.) Cila. 127b-7; 132a-4; 180a-8; 180b-5; 202b-5; 208b-8.

ṣayḳal ur- (1) Cilalamak, parlatmak. 202b-5.

sayra- (7) Ötmek, şakımak. 36b-14; 64a-12; 65b-11; 117b-3; 128b-3; 206b-11; 293b-11.

sayraġ (4) Ötme, ötüş. 36b-14; 64a-12.

sayraş- (1) Ötüşmek. 128b-3.

sayrat- (1) Öttürmek. 293b-11.

ṣayyād (74); (Ar.) Avcı. 37b-3; 55b-7, 12; 56a-1, 10, 15; 67b-3, 5, 6, 8...

ṣayyādlıḳ (1) Avcılık. 266b-15.

sāz (3); (Far.) Her çeşit mûsikî âletine verilen isim, çalgı. 222b-4; 223a-7; 293b-11.

sāzendelik (1) Saz sanatçılığı. 222b-6.

sāz-kār (4); (Far.) Uygun, muvafık. 163b-9; 229b-15; 291a-7; 304b-13.

sāz-kār bol- (2) Mufavık, denk, uygun olmak. 229b-15; 291a-7.

sāz-vār (1); (Far.) Becerikli, usta, mahir, işini iyi bilen. 311a-3.

ṣebāt (8); (Ar.) Yerinde durma, kararlılık, direnme. 5b-11; 11b-5; 62a-1; 133a-6; 169b-2; 195a-13; 272b-3; 281a-14.

sebeb (88); (Ar.) Sebep, neden. 3b-2; 6a-5; 13a-3; 14b-15; 15b-13; 16a-4, 5; 22a-9; 32a-3; 32b-4...

sebeb bol- (14) Sebep olmak. 47b-5; 62b-7; 159b-6; 181a-4; 207a-15; 281a-2; 285b-3; 286b-13; 288a-2; 309a-3…

sebeb ḳıl- (2) Sebep, vasıta olmak. 32a-3; 46b-11.

sebeb-i ẓāhir (1); (Far.) Açık seçik sebep. 248a-3.

sebeb-kār (1); (Far.) Sebepli. 46b-8.

sebḳ (5); (Ar.) Önde bulunma, üstünlük sağlama, geçme, takaddüm etme. 2a-5; 143a-6; 195b-5; 299a-1, 2.

sebḳat (3); (Ar.) Önde bulunma. 195b-5; 299a-1, 2.

sebük (4); (Far.) Hızlı, seri, hafif. 128a-11; 195b-14; 209b-10; 274a-4.

sebük-ḫīz (1); (Far.) Çabuk hareket eden, hızlı. 209b-10.

sebz (5); (Far.) Yeşil. 5b-10; 84a-8; 144a-2; 274b-12; 321a-7.

sebze (22); (Far.) Yeşillik, çimenlik. 11a-14; 11b-10; 12b-6; 28a-6; 41b-1, 3; 51a-5; 84a-8; 121b-4; 123b-14...

sebze-zār (2); (Far.) Yeşillik, çimenlik. 41b-3; 123b-14.

sebz-ḫaṭ (1); (Far.) Gençlerde yeni çıkmaya başlayan ayva tüyleri. 84a-8.

sebz-pūş (1);(Far.) Yeşil elbise. 11a-11.

seccāde (5); (Ar.) Üzerinde bir kişinin namaz kılacağı büyüklükte, halı, kilim, kumaş, hasır vb. yapılmış, yaygı, namazlık. 99b-14; 160a-9; 198a-13; 198b-1; 262b-5.

secde (9); (Ar.) Allah'ın büyüklüğü, yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve O'nu ululamak maksadıyle vücûdu alın, burun, el ayaları, dizler ve ayak parmakları yere değecek duruma getirme, bu durumda yere kapanma. 45b-9; 150a-7, 10, 11; 182b-15; 241a-13; 262b-6; 285a-5; 292b-11.

secde ḳıl- (4) Secde etmek. 45b-10, 150a-7, 10, 11.

secde-i şükr (3); (Far.) Şükür secdesi. 182b-15; 285a-5; 292b-11.

seçek (5) Çiçek. 13b-11; 121b-2; 221b-1; 299a-9; 317a-10.

sefer (99); (Ar.) **1**. Yolculuk, seyahat. 9a-1; 17b-2; 25b-5; 26a-3, 7, 10, 12; 26b-9, 10; 12...**2**. Savaş için yapılan yolculuk. 26b-10; 31a-8; 299a-4.

sefer eyle- (1) Sefere gitmek. 37b-6.

sefer ḳıl- (22) Sefere çıkmak, yolculuk yapmak. 17b-2; 26b-10; 27b-10; 31a-14; 37b-9, 11; 42a-14; 50b-3; 53a-14; 78b-14...

seferge çıḳ- (1) Sefere çıkmak. 99a-1.

seferge ket- (2) Yolculuğa çıkmak. 290b-8; 299a-15.

sefīd (1); (Far.) Ak, beyaz. 169a-14.

sefīne (1); (Ar.) Gemi. 240b-11.

seg (27); (Far.) Köpek. 54a-8; 69b-8; 94b-9; 127a-4; 127b-15; 132b-14; 155a-13, 14, 15; 155b-2...

segir- (1) Koşmak, hızlıca hareket etmek. 68a-4.

seḫā (2); (Ar.) El açıklığı, cömertlik. 20a-10, 20b-3.

seḫāvet (13); (Ar.) Cömertlik. 9b-1; 20a-14; 20b-4; 123a-1; 130a-4; 203a-7; 248b-1; 271a-6; 271b-2, 3...

seḫāvet ḳıl- (1) Cömertlik yapmak. 130a-4.

seḥer (21); (Ar.) Şafağın sökmek üzere olduğu vakit. 18b-10; 21a-2; 29a-14; 29b-1; 41a-6; 55b-6; 65a-14; 65b-12; 99a-2; 99b-11...

seḥer bol- (2) Sabah olmak, seher vakti olmak. 166b-3; 305b-9.

seḥer-gāh (1); (Far.) Seher vakti. 221b-4.

sehī (3); (Far.) Doğru, düzgün. 11b-14; 272b-13; 317b-15

sehl (17); (Ar.) Kolay, basit. 21b-12; 58b-3; 71b-6; 74b-11; 98b-9; 123a-14; 133a-2; 133b-4, 5; 157b-10...

sehl bil- (1) Basit bilmek. 58b-3.

sehl tut- (4) Hafife almak. 74b-11; 177a-11; 238b-13; 291b-10.

sehv (12); (Ar.) Kasten yapılmayan, yanılmaktan doğan yanlış, hatâ. 96b-8; 112b-14; 116b-1; 148b-2; 162a-4; 162b-1; 163a-1, 3; 231b-12; 232a-2...

sehv ḳıl- (1) Yanılmak. 292a-15.

sekiz (14) Sekiz. 8b-11; 23b-13; 216a-7; 243b-11; 248a-4, 10, 11; 248b-3, 4; 291b-13...

sekizinçi (5) Sekizinci. 8b-11; 23b-13; 248a-10; 248b-3; 316a-11.

sekkāk (1); (Ar.) Bıçakçı, çakıcı. 93a-4.

sekri- (2) Sıçramak, zıplamak. 56a-11; 200a-1.

selām (9); (Ar.) Selam. 2a-6; 20b-10; 42a-9; 43a-15; 53b-11; 60b-7, 8; 193a-10; 307b-12.

selām ber- (1) Selam vermek. 60b-8.

selām ḳıl- (2) Selam vermek. 20b-10; 307b-12.

selāmet (35); (Ar.) Tehlikeden uzak olma, güvenlik, esenlik. 11a-9; 28b-15; 37b-15; 53b-1, 10; 55a-9; 56a-11; 59b-14; 61a-13; 68a-1...

selāmet bol- (1) Sağlıklı olmak. 188a-7.

selāmetlik (13) Tehlikeden uzak olma, güvenlik, sağlıklı. 28b-15; 53b-10; 55a-9; 59b-14; 79a-7; 91b-14; 93b-1; 137a-15; 188b-3; 221a-7...

selāṭīn (1); (Ar. çkl. sultan) Sultanlar, pâdişahlar. 181b-4.

selīḳa (1); (Ar.) Yetenek, kabiliyet. 311a-5.

selīm-dil (2); (Far.) Temiz gönüllü, saf. 191b-14; 193a-13.

selīs (1); (Ar.) Düzgün ve açık ifâdeli, âhenkli ve akıcı (söz, yazı). 115b-11.

şellāḫ-ḫāne *(1); (Far.) Kasap dükkanı. 167b-1.*

selsebīl (3); (Ar.) İçimi güzel, hafif su. 12a-4; 72a-6; 169a-12.

şemen (1); (Ar.) Fiyat, eder, değer, paha. 318b-7.

semen (1); (Far.) Yasemin. 317b-14.

semen-būy (1); (Far.) Yasemin kokulu. 65a-15.

semend (6); (Far.) Güzel, süratli, çevik at. 11b-2; 40a-2; 274a-3; 280a-6; 284a-14; 299b-11.

semender *(7); (Far.) Kuyruklular sınıfından uzun gövdeli, dört bacaklı, kuyruklu, iki yaşamlı, (Salamandra; İran efsanelerine göre ateşte yanmadığına ve ateşi söndürdüğüne inanılan efsanevi hayvan).74a-12; 74b-1, 2, 6, 13, 15; 75a-2.*

semend-i devende (1); (Far.) Hızlı koşan at. 299b-11.

semend-i sebük-rev (1); (Far.) Hızlı yürüyen, koşan at. 274a-4.

şemer (2); (Ar.) Meyve, yemiş. 77a-1, 5.

şemerāt (1); (Ar. çkl. semere) Semereler, meyveler, verimler. 233a-11.

şemere (6); (Ar.) Meyve, netice. 23b-15; 54a-1; 62a-15; 77a-1; 83b-5; 137b-14.

Şemerḳant (1); (y. ad.) Semerkant. 101a-3.

semiz (10) Besili, etli, yağlı. 33b-9, 14; 34a-1; 55a-14; 88b-9; 89a-1; 89b-7; 160a-6; 181b-11; 313b-5.

semiz goşt (3) Yağlı et. 33b-14; 34a-1; 89b-7.

semizlik (2) Besililik, şişmanlık. 33b-9; 55a-14.

semʿ (1); (Ar.) Kulak. 86b-1.

semrü- (7) Besili ve semiz duruma gelmek, yağ bağlamak. 51a-7; 56b-14; 57a-2; 61b-7; 63b-10; 68b-15.

semrüt- (1) Besleyip semiz duruma getirmek. 243a-7.

semūm (8); (Ar.) Sam yeli. 166a-9; 167b-4, 5, 10; 168a-2, 7; 178b-10; 184b-10.

sen (318) Sen. 7b-10; 15a-14; 21b-9; 27a-1; 32b-11, 12; 33a-9, 10; 34a-5; 35a-3...

şenā (26); (Ar.) Medih, övgü.

şenā vü sipās (1); (Far.) Övgü ve hamd, şükür. 313a-8.

sendān (1); (Far.) Demirci örsü. 254a-7.

sende (15) Sende. 19b-11; 34a-9; 36a-13; 46a-4; 112b-14, 15; 128b-10; 135b-9; 197a-7; 209b-4...

sendin (61) Senden. 18a-6; 28b-3; 46b-6; 57b-4; 69b-10; 73a-5; 82a-7; 83a-2; 86a-7; 91b-4...

seng (8); (Far.) Taş. 41b-1; 187b-10; 206a-3; 224a-7; 227b-14; 241b-2; 268a-5; 273b-4.

seng-dil (1); (Far.) Taş gönüllü. 227b-14.

seng-i mermer (1); (Far.) Mermer taşı. 268a-5.

seng-sār (1); (Far.) Taşlı yer, taşı bol yer. 224a-7.

seni (82) Seni. 21a-11; 29b-7; 30a-1; 33a-2; 34a-2; 36a-5; 57b-5; 61b-9; 62b-7; 63b-9...

seniṅg (235) Senin. 7b-9; 21b-12; 27b-6; 29b-13; 33a-3; 34a-3, 11; 36a-3, 12; 39a-13...

sensiz (6) Sensiz. 30b-5; 72b-3, 4; 165b-9; 187b-2; 310b-14.

ser (157); (Far.) 81b-7; 142b-9; 159a-13; 166b-12; 1167b-3; 169b-10; 172a-14; 74b-8; 179a-9; 179a-13…

ser ü pāy (6); (Far.) Baştan aşağı, tamamen; üst baş. 159a-13; 293b-7; 299b-1; 300b-2; 305b-12; 320b-1.~**ser u pā** (1); (Far. bkz. ser u pay) Baştan aşağı, 249b-12.

ser ü pāy-ı mülūk-āne (1); (Far.) Baştan ayağa padişahlara yakışır (üst baş). 293b-7.

serāb (2); (Far.) Çöl, çorak arâzi vb. yerlerde atmosferdeki ışık kırılması ve sıcaklık sebebiyle ortaya çıkan su görüntüsü, mümkün olmayan şey, hayal, hülyâ. 44b-7; 221b-1.

serāçe (1); (Far.) Küçük saray, küçük konak, saraycık. 114a-5.

serāncām ber- (1) Hâlletmek, bitirmek. 286b-11; 313b-4.

serāncām tap- (1) Hâllolmak, neticeye ulaşmak. 107b-9.

ser-ā-pā (3); (Far.) Baştan ayağa, bütün, hep. 11a-10; 41a-15; 225a-9.

ser-ā-ser (19); (Far.) Baştan başa, tamamıyla. 28b-5; 51b-8; 63a-1; 144b-15; 151b-15; 155a-3; 172a-14; 174b-8; 233a-4; 275b-13...

serāsīme (6); (Far.) Sersem, şaşkın. 201b-14; 210b-10; 257a-1; 265a-7; 275a-7; 316b-2.

serāsīme bol- (4) Şaşırmak, sersem olmak. 201b-14; 210b-10; 265a-7; 275a-7.

ser-be-dār (1); (Far.) İdamlık, idam olmaya hazır. 200a-10.

ser-be-dār ḳıl- (1) Öldürmek. 200a-10.

ser-ber (1); (Far.) Dert, sıkıntı, yük. 56b-15.

ser-bülend (3); (Far.) Başı yüksek, yüce. 17b-9; 58b-15; 244a-8.

ser-bürehne (1); (Far.) Başı açık, çıplak. 307b-9.

ser-ceng (1); (Far.) Savaşın başlangıcı. 164a-14.

ser-çeşme (4); (Far.) Çeşme başı, su başı, pınar, kaynak, menba. 44b-7; 129b-5; 210b-4; 306a-1.

ser-dār (9); (Far.) Bir topluluğun başı, en ileri geleni, kumandan. 39a-3; 40b-4, 7; 46a-13; 74b-2; 121b-15; 147a-6; 224b-8; 243b-12.

ser-dārlıḳ (4) Serdar olma durumu. 39a-3; 40b-7; 74b-2; 224b-8.

ser-efgende ḳıl- (2) Boynu bükük, başı eğik yapmak. 68a-7; 301b-11.

ser-efrāz et- (1) Yüceltmek. 300b-13.

ser-efrāz eyle- (1) Başını yükseltmek, yüceltmek. 95a-8. ~ **ser-firāz eyle-** (1) Başını yükseltmek, yüceltmek. 114b-10.

ser-encām (4); (Far.) **1**. Son, nihayet, netice. 40a-7, 43a-7. **2**. Başa gelen olay, vakaa. 81b-4; 90a-7.

Serendīb (5); (y. ad.) Serendip, Seylan adası. 24b-13; 24b-13; 25a-12, 15; 25b-4.

sereṭān (1); (Ar.) Yengeç, çağanoz. 39b-13.

ser-firāz (19); (Far.) Başını kaldıran, yücelere, yükseklere uzanan. 10a-2; 23a-3; 38b-8; 46b-1; 56b-14; 65a-14; 69a-7; 86b-7; 100b-4; 114b-10...~ **ser-efrāz** (3); (Far.) Başını kaldıran, yücelere, yükseklere uzanan. 95a-8; 203b-10; 300b-13.

ser-firāz bol- (3) Yücelmek, yükselmek, üstün olmak. 235a-8; 268b-12; 286a-8.

ser-firāz eyle- (1) Başını yükseltmek, yüceltmek. 114b-10.

ser-firāz ḳıl- (3) Yücelmek, mertebesini artırmak. 23a-3; 38b-8; 69a-7.

serger-dān (10); (Far.) Başı dönen, ne yapacağını bilmeyen, şaşırmış, sersemlemiş bir durumda olan (kimse), şaşkın, perîşan. 39a-10; 56a-13; 76a-12; 80a-7; 105a-2; 224b-11; 243b-10; 262a-12; 316b-15; 317a-2.

serger-dān ḳıl- (2) Sersem etmek. 80a-7; 243b-10.

serger-dān ol- (1) Sersemleşmek, şaşırmak. 253a-9.

serger-dānlıḳ (2) Ne yapacağını bilememe, şaşkınlık durumu. 39a-10; 262a-12.

ser-geşte bol- (1) Başı dönmek. 136b-4.

sergeşte ḳıl- (1) Perişan etmek. 204b-12.

sergüzeşt (7); (Far.) Mâcerâ, serüven. 124a-15; 132a-3; 135b-5; 263a-2; 266a-3; 321a-12; 322a-6.

ser-ḥad(d) (15); (Far.) Sınır, hudut. 11b-15; 36a-3; 38b-5; 41a-10; 58b-7; 110b-10; 124a-1; 135b-3; 138b-5, 7...

ser-i kūy (1); (Far.) Sevgilinin bulunduğu yer. 179a-9.

ser-i mūy (1); (Far.) Kıl başı, kıl ucu; kıl kadar, pek az. 166b-12.

ser-i zülf (1); (Far.) Saç ucu. 75a-9.

serīr (4); (Ar.) Taht. 271a-12; 279b-9; 280a-8; 309b-10.

serīr-i naḳş (1); (Far.) Tahtın süsü. 81a-9.

serīr-i risālet (1); (Far.) Peygamberlik tahtı, makamı. 271a-12.

serkeş (10); (Far.) İnatçı, itaatsiz, serseri. 9b-2; 57a-2; 70a-1; 157b-5; 190b-10; 227a-14; 230a-1; 267b-1; 273b-9; 280a-5.

serkeşlik (5) Serserilik, itaatsizlik. 70a-1; 190b-10; 227a-14; 230a-1; 267b-1.

serkeşlik ḳıl- (2) Dikbaşlılık yapmak. 70a-1; 230a-1.

serkeşlik körgüz- (1) Serkeşlik yapmak. 190b-10.

sermāye (29); (Far.) Sermaye. 5a-1; 10a-5; 43b-6; 48a-2; 85a-9; 127a-12;

127b-6; 128b-5; 129a-14; 133b-11...

ser-menzil (4); (Far.) Durak yeri, durulan yer, mekân. 80b-14; 113b-9; 137b-12; 269a-12.

sermest-nāk bol- (1) Sarhoş olmak. 61a-10.

ser-nigūn (3); (Far.) Ters dönmüş, baş aşağı, tepetaklak. 30a-11; 40a-12; 260b-9.

ser-nigūn bol- (1) Altüst olmak. 30a-11.

ser-nigūn ḳıl- (1) Altüst etmek. 40a-14.

ser-pençe (1); (Far.) Güçlü, kuvvetli. 67b-4.

serpūş (2); (Far.) Başa giyilen şey, başlık. 12b-15; 59b-13.

ser-rişte (5); (Far.) İp ucu. 58a-6; 65b-4; 72a-9; 188a-1; 210b-12.

ser-rişte bol- (1) Terkip olmak, edilmek. 150b-4.

ser-rişte-i iḫtiyār (1); (Far.) İhtiyar ipinin ucu. 65b-4.

ser-sebz (2); (Far.) 1. İkbal sahibi. 5a-2. 2. Yeşil, taze, sulu. 293b-10.

ser-sebz ḳıl- (1) Yeşertmek, canlandırmak. 293b-10.

ser-tā-pā (2); (Far.) Baştan ayağa, büsbütün. 170b-6; 323a-8.

ser-tıraş *(17); (Far.) Berber. 69a-8; 69b-10; 70a-8, 13; 70b-1; 71b-2, 5, 7, 9, 11...*

serv (33); (Far.) Selvi ağacı. 11b-13; 12a-3; 38b-8; 41b-3; 65a-13; 68a-14; 72b-5; 92a-9; 128b-8; 143a-9...

server (4); (Far.) Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis. 35a-9; 35b-4; 38a-10; 296a-9.

ser-verī (1); (Far.) Bir reis (ki). 296a-9.

serverlıḳ (2) Server olma durumu, ululuk, büyüklük. 35a-9; 35b-4.

serv-i āzād (1); (Far.) Kusursuz boy. 241b-2.

serv-i ḫırāmān (2); (Far.) Nazla sallanan servi (sevgili). 260a-6; 290a-7.

serv-i nāz (1); (Far.) Dalları yana sarkan servi ağacı, sevgilin boyu. 210a-9.

serv-i nāz-perverd (1); (Far.) Nazla büyüyen servi (sevili). 300b-5.

serv-i revān (2); (Far.) Yürüyen servi, uzun boylu sevgili. 72b-5; 92a-9.

serv-i sehī (3); (Far.) Düzgün büyümüş servi. 11b-13; 272b-13; 317b-15.

serzeniş (2); (Far.) Başa kakma, sitem. 198a-2; 225b-14.

settār eyle- (1) Saklamak, gizlemek. 76a-15.

ṣevāb (24); (Ar.) İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat; böyle bir mükâfat kazandıracak hayırlı iş ve davranış. 25a-7, 8, 9; 43b-11; 70a-5; 77b-6; 86a-12; 98a-2; 109b-5; 146a-2...

sevdā (17); (Ar.) Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet; aşırı istek, tutku, arzu, heves. 18b-13, 14; 26a-11; 34b-4; 40b-12; 49b-9; 67b-1; 91b-15; 92b-15; 100a-2...

sevgend (12); (Far.) Yemin, ant, kasem. 79b-1; 92a-6; 93b-3; 99b-2; 113a-

2; 144b-13; 211a-10, 14; 213a-12; 237a-11...

sevgend iç- (2) Yemin etmek. 79b-1; 144b-13.

sevinç (4) Sevinç. 20b-13; 88b-14; 90a-13; 114b-9; 187a-8.

sevr (3); (Ar.) Öküz, boğa; boğa burcu. 50b-4; 149b-14; 210a-12.

seyl (5); (Ar.) Sel. 139b-2; 140a-4, 5; 279b-15; 299b-8.

seylāb (1); (Ar.) Sel suyu, sel, su baskını, taşkın. 204b-9.

Seylān (1); (y. ad.) Seylan. 284b-10.

seyr et- (2) Seyretmek. 222b-9; 257b-11.

seyr ḳıl- (11) Gitmek, yürümek, gezmek. 11b-9; 26b-7, 8; 28b-7; 31a-7, 12; 47b-6; 88b-11; 192a-9; 193b-4...

seyyāḥ (39); (Ar.) Seyâhat eden, uzak ülkeleri gezip dolaşan kimse, gezgin. 296a-5; 303b-2, 14; 304a-15; 304b-6, 9; 305a-10, 13; 305b-5, 8…

seyyāre (2); (Ar.) Gezegen. 144a-8; 151a-13.

sezā (34); (Far.) Yaraşır, layık, karşılık, uygun. 8b-6; 46b-1; 51b-10; 52a-8; 66a-1; 77b-14; 86a-6; 86b-7; 87b-2; 90a-7...

sezā tap- (4) Karşılığını görmek. 8b-6; 87b-2; 90a-7; 90b-15.

sezā-vār (20); (Far.) Layık, uygun, yaraşır. 46b-1; 51b-10; 86a-6; 96a-1; 97b-4; 100a-15; 103a-7; 103b-15; 109a-4; 179b-11...

sezā-vār bol- (3) Lâyık olmak. 103b-15; 109a-4; 277a-14. ~ **sezā-vār ol-** (2) Lâyık olmak. 100a-15; 314b-12.

sezā-vār ḳıl- (2) Karlışığını, layığını vermek. 86a-6; 234a-2.

sıçḳan (129) Sıçan, fare. 31b-14; 33a-15; 33b-2; 48a-7, 10, 15; 48b-6, 7, 12, 13...

ṣıddīḳ (1); (Far.) Özü sözü doğru olan, asla yalan söylemeyen, sözünün eri, çok doğru, pek sâdık. 272a-13.

ṣıdḳ (11); (Ar.) Her türlü kötülükten arınmış olma, saflık, temizlik, hâlislik, doğruluk, gerçeklik. 75a-6; 103a-13; 129a-1; 152a-11; 181a-2; 190a-7; 211a-8; 211b-3; 216a-9; 252a-11...

ṣıdḳ-āmīz (1); (Far.) Doğru, gerçek, hakikat barındıran. 103a-13.

ṣıfāt (5); (Ar. çkl. sıfat) Sıfatlar. 18b-8; 84a-4; 116b-11; 195b-7; 234b-2.

ṣıfat (94); (Ar.) Sıfat, vasıf, hâl, keyfiyet, suret, şekil, varlık. 3a-10, 14; 4a-13; 4b-9; 6a-15; 8b-13; 11b-5; 15a-11; 15b-2; 17b-11...

ṣıfat ḳıl- (1) Tarif etmek. 112a-13.

ṣıfatī (3); (Far.) Bir sıfat (ki). 195a-14; 288a-2; 294b-1.

ṣıfatlik (5) Sıfatlı, özellikli, sıfata sahip olma durumu. 33b-10; 170a-3; 203b-2; 301b-13; 311b-3.

sıġ- (11) Bir şeyin sınırları içine girebilmek. 29a-13; 74b-6; 111a-7; 179b-15; 181b-2; 203b-3; 245a-14; 269a-6; 307a-12; 318a-5...

sıġın- (1) Sığınmak, tehlikeden korunmak için emin ve güvenilir bir yere sokulmak. 28a-12.

şıḥḥat (7); (Ar.) Sağlık, esenlik, âfiyet. 70a-12; 124a-5, 13; 186a-4; 189b-9; 250b-14; 308b-3.

şıḥḥat-ı kāmil (1); (Far.) Tam şifa, tamamen iyileşme. 308b-3.

şıḥḥaṭ tap- (1) Sıhhat bulmak. 189b-9. ~ **şıḥḥaṭ taf-** (1) Sıhhat bulmak. 308b-8.

sıḳ- (1) Çevresine sarılarak veya bir şey sararak sımsıkı kavramak, üzerine basınç uygulamak. 78a-3.

sıla- (2) Sıvazlamak, yoklamak. 99a-4; 265b-5.

sılıḳ (1) Düzgün. 99a-4.

sın- (17) Kırılmak, parçalanmak. 90a-15; 90b-4; 114b-7; 122b-7; 131a-1; 149a-3; 164a-2; 199a-3; 222a-6; 224b-15…

sına- (14) Sınamak, denemek, imtihan etmek. 62a-5, 14; 84a-1; 218b-10, 12; 246b-14; 291b-13; 292a-6; 295b-11; 309a-5...

sındur- (10) Kırmak, parçalamak. 64a-13; 69b-10; 102a-2; 131a-15; 153a-10; 166a-10; 187b-13; 200a-9; 251b-5; 296b-4.

sınuḳ (1) Kırık. 318a-8.

sır(r) (92) (Ar.) Sır. 1b-8; 4a-13; 20b-7; 21b-3, 11; 32b-6; 34a-7; 34b-13; 41b-6; 41b-6...

sır-fāş (4); (Far.) Sır tutamama, sırrı açıklama. 93b-7, 13; 95a-12; 95b-1.

sır-fāşlıḳ (3) Sır tutamama, sırrı açıklama durumu. 93b-7; 95a-12; 95b-1.

sırġa (1) Küpe. 296b-1.

sırr-ı maʿnevī (1); (Far.) Manevi sırlı. 43b-13.

sırt (1) Sırt. 10b-8.

sīb (1); (Far.) Elma. 288b-15.

sibāḳ (1); (Ar.) Bağlantı. 4b-1.

sibāʿ (12); (Ar.) Yırtıcı hayvanlar. 39a-11; 75b-3, 13; 88a-11; 88b-3, 12; 91a-14; 120a-13; 120b-4; 191b-6...

sīb-i zenaḫ-dān (1); (Far.) Sevgilinin elmayı andıran çenesi. 288b-15; 289a-6.

sicil(l) (1); (Ar.) Mahkeme, tapu, nüfus vb. resmî dâirelerce tutulan kayıtlar ve bu kayıtların yazılı bulunduğu belge veya defter. 116b-7.

sidre (3); (Ar.) Hünnap ağacı; Arabistan kirazı. 299a-8; 311a-7.

sidretü'l- müntehā (1); (Ar.) Mahlûkatın ulaşabileceği arştaki son sınır. 138b-11.

sif- (1) Serpmek. 216a-6.

sifāl (1); (Far.) Çanak çömlek, testi vb. toprak kap. 270b-4.

ṣīġa (1); (Ar.) Kip. 185a-3.

sigir- (2) Seğirtmek, koşmak. 135b-10.

sigri- (6) **1**. Sıçramak, atılmak. 123a-4; 217b-1; 275a-3. **2**. Koşmak, seğirtmek. 136a-4; 190a-10; 284b-2.

ṣiḥāḥ (1); (Ar.) Muhtaru's-sihah. 231b-6.

siḥr (4); (Ar.) Büyü, efsun. 193b-5, 14; 266b-3; 287b-12.

siḥrlıḳ (1) Sihirli. 266b-3.

Sikender (2); (k. ad.) İskender. 9a-11; 94a-8.

Sikender-şevket (2); (Far.) İskender şevketli. 9a-11; 94a-8.

silāḥ (1); (Ar.) Düşmanı öldürmek, imhâ etmek veya kendini savunmak maksadıyle kullanılan her türlü âlet. 283a-6.

siler (4) Sizler. 108a-5, 12; 167a-6; 279b-7.

silk- (1) Silkmek. 127b-15.

silsile (2); (Ar.) Birbirine bağlı yâhut birbiriyle ilgili şeylerin art arda veya yan yana dizilerek meydana getirdiği sıra, dizi. 84b-1; 187a-4.

sīmāb (1); (Far.) Civa. 12a-4.

sīm-ber (1); (Far.) Göğsü gümüş gibi olan. 268a-7.

sīmīn-ġabġab (1); (Far.) Gümüş gibi gerdan. 288b-5.

sīmurġ (15); (Far.) Kaf Dağı'nın arkasında yaşadığına inanılan efsânevî kuş, anka. 20b-6; 47a-9; 74a-15; 74b-3, 5, 9; 146b-14; 169a-15; 201a-9; 204b-12...

sīmurġluḳ (1) Simurkluk, simurk olma durumu. 169a-15.

sin (1) Çukur. 54b-2.

sin (1); (Ar.) Sin harfi. 36a-2.

sin ü sāl (1); (Far.) Yaş, dönem, yıl, çağ. 196b-9.

sinān (1); (Ar.) Kargı, süngü, ok vb. savaş âletlerinin keskin ve sivri ucu, ok temreni, mızrak. 94b-9.

sindān (2); (Far.) Örs. 225a-2; 294a-7.

sīne (55); (Far.) **1**. Göğüs, bağır. 11a-11; 28a-11; 35a-1; 36b-15; 56a-10; 57b-8; 65b-8; 126b-5; 143a-15; 182b-8; 182b-9… **2**. Kalp, gönül. 11a-11; 13a-1; 23b-15; 24a-1; 26a-6; 36b-12; 49a-1; 58a-4; 83b-1; 85a-2…

sīne-i cūy-bār (1); (Far.) Gönül ırmağı. 293b-9.

sinek-pervāz (1); (Far.) Sinek gibi uçan. 13a-3.

sīnesige ur- (1) Sinesine vurmak. 165a-3.

sīne-sūz (1); (Far.) Yürek yakan. 26a-6.

sinn-i süheylī (1); (Far.) Süheyl yıldızının doğduğu an, vakit. 6b-11.

sipāh (23); (Far.) Asker. 4b-3; 9a-15; 19b-10; 43a-12; 45b-15; 46a-3; 86b-11; 90b-7; 105a-6; 129b-14...

sipāh-ı ḫūn-ḫˇār (2); (Far.) Zalim, acımasız asker. 138b-15; 167a-4.

sipāh-ı nām-dār (1); (Far.) Namlı, ünlü, meşhur asker. 9b-1.

sipārīş ḳıl- (4) Havale etmek, bırakmak. 232a-12; 312b-5; 313b-3; 315a-5.

sipās (1); (Far.) Hamd, şükür. 120b-9; 155a-3; 313a-8; 316b-13.

sipeh (1); (Far. bkz. sipah) Asker. 10b-8.

sipeh-sālār (1); (Far.) Başkomutan. 75b-13.

siper (15); (Far.) Siper, koruyucu engel. 7b-7; 29b-10; 35b-15; 36a-1, 2;

138a-3; 211b-8; 240a-1; 245a-7; 257b-12...

siper bol- (1) Siper olmak. 285b-2.

siper eyle- (1) Siper etmek. 257b-12.

siper ḳıl- (1) Siper etmek. 211b-8.

sīr (3); (Far.) **1**. Doymuş (suya), taze, körpe, sulu. 164b-10; 208a-15; 228b-13. **2**. Tatlı, güzel 164b-10.

sīr bol- (1) Doymak. 228b-13.

sīr-āb (2); (Far.) Suya kanmış, taze, körpe. 5a-3; 208a-15.

sir-āb-ı gül (1); (Far.) Taze gül. 323a-12.

sirāyet (5); (Ar.) Geçme, yayılma, bulaşma. 87a-7; 88a-14; 253b-12; 254a-10; 270b-10.

sirāyet ḳıl- (4) Sirayet etmek. 88a-14; 253b-12; 254a-10; 270b-10.

sīret (17); (Ar.) Bir kimsenin ahlâkı, seciyesi, karakteri, dışa akseden davranışı. 97a-14; 102a-8; 112b-8; 159b-7; 197a-7; 197b-6; 211a-6; 231a-7; 232b-11; 234b-2...

sīr-mīve (1); (Far.) Sulu, taze, tatlı meyve. 164b-10.

sisken- (1) Sıçrayıp kalkmak. 274b-7.

sitāre (9); (Ar.) Yıldız. 6a-13; 70b-4; 112a-2; 209a-1; 240b-14; 241b-11; 268a-8; 282a-2; 312a-12.

sitāre-i saʿādet (1); (Far.) Saadet yıldızı. 6a-13.

sitāyiş (1); (Far.) Övgü. 316b-13.

sitem (55); (Far.) Zulüm, haksızlık, sıkıntı, eziyet. 9b-5, 7; 66b-12; 91a-15; 92b-10; 96b-8, 11; 104a-4; 104b-6; 110a-15...

sitem ḳıl- (4) Eziyet etmek. 172b-8; 219a-1; 260b-5; 319a-7.

sitem yetkür- (1) Sıkıntı vermek. 171b-12.

sitem-dīde (1); (Far.) Haksızlık, zulme uğramış. 309a-4.

sitem-kār (20); (Far.) Zulüm ve haksızlık eden. 9b-7; 92b-10; 110a-15; 149a-9; 165b-8; 168a-5; 169a-5, 8; 172b-4; 218a-8...

sitem-kārlıḳ (4) Zalimlik, acımasızlık. 92b-10; 172b-4; 253b-12; 261b-2.

sitem-keşīde (1); (Far.) Zulüm, haksızlık çekmiş, çeken. 164b-11.

sitīz (4); (Far.) Kavga, dövüş, çekişme. 37a-12; 157a-10; 157b-3, 9.

sivinç (1) Sevinç, mutluluk. 124b-2.

siyāh (3); (Far.) En koyu renk, kömür rengi, kara. 85a-3; 164b-3; 264a-1.

siyāh-baḫt (1); (Far.) Kara bahtlı, talihsiz. 303a-6.

siyāḳ (14); (Ar.) Sözün gelişi, ifâde şekli, öncesine uygunluğu. 3b-10; 28a-4; 76a-4; 82a-12; 130b-2; 132-6; 137a-5; 180a-13; 198b-13; 208a-11...

siyāset (51); (Ar.) **1**. Siyaset, memleket idaresi, politika. 4b-2, 14; 8a-7; 9b-1, 12; 149b-5; 176a-12; 178b-6; 246b-8. **2**. Ceza, kısas. 17b-3; 17b-5; 17b-12; 23a-10; 60a-7; 63a-15; 64a-6; 95a-15; 101b-2; 120b-4…

siyāset eyle- (2) Ceza vermek. 240a-9; 249a-14.

siyāset ḳıl- (1) İşkence yapmak. 101b-2; 220a-9; 240a-4.

siyāset körgüz- (1) İşkence yapmak, eziyet etmek. 302b-11.

siz (114) Siz. 3b-1; 4a-5; 11a-6, 7, 9; 11b-1; 14b-13; 15b-12; 22b-5; 25b-6...

şofra (5) Üzerine yiyecekler, içecekler, tabak, kaşık, çatal vb. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini, yaygı. 47a-9; 124b-15; 125a-14; 125b-3; 127b-7.

şoḥbet (130); (Ar.) 1. İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musâhabe; birlikte bulunma, arkadaşlık etme 5b-13; 15b-1, 5, 10, 13; 16a-1, 2, 3, 5, 6...2. Arkadaşlık, dostluk. 16a-5; 27b-7; 41b-11; 82b-4; 82b-11; 83a-9; 91b-3; 91b-7; 106a-3; 171b-15.

şoḥbet it- (1) Sohpet etmek. 16a-5.

şoḥbet ḳıl- (1) Sohbet etmek. 15b-1.

şoḥbet tut- (8) Sohpet etmek, arkadaş olmak. 68a-9; 82b-10; 98b-2; 150b-15; 154b-12; 171b-15; 172a-1; 214b-2.

şoḥbet-i ebleh (1); (Far.) Cahil, ahmak sohbeti. 85a-2.

soḳ- (11) 1. Bir yere girmesini sağlamak, içeri almak. 25b-13; 184b-3; 296b-5. 2. Dolamak, içiçe girdirmek. 125a-10; 290b-14. 3. Takmak, giyinmek. 101a-8. 4. Eziyet, sıkıntı, zahmet, zarar vermek, darbetmek. 250a-11. 5. Sallamak, çırpmak. 122b-4. 6. İçine koymak. 112a-6; 314b-4. 7. İçine veya arasına girmesini sağlamak. 221b-9.

sol (10) Sol. 29b-2; 49b-3; 56a-14; 60a-14; 112b-11, 12; 121b-9; 136a-12; 182b-6; 255a-6.

sol yan (1) Sol yan, sol taraf. 255a-6.

soñg (1) Sonra. 23b-8.

sor- (178) Sormak. 13a-3; 18b-15; 26a-13; 30b-10; 33a-12; 34a-1; 35b-5; 41b-8; 42a-11; 43a-8...

soraġ (6) Soru. 113a-2; 115a-12; 121a-5; 193a-2; 242a-1.

soraġ et- (1) Soru sormak. 242a-2.

soraş- (1) Karşılıklı sormak. 124a-15.

sorat- (1) Sordurmak. 302a-13.

soy- (5) Üzerinde bulunan kabuk, deri, zar vb. kesmek veya tutup çekmek, sıyırmak sûretiyle çıkarmak. 132b-6; 255a-7; 256b-15; 313b-7; 313b-14.

soyul- (1) Üzerinden çıkarılmak (elbisi için). 183a-5.

sögüt (4) Söğüt. 68a-14; 72b-6; 297a-8; 298a-2.

sök- (1) Sökmek, bulunduğu yerden çekip çıkarmak. 168b-3.

söy- (1) Sevmek. 289a-9.

söyün- (2) Sevinmek. 307a-11; 313a-7.

söyünç (2) Sevinç. 293a-10; 313a-7.

söz (633) Söz. 3a-2, 4, 11, 12; 3b-2, 6, 9, 13; 4a-12, 15...

söz ayt- (23) Söz söylemek. 32b-11; 58b-2; 60a-1; 62b-15; 68a-10; 70a-8; 73a-8; 88b-2; 118b-7; 146b-3...~**söz ay-** (1) Söz söylemek. 37b-13.

söz başla- (4) Söze başlamak, bahsetmek. 88b-5; 110a-15; 124b-10; 139a-9.

söz keltür- (1) Söz söylemek, zikretmek. 8a-11.

söz ḳoş- (1) Söz söylemek, konuşmak. 8a-10.

söz yarası (1) Söz yarası. 153b-4.

söz yetkür- (2) Söz getirmek, söz ulaştırmak. 62b-1; 149b-1.

sözçi (1) Bir kimse adına konuşan kimse. 123b-4.

sözdin öt- (3) Sözden vazgeçmek. 68a-14; 190b-3; 193a-8.

sözge ağız aç- (2) Söze başlamak, konuşmaya başlamak. 73a-11; 73b-7.

sözge kel- (1) Konuşmaya başlamak. 35b-12.

sözge kiltür- (1) Dillendirmek, konuşturmak. 79b-7.

sözge kir- (1) Söze girmek. 70b-11.

sözge tur- (1) Sözünde durmak. 206b-4.

sözle- (19) Konuşmak. 54a-6; 73a-11; 73a-13; 87b-9; 103a-2; 106b-12; 115a-5; 115a-14; 130a-5; 131b-9…

sözleş- (6) Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek. 215b-7; 234a-15; 246a-10; 293a-1; 315b-9; 319a-14.

sözni dürüşt eyle- (1) Sert, kaba konuşmak. 148b-10.

sözni ḳoy- (3) Sözü sonlandırmak. 82a-3; 29b-9; 129a-6.

sözni taşla- (1) Sözü sonlandırmak. 220b-14.

sözni tüket- (1) Sözü bitirmek. 230a-6.

sözüge iltifāt ḳıl- (1) Önemsemek. 227b-14.

sözüge ḳulaḳ sal- (1) Söze kulak vermek. 227b-15.

sözüge toḫta- (1) Sözünde durmak. 74a-7.

su (184) Su. 9a-12; 11a-14; 12a-2; 12a-4; 12b-4; 12b-5; 12b-9; 23a-11; 23b-2; 24a-3…

su ber- (2) Su vermek. 201b-10; 211a-9.

su ḳıl- (1) Eritmek. 167b-4.

ṣubḥ (39); (Ar.) Sabah vakti, sabah,tan yerinin ağardığı zaman, tan vakti, fecir. 21a-2; 25b-10; 28b-4; 29a-14; 86b-15; 99a-2; 99a-5; 132a-1; 143a-8; 151a-11…

ṣubḥ bol- (2) Sabah olmak. 167b-11; 300a-7.

ṣubḥ u şām (1); (Far.) Sabah akşam. 159b-7.

ṣubḥ-ı dem (3); (Far.) Sabah vakti. 41a-6; 165b-6; 168a-10.

ṣubḥ-ı kāẕib (1); (Far.) Fecirden önce, geçici olarak, tan yerinin ağarması. 106a-9.

ṣubḥ-ı ṣādıḳ (3); (Far.) Tan yerinin ağarması. 99b-13; 103a-13; 308a-9.

ṣubḥ-ı saʿādet (1); (Far.) Saadet sabahı. 162b-12.

ṣubḥ-ı sīmīn (1); (Far.) Gümüş gibi sabah. 21a-2.

ṣubḥ-ı ümīd (2); (Far.) Ümit sabahı. 86b-9; 132a-2.

ṣubḥ-ı zer (1); (Far.) Altın gibi (parlak) sahah. 294a-1.

ṣubūt (1); (Ar.) Varlığı, gerçekliği kesin olarak ortaya çıkma, gerçekleşme, tahakkuk etme. 249b-1.

sūd (81); (Far.) Fayda, kar, menfaat. 8b-10; 10a-9; 11a-1; 23b-5; 23b-5; 24b-11; 48a-1; 48a-3; 49b-12; 50a-1; 53a-15…

sūd ber- (23) Fayda vermek. 11a-1; 23b-5; 56a-15; 66b-10; 67b-2; 82a-7; 93a-3; 98b-13; 99b-5; 100a-10…~**sūd bir** - (1) Fayda vermek. 8b-10.

sūd bol- (2) Fayda olmak. 165b-14; 315b-5.

sūd et- (2) Fayda etmek. 24b-11; 241b-6. ~**sūd it-** (1) Fayda etmek. 56a-6.

sūd ḳıl- (2) Fayda etmek, fayda vermek. 78b-7; 265b-6.

sūd tap- (3) Kazanmak, elde elmek. 50a-1; 235a-8; 277b-9.

sūdā (1); (Far.) Ticaret, alışveriş. 85a-9.

sūdā-ger (53); (Far.) Tüccar. 43a-9; 44a-2; 50b-1, 2; 53a-14; 53b-4; 56a-6; 68b-8; 78b-14; 85a-8...

sūdā-ger-beçe (5); (Far.) Tüccar çocuğu. 310b-15; 311b-14; 318b-2, 5; 320a-15.

sūdā-gerçilik (2) Tüccarlık, bezirganlık. 44a-2; 50b-2.

ṣudā‘ (1); (Ar.) Baş ağrısı, sıkıntı. 411a-8.

sūde (1); (Far.) Sürülmüş. 303a-11.

sūd-ı dükkān (1); (Far.) Dükkânın karı. 263a-9.

sūd-mend (3); (Far.) Faydalı, karlı. 63a-1; 178a-1; 246b-12.

sūd-mendraḳ (1) Daha faydalı. 178a-1.

ṣudūr (1); (Ar. çkl. sadr) Sadrazamlar; kazaskerler. 237b-4.

ṣūfī (5); (Ar.) Tasavvuf ehli kimse, derviş, mutasavvıf. 20b-7; 55a-13; 83b-11; 99b-15; 253a-1.

suġar- (7) Sulamak. 55a-13; 68a-14; 171a-2; 177b-1; 210a-14; 293b-10; 314a-15.

suḫan-çīnlıḳ (1) Dedikoduculuk. 91b-15.

suḫan-dān (1); (Far.) Söz söylemeyi bilen, düzgün ve güzel söz söyleyen. 170b-15.

suḫan-ı çīn (3); (Far.) Söz toplayan, söz getirip götüren, dedikoducu. 60b-3; 82b-5; 87b-15.

suḫen-rān (1); (Far.) Güzel konuşan. 113a-12.

suḫen-rānlıġ (1) Güzel konuşabilme, hatiplik. 113a-12.

suḫen-ver (1); (Far.) Şair, edip. 266b-2.

sukūn (2); (Ar.) Durma, kımıldamama, hareketsizlik, sakinlik. 279a-12; 316a-9.

sulaġ (1) Sulak. 274a-6.

ṣulḥ (11); (Ar.) Barış, uzlaşma, anlaşma. 140b-7; 141a-12; 141b-8; 155a-5; 157a-12; 205a-4; 205b-15; 206a-1, 2; 212a-2...

ṣulḥ ḳıl- (3) Barış yapmak. 205a-4; 212a-2; 215b-12.

sulṭān (60); (Ar.) Sultan. 5b-4, 5; 6a-11, 14; 17b-12; 21b-4; 25b-11; 26a-1; 31b-2; 34a-5...

Sulṭān Maḥmūd Ġaznevī (1); (k. ad.) Gazneli Sultan Mahmut. 5b-4.

sulṭān-ı āsmān-taḫt (1); (Far.) Tahtı semada olan sultan, yüce sultan. 321a-10.

sulṭān-ı Buḫāra (1) Buhara sultanı. 284b-9.

sulṭān-ı kām-kār (1); (Far.) İkbal, baht sahibi sultan. 17b-12.

sulṭān-ı ʿālī-şān (1); (Far.) Şanı yüce olan sultan. 293a-13.

sulṭānlıḳ (1) Sultanlık. 97a-15.

sun- (20) 1. Uzatmak. 29b-5; 66b-1; 138b-1; 174a-7; 220a-11; 262a-10;; 312b-4. 2. Sunmak. 45a-6; 119a-1; 284b-3.

sunaḳ (1) Tapınaklarda ilâhlara kurbanların sunulduğu ve üzerinde tütsüler yakılıp çevresinde dînî merâsimlerin yapıldığı taş masa. 70a-15.

ṣunʿ (3); (Ar.) Yaratma, halketme, yapma, meydana getirme. 12b-1; 62b-6; 208b-7.

suʾāl (3); (Ar. bkz. suval) Soru. 8a-14; 20a-7; 68b-12.

sūr (1); (Ar.) Düşman hücumlarından korunmak için şehrin etrâfına çekilen yüksek duvar, kale duvarı. 36a-2.

ṣurāḥī (2); (Ar.) İçine su, şerbet, şarap vb. şeyler koymaya yarayan, uzun boyunlu cam veya billûr kap 83b-9; 299a-11.

sūre (2); (Ar.) Kur'ân-ı Kerîm'in en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen ve Fâtiha, İhlâs, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri. 231b-10; 297b-4.

ṣūret (132); (Ar.) Suret, biçim, görünüş. 3a-9; 4a-10; 9a-6; 14b-9; 16a-13; 17a-4; 18a-11; 23a-6; 30b-4; 31a-5...

ṣūret ehli (1) Dış görünüşe bakarak karar verenler, dış görünüşe önem verenler. 3a-9.

ṣūret-ārāy (1); (Far.) Yüzü, görünüşü süsleyen. 9a-6.

ṣūret-ger (1); (Far.) Suret, resim yapan, ressam. 105a-1.

ṣūret-i ḥāl (13); (Far.) Olayın, durumun nasıl olduğu, oluş şekli. 79b-11; 167a-12; 173b-11; 182b-13; 243b-9; 247a-13; 250a-12; 255b-2; 257a-14; 283b-13...

ṣūret-i vāḳıʿa (2); (Far.) Olan olay, gerçekleşen, vukuu bulan durum. 59b-4; 280b-9.

ṣūretke kel- (2) Meydana gelmek, ortaya çıkmak, olmak. 16a-13; 231b-10.

sūretke kel- (1) Var olmak, vücuda gelmek. 231b-10.

surḫ (1); (Far.) Kırmızı. 299a-10.

ṣūrī (1); (Ar.) Görünüşte olan, ciddî, hakîkî ve samîmî olmayan, yapmacık, sahte. 187a-15.

surre (1); (Ar.) Göbekbağı, nesep. 311b-6.

susa- (1) Susamak. 62a-11.

sūsen (3); (Far.) Susam denen bitki. 119b-10; 169a-10; 293b-2.

susız ḳal- (1) Susuz kalmak. 72b-10.

susızlıḳ (1) Susuzluk. 72b-7.

sutūde (1); (Far.) Övülmüş. 292a-6.

sutūn (1); (Far.) Sütun, direk. 40b-6.

suṭre (2); (Sans.) Sanskritçe öz deyiş biçiminde yazılmış eserlere verilen ad; hikmet. 22a-12; 26b-11.

suvāl (19); (Ar. bkz. sual)) Suval, soru. 42b-5; 47a-1; 51b-6; 57b-10; 81a-6, 13; 125a-7; 143b-10; 144b-7; 146b-10...

suvāl ḳıl- (10) Sormak. 47a-1; 57b-10; 81a-6, 13; 125a-7; 144b-7; 146b-10; 202a-2; 263a-7; 281a-9. ~ **su'āl ḳıl-** (2) Sormak. 20a-7; 68b-12.

suvat- (1) Soğutmak. 190b-6.

suy (55) Su. 12a-2, 4; 23a-11; 24a-3; 31a-2; 34b-8; 35a-12; 45b-3; 48b-2; 55a-13…

sūz (2); (Far.) Acı, yakıcı. 27b-7; 215b-8.

sūziş (2); (Far.) Yanma, içi yanma, yürek yanığı, büyük acı, ıztırap. 126b-12; 258b-4.

sübḥānallāh (1); (Ar.) Umulmadık, beklenmedik, olağanüstü bir olay veya davranış karşısında, "Allah Allah! Bu nasıl iştir! Nasıl olur! Nasıl yapılır!" anlamında hayret ve şaşkınlık belirtmek için kullanılır. 263a-10.

şübūt (2);(Ar.) Varlığı, gerçekliği kesin olarak ortaya çıkma, gerçekleşme, tahakkuk etme. 103b-8; 244a-10.

südre- (3) Çekmek, sürüklemek. 131a-4; 176a-14; 191b-11.

süfle (8); (Ar.) Çok alçak, sefil, bayağı. 7b-1; 56b-9, 11; 61a-12; 109a-11; 220a-1; 244a-15; 309b-11.

süflī (1); (Ar.) Çok alçak, sefil, bayağı. 15a-1.

süfür- (2) Süpürmek, temizlemek. 93a-14; 167b-9.

süḫan-sāzlıḳ (1) Güzel söz söyleme, güzel konuşma durumu. 266a-15.

süḫan-senc (1); (Far.) Sözden anlayan, yerinde söz söyleyen. 20b-14.

süheyl (4); (Ar.) Süheyl yıldızı. 6b-9, 11; 7a-7, 11.

Süheyl-i Yemānī (1); (Far. k. ad.) Süheyl yıldızı (Yemen'den daha iyi göründüğü için bu şekilde adlandırılmıştır). 7a-10; 273a-3.

sükkān (1); (Ar. çkl. sakin) Oturanlar; ikamet edenler. 63a-14.

sükūn (3); (Ar.) Gürültü ve patırtıdan uzak olma, sessizlik. 40b-6; 272b-3; 279a-12.

sükūt (2); (Ar.) Susma, konuşmama. 59b-13; 113a-13.

sülāsī mücerred maṣdar (1) Aslı üç harften oluşan mastar, üç harfli mastar. 116a-12.

Süleymān (21); (Ar.) Hazreti Süleyman. 14b-4; 19b-13; 21b-1; 118a-1; 277a-7, 8, 13, 14; 277b-8; 278a-1...

sülūk (4); (Ar.) Bir yola girme, bir yol tutup o yolda yürüme, ilerleme. 56b-11; 100b-10; 211b-13; 262a-9.

sülūket ḳıl- (1) Münasebet kurmak. 56b-11.

sülūkiyyet ḳıl- (1) Gitmek, yol almak. 211b-13.

sünbül (11); (Far.) Sümbül. 11b-12; 114b-7; 123b-15; 143b-6; 160b-15; 208a-15; 221b-1; 242a-10, 11; 273a-6...

sün͡gek (2) Kemik. 22b-14; 278b-1.

sünnet (4); (Ar.) Hz. Muhammed'in müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamâmı. 130a-11; 145a-14; 196a-8.

sür- (27) 1. Bir maddeyi bir yüzeye dokundurmak, yaymak. 5b-14; 266a-11. 2. Sevk etmek, yürütmek. 170a-13; 202b-7; 299b-10.

ṣüreyyā (3); (Ar.) Gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızdan oluşan bir yıldız takımı, Ülker, Pervin. 138b-9; 153b-12; 210b-12.

sürme (3); (Far.) Sürme. 5b-12; 152a-11; 253a-10.

sürʿat (2); (Ar.) Sürat, hız, çabukluk. 106a-5; 167b-13.

sürt- (6) Sürtmek, dokundurmak. 65b-3; 108b-8; 276a-5; 276b-15; 306b-2; 314a-1.

sürūr (9); (Ar.) Sevinç51a-12; 124b-3; 162a-8; 184b-6; 246a-2; 292b-11; 296b-1; 309b-10; 315b-13.

sürūr tap - (1) Sevinmek, mesrur olmak. 124b-3.

Süryānī tili (1) Süryanice. 22a-12.

süst (11); (Far.) Gevşek. 23a-2; 30a-4; 40a-12; 47a-11; 55b-14; 177a-13; 196b-10; 212a-5; 217b-14; 229b-13...

süst-güş (1); (Far.) Kulağı gevşek, zayıf. 126a-8.

süstluḳ (4) Gevşeklik. 40a-12; 177a-13; 196b-10; 231a-8.

süt (3) Süt. 159b-13; 215a-4; 308b-7.

sütlük (1) Süt veren, sütlü. 159b-13.

sütlük inek (1) Sağmal inek, sağılan, süt veren inek. 159b-13.

sütūn (2); (Far.) Taştan yapılan silindir şeklindeki direk, destek, dayanak. 273b-6; 284b-9.

süydük (1) Sidik. 254b-12.

süyün͡gdür- (1) Sevindirmek. 174a-13.

süzük (4) Saf, berrak. 77a-9, 10; 284a-3; 296b-13.

şād (111); (Far.) Sevinçli, memnun, mesrur. 45b-9; 51a-8; 52b-3, 10; 63b-15; 68b-15; 81b-4; 85b-3; 87a-8; 99a-4…

şād bol- (21) Sevinmek, mutlu olmak. 45b-9; 52b-3; 68b-15; 85b-3; 108a-2; 111a-3, 6; 117b-3; 132b-11; 144b-12...

şād eyle- (1) Şad etmek. 168b-7.

şād ḳıl- (2) Şad etmek. 312b-10; 310a-7.

şād u ḫurrem (3); (Far.) Mutlu ve şen. 187a-12; 243a-5; 285a-8.

şād u mesrūr bol- (1) Mutlu ve mesut olmak. 52b-10.

şād-āb (1); (Far.) Suya kanmış. 5a-2.

şādlıḳ (35) Mutluluk. 30a-6; 33b-4; 43a-14; 52b-15; 86b-7; 95a-7; 108b-11; 109a-6; 121a-11; 124a-13...

şādlıḳ ḳıl- (2) Memnun olmak, şükretmek. 133a-11; 262b-14.

şād-mān (23); (Far.) Sevinçli, mutlu, mesut. 5b-13; 65a-13; 70a-12; 75a-5; 86b-14; 95a-9; 109a-14; 126a-15; 133b-4; 137b-12...

şād-mān bol- (7) Mutlu, mesut olmak. 70a-12; 75a-5; 126a-15; 161b-4; 171a-8; 268a-9; 314b-1.

şād-mān ḳıl- (1) Mutlu etmek. 186b-14.

şād-mānlıḳ (5) Mutluluk. 65a-13; 86b-14; 95a-9; 109a-14; 159a-4.

şāh (102) (Far. bkz. şeh) Şah, padişah. 1b-10; 5b-5; 6b-14; 7a-11; 9b-8; 10a-12; 12a-10; 14b-13; 15a-14; 19a-12...

şāḫ (44); (Far.) Dal, budak. 12a-2; 12b-12, 13; 28a-12; 38b-8; 64a-13; 65a-14; 69b-10; 76b-14; 83b-7...

şāh ol- (3) Şah olmak. 75a-5; 144a-6; 222b-10.

şāhā (9); (Far.) Ey şah. 21a-12; 25b-11; 70a-11; 70b-1, 7; 91a-6; 223a-3; 289b-6; 297a-2. ~**şehā** (5); (Far.) Ey şah. 86b-6; 87b-10; 94a-15; 139b-10; 276a-10.

şāh-ı dehlī (1); (Far.) Dehli padişahı. 284a-13.

şāh-ı devrān (2); (Far.) Devrin şahı. 240a-2; 272a-1.

şāh-ı encüm-sipāh (1); (Far.) Yıldızlar kadar askeri olan padişah. 318b-10.

şāḫ-ı nev-ber (1); (Far.) Meyve ağacı. 179b-9.

şāh-ı velāyet (1); (Far.) Velayetin şahı. 242a-1.

şāhlıḳ (11) Padişahlık. 19b-3; 25a-12; 26a-3; 35b-4; 38a-10, 14; 179a-1; 217b-7; 280a-13; 292a-9...~**şehlıḳ** (2) Padişahlık. 17b-8; 320a-14.

şākir (1); (Ar.) Şükreden kimse, şükredici. 200b-15.

şākird (6); (Ar.) Öğrenci, talebe. 165a-11; 182a-15; 189b-4; 223b-8; 243b-12; 279b-10.

şākird bol- (1) Öğrenci olmak. 182a-15.

Şām (2); (y. ad.) Suriye'nin başkenti. 100b-15; 149b-3.

şām (9); (Far.) Akşam. 26b-2; 27a-6; 86b-9; 104b-13; 149b-3; 184a-13; 210b-6; 245a-1; 266a-6.

şām-ı firḳat (1); (Far.) Ayrılık karanlığı, gecesi. 210b-6.

şām-ı ġam (1); (Far.) Gam gecesi. 266a-6.

şām-ı mühlik (1); (Far.) Helek edici gece. 86b-9.

şāmil (9); (Ar.) İçine alan, kapsayan, çevreleyen. 3a-6; 9b-3; 17a-9; 20b-3; 71a-11; 110b-15; 224b-4; 287a-1; 311a-4.

şāʿir (2); (Ar.) Şair. 5b-3; 312b-9.

şāʿirlıḳ (1) Şairlik. 312b-9.

şāʿirlıḳ ḳıl- (1) Şairlik yapmak. 312b-9.

şaʿşaʿa (2); (Ar.) Gösteriş, debdebe. 94a-7; 231b-7.

şarāb (17); (Ar.) Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usûllerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki. 33b-4; 44a-14; 44b-13; 76a-10; 85a-8; 117a-15; 118a-2; 161b-12; 176b-1; 219a-2...

şarḳ (1); (Ar.) Doğu. 209b-11.

şarṭ (26); (Ar.) Şart, koşul. 2b-12; 61b-11; 73a-9, 10; 78b-3; 92a-5; 94a-15; 94b-10; 114b-11; 115a-1...

şarṭ ḳıl- (2) Vadetmek, söz vermek. 73a-9; 267a-14.

şarṭ-ı ḫıẕmet (1); (Far.) Hizmet için gerekli olan şartlar. 322b-12.

şarṭ-ı muḳadder (1); (Far.) Belirli şart, önceden belirlenen şart. 2b-12.

şātū (1); (Far.) Merdiven; merdiven basamağı; basamak. 138b-6.

şaṭrenc (1); (Ar.) Satranç. 31a-6.

şāyed (30); (Far.) Eğer, belki, ola ki, bilfarz. 25a-13; 32b-8; 34a-11; 62b-6; 64a-11; 82a-11; 93a-4; 115a-10; 137a-5; 142b-6…

şāyeste (5);(Far.) Lâyık, yaraşır, uygun, şâyan. 134b-2; 200a-5; 229a-14; 235a-2; 295b-3.

şāyiʿ bol- (2) Yayılmak. 234a-6; 280b-2.

şeb (23); (Far.) Gece. 4a-7; 101b-3; 101b-4, 8, 9; 139a-1, 15; 140b-8; 156a-13; 156b-2…

şeb u rūz (3); (Far.) 288b-9; 298b-15; 314b-14.

Şebāheng (12); (k. ad.) Şebaheng. 138b-15; 139a-10; 156a-12; 156b-3, 8, 13; 157a-4; 157b-13; 158a-11; 163b-6...

şeb-çerāġ (1); (Far.) Gece mumu, ışığı. 4a-7.

şeb-ḫūn (12); (Far.) Gece baskını. 139a-1, 15; 140b-8; 156a-13; 156b-2, 3; 157a-5; 164a-10; 164b-7; 166b-8...

şeb-ḫūn keltür- (1) Gece baskını yapmak. 139a-15.

şeb-ḫūn ur- (3) Gece baskını yapmak. 139a-1; 164b-7; 171b-11.

şebistān (2); (Far.) Mahrem yer, mekân. 9b-10; 207a-3.

şebnem (3); (Far.) Çiy. 5a-3; 121b-4; 274a-7.

şeb-perek (1); (Far.) Yarasa. 251b-4.

şecāʿat (15); (Ar.) Yiğitlik, cesurluk, korkusuzluk, cesaretlilik. 9b-1; 76a-5, 6; 136b-13; 174b-5, 6; 176a-9; 248b-1; 271a-6; 271b-2...

şecāʿatlik (1) Cesaretli, cesur. 291b-14.

şecer (1); (Ar.) Ağaç. 77a-5.

Şeddād (1); (k. ad.) Yemen'de Âd kavminin hükûmdârı. 263b-14.

şedīd (1); (Ar.) Şiddetli. 148b-14.

şefāʿat-ḫāh (1); (Far.) Şefaat isteyen. 241a-2.

şefīḳ (3); (Ar.) Şefkatli, merhamet ve sevgisi bol (kimse), müşfik. 16a-2; 136a-5; 196a-13.

şefīʿ (1); (Ar.) Şefâat eden, bir kimsenin affa uğraması için aracılık eden kimse. 100a-9.

şefḳat (55); (Ar.) Şefkat, merhamet, acıma. 3a-3; 5a-3; 5b-1; 9b-3;

31b-9; 32a-8; 33a-5; 42a-15; 43b-4; 47a-9...

şefḳat ḳıl- (1) Şefkat etmek. 150a-1.

şeftālū (3); (Far.) Şeftali. 84a-2; 104b-15; 161b-11.

şeh (20); (Far. bkz. şah) Padişah. 9b-8; 17b-8; 19b-10; 20a-8; 20b-10; 31a-8; 60a-10; 61a-13; 70b-12; 86b-6…

şehādet (2); (Ar.) **1**. Şahitlik etme, tanıklık. 37a-7. **2**. Gözle görülen âlem, dünya. 80a-2.

şeh-bāz (2); (Far.) İri beyaz doğan. 10b-5; 31a-12. ~ **şāh-bāz** (1); (Far.) İri beyaz doğan. 10a-12.

şehd (3); (Far.) Bal. 99b-6; 124b-10; 211b-10.

şehd ü şeker (2); (Far.) Bal ve şeker. 124b-10; 211b-10.

şehen-şāh (12); (Far.) Padişahlar padişahı. 9a-10; 17a-5; 37b-12; 100a-13; 178a-12; 195a-11; 234b-3; 270b-15; 298a-9; 302a-2...~ **şehen-şeh** (1); (Far.) Padişahlar padişahı. 19a-14.

şehen-şāh-ı kām-kār (1); (Far.) İkbal, baht sahibi padişahlar padişahı. 270b-15.

şeh-i nīk-baḫt (1); (Far.) Bahtı iyi padişah. 318b-11.

şeh-i ʿādil (1); (Far.) Adil padişah. 42a-4.

şehīd (3); (Ar.) Şehit. 71a-10, 12; 219b-15.

şehīd ḳıl- (1) Şehit etmek. 219b-15.

şehr (89); (Far.) Şehir, vilayet. 8a-7; 27a-7; 31a-9; 41a-8; 44b-3; 45a-10; 46a-15; 69b-12; 79a-9; 81b-3...

şehr-i ʿacāyib (1); (Far.) Değişik şehir. 31a-9.

şehr-yār (8; (Far.) Padişah, hükümdar. 13a-6; 46a-15; 95a-8; 100a-14; 142b-13; 224b-4; 249b-5; 310a-4.

şehr-yārlıḳ (3) Padişahlık, hükümdarlık. 95a-8; 142b-13; 224b-4.

şeh-süvār (4); (Far.) İyi at süren, at sürücü. 20a-9; 40b-11; 241a-1; 257a-13.

şehvet (5); (Far.) Şehvet, aşırı arzu, istek. 36a-5; 130a-10; 162a-4; 197b-8; 248a-8.

şehvet-perest (1); (Far.) Şehvetine çok düşkün. 130a-10.

şeh-zāde (38); (Far.) Hükündarın oğlu. 45b-4, 9; 46a-1, 10; 46b-2; 209b-8; 210a-10, 15; 217a-10, 12...

şek (k); (9); (Ar.) Şüphe, zan. 37b-13; 54a-1; 92b-1; 103a-10; 123a-5; 155b-6; 239a-10; 247b-8; 320a-3.

şek keltür- (1) Şüphelenmek. 320a-3.

şeḳāvet (8); (Ar.) Eşkiyâlık, yol kesicilik, haydutluk, şakîlik; kötü huylu olma. 23a-10; 64b-5; 77b-9; 108a-8; 120b-12; 126a-2; 157a-10; 224a-6.

şeker (28); (Far.) Şeker. 5b-8, 9; 19a-15; 58a-10; 68a-14; 104b-15; 105b-6; 116b-12; 124b-10; 137b-8...

şeker-āmīz (1); (Far.) Şekerli, şekerle karışık. 318a-2.

şeker-güftār (2); (Far.) Sözü şeker gibi tatlı olan. 105b-6; 116b-12.

şeker-ḫand (1); (Far.) Tatlı gülüşlü. 266a-12.

şeker-leb (1); (Far.) Şeker dudak. 5b-9.

şeker-sitān (1); (Far.) Şekerlik. 19a-15.

şekīb (2); (Far.) Sabır, tahammül. 66b-11; 264a-1.

şekl (6); (Ar.) Dış görünüş, dış çizgiler, biçim. 34a-3; 154a-5; 231b-8; 241a-12; 267b-15; 280a-10.

şekve (2); (Ar.) Şikâyet. 237a-4; 293a-8.

şekve ḳıl- (1) Şikayet etmek. 293a-8.

şemāyil (1); (Ar. çkl. şemile) Huylar, tabiatlar. 131b-12.

şemme (9); (Ar.) Çok az miktar, zerre miktârı. 20a-8; 135b-8; 144b-7; 158b-9; 172a-9; 263a-1; 266a-3; 282a-6; 308b-3.

şemʿ (28); (Ar.) Mum. 9b-6, 9; 15b-15; 87b-11; 92b-7; 99b-12; 105a-9; 113b-8; 114a-6; 128b-7...

şemʿ-i şebistān (1); (Far.) Mahrem, karanlık mekânı aydınlatan mum, ışığı. 207a-3.

şemʿ-vār (1);(Far.) Mum gibi. 151a-15.

Şenzebe (66); (k. ad.) Şenzebe. 50b-7, 10, 14; 51a-1, 2, 6, 14; 54b-8; 56b-1, 3...

şeʾn (1); (Ar.) İş, fiil, amel. 249a-1.

şer(r) (25); (Ar.) Kötülük, fenalık. 56a-9; 80b-2; 80b-6; 87b-5; 94a-1; 115b-7; 120a-3; 120b-5; 120b-10; 157b-7…

şerāfet (4); (Ar.) Şerefli olma, şereflilik. 6a-13; 53b-8; 282b-14; 321a-6.

şerār(e) (7); (Ar.) Kıvılcım. 39b-14; 81b-2; 140b-13; 155a-1; 224a-11; 225b-1; 256a-15.

şerāyiṭ (2); (Ar. çkl. şart) Şartlar, koşullar. 22b-4; 103a-6.

şerbet (27); (Ar.) Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek. 37a-2; 44b-14; 58b-1; 83b-10; 86a-14; 89a-14; 99b-6, 7; 106a-8; 111a-15...

şerbet ḳıl- (2) Şerbet yapmak. 112a-7; 112b-1.

şerbet-ḫāne (2); (Far.) İçeceklerin bulunduğu, saklandığı yer. 112a-9, 12.

şeref (14); (Ar.) Bir kimseye gösterilen saygının dayandığı mânevî yücelik, mânevî ululuk, onur, haysiyet. 15a-5; 31b-2; 37b-4; 38a-8; 42b-11; 54a-15; 60b-12; 77a-11; 132b-11; 189b-9...

şerer (3); (Ar. çkl. şerere) Kıvılcımlar, kıvılcım. 26a-5; 63a-12; 254a-7.

şerḥ (3); (Ar.) Bir metni- hususu, ayrıntılarına inerek açıklama, yorumlama, izah etme. 144b-7; 245a-13; 251a-5.

şerḥ eyle- (1) Şerh etmek. 245a-13.

şerīf (20); (Ar.) Soyu temiz ve şerefli olan, asil kimse. 13a-8; 20a-2; 42a-7; 98b-8; 116b-11; 154b-5; 176a-9; 190a-4; 198a-9; 241a-3...

şerīf bol- (1) Şerefli, üstün olmak. 154b-5.

şerīf-ẕāt (1); (Far.) Soyu temiz ve şerefli olan, asil kimse. 116b-11.

şerīk (12); (Ar.) Ortak. 25a-8; 32a-6; 78b-9, 10, 11; 81a-7; 102b-14; 110b-3; 134b-11; 202a-15...

şerīk bol- (1) Ortak, hissidar olmak. 25a-8.

şerīk tut- (2) Ortak yapmak. 222a-13; 297a-4.

şerīklik (1) Ortak olma durumu. 114b-12.

şerīʿat (14); (Ar.) Herkesin uyması için konan her çeşit kural, kānun, yasa, düzen ve nizam. 7a-13; 17b-6; 60a-10; 81a-2; 93b-5; 100a-5, 8; 110b-12; 128b-15; 129a-4...

şerīr (4); (Ar.) Kötü işler işleyen (kimse), kötü (kimse). 75a-14; 120a-8; 154b-4; 308b-13.

şerm (16); (Far.) Utanma. 80a-5; 83a-4, 5; 120a-12; 129b-10; 162b-5; 170a-14; 194b-9; 201a-3; 238a-15...

şermende-ṣıfat (1); (Far.) Utanılacak bir sıfatı olan. 83a-5.

şerm-sār (5); (Far.) Utangaç, mahcup. 80a-5; 120a-12; 194b-9; 201a-3; 282b-2.

şerm-sār bol- (1) Utanmak. 194b-9. ~ **şerm-sār ol-** (1) Mahcup olmak. 120a-12.

şerm-sārlıḳ (2) Utangaçlık. 201a-3; 282b-2.

şerʿ (8); (Ar.) 1. Şeriat. 6a-14; 17b-9; 145a-13; 199b-1; 227a-5; 262b-6. 2. Kanun. 228a-4.

şevḳ (15); (Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves. 99b-12; 101a-8; 105a-6; 105b-11; 105b-13; 117b-7; 122b-2; 136a-8; 213b-13, 15…

şevḳ ḳıl- (1) Sevmek, istemek. 266a-10.

şevḳat körgüz- (1) Şefkat göstermek. 179b-12.

şevket (31); (Ar.) Büyüklük, şevket, azamet. 9a-8, 11; 45a-3; 47a-8; 51a-10; 64a-9; 72a-1; 87b-6; 94a-8; 98b-2...

şevketlik (2) Şevket sâhibi, yüce, ulu, haşmetli, azametli. 170a-2; 235a-5.

şeyāṭīn (1); (Ar. çkl. şeytan) Şeytanlar. 15a-10.

şeyḫ (21); (Ar.) Bir tarîkata girip seyr ü sülûkünü tamamladıktan sonra o tarîkatın başı durumundaki en yüksek mertebeye çıkan bulunan ve kendisine derviş yetiştirme (irşat) izni verilen kimse; tâliplere rehberlik edip onları tarîkat usûllerine göre irşat etmek ehliyetine sâhip kâmil insan; bir kabîlenin, bir aşîretin başı, lideri. 6b-9; 41b-8; 98b-3; 100b-11; 101a-4, 8, 11, 12, 15; 101b-9...

şeyḫ-i kāmil (1) Kamil şeyh. 101b-15.

şeyḫ-i ṣāḥib-i ṭarīḳ (1); (Far.) Tarikat sahibi şeyh. 198a-13.

şeyḫ-i ṣāḥib-kerāmāt (1); (Far.) Kerametler sahibi şehy. 198a-9.

şeyḫlıḳ (1) Şeyh olma durumu. 198b-1.

şeyṭān (26); (Ar.) Şeytan. 15a-4, 10; 29b-6; 36a-8; 50a-3, 5; 96b-15; 159b-4, 15; 160a-1...

şeyṭān-kuş (1); (Far.) Şeytan öldüren. 262b-7.

şiddet (14); (Ar.) Bir güç, hareket veya kuvvetin derecesi. 28a-13; 40a-3; 41a-10; 58b-1; 84a-5; 131a-6;

137b-11; 140a-10; 167b-9; 223b-1...

şiddetlik (1) Şiddetli, çok fazla, aşırı. 314b-4.

şifā (14); (Far.) Derman, ilâç, devâ. 14a-2; 27a-13; 59a-15; 108b-7; 129a-10; 153b-11; 185b-10; 188b-11; 205a-15; 226a-13...

şifā ber- (3) Şifa vermek, derman vermek. 108b-7; 185b-10; 226a-13.

şifā tap- (2) İyileşmek, şifa bulmak. 59a-15; 153b-11. ~ **şifā taf-** (1) İyileşmek, şifa bulmak. 252b-14.

şīfte (4); (Far.) Aşırı derecede tutkun, aşkının şiddeti şuûruna dokunmuş, müptelâ, dîvâne. 158b-12; 222b-12; 242a-14; 296b-10.

şikāf (10); (Far.) Yarık, yırtık. 51b-14; 52a-3, 4; 127b-3; 182a-3; 183a-3; 273b-5; 281b-10; 287b-10; 316a-13.

şikāf ḳıl- (3) Yarmak, delmek. 182a-3; 183a-3; 273b-5.

şikāk (12); (Ar.) Uyuşmazlık, anlaşmazlık, bozuşma. 8b-5; 42b-9; 43a-4; 66b-6; 82b-2; 87b-3; 95b-9; 120a-5; 120b-15; 237b-15...

şikār (54); (Far.) Avlanma, av. 10a-9, 10, 12; 10b-4, 9; 29a-5; 31a-15; 31b-11; 32a-2; 34b-15...

şikār bol- (2) Avlanmak. 208b-15; 264b-7.

şikār et- (1) Avlamak. 206a-10.

şikār eyle- (1) Avlamak. 37a-9.

şikār ḳıl- (14) Avlamak. 37a-11; 39b-3; 45a-6; 110a-3; 119a-14; 160b-13; 173a-12; 183b-7; 214b-7; 220a-8...

şikār-dost (2); (Far.) Av sever. 201a-8; 287b-5.

şikārġa bar- (3) Ava gitmek. 69a-1; 94a-8; 155a-14.

şikārġa çıḳ- (6) Ava çıkmak. 37a-14; 107b-10; 164b-13; 166b-8; 201a-13; 208a-12.

şikār-gāh *(1); (Far.) Avlak, av yapılan, avlanılan yer. 84a-7.*

şikār-ı şīr (1); (Far.) Aslan avı. 148b-7.

şikāyet (2); (Ar.) Durumundan memnun olmayıp yakınma veya başına gelen bir dertten sızlanma. 184a-10; 275a-13.

şikāyet ḳıl- (1) Şikâyet etmek. 275a-13.

şikence (2); (Far.) Bir kimseye yapılan aşırı eziyet, maddî ve mânevî cefâ. 29a-14; 302b-14.

şikest (25); (Far.) Kırma, zarar, ziyan verme, zarara uğratma. 23a-3; 27a-1; 42b-11; 57a-3; 59a-3; 64b-8; 69b-10; 87b-6; 100b-13; 141b-2…

şikest ye- (1) Kırılmak, üzülmek, kederlenmek. 164a-8.

şikeste-bāl bol- (1) Kanadı kırılmak. 153b-15.

şikeste-dil (1); (Far.) Gönlü kırık, üzgün. 315b-11.

şikeste-ḥāl (2); (Far.) Hâli, durumu kötü. 90a-2; 273a-6.

şikeste-ḥāl bol- (2) Hali, durumu kötü olmak. 90a-2; 273a-6.

şīlān (1); (Moğ.) Ziyafet sofrası. 61b-9.

şimāl (13); (Ar.) Kuzeyden esen rüzgar. 100a-1, 2; 143a-2; 168a-3; 169b-2; 170b-2; 179b-9; 180a-9; 274a-2; 277a-12...

şimāl-ı ʿanber-i ter (1); (Far.) Güzel kokulu rüzgâr. 80a-13.

şimşād (1); (Far.) Şimşir ağacı. 254a-3.

şimşīr (33); (Far.) Kılıç. 23a-10; 26b-10; 35b-13, 15; 36a-15; 36b-6; 78a-11; 131b-9; 140a-11; 141b-11…

şimşīr ur- (1) Kılıç vurmak. 149b-5.

şimşīr-i ābdār (1); (Far.) Keskin kılıç. 284b-3.

şimşīr-i bürrān (1); (Far.) Keskin kılıç. 280a-10.

şimşīr-i itig (1); (Far.) Keskin kılıç. 294a-7.

şimşīr-i ḳahr (1); (Far.) Kahreden, yok eden kılıç. 292b-10.

şimşīr-zen (1); (Far.) Kılıçla vuran, kılıç çeken. 35b-3.

şiʿār (2); (Ar.) İz, işâret, alâmet. 25a-14; 273a-12.

şīr (277); (Far.) **1**. Arslan. 10a-15; 24b-8; 33b-9; 38a-3; 38b-10; 38b-12; 38b-13; 39a-6, 9; 39a-12… **2**. Süt. 171a-2.

şīrāze (1); (Far.) Şiraze, bir nesneyi bir arada tutan; dağılmasını önleyen şerit. 65b-3.

şīr-i āsmān (1); (Far.) Aslan burcu. 164b-2.

şīr-i ceng (1); (Far.) Savaş aslanı. 141b-8.

şīr-i cihān (1); (Far.) Cihan aslanı; aslan burcu. 306a-14.

şīr-i ciyan (1); (Far.) Kükremiş aslan. 33b-9.

şīr-i ġurrān (1); (Far.) Kükremiş aslan. 306a-14.

şīr-i pür-zūr (2); (Far.) Muktedir, güçlü, kuvvetli aslan. 39a-9,12.

şīr-i şer (1); (Far.) Kötülük aslanı, çok kötü, fena. 160b-13.

şīrīn (40); (Far.) **1**. Tatlı 5b-9; 22b-5; 53a-2; 76b-10; 82a-15; 89a-13; 104b-15; 106a-11; 106b-12; 143a-15… **2**. Güzel, hoş, latif. 121a-14; 124b-9; 153a-1; 171a-1; 192b-2; 213b-14; 217a-1; 217a-3; 222b-3; 269b-8…

şīrīn sözlük (1) Tatlı sözlü. 319b-5.

şīrīn-gūy (1); (Far.) Hoş sohbet; tatlı konuşan. 296b-8.

şīrīn-güftār (1); (Far.) Tatlı konuşan. 106b-12.

şīrīnlıḳ (4) Tatlılık. 104b-15; 224a-4; 261b-11, 12.

şirket (5); (Ar.) Ortaklık. 8a-4, 5, 7; 322a-13.

şirket-i maḥalle (1); (Far.) Mahalle ortakığı, aynı mahallede. 8a-5.

şirket-i şehr ü vilāyet (1); (Far.) Şehir ve vilayet ortaklığı, aynı şehirde aynı vilayette yaşama. 8a-7.

şīr-merdī (1); (Far.) Cesur, korkusuz adam. 226b-4.

şīr-pençe (1); (Far.) Aslan pençesi, ensede ve sırtta çıkan ve çabuk yayılma

eğilimi gösteren bir tür mikrobik hastalık. 39a-6.

şirret (2); (Ar.) Kötü, terbiyesiz, edepsiz(kimse). 98a-9; 244b-9.

şīr-şerze (1); (Far.) Kükremiş aslan. 38b-12.

şīşe (21); (Far.) Şişe. 7b-12; 39b-12; 153b-8; 164b-14; 181b-14; 182a-3, 5; 186a-14; 197b-2; 198b-10...

şīşe-ger (2); (Far.) Şişeci, şişe yapan. 39b-12; 181b-14.

şīşe-gerlik (1) Şişecilik. 181b-14.

şitāb (9); (Far.) Çabukluk, acele. 104b-7; 118a-10; 121b-12; 173b-3; 195a-9; 196a-1, 6; 202b-7; 273b-4.

şitāb eyle- (2) Acele etmek, ivmek. 121b-12; 173b-3.

şitāb ḳıl- (2) Acele etmek, hızlı hareket etmek. 104b-7; 273b-4.

şīve (10); (Far.) 1. İş, meslek, tarz. 8a-2; 45a-6; 69b-6; 76b-6; 143b-2; 155a-6; 160b-13; 280b-3. 2. İşve, naz. 143b-15; 161b-10.

şol (28) Şu, o. 19b-13; 37b-3; 44a-5; 67a-11; 79b-5; 81a-6; 84b-11; 88a-6; 92a-14; 113a-7...

şöhret (5); (Ar.) Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam. 111b-13; 119b-4; 186b-1; 234a-7; 245b-9.

şöhret tap- (1) Şöhret kazanmak. 186b-1.

şöhret-i kāẕibe (1); (Far.) Sahte şöhret. 111b-13.

şubu (8) Bu, işte bu. 36b-2; 39a-13; 130b-5; 146b-11; 288b-15; 307a-10; 312a-7; 323b-3.

şuġl (11); (Ar.) İş, uğraşacak, meşgul olacak şey. l6b-7; 44a-14; 68a-1; 100a-13; 137a-8; 172b-9; 245a-10; 262a-5; 263b-9; 264b-8...2. Dert, endişe. 148a-8.

şuġl it- (1) Meşgul olmak. 44a-14.

şuġl ḳıl- (2) Meşgul olmak. 100a-13; 262a-5.

şūḫ (3); (Far.) Neşeli, canlı, hareketli, şen, kıvrak. 36a-4; 127a-12; 143a-14.

şūḫluġ (2) Şuh, neşeli olma durumu. 36a-4; 127a-12.

şūḫluḳ ḳıl- (1) Serbest, rahat haraket etmek. 127a-12.

şukūfe (3); (Far.) Çiçek. 4a-3; 39a-4; 299a-8.

şūm (41); (Ar.) Uğursuz, meş'um, şom. 23a-9; 49b-10; 54a-15; 62a-6; 68a-5; 75b-6; 78b-8; 81b-5; 86a-8; 87a-13…

şumār (1); (Far.) Sayı, hesap, adet. 141b-11.

şumārlıġ (1) Adetli, sayılı. 141b-11.

şūm-dīdār (1); (Far.) Uğursuz yüz. 303a-7.

şūmluġ (27) Uğursuzluk. 62a-6; 68a-5; 75b-6; 78b-8; 81b-5; 87a-13; 87b-2; 91b-15; 100a-11; 112b-4…~**şūmluḳ** (4) Uğursuzluk. 78b-8; 87a-13; 261b-2; 263b-13.

şūm-rūy (1); (Far.) Uğursuz yüz. 189a-3.

şundaġ (6) Böyle, şöyle, bu şekilde. 113a-9; 148b-9; 201a-1; 246a-8; 286a-3; 300a-1

şundın beri (2) Ondan beri, şundan beri. 191a-10; 280b-8.

şunḳar (1) Şahin, laçin. 78a-12.

şuʿāʿ (11); (Ar.) Işın. 25b-2; 28b-8; 41a-14; 167b-14; 192b-1; 217a-7; 267b-11; 274b-9; 275a-4; 284a-12...

şuʿbede (6); (Far.) El çabukluğu, hokkabazlık. 30a-10; 79a-10; 104b-3; 163a-8; 224a-10; 239a-9.

şuʿbede-bāz (2); (Far.) El çabukluğuyle hüner gösteren, hokkabaz. 79a-10; 224a-10.

şuʿle (33); (Ar.) Ateş alevi, alev, yalım; ışık, parıltı. 26a-5; 28a-8; 60b-3; 63a-10; 65b-6; 75a-3; 77b-10; 83a-12; 83b-8; 99b-12...

şuʿle ur- (4) Alevlenmek, tutuşmak. 122a-4; 144a-1; 225b-2; 287a-9.

şuʿleī (1); (Far.) Bir şule. 292a-14.

şuʿlelıġ (1) Işıklı. 316b-7.

şūr (2); (Far.) Tuzlu, verimsiz, kıraç. 68a-10; 197a-2.

şūr-āmīz (1); (Far.) Verimsiz, kuru, tuzlu, çöl (yer). 188a-14.

şurb (1); (Ar.) İçme, içki, içilecek şey. 232b-12.

şūre (1); (Far.) Verimsiz, çorak. 311a-6.

şūr-engīz (2); (Far.) Şamata, gütültü yapan. 136b-7; 213b-7.

şurfe (9) Bir eyşanın veya kişinin çıkardığı ses, görültü, patırtı. 49a-11; 57b-10; 68a-3; 161b-14; 175b-12; 200a-4; 201a-11; 313a-6, 7.

şurūʿ (21); (Ar.) Başlama. 4a-15; 7b-3; 9b-15; 47b-10; 53a-1; 53b-5; 76b-10; 110b-10; 112b-7; 113a-6...

şurūʿ et- (6) Başlamak, girişmek. 110b-10; 148a-5; 206a-11; 229b-8; 271a-2; 282b-1. ~**şurūʿ it-** (2) Başlamak, girişmek. 47b-10; 112b-7.

şurūʿ ḳıl- (12) Başlamak, girişmek. 4a-15; 7b-3; 9b-15; 53a-1; 53b-5; 76b-10; 128b-15; 145a-11; 154b-3; 163a-11...

şuste-ger (7); (Far.) Yıkayan, yıkayıcı. 191b-4, 12; 264a-10; 264b-4, 5, 6; 290a-13.

şübhe (25); (Ar.) Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu, bu kararsızlıktan doğan ve tam bir hüküm vermeyi engelleyen tereddüt, kuşku, şek. 22b-1; 32b-1; 37b-14; 60b-1; 91b-10; 103a-10; 103b-10; 111a-9; 112b-7; 115a-7...

şükr (61); (Ar.) Verdiği nîmetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme. 19a-6,10; 33a-1; 33a-11; 45b-9; 48b-4; 48b-10; 66b-13; 75a-6; 96b-10…

şükr eyle- (1) Şükretmek. 252a-15.

şükr ḳıl- (2) Şükretmek. 33a-11; 119b-7.

şükr ü sipās (1); (Far.) Şükür ve övgü, hamd ve senâ. 120b-9.

şükrān (1); (Ar.) Nîmeti verene karşı teşekkür, iyilik bilme, minnettarlık. 56b-4.

şükrāne (3); (Ar.) Teşekkür alâmeti, iyilik bilme nişânesi. 25a-6; 114b-10; 292b-11.

şükr-güẕārlıḳ (8) Teşekkür etme hali, durumu. 119b-5, 11; 178b-7;

197b-7; 204a-7; 247b-2; 248b-9; 313a-9.

şükr-güẕārlıḳ ḳıl- (1) Şükretmek. 119b-5; 204a-7; 248b-9.

şükr-ḫand (1); (Far.) Gülüş şükrü, gülme şükrü. 161b-12.

şükr-i ilāhī (3); (Far.) Allah'a mahsus olan şükür. 86b-14; 200b-11; 315a-15.

şükrü li'llāh (1); (Ar.) Allah'a şükür. 12a-9.

şükūh (5); (Far.) Ululuk, azamet, haşmet. 25a-12; 95a-7; 147a-4; 254a-6; 273b-8.

şükūh-mend (1); (Far.) Azametli. 273b-8.

şütür-beçe (1); (Far.) Deve yavrusu. 30a-2.

tā (488); (Far.) **1.** Ta, -e kadar, -ıncaya kadar, -dığı sürece, -dığında. 4a-8; 4b-12; 5a-11; 7a-2, 15; 11a-13; 11a-15; 12a-4; 19a-3; 19a-4… **2.** Çünkü. 2b-11; 36b-6; 37b-7; 56b-11. 3. Sonunda, nihayet. 6b-12; 30a-7; 37a-9; 50a-2; 81b-12; 101a-14; 146b-8; 192b-12; 242b-4; 242b-8… **4.** Hemen, o esnada. 96a-8.

tā kim (124); (Far.) Ta ki, için, diye. 2b-10; 3b-15; 11a-2; 16b-1; 17b-6; 20a-9; 23a-11; 23b-3; 26b-10, 11...~**tā ki** (25); (Far.) Ta ki, için, diye. 22b-11; 25a-9;26b-6;30a-10;64b-6; 65b-14;65b-14; 97b-6; 121a-6;140b-2…

tāb (55); (Far.) **1.** Güç, kuvvet, tâkat. 59a-5; 158b-7; 193a-4; 231b-8. **2.** Sıcaklık, harâret. 28b-5; 39b-11; 39b-15; 40a-2; 55a-15; 70b-2; 124b-6; 167b-5. **3.** Sıkıntı, endîşe, ıztırap. 67a-5. **4.** Kıvrım, büklüm. 160b-15; 229b-3.

tāb tut- (2) Dayanmak, güç yetirmek. 193a-4; 225a-2.

ṭabābet (1); (Ar.) Tıp ilmi. 111a-11.

ṭabābetlik (1)Doktorluk. 111a-11.

ṭabaḳ (15); (Ar.) İçine yiyecek konan yayvan kap. 22a-1; 149a-6; 235a-13; 250a-6, 10, 12, 13, 14; 250b-2; 286a-10...

ṭabaḳçı (2) Tapak taşıyan kimse, hizmetçi. 250a-10, 12.

taban (1) Ayağın yere basan tarafı. 227a-3.

tābān (18); (Far.) Işıklı, parlak, aydınlık. 6b-11; 55b-3; 58b-12; 83b-14; 95a-11; 104b-13; 105b-4; 124a-14; 127b-3; 208b-2...

tābān bol- (1) Parlamak. 58b-12.

tābende (3); (Far.) Parlayan, parlak. 231b-10; 292a-5; 302b-4.

tābende bol- (1) Işıldamak, parlamak. 231b-10.

ṭabīb (25); (Ar.) Doktor, hekim. 5a-4; 41b-9; 58a-15; 111b-3, 12; 112a-4, 11; 185b-6; 188b-11, 13...

ṭabīb-i ḥāẕıḳ (1); (Far.) İşinde uzman doktor. 295b-9.

ṭabīb-i nā-müselmān (1); (Far.) Müslüman olmayan doktor. 230a-8.

ṭabīblik (1) Doktorluk. 111b-12.

tābiʿ (6); (Ar.) Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden; birinin emri altında bulunan, onun hâkimiyeti altında olan, bağlı.

106a-13; 168a-8; 197b-5; 243b-14; 274a-15; 311b-12.

tābiʿ bol- (1) Tabi olmak. 311b-12.

tābiʿ ḳıl- (1) Tabi etmek, peşine takmak. 197b-5.

ṭabīʿat (2); (Ar.) Yaratılış, huy, meşrep, mizaç. 159b-7; 218b-15.

tābistān (1); (Far.)Yaz mevsimi. 259b-11.

tābiş (4); (Far.) Parlama, parlayış. 32a-10; 99b-3; 221a-12; 311b-13.

tābiş it- (1) Aydınlatmak, ışık vermek, tecelli etmek. 301a-13.

tābiş ḳıl- (1) Aydınlatmak. 99b-3.

ṭabl (1); (Ar.) Davul. 37a-11.

tāblıġ (2) Sıcak, harâretli. 39b-11; 167b-5.

ṭabʿ (34); (Ar.) Tabiat, huy, yaratılış. 2b-2, 9; 3a-14; 3b-13; 6a-1, 4, 6; 8b-2; 14b-1; 27a-8...

tabʿiyyet (1); (Ar.) Tabiat, huy, yaratılış. 14b-13.

tāc (37); (Far.) Taç. 6a-12; 6b-13; 16a-10; 16b-13; 22a-1; 35a-10; 44b-8; 46b-1; 64b-1; 79a-13...

tāc-baḫş (1); (Far.) Taç veren, hükümdar yapan. 224b-5.

tāc-dār (1); (Far.) Taçlı, taç giyen, padişah. 257a-13.

tāc-ı muraṣṣaʿ (4); (Far.) Değerli taşlarla süslenmiş; süslü; mücevherli; cevahirli; işlemeli taç. 285b-4; 286a-10; 296b-1; 299a-13.

tācir (2); (Ar.) Tacir, ticaret yapan. 299a-6; 312a-12.

taf- (63); (bkz. tap-) Bulmak, elde etmek. 25a-9; 101b-4; 112a-8; 239b-3; 279a-9; 282a-14.

tafṣīl (10); (Ar.) Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama. 24b-13; 25a-14; 43a-3; 276b-2; 283b-14; 295a-12, 15; 307b-14; 309b-3; 319b-9.

tafṣīl eyle- (2) Açıklamak. 309b-3; 319b-9.

tag̱ (85) Dağ. 10b-13; 11a-9, 13; 11b-2; 11b-3, 7, 8, 9; 12a-15; 13a-12…

tag̱-ı bī-kerān (1); (Far.) Uçsuz, bucaksız dağ. 284b-8.

ṭāg̱ī (1); (Ar.) Baş kaldıran, âsî, şakî. 224b-6.

ṭāg̱īlıḳ (1) Baş kaldırma, âsîlik, isyan etme durumu. 224b-6.

tag̱-veş (1); (Far.) Dağ gibi. 273b-15.

tag̱yīr (13); (Ar.) Değiştirme, başka şekle sokma, bozma. 133a-8; 136a-1; 144a-5; 148b-6; 170b-15; 203a-3; 216b-4; 226a-4; 229b-7; 237a-15...

tag̱yīr bir- (1) Değiştirmek. 298a-2.

tag̱yīr taf- (2) Değişmek, bozulmak. 216b-4; 237a-15. ~**tag̱yīr tap-** (2) Değişmek, bozulmak. 133a-8; 170b-15.

taḥammül (22); (Ar.) Dayanma, katlanma. 9a-1; 40a-15; 40b-1; 72b-5; 73a-6; 88a-9; 104b-8; 114a-8; 141a-6; 180a-1...

taḥammül et- Tahammül etmek. 40a-15.

taḥammül eyle- (1) Tahammül etmek. 273b-15.

taḥammül ḳıl- (3) Tahammül etmek. 88a-9; 180a-1; 250a-2.

taḥammülluḳ (1) Tahammüllü, dayanıklı. 73a-6.

ṭahāret (3); (Ar.) Temiz olma, temizlik, temizlenme. 20b-15; 45b-4; 169b-3.

ṭahāret ḳıl- (2) Abdest almak, temizlenmek. 45b-4; 169b-3.

ṭahāret-i tāze (1); (Far.) Yeni abdest. 20b-15.

taḥayyür (3); (Ar.) Hayrete düşme, şaşma. 32a-13; 108a-7; 313b-12.

taḫı (1); (bkz. dagı) Dahi, de. 155a-14.

taḥiyyet (3); (Ar.) Selâm verme, ömür uzunluğu için duâda bulunma. 42a-9; 53b-11; 60b-7.

taḥḳīḳ (29) 18b-6; 20a-2; 45b-6; 49b-5; 51b-8; 90b-13; 91a-5; 102b-13; 103a-15; 103b-3...

taḥḳīḳ et- (2) Tahkik etmek. 91a-5; 247a-7.

taḥḳīḳ eyle- (2) Tahkik etmek. 18b-7; 251a-5.

taḥḳīḳ ḳıl- (5) Tahkik etmek. 45b-6; 49b-5; 90b-13; 102b-13; 247a-13.

taḥḳīḳla- (1) Tahkik etmek. 162a-1.

taḥnīṭ *(1); (Ar.) Bozulmaması için iç organlarını çıkarıp cesedi ilaçlama; ceset, iskelet, kalıntı. 80a-3.*

taḥrīme baġla- (1) Tekbir getirip namaza durmak. 151b-6.

taḥrīr (2); (Ar.) Yazı yazma, kitâbet. 273b-3; 279b-10.

taḥrīż (1); (Ar.) Bir kimseyi genellikle iyi bir şeye teşvik etme, şevklendirme. 283b-14.

taḥṣīl (2); (Ar.) İlim öğrenmek için okuma, öğrenim. 77b-7; 83a-9.

taḥṣīl eyle- (1) Elde etmek. 83a-9.

taḥṣīl ḳıl- (1) Tahsil etmek. 77b-8.

taḥsīn (6); (Ar.) Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama, beğenme. 40b-4; 146a-2; 171b-7; 255a-6; 286a-15; 299b-7.

taḥsīn ḳıl- (3) Beğenmek, takdir etmek. 40b-4; 146a-2; 299b-7.

taḫṣīṣ (1); (Ar.) Bir şeyi veya bir yeri bir kimse veya bir iş için ayırma. 277b-11.

taḫt (42); (Far.) 1. Taht, makam. 1b-9; 4b-8; 12a-11; 14a-14; 19b-3; 37b-5; 40b-5; 45b-12; 86b-6; 86b-8...2. Hükümdarın oturduğu koltuk. 13b-1; 151a-9; 182b-2.

taḫt eyle- (1) Taht yapmak. 37b-5.

taḫta (5); (Far.) Tahta. 12a-11; 33b-1; 145a-4; 256b-2; 274a-9.

taḥte'ş-şerā (2); (Ar.) Toprak altı. 138b-10; 254a-6.

taḫt-gāh (3); (Far.) Tahtın bulunduğu yer. 1b-9; 241a-1; 318b-10.

taḫt-ı ʿāc (1); (Far.) Fildişinden taht. 318b-11.

taḫt-ı ʿizzet (1); (Far.) İzzet tahtı. 301b-8.

taḫtke oltur- (2) Tahta oturmak. 147b-15; 179b-15.

taḫt-nişīn (1); (Far.)Tahtta oturan. 310a-5.

taḫu (17) Tavuk. 63a-15; 63b-2, 6, 15; 64a-1; 88b-9; 89a-2, 3, 11, 15...

taḥvīl (1); (Ar.) Değiştirme, bir durumdan başka bir duruma çevirme. 95a-6.

taḳ- (1) Takmak. 318a-12.

tāḳ (1); (Ar. bkz. ṭāḳ) Süslü kemer, kümbet şeklinde nesne. 241a-14.

ṭāḳ (52); (Ar.) Millî bayram ve şenliklerde caddelere geçici olarak kurulan süslü kemer; dâire şeklinde nesne. 51a-5; 170a-5; 250b-3; 310b-7.

taḳarrub (3); (Ar.) Yaklaşma, yakına gelme. 6b-1; 96b-3; 299a-1.

taḳarrub tap- (2) Yakınlaşmak. 6b-1; 299a-1.

ṭāḳat (41); (Ar.) Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman. 29b-5; 47b-11; 49b-9; 50b-12; 57b-4; 72b-4; 73b-6; 77a-11; 80a-10; 84b-9...

ṭāḳat eyle- (2) Dayanmak, tahammül etmek. 171b-15; 202a-3.

ṭāḳat ḳıl- (5) Takat getirmek. 29b-5; 107b-7; 117b-14; 255a-15; 282a-5.

ṭāḳat tut- (4) Dayanmak, tahammül etmek. 80a-10; 136a-9; 265b-13; 279b-1.

ṭāḳatı ḳalma- (3) Takatı kalmamak. 50b-12; 238a-6; 286b-6.

ṭāḳatı ṭāḳ bol- (5) Sabrı kalmamak, takati bitmek. 49b-9; 73b-6; 125a-10; 228b-11; 288b-10.

taḳāżā (12); (Ar.) İktiza etme, gerektirme, isteme. 47b-4; 55b-8; 58a-2; 63b-4; 70a-3; 87b-11; 89a-12; 91a-3; 97b-4; 107a-9...

taḳāżā ḳıl- (8) İstemek, gerektirmek. 47b-4; 58a-2; 63b-4; 70a-3; 87b-11; 89a-12; 91a-3; 107a-9.

ṭaḳçe (1); (Far.) Öteberi koymaya mahsus kapaksız, kemerli dolap. 92b-6.

tāḳçe (2); (Far.) Duvara açılmış, öteberi koymaya mahsus kapaksız, kemerli dolap. 198b-10; 199a-3.

taḳdīm (1); (Ar.) Öncelik tanıma, öne alma. 226a-4.

taḳdīm ve te'ḫīr (1); (Far.) Öncelik tanıma veya sona bırakma. 226a-4.

taḳdīr (41); (Ar.) **1**. Bazı kelimelerde, telaffuz zorluğundan dolayı irab işareti, gösterilmez veya telaffuz edilmez; var gibi kabul edilir. Buna takdiri irab denir 2a-10, 12; 277b-2; 282a-3; 282b-10; 303b-10. **2**. Ezelde Allah'ın olmasını istediği şey, kader. 16b-3; 65a-3; 80b-6; 109b-4; 122a-11; 135b-13; 136a-1; 145b-11; 174a-6; 229b-9… **3.** Beğenme, değer verme. 194b-1; 221a-4.

taḳdīr ḳıl- (1) Takdir etmek, anlamak. 146b-13.

taḳdīrī (irab) (1); (Ar.) Bazı kelimelerde, telaffuz zorluğundan dolayı irab işareti, gösterilmez veya telaffuz edilmez; var gibi kabul edilir; buna takdiri irab denir. 2a-10.

taḳdīr-i ezel (3); (Far.) Allah'ın takdiri, kararı. 64b-13; 309b-6; 312a-14.

taḳdīr-i ezelī (2); (Far.) Allah'ın takdiri. 64b-13; 309b-6; 312a-14.

taḳdīr-i ḥāl (1); (Far.)Durumun değerlendirilmesi, anın düşünülmesi. 30b-6.

taḳdīr-i ilāhī (4); (Far.) Allah'ın takdiri. 64b-11; 135b-12; 225b-14; 314b-15

taḳdīr-i sübḥānī (1); (Far.) Allah'ın takdiri. 312b-4.

taḳı (1) Dahi. 321b-1.

taḳlīd (2); (Ar.) Belli birine veya bir şeye benzemeye veya benzetmeye çalışma. 113a-10; 269a-10.

taḳrīr (34); (Ar.) Sözle anlatma, ifâde ve beyan etme, anlatış. 42a-12; 70a-11; 115a-4, 6; 120b-1; 124a-7; 124b-2, 8; 132a-3; 144b-15...

taḳrīr ber- (1) Anlatmak. 308b-7.

taḳrīr eyle- (4) Anlatmak. 124b-9; 230b-5; 304b-2; 307b-14.

taḳrīr ḳıl- (18) Anlatmak. 42a-12; 115a-4; 120b-1; 124a-7; 124b-2; 132-3; 144b-15; 153a-6; 154b-10; 156b-11...

taḳsīm (2); (Ar.) Parçalara ayırıp bölme, bölüştürme, pay etme. 107b-5, 15.

taḳsīm ḳıl- (1) Taksim etmek. 107b-5.

taḳsīmçı (1) Taksim eden, bölüştüren, hakem. 107b-15.

taḳṣīr (11); (Ar.) Bir işte kusurlu davranma, eksik yapma, kusur etme, yapabilecekken yapmama; kusur, kabahat, suç. 78b-5; 93a-1; 120a-10; 145b-15; 180a-6; 188a-8; 194b-1; 233b-1; 249a-3; 287a-4...

taḳṣīr et- (1) Kusur etmek. 249a-3.

taḳṣīr ḳıl-(4) Bir işi eksik yapmak. 93a-1; 120a-10; 145b-15; 287a-4.

taḳṣīrāt (2); (Ar. çkl. taksir) Kusurlar, kabahatler, suçlar. 180a-6; 233b-1.

taḳṣīrāt eyle- (1) Kusur etmek. 233b-1.

taḳvā (4); (Ar.) Allah'ın koyduğu sınırlar dışına çıkarak cezalandırılmaktan çekinme; Allah sevgisinden dolayı koyduğu kuralları çiğnememe. 116a-6; 234a-6; 243b-13; 309a-13.

taḳviye (6); (Ar.) Kuvvetlendirme, güçlendirme. 199b-4; 226a-9; 245b-5; 274b-2; 282b-8; 295b-13.

taḳviye ḳıl- (3) Takviye etmek. 226a-9; 274b-2; 282b-8. ~ **taḳviyet ḳıl-** (1) Takviye etmek. 245b-5.

tal (1) Tel; insan saç veya sakalının bir tek ipçiği. 191a-8.

tala- (3) **1**. Talan etmek, yağmalamak. 108b-6. **2**. Yırtmak, parçalamak. 202a-9; 287b-13.

tala (3) Dışarı. 34a-3; 49b-5; 174a-4.

ṭalāḳ (1); (Ar.) Nikâhlı eşini boşama, boşanma, nikâhın sona ermesi. 196b-4.

talan (4) Yağma, çapul. 50a-8; 133a-3; 166a-3; 240b-3.

talançı (1) Yağma edici, yağmacı, talan edici. 128b-3.

talaş- (3) Dalaşmak, kavga etmek. 41a-15; 45a-3; 255a-8

talaṭṭuf (1); (Ar.) Kibar, nazik davranma. 157b-5.

ṭaleb (31); (Ar.) İstek, arzu. 2a-5; 16a-5, 11; 40b-10; 42a-13; 43b-7, 15; 44a-4; 45a-6; 90a-5...

ṭaleb ḳıl- (3) İstemek, talep etmek. 16a-11; 220a-7; 311b-2.

talfın- (1) Çırpınmak, hareket etmek. 201b-6.

ṭālib (12); (Ar.) Birşeyi istemek, talep etmek. 2a-3; 4a-9; 21a-10; 38a-13; 84b-2, 3; 186b-6; 196b-13; 235b-14; 267a-6...

ṭālib bol- (2) Talip olmak. 21a-10; 84b-2.

ṭālibu'l-'ilm (1); (Ar.) İlim talep eden. 267a-6.

ṭāli' (10); (Ar.) **1**. Baht, talih. 34b-8; 99a-10; 116b-2; 124b-4; 175a-1; 189b-13; 204a-10; 217a-9; 321a-6. **2**. Tulu eden, doğan. 6b-1.

ṭal'at (14); (Ar.) Yüz, çehre, güzel yüz. 35b-10; 60a-12; 116b-14; 158b-4; 161a-4; 197b-5, 7; 199a-15; 200a-8; 228b-7...

talṭīf (2); (Ar.) Gönlü hoş etme, iyilik ederek ve güzel davranarak gönül alma. 82b-7; 185b-3.

talun ay (4) Dolunay. 84a-7; 158b-5; 217a-8; 221a-12.

tam- (1) Damlamak. 166a-11.

tam (13) **1.** Bir yapıyı koruyan duvar. 91a-11; 105b-6; 181b-14; 256a-2. **2.** Küçük binâ. 31a-11; 91b-13; 322a-1; 119b-12. **3**. Zaman ve yer bildiren kelimelerle anlamı kesinleştirir ve güçlendirir. 30a-11; 105b-5. **4**. Yapıları dış etkilerden korumak amacıyla üzerlerine yapılan çoğu kiremit kaplı bölüm, çatı. 63b-10; 321b-15.

tamaḳ (2) Damak. 257a-15; 293b-9. ~ **tamaġ** (3) Damak. 89a-13; 153b-14; 194b-6.

tamām bol- (6) Tamamlanmak, bitmek. 119a-6; 124a-8; 135a-12; 265b-5; 294b-5; 323b-10.

tamām ḳıl- (12) Tamamlamak, bitirmek. 46b-7; 97b-10; 130a-15; 139b-3; 148a-3; 153b-14; 156a-14; 160b-3; 265a-9; 284b-15...

tamām-gerlik (1) Tamamlama, bitirme durumu. 186a-3.

ṭama' (69); (Ar.) Aç gözlülük, tamah. 11b-10; 17a-1, 3; 18a-7; 22b-13; 34b-2, 8; 56b-7, 9, 15...

ṭama' bağla- (3) Tamah etmek, göz dikmek. 99a-8; 186a-6; 255a-8.

ṭama' et- (1) Tamah etmek. 228b-4. ~**ṭama' it-** (1) Tamah etmek. 22b-13.

ṭama' ḳıl-(13) Tamah etmek, beklemek. 56b-7; 61a-8; 67b-7; 68a-6, 13; 77b-8; 87a-15; 130a-14; 150b-6; 189b-4...

ṭama' közi (3) Hırs gözü. 149b-14; 155a-11; 227b-3.

tamasḫur (1); (Ar.) Maskara, dalga geçme. 220a-6.

tamçır- (2) Sızdırmak, damlatmak, akıtmak. 57a-10, 11.

tamız- (3) Damlatmak. 170a-11; 254b-12; 300a-2.

ṭāmi' (1); (Ar.) Tamah eden kimse, tamahkâr. 67a-14.

tamur (3) Damar. 10b-3; 20b-1; 164a-13.

tan͡g (1) Acayip, tuhaf. 73b-5

tan͡g (13) Tan vakti, seher. 25a-12; 57a-13; 100a-3; 110a-9; 127a-2; 144a-6; 167b-8; 181b-6; 249b-9; 275a-15.

tan- (3) Kabul etmemek, reddetmek. 79b-3; 239b-1; 289b-1.

tan͡g at- (10) Işımak, aydınlanmak, güneş doğmak. 25a-12; 57a-13; 100a-3; 110a-9; 127a-2; 144a-6; 167b-8; 181b-6; 249b-9; 275a-15.

tan͡g-1 (1) Sarmak, bağlamak, yüklemek. 299b-5.

tan͡g-2 (1) İtiraz etmek, kötülemek, kınamak. 102a-3.

tanla- (1) Ayırmak, bulmak, seçmek. 172b-12.

tan͡gla (31) Yarın, sabahleyin. 24a-9; 25b-14; 48b-13; 65b-6; 79a-10, 12; 79b-9; 107b-10; 115a-2; 126b-8…

ṭanṭana (1); (Ar.) İleri geri konuşma. 100b-15.

tanu- (22) Tanımak, bilmek. 111a-12; 112a-11; 124a-12; 130a-3; 136b-6; 201b-7; 207a-15; 207b-11, 12; 210b-10...

tanuġluḳ (1) Tanıklık, şahitlik. 226b-1.

tanuḳluḳ ber- (1) Tanımak. 223a-13.

tanuş- (1) Birbirini tanımak, tanışmak. 307a-2.

taʿaccüb (11); (Ar.) Şaşma, hayret etme. 22a-13; 73a-11; 73b-3; 79b-8; 92a-7; 100b-1; 108a-9; 125a-9; 151b-10; 214b-6...

taʿaccüb ḳıl- (1) Şaşırmak, hayret etmek. 73a-11.

taʿaccübġa ḳal- (2) Şaşırmak. 22a-13; 73b-3.

taʿaddī (1); (Ar.) Birinin hakkına tecavüz etme, saldırma. 17a-6.

taʿālā (97); (Ar.) Yüce. 1b-6, 11; 2a-9; 3a-1; 10a-8; 11b-7; 12a-12; 13a-7; 15a-6; 17a-13...

taʿalluḳ (11); (Ar.) İlişik, ilgi, bağ. 12a-12; 20a-8; 98a-5; 129b-6; 159b-8; 232b-7; 257a-11; 259a-12; 276a-14; 281a-13...

taʿalluḳ tap- (2) Taalluk etmek. 98a-5; 281a-13.

taʿallüḳāt (2); (Ar. çkl. taalluk) İlişikler, ilgili olan şeyler. 12a-12; 97a-9; 99b-8; 159b-8; 257a-11; 323a-1.

ṭaʿām (21); (Ar.) Yemek, aş. 16a-13; 34a-5; 34b-14; 37a-1; 59b-1; 124b-13; 125a-10, 15; 125b-3; 126b-15...

ṭaʿām ḳıl- (1) Yemek hazırlamak. 126b-15.

taʿarruż (2); (Ar.) Sataşma, ilişme, takılma, tecâvüz etme, saldırma. 73a-11; 127b-8.

ṭāʿat (14); (Ar.) Allah'ın emirlerine uyma, emredileni yapma; ibadet. 34b-4; 47b-2; 96b-9; 97a-7, 11; 98a-6, 11; 100a-10, 12, 13...

taʿayyün (1); (Ar.) Meydana çıkma, âşikâr olma, belirme. 156a-9.

taʿayyünla- (1) Tayin etmek, belirlemek. 156a-9.

taʿazzüz (1); (Ar.) İtibar kazanma; değer kazanma. 237b-1.

taʿbīr (10); (Ar.) (Rüyâ) Yorma, yorumlama. 275b-4, 8; 283a-3; 283b-5, 7, 13; 284a-2, 6; 285a-5.

taʿbīr ber- (2) Tabir etmek. 283b-5; 284a-6.

taʿbīr et- (1) Tabir etmek. 283b-7.

taʿbīr-nāme (1); (Far.) Tabir kitabı. 275b-8.

taʿbiye ḳıl- (1) Tertip etmek. 138a-15.

taʿbiyyet ḳıl- (2) Tabi olmak, örnek almak. 97a-14; 320a-4.

taʿcīl (3); (Ar.) Acele ettirme. 196a-1; 202a-11; 202b-5.

taʿdīl-i erkān (1); (Far.) Âdap ve usûlüne göre yerine getirme. 151b-8.

taʿdiye (1); (Ar.) Geçişsiz bir fiili geçişli yapma. 303b-11.

ṭāʾife (2); (Ar.) Grup hâlindeki insan topluluğu, bölük, fırka, takım, cemâat. 180b-15; 196b-2.

taʿlīm (15); (Ar. <ilm'den) Öğretme, öğretim. 2a-6; 35b-14; 97b-12, 14, 15; 117a-14; 148b-12; 196a-3; 222b-7; 231a-12...

taʿlīm al- (1) Eğitim almak. 252b-12.

taʿlīm ber- (4) Eğitim vermek. 97b-14; 117a-14; 148b-12; 231a-12. ~**taʿlīm bir-** (2) Eğitim vermek. 2a-7; 35b-14.

taʿlīm ḳıl- (2) Öğretmek. 269a-2; 270b-8.

ṭaʿn et- (1) Kötülemek. 50a-2.

ṭaʿna eyle- (1) Ayıplamak. 169b-10.

ṭaʿne (18); (Ar.) Kınama, yerme, çekiştirme. 7b-4, 9, 11; 50a-2, 7; 92b-12; 93b-14; 109a-5; 130a-2; 145b-12...

ṭaʿne ḳıl- (1) Ayıplamak, kınamak. 155b-1.

ṭaʿne ur- (3) Tenkit etmek, eleştirmek, yadırgamak. 7b-11; 207a-10; 247a-6.

ṭaʿneçi *(1) Knayan, ayıplayan. 79b-14.*

taʿrīf (9); (Ar.) Tarif. 6a-1; 20a-3, 9; 52b-14; 68a-11; 129b-4; 133a-8; 237b-6; 273b-2.

taʿrīf ḳıl- (2) Tarif etmek. 20a-9; 237b-6.

taʿrīfāt (1); (Ar. çkl. tarif) Tarifler, tanımlar. 273b-2.

taʿyin ḳıl- (1) Belirlemek, tayin etmek. 198b-6.

taʿyinla- (3) Tayin emek, görevlendirmek. 14a-14; 147b-2; 232a-7.

taʿẓīm (14); (Ar.) Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muâmelede bulunma. 22b-4; 25a-2; 60b-8; 63a-2; 177a-3; 191b-9; 206a-6; 230b-2; 248a-14; 253a-2...

taʿẓīm ve ikrāmlar körgüz- (1) Saygı göstermek ve ikramda bulunmak. 191b-9.

taʿẓīm-i tamām (1); (Far.) Eksiksiz saygı, hürmet gösterme. 25a-2.

taʿziyet (5); (Ar.) Baş sağlığı dileme, teselli verme. 119b-4; 243a-8; 257a-13; 318b-15; 319a-2.

tap- (573) **1.** Bulmak, elde etmek. 2a-2; 3a-12; 8b-3; 15a-4; 15b-11; 19a-5; 20b-13; 22b-2; 25a-5; 26b-14…~**taf-** (63) Bulmak, elde etmek. 25a-9; 101b-4; 112a-8; 239b-3; 279a-9; 282a-14.

tapçur- (1); (bkz. tapşur-) Vermek, teslim etmek. 199b-6.

tapıl- (22) Bulunmak, ele geçmek. 18a-6; 43b-8; 48b-4; 71a-14; 131a-14; 150b-6; 183b-12; 188b-14; 189a-6; 197a-14...

tapış- (1) Buluşmak. 214a-9.

tapşur- (7) Vermek, teslim etmek. 19b-14; 41a-3; 103a-5; 117b-4; 236a-13; 237a-5; 239a-15.

tapuḳçı (1) Hizmetçi. 117a-13.

tar *(1) Genişliği, içine girecek şeye göre yetersiz olan, içine sığılmayan veya sığılması zor olan, geniş ve bol olmayan.168a-5.*

tār (1); (Far.) **1**. Saç kılı, bir tel saç. 120a-11; 271b-7. **2**. İp, iplik, tel. 49b-1.

tār (1); (Far.) Biri bam teli olmak üzere beş telli, mızrapla çalınan bir tür saz. 293b-15.

tār müyı (1) Saç kılı, bir tel saç. 271b-7.

ṭarab (9); (Ar.) Sevinmekten gelen coşkunluk, sevinç ve şenlik. 65b-13; 66b-12; 70a-11; 222b-10; 229b-2; 241b-11; 293b-8, 15; 294a-1.

ṭarab bol- (1) Sevinmek, coşmak. 222b-10.

ṭarab-ḫāne (1); (Far.) Sevinilen, coşulan, mutlu olunan yer. 65b-13.

tārāc (12); (Far.) Yağma, çapul. 10b-6; 39a-5; 62b-9; 65b-8; 76b-12; 125a-15; 156a-7; 161b-10; 178b-2; 242a-13...

tārāc eyle- (1) Yağmalamak, harap etmek. 242a-13.

tārāc ḳıl- (3) Yağmalamak. 62b-9; 161b-10; 274b-3.

ṭaraf (69); (Ar.) Taraf, cihet, yön. 10b-7; 20b-12; 21a-5; 25b-5; 27b-8; 28a-9; 29a-3; 36b-14; 37a-8; 38b-6...

taraḥḥum ḳıl- (1) Acımak, merhamet etmek. 69a-5.

ṭarāvet (7); (Far.) Tazelik, taze olma. 5b-9; 12a-2; 33b-11; 151b-15; 234a-7; 310b-4; 317b-14.

ṭarf (1); (Ar.) Düşman, (düşmana karşı) savunma, sıkıntılı zaman. 280a-9.

tārf (8); (?) Tuzak, tuzak için kullanılan kokmuş yiyecek, murdar. 47b-6; 67b-9, 10; 68a-1, 2, 4; 311b-4.

tarġaḳ (2) Tarak. 81b-15; 82a-3.

ṭarḥ (10); (Ar.) Kurma, tertip ve tanzim etme. 13b-4; 48b-8; 60a-14; 76a-4; 91b-7; 137a-2; 211b-5; 213b-10; 214b-15; 215a-2.

tarı- (22) Ekmek, dikmek. 60b-13; 104a-1; 109b-2, 3; 120b-5, 12; 195a-9; 210b-3; 219a-3; 233a-5...

tarıġ (1) Darı. 233a-6.

tarıġçılıḳ (1) Reçberlik, darı ekme işi. 233a-7.

tarığlıġ (1) Ekili, ekilmiş, saçılmış olma durumu. 60b-13.

tārīḫ (5); (Ar.) Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl. 7a-11; 121a-14; 292b-4; 323b-10, 14.

tārīḫ-i ḥażret-i nebevī (1); (Far.) Hazreti peygamberin tarihi (hicret). 7a-11.

tārik (3); (Far.) Karanlık. 6b-13; 100b-12; 105b-11.

ṭarīḳ (60); (Ar.) Yol. 2a-6, 14; 3b-13; 4b-8; 8a-14; 8b-14; 16b-8; 17b-10; 22a-6; 23a-13...

ṭarīḳa (17); (Ar.) Yol, tarik. 4b-8; 17b-10; 42b-2; 67a-9; 70a-8; 100a-5; 155b-3; 180a-4; 247a-11; 258a-5…

ṭarīḳat (4); (Ar.) Yol, meslek, tarik; Allah'a ulaşmak maksadıyle tutulan yol; bir mürşide bağlanıp belli şartlara uyarak ahlâkını güzelleştirmeyi, kötülüklerden arınmayı, tevhîdin hakîkatine varmayı ve Allah'a ulaşmayı amaç edinen tasavvuf yolu. 198a-8; 231b-2; 235b-4; 252b-12.

ṭarīḳ-i mekr (1); (Far.) Hile yolu. 80b-11.

tarḳa- (9) Dağılmak. 106b-9; 130b-14.

tarḳaş- (7) Dağılmak. 2b-4; 13b-8; 128a-8; 147b-9; 157a-12; 166a-12; 195b-10.

ṭarlıḳ (1) Darlık, kıtlık, sıkıntı. 233a-7.

tarraḳ (1) Daha dar. 33a-13.

tart- (103) **1**. Takmak, dizmek. 5b-4; 12a-2; 139b-10; 152a-13; 171a-1. **2**. Alı koymak, mani olmak, geri durmak. 7b-10; 83a-8; 215a-3; 177a-4; 138b-1; 220b-12. **3**. Uzamak, uzayıp gitmek. 22a-15; 50b-9; 151b-8; 184a-6. **4**. Bir durumu, bir olayı yaşamış/yaşıyor olmak, baştan geçirmek. 39a-10; 38a-12; 41a-10; 44b-9; 82b-13; 84a-15; 90b-5; 91a-15; 169a-5; 290a-1… **5**. Bulunduğu yerden hareket ettirmek, çıkarmak. (hayvan ve nesneler için). 58a-11; 103b-1; 122a-12. **6**. Takmak, bağlamak. 126a-11. **7.** İkram maksadıyla vermek, önüne koymak. 125a-4. **8.** Kendine doğru getirmek, çekmek. 122a-12; 126b-5; 143a-13; 176a-13; 224b-11; 271b-9; 301a-14. **9.** Yazmak. 312a-15. **10.** Çizmek. 208b-1. **11**. Ağırlığını ölçmek, tartmak. 273b-1. **12**. Süs amacıyla sürmek. 219a-14. **13**. Takmak. 236b-4. **14**. Germek (yay için). 255a-5. **15**. Ekmek, dikmek. 308b-14.

tartıl- (1) Tartılmak, ağrılığı ölçülmek. 35a-1.

tarus (1) Evin çatısı. 175a-8.

ṭarz (12); (Ar.) Usul, tarz, yol, üslup, yöntem. 3b-11; 13b-5; 64b-3; 83a-15; 96b-10; 105b-9; 171a-1; 208b-3; 266a-15; 279b-10...

ṭās (5); (Ar.) Tas. 235b-9, 15; 236a-1, 2, 3. ~ **tās** (2); (Ar.) Tas. 235b-6; 235b-7.

taṣadduḳ eyle- (1) Sadaka vermek. 191b-7.

taṣarruf (24); (Ar.) Bir şeye sâhip olma ve sâhip olduğu şeyi istediği gibi kullanma yetkisi, sarf etme, kullanma, harcama. 39a-3, 10, 14; 45a-4; 48a-9; 50a-14; 88b-15; 98a-5, 13; 133b-12...

taṣarruf et- (1) Tasarruf etmek. 238b-8.

taṣarruf ḳıl- (5) Tasarruf etmek. 164b-12; 260b-3; 301a-10; 302a-10; 306a-13.

taṣarrufġa al- (3) Ele geçirmek. 39a-10; 45a-4; 321a-5.

taṣavvur (13); (Ar.) Zihinde şekillendirme, tahayyül etme, fikren kurma, tasarım. 25b-13; 66b-9; 89b-1; 90a-13; 163b-3; 169a-3; 181a-8; 199a-3; 221b-11; 222b-8...

taṣavvur ḳıl- (5) Tasavvur etmek. 66b-9; 90a-13; 181a-8; 199a-3; 221b-11; 268b-1.

taṣdīḳ (4); (Ar.) Doğru olduğunu bildirme, doğrulama;onaylama, onama. 59a-6; 157b-11; 238a-10; 244a-2.

taṣdīḳ ḳıl- (2) Tasdik etmek, inanmak. 157b-11; 244a-2.

taṣdīʿ (5); (Ar.) Baş ağrıtma, can sıkma, rahatsız etme. 22b-5; 36a-11; 187a-13; 188a-10; 309b-1.

taṣdīʿ tart- (1) Sıkıntı, zahmet çekmek. 188a-10.

taṣnīf (5); (Ar.) Telif etme, sınıflandırma, bölümlere ayırma. 3b-9; 4a-15; 4b-1; 7b-7; 323b-10.

taṣnīf ḳıl- (2) Tasnif etmek. 4a-15; 7b-7.

taṣvīr (1); (Ar.) Bir şeyi resim gibi göz önüne gelecek şekilde ayrıntıları ile anlatma. 138b-6.

taş- (1) Taşmak. 50a-10.

taş bağır (6) Taş kalp, taş bağır. 12b-1; 158b-4; 166b-2; 167a-2; 182a-15; 302b-5.

taş bağırlıḳ (1) Taş bağrılı. 302b-5.

taş bağrı ḫūn bol- (1) Kalbi yumuşamak. 167a-2.

taş1 (53) Taş. 141a-8; 153a-8; 158b-4; 164a-3; 166b-2; 167a-2; 167b-7; 167b-7; 170b-1; 182a-14…

taş2 (2) Dış. 45b-2; 321b-14.

taşan- (1) Uzaklaşmak, uzak durmak, terk etmek. 41b-11.

taşanġan (1) Kaçınan, sakınan. 41b-11.

taşḳa (10) Başkasına. 206b-9.

taşḳarı (16) Dışarı. 26a-8; 31a-9; 46a-7; 52a-11; 92a-3; 128b-15; 199b-9; 201b-12; 221b-10; 227a-7...

taşḳarı çıḳ- (5) Dışarı çıkmak. 26a-8; 46a-7; 221b-10; 289a-11; 300b-9.

taşla- (159) **1**. Bırakmak, vazgeçmek, uzak durmak. 15a-10; 24a-11; 27b-12; 31a-12; 33a-5; 38a-9; 39a-8; 42a-10; 60a-9; 74a-13… **2**. Atmak, fıtlatmak. 56a-11; 59a-15; 315a-8, 12; 315b-14; 78a-14; 131b-1; 152b-9; 180a-14; 180b-1; 180b-2… **3**. Bir yerde koymak, bırakmak. 72b-11; 185a-9; 290a-14. **4**. Havale etmek. 313b-13. **5**. Bir yere gitmek, bir yerde bulunmak. 29a-15. **6**. Sevk etmek. 36a-6. **7**. Kovmak. 63a-4; 303a-2. **8**. İhmatmal etmek, atlamak. 47b-7. **9**. Salmak, koyvermek. 50b-14. **10.** Koparmak. 88a-1. **11**. Salmak, koyvermek. 155b-9. **12**. Üstünü açmak, görünür kılmak. 245b-10. **13.** Satmak. 258a-7.

taşlan- (1) Atılmak, çıkarılmak. 6a-10.

taşlıḳ (1) Taşlı. 227a-3.

tat- (6) Tatmak. 44b-14; 66b-11; 207a-2; 257b-1; 277b-7; 277b-7.

tatala- (1) Vurmak, dövmek. 78b-8.

tatlıġ (10) Tatlı. 43a-11; 89a-13; 114b-7; 149a-2; 191b-3; 207a-1; 208b-7; 221a-13; 260b-4; 302b-14

tatlıġ bol- (1) Tatlı olmak. 260b-4.

tattur- (2) Tattırmak. 208a-9; 214b-15.

taṭlıġ (7) Tatlı. 37a-1; 58b-2; 72a-6; 77a-9; 116b-14; 163b-3; 221a-13.~ **tatlıḳ** (3) Tatlı, lezzetli. 149a-14; 250b-13; 266a-11.

taṭlıġlıḳ (2) Tatlılık. 116b-14; 163b-3.

ṭavāf (1); (Ar.) Kutsal sayıp etrâfını dolaşma, ziyâret etme; Kâbe'nin etrâfını dolaşma. 218b-6; 219a-9.

ṭavaf ḳıl- (1) Tavaf etmek. 41b-5.

tavaḳḳuf ḳıl- (1) Durmak, beklemek. 306b-4.

ṭavf (1); (Ar. bkz. tavaf) Tavaf. 240b-8.

ṭavḳ (7); (Ar.) Gerdanlık, tasma, halka. 29b-10; 98a-12; 184a-1; 200b-5; 210b-13; 235a-9; 282b-6.

ṭavʿ (2); (Ar.) İsteyerek yapma, gönül hoşluğuyle yapma. 226b-11; 318b-13.

ṭavʿan (1); (Ar.) Bilerek ve isteyerek; kendi rızası ile. 318b-13.

tavr (1); (Ar.) Durum, hal, keyfiyet. 309b-12.

ṭavr (4); (Far.) Durum, hal, vaziyet, davranış. 71b-15; 76a-15; 240a-12.

ṭavrlıḳ (1) Tavırlı, tavrında, durumunda, keyfiyetinde olan. 240a-12.

tavṣīf (2); (Ar.) Vasıflarını, niteliklerini sayma. 52b-14; 245a-14.

ṭāvus (12); (Ar.) Sülüngiller familyasından, tiz sesli, erkeğinin kuyruğu çok uzun, süslü, parlak ve güzel renkli çok büyük kuş. 29b-1; 64a-13, 15; 83b-1; 117a-8; 121b-3; 147a-2; 169a-14; 208a-8; 209a-6...

ṭāvusluḳ (1) Tavusluk, tavus olma durumu. 169a-14.

tavuşḳan (10) Tavşan. 10b-1, 7; 52b-4; 147b-3, 11, 12, 13; 148a-7; 150a-14; 224a-14

ṭay (1) Tay. 2b-6.

tay- (10) Kaymak. 62a-1.

ṭay ḳıl- (3) Katetmek. 101a-7; 273b-12; 311a-11.

tayaḳ (6) Dayak, sopa. 13b-2; 14a-13; 90a-14; 316a-12, 15; 316b-4.

tayaḳçı (2) Memur, dayak atma görevlisi. 13b-2; 14a-13.

tayan- (1) Kendini dayamak, vücûdunu bir yere yaslamak, abanmak, yaslanmak. 316b-4.

ṭayarān (2); (Ar.). Uçma. 31b-4.

Ṭāyif (1); (y. ad.) Taif. 311b-7.

ṭāyife (25); (Ar.) Grup hâlindeki insan topluluğu, bölük, fırka, takım, cemâat. 16a-12; 16b-15; 17b-15; 38a-9; 62a-3; 76b-8; 115b-1; 123a-13; 126b-9; 146b-12...

ṭāyir (5); (Ar.) Uçan, uçucu. 10a-11; 29a-5; 31b-5;147a-1; 201a-10.

ṭayr (1); (Ar.) Kuş. 277a-9.

ṭayrān (1); (Ar.) Uçma. 11b-13.

ṭayş-ı āġāz (1); (Far.) Endişeye başlama, endişelenme, paniğe kapılma. 30a-3.

ṭayyār (18); (Ar.) Hazır. 16b-2; 19b-9; 34b-12; 36a-9, 13; 76a-8; 85a-6; 85b-5; 134b-1; 141b-5...

ṭayyār bol- (1) Hazırlamak, Hazır olmak. 141b-5. **ṭayyār ol-** (1) Hazır olmak. 187b-7.

ṭayyār eyle- (1) Hazırlamak. 85b-5.

ṭayyār ḳıl- (11) Hazırlamak, yapmak. 16b-2; 34b-12; 36a-9, 13; 85a-6; 134b-1; 161b-2, 5; 198b-14; 264b-11...

tażarruʿ (10); (Ar.) Yalvarma, yakarma, yakarış. 23b-1; 34a-9; 90b-2; 177b-7; 187b-8; 197b-12; 230a-10; 250b-3; 258a-8; 267a-8.

tażarruʿ eyle- (1) Yalvarmak. 267a-8.

tażarruʿ ḳıl- (1) Yalvarmak, yakarmak. 177b-7.

tāze (37); (Far.) Taze, körpe. 3a-8; 13b-13; 18b-10; 20b-15; 33b-10; 34a-14; 45a-14; 60a-3; 65a-10, 11...

tāze bol- (1) Canlanmak, yeşermek. 95a-9.

tāze et- (1) Tazelemek, yenilemek. 252a-7.

tāze eyle- (4) Tazelemek, yenilemek. 3a-8; 100a-3; 230b-7; 252a-8.

tāze ḳıl- (1) Tazelemek. 20b-15.

tāzelik (1) Taze olma durumu. 65a-10.

tāzīr ḳıl- (1) Azarlamak, paylamak, yerin dibine sokmak. 281a-1.

tāziyāne (1); (Far.) Kırbaç, kamçı. 99a-15.

tazu- (1) Tozumak. 281b-11.

teb (1); (Far.) Sıcaklık, hararet. 221b-1.

tebāh (2); (Far.) Yıkılmış, mahvolmuş, harap olmuş. 85a-3; 233b-4.

tebaʿiyyet (8); (Ar.) Uyma, tabi olma, 7b-13, 14; 8a-9; 14b-13; 17b-4; 122a-1; 269a-9; 304b-7.

tebaʿiyyet ḳıl- (3) Tabi olmak, taklit etmek. 7b-13; 269a-9; 304b-7.

tebaʿiyyet tap- (1) Tabi olmak, taklit etmek. 7b-14.

tebār (1); (Far.) Soy, asıl. 319b-8.

tebdīl (6); (Ar.) Değiştirme. 56b-4; 169a-13; 210b-6; 229b-7; 270a-4; 298a-4.

tebdīl tap- (1) Değişmek. 169a-13. ~ **tebdīl taf-** (1) Değişmek. 210b-6.

tebeh-kār (1); (Far.) Harap eden, mahveden. 108a-8.

teber (4); (Far.) Balta. 52a-7; 163b-15; 211b-10; 273b-14.

teber ve tīşe ur- (1) Balta keser vurmak. 52a-7.

teberrüd (1); (Ar.) Soğuma. 112a-7.

teberrük *(1); (Ar.) Uğurlu sayma. 69a-3.*

tebessüm (9); (Ar.) Gülümseme. 18b-11; 40a-12; 42a-12; 59b-15; 117b-10; 143b-13; 199b-1; 208b-10; 316b-12.

tebessüm ḳıl-- (5) Tebessüm etmek, gülümsemek. 40a-12; 42a-12; 117b-10; 143b-13; 208b-10.

tebin- (1) Ayaklarıyla vurmak; mahmuzlamak. 94a-11.

tebre- (15) Kımıldamak, hareket etmek. 54b-15; 55a-1; 74b-8; 149b-5; 179b-9; 191b-14; 193b-11; 204b-12; 206a-15; 220b-9...

tebren- (1) Deprenmek. 281b-12.

tebret- (4) Kımıldatmak, sallamak, hareket ettirmek. 74b-8; 220b-9; 236a-5; 265a-3.

tecāvüz bol- (1) Bir sınırın dışına çıkmak. 96b-10.

tecāvüz ḳıl- (5) Haddi, sınırı aşmak. 14a-6; 27b-13; 43b-2; 103b-14; 288a-15.

tecemmül (5); (Ar.) Süslenme, süs. 182b-2; 231b-14; 241b-11; 279a-8; 282a-14.

tecemmülāt (1); (Ar. çkl. tecemmül) Süslenmekte kullanılan araçlar. 182b-2.

tecessüs ḳıl- (2) İncelemek, araştırmak. 197a-15; 200a-8.

tecribe (37); (Ar.) Karşılaşılan çeşitli olaylardan elde edilen görgü, olayların insana kazandırdığı deneyim. 15b-7; 26b-9; 30b-12; 31a-4; 41a-9; 43a-11; 44b-1; 56a-2; 62a-15; 77a-6;

tecribe eyle- (1) Tecrübe etmek, denemek. 291b-11.

tecribe ḳıl- (5) Tecrübe etmek, denemek. 15b-7; 125a-5; 168a-14; 190b-7; 201a-3.

tecribelik (3) Tecrübeli. 44b-1; 207a-1; 268b-6.

tecrīd (1); (Ar.) Dünyâya âit şeylerden vazgeçerek gönlünü Allah'a bağlama, kalbi mâsivâdan arındırma. 129b-5.

tecvīz (1); (Far.) Yapılmasına râzı olma, uygun görme, izin verme. 60a-10.

tecvīz ḳıl- (1) Caiz görmek, onaylamak. 60a-10.

tedārük (24); (Ar.) Hazırlama, sağlama, edinme, bulundurma. 23b-4; 39a-12; 59b-9; 60a-7; 87b-9, 14; 88b-6; 90b-11; 92a-3; 100a-6...

tedārük ḳıl- (5) Tedarik etmek. 59b-9; 100a-7; 118a-13; 164a-9; 281a-12; 290b-4.

tedbīr (161); (Ar.) Tedbir. 2b-9; 4b-14; 8a-2, 6; 8b-11; 9a-12; 9b-9, 12, 13; 10a-4...

tedbīr eyle- (1)Tebdir almak. 135b-15.

tedbīr ḳıl- (5) Tedbir almak, düşünmek. 80a-9; 104a-13; 130b-2; 156a-5; 272b-7.

tedbīr közle- (1) Tedbir düşünmek. 92a-3.

tedbīr ü endīşe (1); (Far.) Tedbir ve düşünce. 8b-11.

tedbir-dān (1); (Far.) Tedbir bilen, tedbirli. 310b-15.

tedbīr-i dürüst (1); (Far.) Doğru, düzgün önlem. 165b-5.

tedbīr-i ḫūb (1); (Far.) Güzel tedbir. 9b-13.

tedbīr-i menāzil (1); (Far.) Meskenler idaresi. 8a-6.

tedbīr-i siyāset (1); (Far.) Siyaset tedbiri. 17a-7.

teemmül (1); (Ar.) Etrfalıca düşünme. 9b-10.

teessüf (1); (Ar.) Üzülme, esef etme. 49a-7.

tefaḥḥuṣ (10); (Ar.) İyice, etraflıca araştırma. 18b-14; 91a-8; 93a-3; 103a-6, 12; 106b-8; 118b-7; 197a-15; 200a-8; 249a-13.

tefaḥḥuṣ ḳıl- (7) İncelemek, araştırmak. 32a-1; 91a-9; 93a-3; 103a-6; 106b-8; 118b-7; 249a-13.

tefāvüt (6); (Ar.) İki şey arasındaki fark, farklılık. 96b-13; 174b-14; 175a-4; 194b-5; 226b-6; 270b-5.

tefekkür (29); (Ar.) Düşünme. 40a-4, 5; 41b-7; 48b-13; 90b-9; 92b-4, 12; 96a-6, 11, 12...

tefekkür it- (1) Düşünmek. 48b-13.

tefekkür ḳıl- (3) Düşünmek, tefekkür etmek. 92b-12; 274b-8; 289b-12.

teferrüc (4); (Ar.) Ferahlama, içi açılma, eğlenmek için yapılan gezinti. 27a-12; 28a-2; 66a-2; 73b-4.

teferrüc eyle- (1) Gezmek, dolaşmak. 28a-2.

tefeyyüż (1); (Ar.) Feyiz bulma, ilerleme, yükselme. 13a-13.

tefrīd (1); (Ar.) Gereğinden daha aşağıda olma durumu. 129b-6.

tefriḳa (2); (Ar.) Anlaşmazlık, ayrılık, nifak, ihtilâf. 27b-3; 184b-9.

tefsān (4); (Far.) Sıcaklık, hararet. 10b-14; 11a-1; 167b-5; 168a-3.

tefsān bol- (1) Sıcak olmak. 168a-3.

tefsān eyle- (1) Isıtmak, kızdırmak. 167b-5.

tefsīr (2); (Ar.) 1. Kurânıkerim'in mânâ bakımından îzâhı. 6b-14. 2. Açıklama. 283b-14.

tefsīr ḳıl- (1) Açıklamak. 283b-14.

teftīş (6); (Ar.) Bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapılıp yapılmadığını öğrenmek maksadıyle her yönden inceden inceye yapılan araştırma. 18b-1; 103a-14; 103b-1; 110b-9; 239a-8; 247a-3.

teftīş ḳıl- (1) Teftiş etmek. 18b-1~**teptīş ḳıl-** (1) Teftiş etmek. 288b-13.

teg (1) Gibi. 153a-12.

teġaffül (1);(Ar.) Gafil, mahrum. 195a-9.

teġaffül ḳal- (1) Gafil, mahrum kalmak. 195a-9.

teġāfül (1); (Ar.) Anlamazlıktan, bilmezlikten gelme, bilmiyor görünme, kendini gāfil gösterme. 92b-9.

tegiş- (3) Değişmek, takas etmek. 125b-6; 127a-9; 131a-9.

tegre (6) Çevre, etraf. 48a-12; 89b-13; 97a-5; 175a-10; 193b-15; 315a-11.

tegrü (24) Doğru, kadar. 29b-10; 39b-9; 79a-12; 110a-8; 118a-3; 119b-11; 120a-7; 146b-4; 191b-5; 198b-13...

tegürmen (1) Değirmen. 151b-14.

tehdīd (2); (Ar.) Korkutma, gözdağı verme. 242b-6; 275b-15.

tehẕīb-i aḫlāḳ (2); (Far.) Ahlakını süsleme, güzel ahlak. 8a-4, 9.

tekāver (1); (Far.) Koşucu, seğirtici, yorga yürüyüşlü at. 94a-10.

tekebbür (4); (Ar.) Kibirlenme, büyüklük satma. 61a-10; 149b-9; 164a-13; 172b-12.

tekellüf (9); (Ar.) Güçlüğe, zahmetli bir işe katlanma; kalkışma. 51b-10; 187a-15; 188a-10, 11; 205a-11; 260a-8; 266a-14.

tekellüf eyle- (1) Zorlamak, uğraşarak yapmak. 188a-11.

tekellüm (5); (Ar.) Söyleme, lakırdı etme, konuşma. 25b-11; 113b-6; 217a-1; 266a-11; 292a-2.

tekellüm eyle- (1) Konuşmak. 113b-6.

teklīf (9); (Ar.) 1. Birinden onu zahmete sokacak bir şey istme. 6a-7; 187a-4, 7. 2. Teklif, davet. 85b-6; 125b-13; 187b-1; 234a-2; 235b-5; 319a-10.

teklīf it- (1) Davet etmek. 125b-13.

teklīf ḳıl- (4) Teklif etmek, davet etmek. 85b-6; 187b-1; 235b-5; 319a-10.

teklīfāt (1); (Ar. çkl. teklif) Teklifler, davetler. 187a-4.

tekrār (11); (Ar.) Aynı olay, iş yâhut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi. 12b-2; 41a-2; 117b-2, 9; 160a-13; 237b-7; 252a-12; 261a-3; 269b-4; 270a-11...

tekrār eyle- (1) Tekrar etmek. 252a-13.

tekrār ḳıl- (8) Tekrar etmek. 12b-2; 41a-2; 117b-2, 9; 261a-3; 269b-4; 270a-11; 273a-11.

tekye (2); (Ar.) Dayanma, güvenme, îtimat etme, dayanılacak, yaslanılacak şey. 47b-10; 125b-8.

telāfī (3); (Ar.) Karşılama, yerini doldurma. 90b-10, 11; 115a-10.

telāş (4); (Far.) Sıkıntı, tasa, endîşe, kaygı. 39a-8; 49b-2; 141a-8; 259b-3.

telāş ḳıl- (1) Telaşlanmak. 49b-2.

telef (8); (Ar.) Yok etme, mahvetme, öldürme; boş yere harcama, israf etme. 48a-7; 49b-10; 76b-12; 85a-2; 103b-6; 120a-6; 178b-2; 191b-13.

telef bol- (2) Telef olmak. 85a-2; 191b-13.

teleffuẓ (1); (Ar.) Söz söyleme. 103b-6; 106b-12.

telef-kār (2); (Far.) Ziyan eden, müsrif. 48a-7; 49b-10.

telef-kārlıḳ (1) Müsriflik. 49b-10.

telḫ (1); (Far.) Acı. 171a-3.

telḳīn (6); (Ar.) Telkin. 2a-6; 97b-12, 15; 160a-2; 269a-1, 3.

temāşā (29); (Ar.) Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme. 3b-8; 11a-15; 12a-13; 14b-3; 20a-6; 27a-7, 11, 13; 36b-14; 63a-12...

temāşā et- (1) Temaşa etmek. 104b-12.

temāşā eyle- (2) İzlemek. 14b-3; 20a-6.

temāşā ḳıl- (14) Bakmak, seyretmek. 3b-8; 12a-13; 63a-12; 90a-9; 127b-2; 151b-5; 243a-5; 255a-2; 256b-12; 269b-12...

temāşā ur- (1) Temaşa etmek. 11a-15.

temelluḳ (19); (Ar.) Dalkavukluk, yaltaklanma. 8b-12; 23b-1; 48b-8;

82b-7; 84b-4; 157b-5; 160b-7; 184a-1; 193a-10; 205a-11...

temelluḳ et- (1) Temellük etmek. 230b-3.

temelluḳ ḳıl- (1) 1. Lütfetmek. 184a-1. 2. Yaltaklanmak. 260a-6.

temelluḳ tap- (1) Müsade etmek. 312b-3.

temennā (7); (Ar.) Arzu, istek, temenni. 35a-14; 98a-7; 102a-10; 140a-14; 198b-1; 264a-7; 270b-4.

temennā ḳıl- (2) İstemek. 102a-10; 270b-4.

temesḫur (1); (Ar.) Alaya alma, istihzâ etme. 198a-2.

temeyyüz (1); (Ar.) Benzerleri içinde sivrilme, seçilir duruma gelme, kendini gösterme, temâyüz. 53b-13.

temīz (1); (Far.) Temiz. 5b-8.

temkīn (5); (Ar.) Bir işin sonunu düşünerek ölçülü, tedbirli davranma. 11b-5; 140a-12; 204b-12; 277a-11; 292b-4.

temṯīl (2); (Ar.) Benzetme. 6a-2.

temṯīlāt (1); (Ar. çkl. temsil) Temsiller, misaller, örnekler. 138a-6.

temür (19) Demir. 16a-15; 22a-9; 23b-13; 85a-8, 10, 13, 14; 85b-1, 2, 4...

temürçi (3) Demirci. 16a-15; 22a-9; 290a-13.

temürçilik (1) Demirçilik. 16a-15.

temyīz (1); (Ar.) Ayırma, seçme; sayıları ve belirsiz isimleri belirten sözcük. 203b-2.

teng͡g (5) Denk, eşit, akran. 254a-4; 260a-8; 215b-3; 231a-3; 42b-11.

ten (59); (Far.) İnsan vücûdunun dış yüzü, cilt. 2b-5; 38a-14; 41a-13; 60b-3; 71a-14; 72b-12; 75a-1; 88b-15; 94a-3; 94b-4…

ten ber- (3) 1. Tenini vermek, cinsel münasebette bulunmak. 105b-12; 2. Razı olmak, kabul etmek. 163b-3;197b-10.

tena‘um (1); (Ar.) Bolluk içinde bulunma; zengin ve rahat bir yaşam sürme; nimetlenme. 312a-6.

tenāvül ḳıl- (6) Yemek. 13b-12; 198b-10; 259a-10; 278b-1; 286a-11; 305b-7.

ten-dürüst (1); (Far.) Vücudu sağlam, sağlam vücutlu, sağlam, kuvvetli. 233a-10.

ten-dürüstluḳ (1) Sağlam vücutlu olma durumu. 233a-10.

tene (1) Dane, habbe. 174b-2.

teneşşüb (1); (Ar.) Bir şeye takılıp kalma, ilişip tutulma. 44b-8.

tenezzül et- (1) Tenezzül etmek. 241b-12.

teng (35); (Far.) Dar, sıkıntı, zahmet. 34b-11; 35b-6; 48b-15; 49a-3, 5; 49b-7; 84a-11; 88a-13; 107a-14; 109b-8…

teng bol- (6) Dar, sıkıntılı olmak. 10b-8; 84a-11; 88a-13; 147b-7; 193b-2; 201b-3.

teng-dest (2); (Far.); (Far.) Elisıkı, parasız, fakir, züğürt. 130b-2; 250b-6.

teng-destlıḳ (1) Züğürtlük, fakirlik. 130b-2.

teng-dil (1); (Far.) Sıkıntılı. 107a-14.

tenglik (16) Darlık, sıkıntı, zahmet, zorluk. 34b-11; 48b-15; 49a-3, 5; 49b-7; 122a-7; 191a-2; 241b-13; 245a-7; 249b-10...

teng-nāy (1); (Far.) Sıkıntılı yer. 109b-8.

teng-sāllıḳ (1) Kıtlık, kuraklık. 48b-15.

tenhā (25); (Far.) Tek başına, yalnız. 12b-2; 106a-15; 135a-6; 136b-5; 137b-8; 137b-8; 158a-3; 185a-8; 185a-9; 201a-5…

tenhā ḳal- (4) Yalnız kalmak. 106a-15; 275a-8; 276a-6; 283a-7.

tenhālıḳ (8) Yalnızlık. 15b-4; 84a-10, 14; 114b-3; 131b-13; 187a-10; 214b-13.

teñglik (1) Denklik, eşitlik, müsavi olma durumu. 41a-15.

tennūr (9);(Ar.) Fırın, tandır. 10b-13; 39b-11; 192b-6; 228b-9; 237b-10; 263a-4; 265b-8; 276b-3; 318a-12.

ten-perver (2); (Far.) Kendine iyi bakan, beslenmesine çok dikkat eden, rahatına düşkün (kimse). 130a-8; 260b-14.

ten-perverlıḳ (1) Tenine düşkün olma durumu. 260b-14.

Teñgri (31) Tanrı, Allah. 21a-8; 37a-5; 44b-12; 46b-6; 47a-2, 12, 13; 83a-10; 92a-12; 112b-15...

Teñgri ḥaḳḳı (2) Allah hakkı. 92a-12; 235a-14

Teñgri ta'ālā (3) Yüce Allah. 47a-12, 13; 285a-11.

Teñgrige taşla- (1) Tanrıya havale etmek. 313b-13.

tenzīl *(1); (Ar.) Azaltma; indirme; çıkartma; aşağı düşürme. 54a-7.*

te'emmül (27); (Ar.) İyice, etraflıca düşünme. 22b-7; 25b-11; 92a-14; 96a-5; 110a-7; 118a-11; 131b-10; 141b-10; 145b-5; 178a-3...

te'emmül it- (1) Etraflıca düşünmek. 246b-7.

te'emmül ḳıl- (9) Düşünmek, tefekkür etmek. 92a-14; 96a-5; 110a-7; 141b-10; 178a-3; 196a-6; 202b-11; 231b-10; 277b-12.

te'ennī (9); (Ar.) İlerisini düşünerek, ihtiyatlı davranarak acele etmeden iş görme, düşünceli hareket etme. 23b-7; 104b-7; 109a-5; 122a-5; 196a-3, 5; 202b-5; 211a-15; 246b-8.

te'ennī ḳıl- (3) Düşünerek dikkatli davranmak, hareket etmek. 104b-7; 109a-5; 246b-8.

te'essüf (7); (Ar.) Üzülme, esef etme. 195a-2; 202a-3; 220a-1; 230a-7; 243a-7; 280b-12; 313b-12.

te'essüf ye- (1) Pişman olmak. 202a-3.

te'ḫīr (16); (Ar.) Erteleme, sonraya bırakma. 38b-4; 56a-9; 109b-15; 118a-11; 120b-3; 211b-12; 226a-4; 244a-6; 280b-3; 286b-10...

te'ḫīr eyle- (1) Ertelemek. 289b-5.

te'ḫīr ḳıl- (8) Ertelemek, geciktirmek. 107a-2;109b-15; 120b-3; 280b-3; 286b-10; 289b-15; 292b-8; 293a-11.

teʾḫīr tap- (1) Gecikmek, ertelemek. 244a-6.

teʾkīd (8); (Ar.) Sağlamlaştırma, berkitme, pekiştirme. 93a-12; 94b-12; 148b-3; 169a-9; 172a-10; 242b-8; 255b-3; 299a-5.

teʾkīd ḳıl- (3) Tekit etmek. 148b-3;169a-9; 299a-5.

teʾkīdle- (1) Tekit etmek. 255b-3.

teʾlīf (1); (Ar.) Eser yazma; 3b-10.

teʾlīm yetkür- (1) Elem, sıkıntı vermek. 96b-14.

teʾṯīr (21); (Ar.) Bir nesnenin, bir hâlin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki. 40a-3; 58a-1, 5; 66a-8; 73b-11; 78b-5; 106b-5; 151b-14; 167a-1; 169a-7...

teʾṯīr et- (1) Tesir etmek. 58a-1.

teʾṯīr eyle- (1) Tesir etmek. 78b-5.

teʾṯīr ḳıl- (10) Tesir etmek. 66a-8; 106b-5; 167a-1; 169a-7; 177b-3; 185a-2; 217a-13; 227a-15; 229a-15; 323b-3.

teʾṯīr yetkür- (3) Tesir etmek. 151b-14; 180a-9; 282b-10.

teptīş (7); (Ar. bkz. teftiş) Bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapılıp yapılmadığını öğrenmek maksadıyle her yönden inceden inceye yapılan araştırma. 51b-8; 244b-7; 247a-9; 247b-7; 250a-11; 288b-13; 289b-1.

ter- (4) Toplamak. 52a-6; 80b-8;94b-8; 264a-11.

ter saç- (1) Terlemek, ter dökmek. 299a-7.

teraḥḥum ḳıl- (5) Merhamet etmek, acımak. 86b-13; 96b-13; 97b-7; 150a-8; 250b-8.

terākīb (1); (Ar. çkl. terkib) Terkipler. 210a-10.

teraḳḳī (4); (Ar.) İleri gitme, ilerleme, gelişme. 15a-6; 31a-5; 31b-10; 37b-7.

teraḳḳī eyle- (2) İlerlemek, yükselmek. 15a-6; 37b-7.

terāne (1); (Far.) Nağme, ezgi, âhenk, ses. 186b-7.

terāzū (3); (Far.) Bir kolun iki ucuna asılı iki kefeden meydana gelen tartı âleti. 35a-1, 2; 273b-1.

terbiye (13); (Ar.) İstenilen şekilde yetişmesini sağlamak için bir kimseye gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırma, eğitme. 17b-15; 35b-12; 50b-8; 70b-13; 78a-11; 82b-12; 217b-10; 267b-14; 295b-11…

terbiye tap- (2) Terbiye olmak. 70b-13; 297b-14.

terbiyet (53); (Ar.) İstenilen şekilde yetişmesini sağlamak için bir kimseye gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırma, eğitme. 4b-3; 7a-10; 31b-2; 32a-6, 8; 42b-2; 46a-7; 50b-8; 53a-5; 54a-3...

terbiyet et- (1) Terbiye etmek. 54a-3.

terbiyet eyle- (2) Terbiye etmek. 169b-13; 181b-6.

terbiyet ḳıl- (13) Terbiye etmek, öğretmek. 4b-3; 50b-8; 222b-6, 11; 232a-5, 15; 232b-3; 243b-15; 297b-12; 298a-2...~ **terbiye ḳıl-** (7) Terbiye etmek, öğretmek. 17b-

15; 35b-12; 50b-13; 82b-12; 217b-12; 267b-14; 295b-11.

terbiyet tap- (3) Terbiye almak. 7a-10; 297b-14; 298a-1.

terceme (23); (Ar.) Tercüme. 3a-8; 5b-7, 8; 7a-9; 13a-10, 11; 84a-6; 89a-7; 129a-8; 192a-8...

terceme ḳıl- (2) Tercüme etmek. 5b-7; 316a-11.

tercīḥ ḳıl- (3) Tercih etmek. 271b-1; 277b-10; 283b-7.

tere (22) **1**. Deri, cilt, post. 67b-7; 88b-9; 88b-12, 13, 15; 89a-11; 89b-7; 90a-2, 11, 13… **2**. Kabuk. 58a-1.

tereddüd (8); (Ar.) Karar verememe, kararsızlık. 28b-5; 67b-15; 188a-2; 205a-2; 228a-7; 238a-11; 262a-7; 283b-6.

tereddüd et- (1) Tereddüt etmek. 228a-7.

tereddüd eyle- (1) Tereddüt etmek. 283b-6.

tereddüd ḳıl- (1) Tereddüt etmek. 238a-11.

terek (1) Kavak ağacı. 292a-13.

terennüm (5); (Ar.) Şakıma, güzel ötme. 12a-3; 26b-2; 59b-15; 199b-1; 222b-9.

terennüm ḳıl- (1) Terennüm etmek. 222b-9.

terġīb et- (1) Teşvik etmek. 282b-1.

terġīb ḳıl- (7) Teşvik etmek. 69a-9, 12; 98a-2; 122a-5; 176b-13; 233b-8; 280b-12.

terk (31); (Ar.) Bırakma. 20a-15; 33a-4; 46b-15; 59b-3; 62a-13; 72b-8, 9; 75b-11; 80a-15; 82b-9...

terk et- (17) Terk etmek. 46b-15; 62a-13; 80a-15; 82b-9; 131a-14; 134a-2; 227b-10; 230a-3; 233a-9; 255a-14...~**terk it-** (3) Terk etmek. 72b-9; 100a-3; 220b-8.

terk eyle- (8) Terk etmek. 33a-4; 59b-3; 90b-12; 106a-3, 11; 107b-1; 134a-2; 209b-14.

terk ḳıl- (3) Terketmek. 72b-8; 145b-7; 269a-6.

terk-i derem (1); (Far.) Parayı terk etme, paraya önem vermeme. 20a-15.

terkīb (5) **1**. Kelimeleri, bilgileri uyum içinde bir araya getime, kompozisyon. 5b-15. **2**. Birkaç maddeden yeni bir madde elde etme. 111a-14, 15; 112a-12. **3**. Yapılış, vücud, görünüş. 54b-11.

terkīb bir- (2) Terkip etmek. 111a-14; 112a-12.

tersā (1); (Far.) Hıristiyan. 16a-7.

tersān (4); (Far.) Korkan, korkmuş. 29b-2; 61a-2; 275a-4; 306a-6.

tertīb (13); (Ar.) Çeşitli unsurlardan bir bütün meydana getirme, düzenleme, hazırlama. 3b-11; 7b-12; 13a-15; 14a-14; 16a-14; 35a-15; 84a-3; 102a-12; 119b-4; 129b-10...

tertīb ber- (4) Tertip etmek. 14a-14; 35a-15; 84a-3; 296b-6.~**tertīb bir-** (3) Tertip etmek, düzenlemek. 3b-11; 7b-12; 16a-14.

tertīb ḳıl- (1) Yapmak. 102a-12.

tesbīḥ (4) (Ar.) Allah'ı övme. 1b-6; 12b-3; 20b-8; 198a-13.

tesbīḥ-güẕārlıġ (1) Zikretme, teşbih çekme durumu. 198a-13.

tesbiḥ-ḫ˘ān ol- (1) Tespih okumak. 12b-2.

tesellī (11); (Ar.) Avutma, avuntu. 29a-8; 87a-8; 88b-2; 91a-7; 93a-4; 114a-10; 119b-14; 165b-7; 180a-3; 187b-4...

tesellī ber- (6) Teselli etmek. 29a-8; 119b-14; 144b-4; 180a-3; 202a-14; 266a-2. ~**tesellī bir-** (1) Teselli vermek. 74b-4.

tesellī tap- (4) Teselli olmak. 91a-7; 93a-4; 114a-10; 165b-7.

tesḫīr (1); (Ar.) Ele geçirme, emri altına alma, kendine tâbi kılma, zaptetme. 142b-15.

teskīn (12); (Ar.) Yatıştırma, sükûnete erdirme. 41a-7; 87a-9; 144b-9; 150a-11; 184b-6; 200a-14; 202a-7; 225a-4; 257b-4; 275a-7...

teskīn ber- (6) Teselli vermek, yatıştırmak. 144b-9; 184b-6; 202a-7; 225a-4; 275a-7; 287a-9.

teskīn tap- (5) Teselli bulmak, yatışmak. 41a-7; 87a-9; 150a-11; 200a-14; 287a-5.

teslīm (2); (Ar.) Kendisini Allah'ın iradesine bırakma. 66b-3; 315a-5.

teş- (4) Deşmek, yarmak, delmek. 1170b-5; 175a-5; 81b-10; 181b-14.

teşbīh (4); (Ar.) Teşbih, benzetme. 6a-2; 53a-11; 63a-9; 302a-4.

teşbīh ḳıl- (1) Benzetmek. 53a-11.

teşḫīṣ (2); (Ar.) Araştırarak bir hastalığın ne olduğunu belirleme, adını koyma, tanı. 111a-13; 112a-5.

teşḫīṣ eyle- (2) Teşhis etmek. 111a-13; 112a-5.

teşne (17); (Far.) Susuz; susamış. 33b-4; 55a-13; 77a-10; 120b-7; 135a-3; 136b-7; 147b-7; 161a-7; 167b-1; 201b-3...

teşnelik (8) Susuzluk. 77a-10; 120b-7; 147b-7; 161a-7; 167b-1; 201b-3, 8; 202a-1.

teşrīf (4); (Ar.) Şeref verme, şereflendirme. 135a-5; 186b-15; 304a-6; 318a-9.

teşrīf et- (1) Teşrif etmek. 135a-5.

teşvīş (2); (Ar.) Zihni meşgul eden şey, gaile, karışıklık. 137b-3; 175a-5.

tevābiʿ (4); (Ar. <çkl.) Bir kimsenin hizmetinde bulunan adamları. 4b-3; 13b-8; 96a-6; 110a-14.

tevaḳḳuf (10); (Ar.) Durma, bekleme. 56a-9; 61b-14; 101a-10; 205b-8; 211a-15; 243b-7; 245b-13; 272b-4; 293a-13; 315a-4.

tevaḳḳuf ḳıl- (5) Ertelemek, beklemek. 56a-9; 61b-14; 101a-10; 205b-8; 243b-7.

tevaḳḳuf tut- (1) Bekletmek, ertelemek. 211a-15.

tevāżuʿ (12); (Ar.) Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma. 23a-15; 138a-9; 141a-1, 5; 151b-11; 157b-4; 174a-12; 177b-7; 222a-7; 294a-15...

tevāżuʿ eyle- (1) Alçak gönüllülük göstermek. 151b-11; 283b-9.

tevāżuʿ ḳıl- (2) Alttan almak. 141a-1; 174a-12.

tevāżuʿ körgüz- (1) Tevazu göstermek. 294b-2.

tevbe (12); (Ar.) Tövbe. 110a-4; 115b-2; 116a-4, 5; 150a-12; 180a-7; 239a-5; 242a-5; 253b-13; 261b-7...

tevbe ḳıl- (1) Tövbe etmek. 110a-4.

tevcīh (1); (Ar.) Belli bir yöne çevirme, yöneltme. 113a-11.

teveccüh (3); (Ar.) Bir tarafa doğru yönelme. 140b-6; 263b-7; 267a-4.

teveccüh ḳıl- (2) Teveccüh etmek. 140b-6; 263b-7.

tevekkül (45); (Ar.) Kendi vazifesini yaptıktan sonra işlerini Allah'a havele edip neticeye razı olma. 21b-7, 8; 26a-15; 42b-8; 44a-3; 45a-8; 45b-10; 46b-2, 3, 5...

tevekkül eyle- (2) Tevekkül etmek. 315a-4; 320b-13.

tevekkül ḳıl- (2) Tevekkül etmek. 42b-8; 46b-10.

tevekkül-dār (1); (Far.) Tevekkül sahibi. 46b-2.

tevellüd (1); (Ar.) Doğma, dünyâya gelme, doğum. 197b-10.

tevfīḳ (8); (Ar.) Uygun duruma getirme, uydurma;Allah'ın yardımı, Allah'ın, kulunun fiilini rızâsına ve muhabbetine uygun kılması, kulunu irâde ve rızâsına uygun işler yapmaya muvaffak kılması. 20a-15; 36b-8; 126a-2; 178a-5; 200b-13; 253a-10; 253b-13; 269a-4.

tevfīḳ tap- (2) Allah'ın yardımına kavuşmak. 126a-2; 259b-8.

tevḥīd (1); (Ar.) Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme. 129b-5.

tevḳīʿ (1); (Ar.) Berat, mektup ve menşurlara konulan imge, mühür. 116b-7.

tevrīt (1); (Ar.) Dört kutsal kitaptan Hz. Mûsâ'ya indirileni, Mûsevîlerin mukaddes kitabı. 282b-8.

tevsen (8); (Far.) Dik başlı, inatçı at. 2b-1, 5; 92b-4; 188b-5; 201a-8; 201b-1; 274a-5; 288a-4.

tevsen-i tīz-rev (1); (Far.) Yürüyüşü çabuk olan at. 274a-5.

teẕkire (1); (Ar.) Belli bir meslekte tanınmış kimselerin hayatı hakkında bilgi veren eser. 6b-8.

tezvīr (7); (Ar.) Yalan söyleme, yalan dolan. 126a-6; 191a-13; 192b-6; 245a-6; 246b-1; 251a-2; 322a-10.

tı- (2) Çekmek (dizgini), toplamak. 94a-12; 246b-8.

ṭıbāyiʿ (1); (Ar. çkl. tabʿ) Tabiatlar, huylar, yaratılışlar. 14b-14.

tıḳ- (3) Bir şeyi bir yere sokmak, kapamak, doldurmak. 52a-3; 132b-5; 313a-15.

tıḳıl- (5) Bir yere tıkılmak, düşmek, girmek. 173a-1; 173a-3; 220a-15; 303a-12; 303b-1.

ṭılsım (8); (Ar.) Olağan üstü bir etki taşıdığına ve esrarlı işler yapabileceğine inanılan güç, sihir, büyü. 22a-14; 193a-14, 15; 193b-2, 7, 13; 194a-3; 276b-14.

ṭılsımāt (1); (Ar.) Tılsımlar, âfetlerden korunmak, hastalıkların geçmesine engel olmak, defînelerin bulunmasını önlemek gibi hususlar için yapılan ve üzerinde yıldızların, unsurların,

sayıların hassalarından faydalanılarak düzenlenen birtakım şekiller ve yazılar bulunan şey, muska. 276b-14.

tın- (5) Dinmek, durmak, sakinleşmek. 176b-9; 251b-15; 256a-9; 260b-9; 270a-1.

ṭınāb (5); (Ar.) İp. 13b-4; 150b-11; 214a-11, 13; 214b-3.

tınımsızlıḳ (1) Durmama, dinmeme durumu, doyumsuzluk. 130a-9.

tıraş *(1); (Far.) Belli bir biçim vererek kesme. 61a-5.*

tıraş ḳıl- *(1) Belli bir biçim vererek kesmek. 61a-5.*

tırnaḳ (8) Tırnak. 10b-2; 37a-12; 50b-5; 137b-5; 202a-9; 210a-14; 223a-8; 287b-13.~ **tırnaġ** (6) Tırnak. 10b-2; 137b-5; 202a-9; 210a-14; 223a-8; 287b-13.

ticāret (3); (Ar.) Kazanç elde etmek için yapılan mal ve ürün alım satımı, alış veriş. 43b-3; 178a-1; 246a-9.

tīġ (58); (Far.) Kılıç. 9b-2; 11b-4; 24a-14; 28a-11; 36b-3; 41a-14; 43a-15; 45b-15; 47a-13; 56b-2...

tig- (8) Erişmek, isâbet etmek, ulaşmak, temas etmek. 30a-11; 46a-10; 72a-12; 153b-9; 167b-4; 169a-6; 187b-8; 305a-15.

tīġ çek- (2) Kılıç çekmek. 123b-6; 160b-3.

tīġ ur- (3) Kılıç vurmak. 132-10; 159b-11; 194b-8.

tīġ-ı ābdār (2); (Far.) Keskin kılıç. 56b-2; 148b-13.

tīġ-ı bī-dirīġ (1); (Far.) Pervasız, çekinmeyen kılıç. 108b-7.

tīġ-ı ḳanā'at (2); (Far.) Kanaat kılıcı. 67a-15.

tīġ-ı sitem (2); (Far.) Zulüm, haksızlık kılıcı. 91a-15; 220a-11.

tīġ-ı tīz (2); (Far.) Keskin kılıç. 157b-2; 283a-2.

tīġ-ı ẓafer (1); (Far.) Zafer kılıcı. 86b-9.

tīġ-i güzār (1); (Far.) Kılıçlı, kılıç kullanan. 45b-15.

tigiş- (3) Değişmek, takas etmek. 127a-6, 8; 217b-9.

tigre (2) Çevre, etraf. 195b-10; 305a-10.

tigrü (4) Doğru, kadar. 20b-5; 21a-1; 24a-4; 99b-12.

tigür- (1) Değdirmek, temas ettirmek. 127a-5.

tīġ-zen (1); (Far.) İyi kılıç kullanan, kılıç sallayan. 9b-2.

tik- (23) **1**. Yetiştimek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek. 7a-5; 23b-15; 76b-14; 86b-4; 106a-10; 109b-1; 131b-6; 171a-2; 255b-14; 269a-3; 311a-5. **2**. Sökülen ya da yırtılan bir elbiseyi tamir etmek. 201a-2. **3**. Bir cismi bir notaya saplamak. 126a-11, 13; 131a-4. **4**. Dik duracak şekilde yere yerleştirmek. 57a-8. **5**. Ele geçirme isteğine kapılmak. 24a-2; 72b-1; 99a-14.

tiken (57) Diken. 12b-3; 27a-9, 10; 38a-4, 11; 40b-1; 54a-3; 57b-9; 65b-6, 8...

tikenlik (3) Dikenlik. 89b-5; 186b-12; 254b-10.

tikür- (1) Çevirmek. 224a-12.

til (131) **1.** Konuşma organı. 1b-3; 11a-4; 12a-9; 19a-3; 21a-11; 21b-4; 35b-12; 48b-10; 50a-7; 50a-15… **2.** Lisan. 3b-14; 4a-15; 4b-13; 5a-7; 5a-15; 5b-3; 7a-14, 15; 41b-9; 101a-6…

til- (2) Delmek. 235b-1; 252a-1.

til aç- (18) Ağzını açmak, konuşmaya başlamak. 11a-4; 19a-14; 21a-11; 21b-4; 85b-10; 145b-15; 163a-5; 165a-12; 178a-12; 258a-9...

til bağla- (2) Göz boyamak. 106b-3; 216b-6.

til çıkar- (2) Dillenmek, dile gelmek, konuşmak. 65b-10. 293b-3.

tile- (81) Dilemek, istemek, arzu etmek. 8b-15; 10a-3; 15b-9; 19a-7; 27b-8; 35a-5, 10; 38a-6; 39a-12; 43b-1...

tile keltür- (1) Anlatmak, dile getirmek. 322a-11.

tilemçi (1) Dilenci. 130b-5.

tilemçilik (1) Dilencilik. 130b-5.

tili bağlan- (1) Ağzı bağlanmak, konuşamamak, susmak. 251b-15.

tili sözge kel- (1) Konuşmaya başlamak, konuşmayı öğrenmek. 35b-12.

tili uzun (1) Çok konuşma, cüretkâr. 243a-14.

tilin sözge aç- (1) Konuşmaya başlamak. 70b-7.

tilsiz (2) Dilsiz. 154b-7; 219b-12.

tīn (2); (Ar.) İncir. 84a-3, 5.

ṭīnet (3); (Ar.) Yaratılış, maya, fıtrat, hilkat. 84a-14; 218b-15; 282b-12.

tīr (5); (Far.) Ok. 7b-5; 28a-12; 35b-13; 116b-14; 258a-9.

tīr ü şimşīr (1); (Far.) Ok ve yay. 35b-13.

tīr-bārān (2); (Far.) Ok yağdıran ok yağmura tutan. 7b-5; 28a-12; 258a-9.

tire (4); (bkz. tere) Deri, post. 254b-14; 255a-8, 9; 257a-7.

tīre (5); (Far.) Karanlık, kara. 65a-5; 72a-11; 72b-14; 85a-5; 152b-5; 161a-9; 161b-6; 164a-10; 167b-13; 175b-1...

tīre bol- (3) Kararmak, bulunmak. 72b-14; 180a-7; 322a-5. ~ **tīre ol-** (1) Kararmak, bulunmak. 127b-11.

tīre eyle- (2) Bulandırmak, karartmak. 178b-15; 272a-4.

tīre ḳıl- (7) Karartmak, bulandırmak. 65a-5; 72a-11; 85a-5; 152b-5; 164a-10; 190a-2; 200a-8.

tīre tofraḳıgnı altun eyle- (1) Kara toprağı altın yapmak. 268b-15.

tīre-dil (1); (Far.) Gönlü kara, kötü kalpli. 76a-13.

tīr-efken (1); (Far.) Ok atan. 254a-1.

tīrelik (3) Karalık. 9b-7; 204b-10; 223b-4. ~ **tīrelig** (1) Karalık. 24b-3. ~ **tīreliġ** (1) Karalık. 86a-7.

tīr-endāz (2); (Far.) Ok atan, okçu, maharet sahibi okçu. 34b-12; 321a-15.

tīreraḳ (1) Daha karanlık. 78a-2.

tīre-ruḫsār (1); (Far.) Kara yüzlü, çirkin. 269b-14.

tīre-rūyluḳ (1) Yüzü kara çıkma durumu. 186a-10.

tirge- (1) Engellemek; tenkit ve tekdir etmek; azarlamak. 291b-8.

tirgüz- (3) Diriltmek. 34a-8; 246b-11; 282b-3.

tirik (99) Diri, canlı, hayatlı. 16b-3; 29a-2; 30b-12; 96a-14; 108b-12; 110a-15; 110b-2; 115b-14; 118a-9; 136a-7…

tirik bol- (5) Canlı, hayatlı, diri olmak. 108b-12; 142a-7; 165b-13; 167b-6; 278b-7.

tirik ḳal- (1) Hayatta kalmak. 286b-13.

tirik ḳoy- (4) Yaşamasına müsaade etmek. 96a-14; 110a-15; 110b-2; 139a-15.

tirik yör- (4) Yaşamak. 16b-3; 136a-7; 257b-9; 278a-1.

tiriklik (71) Canlılık, dirilik. 6b-2; 16a-12; 32a-3; 58b-9; 59b-1, 13; 66b-8; 68b-3; 72a-12; 72b-3...

tiril- (7) Dirilmek. 34a-9; 54a-7; 90b-8; 180b-14; 208a-1; 236b-13; 287a-12.

tiryāk (9); (Far.) Hayvânî, nebâtî ve mâdenî maddelerin karışımından meydana gelen, sancıya, öksürüğe, yılan ve akrep sokmasına, bâzı hastalıklara ve zehirlenmeye karşı kullanılan afyonlu mâcun, panzehir, antidot. 66b-10; 78a-11; 82a-8, 9; 153b-11; 154a-10, 11; 224a-5

tīr-zen (2); (Far.) Okçu. 35a-3; 41a-6.

tiş (21) Diş. 22a-5; 36b-1; 51a-4; 59a-14; 70b-9; 72a-12; 73b-1, 14; 75a-12; 78b-7...

tişe- (1) Dişemek. 273a-15. **tīşe** (1); (Far.) Keser, balta, nacak. 254a-15.

tīşe (2); (Far.) Balta, nacak, külünk. 52a-7; 182a-14.

tişle- (15) Isırmak. 73b-1, 14; 78b-7; 88a-6; 108a-7; 124a-9; 126b-4; 166a-15; 174a-3; 200a-1...

titre - (5)Titremek. 28a-11; 72b-6; 150a-6; 205a-3; 306a-15.

ṭīṭūy (3); (Far.) Deniz kenarında yaşayın bir kuş türü. 71b-7, 8; 73b-14; 74b-10.

tive (21) Deve. 29b-13; 68b-5, 9, 12, 15; 69a-8; 69b-4; 70a-1, 8, 9...

tiz- (5) Dizmek. 1b-8; 154b-2; 273a-15; 302b-1; 322a-13.

tīz (51); (Far.) 1. Süratli, çabuk, hemen, tez. 10b-5; 23b-3; 24a-14; 28b-7, 9; 37a-12; 37b-2; 47a-2, 5; 78b-12...2. Keskin. 24a-14; 28b-9.

tiz (8) Diz. 26a-2; 47a-13; 88a-7; 208a-12; 226a-9; 265a-11, 12; 265b-1.

tīz ḳıl- (2) Hızlı, acele yapmak. 37a-12; 246b-1.

tīz-ḫışm (1); (Far.) Öfkesi şiddetli. 199b-12.

tīz-hūş (13); (Far. k. ad.) Zeki, keskin zekâlı. 78b-12, 15; 79a-5, 11, 12; 79b-2, 4, 11; 81a-7, 15...

tīz-ḫūy (1); (Far.) Seri, çabuk mizaçlı. 80b-3.

tizil- (1) Dizilmek. 38b-8.

tīz-kām (2); (Far.) Yürüyüşü hızlı, koşuşu hızlı (at için). 274a-1; 299b-12.

tīz-kāmlıġ (1) Çabukluk, hızlılık, süratli olma durumu. 274a-1.

tīzlik (1) Çabukluk, serilik. 299b-7.

tīz-perlıḳ (1) Hızlı kanat çırpma, hızlı uçma. 37b-2.

tīzraḳ (2) Daha keskin, daha hızlı. 24a-14; 28b-9.

tīz-reftār (1); (Far.) Çabuk yürüyüşlü, yürüyüşü çabuk. 209b-8.

tīz-rev (2); (Far.) Hızlı yürüyen, yürüyüşü hızlı. 274a-5; 275a-2.

tīz-zebān (1); (Far.) Dili hızlı ve güzel olan. 28b-7.

tobra (7) Torba, çuval, kap. 121b-10; 136a-15; 137a-8, 9, 10, 13, 15.

tofçaḳ (1) Süratli, soylu, asil (at). 209b-8.

tofraġ (35) Toparak. 15b-10; 28a-3; 30b-5; 34b-2; 39a-5; 44b-8; 45a-13; 48a-4; 67b-1; 72b-7...~ **tofraḳ** (24) Toparak. 32a-5; 33b-1; 53b-15; 54a-2; 58a-9; 69b-6; 83b-7; 101a-13; 102a-4; 166a-1...

tofraḳ birle yek-sān bol- (1) Yok olmak, ölmek. 217b-3.

tofraḳ bol- (1) Toprak olmak, çürümek. 32a-5. **tofraḳ ol-** (1) Toprak olmak. 101a-13.

tofraḳnı zer ḳıl- (1) Toprağı altın yapmak. 206b-8.

toġ (1) Toz. 281b-11.

toġ- (18) 1. Doğmak, ortaya çıkmak. 44b-14; 124b-10; 125a-6; 140a-8; 174b-15; 198b-12; 198b-15; 199b-1; 240a-11; 304b-13… 2. Doğurmak. 199a-14; 217a-6; 298a-9.

toġ bol- (1) Toz olmak, toz durumuna gelmek. 281b-11.

toġdur- (2) Ortaya çıkartmak. 68a-12; 124b-4.

toġıl- (1) Doğmak. 50b-3.

toḫta- (32) 1. Durmak, beklemek, dinlenmek. 29b-14; 30a-2; 46b-6; 69a-15; 78b-15; 160a-11; 176a-10; 188a-2; 203a-4; 212b-6… 2. Yerine getirmek. 74a-7; 179a-8; 206b-3; 306b-10. 3. Vazgeçmek. 78a-9; 128b-7; 176b-8. 4. Sabit kalmak, devam etmek. 133a-5; 140b-7; 172b-6.

toḫtamlıḳ (1) Bir yerde veya bir hal üzere karar kılma, aynı kararda devam etme, devamlı olma durumu. 174b-13.

toḫtat- (14) Durdurmak, dinlendirmek, sabitlemek. 11b-7; 27b-2; 55a-7; 185a-3; 189a-2; 192a-4; 204a-5; 225b-15; 248a-2; 248b-1...

toḳ (1); (Ar.) Yemek yeme isteği ve ihtiyâcı duymayan, yemek yemiş olan. 90a-4. ~ **ṭoḳ** (1) Tok. 132b-14.

toḳtat- (1) Durdurmak. 139b-2.

toḳu- (1) Dokumak. 77b-10.

toḳuz (7) Dokuz. 48a-6; 153a-6; 197b-5; 198b-14; 240b-11; 273b-10; 299b-11.

toḳuzınçı (4) Dokuzuncu. 8b-12; 24a-2; 201a-10; 230b-4.

tol- (19) Dolmak, dolu duruma gelmek. 10b-81; 11a-1; 20b-9; 34b-2; 42b-2; 53a-5, 6; 55b-3; 66b-10; 83b-7…

tola (53) Çok, bol, fazla. 3b-9; 16a-7; 40b-12; 59a-5; 61a-11; 64b-1; 67a-7; 68a-7; 74b-6; 77b-2...

tola bol- (3) **1.** Çok, fazla olmak. 160a-13; 281b-7. **2.** Tam olmak, tamamlanmak. 135a-12.

tola ḳıl- (1) Fazla, çok yapmak. 163a-4.

tola sözlük (1) Geveze. 130a-5.

tolalıġ (5) Fazlalık, fazla olma durumu. 77b-9; 121b-2; 175a-3; 191b-2; 249b-10. ~ **tolalıḳ** (3) Fazlalık, fazla olma durumu. 74b-6; 77b-3; 104a-11.

tolaraḳ (13) Daha fazla, çok. 3b-9; 16a-7; 64b-1; 77b-2; 92b-13; 107a-4; 109b-11; 141a-10; 236a-4; 265b-2...

tolaş- (1) Dolaşmak. 311b-4.

toldur- (2) Doldurmak. 97a-2; 201b-11.

tolga- (3) Çevirmek. 152b-8; 192b-8; 199a-1.

tolġaz- (3) Doldurmak. 66a-12; 84a-3; 322a-1.

tolı (1) Dolu.

ton (13) Elbise. 155b-2; 199a-4; 249b-13; 285b-14, 15; 286a-1, 2, 3, 8, 11...

tonuġluḳ (1) Tanıklık, şahitlik. 79b-8.

toŋ͡guz (12) Domuz. 126a-12, 14; 259b-6; 260a-1, 3, 4, 7, 9, 14; 260b-2...

top (2) **1.** Tutam, demet. 65a-12. **2.** Yığın, grup. 156b-9.

tor (1) Tuzak. 229a-10.

torve *(6); (Far.) Kıl, bez, iplik vb.nden dokunmuş veya kâğıt, naylon vb.i şeylerden yapılmış, çeşitli boyda, ağzı büzülebilen, küçük bir çuval biçiminde eşya taşımak için kullanılan nesne. 166b-1; 168a-3, 5, 6, 8, 11.*

ṭoy (1) Ziyâfet, toplu yemek, şölen, düğün yemeği. 36a-8.

toy- (11) **1.** Doymak. 52a-15; 194a-2; 194a-3; 228b-12; 228b-13; 229a-2; 256b-14. **2.** Usanmak, bıkmak. 122a-9; 245b-4.

toy (2) Ziyâfet, toplu yemek, şölen, düğün yemeği. 112a-1; 257b-10.

toy ḳıl- (1) Evlendirmek. 112a-1.

toyımsızlıḳ (1) Doyumsuz olma hali, durumu. 130a-9.

toz (1) Toz. 151b-14.

toz- *(1) Uçmak.159a-13.*

tozu- (1) Tozumak. 317a-10.

töfe (1); (bkz. töpe) Tepe. 203b-11.

töhmet (18); (Ar.) **1.** Birini suçlama. 15a-12; 92b-14; 109b-12; 119a-4; 228a-10; 239a-4; 244b-8; 245b-7; 247a-3; 248a-3… **2.** Suç, günah, kabahat. 93b-7; 130a-1.

töhmet-zede (3); (Far.) Töhmete maruz kalan, suçlanmış olma. 109b-12; 248a-3, 11.

töhmet-zede bol- (1) Suçlu sanılmak. 109b-12.

töhmet-zede ḳıl- (2) Töhmetlendirmek. 248a-3, 11.

tök- (21) 1. Akıtmak. 58a-6; 81b-15; 99b-12; 118a-11; 168b-2; 175a-12; 198b-4; 232b-8; 254a-8; 258b-14… 2. İçindekini boşaltıp atmak,saçmak, serpmek, koymak. 58a-9; 235b-15; 305b-6. 3. Düşürüp ziyan etmek, dökülmesine engel olamamak. 201a-12. 4. Göz önüne sermek, ortaya koymak. 162b-5.

tökül- (10) Dökülmek. 12b-11; 95a-5; 127b-15; 179b-10; 191a-14; 199a-4; 200b-3; 201b-6; 221a-15; 290a-6.

töle- (1) Ödemek. 316a-3.

töpe (1) Tepe. 38b-7.

törkük (1) Kök. 240b-12.

tört (60) Dört. 8a-13; 8b-5, 8; 9a-2; 10b-8; 11b-15; 23a-1, 15; 24b-6, 12...

tört yüz (2) Dört yüz. 274b-4; 275b-3.

törtevlen (1) Dördü birlikte. 303b-2.

törtünçi (14) Dördüncü. 23a-15; 24b-6; 52b-6, 13; 76b-7; 77b-7; 138a-4; 155a-15; 175a-6; 189b-5...

törüs (2); (bkz. tarus) Yukarı, üst, çatı, tavan. 182b-8; 240b-12.

töş (1) Göğüs, sîne; yamaç, yüzey. 175b-11.

töşek (1) Döşek. 185b-1.

töşük (36) Delik, çukur. 10b-14; 29a-13, 14; 33b-1; 45b-7, 8; 48a-13, 14; 48b-11; 49a-13...

tövbe ḳıl- (4) Tövbe etmek. 116a-4, 5; 150a-12; 253b-13.

ṭūbā (3); (Ar.) Cennette var olduğuna inanılan kökleri yukarıda dalları aşağıda bir ağaç. 210a-8; 299a-8; 311a-7.

ṭūbā-yı ser-efrāz (1); (Far.) Yüksek, yüce tuba ağacı, sevgilin boyu. 210a-8.

ṭūbī (3); (Ar.) Tuba ağacı. 12a-3; 38b-8; 41b-3.

ṭufeyli (1); (Ar.) Sebebiyle, vesilesiyle. 125b-13.

tuġ (4) Tuğ, sancak. 201a-15; 257a-12; 270b-4; 280a-4.

ṭuġrā (2); (Far.) Resmî yazılarda veya paralarda imzâ yerine kullanılan özel bir şekli olan işâret. 114a-1; 297b-1.

tuḥfe (18); (Ar.) Hediye. 21b-5; 22a-3; 106a-11; 189b-1; 230b-13; 235a-7; 267b-7; 281a-1; 284b-15; 285a-9...

tuḥfe ḳıl- (2) Hediye etmek. 300b-11, 13.

tuḥfeī (1); (Far.) Bir hediye. 322b-14.

tuḫm (2); (Far.) Bitkilerde döllenme sonunda çiçekten sonra oluşan ve toprağa gömülünce kendisinden yeni bir bitki üreyen tâne. 87a-12; 149b-9.

tuḫm-ı ḥanẓal (1); (Far.) Acıhıyar tohumu. 219a-3.

tuḫm-ı tekebbür (1); (Far.) Kibir tohumu. 149b-9.

ṭulūʿ (10); (Ar.) Doğma, doğuş, meydana çıkma. 6b-12; 40b-9; 70b-4; 86b-15; 111b-14; 170a-5; 203b-7; 288a-11; 298a-10; 312a-12.

ṭulūʿ et- (2) Doğmak, ortaya çıkmak. 86b-15; 203b-7. **~ṭulūʿ it-** (1)

Doğmak, ortaya çıkmak. 111b-14.

ṭulūʿ eyle- (4) Doğmak. 6b-12; 170a-5; 288a-11; 312a-12.

ṭulūʿ ḳıl- (2) Doğmak. 40b-9; 70b-4.

tumşuḳ (4) Sivri keskin gaga. 32a-1; 65b-3; 74b-7; 118b-15; 156a-8; 169b-4.

tunu- (1) (bkz. tanu-) Tanımak, anlamak. 190b-6.

tuʿme (30); (Ar.) Yiyecek, azık, lokma. 7b-3; 10a-12; 13b-13; 29a-7, 8; 31b-9, 13; 37a-6; 51b-7; 52a-13...

ṭuʿme bol- (3) Lokma, yem olmak. 10a-12; 66b-15; 256a-5.

ṭuʿme eyle- (2) Lokma yapmak, yemek. 258b-12; 260b-11.

ṭuʿme tap- (3) Yiyecek bulmak. 31b-9, 13; 309b-9.

ṭūr (2); (Ar.) Tur dağı. 10b-13; 281b-10.

tur- (314) **1**. Durmak, 11b-8; 26b-14; 26b-15; 27a-6; 64b-3; 68b-11; 82b-4; 83a-6; 91a-8; 123b-8… **2**. Bulunmak, 26b-13; 41a-14; 51a-11; 96b-10; 124a-14; 128a-3; 130a-9; 146a-4; 149a-8; 151a-15… **3**. Beklemek. 28a-7; 111a-1; 124a-14; 135b-6; 141b-5; 190a-12; 194b-8; 204b-2; 214a-7; 254b-13… **4**. Olmak. 29b-15; 46b-2; 47b-9; 48a-6; 53a-4; 53a-7; 56b-10; 75b-8; 84b-15; 87a-5… **5**. Kalmak, devam etmek. 47b-5; 106a-13; 126b-11; 128b-7; 133a-5; 146a-8; 161a-14; 172b-5; 172b-5; 172b-5… **6**. Başlamak. 113b-15.

ṭurfe (11); (Ar.) **1**. Görülmemiş, tuhaf. 5a-13; 48b-7; 280a-1; 284b-11; 322a-3. **2**. Yeni, taze. 160b-15; 208b-3; 242a-11; 242a-11; 260a-7.

ṭurfe-i pür-nūr (1); (Far.) Çok nurlu, ışık dolu hediye. 284b-11.

ṭurferaḳ (1) Daha taze. 242a-11.

turġuz- (4) Durdurmak, bekletmek. 241a-7; 276a-5; 276b-15; 306a-8.

ṭūr-ı tecellī (1); (Far.) Tur dağındaki tecelli. 281b-10.

turna (2) Turnagiller familyasının örnek tipi, siyah, gri veya beyazımsı benekli, uzun bacaklı ve uzun boyunlu, çok geniş kanatlı kuş. 219b-3; 220a-4, 6.

turşlıġ (1) Ekşilik, ekşi olma durumu. 248b-6.

turş-rūy (1); (Far.) Ekşi suratlı, suratsız. 292a-10.

tus- (1) Yolunu kesmek, çevirmek. 81a-4.

tusa- (1) Tıkamak. 45b-8.

tuş (4) Denk, mukabil, karşı, sınır, hat. 59a-13; 70b-4; 229a-2; 270a-9.

tuş tut- (1) Denk tutmak, mukabil görmek. 270a-9.

tūşe (10); (Far.) Azık. 27b-1; 33a-2, 6; 207b-1; 217b-11; 233a-4; 259b-15; 263b-10; 310a-12; 323a-1.

tūşeī (7); (Far.) Az azık, bir lokma. 27b-1; 33a-2; 207b-1; 217b-11; 233a-4; 263b-10; 323a-1.

tuşluḳ (6) Muvafık, uygun. 36a-8; 60b-8; 79a-6; 123b-9; 141a-5; 317a-15.

tuşluḳ ḳıl- (1) Karşı çıkmak. 141a-5.

tuşlük (2) Denklik, eşitlik. 59a-13; 70b-4.

tut- (530) **1.** Yakalamak, ele geçirmek. 14a-7; 44a-8; 49b-9; 62a-10; 64a-12; 65b-9; 67b-3; 90a-10; 99a-6; 101b-6… **2.** Dinlemek, yapmak. 26b-8; 73a-13; 169b-13; 291a-10. **3.** Muhafaza etmek. 47b-13; 297a-12. **4.** İkram etmek. 48b-13. **5.** Sanmak, saymak, zannetmek. 76b-3; 195a-3. **6.** Elin tutma işlevini yerine getirmesi. 87a-6. **7.** Saklamak, gizlemek. 118a-15; 194b-7. **8.** Yanında taşımak. 314a-5. **9.** Alıkoymak. 146b-15; 231a-5. **10.** Dinleyip kabul etmek, amel etmek, tatbik etmek. 9b-13; 18a-12; 61b-12. **11.** Bir av aleti veya yöntemiyle yakalamak. 62a-13.

tutam (1) Tutam. 191b-14.

tutaş- (18) Tutuşmak, yanmak. 46a-12; 67a-5; 81a-11; 107a-8; 113b-15; 174b-2; 175b-7, 8, 10; 189a-1...

tutaştur- (2) Tutuşturmak. 67a-5; 175b-8.

tutsaḳ bol- (1) Tutsak olmak. 47b-13.

tutul- (1) Yakalanmak. 218b-8.

ṭūṭī (18); (Far.) Taklit ve ezber yeteneği olan papağan türü. 10b-6; 19b-1; 45a-12; 65b-9; 117a-12, 14; 117b-1, 4, 7, 8...

ṭūṭiyā (3); (Ar.) Göz sürmesi, sürme. 206b-8; 219a-14, 15.

tuvaḳ (1) Toynak, tırnak. 284b-2.~ **tuvaġ** (1) Tırnak, toynak. 164b-3.

tuvān (1); (Far.) Güç. 215b-9.

tuvānā (3); (Far.) Güçlü, kuvvetli, dinç. 148b-8; 170a-7; 311a-4.

tuvān-ger (4); (Far.) Zengin, paralı. 34b-3; 133a-1; 179a-12; 198b-8.

tuy- (3) Duymak, işitmek. 25b-10; 250b-5; 278b-10.

ṭuyūr (2); (Ar. <çkl. tayr) Kuşlar. 4b-13; 277b-12.

tuz (7) Tuz. 74b-15; 195b-3, 6; 201a-1; 285b-11; 308a-3.

tuz ḥaḳḳı (1) Tuz hakkı. 74b-15.

tuz ḳoy- (2) Tuz koymak, tuz basmak. 285b-11; 308a-3.

tuzsuz (1) Tuzsuz. 195b-6.

tüb (33) Dip. 14b-2; 28a-12; 30a-11; 30a-15; 30b-1; 31b-12; 37a-14; 66a-10; 79a-9, 11…

tüben (12) Aşağı. 31b-14; 49a-13; 56a-14; 67a-14; 121b-9; 201b-13; 214b-6; 236a-7; 240b-12; 260b-8...

tübenrek (1) Daha aşağı. 236a-7.

tüfek (1); (Far.) Uzun namlulu, taşınabilir ateşli silâh. 204b-13.

tüg (2) Tüy. 74b-7; 190b-15.

tügegüsüz (1) Bitmez, tükenmez. 21b-8.

tügen- (2) Bitmek, tükenmek. 229a-3; 234a-9.

tügrük *(3) Direk, kiriş. 70a-3, 5; 70b-1.*

tügünç (1) İplerin birleştiği yerden kesilmesi sonucu oluşan kalıntı, düğüm, iz. 82b-8.

tüke- (15) Bitmek, tükenmek. 48a-4; 311a-15; 316b-5.

tüken- (9) Bitmek, tükenmek. 40a-12; 48b-12; 190a-5; 257b-7; 259a-13;

293a-12; 307a-12; 309b-3; 318a-10.

tükençi (1) Sonuncu. 309b-3.

tükengüsüz (4) Tükenmez, bitmez, çok. 190a-5; 293a-12; 307a-12; 318a-10.

tüket- (3) Bitirmek, tamamlamak. 49b-13; 230a-6; 323b-9.

tülki (58) Tilki. 10b-1, 4; 24b-8; 55a-5; 67b-3, 5, 6, 7, 8, 10...~ **tülkü** (2) Tilki. 64a-15; 89a-5.

tün yarımı (1) Gece yarısı. 134a-11.

tün1 (21) Gece. 105a-4; 105a-9;143a-5; 149a-4; 149a-6; 151a-11; 162b-9; 181b-3; 186b-8; 247a-12…

tün2 (6) Dün. 85b-12; 144b-4; 232b-15; 233a-2; 280b-7; 308a-5.

tünd (6); (Far.) Sert, şiddetli, haşin. 95a-4; 115b-6; 129b-15; 201b-1; 230a-6; 306a-4.

tünd-bād (1); (Far.) Kasırga, şiddetli rüzgar. 95a-4.

tünd-ḫūyluḳ (1) Sert huylu, huysuz olma durumu. 158b-2.

tündluḳ (1) Sinirli, hiddetli olma durumu. 231b-13.

tüne kün (6) Geçen gün, geçen gece, dün. 85b-12; 144b-4; 232b-15; 233a-2; 280b-7; 308a-5.~**tüni kün** (1) Geçen gün. 156b-1.

tüŋ͡glük (2) Pencere. 132b-3; 308a-10.

tüpe (1) Tepe, yukarı kısım, başın üst kısmı. 275a-5.

türe- (1) Türemek, ortaya çıkmak. 140a-8.

türgük (1) Gölgelik. 150b-9.

Türkī (7); (Ar.) Türkçe. 7a-14, 15; 7b-13; 111a-13; 195b-3; 323b-10, 11.

Türkistān (2); (y. ad.) Türkistan. 101a-2; 224b-1.

türlüg (31) Türlü, çeşitli. 3b-14; 10b-1; 11a-8; 12a-15; 13b-15; 18a-12; 19a-9; 22b-8; 26a-10; 26b-14...~ **türluḳ** (1) Türlü, çeşitli. 4b-1.

tüş (2) Öğle. 40a-7; 277a-15.

tüş- (259) **1**. Bulunduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek. 30a-11; 30b-1; 31b-12, 14, 15; 32a-1, 4; 34a-14; 45b-6; 45b-8… **2**. Yıkılmak, dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek. 180a-11; 180a-11; 180a-15; 180b-1.

tüş (32) Düş, rüya. 20b-9; 21b-11; 30b-8; 33b-6; 42a-11; 143a-7; 167b-12; 197b-4; 241b-15; 274b-8…

tüş kör- (3) Rüya görmek. 42a-11; 274b-8; 275b-7.

tüşeridin burun (1) Düşmeden önce. 32a-1.

tüşide kör- (2) Rüyasında görmek. 20b-9; 197b-4

tüşle- (1) Düşünmek, hedeflemek, hayal etmek. 121b-10.

tüşlük ḳıl- (1) Karşı koymak, mukabele etmek. 59a-13.

tüşür- (19) **1**. Bir duruma, bir halete soktmak, şüphelendirmek, uğratmak, dûçar etmek. 43a-7; 92b-6. **2**. Sıkıntıya sokmak. 131b-7. **3**. Gāfil avlayıp tutulmasına sebep olmak. 179a-5; 218a-12;

225a-13; 267a-13. **4**. Makam ve mevkiinden çekilmek zorunda bırakmak, ayırmak, indirmek. 179b-14. **5**. Yere yıkmak. 192b-11. **6**. Açmak, görünmesini sağlamak. 89b-9. **7**. Çağırmak, davet etmek, götürmek. 127a-1; 241a-7. **8.** Denk getirip ucuz veya kolay ele geçirmek. 228b-15; 304b-10; 307a-14; 317a-11. **9**. Kazanmış olduğu nitelikleri, sâhip olduğu imkânları kaybetmesine sebep olmak, küçülmesine, alçalmasına yol açmak. 246b-6. **10.** Aşağı düşmesine veya dik durumdan yatık duruma gelmesine, devrilmesine sebep olmak, ıskat etmek. 260b-7, 8.

tütün (17) Duman. 15a-13; 23a-11; 30a-8; 60b-3; 67a-6; 157a-12; 158a-2; 169b-10; 171b-1; 175b-7...

tütün örle- (2) Duman çıkmak, çok sinirlenmek veya endişelenmek. 30a-8; 209a-15.

tüyne- (1); (?) Karartmak, kör etmek. 149b-15.

tüz (3) **1**. Düz. 63b-11. **2**. Düzlük, bozkır, ova. 39b-12.

tüz- (37) Düzenlemek, tertip etmek. 19b-15; 20a-4; 26b-2; 48b-9; 49b-15; 54b-4; 74a-10; 110a-15; 115a-11; 129b-11…

tüzel- (3) Düzene girmek, muntazam ve düzgün duruma gelmek, bozukluğu, aksaklığı ortadan kalkmak. 82a-12; 205a-2; 281b-2.

tüzet- (1) Düzenlemek, yapmak. 154a-8.

tüzet (1) Düzgünlük. 207b-13.

tüzlük (1) Düzgün,temiz. 85a-7.

tüzük (25) Düzgün, doğru. 3a-12; 25b-3; 57a-9; 73a-4; 76a-5; 82b-1; 90b-11; 113a-1; 139b-5; 147b-4...

tüzüklük (5) Düzgünlük. 3a-12; 57a-9; 82b-1; 174b-10; 302a-6.

tüzün (1) Doğru, düzgün. 10a-8; 17b-1.

ʿucb (1); (Ar.) Kendini beğenme, kendini büyük görme, kibir, gurur. 76a-8.

ʿucūbe (1); (Ar.) Çok acâyip, çok garip olan, görünüşü şaşkınlık veren kimse veya şey. 317a-4.

uç (7) Uç. 285b-15; 271b-7; 271b-8; 214b-4; 214a-12; 175b-8; 112b-12.

uç-1 (44) Uçmak. 10b-5; 28a-1; 29b-1; 30a-6; 30b-7; 37a-8; 39a-14; 39b-14; 45a-13; 47a-7…

uç-2 (1) Açmak. 313b-14.

uça (16) Sırt, arka. 57b-5, 8, 9, 13; 58a-3; 83b-4; 126a-11; 137a-2; 176b-6; 187b-11…

uçasıġa al- (1) Sırtına almak. 57b-8.

uçḳun (1) Kıvılcım. 74b-12.

uçla- (1) Tutmak. 140a-12.

uçra- (30) **1**. Karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek. 12b-12; 20b-12; 30b-14; 45a-8; 57a-15; 65a-3; 69a-1; 84a-14; 126a-12; 126b-1...Uğramak, giriftar olmak, düşar olmak. 65a-3; 253a-14; 256a-5; 261b-2; 261b-7.

uçuḳ (1) Açık. 142a-11.

uçuḳ öy (1) Cennet. 45a-7.

uçur- (7) Uçurmak. 100a-2; 117a-10; 170b-2; 184b-9; 315a-12; 317b-12; 321b-3.

ʿūd (3); (Ar.) **1.** Odun, ağaç, öd ağacı. 293b-12; 298a-2. **2.** Ut; bir çeşit saz. 241b-9; 293b-12; 298a-2.

ʿudūl ḳıl- (1) Geçmek, geçiş yapmak. 303b-11.

ufḳ (4); (Ar.) Gökyüzünün yerle birleşmiş gibi göründüğü yer. 70b-4; 170a-5; 212a-15; 318b-1.

ufrat- (1) Parçalamak, bölmek, ufalamak. 78a-15.

uġra- (1) Bulunduğu yerden dışarıya çıkmak, fırlamak, atılmak. 150a-9.

ʿuhde (19); (Ar.) Bir işi üzerine alma, sorumluluk, görev. 6a-5; 40a-6; 69a-14; 104b-4; 106b-1; 116a-9; 119b-10, 15; 120a-6; 173a-3...

ʿuhdesidin çıḳ- (2) Yapmak, becermek, üstesinden gelmek. 6a-5; 69a-14.

ʿuhdesin al- (6) Üzerine almak. 106b-1; 119b-15; 211b-14; 236b-15; 298b-15; 317b-6.

uḫla- (1) Uyumak. 174a-2.

uḳar (6) Turna. 264a-9, 10, 11, 12; 264b-5, 6.

ʿuḳbā (4); (Ar.) Öbür dünya, âhiret. 97b-3, 5; 129a-2; 261b-2.

ʿuḳūbet (44); (Ar.) Ceza; eziyet, iskence, azap. 30b-2; 60a-5, 6; 63a-15; 65b-11; 66a-5; 88a-1, 3; 91b-2; 93b-5...

ʿuḳūbet ḳıl- (5) Ceza vermek, eziyet etmek. 60a-5; 91b-2; 218a-13; 291a-3; 302b-13.

ʿuḳūbet körgüz - (1) Ceza vermek. 152b-7.

ula- (1) Ulaştırmak, birleştirmek. 245a-2.

ulaġ (1) Ulak; haber veya bir şey taşıyan kimse. 55a-13.

ulamḳı (3) Her zamanki. 65b-2; 84b-9; 117b-1.

ulan- (40) Ulaşmak, eklenmek, yönelmek. 12a-8; 16a-4; 18b-2; 24b-15; 27b-5; 28b-7; 39b-2, 6; 41b-11; 61a-6…

ulandur- (4) Ulaştırmak, kavuşturmak. 2b-1; 37b-9; 48b-15; 178a-6.

ulaş- (5) Ulaşmak. 117a-8; 201a-15; 228a-2; 273b-7; 274a-2.

ʿulemā (12); (Ar. çkl. âlim) Âlimler, bilginler. 17a-15; 82b-11; 93a-12, 14; 95b-11; 112b-10; 189b-1; 226a-6; 268b-8, 11...

ʿulemā-yı ferāset-şiʿār (1); (Far.) Anlayış, sezgi, iz‘an sahibi alimler. 112b-10.

ulġay- (9) Büyümek; şiddetlenmek, kuvvetlenmek, etkisini arttırmak. 100a-4; 107a-2; 140a-5; 168b-14; 171a-15; 196b-9; 200a-7; 256a-15; 284a-5.

ʿulūfe (1); (Ar.) Maaş, ücret, ihsan. 241a-7.

uluġ bol- (1) **1.** Mevkice yükselmek. 51b-3. **2.** Çoğalmak, artmak. 281b-15.

uluġla- (2) Yüksetmek, yüceltmek. 15a-7; 302a-2.

uluġluḳ (33) Büyüklük, ululuk, yücelik. 4a-10; 14b-7; 19b-7, 11, 13; 21a-15; 21b-1; 28a-3; 33a-3; 35a-9...

uluġluḳ tap- (2) Yüksek mermete kazanmak. 8a-12; 172b-13.

uluġraḳ (5) Daha büyük. 67a-8, 9; 108b-11; 185a-2; 226b-15.

uluḳ/ġ (206) Büyük, ulu, yüce. 5a-4, 9; 7b-2; 14a-15; 15a-6; 19b-6; 20b-3; 22a-7; 24a-3, 5…

ulu ʾl-elbāb (1); (Ar.) Aklı selim sahibi kimseler. 216b-9.

ʿulvī (1); (Ar.) Yüksek, yüce. 15a-1.

ʿulvī ve süflī (1); (Far.) Yüksek ve alçak. 15a-1.

ʿumde (4); (Ar.) Dayanak, ilke, esas. 4b-4; 25a-14; 212a-14; 243b-14.

umerā (12); (Ar. çkl. emr) Emirler, beyler. 9a-12; 23a-12; 25b-2; 43b-10; 90b-7; 96a-7; 100a-4; 118a-8; 120a-4; 164b-12...

umūr (1); (Ar. çkl. emr) İşler. 235a-2.

una- (9) Razı olmak, kabul etmek, beğenmek. 14a-12; 141b-14; 146b-10; 192a-15; 199a-1; 212b-12; 276a-15; 279a-8; 304a-14.

ʿunf (4); (Ar.) Şiddet, sertlik, kabalık, terslik. 192b-15; 231a-8; 243a-15.

ʿunf-āmīz (1); (Far.) Şiddetli, sert, şiddet içeren. 243a-15.

unut- (36) Unutmak. 21a-9; 24a-12; 27b-13; 30a-7; 40b-4; 44b-4; 45a-11; 143a-4; 160b-7; 183b-9...

unutul- (2) Unutulmak. 269b-4; 314a-15.

ur- (218) **1.** Vurmak. 7b-11, 15; 9a-13; 11a-15; 12a-12; 14a-5; 15a-5; 19b-9; 26b-13; 27b-9...**2.** Yazmak, zikretmek. 150a-15. **3.** Kesmek, biçmek. 109b-2, 3; 210b-3. **4.** Yüklemek. 282b-11.

ʿurefā (1); (Ar. çkl. arif) Ârif kimseler, ârifler. 95b-11.

uruġ (36) **1.** Tohum. 34a-8; 35a-6; 48a-4; 60b-13; 68a-10; 78b-5; 79b-8; 107b-3; 109b-2; 120b-5...**2.** Akraba. 165b-8.

uruḳ (2) Kuru, zayıf. 191b-12; 194a-6.

uruḳ *(2) Soy sop, hısm, akraba. 71b-14; 72a-*

urun- (1) Vurulmak, vurunmak, çarpmak, dolaşmak. 315a-13.

uruş (4) Savaş, vuruşma. 69a-2; 140a-10; 224b-12; 250a-2.

uruş- (7) Savaşmak. 58b-12; 66a-15; 76a-4; 141a-14; 157a-7; 157a-9; 311b-4.

ʿuryān (1); (Ar.) Çıplak. 143a-3.

ʿuryān eyle- (1) Yalınlamak, soymak. 143a-3.

ustā (3) Bir zanaatı gerektiği gibi öğrenmiş olup kendi başına yapabilen kimse. 235b-4, 8; 296a-15.

ustā-yı ḥalvā-ger (2); (Far.) Helva ustası, helvacı. 235b-4, 8.

ustā-yı kār (1); (Far.) Ustalığı meslek edinmiş, uzman. 296a-15.

usture *(2); (Far.) Tıraşta kullanılan çok keskin, açılır kapanır bıçak. 71b-7, 8.*

ustü-ḫ̆ān (1); (Far.) Kemik. 98b-9.

uşaḳ (2) Küçük. 80b-4; 87a-6.

uşal- (1) Kırılmak. 260b-9.

uşat- (21) Bozmak, kırmak, parçalamak. 14a-4; 22a-9; 69a-12; 69b-9, 13; 91a-13; 134a-2; 134a-2; 140a-15; 155b-13.

uşattur- (1) Bozdurmak, kırdırmak. 91a-13.

uşbu (63) İşte bu, bu. 11a-13; 20a-10; 25a-6; 32b-14; 34a-4; 37a-5; 43a-4; 54b-10; 67a-2; 120b-11...

uşol (69) İşbu, bu. 26a-12; 31a-2; 33a-11; 37a-13; 54b-1; 55a-5; 62b-2; 72a-4; 74a-1, 6...

uşuḳ- (8); (bkz. aşuk-) Acele etmek. 23b-6, 7; 49a-14; 88a-8; 109a-6; 118a-13; 121b-10; 176a-10.

utra (3) Yakın, kenar, kıyı. 126b-5; 187b-12; 218a-13.

utru (30) Karşı. 7b-7; 17a-11; 37b-12; 39a-7; 40a-5; 49b-13; 58b-12; 72a-2; 78a-6; 92a-15...

utru bar- (5) Önüne, yakınına gitmek. 40a-5; 172a-5; 215b-2; 227a-8; 279b-15.

ʿuṭārid (2); (Ar.) Güneşe en yakın olan gezegen, Merkür. 165a-11; 273a-12.

uva (13) Yuva, ev, barınak, mesken. 29a-15; 31a-11; 31b-1; 80b-4; 85a-15; 88b-15; 151a-1, 4; 175a-8; 175b-6...

uva tut- (2) Yerleşmek, mesken tutmak. 203b-11; 217b-10.

uva(k) (1) Küçük. 132b-9.

uy (19) Öküz. 50b-3, 7, 11, 12, 14; 51a-7; 60b-2; 75b-9; 76a-1; 86a-9…

uya *(8) Yuva. 73b-1, 5; 74a-12; 75a-1, 3, 5; 77b-2; 160a-6.*

uyal- (2) Utanmak. 202b-9; 222b-10.

uyat (3) Utanç. 54a-7; 83a-4; 200b-1.

uyat-1 (1) Utanmak. 170a-11.

uyat-2 (1) Batmak, gurup etmek. 275a-15.

uyatlıġ (2) Utandıracak, utanç verici. 154b-1; 221a-14 .

uyġaḳ (1) Uyanık, ayık. 159a-2.

uyġan- (25) **1**. Uyku durumundan çıkmak. 20b-14; 76a-11; 141b-3; 5; 160b-1; 180a-9, 10; 182b-12; 199a-14; 209a-13...**2**. Durgunluk hâlinden sıyrılıp hareket hâline geçmek, yeniden canlanmak, kendini göstermek, belirmek, ortaya çıkmak. 151a-6; 159a-4.

uyġat- (1) Uyandırmak. 76a-1.

uyḳu (49) Uyku. 20b-8, 14; 28a-6; 41b-13; 49a-11; 49b-2, 3; 75a-15; 76a-1, 9...

uyḳuġa bar- (5) Uyumak. 197b-4; 208a-12; 254b-8; 274b-10; 301a-11.

uyḳula- (7) Uyumak. 131a-3; 160a-9; 209a-1; 265b-2; 301a-14; 305b-9; 306a-2.

uyḳusı kel- (1) Uykusu gelmek. 265a-11.

uyu- (2) Uyumak. 28a-15; 305b-10.

uyuḳla- (6) Uyumak, uyuklamak. 84b-10; 140a-4; 145a-2; 180a-8; 181b-6; 265a-12.

uza- (4) Uzaklaşmak. 137a-5; 137a-9; 201b-3; 315a-9.

uzaġlıḳ (1) Uzak, uzun olma durumu. 151b-8.

uzaḳ (10) Uzak, uzunluk. 22a-15; 40a-9; 50b-3, 9; 73a-3; 108b-8; 161a-13;

184a-6; 205b-5; 239b-10. ~ **uzaġ** (10) Uzak, uzunluk. 129b-13; 137a-5, 9; 151b-8.

uzaḳlıḳ (1) Uzaklık, uzama durumu. 22a-15.

uzal- (3) Uzamak, zaman bakımından uzun olmak, çok sürmek. 221b-2; 309b-2; 309b-2.

uzat- (15) **1**. İleriye doğru yöneltmek. 10b-7; 17a-7; 38b-12; 70b-12; 119a-12; 127b-8; 131a-1; 138b-7; 139a-2; 161b-11… **2**. Sürdürmek, devam ettirmek. 209b-2. **3**. Uğurlamak, yolcu etmek. 241a-9.

ʿuzlet (13); (Ar.) Bir köşeye çekilip yalnız yaşama. 15a-15; 15b-13; 16a-7; 46b-3; 47a-13, 15; 60b-14; 82b-9; 111b-10; 228b-1...

uzuḳ (3); (bkz. azuk) Azık. 161a-13; 161b-2; 229a-6.

uzuḳ et- (1) Azık yapmak. 229a-6.

uzun (18) **1**. İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı. 70b-11, 12; 74b-12; 214a-11; 248a-9; 264a-8; 277b-10; 321b-8. **2**. Fazla süren, devam eden, fazla. 80b-12; 96a-8; 119a-13; 153b-15; 174a-8; 206a-14; 248a-6; 274b-10; 281a-3.

uzunluḳ (5) Uzun olma durumu. 79b-5; 118b-3; 142a-8; 143a-5; 151b-7.

ʿużv (10); (Ar.) Bir vücûdu meydana getiren ve belli görevleri olan parçalardan her biri, organ. 34a-5; 89a-7; 90a-5; 123b-6; 152a-2; 191b-7; 194a-8; 208b-10; 210b-9; 288b-14.

üç (73) Üç. 8a-8; 26b-7; 28b-7; 32b-8; 41a-12, 13; 43b-7; 47a-15; 53a-9; 53b-5...

üçevlen (3) Üçü birlikte. 55a-10; 107b-12; 303b-2.

üçün (272) İçin. 2a-3; 3b-13; 4a-1; 6a-8; 8a-2; 8b-1, 4; 10a-13; 11b-7; 13a-12...

üçünçi (50) Üçüncü. 8b-6; 23a-12; 43b-11; 52b-12; 53a-10; 53b-6; 55a-10; 65b-7; 75b-9; 76b-7...

üftāde (1); (Far.) Düşkün, aciz. 7b-11.

ükürt- (1) Ürkütmek. 84b-10.

üleş- (3) Paylaşmak. 79a-4; 107b-15; 281a-8.

üleştür- (1) Taksim etmek, paylaştırmak. 311b-8.

ülfet (32); (Ar.) Alışma, kaynaşma, ünsiyet. 44b-5; 45b-14; 54b-2, 14; 57a-13; 59a-12; 61a-11; 69a-9; 82b-3, 12...

ülfet it- (1) Yakınlaşmak, arkadaş olmak. 172a-1.

ülfet tap- (2) Dostluk, yakınlık kazanmak. 54b-2; 211b-10.

ülfet tut- (5) Görüşmek, konuşmak. 61a-11; 82b-12; 169b-2; 203a-12; 218a-5.

ülgürt- (2) Ürkürtmek. 254b-15; 275a-1.

ülken (1) Büyük, ulu, kemale ermiş (kimse). 283b-6.

ülüştür (1) Üleştirmek, paylaştırmak, anlaştırmak. 151a-8.

ümīd (99); (Far.) Arzu edilen, olması istenen bir şeyin gerçekleşebileceği ihtimâlinin verdiği rahatlatıcı, ferahlatıcı duygu, olması istenen bir şeye duyulan beklenti, umut. 10a-12;

11b-10; 19a-3, 7; 27b-10; 30a-4; 36b-8; 38b-4; 40b-3, 8...

ümīd et- (1) Ümit etmek. 162a-12.

ümīd ḳıl- (3) Ümit etmek. 95a-6; 98a-2; 174a-9; 321a-15.

ümīd tut- (8) Ümit etmek. 68a-11; 76a-10; 83a-2; 103b-9; 104b-3; 173a-14; 209b-4; 228b-3

ümīd üz- (9) Ümit kesmek. 40b-3; 64a-4; 85b-4; 89b-7; 91b-5; 203a-13; 206a-10; 249a-15; 266a-1.

ümīdi ḳalma- (1) Ümidi kalmamak. 86a-7.

ümīd-mend (1); (Far.) Ümitli. 58a-8.

ümīdni munḳaṭıʿ ḳıl- (1) Ümidini kesmek. 104a-4.

ümīd-vār (22); (Far.) Ümitli. 19a-7; 36b-8; 79b-6; 91b-14; 95a-3; 103a-12; 132a-3, 8; 155a-6; 206a-8...

ümīd-vār bol- (2) Ümitvar olmak. 91b-14; 257b-10.

ümīd-vār eyle- (1) Ümitlendirmek. 247a-11.

ümīd-vār ḳıl- (2) Ümitlendirmek. 95a-3; 323a-13.

ümīd-vārlıḳ (3) Ümitvar olma durumu. 206a-8; 295a-9; 323b-3.

ümmet (4); (Ar.) Ümmet, cemaat, taife. 3a-13; 3b-1; 73b-9; 145a-14.

ün (8) Ses. 51a-14; 105a-14; 124a-12; 156b-8; 164a-5; 182b-12; 196b-6; 210b-11.

ün çek- (1) Bağırmak. 210b-11.

ündür- (3) Yetiştirmek (çiçek için). 65a-12; 209b-3; 240a-2.

ünes (2); (Ar.) Alışkanlık, alışma, yakınlık, ülfet, ünsiyet. 54b-2; 124b-9.

ürk- (3) Ürkmek, korkmak. 125a-8, 267a-5, 9.

ürküt- (4) Ürkütmek, korkutmak. 84b-9; 125a-14; 235b-9; 316a-12.

üst (47) Üst. 4b-2; 7b-10; 9a-10; 19a-15; 28b-8; 30b-6; 31b-6; 38a-10; 49a-6; 52b-3…

üstād (4); (Far.) Uzman, usta. 105a-3; 182a-15; 222b-7; 243b-12.

üstüḫ̆ān (6); (Far.) Kemik. 32a-5; 34a-8, 9; 49a-6; 52b-3; 260b-9.

üstün (17) **1**. Üst, üzeri. 4b-2; 47a-3; 67b-8; 78a-6; 83b-7; 107b-10; 121b-9; 141a-6; 162b-10...**2**. Benzerlerine göre daha yüksek derece ve seviyede bulunan, nitelik bakımından onların üstünde olan. 28b-8; 264b-1.

üstüvār (4); (Far.) Sağlam, güçlü. 39b-7; 86b-12; 205a-2; 291b-15.

üstüvār et- (1) Sağlam yapmak. 205a-2.

üstüvār ḳıl- (1) Sağlam yapmak. 39b-7.

üz- (1) (Derisini) Soymak, (derisini) çıkarmak. 71a-6.

üz- (1) Kol, bacak, yüzgeç vb. organları hareket ettirerek suda ilerlemek. 57b-8.

üz- (46) **1**. Kesmek, koparmak. 20a-1; 72a-9; 78a-14; 82b-8; 90a-6; 120b-12; 126a-10; 137a-14; 166a-10; 166a-15… **2.** Vazgeçmek, gönülden çıkarmak. 27b-13; 72a-14; 190b-11; 40b-3; 64a-4; 85b-4; 89b-7; 91b-5; 203a-13; 206a-10… **3**. Vadinden dönmek. 209b-1;

213a-9; 249a-1. Terk etmek. 225a-7.

üze (18) Üstüne, üzerine. 1b-8; 12b-2; 14a-5; 47a-4, 13; 98b-9; 181b-2; 181b-2; 199a-12; 199b-1…

üzengü (3) Ata binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eğerin yanına asılmış, altı düz mâdenî halka. 20b-12; 40b-14; 241a-2.

üzre (150) Üzere. 3b-10; 5b-1; 8a-1, 7; 9a-14; 10a-5, 7; 10b-6; 11b-8; 12a-2...~ **üze** (16) Üzere, üzerine. 1b-8; 12b-2; 14a-5; 47a-13; 98b-9; 199a-12; 199b-1; 202b-8; 280a-11; 287b-12...

üzük (1); (bkz. yüzük) Yüzük. 205a-2.

üzük (3) Kesik. 137a-14; 205a-2; 212b-5.

üzül- (17) Kesilmek, kopmak, uzaklaşmak, ayrılmak. 16a-8; 18a-2; 27b-5, 11; 30a-5; 94a-12; 123b-2, 3; 137a-13; 137b-6…

üzülgüsüz (1) Kopmama, sürekli sağlam kalma. 137b-6.

üzüm (7) Üzüm. 7b-7; 84a-2, 3, 6; 87a-14; 151b-14; 170a-9.

va'llāhu a'lemu bi'ş-şavāb (2) Allah en doğrusunu bilir. 12b-9; 13a-13.

vābeste bol- (1) Bağlı olmak. 97b-15.

vācib (27); (Ar.) Yapılması gerekli olan, terki caiz olmayan. 10a-10; 11a-9; 61b-11; 83a-12; 86a-8; 96b-14; 97a-9; 100a-14; 102b-12; 118a-11...

vācib bil- (8) Vacip bilmek. 10a-10; 83a-12; 100a-14; 118a-11; 186b-3; 218b-15; 237a-3; 248a-14.

vācib bol- (4) Vacip olmak. 120b-4; 123b-1; 211a-1; 247a-15. ~ **vācib ol-** (1) Vacip olmak. 96b-14.

vāde (2); (Far.) Asıl, esas, temel. 57a-8; 105a-1.

vādī (2); (Ar.) Alan; yol; tarz. 208a-1; 240b-8.

vāfī (2); (Ar.) Yeter, kâfi, elverir. 62a-8; 248b-11.

vaḥş (1); (Ar.) Vahşi, yabani. 277a-9.

vaḥşet (12); (Ar.) **1**. Yalnızlık, ıssızlık. 63a-2; 131b-13; 154b-3; 184a-3; 225a-2, 12; 225b-4, 6; 229b-1. **2**. Korku, ürküntü. 229a-5; 251b-8.

vaḥşet-āmīz (1); (Far.) Vahsetle karışık. 154b-3.

vaḥşī (20); (Ar.) Vahşi. 3b-14; 10b-5, 8; 51a-10; 54a-9; 59a-3; 61b-8; 63b-11; 75b-3; 88a-11...

vaḥş-i ṭayr (1); (Far.) Vahşi kuş. 146a-1.

vaḥy-i ilāhī (1); (Far.) Allah'ın vahiyle bildirmesi. 145b-2.

vājgūn (1); (Far.) Ters, uğursuz. 287b-8.

vaḳār (1); (Ar.) İnsana saygınlık, soyluluk kazandıran, olgunluk duygusu veren davranış ölçülülüğü; ağırbaşlılık; onurluluk; ciddiyet. 250b-11.

vaḳf (3); (Ar.) Bir hizmetin gelecekte de yerine getirilebilmesi için bir kimsenin belli koşullarla resmî olarak malını ya da parasını bağışlaması; bu amaçla

bağışlanmış para ya da mal mülk;Bu amaçla oluşturulan kuruluş. 267b-3, 4.

vaḳf ḳıl- (1) Vakfetmek. 267b-4.

vāḳıf (15); (Ar.) Bilici, bilen, haberdar ve âgâh olan kimse. 45a-2; 53b-13; 63a-14; 72a-13; 91b-1; 94b-4; 115a-4; 118a-3; 142b-4; 159b-13...

vāḳıf bol- (10) Bilmek, farkına varmak, haberdar olmak. 45a-2; 53b-13; 63a-14; 72a-13; 91b-1; 94b-4; 115a-4; 142b-4; 163a-11; 296a-1.

vāḳıʿa (34); (Ar.) 1. Olay, olgu. 52b-7; 55a-10; 56a-5; 74a-10, 14; 88b-8; 91b-8; 100a-8; 110b-7; 127b-9...2. Rüya. 280b-9; 282a-7; 284a-2.

vāḳiʿ (45); (Ar.) Olan, vukū bulan. 16a-10; 18a-11; 33a-1; 43a-8; 57a-14; 65a-5; 69a-2; 78b-9; 82a-13; 90b-14...

vāḳiʿ bol- (30) Vaki olmak. 16a-10; 18a-4; 57a-14; 69a-2; 78b-9; 82a-13; 90b-15; 95b-14; 96a-2, 10...

vāḳiʿ ḳıl- (1) Olmak, gerçekleşmek. 65a-5.

vaḳt (210); (Ar.) 1. Vakit, zaman, an. 6a-8; 6b-9; 10b-11; 21a-2; 23b-3; 25b-10, 15; 26a-8; 26b-12; 31b-3...2. Devir, çağ. 224b-6. 3. Bir şeyin olageldiği an. 18b-10; 21a-2; 36a-4; 40a-7; 55b-2; 64a-10; 71b-9; 99a-2; 105b-10; 173b-2…

vaḳt közle- (1) Eylenmek, yavaş hareket etmek. 195b-15.

vaḳtā (6); (Far.) Ne vakit, o vakit, olduğu vakit. 27a-11; 57a-14; 78b-7; 82b-5; 105b-4; 253b-7.

vaḳtā kim (7); (Far.) Ne vakit ki, o vakit ki, olduğu vakit. 23b-3; 59b-14; 82a-15; 221a-7; 244a-11; 257b-6. ~ **vaḳtā ki** (5); (Far.) Ne vakit ki, o vakit ki, olduğu vakit. 13b-6; 59a-15; 63b-1; 67a-11; 197b-15.

vaḳt-i İskender (1); (Far.) Vaktin, dönemin İskenderi. 224b-6.

vaḳt-i ḳanāʿat (1); (Far.) Kanaat vakti. 74a-10.

vālā (1); (Far.) Yüksek, yüce, büyük. 46a-1.

vaʿd (2); (Ar.) Bir husus için verilen söz. 110b-4; 206a-4.

vaʿd et- (1) Vaat etmek. 28b-14.

vaʿde (29); (Ar.) Söz verme, taahhüt, ahit, vaat etme. 28b-14; 34a-14; 48a-15; 55b-9; 57a-1; 91a-6; 95a-2; 119b-6; 120a-1; 161b-3…

vaʿde eyle- (2) Vadetmek. 161b-3; 199b-3.

vaʿde ḳıl- (3) Vadetmek. 179b-14; 267b-6; 268a-15.

vaʿdige vefā ḳıl- (3) Sözünde durmak. 120a-1; 171b-5; 206a-4.

vaʿīd (3); (Ar.) İyiliğe yöneltmek ve kötü şeylerden sakındırmak için bir kimseyi azâb ile korkutma. 57a-1; 280a-6; 302a-9.

vāʿiẓ (2); (Ar.) Nasihat eden kimse. 227b-15; 256a-15.

Vāʿīẓ el-Kāşifī (1); (k. ad.) Vaiz Kaşifi (Mevlana Hüseyin) 6b-15.

vāʿiz-i ḥaḳḳānī (1); (Far.) Hak ve hakikata uygun vaiz. 7a-7.

vaʿẓ (3); (Ar.) Öğüt, nasîhat. 73b-10; 77b-13; 258a-14.

varaḳ (8); (Ar.) **1**. Yaprak, ağaç ve ot yaprağı. 12b-2; 285b-7; 310b-6. **2**. Kitap yaprağı, iki sayfadan ibâret üzeri yazılı yaprak. 80a-12; 251b-14. **3**. Çağ, dönem, merhale. 35b-7; 129b-12; 202b-1.

vārid bol- (1) Gelmek, ulaşmak. 195b-8.

vāriṣ (2); (Ar.) Kendisine mîras düşen kimse, mirasçı. 100a-7; 319a-13.

vaṣf (5); (Far.) Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik. 84a-2; 138b-11; 153a-7; 273a-11

vāṣıl (10); (Ar.) Ulaşan, erişen, kavuşan. 19a-9; 25a-13; 28b-9; 32b-1; 36b-9; 43b-12; 81b-2; 228a-9; 266a-2; 271b-5.

vāṣıl bol- (4) Ulaşmak. 19a-9; 25a-13; 266a-2; 271b-5.

vāṣıl et- (2) Ulaşmak, erişmek. 36b-9; 81b-2. ~**vāṣıl it-** (2) Ulaşmak, erişmek. 28b-9; 43b-12.

vāsıṭa (15); (Ar.) Bir işin gerçekleşmesi için gerekli olan şey, kullanılan nesne, âlet, aracı. 23b-12; 32a-6; 43b-7; 46b-8; 47b-3, 12; 92b-12; 93b-8; 150a-4; 233b-10...

vāsıṭa ḳıl- (2) Vasıta, sebep olmak, kılmak, yapmak. 32a-6; 93b-8.

vaṣıyyet (23); (Ar.) Vasiyet. 5b-1; 22b-10, 11, 13; 23a-2, 8, 12, 15; 23b-3, 5...

vaṣıyyet-nāme (3); (Far.) Vasiyetin yazılı olduğu nesne. 22b-10, 13; 42b-3.

vasīʿ (1); (Ar.) Geniş, engin. 11b-10.

vāsiʿ (1); (Ar.) Geniş. 167b-7.

vaṣiyyet (21); (Ar.) Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey. 22b-15; 25a-14; 41a-4; 42a-11; 43a-4; 44b-6, 10; 93a-9; 93b-10; 135b-4...

vaṣiyyet ḳıl- (1) Vasiyet etmek. 44b-6.

vaṣl (17); (Ar.) Ulaşma, birleşme; kavuşma, vuslat. 27a-15; 27b-6; 29a-2; 67a-2; 72a-11; 84b-7; 101a-6; 117a-8; 158b-11; 161b-12...

vaṭan (52); (Ar.) Vatan. 16b-2; 21a-13; 26a-7, 10; 30a-6; 31a-9; 32b-15; 39a-8; 48a-12; 72a-13...

vaṭan et- (1) Vatan tutmak. 311a-15.

vaṭan ḳıl- (1) Vatan edinmek. 304b-15.

vaṭan tut- (5) Yerleşmek, vatan edinmek. 80a-6; 147b-11; 213b-3; 259b-9; 304a-4.

vay (7) Şaşkınlık, kızgınlık, şikâyet, esef, telâş, acı, sevgi vb. çeşitli duygularda anlamı kuvvetlendirir. 31a-7; 101a-13; 185a-10, 11; 209a-1; 217b-12; 301b-4.

vaẓīfe (12); (Ar.) Ödev, görev. 1b-2; 18a-9; 26a-2; 132-15; 132b-1; 159b-12; 174a-10, 11; 196a-8; 198b-6...

vaẓīfe ḳıl- (1) Vazife etmek. 132-15.

vaż' (2); (Ar.) Ortaya koyma, düzenleme, tedvin etme; belirleme, tâyin etme, tespit etme.

ve (7207); (Ar.) Ve (bağlaç). 1b-3, 4, 5, 6, 7, 9; 2a-1, 3, 5, 6...

ve eger ne (2); (Far. bkz. ve ger ne~verne) Öyle değilse; aksine, aksi takdirde. 66b-14; 109a-2.

ve ger ne (7); (Far. bkz. ve eger ne~verne) Öyle değilse; aksine, aksi takdirde. 166b-11; 185a-11, 13; 202b-8; 226a-1; 293a-13; 308a-14

ve yāḫūd (1); (Far.) Yâhut, veya. 322a-15.

ve't-tīn (2); (Ar.) İncire yenin olsun. 84a-3, 5.

vebā (1); (Ar.) Bulaşıcı, ateşli, öldürücü hastalık. 267a-2.

vebāl (14); (Ar.) Sorumluluk. 76a-13; 76b-13; 78b-9; 81b-12; 89b-5; 91a-15; 110b-3; 118b-5; 219b-8; 234a-1...

vebāllıḳ (2) Vebali olan. 238b-14; 291b-5.

veber (1); (Far.) Kunduz veya kunduza benzeyen derisinden körk yapılan kedi büyüklüğünde bir hayvan. 48a-12.

vech (31); (Ar.) Sebep, vesîle; biçim, yol, şekil. 23b-1, 8; 44b-8; 52b-14; 57a-9; 62b-8; 79a-8; 84b-14; 91a-2; 91b-2...

vechlıḳ (1) Çeşit, tarz, tür, biçim. 45b-8.

vedāʿ (15); (Ar.) Ayrılık. 27b-13; 36b-12; 72b-1, 4; 185a-13; 186a-3; 215b-10; 230a-4; 288b-2; 304a-15...

vedāʿ eyle- (3) Veda etmek. 306a-13; 306b-9; 323a-7.

vedāʿ ḳıl- (4) Veda etmek. 215b-10; 288b-2; 304a-15; 308a-9.

vedāʿ ḳılış- (1) Vedalaşmak. 27b-13.

vedāʿlaş- (1) Vedalaşmak. 304b-6.

vedūd (2); (Ar.) Çok sevecen. 196a-14, 15.

vefā (97); (Ar.) Verilen sözü yerine getirme; dostluk ve muhabbette sebat etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve sadâkat. 6b-8; 6b-11; 14a-5; 16b-3; 22b-13; 28b-13; 48a-15; 61b-3; 63b-3, 6…

vefā ḳıl- (8) Vefa göstermek, vefa etmek. 22b-13; 125b-14; 133a-9; 150b-6; 199b-3; 295a-15; 315b-2.

vefā tap- (1) Vefa görmek. 131b-8.

vefā-dār (22); (Far.) Vefalı. 28b-13; 86a-14; 92a-14; 96b-14; 102a-13; 102b-4; 121a-8; 122b-14; 128b-6; 166a-7...

vefā-dārlıḳ/ġ (8) Vefâdar olma durumu, dostlukta süreklilik. 102b-4;121a-8; 128b-6; 166a-7; 212b-10; 278b-1; 297a-7; 306b-10.

vefā-kār (1); (Far.) Vefalı. 218a-3.

vefā-kārlıġ (1) Vefalı olma durumu. 218a-3.

vefālıḳ (2) Vefalı. 186a-10; 211b-9.

vefāt (4); (Ar.) Ölüm, ölme. 113b-11; 114b-6; 145a-4; 279b-2.

vefāt bol- (1) Vefat etmek. 295a-5.

vehm (11); (Ar.) Var olduğu sanılan, varmış gibi tasarlanan düşünce ve zan, korku. 57a-1; 79a-2; 90a-15; 135a-8; 138b-8, 11; 188b-6; 211a-3; 216b-1; 225a-7...

vehm ḳıl- (1) Şüphelenmek. 135a-8.

vehm ye- (1) Şüphelenmek. 236b-7.

vekāleten (1); (Ar.) Vekil olarak. 294a-3.

velāyet (5); (Ar.) Velilik, veli olma, ermişlik. 11a-4; 35b-9; 100b-11; 209a-9; 242a-1

velī (109); (Far.) Ama, fakat, lâkin, şöyle ki. 24a-11; 27b-6; 30a-4; 32b-2; 43a-13; 44b-8; 46a-5; 46a-6; 53b-1; 59b-9…

velī (5); (Ar.) Sahip, malik; ermiş kimse. 49a-15; 71a-3; 86a-5; 87b-4; 163b-5.

velī-i niʿmet (5); (Far.) Nimet sahibi, nîmetinden faydalandığı, birçok şeyini ona borçlu olduğu kimse. 49a-15; 71a-3; 86a-5; 87b-4; 163b-5.

velīk (7); (Far.) Lakin ancak, ama. 7b-14; 14b-7; 48a-1; 158b-9; 179a-12; 184a-11; 229b-11.

velīkin (35); (Far.) Lakin ancak, ama. 7b-6; 11a-7; 14b-9; 16b-13; 31a-3; 32b-11; 46b-8; 56a-2; 61b-3; 77b-9...

velī-niʿmet (4) 75b-8; 81b-11; 146a-3; 291b-9.

velūd (1); (Ar.) Doğurgan. 196a-14.

veʾs-selām (2); (Ar.) Selam ile, selametle. 231a-1; 323b-10.

ver (9) Ve eğer. 24a-8; 154b-8; 194b-1, 11; 196a-2; 207a-5; 230a-5; 242a-4; 297b-11.

veraʿ (5); (Ar.) Allah'tan korkup haramdan, günahtan, kötülüklerden sakınma, dînî buyrukları titizlikle yerine getirme, takvâ. 234a-4; 234b-11; 244b-9; 245b-9; 262b-9.

verne (10); (Far. bkz. ve eger ne~ve ger ne) Öyle değilse; aksine, aksi takdirde. 154b-8; 194b-1, 11; 196a-2; 202b-9; 207a-5; 226a-1; 242a-4; 261a-1; 297b-11.

verziş (4); (Far.) Çalışma, uğraşma, işleme, iş edinme. 160b-9; 202b-1; 216b-7; 224b-6.

verziş ḳıl- (3) Adet, iş edinmek. 160b-9; 216b-7; 224b-6.

vesīle (13); (Ar.) Sebep, bahâne, elverişli durum, sebep, yol, vasıta. 5a-1; 35b-2; 54a-4, 5; 78b-6; 104a-2; 192a-14; 211b-8; 268a-3; 307a-13...

vesīle bol- (1) Vesile olmak. 320b-10.

vesīle eyle- (1) Vesile etmek. 211b-8.

vesīle ḳıl- (1) Vesile etmek. 54a-5.

vesvās (3); (Ar.) Vesvese veren. 160a-2; 162b-2; 204b-14.

vesvās ḳıl- (1) Şüphelendirmek. 162b-2.

vesvāslıḳ (1) Vesveseli olma durumu. 204b-14.

vesvese (7); (Ar.) Nefsin gönüle getirdiği boş, faydasız ve huzursuzluk verici şeyler, vehim, kuruntu, şüphe, işkil. 50a-3; 75a-11; 186a-10; 195b-15; 237a-2; 243b-3; 302b-12.

vesvese ḳıl- (1) Vesvese yapmak. 186a-10.

veyā (56) Veya. 2a-9, 10; 18a-9; 33b-4; 48a-5; 50a-13; 53a-15; 59a-3; 60a-5; 62b-12...

vezān (1); (Far.) Esen, esici. 38b-7.

vezāret (1); (Ar.) Vezirlik, vezirlik rütbesi. 273a-12.

vezīr (130); (Ar.) Vezir. 9b-9; 10a-4; 10b-10; 12a-4; 13a-2; 13b-1; 14b-13; 16b-12; 17a-5, 13...

vezīr ḳıl- (2) Vezir yapmak. 301a-13; 320a-15.

vezīr-i nāṣih (1); (Far.) Nasihat eden vezir. 31a-3.

vezn (4); (Ar.) **1**. Kip, kalıp. 76a-7. **2**. Ağırlık. 84b-12; 85b-15; 250a-7.

veznlıḳ (1) Ağırlığında olan. 84b-12.

vilāyet (43); (Ar.) Vilayet, il, diyar, memleket. 7a-15; 8a-7; 19b-14; 24b-5; 27a-8; 31a-1; 36b-5; 37a-13; 41a-4; 44a-11...

vildān (1); (Ar.) Cennet hizmetçileri. 37a-3.

vīrān (28); (Far.) Yıkık, dökük. 9b-9; 18a-15; 31a-13; 40a-15; 50a-11; 60b-10; 66a-6; 87b-6; 88b-15; 110b-13...

vīrān bol- (3) Viran olmak. 50a-11; 182b-11; 268a-14.

vīrān et- (2) Viran etmek. 258a-11; 278b-15. ~**vīrān it-** (2) Viran etmek. 40a-15; 149b-11.

vīrān ḳıl- (7) Yıkmak, harap etmek. 66a-6; 87b-6; 110b-13; 186a-9; 211a-11; 237a-13; 289b-2.

vīrāne (3); (Far.) Yıkık dökük harabe yapı. 31a-12; 62a-12; 305a-14.

vīrānlıḳ (3) Viranlık, yıkılmışlık. 102b-4; 202a-14; 285a-14.

vird (3); (Ar.) Belirli zamanlarda mânevî bir görev olarak düzenli şekilde okunan âyet, esmâ-i hüsnâ veya duâlar. 88a-4; 114a-4; 160b-13.

vird ḳıl- (1) Virt etmek. 88a-4.

vird-bāzlıḳ (1) Laf ebeliği, güzel ve aldatıcı konuşma. 160b-13.

viṣāḳ (1); (Ar.) Bağ, anlaşma. 230a-15.

viṣāl (28); (Ar.) Kavuşma, vuslat. 7a-3; 10b-1; 21a-10; 31b-8; 66b-13; 104b-13; 117a-7; 143b-11; 145b-13; 161a-11...

viṣālın tap- (1) Kavuşmak. 66b-13.

viṣāl-i cismānī (1); (Far.) Bedensel kavuşma. 187b-7.

viṣāl-i devlet (1); (Far.) Baht, talih, devlete kavuşma. 145b-13.

vuḥūş (1); (Ar. <çkl. vahş) Hayvanlar, vahşiler. 4b-13.

vuḳūf (11); (Ar.) Anlama, bilme, âgâh olma. 22b-2; 25a-14; 28b-14; 114a-13; 116b-8; 119b-15; 142b-11; 171a-10; 214b-1; 235a-4...

vuḳūf tap- (5) Öğrenmek, haberdar olmak. 25a-14; 28b-14; 119b-15; 142b-11; 279b-13.~ **vuḳūf taf-** (1) Haberdar olmak. 214b-1.

vuḳūʿ (6); (Ar.) Olma, ortaya çıkma. 16b-5; 23b-4; 38b-3; 87b-8; 90b-12; 145b-12.

vuḳūʿ ġa kel- (2) Meydana gelmek, olmak. 23b-4; 145b-12. ~ **vuḳūʿ ġa kil-** (1) Meydana gelmek, olmak. 90b-12.

vuṣlat (1); (Ar.) Sevdiğine kavuşma. 161a-8.

vücūd (59) (Ar.) **1**. Var olma, varlık. 1b-7; 26b-11; 35a-13; 35b-11; 43a-13; 52b-13; 57b-11, 13; 65b-6; 87b-14… **2.** Beden, vücut. 72b-7; 81a-

12; 81b-6; 94b-8; 102a-4; 102b-3; 105a-7; 157b-3; 162a-10; 169a-14...

vücūd al- (4) Olmak, vücuda gelmek. 35a-13; 190b-10; 231b-13; 295a-5.

vücūdġa kel- (12) Vücuda gelmek, olmak, oluşmak. 52b-13; 87b-14; 102a-1; 200b-2; 207b-15; 215a-10; 222a-12; 229a-11; 240b-7; 270b-9...~ **vücūdġa kil-** (1) Vücuda gelmek, olmak, oluşmak. 52b 101b-14.

vüs'at (5); (Ar.) Genişlik, bolluk. 33b-15; 35b-11; 309b-5; 310b-14; 312a-8.

vüzerā (6); (Ar. çkl. vezir) Vezirler. 9a-12; 25b-2; 96a-7; 100a-4; 237b-3; 238b-10.

yā (1); (Ar.) Ya harfi. 36a-2.

ya (4) Yay. (bkz. yay) 36a-2; 126b-2; 126b-5, 6.

yā eyyü'n-nās (1); (Ar.) Ey insanlar. 240b-6.

yā nebī-allāh (1); (Ar.) Ey Allah'ın nebisi. 278b-7.

Yā rāb (3); (Ar.) Ey Allah. 73b-7; 189b-12; 314a-2.

ya…ya (4) Ya…ya. 8a-6; 19a-2; 32b-15; 297b-3.

yaba (1) Yabani, vahşi. 203b-13.

yaba möşük (1) Yabani kedi, vahşi kedi. 203b-13.

yād (58); (Far.) **1**. Hatırlama, yâd etme. 6b-8; 26b-3; 27a-3; 28b-1, 13; 50a-15; 60b-9, 11; 71a-4; 75a-11...**2**. Yâd, hatır. 65b-15.

yād al- (2) Öğrenrenmek, duymak, işitmek. 268b-8; 323a-7.

yād et- (3) Yad etmek. 60b-9; 184a-10. ~**yād it-** (1) Yad etmek. 28b-1.

yād eyle- (4) Yad etmek. 26b-3; 147a-4; 168b-6; 213a-12.

yād ḳıl-(14) 1. Yad etmek, hatırlamak. 50a-15; 60b-11; 86b-11; 88b-1; 99b-8; 113a-3; 166a-7; 186b-10; 195b-11; 210a-6; 244a-13...**2.** Yapmak, etmek. 92a-6; 99b-2.

yād-gār (7); (Far.) Yadigâr. 71a-4; 134b-8; 197a-10; 198a-12; 229b-6; 310a-2; 322b-3.

yād-gār ḳal- (1) Yadigar kalmak. 310a-2.

yād-gār ḳoy- (2) Yadigar bırakmak. 71a-4; 134b-8.

yādıġa keltür- (1) Hatırlamak. 28b-13. ~ **yādıġa kiltür-** (1) Hatırlamak. 75a-11.

yādlan- (1) Hatıra gelmek, hatırlanmak. 86b-4.

yaf- (3) Kapamak, örtmek. 67b-9; 210b-6; 230b-9.

yafraġ (2) Yaprak. 121b-7; 179b-10. ~ **yafraġ** (2) Yaprak. 121b-7; 179b-9.

yaġ- (10) Yağmak. 20b-4; 46a-9; 105a-8; 128a-2; 147b-6; 200a-12; 203a-4; 254b-12; 255a-5; 290b-15.

yaġ (4) Yağ. 175b-8; 198b-4; 198b-9; 199a-4; 277a-1.

yaġdur- (3) Yağdırmak. 113b-5; 279a-13; 314b-7.

yaġı (3) Yabani, ecnebi, düşman, yabancı. 224b-6; 224b-7; 280a-1.

yaġı bol- (1) Düşman olmak. 224b-7.

yaġın (1) Yağmur. 28a-12.

yaġma (1) Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan. 125b-1.

yaġma ḳıl- (1) Yağmalamak. 125b-1.

yaḫşı (433) İyi, güzel. 2a-15; 2b-2; 3a-2, 4; 3b-1; 4b-9; 5a-6; 6a-1; 10b-2; 11b-5...

yaḫşı at köter- (1) İyi bir isim sahibi olmak, nam almak. 18a-3.

yaḫşı aṭ tap- (4) İyi isimle anılmak. 18b-9; 71a-14; 134b-10; 166a-5.

yaḫşı bil- (9) İyi bilmek. 36a-12; 68b-14; 104b-5; 167a-8; 176a-11; 193b-8; 213b-11; 223a-15; 243b-15.

yaḫşı bol- (5) İyi, güzel olmak. 49b-15; 60b-6; 78a-12; 172b-13; 190a-9.

yaḫşı ḫūy (5) İyi, güzel huylu. 83a-7; 115b-6; 152b-13; 228a-11; 272a-15.

yaḫşı ḫūyluḳ (2) Güzel huylu. 83a-7; 115b-6.

yaḫşılıḳ (61) İyilik, güzellik. 24a-7, 8; 42a-15; 43b-4; 52b-12; 56b-4, 5; 58a-9, 8; 61b-4...~**yaḫşılıġ** (4) İyilik, güzellik. 142a-2; 212b-10; 213a-1; 304b-3.

yaḫşılıḳ bol- (1) İyilik olmak. 108b-1.

yaḫşılıḳ it- (1) İyilik yapmak. 24a-8.

yaḫşılıḳ ḳıl- (10) İyilik yapmak. 24a-7; 66a-7; 108a-7, 13, 15; 158a-13; 169a-13; 248a-5; 304a-1, 8.

yaḫşıraḳ (34) Daha iyi, daha güzel. 16a-2; 45a-11; 50a-6; 63a-7; 68b-14; 69b-8; 76b-3; 77a-1; 82a-7; 89b-11...

yāḫūd (1); (Far.) Yâhut, veya. 33b-6; 118a-9; 322a-15.

yaḳ (1) Taraf, cihet, yön. 81b-13; 123b-11.

yaḳ-1 (7) Yakmak, tutuşturmak. 10b-7; 263a-4; 280a-7; 184a-9; 171a-14; 81a-11; 17a-5.

yaḳ-2 (4) **1**. Sürmek. 201a-1. **2**. Yakıştırmak, sarkıtmak. 210a-7. **3**. Söylemek, demek. 247a-1; 237b-10.

yaḳa (30) **1**. Taraf, cihet, yön. 56a-11; 58b-4; 82b-9; 98a-3; 139a-4; 159b-11. **2**. Kıyı, kenar, dip. 12a-7; 67b-13; 83a-5; 93b-7; 103b-8; 110a-14; 121b-4; 264a-10; 306a-4. **3**. Giysilerin ön kısmı, boyun kısmı. 79a-15; 27b-2; 49b-9; 61a-10; 65b-5; 66b-13; 82b-8; 101a-6; 124a-5; 143a-8…

yaḳaġa al- (1) Kenara almak. 306a-4.

yaḳıl-1 (1) Yakılmak, tutuşturulmak. 170a-10.

yaḳıl-2 (1) Sürülmek, yakıştırılmak, söylenmek, iftira atılmak. 195b-6; 252b-10.

yaḳın (2) Yakın. 12b-13; 193b-13.

yaḳıt- (1) Yaktırmak, yok etmek. 68b-5.

yaḳīn (30); (Ar.) Kesin, şüphesiz. 23a-1; 24b-9; 60b-1; 72b-7; 75a-4; 87b-3; 92b-1; 103a-10; 104a-3; 111a-2...

yaḳīn bil- (7) Kesin bir şekilde bilmek. 23a-1; 103a-10; 116a-12; 188b-3; 255a-11; 306a-1; 314a-9.

yāḳūt (9); (Ar.) Yakut, değerli taş. 22a-2; 25a-15; 84a-1; 279b-6; 284a-9, 10; 288b-5; 297b-13; 302b-4.

yāḳut-ı feraḥ-kār (1); (Far.) Ferahlık veren yakut. 84a-1.

yāḳūt-leb (1); (Far.) Yakut gibi kımızı dudak. 288b-5.

yala- (1) Yalamak. 102b-5.

yalaŋ͡gaşla- (1) Soymak, elbisesini çıkarmak. 301b-1.

yalangaç (1) Çıplak, soyulmuş. 108b-7.

yalangaç bol- (1) Çıplak kalmak. 191a-14.

yalangaçla- (1) Soymak. 108b-4.

yalangaçlan- (1) Soyunmak. . 314a-14.

yalġan (37) Yalan. 18b-1; 45b-12; 50b-15; 62a-3, 7; 62b-13; 83a-8; 85b-15; 89b-9; 96a-12...

yalġan ayt- (3) Yalan konuşmak. 248a-8; 289b-1; 295b-4.

yalġan bol- (2) Yalan olmak. 96a-13; 239a-2.

yalġan sözle- (3) Yalan konuşmak. 152a-8; 238b-11; 295b-5.

yalġançı (6) Yalancı. 83a-8; 150b-5; 181a-5; 184b-1; 295a-10; 295b-3.

yalġançılıḳ (2) Yalancılık. 150b-5; 295b-3.

yalġuz (24) Yalnız. 16a-5, 14; 16b-1, 11; 31b-11; 49a-15; 50b-14; 59a-2, 5; 72b-11...

yalġuz ḳal- (2) Yalnız kalmak. 59a-5; 77a-14.

yalġuz ḳoy- (3) Yalnız bırakmak. 31b-11; 49a-15; 283a-8.

yalġuz taşla- (2) Yalnız bırakmak. 72b-11; 185a-9.

yalġuzluḳ (7) Yalnızlık. 16a-5; 16b-11; 50b-14; 84a-11, 15; 185a-10; 310a-14.

yaman (184) Kötü. 3b-1; 15a-11; 15b-2; 23b-8; 24a-5, 7, 8, 9; 24b-4; 43b-4...

yaman aṭ köter- (1) Kötü bir isim sahibi olmak, lakap almak. 115b-13.

yaman bil- (3) Kötü bilmek. 63a-4; 102b-15; 113a-12.

yaman bol- (1) Kötü olmak. 237a-4. ~ **yaman ol-** (1) Kötü olmak. 115b-7.

yaman ḫūy (2) Kötü huylu. 248b-5; 298b-4.

yaman ḳıl- (3) Kötü, yanlış yapmak. 109b-2; 230a-9; 253b-8.

yamanlıḳ (47) Kötülük. 24a-5, 7, 8; 43b-4; 57a-7; 58a-9; 61b-4, 15; 62a-4; 66a-7...

yamanlıḳ eyle- (4) Kötülük yapmak. 24a-8; 110b-5; 254a-14, 15.

yamanlıḳ ḳıl- (7) Kötülük yapmak. 58a-9; 61b-15; 87a-14; 104b-4; 110b-2; 230a-5; 261b-3.

yamanlıḳ yetkür- (2) Kötülük getirmek. 66a-7; 304a-8.

yamanraḳ (5) Daha kötü, en kötü. 95a-12; 187a-6; 213a-7; 226b-12; 282b-13.

yamġur (21) Yağmur. 5a-2; 12a-2; 20b-4; 28a-13; 35a-12; 46a-8; 48b-2; 68a-13; 75b-6; 78b-5...

yan (20) Yan, taraf, yön. 38b-13; 47a-12; 73a-14; 90b-6; 114a-6; 121b-10; 122a-12; 135a-8; 136a-15; 182b-2…

yan-1 (1) Yanmak. 33b-3; 71b-5; 137b-5; 132-9.

yan-2 (147) Dönmek. 10b-10; 11a-3; 11b-13; 14a-3, 6, 12; 21b-3; 25a-12; 28b-5; 30b-2...

yana (2) Başkası. 29b-15; 104a-10.

yanaġa (1) Başkasına. 104a-10.

yanç- *(1) Ezmek, dövmek, parçalamak. 80b-8.*

yanda- (1) Yanında götürmek, yedeğine almak. 299b-13.

yandaş (1) Yakın. 320a-10.

yandaş- (4) Yaklaşmak, yanaşmak. 11b-13; 30b-8; 270b-3; 311a-13.

yandaşdur- (1) Yaklaştırmak. 145b-6.

yandur- (14) Yakmak. 40b-11; 49a-1; 60b-3; 71b-5; 91a-14; 99b-14; 126b-12; 164a-15; 173a-15…

yandur- (23) Döndürmek, çevirmek. 2a-15; 13b-14; 57a-3; 59b-9, 10; 65a-4; 95b-1; 112b-4; 114a-6; 146a-3…

yaŋġu (1) Yankı. 36b-15.

yanıġlıḳ (1) Yanar vazitte, yanar halde. 132a-9.

yaŋġıla- (1) Yenilemek, tekrar etmek. 115a-12.

yaŋġlıġ (105) Gibi, benzer. 4a-12; 8b-2; 9a-6; 10a-15; 10b-12, 13; 11a-10, 14; 12a-4, 14...

Yaʿḳūb (2); (Ar. k.ad.) Hazreti Yakup. 85b-11; 315b-4.

Yaʿḳūb-vār (1); (Far.) (Hazreti) Yakup gibi. 315b-4.

yaʿnī (199); (Ar.) Yani. 2a-9; 2b-3, 10, 13, 15; 3a-1, 12, 15; 6b-2; 8a-4...

yaʿsūb (1); (Ar.) Kraliçe arı. 13a-14.

yap- (15) Kapamak, örtmek. 24a-4; 87b-3; 95b-8; 98b-12; 110a-3; 226b-13; 249b-3; 250a-10; 252b-11; 323b-5…

yapıl- (2) Kapanmak, örtülmek. 152a-11; 204b-11; 288a-6.

yapuş- (1) Yapışmak. 235b-11.

yar- (21) **1**. Ortadan ayırmak, bölmek. 51b-13; 51b-14; 52a-7; 316b-6. **2**. Kesip açmak, delip açmak. 126a-13; 157a-11; 182a-15; 191b-1; 194a-4; 210a-15; 210b-9; 245b-10; 254b-7;306b-7…

yār bol- (6) **1.** Dost, sevgili olmak. 123b-1; 216a-4; 242b-10. **2**. Yardım etmek. 285a-6; 295a-9; 310a-1. ~ **yār ol-** (2) Yardım etmek. 41a-2; 183a-1.

yār u mededkār bol- (2) Yar ve yardımcı olmak. 8b-7; 272b-5.

yār u mededkār tap- (1) Yar ve yardımcı bulmak. 219b-1.

yār u yölek (2); (Far.) Dayanak, sığınacak kimse, dost. 121a-12; 133a-2.

yār u yölek tap- (1) Dost, arkadaş, yoldaş bulmak. 133a-2.

yara- (17) **1**. Yarar sağlamak, faydalı olmak, kendisinden faydalanılmak; uygun olmak. 24a-15; 41a-3; 83a-9; 106a-15; 115b-

15; 134a-9; 137a-7; 173b-1; 180b-15; 183b-11… **2**. İş görmek, yapmak. 138a-14.

yara (7) Bir dış etkiyle, bir hastalık veya ârıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban. 113b-8; 152b-3; 153b-4; 153b-5; 153b-6; 227a-3; 285b-11.

yara ḳıl- (1) Yaralamak. 153b-6.

yaraduçi (1) Yaratıcı. 2a-12.

yarag̱1 (2) Yarar, fayda. 39b-1; 159b-4.

yarag̱2 (1) Hazırlık. 140a-9; 155a-2; 157b-12.

yarag̱la- (8) Hazırlamak. 10a-1; 35a-9; 42a-4; 47a-14; 48b-7; 54a-13; 83a-9; 277a-9.

yarag̱lan- (1) Hazırlanmak. 3b-10.

yaralıg̱ ḳıl- (1) Yaralamak. 217b-2.

yaralıḳ bol- (3) Yaralanmak. 139a-11, 13; 153b-7.

yaralıḳ/g̱ (7) Yaralı. 137a-1, 13; 139a-11, 13; 153b-7; 217b-2.

yaramsız (1) İşe yaramayan, yararlı olmayan (kimse veya şey). 130a-9.

yaraş- (13) Yakışmak, yaraşmak. 6b-6; 11b-12; 40b-4; 133a-10; 154a-10; 179b-9; 210b-15; 215a-13; 292a-9; 308b-4...

yarat- (6) Yaratmak. 11b-7; 37a-5; 47a-8; 113a-4; 207b-13; 243a-6.

yāre bol- (1) Yara olmak, yaralanmak. 30b-3.

yār-ı g̱ār (2); (Far.) Mağara arkadaşı, samimi arkadaş. 21a-8; 294b-3.

yār-ı kirāmī (4); (Far.) Soylu, saygın yar. 113b-9; 207b-11; 306b-1; 307a-3.

yār-ı ʿazīz (6); (Far.) Aziz dost. 27b-11; 73a-5; 91b-6; 99a-8; 190a-12; 305a-12.

yār-ı viṣāl (1); (Far.) Sevgiliye kavuşma. 161a-11.

yarıl- (1) Ortadan ayrılmak, bölünmek. 52a-2.

yarım (13) Yarım. 85b-15; 134a-11; 143b-15; 203b-13; 223a-2, 3; 228b-14; 229a-1; 258a-3, 7...

yarlıg̱ ḳıl- (1) Emretmek, ferman buyurmak. 115a-11.

yārsız ḳal- (2) Yarsız kalmak. 27b-6; 232a-9.

yaru- (7) Aydınlanmak, ışımak. 92b-7; 99a-2; 99a-5; 112a-3; 162b-12; 302a-1; 311a-14.

yarug̱ (2) Işık, parlak. 92b-7; 161a-9.

yarug̱luḳ (6) Aydınlık, parlaklık. 2a-2; 30b-5; 38b-15; 184a-13; 210b-5.

yaruḳ (2) Yarık. 52a-3; 240b-11.

yarut- (5) Aydınlatmak, ışıtmak. 92b-5; 105a-13; 151a-15; 209b-3; 298b-10.

yas (2) Ölüm veya çok büyük bir felâketten duyulan acı ve bu acıyı belirtmek üzere yapılan şeyler, mâtem, üzgün olma hali. 84a-9; 300a-14.

yas tut- (1) Yas tutmak. 300a-14.

yasa- (40) **1**. Yapmak, hazırlamak, düzmek, kurmak. 44b-11; 67b-7; 71b-11; 90b-7; 97b-3; 106b-12; 111a-14; 116a-10; 124b-12; 138b-

6… **2**. Süslemek. 3b-12; 6a-2; 12a-6; 304a-11…

yasadaḳ (7) Süs, bezek, yapılan, hazırlanan şey. 114a-5; 230b-15; 296a-14; 296b-6; 302a-10; 306b-7; 307a-10.

yasal- (3) Kurulmak, yapılmak, düzenlenmek. 116a-10; 138b-6; 293a-8.

yasavul (20); (Moğ.) Asker, memur, nöbetçi. 14a-3, 8, 9, 11, 13; 242b-1, 2, 6, 7, 11...

yāsemen (4); (Far.) Yasemin. 11a-14; 210a-6; 299a-10; 310b-12.

yastan- *(1) Yaslanmak, uzanmak, dayanmak.163b-13.*

yastuḳ (9) Yastık. 38a-5; 84b-8; 98a-8; 110a-8; 130b-12; 145a-2; 181b-7; 182b-6.

yasun (1); (bkz. yosun) Töre, usul, kaide. 148b-12.

yaş (53) **1**. Göz yaşı. 11b-6; 26a-9; 27a-5; 31a-2; 61a-5; 99b-9; 99b-12; 113b-5; 151a-15; 167a-1…**2**. Nemli, ıslak, yeşil. 12b-14; 83b-3. **3**. Genç. 43b-2; 51a-12; 151b-15; 173a-14; 173b-1; 174a-2; 178b-9; 179a-3; 180a-8; 265a-11… **4**. Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin. 196b-12; 258b-11; 258b-11; 298b-1; 300b-13; 300b-14; 300b-14.

yaş ol- (1) Yeşil, taze olmak. 292a-13.

yaşar- (3) Yeşermek. 83b-8; 177a-15; 311a-5.

yaşıl (4) Yeşil. 11b-4; 41b-3; 163b-13; 302b-6.

yaşlıḳ (8) Gençlik. 43b-2; 51a-12; 151b-15; 162a-9; 173a-14; 173b-1; 178b-9; 180a-8.

yaşun- (6) Saklanmak, gizlenmek. 4b-6; 121b-13; 132a-2; 284a-12; 285b-7; 304b-7.

yaşur- (17) Örtmek, gizlemek, saklamak. 24a-1; 54b-7; 82b-9; 94a-2; 111a-7; 132a-5; 142b-8, 10; 145b-8; 146a-10...

yaşurun (4) Gizli, saklı. 24a-1; 145b-8; 146a-10; 317a-6.

yat (3) Yabancı, el. 69b-4; 188a-10; 188a-11.

yat- (57) **1**. Uyumak veya dinlenmek için uzanmak, uyumak. 80a-1; 81a-3; 84b-10; 125b-7; 126a-13; 131a-2; 182b-2; 221b-2; 254b-4; 254b-8… **2.** Bulunmak, var olmak, mevcut olmak. 88b-12; 107b-5; 182b-2; 182b-4; 185b-1; 186b-12; 194a-3; 200a-11; 201b-13; 307a-1… **3**. Bir şeyi beklemek, bekletilmek. 21a-8; 21a-9; 30b-3; 156b-7; 162b-9. **4**. Boylu boyunca uzanmak. 69a-3; 78a-5; 99a-3; 110a-9. **5**. Geceyi geçirmek için bir yerde kalmak. 29a-14. **4**. Mezarda gömülü olmak. 97b-8. **5**. Cinsel ilişkide bulunmak. 117a-13; 161b-14. **6**. Yaşamak, iskan etmek. 175b-6; 175b-9.

yatuḳ (1) Sulak, su kabı. 126a-7.

yatur- (1) Yatırmak. 151a-11.

yavaş (6) Yavaş, sakin. 2b-4, 195b-1; 195b-13; 271a-13; 288a-10; 292a-8.

yavaş ol- (2) Bir işi sakince yapmak. 195b-1.

yavaşı- (1) Yavaşlamak, sakinleşmek. 321b-8.

yavaşlıḳ (27) Yavaşlık, sakinlik. 2b-5; 9a-1; 24a-12, 13; 130a-4; 195b-2; 202a-6; 202b-9; 248a-6; 250b-10...~**yavaşlıġ** (1) Yavaşlık, sakinlik. 272a-7.

yavaşlıḳ ḳıl- (2) Yavaş hareket etmek. 130a-4; 272a-8.

yāver (11); (Far.) Yardımcı. 16b-9; 24b-11; 29a-2; 36a-12; 74a-9; 132a-9; 133b-14; 155a-4; 176a-4; 177a-7...

yāverlıḳ (8) Yâver olma durumu. 16b-9; 24b-11; 29a-2; 36a-12; 132a-9; 133b-14; 177a-7; 308a-5.

yāverlıḳ ḳıl- (4) Yardım etmek, yardımcı olmak. 16b-9; 24b-11; 29a-2; 308a-5.

yāverlıḳ körgüz- (1) Yardımcılık etmek. 133b-14.

yavu- (6) Yaklaşmak. 64a-3; 67b-12; 125a-13; 137b-2; 158b-11; 227b-7.

yavuḳ (61) Yakın. 6b-3; 11a-9; 24a-14; 50a-8; 52b-9, 13; 53b-2; 60a-7; 61a-14; 63a-11; 68b-8...

yavuḳ bar- (4) Yakın gelmek, yaklaşmak. 149a-9; 153a-2; 185a-14; 191b-9.

yavuḳ bol- (5) Yakın olmak. 52b-9; 64a-8; 102a-11; 130a-1; 141b-1.

yavuḳ yet- (2) Yaklaşmak. 79a-3; 137a-4.

yavuḳlaş- (3) Yaklaşmak. 46a-12; 282a-10; 309b-3.

yavuḳluḳ (3) Yakınlık. 53b-2; 187b-3; 220b-12.

yavuḳluḳ ḳıl- (1) Yakınlık göstermek. 220b-12.

yavuḳraḳ (6) Daha yakın. 6b-3; 61a-14; 63a-11; 91a-11; 152a-2; 179a-10.

yavuş- (4) Yaklaşmak, yakınlaşmak. 6a-10; 31b-5; 53b-4; 55b-7.

yavuştur- (1) Yaklaştırmak. 6a-4.

yavut- (2) Yaklaştırmak. 6b-2; 42b-14.

yay- (13) Yaymak, açmak. 20b-7; 23b-3; 33b-14; 47a-9; 49a-5; 117a-11; 121b-14; 123b-8; 132-5; 151a-13…

yay (7) Yay. (bkz. ya) 10b-2; 29b-10; 35b-13; 143a-14; 197b-12; 245a-6; 252b-6.

yayıl- (5) Yayılmak. 111b-13; 115b-12; 142b-7; 179b-3; 234a-7.

yaylaġ (5) Yayla. 2b-8; 135b-3; 210a-12; 274a-6; 278a-14. ~**yaylaḳ** (1) Yayla. 192b-4.

yaz (5) Yaz. 259b-15; 16a-3; 83b-5; 168a-11; 259b-15.

yaz bol- (1) Yaz olmak. 259b-15.

yaz-1 (2) Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek. 84a-4; 94b-13.

yaz-2 (1) Günah işlemek, doğru yoldan ayrılmak. 200b-12;

yaz-3 (3) Açmak, çıkarmak. 109b-4; 271a-7; 305b-5.

yazı (1) Ova, düz geniş arazi. 221b-8.

yazıl- (1) Açılmak. 24b-14.

yazlıḳ (1) Yaz için olan. 83b-5.

yazuġluḳ (1) Suçlu, günahkâr. 227a-2.

ye- (203); (bkz. yi-) Yemek. 16b-2; 23b-5; 26b-4; 35a-8; 39b-9; 42a-15; 43b-9; 44b-9; 46a-6; 49a-7…

yedür- (6) Yedirmek. 207a-10; 217a-13; 251a-15; 289b-8; 308a-8; 308b-3.

yegāne (4); (Far.) Biricik, tek. 72b-12; 106b-11; 266a-13; 271a-1.

yegāne-i devrān (1); (Far.) Devrin benzeri olmayanı. 106b-11.

yek-bār (1); (Far.) Birden bire, ansızın. 203a-10.

yek-be-yek (1); (Far.) Tek tek, ayrı ayrı. 80a-4.

yek-cān (1); (Far.) Canları bir, çok yakın. 203a-10.

yek-cānlıḳ (1) Can, ciğer arkadaş olma durumu. 203a-10.

yek-cihet (7); (Far.) Fikirleri bir olan. 61b-2; 59a-5; 96b-2;121a-9; 121a-2; 137b-11; 128a-13.

yek-cihet bol- (1) Aynı yere yönelmek, fikir birliği yapmak. 59a-5.

yek-dāne (2); (Far.) Eşsiz, benzersiz. 296a-13; 302b-3.

yek-dīger (1); Bir taraf diğer tarafı. 68b-4.

yek-dil (5) Gönlü bir, gönülleri birbirine uygun olan. 56b-7; 121a-2, 13; 137b-10; 237b-13.

yek-dil bol- (1) Gönül birliği sağlamak, gönülleri bir olmak. 56b-7.

yek-pā (1); (Far.) Tek ayaklı, topal. 249b-9.

yek-pāre (7); (Far.) Bütün, hepsi, tamamen. 48a-2; 91b-2; 122a-13; 126b-4; 199a-4; 212a-4; 276b-4.

yek-reng (1); (Far.) Aynı renk, tek renk. 297b-11.

yek-reng ol- (1) Aynı renk olmak. 297b-11.

yek-rū bol- (1) İki yüzlü olmamak, güvenilir olmak. 121a-3.

yek-rūy (1); (Far.) İkiyüzlülüğün zıddı, riyasızlık. 82a-2.

yek-sān (3); (Far.) Yer ile bir. 217b-3; 240a-1; 291b-4.

yek-sān ḳıl- (1) Yeksan etmek. 240a-1.

yek-ser (1); (Far.) Aynı, benzer. 97a-1.

yektā (3); (Far.) Tek, eşsiz. 234b-12; 273a-7, 10.

yek-ten (2); (Far.) Aynı ten, bir beden, tenleri bir. 203a-9; 209a-10.

yek-tenlıḳ (1) Can, ciğer arkadaş olma durumu. 203a-10.

yek-zebān (1); (Far.) Aynı dil, dilleri bir. 82a-2.

yel (16) Rüzgar. 12b-11; 32a-5; 48a-3; 56b-2; 60a-2; 72b-7; 86b-15; 133a-12; 143a-5; 163b-5...

yeldā kiçesi (2) Yılın en uzun gecesi. 86b-15; 143a-5.

yelfe- (1) Yellemek. 171a-15.

yelfüküç (2) Yelpaze. 235b-9; 236a-5.

yelge ber- (1) Yele vermek. 133a-12.

yem (2) Yem. 67a-12; 242b-8.

yem bol- (2) Yem olmak. 67a-12; 242b-8.

Yemānī (2); (Ar.) Yemenli. 7a-10, 11

Yemen (6); (Ar. y. ad.) Yemen. 101a-1; 106b-2; 249b-2, 4; 273a-3; 287b-1.

yemiş (3) Meyve, yiyecek. 83b-5; 153b-13; 180a-3.

yene (211); (bkz. yine) Yine, tekrar, gene. 3a-3; 14a-11; 17a-7; 23a-3; 26b-1; 27b-5, 12; 28b-5; 29a-3; 31b-14...

yeṅgi (19) Yeni. 2b-6; 7a-1; 12a-4; 27b-11, 13; 34a-7; 88b-15; 186a-13; 194b-1; 195b-5; 196b-7...

yeṅgi ḥayāt tap- (1) Taze can bulmak. 34a-7.

yeṅgil (1) Hafif. 236a-14.

yeṅgillik (4) Yenlik, hafiflik. 195b-5; 196a-6; 201a-3; 294a-14~ **yeñillıġ** (1) Yenlik, hafiflik. 294b-7.

yeṅgillik ḳıl- (3) Hafiflik yapmak, çabuk etkilenmek. 87b-12; 144a-4; 272a-9.

yeṅglik (1) Ağırbaşlı ve ciddî olmama durumu, hoppalık. 23b-6.

yer (258) **1**. Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân. 9a-12; 19b-7; 26b-15; 34a-11; 42a-14; 47a-10; 48a-13; 49a-9; 146b-6; 192a-8… **2.** Dünya. 11b-7; 28a-3; 37b-10; 55a-14; 55b-4. **3.** Toprak parçası, basılan yer. 26b-13; 28a-11; 31b-15; 49b-10; 51a-9; 53b-15; 56b-6; 62b-4; 66a-13; 66a-14… **4**. Bir olayın geçtiği veya geçeceği bölüm, alan, mahal, zaman, an. 27b-13; 67a-11; 80a-10; 90b-1; 94a-12; 103a-4; 107b-8; 192b-11; 193b-6; 194a-9… **5**. Durum, konum. 28b-8; 55a-7; 183b-14; 255b-15; 267a-6. **6**. Bulununlan yaşanılan bölge. 31a-2; 51b-5; 52a-14; 54a-13; 54b-5; 147b-8; 175b-9; 178b-5; 192a-6; 304b-14… **7**. Taraf, cihet, yön. 47a-15; 56a-10; 75a-6; 101b-4; 109a-11; 181b-10; 182a-11; 208a-13. **8**. Vatan. 124b-11; 125a-6; 140a-8; 304b-13.

yer astıda (1) Yer altı. 48a-12.

yer ber- (2) Yer vermek. 70b-9; 82a-2.

yer birle yeksān bol- (1) Yok olmak, ölmek. 84b-14.

yer dipren- *(1) Deprem olmak. 75b-9.*

yer taf- (1) Yer bulmak. 249b-15.

yer tübi (1) Yer dibi. 153b-12.

yer ü kök (2); (Far.) Yer ve gök. 1b-5; 139b-10.

yer yüzi (19) Yer yüzü, dünya. 11a-1; 45a-1; 46a-9; 47a-8; 53a-6; 55b-3; 64a-4; 97a-2; 100b-6; 103b-5...~ **yer üzi** (1) Yer yüzü, dünya. 10b-14.

yerge ḳoy- (2) Yere koymak. 124a-11; 137a-8.

yesār u yemīn (1); (Far.) Sol ve sağ. 271a-8.

yeş- (1) Yeşermek. 83b-5.

yet- (537) **1.** Yetmek, erişmek, ulaşmak, kavuşmak, yakalamak. 2b-11; 3a-1, 13; 4a-9; 6b-7; 7b-15; 8b-11; 9b-11; 10a-11; 10b-4...**2**. Başına gelmek. 19a-11; 20a-11; 26a-12; 26a-13; 33a-11; 51b-11; 55a-5; 83a-11; 97a-12; 104b-9… **3**. Bir duruma, bir aşamaya, bir dereceye gelmek. 75a-6; 87b-8; 199a-14;

237a-8. **4**. İmdanına koşmak, yardım etmek. 135b-13.

yete (3); (bkz. yedi) Yedi. 105a-7; 195b-10; 274b-7.

yete kezer (1) Yedi gezen, dolaşan kimse ashab-ı kehf. 195b-10.

yetim (1) Yetme, ulaşma, vasıl olma. 11b-2.

yetīm (2); (Ar.) Yetim. 258a-11; 302b-2.

yetinçi (8) Yedinci. 8b-11; 23b-8; 30a-15; 75b-14; 202b-9, 12; 248a-10; 248b-2.

yetiş- (4) **1**. Ulaşmak, vâsıl olmak. 221b-7; 320b-14; **2**. Vakti, zamanı gelmek. 57a-14; 112a-3.

yetkür- (194) Yetiştirmek, ulaştırmak, getirmek. 3a-13; 4a-9; 6b-7; 10a-11; 14b-8, 11; 18a-11; 25a-10; 26b-5; 28a-15...

yetti (2); (bkz. yete) Yedi. 75b-7; 275b-15.

yetüştür- (1) Yetiştirmek, ulaştırmak. 252b-9.

yevmiye (1); (Ar.) Yevmiye. 250a-9.

yıd (8) Koku. 4b-11; 33b-1; 59b-15; 65a-10; 67b-10, 11; 68a-2; 123b-14.

yıd al- (2) Koku almak. 67b-10; 68a-2.

yıdla- (2) Koklamak. 14a-3; 33b-1.

yığ- (21) **1**. Yığmak, biriktirmek, toplamak. 49a-10; 157a-5; 164b-11; 164b-12; 171a-13; 311b-9; 314a-6; 314b-13; 315a-3; 316b-7. **2**. Çekmek, alı koymak, durdurmak. 48a-9; 101b-9; 117a-4; 118a-2; 126a-1; 126b-8; 126b-15; 182b-11; 314a-13.

yığaç (12) Ağaç. 51b-13, 1 4; 52a-3, 4, 7; 55a-4; 73b-1; 240b-12.

yığaççı (16) Marangoz. 12b-14; 16a-15; 51b-12; 52a-1, 8, 9; 160b-10, 12, 15; 161a-11...

yığaççılıḳ (2) Marangozluk. 16a-15; 52a-9.

yığdur- (1) Toplatmak. 294a-2.

yığı2 (3) Göz yaşı, ağıt. 86b-3; 313b-11; 319a-1.

yığıl- (9) Birikmek, toplanmak. 34b-10; 48b-7; 50a-10; 113a-2; 115a-12; 125b-1; 128a-7; 128b-2; 140a-5.

yığın (1) Toplantı. 48b-7.

yığıştur- (7) Yığıştırmak, toşlamak, biriktirmek. 8b-3, 4; 43b-3; 49a-9; 100a-3; 127a-6; 131a-12.

yığla- (35) Ağlamak. 27a-6; 48a-6; 87b-13; 91b-7; 99b-11; 113b-14; 132b-11; 152a-14; 161b-1; 167a-1...

yığlaş- (1) Ağlaşmak. 257a-4.

yığlat- (1)Ağlatmak. 260a-13.

yıḫıl- (1); (bkz. yıkıl-) Yıkılmak, devrilmek, düşmek. 141a-8.

yıḳıl- (20) Yıkılmak, düşmek, devrilmek. 31b-12; 34b-6; 35a-2; 46a-11; 68a-3; 90a-15; 122b-1; 131a-5; 148a-1; 149b-8...

yıḳıla ḳopa (1) Düşe kalka. 90a-15.

yıḳıt- (1) Yıkmak, yok etmek. 211a-11.

yıl (15) Yıl. 49a-5; 63a-14; 68a-14; 100b-7; 106b-1; 147b-6; 153a-7; 202b-8; 259a-13; 283a-8…

yılan (66) Yılan. 15b-5; 53a-12; 63a-6; 66b-9; 75a-14, 15; 80a-5, 6; 80b-4, 5...

yılan çaḳ- (5) Yılan şokmak. 87a-6; 275a-8; 308a-11, 12; 308b-2.

yıldız (14) Kök. 88a-1; 138b-10, 12; 153b-2, 12; 157b-8; 163b-12; 167b-6; 171a-2; 174b-2...~ **ıldız** (2) Kök. 77a-1; 84b-6.

yıllıḳ (2) Bir yıl için, senelik. 100b-7; 259a-13.

yıpar (5) Misk. 4b-10; 53a-5; 111b-15; 154b-14; 298a-1. ~**ıpar** (3) Misk. 62b-6; 112a-7; 297b-13.

yıraġlıḳ (4) Uzaklık. 187b-3, 4; 222a-9; 229a-6. ~ **yıraḳlıḳ** (2) Uzaklık. 55a-12; 314a-4.

yıraḳ (90) Irak, uzak. 24b-1; 28b-4; 33a-4, 8; 33b-7; 38a-2; 39b-7, 10; 41a-5; 48b-4...~ **yıraġ** (4) Irak, uzak. 187b-3, 4; 222a-9; 229a-6.

yıraḳ bar- (1) Uzak gitmek. 135b-3.

yıraḳ bol- (15) Uzak olmak. 24b-1; 53b-3; 91b-4; 112b-11; 115a-10; 144b-11; 196a-15; 214b-12; 215a-6; 220b-11...

yıraḳ eyle- (1) Uzak tutmak. 41a-5; 196b-3.

yıraḳ ḳıl- (2) Uzaklaştırmak. 60a-8; 232a-11.

yıraḳ kit- (1) Uzak gitmek. 39b-7; 63b-15. ~**yıraḳ ket-** (1) Uzak gitmek. 63b-13.

yıraḳ körün- (2) Uzak görünmek. 33a-4; 38a-2.

yıraḳ tut- (3) Uzak tutmak. 33a-8; 79a-7; 196b-8.

yıraḳlıḳ eyle- (1) Uzaklaşmak. 314a-4.

yıraḳraḳ (2) Daha uzak. 210a-11; 212b-7.

yırt- (1) Yırtmak. 177b-15.

yi- (26); (bkz. ye-)Yemek. 2b-11; 23a-4; 18a-9; 13b-12; 11a-6; 10b-1; 34b-14; 35a-3; 37a-4; 37b-11…

yif (3); (bkz. if) İp. 29b-15; 137b-6; 214b-4.

yigirme (6) Yirmi. 48a-6; 84b-12; 174b-6; 196b-12; 198b-13; 263b-1.

yigit (32) Yiğit, genç, delikanlı. 43b-2; 44a-13; 144b-15; 151b-13; 152a-1; 161a-3, 6; 161b-7, 8, 10...

yigitlik (7) Gençlik. 43b-2; 44a-13; 152a-1; 173a-13; 178b-14; 233a-11; 259a-6.

yil (1) Yel, rüzgâr. 11b-14.

yi͡ng (5) Hafif. 37b-11; 131a-10; 192a-5; 272b-7; 293b-4. ~ **ye͡ng** (1) Hafif. 23b-6.

yi͡ng körset- (1) Değersiz, hafif göstermek. 131a-10.

yine (14); (bkz. yene) Yine, tekrar. 8a-3, 6; 13a-5; 14b-5, 11; 15a-6; 16b-7; 17b-15; 19b-1; 33b-15...

yi͡nglik (3) Ağırbaşlı ve ciddî olmama durumu, hoppalık. 73a-5; 272b-7; 293b-4.

yi͡nglik ḳıl- (1) Hafife almak, önemsememek. 293b-4.

yiper- (3) Elinden çıkmak, elinden kaçırmak. 94a-5; 95b-1; 262a-11.

yir (10) Yer, zemin, dünya. 5b-12; 10a-11; 10b-14; 12b-8; 12b-10; 26b-8; 27b-8; 30a-15; 73b-7; 32a-4.

yir bir - (1) Yer vermek. 5b-12.

yir yüzi (4) Yeryüzü. 12b-8, 10; 10b-14; 26b-8.

yirge tüş- (2) Yere düşmek. 32a-4; 73b-7.

yit- (12) Erişmek, ulaşmak. 7a-5; 7b-1; 9b-7; 16a-12; 19b-11; 21a-5; 23a-5; 33a-8; 34a-8; 39b-2...

yitig (1); (bkz. itig) 231b-7.

yitiglik (1) Keskinlik. 231b-7.

yiyek (1) Sahip, malik. 126b-7.

yiyeksiz ḳal- (1) Sahipsiz kalmak. 126b-7.

yoġan (4) Kalın, iri. 13a-14; 55a-3; 161a-4; 316a-12.

yoġanraḳ (1) Daha kalın, daha iri. 13a-14.

yoḳ (320) Yok. 4b-3; 7b-10; 8a-12; 11a-6; 14b-6,12; 16a-8; 19a-2; 22b-2, 13…

yoḳ al- (3) Yok olmak. 23b-5; 189b-11; 316b-11.

yoḳ bol- (14) Yok olmak. 61a-13; 90b-9; 113a-6; 128a-4; 133b-1; 137a-14; 147a-6; 150b-9; 161b-3; 168a-10...

yoḳ et- (18) Yok etmek. 4b-3; 14b-12; 50a-3; 75b-13; 80b-7; 90a-7; 91a-2; 109a-2; 145a-10; 149a-1...

yoḳal- (22) Yok olmak, kaybolmak. 28b-12; 85b-12; 113b-14; 114a-3; 114b-1, 5; 128a-5; 133a-8; 133b-3; 152b-11...

yoḳarı (2) Yukarı. 35a-12; 56a-14.

yoḳat- (5) Yok etmek. 48a-2; 82b-3; 90b-6; 102b-7; 131b-6.

yoḳla- (1) Yoklamak, araştırmak. 315a-12.

yoḳluḳ (8) Yok olma durumu. 58a-12; 91b-9; 96a-14; 114b-8; 139a-6; 176a-15; 259a-9; 321b-3.

yol (178) Yol. 1b-7; 2a-14, 15; 10b-7; 14a-7; 17a-14; 19a-3, 4, 5; 20b-10...

yol bar- (1) Yol gitmek. 210a-2.

yol ber- (10) Yol vermek. 14a-7; 23a-8; 29a-1; 30b-13; 82b-5; 95b-15; 199a-10; 204b-7; 234b-2; 248b-13.

yol körgüz- (3) Yol göstermek. 1b-7; 17a-14; 19a-4.

yol tap- (2) Yol bulmak. 177a-14; 214a-3.

yola- (1) Yol göstermek, sevketmek. 158a-14.

yolbars (6) Kaplan. 255a-2, 3; 256a-3; 303a-12; 303b-13; 304a-3.

yolda ḳal- (1)Yolda kalmak. 68b-9.

yoldın çıḳ- (1) Yoldan çıkmak. 236a-15.

yoldın çıkar- (1) Yoldan çıkarmak. 81a-1.

yolı yile- (1) Yola koyulmak. 36b-13.

yolın bağla- (1) Yolunu kapatmak. 251a-12.

yolın tut- (9) **1.** Yolunu takip etmek, yolundan gitmek. 68a-1; 91b-9; 160a-2; 220b-5; 319a-8. **2.** Yola koyulmak, gitmek. 162b-9; 245b-6; 322a-2.

yoluḳ- (1) Karşılaşmak, karşı karşıya gelmek. 287b-7.

yolun- (1) Yolunmak, koparılmak. 265b-1.

yorġala- (5) Yorga yürümek. 36b-14; 269b-8, 12, 13; 270a-3.

yorġalaş- (1) Yürümek. 270a-3.

yosun (24) Kural, gelenek, örf. 15a-14; 17b-11; 56b-11; 73a-2; 76a-3; 87b-9; 120b-1; 146a-9; 155b-4; 203a-8...

yölek (3) Dayanak, yardımcı. 121a-12; 127b-7; 133a-2.

yör- (211) Yürümek, gitmek. 7b-15;10b-15; 11a-8; 12a-4; 15a-11; 15a-13; 16b-3; 20b-12; 21a-5; 24b-8…

yörgen (1) Gem, yular. 142b-15.

yörüş- (7) Yürümek, ilerlemek. 30a-1; 51b-15; 63b-9; 277a-15; 279b-14; 299b-6.

yörüt- (6) Yürütmek, sürdürmek, devam ettirmek, öne sürmek, ileri sürmek, hükmetmek. 38a-7; 60a-10; 101b-4; 242b-11; 244a-15; 294a-4.

yötele- (1) İtelemek, itiklemek, itmek. 155a-10.

yötkil- (1) Bir haletde durmamak, değişmek, yenilenmek. 24b-6.

yu- (17) **1**. Yıkamak, temizlemek. 12a-2; 24a-3; 77b-11; 129b-6; 140a-13; 150a-7; 169a-14; 191b-4; 201b-10; 272a-2… **2**. Vazmeçmek, çekilmek, bırakmak. 26a-4; 47a-14; 74a-12; 173a-7.

yufat- (1) Oyalamak, geçiştirmek. 117b-12.

yuḳarı (4) Yukarı. 121b-9; 234b-5; 240b-12; 316b-4.

yulduz (22) Yıldız. 7a-10; 11a-12; 17a-12; 19a-15; 22a-11; 25b-2; 41b-1; 55b-3; 95a-11; 105b-2...

yum- (5) Yummak, kapamak. 52a-4; 96a-14; 117a-2; 173b-2; 275a-3.

yumalan- (1) Yuvarlanmak. 223b-6.

yumşaḳ (11) Yumuşak. 23b-14; 52b-7; 85b-2; 99a-4; 104b-15; 148b-15; 177a-2; 195a-13; 227a-4; 231b-5...

yumşaḳlıḳ (1) Yumuşaklık. 23b-14; 52b-7; 177a-2; 195a-13; 231b-5, 6. ~**yumşaġlıḳ** (1) Yumuşaklık. 191b-10.

yumuġluḳ (1) Yumulu, kapalı. 75a-15.

yumul- (1) Yumulmak, kapanmak. 52a-4.

yun- (1) Yunmak, yıkanmak. 121b-4.

yurt (7) Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı yer, memleket, vatan. 98a-4; 133a-3; 207b-7; 232b-1; 241a-8; 266a-1; 319b-1.

Yūsuf (6); (Ar. k. ad.) Hazreti Yusuf peygamber. 85b-12; 283b-10; 300b-4; 304a-11; 315b-4; 318a-4.

Yūsuf-ı ken‘ān (1); (Far.) Kenanlı Yusuf (Hazreti Yusuf). 283b-10.

yut- (17) Yutmak, hazmetmek, tahammül etmek. 34b-8; 40b-1; 47a-6; 53a-10; 82a-1; 94b-15; 191a-8; 200b-1; 204a-2; 224a-6…

yuttur- (1) Yutturmak. 313b-1.

yuyul- (3) Yıkanmak, temizlenmek; gitmek. 20b-4; 28b-5; 247b-6.

yüd- (1) Yüklenmek, taşımak. 305b-11.

yüg- (1) Bulunmak, toplanmak. 201a-11.

yügen (3) Yular. 9b-2; 21a-3; 92b-4.

yügrük (2) Koşuşu, yürüyüşü güzel olan (at). 64a-11; 193a-6.

yügür- (19) Koşmak. 27b-10; 52b-5; 53b-5; 78a-4; 88b-14; 90a-14; 94a-10; 126a-9; 137a-4, 9...

yügürt- (8) Koşturmak. 94a-10; 188b-6; 198b-2; 201a-8; 209b-11; 218b-3; 233a-10; 270b-4.

yük (29) Yük. 2a-11; 2b-8; 9b-2; 30a-1; 45b-7, 8; 50b-3; 83b-3; 91a-13; 95b-5…

yük bol- (1) Yük olmak. 282b-11.

yük köter- (6) Yük götürmek, taşımak. 2a-11, 95b-5; 182a-8; 192a-5; 207b-6, 282b-9.

yük tart- (1) Yük taşımak. 50b-3.

yükle- (12) Yüklemek. 58b-7; 75b-10; 83b-3; 93b-7; 130a-1; 167a-15; 181b-1, 14; 182a-3; 191b-4...

yükün- (3) Eğilmek bükülmek, hürmet göstermek. 26a-2; 152a-9; 294a-3.

yümn (16); (Ar.) Uğur, bereket. 6b-11; 35b-11; 137b-5; 141b-15; 171b-10; 176a-4; 178b-6; 179b-11, 12; 203b-7…

yümn- i yemenī (1); (Far.) Yemenin (yıldızı) uğuru. 6b-11.

yümnīlıḳ (1) Uğurlu olma durumu. 230a-1.

yürek (33) Kalp, yürek. 28b-11; 46a-10; 58b-11; 126a-11, 13; 126b-6; 141a-14; 150a-1; 185b-14; 191b-6...

yüssüzlük (1) Yüssüzlük, tebiyesizlik. 209b-1.

yütür- (2) Yitirmek, kaybeymek. 99a-9; 201b-2.

yüz evür- (16) Yüz çevirmek, bırakmak, vaz geçmek. 72a-4; 96a-8; 96b-7; 97a-9; 100a-13; 105a-7; 130b-10; 151b-7; 165a-5; 193a-11...

yüz ḳoy- (7) Yönelmek. 21a-4; 23a-2; 41a-8; 45a-5; 91b-9; 140a-10; 303a-9.

yüz körgüz- (1) Yüz göstermek. 172a-7.

yüz körset- (10) Yüz göstermek. 7a-7; 24b-14; 25a-15; 35a-15; 38b-2; 53b-15; 83b-11; 294b-11; 305a-14; 310b-1.

yüz1 (226) Yüz, çehre. 4a-11; 4b-11; 7a-7; 10a-14; 10b-1; 11a-1; 11b-12; 12b-5, 8, 10...

yüz2 (71) Yüz, sayı, 100. 7a-12; 10a-14; 10b-7; 28a-5; 28b-2; 36a-15; 67a-1; 71a-4; 75b-5; 80a-12…

yüzi ḳatıġlıḳ et- (1) Yüzsüzlük etmek. 294a-7.

yüzi ḳızar- (1) Yüzü kızarmak. 26b-11.

yüzi tāze bol- (1) Yüzü canlanmak, mutlu olmak. 45a-14.

yüzidin (37) Yüzünden, sebebinden. 19b-4; 32a-8; 33a-6; 43b-4; 60b-1; 71a-12; 84b-8, 9; 96a-13; 96b-4...

yüzin yu- (1) Yüzünü yıkamak. 12a-2.

yüzlen- (17) Yönelmek. 11b-1; 30a-6; 74b-5; 76b-11; 81b-3; 90a-11; 98a-8; 107b-2; 136a-1; 141b-4...

yüzük (1); (bkz. üzük) Yüzük. 46b-1.

żābıṭa (1); (Ar.) Kural, usul. 3b-10.

żābiṭ (1); (Ar.) Dediğini yaptıran, otoriter. 3b-10; 17b-5, 10.

żabṭ (15); (Ar.) 1. İdaresi antında bulunma, idare etme. 4b-14; 5a-10; 9b-5; 17b-11; 19b-14; 41a-3; 86b-12; 173b-11; 229b-13; 237a-5… 2. Ele geçirme. 98a-5.

żabṭ eyle- (1) Zapdetmek. 4b-14.

ẓafer (15); (Ar.) Galibiyet. 24a-14; 26b-10; 64b-15; 68b-5; 86b-9, 13, 15; 87a-1; 121a-5; 140a-14...

ẓafer tap- (6) Zafer kazanmak. 26b-10; 64b-15; 68b-5; 86b-13; 171b-4; 174b-9.

ẓafer-engīzraḳ (1) Daha çok zafer kazandıran. 24a-14.

zāhid (161); (Ar.) Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse). 44b-3, 6, 10, 12; 45a-1, 10, 12; 97a-7, 8, 15...

zāhidlıḳ (2) Zahitlik, zahit olma durumu. 238a-15; 260b-13.

ẓāhir (81); (Ar.) Açık, belli, görünen; dış görünüş. 3b-3, 12; 15b-13; 24a-1; 31a-5; 41a-10; 44b-10; 50b-10; 53a-6; 55a-3...

ẓāhir bol- (15) Ortaya çıkmak, görünmek. 41a-10; 50b-10; 60a-13; 62a-1; 103b-3; 110b-6; 111a-1; 131b-5; 148b-1; 184a-14...~ **ẓāhir ol** (5) Ortaya çıkmak, görünmek. 56b-12; 59a-11; 95b-6; 204b-10; 276a-11.

ẓāhir et- (1) Ortaya çıkarmak. 177b-14. ~**ẓāhir it-** (1) Ortaya çıkarmak. 119b-10.

ẓāhir eyle- (2) Açı etmek, belli etmek, göstermek. 53a-6; 134a-5.

ẓāhir ḳıl- (8) Göstermek. 64b-4; 75b-14; 94b-6; 103a-13; 190a-14; 215b-8; 222a-13; 244a-9.

ẓāhir-bīn (2); (Far.) Birşeyin dış görünüşüne bakan. 3b-3, 13.

ẕaḫīre (31); (Ar.) Gerektiği zaman harcanmak üzere saklanan hububat, yiyecek. 6b-7; 13a-2; 48a-8; 124b-13; 126a-1, 3; 126b-2, 7, 11, 14...

ẕaḫīre eyle- (3) Zahire yapmak. 124b-13; 133b-6; 303b-7.

ẕaḫīre ḳıl- (8) Zahire yapmak. 126b-2, 11, 14; 233a-3; 305b-6; 313a-10; 314b-3; 315a-1.

ẕaḫīre ḳoy- (4) Zahire olarak bıkakmak, saklamak. 126a-1; 198b-8; 290b-8, 12.

ẕaḫīresi bol- (1) Zahire olmak. 259b-14.

zaḫm (32); (Far.) Yara. 26b-4; 57a-6; 114a-8; 123b-6; 131a-5; 137a-1; 140a-9; 156a-8, 13; 163a-12...

zaḫm taf- (1) Yaralanmak. 254b-6.

zaḫm ur- (6) Yaralamak. 156a-13; 164a-1; 192b-10; 201a-2; 220a-12; 308a-6.

zaḫm ye- (1) Yaralanmak. 172a-7.

zaḫmet (4); (Ar.) Sıkıntı, güçlük, zorluk. 21a-8; 109b-14; 126b-10; 267b-7.

zaḫmet yetkür- (1) Zahmet vermek, zahmet getirmek. 63b-8.

zaḫm-ı şimşīr (1); (Far.) Kılıç yarası. 131b-9.

zaḫm-zede (1); (Far.) Yaralı. 165a-1.

zāl (4); (Far.) **1**. Ak sakallı, ihtiyar kimse. 95a-6; 221a-11; 289a-4. **2**. Doğduğu zaman saçları, kirpikleri ve kaşları bembeyaz olduğu için meşhur Îran pehlivanı Rüstem'in babasına verilen lakap. 98a-10.

żalālet (1); (Ar.) Doğru yoldan ayrılma, yoldan çıkma, sapıtma, sapıklık. 274a-15.

zāl-ı kühen-sāl (1); (Far.) Çok seneler yaşamış, yaşlı, aksakallı kimse. 221a-11.

ẓālim (31); (Ar.) Zulm eden, acımasız. 21a-7; 66b-7; 68b-4; 71a-15; 78a-1; 101b-13; 110a-14; 110b-4, 5, 13...

ẓālimlıḳ (2) Zalimlik. 172b-6; 260b-12.

ẓālimraḳ (2) Daha zalim. 71a-15; 220b-2.

zamān (155); (Ar.) **1**. Zaman, vakit, an. 4a-8; 5b-8; 7b-3; 11a-2, 14; 14a-14; 20b-5; 23a-2; 23b-8; 30a-2… **2**. Çağ, devir. 4b-5; 4b-12; 5a-7, 11; 5b-2; 6a-6; 6a-11; 7a-12; 9a-2; 28b-5…

zamāne (24); (Ar.) Devir, zaman; yaşanılan zaman. 26a-14; 26b-4; 43a-10; 55b-11; 69b-6; 87a-15; 114a-14; 183a-11; 195b-5; 203a-6...

zamānī (18); (Far.) Bir zaman, bir vakit, bir süre, bir müddet. 5a-11; 11a-2, 14; 14b-2; 28a-13; 30a-2; 40a-11; 42a-1; 78b-15; 88b-3...

żāmin (1); (Ar.) Kefil. 47a-12.

żamīr (28); (Ar.) **1.** Zamir. 2a-12; 19a-12. 2. İç, iç yüz, kalp, vicdan. 21a-8; 32b-10; 41b-15; 42a-2; 45b-1; 97b-15; 100b-9; 102b-6; 103a-9; 104a-13...

żamīr-i müstetir (1); (Far.) Gizli zamir. 2a-12.

żaʿf (10); (Ar.) Zayıflık, dayanamama. 47b-1; 58b-1; 69b-14; 111b-8; 143b-9; 158a-11; 190b-15; 191a-4; 198b-15; 258a-9.

zaʿferān (3); (Ar.) Safran. 185b-1; 221a-15; 312b-10.

żaʿfiyet (2); (Ar.) Zayıf olma durumu, zayıflık. 69b-14; 190b-15.

żaʿīf (50); (Ar.) Zayıf, güçsüz. 6b-6; 17a-2; 30b-3; 34b-8; 47b-1; 50b-9; 51a-1; 71b-4; 75b-14; 76a-7...

żaʿīf bol- (4) Güçsüz, zayıf olmak. 51a-1;173a-11; 177b-12; 191b-12.

żaʿīf nā-tuvān bol- (1) Zayıf ve güçsüz olmak. 192b-10.

żaʿīfe (6); (Ar.) Zayıf, güçsüz (kadın). 76a-7; 144b-8, 11, 13, 14; 185a-7.

żaʿīflıḳ (4) Zayıflık, güçsüzlük. 50b-9; 75b-14; 127b-8; 179b-3. ~ **żaʿīflıġ** (3) Zayıflık, güçsüzlük. 81b-9; 177b-8; 191a-8.

żaʿīf-peyker (1); (Far.) Zayıf yüzlü. 164a-7

zār (39); (Far.) Ağlama, inleme. 19b-9; 20b-7; 28b-12; 29b-14; 30b-7; 31a-1; 34a-13; 66a-4; 86b-3; 87b-13...

zār ḳıl- (3) Ağlamak, inlemek. 175a-14, 15; 221b-7.

zār ol- (3) Ağlamak, inlemek. 113b-3.

ẓarāfet-āṣār (1); (Far.) Zarif eserli, zarif eser sahibi. 273a-13.

żarar (96); (Ar.) Zarar, kötü sonuç, ziyan. 8b-9, 10, 15; 14b-5, 11; 18a-5, 13; 23b-7, 15; 24b-2...

żarar ḳıl- (1) Zarar vermek. 64a-15.

żarar tap- (3) Zarar etmek. 8b-15; 256a-10; 258b-7.

żarar yet- (1) Zarar gelmek. 94b-7.

żarar yetkür- (12) Zarar vermek, zarar getirmek. 14b-11; 26b-5; 43a-5; 99a-7; 112b-7; 126a-4; 162a-15; 181a-11; 211a-4; 245b-4...

żarar-ı ẓāhir (1); (Far.) Açık zarar. 75b-7.

żarar-künende (1); (Far.) Zarar veren, zarar verici. 53a-12.

żararlıḳ (1) Zararlı. 280b-11.

żarb (7); (Ar.) Vurma, vuruş, dövme. 30a-10; 71a-9; 140a-3; 170b-1; 256b-2; 284b-2; 294a-7

ẓarf (2); (Far.) Kap, kılıf, mahfaza. 158b-10; 277b-2.

ẓarīf (3); (Ar.) Davranışları, durumu insanda hoş bir etki bırakan, tavrı ve edâsı hoş olan, hoşa giden. 83b-15; 207a-3; 311b-12.

zārlıḳ (2) Ağlama, inleme durumu. 66a-4; 163a-15.

żarūr (2); (Ar.) Olması mecbûrî, kaçınılması imkânsız olan, mecbûrî, zorunlu. 312b-15; 313b-2.

żarūret (21); (Ar.) 1. Mecbûriyet, zorunluluk. 30b-13; 48a-9; 57a-14; 70a-12; 72b-8; 75b-8; 85a-11; 92a-5; 141a-13; 161a-2...2. Maddî sıkıntı, yoksulluk, fakirlik. 211b-8; 247b-7; 314b-4.

żarūret bol- (3) Zaruret olmak. 30b-13; 85a-11; 162a-9. ~ **żarūret ol-** (1) Zaruret olmak. 174a-13.

żarūrī (4); (Ar.) Olması mecbûrî, kaçınılması imkânsız olan, mecbûrî, zorunlu. 39b-10; 85b-7; 105b-8; 136a-9.

ẕāt (44); (Ar.) Bir şeyin ta kendisi, maddî varlığı, maddî varlığının özü, öz varlık. 6a-15; 11a-7; 13a-7; 32a-9; 37b-15; 58a-12; 69a-4; 70a-12; 114a-4; 123a-6…

ẕātī (3); (Ar.) Cevhere, asla âit. 202a-12; 213a-14; 270a-4.

zāviye (2); (Ar.) Açı, köşe, cihet, yön. 37a-7; 159b-11.

zāyid (2); (Ar.) Sonradan eklenen, ilâve edilen. 116a-10, 11.

zāyid bol- (1) Gereksiz, fazlalık olmak, sonradan olmak. 116a-10.

zāyil bol- (1) Sona ermek, bitmek, tükenmek. 112a-8. ~ **zāyil ol-** (1) Sona ermek, bitmek, tükenmek. 40b-14.

żāyiʿ (39); (Ar.) Elden çıkmış, ziyan olmuş, boşa gitmiş. 8b-9; 23b-4; 54a-14; 60a-8; 71b-12, 14; 77b-13; 78a-15; 132b-10; 141b-15...

żāyiʿ bol- (11) Zayi olmak. 71b-12, 14; 141b-15; 153a-11; 207b-4; 223a-6; 252a-3; 266b-9; 267a-9; 272a-9...~ **żāyiʿ ol-** (1) Zayi olmak. 132b-10.

żāyiʿ et- (6) Boşa harcamak, faydasız geçirmek. 178b-4; 186a-10; 218a-2; 233a-1; 280a-13; 283a-6.

żāyiʿ eyle- (4) Ziyan etmek, boşa gitmek. 213a-4; 223a-4; 249a-15; 287a-8.

żāyiʿ iper - (1) Zayetmek. 23b-4.

żāyiʿ ḳıl- (13) **1.** Yitirmek, kaybetmek. 8b-9; 54a-14; 77b-13; 178a-7, 11; 267a-14; 270a-10. **2.** Boşa harcamak, israf etmek. 78a-15; 229a-15; 233b-1, 263b-7. **3.** Zarara uğratmak, zarar vermek. 166b-14; 233b-14.

żāyiʿ raḳ (1) Çok daha fazla yararsız. 229b-12.

zebān (40); (Far.) Dil. 4a-8; 4b-13; 12b-3; 15b-12; 28b-7; 59b-11; 64a-11; 71b-5; 82a-2, 3...

zebān-āver (1); (Far.) Konuşma kabiliyeti yüksek olan. 104a-15.

zebāngа kel- (1) Dile gelmek. 59b-11.

zebān-ı ḥāl (3); (Far.) Beden dili. 208b-6; 319a-10; 321b-10.

zebān-ı sipās (1); (Far.) Şükür dili. 155a-3.

zeberced (4); (Ar.) Cam parlaklağında, açık yeşil renkte tabiî mağnezyum ve demir silikat, krizolit, olivin, perido. 22a-2; 41b-3; 284b-6; 302b-1.

zeber-dest (2); (Far.) "El üstünde bulunan" Âmir ve hâkim durumda olan. 98a-10; 149b-7.

zebūn (15); (Far.) Güçsüz, zayıf, âciz. 18a-1; 28b-3; 33a-13; 71b-15; 74a-9; 104a-14; 116b-3; 137a-3; 141a-14; 142a-9...

zebūn bol- (3) Güçsüz, zayıf olmak. 71b-15; 137a-3; 249b-8.

zebūn eyle- (2) Aciz etmek. 18a-1; 104a-14.

zebūnluḳ/ġ (5) Zebun olma durumu. 116b-3; 142a-9, 10, 12; 176b-3.

zehī (1); (Far.) Ne güzel, ne hoş, ne iyi. 203a-9.

zehr (44); (Far.) Zehir. 15b-5; 53a-10; 63a-6; 66b-10, 13; 70b-10; 78a-11; 81b-7; 82a-7, 8...

zehr ber- (2) Zehir vermek. 144a-13; 289a-1.

zehr sal- *(2) Isırmak, zehirlemek. 77b-4; 167b-3.*

zehr-ālūd (2); (Far.) Zehirli, zehir gibi. 289a-2; 289b-6.

zehre (3); (Far.) Cesaret. 64a-7; 102a-8; 201a-11.

zehr-i firāḳ (1); (Far.) Ayrılık zehiri. 66b-13.

zehr-i helāhil (5); (Far.) Çaresi, devası olmayan öldürücü zehir. 66b-10; 70b-10; 99b-6; 112a-15; 289a-1.

zehrlik (2) Zehirli. 99a-7; 172a-1.

ẕeḳan (2); (Ar.) Çene, zenah, zenahdan. 83b-6, 7.

ẕeḳan-ı yār (1) Sevgilinin çenesi. 83b-7.

zelle (1); (Ar.) Verilen şey, nasip, kısmet, hediye. 111b-6.

zemherīr (1); (Ar.) Şiddetli soğuk. 78a-3.

zemīn (9); (Far.) 1. Yer yüzü, dünya. 75b-2; 231a-15; 262b-12; 271a-9. **2.** Yer, mahal. 19b-15; 28b-5; 255a-6; 311a-6; 321a-6.

zemistān (2); (Far.) Kış mevsimi. 259b-12, 14.

zemistānlıḳ ẕaḫīre (1) Kışlık zahire. 259b-14.

zemzem (1); (Ar.) Kâbe yanındaki meşhur kuyudan çıkan kutsal su. 77b-11.

zemzeme (1); (Ar.) Nağmeli ses, aldatıcı söz. 59b-3.

zen (1); (Far.) Kadın. 274b-3.

zenaḫ (2); (Far.) Çene. 78a-15; 289a-6.

zenaḫ-dān (3); (Far.) Çene. 288b-15; 289a-5, 6.

zenbūr (1); (Far.) Eşek arısı, arı. 14a-11.

zenbūr-ḫāne (1); (Far.) Arı yuvası, arı kovanı. 14a-11.

zencīr (12); (Far.) Zincir. 12b-4; 24b-8; 67a-14, 15; 74b-8; 122a-12; 132b-13; 181b-13; 183a-2; 189a-12...

zencīr-bend (1); (Far.) Zincire vurulmuş. 12b-4.

zeng (6); (Far.) Pas. 57a-5; 132a-4; 156b-2; 160b-8; 169a-14; 283a-2.

zengār (5); (Far.) Bakır pası nevinden göztaşı. 103a-12; 152b-5; 180a-7; 211a-6; 229b-5.

zeng-bār (1); (Far.) Karalar vilayeti. 156b-2.

zeʿam (3); (Ar.) Zan, şüphe, zannetme. 112a-14; 113a-11; 152b-1.

zer (106); (Far.) Altın. 19a-12; 20b-5; 21a-3, 12; 22a-1; 22b-11; 33b-3; 46a-5; 47b-15; 48a-1…

zer-beft (1); (Far.) Sırmalı kumaş. 318b-1.

zerdālü (1); (Far.) Zerdali. 83b-12.

zer-dār (4); (Far.) Altın sahibi, zengin. 48a-1; 132b-13; 178b-15; 182b-4.

zer-endūd (1); (Far.) Altın yaldızlı. 139a-8.

zer-ger (32); (Far.) Kuyumcu. 296a-5, 15; 296b-2, 6, 7, 15; 297b-8; 301b-11; 302a-8, 14...

zerik- (1) Sıkılmak. 189b-9.

zer-nigār (5) Altınla süslü, yaldızlı. 21a-12; 55b-4; 65b-3; 83b-1, 14.

zerʿ (1); (Ar.) Tohum ekme. 311a-7.

zerrāḳ (1); (Ar.) İkiyüzlü. 301b-4.

ẕerre (20); (Ar.) Zerre, çok küçük parça. 7b-15; 76a-14; 97b-5; 111a-12; 125a-15; 130b-4; 132a-10; 133b-1; 149b-2; 153a-7...

ẕerreçe (2) Zerre kadar. 253b-14.

ẕerre-perverlik (1) Küçücük şeyleri korumu, himaye etme durumu. 323b-5.

zevāl (12); (Ar.) Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma, son bulma. 17b-13; 23a-2; 45a-5; 58b-15; 130b-10; 133a-4; 176b-2; 197a-3; 203a-2; 242a-7...

zevāl tap- (4) Son bulmak, sona ermek. 58b-15; 130b-10; 203a-2; 242a-7.

zevāyā (2); (Ar. çkl. zaviye) Zâviyeler. 60b-14; 136b-5.

ẕevḳ (4); (Ar.) Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu; hoşa giden veya eğlendiren şey. 60a-1; 222a-14; 229a-1; 279a-14.

zeyl (1); (Ar.) Bir yazıya yapılan ekleme, ek. 125b-4.

zeytūn (1); (Ar.) Zeytin. 277a-1.

zeytūn yaġı (1) Zeytin yağı. 277a-1.

żıd(d) (3); (Ar.) Nitelikleri, özellikleri ve durumları birbirine aykırı olan

(şey), bir şeyin aksi, tersi, karşıt. 65a-1; 148b-10; 211b-10.

żıdlıḳ (1) Zıtlık, zıt olma durumu. 211b-10.

ẓıll-i ilāhī (1); (Far.) Allah'ın gölgesi. 37b-12.

ẓıllü'l-lāh (1); (Ar.) Allah'ın gölgesi. 292a-4.

żımn (10); (Ar.) Açıkça söylenmeyip dolayısıyla anlatılmak istenilen söz, gizli maksat. 3b-15; 23a-6; 32a-3; 131b-3; 138a-14; 152b-4; 154b-11; 174a-15; 185a-2; 224a-4.

zırh-ger (1); (Far.) Zırh yapan kimse. 267b-14.

zīb (6); (Ar.) Süs, bezek. 4a-9; 6a-14; 8b-4; 9a-7; 77a-13; 147a-2.

zīb ü zeyn (1); (Far.) Süslü ve zinetli. 6a-14.

zīb ü zīnet (2); (Far.) Süs, bezek. 9a-7; 147a-2.

zībā (43); (Far.) Güzel, süslü. 35b-10; 38b-7; 41a-6; 65a-13; 80a-15; 105a-5; 147a-2; 158b-5, 10; 169b-8...

zībā-hey'et (1); (Far.) Güzel görünüşlü, görünüşü güzel olan. 217a-1.

zībāraḳ (1) Daha güzel. 231b-8.

zībā-reviş (1); (Far.) Güzel, süslü yürüyüşlü. 269b-15.

zibā-ruḫsār (1); (Far.) Güzel yüz. 310b-10.

zībā-rūy (5); (Far.) Güzel yüz. 161b-8; 198a-6; 310a-15; 310b-3; 317b-6.

zībā-ṣūret (2); (Far.) Güzel görünüşlü. 158b-5; 169b-8.

zībende (1); (Far.) Süslü, zinetli. 197b-9.

ẕī-cān (1); (Ar.) Canlı. 253a-7.

zihī (3); (Far.) Ne iyi, ne güzel, ne hoş. 7a-13; 126b-9; 161b-5.

zihn (15); (Ar.) İdrak, tanıma, anlama, kavrama, hatırlama, sembolleştirme, muhâkeme ve soyutlama gibi faâliyetlerin bütünü. 73a-3; 93a-1; 104a-12; 129b-14; 135b-13; 139b-11, 12; 142a-3; 147b-3; 148a-7...

ẕikir taf - (1) Zikredilmek. 42b-6.

ẕikr (19); (Ar.) Sözünü etme, ismini söyleme, anma, bahis. 18b-10; 24b-12; 51b-10; 92a-11; 112b-15; 114a-4; 115b-8; 118a-6; 128a-5; 128b-4...

ẕikr eyle- (1) Zikretmek. 128b-4.

ẕikr ḳıl- (6) Zikretmek. 112b-15; 118a-6; 147a-5; 260b-12; 285a-9; 292b-5.

ẕikr ḳılın- (1) Zikredilmek. 24b-12.

ẕillet (1); (Ar.) Aşağı olma, hakirlik, horluk. 231b-12.

ẕilyet (1); (Ar.) Bir malı elinde tutan, kullanım hakkı, sahip olma durumu. 151a-5.

zimmet (1); (Ar.) Sorumluluğunu üstlenme, koruma, gözetme. 207a-13.

zindān (33); (Far.) Zindan, içine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer. 30b-2; 87a-5; 101b-3; 106b-8; 110a-10, 13; 110b-8; 113a-14; 115b-7; 120b-1...

zinde (7); (Far.) Gücü kuvveti yerinde, sağlam, dinç; diri, canlı. 17b-1; 95a-5; 147a-12; 183b-3; 208a-3, 4; 231b-10.

zinde bol- (2) Zinde olmak. 208a-4; 231b-10.

zinde-gān (2); (Far.) Zinde olanlar, diriler, canlılar.

zinde-gānlıḳ (2) Dirilik, canlılık. 95a-5; 147a-12.

zinde-kārlıḳ (1); Zindelik, dirilik. 17b-1.

zīnet (27); (Ar.) Zinet, süs. 3b-7; 4a-7, 11; 6b-6; 8b-1; 9a-7; 20a-7; 35b-5; 42a-4; 77a-13...

zīnet bir- (4) Süs vermek. 9a-7; 20a-7; 132b-14; 147a-2.

zīnet tap- (4) Süslenmek, bezenmek. 6b-6; 35b-5; 94a-7; 294a-15. **zīnet taf-** (1) Süslenmek. 261b-1.

zinhār (27); (Far.) Sakın, aman, asla. 29a-3; 78a-12; 87a-15; 131a-12; 132b-7; 158a-6; 160b-5; 163a-9; 176b-9; 183a-8...

zīn-pūş (3); (Far.) Eğer örtüsü; bir hizmeti deruhte etmek için giyilen giysi, örtü. 9a-10; 229a-15; 296a-8.

ziʿr-ruḳāʿ (2); (Ar.) Belgeler, hüccetler sahibi. 287a-14; 288b-4.

zīr ü zeber (5); (Far.) Altüst. 23b-11; 163b-15; 164a-12; 273b-13, 15.

zīr ü zeber eyle- (1) Altüst etmek. 164a-11.

zīr ü zeber ḳıl- (2) Altüst etmek. 23b-11; 163b-15.

zirāʿat (11); (Ar.) Bitki yetiştirmek amacıyle toprak üzerinde yapılan çalışmaların bütünü, çiftçilik, tarım. 16a-15; 30a-7; 48a-10; 83a-12; 90a-6; 184b-9; 207b-4; 265a-3, 4; 311a-4...

zirāʿat-gāh (1); (Far.) Ziraat yapılan yer. 48a-10.

ẕirāʿat-kārlıḳ (1) Ziraatle meşgul olma, ziraatçılık. 207a-6.

zīr-dest (1); (Far.) El altındaki ahâli, el altında bulunan hazır bulunan halk. 26b-15.

zīrek (30); (Far.) Anlayışlı, aklı başında, zekî. 43b-1; 51b-2; 71b-1; 78b-9, 12; 89a-2; 90a-14; 103b-7; 115b-5; 119a-9...

zīreklik (5) Zekilik, akıllılık. 51b-2; 78b-12; 103b-7; 135b-12; 148b-2.

zīreklik ḳıl- (1) Kurnazlık yapmak. 103b-7.

zişt (4); (Far.) Çirkin. 73b-13; 84a-13; 197a-8; 213b-6.

zişt-şūret (1); (Far.) Çirkin yüzlü, çirkin suretli. 84a-13.

zīver (9); (Far.) Süs. 19b-3; 94a-6; 117a-1; 179a-4; 287a-12; 288b-7; 294b-1; 296a-9; 304a-10.

żiyā (1); (Ar.) Işık, aydınlık. 3a-15.

ziyād (2); (Ar.) Artma, fazlalık, ziyâdelik. 19b-13; 67a-12.

ziyād eyle- (1) Artırmak. 19b-13.

ziyāde (69); (Ar.) Ziyade, fazla, çok. 8a-11; 25a-5; 35a-5; 39b-9; 47a-11; 53a-1; 63a-3; 70b-6; 71b-12; 72b-13...

ziyāde bol- (29) Artmak, çoğalmak, fazla olmak. 39b-9; 70b-6; 76a-12;

77b-3; 84b-6; 90b-2; 92b-4; 107b-14; 119b-6; 139a-12...

ziyāde eyle- (2) Çoğaltmak, artırmak. 119b-7; 249a-12.

ziyāde ḳıl- (5) Artırmak. 63a-3; 191b-10; 213b-9; 220b-12; 281a-15.

ziyādelen- (2) Artmak, çoğalmak. 123b-10; 124b-9.

ziyāderaḳ (4) Daha ziyade. 91a-11; 119a-10; 125b-2; 187a-9.

żiyāfet (13); (Ar.) Ziyafet. 3a-15; 33b-11, 12; 123b-9; 125a-3; 125b-12; 187b-1; 235b-6; 245a-14; 250b-1…

żiyāfet ḳıl- (2) Ziyafet çekmek. 245a-14; 263a-7.

żiyāfet körgüz- (1) Ziyafet vermek, ikramda bulunmak. 315b-8.

żiyāfet-ḫāne (2); (Far.) Ziyafet verilen yer. 2a-13; 33b-11.

żiyāfet-i tamām (1); (Far.) Eksiksiz, kusursuz, tam ziyafet. 250b-1.

ziyān (48); (Far.) Zarar, ziyan. 15b-5; 18a-13; 23a-5; 24a-1; 49a-8; 50a-8; 53a-1; 56b-7; 60a-2; 67a-12...

ziyān bol- (2) Zarar dokunmak. 251b-1; 318a-10.

ziyān ḳıl- (3) Ziyan etmek. 24a-1; 187b-6; 215b-6.

ziyān tap- (2) Zarara uğramak. 129a-4; 270a-13.

ziyān yetkür- (3) Zarar vermek, ziyan getirmek. 127a-3; 169b-6; 227b-5.

ziyān-kār (1); (Far.) Ziyan eden, müsrif. 70b-6.

ziyānlıġ (1) Zararlı. 15b-5.

ziyānlıġraḳ (1) Daha zararlı. 15b-5.

ziyāret (2); (Ar.) Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme. 240a-15; 240b-2.

ziyāret ḳıl- (1) Ziyaret etmek. 240a-15.

zuḥal (1); (Ar.) Satürn. 273b-11.

ẓuhūr (25); (Ar.) Meydana çıkma, baş gösterme, görünme. 18a-13; 32a-12; 33a-7; 34a-7; 45b-11; 80b-15; 83a-7; 95b-8; 130a-2; 139a-1...

ẓuhūr et- (3) Ortaya çıkmak. 178b-10; 229b-5; 309a-15.

ẓuhūr eyle-(1) Ortaya çıkmak. 311b-13.

ẓuhūr ḳıl- (2) Zuhur etmek. 158b-13; 304b-10.

ẓuhūrġa kel- (8) Meydana gelmek, ortaya çıkmak, olmak. 18a-13; 32a-12; 130a-2; 177b-4; 240a-15; 244a-11; 283a-9; 303a-7. ~ **ẓuhūrġa kil-** (5) Meydana gelmek, ortaya çıkmak, olmak. 83a-7; 95b-8; 139a-1; 281b-10; 295a-12.

ẓū-ḳulaḳ (1); (Ar.) Kulak sahibi. 287b-3.

ẓulām (1); (Ar.) Karanlık. 197b-2.

ẓulm (43); (Ar.) Zulüm, haksızlık. 5a-3; 9b-7, 11; 15a-11; 19b-3, 4; 41a-5; 74a-13; 74b-1; 77a-8...

ẓulm ḳıl- (1) Zulmetmek. 253b-3.

ẓulmet (5); (Ar.) Karanlık. 9b-7; 14b-15; 92b-1; 279b-8, 11.

ẓulm-güdāz (1);(Far.) Zulmü yok eden. 19b-3.

ẓulm-i cāhil (1); (Far.) Cahilin zulmü. 227b-5.

ẓulm-keş (1); (Far.) Zulme maruz kalan, zulüm çeken. 143a-4.

ẓulm-resīde (3); (Far.) Zulme maruz kalan, zulüm çeken. 74b-1; 77a-8; 165a-1.

ẓulm-resīde bol- (1) Zulme uğramak. 165a-1.

zūr (27); (Far.) Güç, kuvvet. 16b-14; 29a-10; 30a-4; 35b-3; 50a-10; 71b-4; 140b-10; 149b-7; 152a-1; 155b-13...

zūr ḳıl-(4) Zorlamak. 30a-4; 50a-10; 170b-1; 271b-9.

ẓurefā (1); (Ar. çkl. zarif) Zarif kimseler. 7b-4.

zūr-mend (1); (Far.) Güçlü. 311a-4.

zūrne (1); (Far.) Kamıştan yapılma üflemeli saz. 200a-12.

zübde (2); (Ar.) Öz, hülâsa. 16b-12; 229a-13.

zühd (4); (Ar.) Züht, her türlü zevkten vaz geçip kendini ibadete verme. 6b-5; 234b-11; 245b-9; 262b-9.

zühre (5); (Ar.) Utârit'ten sonra güneşe en yakın gezegen, Çulpan, Venüs. 20a-5; 112a-2; 222b-10; 293b-15; 302b-3.

zühre-cebīn (1); (Far.) Zühre alınlı, yüzlü. 20a-5.

zülāl (2); (Ar.) . İçilmesi güzel, tatlı, latif, saf su. 28b-4; 309a-14.

Züleyḫā (1) (k. ad.) Yusuf u Züleyha hikâyesinin kadın kahramanı. 185a-2.

Züleyḫā-yı zamān (1); (Far.) Devrin Züleyha'sı. 302b-10.

zülf (40); (Far.) Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 4a-11; 5b-10, 11; 11b-11; 18b-14; 75a-9; 80a-12; 104b-13; 105a-4; 105b-3...

zülf-i nigār (1); (Far.) Sevgilin saçları. 5b-11.

zümre (1); (Ar.) Topluluk, grup, câmia, sınıf. 234b-14.

zümrüd (4); (Ar.) Zümrüt. 12b-6; 41b-3; 285b-7; 302b-6.

zümürrüd (1); (Ar. bkz. zümrüd) Zümrüt. 302b-8.

zünnār *(1); (Ar.) Hristiyan keşişlerin çıplak bedenleri üzerine bağladıkları kıldan yapılma kaba, sert kuşak. 69a-11.*

ẕü 'l-celāl (2); (Ar.) Celâl sâhibi (Allah). 104a-4; 266a-15.

SONUÇ

Molla Muhammed Timur'un **Asâru'l-İmâmiyye** isimli Çağatayca **Kelile ve Dimne** çevirisi üzerine hazırlamış olduğumuz tezimizin bulguları ve sonuçları şunlardır:

Ülkemizde Doğu Türkçesi Kelile ve Dimne tercümeleri üzerine yapılan çalışmalar, Batı Türkçesi Kelile ve Dimne tercümelerine nazaran yeterli değildir. Bu eksikliğin nedeni kaynak ve malzeme yetersizliğinden değil, emek yetersizliğindendir. Halen neşredilmeyi bekleyen **Doğu Türkçesi** ile kaleme alınmış birçok **Kelile ve Dimne** tercümeleri bulunmaktadır.

Türkiye'de yapılan bilimsel çalışmalarda, **Çağatay Türkçesi** edebî mahsulleri içinde adı pek zikredilmeyen **Kelile ve Dimne** tercümelerinin, bu çalışmayla birlikte söz konusu edebiyat içinde ihtiva ettikleri hayvan ve yer adları, atasözleri ve deyimler, isim ve fiiller ile **Çağatay Türkçesi**'nin ifade zenginliğini göstermesi bakımından hacimli bir yekûn tuttuğu ortaya konulmuştur.

Doğu Türkçesi'ne yapılmış **Kelile ve Dimne** tercümelerinin büyük ekseriyeti Türkiye'de yer almamaktadır. Söz konusu metinlerin çoğu Avrupa'da veya Özbekistan'da bulunmaktadır. Örnek olarak tezimizin konusu olan **Asâru'l-İmâmiyye**'nin nüshaları da **Hollanda Leiden** Üniversite kütüphanesi ile **Özbekistan**'ın başkenti **Taşkent**'te yer alan **Fenler Akademisi Ebu Rayhan Birunî Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümünde** bulunmaktadır. Bu vesileyle söz konusu eserlerin dijital resimleri Türkiye'ye getirtilmiştir.

Bu çalışmada daha önce Türkiye'deki **Kelile ve Dimne** literatüründe pek bilinmeyen **Doğu Türkçesi Kelile ve Dimne** tercümelerinin nüshaları bir araya getirilmeye çalışılmış, **Kelile ve Dimne** mütercimlerinden biri olan **Molla Muhammed Timur**'un hayatı ve eserleri olan **Asâru'l-İmâmiyye** ile **Ahlâk-ı Muhsinî** hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiş, **Asâru'l-İmâmiyye**'nin altı nüshası ve **Ahlâk-ı Muhsinî**'nin iki nüshası tespit edilmiştir.

Sadece **Doğu Türkçesi Kelile ve Dimne** tercümelerine hasredilen bu çalışmayla söz konusu eserin bilinmeyen birçok tercümesi ve her tercümenin müteaddit nüshaları tespit edilmiştir. Bu da bizlere işaret etmektedir ki Tûtî-nâme, Kâbus-name, Oğuz-nâme vb. tercümeler üzerine yapılacak çalışmalar neticesinde birçok yeni eser ve nüsha bilgisine ulaşmak mümkün olacaktır.

Doğu Türkçesi'ne yapılan ilk **Kelile ve Dimne** tercümesinin, 14. yüzyılda Batı Türkçesi'ne yapılan tercümeden yaklaşık yüz yıl önce yani 13. yüzyılda olduğu yine bu çalışmanın bulguları arasındadır.

Özbekistan nüshası ile Hollanda nüshasını birleştirerek inşa ettiğimiz tamamlanmış metinde yer alan kelimelerin ve bu kelimelerin anlamlarının yer aldığı dizin-sözlükte bulunan 10294 madde başının, örnekli **Çağatay Türkçesi** sözlük çalışmalarına yardımcı olacağını umuyoruz.

Çalışmamızın Türkiye'de Üniversitelerde Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okutulan **Çağatay Türkçesi** dersleri için alternatif bir nesir metni olmasını temenni eder, **Doğu Türkçesi Kelile ve Dimne** tercümeleriyle ilgili tezimizin girişinde belirttiğimiz eksikliklerin bir kısmının giderilmesinde bir boşluğunu dolduracağını ve bundan sonra yapılacak çalışmalara katkıda bulunacağını ümit ederiz.

BİBLİYOGRAFYA/KAYNAKÇA

Ahmedov, B. : **Devletşah Semerkandî (Meşhur kişiler)** Özbekistan SSR Neşriyatı, Taşkent, 1967.

Adamovıc M. : **Kelile ü Dimne. Türkische Handschrift T. 189 der Forschungsbibliothek** Gotha: Hildesheim 1994.

Ahmed Midhat Efendi: **Ahmet Midhat'ın Kelile ve Dimne Tercümesi (Hulasa-i Hümayunname)** Haz. M. Ata Çatıkkaş, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

Akdoğan, Rukiye: **"**KBO X11-XXX111 arasında geçen hayvan isimleri" **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]**, Ankara, 1989.

Arat, Reşit Rahmeti: **Atebetü'l-hakayık, Edib Ahmed Yükneki**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1992.

Arat, Reşit Rahmeti: **Vekayi Babur'un hatıratı: Zahirüddin Babür Muhammed b. Ömer Babür**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1943.

Arat, Reşit Rahmeti: **Kutadgu Bilig: İndex**. Haz. Kemal Eraslan v. d., Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1979.

Ata, Aysu: **Kısasü'l-enbiya (peygamber kıssaları): Dizin Burhanoğlu Kadı Nasırüddin Rabguzi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.

Atalay, Besim: **Divanu Lugati't-Türk dizini: Endeks,** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1986.

Atalay, Besim: **Abuşka Lugatı veya Çağatayca Sözlüğü**, Ayyıldız Matbası A. Ş. Ankara, 1970.

Atıf, Mehmed: **Kaşgar tarihi: Bâis-i Hayret Ahvâl-i Garibesi**, Haz. Prof. Dr. İsmail Aka, Vehbi Günay, Cahit Telci, Eysi Kitap ve Yayın, Kırıkkale, 1998.

Aumer, Joseph: **Die Persischen Handschriften der K. Hof- und Staatsbibliothek in München**, Wiesbaden, Harrassowitz, 1970.

Aykut, İsmet: "KUB XXXVIII-LVIII arasında ve IBoT IV'de geçen hayvan isimleri" **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]**, Ankara, 1991.

Aykut, Sait: **Beydebâ-İbnü'l-Mukaffa Kelîle ve Dimne**, Şûle Yayınları, İstanbul, 2011.

Ayverdi, İlhan: **Misalli Büyük Türkçe sözlük (3 cilt)**, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2005.

Azak, Hülya: İbnu'l-Mukaffa'nın Kelile ve Dimne'si İle La Fontaine'nin Fabllarının Karşılaştırılması", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans**

Tezi], Erzurum, 1991.

Bakan, Semra: "Kelile ve Dimne'de Yer Alan Masalların Dini ve Ahlakî Eğitime Katkıları", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi],** Erzurum, 2006.

Banguoğlu, Tahsin: **Türkçenin Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

Bayrami, Gyülcan: "Doğu Türkçesi ile Yazılmış Kelile ve Dimne Tercümesi(1b-50a) Gramer- Metin- Tercüme-Sözlük", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]** İstanbul, 2014.

Berbercan, Mehmet Turgut: "Babur'un hatıratında geçen hayvan adları ve bunların Türk dili açısından değerlendirilmesi", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü[Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]**, İstanbul, 2008.

Berdak, Yusuf, Tulum, Mehmet Mahur: **Özbekistan Türkçesi-Türkiye Türkçesi, Türkiye Türkçesi-Özbekistan Türkçesi**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1994.

Besli, Ertan: "Eski ve Orta Türkçe Hayvan İsimlerinin Etimolojisi" **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü[Yayımlanmamış Doktora Tezi]**, İstanbul, 2010.

Bregel, E. : **CA. Storey Persian Literature (3 cilt),** Central

Department of Oriental Lıterature Moscow, 1972.

Brockelmann C. : "Kelile ve Dimne", **İA**, C. 6. s. 552-558. 1977.

Buharayi Mirza Şems: **Buharayi Mirza Şems, Tarih-i Buhara Hokand ve Kaşgar**, Mukaddime, Tashih, Tahkik, Muhammed Ekber Aşık, Tahran, 1377/1998.

Bursalı Mehmet Tahir Efendi: **Osmanlı Müellifleri (1299-1915),** Haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen, Meral Yayın Evi, İstanbul, 1972.

Bülbül, Tuncay: "Hümâyûn-Nâme (İnceleme-Tenkitli Metin)", **Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayımlanmamış Doktora Tezi]** Ankara, 2009.

Caferoğlu, Ahmet: **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, İstanbul Üniversitesi Basımevi, İstanbul, 1968.

Coşkun, Volkan: **Özbek Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Çağbayır, Yaşar: **Ötüken Türkçe sözlük (5 cilt)**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2007.

Çatıkkaş M. Ata: **Ahmet Midhat'ın Kelile ve Dimne Tercümesi: Hulasa-i Hümayunname**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

Çelebi, Katib: **Keşfu'z-Zunûn 'an Esâmi'l Kütübi ve'l-Funûn**, C. III, , Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Lübnan, 2008.

Çelik, Muhammed Bilal: **Yarkend Hanlığı'nın Siyasi Tarihi,** IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Çimen, Feyzi: "Molla Muhammed Timur'un Çağatayca Kelile ve Dimne Tercümesi", **Fsm İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi,** S. 2, İstanbul, 2013.

Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat: Eski Ve Yeni Harflerle,** Haz. Aydın Sami Güneyçal, Aydın Kitabevi, Ankara, 2006.

Dilçin, Cem: **Yeni Tarama Sözlüğü,** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.

Doğrul, Ömer Rıza: **Kelile ve Dimne/Beydeba,** Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985.

Duman, Musa: **Birgili Muhammed Efendi Vasiyyet-name**, R Yayınları, İstanbul, 2000.

Duman, Musa: **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

Duman, Musa: **Makaleler: Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine**, Kesit Yayınları, İstanbul, 2008.

Durmuş, İsmail: "Nehcü'l-Belâga", **TDVİA,** C. 32, s. 538-540.

Durmuş, İsmail: "Abdünnâfi İffet Efendi**" , TVDİA**, C. 1, s. 288.

Ebu Nasr el-Farabi: **İdeal Devlet el-Medinetü'l-fazıla**, Çev. Ahmet Arslan, Vadi Yayınları, Ankara, 1997.

Eckmann, Janos: **Çağatayca el kitabı**, Çev. Günay Karaağaç, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.

Eckmann, Janos: **Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi üzerine araştırmalar**, Haz. Osman Fikri Sertkaya, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, , 1996.

Eckmann, Janos: **Nehcü'l-feradis: Uştmahlarning Açuq Yolı (Cennetlerin Açık Yolu): Metin, Dizin-Sözlük, Tıpkıbasım, Mahmut B. Ali,** Haz. Semih Tezcan, Hamza Zülfikar; dizin-sözlük, Aysu Ata. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1998.

Efe, Kürşat: Tarihi Türk Lehçelerinde Hayvan İsimleri, **Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayımlanmamış Master Tezi],** Ankara, 2004.

Eraslan, Kemal: **Mizanü'l-Evzan: (Vezinlerin Terazisi)** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1993.

Eraslan, Kemal: **Nesayimü'l-mahabbe min Şemayimi'l-Fütüvve**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları İstanbul, 1979.

Eraslan, Kemal: **Mecalisü'n-nefayis: (çeviri ve notlar),** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2001.

Eraslan, Kemal: **Eski Uygur Türkçesi grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2012.

Eraslan, Kemal: "Çağatay Edebiyatı", **TVDİA**, C. 8, s. 168-176.

Eraslan, Kemal: **Mevlana Sekkakî Divanı**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.

Erbay, Fatih: W. Radloff'un "Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy" Adlı Eseri ve Eserde Geçen Çagatay Türkçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi, **Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayımlanmamış Doktora Tezi],** Konya, 2008.

Erdem, Sezer: "Kelile ve Dimne", **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 579),** İstanbul, 1961-1962.

Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993.

Eşit, Sultan: "Kelile ve Dimne Çevirisi Türk Dil Kurumu Nüshası", **Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Esntitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Mersin, 2010.

Ferdinand D. Lessing v. d. **Mongolian-English Dictionary**, Univercity Of Californa Press, Berkeley and Los Angeles, 1960.

Fleischer, Heinrich Leberecht: **Catalogus codicum manuscriptorum orientalium Bibliothecae Regiae Dresdensis**, Leipzig, 1831.

Gabain, A. Von: **Eski Türkçenin Grameri**, (Çev. Mehmet Akalın), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2003.

Ganihodjaev, F. : **Katalog rukopisey gosudarstvennogo Muzeya**

Literaturi im Alişera Navoi, Akademiya Nauk Respubliki Taşkent, 2006.

Gökyay Orhan Şaik: "Kâtib Çelebi", **TVDİA**, C. 25, s. 36-40.

Göz, İlyas: **Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2003.

Güler, Kemal: "Kamusu'l-Muhit Tercümesi'ndeki Türkçe Hayvan İsimleri", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü[Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi]**, Konya, 1988.

Güzeldir, Muharrem: Abuşka Lügati (Giriş, Metin, İndeks), **Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayımlanmamış Doktora Tezi],** Erzurum, 2002.

Ğafuri, Ğulam:

Uygur Şiveleri Sözlüki, Doğu Türkistan, 1986.

Hermann, Ethe: **Catalogue of Persian manuscripts in the India office library**, India Office Library, London, 1980.

Hofman, H. F. : **Turkish Literature A Bio-Bıblıographıcal Survey**, Published by The library of the university of utrecht under the auspices of the royal asıatıc socıety of great britain and Ireland, (iki cilt) Utrecht, 1969.

Kaçalin, S. Mustafa: **Nevayi'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar El-lugatu'n-neva'iyye ve'l-istişhadatu'l-cağata'iyye: giriş-metin-dizinler-tıpkıbaskı**,

Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Kaçalin, S. Mustafa: **Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-namesi Hikayet-i Oğuz-name-i Kazan Beg ve Gayrı (metin ve açıklamalar),** Kitabevi, İstanbul, 2006.

Kaçalin, S. Mustafa: **Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı**, Kitabevi, İstanbul, 2006.

Kafesoğlu, İbrahim: **Türk Milli Kültürü**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1984.

Karaismailoğlu, Adnan: "Kelile ve Dimne", **TDVDİA**, C. 25, s. 210-211.

Kayumov, A. P. : **Katalog fond Institut Rukopisey,** Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR, Taşkent, 1989.

Kayumov, A. P. : Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR, Taşkent, 1988.

Kılavuz, Ulvi Murat: **Kelile ve Dimne, Beydaba**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2003.

Kılıç, Muzaffer: "Kelile ve Dimne (Metin Sözlük)", **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 929),** İstanbul , 1969-1970.

Kononov, Adrei Nikoloevich: **Grammatika Sovremennogo Uzbekskogo Literaturnogo Yazıka**, Izd-vo Akademii nauk SSSR, Moskva, 1960.

Korkmaz, Zeynep: **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1992.

Köprülü, M. Fuat: "Çağatay Edebiyatı", **İA,** C. 3, s. 270-323.

Levend, Agah Sırrı **Ali Şir Nevai: hayatı, sanatı ve kişiliği**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1978.

Levend, Agah Sırrı: **Türk Edebiyatı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1973.

Levend, Agah Sırrı: **Ali Şir Nevai: Hamse: Hayretü'l-Ebrar, Ferhad ü Şirin, Leyli vü Mecnun, Seb'a-i Seyyar, Sedd-i İskenderi,** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1967.

Levend, Agâh Sırrı: " Siyasetnameler", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, TDK, Ankara, 1962.

Levend, Agâh Sırrı: "Ümmet Çağında Ahlak Kitaplarımız", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, TDK, Ankara, 1963.

Ma'rufov, M: vd. **Özbek Tilining İzahli Lügati** I-II, 1981, Moskova.

Meninski, Francisco a Mesgnien: **Thesaurus linguarum orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae = Lexicon Turcico-Arabico-Persicum**, Yay. Mehmet Ölmez, Simurg Yayınları, İstanbul, 2000.

Meninski, Francisco a Mesgnien: **Thesaurus linguarum orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae = Index der Türkischen wörter,** Yay. Mehmet Ölmez, Simurg Yayınları, İstanbul, 2000.

Mirza Mehdi Esterabadî: **Senklah: Ferheng-i Türki be-Farisi,** Neşr-i

Merkez, Tahran, 1374.

Miskiniene, Galina vd. **Katalog arabskoalfavitnyh rukopisej litovskih tatar**, Vilnius, Izd-vo Vil'niusskogo Universiteta, 2005.

Mithat, Ahmet **İki Çakalın Hikâyesi (Hülâsâ-yı Hümâyunnname)** Sadeleştirin, M. Ata Çatıkkaş, Türkiye İlmi, ictimai Hizmetler Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000.

Mutçalı, Serdar: **Arapça-Türkçe Sözlük,** Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995.

Mütercim Asım Efendi: **Burhân-ı katı' Muhammed Hüseyin b. Halef Tebrizi,** Haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Özcan, Abdülkadir: "Osmanzâde Ahmed Tâib", **TVDİA**, C. 34, s. 2-4.

Özdeneri, Doğan: "Kelile ve Dimne (Metin, sözlük)", **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 946),** İstanbul, 1969-1970.

Özkan, Mustafa: **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995.

Özkan, Mustafa: **Gülistan tercümesi, (giriş, inceleme, metin, sözlük),** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1992.

Özönder, F. Sema: **Ali Şir Nevai Muhakemetü'l-lugateyn**, Türk Dil

Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Öztürk, Rıdvan: **Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.

Öztürk, Rıdvan: **Yeni Uygur Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.

Polat, Salahattin: **Metin Tenkidi**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2010.

Radloff, Friedrich Wilhelm: **Versuch eines wörterbuches der Turk dialecte**, Mouton Publishers, Gravenhage, 1960.

Radloff, Friedrich Wilhelm: **Türklerin Kökleri Dilleri ve Halk Edebiyatından Denemeler,** Çev. Arzu Ekinci, Yasemin Ünlü, Eğitim ve Kalkınma Vakfı Yayınları, Ankara, 1999.

Rahimhan, Muhammed: **Feruz Kutubhonasi fihristi (Horazmda kitabat ve kutubhonaçilik tarihinden)**, Haz. A. Erkinov vd. Taşkent, 2010.

Redhouse, S. James W: **Turkish and English Lexicon**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2006.

Ross, E. Denison: **Kuş İsimlerinin Doğu Türkçesi, Mançuca ve Çince Sözlüğü,** Çev. Emine Gürsoy-Naskali, TDK, Ankara, 1994.

Saray, Mehmet: **Doğu Türkistan tarihi: Başlangıçtan 1878'e**

kadar, Doğu Türkistan Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.

Schmidt Jan: **Catalogue of Turkish Manuscripts in the Library of Leiden University and Other Collections in the Netherlands: Comprising the Acquisitions of Turkish Manuscripts in the Seventeenth and Eighteenth Centuries**, Leiden, 2002.

Semenova A. A: **Sobraniye Vestoçnih Rukopisey Akademi Nauk Uzbekskoy SSR** (11 cilt), Taşkent, 1952-1987.

Seven, O. Bedreddin: "Kelile ve Dimne (Metin, sözlük)", **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 941),** İstanbul, 1969-1970.

Shaw, Robet Barkley: **Kâşgar ve Yarkent Ağzı Sözlüğü,** çev. Fikret Yıldırım, TDK, Ankara, 2014.

Steingass, F: **Persian-English dictionary,** Broadway House, London, 1930.

Süleyman Efendi-i Buharî **Lügat-ı Çağatay ve Türk-i Osmani,** Mihran Matbaası, İstanbul, 1298.

Şemseddin Sami: **Kâmûs-ı Türkî**, Dersaâdet, İkdam Matbaası, İstanbul, 1317.

Şincan Halk Neşeriyatı: **Uygur Tilinin İzahli Lugati,** Doğu Türkistan, 1999.

Şükrü, Laima: "Kelile ve Dimne", **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 60,** İki cilt, birinci cilt inceleme ve gramer ikinci cilt istinsah ve sözlük), İstanbul, 1933-1934.

Tekin, Talat: **Orhun Türkçesi Grameri**, Türk Dilleri Araştırmalar Dizisi, Ankara, 2000.

Tezcan, Semih: "Mesûd ve XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatına Dair Yeni Bilgiler ", **Türk Dilleri Araştırmaları**, C. 5, s. 65-84. , Simurg Yayınları, İstanbul, 1995.

Tezcan, Semih, Boeschoten, Hendrik: **Dede Korkut Oğuznameleri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001

Tezcan, Semih: "Mes'ûd ve XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatı Üzerine Yeni Bilgiler", **Türk Dilleri Araştırmaları**, C. 5, s. 65-84. İstanbul, 1995.

Tezcan, Semih: "Manzum Kelile ve Dimne Üzerine Notlar", **Türk Dilleri Araştırmaları**, C. 6, s. 81-121, İstanbul, 1996.

Tezcan, Semih: "Kelile ve Dimne", **Türk Dilleri Araştırmaları**, C. 9, s. 5-15. İstanbul, 1999.

Tezcan, Semih: "Kelile ve Dimne", Türk Dilleri Araştırmaları, C. 9, s. 5-15. İstanbul, 1999.

Timurtaş, Faruk Kadri: **Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayıları, İstanbul, 1981.

Togan, A. Zeki Velidi: **Bugunkü Türk İli Türkistan ve Yakın Tarihi,**

Enderun Kitabevi, (2. baskı) İstanbul, 1981.

Topaloğlu, Bekir, Karaman, Hayreddin: **Kelile ve Dimne (Tercüme ve Metin),** Nesil Yayınları, İstanbul, , 1990.

Toprak, Funda: "Çağatay Şiirinde Vahşi Hayvanlar ve Yırtıcı Kuşlar", **International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or TurkicVolume 8/9** Summer, 2013.

Toska Zehra: "Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi (2 cilt)", **İstanbul, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Doktora Tezi]**, İstanbul, 1989.

Toska Zehra: "Kelile ve Dimne'nin Türkçe Çevirileri", **Türklük Bilgisi Araştırmaları**, C. 15. s. 355-380. Harvard, 1991.

Toska, Zehra: "Ahmet Mithat Efendi'nin Bir Diğer Eseri Hulâsa-i Hümâyunname", **Türklük Bilgisi Araştırmaları**, C. 31-II, s. 355-380, Harvard, 2007.

Töhliyev, H: vd. **Özbek Tilining İzahli Lügati** I-V, 2008, Taşkent.

Tören, Hatice: **Ali Şir Nevayi Sedd-i İskenderi : (İnceleme-Metin),** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2001.

Tulum, Mertol: **17. yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Turan, Fikret:

Eski Oğuzca Sözlük-Bahşayiş Lügati, Bilimsel Akademik Yayınlar, İstanbul, 2001.

Turan, Fikret:

" Old Anatolian Turkish syntactic stucture" **Harvard University The Department Near Eastern Languages and Civilizations**, 1996.

Uluç, Lale:

Türkmen valiler Şirazlı ustalar Osmanlı okurlar: XVI. Yüzyıl Şiraz elyazmaları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.

Ünver, İsmail:

"Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume** 3/6 Fall 2008.

Yaman, Ertuğrul - Mahmud, Nizamiddin:

Özbek Türkçesi Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara. 1998.

Yaman, Ertuğrul:

Türkiye Türkçesi ve Özbek Türkçesinin Söz Dizimi Bakımından Karşılaştırılması, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Yavuz, Kemal:

Sadreddin Mustafa Şeyhoğlu, Kenzü'l-kübera ve Mehekkü'l-Ulema, İnceleme, Metin, İndeks, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1991.

Yavuz, Kemal: **Garib-nâme (Tıpkıbasım, Karşılaştırmalı Metin ve Aktarma),** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Yılmaz Orak, Kadriye, Berkgöz, Mahmut: "Kelile ve Dimne Tercümeleri ve Kitlelerin Eğitimindeki Rolü" **Türkiyat Mecmuası**, C. 23, 2013.

Yücel, Muallâ Uydu: "Ubeydullah Han" **TVDİA**, C. 42, s. 22-23.

Zenker, Jules Theodore: **Dictionnaire Turc-Arabe-Persan**, Leipzig, 1806.

Вахабова, Г. , Непомнина, В. Я. : Ўзбекистон Сср тарихи (3 cilt), Ташкент, 1956.

1b

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرت حکیم مطلق کیم حکمتی روشن دور اینک حمد و ثناسی لطیفه لاری نینک وظیفه لاری

والذی من شئ الا یسبح بحمده حکمتی بر له جمیع بارلیق موجودات لاری تیل لاریغه جاری و دوام

دلی نهایت نعمت لاری فایده لاری واعطی کل شئ خلقه ثم هدی قاعده سیه

بر له یر و کوک مخلوقات لاری نینک اجزالاریغه بیماری و بیار حجر اولقی ایت نینک معنی سیه

بو ایر دیکیم مرموجود حق سبحانه و تعالی نینک حمدی بر له کا تسبیح ایتور و لیکن کلام مفهوم له دیکیم

هر مخلوقه وجود نعمتین بردی و ایندین سونکرا یول کورکوزدی نظم عقل دانش درغه ارمغان اورکا نا کوزحی

جانی او رسیرغه کا انگوجی رشته کوهرغه حکمت تیز غوجی کون اوزه کون جشمه سیر انگیز غوجی

قدیم کلام و لازم التقدیم کتابدا بغمبر لیک نینک بنا هی دلی مع الله تخت کاهی نینک

شاهی کیم وعلمک ما لم تکن تعلم نینک نکته دانی انا افصح العرب والعجم نینک روشن بیانی

ایر و زاولقی ایت نینک معنی سی بو ایر دیکیم ای محمد حق تعالی سنکا بیلمکانی بیلدوردی

لیکن کی

2a

دیکن کی ایت نینک معنی سی بو کیم من عرب و عجم نینک فصیح و بلاغی تر و من نظم محمد که عالم الهه یار

اینک ایتدی من تا هی نقش نگار جراغی که کور کا یارو غلوق بر و ر یارو غلوق جهان اچره اینین

ایر و ر صلوات الله و سلامه علیه و علی آله و اصحابه المقربین لدیه و علی من تابعه و انما الایات

مقصود لاری نینک طالب لاری و استقامت مطلوب لاری نینک قاصد لاری جمیاتی او جون

مونداغ خطاب قیلیب ادب مکتبی دا دین بیقین اورکانا دورغان اصحاب لاری و طلب مدرسه سیدا

سلام درسین او قویدورغان اجباب لاری تعلیم لاری و تلقین لاری طریقین اولا علمه

شدید القوی تعلیمین برکوچی کا بو نوع کورکوزدیکیم ادع الی سبیل ربک بالحکمة

والموعظة اولقی ایت نینک معنی سی بو ایر دیکیم اگر شدید القوی علمه نینک فاعلی بو سه

مونداغ بولور کیم بلدوردی محمد کا اسرارنی سخت قوی کشی یعنی حق سبحانه و تعالی و یا جبرائیل

علیه السلام و یا مبتدا محذوف نینک خبری بولسا تقدیر مرموشدید القوی ایر و ر اندا غ

بولور کیم بلدوردی محمد کا اسرارنی و اول حضرت اسرار یو کین کوتار ماکا نهایت قوتلیغ ایر و ر

بو حیثی و اعلمه نینک فاعلی ضمیر مستتر بولور و ایکی تا تقدیر برله مفعول اولی محذوف و ضمیر یا روحی

کا اجنع و لیکن کی ایت نینک مضمونی بو کیم ای عالم اهلینی راستلیق و صلاح صیاقت خانه سیغه چرا غوجی

وای آدم اولادی نی نجات و فلاح یولیغه اینداکوچی بنده لاری نی حکمت طریقی برله راست

بولغه ایندا خطا بیلدیرین یاندوروغیل و منی ایرستس تبلیغوچی لاری نی خشی و عظه برله نصیحت قیلغوچی

1097

7a

یانکی لبپس لارکیدورکای و اول مغلق غیر مشهور الفاظ اکثره مستور بولغای و معنی محجوب
لارین نهان لیق پرده سیدین چقاریب عیان لیق مرتبه سیده جلوه بردورکای ناظرینا ینک
کوزی اونا زینین لار جمالیدین کام دهر دانالار کونکلی اول پرده نشین لار وصالیدین ارام
تابقای نظم دیدم زمونداغ منکام هر نکته دانی کرای روشن ضمیر ینک باغبانی جهانا غید کرنا پیدا نک خالی
معانیدین تیکیب قوی نونهالی که اینک سیدین هر کیمکا یتکای ازانکان کیمکا مونداغ یتکای
بو باغینک اکثره یوز خوش میوه و رباق لطافت بابریدین بری خوبراق جون اول عالم ربانی و واعظ
جهانی و بو امرنا قبول ملتمسنی مبذول اینی فلیکه یمانیه نکته سنج سهیل نوری مطلعیدین یوزکورسه
ایرسا خوب مرغوب الشیوه مشغول بولدی و انجه کیم عالم غیب دین تیلی و قلمی و قسم تیلیغه جاری
انی بیتدی و اول ترجمه سیغه انوار سهیلی آت قویدی و حدیثنی کورینک معنی سی بو ایردی کیم
حکمت و دانش سهیل یمانی ینک یولدوزی ینک اثریدین ایرور کیم علم ایدین تربیت تیار دیت
دیدی حکمت نی یمانی حضرتنی عرب کرسهیل نی زیدین بولیه عیان ایرور یمن دین و اندین تاریخ حضرت نبوی سنه ال ۱۱
مینک یوز او تور برایدیکیم زمان فضلالاری ینک مقتداسی و دوران کامکارلاری ینک پیشوای
فضیلت غه مربی و تربیت غه متولی معنی طلب و دانش لقب بیت ذهی نیکنام حمیده خصال محمد امام پاک کتاب جمال
بو فقراء ینک اعنی ملا محمد تمور کیم صاحبیت غه بولیور دیکیم انوار سهیلی نی فارسی لغتی دین ترکی تیلغه
اوردکای تا بورکا متعرز مین و لایتی ینک خلقی کیم تیلی لاری ترکی دور اول کتاب ینک معنی سیدین بهره و الغا بلار

7b

دهر خاص عام غه منفعتی تمام یتکای قطعه منفعت نی خاص تو تماق سفله لارینک رسمی در مرد عالی همت او لکیم
عام نفعین کوزلاکای و اول باعث دین باد جود لیاقت لیمک و کم قوت لیکیم بر له بو اولوغ اش غه
شروع قیلما قنی اوزوم کا لازم بیلدیم و جو صلم جاغی دین آرتوق طمعه کا اغیز آچقا یمدین زمان
فضلالاری دوران خطر افالاری ینک طعنه لاری اوقیغه اوزومنی نشانه قیلیم من
ضعف فقد استهدف تیربارانی قورقوتخمدین بو ایش قه قرینغی لیغدین کونکل
سیاد تیوم ولیکن الماء مورٍ معذورٌ جرّتی بر له من انصف فقد استظرف
سپهریدین یوزومکا دلترو تو تیوم اولقی ینک معنی سی کشیلکم بنور تصنیف قیلدی ملامت اوقیغه
نشانه بولدی و اکنجی ینک یوکیم کمر بسته کیم از برایش قه بو یروب دورلار اول زلیغا قیلما قدا عذر لیق
و ناجار ایرور او جونجی ینک یوکیم کمر بسته ینک انصافی بار دورکیم طعنه و ملامت قیلماق دین اوزنی
تارتار نظم بو ایشیمدین منکا بار دور خجالت اینک اوسیتکاسین قیلما ملامت روایوق سهی اولوغ غه
کر طعنه اورغاسین افتاده غه سلیم لیک لارکوزیدور عیب دین پاک سلیم سزلارا کر عیب آتیغی پاک کونکیم
اول ایرور انصافی بهته کوزار کوهر اکر چه بولیه بهته مصنف اوزی ترتیب کتابنی فارسی سبب بولغایدین انوار سهیلیه آط قویغانین تبعیت خلیب ترکی مجموعه زا محمد امام پاک باعث اولغاج
آثار الامامیه آتادیم نظم اکر چه اوخشاما غمدورا ینک اوزی کا مجال ولیک تبعیت تا بتهم سوزین بقدر مجال
قویتاش مقامیغه تیماک دا ذره غه نا حد هوا بوزیدا کر یورسه خرخ اورو ب سال سلیمک کر اکیکیم بو کتاب

برله سعادت دارین اورغیسن کونکلوم بریکا تاریدینک ومونداین کبی حکیم انتق یم دستوری
برله نوصیحت لاردین وعملیم پایده سی اوشبو موعظت لاردین آیریلمغای وبوسوزکونکلومکه
عجب تاثیر قیلدی شبو چالت منکا وسنکا اخلاصینک اومیدوالیق الدیغ دورکم
بو کمینه سنیک ناپسندیده کلمات لاری وناپسنده عبارت لاریغه
عیب پوشلوق ایتاکین یاپیغای لار زره پرور لیق وحقیر
نوازلیق بوزیدین اریکن کم پسر اسپر عیب لیق دور شفقت لغدین
پسالغای لار نجه دور سپینم کم اردی نهان من اولرنی سنکا ایلا
دیم عیبارم کونکلادا بارسنی دیدیم پیشکم انیک عیب سز
یاپیغلا ایلاب کرم غرض ایمدی فی الجمله بولطاج تمام تو کاتیم
پسوزوم بودم واپتکام بولترکی تصنیف تحام بولغانس عنه ماورای نهر اوا
جون اوشبو کلمات منظوم بولدیکم کوردی لار بولترکی مجموعه سن
خلق توشن لار غیبوب انس بن اختیار یارخوش کورکاج انس بن مالک
یارخوش کورکاج انس بهر اهل دل
سالجرم ناورای نبوردی بخشش یار
والله اعلم بالصواب

R. UNIV. BIBLIOTHEEK LEIDEN

برله سعادت دارین اورغیسن کونکلوم بریکا تاریدینک

دیا دعا ایتاب بودور
بسم الله الرحمن الرحیم بسم الله اوشبو عظ

1099

1b

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرت حکیم مطلق کم حکمتی روشن دور انکه حمد ثنایی لطیفه لاری ینگ وظیفه لاری دان
من شئ الا یسبح بحمده حکمی برله جمیع بالاموجودات لاری تیل لار یقه جاری و دایر بی نهایت
نعمت لاری مائده لاری کل شئ خلقه ثم هدای قاعدسی بارچه یروکوک مخلوقات لاری ینگ
اخر الار یقه شاری دور اولغی آیت ذی معنی سی بو ایردیکیم هر موجودات حضرت حق سبحانه
وتعالا ینگ حمدی برله الگاتیسیچ ایتورر وکین کلام نعمت نی بو کیم هر مخلوقه وجود نعمتین
بردی و اندین سو نکره یول کورکوزدی نظم عقل دانش عذر میز غه تیکوچی مه جانئی اوز
یرلیغه الگاه اتیکوچی مه بردهٔ حکمت کا کوهر تیز کوچی مه تون اوزه کون چشمه سین آقوزکوچی مه
قدیم کتاب لار ده پیغمبر لار دینی و مرسل لار ربر لاری مقام لاری یاشقه ایردی کتابده
پیغمبر لار ینگ نهای ولیع الله تخلص لاری ینگ لم یکن تعلیمی ینگ نکته سی قوله اولغی آیت ینگ
معنی سی بو کیم یا محمد حق تعالا قوله هو نعتی ینگ مضمونی بو کیم من عربیم ینگ فصیح جانچه بیت

2a

محمد کیم عالم ار اهر نه بار مه اینگ ایتدین تابتی نقش نگار مه یارو غلوق جهانئی اچره اندین ایچره
اصحاب المقربین لدیه و علیا تابعه وی طالب لاری وهدایتی و اهتداسی مطلوب لاری ینگ قاعده ری
عنایتی اوچون مفتوق منشور خطاب قلیب ادب مکتبیدان سبق اورکاندی نه دور زمانه
اصحاب و طلب مدرسنیده اسلام اوقوتیورغان لار تعلیم لاری و تلقین لاری طریقین
اول علمه شدید القوای تعلیمین برکوچ بولوغ کورکوزدیکیم قوله تعالا ادع الی سبیل ربک بالحکمة
والموعظة الحسنة اولغنینگ معنی سی اکر شدید القوی علم ینگ فاعلی بولسه موندا غ
بولورکیم بیلدرور و فاسر یرنجه قوه یخینی معنی حق سبحانه وتعالا دیا جبرئیل علیه السلام اکر
مبتدای محذوف ینگ خبری بولسه تقدیر شدید القوای بولورو اندا ق بولورکیم بیلدرور دی
محمدکا اوزکا اسرار ینی ادل حضرت اسرار یوکین کوتارماک غه بغایت قوه لیک ایردی بول
جهتدن علم ینگ فاعلی ضمیر مستتر بولورو ایکی لا تقدیر برله مفعول اول محذوف ضمیر
بازرو جرکا راجع بولورو کین که آیت ینگ مضمونی بو کیم ای عالم اهلی راست لیق و صلاح
ضیافت خانه سیغه چرلاکوچی ای اولاد آدم ینگ نجات و فلاح یولیغه اینده غم چکنده
لار ینی حکمت طریقی برله ربیت یولیغه اینداب خطاب اسیدین ماندورغیل و منی برکشیش
قلیغوچی لار ینگ نخشه موعظه لار برله نفس هوا سی روضه سیغه اولاندورغیل کیم نفس اطمئنه
و حکمت تاجی سیدین اوزکه نمرسی برله کوندورسه بولکاپ تودا سیندطبیعی نخشی نصیحت دین

1100

نو ناب بولسون اگر اتیقوچی آلوده بولسه صفا بر باین دموغفا اگرچه بحق دور دیکوچی تنگ کونگلی
ناپاک لیقدین اشتیکوچی کاتا دیر قیلماسون قطعه تیره باطن بسوز ایتسه حکمتدین ☙ بولماس اندین
ثمر پسند پذیر ☙ پاک دلدین آلور خلایق فیض ☙ گرچه قیلماس نصیحتنی تقریر ☙ وزیر شاه نه
دعا قیلدی دیدی آنچه ثمر حکمت تنگ زبانیکدین جاری بولدی عین صدق دنور دور
چونکیم تدویر ریاطایفه سی بسوز لاری تنگ فروغی دروغ دور اندک سایت ده خسپ
اوتیدک اوچار وصدق صفا اهلی تنگ مقالاری صبح صادق دیک بردم روشن لیکن زیاده
بولور وکون شعله سیدیک سایت بب نور ایلیق آرتر غرض آلوده بسوز مقبول بولماین
تورو ب قالغای همایون فال نیه نجیبه رایفه نیه نوازش لار قیلدی دولتی علین سلیمان
علیه السلام پاشیفه کوتاردی ایرپسندیده صفاتلاری وستوده اخلاقلاری آثارین
ذکر تناودعا بیانیفه تجهد بردیکیم نظم شها حاصل قلیب کوب بخشیش اخلاق ☙ اوزونگ ایلار
شه لار ارطاق ☙ بودین دولت ملک علی الت ☙ سینکا پاینده بولسون ماقیامت ☙
مجلسین بوبسوز اوزره تمام بولدی وهمایون فال داغی دا نشیم دستوری برله بوحکایت
لطائفین اوراق علیفه تحریر قلیب تنگیوکار لیق غه مشغول بولدی وروزکار صفحه لاریده
بخششی آثاری پسندیده ذکری یادکار قویدی نظم ائیشیکا بر تاکیل آزار بخشیش لیق اتکیل ☙ تاپای
دیلینگ ایکی عالم بعادتین آیلماق ☙ بوریسم لارنی حیاتینگده سین غنیمت بیل ایشته عمر وتاکیم

731

371 ورق

کل من علیها فان ☙ بو آیت ترجمه سیکا اون اوچ یخچی یا بده اشارتی اوتی بولدور بخند کلمه
ثم زمانه اقتضا سی برله قلم زبانیندین جاری بولدی فضل واجب الاحترام لارنینگ پسندیده
اوصاف لاری دین امر عالیتمام تنگ بخششی اطوارین امیدوار لیق اندا غ دور کیم
بو کلیمه یا نسخیده کلمات لاری ناپسندیده عبارت لاریدین عیب پوشیق اتا کین یا یاقی لیغ
درلغ توتماکیلار زره پروریق وحقیر نوازلیق بولزدین بیت پوزیکا کیم بر اسیر عیب
لیق دور ☙ خفقت نظرین اندیه پاک لقلار ☙ نچه درد سینیم ده ایردی نهان ☙ اولار نه
سینکا من ایلادیم عیان ☙ کونگلده هرنه بارین پیش پایکم ☙ اندیچینی یا بغیل ای مکرم ☙
غرض ایدی فی الجمله بو نغاچ تمام ☙ تو کاتم پوزدم نه بودم والسلام ☙ بو تورکی تصنیف تمام بو
تاریخ اوچون اوشبو کلمات منظوم بولدیکیم بیت کوردیلار تورکی مجموعین ضلق ☙ تو تیلار
محبوب انی به اختیار ☙ یار نوشتی تورکا چ از هر اهل دل ☙ لاجرم تاریخ بولدی نخشی
یار ☙ تمت تمام تاریخ برینگ اوچ یوز اوشبو نسخه معتبر بیفر آینی تورتونجی کونی
بخشنده کیچه یاریم مهربان یا خداوندی بو فقیر حقیر شکسته نه قولیده ایتمایغه یتی اوقوغوچی واشکوچی
مومن لاردین امید وار دورمن که دعاده یاد لاریغه ایتیب تل لاری برلان بو قلار
شاید که الاردعالاری بر کیتدین از قطار موءمنان الله تعالی خاتمه کار نه بخیر قیلغای آمین

ورب العالمین برحمتک یا ارحم الراحمین

11307

1b

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرت حکیم مطلق کیم حکمتی روشن دوتینگ حمد وثنا سی لطیفه لاری تینگ

وظیفه لاری وان من شئی الا یسبح بحمده حکمتی

برله جمیع بالاست موجودات لاری

تیل لاریغه جاری ودایربی نهایت لاری فایده لاری واعطی کل شئی خلقه

فاعل سی برله یروکوک مخلوقات لاری تینگ اجزالاریغه یارسی یروده

الفی ات تینگ رحمه سی بولیروکیم هر موجود تی جانه وتعالی تینگ

تسبیح ایتورکین کی کلام اللهده مضمونی بولکیم هر مخلوق غه وجود نعمتین بردی ایدی

یول کورکوردی نظم عقل دانش ورزه مزاورکیلوجی جانی اورسریغه آگاه ایلوجی

حکمت غه کوهر تیزغوجی کون اوزه کون چشمه سی آقیزغوجی قدیم کلام ولازم اله

کتابیدا غمبرلیک پیغامبرلیک ولی مع الله لکاهی تینگ یاسیغه کیم واعلمکم عالم تکن تعلم

2a

تینگ بلکه دانی انا افصح العرب والعجم روشن بیانی ایرور اوکتی تینگ معنی سی بوکیم

انی محمد صلی الله علیه وسلم حق تعالی سنکا پیلمکان نی پیلدوردی کین کی تینگ

معنی سی بوکیم من عرب عجم تینگ فصیح زبانی تروردمن نظم محمد که عالم اراهزیار

تینگ ابتدا تاپتی نقش ونگار چراغی که کورکایورغلوق برورد یارو غلوق جهان انچره

آندین ایردی صلوات الله وسلامه علیه وآله واصحابه المقربین لدیکه وعلی من تابعه وانا الیه

ارادت مقصودلاری تینگ لب طلاری تینگ وستقامت مطلوبلاری تینگ

قاصدلاری حمایتی اوجون موندغ خطاب قلیب اوتکبیدین سبقس اورکانا دور

غان اصحابلاری وطلب مدد سیلدسلام درسین اوقوتورغان ایجاب لاری تعلیم

لاری وتلقین لاری طریقین اولی اول علمه شدید القوی تعلیمین برکوچکا

بونوع کورکوردیکه ادع الی سبیل ربک بالحکمة والموعظة اولقی تینگ معنی سی بو

بولکیم اکرشدید القوی علمه تینگ فاعلی بولسه موندغ بولورکیم پیلدوردی محمدکا اسرارلی

سخ قوت کشتی یعنی حق سبحانه وتعالی وبیغمبر میل علیه السلام اکرمبتدای محذوف

تینگ خبری بولسه کیم تقدیری هو شدید القوی ایرور اندغ بولورکیم پیلدوردی

محمدکا اسرارنی واول حضرت اسرار یوکین کوتارماکا بغایت قوتلوغ ایردی

بوجهین دا علمه تینگ فاعلی خبرمستتر بولورواینی لا تقدیر برله مفعول اولی محذوف

وضمیر بارو حی راجع بولورو کین کی آیت تینگ مضمونی بوکیم ای عالم اهلینی دانی

لتی وصلاح ضیافت خانه سیغه چرلاغوچی وای آدم اولادینی نجات

1102

ایچره خوشی خوش میوه دور باق ٭ لطافتدا بر دین بری خوبراق ٭ چون اول عالم
ربانی و واعظ حقانی بو امر نی قبول و ملهمتنی مبذول ایتی **وَاَلْحِكْمَةُ يَمَانِيَةٌ**
نکته سی سهیل نوری مطلعیدن یوز کوروشتی ایرسه بو خوب و مرغوب شیعه مشغول
بولدی و انجه کم عالم غیب دن تیل قلمی و قلم تسلیغه جاری بولدی انی پندی
و اول ترجمه سیغه **انوار التنزیل** آت قویدی و حدیث مذکور نینگ معنی
بو ایرور کیم وحکمت و دانش سهیل یمانی نینگ یولدوزی نینگ اثریدین
ایرور کیم علم اندین تبره ثبار **بیت** دیدی حکمت نی یمانی حضرت شاه عرب ش
کر سهیل یوزیدین بولسه عیان ایر عجب ٭ و اندین تاریخ ده مینگ یوز او توز
برابر دیکیم زمان املاری تینگ مقتدای و دوران کامکاری نینگ
پیشوای فضیلت قه مربی و شریعت قه متوی معنی طلب و دانش لقب
بیت زهی نینگ نام حمیده خصال ٭ محمد امام پاک صاحب کمال ٭ بو
فقیر لی بضاعت اعنی ملا محمد تیمور کیم صاحب غه بیورد کیم انوار سهیل فارسی
لغتیدین ترکی تسلیغه اورورکای تا بو کاشعر زمین ولایتی تینگ خلقی کیم تیل
لاری ترکی دور اول کتاب نینگ معنی سیدین بهره الغایلار و هر عام و خاص
غه منفعتی تمام یتکای **قطعه** منفعت نی خاص تو تمامق سفله لار لی اشیدور ٭
مرد عالی همت اول کیم عام نفعین کوزلاکای ٭ و اول اعلم غه شیدین با وجود
بیصلاحیت الیک وکم قو تلیکیم سر له بو اولوغ اشیغه شروع قیلماقنی اورو

لازم بیلدیم و حوصله جا غیدین ار توق طعنه غه اغیراجقا سمیدین زمان فضلالاری و
دوران خلفالاری تینگ طعنه لاری اوقیغه اوزدنی نشانه قیلدیم و اگر **مَنْ صَنَّفَ**
فَقَدِ اسْتَهْدَفَ تیر بارانی تور قجیدین بو ایش قرنجی لغدین کونگل سنا و تدوم ولیکن **اَلْمَعْهُودُ**
مَعْهُودٌ جرانی بر له **مَنْ اَنْصَفَ قَدِ اسْتَهْدَفَ** یوزا و تروتوم اولقی تینگ معنی سی کشیکم سوز
تصنیف قیلدی ملامت اوقیغه نشانه بولدی و البکیجی تینگ بو کیم کشیکیم انی بر اشیغه
بو یورو بدور و رلار اول انی قیلما غدا غدر لوق و ناچار ایرور او جونجی تینگ
معنی سی بو کیم کیمرسه تینگ انصافی بار دور کشیکا طعنه و ملامت قیلما قدین
اورینی تاتار **نظم** بو شیمدین منکا بار دور خجالت ٭ انینگ اوستیکا قیلما
سین ملامت ٭ روایوق سین کبی اوارهٔ غه ٭ که طعنه اورغا سین افتاده
بیلیم لیک لار کوزیدور عیب دین پاک ٭ بیلیم سبز لار اگر عیب اتسه نی باک
کورتیم اول ایرور انصاف پیشه ٭ کورار کوهر اگرچه بو شه شیشه ٭ و مصنف علیه رحمه
اوزی نزیب رکان فارسی کتابیغه مهر سهیلی سبب بو الغانیدین انوار
سهیلی آت قویغانین نسبت قیلیب بو ترکی مجموعه نی محمد امام پاک ماعیدین
اولغاج آثار امامیه آتادیم **نظم** اگرچه اوخشاماغیم دور اننگ اوزگا خیال
ولیک تعبیت ایتیم سوزین تقدیر مجال ٭ قوباش تقامیغه تماکدا ذره غه نی حد
بو ابوزیدا اگر یورسه خرخ اورد به دوسال ٭ و بیلماک کرکیم بو کتاب تینگ اصلی
کیم ای کتاب **کلیله دبرایرد** ابر دیلار بنیادی حکمت علمی اوزه دور و رحکمت

345b
5807

345a

بارغای بست و ارده سیدین مانکما ساکزه وانی یول غلط فیلغی بوتبالمای بارغای حون تجسته رای بولدیلبدر
حکایتی اولیدین اخر بغه تقریر فیلدیکی ابربسه همایون فال انشاط ایله باطید ایسه اب گل مینکلیغ اجلیس عالمدی
وصالی منبک نهالی اقبال جمنی داسراز الیق فیلدیکی وزیر برلی پادشاهانه انعام غه امیدوار فیلیب انینک کونکلی
کوزکا مقصود لاری حاصل بولور کوزدی امیدی ای منبک برله قوت تاپتی روح کونکلومه تی بسی فیض فتوح
دیشور قصه آدسیدین جانیم همایونغه حلاوتلی بردمنبک و یوحکمت انجام سوزبیانی برله سعادتجاو بداور
کونکلومه یکا یاردمنبک و مونداین حکم انعم دستوری بوضیحت دین بولک بولماغای و علیم قاعده تی
اوشبو موعظت لاردین ایریلماغای بوسوزلارکونکلومکا تعجب تاثیر فیلدیکی اوشبو حالت منکا منبک اخلاصمنبک
وافرلیغی منبک تاستلبقی سوزم خبد نفس الامر خونا بولسون اکرانیقوجی الوده بولسه صفا بارس و مو
اکرچه حق دوردیکوجی منبک کونکلی ناپاک لیغیدین اشنیکو چکا تاثیر فیلماس قطعه تیره باطن سوزلاسه مکتسدین
بولماس انین کیم سکه پذیرد پاکدادین مالور خلایق فیض کرچه فیلماس بین بصحتی تقریر وزیر شاه دعاکیدی
دایدی انچه کیم حکمت نشان زبانمنبک جاری بولدی عین صدق و ثواید ور جونکیم بندو بر ور یا طایفه سی سوزلاری
سوزلاری منبک دروغی دروغ دورانکز ساعتده خس تنکب اوتیدیکاد جار کو صدق و صفا اهلی منبک
صفا لاطاری صبح صادق دیک هرم روشن لیکی زیاده لانور دکون شعله سی دیک ساعت بساعت نور النبی ارتور
رس آلوده سوز مقبول اولماین تورور قالغای قطعه اکر اخلاص دن دور جان انی قبول ایلاغای همایون فال بیه مخمسه بانغه
بیه تواریخ لار فیلدی و دولتی عالمین سلیمان بانغه کوتاردی ابربسه سیدیده صفا لاری ستوده اخلاق لاری
اشارین کورور فرخ کرشنا و دعا تنا بیانغه تجدد بردیکیم قطعه شهاحاصل فلک کوب بخشی اخلاق اوزدکنی بلاد
شه لارا راطاق بودین لبست و ملک عدالت سکا بنده بولسون ماقیامت مجلس بوسوزاورده تمام بولدی

1104

1b

عند اکتاب انوار السهیله

بسم الله الرحمن الرحیم

حضرت حکیم مطلق کیم روشن دوروران یک حمد ثنار لطیفه لاری نیک ظیفه لاری و
ان من شیء الا یسبح بحمده حکمتی برله جمیع بالا و پست موجودات لاری
تل لاریغه جاری و دایر و بی نهایت نعمت لاری و اعطی کل شیء خلقه ثم هدی
قاعده سی برله یر کوک مخلوقات لاری نیک اجزا لاریغه ساری و سایر دوروران اولیق
آیت نیک معنی سی بو ایردی کیم هر موجود حضرت حق سبحانه و تعالی نیک حمد لاری
برله انکا تسبیح ایتورکین که کلام منظومنی بو ایردی کیم هر مخلوق غه وجود و نعمتین بردی
واندین سونکره الیوکورکه ایردی ☆ عقل دانش درغه رمزاور کاتکوچی ☆ جانی اور سرنوکما اتکوچی
رشته حکمت غه کوهر تیز غوچی ☆ تون اوزکوز جشمه سی آقیز غوچی ☆ قدیم کلامی لازم التقدم کتابدا
پیغمبر لیک نیک بناهی و لامع الله تختکاهی نیک شاهیغه کیم و علمک مالم تکن تعلم نیک نکته دانی
انا افصح العرب و العجم نیک روشن بیانی ایردی و اولیق آیت معنی سی بو کیم ای محمد سنکا
حق تعالی بیلکانی نی بلدوردی کین آیت نیک معنی سی بو کیم من عرب و عجم نیک فصیح زبانراق و تمرارین
بیت ☆ محمد کا عالم اراهر نه بار ☆ انیک آیتدین تا پتی نقش نگار ☆ جراغیکه کوزکیا و رخلوق بزر ☆ یا رخلوق جهانکا اخر بشر
صلوة الله و سلامه علیه و علی آله و اصحابه المقربین لدیه و علی من تابعه و انما الیه ارادت معقود لاری نیک
طالب لاری و استقامت مطلوبلاری نیک قاصدلاری بیجا تیه اوجون موندغ خطاب قیلیب ادب مکتبیدا
دین سبقین و رکاتا دوغانلاری اصحابلاری و طلب مدرسه سیدا اسلام درسین او قویوب و غان
اجانب لاری تعلیم لاری و تلقین لاری طریقتین اول علمه شدید القوی تعلیمین برکوچیکا بو نوع

کورکوزدیکیم

2a

کورکوزدیکیم ادع الی سبیل ربک بالحکمة و الموعظة اولیق آیت نینگ معنی سی اوکیم
اکر شدید القوی علم نینگ فاعلی بولسه موندغ بولورکیم بلدورور محمد کا اسرار نی سخت
و قوی کشی یغه بولورکیم حق سبحانه و تعالی یا جبرائیل علیه السلام و یا مبتدا محذوف
نینگ خبری بولسه تقدیر موشدید القوی ایردور انداغ بولورکیم بلدوردی محمد کا اسرار نی
اول حضرت اسرار یوکین کوتارالماک کا بغایت قوت لیغ ایرور بوجهین داعلمه نینگ
فاعلی ضمیر مستتر بولور و ایکی لا تقدیر برله مفعول اولی محذوف و ضمیر بارزوحی کا راجع و تکین
کر آیت نینگ مضمونی بو کیم ای عالم اهلی نی راست لیغ و صلاح ضیافت خانه سیغه چیرلاغوچی
وای ادم اولادینی نجات و فلاح یولیغه ایندا کوچی بنده لاریم نی حکمت طریقی برله راست
یولغه ایندا ب خطاسایر دین یاندورغیل و منی پرستش قیلغوچی لاری نی یخشی موعظه برله
نفس هواسی حضره سیدین حق رضاسی روزه سیغه اولاندورغیل کیم نفس توسنی نی حکمت
قامچی سیدین اوزکا مرسه برله کوندورسه بولماس و خودپسند طبع نی یخشی نصیحت دین
بولک علاج برله صلاح که کلتورسه بولماس ولو کنت فظا غلیظ القلب لانفضوا
من حولک یعنی ای محمد اکر درشت خوی و کونکلی قاتیغ بولسانکا ایردی همه قاتنکدین
تارقاشور ایردی نظم بوایش اورکا تسلار مرنوع نوسن ☆ برورخرکره لار جلازیغه تن ☆ بولوبدورخو
بلوق اتسانک السه بدخوی ☆ یواشلیق برله بولغای رام تجوی ☆ اندا غلیم یانکی کوندوراردورغاکا
طایلارنی بایلار جلایم لیق ملاحظه سین قیلمای رام قیلماق لارین ممکن ایرماس اول
جمعی کیم ذرهم یاءکلوا و یتمتعوا بایلاغیدا اوزخواهش لاری برله اوتلاب دورلارنی
منکر بولغین امر معروف قامچی سین کورمابدورلار بوجهتدین جرّنده لیق درّنده لیق خوی
طبع لاریغه غالب کلیب دوراولار نفس لارین هم حکمت تدبیر برله کوندورمایدورلار

1105

کر سهیلی نور یدین بولا عیان ایرماس عجب ۔ واندین سونکره آتاء رنج قه منیک یوز اوتوز
بر امیر دیکلیم زمان ام الاری نیک مقتداسی و دوران کامکارلاری منیک
بشوا سی فضیلت ته مربی شریعت قه مقوی معنی طلب و دانش لقب
نظم زهی نیک نام حمید خصال محمد امام یدک صاحب کمال ۔ بو فقیر ده استطاعت اعنی
ملا تمور کم صلاحیت غه بویوردیکلم انوار سهیلی فه پارسی لفظندین ترکی تیل غه اوروکای
تا بو کاشغر زمین نیک خلقی کم تیلی ترکی دور اول کتاب نیک معنی سی یدین بهره
الفایلار و بهر خاص و عامغه منفعتی تمام یتکای ۔ منفعت فه خاص تو کاق سونکه
لار نیک رسمی دور ۔ مرد عالی همت اولکم عام نفعین کوزلاکای ۔ واول باعث دین
ما وجود ده صلاحیت لیقی و کمقوت لکم بر له بوا ولوغ ایشقه شروع قیلما قنی او
زوم کا لازم بیلدم و چو صلم جا غیدین ارتو غراق طمع کا اغزا جفا نیمدین زمان
زمان فضلاری و دوران ظرفا لاری طعنه او قیغه او زوم فه نشانه قیلدم کوچه
مَنْ صَنَّفَ فَقَدِ اسْتَهْدَفَ تیر بارا فه تو رتو نجی بر له بو ایش قه تو نجی
لیغیدین کو نکل ساوقدوم الماء مور معذور جرعة بر له مَنْ أَنْصَفَ فَقَدِ اسْتَهْدَفَ
سپر دین یوز اوتروتو توم اولتی نیک معنی سی کشکیم اغی بویروب
دورلار اول اغی قلما قدا عذر لوق و ناچار ایرور او جونی نیک معنی سی بو کیم کمرسه نیک
انصافی بارد ور کشیکا طعنه و ملامت قلما قدین اوزنی تاتار بیت بو ایشمدین
منکا مارد ور خجالت ۔ انیک اوستونکا سین قلما ملامت ۔ رو ایلوق سین کیبی اولار غه ۔
که طعنه اورغا سین افتاده غه ۔ بیلم لیک لارکو زیدور عیب دین پاک ۔ بیلم سینرلار اکر عیب
ا تسه فی پاک کوزیکم اول ایرور انصاف پیشه ۔ کورار کو هر اکر چه بولسه شیشه ۔ و مصنف

بر ایشقه

علیه الرحمه

علیه الرحمه والرضوان اوزی ترتیب بر کاز فارسی کتابغه امیر سهیلی سبب بولغا
ندین انوار سهیلات قو یغانین تبعیت قلیب بو ترکی مجموعه فه محمد امام بک
باعث بولغاج انارا مامیه اتادیم بیت اکر چه اوخشاما غم انیک اوزیکا مجال
ولیک تبعیت ایتم سوزین بقدر مجال ۔ قو یاش مقامیغه یتماکدا زرکا فی جد ۔ هو یوردا
کلار سه جرخ اورو ب هم سال ۔ و بلماک کراک کم بو کتاب نیک اصل کم اذ کتاب
کلیله دمنه بر ایر دیلار بنیادی حکمت علم اوزره دور و حکمت علمی عمل معیشت
احوالغه نیک نظامی اوچون قیلادور غان ایشلار و تدبیرلار و یو سونلار بیلماک
دور و بولکی قسم ایرور بر قسمی حکمتی دور کم هر کشیکا علی حده درکار
بولور و یه نه بری اولدور کم جا جیقه شرکت بر له لازم بولور اولتی تجذیب
اخلاق دیرلار یعنی خوی و اطوار نی پاکیزه و ایکنجی قسم کم شرکت
سوز بولوغی ایکی قسم امرو دیری بو کم شرکتی محله دا و یا جولا و یا اوید
بولور هر بری تدبیر منازل اثار لار یعنی منزل لار تدبیری و یه نه بری شرکتی شهر و ولایت
بله اقلیم و مملکت و بولور اغی سیاست دیمیش لار و کتاب مذکور و بیان تابولغان
اوچ قسم نیک کین کم ایکی سی نیک فایده لاریغه مشتمل دور و تهذیب اخلاق
متعلق سوز لار اندا مذکور ایماس مکر بر سبیل تبعیت و هر جند کم مکارم اخلاق
بیا یندین اندا سوز لار قوشماق نیک اوزغه بارا مردی لیکین مصنفه رحمة الله علیه
حکم بدیای سوز لار دین زیاده سوز کلتورماک فه خوشلا مادی بلکه حکم مذکور
جمع قلغان باب لار دین اولتی ایکی سی نیکیم اصل سوز کا دخل یوق سوز کلتور
ماک فه یراغ کورمای زیاده منفعت اندین حاصل ایرماس دیب تاشلادی

وموعظت اگرچه حق دور دیکوجی نینگ کونکلی ناپاک یعنی دین ایشتکوجی کاتاء ثیر قیلماس
پاک دلدین الور خلایق فیض کرچه قیلماس نصیحتی تاء ثیر وزیرپادشاه غه دعاقیلدای
وایدی ایکیم سنینگ حکمت نشان زبانینگ غه جاری بولدی عین صدق وثواب دور
جونکیم تذویر یاطایفه سی ننگ فروغی سوز لاری ننگ فروغی دروغ دور اندک ساعت
داخی اونیک او چار وصدق صفا اهلی ننگ مقالات لاری هیچ صادق دیک روشن
لیکین زیاده لار وکون شعله سیدین ساعت بساعت نوران یتتی آرتار غرض آلوده
سوز مقبول بولمای تورو ب قالور اکر اخلاص دین دور جان انی قوینی ارا الغای همایون
فال نخجسته رای غه ینه نوازیش قیلدی دولت علیمیز باشیغه کوتردی نخجسته رای شه
نینگ پسندیده صفاتلاری وستوده اخلاق لاری اثاری کورو ب دیکر دعاوثنا بناسیغه
تمجید بر ویکیم بیت شهاحاصل قلیب کورنخشی اخلاق اوزونکنی ایلادینگ شه لار ارا
طاق بودین دانش ملک عدالت سنکا یاینده بولسون تاقیامت مجلس بوسوز اتمام بولدی
همایون فال داغی وابتلیم دستوری برله حکایت لطایفین اعمالی اوراقینه تحریر قلب نیکوکار
لیق غه مشغول بولدی روزکار صفحه لاریدا نخشی اط پسندیده ذکریاوکار قویدی بیت کشی کا
برماکیل آزار بخشی لیق اکیل تنباي دیسنگ ایکی عالم سعادتین آسان بورسم لارنی حیاتنگ
سین غنیمت بل ایشانمه عمروکاکیم کل من علیها فان بوآیت ننگ ترجمه سی کاوون
اوجونچی بایدا ایشارتی اوتی بودور کیم نخجند کلمه زمانه اقتضاسی برله قلم زبانیدین
جاری بولدی فضلای واجب الاحترام لارینگ پسندیده اخلاق لاریدین و
امیر عالی مقام نینگ نخشی اطواریدین امیدوارلیغ اندا غلیم بوکمینه نینگ ناسجنیدی
کلماتلاری ناپسندیده عبارت لاریغه عیب پوشلوق ایتاکین یا بغایلار وزره

پروایق وحقیر نوازیق یوزیدین سوزی کیم بسراسر عیب لیق دور شفقت
نظریدین سالغایلار بیت بخشه دود سینه دایردی زبان او لارنی کا ایلادیم زعیان
کونکل دایارینی دیدیم پیشا کیم ایدیک عیبی نی یاغیلا ایلاب کرم غرض ایلدیم
فی الجمله بولغان تمام توکانیم سوزومنی بولدوم والسلام بوترکه تصنیف
تمام بولغانیغه تاریخ اوچون اوشبو کلمات منظوم بولدیکیم بیت کوردیلار
بوترکی ابیاتمنی خلق نوتیلار خوب انی بی اختیار یارخوش کورکاچه اهل دل
لاجرم تاریخ کلمی بولدی یخشی یار نوتی بسیار ایردی قیلدای عیان یکی عزت قیلا
بولغای زیان نظم بوکتاب صاحبی عبید الله جرم عفو ایلکای تعالی الله
وآیه کا بوخطیم مناسب ایماس لیک اظهار نخا مناسب اعماس روز چهارشنبه تمام
ایدی بوکتاب کچه کوندوز وکرکه قیلدی شتاب تاریخی منک ایکیوزاون نوتوز
جون رجب آیی تحویلی غه نوتوز خبط اوچون بوکتاب غه قویدی کام باقی ابن ملا
نوردی نام اللهم اغفرله ولکاتبه ولصاحبه ولناظره ولسامعه ولمن کان
سببا فیه ولجمیع الموءمنین والموءمنات والمسلمین والمسلمات برحمتک
یاارحم الراحمین

الهی سام رنواسده را
اسمعیل عالی ابن ملا باقی
اسعار العمل
Sma Yazmalar
No 190
1107

1b

بسم الله الرحمن الرحیم

حضرت حکیم مطلق کیم حکمتی روشن دور ور واینک حمد ثنا سی لطیف نثار ینک

حکمی بر له جمیع بالا و پست موجودات لاری تیل لار یار

و دایر و به نهایت نعمت لاری فایده لاری

قاعده سی بر له بارجه یر و کوک مخلوقات لاری ینک دلیلا لار یغه

و سایر و ور اولقی آیت ینک معنی سی بو ایردیکیم هر موجود حق تعالی

هری بر له انکا نسبتی ایتو لو کیدیگ کا ینک مضمونی بو کیم هر مخلوق وجود نعمتین

بر دی و اندین سونکرا یول کو رکوزدی عقل دانش و یغه رفراز کانکوچی

روز مره یغه انکا نیکوچی رشته حکمت یغه کو هر تیز غوچی تون اوزه کوز جیغه سی

تقدیم کامی و لازم التقدیم کتابید اینغمبر لیک ینک پناهی دلی مع الله تخت

اینک شاهینه و ایتب کریم مضمونی ینک نکته دانی انا افصح العرب و العجم ینک

روشن بیانی ایرور اولقی آیت ینک معنی سی بو کیم ای محمد حق تعالی اینغو نا بیان

نی بیلدوردی و کین کی حدیث ینک مضمونی بو کیم من عرب و عجم ینک فصیح زمانی

محمد که علما ار هر شهار اینک آتیدین تابعی انفس و کی جراغی کو رکوزگ

2a

یار و علوق بر در یار و علوق جهان انچه آندین ایرور صلوة الله و سلامه علیه و علی آله و اصحابه المتقربین

به و علی من تابعه دایمی الیه ارادت مقصود لاری ینک طالب لاری هدایتی و استفادت

مطلوب لاری ینک قاصد لاری حمایتی اوجون موندغ خطاب قیلیب ادب مکتبیدا

دین سبقین اور کاتا دور غان اصحاب لار و طلب مدرسه سیدا اسلام درسین او قیدور

غان لیجاب لار تعلم لاری و تلقین لاری طریقین اول علمه شدید القوی تعلیمین کو رچه

بو نوع کو رکوزدیکیم یدع الی سبیل ربک بالحکمة و الموعظة الحسنة اولقی ینک

مضمونی اکر شدید القوی علمه ینک فاعلی بولسه موندغ بولور کیم بیلدوردی محمد که اسرار

تحت قوت کشی حق تعالی و تقدس جبرئیل علیه السلام و اکر مبتدا محذوف ینک

خبری بولسه کیم تقدیری هو شدید القوی ایرور اندغ بولور کیم بیلدوردی محمد که اسرار غه

اول حضرت اخبر یو کین کو تار ماک کا بنایت قوت لیک ایرور بو عین دا علمه ینک

فاعلی ضمیر مستتر بولور و ایکی لا تقدیر بر له مفعول اولی محذوف و ضمیر بارز وحی که راجع بولور و کین کیم

ایت ینک مضمونی بو کیم ای عالم اهلی فخر رسل و صلاح ضیافت خانه سی کبریا جرا غوچی

دی آدم اولادینی نجات و فلاح یولینه اینداکوچی بنده لار ینی حکمت طریقی بر له رست

یو نه اینداب خطا سار یدین باندوروچی غیل و غنی پرستش قیلغوچی لار نی بخشی موعظه بر له نفس

سعد سعدین خوش رضا سی و دضه سیغه اولانه و غیل کیم نفس اطمینی حکمت قاعجی سعدین

اوزکا غه پرله کوندوروچی و پاس و خود پسند طبع نی بخشی نصیحت دین بولاک علاج بر له صلاح غه

کیلتوروچی پاس و لو کنت فظا غلیظ القلب لانفضوا من حولک یعنی ای محمد اکر درشت خوی

1108

تاجی فصاحت مجمعی بنینک سراجی نظم فضل بنینک ملکیعه شاه معنی بنینک اوجیغه مانع جامع
تفسیر قرآن آتی مولانا حسین ؛ کیم مشهور لقبی واعظ الکاشفی ایردی انکا التماس قیلدیکیم کتاب مذکور
روشن عبارات ومبرهن استعارات لار بله بانکی لباس کیدورکای واول مغلق غیر مشهور
الفاظ انچه مستور بولغان معنی محبوبلارین نهانلیق پرده سیدین چیقاریب عیان لیق
رتبه سیکا جلوه بردورکای تا هر بینا بنینک کوزی اول نازنین لارجمالیدین کام وهر دانا بنینک
کونکلی اول پرده نشین لار وصالیدین ارام تا بقای نظم دیدی موندغ منکا برنکته دانی ؛
کرای سوزرروضه سی بنینک باغبانی ؛ جهان باغیدا کرتا بسانک مجالی ؛ معانیدین نکیب قیمی نونهالی ؛
کرانینک میوه سیدین کیمکه یکای ؛ آنی تیکمکان کشیکا موندیکای ؛ بو باغینک بحیره خوش خوش میوه دار
لطافت دابریدین ری خوبراق ؛ وجون اول عالم ربانی واعظ حقانی بو امرنی مقبول وملتمس مبذول
ایتی والحکمة یمانیه نکته سی سهیلی نوری مصلحیدین بوزکورساتی ایرسه بو خوب امر مرغوب
ایشقه مشغول بولدی والحجه کیم عالم غیب دین تیل قلمی وقلم تبلیغه جاری بولدی آنی بتیدی واول
سیغه انوار سهیلیه آت قویدی وحدیث مذکور بنینک معنیسه بودورکیم وحکمت دانش سهیل
یمانی یولدوزی بنینک اثریدین ایرورکیم علم اندین تربیه تاپار بیت دیدی حکمت نی یمانی حضرت شاه عرب
کرسهیلی نوریدین بولسه عیان ایرماس عجب ؛ واندین سونکرا تا درنج قیامتینک یوزاوتوزبرایرورکیم
زمان امرالاری بنینک مقتداسی ودوران کامکارلاری بنینک پیشوا سی فضیلت قبه
مربی وشریعت غه متوی معنی طلب ودانش لقب بیت زهی بنینک نام حمیده خصال ؛
محمد امام یک صاحب کمال ؛ بو فقیرنی استطاعت اعنی ملا محمد تمورکیم صلاحیت قه بویوردی کیم

انوار سهیلی

انوار سهیلیه نی فارسی لغتیدین ترکی تیلیغه اوركای تا بوکا شقرزمین ولایتی بنینک خلقی کیم تیل
ترکی دور اول کتاب بنینک معنی سیدین بهره آلغایلار وهر خاص عام غه منفعتی تمام بیکای نظم منفعت نی
خاص تو تماق سفله لار بنینک رسمی جوهر ؛ مرد عالی همت اولکیم عام نفعین کوزلاکای واول امر باعثیدین
باوجود بی صلاحیت لیق وکم قوت لیکیم بر له بوا ولوغ ایشقه شروع قیلماقنی اوزومکا لازم بیلدیم وجوصلم
جاغیدین آرتوق جمعه کم آخیر اجقانیدین زمان فضللاری وهنرانم ظرفالاری بنینک طعنه لاریدین اوقیغه
اوزومنی نشانه قیلدیم واکر من صنف فقد استهدف تیرلارا قورقونجی بولمه بولیش قیرلغی لیغیدین
کونکل ساوتتوم ولیکین الکار امور معذور جرم قه بر له من انصف فقد استطرف سرین یوزومکا
اوترو تتوم الفی بنینک معنی سی کشیکیم سوز تصنیف قیلدی ملامت اوقیغه نشانه بولدی واینکی بنینک
معنی سی بویکیم کشی کیم آز بر ایشقه بویروب جرم لارا اول انی قلماقدا عذر لوق وناجار ایرورا وجونجی بنینک
معنی سی بویکیم کشی کیم انصاف بار دورکشیکا طعنه وملامت قیلماقدین اوزینی تاتار نظم بو ایکیدین
سنکا بار دور مجال ؛ بنینک اوسنکا کوب قیلمه ملامت ؛ روا بوق سین کبی ازاده کا کم طعنه
اورغاسین افتاده غه ؛ بیلم لیک لار کوزی دورعیب دین پاک ؛ بیلم سیزلارا کرعیب تسه نی باک کوزیکیم اول
ایرورانصاف پیشه کورار کوهرا کرچه بولسه شیشه ؛ ومصنف علیه الرحمة والرضوان اوزی ترتیب
برکان فارسی کتابیغه امیر سهیلی سبب بولغانیدین انوار سهیلیه آت قویغانین تبعیت قیلیب
اوزکه مجموعه نی محمد امام یک باعث بولغاج اثار امامیه اتادیم قطعه اکرچه اوخشاما غیمدورانینک اوزبکال
دیلیک طبعیت انیم سوزین قدر مجال ؛ قوبایش مقامیغه بیماکدا دوغه نی حد ؛ هوا بوزیدا کرپوریسه فرخ
اوروب سال ؛ دیلمک کرک کم بوکتاب بنینک اصلی کیم آنی کتاب کلیله دیرایرد بلار مبنادی حکمت علمی معیشت

334a

بو حکمت انجام سوز بیانی برله سعادت هادیه لور و غین کونکلوم یرکا ماریدینک موندین کیین هلکم

دن لیفهم دستورین بو بضحت لاردین و عملهم قاعده سی اوشبو موعظت دین برلیماغای بو سور

لار کونکلوم کعجب تاه بشر قیلدی اوشبو حالت مکاسبنک اخلاصنکدا ولیغی و بتنکرابت لیغی دین دور

چونکیم سوز مدعا نفس الامر داخوب بولسون اکر ایتقوچی آنهم بو پیه صفا بر هاپس موعظه اکر ده حق

دیکوچی سی نک کونکلی ناپاک لیغیدین ایشتکوچیکا تاثیر قیلماپس قطعه بتر دباطن سوز اپه حکمت دین

بولماپس اندین کمپسه پند پذیر پاک دلدین لور خلائق فیض کرچه قیلماپس بضحتی تقریر دور ستاده

دعا قیلدی ابدی انجه کم سنینک ملکستان دنیا بنیکه جاری بولدی عین صدق و ثواب دور چونکیم تدوین بولدی

فایده سی سوز لاری نک مرور عدور غ دور و راندک ساعت دا خس نک اوسدکی اوجاغا لور و صدق و صفا لی نک

مقالات لاری صبح صادق دک هر دم اوشبو لیکین زیاده دلار کون شعله سیدک ساعت عالم نورانی لیغی ارتابت

عرض الوده سوز مقبول بولماپین تورو ب والعلی اکر اخلاص دین دور جارانی قوپارماغای الالعلی اعلون فال

عرض انجمنه یغه پنه نوازش قیلدی و دولت علیین اسمان باشیغه کوتاردی ایرپ انجمن دای تنه نک پسندیده صفت

لار کلاوستوده اخلاق لاری اتابین کوروب دیکر ثنا و دعا بنا سیغه تمهید بر دیکم نظم شها حاصل قلب سیه

بخشنده اخلاق اوندونکی ابلاد نیک سنه لار ارطاق بو دین دانش ملکه عدالت سنکا پابنده بولسون

مجلس بو سوز اوزره تمام بولدی همایون فال داغی دا تسلیم دستوری برله بو حکایات لطافتین اعمال

دور انجه تحریر قلیب بنکو کار لیق غه مشغول بولدی روزکار صفحه لاریده بخشنده آنه پسندیده دکر یادکار

قالدی قطعه کتیکابره کیل ارا بخشنده لیق انکیل ثنای دپسنک ایکی عالم سعادتین اسان

من جمیع الجهات بیل ایسناه عمرو کا کیم کلام علیکم سلامان بوابت ترجمه سی اون اوچ یکی یابدا اشار

15203

334b

لار یکدس وام عالیمقام نیک بخشی اطوار یدین امیدوار لیق اندا ق دور کم

نیک نامای سنجیده کلمات لاری و پسندیده عبارات لاری نخه عیب پوشش لوق ایتا

لین یا نغایلار وزره پرورلیق و حقیر نوازلیق یوزیدین سوز نکیم سراسر

عیب لیکه عبر شفقت نظرین سالغایلار نخه در دسینم که ایروز غمان اولار

سنکا ایدریدم کونکلدا بارینی دیدم پیش کم نیک عیبنی یا پغیل ایلیب کرم

فی الجمله بو تاج تمام بو تکاندیم سوز دمنی بودم والسلام دبو ترکی تصنیف

نیک تمام بولغا نینه تاریخ اوچون اوشبو کلمات منظوم

کوردیلار بو ترکی مجمعنی که خلق بولدیکم

لار محبوب آنی بی اضیعه یار تحسین تورکا

ایرپ اهل دل لاجرم

ماه بن کبودی بخشی یار

تمت الکتاب بعون

الملک الوهاب

15203

1b

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرت خداوندیکه پادشاه لیغی عالم وسوزی حرمت لیق
واولوغ لیغی روشن دور ویلاوح لار سلطانی وخویلار بخشی
خویی نینگ تمام کاری محمد یکیم پیغمبر لیغی ده استوار ایرور
صلی الله علیه وسلم واله واصحابه اجمعین اینگ دولتی
نام سینی وَاِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ غرا طوغراسی برله
بلندوزینت لیغ قبلدی یعنی یا محمد حق وراست دور یکیم
سن اولوغ بخشی خویلار اوزه رورسن تمام کیلوزلار اوچونکیم
بخشی خوی خدا یتعالی نینگ حکمتی نینگ نورلار یدین نوری
دورورو نینگ پادشاه لیغی عزتی نینگ اسرار یدین سری
ایرورکیم اول شریف نور برله بصیرت کوزی یارورو بولوغ زیرک

برله صفات خوبلوغ عینی تانوماق میسر بولور بوسوزنی حضرت مولانا
حسین واعظ نینگ بوکتابغه باغلاغان خطبه لاریدین مضمون
تورتاریب تبرکا وتیمنا ابلکاری تمید وک اما بو فقیر الحقیر نینگ
اوز استطاعتی غه بقا محمد اورنیده خیال ایلاکا نذ بولدور ورحمدیکه
قرب درجه سیغه عروج یلمه نلار اینگ اوسیدن عاجز لیق
اظهار قلیب دور لار وسیاهی کم شرف مسند یده اورون توتقانلار
باوجود اوزنی عجزی معلوم بولوب توب بقدر حال اشتغالین واجب
بلیب دور لار اول خداوند بحق ومعبود مطلق درکاهیغه ثنا وانیاز
بولسونکیم محمد جنسی نینگ ایکاسی اول دورور وهر حمدی ازلدین
تا ابد هر حامد دین هر محمود غه صادر بولسه اول هم الکار اجع
بولور قادری کیم بشر نوعینی نطق جوهری نینگ انعامی برله
سرافراز قیلدی واول نشانه برله بونوع نی بهیمه وسائر حیوانات
دین ممتاز بلدی واینگ وجودی صحیفه عقل کاشتین ارگسته

1111

2a

اخلاق مشتمل ترجمه نعتی

بسم الله الرحمن الرحیم

حضرت خداوندیکه پادشاه بیغی عالم دسوزی
حرمت لیق دادلوغلوغی روشن دوردیبا
لار سلطانه وخوبلار بخشی خوی سنینک غم کاری
محمد یکیم پیغمبر لیغی ده استوار ایردی صلی الله علیه وسلم وآله
واصحابه اجمعین اسنینک دولتی نامه سینی وانک لعلی
خلق عظیم غرا طفرا سینی برله بلندوزینت بیغ قلدی بیغ
باکمه حق وراست دوریکیم سن اولوق بخشی خوی لار
اوزه نوردرسن تماک بولورنی اوچونکیم بخشی خوی خدا بنعا
حکمتی سنینک نور لاردین نوری دوردانیک پادشاه بیغی
عزتی سنینک اسرار لاردین سیری ایردی اول شریف
نور برله بصیرت کوزی یارودلو عزیز سیر برله

1112

صفات

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Ordu'nun Ünye ilçesinde doğdu. İlkokulu Ünye'de tamamladı. Ortaöğretimini Samsun'un Vezirköprü ilçesinde İmam Hatip Lisesinde 2001 yılında tamamladı. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 2005 yılında tamamladı. Sakarya Üniversitesinde tezsiz yüksek lisans eğitimini 2006 yılında tamamladı. Tezli yüksek lisans eğitimini Fatih Üniversitesinde Prof. Dr. Mehmet KARA danışmanlığında "Özbek Türkçesinde Valenz" başlıklı teziyle 2009 yılında tamamladı. İstanbul Üniversitesinde "Molla Muhammed Timur'un Çağatayca Kelile ve Dimne Tercümesi" başlıklı doktora tezini Prof. Dr. Musa DUMAN danışmanlığında 2015 yılında tamamladı.